

www.liberal.com.cn
S. CON 4750.10A

Sci. Ser. 77

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

POSTOLA SÖGUR.

LEGENDARISKE FORTÆLLINGER

OM

APOSTLERNES LIV

DERES KAMP FOR KRISTENDOMMENS UDBREDELSE
SAMT DERES MARTYRDØD.

EFTER GAMLE HAANDSKRIFTER

UDGIVNE AF

C. R. UNGER.

UDGIVEN SOM UNIVERSITETSPROGRAM FOR ANDET SEMESTER 1873.

CHRISTIANIA.

TRYKT HOS B. M. BENTZEN.

1874.

Scan 4950.10
✓ Scan 5230.1

A www.libtool.com.cn

HARVARD COLLEGE LIBRARY

1877, July 21.
Gift of the
University of Christiania,
Norway.

FORORD.

De her udgivne Apostelsagaer grunde sig paa latinske Kilder. Da flere af dem, dels nogenlunde fuldstændigt, dels i Fragmenter, ere os levnede i Haandskrifter, der ikke kunne være fra en senere Tid end Aar 1200, har man god Grund til at slutte, at de allerede i det 12te Aarhundredes sidste Halvdel, hvad deres væsentligste Indhold angaar, have været til. Siden ere de i nye Bearbejdelser blevne forøgede med nyt tilkommet Stof, og disse senere Recensioner ere da tilblevne i Løbet af det 13de Aarhundrede, og flere af dem vel i dette Aarhundredes sidste Halvdel.

Et nøiere Kjendskab til Apostlernes senere Skjebne maa have ligget den tidlige Kristenhed stærkt paa Hjerte, og da det Lidet, det ny Testamente herom meddeler, ikke har været tilstrækkeligt, har Traditionen traadt til og søgt at raade Bod paa dette Savn, saaledes at der tidligt i Folkemunde maa have dannet sig Sagn om dem, om deres Bestræbelser for Kristendommens Udbredelse i de forskjellige Lande, og om deres Martyrdød. Disse Sagn ere da senere blevne optegnede og stadig forøgede, indtil de have antaget den Form, hvori de nu foreligge i græske Bearbejdelser. Allerede i det 6te Aarhundrede synes disse at være overførte paa Latin, og fingeres i Fortalen til den latinske Text at skyldes en hebraisk Original af Abdias, første Biskop i Babylon (om ham i Saga Simonis ok Jude S. 787), og at være oversat paa Græsk af dennes Discipel Eutropius, samt igjen fra Græsk paa Latin af Fortalens Forfatter Julius Africanus. Denne Bog er flere Gange trykt i det 16de Aarhundrede, saaledes i Paris 1571 in 8vo under

II

følgende Titel: „Abdiæ Babylonis primi episcopi ab apostolis constituti, de historia certaminis apostolici, libri X, Julio Africano interprete, og blev optagen i „Fabricii Codex Apocryphus Novi Testamenti, Hamburgi 1703.“ Denne Bog har naturligvis udgjort et vigtigt Grundlag for disse Postola Sögur, men som Hjælpekilder have da ogsaa de sædvanlige middelalderske encyclopædiske Haandbøger været benyttede, Peter Commestors Historia Scholastica, Speculum Historiale af Vincentius Bellovacensis, Speculum Ecclesie o. lign. foruden flere af Kirkefædrenes Skrifter og Commentarer til den Hellige Skrift. Nøiagtig overalt at paavise disse Kilder, vilde overskride baade Udgiverens Evner og Hjælpekilder, og da Bogen i og for sig er bleven temmelig stor, maa disse Forord indskrænke sig til at omfatte, hvad der nødvendigst vedkommer Udgaven selv og de Haandskrifter, der ligge til Grund for samme.

Før de enkelte her trykte Sagaer og de ved hver af dem benyttede Haandskrifter omtales, vil det være hensigtsmæssigt foreløbig at give en Beskrivelse af de 7 Codices, der have indeholdt mere eller mindre fuldstændige Samlinger af Apostolsagaerne. Det bemærkes, at Haandskrifterne, hvor ikke andet anføres, findes i den Arna-Magnæanske Samling i Kjøbenhavns Universitetsbibliothek.

1.

Codex Scardensis har indeholdt den fuldstændigste Samling, og den har tillige havt flere af Sagaerne i den vidtløftigste Recension. Originalen eksisterer desværre ikke mere, men Arne Magnusson har i sin Tid under sit eget Tilsyn ladet tage en særdeles god Afskrift af den og fordelt den i 3 Bind (No. 631, 636 og 628 qv.), saa at Tabet for saa vidt ikke er meget stort. Den har efter Arnes Antydning været en tospaltet Pergamentsbog, i Folio, og, at slutte fra Indholdet af det i Jons og Jacobs Saga tabte Blad (S. 639¹⁴—643¹¹), har hver Spalte næsten indeholdt saa

III

meget som en Side i nærværende Udgave, den har saaledes været omtrent af samme Størrelse, og, hvad den største Del af Bogen angaar, sandsynligvis af samme Alder som Membr. 234 Folio (jvf. Gnæbr. Vigfusson Biskupa Sögur I S. XXXV), omtrent fra Aar 1325. Navnet har den af Skard paa Skardstrand ved Bredefjorden paa Island. Den Orden, hvori Sagaerne have fulgt paa hinanden i denne Codex, er tagen til Følge i denne Udgave.

Bogens Indhold har da været: 1) Peters Saga (her trykt som den første Bearbejdelse af denne Saga S. 1—126); 2) Paulus Saga (S. 236—279); 3) Andreas Saga S. 389—404); 4) Johannes og Jacobs Saga (S. 536—711); 5) Thomas Saga (712—727); 6) Philippus og Jacobs Saga (S. 740—743), 7) Bartholomæus Saga (S. 744—752), 8) Mathias Saga (S. 775—778), 9) Simons og Judas (S. 779—789) og 10) Mathæus (797—807). No. 1 og 2 indeholdes i Cd. 631 qv., No. 3 i Cd. 628 qv., No. 4 i Cd. 636 qv., No. 5—10 samtlige i Cd. 628 qv.

Den ældste og største Del af Codex (1—4) har havt en jævn og god Orthographi, har adskilt d og ð, for den sidste ofte þ, har havt nogle Eiendommeligheder tilfælles med adskillige i Norge skrevne Bøger, saasom mið (vito) = við, det samme Forkortningstegn for r finale som for er, hvor islandske Haandskrifter fra en senere Tid gjerne bruge Forkortningstegnet for ur, dog har den ikke adskilt æ og œ, men betegnet begge Lyd med æ. De under 5—10 anførte Partier af Bogen have været med en anden og yngre Haand; denne bruger sjelden ð, betjener sig hyppig af en eiendommelig Snirkel over Vokalerne e, æ, a og o; dette har dog af typographiske Hensyn ikke kunnet gjengives i Udgaven, undtagen ved o, hvor det er opfattet som ð, rigtigst havde det vel været ogsaa her at lade den ubetegnet, thi det har vistnok ikke været Afskrivernes Mening, at stöd og iökt skulde betegne stöd og iökt. Til denne Egenhed er intet Hensyn taget i Variationerne, hvor et andet Haandskrift ligger til Grund.

2.

Membr. 652 qv. er kun levnet i Fragmenter, den har nemlig nu ikke mere tilbage end 14 Blade. Det er dog saa heldigt, at

IV

Bogen er bleven afskreven, medens den endnu var hel, ved Midten af det 17de Aarhundrede, og denne Afskrift er Cd. 630 qv. Den Orden, hvori Originalen har havt Sagaerne, kan man ikke med Bestemthed vide, da Afskriveren i dette Punkt ikke ganske har fulgt sin Original. Af de levnede Blade kan man imidlertid see, at Bogen har havt Mathæus Saga's sidst og umiddelbart foran denne Simon og Judas, ligesom Scardensis, og at Bartholomæus Saga har fulgt efter Jacobs. Peters Saga, hvoraf intet Brudstykke er levnet, har efter al Sandsynlighed staaet først, ligesom i Scardensis; havde den staaet midt inde i Bogen, hvilken Plads Afskriveren af 630 qv. har tildelt den, vilde der utvivlsomt have været nogle Blade tilovers af den som den længste, thi af de øvrige, med Undtagelse af Philippus og Jacobs samt Mathias Saga, som dog forholdsvis kun have optaget liden Plads, findes der Blade tilbage, hvilke af Bogbinderen vilkaarlig ere indheftede. Denne Bearbejdelse af Apostelsagaerne har ikke medtaget Paulus's Saga, og, naar man undtager Thomas, Bartholomæus, Simon og Judas, og Mathæus Sagaer, har den de øvrige i en fra Scardensis meget forskjellig Form.

Denne Membrans Alder maa man vel hense til Slutningen af det 13de Aarhundrede. Den skjelner temmelig nøiagtigt mellem æ og œ, betegner det sidste ved ø, hvilket Tegn undertiden bruges = ö, der dog sædvanlig skrives ô; gjør en overdreven Brug af æ = e, navnlig i Diphthongerne æi og æy, omvendt anvender den, skjønt sjældnere e = æ, f. Ex. litilleti o. lign. Præpositionen fyrir skrives dels saa, og dels fyr; v bruges oftest baade for u og v (disse to Bogstaver ere i denne Udgave adskilte, uanseet Haandskrifternes vaklende Brug); Diphthongen au skrives dels saaledes, dels av, dels sammendraget av. Af og til ere Bogstaver udeglemte, og disse ere ofte i senere Tider blevne tilføiede, saaledes er sialfur S. 437¹⁰ fremkommen derved, at der oprindelig har staaet feilagtig sialf, og dette har en senere Haand rettet ved at skrive Forkortningstegnet for ur over.

De af Membranen tiloversblevne Blade ere trykte umiddelbart efter den fuldstændige Text, hvortil de høre. De første

4 Blade af Johannes Saga ere meddelte som Fragment A (S. 436—443); de ere parvis sammenhængende, dog ere de to første, 1, af Bogbinderen satte sidst og derfor paginerede 5—6, 7—8, derimod de sidste, 2, stillede først og derfor paginerede 1—2, 3—4. Det 5te Blad (pagineret 9—10) af Jacobs Saga, er trykt S. 521²⁰—523¹², det 6te Bl. (pagineret 11—12) indeholdende Slutningen af Jacobs Saga, S. 524—15³⁸, samt Begyndelsen af Bartholomæus, S. 754¹¹—755¹⁶, det 7de Bl. (pag. 13—14) af Andreas Saga, Fragn. I S. 343¹⁶—345¹⁶, det 8de (pagin. 15—16) Fortsættelsen af Bartholomæus Saga S. 755¹⁷—757², 9de Bl. (pag. 17—18) af Thomas Saga, S. 727³—728³⁸, 10de Bl. (pag. 19—20) af Simon og Judas Saga, S. 789²⁰—791²⁸, 11te Bl. (pag. 21—22) Slutningen af Simon og Judas 791⁶—791²⁸ og Begyndelsen af Mathæus S. 807⁷—808¹³, 12te Bl. (pag. 23—24) og 13de Bl. (pag. 25—26) Fortsættelse af Mathæus (S. 808¹⁶—811²⁹), 14de Bl. (pag. 27—28) indeholder Slutningen af denne Saga 811³¹—813⁵.

Den fuldstændige Text er meddelt efter 630 qv., der paa sine Steder er jevnført med 659 qv., der indeholder enkelte Fragmenter paa Pergament af en Afskrift af 652 qv. omtrent fra Aar 1600. Man maa sige om Afskriveren af 630 qv., at han temmelig samvittighedsfuldt har fulgt sin Original, han har jo rigtignok som alle den Tids islandske Afskrivere sædvanlig moderniseret Orthographi og Sprogform, men har dog undertiden ogsaa bestræbt sig for at beholde de gamle Former, af og til brugt ø (d. e. œ) undertiden skrevet o, sommetider synes han endog at ville overbyde sin Original ved Former, som efter hans Mening skulde give Spro-

- 1 Denne Afskrift er, efter en foran i Bogen indheftet Seddel med Arnes Haand, tagen af Steindor Ormsson, og gik i Arv til dennes Søn Jon Steindorson, af hvis Kone Jorunn i „Ytra Hiardardal i Önundarfirði“ Arne kjøbte Bogen 1710. Halldor Bjarnarson i Breidadal, der selv eiede en Afskrift af 630 qv., fortalte Arne, at Steindor Ormsson havde skrevet denne Bog efter en Membran, der eiedes af Sigmund Gudmundsson „á Selialandi í Skutilsfirði“, og at denne Pergamentsbog senere var bleven sønderlemmet og brugt til Skolæder, en Skjebne der har rammet saa manget gammelt Haandskrift paa Island; heldigvis er dog her 14 Blade blevene reddede fra Ødelæggelsen.

get et rigtigt antikt Præg (f. Ex. kvamþ = komit, framast (1) = framast, Superlativ af fram), men som dog aldrig have været brugelige i det gamle Sprog. Endnu et Skrift videre gaa Afskrifter af 630 qv., som ligge til Grund for den paa Island trykte Udgave af Postola Sögur¹, hvor man endog finder þauk, en pseudo-antik Form for det ny-islandske þang (det gamle þau), der er dannet i Analogi med mik, mjök = det senere mig, mjög o. lign. Man vilde gjøre Afskriveren af 630 qv. storligen Uret, hvis man vilde skrive paa hans Regning de mange Feil, der fra Afskrift til Afskrift er gaaet over i den islandske Udgave. Interessant er det i saa Henseende at sammenligne 629 qv., der er en Afskrift paa anden eller tredje Haand af 630 qv. Blandt Beviserne for at 630 ligger til Grund for de Afskrifter den islandske Udgiver har bethjent sig af, kan anføres et temmelig slående. I Johannes Saga I, S. 418² forekommer Ordene kvamu Johannis; her har Originalen 652 qv. kvamo (S. 437¹²), og Afskriften 630 qv. kuamu; men noget fedtagtigt ved Papiret paa dette Sted i 630 qv. har bevirket, at Blækket har flydt ud, saa at man ved en flygtig Betragtning af Ordet kuamu kunde tage a for æ og m for nt, og saaledes læse qvænto, og dette forunderlige Ord staar virkelig i den islandske Udgave S. 72²⁰ og i 629 qv. Hvad man med Grund kan anke over hos Afskriveren af 630 qv. er, at han, som vel de fleste den Tid gjorde, undertiden naar Skriften i hans Original var dunkel eller vanskelig at læse, har udfyldt Meningen efter eget Hoved, selv hvor Membranen med nogen Anstrængelse godt havde ladet sig læse. Nærværende Udgiver har søgt at føre Haandskriftets nyislandske Form tilbage til den gamle, han har saaledes adskilt æ og ø, men dog ikke fulgt Membranen i Brugen af æ = e.

- 1 Denne Udgaves Titel er: Hér hefst Tíu Sögur af þeim heilögum Gude Postulum og þínslar vottum. Samanskrifðar af sannferdugum historíu skrifurum, þeim til fróðleiks og nytsemdar er þvílíkt yðka villja. Videyar Klausri, 1836. Prentaðar á Forlag Studiosi P. Jónssonar, af Bók-þryckjara Helga Helgasyni.

VII

For at levere en Prøve paa Orthographi og Sprogform i 630 qv. meddeles her, nedenfor efter dette Haandskrift Brevet fra Jarlen i Ephesus til Keiser Domitian af Johannes Saga (S. 417²⁸—418¹⁰). Her har man tillige Anledning til at sammenligne Afskriften med Fragmentet af Originalen 652 qv. (S. 436¹⁶—437³).

Hinum myllidasta keisara og synum drottnei domiciano sender jarll Effesio¹ kuedin. Vier vilium kianna ydar hinne hæstu dijrd, ad hingad æ Asia er komenn einnn madr af kine ebreskra manna, [og kenne² folkinu ad trua ä Jesum Christum hinn krossfesta, og þad sannar hann {med mörgum jarteiknum:3 Allann atrunad goda verra þeirra er vier higgium [almattk og osigrud⁴ onyter hann, og þau enn göfuglegu hóf {vor ers alla æfi hafa stadid þa brytur hann nidr. Er þessi fiolkunnugi galldra madr gagnetadlegr ydru bodardi og hefur nu af sinne fiolkyni og viel bodum snuid mestum hlut borgar lydsinz j Effeso til dyrkunar vid hinn krossfesta mann hinn daada. Nu firer þa sau⁵ ad vier höfum mikid æstryki ä odaudlegum godum og berum þar firer mikla vmvandan, þa budum vier ad leida hann firer vora domstola, og logdum stund ä med blydum ordum og strydum ad minna hann a ad neita drottne gudi synum Jesu Christo epter ydru bodardi, og lieti nf ad boda nafn hans, en færði þuilykar

- 1 Afskriveren har her overseet Forkortningstegnet for rum, der er knyttet til o; isl. Udg. har rettet til i Epheso.
- 2 [saaledes efter Gisning 630 qv.; den isl. Udg. retter til sem kennir; Membranen har, lidt utydeligt men aldeles sikkert: sa er Johannes heitir, hann bobar.
- 3 [Efter Gisning 630 qv.; samme Læsemaade isl. Udg.; Membranen har: at Jesus [er sannr guds] son lifanda, hvor kun de indklamrede Ord ere usikre.
- 4 [saaledes efter Gisning 630 qv.; isl. Udg. har forandret osigrud til osigrandi; Membranen har, noget utydeligt men aldeles sikkert: at alldrege mætti sigroð verða, þa.
- 5 [Gisning for er æaliga, der er aldeles sikkert i Membranen.

förner almattkum godum vorum, enn er vier máttum með öngum hætti þessu til leidar koma við hann þa lietum vier rita bref þessi, og sendum sydan yðru konglegu velldi að huerke er ydari mikilmennsku líjkar að giera af þessum hinum óhlýðna manne er fir var nefndr, þa láttid yðr soma að giora oss það i kunnleika, þoo að vier syeum laagier hið yðr, lífid heiler.

Det samme lyder i den islandske Udgave, hvormed Cd. 629 qv. for det meste stemmer, saaledes:

Hinum vildasta keisara og drottni sínum Dómitianó sendir jall i Ephesó kvedju. Vér viljum kynna yður hina hædstu dýrd, að hínagð i Asía er kominn einn maður af kyni ebreskra manna, sem kénir fólkinu að trúá á Jesúm Kristum hinn krossfesta, og það sannar hann með mörgum jarteiknum. Allan átrúnad goda vorra, þeirra er vér hyggjum almáttk og ósigrandi, þa ónýtir hann; og þau gøfuglegu hóf vor er alla æfi stadid hafa, þa brýtur hann níður; er þessi fjølkunnugur galdramaður gagnstæðilegur yðru bodi, og hefur nú af fjølkyngi sinni og vélbodum: snuid mestum hluta borgarlýðsins í Ephesó til dýrkunar við hinn krossfesta dauda mann. Nú fyrir þa sök að vér höfum mikla ástríki á ódaudlegum godum, og berum þar fyrir mikla umvöndun, þa budum vér að leida hann fyrir vora dómstóla, og lægðum stund á með blíðum ordum og stríðum að minna hann á að neita drottni Guði sínum Jesú Kristó eptir yðar bodi, og léti af að boda nafn hans, en færði þvílíkar fórnir almáttkum gudum vorum. En er vér máttum með öngvum hætti þessu til leidar koma til (*Trykfeil for við*) hann, þa létum vér rita bréf þessi, og sendum yðru konunglegu velldi, til að vita, hvað yðar mikilmennsku líkar að gjöra þessum hinum óhlýðna manni, er fyrr var nefndur. Nú láttid yður

: Andre Afskrifter, der have foreligget den isl. Udgiver, have vélabrugður

IX

Óma að gjöra oss það í kunnugleika, þó að vér séum
ágir hjá yður. Lífid heilir!

3.

Membr. 645 qv. Denne gamle Skindbog maa være skreven
et Aar 1200 (Jvf. Guðbr. Vigfusson, Fortale til Biskupa Sögur
XLVIII, Konr. Gislason: Um Frumparta ísl. tungu LXII—LXVI).
De af denne Bog her meddelte Sagaer findes der i følgende Orden:
Nemens Saga (S. 126—151), Petrs Saga (S. 201—211), Jacobs
Saga S. 524—529), Bartholomæus Saga (S. 757—762), Mathæus
Saga (S. 813—823), Andreas Saga (S. 349—353), Paulus Saga
S. 216—236).

Denne Membran har mange Forkortninger og sammenslynger
ofte to Bogstaver i én Figur, dette er især Tilfælde med af, an,
ar, av, nd, ng, ns, de, dr. For Bogstaven f findes to Tegn,
det ene har den latinske Form og staar paa Linien, det andet
en angelsaxiske (det almindeligste i norske og islandske Haand-
krifter), der drager sig under Linien. V bruges oftest for u og v,
og forekommer ogsaa u af og til; Vokalen u er overalt her i
Udgaven adskilt fra Consonanten v. I enkelte Lydbetegnelser
findes i dette Haandskrift en stor Vaklen, saaledes kan Ordet för
krives paa 6 forskjellige Maader: för, for, faur, favr, fær, fao.

Et Særkjende for dette Haandskrift er følgende latinske For-
kortningstegn: $\bar{n}$ (d. e. non) = eigi, $\frac{1}{n}$ (d. e. nisi) = nema, s;
l. e. sed) = heldr, sic' (d. e. sicut) = sva sem, p' (d. e. post)
efter, l' (d. e. vel) = eða. At Skriveren her ikke ved Tegnet
er tænkt paa den latinske Opløsning af Forkortningen antydes
erved, at $\frac{1}{n}$ ogsaa kan betegne Verbet nema (at lære), s; ogsaa
eldr Præsens af halda, og $\bar{n}$ ogsaa eigi, Præsens Coniunctiv
eiga. Disse Forkortningstegn forekomme langt hyppigere end
deres Opløsninger: Eigi findes saaledes helt ud skrevet kun tre
Gange, to Gange alene, i Originalen 54¹¹, 91¹, og den tredje Gang
eigi $\bar{n}$ (d. e. Eigi eigi) i Originalen 30²⁰, her i Udg. S. 134⁹, eige
n Gang (Originalen 78¹), æig' én Gang (Orig. 54²⁶), eg' to Gange
57²⁵, 63), ellers overalt $\bar{n}$; eða findes, saa vidt bemærket, kun
én Gang, ellers l'; efter én Gang, ellers p'; sva sem to Gange

ellers sic'. Disse Forkortninger ere derfor overalt i Udgaven opløste, uden at der under Texten er gjort nogen Bemærkning derved. Hvor derimod andre latinske Ordformer forekomme, ere disse henviste til Noterne med et tilføjet *Cd.* (d. e. Codex), og deres Oversættelse sat op i Texten, dog ere i de sidst trykte Bartholemæus og Mathæus de latinske Ord beholdte i Texten. De saaledes hyppigst forekommende latinske Ord ere: dominus = drottenn, ipse = sialfr, sanctus = heilag, discipulus = lærisveinn, pater noster = faðer várr, frater = broðer, mis (d. e. misericordia) = miskunn, opo (d. e. omnipotens) = almattegr; én Gang forekommer: nisi relinquat áþr alla gæfgoi við idola S. 202²²⁻²³, af orða ratiene S. 202²⁴, verbiis eiue 202²⁶.

Bogen er med to forskellige Hænder; den ene har skrevet de første 42 Blade, den anden begynder med 43de Blad (eller Side 85, hvor Andreas Saga efter en Lacune slutter og Paulus' Saga begynder) og gaar til Bogens Ende. De to Hænder afvige lidt fra hinanden i Retskrivningen. Den første Haand betegner stadig den reflexive Form af Verberne ved *sc* (sk), og anden Person Pluralis ligesom den neutrale Form af Perf. Partic. skrives i dette Tilfælde altid *zc*, f. Ex. it finnezco (S. 138²⁷), ér mæltocz firer (S. 136²⁴), gleþezk ér (S. 211¹¹), hugþezc eki hafa scipazc (S. 139¹¹). Den anden Haand bruger afveklende *sc* og *z* i den reflexive Form. Lyden *æ* udtrykker den første Haand meget sjelden ved dette Tegn (f. Ex. vænliga S. 131¹), undtagen naar det sættes over Linien som Forkortninger: *v*^a = være, *h*^aþasc = hræþasc, og bruger det da ogsaa gjerne for *ræ*, f. Ex. g^aþa d. e. græþa = grøþa, h^aa d. e. hræra = hrøra; ellers betjener den sig af *q* eller *e*; den anden Haand bruger afveklende *æ*, *q* og *e*, dog oftest det sidste. Den første Haand anvender altid *þ* baade i Begyndelsen af Ord og i Enden = *ð*; den anden Haand benytter *ð* paa en mindre sædvanlig Maade ogsaa i Begyndelsen af Ord: *ðvi*, *ðegar* o. lign. Ordet *byscop* findes saaledes helt ud skrevet én Gang (i Origina. S. 38²⁰) og er derfor overalt opløst saaledes, da dette synes at have været den i vort gamle Sprog hyppigst forekommende Form,

ihvorvel biscoop staar i den sidste Linie af Thorlaks Jertegn umiddelbart foran Clemens Saga. Med Hensyn til Formen for Ordet Gud maa mærkes, at overalt hvor en hedensk Guddom betegnes, skrives *gop*, altsaa solar *gop*, skarþ*gop*, *gopa varra*; ligesaa ved afledede Ord: *godomr* (d. e. *gopdomr*), *gopligr* (divinus), *goplauston*; menes derimod den sande Gud, skrives Ordet forkortet med et stort *G* og for at betegne Genitiv og Dativ sættes *s* eller *e* over *G*, og det er kun paa to Steder at Ordet skrives helt ud og da med Formen *guþ*, nemlig een Gang af anden Haand sidst i Paulus' Saga (her i Udg. S. 236¹⁰), og een Gang af første Haand i Clemens Saga (her i Udg. S. 142¹⁰); for den anden Haands Vedkommende (altsaa i Paulus' Saga og Slutningen af Andreas efter Lacunæ S. 352) er der overalt opløst *guþ*, i det øvrige derimod, som er skrevet af første Haand, er Formen *gop* bleven foretrukken.

Dette Haandskrift stemmer i de Sagaer, som det har tilføjes med 652 (630) qv., temmelig nøie med dette, og er derfor mestendels trykt som Tillæg dertil.

4.

Membr. 656 qv. Denne Pergamentsbog, der indeholder Fragmenter af Mariu Saga og Postola Sögur, er i senere Tid bleven ønderlemmet i fire Parter, hvilke, den Gang Bogen udgjorde et Helt, have været forbundne paa følgende Maade: 656 A¹ (Fragmenter af Mariu Saga), 656 C (Slutningen af Mariu Saga og betydelige Fragmenter af Peters og Paals Saga, trykt S. 283—318, og Begyndelsen af Jóns Saga), 656 A² (Fortsættelsen af Jóns Saga, trykt S. 445—454, og Mathæus Saga, trykt S. 825—834), 656 B (Fragmenter af Andreas Saga, 2 Blade, trykt som Fragm. II S. 345—348, Fragm. af Jacobs Saga 1 Blad, trykt S. 534—535, Fragm. af Thomas Saga, 3 Blade, trykt S. 729—734). Med Hensyn til Sagaernes Følgerække i denne Codex ved man altsaa, at Peters og Paals Saga har staaet først, derefter Jons, og umiddelbart efter denne Mathæus, men hvorledes de øvrige have fulgt paa hinanden, er usikkert, da de sidste 6 Blade have været løse og vilkaarligen ere sammenheftede. Bogen er vel skreven i Begyndelsen af det

XII

14de Aarhundrede. Som særeget ved dette Haandskrift kan mærkes den hyppig forekommende Form *senir* = *synir*, Flertal af *sonr*, ligesaa at dette er det eneste af alle Haandskrifterne, der bruger Formen *postuli* = *postoli*.

5.

Codex 239 Folio. Denne Membran er skreven af to meget forskellige Hænder. Indholdet er:

1) Johannes og Jacobs Saga, samme Recension som Codex Scardensis og meget nøie stemmende med denne, og her i Udgaven (S. 536—699) betegnet *A*². Haanden synes at være den samme, som har skrevet Codex 226 Folio (Stjórn), adskiller som oftest *æ* fra *œ*, hvilken sidste Lyd den betegner *ø*, vakler i Enden af Stavelser mellem Brugen af *ð* og *d*. Sagaen begynder paa første Blads Bagside, har mange Defecter og udgjør nu 35 Blade.

2) Fragmenter af Jóns Saga baptista (her i Udgaven betegnet *C*). Begyndelsen mangler, og mellem de 17 tilbageblevne Blade er der mange Lacuner; der synes at mangle 2 Blade i Begyndelsen, og 12 paa forskellige andre Steder; Sagaen ender paa Bagsiden af 17de Blad. Med denne Saga begynder den anden Haand i Codex.

3) Peters Saga; begynder paa samme Side som den foregaaende ender; samme Recension som Scardensis, og her i Udgaven betegnet *A*³. Sagaen udgjør 33 Blade og er defekt i Slutningen, hvilken er bleven udfyldt paa vedheftede Papirplade efter Membr 639 qv.

4) Andreas Saga, 6 Blade; Begyndelsen mangler; den er i Udgaven betegnet *B*, se S. 324²⁷.

5) Pave Gregors Dialoger; 8 Blade, indeholdende Begyndelsen af disse.

6.

Fasc. 655 qv. XII, XIII A, XIII B; 6 store Pergamentsblade. Fragm. XIII A bestaar af 2 Blade, der have dannet det første og

1 Syv Blade indheftede sidst i 656 C, skrevne i det 17de Aarhundrede, ere den oprindelige Codex uvedkommende; de synes at hidrøre fra slette Afskrifter af 645 qv. og 652 qv.; Indholdet er Fragm. af Jacobs, Bartholomæus og Simon og Judas; de ere ikke benyttede her i Udgaven.

XIII

sidste af et Læg eller Ark; det første Blad indeholder Slutningen af Peters Saga, det sidste Blad er Begyndelsen af Jacobs Saga. De indre tabte Blade have maaske indeholdt Johannes' og Andreas' Sagaer. Fragn. XIII B og XII ere 4 Blade af et Læg eller Ark, hvori XIII B¹ og ² have udgjort de ydre og XII¹ og ² de indre til dem stødende Blade; XIII B¹ indeholder Slutningen af Bartholomæus og Begyndelsen af Mathæus's Saga; XII¹ slutter sig umiddelbart til det foregaaende og indeholder altsaa Fortsættelsen af Mathæus' Saga, hvorefter det inderste af Lægget mangler, rimeligvis 2 Blade; XII² indeholder Slutningen af Mathæus og Begyndelsen af Simon og Judas, XIII B fortsætter den sidste. Denne Codex kan vistnok ikke være yngre end den sidste Halvdæl af det 13de Aarhundrede; den skjelner nøiagtig mellem æ og ø og nærmer sig, hvad Betskrivning angaar, meget til den i Norge paa den Tid brugelige; den er dog uden Tvivl islandsk (jvf. især nærv. Udgave S. 215¹⁶), og beklageligt er det, at den kun er os levnet i Brudstykker. Skriften er paa sine Steder saa slidt, at den er aldeles ulæselig. Fragmenterne af Peters Saga ere trykte som IIB S. 211—216, Jacobs Saga som II S. 529—533, Bartholomæus Saga som II S. 762—766, Mathæus Saga som IV S. 834—841, Simon og Judas som II S. 791—797.

7.

Codex 236 Folio; en temmelig ung Pergamentscodex, skreven omkring Aar 1500. Den indeholder: 1) Johannes og Jacobs Saga, 536—673) her i Udgaven betegnet *C*. Den for dette Haandskrift særegne Afslutning af Sagaen er meddelt S. 672—673, hvorved man faar et Begreb om Afskriverens særegne Retskrivning; med Hensyn paa Sproget maa man lægge Mærke til, at han ved Enden af Sagaen ganske er falden ud af den gamle Sprogtone, og der er Grund til at antage, at han ikke blot er Afskriver men ogsaa Forfatter til denne Slutning. 2) Peters Saga = *B* Recensionen af Scardensis, er ikke benyttet i Udgaven. 3) Paulus' Saga (236—279), betegnet *D* her i Udgaven. Slutningen mangler, S. 263²⁷. 4) Saga Johannes baptista, i Udgaven betegnet *D*; med denne Saga slutter Codex.

Vi skulle nu gaa over til at omtale de enkelte Sæger, hvorefter denne Samling bestaar, efter den Orden, hvori de her i Udgaven ere meddelte, samt de Haandskrifter, der ligge til Grund for hver enkelt. Foreløbig bemærkes, at alle Overskrifter i nærværende Udgave med store Bogstaver ere tilsatte af Udgiveren, de med liggende Skrift findes i Haandskrifterne.

PETERS SAGA POSTOLA.

I.

Til den her først trykte Recension af Peters Saga ere 6 Haandskrifter benyttede, hvilke efter deres indbyrdes Slægtskab falde i to Klasser *A* og *B*, hvorefter hver tæller 3 Codices, der i Noterne under Texten betegnes *A*¹, *A*², *A*³; *B*¹, *B*², *B*³. For Kortheds Skyld har man brugt *A*^{1 2} = *A*¹ og *A*², *B*^{2 3} = *B*² og *B*³ o. s. v. Naar *A* eller *B* anføres uden tilføiede Tal, tilkjendegives, at alle til Klassen henhørende Haandskrifter ere enige om den anførte Læsemaade, og Forkortningen *övr.* (d. e. de øvrige) modsættes gjerne Læsemaaden i *A*¹.

*A*¹, Codex Scardensis (se ovenfor II, III), er lagt til Grund, som den, der har den bedste og constanteste Retskrivning og uden Tvivl ogsaa har været den ældste (den er, tilligemed Fragm. 658 *Eqv.* det eneste af Haandskrifterne, der skjælnes mellem d og ð); den er ogsaa fuldstændig og uden Lacuner. Dog har det været nødvendigt paa mange Steder, hvor alle de øvriges Samstemmighed er den imod, at henvise dens Læsemaader til Noterne, og paa enkelte Steder har den endog rene Skrivfeil, som Udgiveren ikke har kunnet indlade sig paa at angive. Som et Exempel herpaa kan anføres, at i første Linie paa første Side, hvor alle de andre Haandskrifter have rettlætis solin drottinn, har *A*¹ rettlætis solin skein, hvilket her er aldeles meningsløst. Som en Egenhed ved *A*¹ maa fremhæves de af og til forekommende latinske Ord, saaledes: benedictionem 65³⁸, carcer 69³⁸, 72^{38. 39}, 73³⁸, in carcerem ductus 72³⁶, custodes 72⁴⁰, discipuli 79³⁶, magistri 81³⁸, veritatis 99³⁸.

*A*², Membr. 639 *qv.*; den indeholder kun Peters Saga, er fuld-

a audru Indialandi med sverdi. Matheus a Ethiopia-landi i borg Nadaber hann var pindr ok hoggvinn. Simon ok Judas voru bardir med kylfum a Kaldealandi, en færdir síðan i Babilonem.

Med Hensyn til Capitelinddelingen stemme alle Haandskrifterne, paa meget faa Undtagelser nær, og den samme Inddeling er tagen til Følge her i Udgaven. Capitlernes Overskrifter, der ere afvigende i de forskjellige Codices, ere, som af liden Betydning, ikke medtagne. Det første Capitel har Overskriften „Prologus“ i *A*², *B*² og *B*³; de samme Haandskrifter sætte foran det næste Capitel: Her byriar (hefr) sögu Petrs postola, de andre have dels ingen Overskrift her, dels kan den ikke læses.

Foruden disse ovenfor anførte Haandskrifter findes ogsaa adskillige Membranfragmenter af denne samme Recension af Petrs Saga i Fasc. 638 qv, hvilke ogsaa ere jævnførte, og hvoraf nogle ere benyttede til Varianter; de fleste stemme med *B*-Klassen, kun et med Signaturen *E* slutter sig nærmere til *A*-Klassen, og dette havde maaske, paa Grund af adskillige Eiendommeligheder i Ret-skrivningen, fortjent at meddeles særskilt.

Som Tillæg til denne vidtløftigere Recension af Petrs Saga er meddelt den om Clemens Romanus efter 645 qv. (s. ovenfor IX-XI), dens Plads synes nemlig rettest at være her, da den for en Del i Sammenhæng fortæller Begivenheder, der i Petrs Saga omtales mere spredt, derved at de handlende Personer selv, Clemens, hans Fader, Moder og to Brødre, hver for sig, eftersom de optræde, fortælle sine Oplevelser. Fortællingen grunder sig dels paa de saakaldte Recognitiones, der tillægges Clemens selv, eller, som de ogsaa kaldes Clementis Romani de Actis Petri (her i Bogen, S. 142², kaldet Iterarium d. e. Itinerarium Petri), dels paa Martyrologium Sancti Clementis. Som Exempel paa hvor frit den latinske Original er behandlet, anføres her af denne hvad der svarer til Stedet S. 146³⁰-147⁶, hvor alle de Ukvemsord opregnes, der tillægges Clemens ligeoverfor de hedenske Guder: Dicunt ab ipso affici contumeliis et lacerari patrios deos, ut qui Jovem, omnium deorum maximum, ne deum quidem nomina-

XVII

ret; Herculem Alcmensæ filium (quem illi suum conservatorem aiunt) impurum quendam dæmonem et scelestum vocaret; carissimam et suavissimam Venerem meretricem induceret; atque optimam iaculatricem Dianam, savientem Mercurium deum sermonis, bellicosum Martem, Saturnumque ipsum, ex æquo omnes infamaret atque criminaret. Summa hæc fuit orationis: aut diis sacra faciat et immolet, aut vita quam primum privetur.

Den som andet Tillæg trykte Fortælling om Pilatus er meddelt efter Membr. 226 Folio, Spalte 632-638 (betegnet *A*), jevnført med Membr. 225 Folio (betegnet *B*) og Membr. Fragm. i 229 Folio (betegnet *C*).

II. *A*.

Til Grund for denne Recension af Petrs Saga ligger Codex 630 qv. (jvf. ovenfor *V*), der i Noterne er betegnet *A*, hvor andre Haandskrifter ere benyttede til Sammenligning, men hvor Texten derimod kun beror paa dette Haandskrift og Rettelser ere foretagne i samme, er Haandskriftets Læsemaader i Noten betegnede med *Cd*. Fragmenter af en anden Afskrift af Originalen til 630 qv. (652 qv.) findes i Membr. 659 qv. fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, der paa sine Steder er bleven jevnført; herfra skriver sig Læsemaaden formæli S. 199¹², hvor 630 qv. har formælendr. To gamle Pergamentsblade i Fasc. 655 qv. XVI *A*, ere benyttede S. 167—169 og S. 172—173. Fra Cap. 21 S. 181 er Varianter tagne af Membr. 235 Folio 1, betegnet *C*, hvori Slutningen af Petrs Saga findes. Den sidste Del af Sagaen fra Cap. 22 S. 182 er tildels en Oversættelse af den saakaldte Marcelli de mirificis rebus et actibus beatorum Petri et Pauli et de magicis artibus Simonis magi², der be-

¹ Om denne Codex s. Vigfusson Biskupa Sögur XXXVII. Bemærkes maa, at Stykke 13), der i Catalogen benavnes Pals saga apostoli stutt, ikke er Paa's Saga, men Sagaen om den hellige Dionysius (St. Denis).

² Trykt hos Fabricius: *Codicis Apocryphi Novi Testamenti tertia Pars P.* 632-653.

KVIII

gynder saaledes: Cum venisset Paulus Romam, convenerunt ad eum omnes Judæi, dicentes: Nostram fidem, in qua natus es, ipsam defende; non est enim iustum, ut tu, cum sis Hebræus ex Hebræis veniens, gentium te magistrum iudices, et incircumcisorum defensor factus, tu cum sis circumcisis, fidem circumcisionis evacues. Cum ergo Petrum videris, suscipe contra eum contendere, quia omnem observationem nostræ legis evacuavit: exclusit Sabbatismum et Neomenias, et legitimas ferias inanivit.

Som Tillæg S. 201—211 er meddelt Fragmenter af Petrus Saga efter den gamle Membran 645 qv. (jvf. ovenfor IX). Ingen Capitelfdeling findes her i Codex, den er tilføjet for at lette Jævnførelsen med den fuldstændige Saga.

II B.

Dette Fragment af Petrus Saga (S. 211—216) findes i Fasc. 655 qv. XIII A, (jvf. ovenfor XII, XIII).

PALS SAGA POSTOLA.

I.

Denne første Bearbejdelse af Paulus Saga (S. 216—236) findes i Membr. 645 qv. (jvf. ovenfor IX, XI). Dens væsentligste Grundlag er Apostlernes Gjerninger. Da Paulus efter Legenden led Martyr døden sammen med Petrus i Rom, er den sidste Del af hans Saga indflettet i dennes; herhen peger Slutningsordene S. 236¹⁶ så som sagt er i annarri sögu, hvorved menes Petrus Saga, som staar længere foran i Cd. 645 qv. To gamle Pergamentsblade i Fasc. 655 qv. XVI B, Fragmenter af samme Codex, hvortil de paa foregaaende Side anførte Blade af Petrus Saga have hørt, ere S. 223—230 benyttede til Varianter og betegnede *Fr.*

XIX

II.

Til Grund for den S. 236—279 trykte vidtløftigere Paulus' Saga er lagt Membr. 234 Folio¹, betegnet *A*, jævnført med Scardensis (ovenfor II, III) betegnet *B*, samt Membr. 84 octavo (fra Midten af 15de Aarhundrede) betegnet *C*, og Membr. 236 Folio (jvf. ovenfor XIII) betegnet *D*. Et manglende Blad i *A* (S. 267¹²—271¹⁸) er udfyldt efter *C*. Tillige er jævnført 2 Pergamentsblade og Fragmenter af et 3die i Fasc. 655 qv. XVII; det første Blad indfaldet S. 260²⁸—263³, det andet S. 271²⁷—274⁴, det tredie S. 276¹⁷—278²⁰; de to sidste ere Levninger af en gammel Codex, der synes at være skreven i Norge, den skjælnet nøie mellem æ og ø, og den sidste Bogstav har den i norske Haandskrifter sædvanlige Form.

De som Anhang S. 279—283 meddelte Membran-Fragmenter findes i det norske Rigsarkiv.

TVEGGIA POSTOLA SAGA PETRS OK PALS.

Den her S. 283—318 meddelte Sammenstøbning af Petrs og Paulus' Saga findes i Mmb. 656 *C* qv. (jvf. ovenfor S. XI). Fortællingen er defekt, da der paa mange Steder mangler Blade. De i Klammer tilsatte Capiteltal er tilføiede overensstemmende med den ovenfor trykte Paulus' Saga I og Petrs Saga II A, for at lette Sammenligningen med disse.

ANDREAS SAGA POSTOLA.

I.

Til Grund for den her først trykte Bearbejdelse af Andreas Saga, S. 318—343, ligger Codex 630 qv. (jvf. ovenfor V). Enkelte Partier af Originalmembranen 652 qv. maa her have været vanskelige at læse, og Skrивeren af 630 qv. har været mindre heldig med sine Gissninger. Det træffer sig dog her saa, at vor Saga paa dette Sted temmelig nøie stemmer med Acta Apostolorum Apocrypha, Fabricius I de S. Andrea, Cap. VI, hvorefter Texten nogenlunde: Om denne Codex s. *Maríu Saga XI*, og fornemmelig Gubbr. Vigfusson, *Biskupa Sögur I, XXXV*.

lader sig forbedre. Stedet hvor disse Rettelser ere foretagne i falder i Cap. 5 (S. 322 her i Udgaven), hvor Sostratus beklager for Andreas over sin Moder og (efter 630 qv.) siger, at hun er ga hen at ophidse Jarlen hans Fader imod ham. Jarlen omta ellers ikke som hans Fader, og Latinen kalder ham *proconsul provinciae*, og efter dette er her i Texten *iarl þes heraðs* (S. 322⁶) sat isteden for *iarl foður minn*; for En veit, ef ek em asakaðr indtil at þu virðiz at biðia S. 322 der er en Tillem্পning til den latinske Original, der lyder s ledes: *Et scio, cum accusatus fuero, quia nihil hab quod ad hæc respondeam; satius autem duco vit amittere, quam matris detegere crimen. Nunc aut hæc tibi confiteor, ut digneris pro me dominum ex rare, ne innocens præsentì vita priver*, har 630 qv. gende: En eg veit ef hann truir ordum hennar, þa m eg ei fa mig ad forsvara um þetta, því mier lijst h eggi iarlinn miog, því hun fieck mig ei ad dry, þennan löst. En af því segi eg þier þetta, ad eg l þig ad biðia o. s. v.; for menn iarlsins 322¹⁰ (lat. *minis proconsulis*) har 630 qv.: *vinir sveinsins*; for rø, moðir son sinn 322¹³ (lat. *mater accusabat eum instant*) har 630 qv.: *reiddiz moðir sveinsins*; for gleymir ast moðurligrar milldi 322¹⁴, støttet til Recension II S. 35 (lat. *oblitus maternæ pietatis*) har 630 qv.: *gleymir þc sælld og þinnar milldir*; for let sveininn setia i myrkv fiotra ok bauð kasta a á nokkura S. 322²⁷ (lat. *pueri jussit in culleum parricidii recludi, et in flumen p jici*) har 630 qv.: *let sveininn setia i mirkvafiotra*²

1 Saaledes har ogs. 629 qv.; den islandske Udg. retter: *gleymir farsæld þinnar og mildi*.

2 For *myrkvafiotra* (lat. *culleum*, jvf. *húðkeipr* Recension II S. 35 bikaðr seckr Rec. III S. 393²³) har 629 qv. *myrkvastofu*; dette sidste ogsaa den islandske Udg. S. 179, og Udgiveren har der for at und Gjentagelsen af dette Udtryk, hvor Talen er om Andreas, omformet hele saaledes: *lét setja sveininn i myrkvastofu*; og Andre baud hann þar og inn ad setja, hafdi hann hugad hon hefnd nokkra til bana.

kasta sa d. nokkra. Da Jarlens Befaling at kaste Ynglingen i Elven ikke kom til Udførelse, er bauð indsat foran kasta rettest havde det egentlig været at sætte bauð isteden for let foran sveininn. I det foregaaende Capitel 4 S. 321³³ er følgende Læsemaade optagen efter et Pergamentfragment af Andreas Saga i Fasc. 238 Folio: þu byðr þeim er þer fylgia, at þei fai mer nogliga fe, sva at ek mega fa mer mat ok klæði, sem ek þarf (lat. ut jubeas his qui tecum sunt, tantum conferre pecuniæ, unde vestitum et victum comparem), hvor 630 qv. kun har: þer fait mer fe nockut, þeir er þer fylgia, og klæði sem eg þarf.

Fra S. 324²⁷ hvor Andreas Saga begynder i Membr. 239 Folio (jvf ovenfor XII), er Varianter af dette Haandskrift, betegnet *B*, anførte under Texten.

Som Fragm. I S. 343—345 er trykt det eneste af denne Saga tiloversblevne Blad i Mmbr. 652 qv., og som Fragm. II S. 345—348 er meddelt to Blade i Mmb. 656 B. qv. (ovenfor XI).

Som Tillæg S. 349—353 ere Sagaen trykt efter Mmbr. 645 qv. (jvf ovenfor IX), hvor efter Lacunen (S. 352³⁰) den anden Haand i dette Haandskrift begynder.

II.

Den anden Bearbejdelse af Sagaen, S. 354—385, er trykt efter Mmbr. 646 qv. betegnet *A*, formodentlig fra første Halvdel af 14de Aarhundrede, jævnført med Mmbr. 647 qv. betegnet *B*, fra 15de Aarhundrede. To manglende Blade i *A*, S. 370, have tildels men ikke ganske kunnet udfyldes efter *B*, da denne ogsaa har en Lacune paa dette Sted, hvorfor et andet i *A* manglende Blad, S. 375, ikke har kunnet udfyldes. *B* har Lacuner paa 3 Steder. Den ved Slutningen af *A* ufuldendte Fortælling om Biskopen og Djævelen, der er defekt, er aftrykt som Tillæg S. 385—389, efter Mmbr. 657 B qv., en Bog der synes at indeholde Eventyr og Fortællinger fortalte af Biskop Jon Haldorsson, død 1339; se Keyser, Nordmændenes Videnskabelighed og Litteratur S. 468, 469.

XXII

III.

Den tredie Recension af denne Saga, S. 389—404, findes i Codex Scardensis (jvf. ovenfor S. II, III).

IV.

Den fjerde Redaction, S. 404—412, er tagen fra Memb. 623 qv.; om dette Haandskrift se Um Frumparta islenzkrar tungu (LVII) af Konr. Gislason, der henfører det til Slutningen af det 13de Aarhundrede.

JONS SAGA POSTOLA.

I.

Til Grund for denne Johannes Saga, S. 412—436, ligger 630 qv. og som Tillæg Fragment A, S. 436—443, ere de fire til-oversværende Blade af Mmbr. 652 qv. (Originalen til 630 qv., se ovenfor III—IV) trykte. Fragm. B, S. 443—445, er nogle Pergamentbladstumper i det norske Rigsarkiv, der have hørt til samme Haandskrift som Fragmenterne sammesteds af Thomas Erkebiskops Saga (trykte under Signaturen F S. 528—534 i Udgaven af denne Saga, Christiania 1869). Ved Hjælp af disse Bladstumper er en Mangel udfyldt i 630 qv., hvor paa Grund af Gjentagelsen af Ordet astgiof S. 414²⁹ og 414³¹ efterfølgende 3 Linier: heilaga anda við postola indtil send astgiof ere oversprungne.

II.

Den anden Recension af Johannes Saga, 445—454, er med-delt efter Mmbr. 656 qv. (s. ovenfor S. XI).

III.

Den tredie Bearbejdelse af Sagaen, S. 455—465, findes i Mmbr. 623 qv., sandsynlig fra anden Halvdel af det 13de Aarhundrede. Om dette Haandskrift s. Gislason: Um Frumparta L—LVII. Mærkelig er den ikke saa sjeldne Forvexling af *i* og *y* i denne Oldbog; dog synes Skriveren selv at have erkjendt dette som en Feil, da han flere Steder, hvor han først har skrevet *i*, senere har rettet dette til *y*. Disse Rettelser ere bemærkede i Noterne. I dette Haandskrift findes stadig den latinske Form for Bogstaven *f*, ikke den angelsaxiske.

XXIII

IV.

Den fjerde Recension, S. 466—513, eller som den i Overskriften kaldes Litla Jóns Saga, er meddelt efter Mmbr. 649 qv. Denne Codex er sandsynligvis skreven ved Midten af det 14de Aarhundrede, naar undtages det femte Blad, der maa være fra det 16de Aarhundrede og senere er indskudt S. 469—70. Efter Bogens 2det Blad mangle fire S. 467. Paa sidste (48de) Blads Bagside findes nogle paa barbarisk Latin skrevne Vers til Johannes' Ære, der begynde saaledes:

Terrigene promant et olimphi turma Johann(i)

Dogmata melliflue virginitate vir(o)

Nederst paa samme Side staar: Penna bekling aa kirkia sels Johannis ewangelista er stendr at Hof[i] j Vatnz dal.

Som en orthographisk Særegenhed kan mærkes, at m foran a gerne bliver til f, saaledes hifni Dativ af himinn, hifneskr — himneskr.

JACOBS SAGA POSTOLA.

I.

Den først trykte Recension, S. 513—521, er meddelt efter Cd. 630 qv., og dertil slutter sig Fragment, S. 521—523, af dennes Original Mmbr. 652 qv. (s. ovenfor III—VI). Som Anhang, S. 524—529, er Sagaen meddelt efter Mmb. 645 qv. (s. ovenfor IX—XI).

II.

Den anden Bearbejdelse S. 529—533 findes i Fasc. 655 qv. XIII B (s. ovenfor XII, XIII).

III.

Fragmentet af den tredie, S. 534—535, findes i Mmbr. 556 qv. (s. ovenfor XI).

TVEGGIA POSTOLA SAGA JONS OK JACOBS.

Til Grund for denne Sammenstøbning af de to Sagaer om Johannes og Jacob S. 536—711, ligger Codex Scardensis (s. ovenfor II, III) betegnet i Udgaven *A* (et Blad mangler S. 639¹⁴ 643¹¹), jævnført med Mmbr. 239 Folio (ovenfor XII) betegnet *A*², Mmbr. 236 Folio (s. ovenfor XIII) betegnet *C*, og Mmbr. 651 qv. betegnet *B*. Denne sidste er en liden Qvart, der slutter midt i Ordet knappinn, S. 694²⁴, men forøvrigt er fuldstændig. Bag i denne Bog, hvor nærværende Saga afbrydes, ere indheftede 2 Blade af Johannes den Døbers Saga, der ere skrevne med en anden Haand, og muligens kun ved et Tilfælde her ere blevne indsatte. Som Eiendommeligheder for dette Haandskrift kunne mærkes skilldi = skyldi Imperf af skulu, midil = millim, firir, sjeldnere fyrir, altid hon ikke hun, de vexlende Former eda og edr, overalt v = u, Irael = Israel. Denne Codex er benyttet til at udfylde den sidste Del af Lacunen i *A* S. 642⁸ fra þann frida til ofagnadi, þar S. 643¹¹, hvor man altsaa har en Prøve paa dens Orthographi. Desuden er ogsaa benyttet Membramfragmenterne 653^b qv., to Blade af hver sin Codex henhørende til Sagaens Begyndelse, betegnede *Fr. I* og *II*, samt 9 levnede Blade af en anden Membran 653^a qv., betegnede *Fr. III*, og endelig to Blade 650^a qv., betegnet *Fr. IV*, hvoraf det ene har tjent til at udfylde den første Del af Lacunen i *A*, S. 639¹⁴—642⁸.

Efter Udtrykket S. 647¹⁸, sá er þessa sögu diktaði í latínu (den som forfattede denne Fortælling paa Latin), maa man tro, at en latinsk Original har dannet Grundlaget for nærværende Saga. Fragmenter af en saadan findes udgivet i Vetusius Martyrologium Romanum Lucæ 1668 S. 130, gjenoptrykt hos Fabricius, Codex Apocryphus Novi Testamenti III 604—623. Til Sammenligning med Fortalen her i Sagaen 536¹⁸ hidsættes Begyndelsen af den latinske:

Mellitus servus Christi episcopus Laodiceæ universis episcopis et ecclesiis Catholicorum in Domino æternam salutem. Volo sollicitam esse fraternitatem vestram de Leucio quodam, qui scripsit Apostolorum

Acta, Johannis evangelistæ et Sancti Andreæ vel Thomæ apostoli. Quædam de virtutibus quidem, quæ per eos Dominus fecit, vera dixit; de doctrina vero multa mentitus est. Dixit enim docuisse eos duo principia, quod execratur Ecclesia Christi, cum ipse S. Johannes apostolus in capite evangelii sui unum testetur principium, in quo semper fuerit verbum, a quo universa creata sunt visibilia et invisibilia. Leucius autem dicit eos docuisse duo principia boni et mali, et bona a bono, mala vero a malo principe substituisse.

Stoffet i Slutningen af Jacobs Saga er tildels hentet fra Karlamagnus Saga, man sammenligne saaledes Capp. 84—88 her med Agulandus þáttur Capp. 1—5, Karlam. Saga S. 264—268; Capp. 92 og 93 svare næsten ordlydende til Slutningscapitlerne i Karlam. Saga S. 553—555. Det S. 709 omnævnte Jertegn, hvor Klerkens Sjæl frelses af Jomfru Maria ved Johannes's Mellemkomst, findes i Maríu Saga S. 1060.

THOMAS SAGA POSTOLA.

I.

Thomas Saga, S. 712—727, er trykt efter 630 qv. (se ovenfor V) betegnet *A*, jævnført med Scardensis (s. ovenfor II) betegnet *B*. Det levnede Blad af Membranen 652 qv. er meddelt 727—728.

II.

Af Sagaens anden Recension, S. 729—734, er der kun tilbage 3 Blade i Membr. 656 B qv. (s. ovenfor XI). Den mærkelige Angivelse af de forskjellige Dele, hvoraf det kongelige Palads skulde bestaa, S. 730²⁹, som mangler i I. S. 715, er hentet fra Ordericus Vitalis (s. Orderici Vitalis, *Historiæ Ecclesiasticæ libri tredecim*, ed. Augustus le Prevost, Parisii 1838, I, P. 310), efter hvilken nedenfor meddeles, hvad der svarer til Stykket her i Udgaven S. 730 med Overskriften *Fra Thomasi*:

Cum venissent Hierapolim in India civitatem, ingressus Abbanes ad Gundaforum regem, nuntiavit Thomam adesse peritissimum artificem. ~~Rex autem de fabricando palatio cum eo tractavit,~~ et ædificii locum illi ostendit. Thomas autem arundinem apprehendit, et metiendo dixit: Ecce januas hic disponam, et ad ortum solis ingressum: primo¹ proaulam, secundo salutatorium, in tertio consistorium, in quarto tricorium, in quinto zetas hyemales, in sexto zetas æstivales, in septimo epicaustorium et triclinia accubitalia², in octavo thermas, in novo gymnasia, in decimo coquinam, in undecimo colymbos et aquarum lacus influentes, in duodecimo hypodromum et per gyrum arcus deambulatorios. Rex autem considerans ait: Vere artifex es, et decet te regibus ministrare. Deinde infinitas illi pecunias relinquens, abiit.

TVEGGIA POSTOLA SAGA JONS OK JACOBS.

Den første Recension, S. 735—740, af disse Sagaer findes i 630 qv., den anden, S. 740—743, i Scardensis, med hvilken sidste er jævnført et Membr. Fragment i 238 Folio.

BARTHOLOMEUS SAGA POSTOLA.

Recension I, S. 743—754, er meddelt efter 630 qv. betegnet *A*, jævnført med Scardensis, betegnet *B*; dernæst er Fragmentet af Membr. 652 qv. trykt S. 754—757; derpaa er Sagaen som Tillæg, S. 757—762, meddelt efter Membr. 645 qv. (s. ovenfor IX). Recension II, S. 762—766, findes i Fasc. 655 qv. XIII B (s. ovenfor XII-XIII).

MATHIAS SAGA POSTOLA.

Den første Recension, I, S. 767—775, er meddelt efter 630 qv.; det maa bemærkes, at Apostelens Navn skrives afvejlende

1 i hus S. 730²⁰ bør skrives i. hus d. e. fyrsta hus, han betegnede som det første Husrum, aulam, som det andet; Salutatorium o. s. v.

2 Her er i Udtrykket triclinia accubitalia (Løjbænke) først triclinia stillet paa uret Sted foran .vii. epikaustorium, og derpaa er for accubitalia læst .viii. (d. e. atta) capitalia, hvorved Oversætteren har faaet 13 Rum i Paladset istedenfor 12.

i **Codex Matheas**, **Matheus** og **Mathias**. Den anden Recension, **II**, **S. 775—778** er trykt efter **Scardensis**, betegnet **A**, jævnført med **Membr. Fragment** i **238 Folio**.

• **TVEGGIA POSTOLA SAGA SIMONIS OK JUDE.**

Recension **I**, **S. 779—789**, er efter **630 qv.** betegnet **A**, jævnført med **Scardensis**, betegnet **B**; **Fragment S. 789—791** er **Brudstykkerne** af **Mmbr. 652 qv.** (**Originalen** til **630 qv.**) Recension **II S. 791—797** findes i **Fasc. 655 qv. XII B** og **XIII B** (se ovenfor **XII, XIII**).

MATHEUS SAGA. POSTOLA.

I, **S. 797—807**, er trykt efter **630 qv.**, betegnet **A**, jævnført med **Scardensis**, betegnet **B**; dernæst er som **Fragment S. 807—813**, meddelt **Brudstykkerne** af denne **Saga** i **Mmbr. 652 qv.**; de **S. 809 og 811** bemærkede senere gjorte **Rettelser** i denne **Membran** synes at hidrøre fra den samme, der har skrevet **630 qv.**, idet han nemlig under **Afskrivningen** af denne **Bog** efter **652 qv.**, tillige har indsat det efter hans **Skjøn** manglende i **Membranen**; paa det første **Sted S. 809³⁵**, har han truffet det rette ved efter helidr at supplere skulu pier, paa det andet **S. 811²** har hans **Rettelse** været meget uheldig, idet han efter **Guð varr** i steden for **helgaði** (i **Latinen**: **Deus benedixit nuptias**) har indsat **getinn i**, saa at han har opfattet **Stedet** som „**Gud blev avlet i Egteskab.**“ Denne **Læsemaade** er gaaet over i hans **Afskrift 630 qv.**, og saaledes ogsaa kommen ind i den islandske **Udgave af Postola Sögunr S. 220¹²**.

Den anden, **II**, **Recension**, **S. 813—823**, er trykt efter den gamle **Membran 645 qv.** (s. ovenfor **IX**), og adskiller sig væsentligst fra den første ved **Afsnittet** om **Paradiset**, **S. 815³¹—816²³**. Dernæst meddeles **S. 823—825** et mærkeligt **Pergamentsblad** i **Fasc. 655 qv. IX C**, der tilligemed to andre **Blade A og B** synes at være **Levninger** af en i **Norge** skreven **Codex**, som, hvad **Haandskriften** angaar, har haft noget tilfælles med **Codex B** af **Fagskinna** (s. **Facsimile** i **Udgaven** af denne), saaledes angelsaxisk **Form**

XXVIII

af r og y og opretstaaende d, men har været ældre, da den har s = r i vas og lign. Dette Fragment er aftrykt med Originalens Interpunktion og eiendommelige Brug af de store Begyndelsesbogstaver.

No. III, S. 825—834, findes i Mmbr. 656 qv. (s. ovenfor XI). Ved Beskrivelsen af Paradis er Varianterne tagne af Scardensis, B. Slutningen mangler.

No. IV, S. 834—841, er trykt efter Fasc. 655 qv. XII, XIII (s. ovenfor XII, XIII); den er den eneste, som har indeholdt Apostelens Jertegn.

JONS SAGA BAPTISTA.

Uagtet Johannes den Døber ikke hører til Apostlerne, har dog hans Saga været optagen mellem dissens i adskillige af de gamle Samlinger, den er derfor ogsaa medtagen her og stillet sidst, skjønt den vel strengt taget snarere burde have havt sin Plads foran Apostelsagaerne. Den første kortere Saga, S. 842—849, er trykt efter Mmbr. 625 qv., hvorefter den fjerde Bearbejdelse af Andreas S. 404—412 er meddelt, og følger i Haandskriftet umiddelbart efter denne; den er defekt i Slutningen.

Den vidtløftigere Recension af denne Saga S. 849—931, har en særegen Interesse derved, at Forfatteren navngiver sig som Præsten Grim i et Tilegnelsesbrev til Runolf Abbed i Ver, paa hvis Opfordring han har skrevet Bogen, idet han, efter eget Sigende, toruden Evangelierne benyttede Augustinus, Ambrosius, Hieronymus og andre Kirkefædre. Da Runolf Sigmundsson var Abbed i Ver fra Aar 1264 til 1306, og Præsten Grim Holmsteins-son efter Annalerne døde 1298, maa Sagaen altsaa være bleven til i anden Halvdel af 13de Aarhundrede mellem 1264 og 1298.

De hertil benyttede Haandskrifter ere:

1. Membr. 232 Folio, hvis Indhold er: 1) Barlaam og Josaphats Saga; 2. Udgaven af denne Saga, Christiania 1851 S. XIX; 3) Maríu Saga; 4. Udgaven af denne, Christiania 1871 S. XII; 5) Jons Saga Baptista; 6) Vitæ Patrum. Disse Sagaer ere alle skrevne af forskjellige Hænder, og formodentlig paa Grund

af det overensstemmende Format, tospaltet Folio, blevne bundne i een Bog. No. 1 er uden Tvivl ældst og sandsynligvis skreven i Slutningen af det 13de Aarhundrede, de øvrige ere vel alle fra det 14de Aarhundredes første Halvdel.

No. 3, med en Haand ikke saa ulig den i No. 1 og smukkere end No. 2 og 4, udgjør 22 Blade med 35 Linier paa Siden, og er her betegnet *A* og lagt til Grund for Udgaven som det eneste Haandskrift, der indeholder Sagaen fuldstændig. Med Hensyn til Retskrivningen mærke man, at Skriveren i Steden for at fordoble Consonanterne *k*, *n* og *t* oftest betegner Fordoblingen ved en over Bogstaverne sat Punkt. Med Hensyn til *k* har han begyndt med at skrive *kk*, derpaa senere betegnet det *k*, men endelig bleven kjed af denne Betegningsmaade, og tilsidst i Almindelighed kun skrevet enkelt *k* uden Punkt. Her i Udgaven er denne Bogstav altid bleven fordoblet uden Hensyn til den vaklende Brug i Haandskriftet. Ligesaa maa bemærkes, at i Endelsen ur findes Vokalen kun paa to Steder tilføjet nemlig i Ordet gilldrur (S. 912²⁴) og pipur (S. 914¹⁵), ellers skrives blot *r* f. Ex. konr — konur, fauðr — fauður o. lign. Dette er en Egenhed, som ogsaa er eiendommelig for den Uppsalske Codex af Snorra Edda. I Udgaven har man anseet det for rigtigst heri at følge de øvrige Haaandskrifters Sprogbrug.

2. Membr. 233 Folio betegnet *B*. Vor Saga begynder paa første Blads Bagside med Præsten Grims Tilegnelsesbrev; dette mangler i *A*, da det første Blad i Bogen synes at være udrevet, paa hvis Bagside sandsynlig dette Brev har staaet. *B* indeholder kun Fragmenter af denne Saga, nemlig 4 Blade og en halv Spalte af det femte, hvor Johannes Saga ender og Mariu Saga (s. Udgaven af denne S. XXII) begynder.

3. Membr. 239 Folio (s. ovenfor XII) betegnet *C*. Dette Haandskrift begynder med Ordene Af hveriu marki S. 853¹⁶.

4. Membr. 236 Folio (s. ovenfor XIII) betegnet *D*. Den begynder S. 903¹ var þo sialfr.

5. To Blade indheftede ved Slutningen af Membr. 651 qv. (s. ovenfor XXIV) betegnede *E*, S. 924¹⁴—925²⁸ og 928¹⁸—929³⁰.

Naar de øvrige Haandskrifter svigte, saa at *A* er det eneste Grundlag for Texten, har det oftere været nødvendigt at foretage Rettelser i denne; i dette Tilfælde er *A*'s Læsemaade anført nedenunder ved Signaturen *Cd.* (d. e. Codex), for strax at gjøre Læseren opmærksom paa, at man her kun har eet Haandskrift, og at den i Texten optagne Læsemaade her er en Conjectur. For Ex. S. 88²⁴ er sealfkrafa en Rettelse af Udgiveren for sealfa krapta, som er Haandskriftets Læsemaade; samme Side Linie 21 staar i Haandskriftet efter lata i et p', hvilket er den sædvanlige Forkortning for p^at, da dette ligesaa lidt her som Linie 24 efter Johannes synes at give nogen Mening, maa det ansees for en Feil af Afskriveren, og er derfor bleven henvist til Noten med et tilf. *Cd.* (d. e. tilføier Codex eller tilføies i Codex). Paa det første af disse Steder er det muligt, at p' kunde være en Skrivfeil for p^ana, d. e. penna, og at man altsaa burde læse i penna heim.

Ved Slutningen af disse Forord maa Udgiveren med Taknemmelighed erindre alle Funktionærer ved Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn for den udmærkede Velvillie, hvormed de imødekom ham under hans Ophold der Vinteren 1870—1871, da han samlede Materialet til dette Arbeide, og særskilt maa han nævne Bibliothekaren for den Arna-Magnæanske Samling, Hr. Gundorph, som paa enhver Maade søgte at lette ham Benyttelsen af de litterære Skatte, der ere stillede under hans Varetagt.

Christiania, Marts 1874.

C. R. Unger.

www.libtool.com.cn

P O S T O L A S Ö G U R.

www.libtool.com.cn

POSTOLA SÖGUR.

PETRS SAGA POSTOLA.

I.

Prologus.

I þann tíma sem sialf rettlætis solin drottinn Jesus Kristur hafði huldán sinn haleita guðdom með því skyi¹ mannligs líkama, sem hann tok af hinni alskiru mey² Mariu, til þess at hinn usyniligi guð mætti monnum syniliga birtaz ok gera allt mannkyn, þat
5 sem hans kenning villdi hafa³, luttakara eilífs lífs fyrir sinn stundligan dauða, at ríkianda í hinni hæstu höfuðborg heimsins⁴ Tiberio cesare⁵, en æ Jorsalalandi Herode tetrarcha ok bróður hans Philippo, ok þar með Poncio Pilato, sva ok Lisania, þeim⁶ er í guðspíallinu ero nefndir, fædduz⁷ bræðr .ii. Simon ok Andreas í
10 þeiri borg er Capharnaum heitir. Faðir þeira het Johannes, [fatækr at femunum en frægr at goðum verkum. Þeir voru⁸ fiskimenn at iðn ok fylgðu um stund⁹ sælum Johanne baptista heyrandi hans haleita kenning. Simon feck sva sem sannr vin laganna en uvin saurlífs eiginkonu¹⁰, hana nefnir su bok, er heitir Eccle-
15 siastica Historia, Perpetuam. Hun var settborin af þeiri borg, er

1 fatæka hólldi B¹. 2 iungfru A¹. 3 hallda B. 4 sialfri Roma tilf. B
5 keisara A² B¹. 6 hófðingium tilf. B. 7 upp tilf. B. 8 [þeir voru
fatækir at femunum en auðgir at goðum verkum B. 9 hrið B. 10 saal.
A¹; eiginnar konu øvr.

Bethsaída heitir, ok þaðan af er hun kollut borg Andree ok Petri, því at þeir höfðu þar stundum heimili. Þat finnz ok ritat, at su mæ, sem Petronilla er nefnd, hafi verit dottir Simonis þessa sama, sem nu skal fra segja.

1. Hinn sæli Johannes ewangelista hefir þat upphaf at segja¹ fra þessum bræðrum², at æ einum degi, þa er sæll Johannes baptista stoð i þeim stað, er hann veitti monnum skirn i Jordan, sa hann varn herra Jesum Kristum koma til sin, ok mælti sva til hans: „See her lamb guðs, þat er tekr syndir af heiminum“, birtandi þenna sama Jesum mundu sinu signaða bloði ut hella til hialpar³ ollum heimi. Þessi orð hins signaða Johannis heyrðu .ii. hans lærisveinar, ok var annarr þeira fyrr nefndr Andreas⁴ broðir Simonar, en annarr er eigi nefndr. Þeir sneru æ veg⁵ með varum herra, [þa er þeir skildu við Johannem⁶. Sem varr herra sa þat, mælti hann: „Hvern leitit þit?“ Þeir svoruðu: „Þik, meistari,⁷ eða hvar byggvir⁸ þu?“ Hann mælti: „Komit⁹ ok siat.“ Þeir foru þa með honum at kennaz⁹ við hann ok at sia bygd hans ok at heyra kenning hans, en foru heim at kvelldi til sinnar iðnar. Þessi sami Andreas for síðan at finna¹⁰ broður sinn Simonem ok mælti við hann: „Við¹¹ höfum fundit Messiam¹² er Kristus er kallaðr.“ Ok eptir þat for Simon með honum til Jesum. Sem¹³ Jesus sa hann, [tok hann sva til orða¹⁴: „Þu ert Simon Johann- is¹⁵ son, þu kallaz Cephaz, þat þýðiz Petrus.“ Eigi greina þat ritningar, hvart Simon atti aðr þau nöfn eða gaf varr herra honum þau nu þessu sinni. [En þat er kunnigt¹⁶, at Simon þýðiz¹⁷ hlyðinn, en Petrus ok Cephaz [þýðiz steinn¹⁷; Cephaz þýðiz ok höfuð at sögn Ysidori byskups, ok heyra þessar allar merkingar¹⁸ storliga¹⁹ vel sælum Petro. En þat²⁰ truiz, at þa hafi varr herra honum fastliga Petrs nafn gefit, er hann skipaði [hann fyrstan²¹ i tolu .xii. postola. Eptir þat foru þeir bræðr til sinnar iðnar. [Um³⁰ morgininn²² fann Jesus Philippum ok kallaði hann til sin, en Phil- ippus kallaði með sér Nathanaelem²³ broður sinn. Gerðuz þeir bapir [eptir litinn tíma²⁴ vars herra lærisveinar.

1 atsetu A¹. 2 guðs vin Petro B. 3 birti Johannes B. 4 Her indfalder en Lacune i B². 5 götu B. 6 [at skilnaði þeira Johannis B. 7 saal A¹ 35 A²; byggir A³ B. 8 komi þit B. 9 kannaz B 10 hitta A¹. 11 ver B. 12 meistara þann A¹ 13 Ok er B. 14 [sagði hann B. 15 Jons B. 16 [Hitt er vitað B. 17 [þýðaz steinar B. 18 þýðingar B. 19 hardla B¹. 20 hitt B. 21 [honum fyrstum B¹. 22 [Einn morgin snimma A¹. 23 saal B; Matheam A. 24 [litlu síðar B¹; er litlið leið B². 41

2. Nöckuru síðarr for [varr herra¹ i Galileam. Ok eptir þan² brúðkaup³, er varr herra sneri vatni i vin, hóf hann sína predikan opinberliga. [Einn tíma kendi hann⁴ kenningar við Galíleewíow. Þátt er stöðuvatn, er Jordan fellr i, ok stundum tekr
 5 nafn af nálagu heraði⁵, en stundum kallaz þat síor Tiberiadis⁶ af borginni Tiberias, er stendr við vatnit, stundum kallaz þat Gene-sareth af þeiri sinni natturu, er þat fellr með storum bylgjum af eiginni hræring utan⁷ nöckurn vinda⁸ hvassleik. Sem hann predikaði, þa þröngðiz folkit⁹ at honum. Þá sa hann bata .ii. við
 10 vatnit, ok steig hann á [þann batinn¹⁰, er fyrr nefndr Simon atti, ok let fliota við landit. Þáðan predikaði hann, sva at eigi náði¹¹ folkit¹² at þröngva honum. [Sem hann lyktaði predikan sinni, þa¹³ bauð hann Simoni at roa ut á diup skipinu ok verpa netium til fiskveiðar. Ok er þat var gort, lukt¹⁴ þeir inni sva mikla
 15 gnott fiska, at netin slitnuðu. Þeir báðu þa Jóhannem ok Jacobum sonu Zebedei at hialpa ser, þvíat þeir voru þar á öðru skipi. Þessir menn komu til þeira skyndiliga ok hloðu bæði skipin, sva at driugum voru sockin. Simon fell þa til knia¹⁵ Jesu sva mæl-andi: „Herra, [far fra¹⁶ mer, þvíat ek em syndugr maðr.“ Jesus
 10 mælti þa: „Hirð eigi þu at ottaz¹⁷, þvíat heðan af muntu menn-ina¹⁸ veiða.“ [Ok þegar i stað fengu¹⁹ þeir land tekit ok settu upp skip sín, ok fylgðu varum herra fra ströndu at eins, hverf-andi aptr til sinnar iðnar ok atferðar. I þessum atburð ero
 15 mniok lokkut hiortu syndugra manna til truar, iðranar ok hugar-styrktar. Petr, sa er enn var eigi vorþinn Kristz lærisveinn ok Krist villdi fra ser reka, [berr líking þeira manna, er formenn vilia fra ser reka²⁰, at þeir þarniz þeira umvandan, ok [þvi helldr hafi þeir naðuligan frið²¹ i sinum syndum. En formenninir²² letta²³ þó eigi af at gefa þess hattar monnum hirtingar ok gera þa opt
 20 varnarmenn rettlætis, er aðr ero²⁴ motstöðumenn sanninda²⁵.

3. Nöckurum²⁶ dögum síðarr geck [guðs son²⁷ Jesus með fyrr nefndri síovarstraundu ok sa þa bræðr Simonem Petrum ok An-

1 [Jesus B. 2 þat B. 3 brúðlaup B¹; brullaup A². 4 [Þa bar sva til at hann kendi B. 5 Galílee tilf. B. 6 dragandi þat heiti tilf. B.
 5 7 fyrir utan B. 8 vindz A³. 9 mikit margmenni B. 10 [annan þann B.
 11 náði B¹. 12 mugrinn B. 13 [At lyktaði predikan B. 14 luku A¹.
 15 fota A¹. 16 [hialp A¹². 17 hræðaz B. 18 menn B. 19 [Jafnskiott gatu þeir B. 20 [synir þa menn, er forbazt vilia formenn kristninnar B.
 21 [megi naðuligan frið hafa B. 22 þóat þeir se hataðir tilf. B. 23 lata A³; letu B. 24 voru B. 25 rettlætissins B¹, mgl. B². 26 Fam B.
 27 [hinn sami B.

dream draga not¹ æ skipi til fiskveiðar. Hann kallaði þá sva mælandi: „Komit til min, ok mun ek lata yckr heðan af [verða fiskimenn manna.“² Þat er sva skilianda, at varr herra sagði sva, at „heðan af munut þit³ mennina veiða helldr en fiska.“ Þeir fyrirletu þegar netin ok batinn fylgiandi honum [með öllu þaðan⁵ af³. A þeim sama degi kallaði hann til sin fyrr nefnda bræðr Johannem ok Jacobum ok litlu siðarr Matheum, er Levi er kallaðr son Alphei, or tollaheimtu. Eigi er ritat, hversu aðrir postolar komu til hans. Eptir þat skipaði hann .xii. lærisveina iafnan með ser at vera, þa er hann kallaði postola sina. Setti hann fyrstan¹⁰ af þeim Simonem, er hann kallaði Petrum, ok Andream bróður hans, þar næst Jacobum Zebedei ok Johannem bróður hans, þa Philippum ok Bartholomeum, eptir þat Thomam ok Matheum publicanum, þeim næst⁴ Jacobum Alphei ok Taddeum bróður hans, er Judas var kallaðr, síðarst kallaði hann Simonem Chananeum ok¹⁵ Judam Scariothem.

4. A nöckurum tima kom Jesus i hus Petri. þat sem hann hafði i Capharnaum. En húsfreyia hans var af Bethsaida, hennar [moðir var miok þrongd⁵ af riðusott, hana græddi Jesus sva skiott, at hon feck þegar⁶ fullkomna⁷ heilsu, [at biðíandum postolum²⁰ sinum⁸, ok þionaði hun þeim síðan með fullkomnum fagnaði.

5. [Einn tima skyllðaði Jesus⁹ lærisveina sina at fara fyrir ser¹⁰ hafleiddi til Bethsaida, er fyrr var nefnd, ok biða sin¹¹, þar til er hann skildi fra ser [mugann, þvíat folkít villdi taka hann til konungs. En hann flyði¹² einn saman i fíall æitt at biðíaz¹⁵ fyrir. Hann sa þaðan, at lærisveinar hans voru i miklum haska sakir [siofar ok storms ofrgangs¹³; því for hann til þeíra, sva at hann geck æ sionum a [hinni fíorðu stund¹⁴ nætr. Við þessa syn slo sva mikilli hræzlu æ þa, at þeir kaulluðuz æ fyrir otta sakir. Jesus talaði þa til þeíra, [til þess¹⁵ at þeir mætti heyra ok kenna³⁰ mal hans, þvíat sakir myrkr. mattu þeir eigi kenna hann at syn. Hann mællti sva: „Verit hugrackir¹⁶, ek em¹⁷.“ Þat er sva at skília: „ek em Crístr¹⁸ yðvarr meístari, þat sem þer síait, en eigi sionhverfing.“ Ellígar mællti hann þessi orð sva sem minnandi

¹ logn B. ² [mgl. B. ³ [síðan B. ⁴ síðar B. ⁵ [moður var miok þrongt 35 A¹. ⁶ i stað B. ⁷ fullkomliga A¹. ⁸ [af bæn postola sinna A¹. ⁹ [Sva bar til a nöckurum tima, at Jesus sendi B. ¹⁰ um tilf. B. ¹¹ hans A¹. ¹² [mug ok margmenni. En þvíat hann var viss vordinn, at folkít villdi taka hann til konungs, flyði hann B. ¹³ [storms ok siofar ofgangs A²³; stormviðris B²; storviðris B¹. ¹⁴ [hinum fíorða lut B. ¹⁵ [sva 40 B. ¹⁶ hugvaskir A¹. ¹⁷ her tilf. A¹. ¹⁸ Jesus B.

æ þat lærisveina sina, at þeir tryði hann hinn sanna: guð, þann sem forðum sagði sonum Israelis: Ego sum qui sum. Petrus mælti þa sakir heittrar truar, er hann hafði til vars herra: „Ef þu ert – [sem hann mælti þetta, ef þu ert² Jesus þat er ek se – þa bioð þu, at ek ganga til þin yfir vötnin⁴. Ok þegar steig³ hann utbyrðis [ok geck⁴ yfir bylgiurnar. Ok er hann sa hvassan vind komanda⁵ i mot ser, þa ottaðiz hann ok tok at signa⁶ i sioinn. Jesus retti þa sina signaðu hond i mot honum ok reisti hann upp sva mælandi: „Þetta bar vitni um litilleik truar þinnar ok efa hiarta þins, er⁷ þik dro i kaf.“ Jesus steig þa i skipit, letti þa ok þegar af⁸ storminum ok gerði [bliðan sio⁹. Komu þeir ok skiotliga til þess landz, er þeir villdu. En þeir menn, er þar voru fyrir, undruðu mikilliga, hvi¹⁰ Jesus kom æ því skipi þannig¹¹, sem þa [var ytt¹², er þeir sa hann æ landi.

I þessum atburð skinn biartliga. postolig trua, en herfiliga hneykiz villa Mar(c)ionis ok Manes, er fyrir þat¹³ sögðu Krist sionhverfing vera¹⁴ ok falsliga fæddan, er hann geck um sio sem æ landi, þar sem Petr, [sa er¹⁵ engi grunar einfalldan mann verit hafa, gekk ottalaust um barur¹⁶, meðan truan dugði.

6. Einn¹⁷ tima for Jesus i [þær halfur Gyðingalandz¹⁸, sem liggja i nand¹⁹ við borgina Cesaream Philippi. Þessa borg setti Philippus broðir Herodis tetrarche i norþanverðu ríki Judee ok kallaði²⁰ af nafni cesaris, þess er hann hellt ríki af, ok sva af sinu nafni. I þenna tima ætluðu Judei²¹ Jesum vera einnhvern af fornum spámonnum af dauða risinn, ok sakir þessar²² villu spurði hann lærisveina sina, hvern af spamonnum almugrinn²³ segði mannz son vera. Þeir svoruðu: „Sumir segja þik vera Johannem baptistam [eða Heliam, aðrir²⁴ Jeremiam eða einn af spamonnum, [at skilia²⁵ Heliseum, fyrir ymissar sakir. Adam er iarþar son, en ver²⁶ erum manna synir, Jesus er mannz son, þvíat hann er son hinnar signaðu iungfru Marie, getinn [utan karlmannz navistu. Sem hann heyrði almugans²⁶ villu, spurði hann enn postolana, hvern þeir segði hann vera. En sæll Petrus svaraði einn fyrir alla: „Þu ert

1 sama B. 2 [at skilia B. 3 ste B. 4 [gangandi B. 5 standa B.
6 saal. A¹³; siga A² B. 7 at A². 8 mgl. B. 9 [siobliðu B. 10 at B. 11 þangat B. 12 saal. B; ytti A²³; var uti A¹. 13 því A¹.
14 verit hafa B. 15 [at B¹; er B². 16 baruna A². 17 Nockurn B.
18 [þa parta Judarikis B. 19 namunda A². 20 let nafn taka B. 21 Judar B. 22 þessarrar B. 23 alþyða B. 24 [sumir Heliam, sumir B. 25 [þat er at skilia B¹; mgl. B². 26 [án mannligu eðli eða fræi. Ok at heyrðri almenning B.

Kristr son guðs lifanda.¹ Þvi kallaði Petrus Jesum Kristum, at þessu hinu hæsta tignarnafni hetu æ ebresku konungar ok byskupar, þeir sem smurðir [ero með helgu oleo¹, en son lifanda guðs, þess er Judar² dyrkuðu, greindi hann fra falsguðum³, þeim sem heiðnir menn völdu ser til atrunaþar annathvart af dauðum monnum eða uskynsamligri skepnu. [Varr herra⁴ mælti þa: „Sæll ertu, Simon Jonsson, þviat eigi gaf þer þenna⁵ skilning mannlig [nattura eða⁶ vitzka, su er [formeraz ok fullgeriz⁷ af samtempran holdz ok bloðs, helldr faðir minn, sa er æ himnum er. Ok ek segi þer, at þu ert steinn, ok yfir þann stein mun ek smíða⁸ mina kristni, [sem ek (em)⁹ ok þu hefir nu iatat, ok einn er rettskilinn grundvollr. Ok þer mun ek gefa himinrikis lukla¹⁰, ok ek segi þer, þat er þu [hefir bundit¹¹ æ iorðo, þat mun bundit æ himni, en þat er þu [hefir leyst¹² æ iorðo, þat mun leyst æ himni.“ Eptir þat bauð Jesus lærisveinum sínum at segia aungum manni, at hann væri Kristr, [fyr en¹³ hann væri af dauða risinn Þvi næst sagði hann þeim, at honum byriaði¹⁴ at fara til Jorsala ok þola þar vanvirður¹⁵ af raðsmonnum ok ritorum ok hofþingium kennimanna, vera drepinn ok risa af dauða æ þriðia degi. [Þa mælti Petrus leyniliga við varn herra¹⁶ þessi orð sakir einkannligrar likams astar, er hann hafði við sinn meistara: „Likna þu þer framarr en þetta verðil“ [Varr herra¹⁷ mælti þa: „Far þu eptir mer ok fylg minu atkvæði, þviat þu ert gagnstaðligr minum vilia ok skilr eigi þa luti, sem guðs ero, helldr þa sem mannligir ero.“ Þvi kallaði Jesus Petrum ser gagnstaðligan, at hann skildi eigi, at dauði guðs sonar væri stormerki mannligrar lausnar, ok reð honum¹⁸ fauðurligt rað; þvi raði heyrði honum at fylgia. Petrus villdi firra Jesum likamligum¹⁹ dauða eptir skilning²⁰ mannligrar ástar.

7. Eptir .vi. daga, ef eigi er greindr²¹ sa dagr, er [þessi ny²² tipindi gerðuz æ, ok eigi sa sem æ bar²³ eptirkomanda atburð, leiddi Jesus lærisveina sína æ hátt fiall, Petrum ok Jacobum ok Johannem broður hans. [Jesus guðs son²⁴ syndiz þa með

1 [voru með heilogu víðsmiqrvi B. 2 þeir A¹. 3 falsligum guðum A¹.

4 [Drottinn B. 5 þessa B. 6 [mgl. B. 7 [getz B. 8 uppsmíða B. 35

9 [þat er at skilia sem ek er B; her *begynder atter* B². 10 lykla B².

11 [bindr A¹³ B². 12 [leysir A¹. 13 [þat er at skilia at B. 14 hæfði B.

15 vandræði A¹. 16 [Petrus heimti hann þa a tal einsliga ok mælti B.

17 [Drottinn B. 18 rað sem var tilf. A³ B²³. 19 likams B. 20 skiln-

ingi B¹. 21 taldr B. 22 [nu greind B. 23 bak er B. 24 [Drottinn B. 40

annarri mynd en fyrr¹, halldandi at hvaru sinni² undirstauðu,
 sionu [andlitz hans³ skein sem sol æ lönd⁴ ukominnar upp-
 risu, klæði hans voru hvít sem snior, [biartari var hann en með
 nöckurri mannligri natturu væri líkt⁵. Þá birtiz⁶ postolum Cristz
 5 Moyses [ok Helias⁷ talandi með Jesu af hans haleita dauða, þeim
 er hann þolði⁸ i Jerusalem, þviat varr herra villdi vitni lata bera
 [sinum guðdomi⁹ af öllum heimum: af himni með fagrligri¹⁰ raudð,
 sem sagt mun verða; or paradiso, þaðan kom Helias; af þessum
 heimi með sögn lærisveina hans; or helviti, þaðan¹¹ kom Moyses.
 10 Villdi hann af Moyse ok Helia lata vitni bera sva sem af umlið-
 num¹², af postolum sinum sva sem af viðverandum¹³, at dauðir
 ok kvikir, lögmál ok spamanna bækr, fyrirfarendr ok eptirkomendr
 bæri vitni sannleikinum i munni tveggja eða þriggja vatta. Petrus
 gladdr¹⁴ af dyrd synarinnar mælti þá: „Minn herra, gott er oss
 15 her at vera, ok ef þu vill, munu ver giora her .iii. tialldbuðir, þer
 eina, Moyse [eina, Helie eina¹⁵. Jeronimus segir, at tialldbuðir
 þessar villdi postolinn¹⁶ gera af vel ilmanda viði eða laufi, þvi er
 þar var nogt. En þvi at Petrus villtiz iafnandi Moysen ok Heliam
 við Jesum i tialldbuðagerðinni, kom liost sky yfir þá, þat sem
 20 Moysen ok Heliam firði syn .postolanna, [at þeir hygði föðurliga
 rödd þær, er¹⁷ af því skyi kom, auðrum hvarum þeira vitni [bera
 eigi siðr en Jesu¹⁸, ok sva mælti: Þessi¹⁹ [en engi annarr er²⁰
 minn son, en eigi þræll, elskaðr en eigi hataðr, [i þeim þoknuðumz
 ek²¹ mer vel, heyrit þenna sama ok varðveitit hans kenning. Sem
 25 postolarnir heyrðu þessi orð, þá kendo þeir sik villz hafa ok fellu
 fram a andlit sin [sva sem²² i umegin sakir mannligs ustyrtleiks
 ok urðu miok óttafullir²³. Jesus geck at þeim ok reisti þá upp²⁴
 sinni signaðu²⁵ hendi, af því at þeir mattu eigi fyrir sialfra sinna
 krapt [a fætr standa²⁶. Hann mælti þá: „Risit upp ok hirðit
 30 eigi at ottaz.“ Sva segir ritningin, at fyrir þá sauk var Petrus

1 ok þo tilf. B. 2 saal. A¹; sannri A²; samri B²; sömu B¹. 3 [hans
 ok andlit B². 4 hatt B. 5 [hvitari en með nöckurri mannligri kunnostu
 eða grasalitan mætti þvilik verða A²; framr biort en með mannligri
 kunnastu (kunnattu B²) eða grasalitum mætti þann veg vera B. 6 birtuz
 A¹. 7 [tilf. B. 8 mundi þola B. 9 [um sinn guðdom B. 10 föðurligri B.
 35 11 tilf. B. 12 framliðnum B. 13 lifandum B. 14 skemtaðr B². 15 [aðra,
 Helia hina þribiu B. 16 lata tilf. B. 17 [saal. A²; þat hugðu þeir
 fauburliga raudð A¹; [sem B. 18 [mgl. B. 19 þat er at skilia Jesus
 tilf. B. 20 saal. B; er engi annarr en A¹; er en engi annarr A². 21 [þessi
 þockaz A¹. 22 [mgl. B. 23 hræddir B. 24 með tilf. A². 25 signaðri B.
 40 26 [upp risa A¹.

osakaðr¹ [um sina² villu, at hann skaut sinum vilia raungum undir rettan guðs vilia. Ok er postolarnir brugðu augum i sundr, sa þeir einn saman Jesum með slíkri mynd, sem hann var vanr at hafa. Hann bauð þeim, þa er þeir stigu affiallinu, at segia þessa syn öngum manni, fyrr en hann³ væri af dauða risinn. 5

8. Einn tíma er Jesus var⁴ i Capharnaum, gengu sendibopars Tiberii cesaris⁶ at Petro, þeir sem skatt heimtu, sva sem [biðandi otta⁷ hans meistara sakir takna hans ok frægðar, elligar sakir undirhyggju sva sem bunnir at hropa⁸ hann, ef hann giorði eigi þeira vilia. Þeir mælltu sva við postolann: „Meistari þinn gelldr 10 eigi skatt.“ Þann sama dag spurði Jesus Petrum i herbergi, hvart konungar heimti skatt af sonum sinum eða af otinginbornum monnum. Petrus svaraði, at þeir heimti skatt af otinginbornum monnum. I þessum orðum syndi [varr herra⁹ sik lausan fra skattgialldi¹⁰, þvíat hann var af konungligri Davíðs ætt, ok enn 15 helldr því at hann var orð hins hæsta föður himnakonungs. En þo [allt at einu¹¹ mællti hann við Petrum: „Farðu til siofar, at eigi [styggim ver¹² þessa menn, ok renn veiparfæri þínu, ok i munni þess fisks, er þu dregr fyrstan, muntu finna sva mikit silfr sem [stater heitir¹³; luk þat i skatt fyrir mik ok þik.“ Petrus 20 for ok dro fiskinn ok fann sva mikit silfr, sem nu var greint¹⁴, i hans munni, ok lauk þat skattheimtandum¹⁵ fyrir varn herra ok sik. En uvist er at vita, hvart aðr var silfr i munni fisksins ok vissi Jesus þat, eða let hann þa verða [þetta silfr, þar sem hann kvað aa, við þau orð er hann sagði, hversu vera skyldi¹⁶. 25

Her ma sia mikit litillæti vars herra. Guðs son gallt skatt ok þoldi kross fyrir varar sakir, en ver, [sem pryddir erum Kristz nafni¹⁷, giorum ecki þat, er makligt [se þvíliku valldi, giolldum eigi skatt, sem konungasynir lausir fra leiðangri ok veralldligum skattgiöldum¹⁸. 30

9. Þa er [varr herra¹⁹ hafði kent lærisveinum sinum at gefa þeim monnum hit fyrsta sinn einsliga æminning, er við þa mis-

1 eigi asakaðr B. 2 [af sinni A¹. 3 mannz son (þat er hann sialfr tilf. B). A⁸ B. 4 staddr tilf. B. 5 sendimenn B. 6 keisara A³ B¹. 7 [ottandi B. 8 hrepa A². 9 [drottinn B. 10 skattgiolldum B. 11 [at liku B. 35 12 [saal B; styggviz þeir við A. 13 [saal B; skattrinn aa at vera A¹; skattr heitir A²². 14 sagt B. 15 skattheimtumanni A²²; skattheimtumonnum B. 16 mundi B; [er hann var dreginn, þar sem hann kvað aa, hversu mikit var A¹. 17 [mgl. A¹. 18 [er hans valldi ok byriar hans konungligri tign, en ver giolldum skatta iarbiligum konungum A¹. 19 [drott- 40 inn B.

giorði, en annat sinn með vattum, hit þriðja sinn [með samvitand¹ kennimanna² ok þaðan af leiðaz þa sem heiðingia, þa spurði Petrus, hvart naunginum væri fyrirlatanda .vii. sinnum þat sem hann misgerði. En guðs son sagði fyrirlatanda .vii. tigum sinna .vii. 5 sinnum, þat er fíorum hundruðum ok níu tigum sinna. A einum degi eptir sögn Jeronimi verðum ver þa sva opt at fyrirgefa² naunginum, sem hann ma æ einum degi misgiora. [Ella merkir onnur .vii.föld tala³ .vii. höfutlostu, þa sem uppras ero allra synda, en onnur allan tima, þann sem fram gengr með .vii. vikum ok íafnmörgum heims- 10 öldrum, ok verðum ver þa skyldir at fyrirlata naunginum [alla misgiörninga⁴.

10. A nöckurum tima sem Jesus [hafði predikat⁵ fyrir einum ungum manni, at auðigr maðr mætti [eigi elligar⁶ komaz i himin- ríki, ok sa sem algiorr villdi vera, skyldi selia allar eigur sínar 15 ok gefa fataekum monnum ok fylgia honum, þa fystiz Petrus at vita, hvat hann ok hans felagar skyldo af guði þiggia umfram⁷ aðra menn fyrir einkannligan [skilnat við fauður ok moður ok frændr ok auðæfi⁸. En Jesus sagði, at [þeir sem honum fylgia sva sem postolarnir, skylldu þa ombun⁹ hafa umfram aðra menn, 20 at¹⁰ þa er mannz son sitr¹¹ i valldzsæti at dæma um allt mann- kyn i þeiri endrgetning, sem öndum ok líkómum veitiz i enda veralldar, skylldu postolarnir dæma .xii. ættir Israels, en aðrir heimshafnanarmenn aðra [luti veralldarinnar¹² með sialfum guði, þar sem þeir er eigi hefði alla luti fyrirlatit ok [lifat þo undir¹³ 25 guðspialligri kenning, skylldu dæmaz af þeim með sialfum guði til eilifra fagnaða. Ok hverr sa er fyrir guðs sakir fyrirlætr eignir ok öðul, frændr eða tengdamenn eða nöckurn veralldligan lut, skyllði hund- ratfalt i moti taka¹⁴, þat er at skilia andliga luti, þa sem því framarr ero en líkamligir lutir, sem þa er hundratfaulld tala er 30 sett æ¹⁵ einfallda¹⁶ tölu, ok æ þat ofan endalaust líf með guði ok hans helgum monnum.

11. A einum tima talaði Jesus i Capharnaum fyrir Gyðingum ok lærisveinum sínum ok mælti sva: „Ek em lífs brauð, þat sem af himni kom, ok sa sem þetta brauð bergir¹⁷ mun at eilifu lífa.“

35 1 [saal. B; með samvitandi A²³; við samvistu A¹. 2 fyrirlata B. 3 [saal. B; þessi .vii.föld tala merkir A. 4 [allan misverka B. 5 [predikabi A¹³. 6 [torvelliga B. 7 fram um A²³. 8 [viðskilnað frænda ok hafnan auð- efa B. 9 amban B¹. 10 [tilf. B. 11 sæti A²³ B¹. 12 [parta. heimsins B²³. 13 [lifði þo eptir B²³. 14 i eilifu lífi úlf. B. 15 fyrir A¹. 40 16 einaliga B. 17 neytir B.

Ok [nöckuru eptir þessi¹ orð mællti hann: „Holld mitt er sannliga vist ok bloð mitt er sannliga drykkir, ok ef þer bergit² eigi holldi mannz sonar eða dreckit hans bloð, munu þer eigi hafa lif með yðr.“ Við þessi orð stygðuz Gyðingar³, þviat þeir skildu þessi orð likamliga, ok margir af [hinna fleiri lærisveina tölu Kristz mælltu⁴: „Harðr mals- háttir er þetta, ok hverr ma þetta⁵ þola?“ Ok þegar i stað hurfu þeir fra Jesu, sva at þeir foru ecki fra þeim degi með honum, ok truðu hans likama mundu með bitum upp neytaz⁶. Jesus skilði möglað þeira ok mællti: „Þetta styggvir⁷ yðr. En ef þer siait mannz son þannig⁸ upp stiga, sem fyrr var hann, þa er andi sa er lifgar, en holld vinnr ecki;“ þat skal sva skilia: „þa er þer siait mik til himins stiga með⁹ alheilum likama en eigi með bitum uppneyttan, munut þer við kennaz [um helgan likama mins, at¹⁰ andligr skilningr er einn halldandi, en likamligr¹¹ skilningr er unytr.“ Ok þa er þessir lærisveinar foru i brott, mællti Jesus við Petrum ok hans kompana¹², þat er at skilia við .xii. postola sina: „Vilit þer ok eigi i brott fara?“ Petrus svarði: „Hvern munum ver þa heim sækia, ef ver skilium¹³ við þik? Þu hefir i þer orð hins eilifa lifs, ok ver truum ok kennum, at þu ert Kristr guðs son.“ Heilagr Augustinus segir, at drottinn tapaði lærisveinum fyrir sanna predikan til hugganar [við kennimanninn¹⁴, þa er hann segir satt, en folkit styggviz við. Ok af orðum Petri ma taka rettan skilning um Kristz stormerki, at trua fyrst ok kenna sípan, at guðs likami taknsamligr vex ecki, þo at margar oblatur¹⁵ fullgeriz [holld hans ok bloð¹⁶ i stormerki messunnar, [eckir þverr hann ok¹⁷, þo at margar oblatur¹⁵ se uppneyttar af folkinu, ok postolig iatning er kristinnar styrking.

12. At siparsta matmali þvi sem Jesus hellt paska, eptir þvi sem lögmaðl Moyses bauð¹⁸, með lærisveinum sinum, reis Jesus upp, ok [at aflögðum sinum¹⁹ klæðum gyrði hann²⁰ sik með linduki ok steypti vatni i munnlaug, til þess at þva fætr lærisveina sinna, viliandi²¹ þessa þionostu fyrst veita sælum Petro foringia²² postol-

1 [eptir nöckur milli sett *övr.* 2 neytit *B.* 3 Judar *B.* 4. [lærisveinum hinum smærum tauludu sva til Kristz *A*¹. 5 hann *B.* honum *A*². 6 eypaz *A*¹. 7 styggvir *B.* 8 þangat *B.* 9 *Her mgl. 2 Blade i B*³. 10 [at um likam minn er *B.* 11 holldligr *B.* 12 lagsmenn *B.* 13 skiliumz *A*²² *B*². 14 [kennimanninn *B*¹. 15 oblætr *A*²²; oflætr *B.* 16 [til holldz hans ok bloðs *A*¹. 17 [ok þverr ecki *B.* 18 ok hann sat upp *tilf. B.* 19 [af ser lögðum *A*²². 20 [lagði af ser klæðin en gyrði *B.* 21 ok villdi *B.* 22 formanni *B.*

anna. En hann storliga hræddr, ef guð drottinn væri lægðr¹ honum til fota, mælti sva: „Ho², minn herra, þvær þu fætr a mer?“ Drottinn mælti þa: „Þat sem ek giori nu, veitz þu eigi til hvers kemr, en vita muntu síðarr.“ Petrus mælti: „Allðri muntu
5 þva mina fætr [um allðr³.“ Drottinn mælti: „Óngvan lut⁴ muntu hafa með mer, ef ek hreinsa eigi fætr æ þer.“ En Petr skelför bæði með ast ok otta hræddiz framarr Krist ser neitaðan en til fota lægðan, ok mælti: „Eigi [veiti⁵ ek at eins undir þinn þvatt⁶ fætr mina⁷ helldr þar með hendr ok höfuð.“ Drottinn mælti þa: „Sa sem
10 þveginn er þarf eigi framarr, en fætrnir se þvegirnir, þviat þa er hann allr hreinn. En þer erot hreinir, minir postolar, ok eigi allir.“ Þvi mælti hann sva, at hann vissi, hverr hann mundi selia. Eptir þvegna fætr postolanna tok Jesus klæði sin ok geck undir matborð. Eptir þat mælti hann til þeira: „Þer vitit, hvat ek
15 hefi giort yðr; þer kallit mik herra ok meistara, þat talit þer vel, þviat ek em sva at saunnu⁹, ok ef ek yðvarr meistari þo fætr yðra, eigit þer at minu dæmi hverr oðrum þessa þionostu at veita.“

13. Eptir þat giorði Jesus langan sermonem fyrir lærisveinum sinum. En heilagr Johannes hafði sofnat yfir briosti hans. [Bendi
20 þessi fyrirburðr fyrir þat helga guðspiall, sem sialfr guðs son dikt- aði¹⁰ um holldgan hins hæsta guðs. At lyktum sagði drottinn post- ollum sinum, at einn af þeim mundi hann við verði selia. Petrus vissi, at hinn sæli Johannes spurði varn herra með mestu trausti þeira luta, er þa forvitnaði, [þvi gerði hann honum bending¹¹, at
25 hann spyrði varn herra, hverr sa mundi vera. Ok eptir hliððliga spurning Johannis svaraði drottinn, sva at faer heyrðu: „Sa mun mik selia, er ek sæ¹² þat brauð i hendr¹³, sem ek hefir i ker drepit.“ Eptir þat selldi hann [i hönd¹⁴ Jude Scarioth. Ok þa geck fiandinn inn i hann, sa er hann eggjaði at fullgera þau svik, er aðr voro
30 diktut i hans hiarta. Geck hann þa þegar ut. Nær þessum tima aptansins hof drottinn messusaungs embætti, snuandi brauði ok vini i holld sitt ok bloð, ok gaf lærisveinum sinum bioðandi, at þeir giorði [þetta embætti i hans minning ok eptirdæmi¹⁵.

14. Jesus hóf þa af nyiu predikan ok fagrligar dæmisögur,
35 ok standa þar þessi orð i: „Litlir¹⁶ synir minir! litla stund

1 lagðr. A²⁰. 2 mgl. øvr. 3 [at eilifu B. 4 part B. 5 retti B¹. 6 saal. B; fotaþvatt A. 7 [at eins iatuz ek undir þinn fotaþvatt A¹. 8 er B. 9 visu B. 10 [Stendr þessi motburðr fyrir þat haleita guðspiall, sem sa hinn blez- aði guðs vin gerði B. 11 [saal. B; þa teiknaði hann honum A. 12 sel B.

40 13 hond A²⁰. 14 [brauðit B. 15 [þessa minning at hans dæmi B². 16 Heyrit A.

[mun ek með yðr vera¹, leita munut þer min, sem ek sagða Gyðingum, ok munut þer eigi koma mega þangat, sem ek fer.“ Petrus mælti: „Minn herra, hvert ferr þu?“ Jesus mælti: „Þangat sem ek fer, máttu nu eigi fara, en mega muntu síðarr.“ Petrus mælti: „Hvi ma ek nu eigi fara? [þviat mitt lif gef ek² fyrir þitt lif“ Drottinn mælti: „Fyrir hvi dirfiz þu at setia þitt lif fyrir mik³? þviat aðr en hani gali að þessi mott, muntu .iii.4 sinnum neita mik⁵“ Ok enn mælti drottinn til lærisveina sinna: „Allir munut þer rasa fra rettri tru sakir þeira luta, er um mik geraz að þessi nott.“ Petrus mælti þa: „Þo at ollum auðrum⁶ verði þat, þa skal mik þat alldri henda.“ Þa mælti drottinn: „Þvi síðr mun sva verða, sem þu heitr⁶, at þu munt mik þrysvar⁷ neita að þessi nott, sem ek hefi sagt þer.“ Petrus mælti: „Eigi mun ek neita⁸ þer, ef mer [verðr auðit⁹ at deya með þer.“ Augustinus segir, at Petrus laug¹⁰ eigi, ok het því sem hann truði¹¹ at fram mundi koma sva sem maðr, en Jesus sagði fyrir ukomna luti sva sem guð. Petrus efndi ok heit sitt, eigi þa er hann villdi, heldr þa er guð villdi. Allir Kristz lærisveinar vurðo storliga hryggvir at heyrðum þessum ræðum¹¹ sins meistara, en þessa sömu hrygð þerði drottinn af með mörgum fögrum dæmisögum ok¹² vattaði, at hann for¹² at bua þeim stað að himni, ok þeir mundi at honum þiggja sva haleita miskunn at gera slik takn, sem hann gerði her i heimi, eða meiri, ok segir Augustinus, at þat skal eigi skilia af ollum Kristz¹³ verkum.

15. At loknum¹⁴ sinum sæta sermone, þeim er hann gerði¹⁵ fyrir sinum postolum, mælti hann við Petrum: „Simon, heyr mik! Nu beidiz andskotinn at skaka yðr lærisveina mina sem hveitikorn i salldi, en ek bað fyrir þer, at eigi þrotni trua þin. Fyrir því [styrk þu bræðr þina þer ostyrkri, þann tima sem þu verðr fra ostyrkleik snuinn¹⁵.“ Petrus mælti: „Minn herra, með¹⁶ þer em ek buinn at fara i myrkvastofu ok i dauða.“ Eigi laug Petrus, hvat [vilinn hafði¹⁶, en drottinn vattaði¹⁷, hvat [framkvæmdin hafði¹⁸. Eptir þat gengu þeir allir saman að fiallit Oliveti. Jesus

1 [em ek með yðr A²². 2 [ek vil giarna gefa mitt lif A¹. 3 mitt B. 4 þrysvar B. 5 þik vera minn mann A¹. 6 segir B. 7 þrim sinnum A²² B¹; 35 þrysvar sinnum B². 8 nita B¹. 9 [saal. B; er auðit A², auðnar A³, endiz A¹. 10 lo B¹. 11 orðum B. 12 mundi fara A¹. 13 saal. B; guðs A. 14 lyktum A²; lyktaðum A³ B. 15 [saal. B; styrkzt þu þann tima, er þu verðr fra ustyrtkt snuinn þinna bræpra A. 16 [hann villdi B. 17 varð at raða A¹. 18 [fram mundi koma B.

mællti þa við lærisveina sína: „Vakit þer ok biðiz fyrir, at eigi fyrirleggiz¹ þer i freistni.“ Hann kallaði þa með sér Petrum ok sonu Zebedei, ok [gerðiz hrygg um rasan postolanna, elligar² hrygðiz hann til þess, at hann leysti sína menn með sinum eigin-
 5 ligum dauða ok leiddi postolana aptr til sinnar³ truar [sva mæl-
 andi⁴: „Hrygg er önd min allt til dauða.“ Eptir þat geck hann fra postolonum sva sem steinkastz lengð ok baðz fyrir. At lyktaðri bæninni kom hann til postola sinna ok fann þa sofnaða⁵. Hann mællti þa við Simonem, hversu mikit hann vantaði að at sigr
 10 dauðann, er hann feck eigi svefninn sigrat: „Heyr þu, Simon, sagði hann, eigi mattir þu eina stund vaka með mer. Vakit þer enn ok biðiz fyrir, at eigi fyrirleggiz⁶ þer i freistni. Andi yðvarr er buinn at pinaz fyrir mer, en nu birtiz ustyrrkleikr⁷ likama yðvars.“ I annat sinn geck hann fra þeim ok fann þa enn sofn-
 15 aða⁸, þviat augu þeira voru þung⁹ af vöku, sva at þeir vissu eigi, hveriu þeir skyldo svara honum. Hit þriðia sinn for hann fra þeim ok baðz fyrir lengi, ok at lyktaðri bæninni fann hann þa enn sofn-
 aða¹⁰. Hann mællti þa: „Sofit ok hviliz.“ Ok er þeir höfðu skamma stund¹¹ sofit, þa mællti hann: „Nu er fullsofit.“ I þeiri
 20 stundo kom Judas með miklum mannfolda sendum af höfðingjum kennimanna, ok þeir toku Jesum hondum ok bundo hann. Petrus mællti þa við Jesum¹²: „Er þat yðvart lof, at ver verimz¹³ með sverðum¹⁴.“ Hann hio þegar hit hægra eyra af þeim þræli kenni-
 manna höfðingia, er Malchus het, með brugðnu sverði. Jesus
 25 mællti þa: „Petre¹⁵, sliðra þu sverð þitt, fullgort er nu, þviat hvern sa er [með sverði höggv¹⁶ fyrir utan retta sauð, mun fyrir sverði tapaz. Ok þu vill eigi at ek drecka þann pinslardryck¹⁷, er faðir minn gaf mér, eða truir þu eigi, ef ek villða veriaz lata, at ek mætta biðia fauður minn til þess, at hann sendi mér framarr
 30 en .xii. engla fylkingar¹⁸? eða hversu mætti þa fram koma spæ-
 sögur, þær sem i ritningum standa.“ Jesus tok þa afsniðit eyra þrælsins ok giorði þegar heillt.

16. Eptir þat leiddu Gyðingar¹⁹ Jesum bundinn i garð höfð-

1 fariz A¹. 2 [geriz nu hrygg, fyrir þat at hann vissi postolana ostryka
 35 i trunni, ella B. 3 retrar B. 4 [ok sagði sva B. 5 sofandi A²³ B²;
 sofa B¹. 6 fyrirfariz A¹. 7 ostrykt B. 8 sofendr A²; sofandi A³ B²;
 sofa B¹. 9 þyngd B. 10 sofendr A² B; sofandi A³. 11 brið B. 12 Hvart
 tilf. A²². 13 saal. A¹ B¹; veriumz A²³ B². 14 vapnum B. 15 Petrus A¹.
 16 [sverð tekr A²³; slær annan með sverði B. 17 banadryck B¹; dryck
 40 B². 18 saal. B; fylki A²³; filkimenn A¹. 19 Judar B.

ingia kennimanna. Johannes kunnr byskupi leiddi inn Petrum. Ok þa er ambatt, su er dura geymdi, sa hann¹, mællti hun: „Ert þu [eigi lærisveinn² þessa mannz³ Jesu?“ Hann svarar: „Eigi em ek.“ A þeim tima stoðu margir þionostumenn⁴ kennimanna við þann elld, sem i garðinum var giorr⁵, sakir þess at veðr var kallt, ok vermdu sik. Petrus stoð ok þar hia⁶ þeim vermandi⁷ sik. Þeir mælltu þa við hann: „Ert þu eigi⁸ af lærisveinum Jesu?“ Hann svaraði: „Eigi kann ek hann.“ Litlu síðarr talaði til Petrus⁹ sveinn einn frændi Malchi, þess er eyrat var af höggvit¹⁰: „Sa ek þik i grasgarði með Jesu.“ Hann svaraði: ¹⁰ „Eigi veit ek, hvat þu segir.“ Enn heilagi Augustinus segir, at sumir meistarar vilja afsaka Petrum, sva sem hann hefði¹¹ rettliga talat, at hann kunni¹² eigi Jesum, þar sem hann sialfr talar, at engi kann algjörliga guðs son nema faðir. Sva ok þa er hann mællti: „Eigi em ek,“ sik neitaði hann en eigi Krist. [Sömu leið¹³ ¹⁵ ok, þa er hann mællti: Eigi veit ok, hvat þer segit, sagbiz hann eigi vita [svikræði þeira ok vælar¹⁴, en heimskligt¹⁵ er at afsaka þann, sem guð asakar ok sialfr syndi sik sekian¹⁶ með tarum. Eptir orðum Augustini neitar eigi sa einn guði, er eigi kallaz kristinn, helldr ok hinn er eigi kallaz lærisveinn, þviat fyrrmeirr ²⁰ hetu [þvi nafni¹⁷ allir rettruðir menn, aðr en hitt nafn kom upp i Antiochia¹⁸. At lyktaðri neiting Petri gol hani, ok æ þeiri stundo leit Jesus Petrum. Hann mintiz þa fyrr sagðra orða drottins um¹⁹ sina neiting ok gret beiskliga. Sva segir Leo pavi: Milli lygða²⁰ kennimanna ok falsvatta, i milli spotz²¹ ok spytinga, ²⁵ brigzla ok bardaga leit drottinn Petrum ok rendi sinum helgum augum yfir [hræddan lærisveininn, ok varð syn sannleiksins²² at hirt-ing hiartans. Ok i auðrum stað sagði hann: Sæl ero þin tar, hinn heilagi Petr, þau er auðlaz²³ af skirnarinnar ok²⁴ þva af glæp þrennar neitingar. Nær var þer guðs hönd, su er þik tok skriðnanda²⁵, ³⁰ aðr þu værir brott vorpinn or hans augliti, ok gaf þer styrkliga²⁶ at standa i sialfum haska fallzins²⁷. Drottinn sa i þer truna eigi

1 saal. B¹; þat B²; til A²²; til hans A¹. 2 [einn af lærisveinum B. 3 þat er at skilia tilf. B. 4 sveinar B. 5 kyndr B. 6 Her beg. atter B². 7 ok vermdr B. 8 einn B. 9 Petrum B²; Petri B¹. 10 sniðit ok mællti 35 A²². 11 hafi B. 12 kynni A²². 13 [Sva B. 14 [svik þeira ne velar B 15 saal. A² B¹²; heimskligt A¹³ B². 16 saal. A¹²; sekan øvr. 17 [sva A¹. 18 annan tima A¹. 19 fyrirsegandi B. 20 lyginna B¹. 21 spiotz A²². 22 [saal. B; hann (hræddan A²²) ok varð syn lærisveinsins A. 23 öbluðuz B. 24 at B. 25 saal. B; skinanda A. 26 styrkleika A¹. 40 27 saal. B; fiallzins A.

ágráð ok eigi astina frá sér snuna helldr staðfestina skelfa. Nægðiz grátrinn, þar sem eigi þrotnaði goðvilinn, ok brunnar astarinnar þó af sekt hræðlunnar. Eigi var sein lækning hræðis-
 annarinnar, þar sem eigi fannz¹ vili til² syndarinnar. Skíott hvarf
 5 steinn aprt i sinn staðugleik ok tok sva mikian styrkleik, at þar
 sem hann ottaðiz i Kristz pinu, ottaðiz³ hann eigi i sinni pinu.
 Eptir þat flyði Petrus i þann stað er Cananea er kallaðr⁴, ok þótti
 eigi at lata sia sik milli Kristz lærisveina.

17. At lyktaðri pisl vars herra ok [hrygð graptar⁵ hans ok
 10 þar með dyrd upprisu hans, kom Maria Magdalena til Kristz læri-
 sveina⁶ sá sialfum upprisu⁶ morninum ok sagði drottinligan likama
 brott tekinn or leiðinu. Johannes ok Petrus foru⁷ þa til leiðissins;
 Johannes kom fyrr ok geck eigi inn, en Petrus kom síðarr ok
 geck þegar inn ok fann eigi likama Kristz, ok trúði því sem Maria
 15 hafði sagt. Hvarf hann þegar með sinum fórunaut til herbergja,
 þar sem þeir höfðu aðr þa nött verit, en Maria stoð eptir við
 leiðit ok gret. Varð hon því maklig at sia Jesum upprisinn [fyrr
 en aðrir⁸, er hun var staðfastari i eptirleit sinni⁹ en aðrir guðs
 astvinir. Sem hun hafði litla stund¹⁰ hia leiðinu¹¹ staðit¹², vitr-
 20 aðiz henni [sialfr drottinn fyrr en öðrum konum¹³, ok bauð þeim
 at segia lærisveinum sinum, at þeir færi i Galileam, ok þeir
 mætti¹⁴ hann þar sia. Konurnar foru ok sögðu þessa vitran .xi
 Kristz lærisveinum syrgiandi¹⁵ hans dauða. Þeir hugðu sögn þeira
 spott ok hegoma. Petrus einn saman for¹⁶ þa til leiðis sins
 25 meistara, ok truir heilug kristni, at þa hafi hann seð Jesum, [þó
 greinir eigi guðspiallabok¹⁷, með hverium hætti sia vitran varð.
 En hverr mun setla kunna, hvilíkr fagnaðr þa mun [birtz hafa hans
 briosti¹⁸, þar sem aðr sakir þrennrar neitingar þótti hann varla
 at koma milli annarra Kristz lærisveina, fyrr en¹⁹ guðs engill birti
 30 konunum, at Petrus skyldi fara [fyrir Jesum²⁰ i Galileam. En nú
 vissi hann sik fyrstan af karlmonnum, [eptir því sem guðspiallit vatt-
 ar²¹, set hafa sialfan guð af dauða risinn, ok trúði sik i sætt tekinn
 1 var B²⁰. 2 mgl. B. 3 hræddiz B. 4 [þa staði er Cananea ero nefndir
 B. 5 [saal. A¹⁸; hrygð graptar A² B¹; hrygðargreptri B²⁰. 6 deginum
 35 eða tilf. B¹. 7 runnu B. 8 [tilf. B. 9 helldr tilf. A¹⁸. 10 hrið B.
 11 leginu B²⁰. 12 með öðrum konum tilf. A¹. 13 [saal. B¹; sialfr drottinn
 henni einni fyrr en síðar öðrum konum með henni B²⁰; hann henni (henni
 sialfr guð A²) fyrr en síðar með öðrum konum A²⁰; henni Jesus sialfr A¹.
 14 mundi B²⁰; mundu B¹. 15 sytandi B²⁰; sytandum B¹. 16 rann B. 17
 40 [þó at guðspiallabok greini eigi B²⁰. 18 [birt hafa briost hans B. 19 Her
 mgl. 1 Blad i B²⁰. 20 [til drottins B. 21 [at guðspialdigu vitni B.

við sialfan hann¹, þar sem aðr var hann atkominn örvilnan, ef eigi hefði honum guðs mildi² líknat. Sva visa bækr æ, at því villdi Jesus konum [fyrir birtaz en öðrum monnum³, at sva sem fyrir konuna kom dauðinn i heiminn, bæri konan fyrst þau tíðindi i heiminn⁴, at guðs son væri til life af dauða risinn; en því fyrir⁵ Petro en auðrum lærisveinum, at hans hagr⁵ stoð með meiri hættu en annarra guðs vina, [ok var giarnari skiott at vita upprisú sins haleita meistara sakir einkannligrar elsku⁶ en nöckurr annarr karlmaðr⁷. A þeim sama degi vitraðiz drottinn .ii. lærisveinum farandi⁸ i þann kastala, er Emaus het at fornu en síþarr Nico-⁹ pol⁹, um kveldit ollum lærisveinum sinum nema Thome, en eptir .viii. daga Thome með auðrum lærisveinum, þa þreifaði hann um sár drottins.

18. Þar eptir syndiz Jesus .vii. lærisveinum Simone Petro ok Thome ok sonum Zebedei, Nathanaeli, er fyrir var nefndr, ok¹ auðrum .ii. eigi nefndum, rónum¹⁰ æ Galilee sio til matfiska æ einnihverri nótt, sva at þeir fisktu¹¹ ecki¹². Um morgininn æ þeir Jesum æ siovarströndu ok vissu eigi, at hann væri. En með hans boði vurpu þeir notinni¹³ til hægri handar fra skipi ok luku¹⁴ þar i .c. ok .l. ok þria mikla fiska, en þo [var oslitin notin¹⁵.¹⁶ Johannes sagði þeim, at Jesus var sa maðr er æ strönduuni stoð. Sem Petrus heyrði þat, gyrði hann sik með kyrtli, þviat hann var aðr berr, ok dro nótt þeira með nytaldum¹⁶ fiskum, gangandi yfir sioinn til þess er hann kom æ þurt land. En aðrir lærisveinar foru æ skipi til strandar. Þeir fundu glæðr æ ströndunni ok¹⁵ fisk æ [þær lagðan, en brauð niðr lagt skamt þaðan. Eptir þat steiktu þeir¹⁷ af þeim fiskum, er þeir höfðu veidda, ok snæddu þa með Jesu. Hann snæddi ok at þessu sinni brauð, en i öðru guðspialli [er lesit¹⁸, at hann neytti¹⁹ hunangsseim²⁰. Eigi er getit²¹, hversu langt þessi vitran hefir verit fra hins atta dags vitran.²⁰ Eptir snæðing mællti Jesus við Petrum: „Simon Jons son, hvart elskar þu mik framarr þessum minum lærisveinum?“ Petr [þagði eptir sið ebreskra manna²² yfir því er drottinn spurði²³, hvart

1 saal. B; guð A. 2 miskunn B. 3 [saal. B; birtaz A. 4 Her mgl. 35
2 Blade i B¹. 5 hugr B. 6 framarr tilf. A¹. 7 [mgl. B. 8 þeim er
foru B. 9 saal. A¹; intrapol A¹; intopolis A²; tricolis, B. 10 þeir höfðu
roit B. 11 veiddu B. 12 nafn tilf. A² 13 netium B. 14 luku A¹.
15 [voru oslitin netin B. 16 nu töldum B. 17 [ok brauð. Þeir steiktu æ
þessum globum A¹. 18 [lesum ver B. 19 at B. 20 hunangs A². 40
21 greint B. 22 [.s. a ebreskra manna hátt, þagði B. 23 vitandi tilf. B.

hann elskaði hann auðrum framarr, þvíat guði en eigi Petro ero¹ kunnig allra hiðrtu, en birti með merkiligri iatning sitt hiarta sva mælandi: „Þik tek ek til vitnis, at ek elska þik, drottinn.“ Jesus mælti þa: „Fæð þu lömb min.“ Tilskipan starfsins er² provan astarinnar. Drottinn spurði i annat sinn: „Simon Jons son, elskar þu mik?“ Hann svaraði hinu sama sem³ fyrr. Drottinn mælti þa: „Fæð þu lömb min,“ þat er³ at skilia [einfalda menn ok unga⁴ i guðs tru. Drottinn spurði hit þriðia sinn: „Simon Jons son, hvart elskar þu mik?“ Petr varð hrygg⁵ við, er hann spurði [hit þriðia sinn⁵, ok andsvaraði: „Þu drottinn, veitz alla luti, fyrir því veitz þu, at ek elska þik.“ Drottinn mælti þa: „Fæð þu sauði mina,“ þat er at skilia algjörva menn mina með hialpsamligri kenning ok með dæmum dyrdligra verka ok með eiginligum dauða. Augustinus segir, at því spurði var⁶ herra Petrum þrysvar⁶, hvart hann elskaði hann, at þrenn iatning veri golldin fyrir þrenna neiting, ok eigi þionaði tungan minnr astinni en ottanum, [ok eigi krafði⁷ hæri raustar yfirgnæfandi dauði en hiaveranda lif; ok sva sem fyrrmeirr⁸ birtiz ottinn i neiting hirðissins, birtiz nu eigi minnr provan astarinnar i geymslu⁹ hiardarinnar. Eptir þat mælti Jesus til Petrus⁹: „Ek segi þer, at¹⁰ þa er þu vart yngri, gyrðir þu þik ok gekkt þangat er þu villdir, en þa er þu elldiz, mantu retta hendr þinar, mun þa annarr en eigi þu gyrða þik ok leiða þik þannig¹¹ sem þu villt eigi.“ Þetta mælti guðs son til þess at birta, með hverium dauða Petr mundi¹² pinaz [guði til dyrdar¹². Þvi sagði drottinn hann mundu ovilianda til dauðans leiddan, at þat er mannz nattura at vilia eigi pinaz [at likams fyst¹³, þo at maðrinn leggi sakir guðs astar þann vilia undir hans vilia. Ok enn mælti drottinn: „Petrus! fylg mer,“ þat er at skilia i kyni dauðans. Jesus stóð þa upp af snæðingi¹⁴ ok [for i brott¹⁴. Petrus fylgði honum sva sem fyrir nygefit boborð, ok sa¹⁵, at Johannes fylgði þeim, Petrus mælti þa: „Herra minn! hvat skal [sia herna¹⁶?“ Þat er [sva at skilia „hvat skal hann þola¹⁷ til dauðans.“ Drottinn svaraði: „Sva vil ek hann vera lata til þess er ek kem.“ Þat skal sva skilia, at hann

35 1 voru B. 2 ok A¹. 3 sva tilf-A²³. 4 [saal. B; einfalda mer unga A²³; einfaldr skalltu vera A¹. 5 [sva opt hins sama B. 6 .iii. sinnum hins sama B. 7 [at eigi krafði B. 8 fyrrum B. 9 saal. A³ B; Petrum A²; Petrus A¹. 10 satt, B. 11 þangat A² B. 12 [fyrir guðs sakir B. 13 [eptir likams vilia B. 14 [tok þa i brott at fara B. 15 leit B. 16 [þessi B. 17 [at skilia B.

mundi biða i friði kristninnar guðs kallanar. Eptir þat hvarf Jesus fra þeim at syn.

En su grein, hvívarr herri elskaði minnr¹ Petrum sik meirr elskanda, en Johannem framarr sik minnr elskanda, skal sva skiliaz, at Johannes merkir upplitningarlif, þat sem frialst er fra ollum⁵ heimsins fíalskylldum, einum saman guði skuldbundit ok heilugu bænahaldi, studeran ok predikan, en Petrus verkligt² lif, þat sem birtir³ misgeranda, fæðir hungraða⁴, vitia siukra ok vinnr veralldlig þarfindi. Ero þessi lif merkt fyrir .ii. systr, veralldligt⁵ fyrir Martham, en upplitningarlif fyrir Mariam, þa er drottinn mælti¹⁰ þetta: Maria valdi ser hinn bezta lut. Elskaði Jesus því framarr Johannem [sik minnr elskanda⁶, at guð elskar framarr þa⁷, sem [i engu angra hann⁸, þott þeir vinni smæri luti fyrir astsemð, sem i engi misfelli⁹ hitta; en hann elskar minnr Petrum sik meirr elskanda, þvíat hann elskar oss minnr vesala¹⁰ en sæla, þo at¹¹ þeir, sem með ser hafa syndsamliga samvizku, vinni stærri luti sakir guþligrar¹¹ astar, þvíat þeir vitu eigi, hvart þeira syndir ero¹² fyrirgefna. Finnaz ok þeir menn, at¹³ fyrir sakir einkannligs¹⁴ skirlifis segia Johannem framarr elskaðan. [Þat er¹⁵ hugsanda, at engi maðr misiafni með þessum hinum ægiætum guðs postolum,¹⁶ þo at annarr se merktr fyrir upplitningarlif, þat sem æ ser berr liking himnesks lifs, en annarr beri liking þessa heims lifs, sa sem¹⁶ merktr er fyrir verkligt lif. Þviat i því lifi¹⁷ sem Petrus merkir voru þa bapir, en i því sem Johannes merkir voru okomnir¹⁸ baðir, þvíat baðir þoldu þeir krånkleika heimsins, bapir biðu þeir²¹ ukominna fagnaða. Petrus tok ok eigi ser einum til stiornar ok nytsempar at leysa ok binda allt æ himni ok iorðu valld af sialfum guði, helldr ollum guðs helgum monnum, þeim sem uskilianliga¹⁹ heyra til guðs²⁰ likama, þess sem heilug kristni er, sva at eigi hann einn, helldr oll kristnin bindr ok leysir [syndir³⁰ folksins²¹. Sva [drack ok eigi hinn sæli Johannes²² sakir sins reinazta lifs, þa er hann sofnaði yfir briosti Jesu²³, sannleik þess

1 Her beg. atter B². 2 veralligt B¹. 3 hirtir B; bætir A¹. 4 hungranda B². 5 verkligt B²; lif tilf. A² B². 6 [þann sem hann elskaði minnr B¹. 7 menn tilf. B¹. 8 [saal. B; i eingu angrar hann A², öngu 31; angrar hann A²; hann angrar öngu A¹. 9 ofelli B. 10 vesæla A² B. 11 guðs B. 12 þeim tilf. A² B. 13 er A¹. 14 eiginligs B. 15 [Þvi er þo B¹. 16 at B¹. 17 tilf. B. 18 þa tilf. B. 19 uviðskilianliga A²². 20 Kristz B. 21 [mgl. B. 22 [þar til hinum sæla Johanni B¹. 23 hann fann tilf. B¹.

haleita guðspiallz in principio, sem hann bar fram af guðdomi¹ Kristz drottins, eigi ser einum til nytsempar ok framburðar, helldr allri guðs kristni² eptir því sem sialfr guð gefr hverium at skilia ok³ varðveita i sinu briosti, sva við sem verolldin er. 5 Þvi er gups eins at meta, hvert himintungl annat sigrar með³ biartleik, þat er at dēma verðleik sinna heilagra manna.

19. Sva vattar guðspiall, at .x. sinnum æ fiorum tigum daga hafi drottinn syndan sik eptir upprisu sina: fimm sinnum æ sialfum upprisudeginum, fyrst Marie Magdalene, annat sinn fleirum konum, þriðia sinn Petro, [hinn fiórða tima⁴ lærisveinum sinum, sem i Emaus foru, fimta sinn .x. postolum at fraveranda Thoma, setta tima⁵ hinn .viii. dag fra paskadegi þeim sòmum postolum⁶ hiaveranda Thoma, hit siaunda sinn .vii. lærisveinum a [fiski ronum æ Galilee⁷ sio⁷, [attanda tima⁸ æ Thabor fialli Galilee, 15 hit niunda sinn i snæðingshusi æ sialfum uppstigningardeg, ok bauð þeim at fara i fiallit Oliveti, hit tiunda sinn i fiallinu, þa er hann bauð þeim at kenna kenningar um allan heim. Ok eptir þat steig hann til himins. Kom þegar Petrus litillatr lærisveinn i stað hins milldazta meistara at vera leytismaðr um stiorn 20 kristminnar ok predikan, sem sialfr guð hafði honum boðit at koma i hans stað at fiskia menn⁹ með Kristz veiðigögnum¹⁰ til rettrar truar¹¹.

20. A¹² miðmunda þess tima, sem var eptir uppstigning vars drottins til himna ok astgiafir heilags anda, villdi Petrus 25 fullgera taulu postolanna, at þrir mētti fara i hveria haufuðætt heimsins at boða guðliga þrenning, með því at kiosa mann i stað Jude, ok at samankölluðum bræðrum stoð hann upp ok tok sva til mals: „Heyrit þer bræðr! oss hæfir at láta framkoma ritning, þa sem heilagr andi birti forðum fyrir munn Davids konungs¹³, 30 þa er hann sagði fyrir af Juda þeim [hinum sama, sem¹⁴ leiðtogi var þeira manna, er Jesum toku, i þann grasgarð sem hann var¹⁵ gripinn. Þessi Judas var aðr at taulu með oss en eigi at mannkostum, ok laut hann þann lut at fylgia Gyðingum¹⁶ til þessa uverkans, ok þa þionostu at selia Jesum til bana með 35 klækiligum¹⁷ kossi. Þessi sami maðr eignaðiz akr þann, sem

¹ holldgan B¹. ² at tilf. A²². ³ i B. ⁴ [hit fiórða sinn B. ⁵ sinn B.

⁶ at tilf. B. ⁷ [fiski ronum B²; fiskiveiðum B¹. ⁸ [viii sinn B. ⁹ tilf.

B. ¹⁰ veiðivelum B¹, veiðifærum B². ¹¹ af allskyns villum tilf. B¹.

¹² saal. A¹³; At A²; Um B. ¹³ spamannz sins A². ¹⁴ [er B. ¹⁵ i tilf.

¹⁶ B. ¹⁷ Judum B. ¹⁷ mgl. B.

keyptr var með .xxx.^{um} penninga, sem voru andvirði þeirar illzku, er hann selldi drottin. En hann fyrir sialfs sins örvilnan² upphengdr sprack³ sundr í mippiu, ok³ ut af hans kvíði steyptuz aull hans iðr. Ok þetta er kunnigt⁴ ollum, þeim er Hierusalem byggia, at þessi akr eða leirteigr⁵ er æ þeira tungu kallaðr Acheldemach, þat er [blöðsteigr⁶ rekr⁶, allt til þessa dags. Sumir meistara segia Petrum þetta undir figuru talat hafa, at hann hafi helviti eignaz [i verkkaup⁷ sölunnar, er sannliga⁸ kallaz iorð deyandi manna, sva sem paradís kallaz. iorð lifandi manna. Augustinus segir, at makligan dauða feck svikarinn, ok þat var¹⁰ tilheyriligt, at þau iðrin, sem diktat höfðu drottinliga sölu, steyptuz ut or bukinum⁹, en barkann, þann sem raudd sölunnar for af, þrongdi knutr snörunnar; ok at⁹ sa, sem selldi drottin himins ok iarðar, [sva sem hataðr af himni ok iorðu samtengiandi at eins uhreinum öndum hrundnum i þokufull lopt, færiz¹⁰ i loptinu¹⁵ sva¹¹ sem Achitofel ok Absalon, er sviku David konung. Eptir þat syndi Petrus spasögur, þær sem þenna atburð boðuðu fyrir, ok tok sva til mals: „[Sva er ritat i psalmabok¹²: Verði byggð hans auð, ok engi se af hans maukum¹³, sa er þær byggvi¹⁴, ok annarr¹⁵ honum ulikr taki hans byskupsdæmi. Ok [at fram komi¹⁶ 20 þessi spæ, hæfir oss at kiosa einn af þeim monnum, sem i varum samnaði hafa¹⁷ verit fra þeim degi, sem Johannes baptista hof skirnarembætti¹⁸, ok meðan Jesús var með oss, allt til þessa dags, er hann steig til himins, þann sem bera megí vitni með oss um hans upprisú.“ Eptir þat skipaðu þeir menn undir lutfall, Joseph, 25 þann sem Barnabas¹⁹ var kallaðr, en at kenningarnafni Justus, ok þann mann sem Mathias er nefndr. Þessi Joseph var broðir þriggja postola sona Alphei or hinni lægri lærisveinatölu Kristz en eigi postoli. Eptir þat tauluðu postolarnir með bænarorðum: „Þu drottinn, er veitz hiðrtu allra, syn þu, hvarn þu vill²⁰ hafa valit af³⁰ þessum .ii. til [þess at taka²¹ þionostu ok postoladæmi, sem Judas tapaðiz fra, [at hann færi i sinn stað, þat er²² i helviti.

1 verðkaup B¹; verkkaup B². 2 vilia B. 3 sva at B. 4 Her beg. atter B². 5 leirliqr reitr B. 6 [blöðreitr eða teigr B. 7 [at verkkaupi B. 8 iafnsamliga með rettu B. 9 bolnum A¹. 10 saal. B²², færiz A. 35 11 [semteingdiz at eins ohreinum öndum hrundinn (hrundnum B²²) i þokufullt lopt (færiz i loptinu tilf. B²²) sva sem hataðr af himni ok iorðu, eptir því B. 12 [tilf. B. 13 iafningium B. 14 saal. A¹³; byggi övr. 15 þat er annarliqr af hans illzku tilf. B. 16 [af framkominni B¹. 17 hæfir B. 18 vatzskirn B. 19 Barsabas B. 20 saal. A¹ B¹; villt övr. 40 21 [at taka þessa B. 22 [ok for i stað sinn B.

Ok þá gafu postolarnir fyrr nefndum monnum luti, ok fell lutr yfir Mathiam, ok var hann taliðr: þaðan af með .xii.² postolum. I þessum stað segir Jeronimus, at [fára manna: frumtignir megu eigi gera sameiginligt lögmál. Má ok því til svara, at enn [hafti eigi með öllu af latiz⁴ figurur logmáls Moysi, ok því var leyft lutum at neyta⁵, meðan eigi var gefinn heilagr andi, en þaðan af var um fiarskipti ein saman lofat lutum at neyta⁶.

21. Sem⁷ liðnir voru .v. tigur daga fra upprisudegi drottins, [ok sva sem til tekr su hatið, er um .vii. daga stendr yfir ok ¹⁰ pentecostes³ heitir, voru allir Kristz lærisveinar i einu herbergi luktir, sakir þess otta er þeir hrædduz Gyðinga⁹. Kom sva mikill gnyr, sem [þa er¹⁰ hvassviðri, þat er flest hefir¹¹ or stað þat sem fyrir verðr, hliðar¹² i loptinu, yfir¹³ þat hus, sem Kristz lærisveinar voru inni, .c. ok .xx. at taulu bæði karla ok kvenna. Þá ¹⁵ synduz þeim¹⁴ geislar vaxnir sem tungur [standa yfir höfði hvers¹⁵ mannz, ok vurðu þeir þa allir fullir af helgum anda talandi með ymsum¹⁶ tungum, eptir því sem [guðlig milldi villdi hverium veita til styrktar ok vitzku¹⁷. Þeir Gyðingar¹⁸, sem nær voru, heyrðu hliominn¹⁹ i loptinu²⁰, en vissu eigi hveriu gegndi. Dreif ²⁰ þangat skíott mikit folk²¹ at forvitnaz, [hvat nyiung þar var vorðit; komu þar nalgja þeir menn, sem²³ hveria tungu kunnu, þviat undir Antiocho Epiphane voru Gyðingar herteknir ok skiptir²⁴ til allra þjóða²⁵ ok fyrir skömmu aptr komnir; heyrðiz²⁶ öllum tilkomnum fiolða postolarnir sina tungu tala um Kristz ²⁵ stormerki. Við þetta urðu allir [þeir sem heyrðo²⁷ ottafullir ok vissu eigi, hvat völdi. Sumir Judar sögðu þa vindrukna²⁸ ok tala fyrir því sva mart. Hinn sæli Petrus geck þa með .xi. postolum [opinberliga talandi, at þessi margmæli var eigi af²⁹ ofdryckiu, þar er þa voru dagmal, en þeir voru ecki vanir at eta³⁰ ne drecka ³⁰ fyrir miðian dag, helldr ero nu³¹ framkomnar spásögur Johelis,

1 saal. A²³; taldr B; talinn A¹. 2 saal. A²·B²², .ix. A¹², .xi. B¹.
3 [fleiri glosa(!) B. 4 [uððu menn eigi með öllu af latit B. 5 saal. B; skipta A. 6 saal. B, A²; skipta A¹². 7 Þa er B. 8 [at tiltakandi .vii. daga hatið sem pentecosten B. 9 Juda B. 10 [mgl B. 11 hefir A²².
35 12 saal. B; hliðar A. 13 þeim ok tilf. B. 14 elldingar tilf. B²². 15 [sitiandi yfir höfðum serhvers B. 16 ymisligum B²²; morgum B¹. 17 [guð villdi hverium manni styrk til gefa B¹. 18 Judar B. 19 hvin B¹, hliom B²².
20 loptit B²². 21 sem tilf. B. 22 [hver nyiung þar var vorðin B. 23 at B. 24 dreifðir nær B. 25 landa A². 26 heyrðuz B. 27 heyrendr B¹²; beyrandi B². 28 vinæra B. 29 [a berhögg vattaundi, at þessi margmæli var eigi af sök B. 30 snæða B. 31 Her mgl. 2 Blade i B².

þær er sva mæla: Ek mun, segir drottinn, veita minn anda [sva
nogliga¹ konum ok kórlum, sem þa er vatni er steyp² yfir iorð,
ungir menn yörir munu synir sia, en hinum ellrum monnum
yörum munu draumar birtaz, synir yörir ok dætr munu spár spæ.
Ek mun gefa teikn³ af himni ok [iartegnr⁴ sva⁵ iorðo, man bloð⁶ ;
ok elldr ok reykiareimr taknsamliga synaz. Sol mun svört⁷ verða,
en tungl mun hafa bloðligan⁸ lit, aðr en komi dagr drottins
mikill ok auðsyniligr⁹, ok hverr, sa er með [sannri ast¹⁰ kallar æ
nafn drottins, mun hialpaðr¹¹ verða. Sva segia doctores, at hinar
fyrri spár Johelis birta tilkvamu¹² heilags anda, en þat sem hann¹³
sagði sol mundu [svarta verða¹⁴, kom fram, þa er Kristr var
pindr. En þat er uvist, hvern lit tunglit hafði undir iorðu æ þeim
tima. Þat [var teikn¹⁵, er Jesus sveittiz bloði sinu, því sem æ
iorðina fell, fyrir pisl sina, ok sva þat er bloð fell af síðu hans æ
krossinum, þa er hann var andaðr¹⁶. Elldr veittiz ok taknsamliga¹⁷
postolonum i astgiöf heilags anda, en reykiareimr, þat er beiskr
hiti viðkomningar, veitiz af nalægð [heilags anda¹⁸ iafnan, þa er
maðrinn iðraz hiartaliga sinna synda, en þat, sem [okomit er
fram¹⁹ i þessi spæ, man fram koma, aðr [domadagr komi²⁰.

22. Eptir þat sneriz Petrus til Gyðinga [ok mælti sva²¹:
„Heyrit þer, synir Israels, þessi²² orð. [Þat er at þer kanniz viðr²³,
at nu ero framkomnar spasögur Johelis ok fylldar, er²⁴ gefinn er
heilagr andi fyrir Jesum, þann er þer veittut bana, en þo með
diupu raði fauðurligrar skipanar [selldr i yðrar²⁵ hendr. Þann
sama Jesum reisti guð af dauða, at leystum²⁶ mörgum öðrum or²⁷
helvitis kvölum, þvíat þat var umattuligt, at [þat mætti²⁸ honum
hallda. Þessa hans upprisu birtir David sva mælandi undir skilning
Kristz til talanda föður²⁹ sins: Eigi mantu þola, faðir, at önd
min til helvitis niðrstigandi se þar halldin, ok eigi muntu minn
helgaðan likama lata funa eða at dusti³⁰ verða. Ok því, bræðr,³¹
er lofat diarfliga at segia, at David patriarcha er dauðr ok grafinn,
ok [hans grof, þat er sa dusti sem eptir er af hans funuðum

1 [saal. B; naliga A. 2 bendingar B. 3 [takn af B. 4 dóck B.
5 bloðgan B. 6 auðsær B. 7 [alvöro B. 8 holpinn B. 9 tilkomu A²³.
10 [dauckva B. 11 [varð takn B. 12 liðinn B. 13 [guðs miskunnar B. 31
14 [eptir atendr B. 15 [en komi domsdagr B. 16 [sva mælandi B.
17 þessor A¹. 18 [saal. B; Ek kennumz A. 19 tilf. B. 20 [fyrirætlaðr
heilðr en fyrir yðrar B. 21 saal. A¹ B²; lausum A²³ B¹. 22 [saal.
B; þær mætti A²; þer mættit A¹³. 23 febr A¹³ B². 24 dufti B¹;
dupti B².

líkama, er með oss¹. Fyrir þá skynsemi hæfir eigi at trúa David þetta af sér sagt hafa, heldr fyrir því at hann var spámaðr þess vitandi, at drottinn [sör honum³, at af hans lendum mundi sa koma, er hinn sami guð mundi skipa yfir hans sæti. Spæði hann fyrir Kristz upprisu með þessum orðum, þvíat hann var eigi fyrirlatinr i helviti, ok hans líkami þolði óngva funan, þar sem guð reisti hann upp, ok þess lutar ero ver vattar hans lærisveinar. Ok þessi sami Jesus er nu yfir himna⁴ stiginn, ok þaðan, sem nu sitr hann æ hægra veg guði feðr, sendi hann oss hinn helga anda, þann sem vinnr þá luti, sem þer síait ok heyrít at geraz fyrir oss. Hinn sami David spæði ok fyrir hans uppstigning sva mælandi: Drottinn sagði drottni minum, sit þu til hægri handar mer. Þat er af óngum auðrum mattuligt at skilia en Jesu. Þvi hæfir at allt Jacobs afkvæmi viti sem visligaz⁶, at þessi sami Jesus, sem þer krossfestut, er yfir himna hafðr⁷ ok hefir nu sendan oss hinn helga anda.“

Við þessi orð Petri komuz⁸ margir Gyðingar miok við ok mæltto við hann ok aðra postola: „Heyrit, bræðr, ok segit oss, hvat ver skulum gera.“ Petrus svaraði: „Giörít iðran fyrir afbrot yður ok takit skirn i nafni Jesu Kristz til fyrirgefningar synda, ok munu þer⁹ taka astgiöf hins helga anda, ok [munu þer¹⁰ mæla ollum tungum, þvíat yðru kyni hefir guð þessu fyrir heitit ok ollum þeim, þo at langt se heðan, sem guð drottinn hefir til sinnar truar kallat.“ Mörgum auðrum orðum eggiaði Petrus þá til truar, ok voru æ þeim degi skirð nær [iii. þushundrað¹¹ manna. En allir þeir sem tru toku helldo staðfastliga kenning postolanna ok bænahalldi briotandi brauð ok skiptandi hversdagligri¹² fæðu eptir hvers þörf. Ecki höfðu þeir eiginligt, þvíat þeir sem eignir eða garða attu, selldu ok kaustuðu verðinu fyrir þetr postolum Kristz, ok höfðu alla luti sameiginliga, veitandi hverium eptir því sem þörf stoð til. [Þeir neyttu vista með gleði ok hiartaligu einfelldi með guðs lofi¹³. Hvern dag gengu þeir ænumma i guðs musteri til [bænahalldz, ok apr hurfu þeir til fæðuskiptis¹⁴, höfðu þeir goðan þocka almennings, en guð iok hvern dag tölu þeira.

¹ [i hans grof er sa dufti, sem eptir er af hans funuðum líkama B.

² þat A². ³ birti hann sva B¹; bendi honum sva B². ⁴ upp tilf. B.

⁵ saal B; þat A. ⁶ skilvisligaz B. ⁷ hafinn A² B². ⁸ kvamuz A¹.

⁹ þa tilf. B. ¹⁰ [mgl. B. ¹¹ [saal. B²; þusundir B¹; .ccc. A. ¹² hversdagliga A². ¹³ [mgl. B. ¹⁴ [bænar, ok at henni lyktaðri gengu þeir heim

i herbergi sitt til fæzluskiptis B.

23. A nauckurum degi bar sva til, at þeir Petrus, ok Johannes gengu til musteris at noni dags¹ eptir vana ebresku manna. Sa þeir við þat musterisport, er Aurea er kallat sak [einkannligrar frægðar², er Alexander Hirchanus hafði þar lagt, einn halltan mann, þann sem glosa segir [meirr lama ver hafa; hann sat ok bað olmosu³ af þeim sem inn gengu i muster. Petrus mælti þa við hann: „Lit þu æ, at ver⁴ höfum [eckí fe v hönd⁵ þer at veita, en þat sem ek hefi til, gef ek þer. I naf Jesu Nazareni ris upp ok gack!“ Hann tok þa i hönd honum⁶ ok hof⁶ hann upp. Styrktuz þa þegar auklu⁷ hans ok iliar, ok gesa, sem þangat var i hvilu borinn⁸, æ sialfs sins fotum i muster. ok tok at hlaupa lofandi guð. Sa allr lyör þann ganga með gu lofi, sem aðr vissu þeir halltan. Slo þa otta miklum æ alla hiaveranda lyð, þann sem vissi, at þessi maðr var halltr fra moðkviði⁹. Ok þa er Petrus sa folkit saman [renna undranda¹⁰ þet takn, mælti hann: „Heyrit þer, synir Israelis! fyrir hvi litit þ æ ockr Johannem, sva sem við hafim þetta gert af ockru krapti¹¹? eigi er þetta ockarr mattr¹², helldr dyrkaði guð Abraha ok guð Ysaach ok guð Jacob i þessu verki son sinn Jesum, þa sem þer selldut til dauða fyrir¹² Pilato iarli [ok neituðut¹⁴, er þessi sami iarl dæmdi hann lausan at láta, en þer dæmd Barraban manndraparann¹⁵ helldr uppgefanda; upphefiara lifsi drapu¹⁶ þer¹⁷, en guð reisti hann af dauða, þess erom ver vattu þvi skulu þer vita, at ækall hans nafns ok su trua, sem v höfum af honum, vann þessum manni alheilsu¹⁸ at allra yðvarra vitni. Ok nu veit ek, bræðr, at þer hafit fyrir uvizku²⁰ sakir giort se höfðingiar yðrir, þviat þat varð fram at koma, sem allir spamenn höf fyrir sagt um Jesum. Giorit fyrir þvi iðran ok sneiz til hans truar, þa er hvilldartimar ero gefnir rettlátum monnum, fyrirgefiz yðr syndir, þa er guð hefir yðr sendan þann sama Jesum, sem y predikaði ok þat heyrir til at sitia æ hægra veg guði feðr allt upprisutima allra manna, þa er fram munu koma allir þeir lut er helgir spámenn hafa fyrir sagt. Sva segir Moyses af honur Spamann²¹ mun guð upp vekia af feðrum yðrum, sva munu þ

1 mgl. B. 2 [einkannligs skrautz B. 3 [saal. B; olmosu hafa beðit
4 við A² B². 5 [enga peninga B. 6 reisti B. 7 öklur A²³; leggir
8 ok for tilf. B. 9 borinn tilf. A. 10 [rennanda undrazt B. 11 mæ
A². 12 kraptr A¹. 13 undir B. 14 [tilf. B. 15 maundrapamann
16 saal. B²; vagu B¹; dæmdut A. 17 i pisl tilf. A². 18 heilsu B. 19 yð
A² B²; yðra B¹. 20 saal. B; urækslu A¹⁸; uræktar A². 21 mikinn tilf.

hann heyra sem mik, ok hver su önd, sem eigi heyrir þenna spamann, man utlaga verða fra sinu folki. Allir spamenn fra Samuele ok fyrrum sögðu¹ fyrir þessa daga. En þer erut synir spamanna ok þess lögmales, sem sa guð skipaði feðrum yðrum, 5 er² Abrahe sagði, at i hans kyni mundo allar þiöpir blezan taka. Sa hinn sami guð vakti upp yör til hialpar Jesum son sinn ok sendi hann yör at bleza, sva at hverr yðvarr snuiz fra [yðvarri illzku³.

24. Ok þa er þeir höfðu eigi lyktat sinni viðræðu, komu til 10 kennimenn ok meistarar⁴ musterissins. Þeir upöckuðuz allir við kenning postolanna, þar sem þeir mikluðu þann, sem⁵ þeir höfðu dæmðan⁶ sem sekian. Saducei komu ok til ok afvirðu⁷ einkannliga, er postolarnir predikuðu upprisú dauðra manna, þa sem þeir neituðu. Þessir allir saman gripu guðs postola ok raku i myrk- 15 vastofu, þviat aptantimi var, sva at eigi vannz dagr til at dæma þa. Margir, þeir sem heyrðu þessa kenning, sem postolarnir höfðu fram borit, sneruz til guðs æ þeim degi, nær .v. þushundrað⁸ manna, en [.iii. þushundrat⁹ æ sialfum hvitasunnudegi.

25. A næsta degi komu saman höfðingiar kennimanna ok 20 stefndu þing, þangat drogu þeir postola Kristz ok spurðu, undir hveriu nafni eða hverium krapti þeir hefði þetta giort. En Petrus fullr af helgum anda syndi¹⁰ i fyrstu, at framferð þeira var hegómlig¹¹, sva mælandi: „Hvart ero ver fyrir velgiörning, þann sem hinum hallta var giörr, til dóms dregnir? Nemi þer ok skilit, 25 at þer [gefit oss rangar sakir¹². En þat vil ek öllum kunnigt gera, at i nafni Jesu Kristz, þess sem þer krossfestut, er þessi maðr, [sem nu er¹³ heill fyrir yör, græddr. Ok þann hinn sama Jesum reisti guð af dauða; hann er sa steinn, sem af husgiorþarmonnum var ræktr¹⁴, þat er af yör krossfestr, eptir þat af guði uppreistr 30 ok settir yfir haufuð hyrningar, þat er yfir samkvamu tveggia mura, [sem merkia tvennir lyðir Jupar ok heiðingiar¹⁵, ok fyrir hann ero samtengdir, þviat i honum einum er hialpar ván, ok ecki nafn er annat undir himni, þat er mönnum er¹⁶ gefit at hialpaz fyrir nema¹⁷ Kristz Jesu.“ Sem höfðingiar Gyðinga¹⁸ sa staðfesti Petri

35 1 boða B². 2 saal. B; ok A. 3 [illzku B²; illu B¹. 4 meistaramenn B. 5 er A².
6 dæmt B. 7 syttu B. 8 saal. B²; þusundir B¹, .m. A. 9 .ccc. B.
10 Her beg. atter B². 11 heimsklig B. 12 [asakit oss rangliga B.
13 [er nu stendr (her tilf. B²) B. 14 rækr A²³; onyttir B. 15 [þeira
sem merkia tvenna lyði Juda ok heiðingia B. 16 se B. 17 þetta eitt nafn
40 drottins tilf. B²³. 18 Juda B.

ok Jóhannis, ok vissu, at þeir kunnu eigi meiri¹ boklistir en sína tungu at eins, buðu þeir þeim at fara af þinginu. En þá er þat var górt, mæltto þeir þessi orð sín i milli: „Hvat skulum ver gera monnum þessum, þviat ver megum eigi neita takn þat, sem opinberliga var gert. En til þess at eigi viðfrægiz þeira kenning,⁵ megu ver ógna þeim, at eigi prediki þeir i þessu nafni [fyrir nockurum manni.“ Ok at aptrkölluðum postolum lögðu þeir bann fyrir, at þeir predikaði i nafni Jesu². En Petrus ok Jóhannes svöruðu: „Dæmit þer sialfir, hvart helldr samir [hlyðni at veita³ guði bioðanda eða yðr [ef þer fyrirbioðit⁴.“ Sem þeir segði¹¹ þetta: „[Villiz þer bannandi⁵ þat sem guð byðr, ok því erut þer [með öngum hætti⁶ heyrandi, [þviat þat sem hinn hæri byðr, en hinn lægri mælr i moti, þá er hinn lægri eigi heyrandi⁷, þviat eigi megum ver þegia yfir þeim lutum, sem ver höfum heyrt.“ Gyðingar⁸ letu þá [sleppa hendr af þeim með ognanarorðum⁹, þviat¹¹ þeir þorðu eigi at handtaka þá sakir lýðsins¹⁰. Petrus ok Jóhannes foru þá [til Syon ok fundu sína kompana¹¹ ok sögðu þeim, hversu¹² höfðingiar kennimanna höfðu kiært¹³ þá, ok hversu¹⁴ þeir höfðu til svarat. Þeir vörðu við þetta geysi glaðir ok sneruz til gups sva mælandi: „Heyrðu guð, er skapaþir himin ok iorð,²¹ sio ok alla luti, er i þeim ero, þu talaðir¹⁵ með helgum anda fyrir munn fauður vars Davids þins þionostumannz; fyrir hvi töluðu þiöpir með reiðiraust ok fyrir hvi hugsuðu lýðir hegomliga luti? Saman samnaðuz konungar iarþarinnar ok höfðingiar i einn stað moti drottni ok i moti Kristi hans. Saman komu þeir Herodes³¹ ok Poncius Pilatus með heiðingium ok Israels folki i þessarri borg i moti helgum sveini þinum Jesu, þeim sem þu sendir at vinna þat, sem þin hönd ok þitt rað dæmði at verða skyllði. [En nu lit þu a ognir þeira ok gef þrælum þinum með trausti at tala þin orð.“ Þat er hugsanda¹⁶, at þessu orði er opt motkast veitt saman³¹ komu þeir Herodes ok Poncius Pilatus at gera þat, er þin hönd ok guðligt rað lögto at verða skyllði¹⁷, þviat þeir komu saman at fremia rangt verk, en guð dæmði, at pinslin skyllði fram koma; þo var at hvaru verk Herodis ok Pilati rangligt, en pinslin var goð.

26. Þá er postolar drottins höfðu lýktat bæn sinni, tok³¹

1 fleiri B²²; fremri B¹. 2 [tilf. B. 3 [hlyða B. 4 [bannondum B.

5 [saal B; vilitt þer fyrirbioða A. 6 [at engum kosti B. 7 [mgl. B.

8 Judar B. 9 [lausu eptir þetta, en ognuðu þeim með orðum B. 10 folks-

ins B. 11 [i Syon til annarra lærisveina B. 12 hvat A². 13 kiært við A²;

asakat B. 14 hverin B. 15 saal B; talar A. 16 vitanda B²². 17 [tilf. B. 4¹

iörðin at skialfa i þeim stað, er þeir höfðu beðiz fyrir. Ok i þeim landekialpta¹ var þeim annat sinn sendr heilagr andi, sva at þeir tölðu guðs orð með fullu trausti. Sva mikit var þa samþykki² guðs kristni, sem þeir hefði eina önd ok eitt hiarta; engi þeira hafði nöckut sva sem sitt, helldr var þeim allt sameiginligt, engi var þurfandi millim þeira, en þeir, sem aðr attu hus eða akra, seldu³ við lausafe⁴ ok [köstuðu verðinu⁵ fyrir fætr postolum. Skiptu þeir þa hverium til handa, eptir því sem hvers stoð þörf til.

27. [Maðr er nefndr Barnabas, þat þyðiz hugganar son, hann¹⁰ var kominn af ætt Levi, en sakir herleiðingar fæðingi i ey þeiri, er Ciprus heitir. Hann atti einn akr, sakir þess at hann var milli heiðinna manna fæddr, þvíat öðrum Levitis en slikum var ecki lofat eiginligt at hafa, hann kastaði verði þessa akrs fyrir fætr Petri ok annarra postola⁶. Þessi Barnabas var síðan af helgum anda¹⁵ valdr til predikanar ok postoladóms⁷ með sælum Paulo. En þat er hugsanda, at sinn er hvarr, þessi Barnabas, er auðru nafni het Joseph, ok hinn Joseph, er Barnabas⁸ het auðru nafni, þat er hvíldar son, en Justus at kenningarnafni, ok með Mathja var undir lutfall skipaðr, þo at nöckurir hafi i þessu villz.

28. Nær þessum tima kom sa maðr, er Annanias het, með Saphira husfreyiu sinni til postolanna at vera i samlagi með þeim, til þess at hafa þar [fæðu ok klæði utan erfði eða starf sva sem⁹ undir girnd¹⁰ nöckurs [klokligs afía¹¹. Þau höfðu seldan akr sinn ok kaustuðu verðinu, [eigi öllu helldr sumu¹²,²⁵ fyrir fætr Kristz lærisveinum¹³ [ætlandi ser þann lut, sem eigi var fram¹⁴ latinn, sva sem til nöckurs eiginligs ævinnings¹⁵.

¹ iardskialfta B. ² i tilf. A² B²²; meðr tilf. B¹. ³ þa tilf. B¹, þat B²².

⁴ saal. A¹; lausum aurum B¹; lausa aurum øvr. ⁵ [lögðu verðit B.

⁶ [saal. B; I þann tima kastaði sa maðr sem het Barnabas, þat þyðiz hugganar son, kominn af ætt Levi, en sakir herleiðingar var hann fæddr i ey þeiri, er Ciprus heitir, verði akrs þess, er hann atti, sakir þess at hann var milli heiðingia fæddr, fyrir fætr Petri ok annarra postola, þvíat öðrum Levitis en slikum var ecki lofat eiginligt at hafa A²²; I þann tima kastaði sa maðr, er Barnabas het, verði akrs þess, er aðr atti hann, fyrir fætr guðs postolum, sakir þess er hann var i milli heiðingia fæddr, þvíat auðrum Levitis en slikum var ecki lofat eiginlight at hafa. Barnabas þyðiz hugganar son. Hann var kominn af ætt Levi, en sakir herleiðingar var hann fæddr i ey þeiri, er Ciprus heitir A¹. ⁷ postoladæmis B. ⁸ Barsabas B; her efter mgl. ⁸ Blade i B¹. ⁹ [atvinnu án erfði ok starfi B. ¹⁰ grein A². ¹¹ [klokleiks A². ¹² [sumu en eigi öllu B. ¹³ lærisveina B. ¹⁴ frammi A²². ¹⁵ [ok sætluðu þann hlut, sem eigi var fram latinn, ser til eiginliga framdrattar B.

Petrus sa þegar [með heilags anda vitran¹ þessa flærð ok mællti sva: „Annanias, hvi freistaði Satanas hiarta þitt til þess at liuga at hinum helga anda, eða fyrir hveria sauk falsapir þu af akr-verðinu? Eigi hefir þu þenna lut at monnum logit helldr at guði, þeim er hiðrtun rannsakar ok tapar [alla þa², sem lygi mæla?“ Viðr þessi orð Petri fell Annanias dauðr niðr. Um þat ma tala, hvi sa hinn sami guð hegndi sva skíott þenna prett, er sagði þau orð, er i guðspialli standa: Ef nöckurr slær þik æ hegri kinn, [gef honum orlof at slá hina vinstri. En því er til svaranda, at i nyri kristni hefndis hann suma luti með skíotri refsing, sva sem lofat er at leggja stærri pinur æ niðrbrotzmenn laganna i fyrstu, þa er þau ero lögleidd ok framborin, eptir því sem lesit er, at i upphafi Moyses laga var sa maðr gryttr, er æ hvíldar-deginum⁶ las saman tre til ellda. Sva voru ok i upphafi kennimanna kosnings undir hinu sama lögmali Moysi tveir synir Aaron⁷ Nabaioth ok Abiuth i elldi brendir, þvíat þeir höfðu guði [fært annarskyns⁸ elld. Fyrir þessa sömu sök do Annanias braðliga⁹, [til þess¹⁰ at aðrir óttaðiz þvílíkan falsaradom at gera¹¹. Þeir ungir¹² menn, er hia stoðu, toku likama hans ok grofu. Ok [at liðnum þrim stundum dags¹³ geck Saphira inn, þar sem Petrus¹⁴ sat fyrir i herbergi, ovitandi¹⁴ dauða bonda sins. Petrus mællti þa við hana: „Hvart selldut þit bondi þinn fyrir sva mikit akrinn, sem til var kom?“ Hun svaraði: „Fyrir sva mikit.“ Petrus mællti þa: „Fyrir hvi hafit þit þat saman bundit með yckr at freista guðs anda? Se nu, at þeir menn, sem bonda þinn¹⁵ grofu, standa hia durum¹⁵ herbergis, ok vit [fyrir vist¹⁶, at þeir munu þik ut bera.“ Þessi kona fell þegar dauð [at fotum Petro¹⁷, þvíat hun var samvitandi flærþarinnar. Þeir menn, er fyrir durum¹⁸ stoðu, gengu inn ok sa hana dauða, baru ut lik hennar ok grofu þat hia liki bonda hennar, þvíat þat er siðr¹⁹ ebreskra manna at²⁰ grafa husfreyiur hia bondum²⁰ sinum, fyrir þat at Eva var formerut af rífi Adams, at eptir samtenging bloðsins fylgði ok samtenging dustsins²¹. Allir þeir, sem [heyrðu þenna atburð²², óttaðuz storliga miðk fyrir sva braða hefnd.

1 [fyrir af heilags anda gipt B. 2 [ollum þeim A'. 3 lystr B. 4 [leyf 35 honum at liosta a B. 5 hegndi B. 6 hvíldardaginn B. 7 Arons A'. 8 [færðan annarligan B. 9 braðkomliða B'. 10 [mgl. B. 11 fremia B. 12 sanl alle 13 [þrim dagstundum liðnum B. 14 ok vissi hon eigi B. 15 durum *övr.*; þessa *tílf.* B. 16 [til viss B. 17 [niðr B. 18 durum *övr.* 19 siðvani B. 20 bændum A' B'. 21 duftzins B', dupzins B'. 22 [sa 40 þenna atburð (þessa atburði B') eða heyrðu B.

29 Mörg takn ok stormerki gerðuzt¹ fyrir hendr postola drottins, ok voru þeir iafnlaga i þeim lut² guðs musteris, sem Salomon³ var vanr at biðiaz fyrir. En engi otruaðra⁴ manna þorði at samtengia sik þeim [þaðan af⁵ með nöckurum falsaradomi fyrir eptirdæmi Annanie. Þo [at hvaru sokaðiz tala þeira, sem⁶ Kristi truðu, sva framarliga, at þeir [fluttu siuka menn eptir ser i þeim sængum, er þeir mattu bera með ser⁷, ok lögðu niðr æ strætum, þar sem hinn sæli Petrus var vanr at ganga, til þess at skugga hans þeri yfir hina siuku, sva at þeir yrði þar fyrir heilir af sinum krankleikum. Þviat þessi sami Petrus var um þenna lut sva framarliga tignaðr, at hann græddi siuka menn með skugga sinum, en Kristr græddi með klæðatröfum⁸ sinum, sva sem siukir menn komu [til hans eða við hans trefr⁹. Kom þat þa fram, sem drottinn [talaði til lærisveina sinna¹⁰, at þeir mundo¹¹ meiri takn gera en hann gerði, ok skal þat þo eigi skilia til allra hans verka.

30. Eptir þat reis upp Caiphas kennimanna höfþingi, ok með honum Saducei, þeir sem sik sögðu komna af kyni Sadoch kennimannz, þess er Salomon setti i stað Abiathar, elligar¹² kalla þeir sik Saduceos af Sedech, þat þyðiz rettleiti, ok þo með falsaradomi, þviat þeir truðu eigi upprisu dauðra manna, ok voru [þar af reiðir postolum drottins, er þeir sönnuðu þa sömu upprisu, er sialfir þeir neituðu¹³. Þessir allir samt raku Kristz lærisveina i myrkvastofu. En guðs engill leiddi þa ut [um miðnætti¹⁴ at luktum durum bioðandi¹⁵ þeim at fara i guðs muster i ok predika folki guðs orð. Varð þetta til styrkingar guðligri tru¹⁶, en til hneykingar Gyðingum, þeim sem æ [þa leið¹⁷ efuðu sem Thomas [Kristz upprisu¹⁸ með sönnum likama, fyrir þat er hann for af luktum leiði ok um¹⁹ luktar dyr. Matti Thomas nu kenna sialfan sik eigi því siðr hafa sannan likama, þo at hann færi um luktar dyr myrkvastofunnar. Voru nu ok Gyðingar hneyktir i sinni lygi, þeiri er þeir sögðu Kristz likama stolinn af grofinni, [ok urðu þeir skylldir²⁰ at trua Kristz upprisu

1 þenna tíma tilf. B. 2 part B. 3 saal. B; Samson A. 4 otruandi B. 5 [síðan B. 6 [vox tala þeira er B. 7 [baru i reckium siuka menn B. 8 klæðatrefum A²; klæðatrefum A². 9 [við þau A²²; fra græddi með klæðatr. hertil har B: at snertum traufum klæða sinna (hans B¹). 10 [mællti við lærisveina sína B. 11 mundi A² B. 12 ella B. 13 [fyrir þat reiðir postolum, er þeir predíkuðu upprisuna B. 14 [af myrkvastofunni B. 15 ok bauð þeim B. 16 tölu A². 17 [þann hatt B. 18 [Krist upprisinn 19 saal. B; i A. 20 [saal. B; sem skylldir voru A.

eða elligar¹ prova lærisveina hans með þeim sama stuld leidda af myrkvastofu læstri. Postolar drottins foru eptir boði engilsins fra myrkvastofunni² ok komu³ í snemma í guðs musteri ok predikuðu þar fyrir folki, sem [hinn sami engill hafði þeim boðið³ í þeim [hafum stað⁴, sem kennimenn [voru vanir at kenna⁵ lögmal Moysi.

Snemma þann sama dag kom kennimanna höfðingi ok þeir sem með honum voru, ok at heyrðum þessum tíðindum stefndu þeir þing [at dæma⁶, hvat við postolana skyldi gera, þvíat þeir voru settir í myrkvastofu til rannsaks. Þeir sendu þá menn til myrkvastofunnar[, at þeir Petrus ok hans felagar væri æ þingit kallaðir⁷. En varðmenn komu² aptr segiandi⁸: „Læsta fundo ver myrkvastofuna, en at henni upplökinni fundo ver óngvan mann.“ [Sem meistari⁹ musterrissins ok höfðingar ok spekingar efuðu, hversu þetta mundi hafa farit, kom einn maðr laupandi ok sagði sva: „Þeir menn, sem þer settut í myrkvastofu, kenna nu folkinu kenningar í guðs musteri.“ Höfðingi kennimanna ok pionostumenn ok aull þeira sveit gengu þá til musterrissins ok leiddu guðs postola fyrir utan alla nauðung ok ofrefli upp¹⁰ æ sitt þing, þvíat þeir óttaðuz folkit, þat er þeim sinnaði. Þá stoð upp höfðingi kennimenna ok mællti: „Þviat þer hafit fyllða Hierusalem af yðvarri kenning, bioðum ver yðr með byskupligri¹¹ röksemd, at þer predikit alldri heðan af í nafni Jesu. [En fyrir hvi ofregit¹² þer oss í því, er þer predikit¹³ þann saklausan, sem ver dæmdum til dauða.“ En postolar drottins heitir af vandlæti¹⁴ truar þoldu eigi, at einn talaði fyrir þá alla, ok svóruðu allir [í senn¹⁵ ok með einum hug, at þeim samði¹⁶ framar guði at hlyða helldr¹⁷ en mönnum: „En vitit þat [til viss¹⁸, at guð vakti upp Jesum, þann sem þer draput [ok hengdut¹⁹ æ kross, ok hinn sami guð hóf hann²⁰ upp æ himna²¹ ser til hægri handar. Ok ver erum vattar allra þessarra luta ok sva tilkvamu heilags anda, þess er Jesus gaf eigi at eins oss helldr ok öllum þeim sem honum hlyða.“ Þessi hin síðarstu orð mællto postolarnir [til lockanar

1 ella B. 2 kvamu A¹. 3 [þeim var boðið af sama engli B. 4 [sama stað A²; stöðum B. 5 [saal. B; höfðu þeim kent A. 6 [til umræða B. 7 [eptir postolum B. 8 ok sögðu B. 9 [Ok er meistaramenn B. 10 mgl. B. 11 tign ok tilf. B. 12 vanfrægit A². 13 [Eðr nvi asaki þer oss sem seka predikandi B. 14 rettrar tilf. B¹; heilagrar B². 15 [senn B. 16 sændi B¹, sændi B². 17 mgl. B. 18 [fyrir vist B². 19 hann tilf. A²³. 20 [hengiandi aa krossstre ok hóf B. 21 Her mgl. 1 Blad í B².

höfðingium Gyðinga ok þeim¹ til iðranar ok rettsnuningar, sem þeir mællti þetta: „Eigi at eins oss helldr ok yðr mun guð gefa hinn helga anda, ef þer vilit æ Jesum trúa.“ Við þessi orð sturluðuz² Júpár miok³ i hiðrtum sinum.

- 5 31. Þá stoð upp einn af Phariseis. Þeir ero því Pharisei kallaðir, at þeir skipta sik sumstapar⁴ fra almenniligri tru Gyðinga, af pharor er skipti þyðiz. Þessi maðr het Gamaliel, hann var mikill lögspekingr ok harðla mikils virðr af ollu folki. Hann [mællti, at postolarnir særi litla stund brott⁵ af þinginu. Af þessum Gamaliel segir Clemens i sinum pistli⁶, at hann var lærisveinn postolanna sem Nichodemus, ok með raði postolanna var hann i milli Gyðinga ok mykti optliga þeira reiði i moti Kristz lærisveinum. Hann [hóf upp mal sitt æ þessa lund⁷: „At er hyggianda ok biðanda en eigi bræðliga⁸ dæmanda, hvat ver skulum gera at mali⁹ þessarra manna, þvíat ef þessi prædikan, er þeir fara með, er af mönnum at eins upptekin, mun hon skíott fyrir sialfa sik niðr briotaz, en ef hun er guðs verk, mun hun standa ok öngum manni mattulig¹⁰ niðr at briota. Ok til styrkingar þessum minum orðum ségi ek [ii. almennilig dæmi ok nykomin¹¹. Sa galldramaðr sem Theodas het, sagði sik spamann vera, hann sagði mundo leiða Gyðinga yfir Jordan með þurru fæti¹² til þeira staða, sem hann kunni¹³ þeim til segia, æ [þa lund¹⁴ sem Josve gerði forðum daga¹⁵. Af þessarri hans sæggian selldo margir menn eignir sínar ok foru með penningum sinum æ Jordanar backa til motz við [fyrir nefndan mann¹⁶. Ok æ því þriggja daga rumi, sem hann bað þa biða þessa takna, kom til sendimaðr iarls af Syria¹⁷ með miklu riddaraliði ok drap margan¹⁸ af þessum mönnum, en rak suma æ flótta, en höfuð Theode magi flutti hann til synis sins verks i Hierusalem. Nöckuru síðarr i þann tima, sem menn iátuðuz undir manntalsskatt ok at lyða Romveria valldi undir Augusto cesare¹⁹, taldi Judas galileus, sa er einn var af þrætu Esseorum²⁰, þat fyrir miklum fiólða Gyðinga, at þar sem þeir gylldi frumfornir ok tiundir guði, ætti þeir ecki

1 [lockandi höfðingia Juda B. 2 átuz B. 3 innan tilf. B. 4 sumskostar B. 5 [baud, at postolarnir væri litla stund a brottu leiddir B. 6 pistola A¹. 7 [Hann sagði sva B. 8 saal. B; þraliga A¹³; þrasamliga A². 9 raði A². 10 saal. A¹²; ok er þat öngum manni mattuligt A⁸; engum manni mattuligt B. 11 [fram alkunnig dæmi ok nyliga til borin B. 12 fotum B. 13 kynni A². 14 saal. A²; þann hatt B; þau lönd A¹². 15 ngl A³ B. 16 [hann B. 17 saal. B; íria A. 18 marga B. 19 keisara A² B. 20 saal. B; ebreorum A¹, esdorum A², meistorum A².

skatta at giallda Romverium eða öðrum höfþingium. Ok sva mikit vann hans¹ fortala, at Pharisei ok mart annat folk let fretta Jesum, hvart lofat væri at giallda cesari² skatt. Judas ok hans kompanar taka nafn af því, at þeir ero villtir af Juda tru sva framarliga, at þeir kalla sik eina æ rettri tru standa, ok af þessi dul taka þeir nafn. Eigi myklu síðarr tapaðiz þessi Judas ok þeir sem honum samþykktu með yðr kunnigu dæmi.³ Ok er hann lauk [sinni ræðu³, höfðu höfþingiar kennimanna þat af hans raðum at veita eigi bana postolum guðs, sem þeir höfðu aðr etlat, þo [at hvaru⁴ letu þeir æ þessu sama þingi veita þeim harða huðstroku, ognandi þeim undir dauðans pinu, ef þeir predikaði þaðan af i nafni Jesu. En postolarnir foru fagnandi af þessu þingi, fyrir þat er þeir voru makligir fundnir⁵ at þola pinu fyrir öngva⁶ sauk fyrir guðs⁷ nafni. Ok sva mikill var styrkr truar almattigs guðs með þeim, at eigi viknaðu þeir við harða hotan⁸. Gyðinga ok eigi blotnaðu þeir, [helldr styrktuz þeir⁹ við beiskan¹⁰ bardaga þeira.

32. A þessum dögum tok at vaxa lērisveinatata Kristz. Þa mögluðu kristnir menn af Grecia, er¹¹ þaðan voru ettaðir, at¹² æckiur, þær sem með þeim voru, foru umhyggiulausar. Sem¹³ postolar heyrðu [þessa möglan¹⁴, sa þeir sik eigi mega til þess vinnaz at skipta likamligum þarfindum með ollu sinu folki ok hallda þo upp guðs predikan. Þa leituðu þeir ser raðs sva mēlandi: „Eigi er rettligt, [at ver fyrirlatim¹⁵ guðs predikan ok [þionim yðr¹⁶. Þvi byriar¹⁷, at ver velim þa menn, er gott vitni¹⁸ se borit um lifnat ok mannkosti, ok fullir se af [helgum anda¹⁸, til þess at letta oss i þessu starfi.“ Þetta rað þoknaðiz¹⁹ ollum Kristz lērisveinum vel [ok ollum öðrum truandi monnum²⁰.

33. I þenna tima voxu²¹ upp með Gamalieli lōgspekingi .ii. ungir menn, baþir tignir ok vandvirkliga²² lærðir at skilia lōgmál²³ Moysi. Het annarr Stephanus, ok var sa iennlendzkr, en annarr Saulus, ok var sa utlendzkr. Hann skilþi [lōgmál ok spamanna²³ þekr likamliga, en Stephanus andliga. Spurði Saulus opt þess

1 saal. B; þeira A. 2 keisara A² B. 3 [sinu dæmi A²²; sinu mali B. 4 [mgl. B. 5 mgl. B. 6 logna B. 7 Kristz B. 8 heitan A³. 9 [mgl. 31 B. 10 beiskleik B. 11 saal. A²; ok A¹³. 12 [kærdi kristnir menn, þeir sem af Grecia voru komnir, um þat er B. 13 Ok er B. 14 [þetta B. 15 [ef ver fyrirlatum A¹². 16 [þionan B. 17 dugir B. 18 [saal. B; saðning A. 19 þoknaðiz A¹. 20 [tūf. B. 21 oxu A²; uxu A³ B. 22 saal. B; vandvirkliga A. 23 [lōgmanna B.

þriðlinga, er Stephanus leysti tiguliga. A þessum dögum¹ var Tiberius keisari² pindr með [daligum siukdomi³, sva at læknað máttu⁴ honum eigi bót vinna. Hann fretti þá, at i Judea var lækni, sa er Jesus het, sa er með orðum sinum⁵ græddi allar sottir. Keisarinn sendi þá eptir fyrr nefndum [Jesu legata eða mikils hattar sendiboda með mikilli sæmd⁶ at flytia hann til sin af Judea. Sendibodinn kom til Pilatum i Judea ok [bar fram⁷ sitt eyrendi. Pilatus sagði [honum þann sama⁸ lækni. dauðan. [Sendibodinn varð skíott viss, at þessi Jesus var eigi at eins lækni nema⁹ helldr guð, þvíat hann gaf lif dauðum mönnum. Fyrir þetta snöriz hann æ Gyðinga ok Pilatum, er Jesum hafði til dauða dæmdan, ok gaf þeim landraðasauk, fyrir þat er þeir höfðu dæmdan hann utan¹⁰ samþycki Romveria, er sva var nauðsynligr ollu folki. Pilatus sneri þessi sauks af ser ok upp æ Gyðinga, sagðiz þetta nauðigr gert hafa¹¹. Fyrir þenna flutning sneriz sendibodinn æ Gyðinga ok sagði þá vera dræpa ok deytandi með ymsum¹² pinslum, en penninga þeira upptæka¹³ keisarans valldi. Þeir urðu miok hræddir við þetta, en fengu þó fyrst frest til andsvara. Eptir þat baðu¹⁴ þeir Stephanum fyrr nefndan veita¹⁵ ser afsakan fyrir [keisarans sendiboda¹⁵, með því efni¹⁶ at þeir hefði þann pindan, sem lög þeira onytti¹⁷ rangliga, en guð mætti eigi deyia. Stephanus lagði þat rað æ með þeim at kalla Gyðinga saman af ollum löndum ok taka af þeim rað, hveriu¹⁸ Romverium skylldi svara. En þessa afsakan, sem þeir baðu hann fram bera¹⁹, sagði hann með ollu onyta, þar sem takn þau, sem Jesus vann, váttaðu²⁰ hann guð vera, ok ollum hans verkum ok þeim lutum, sem fyrir hann gerðuz, báru²¹ vitni lögmál Moysi ok spámanna bækr²². Þeir höfðu rað Stephani um [samankall Gyðinga²³, þó at þeir reiddiz röksemd hans [vaskligr ok einarðligr andsvara²⁴.

30 1 tímum A²; tíma B. 2 Her beg. atter B². 3 [dagligum siukleika (siuknabi B¹) B. 4 mætti B². 5 einum A². 6 [lækni sinn legata, þat er völdugan sendiboda, með miklu stimani B. 7 [let uppi B. 8 [þenna B. 9 mgl. A². 10 [Legatinn varð skíotliga viss, at Pilatus hafði hann til dauða dæmdan; fyrir því gaf hann Pilato landraðasök, er hann hafði þenna mann til dauða dæmdan án B. 11 Her tilf B: Legatinn varð þess skíotliga viss (varr B²). at þessi Jesus var eigi at eins lækni helldr guð, fyrir því at hann gaf lif dauðum mönnum. 12 ymisum A²; ymisligum B. 13 uppnæma (ok i tilf. B) B. 14 beiddu A². 15 [legatanum B. 16 mgl. B. 17 saal. B; onyttu A. 18 hversu B. 19 koma B². 20 saunnuðu A²; vattabi B. 21 bæri B. 40 22 bækrnar A². 23 [samankallan spekinganna B. 24 [vaskligr (með skíotum tilf. B¹) ok einarðligum andsvorum B².

34. Hinn heilagi¹ Petrus hafði skiotliga frett af því, hvilik andsvör Stephanus hafði gefit Gyðingum, ok let kalla hann leyniliga til sín. Eptir þat predikaði hann fyrir honum eggjandi hann² at taka helga skirn. En Stephanus let þat eigi torvellt af sinni hendi, [sagði ok at vitni ritninganna vissu³, at Jesus var guð. Eptir tekna skirn lögðu postolarnir [æ hann⁴ predikanar embætti, ok at tekinni heilags anda gipt gerði hann mörg takn ok stormerki fyrir folkinu i Kristz nafni. En þvíat póstolar sa fyrir nauðsyn þat til liggja at skipa ser lettismann⁵ at veita þeira folki forsia ok ætla kost [þeim, er⁶ fyrr var greint, volðu þeir Stephanum sva sem fullkominn formann, ok með honum Philippum, Prochorum, Nicanorem, Timotheum, Parmenam ok Nicholaum advenam⁷ antiochenum til þessa starfs, ok settu þa fyrir fætr ser ok lögðu hendr yfir þa⁸ með bænarorðum [at bera þeira leyti sem erchidiakn, þau sem⁹ byskupum letta, at þeir verði talmanarlausir ok frialsir til bænar ok predikanar. Ero af þessu dæmi bænir settar til hverrar¹⁰ vigslu, þvíat postolarnir lögðu hendr yfir höfuð þessum mönnum gefandi þeim diakns vigslu með bænarorðum. Beda segir, at [þa væri þeir¹¹ til presta vigþir, ok því væri hendr lagðar yfir höfud þeim, sva sem nu er alsíða¹² at gera, þa er prestar ero vigþir. Ok er Gyðingar komu saman til fyrr nefndrar stefnu [i Hierusalem¹³, disputeraðu¹⁴ hinir visuztu af þeim moti¹⁵ Stephano¹⁶, ok sigraði hann þa alla með heilags anda krapti ok röksemdum guðligra¹⁷ ritninga. Þeir reidduz því storliga miok, [ok toku hann ok leiddu a þing sitt¹⁸ ok [saukuðu hann um þat¹⁹, at hann hefði lastat guð ok Moysen. Ok er honum var [orlof gefit af höfþingium til andsvara,²⁰ hof hann sitt eyrendi af²¹ lofan guðs ok Moysi. [Ok er hann hafði ollum sökum af ser hrundit, þeim sem þa voru æ hann bornar,²² hof hann predikan af Kristi ok vattaði, at allir þeir, sem eigi vilja æ hann trua, vanvirði lögmalit ok spamanna þekr, þær sem Jesum²³ vatta guð vera, ok stæði i moti helgum anda. En þeir allir, sem æ þingiuu voru, [sa

1 sæli B. 2 aa tilf. A²². 3 [sagðiz at vitni ritninganna viss a B. 4 [tilf. B. 5 lettismenn B. 6 [sem B. 7 saal B; advena A. 8 höfuð þeim monnum A³. 9 [ok bera þeira hleyti erkidiakn, þau er B. 10 : serhverrar B. 11 [þeir væri síðan B. 12 síðr til A³. 13 [saal. B; guðligra ritninga A. 14 disputeraðu B², disputu B¹. 15 saal. B; við A¹³, með A². 16 Stephanum A¹. 17 heilagra B. 18 [tilf. B. 19 [gafu honum þa sök B. 20 [lof gefit at tala af höfðingia (höfþingium B²) kennimanna B. 21 saal. B; at A. 22 [Síðan B. 23 hann B. 4

Stephanum¹ sem æ guðs engil. Eptir þat sagðiz hann sia himininn opinn ok Jesum standanda² til hægri handar guði. Við þessi orð byrgðu Gyþingar eyru sín ok börðu Stephanum grioti til bana. Þeir köstuðu klæðum sinum fyrir fetr Saulo fostbroður þessa mannz Stephani. Bað Stephanus æ þa leið fyrir sinum banamönnum sem Jesus æ krossinum fyrir þeim, er hann krossfestu³. Juðar kaustuðu [likama Stephani umyldum⁴ fyrir dyr ok fugla. En Gamaliel grof hann vegsamliga, sem verðugt var.

Sendiboði Romveria feck eitt likneski vars herra með duki⁵ Veronice ok færði Tiberio, ok varð hann þegar⁶ heill, er hann sa þat. Þáðan af villdi hann ser ecki annat lata lika, utan⁷ senatores legði samþykki til, at sa væri guð, er græddi sialfan cesarem⁸ af sinni sotti. En þviat þeir samþyktu eigi, drap hann marga af þeim, en rak suma i utlegð. En þo toku Romveriar ecki tru at þvi sinni,⁹ ok eigi meðan Tiberius lifði.

35. Eptir þetta giorðu [Gyðingar styriolld mikla⁸ i moti Kristz lærisveinum, sva at nær allr utan hans postolar stucku⁹ i Samariam, en sumir i Judeam, eptir þvi guðs boðorði sem hann segir: Ef uvinir yðrir stríða¹⁰ yðr i annarri borg, flyit þa i aðra. At lyktum urðu eigi fleiri eptir [at Jorsolum postolar¹¹ en Petrus ok Johannes ok hvartveggi Jacobus. Ok af þvi at þeir sa fyrir, at þeir mundo allir [til ymissa landa flyia ok skiptaz¹², logðu þeir Petrus ok Johannes ok Jacobus broþir hans hendr yfir höfut Jacobo Alpei vigiandi¹³ hann sakir sins einkannligs heilagleiks til byskups i Hierusalem. Þvi skulu eigi færi en .iii. byskupar byskup vigia.

Saulus, sa er fyrr var nefndr, dro þa konur ok karla i myrkva:tofu¹⁴, en öngvan drap hann sialfr, þviat allzvalldandi guð varðveitti hans hendr fra uthellingsaklauss bloðs. En þeir, sem¹⁵ flyðu, predikuðu staðfastliga guðspialliga tru, hvar sem þeir komu fram.

36. Philippus, næstr Stephano i taulu .vii. diakna, predikaði i Samaria ok rak með stórum flokkum diöfla fra oðum mönnum, ok gerði margs kyns iartegnir¹⁶. Þar¹⁷ sneriz mikit folk til Kristz truar ok voru skirðir.

35 1 [litu a hann B. 2 saol. A¹ B¹; standa A²³ B². 3 pindu B. 4 [hræum hans omyldum B¹, hræi hans umilldu (1) B². 5 i stað B¹. 6 en A² B. 7 keisarann A² B¹. 8 [Juðar otridarstorm mikinn B. 9 undan tilf. B². 10 a tilf. B¹. 11 [af þeim at Jorsolum B. 12 [dreifaz til ymi-sra (ymsra B²) landa B. 13 ok vigðu B. 14. myrkvastofur B². 15 er B¹. 16 takn B. 17 af tilf. B.

37. Maðr er nefndr Simon magus at kenningarnafni, honum hlyddi¹ allt folk í Samaria frá minnzta manni til hins mesta sakir hans galldra ok faheyrrar² folkyngi. Hann sagði sik vera guðs kragt eða spamann eða guðs engil, ok truðu þeir því, sem³ villtuz [í hiðrtum sinum. Sem⁴ hann sa Philippum gera þau takn, sem hann mátti eigi gera sialfr, hugði hann, at hann giorði þat af list eða mannligri framkvæmð. Því tok hann skirn [sem undir æsionu⁵ rettrar truar, at hann mætti heimolligarr fylgia Philippo, til þess at nema [at gera þvilika luti, sem⁶ hann gerði, með hinni sömu list sem⁷ hann, sva sem með auðveldligri ok fremri kunnastu⁸, en hann kynni⁹ aðr.

38. Sem¹⁰ postolar guðs, þeir sem¹¹ at¹² Jorsolum voru, heyrðo, at Samaria hafði tekit við guðs orði, sendo þeir þagat Petrum ok Johannem. Ok er þeir komu þar, baðu þeir fyrir þeim, er Kristz skirn höfðu tekit, at guð leti koma yfir þa helgan anda¹³ með syniligum hætti. En þat hafði Philippus ecki gert; syndiz¹⁴ hann fyrir þetta diakn en eigi postoli verit hafa, er hann skirði at eins truandi menn í Jesu nafni en fermdi eigi, ok voru postolarnir til þess embættis sendir. Þeir lögðu þa hendr yfir [höfut rettruandi monnum¹⁵, ok toku þeir þa¹⁶ helgan anda ok mællto¹⁷ með mörgum tungum. Af þessum siðvana er byskupum sparat at at gefa nyskirðum mönnum hinn helga anda með feringarembætti, þat er með smurning í enni, þa er guðs andi er veittr til styrktar þeim, er [smurðir ero¹⁸ af byskupi¹⁹, rettum vicario eða leytismanni postolanna.²⁰

39. Fyrr nefndr Simon heyrði, at þeir mællto með mörgum tungum, sem²¹ postolarnir lögðu hendr yfir²² höfuð, því truandi sem um iartegnagerðina, at þeir giorði þetta með list eða kunnastu. Því gekk hann at þeim ok villdi með penningum kaupa, at þeir kendi honum til feplogs at gera²³ slíkt, sem þeir giorðo, sva²⁴ mælandi at framköstuðu fe fyrir fætr þeim²⁵: „Taki þer fe þetta til eiginorðs²⁶, en gefit mer þat valld, at þeir menn, sem ek legg hendr yfir²⁷, taki hinn helga anda. Petrus [sa, at Simon villdi

¹ aðr tilf. B. ² [mgl. B. ³ er B. ⁴ [sakir hans galldra. Ok er B. ⁵ [mgl. B. ⁶ [þa luti, er B. ⁷ ok B. ⁸ list B². ⁹ kunni A³ B. ¹⁰ En þa er B. ¹¹ er A². ¹² í B. ¹³ syniz B ¹⁴ [öllum rettruandi manna höfðum B². ¹⁵ þegar B. ¹⁶ saal. A¹ B²; smurðir er A²³ B¹. ¹⁷ saal. B², byskupum øvr. ¹⁸ er B². ¹⁹ um B¹. ²⁰ vinnu B. ²¹ þeira B¹; postolanna B². ²² eignar B. ²³ höfuð tilf. B. 4

hafa til veralldligs vinnings¹ þess hattar valld², ef hann kynni
 fá, ok mællti³: „Fe þitt se með þer i tapan⁴.“ Þat ma sva
 skilia: „fee þitt, þat sem⁵ þik leiðir i tapan, se með þer, haf þu
 þat, en eigi Kristz lærisveinar, ok syt⁶ fyrir þat [i eilifri⁷ pinu,
 er þu villdir guþs giðf með [fekaupi auðlaz⁸.“ Ok enn [talaði
 Petrus til Simonem⁹: „Engan [lut mantu¹⁰ hafa af guðs giðfum,
 þat er¹¹ gipt heilags anda, þviat hiarta þitt er eigi rett i guðs
 tru. Þvi gior þu iðran fyrir illzku þina, ok bið gið, at hann
 fyrirlati þer hugsan hiarta þins, þviat ek se þik hafa með þer gall
 10 beiskrar samvitzku, þeirar sem ecki blotnar til sætrar¹² iðranar,
 ok ek se¹³ þik bundinn i stauddu fyrirheiti illzku þinnar ok at
 lata eigi af uppteknum odaðum.“ Sva segia doctores, at Petrus,
 vitandi Simonem eigi mundo sveigiaz til¹⁴ iðranar, giorði [sitt
 eyrendi eða¹⁵ embætti gefandi dæmi ððrum kennimonnum at, biðia
 15 synduga menn til yfirbota¹⁶. At heyrðum þessum orðum Petri,
 mællti Simon til¹⁷ guðs postola: „Biðit fyrir mer, at ecki þess-
 arra luta komi¹⁸ yfir mik.“ Commestor segir, at i því gerði
 Simon bera sina samvitzku, at hann kendi sik omakligan, at guð
 heyrði hann, er hann villdi eigi sialfr fyrir ser biðia, en það til
 20 þess postolana. Þviat hinn syndugi æ [fyrst¹⁹ sialfr²⁰, en þar
 næst fyrir aðra at æsta ser Krist²¹ miskunnar. Feck hann þar
 fyrir eigi sina bæn af þeim. [Petrus fyrirmællti Simonem eigi
 fyrir eiginliga meingerð, sem Florencius munkum, er²² biörn hans
 drapu, ok do þeir²³ með likþra lostnir af guði, sem Gregorius
 25 vattar²⁴ i fiorðu bok Dialogorum, at su bolver er storþung²⁵
 synd ok bönnut af guði, helldr [fyrirmællti Petrus honum²⁶ af
 mannkosti rettlætis sem þeir kennarar²⁷, er ottaz skaða kristninnar
 [ok umsnuning hennar sacramentorum²⁸, veitandi strið likðmunum
 til umbotar ðndunum, ef þeir kunnu meta, er fyrir verða, sem
 30 Ambrosius gerði við þann, er hann það²⁹, at selldiz uhreinum anda,
 til þess at andirnar þylði því siðr fyrirdæming i enda veralldar,

1 aavinnings A²³. 2 [skildi, at Simon villdi til hversdagligs vinnings
 (avinnings B²) neyta þess hattar valldz (valldi B²) B. 3 svaraði B.
 4 eilifri glatan B². 5 er B. 6 sit A². 7 [eilifa B. 8 [fekaupum
 35 eignaz B. 9 [sagði Petrus B. 10 [part muntu taka eða B. 11 af
 tilf. B. 12 saal. B; setrar A²²; settrar A¹. 13 saal. B; ser A. 14 sannrar
 tilf. A². 15 [þo sitt B. 16 iðranar B. 17 við B. 18 komiz B.
 19 fyrr A¹³ B². 20 [sialfr firir ser at biðia B¹. 21 saal. A¹²; Kristz
 A³; guða B. 22 þeim sem B². 23 mgl. B². 24 [Sva segir Gregorius
 40 B. 25 storliga þung B. 26 [mgl. A²²; gerði hann þat B. 27 kenni-
 fedr B. 28 [mgl. B. 29 fyrir tilf. B.

sem þeir gera, er stormæli leggja æ þá menn, er staðfestaz i illum lutum. Rann bólyan Petri upp af ast við alla guðs kristni, er hann sa ægirni þa er rót er allz hins illa, uppreнна, þat er su villa at selia eða kaupa giptir¹ heilags anda við penningum. Tok hon nafn at heita simonia af Simone sinum formerara², en hun er iðinn vili at selia eða kaupa nöckut andligt. En þat er gezia at heimta fe fyrir framða iartegn, ok tok hon nafn af Giezi³ sveini Helisei spamannz, þeim er tok fe fyrir heilsugiðf Námann syri, er likþrar haði verit. Heitir einkannliga simoniacus kauparinn en giecita seliarinn, þo at eptir vana kalliz hvartveggi⁴ simoniacus.¹¹ En fyrr nefnd simonia er með þrennum greinum, hin fyrsta er giðf mot andligum lut af hendi tekinn, aunnur af tungu sem⁵ eptirmæli, hin þriðia er oskylld þionosta. En þeir postolarnir predik- uðu viðá um Samaria ok hurfu síþan aptr i Hierusalem.

40. [I þenna tima⁶ eptir pisl Stephani eyddi fyrr nefndr⁷ Saulus guðs kristni sva sem einkannligr atblastrarmaðr ógna ok alldrtila Kristz lærisveina, ok hóf ferð sina með teknu valldi af höðingium kennimanna, þeim sem i Hierusalem voru⁸, til þess at draga þannig⁹ bundna alla¹⁰ þa sem æ Jesum trua¹¹. Sem¹² hann var nær kominn þeiri borg, sem¹³ Damascus heitir, þa varð¹⁴ hann með guðs raudd af himni komandi til rettrar truar kallaðr, at hesti felldr, baðum augum blindaðr, af felögum sinum uppreistr, i fyrr nefnda borg leiddr, af guði lærðr, en fyrir Annaniam skirðr ok af blindleik græddr, æ auðru æri eptir pisl Kristz at alpyðu tali, þar¹⁵ sem árit hefr .iiii¹⁶ kalendas Januarii ok endir i þeim sama stað. Ok hefir þat ár .ccc. tiræð .lx. ok .v. daga, ok heitir usualis annus¹⁷. Annat heitir annus emergens, þat er telz¹⁸ fra þeim degi, sem æ gioraz þau tiðindi, sem¹⁹ maðr vill merkia eða notera til iafulengþardags annat ær; kalla þeir, er sva telia, Saulum snuiz hafa æ næsta ári eptir [pisl vars²⁰ herra²¹, ok er með þessu efni²² hvartveggia satt. Eptir þetta hof Saulus kenningar predikandi þar i Damasko Jesum Kristum, [til þess²³ er borgarmenn villdo drepa hann. Þvi flyði hann sva, at hann var latinn siga ofan fyrir borgarmurinn²⁴ i vandlaup²⁵,

1 gipt B². 2 finnara A³ B. 3 saal. B; Gezi A. 4 hvart(v)eggia B¹. 5 sem er B¹; moti B². 6 mgl. B. 7 byggva A¹. 8 þangat A² B; þannin A³. 9 mgl. B. 10 saal. A¹³; trubu B¹; trubi A² B². 11 En er B. 12 er B. 13 því A³ B². 14 þat er vana ar tilf. B. 15 talit A³. 16 er B. 17 [þining Kristz B. 18 moti B. 19 [þar til B. 20 mur borgarinnar B¹. 21 vandlaupi A³.

ok for þaðan i Syriam ok Ciliciam. En eptir þat for¹ hann aptr.
 Ok er hann kom i Hierusalem ok villdi vera með Kristz læri-
 sveinum, mistrudu þeir, at hann mundi Kristz lærisveinn vorðinn.
 En fyrr nefndr Barnabas ciprius² leiddi hann til postolanna ok
 5 birti þeim vitran hans ok staðfasta predikan i Damasko. En þo
 at ritat se, at hann væri til postolanna leiddr, þa segir hann sialfr
 i þeim pistli, er hann sendi til Galathas, at þrimr ærum eptir
 smuning sina kom hann i Hierusalem at sia Petrum, ok at hann
 sa óngvan af hinum fremstum .xi. postolum utan hann ok Jacobum
 10 broður drottins. Af þessum fundi Petri ok Pauli er lesit æ þenna
 hátt i einum sermone: Sau³us var skirðr af mæðr³ en birtr⁴ af
 feðr. Petrus varð viss, at Saulus villdi finna⁵ hann, fyrir þat tok
 hann at ottaz hann⁶, ok af þessum otta hirti⁷ hann hugrenning af
 guði send. su er þetta kendi honum at skilia: [Ottaz ecki⁸, Petre,
 15 þviat eigi leitar þik at sia Saulus, helldr einvalit⁹ ker Kristz
 Paulus. Heyr þu, hinn sæli Petre, ok bleza fauður, en tak við
 broður þeim, er með þer skal veria almenniliga móður. Þu undraz,
 er¹⁰ Saulus er til guðs snuinn, slikan sem hann let þik vera,
 þvilikan mun hann¹¹ hann gora. Ok sa sem þik gerði af Simone
 20 Petrum, gerði hann nu af Saulo Paulum. Einn veitti yckr vegsemð
 ok¹² koronu, ok sa sem at postola gerði fiskimann, skipti
 [hermanninn i postola¹³. En þoat hann [kiðri þik fyrr en hann¹⁴
 siðarr, giordi hann yckr baða iafnrika ok at virþingu lika. Petrus
 ok Paulus voru baðir samt .xv. daga ok bundu með ser broðurliga
 25 elsku, þa er alldri þraut þaðan af. Ok þo at þeir skildiz at
 likama, til þess at viðara nyti þeira kenninga, helldu þeir þo
 hiartaliga ast, þa er alidri þrotnaði, meðan þeir lifðu her i heimi,
 ok at lyktaðu erfði auðluðuz þeir i einum stað, undir einum her-
 manni ok æ einum degi fyrir uthelling ágætaz dreyra eilifa dyrd ok
 30 fagnapar¹⁵ fullan felagskap æ himni.

41. At¹⁶ samtengdu andligu broðerni millum hinna æztu
 riddara¹⁷ Jesu Kristi for Paulus i þa stabi, sem greinir saga¹⁸
 hans, at [heyia guðligar orrostur, ok hinn sæli Petrus rak
 fyrir¹⁹ andliga uvini með sverði guðligra orða, vitiði²⁰ Samaria
 35 1 hvarf A¹. 2 saal. B; quiprius A. 3 móður A² B. 4 hirtir A³.
 5 hitta B². 6 mgl. B. 7 hirti A¹, herti A². 8 [Hirt eigi at ottaz B. 9
 einvala A³ B. 10 at B. 11 guð B. 12 einn B; einn veitti yckr A³;
 mgl. A². 13 [ok i verianda hermanninn B. 14 [keyri annan fyrr en
 annan B¹. 15 mgl. B. 16 mgl. A¹². 17 vigmanna B. 18 i sogu B.
 40 19 fra A³. 20 veriandi A³; [kenna mönnum retta tru. En Petrus predik-
 adi guðs orð i B.

ok nalæg herut, ok¹ fyrirlet þó eigi með öllu Judeam, þar til er postolar skiptuz eptir guðs birting² til landa. A einum tíma kom hann í borg þá er Lidda heitir, þar fann hann siukan mann kaurleginn³ um .viii. vetr, þann⁴ er Eneas het. Sem⁵ postolinn sá þenna mann, mællti hann til hans: „Græði þik drottinn Jesus Krístr, ok ris upp, Enea!“ Þegar í stað tok sa at ganga, er aðr matti eigi standa, [takandi upp þat sem hann læ⁶. En þeir allir, sem voru í Lidda ok Sarone ok þenna mann höfðu set, sneruz til guðs takandi⁷ helga skirn með fullkominni tru.

42. Í þeirri borg, sem Joppen heitir, var ein kristin kona, su er Tabita het æ ebreska, en dorcas æ girzku, caprea eða damula æ latinu. Þessi kona var full af öllum góðum verkum ok olmosum, ok einkannliga [er hun hafði⁸ [mikit starf æ⁹ at sauma [fatækra manna¹⁰ klæði. En í þann tíma sem Petrus kom í Liddam, tok hun sott ok andaðiz. [Sem líkinu var þvegit¹¹, var þat borit í eitt [hus, þat sem lopt var yfir¹². En Lidda er nær Joppen. Þa¹³ sendo lærisveinar þangat .ii. menn, er þeir vissu þar vera Petrum, [biðiandi at hann komi skyndiliga til þeira, en eigi upp-latandi¹⁴ saukina. Hann fór þegar í Joppen ok gekk í þat lopt-hus, sem líkit var inni. [Yfir því stoð¹⁵ mikill fioldi¹⁶ eckna, [ok gretu miok¹⁷ synandi Petro kyrtla ok önnur klæði, þau er Dorcas hafði þeim gert, til þess at syna þessa konu miok hafa verit gefna fyrir miskunnarverkum, at þaðan af hræðiz¹⁸ hugr hans til samþingar með þeim. Hann sá skíott þeira fysi ok skildi þeira missu, ok bað alþýðuna¹⁹ ut ganga; eigi sakir þess at at hann [hugðiz galldra at gera²⁰ eða uhreina anda at krefia til at kenna [ser vælar²¹, sem þeir fiolkunnigir menn, er binda ritat blað með galldralist undir baðar hendr hins dauða, ok ma hann þa mæla ok ganga, en eigi eta²², meðan su umbuð er ubrugðin²³. En þat er truligt²⁴, at því hafi Petrus alþýðu²⁵ ut rekit, at guð²⁶ giorði sva, þa er hann reisti upp höfðingiadottur í husi lukta

1 en B. 2 tilvisan B. 3 kurlægan A²; í kaur liggja A³; þann sem í kaur hafði legið B. 4 mgl. B. 5 Ok er B. 6 [mgl. B. 7 ok toku B. 8 [at hon lagði B¹; lagði hon B¹. 9 [mikinn starfa A². 10 [fatækum mönnum B¹. 11 [At þvegnu líkinu B. 12 [lophus B. 13 því B. 14 [ok baðu, at hann kæmi skíotliga til þeira, en letu eigi uppi B. 15 [Þar stoð yfir B². 16 fatækra manna ok tilf. B². 17 [með grati B. 18 saal. A² B; rebiz A¹. 19 almenning B. 20 [fremdi fiolkyngi B. 21 [styrktarrad B. 22 snæða B. 23 mgl. A². 24 truanligt B². 25 almenning B. 26 Jesus B.

[öngum hiaveranda nema¹ fauþur² ok moður. Mæ ok vera, at
 nöckurir af þeim, sem³ hann lukti uti, væri [omakligir til⁴ at sia
 taknit. At utgenginni alþýðu sneriz hann til baranna ok [fell æ
 bæði kne sva mælandis: „Ris upp, Tabita!“ Hun bra þegar i
 5 sundr augum, ok at ænum Petro settiz hun upp. Hann tok þa i
 hönd henni [ok setti⁶ hana æ fætr. Ok at aprkolluðum þeim,
 sem⁷ ut höfðu gengit, fal hann hana æ hendi helgum mönnum ok
 eekium, er þar voru við staddir. En hann var þar um stund með
 Simone, er kallaðr var coriarius, sva sem af curia, þat er konungs
 10 hirð, elligar [var hann skinnari, af corio⁸.

43. A þessum tímum⁹ var sa maðr i Cesarea borg, er Cornelius
 het, [hann var skipaðr yfir hundrað riddara komna¹⁰ af Italialandi
 til þess at geyma fyrr nefnda borg af halfu¹¹ Romveria. Þessi
 maðr Cornelius ok allt hans hyski elskaði siðlæti með guðligum
 15 ótta, hann veitti ok [miklar olmosur ok dæmdi retta dóma¹². Aa
 einum degi, sem¹³ hann flutti fram bæn sina æ hinni niundu
 stundo¹⁴ dags, sa hann, eigi i svefni helldr in extasi, þat er eptir
 alþýðu tali þa er maðrinn er millum svefns ok vöku, [ok rettligar¹⁵
 þa er maðrinn er birtr með þeiri syn, sem [yfir fram gengr¹⁶
 20 hátt mannligrar synar, guðs engil til sin ganganda ok sva mæl-
 anda: „Heyr þu, Corneli!“ En hann gripinn af guðligum¹⁷ ótta,
 svaraði honum: „Herra, hvern ert þu?“ Engillinn svaraði: „Vit
 þu, at bænir þinar [ok olmosur¹⁸ hafa upp stigit i guðs augliti
 til minningar. En nu send þu menn i Joppen ok bið¹⁹ Simonem,
 25 er Petrus er kallaðr, koma hingat i Cesaream, hann mun þer
 kunnigt gera, hvat þer hæfir at gera. Er hann nu i husi Simonis
 coriarii, en þat stendr við sið i borginni²⁰.“ Eptir þat hvarf
 engillinn fra honum. Af þessu ma marka, at Cornelius truði
 fastliga²¹ æ guð, er engillinn sagði heyrþar bænir hans, þviat
 30 fyrir verðleik truarinnar ma koma til [verka miskunnarinnar, en
 eigi fyrir verðleika verkanna til truarinnar²². Commestor greinir²³

1 [at eins hiaveranda B. 2 hennar tilf. B. 3 at B. 4 [eigi makligir
 B. 5 [mælli fallandi a kne (knebeð B²) B. 6 [setiandi B. 7 er B.
 8 [er þat af corio sva sem skinnari B. 9 dogum B. 10 [saal. B;
 35 skipaðr yfir .c. riddara kominn A. 11 hendi B. 12 [margar olmosur ok
 mat eigi personur i domum B. 13 þa er B. 14 tið B. 15 [en þo
 rettligar (at segia tilf. B²) B. 16 [fram gengr um B. 17 guðs B.
 18 [ero heyrðar firir (af B²) guði ok olmusugerðir þinar B. 19 beið B.
 20 Joppen tilf. B. 21 fastuðliga A²³; falslausliga B. 22 [saal. B; goðra
 40 verka ok lykta en eigi fyrir verðleik truarinnar A¹; verka skirnarinnar A²;
 verka miskunnarinnar en eigi fyrir verðleika truarinnar A³. 23 segir A³ B²

ok, at Cornelius truði guð holldgaz mundo, en vissi eigi, hvart holldgan hans var framkomin, ok matti hann þat með heilli tru efa, meðan honum var eigi predikat eða af guði birt, at hann væri fæddr í þessa verolld. Eptir þaf kallar Cornelius til sin .ii. heimamenn sina ok einn þann riddara, er ottadiz guð, ok eptir sagða þessa syn sendi hann þa í Joppen; en hun stendr æ fyrirheitziorð við haf þat er Cirrenum¹ heitir. En hus Simonis coriarii var við sioinn æ þeiri strond, er [til austrs² horfir. Þessir menn gerðu hans vilia ok flyttu sinni ferð.

44. Annan dag þa er þeir voru æ veginum ok droguz nær¹¹ borginni Joppen, sva at þeir mattu senir verða⁴ af husi Simonis coriarii, því sem Petrus var inni, geck hann inn í loptus eitt við hina settu tíð dags at biðiaz fyrir leyniliga, ok buinn at snæða eptir þat er hann hafði lyktat bæninni, en [sveinar matbioggu⁵. Ok er su stund kom, er hann var vanr at snæða, fell æ hann¹¹ hungr æ bæninni, ok segir Augustinus, at hann hungraði eigi til matar⁶, helldr at afla guði salur⁷. Við þetta fell æ hann extasia, sva sem fyrr var sagt af Cornelio, þat er sva mikil firring⁸ natturligrar hugsanar, at [hann neytti eigi meðan mannligum skilningi⁹. Þa sa hann himininn opnaz, þat er í þessum stað loptit rett skilit,¹⁰ ok því næst sá hann at¹⁰ opnu loptinu ker nöckut eða duk siga niðr til iarþar. Þat var í fiorum sinum hornum bundit með fiorum lindum eða dreglum, voru þeira hinir efri endar í loptinu samfastir¹¹. Í því keri sá hann allzkyns kvikvendi¹², fersætt dyr ok fugla, ok sva skriðkvikvendi iarþar. Þa kom raudd yfir hann sva¹¹ mælandi: „Ris upp, Petre! Sæf þetta ok et eptir þat.“ Hinn sami Augustinus segir, at synin ok rauddin andsvaraði þeiri hugsan hans, er hann hungraði salunum¹³ at hialpa¹⁴, ok hana ætti sva at skilia: Þu, Petre! hungrar eða girniz at hialpa [einum saman Gyðingum¹⁵, snuz nu til heiðinna manna¹⁶, er merkia þau kvik-³⁰ vendi, er þu sér, ok drep með þeim laustu ok lyti, ok leið inn í likama guðs kristni. En Petrus skiliandi í fyrstu likamliga synina svaraði: „Verði eigi þat, drottinn, þvíat all dri æt ek þat sem uhreint var¹⁷ eða samfengit.“ En því ottaðiz¹⁸ hann at snæða þau

1 Tyrennum B. 2 [i austr B¹. 3 þegar tilf. B. 4 vera B. 5 [en 31
þionostumenn bioggo snæðing B. 6 vista B. 7 salna B¹. 8 saal. B;
birting A. 9 [saal. B; mannligri skilning gleymdi hann meðan A. 10 af
B. 11 sem fastir væri B¹. 12 saal. A¹²; kvikendi A²; kykvindi B¹,
kykendi B². 13 salurnar B. 14 Her beg. attler B². 15 [eina saman
Juda B. 16 þiöða B. 17 er B. 18 hræðiz B.

kvikvendi, sem i lögmal i Moysi voru uhrein köllut, en at ebreskum malshætti samfengit, at hann villdi eigi briota [lögmal Moysi¹, en ottabiz þo framarr² brizglic Gyðinga, ef hann æti² vistir heiðingia. Ok til þess at þenna ótta tæki af honum, kom annat sinn rauddin³, ok sagði: „Eigi skalltu þat uhreint kalla, er Kristr³ hreinsaði.“ Þessi raudd ok syn kom þrim⁴ sinnum yfir Petrum. Eptir þat syndiz honum kerit til himins hverfa. Endrnyjung⁵ synarinnar var styrking vitranarinnar, at hann forðabiz eigi at fara til mótz við Cornelium ok hans menn af guði hreinsaða ok aðra heiðingia, þa⁶ [sem sa guð⁶ villdo trua. En þat er kerit hvarf til himins kendi Petro, at þeir, sem af hans orði væri fra heiðnum domi snunir⁷, væri til himins⁸ stigandi. Ok þa er Petrus hugsaði, hvat synin mundi merkia, komu sendimenn Corneli⁹ [spyriandi at husi Simonis coriarii, ok at því fundnu stoðu þeir við hurð⁹ spyriandi, ef¹⁰ nokkurr væri sa maðr þar, er Simon heti ok væri kallaðr Petrus. Jafnfram þessu vitraðiz guðs andi enn Petro, [sva sem hann skoðaði¹¹, hvat synin mundi merkia¹², sva mælandi: „Her fyrir durum¹³ standa .iii. menn, er þik leita.“ En eigi sagði hann honum saukina, hvi þeir leituðu hann¹⁴, þvíat spæleiksandinn¹⁵ birtir iafnan¹⁵ huginn um suma luti, þa sem verða skulu, en hellðr sumum osaugðum, til þess at þeir, sem slíka luti þiggia¹⁶, kenni sik skyllða at varðveita með ser [litillæti ok kenni¹⁷ sik slíkar giptir af guði hafa en eigi af sialfum ser. Þa mælti enn andinn við Petrum: „Ris upp ok stig niðr með þeim, [ok efaz¹⁸ ecki¹⁸, at ek senda¹⁹ þa.“ Hann geck þa skyndiliga af herberginu til motz við sendimennina sva mælandi: „Ek em sa sem þer leitit; eða fyrir hveria sauk komut þer?“ Þeir sögðu, at Cornelius hundradshóþingi hafði²⁰ þa senda, sa er allt Judafolk bar [vitni um siðlæti ok at hann var²¹ guðhræddr maðr. Þeir sögðu ok²², at þessi maðr hafði þau rað þegit af helgum anda, at [hann skyllði sækia þik ok leiða i hus sitt²³ ok heyra af þer, hvat honum byriadi²⁴ at gera. Ok at heyrðum [þeira eyrendum²⁵ leiddi postolinn þa i sitt herbergi, ok voru þeir með honum þa nótt.

¹ [lögmalit B. ² neytti B. ³ guð B. ⁴ fyrir B. ⁵ Endrnyian A².
⁶ [er guði B. ⁷ snuandi B. ⁸ himinrikis B. ⁹ [mgl. B. ¹⁰ hvart B.
¹¹ [skoðanda B. ¹² fyrir benda B. ¹³ dyrum øvr. ¹⁴ hans A².
¹⁵ optliga B. ¹⁶ af guði tilf. B. ¹⁷ [satt litillæti kennandi B. ¹⁸
[eckí efandi B. ¹⁹ sendi B²³, hefi senda B¹. ²⁰ hefði B. ²¹ [þat
vitni um siðlæti, at hann væri B¹. ²² tilf. B. ²³ [hitta þik B¹. ²⁴
byriar B. ²⁵ [þessum tidentum B¹.

45. Annan dag eptir for Petrus [með þeim¹, ok nöckurir bræðr með honum, þeir sem til þess höfðu fylgt honum at vera hans vattar² i Cesarea. Ok annan dag fra því er þeir foru af Joppen, [komu þeir³ i nu nefnda borg. Aa þessi stundu⁴ hafði Cornelius saman kallat kunningia⁵ sina ok nauðsyniavini; þeir vinir⁶ heita sva, er manninn fyrirlata eigi [a tima⁷ nauðsynianna⁸. Ok er Petrus geck i borgina, rann Cornelius með þar komnum monnum [i mot honum⁹ ok fell til fota honum vegsamandi¹⁰ hann. Petrus mælti: „Ris upp þu, þvíat ek em maðr sem þu ert.“ Ok því at margir frændr ok kunningiar¹¹ Cornelii voru þar komnir, talaði¹² Petrus fyrir þeim æ þessa lund¹³: „Þer vitut, hversu rangligt er, at Gyðingar¹⁴ fari at finna heiðingia, en guð syndi mer, at engi maðr er uhreinn, því giorða ek af yðr beðinn¹⁵ [utan ef¹⁶ ferð mina til yðvar. En nu spyr ek, fyrir hveria sauk þer baðut mik her koma?“ Cornelius svaraði: „Fyrir fiorum¹⁷ dögum æ niundu¹⁸ tíð dags [bað ek fyrir mer¹⁹ i minu husi, þa sa ek mann standa fyrir²⁰ mer i biörtu klæði til min talandi: „Heyr þu, Corneli! ok vit þat, at heyrdar ero bænir þinar af guði ok þegnar olmosur þinar. Þvi send²¹ þu i Joppen ok bið Simon, er Petrus er kallaðr, til þin koma. Ok því²² senda ek eptir þer. En þu gerðir vel, 2- er þu komt, þvíat ver allir, sem²³ her stöndum, erum bunir at hlyða þer i ollum lutum, þeim sem þer ero af guði²⁴ boðnir.“

46. Petrus [lauk þa upp munn sinn sva mælandi²⁵: „Nu hefi ek [sannliga heyrt²⁶, at guð greinir eigi millum Gyþinga²⁷ ok heiðingia, helldr [elskar hann þann, sem²⁸ hann ottaz ok rettlæti vinnr, 2 af²⁹ hverri þioð sem hann er. Þer vitut ok, at sæll Johannes baptista predikaði Jesum af Nazareth, ok þessi predikan for um allt³⁰ Judeam [er hófz eptir skirn Johannis, þa er Jesus tok hana af honum. Sagði sa sami Johannes, hversu guð gaf honum sinn kragt ok smurði hann með helgum anda. Þessi Jesus for síþan³¹ um Judeam³² ok aunnur nalæg riki veitandi velgerninga ok heilsugiafir ollum þeim, er af dióðli voru þrongþir. En ver erum vattar allra hans verka, þeira er hann giorði i [riki Juda³³, ok sva þess er³⁴

1 [tilf. B. 2 biðstund B¹. 3 kunnmenn A¹. 4 tíð B²³. 5 [i nauðsyn- 3
ium B¹. 6 [tilf. B. 7 ok vegsamaði A¹. 8 vinir B¹. 9 leið B.
10 Judi B¹; Judei B²³. 11 [án efa B. 12 þrimr B. 13 [baðumz ek
fyrir B. 14 hia B. 15 sent B¹. 16 þa B¹. 17 er B. 18 birtir
eða tilf. B. 19 [mælti þa B. 20 [senniliga reynt B. 21 Juda B.
22 [er sa honum þeckr, er B. 23 i B. 24 alla B. 25 [mgl. B. 26 4
[heraði Judea B. 27 at B.

þeir hengdu hann æ tre krossins. Hann var æ þrjú degi af dauða reistr af guði. Erum ver þess vattar, þviat ver átum¹ ok druckum með honum, síðan hann reis af dauða. Hann bauð oss at predika ok bera vitni um þat fyrir folki, at hann er af guði feðr skipaðr dómandi lífandi manna ok dauðra, ok at faðir gaf honum allan dóm. En eigi ver einir, helldr ok allir spæmenn, bera honum vitni, at allir þeir, sem æ hann trúa², munu fyrir hann fa aflausn synda.“

En er Petrus hafði eigi³ til enda fært sitt mál, kom hinn helgi andi yfir Cornelium ok yfir alla hans felaga, þa sem heyrðu orð Petrí. En þeir rettrúaðir menn, sem við staddir voru ok skurþarskirn höfðu⁴, urðu óttafullirs, þa er þeir sa heilags anda gipt veitta heiðnum þjóðum, þviat þeir heyrðu þa tala með mörgum tungum ok mikla guð. Petrus mælti þa: „Hverr mun nu vatnit mega fyrirþjóða⁵, at eigi taki þeir skirn, er [sva hafa þegit⁷ hinn helga anda sem ver.“ Doctores segia, at meira en skirn se⁸ at taka helgan anda. Petrus bauð þa, at þeir væri skirðir i nafni Kristz undir þeiri mynd, sem af guði var skiput⁹, til þess at viðfrægia Kristz nafn, þat er nafn Jesu guðs sonar; þviat i þessu nafni merkiz oll þrenning, fyrst son, sa er smurðr er, ok sva faðir, sa er veitir smurningina. ok hinn helgi andi, sa sem er sialf smurningin. Eptir þat baðu þeir Petrum dveliaz þar nöckura stund¹⁰, ok var hann þar [nöckura daga¹¹. A þessum dögum er fyrst truat, at Petrus hafi neytt vista¹² heiðinna manna; fyrir þat var hann síðan sakaðr¹³. Ok var þessi hin fyrsta ferð postolanna til þess at predika fyrir¹⁴ heiðnum mönnum, er Cornelius truði æ Krist drottin með sinum felögum¹⁵.

47. Eptir þetta fór Petrus til Hierusalem, ok disputeraðu¹⁶ þeir rettrúaðir menn, sem skurþarskirn höfðu, við hann, fyrir¹⁷ því hann hafði¹⁸ þannig¹⁹ leidda þa menn, er hana höfðu eigi, þviat þat var frægt²⁰ með Kristz læriveinum, er heiðnir menn höfðu tekit við guðs tru. Þessir menn mælltu við Petrum: „I þeim tveim lutum hefir þu brotit lögmál Moysi, i því auðru er þu sottir til heiðinna manna, en hinu auðru, er þu átz ok drackt

³⁵ 1 snæddum B. 2 ok hann elska til. A¹. 3 varla B. 4 tekit tilf. A². 5 Her mgl. 2 Bl. i B³. 6 [banna mega B. 7 [saal. B; aðr hafa sva A. 8 er B. 9 skipat B; sköput A²³. 10 hrið B. 11 [sva at dögum skipti B. 12 vistum B². 13 asakaðr B. 14 mgl. A³ B. 15 lagsmönnum B. 16 disputuðu B², dispuðu B¹. 17 mgl. B. 18 hefði B².

⁴⁰ 19 þangat B. 20 viðfrægt B.

með þeim neytandi vistar¹ þeira.“ Petrus skyrði þeim þa [fyrir greindrar sinnar synar alla skipan², ok hversu guðs engill hafði birtz Cornelio. Ok i allri sögunni lagði hann eigi eitt orð við, utan i þeim stað, sem³ engillinn bað Cornelium kalla til sín Simon⁴, er Petrus er kallaðr, þvíat hann man segia þer þau orð, þat er at kenna þer þa kenning, at fyrir hana mantu hialpaz ok allt hyskis þitt. Ok i auðrum stað [þa er hann sagði⁶, hinn helgi andi kom æ þa leið yfir þa sem yfir oss i upphafi, því truíz i liking elldligratungna heilagr andi hafa komit yfir Cornelium ok allt hans hyski. Þar eptir minti Petrus þa æ þessi orð, sem Jesus mælti: Johanne skirði menn i vatni, en þer munut eigi eptir marga daga skiraz i helgum anda, ok váttaði, at honum þotti þessi spæ framkomin yfir Cornelium ok hans hyski, at þeir væri⁷ af guði hreinsaðir ok vitnit⁸ beranda helgum anda. Ok enn mælti hann til sinna lastmelmismanna⁹: „Nu af því at guð gaf þessum mönnum, er ek samneytta¹⁰, hina sömu miskunn sem oss, er truum æ drottin Jesum Krist, litit æ, at ek var eigi maðr til at talma¹¹ þat, er guð villdi vera¹² lata.“ Eptir þessa margföldu afsakan Petri letu menn af at æsaka hann, ok lofuðu allir guð gerandi honum mikilligar þackir fyrir þat, er hann let ser sóma at kalla heiðna menn til sinnar truar.

48. Þat er vitanda, at nu hverfr sagan aptr til sinnar skipanar. En þat er sagt var fra Philippo, Petro ok Johanne ok¹³ Paulo, sípan þeir dreifðuz af Judea til þess at kenna kenningar, var sem ilag. Greint var, at þeir voru dreifðir i þeim aungleika¹⁴, sem æ kom i drápi Stephani, foru þeir allt i herað vestanverðrar Syrie, er þeir kalla Phenicem, ok i Ciprum ok Antiochiam. ok predikuðu [öngum nema¹⁵ Gypingum einum. Meðr þeim höfðu farit nöckurir menn af Cipro ok af Cirene. Ok er þeir komu i Antiochiam, predikuðu þeir Grecis, ok var með þeim guðs hond, su er þa styrkti til þess at gera storar iartegnir fyrir folkinu, ok truði þar¹⁶ mikill mannföldi æ Jesum Krist. Segir ok Beda, at eptir þat er Petrus sa kersynina, tok kristnin at vaxa.

49. I þenna tima frettiz i Hierusalem, at i Antiochia [i

1 vistir B. 2 [alla skipan sinnar fyrir greindrar vitranar B. 3 er B³.
4 Simonem B. 5 hus B. 6 saal. B³; [at B¹; þa sagði hann A. 7 voru B.
8 vitni B. 9 lastma landi manna A³; lausmelmismanna B¹. 10 samsnælda B.
11 banna B. 12 verða B. 13 sva tilf. B. 14 [saal. A³ B; ognleika A¹³. 15 [mgl. B². 16 fyrir tilf. B.

Síra¹ sneriz mikit folk til guðs. Þá var þangat sendr Barnabas. Ok er hann kom þar, sa hann mikla guðs miskunn með þeim, er trúa [kendu, ok sva með þeim er heyrðu². Varð hann því feginn, þar sem hann var goðr maðr ok fullr af tru ok helgum anda. En þessi sami Barnabas var kosinn til postola fyrir vitran heilags anda með hinum sæla Paulo. En þa er hann sa sik eigi til vinnaz at predika sva mörgum lyð, sótti hann Paulum i Tharsum, ok foru þeir eptir þat i Antiochiam. Hofz þa i fyrstu, at þeir sem Kristi tryði væri Kristiani kallaþir af Kristz nafni, en aðr¹⁰ hetu þeir discipuli.

50. A þriðia æri eptir pisl Jesu Kristz for þessi sami Barnabas æ skipi til Romam, ok for um nott i borgina eptir einum stiga, ok predikaði þegar um daginn eptir Kristz tru opinberliga fyrir folkinu, en þat var æ tuttugta³ æri ríkis⁴ Tiberii cesaris⁵. Menn lögðu litla virðing æ kenning hans. Þat sa ungr maðr harðla tiguliga⁶ buinn, sa er þar var kominn með mikla sveit riddara. Sa kvaddi ser hliðs ok mælti sva: „Hvi verðr yðr Romverium þat fyrir at taka eigi betr við þeim sendiboða, er oss bopar hialp ok miskunn ok heilsu⁷ ollum heimi, at því⁸ er ek hygg.“ Þa gafz hlið gott af alþýðu. Þar eptir laut⁸ þessi maðr Barnabe postola ok kvaddi hann æ þessa lund: „Heill ser þu⁹, heilagr postoli guðs drottins Jesu Kristz, ok vel kominn¹⁰ til várrar borgar. Seg þu oss fra hingatburð Kristz i heim¹¹, fra dyrd hans ok iartegnagerð, fra predikan hans, fra pisl hans ok¹² uppris, fra uppstigning til himna, ok fra því er hann gaf postolum sinum hinn helga anda, ok fra hingatkvamu hans i enda varalldar, þa er hann kemr at dæma um¹² allt mannkyn.“ Barnabas tok þa at leysa þat mal allt, er hann var beiddr, ok hlyddi öll alþýða vel til þess, er hann færði þetta mal til enda, sem hann¹³ villdi. Þessi hinn ungi maðr leiddi eptir þat Barnabam postola til herbergis sins ok hellt honum allan kost, meðan hann var i Romaborg ok boðaði þangat ollum þeim monnum, er guðs orð villdo heyra. Fæm dögum síðarr geck þessi hinn ungi maðr husbondi¹³ til tals¹⁴ við postolann ok sagði¹⁵ sva: „Ek vil segia þer [skil æ¹⁶ mer. Ek neiti Clemens, faðir minn er Faustianus

¹ [saal. B²; Ysidie övr. ² [heyrðu ok kendu B. ³ .xx. B¹; tvítíandaa

B². ⁴ velldis B²; valldi(?) B¹. ⁵ keisara B. ⁶ tigurliga A² B².

⁷ ok tilf. A¹² ⁸ lukti (d. e. lutti) A². ⁹ ok sæll tilf. B. ¹⁰ komtu A²². ¹¹ þenna tilf. A². ¹² mgl. B². ¹³ husbondinn A², mgl. B.

¹⁴ mals B. ¹⁵ mælti B. ¹⁶ [deili a (af B²) B.

systrungr Augusti cesaris¹. Ek varðveiti at forræði² [faður mins, faðurleifð minna, ok em ek nu halfþritógr⁴ at allðri. Nu af því at þu ser, at menn leggja her [litinn þokka ok s virðing æ kenning þína, ræð⁶ ek, at þu farir i nafni drottins ut um hafit i Syriam⁷ at finna hinn heilaga Petrum, ok ber honum kveðiu minna rekiliga, ok seg honum, at ek mun æ auðru ári koma til hans, ef ek lifi, ok biðia hann koma hingat i Romam, þvíat mer þíckir líkligt, at guð muni ætlat hafa hinn æzta sinn sendiboða i hina æztu⁸ höfuðborg heimsins, at snua þeim [lyð til sin, er hana byggvir⁹. Er þat ok min ætlan, at þer mun annars staðar en her i Romaborg¹⁰ ætlat at¹⁰ taka ævóxt af þinum kenningum.“ Eptir þat let Clemens skip bua hinum sæla Barnabe ok feck til alla nauðsynliga luti. Þar eptir leiddi hann postolann til skips ok bað honum vel faraz, felandi sik undir hans bænir¹¹ með tárur, þa er þeir skilduz. Síðan letu þeir Barnabas postoli ok hans foruneyti i haf ok [fengu goða¹² byi. Þeir toku land fyrir utan haf i sioborg¹³ þeirri, er heitir Cesarea Stracionis¹⁴. En þar var fyrir Petrus postoli i husum þess mannz, er Zacheus het ok þa hafði tekit byskupsdóm af honum yfir þessarri borg. Sa hinn sami Zacheus er nefndr i guðspialli til þess, at [hann veitti¹⁵ snæðing = varum herra i þeirri borg æ Jorsalalandi, er Jericho heitir. Sagði Barnabas þa Petro postola alla atburði ok endalykt sinnar ferðar.

51. A auðru ári kom skip af Roma við¹⁶ Cesaream, var þar æ Clemens, sem¹⁷ fyrr var nefndr. Toku allir borgarmenn vel við honum, ok þeir bezt, er kristnir voru. Minntiz þa Barnabas, hversu hann tok hans malum i Romaborg, ok fylgði honum æ fund Petri postola, en hann tok feginsamliga við honum. Skilþiz hann ok allðri [fra honum¹⁸ þaðan af.

52. Fæm dögum síðarr var stefnt fiolnient þing æ stræti nær¹⁹ husum Zachei byskups. I þessi borg var einn turn storliga²⁰ hárr. I þeim²⁰ atti herbergi Simon magus, sa er skirðr hafði verit af Philippo diakn i Samaria, sem fyrr segir, ok bannsettr var af Petro ok Johanne, þvíat hann villdi með [fe kaup²¹ at mega gefa hinn helga anda. Þessi sami Simon var þa vorðinn

1 keisara A² B¹. 2 forræði B¹, ræði B². 3 [tilf. B. 4 halfþritógr *ovr.* 51

5 [enga B. 6 bið B. 7 Liciam B. 8 hæstu B². 9 [til sin, er hana byggja B.

10 vera ok (at B²) tilf. B. 11 bænum B¹. 12 [gaf þeim vel B².

13 sæborg B. 14 Stratonis B. 15 [saal. A² B; veita A¹². 16 til B².

17 er A² B. 18 [viðr hann B¹. 19 hia B¹. 20 turni tilf. A². 21

[fekaupum fa B.

smíðr sinnar vandrar: villu [treystir ok talor² af fiandans fyrir-
heitum ok falsligum íþrottum, er³ hann þorði at fara til dis-
puteranar⁴ við hinn sæla Petrum, ok sva höfuðærr, at hann trúði
sik guð vera eða þorði at auðrum kosti sik guð at kalla með
falsi ok lygi, heitandi þeim er æ hann tryði, at þeir mundi eilífir
verða. Hafði hann ok i þessarri borg svikit [mikinn þora mannanna⁵.

53. At morni [tilskipaðs þræudags⁶ kom Zacheus byskup i
lýsing þangat, sem Petrus postoli hafði herbergi, sva mælandi:
„Tími er, heilagr faðir, at ganga til disputeranar⁷ við Simonem,
þviat mikit folk er samankomit uti i garðinum biðanda⁸ yðvarrar
tilkvamu⁹. En Simon stendr i miðium þessum flokki¹⁰ örugg-
um sik ok sínar íþrottir ok fullting fiandans.“ Ok er postolinn
heyrði þetta, skildi hann fra ser þa menn, sem eigi¹¹ voru hreine-
ðir af syndum fyrir helga skirn, ok þa hófðu til hans komit.
15 Eptir þat talaði hann til þeira, sem eptir voru: „Biðium allir
samt drottin varn Jesum Krist, at i þessarri utgöngu ok þrætu,
er ver skulum hallda i moti Simone¹², láti hann ser sóma oss
at fulltingia með sinni oumræðiligri mildi, er krossins dauða þolði
til [lifs mönnunum¹³, þeim sem hann skapaði¹⁴.“ Ok er bæninni
20 var lokit, gengu menn ut i garð, þar sem mugrinn var saman-
kominn, ok allir helldo með einni¹⁵ vandvirktri hina hæstu þögn,
biðandi hvat Simon magus, er i miðium flokki stoð sem merkis-
maðr¹⁶, tæki¹⁷ tala.

54. Petrus postoli kallaði, iafnskiott sem hann kom þangat¹⁸,
15 æ þar kominn lýð sva mælandi: „Friðr se yðr¹⁹ ollum, sem²⁰ bunnir
erut at trua sannleiknum²¹. En þeir, sem honum trua, eigu þackar
van af guði, sem auðsynt er, ok þeir munu²² þiggja af²³ honum
ömbun hinnar hæstu gíafar, ef þeir ganga rettlætis stíga²⁴. En
þat rettlæsti skulu ver æ [þann hátt²⁵ nema, at lía eyrun til at
30 heyrta, hversu rettliga skal²⁶ lífa, þviat fyrst samir oss at leita
rettlætis guðs ok ríkis hans. Þviat²⁷ ríki hans er ömbun²⁸

1 folkyngi ok tilf. B. 2 [saal. A¹²; treystir B¹, traustr B²; treystiz
hann A³. 3 at B. 4 disputeranar B. 5 [saal. A¹; mikinn þora (fiolda
B¹) manna B; mikinn þora A²; marga menn A³. 6 [þess dags A².
35 7 disputeranar B. 8 biðandi A³ B². 9 komu B. 10 fiolda A²² B².
11 saal. B; þa A. 12 Simonem B. 13 [þialpar monnum (ollum B¹) B. 14
saal. rettet; skipaði alle Haandskriften. 15 mestu A²; hinni mestu B.
16 merkismenn B¹; merkismann B². 17 at tilf. B. 18 þannig A²;
æ þingit B. 19 ok tilf. B. 20 er B. 21 sannleikinum A² B. 22 at
40 skyru tilf. B. 23 Her beg. atter B². 24 götu A². 25 [þa leidd B.
26 ma A² B. 27 i tilf. B². 28 ok tilf. A¹² B².

þolinmæði¹ ok² annarra dygðarverka³; i því ríki er góðun mönnum fyrirbuin eilíf sæla, su er kaupiz með andvirði⁴ góðra verka; þar skulu vandir menn, þeir sem moti gera guðs vilja taka eilífan ufagnat uprotnandi þisla fyrir andvirði⁴ illra verka. Því skulu ver i þessu lífi settir með rettri tru kenna guðs vilis ok forvitnaz⁵, hvat satt er, þvíat sa sem [eigi hefir⁶ retta tru ol aðr vill⁷ eigi enda⁸ sin vánd verk, en hann gangi til profanar hvat sannleikrinn er, mun hans eptirleitan heimslig⁹ ok [litill hattar verða¹⁰ til nytsemdar, þvíat sa leitar þess, er [hann me eigi finna¹¹. En þvíat ver lífum lítinn tíma i þessi verolld, ok skulum allir þola i enda veralldar guðs dóm, ættim ver sva víl at buaz, at hann sneriz oss til nytsemdar en eigi til vanda. Fyrir því ættim ver um alla luti fram eptir því at leita, hversu ver hagaðim sva¹² varum verkum, at ver mættim fá hit eilífa líf. Því er þat mitt atkvæði ok sva spamannzins, at af þeim aullum, er sik iata guði trua, se eptir rettlætínu leitat. En sa, er þat hefir með ser, er hann¹³ truir sannara¹⁴, leggi þat fram eptir minu boði, ok þo með þolinmæði ok hóglyndi. Ok fyrir þessa sauk hof ek með því min heilsanarorð til yðvar at æsta¹⁵ yðr ollum fullkomins¹⁶ friðar.“

55. Simon magus andsvaraði þa: „Eigi þurfum ver friðar þins, þvíat [ver megum ecki vætta at vinna¹⁷ sannleikinn at finna, ef [friðr ok¹⁸ samþycki er halldit¹⁹ var i millum, þvíat [ribballdar ok saurlífismenn²⁰ hafa frið sin i milli, ok hver illzka er annarri samþyck. Vinnr þa ok þetta þing enga gagusemd þeim, sem vár orð heyra, ef ver giolldum her til samþycki, at friðr se með ollum, þvíat þar fyrir svikium ver þeira eyru ok munum þo með ovinattu skiliaz. Því vil ek eigi, at þu biðir friðarins, bið hellðr bardagana, leita eigi vinattunnar, þeirar sem buin er at samþyckia rettum²¹ þrætum. En þat vil ek, at þu vitir fyrir alla luti fram, þar sem þu girniz friðinn, at hann ma alldri tæaz, [þar sem²² .ii. deila, nema annarrhvarr se yfirstiginn ok falli fyrir öðrum.“

56. Hinn sæli Petrus mælti þa: „Hvi óttaz þu, Simon, at

1 þolinmæðis A². 2 oþrotnanlig nægð tilf. B³. 3 rettlætisverka B²²; fra ríki hans hertil mgl. B¹. 4 andvirki A². 5 forvitna A², vita A¹. 6 [hann hefir eigi A¹. 7 hann tilf. A¹. 8 emendera B. 9 heimsklig A². 10 [ostorvirk vera B. 11 [eigi ma finnaz B. 12 þess A² B; þessum A³. 13 saal B; annat A¹; hitt A¹, hinn A¹. 14 annat B²². 15 æskia B²². 16 Her mgl. 1 Blad i B². 17 [oss vantar ecki vætta A¹. 18 [mgl. B¹. 19 [friðr er halldinn ok samþycki B¹. 20 [ladrunar ok portlífismenn B. 21 raungum A¹. 22 [ef B³.

heyra opt friðinn¹ boðaðan, eða veitz þu eigi, at friðr er fylling² lögmals ok algjörleikr³? Orrostur verða af syndum. En þar sem eigi er syndin, þar er⁴ friðr varðveittr i disputeranum⁵, er þa auðvellt at finna, hvat sannleikrinn kennir oss at vinna.“

57. Simon mælti: „Aull þin orð hafa ecki at segia. En nu mun ek syna mátt ok megin guðdoms mins, sva at þer mun þess hugar lia at falla til fota mer ok vegsama mik. Ek em enn fyrsti kraptr æn upphafi ok enda. En því geck ek i kvið konu þeirar, er Rachel het, ok var ek fra henni sæddr með mannligum likama⁶,
at ek mætta mönnunum synaz. Einn⁷ tima feck [möfir min⁸ mer sigð i hönd ok bað mik skera korn. Ok er ek kom⁹ til akrins, þa mælti ek: „Þu sigð, sker nu upp akr þenna.“ Hun skar þa sem [.x. menn¹⁰. Mer er oll skepna hlyðin. Ek flyg i lopti ok blanda ek minn likama við elld, sva at allt saman
syniz einn likami. Ek em sannr guð af himni fluttr fyrir hendr engla minna. Ok eigi at eins hefi ek þetta gert, helldr ma ek með ollum tilraunum¹¹ profa mik vera guðs son, þann sem stendr at eilifu, ok ek mun alla þa, er æ mik trua, láta með því¹² moti eilifa vera. En [þin orð¹³, Petre, ero tóm, ok ecki sannleiks-
verk mattu syna, sva sem sa galldramaðr, er þik sendi, mátti eigi sialfan sik leysa af þisl¹⁴ krossins. En ek ma sva gera, at þeir sem mik vilia með hondum taka, sia¹⁵ mik með öngu moti. Ef ek vil flyia, ma ek fara i gegnum fioll ok hamra sem um blautt¹⁶ leir; þo at ek stiga fyrir fioll ofan, kem ek heill til
iærðar. Ef ek verð bundinn, leysi ek sialfan mik, en¹⁷ læt þa bundna vera¹⁸, sem mik binda¹⁹; þo at ek se i myrkvastofu settr, lukaz þær²⁰ upp sialfar fyrir mer. Ek ma²¹ lifga likneskiur, at þeir, sem þær sia, hyggi menn vera. Ek læt þar ny²² alldintre upp renna, sem mer likar, ok [skoga vera²³, þar sem aðr voru²⁴
eigi. Ek skipti likium æ hveria leið, er mer likar, [sva at ek verða eigi kendr²⁵. Ek ma synaz með þrennum æsionum, stundum sæuðr, en stundum geit, eða með annarra kvikvenda likium. [Ek synumz stundum barn eða ungmenni, stundum gransprettingr,

35 1 nefndan eðr tilf. B¹. 2 saol. B²; fullting A B¹. 3 algerligleikr A¹. 4 [tilf. B 5 di-putanum B. 6 likam B. 7 A einum B. 8 [hun B¹. 9 Her mgl. 2 Blade i B¹. 10 [maðr B. 11 raunum A². 12 þvíliku B. 13 [mal þin B. 14 þinu B. 15 siae B. 16 blautan A² B. 17 ek tilf. B. 18 mgl. B. 19 bundu B. 20 saol. A¹ B; dyrnar A² 21
40 sva tilf. B. 22 nytt B. 23 [skogar vaxa B. 24 eru B. 25 [at ek mega eigi kendr vera B. 26 tilf. B.

stundum gamall ok hæruskotinn¹. Þó at ek fliuga í lopt upp, í ek þaðan gull, ef ek vil. Konunga ma ek lata tigna mik, op berliga [mun ek vegsmaðr vera² með guðligum sæmðum, sva mer mun skurðgoð smíðat, ok því munu fornir færþar vera. H þarf [þetta mal orðum at lengia³, ek ma gera, hvat er ek vil, margra þessarra luta ero raunir allzkonar⁴, en hinar munu al fram koma, sem ek hefi fyrir sagt.“

58. Þá er Simon hafði enda gert æ⁵ sinni taulu, tok hi sæli Petrus sva til mals: „Þat er auðsynt, Simon, at nu he þu með sialfs þins munni iatat æ þik flærð ok fiolkyngi en e guðdómi.“ Allr lyðr romaði⁶ vel þessi orð Petri. Hann mæ þá til Simonem: „Hvilikir munu þeir⁷ verða, er eptir þer⁸ hverfi Simon svaraði: „Eilífir ok odaðligir sem ek em⁹ sialfr.“ Pet mællti: „Hvart truir þu upprisu dauðra manna?“ Simon svara „Með ollu eigi.“ Petrus mællti: „Hvi villtu liuga, þar sem kallaz¹⁰ guðs son, en þu ert at sönnu svikari ok galldramar En varr meistari, er bæði er guðs son ok mannz son, er opinberl goðr; er þat ok kunnigt gert ok predikat [þeim, sem viðkvæmil er ok þat mun predikat¹¹, at hann er sannliga guðs son. þu ert því siðr guð, at þu hefir at minni vitand í [þinni geymsli lik barns, þess er þu hefir myrt, veitir fiandinn¹³ þer frettanda þeim lutum, er þik forvitnar, andsvör or þeim¹⁴ litla¹⁵ buk. ef þu villt nu eigi í stað [við ganga¹⁶, at þu ser galldramar munum ver, er æ Krist truum, fara ok rannsaka herbergi þ ok man þat¹⁷ ollum auðsynt vera, at þu ert galldramaðr.“ Þá Petrus hafði þetta mællt, tok Simon at guðlasta ok [bannaz un ok giorði mikít hark um sik, sva at [öngvir þottuz¹⁹ æ me heyra. Hinn sæli Petrus stoð uhræriligr²⁰ ok tok at sæs Simonem, at eigi syndiz hann stöckva²¹ fyrir²² illyrðum²³ ha Þá tok allr lyðr at reiðaz Simone ok hrinda²⁴ honum ut þann mur, sem settr var um motfialar²⁵ þær, sem þingit²⁶ var Ok at aprlæstum durum²⁷ var Simon einn uti. Hinn sæli Pet

1 [tilf. B. 2 [er ek vegsmaðr B. 3 [lengra B. 4 alkunnar B. 5 at A². 6 saal. B; romani þyðiz (þyddiz A², þydduz A³) 7 menn tilf. B. 8 likia eða tilf. B. 9 mgl. B. 10 segir þik B. [mgl. B. 12 [þinum vitum B. 13 diofull B. 14 hinum tilf. A². Her beg. atter B². 16 [veita viðgöngu B. 17 þa B. 18 [blota 19 [engi þottiz A³ B. 20 saal. B; uhræðiligr A. 21 stockinn vera 22 honum ok tilf. B². 23 saal. B; illvirkium A. 24 hrundu B. saal. A¹³; motfialir øvr. 26 þingat B. 27 dyrum øvr.

[staðvandi háreysti folksins¹ mælti þá at fengnu hliði: „Bræðr minir! Þolinmoðliga byriar oss at þola illa menn, vitandi at guð þolir, at þeir lifir² til sákvæðins tíma, þess er hans³ diuphugut forsia hefir þeim settan, þó at hann megi iafnan svipta þá lifi, at þeira illaka hegniz i⁴ almennilígu domi. Eða fyrir hvi skulu ver eigi þola þat, er guð þolir?⁵“ Ok er þeir sætluðu at rannsaka Simonem, sa þeir hann fluga [i lopt upp⁶ hia turni sinum, var hann þá i brottu með allt sitt. Petrus mælti þá: „Nu megir⁷ þer sia, at Simon vill eigi lata rannsaka sik. En þer⁸ allir, sem nu vilit⁹ til Kristz snuaz [ok iðraz andmarka¹⁰, þá veitit honum nu vegsæmd með knefalli.“ Ok þá er mikill fiolði [allra þeira manna, sem¹¹ sa þinginu voru, knefellu, leit Petrus til himins ok bað með tárur, at guð leti ser sóma at þiggja þá alla meðr sinni gætzku, er til hans kriupa¹² flyiandi undan diðfule valldi. At lyktadri lænininni reis Petrus upp ok bað alla með guðs friði fara i sitt herbergi, en koma þar særdegis at heyra hans formæli, ok mun þá, sagði hann, lysaz fyrir yðr sannr kraptr almáttigs guðs til hialpar ðndum yðrum ok líkómum¹³. En her mun eyþaz árunaðr við Simonem fra þessi stundo.

²⁰ 59. Um morgininn¹⁴ i lysing kom einn af lærisveinum Simonis, [sa er Marcellus het¹⁵, kallandi¹⁶ Petrum [ok mælti¹⁷: „Bið ek þik, heilagr postoli guðs, [at þu takir¹⁸ við mer syndugum¹⁹ manni aðr blektum af flærð Simonis, þviat ek hefi her til truat honum sem himneskum guði, þviat ek sa [hann gera²⁰ marga²⁵ undarliga luti. En þá er ek heyrða [af þer²¹ sannleikinn, syndiz mer hann maðr ok illr maðr. En þá er hann flyði heþan, skilða ek ecki til fullz illzkur hans, ok fylgða ek honum einnsaman. Sem hann sa mik ser fylgianda, bað hann mik sælan kominn ok leiddi mik²² i þat hus, sem katel hans voru²³ inni. En þá er³⁰ miðnætti var, vakti hann mik sva mælandi: Ek mun gera þik ollum monnum betra, ef þu vill²⁴ með mer staðfestaz. Ek mællta þá: Allt til enda skal ek þik alldri²⁵ fyrirlata.“ Simon mælti

¹ [stöðvadi h. f. ok A²; stöðvadi akafa lyðsins ok hareysti ok B. ² [þa B. ³ tilf. B. ⁴ a B. ⁵ vill þola B. ⁶ [mgl. B. ⁷ megu A². ⁸ þeir A¹. ⁹ saal. A²²; vilia A¹ B. ¹⁰ [saal. B²; ok iðraz synda sinna A; mgl. B². ¹¹ [manna, er þar B². ¹² l'er beg. Fragn. ¹³ líkamum Frg. ¹⁴ myrgininn Frg. ¹⁵ [tilf. B, Frg. ¹⁶ til tilf. B, Fr. ¹⁷ [mgl. øvr. ¹⁸ [tak þu B, Frg. ¹⁹ veslum B. ²⁰ [at hann gerði B. ²¹ [tilf. B, Fr. ²² eftir ser Frg. ²³ varu Frg. ²⁴ saal. ²⁵ A¹, Frg.; villt øvr.; allan tíma tilf. B, Frg. ²⁶ eigi B.

þa: Sver mer nu i stað at hallda þessi¹ fyrirheit². Ok ek giorða, sem hann bað. Þar eptir lagði hann æ herðar mer nöckur uhreinindi ok sína rækiliga leynda luti. Bar ek þa at hans boði til siovar. Við komum skiott til skips, tok hann þa af minum herðum byrðina ok bar sialfr³ æ skip, ok kom⁴ braðliga til min [ok hafði⁵ þa ecki með at fara⁶, þviat hann hafði þvi⁷ i siovar diup sóckt. Hann bað mik með ser fara, ok kveðz i brott ætla þaðan⁸ ok⁹ koma um siðir i Romam ok fæ þar sva mikinn metnat, at hann mundi [þar fyrir¹⁰ guð truaðr vera ok vegsamaðr með guðligum sæmdum, þa mun ek auðga¹¹ þik með allri gnótt penninga, [ok at¹² þer liki¹³ aptr at fara, man ek marga þionostumenn fa þer til¹⁴ fylgdar. En ek festa þa óngvan¹⁵ trunat æ sögnum hans, síþan ek var með ollu viss vorðinn illzku hans, ok at hann var galldramaðr ok svikari. Þvi andsvaraða ek honum æ þessa lund: [Varkynn mer, þott¹⁶ ek fara eigi heðan i brott með þer af Cesarea, þviat ek em krankr i fotum. Her er ok husfreyia min með börnum ockrum litt vöxnum, ok ma ek eigi skiliaz við þau. Hann svaraði mer æ þessa lund: Mikil heimska er þat¹⁷ ok leti at briotaz æ þa leið, sem þu gerir nu, við giptu þinni, ok sannliga muntu iðraz þann tima, er ek kem i Romam ok þu frettir mina sæmð. Eptir þat let hann fra landi, en ek for aptr hingat biðandi, at þu takir mik blektan með svikum Simonis til sannrar iðranar.“ Hinn sæli Petrus tok þenna mann feginsamliga¹⁸ ok bauð honum at sitia uti æ [motinu milli annarra manna¹⁹, til þess er hann segði honum, hvat hann skyldi gera. En postolinn gekk [fram æ þingit²⁰ ok sa þar kominn myklu meira mug en [hina fyrri daga²¹.

60. Hann geck þa i hinn hæsta stað ok leiddi fram²² þenna mann, er Marcellus het ok til hans hafði komit fra Simone. Birti hann þa alla nu greinda frasögn um leynda luti sins meistara ok brottferð ok um alla fiolkyngi, ok²³ sagði ser [afhenda alla villu Simonis²⁴ ok villdi skirn taka. Hinn sæli Petrus talaði þa til

1 þessor A¹. 2 orð A¹. 3 saal. B, Frg.; mik A. 4 ek tilf. A¹². 5 hafða ek A¹². 6 [ok hafði þa ecki meðferðar A²; ecki berandi B, Frg. 7 henni B, Frg. 8 heðan Frg. 9 mundi tilf. B, Frg. 10 [mgl. B, Frg. 11 auka A². 12 þo at B, Frg. 13 [ef þer likar A². 14 Her beg. atter B¹. 15 engan B, Frg. 16 saal. A² B, Frg.; várkunn er mer þat, at A¹; varkynn mer þat, at A². 17 þer B¹. 18 með fegins hendi A² B, Frg. 19 [motfiolum hia öðrum monnum B, Frg. 20 [þa a mot B, Frg. 21 [hinn fyrra dag A², Frg. 22 með ser Frg. 23 at hann tilf. B. 24 Simonas B²; [af hendi alla simonia A².

folksins: „Nu hafit þer set ok heyrð, með hverium atburð sia
maðr hefir til min komit, er yör gorir¹ kunnigar flærðir Simonis,
sva ok hversu hann hefir sinni galldrasmiðiu saukt i siovardiup,
eigi sakir iðranar, helldr til þess at eigi mætti hans aurskemð²
opinber verða, svá at hann yrði at þola lögliga pinu fyrir sin
vánd verk.“ En eptir þetta sagði allt folk ser afhendis³ [allan
ætrunat við Simonem⁴. En Petrus postoli predikaði lengi fyrir
þeim⁵ ok gaf heilsu siukum monnum ok skirði þar mikinn fioldá
folksins i nafni Kristz. Tok þá skirn Clemens, er fyrr var nefndr,
með ollu sinu föruneiti, ok lagði alla sina peninga i valld Petri
postola ok bað hann fara með ser i Romam at predika þeim
monnum guðs orð, sem heyra villdo⁶. En postolinn⁷ letz fyrst
mundo reka guðs eyrendi⁸ um Judeam eptir hans bði, en vitia
Rómam æ fyrirætlaðri tið af⁹ guði ok enda þar lif sitt at hans vilia.
61. I þann tima predikaði hinn sæli Petrus um Judeam ok
Syriam ok eyiar, þær er liggia i¹⁰ Gricklandzhafi, ok um önnur
lönd nælæg. Clemens, er fyrr var nefndr, gerðiz lærisveinn post-
olans¹¹ ok fylgði honum iafnan. Þeir menn voru ok með honum,
er annarr het Niceta en annarr Aqvila. Svá bar til [eitt sinn¹²,
at skip, þat er Petrus var æ, kom við ey þá, er Korpo er köllut,
ok dvölduz þeir þar nöckura daga i einni höfn. En Niceta ok
Aqvila gengu æ land ok komu þar, sem fiolmenn stefna¹³ var, ok
boððu¹⁴ þeim monnum ollum, sem heilir villdo verða sinna sotta,
ok svá ollum þeim, er guðs orð villdo heyra, til skips at finna
postolann Petrum. Þá geck at þeim kona ein ok mælti við þá:
„Mun mer at nöckurri hialp verða, ef ek fer at finna yðvarn
meistara?“ Þeir Niceta ok Aqvila svara: „Ef þu ert sannr
olmosumaðr¹⁵ ok vilir þu trua æ Krist, mantu sem allir þeir
aðrir, sem at falslausu vilia hans kenning hafa, miskunn fæa af
hans fundi.“ Annan dag eptir kom hin sama kona æ fund Petri
ok feli til fota honum biðandi ser olmusu. Petrus mælti: „Fyrir
hvi þarft þu olmosu at þiggja, eigi uheilleg¹⁶ kona, at þvi er
[mer syniz¹⁷?“ Hun svaraði: „Husfru min er líkþræ, ok vinn
ek til matar ockr, af því bið ek olmosugiafa.“ Petrus mælti:

¹ Her ender *Frg.* 2 *saal.* A¹³, órskemd A², órskemd B. 3 *saal.* A¹²,
af hendi A², afhendan B. 4 [alla villu Simonis ok allan trunat við hann
A¹. 5 folki B. 6 villdi B. 7 Petrus B. 8 orð B¹. 9 hinum sama
(sanna A¹) tilf. A. 10 miðiu tilf. B. 11 Petri B. 12 [einn tima B.
13 leikstefna B. 14 buðu B²³. 15 þurfamaðr B. 16 *saal.* A²³; uheil'ig B²³;
40 oheillegri A¹ B¹ 17 [ek hygg B²³.

„Hvat skyldar þik til at vinna fyrir konu þessi?“ Ok þa hun skyldi þat inna, komz hon við miok ok matti lengi² en orði upp koma. Þa mælti Petrus: „Þat er ætlan min, at munir verit hafa göfug kona at metorðum ok kynferð³ ok au at femunum, en nu komi þer i hug hin fyrri efi þin ok skam þu nu feeleysis þins ok aumleiks þess, er nu er yfir þik komin Hun svaraði: „Rett hyggr þu þetta, herra minn.“ Petrus mæ þa: „Komi hingat husfru þin til min, ok siam, hvat i ger Eptir þat var hin siuka kona þangat flutt ok lögð fyrir f Petro. Hann mælti þa: „Vilit þit trua æ guð fauður almatl ok Jesum Krist son hans ok æ helgan anda?“ Þær sva „Trua vilium við, sem þu kennir.“ Petrus signdi þa hina liki konu, ok varð hun þegar heil [af likþræ sinni⁵. [Eptir þat⁶ v þær skirþar i nafni heilagrar þrenningar. For su kona, er hei hafði fengit⁷, til frænda sinna með orlofi Petri postola. En kona, er henni hafði þionat, beiddi at fylgia Petro postola heyra kenningar hans optliga. Var henni ok þat veitt. R hon i fylgð⁸ með þeim helgum konum, sem i ferð⁹ voru i Petro postola, en eigi vissu menn um stund, hver hon var.

62. Nöckuru síðarr komu þeir Petrus skipi sinu við ey, er Ciprus heitir, þar voru þeir i höfn nöckurri eigi [allskam stund¹⁰. Þar geck Petrus postoli æ land upp hvern dag baðz fyrir lóngum æ bergi¹¹ nöckuru, því sem¹² nær var höfnin Þar fell¹³ einum megin hia þessu bergi vatnfall¹⁴ mikit. I þar til, at æ einum¹⁵ degi kom karl gamall ofan¹⁶ af landi, [var miok hærr i skeggi¹⁷; hann stoð þar .iii. daga miok sv naliga i sómum sporum ok heyrði¹⁹ til bænahalldz postolans formælis, þess er hann veitti monnum, predikandi helga tru þ sem til hans komu²⁰. Þessi karl mælti ecki orð æ þessum dogum. Hinn þriðia dag at aptni²¹ þa [bioz hann i brott ganga. Hann mælti þa²² þessi orð til Petrum²³ ok hans forunat „Þessir menn litaz mer gobir i skapsmunum sinum ok staðfa en eigi vitrir.“ Postolinn heyrði þessi orð hans ok bað a

1 saal. A¹ B²; skyldir *ovr.* 2 tilf. B. 3 kynferði A² B²². 4 sig A²² B¹. 5 [mgL B²². 6 [Sibān B. 7 tekit A² B. 8 fert 9 för B. 10 [allskamt fra A². 11 biargi B. 12 er B. 13 var 14 vatn A². 15 eichverium A²². 16 at þeim tilf. A² 17 [var i hárr B¹; hafði miok hærur A². 18 alla tilf. B. 19 hlyddi B. 20 kv. A¹. 21 apni A² B². 22 [er hann bioz burt at ganga, mælti i B²². 23 Petrus postola B.

menn fara sér¹ karl þenna. Þeir toku karl ok leiddu fyrir [Petrum. Postolinn² mælti [þa: „Hverr ertu?“ Hann svaraði: „Ek em varðkarl³ einn fátæk, en settaðr af Róma.“ Petrus mælti³: „Fyrir hvi kallaðir þu oss goða menn ok staðfasta i skapi ok þo ovitra?“ Karl svaraði: „Þvi kallaða ek yör goða menn ok staðfasta i skapi, at ek heyrða, hversu ohrapalliga⁴ þer mælltuz fyrir við guð yðvarn, þat ma ek skilia i orðum yðrum, at þer elskit giætzku en hatit uðaðir ok illifi⁶. En þvi kallaða ek yör uvitra, at mer [skildiz sem þer kallaþit⁷ mann dauðan vera guð yðvarn ok truit æ hann. En þat ma hverr vitr maðr skilia, at einn er guð eilifr ok almattigr⁸ ok óumræðiligr.“ Petrus mælti: „Þu kallar oss uvitra, fyrir þat er var truum⁹ æ mann dauðan. En ek kann¹⁰ þer segia, at hvarki þu ne nöckurr annarr ma allvitr¹¹ vera, nema hann skili þat, at sa hinn sami, er þu kallaðir¹² dauðan vera ok ver truum⁹ æ, er bæði¹³ maðr dauðligr ok guð lifandi, almattigr ok oumræðiligr.“ Karl mælti: „Hversu megit þer slíkt syna satt vera, ufropir n'enn ok iþrottalausir?“ Petrus mælti: „Kannt þu iþrottir margar¹⁴?“ Karl mælti: „Var þat at ek kunna iþrottir.“ Petrus mælti: „Þat vil ek, at þu dveliz með oss nöckura daga, ok mun ek lata til reyna um iþrottir þinar.“ Karl mælti: „Giörum¹⁵ sva.“

63. Annan dag eptir let Petrus postoli Clemens¹⁶ koma til mals¹⁷ við karl þenna, þviat haþn þotti algjör at ollum .vii. iþrottum, þeim sem¹⁸ Romverium voru i þann tíma kærar. Toku þeir þa at kannaz við um iþrottir sínar, ok reyndiz sva, at hvar-¹⁹veggi þeira kunni allar iþrottir, þær sem spekingar voru vanir at kunna i þann tíma. Eptir þat lögðu þeir fram hinn fyrsta dag at disputa¹⁹ sin i milli af þeiri iþrott, er gramatica heitir; hun segir²⁰, hversu rettliga skal [hvert orð fram segia²¹, ok hversu [aull orð skal hneigia²² æ latinu tungu. Annan dag lögðu þeir fram fyrir sik þa iþrott²³, er retorica heitir; hun kennir malsnilld alla. Þriðia dag geck fram dialectica, er þrætur kann skilia. Fiorða dag foru þeir yfir musicam, er söngiþrott²⁴ er. Hinn

35 1 honum *övr.* 2 [hann. Petrus B. 3 [mgl. B. 4 uhraparliga A³ B. 5 baðuz B¹. 6 illifi A¹. 7 [skilz sem þer kallit B 8 ok obrigðiligr *tílf.* B. 9 trum B¹. 10 vil A¹. 11 vitr A²; alvitr B. 12 kallar B. 13 guð ok maðr *tílf.* B. 14 nöckorar B¹. 15 gior B. 16 Clementem B. 17 *saal.* A³ B¹; *tals* A³ B²³; *motz* A¹. 18 er B. 19 disputa B. 40 20 kennir B. 21 [at hveriu orði kveða B. 22 [rettliga hneigiaz skal B. 23 list B²³. 24 *saal.* A¹ B¹; söngiþrott *övr.*

fimmta dag var könnut arithmetica¹, er taulvisi alla greiðir. Hinn setta dag geck fram geometria, [en hun² kennir, hversu mæla skal hæð eða dypt, lengd eða breidd vel hvers lutar. Sva kannaðiz til, at allar þessar íþrottir kunni þessi hinn gamli maðr nökuru framarr en Clemens, ok kunnu þo baðir vel. Síparst toku þeir at³ tala um stiornurims íþrott, er astronomia heitir. Þar villdi hinn gamli maðr ser ecki lata um finnaz ok [ecku um⁴ tala. Clemens mælti þa: „Hvart er, at þu kannt þessa íþrott verr en aðrar, eða fyrir hvi lætr þu þer her sva fátt um finnaz?“ Karl mælti: „Þessa íþrott þottumz ek einna⁵ bezt kunna, en þat⁶ hefir mer sva miok brugðiz, at ek þickiumz nu öngu mega treysta um íþrottir minar.“ Clemens mælti: „I hveriu hefir þer þat mest brugðiz?“ Karl svaraði: „Þat tregar mik miok at segia þer.“ Clemens tok þa at grafa⁶ þat mal miok. Var þa ok hinn sæli Petrus við malstefnu þeira ok bað hinn gamla mannn inna⁷, hvat⁸ yfir hann hafði⁸ gengit. Karl mælti þa: „Ek átta goða konu raðvanda, at því er ek ætlaða. Ek átta við henni .iii. sonu. Hun villtitz oll fra mer ok lagði illt⁹ fyrir sik. En broðir minn sannaði. þat fyrir mer með stiornugang, at su kona matti¹⁰ með öngum kosti raðvönd vera til elli, er þa væri fædd, er sa hafði¹¹ verit¹² stiornugangr, sem hann sagði [verit hafa¹² æ hennar burðartíð. Síðan hefi ek allr [fyrirvorþit mik¹³, ok fyrir því trui ek ecki æ stiornuþrott mina.“ Petrus mælti: „Þat er¹⁴ villa mikil, at þu ætlaðir, at stiornugangr mundi raða mega raðvendi konu þinnar. Hygg ek, at þu munir¹⁵ átt hafa goða konu ok raðvanda. En nu¹⁶ [hyð ek þer¹⁶, at þu segir mer athófn þína ok nafn þitt ok konu þinnar ok sona þinna, ok ma vera, at þer verði at¹⁷ því nökur huggan.“ Karl tok þa til mals ok sagði sva.

64 Ek heiti Faustinianus, ek átta¹⁸ .ii. bræðr, het annarr Flavius Clemens, er gaufgatztr var Romveria undir Augusto keisara¹⁸,¹⁹ en annarr het Bassus. Ver erum allir systrungar [fyrir nefndz cesaris¹⁹ Augusti. Systir var heitir Plautilla. Ek hafða heimili i Róma ok sva mikinn framgang, at ek var skipaðr²⁰ höfðingi allra senatorum i borginni af [Augusto cesare²¹. Ek hafða ok

1 saal. B; arismetica A. 2 [cr B. 3 [eyfid til B. 4 mgl. B. 5 hon 3⁵ B. 6 saal. B; gruna A. 7 segia B. 8 hefði A². 9 rað tilf. A². 10 mætti A¹. 11 hefði B¹. 12 [vera B. 13 [saal. A¹ B; vorðit mik fyrir A², fyrirvörðin mik A². 14 var B. 15 munt B². 16 [bið ek A². 17 i B²². 18 cesari A². 19 [keisarans B²²; nu nefndz höfðingia B¹. 20 settir B. 21 [hinum sama keisara B.

rað¹ yfir þeim heruðum, er liggja við Antiochiam höfuborg Syrie. Ek attað mer eiginkonu² romverska at kyni, hun het Mathidia. Þessi kona var harðla væn at æliti, raðvönd ok vitr, en iðin at dyrka heiðinna manna [sið ok þeira skurðgoð³, en ek færða fornir skurðgoðum at sið Romveria en eigi af alhuga. Var þat mal manna, at ek væra miok algjör at veralldar speki⁴. Ek truða einn vera almatkan guð, þann er ollu stiornaði. Við husfreyia min áttum þria sonus⁵, het einn Faustinus, annarr Faustus, hinn þriði Clemens kallaðr með nafni fauðurbroður sins lifanda. En er þeir voru baðir or⁶ bernsku⁶ komnir, lagði Bassus broðir minn hug æ Mathidiam eiginkonu mina ok villdi bleckia hana með fiolkyni at mer ovitanda. En er hun fann illvilia hans, leitaði hun ser raðs at styra⁷ undan illzku hans, þviat hun var raðvönd. Einn dag kom hun fyrir mik buin æ þann hatt, sem hon var þa vön, er hun færði fornir goðunum, ok mælti: „Mer hefir lengi verit æhyggia um þat, hvat leggiæz mundi fyrir sonu ockra; en nu hefi ek gengit i hof solarguðs⁸, þess er Apollo heitir ok alldri ma liuga, ok fært honum fornir ok frett hann eptir, hvat leggiæz mundi fyrir sonu ockra, en hann gaf mer þessi andsvör: „Tak þu sonu þina .ii. Faustum ok Faustinum, ok far með þa i Syriam [ok sel⁹ þa til læringar hinum visuztum spekingum; þeir munu verða gófgir kennimenn. En Clemens son þinn skal heima vera með feðr sinum honum til hugganar, mun at honum verða vegr frændum hans ok ollum romverskum lyð at eilifu.“ Við þessi orð varð ek dapr miok, ok eptir langa þögn mælti ek: „Ef þat er guðs fyrirætlan¹⁰, at sva skuli verða, sem þu segir, þa man þvi engi hneckia.“ Síðan bio ek skip gott, ok geck þar æ kona min ok .ii. hinir ellri synir ockrir með miklum fiarlutum ok vegligu¹¹ föruneysi. Þeim forst vel, [þar til er þau komu i¹² Sikiley. Sem¹³ þau foru¹⁴ i nánd við borg, þa er Patera¹⁵ heitir, en hun stendr æ Gricklandi, tok þau utsynningr steinoðr¹⁶ ok keyrði um nott at ey þeiri, er Korpo¹⁷ heitir, þar leysti¹⁸ skipit [undir þeim¹⁹. Feck ek þa frett af, at þar hefði fariz menn allir ok allir penningar. Ek kunna þvi sva illa, at ek lögðumz i reckiu²⁰ ok hellt varla vitinu sakir þessa mins harms.

1 forað B. 2 eiguarkonu A²²; husfru B²³; huspreyiu B⁴. 3 [guð B. 4 spekt B. 5 syni A²². 6 barnæsku A⁴ B. 7 fara A². 8 solarguðs B. 9 [seliandi B. 10 vili ok fyrirhyggia B. 11 vegsæmliku A²²; vegsæmiligu B. 12 [til þess er liðr (þau liðu um B²²) B. 13 En er B. 14 voru B¹. 15 Patra B¹. 16 mikill A². 17 Corpu A². 18 lesti A⁴. 19 [i sundr B². 20 af tilf. A².

Þá fór Bassus broðir minn til fundar við mik ok let allgöðvættliga¹ ok mælti: „See ek, broðir, at þu ert harðla dapr af mannnamissi þeir², er þu hyggz fengit hafa. En ek ræð [at þu kastir af þer harmi þínum ok góriz staðugr við³, þótt þer þicki eigi allt at þínum vilja ganga, þvíat ek kann segja þer, at kona⁴ þín er æ land komin með miklum fiarlutum, ok er nu i austrhelfu heimsins langt or Rómveria velldi, gefn einum sinum þræli, þeim er lengi hefir verit virktamaðr⁵ hennar.“ Við þessi orð⁶ varð ek miok styggr⁷, sva at ek matta eigi lengi orði upp koma. Þá settumz ek upp ok mællta ek: „Broðir, hvat hyggz þu, hveð stiar⁸ þvi mun⁹ valldit⁷ hafa með sköpum, er sva illa hefir skipaz lyndi konu minnar?“ Hann mælti: „Göngum við i virktahus ockart, þar sem allr stionrugangr er⁸ i.“ Ok er við vórum þar komnir, mælti hann við mik: „Ser þu nu, broðir minn, hversu stionurnar ganga.“ Ek svaraða[: „Ek se⁹ at visu.“ Hann mælti þa: „Þickiz þu skilia, hvar Venus mun staðit hafa æ burðartið eða æ getnaðartið konu þinnar?“ Ek svaraða, at ecki mætta ek etlan æ þat koma fyrir harmi mínum. Bassus mælti þa: „Þess minnir mik, at Venus muni staðit hafa i þeim stað, sem sol rennr¹⁰ upp, þa er dagr er sem skemmztr, æ burðartima konu þinnar.¹¹ En [ef þa er¹¹ fædd kona¹², ma hun¹³ eigi raðvönd vera, ef hon verðr fulltiða.“ Viðr þessi orð hans varð ek ukveða, ok villða ek upp fra því ecki [við hann¹⁴ tala. Eptir þat tok ek at heita a [hinn hæsta¹⁵ guð, at hann kendi mer þat rað, er bezt gegndi, hvat ek skyllða fyrir mik leggja þaðan ifra. Kom mer þa i hug,¹⁶ at ek hafða¹⁶ valld yfir þeim heruðum, sem¹⁷ voru nær Antiochia, þótti mer þat likaz¹⁸, at ek munda þar nöckut spyrja til konu minnar ok sona. Eptir þat bio ek skip mitt, geck ek þar æ með miklu foruneyti ok hellt i Gricklandz haf. Forst oss greitt i fyrstu, en um síðir keyrði skip vart at þessi ey, sem nu erut þer¹⁹ við komnir, braut þat allt i spán¹⁹, ok tynduz penningar allir; komz ok engi maðr lifandi æ land nema²⁰ ek einn, varð mer þo nær farit. En er ek tok hvíld i lysing, sa ek, þa er liost var vorþit, hvar ek var kominn. Gekk ek þa i borg þa²¹, er skamt

1 allgöðvættliga A³ 2 [þer at kasta harmi þínum ok geraz staðrammr 31
B. 3 virktavinnir A¹. 4 hans tilf. B. 5 hryggir A². 6 muni B¹.
7 valldit B¹. 8 markaðr tilf. B. 9 [at ek sæi B²². 10 renn A¹.
11 [þa A³ B¹. 12 þín tilf. A²² B¹. 13 mgl. A³ B¹. 14 [til hans
A²²; um B. 15 [himna B². 16 hefða A²². 17 er B²². 18 til vera
tilf. B. 19 spon B. 20 utan B. 21 eina B²².

var þaðan, ok var ek þar um stund. Eptir þat geck ek i sylu mikla, ok gertumz ek varðmaðr i borginni. Hefi ek þat starf haft [hina næstu¹ xlviii vetr, [þar til² er ek kom til yðvars fundar.

65. Þa er Faustinianus hafði [til enda fært sitt mal³, tok Clemens at heilsa feðr sinum, ok varð þar mikill fagnafundur með þeim. Þvi næst kom þat upp, at þar var Mathidia i föruneysi Petri⁴. Banð þa postolinn, at hun skyldi segia, hvat yfir hana hafði gengit, síðan hun for af Róma. Hon mælti þa:

66. Su er saunn frett af farlengd⁶ varri, síðan ver sigldum¹⁰ af Italia, at oss tok utsynnings stormr⁷ hia Patera⁸ borg Grechie ok keyrði skip vart um nött at eygni Corpo⁹, braut þat i spán¹⁰, en penningar foruz allir; menn druknuðu utan¹¹ [ek, fylgda ek¹² einu skipborði¹³ til landz, en synir minir fylgdu skipflaki¹⁴. Ek geck æ land um miðnætti, ok kom ek til huss einnar auðigs mannz¹⁵ konu, ok tok hun vel við mer. Hafða ek af henni goðar virðingar sakir dyrs bunapar, þess er ek hafða or skipsbroti, ok þaðan af hugðu menn mik vera¹⁵ tiginborna. Ok einn dag mælti husfru min við mik: „Se ek, at þu munt vera göfug kona, þu ert for- kunnliga væn at aliti, latgoð ok vitrmað harða, [ok hannyrð¹⁶ æ ollum giorðum þinum; þvi vil ek, at þu gorir mer husbunat ok¹⁷ þeim mönnum klæði, sem at [hendi þer¹⁸ bera, mun þer þa¹⁹ verða gott til fiar.“ Ek giorða sem hun bað, at ek saumaða klæðin, sva at naliga gatz hverium vel at. Af þvi toku ungir menn, þeir sem sa handaverk min ok heyrðu orðalag mitt, at²⁵ leggja astarpokka²⁰ til min. En þviat ek villda [eigi bliðlæti við þa hafa²¹, lögðu þeir [eigi at minni²² stund æ at fa ast af mer. Sem²³ ek hugðumz varla [mundo undan þeim komaz²⁴, gekk ek einn dag i fiöru ok barða ek hvössum steinum i andlit mer, [sva at ek var aull bloðug. Þa tok ek þunna hinna af fiski ok limda³⁰ ek við andlit mer²⁵, til þess at ek væra sem ferliguz²⁶ at sia. Hendr minar lamða ek með grioti, sva at ek var til óngrar vanda- sylu²⁷ fær. En þa er ek kom heim til husfru minnar, sögðumz

1 [um A². 2 [er líðit hafa til þess B. 3 [enda gert a sinni frasogn (sinu mali B²²) B. 4 með þeim Petro B²². 5 hefði B²². 6 ferð B¹. 7 þa er ver sigldum tilf. A¹. 8 Patra A². 9 Corpu A² B. 10 spon A². 11 nema B¹. 12 [saal. A¹; ek fylgda øvr. 13 skipbroti B²². 14 skipflaki B¹. 15 mundu vera göfuga kono ok B. 16 [er ok mikil hannyrð B²²; hefir ok hannyrð mikla B¹. 17 gerir tilf. øvr. 18 [þer kann B¹. 19 þat B. 20 girndarhug B. 21 [engan þyðleik við þa eiga B. 22 [at meiri B²². 23 En þa er B. 24 [geta undan þeim styrt B. 40 25 [mgl. B. 26 endimliguz B. 27 sylu A¹.

ek vorðin fyrir vanheilsu. Hun harmaði þat i fyrstu ok giorði vel til min um stundar sakir. En þa er skamt leið þaðan, lagði hun æ mik urækt ok gaf at mer öngvan gaumi. Þvi næst sa¹ ek mik eigi lengr mega þar vera sakir handameins mins. For ek brott or því þorpi, sem ek var aðr i, ok geck ek til siovar. Þar sa ek litit hus riuka, þat² lauk ek upp, ok sa ek þar eina fatæka³ konu sitia við glæðr⁴. Hun mællti við mik: „Velkomin husfru hin romverska, er ein komt æ land, þa er allt forst foruneyti þitt. Mikill harmr er þat, er þu skallt sva aum vorðin vera. Ver með mer sva lengi sem þu vill⁵, ok skalltu ein ollu raða, því er ek æ.“ Þessum hennar orðum varð ek gratfegin. Eptir þat spurði hun mik: „Hvi komt þu her?“ Ek svaraða: „Husfru min lagði æ mik vanrækt⁶ sakir krankleika⁷ mins, af því ma ek eigi þar vera.“ Ek mællta þa: „Fyrir hvi ert þu her komin i hreysi þetta, eða hvat hefir þu til atvinnu þer?“ Hun svaraði: „Fyrir sām⁸ vetrum mista ek bonda mins, sva at við attum öngvan erfingia⁹. En því at ek villda vera ein fyrir mer eptir hans dag, for ek i brott or borginni, ok [biðggumz her fyrir¹⁰ síþan. Nu æ ek akr nöckurn ok fa sauði til atvinnu mer. Hefi ek nu fengit likþrá, sva at ek ma ecki at hafaz.“ Þa mællta ek til hennar: „Ek mun þiona þer, þar til er yfir ockr koma¹¹ betri dagar.“ Hun tok þat með þöckum. For ek þaðan ifra um borgir¹² ok þorp, ok bað ek ockr matar nær [um .xx. vetr¹³, allt til þess er ek kom til yðvar, heilagr faþir.

67. Faustinianus varð nu oætlanliga¹⁴ feginn, er hann sa heila eiginkonu¹⁵ sina, þa sem¹⁶ hann þottiz mist hafa. Hun fagnaði ok miok, er hun sa heilan bonda sinn ok hinn elskuliga son Clemens¹⁷. Hann varð ok feginn [eiginni moður¹⁸. Þvi næst kom [þat upp, at þeir Faustus ok Faustinus voru¹⁹ þar, er þa nefnduz Niceta ok Aquila. Voru þeir þa beðnir at segia sina sögu, hvat yfir þa hafði²⁰ gengit. En þeir sögðu sva.

68. Þa er skip vart braut við Corpo, satum við æ skipflaki²¹ ok hugðum alla [vara skipara tynda²². I lysing sam við vikinga-

1 fann B. 2 því A¹. 3 siuka B¹. 4 elld A¹. 5 saal. A¹ B²; villt øvr. 6 orækt B. 7 siuknaðar B. 8 nockorum B. 9 [ekki barn A². 10 [hefi ek her verit B. 11 komi B¹². 12 saal. A¹ B¹²; borg B¹; borgina A¹². 13 [xx. vetr B¹; .xx. vetrum B¹². 14 harðla B¹². 15 husfru B¹. 16 er B. 17 [sinn kærasta bonda ok hinn elskuligasta son Clementem B. 18 [moður sinni A²; eiginmoður sinni B. 19 [þar at þeim upp Faustus ok Faustinus. Voru þeir A¹². 20 hefði A¹. 21 skipsflaki B¹. 22 [skipveria eckra (aðra B¹) dauða B.

skip nær¹ ok tauluðum² við æ þessa lund: „Vikingar þessir munu taka okkr ok selia mansali, því skulum við gefa okkr onnur nōtn, skal annarr okkarr heita³ Niceta, en annarr Aquila. Eptir þat toku vikingar okkr ok fluttu [i Cesaream borg æ Jorsalalandi⁴.
 5 Þar selldu þeir okkr einni auðigri [husfreyiu af Gyðinga⁵ kyni, en hun het Justa. Hun lagði ast við okkr [ok gerði okkr ser at oskbörnum⁶. Þvi næst selldi hun okkr til læringar Simone mago. Námu við skíott allar hans iþrottir. Við fundum þa, at hann lodd⁷ [flærð einni⁷ saman ok svikum, því skiptum við hagliga
 10 meistarum⁸ fyrirlatandi fyrr nefndan Simonem hinn galldrafullazta, en heim sækjandi hinn heilaga Petrum, [ok tokum⁹ af honum sanna tru, at sva sem aðr voru við fylgiarar falsleiksins¹⁰, værim við þaðan ifra fylgendr¹¹ sannleiksins. Höfum við síþan¹² honum fylgt.

At lyktaðri þessi sögu¹³ rann þar upp i milli þeira feðgina
 15 sameiginligr¹⁴ fagnaðr; voru þau öll i fylgð með sælum Petro postola. Var Faustus kallaðr Niceta, en Faustinus Aquila, eptir því sem i skirn sinni voru þeir nefndir. For Faustinianus iafnan með Petro postola, ok var [sva honum¹⁵ hlyðinn, sem hann væri honum [i bernsku¹⁶ til læringar selldr, var hann mikils virðr af öllum, þvíat¹⁷
 20 hann varðveitti¹⁸ með ser satt litillæti.

69. A þessu ære spurði hinn sæli Petrus postoli, at Simon magus villti alla þið i Antiochia, sva at þeir truðu hann at sönnu guð¹⁹ vera, en köstuðu niðr allri²⁰ þeiri tru, sem guðs postolar höfðu kent þeim. At heyrðri hörmung þessi allra dugandi²¹ manna
 25 hóf hinn sæli Petrus þangat æ leið²² sina farlengd, til þess er hann kom i borg Cesaream, sem fyrr nefndr Cornelius var fyrir²³. Hann tok vel²⁴ við sælum Petro ok feck honum mikit riddaralið til Antiochiam. Ok er þeir komu nær borginni, spurðu²⁵ þeir, at borgarmenn sælðu at veria þeim inngöngu²⁶, þeir sem eggjaðir
 30 voru þess oraðs af hinum illa Simone. Faustinianus mællti þa við Petrum: „Theophilus heitir einn gófufr maðr i Antiochia, hann

¹ okkr tilf. B. ² toluðum B. ³ nefnaz B²³. ⁴ [æ Jorsalaland i Cesaream borg B²³. ⁵ [husfru af Juda B. ⁶ æskingarsonum B²³; til-æskingarsonum B²³; [mgl B¹. ⁷ [flærðum einum B¹. ⁸ meistarunum B¹, meistarunum B²³. ⁹ [takandi B. ¹⁰ falsarans B¹. ¹¹ lærisveinar B. ¹² fra þessu ørr. ¹³ sögn B. ¹⁴ saal B; sannleiks A. ¹⁵ [honum sva B. ¹⁶ [tilf. B. ¹⁷ þoat B. ¹⁸ sialfr tilf. A. ¹⁹ guðs son B. ²⁰ mgl. A³ B²³. ²¹ dugandis A¹³. ²² veg B²³. ²³ i B. ²⁴ for-kunnliga B. ²⁵ fragu B. ²⁶ fyrr nefndrar boigar tilf. A²³; i borgina tilf. B²³.

hefvir opt verit gestr minn i Romaborg, en ek hans gestr i Antiochia, þa er ek hafða valld yfir heruðum þessum, ok var ockur vinatta allgoð, því¹ mun ek fara til fundar við hann ok taka þar herbergi. Vænti ek, at sva munim² við um annaz, at þu nair inngongu i borgina³ með þinu foruneyti.“ Petrus mællti: „Far þu, ef þer likar, en þess fysi ek þik⁴, at aðr takir þu skirn, vænti ek at þa muni⁵ Simon ecki mein⁶ gera þer, þott þit finnist, en elligar⁷ er mer ván, at hann geri þer nöckut angr.“ Faustinianus mællti: „Ecki mein mun Simon mer gera; en þa vil ek skirn taka, er ek kem apt⁸ öðru sinni.“ Petrus mællti: „Verði sem guð vill!“ Eptir þat for Faustinianus i Antiochiam, ok tok Theophilus vel við honum. Hafði hann þar fæa daga verit, aðr hann gat snuit Theophilo fra ollum trunaði við Simonem ok til rettrar truar, þeirrar sem hinn sæli Petrus kendi.

70. Sva bar til einn dag, at þeir Simon magus ok Faustinianus genguz i moti⁹ æa strēti, ok sa hvarr þeira⁹ annan, en ecki mælltuz þeir við. Faustinianus þottiz kenna blæ¹⁰ nöckurn æ¹¹ andliti ser, er þeir genguz hia¹², sem bleytu nöckurri væri vorpit¹³ [i andlit honum¹⁴. Litlu síðarr kom hann i herbergi sitt ok hugbiz ecki hafa skipaz at¹⁵ æsionu¹⁶, en hann var þa sva líkr vorðinn Simoni¹⁷, at engi mátti kenna, hvarn þeira sa. Ok þegar sem¹⁸ Theophilus sa hann, mællti hann¹⁹ hærri röddu: „Dragz þu ut diöfuls maðr²⁰, öngva dvöl muntu her hafa²¹.“ Faustinianus svaraði: „Fyrir hvi kveðr þu mik sva hermiliga, husbondi?“ Theophilus mællti: „Ætlar þu, at ek vita eigi, hverr þu ert, Simon hinn illi ok hinn fiolkunnigi?“ Hann svaraði: „Faustinianus em ek, eigi Simon.“ Theophilus mællti: „Annan mantu sva bleckia en eigi mik, þvíat ek kenni þik fullgerla, hverr þu ert.“ Faustinianus mællti: „Hygg þu at klæðum minum, ok kenn mik þaðan af, ef þu matt mik eigi at æsionu kenna²².“ Sem traudaz mátti hann því til leiþar²³ koma, [at hinn sætlaði hann eigi Simon vera²⁴. En þa er þeir þottuz baðir kenna²⁵, hvaðan af hann hafði²⁶ mein fengit, reðu þeir þat af, at hann for or borginni

1 þar fyrir övr. 2 munum B²². 3 Antiochiam A² B. 4 tilf. B.
5 mun A²². 6 grand B³; mgl. B¹³. 7 ella B. 8 til þin A² B.
9 a tilf. A² B. 10 hlæ A². 11 i B²². 12 a moti B. 13 framan
tilf. A¹. 14 [yfir hann A². 15 i A² B²². 16 allti B¹. 17 illa tilf.
B²; i annliti tilf. B¹. 18 mgl. B. 19 með tilf. B. 20 límr B².
21 eiga B. 22 þeckia B. 23 sannz B. 24 [(við Theophilum tilf. B)
at eigi væri hann Simon A²² B. 25 sia B. 26 þetta tilf. B².

sem skiotaz¹ ok sotti æ fund Petri apostoli². Ok er hann kom þar, fell hann til fota honum ok mællti: „Veit þu mer miskunn, herra, ok lat mik hafa yfirlit min, þau er ek hafða, aðr en Simon spillti þeim³.“ Petrus mællti: „Ecki syniz mer⁴ brugðit vera⁵ asionu þinni. En þo at auðrum syniz⁶ [brugðit vera⁶, þa er þer þat ecki mein, ok skal sva giort vera um stundar sakir.“ Faustinianus mællti: „Hvi mun mer þat eigi mikit mein, at hverr maðr ætli mik hinn versta mann, er mik ser?“ Petrus mællti: „Þat⁷ skal Simoni verða at [mikilli skömm⁸, er hann þickiz⁹ þer¹⁰ hafa til meins gert. Fylg þu minum¹⁰ raðum. Tak nu blezan af mer ok far síþan i Antiochiam i hus Theophilus¹¹ vinar þins, ok lát þar ecki verða vart við þik, fyrr¹² en þu gengr þar æ stræti einnhvern¹³ dag, þa er fiolmenni er mikit; þa skalltu kallaz¹⁴ Simon magus ok segiaz¹⁵ skylldr at lysa yfir íþrottum þinum, ¹⁵ síðum ok atgiðrvi um sinn æ hveriu ære fyrir allri alþýðu. Eptir þat skalltu segia æ þik fiolkyngi ok þær allar flærðir, sem ek kann segia þer, at Simon er sannr at. Þess [væntir mik¹⁶, at Simon muni¹⁷ koma ok heyra orð þin. En þess er mer ván, at hann standiz eigi¹⁸ tölu þina ok skipi menn til at skiota at þer ²⁰ eða gera þer nöckurn geig, ef þeir mega¹⁹. Þvi skal rað raði mæta, sva at þu ætlir .ii. menn til²⁰ at hallda skiölddum fyrir þik²¹ ok hlifa þer²², ef menn veita þer tilræði. En ef þer [verða tilræði veitt eða aaverkar²³, skunda þu or borginni, ok kom síþan til min.“

²⁵ Eptir þessa tilskipan [tok Faustinianus²⁴ blezan²⁵ af Petro postola, ok for síþan i Antiochiam ok [háttaði sva öllu²⁶, sem Petrus bauð honum. Ok þa er hann stoð æ stræti ok letz Simon vera lysandi yfir uðaðum sinum ok endinum, þa [matti Simon eigi þola²⁷ ok let skiota at honum .ii. aurum. En þeir hlífðu ³⁰ Faustiniano, er til þess voru ætlaðir²⁸, ok brugðu²⁹ skiölddum við skotunum, sva at hann sakaði ecki. Þa mællti Faustinianus: „Nu man ek hættu þessu tali³⁰, en litlu síþarr man ek synaz

¹ skiotast B¹. ² saal. A¹; postola A²²; mgl. B. ³ mer B¹. ⁴ spillt eða tilf. B¹. ⁵ henni tilf. B¹. ⁶ [þat B¹. ⁷ sama tilf. B. ⁸ [miklu hlægi B. ⁹ þottiz B. ¹⁰ orðum ok tilf. B²³. ¹¹ Theophili B. ¹² Her ³⁵ mangle flere Blade i B³. ¹³ nockorn B. ¹⁴ segiaz vera B. ¹⁵ teliaz vera B. ¹⁶ [vænti ek B. ¹⁷ saal. A¹ B¹; mun øvr. ¹⁸ þessa tilf. B. ¹⁹ megu B. ²⁰ þess tilf. B. ²¹ þer B. ²² sva tilf. B. ²³ aakvamar A¹; [verðr tilræði veitt eða aaverkan B². ²⁴ [saal. B; for Faust. ok tok A. ²⁵ benedictionem A¹. ²⁶ [breytti B. ²⁷ [stoðz Simon eigi A². ²⁸ saal. A¹ ⁴⁰ B¹; settir A²², skipaðir B². ²⁹ upp tilf. B. ³⁰ mali A² B.

milli yðvar æ stræti.“ Við þessi orð hvarf hann¹ i brott or² borginni, sva at hann varð hvergi litinn [i henni þaðan fra³. En þat folk, sem aðr þottiz horft hafa æ Simon, leit um sik ok sa hann standa meðal manna æ stræti. Þeir toku þa at hrinda honum ok hrekia⁴ fra ser sva mælandi: „Nu vitum ver, hverr svikari þu ert, hefir þu nu sagt fra þer þau undr [ok odæmi⁵, er engi megu⁶ víþ iafnaz.“ Ok er hann villdi⁷ svara fyrir sik, æstiz oll alþýða æ hendr honum ok köstuðu at honum grioti ok [lurkum ok öllu⁸ því, er þeir mattu til fæ. Stauck⁹ Simon þa¹⁰ brott or borginni Antiochia, sva at hann efdiz þar ecki síðan¹¹.

71. Faustinianus kom skiott¹² æ fund Petri postola ok sagði honum, hvat [um leið¹³ i Antiochia, ok let þess van, at þeir¹⁴ mundi fa þar goþar viðtaukur. Petrus sendi þa fyrir ser i borgina Nicetam ok Aqvilam at gera vart við, at hann var þangat æ ferð¹⁵. En þegar er borgarmenn vissu Petrum nær vera, foru allir hinir göfguztu menn langt ut af staþnum i moti honum berfættir ok i hárlklæðum, ok syndu sva iðran sina fyrir [þa glæpsku, er þeir höfðu truat Simone ok fylgt villu hans¹⁶. Sem¹⁷ Petrus kom i borgina, dreif at honum alþýða, ok voru bornir [at honum¹⁸ siukir menn ollum megin, þeir sem¹⁹ ser væntu heilsu af honum. Sumir af þeim voru diöfuloðir, sumir kararmenn, sumir með ymisum²⁰ sottum, sva at eigi mátti taulu æ koma [hina siuku menn²¹. Margir storburðugir²² menn iosu molldu i höfuð ser ok baðu ser miskunnar. Hinn heilagi Petrus sa þa eigi at eins fyrir þat iðran gera, er þeir höfðu blotat [Simonem magum²³, helldr sa hann þar með algerva tru almattigs guðs birta briost²⁴ þeira, sva at þeir truðu allzkyns sottir mega græþaz fyrir hans bæn. Hann hof þa upp til himins sinar helgu hendr með tárur guði þackandi sina velgerninga, ok baðz fyrir æ þessa leið: „Heyr þu, hinn heilagi faðir, þik bleza ek, þik predika ek, þvíat þu lez þer soma at fylla hvert orð þins sonar ok fyrirheit yfir oss, at oll skepna kenni²⁵, at þu ert einn guð æ himni ok iorðo.“ Ok er

1 Faustinianus B. 2 af B¹ A². 3 [mgl. B¹. 4 saal A²³; hrækia A¹ B²; reka hann B¹. 5 [mgl. A²³; ok endimi B. 6 ma B¹, megi B². 7 sialfr tilf. B. 8 [triam ok hvivitna B. 9 Ilrock B. 10 i þessi hrið A²; i þessi rennu B. 11 þaðan af tilf. B¹. 12 bratt A². 13 [yfir helði liðit A². 14 hann A². 15 faur B. 16 [glæpi sina A². 17 En þa er B. 18 [til hans B². 19 er B². 20 ymsum B². 21 [mgl. A² B¹. 22 mikils hattar A². 23 [Simone mago A². 24 hiortu B². 25 viti B.

hann hafði þessa luti ok þessum lika með ser talat, steig hann i háfan stað biðandi fyrir sik at setia þann [enn mikla¹ siukra manna fiolpa, sem þar var kominn. En er þat var gert, talaði hann æ þessa lund til þeira allra²:

5 72. „[Hirðit eigi at³ ætla mik, þann sem þer siait at⁴ sonnu vera dauðligan mann yðr líkan, mega yðr heilsu gefa, helldr skulut þer trua þann, sem af [himni steig⁵, mega gefa þeim monnum, sem æ hann trua, bæði andar heilsu ok likama. Þvi skal yður raudd iata fyrir ollum⁶ lyð, at þer truit af öllu hiarta æ drottin 10 Jesum Krist, at þeir sem siukir ero, viti sialfa sik eigi fyrir oss helldr fyrir hann sialfan⁷ mega heila verða.“ Ok þa er allr fiöldi⁸ siukra manna kallaði með einni raudd þann guð vera at sonnu, sem Petrus boðaði, þa skein mikit lios guþligrar milldi yfir lyðinn, kararmenn runnu⁹ heilir at fotum Petri postola, blindir menn 15 vattuðu¹⁰ sik syn hafa tekit, halltir menn giorðu guði þackir fyrir endrbætta gongu. Sumir þar komnir siukir menn lifðu án rodd ok skilning með einum saman andardrætti, fengu þar fullkomna heilsu. Sva segir ok su bok. er heitir Speculum Ecclesie, þat er spegill kirkiunnar, at þar hafi ok [þann tima dags¹¹ dauðir menn 20 til lifs risit. Ok sva mikinn krapt sinnar miskunnar syndi hinn helgi andi æ þeim degi, at allir fra hinum [mesta manni til hins minnzta mannz¹² iatuðu guði. Fylgði sva mikil miskunn predikan¹³ postolans, at æ .vii. dögum hinum næstum toku tiu þusundir manna skirn meðr fullkominni tru til guðs.

15 73. Eptir þetta beiddi Theophilus hinn rikazti maðr Petrum postola at vigia til kirkiu vegliga höll, er hann atti. For þat ok fram. Var þar¹⁴ settr stoll Petrs¹⁵ postola i þeiri kirkiu, ok þa saung hann þar messu fyrst¹⁶ allra manna, at þvi er þekr vátta ok flestir doctores samþyckia. Eptir þat er varr herra hof þat emb- 30 ætti æ skirdags aptan, er i þa minning halldin Petrs messa æ vár¹⁷. A þessum degi fell Faustinianus til fota Petro fyrir allri alþýðu ok mællti: „Minn herra! Nu þickia¹⁸ mer guðs orð, þau sem þu hefir sæð¹⁹ i briosti²⁰ mer, vera buin með goðum vilia at gefa af ser goðan ævðxt. Vil ek nu fusliga skirn taka af þer ok 35 verða luttakari heilagrar þionostu.“ Hinn sæli Petrus skirði hann

1 [odemiliga B¹. 2 mgl. B. 3 [Ætli þer eigi at ek B². 4 með B².
5 [himnum ste B². 6 hiaveranda tilf. B. 7 mgl. B². 8 lyðr B. 9
urðu B². 10 reiknuðu B². 11 [þenna dag A³ B. 12 [minzta til hins mesta
B. 13 orðum B¹. 14 þa ok tilf. B. 15 Petri B. 16 fyrstr B.
40 17 varit A². 18 saal. A³ B; þickir A¹, þicki A². 19 sæð B 20 briost B.

þa, ok tok hann i skirninni sasionu sina, þa sem hann hafði, aðr Simon spillti henni¹. A þeim degi taldi² Petrus postoli fyrir folki ok hof þar mal sitt, sem Faustinianus var, gefandi af honum dæmi auðrum monnum, hversu hann var snuinn fra [heiðnum domi³ til algiðrrar truar ok dyrligs lifs. Þaðan af virði alþýðan Faustinianum sem engil guðs, ok margir veittu honum eigi minni þionostu en Petro postola sialfum. Æfvi Faustiniani ok konu hans ok sona lykz⁴ með dyrligri tru ok goðri atferð með guðs vilia.

74. A auðru áre eptir stolsetning Petri andaðiz Tiberius cesar⁵ i Roma⁶ ok kaus til rikis eptir sik Gaium son Germanici⁷ bróður sins. Rikti hann nær .iiii. ár. Sa maðr hafði verit með Tiberio i þionostu [Gaii, þess sem⁸ nu var nefndr, en fyrrum með Druso syni Tiberii, sem Herodes het en Agrippa at kenningarnafni, son Aristoboli sonar hins mikla Herodis en bróðir Herodiadis horkonu Herodis tetrarche fauðurbroður sins. Þessi syskin⁹ Herodem Agrippam ok Herodiaden let gamli Herodes fæða upp tiguliga, þoat hann dræpi fauður þeira grimmliga. Þessi Herodes Agrippa var storhugaðr¹⁰ ok bardagamaðr mikill, ok for i fyrstu¹¹ af Judea til Tiberium at liðnum Philippo, er sumstaþar er nefndr Herodes, syni gamla Herodis. Þessi Philippus var tetrarcha Jturie¹² ok Traconitidis, ok at liðnum Lisania, þeim er sumir kalla son hins gamla Herodis, en sumir son Tholomei. Þessi Lisanius var tetrarcha Abiline. Villdi þessi Herodes Agrippa fá annanhvarn þenna fiörþung eða baða. Tiberius hellt hann i Roma sakir röskleika¹³ ok riddaraskapar i þionostu Drusi sonar sins, er fyrr var¹⁴ nefndr, en dro undan rikit.

At dauðum Druso rak Tiberius fra ser alla menn, þa er honum höfðu fylgt. Varð þa Agrippa at fara aptr i Judeam, þviat Tiberius villdi öngvan sia hans manna, at eigi kallaði [þeira syn¹⁵ aptr i hans minning sonar dauða¹⁶. Þa slo örvilnan æ Agrippam, sva at hann byrgði sik i turni nöckurum [ok villdi þar svellta sik¹⁷ til bana. En kona¹⁸ hans sagði Herodiade systur hans til þessa. Hun bað Herodem tetrarcham, er Antipas var kallaðr, veita bróður

1 honum B¹. 2 talaði A². 3 [heiðni B. 4 laukz B. 5 keisari A³ B¹. 6 er Nero het öðru nafni tilf. B. 7 rettet; Germaturoi A, Germaniel B. 8 [þess mannz er B. 9 systkin A. 10 maðr tilf. B. 11 för tilf. B. 12 vaskleiks A² B. 13 [saal. B²; þeira son A¹³; mgl. A². 14 [hann aptr þeira syni i minning harms eptir hans son dauðan B¹; hann aptr þeira syn i minning harms hans sonar dauða B². 15 [villiandi svellta þar B. 16 husfru B.

sinum lífs biðrg. Hann tók nafna sinn or turninum nauðgan ok setti i Tiberiade gefandi honum hus¹ til forraða [ok² fe, sem hann þurfti³. Ok einn dag drukkú þeir nafnar i þessum sama stað⁴ Tiberiade, þa brigzlaði⁵ Herodes Antipas Herode Agrippa⁶ því, er hann leysti hann undan sulltinum. Agrippa reiddiz miok ok for i Romam [ok sætlaði þa hug Tiberii mundu skiptan við sik⁷. I þessi ferð⁸ hitti Petrus Agrippam, ok tok hann honum vel, ok foru þeir báðir saman⁹ i Romam. Agrippa feck því¹⁰ siðr ríki af Tiberio, at hann hellt hann lengi i myrkvastofu, sakir þess at¹⁰ kerrugiætir hans, sa er i brott hafði laupit með penningum herra sins, bar þau orð æ Agrippam, at hann hefði sagt: Makara væri, at ek sæa¹¹ leonem dauðan en Gaium herra allz heims. Þótti Tiberio Agrippa hafa æskt¹² ser dauða i þessum orðum. A nóckurum degi, þa er Agrippa var i myrkvastofu, sa hann einn¹³ úf¹³ i limum¹⁴ eins nalægs tres. Þa mællti við hann einn augur, þat er sa maðr, er [af fuglheillum kunni¹⁵ fyrir segia uvorðna luti: „Þu munt skíott leystir verða af myrkvastofunni¹⁶ ok sva miok tignaðr, at allir þínir vinir ok kunningiar munu þik ófunda. I þeiri farsælu muntu deyia ok leifa goða luti eptir þik þínum²⁰ sonum. En þa er þu ser yfir þer þess kyns fugl, sem¹⁷ nu siam við¹⁸, mantu deyia æ .v.ta degi.“

Litlu eptir þetta andaðiz Tiberius, en Gaius tok ríki. Hann gaf Agrippa¹⁹ vin sinum fyrr neínda .ii. ríkisforþunga ok með konungs koronu. For hann þa til Jorsalalandz. Ófunduðu þeir²⁵ hann þa sælan, er fyrrum eymtu²⁰ hann vesalan²¹, einkannliga Herodias systir hans harmaði Agrippam bera coronu, þa sem hennar bondi feck alldri. Hun eggjaði nu bonda sinn at fara i Rómam ok fa ser konungsnafn. En hann villdi helldr vera [i naðum²², þvíat hann var miok penningaríkr. Hun varð reið miok³⁰ ok mællti þa til hans: „Fariz penningar þínir, þeir er þu elskar meirr²³ en sæmd þína.“ Af þessarri æggian foru þau i Romam ok fundu Gaium i Baiss²⁴.

75. Agrippa þóttiz vita, at þau mundo eigi [fyrir goðu²⁵

1 tilf. B. 2 mgl. A². 3 [mgl. A². 4 kastala eða borg B. 5 bra B.
35 6 Agrippe B, Agrippu A². 7 [ætlandi þa mundu skiptan til hans hug keisarans B. 8 for B. 9 samt B 10 at B. 11 saal. A¹; sæi øvr.
12 sæt A¹ B¹. 13 fugl A¹. 14 limi B¹. 15 [foglheillum kann B¹.
16 carcere A¹. 17 er B¹. 18 báðir tilf. D². 19 Agrippe B, Agrippu A². 20 saal. B¹; ermtu B²; æsktu A. 21 veslan B¹, veilan B². 22
40 [kyrr A². 23 framarr B. 24 Bariss B¹, Paris B². 25 [til goðs A¹.

gera þessa ferð. Þvi sendi hann mann með brefi¹ til Gaium iafnfram nafna sinum, ok var þetta æ ritat², at Herodes tetrarcha hafði at lifanda Tiberio fest samband við Tyrkiakonung til þess at [stríða æ Romveria valld³, ok til sannanar um þenna lut sagði Herodes Agrippa, at Herodes nafni hans mundi eiga sva mikla 5 vápnagnott i borgum sinum, at vinnaz mundi .lxx. þusunda manna. Gaius las [þetta bref allt⁴. At [þvi lesnu⁵ spurði hann Herodem tetrarcham, hversu mikit traust Rómverium væri at honum, eða hversu hann hefði⁶ murat⁷ borgir sínar, eða hversu mikla vapnagnott hann ættis, ok greindi hvat fra var sagt. Herodes kunni 10 þvi eigi moti at mæla, er hann hugði ser mundu til sæmþar snuaz. Gaius truði fyrir þessa grein [satt vera bref⁹ Agrippe. Þvi rak hann Herodem i utlegð i Lugdunum Gallie, en gaf frelsi Herodiade sakir Agrippe bróður hennar ok allar eignir¹⁰ hennar¹¹. Hun letz eigi vilia¹² skilia við Herodem i gagnstaðligum lutum, 15 þar sem hun fylgði honum i farsælligum¹³ lutum. Af þvi voru¹⁴ þau bæði i utlegð, meðan þau lifðu, ok do þar vesalliga¹⁵.

76. Gaius gaf þat ríki Agrippe, sem Herodes hafði halldit, ok hafði hann þa .iii. fiórðunga, en einn stoð undan. A þriðia áre ríkis Gaii sendi hann likneski sitt um allt Romveria valld¹⁶, en lagði lif við þeim, sem eigi villdo blóta þat. Gyðingar¹⁷ villdo helldr deyia en samþyckia þessu uraði¹⁸, ok þeir sömu, sem fyrr sögðu „öngvan höfum ver konung yfir oss nema cesarem¹⁹“ villdo nu helldr deyia en veita guðliga sæmd²⁰ likneski²¹ cesaris²¹. Herodes Agrippa for þa i Romam ok veitti Gaio veitzlu með [yfirvættligum kosti²². Gaius bað hann þar fyrir²³ kiosa ser bæn ok letz mundo veita honum, þat²⁴ er hann villdi. Agrippa kaus at eigi væri [likneski Gaius dyrkat²⁵ i Hierusalem. Gaius varð reiðr i fyrstu, en þa er hann minntiz velgerninga Agrippe við sik ok [kvala þeira²⁶, sem Agrippa þoldi af Tiberio fyrir hans sakir, ok sva hugrecki hans, er hann bað þess, er lift la við þeim er neitaði, ok at eigi beiddi hann ser meira ríkis, en aðr hafði hann,

1 sendipistil B. 2 ritið B¹. 3 [standa a moti Romverium B. 4 [þenna pistil allan B. 5 saal. A²; þeim (honum B) lesnum A¹² B. 6 hafði B². 7 muraðar B². 8 hafði B². 9 [mundu sannan vera pistil B. 10 eigur A² B. 11 sínar B. 12 villdu A²² B². 13 þarfsælligum A². 14 saal. B; foru A. 15 vesælliga A² B². 16 velldi A² B¹. 17 Judar B. 18 raði A²²; ohæfu B. 19 keisara A². 20 likneskiu A². 21 keisarans A² B¹. 22 [otóluligum kosti ok stimani B. 23 i moti B. 24 hvat B. 25 [likneskia Gaii gøfub B¹; likneskian dyrkuð B². 26 [kvalir þær B. 2

riki¹ gamla Herodis með konungsnafni, for hann heim i Jorsala-land ok bar fram pistil Claudii, þann sem² aptr tok pistil Gaii, ok let upp hengia i öllum borgum³ sins ríkis. Tok folkit honum með oætlanligum⁴ fagnaði, þa er hann kom til sinna eigna ok vina, þviat hann hafði i mörgu⁵ sinnat þeim. Ok sem⁶ nær dro dögum Azimorum, þeir ero næstir paskadegi ok hafa þetta nafn⁷ því, at þa skal eta osurt⁸ brauð, er azima þýðiz án sur, ok er hvartveggja nafn azima ok paska sett fyrir auðru, þa villdi Herodes til þess fyrr⁹ koma i Hierusalem, at hann mætti þar hreinsan fa eptir lögum ok biða hreinn hatiðarinnar.

78. Fyrir aðr nefnda daga Azimorum let hann halshöggva Jacobum postola broður Johannis¹⁰ ewangeliste¹¹, fyrir þær sakir sem hans pialarsaga vattar. Ok er hann sa, at Gyðingum¹² líkaði vel hans tiltekia¹³, let hann gripa sælan Petrum, þviat hann var þenna tima i Hierusalem. En þviat eigi var lofat at drepa menn at hatiðum, var postolinn [leiddr i myrkvastofu ok¹⁴ læstr, fyrir þa sök at hann villdi eptir paskana leiða hann af varðhalldinu ok fa i hendr [folkinu, at þat¹⁵ veitti honum bana, en eigi konungsins þionostumenn sem Jacobo, at þat¹⁶ hefði metnat at því at taka af lifi höfþingja postolanna. Herodes setti umfram þa varðmenn, sem hversdagliga geymdu¹⁷ myrkvastofunnar¹⁸, fíora quaterniones, þat ero .xvi. riddarar, at varðveita postolann; þviat sva sem centurio hefir .c. riddara undir ser, hefir quaternio fíora undir sir eða með ser. A þeiri nött sem¹⁹ konungrinn ætlaði um morgininn eptir at leiða Petrum fram ok fá i valld²⁰ folkains, svaf hann i milli tveggja riddara bundinn með tveim fíótrum²¹, er sagt er, at Eudoxia drottning þægi²² at Jorsolum af einum Gyþingi²³ framarr en gull eða²⁴ topazion, ok flutti i Romam. En þo vöktu²⁵ sialfir myrkvastofu²⁶ verðir²⁷ yfir hennar durum²⁸ vandliga læstum. Þa stoð engill guðs yfir Petro, sa er með líosi kom i myrkvastofuna, því er einn Petrus sa, þa er hann vaknaði, en eigi varðmenninir²⁹. Þessi engill laust³⁰ æ síðu Petri ok

1 hins tilf. B. 2 er B. 3 [hverri borg B². 4 ágætligum B. 5 miðg tilf. A² B¹. 6 er B. 7 af tilf. A². 8 saal B; einmælt A¹; usneitt A²². 9 fyrrum A¹ B¹. 10 Jons B¹. 11 guðspialamannz svr. 12 Judum B. 13 tiltæki B. 14 [saal. A²; i myrkvastofu settr ok A²; in carcerem ductus ok A¹; i myrkvastofu B. 15 [höfþingium folksins, at þeir B¹. 16 þeir B. 17 gættu A². 18 carcerem A¹. 19 er B. 20 hendr B². 21 þeim tilf. B. 22 þa B¹. 23 Juda B. 24 ok B. 25 vaukðu A¹. 26 carceris A¹. 27 verðirnir B. 28 dyrum svr. 29 custodes A¹. 30 hogg tilf. B².

vakti hann sva mælandi: „Ris upp skiott!“ Við þessi [orð engils-
ins¹ fellu fíotrarnir af honum. Þá mælti engillinn: „Lat um þik
gyrðil þinn ok bitt² æ þik skua þína.“ Hann gerði sva. Þat er
alkunnigt, at spamenn ok postolar hafa [lagðan³ at ser harðan⁴
5 lina til pinu við [likama sinn⁵. Ma æ⁶ sliku sia, at Petrus
hefir til þess af ser leyat [þesskyns gyrðil⁷ at lina stríðu⁸ myrkva-
stofunnar. Slikt sama dæmi syniz ok i því, at⁹ hann hefir
kyrtílinn siga latit um fætr ser at¹⁰ tempru frost nætrinnar.
Megu af sliikum sauikum¹¹ helgir menn upp gefa i nauðum nöckura
10 luti eptir atvikum ok nauðsynium, þa sem regla þeira byðr, utan
ast ok goðvili er iafnan halldandi, en predikan ok bænahalld, sva
ok faustur sem handaverk, ero eptir tima skipan ok staða ok
tilfella fram¹² hafandi eptir [hinna beztu¹³ manna dæmum.
Engillinn mælti enn við Petrum: „Far i klæði þitt¹⁴ ok fylg
15 mer.“ Hann giorði, sem honum var boþit, en vissi eigi til fullz,
hvart þat var syn eða sannleikr, sem¹⁵ fyrir hann bar. Eptir þat
foro þeir¹⁶ um hit fyrsta ok annat varðhalld, þat er hia myrk-
vastofuvörðunum ok riddaronum¹⁷; komu þeir til iarnhliðs; þat
hlið leibir til borgarinnar ok truiz hafa verit æ þeim garði, sem
20 var umhverfis¹⁸ myrkvastofuna¹⁹, en hun var annathvart²⁰ utan
borgar eða i utanverðri borginni. Þat port laukz²¹ upp sialft
fyrir þeim. Ok er þeir höfðu farit um einn bæ²², hvarf engillinn
fra Petro, til þess at hann vissi sik með sannleik or myrkvastofu
leiddan en eigi i draumi eða annarri syn. Þa hvarf hann aptr
25 til eiginligs²³ skilnings, þvíat aðr hafði hann verit með²⁴ hinum
mesta ótta ok [eigi með sialfum ser. Hann mælti²⁵ þæ: „Nu
veit ek með²⁶ sönnu, at guð sendi engil sinn²⁷, þann sem²⁸ mik
greip or valldi Herodis ok undan kallzi²⁹ Gyðinga.“ Þa hit
fyrsta kendi hann, hvar hann var kominn.
30 Eptir þat kom hann at husi³⁰ Marie moður³¹ Johannis Marci,
32 var einn lærisveinn³² en eigi guþspiallamaðr. I þessum husum

1 [engillig orð A²² B 2 bind A¹. 3 lagt A³. 4 [lagða at ser harða B.
5 [likami sina B². 6 af B². 7 [gyrðilinn A¹. 8 stríðleika B². 9 er B.
10 hann mætti tilf. A¹. 11 saal. B; lutum A. 12 frammi B. 13
35 [beztra A¹. 14 þin B. 15 er B. 16 Her beg. atter B². 17 riddara-
vörðunum A¹. 18 um A². 19 carcerem A¹. 20 annattueggja B. 21
þegar tilf. B. 22 by B. 23 sannligs (sameiginligs B², sannleigs B³)
vitz ok B. 24 i B²³. 25 [er hann vissi með sialfum ser, mælti hann
B¹. 26 at A²². 27 til min tilf. A². 28 er B. 29 klandi B; valldi
40 A¹. 30 husum B. 31 su var moðir B²². 32 af lærisveinum B²².

höfðu saman komit margir lærisveinar at biðia fyrir Petro. E er hann knúði dyrr, geck til hurðar mer ein Rode at nafni, hu kendi mal Petri ok varð sva fegin, at hun gáði eigi hurðina up at láta¹, helldr hliop hun inn kallandi, at Petrus var² fyri durum³. En þeir, sem inni voru, svöruðu henni: „Villiz þu, þviat þeir vissu Petrum i myrkvastofu byrgðan. Mærin sannaði hit sama⁵. Þeir er inni voru svöruðu⁶: „Eigi er þat Petru helldr geymsluengill⁷ hans.“ Yfir þenna stað segir Jeronimus, s sva mikil er tign andanna, at fra því er maðrinn er fæddr hefir hvers mannz sala ser skipaðan giætzluengil⁹. Petrus let þ eigi af at knyia dyrrnar¹⁰. Um sífir luku þeir upp. Ok menn sa Petrum, urðu þeir óttafullir. En hann bað þa eigi há tala ok heyra með hliðsemd¹¹ iartegnina, [ella villdi hann, at þe kallaði eigi fyrir því ok¹² gerði hareysti, at þess¹³ yrði vist¹ at hann var¹⁵ lauss vorðinn. Þar næst sagði Petrus, hversu ení tilinn hafði leystan hann or myrkvastofunni, ok bað þa seg Jacobo Alpei Jorsala byskupi, hvat um hann leið, til þess at har segði þeim rettruadum¹⁶ monnum, sem voru i Hierusalem. Þ nott for Petrus¹⁷ i annan stað sakir ótta Herodis ok Gyþinga¹

79. Um morgininn eptir varð eigi litit rugl milli riddara ok myrkvastofuvarðmanna¹⁹ ok²⁰ eptirleitan, hvat af Petro væ vorpit. Fyrir því er eigi efanligt, at hann hefir af luktri myrkvastofunni ut farit. En ef hun hefði opin verit, þa mætti þei auðsynt vera, at hann mundi i brottu vera²¹. Ok²² Herodis fretti þa eptir ok varð eigi viss af riddarum. Leitaði hann þ frekliga eptir við myrkvastofuvörðuna²³, hversu við vissi. E er hann feck ecki af þeim, let hann leiða þa fyrir sik til refsinga. En með guðs²⁴ tilskipan let hann hefndina eigi fram koma, til þe at lausn Petri yrði öngum til meins.

80. Litlu síðarr for Herodes fyrir nauðsyn rikissins²⁵ Judea i Cesaream Palestine, ok kom skamt fra Tyro ok Sidone i striða við þa menn, sem²⁶ i þeim bygðu, þviat hann var þei reiðr. Þeir sottu at malum Blastum höfutvörð hans²⁷ ok fehir

1 luka A²². 2 væri B. 3 dyrum øvr. 4 sagði A¹. 5 at hvaru ti B²². 6 sögðu B²². 7 gæzluengill B. 8 [burðartíð mannzins. 9 varðhalldzengil A³ B²². 10 hurðirnar A¹. 11 hliðsemi A¹. [ok eigi villdi hann, at þeir B¹. 13 þat A¹. 14 [þeir yrði visir i 15 væri B¹. 16 rettruandum A¹. 17 i (or A²) Hierusalem tilf. 18 Juda B. 19 myrkvastofuvarðanna B¹. 20 höfðu i tilf. A². 21 m B¹². 22 En A¹. 23 myrkvastofumennina B². 24 miskunn ok tilf. 25 rikis B. 26 er A². 27 Herodis B.

hafi .ii. ár predikat um Asiam ok aunnur austrriki, en vitiat þo Judeam ok Hierusalem, sem Scolastica Historia greinir. Ok æ enu .xiii. da áre eptir písl Kristz voru þeir Petrus ok Johannes i Hierusalem, ok þa komu þeir Saulus¹ ok Barnabas þangat til þeira, sva at heilagrandi hafði þa kosit² til predikanar ok postoligrar³ tignar⁴ með [fullkominni frægð⁴. En þeir Petrus ok Johannes lögðu fastandi hendr yfir höfuð Saulo⁵, er nafn Paulo⁶ tok með postola tign, ok Barnabe⁷, er aðr er nefndr, ok með þeim Jacobus Alphei með helgum bænum. Ok af þessu dæmi ero settar bænir til hverrar vigslu, [ok sva⁸ at erchibyskup skal hinn þriði vera at¹⁰ byskupsvigslu. Sva er ok i þeiri bok greint, en eigi árit ækvepit, at þessir sömu postolar Paulus ok Barnabas deilldo við Gyðinga⁹, er þeim veittu lastmæli fyrir þat, er þeir skylduðu eigi þa menn, sem fra heiðnum domi sneruz¹⁰ til guðs, at hallda meira af lögmali Moysi en þau .x. laga boðorð, er guð gaf þeim [æ tveim¹¹ steinspiöldum¹¹, en þeir lögðu orskurðinn undir Petrum ok sottu hann heim i Hierusalem. Var þa þing sett til umtals. Ok eptir mörg motkaust hvarratveggiu reis Petrus upp ok syndi með fullri skynsemi, at lögmali Moysi atti eigi at leggiaz æ þa menn, sem fra heiðnum domi sneruz¹² til guðs af dæmi Cornelii ok hans¹³ felaga ok [at dæmum¹³ þeira manna, sem Philippus diakn veitti skirn, þar sem heilagrandi kom yfir þa Cornelium, aðr en þeir væri skirpir með syniligum hætti, ok¹⁴ lagði eigi lögmals ok¹⁵ æ þa. At lyktum lagði Jacobus domsorð æ malit fylgiande tillögu Petri eptir innleidd¹⁶ vitni af lögum ok spamanna bokum. Eptir² þessum orskurð¹⁷ gerþo þeir pistil til heiðinna manna sva mælanda¹⁸ [eptir önnur orð¹⁹: Hinum helga anda ok oss syniz eigi at leggja þunga²⁰ lögmals Moysi æ yðr, helldr at þer varnit²¹ við skurðgoða fornan ok fornaðum lutum, við bloði, við því sem²² kafnar, við saurlifi, ok ef þer varnit við þessum lutum, gerit þer³ vel. En su er skynsemi til, hvi postolarnir fyrirbuðu²³ skurðgoða dyrkan, at sa lutr hafði mest afskeiðis gengit með heiðnum monnum. En þviat þeir voru vanir at drecka bloð, þa²⁴ er þeir fornuðu

1 Paulus B. 2 kiörít (kieyríð B¹) B. 3 postola B. 4 [fagætum forpris B. 5 Sanli B²². 6 saal. A²³ B¹; Pauli B²²; Paulus A¹. 7 1 Barnabas A¹. 8 [sva ok B. 9 Juda B. 10 sneriz B¹. 11 steintabulum A²; [rituð a steinblöðum tveimr B. 12 sneriz B¹. 13 [af dæmi B. 14 en B. 15 sðk B. 16 innleiddu B. 17 Her indfaldar en Lacune i B². 18 mælandi B. 19 [milli annarra hluta B². 20 saal. 2 Fragm.; þungan A¹²; þyngan A² B²; þvingan B¹. 21 variz B. 22 er B. 23 baunnubu B. 24 þat B.

gang af¹ aukning illra verka, at i millum tveggja Tifrar² brua, þeirar mikillar ár sem um borgina rennr³, settu sialfir Romveriar þat skurðgöð, er þeir smíðaðu þeim⁴ svikara til sæmpar ok yfir var ritat æ latinu Simone heilugum guði, veitande honum guðliga sæmð. Honum fylgdi Silene⁵ ein uraðakona, er puta hafði verit [in Tyro⁶. Hana tignuðu þeir sem hit hæsta hugvit. Hana kallaði Simon Luna⁷, en ambattir hennar .v. villistiornur⁸, sik⁹ kallaði hann sialfa¹⁰ solina. En eigi varð sa guðdomr eilifr, er með falsi var fenginn.

84. Þegar stund¹¹ leið, sendi sialfr guð með sinni fagrligri forsjá¹² æ fiordá ári rikis Claudii cesaris¹³ i þessa borg¹⁴ Romam hinn hæsta eyrindreka af mikilleik¹⁵ heilagrar truar ok af haleitri iartegnagerð, hinn [sæla Petrum postola¹⁶, þann er hann skipaði forðum mannligan¹⁷ meistara himneskrar herferðar ok vitran¹⁸ at heyia sannar orrostur ok at reisa herbuðir heilagra mannkosta sva sem buinn at stríða i moti einkannligum alldrtila allz mannkyns. Þessi kom þangat af austriki með sælligum¹⁹ kaupskap²⁰ hins sanna lioss, sva sem himneskr kaupmaðr buinn at selia felaust endalaust lif við andvirði almenniligrar²¹ truar, ok lauk fyrstr upp i Roma himinrikis durum²² með lukli²³ guðspialligrar predikanar. Ok at upprunnu þessu biarta liosi i fyrr nefndri borg tok at firraz villumyrkr Simonis með sinum upphefiara, þviat sannleiks gata, su er Petrus [syndi, birti²⁴ hverium manni, er heyra villdi, hversu hann skyldi koma til sannrar truar fyrir helga skirn.

85. En til þess at geislar guðligs lioma lysti eigi [i einni²⁵ Roma heldr um alla norðrhalfu heimsins, fylgðu fyrr nefndum Petro gaufgir vinnumenn²⁶ guðligrar sæðgiorpar. kænir at kasta korni Kristz i ekru²⁷ andauna, margrar²⁸ ok mikillar²⁹ virðingar Clemens fyrr nefndr, Marcus augiætr lærisveinn Petri ok margir³⁰ af ebreskum monnum. Voru þeir sumir af .lxx. ok tveim læri-

1 ok B 2 Tihar A¹. 3 renn A¹. 4 þessum B 5 saal B¹; Silea B²; Silent A¹²; sífleytt A². 6 [i Tyroborg B. 7 Lunam B. 8 villa-stiornur B². 9 sialfan sik B. 10 mgl. B². 11 skamt B. 12 forsio B. 13 keisara A² B¹. 14 hofuðborg B. 15 mikilmenzku B. 16 [helgazta postola Petrum B. 17 makligan B. 18 kænan B. 19 saal. B²; sælligan B¹; sæmiligum A², sækiligum A³; sannligum A¹. 20 kaupskatt A²³. 21 heilagar B¹. 22 dýrum øvr. 23 saal. A¹ B¹; lykli øvr. 24 [birti, syndi B. 25 [at eins i B. 26 saal. B; vinviðir A. 27 ekru B². 28 saal. A¹; margir B; margar A²³. 29 miklar A²³. 30 Her beg. atter B³.

sveinum Kristz¹, sumir voru lærisveinar² Petri ok annarra postola. Ero þessir fair nefndir af morgum: Marcialis, Savinianus, Potencianus, Altinus³, Fronto, þessir voru af Kristz lærisveinum. Þa voru enn aðrir ægiætir menn, sem fyrr nefndr Marcellus, er
5 verit hafði lærisveinn hins sviksama Simonis, ok margir þeir, sem eigi greina bækr, nær⁴ komu til rettrar truar. Þat finnz ok i helgum bokum, at Perpetua, er Eusebius segir verit hafa eiginkonu Petri, hafi með honum komit i Romam. Pistill Marcelli segir ok Petronillam hans dottur þangat komit hafa, sem siðarr mun getits
10 verða.

86. At eigi syndiz hinn sæli Petrus til litillar nytsemþar fram bera Kristz predikan eða i vind sæ sinum orðum, tendraði hinn helgi andi sva mikinn elld guðligrar astar i hiörtum þeira manna, sem hunangsæta kenning kristiligrar truar heyrðu af hans
15 munni, at þeir urðu með öllu eigi saddir, þo at þeir heyrði hann⁶ hversdagliga, helldr lögðu þeir bæn at Marco hans lærisveini, er aðr var nefndr, at þa luti, sem hans meistari Petrus predikaði með orði, styrkti hann til [eilifrar minningar⁷ fyrir þeira beiðzlur með staðugligu lettri, at hverr sæ, sem⁸ þat fengi, mætti bæði
20 uti ok inni staðfestaz i þess hattar hugsunum, ok eigi letu þeir fyrri⁹ af, en þeir fengu sina fysi. Bar hann sina bok¹⁰ æ dögum Claudii cesaris¹¹ i þeim¹² luta rikis, er Aquilegia heitir. þar sem hann predikaði at boði sins meistara, ok af þessum saukum sem nu voru¹³ hirtar. Sem¹⁴ hinn helgi Petrus vissi sik flettan þessu
25 starfi fyrir hinn helga anda með [sónnum siðlætisstuld¹⁵, varð hann geysi glaðr kennandi þeira goðfysi ok sanna tru. Eptir þat leit hann æ ok skoðaði verkit, staðfesti ok lögleiddi, bioðandi at lesa ok eptir at rita sva við, sem guðs nafn gófgaz æ iarðriki i heilagri kristni. Ok þo at Marcus hefði eigi varn herra seð¹⁶,
30 bar hann fram þessa haleitu kenning af munni sins meistara Petri. Nöckuru siðarr sendi [hinn sami¹⁷ Petrus þenna Marcum guþspiall- amann til Egiptalandz, kendi hann kenningar i Alexandria höfuðborg þessa sama landz, ok hellt þar sinn stol snuandi utalligum¹⁸ lyð til guðs með predikan ok postoligum taknum, at
35 fulltingianda hinum helga anda. En i enda sins lofiga lifnaþar

1 mgl. B. 2 discipuli A¹. 3 ok tilf. A² 4 þeir tilf. B². 5 sagt B.
6 þat B. 7 [eilifra fagnaða A². 8 er B. 9 fyrr A², fyrum B.
10 fram tilf. A². 11 keisara A² B¹. 12 þann A¹. 13 ero B. 14
En þa er B. 15 [saunnu litillæti B¹, saunnum litillætis stríðum B².
40 16 senan B. 17 [mgl. B. 18 mörgum B².

for hann til guðs sannr pislarváttr ok dictator¹ heilags guðspíall i sinu postolasæti Alexandria æ² atta áre ríkis³ hins niðinglig Neronis. Var þar sípan settur patriarchastoll [eptir forsia⁴ heilagr byskupa⁵, ok er sigrfarardagr hans siaunda⁶ kalendas Maii.

87. Heilagr Marcialis frændi hins sæla Stephani kom me frændum⁷ sinum til Jesum .xv. vetra gamall, þa er hann predikað ættmonnum Benjamin Jacobs sonar, ok var skirðr af sælum Petr at guðs domis. En þa er frændr hans foru heimleiðis, var þessi Marcialis með drottnei fylgiandi honum iafnan ok skipaðr i hin lægri lærisveina tolu Kristz. Hyggia menn þenna Marcialem haf verit settan i millum postolanna, þa er þeir foru i iafnat sin i millum⁹. En eptir uppstigning Kristz¹⁰ fylgði hann Petro, því hann var honum skyldr¹¹ at frændsemi. En þa er Petrus haf lengi predikat i Roma, vitraðiz honum drottinn Jesus Kristr bioðan honum at senda Marcialem til Galliam, þat heitir nu Franci. Hann kallaði þa Marcialem til sin ok sagði honum synina. Epti þat sendi hann Marcialem [hinn sama¹² vel lærðan með .ii. prestum [æ sinn veg¹³. Ok er þeir komu langt aleiðis¹⁴ fra borginn andaðiz annarr [hans forunautr¹⁵ ok var i iorð laginn¹⁶. E Marcialis varð hryggr við þetta ok hvarf aptr i borgina Roma ok sagði sælum Petro postola þenna atburð. Hann svaraði honum æ þa¹⁷ leið: „Hverf aptr skiotliga ok ber¹⁸ með þer staf minn þinni hendi¹⁹ ok legg æ likit, ok mun hann²⁰ lifna.“ Hann fe [ok gerði²¹, sem honum var boðit, ok reis upp þegar sa, er at var grafinn. Marcialis bar þenna staf með ser ok sneri i anna sinn til guðs .xii. þusundruðum²² manna, en i annat sinn .x. þusundraðum, sva at þeir toku fulla skirn, fyrir þat er þeir s hann reisa upp dauða menn með þessum staf. Nöckurn diöfuloðan mann, þann sem Hildibertus het, leysti hann af helviti ok vigi til munks. Ein fru lagði ok staf Petri yfir bonda sinn körlægan²³ ok varð hann þegar heill. Meðr þeim sama staf slöckti hann elldzbruna Byrdigalisborgar. Riddara nöckurn ok husfru hann diöfuloð leysti hann ok. En at liðnum .xl. vetra fra pisl Jes

1 doctor B. 2 hinu tilf. B. 3 mgl. B. 4 [ok at forraði B. 5 postol B¹. 6 saal. A¹; .vii. A² B; septima A². 7 saal. B; frænda A. 8 bobi i 9 [a miðil B¹. 10 vars herra A¹. 11 tengðr B. 12 [i Galliam i 13 [mgl. B. 14 a leið B. 15 [af hans forunautum B. 16 lagðr A¹ grafinn B. 17 þessa B. 18 haf B¹. 19 [mgl. B. 20 þat A². 21 [saal. B; þegar A. 22 þusundum B². 23 af diofi kyrktan B. 2 kaurleginn A¹; mgl. B.

Kristz vitraðiz hann honum sialfr ok sagði honum fyrir enda lífs sins okinnngongu hins eilífa lífs. Ok at samansömnunum kristnum monnum, þeim sem hann hafði guði aflat, predikaði hann lengi fyrir þeim, ok eftir þat¹ tok hann harða riðusótt. Ok at sialfum drottni honum moti komanda leið [hann or likama til himins flutt af hans englum samtengiandi hans háleitum helgum monnum² at eilífu.

88. Helgir menn guðs Savinianus, Potencianus ok Altinus fóru i Romam með Petro postola; fyrir þeira bænir veittuz³ monnum heilsugiafir. Þessa alla sendi Petrus postoli norðr um fiall til þess at afla guði Galliam, er aðr var miok gefin fyrir skurðgoða [villu ok⁴ dyrkan bæði með orðum ok eptirdæmum⁵ virðuligra verka ok ágættra⁶ iartegna. Hann skipaði Savinianum primatem yfir alla Galliam ok sendi hann i Sennonisborg, er þa var hin frægazta, hun er nu kollut Sainz. Ok er hann kom þar, predikaði hann guðs orð alla tíma án afláti ok sneri mörgu folki [fra blotum⁷. En illr diðfull ok ófundsamr um alla goða luti harmaði sinn skaða ok eggjaði sina einkannliga⁸ vini æ hendr byskupi. Þeir fullgerðu skiott vilia vandz⁹ meistara¹⁰ slöckvandi Savinianum byskup með ollum skunda [pridie kalendas Januarii¹¹. Honum fylgði skiott vel vingaðr frændabalkr, heilagr Potencianus, ok Eodardus¹², Altinus ok Serotinus, ok voru allir grafnir undir borginni Sennonis.

89. Claudius cesar¹³ hafðiz við i hernaði þann tíma, er Petrus postoli kom i Romaborg, ok æ því æri lagði hann undir sik Bretland ok Orkneyjar. Hann sendi Agrippam son Herodis Agrippe til Jorsalalandz með konungstign, reð hann ríki þar sem¹⁴ landit var heriat. Claudius feck ok þann domanda eða rettara¹⁵ yfir allt ríkit, er Felix het.

90. Flavius Clemens consul Romveria ok foðurbroðir¹⁶ Clementis¹⁷ pafa var ok lærisveinn Petri postola ok af honum sendr i Galliam Belgicam með byskupstign til þeirar borgar, er Mectis¹⁸ heitir, með öðrum¹⁹ guðs vinum, at kenna þar kenningar. Hann steig²⁰ yfir marga dreka, ok hinn²¹ mesta af þeim steypiti hann með sinum hondum stolu bundinn, þeiri sem hann var vanr

1 [þar eptir *övr.* 2 [hans ond or likam. til himinríkis flutt af guðs englum samtengendr (samtengiandi *B*²³) hans vinum *B.* 3 mörgum siukum *tílf. B.* 4 [mgl. *B.* 5 dæmum *A*¹ *B*². 6 dasamligra *B.* 7 [til guðs *A*³. 8 einbugaðliga *B*¹; einhvatliga *B*². 9 *saal. B.* vöndzligs *A*², sins *A*³, valiðs *A*¹. 10 *magistri A*¹. 11 [predikanda iatnan *B.* 12 Edvardus *B.* 13 keisari *A*² *B*¹. 14 til er (*a. tílf. B*¹) *B.* 15 soknarmann *B.* 16 fostbroðir *A*¹². 17 *saal. B.* Clemens *A.* 18 Mectis *B.* 19 *saal. B.* ollum *A.* 20 ste *A*³ *B*². 21 hinum *A*².

æ halsi at hafa, i æ þæ er Falia¹ heitir, sva at hann sæz alldregi síðan.

91. Hinn heilagi Fronto var ættaðr fyrir norþan fiall ok fra unga alldri guði kiærr. Hann var af Petro postola til byskups vigðr ok sendr i Petragoricas, þangat sem hann var fæddr. Hann reisti upp Gregorium prest, þann sem andaðiz i hans ferð, at æ hann² lögðum staf Petri postola, eptir þvi sem Speculum Ecclesie⁴ segir. Hann aflaði guði .lxx. munka i sinum stað honum til þionostu. Fyrir hann gerði varr herra þat takn, at camelar baru [utan mannliga leiðzlu at munkum möglandum fyrir matleysi þær¹⁰ vistir⁵, sem iarl sa sendi þeim, er Spīrius het, þa er sialfr guð vitraþi [honum þeira⁶ hungur.

92. Heilagr Memmius byskup romverskr⁷ ok storburðugr var af sælum Petro til byskups vigðr ok sendr síðan i Galliam með Dionisio, er síðan var af hinum sæla Clemente skipaðr [byskup i¹⁵ Parisborg⁸, ok Eucherio byskupi Triverisborgar ok Saviniano fyrr nefndum, er til Sennonis for, ok Synicio byskupi Suessionum ok auðrum .vi. byskupum ok Domiciano diakn. Þeir voru þa sva samþyckir i drottni Jesu, sem þeir væri af einum kviði bornir. Ok er þeir voru komnir .xviii. milur af Roma⁹, toku þeir ser¹⁰ náttstað. Þar andaðiz Domicianus ok var i iorð grafinn. En hinn sæli Memmius byskup hvarf aptr i Romam ok kom fyrir hinn heilaga Petrum sva mælandi með¹⁰ mikilli hrygð: „Heyr þu, minn haleiti meistari! Viti þat yðvarr heilagleikr, at diakninn, sa er þer skipaðut með mer til þess at predika guðs orð, er nu¹⁵ dauðr i¹¹ veginum.“ Postolinn mælti¹²: „Tak¹³ trefr af klæði minu ok far þangat, sem hann var grafinn, ok legg æ likit segiandi þessi orð: Drottinn Iesus ok varr meistari Petrus byðr þer, at sva sem hann bauð¹⁴ þer með sinum munni hiaverandi¹⁵, statt þu¹⁶ upp ok seinka ecki [með mer at ganga¹⁷ ok predika heiðnum¹⁰ þioðum guðs orð, at¹⁸ þat lios guþspialligrar kenningar, er falslaust er ok fæam kunnigt. verði ollum opinbert.“ Hann gerði sem honum var boþit, ok fór til þess staþar, sem diakninn la dauðr, ok lagði klæðatrefr þær [æ likit¹⁹, sem hann bar eptir ser,

1 Falia A¹. 2 mgl. B 3 at A²³ B¹. 4 Historiale A². 5 [saal. B; 35 mannliga fæðu utau mannliga l. at m m. fyrir matleysi, þa A. 6 [saal. A² B; þeim þetta A¹³. 7 at kyni tilf. A². 8 [Parisar byskup A² B. 9 Romariki A¹². 10 af A². 11 a B. 12 svaraði honum sva mælandi B. 13 þu tilf. B. 14 biði A¹. 15 hiaveranda A² B². 16 nu tilf. B. 17 [mer at fylgia A¹. 18 saal. B; ok A. 19 [yfir hann B. 41

með fyrr nefndri skipan, ok reis sa upp heill, er aðr lá dauðr [i dusti¹. En Memmius styrði cathalensem kristni .lxxx. ára ok andaðiz at gervum² mörgum iartegnum.

93. Sva segir Speculum Ecclesie, at .ii. byskupar Eucherius³ ok Valerius foru norðr um fiall sendir afsælum Petro með auðrum monnum [i Galliam til predikanar⁴. Ok er þeir voru storliga langt æ leið komnir, andaðiz sa maðr af liði þeira þeim nauðsynligr, er Maternus het. Þeir hurfu þa aptr i Romam ok sögðu sælum Petro dauðan⁵ Maternum þeira forunaut, þann sem þeim var nauðsynligr⁶ til þionostu ok predikanar. Sæll Petrus svaraði þeim: „Farit aptr, bræðr, ok berit með yör⁷ staf minn ok leggit æ hinn dauða, ok mun hann⁸ lifna.“ Þeir foru sem hann bauð ok komu fram⁹ i þann stað, er Maternus var grafinn, [sva at¹⁰ .xl. daga voru liðnir fra hans grepti¹¹; þo at hvaru lögðu þeir staf¹² Petri æ¹³ hinn fulnaða, ok reis hann lifs¹⁴ upp. Ok til styrkingar þessa takns var sia hinn sami Maternus til byskups vigðr i þeiri borg, er Treveris heitir. Predikaði hann þar guðs tru¹⁵ fyrir heiðnum monnum .xl. vetra ok gerði margar iartegnir. Kom þat þar fram, sem¹⁶ drottian mælti við lærisveina sina: Ok þer munut meiri luti gera i iartegnum en ek hefi gert. Þat skal sva skilia: Eigi mun sa er æ mik truir meiri luti gera en ek, en meiri luti mun ek gera með honum en æn honum.

94. Linus ok Cletus voru iafnan með sælum Petro, eigi sem hinir hæstu kennimenn helldr sem hins hæsta kennimannz fullting-¹⁷ iarar, þviat Petrus fal þeim æ hendi stíorn kristninnar ok at letta af ser veralldligum fiðlskyldum, at hann mætti sik¹⁸ varðveita talmanarlausan hinum hæstum lutum, þat er bænahalld¹⁹ studeran ok predikan, ok fyrir þessa dyggiliga²⁰ þionostu, er þeir voru i settir með postoligri tign, urðu þeir makligir at teliaz i catalogo²¹ með byskupum, sem siþarr mun sagt verða.

95. Hermagoram lærisvein Marci ewangeliste skipaði Petrus i stað sins meistara byskup yfir Aquilegiam, dyrligan mann ok fullan af helgum anda. Gerði hann allzkyns takn til birtingar kristninni en til niðranar heiðnum dómi. Heilagan Apollinarem²² sendi ok hinn sæli Petrus i Ravennaborg, sneri hann þar mörgum

1 [i duptri B²; mgl. B¹. 2 saal. B; gefnum A. 3 [at predika i Gallia B²³

4 vera tilf. B. 5 nauðsynligaztr A². 6 yckr A² B²³. 7 skiott tilf. B²⁴. 8 sva fremi B²³, mgl. B¹. 9 [at A²; er B²³, en B¹. 10 greptri B. 11 yfir B²³. 12 heill A². 13 orð B²³. 14 er B²³. 15 sialir

40 tilf. A²³. 16 bænahaldi B²³. 17 dyggiliga A² B.

lyð til guðs, gaf syn¹ blindum, hölltum göngu, heilsu líkþráam, en líf dauðum, ok var pindr undir² Vespasiano cesare³ fyrir vöru rettrar trúar⁴ ok auðlæðiz⁵ eilífa⁶ dýrð.

96. Langt væri⁴ varri usnilld at telia lærisveina þessa⁵ guðs vinar, er vel flestar borgir Italie ok annarra nálegra landa auðgæði⁶, með agiætum formælandum, eptir því sem hann gat framaz við komit⁶. Sva er ok umattuligt at segia, hversu marga menn hann hefir af dauða reist, ok ovist dauðligum manni, þar sem eigi at eins gerði hann sialfr iarteinir, hölðr ok margir aðrir undir⁷ hans nafni, þar sem skuggi hans yfirborinn⁸, [stafr hans, trefr klæða⁹ hans, burgu siukum ok veittu⁹ líf dauðum. Hann geck ok um sio¹⁰ sem um land, stauðvaði allzkyns vaða, en letti¹¹ allðri af goðu verki. Hverr mun ok þat greina mega, hversu mörgum vitranum guð let ser sóma at birta hans briost, þar sem naliga oll hans verk ok framferðir, rað ok rauksempir, styrkti hinn helgi¹² andi, ok þat ma rettliga segiaz af hans iartegnagerð, at hans hinir minnztu lutir [se margra¹² heilagra manna hinir mestu lutir. Þvi [leggjum ver niðr¹³ fleira af honum at segia fyrir¹⁴ leti ok fáfræði, skundandi¹⁵ til þess at segia¹⁶, hvilikum dauða drottinn leiddi hann til himneskra fagnaða.

97. Fyrr nefndr cesar Claudius hafði nær .x. vetr ríki, sva at Petrus var i Roma, en .xvi.¹⁷ ær allz. Hann kaus til þess valldz, er hann hafði styrt, Neronem, er atti Octoviam dottur hans. Þessi Nero var hin fyrstu .v. ár sins ríkis miok¹⁸ hogværr. Hann setti Festum yfir Jorsalaland, þar sem eigi reð Agrippa, er fyrr¹⁹ var nefndr. I hans stað kom Albinus, en eptir hann kom Florus, sa er síðarr skal fra segia. En Agrippa broðir Herodis, sa sem prefectus var at tign, reð mestu með Nerone heima i Róma. Þessi Nero var mikill kvennamaðr, um alla fram¹⁹ fullr af [flestum mannlöstum²⁰. Ok fyrir²¹ því at sækiaz ser um glikir, [saman²² þinga niðingar²², var fullkomit flærðafelag með þeim²³ Simone mago ok þessum Nerone, er hans villa var þeck ok fanginn²⁴ var skiott af hans flærðum. Þviat Simon het honum, ef hann tryði

1 sion A²³ B. 2 veslum tilf. B¹. 3 keisara B¹. 4 er A³ B. 5 Petri B. 6 komiz A² B. 7 i A², með B. 8 myl. A². 9 [eðr trefr 35 klæða hans burgu siukum, ok stafr hans veitti B. 10 þurrum fotum tilf. A¹. 11 let A¹. 12 [margir se annarra A¹. 13 [leggjum ver fyrir A² B. 14 sakir B. 15 [fysir o:s at skunda A². 16 með tilf. B. 17 .xiii. B. 18 yfrit A² B¹. 19 fullifr tilf. B². 20 [öllum löstum A¹; illzku A². 21 með A², i A², myl. B. 22 [tilf. B. 23 fyrr nefndum 44 B. 24 fenginn A¹.

honum¹, at gera hann mestan² af konungum, sigrsælan i orrostum, heilan at likama, langælígan at lífstundum ok sér sameilífan. En sá trúði, er eigi kunni slíka luti³ sannri raun at reyna ok hann trúði hinn hæsta hialpara sinnar andar, [ok fleckaði sva⁴ 5 goð upphauf með glæpiligum⁵ enda⁶. En fyrirbending fylgianda mællis var su⁷, at æ setta áre hans ríkis fell ellding yfir hans borð með mikilli ógn. Var þessi Nero þaðan af sva miok fylldr af illzku, at hann fleckaði skirleikinn með allzkyns oheyriligu⁸ samlífi, horanum ok frændsemisspellum ok alla vega moti natt-
¹⁰ uru. Hann fleckaði mildina með grimmleiknum, þvíat hann saurgaði sínar hendr með allzkyns manndrápum, utsteypandi bænabloði eiginna vina ok felaga, frænda ok tengðamanna, bræðra ok móður⁹. Hann var ok fleckandi sialfs síns hendr¹⁰ með fílkyngi ok fordæðuskap, hann fleckaði ok hugreckina með allzkyns bleyði,
¹⁵ leti ok eptirlífi, hann fleckaði truna með allzkyns udygð, ok hellt hana við öngvan en rauf við alla, öngum betri en öllum verri, þeim er fyrir honum voru cesares¹¹ kallaðir¹², þvíat fyrstr af þeim syndi hann sik uvin guðdomsins lyptandi vapnum i moti kristnum monnum æ .xii.^{ta} ære ríkis síns, sem sagt mun verða¹³.
²⁰ 98. I þenna tíma stoð hinn sæli Petrus með öllum krapti i moti villu Simonis, stundum sér¹⁴ fylgianda¹⁵ sælum Paulo en stundum fraveranda, eptir því sem hans saga greinir. Var hann af Festo formanni Gyþinga¹⁶ fluttr¹⁷ i Romam, þa er Nero hafði .ii. vetr ríkt. Var hann þar um .ii. ár i¹⁸ fríalsu varðhalldi ok leigði
²⁵ sér kornlauðu¹⁹ til predíkanar, sva²⁰ at honum var ecki lofat or borginni at fara, en um .x. ár var hann nöckuru²¹ fríalsari, for hann þa til predíkanar æ Vestrlönd i orlofi²², þvíat Nero var þa eigi fullkominn i sinni illzku. Áa .xii.^{ta} ære ríkis Neronis²³ kom hann aptr, sem sagt mun verða, en var pindr æ hinu .xiii.^{da} ari.
³⁰ 99. Nu af því at þessir Kristz postolar²⁴ Petrus ok Paulus voro kennarar kristinna manna, [mikils hattar meistarar²⁵, haleitir i goðum verkum, elskarar mannkosta ok hærri hugarkrapti, höfðu þeir Neronem höfuðæran af [heiðnum domi²⁶ Simonis vakit upp til

¹ a hann B. ² meistaramann A¹. ³ at skília eðr tilf. B. ⁴ sin B¹.
⁵ glaumsamligum B¹. ⁶ [mgl. B²². ⁷ sva A²². ⁸ saal. B; uhreinu A², mgl. A¹². ⁹ mæðra A³. ¹⁰ heiðr B. ¹¹ keisarar A² B. ¹² Her mgl. 2 Blade i B². ¹³ síðarr tilf. B. ¹⁴ at B³. ¹⁵ fulltingianda B. ¹⁶ Juda B.
¹⁷ bundinn tilf. B. ¹⁸ at B³. ¹⁹ saal. B; i hus A²; koronu A¹³.
²⁰ þo tilf. B. ²¹ nöckorum mun B¹. ²² leyti B. ²³ Nero A.
²⁴ riddarar B. ²⁵ [mikilfengir at meistaradomi B. ²⁶ [saal. A²; fílkyngi B³; heiþingium A¹; höfðingium B¹.

hins mesta fiandskapar moti ser, þvíat liossins verk ero sur i augum sonum myrkranna. En þo at fraveranda Paulo væri Petrus einn i moti hinum illa Simone, gerði hann ollum bert fals hans ok fiölkyngi, galldra ok [glæpi ok sionhverfingar¹, þær sem hann villti heimskra manna hugi með, ok hann stoð hvarki² æ ; rettu ne æ sonnu, þar til er Simon var af ollum dugandi monnum giörr at skömm ok at skaupi, sva at hann laut³ þa skömm at hylia⁴ með þögn ok þungri sut, ok [at hann hafði⁵ annars stapar reyndan mátt ok megn⁶ Petri, dirfðiz hann þo enn⁷ i Romam kominn því at hrosa, at hann reisti upp [menn af dauða⁸. 10

100. [A þessum⁹ timum¹⁰ andaðiz einn ungr maðr frændi cesaris¹¹, storburðugr ok miok harmdauði¹². Margir þeir er hia¹³ voru staddir minntu æ, at profa skyldi, hvart hann mætti upp reisaz. Petrus var hinn frægazti i þesskyns verkum, en heiðnir menn lögðu þar ongvan trunat æ, at dauðir menn mætti upp risa. 15 En krankr harmr kraði lækningar, sva at farit var til Petrum. Voru þeir ok sumir, er Simonem [sögðu tilkallanda¹⁴, en baðir komu. Petrus mælti þa við Simonem: „Þvi at þu hrosar um þenna lut þinum mætti, gef ek þer orlof¹⁵ til, at þu gangir fyrr til hins dauða ok reynir þina framkvæmð, en ef þu mátt eigi¹⁶ þetta gera, man ek til ganga ok biðja Jesum Krist, at hann reisi upp hinn dauða“ En því at Simon vissi sínar¹⁶ flærðir mikinn framgang fengit hafa með heiðnum monnum, setti hann þann skildaga, at ef hann reisti upp af¹⁷ dauða, skyldi folkit drepa Petrum¹⁸, er hann hafði angrat sitt hit mikla valld i¹⁹ mein- gerðum. Folkit svaraði: „Lifanda [skulum ver brenna hann²⁰.“ Simon mælti þa: „At þvíliku skapi [skulut þer²¹ mer hegna²², ef Petrus ma²³ framarr.“ Petrus samþykkti skildaganum²⁴. En Simon geck at sænginni²⁵ möglandi mikla galldra, sva at hinn dauði tok at hrista höfupit ok hræraz. Heiðingiar [sögðu þegar kallandi²⁶, at hinn dauði lifði ok mælti²⁷ við Simonem, en sloguz með fiandskap æ Petrum, er hann dirfðizt at keppa við [þvilika

1 [gerninga, glæpi ok figurur B. 2 hvergi B. 3 varð B. 4 þola A¹
5 [þo at hann hefði B. 6 magn B¹, megin B². 7 mgl. B. 8 [dauðir
menn B. 9 [I þann B². 10 tima B². 11 keisarans A² B. 12 harmdauðr A¹. 13 við B. 14 [kölluðu at A². 15 leyfi B. 16 framsetta
sina ok B. 17 hinn B. 18 fyrir þa dirfð tilf. B. 19 með B.
[skal hann i elldi brenna B². 21 [skal B². 22 hefna A¹ B².
vinnr B. 24 skildagann A². 25 reckiunni B. 26 [kölluðu þegar
B². 27 talaði A².

mann¹. Petrus krafði þá hliðs, ok at því fengnu mælti hann:
„Ef hinn dauði lifir ok ler með² sonnu af dauða reistr³, tali hann,
gangi hann, snæði⁴ hann. Sionhverfing er þetta en eigi sannleikr,
er hinn dauði⁵ syniz hrista höfuðit. [Dragit nu Simonem⁶ fra
hvilunni, ok mun þá synaz, hvat satt er.“ Iafnskiott sem þat var
gert, læ hinn dauði með ollu uhræriligr. En Petrus stoð langt
fra hvilunni ok flutti fram hliðliga sina⁷ bæn. Eptir þat kallaði
hann hátt: „Ris upp þu, hinn ungi maðr, græði þik drottinn
Jesus Kristr!“ Iafnskiott reis hinn dauði⁸ upp, geck ok talaði ok
10 snæddi⁹. Eptir þat fal Petrus hann æ hendi moður sinni. Menn
baðu þá postolann, at sia maðr fylgði honum. Hann svaraði:
„Ecki skaðar¹⁰ hann, þo at við skilim, þviat hann er¹¹ eigi skildir
við þann, er hann let upp risa, þess þrælar erom ver.“ Hann
sneriz þá til moður hins unga mannz ok mælti: „Ottaz þu eigi,
15 kona! Ver uhrygg¹² um son þinn, hefir hann sinn hirði nu.“
Folkit villði nu¹³ drepa Simonem. Petrus mælti: „Höldzti¹⁴
þunga pinu hefir Simon, þott hann¹⁵ kanniz við, at hans iþrottir
vinna ecki. Lifi hann nu ok siai¹⁶ Kristz riki vaxa þo at oviliandi.“
Simon varð þá i brottu¹⁷ með fullkominni skömm. En i hefnd
20 þessar vanvirðingar¹⁸ batt Simon olman hund æ veg [fyrir Petrum¹⁹,
at hann rífi²⁰ hann i sundr. Petrus kom þar skiott ok leysti hann,
ok hliop hann þegar eptir Simone mago ok rak hann undir sik.
Petrus mælti: „I nafni drottins Jesu Kristz byð ek þer, hundr,
at eigi bitir þu holld Simonis, helldr rifir²¹ þu klæði hans.“
25 Hundrinn las þá i munn ser klæði Simonis²² gaulandi ok slöngdi
honum ut af mur borgarinnar. Kom Simon ecki fyrr aptr i
Romam en [einu ari síðarr²³. Þá gat hann sva hagat sinum
orðum, at Nero truði honum.

101. A nöckurum tima þá er Simon var fyrir Nerone ok
10 taldiz guðs son, mælti hann: „Hvi tortryggir þu minn guðdom,
þann er ek profa með verkum?“ Nero mælti: „I hveriu matt
þu²⁴ profa, at þu ser guð²⁵?“ Simon mælti: „Bioð þu at höfut
25 af mer höggvit i myrkum²⁶ stað, ok [lati þar²⁷ liggia bukinn

1 [Simonem (þvillikan mátt tilf. B¹) B. 2 at B¹. 3 risinn B. 4 eti A².
5 liðni B¹. 6 [Dragit nu Simon A¹. 7 stutta B¹, skamma B². 8 liðni
B¹. 9 neytti vista B. 10 sakar B². 11 mun B. 12 orugg B. 13
þu B. 14 hellzti A²²; yfrit B. 15 lifi ok tilf. B². 16 seae A¹. 17 at
fara tilf. B². 18 [þessarrar hneisu B. 19 [Petri A² B¹. 20 skyllði
rifa B². 21 rif A². 22 miog tilf. B. 23 [eitt aar síðan A²²; eitt ar
var liðit B. 24 þat tilf. B. 25 guðs son B². 26 döckum B. 27
[latið þar eptir B².

ok höfupit, sem af er höggvit, ok ef ek ris eigi upp æ þriðia degi, vit þat til viss, at ek em gulldramaðr, en guð, ef ek ris upp.“ Nero let nú þetta gera, sem Simon¹ bauð. En því bauð² Simon [þetta at gera i myrkum stað³, at hann bra með folkyngi sinu liki i⁴ hrut einn ok let hann⁵ halshöggva. Syndiz þeim⁶, sem þetta [vann, hrutrinn⁷ Simon, til þess er af var höfuðit. Þetta höfud bar hann til lioss, ok sa, at þetta⁸ var hrutz höfud en eigi höfuð Simonis, en [þo þorði hann⁹ eigi at segja þetta Nerone, at eigi birti hann sialfr þat, er¹⁰ hann hafði eigi sva gört, sem honum var boðit. Simon kom nu ok tok i braut [hafuð ok bol hrutz-¹¹ ins¹¹, ok æ þriðia degi syndi hann sik Neroni sva mælandi: „Lat þurka¹² blóð mitt [þat er saman er runnit i¹³ þeim stað, sem ek var halshöggvinn¹⁴, þvíat nu hefi ek upp risit af dauða, sem ek het þer.“ Nero truði nu þessi lygi ok dyrkaði Simonem með hinni mestu virðingu.

102. Hinn sæli Petrus varð viss þessa tíðinda ok¹⁵ reis i moti með ollum krapti, birtandi guðs tru sanna vera en flærð Simonis hegomliga¹⁵. Þvi varð hann fyrir fiandskap¹⁶ Neronis ok mörgum vandræðum. Aa þeim tíma vitraðiz honum Jesus Kristr sva mælandi: „Simon ok Nero ero fullir af diöflum ok hugsa þer i moti¹⁷ at standa; hirð eigi þu¹⁷ at ottaz, þvíat ek mun vera með þer, ok nu man ek gefa þer huggan af tilkvamu þions mins Pauli. I morgin man hann ganga i Romam. Siau manaði munut þit beriaz við Simonem, ok þa er þit hafvit steypit honum til helvitis, munu þit með sigri¹⁸ til min koma.“ Petrus varð feginn þessu¹⁹ fyrirheiti ok giorði guði þackir.

103. A næsta degi eptir vitranina kom hinn sæli Paulus i borgina¹⁹, ok iafnskiott runnu Gyðingar²⁰ i moti honum sva mælandi: „I varri tru ert þu fæddr, hana átt þu at veria, ok eigi er þat rett, þar sem þu ert ebreskr [ok af ebreskum monnum kominn²¹, at þu kallar²² þik meistara heiðinna þioða ok verndarmann²³ þeira, sem eigi hafa umskurparskið²⁴, ok þar sem þu hefir hana, er orett at þu eyðir hana. En þess biðium ver, at þa er þu so²⁵

1 hann B. 2 bað B. 3 [þetta gera i dökum stað B¹; i dauckum stað vera hoggvinn B². 4 a B. 5 tilf. B. 6 honum A². 7 [saal. B væri øvr. 8 þat B. 9 [þorði B². 10 at A². 11 [hræ hrutz höfud ok bol (ok fal tilf. B²) B. 12 þerra upp B. 13 [or B². högginn (i tilf. B²) B. 15 ok diöfulliga tilf. B². 16 Simonis ok tilf. 17 mgl. B. 18 piningarsigri B. 19 Romam B. 20 Judar B. 21 [kyni A². 22 saal. A¹ B¹; kallar A² B². 23 varnarmann B. 24 u

Petrum, eyðir þu hans kenning, þviat hann tekr af þváttdagahalld¹,
 eyfir hann² neomenias at nyiu tungli, ok oll vár hatiparhölld
 unytir hann.“ Paulus svaraði: „[Þat verð² auðvelt at profa
 mik sannan Juða, þviat ek helld þváttdag ok skurparskirn, þviat
 , guð hvilldiz æ þeim degi af verkum sinum. Ver höfum ok lögmál
 Moysi ok verk höfþingia³ [varra æ bokum skrifat⁴, þaðan af megum
 ver vita, hvat Petrus predikar þessu likt i ríki heiþinna manna.
 En ef hann vill innleiða nöckura nyiung, þa byriar, at við finnimz
 fyrir [utan alla⁵ sturlan [ok oroa⁶ ok utan⁷ öfund, at ek mega⁸
¹⁰ at allra yðvarra⁹ vitni syna hann yfirkominn. En ef ek ok þer
 megit þat [vitni bera honum¹⁰, at hann veri kenning sína með
 vitnum ebreskra boka, samir oss öllum at hlyða honum.“ Ok þa
 er Paulus hafði þetta talat ok annat þessu likt, foru þeir at finna
 Petrum ok sögðu honum: „Paulus heitir einn ebreskr maðr, sem¹¹
¹⁵ þik vill finna, ok verðr þu [hann at finna¹², þviat þeir er hann
 fluttu hingat, [gefa honum eigi orlof¹³ at fara sva¹⁴ sem hann
 vill, fyrr eu þat er lof Neronis cesaris¹⁵.“ Petrus varð storliga
 feginn¹⁶ þessi sögn, stoð þegar upp ok for at finna Paulum.
 Sem¹⁷ þeir sæz, gretu þeir fyrir fagnaði ok faðmaðuz lengi, sva
²⁰ at hvarr döggaði annars yfirklæði með tárur. Eptir þat settuz
 þeir niðr, ok greindi Paulus [allar tilstauður¹⁸ sinnar ferðar með
 siovarvalki ok margskyns mæðu¹⁹. Petrus sagði i moti, hvilikar
 umsátir ok vandræði hann hafði þolat af Simone mago. Eptir
 þat for Petrus heim, þviat daginn kvelldaði²⁰.
²⁵ 104. [Um morgininn eptirkomanda²¹ iafnskiott sem dags-
 brunin syndi endalykt nētrinnar, kom Petrus at þeim durum²²,
 sem Paulus var fyrir innan. Var þar²³ fioldi ebreskra manna ok
 heiðingia, var mikil deilld²⁴ milli þeira. Gyþingar mælltu: Ver
 erum valit kyn²⁵ konunga ok kennimanna ok ægiaetra guðs vina
³⁰ Ábrahe, Ysaach ok Jacob ok allra spamanna, þeira sem guð syndi
 sína leynda luti ok stormerki. En þer heiþingiar ok allir yðrir
 kynsmenn²⁶ eigut ecki i yðru ætterni, þat er mikit se, utan þat

1 þváttdagshalld B. 2 [saal. B; þvi byðr ek A. 3 hófuðfeðra B.
 4 [a varum bokum B². 5 [an allri B. 6 [orða B¹. 7 mgl. B. 8
 Her beg. atter B². 9 saal. A³ B; yðvar A¹; yðra A². 10 [sia A².
 11 er B. 12 hitta A²; [hans at vitia B. 13 [leyfa honum eigi B
 14 þangat A² B. 15 keisara B¹. 16 [storfeginn B²³. 17 En þa er
 B. 18 [alla tilstöðu B. 19 mæðingum B¹; meiðingum B²³. 20 en um
 morgininn (war hann tilf. A²) aptrkomandi tilf. A¹². 21 [tilf. B. 22
 dyrum øvr. 23 uti fyrir mikill tilf. B. 24 deila B. 25 ker A¹. 26
 ættmenn B²³.

sem saurgat er af skurðgoðum ok blotum [ok auðrum rækiligum lutum¹.“ Sem² Juðar höfðu slikt talat, andsvöruðu þeir sem fra heiðni voru snunir til Kristz³: „Ver fyrirletum þegar villur várar, er ver vissum hit sanna, ok fylgðum því síðan, en þer vissut, hveriar iartegnir yðrir feðr gerðu, tokut við lögum ok sæð taku spamanna, hversu þeir gengu þurru fótum [yfir haf⁴, en drektu uvinum sinum i því sama hafi með guðs trausti. Þer sæð ok skylligan stolpa fara fyrir yðr um daga en elldligan um nætr. Guð gaf yðr atvinnu⁶ af himni, en vatn af steini. Eptir sena þessa alla luti, smiðaðut þer yðr kalf ok færðut honum fornir. En ver, er engi taku sæm, truðum⁷ þann guð, sem þer hafnaðut ok fyrirletut.“ Ok er Paulus heyrði [þessa þrætus, mællti hann: „Eigi hæfir yðr at keppaz æ þessa lund, helldr byriar yðr at hugleiða, hversu guþ let fram koma þat, er hann het feðr⁹ yðrum Abrahe, at i hans kyni munda blezan taka allar þiðir. Eigi gerir hann grein i milli manna, þvíat þeir sem undir lögum hafa misgert, skulu eptir lögum dæmaz, en þeir sem undir öngum lögum syndgaz, munu fyrir utan lög tapaz, þvíat sva mikil vitzka er skiput¹⁰ i briost mannanna, at hann¹¹ ma natturliga¹² losa goða luti en fyrirdæma illa luti, ok þat með ser hugsa, at æsakandi ero pinandi¹³ en afsakandi ero ömbunandi.“ En þa er Paulus hafði talat þessa luti ok þessum lika, myktuz margir af hvarumtveggjum. En höfðingiar Gyþinga stoðu miok i moti kenning postolanna, þvíat þeir bönnuðu þeim þinghus sin. Petrus hof þa upp sinn hinr heilaga munn ok svaraði þeim æ þessa lund um þenna lut:

105. „Heyrit nu, hinir kærustu bræðr, helgan anda Abrahe fyrirheitanda, at hann mundi af ævexti kviðar hans setia man yfir velldissæti hans, þenna sama mann sem himneskr faðir mællti þessi¹⁴ orð til: Son minn ert þu, i dag gat ek þik. Hengdu höfðingiar kennimanna Juða hann æ krossins tre sakir sinnar öfundar, at hann leti fram koma lausn mannkyns, er nauðsynlig var þessum heimi, sva¹⁵ sem hann hafði fyrir sagt, þa er hann sagðiz þessa luti alla þola munda, at sva sem Eva var sköput a rífi Adams, sva væri heilug kristni formerut af Kristz síðu æ krossinum deyianda sva fögr, at hun væri án fleck ok rucku¹⁶ Þessa götu syndi guð Abrahe, Ysaach ok Jacob, ok synir eni

1 [mhl B. 2 Ok þa er B. 3 guðs B. 4 [um sío B¹. 5 fullting B¹². 6 fæðzlu A². 7 þegar a tilf. B. 8 [þessar kappantur B. 9 saal. A²² B²²; feðrum A¹ B¹. 10 skopuð B. 11 hon B. 12 natturliga B¹. 13 saal. B; vinnandi A. 14 þessor A¹. 15 þa B. 16 hrucku A² B

ollum þeira sonum, at þeir gangi¹ rettan veg² kristiligrar truar, en standi eigi i ötru sinagoge. Snúiz nu til guðs, kærir³ bræðr, ok gangit i fagnat laupur yðvars Abrahe, þviat [guð efndi⁴ þat sem hann het honum. Af þessum sama Jesu saung David própheta⁵ sva mælandi: Sór drottinn ok iðraz eigi⁵, þu ert kennimaðr at eilifu eptir skipan Melchisedech. En þessi spá kom þa fram, er Jesus hinn æðzti kennimaðr æ krossinum hangandi færði forn sins líkama ok dreyra fyrir allri verolld.

106. Eptir þessar fortölur postolanna ok aðrar þessum líkar¹⁰ sneriz til retrar truar mikill fioldi hiaveranda⁶ folks, en þeir voru ok þo harðla fair, sem til þess iatuðu sik trua með falsaraðomi, at eigi syndiz þeir opinberliga vanrækia guðs boðorð eða æminningar postolanna. Ok þa er þinghushöfþingiar Juða ok blotbyskupar heiðinna manna sa, at fyrir predikan Petri⁷ mundo¹⁵ þeir af dæmþir sinum sæmðum ok fíarafla, vöktu þeir upp hurr⁸ með folkinu. at þeir skyldi⁹ lofa Simonem magum fyrir sialfum Nerone¹⁰ en lasta postolana.

107. A þessum tímum sneriz utalligt¹¹ folk til Kristz truar fyrir predikan¹² Petri. Sva bar ok til, at hinar tignuztu husfrur¹³ Libia kona Neronis ok Agrippina kona¹⁴ Agrippe prefecti¹⁵ sneruz til guðs ok villdo ecki þaðan ífra¹⁶ samrækia við bændr sina. Fyrir predikan¹⁷ Pauli fyrirletu margir menn riddarasyslu af herliði Neronis ok fylgðu guðs tru; sva ok nöckurir af sialfs hans herbergissveinum komu til Paulum ok gerðuz kristnir sva fram¹⁸ arliga, at þeir komu ecki ífra þvi¹⁸ til hallarinnar. Simon magus verðr nu miok heitr¹⁹ við þetta ok lygr nu mörgum lutum²⁰ æ Petrum fyrir folkinu, segiandi hann vera galldramann ok svikara. En þeir sem sa þa undarlíga luti, er hann²¹ gerði, hugðu vera sannar jartegnir ok truðu hans falsaraðomi. Hann let synaz, sem²² eirormar²² hrærði sik, ok hundar af steinum skornir giæi, en eirligar líkneskiur hrærðiz²³ eða hlægi. Hann let ok synaz, sem hann flygi i loptit upp ok hyrfi eptir þat. Þar i mot græddi Petrus siuka menn með guðs orði, gaf syn blindum, hölltum göngu, heilsu líkþrá, líf dauðum. Hann bauð ok folkinu eigi at eins

13 1 saal. B; geri A. 2 stig B. 3 kærur A²³. 4 [hann endi B. 5 [mun eigi iðraz B 6 heyraðna B. 7 ok Pauli tilf. B. 8 saal. A¹² B; kurr A³. 9 skylldu B. 10 saal. A³ B; ser A³, ser ok Nerone A¹. 11 ótaululigt B. 12 kenning A¹. 13 frur A². 14 husfreyia A³. 15 greifa A³. 16 af B. 17 Petri ok tilf. B. 18 [síðan B². 19 reiðr B¹. 20 lytum B¹. 21 40 Simon B. 22 saal. kun A¹; eitormar övr. 23 reiddiz A².

at forðaz Simonem, helldr þar með at birta hans uhæfur, at eigi syndiz þeir diöfulsins vælum¹ samþyckia. Af þessu tilbragði var Simon hataðr ok rekinn² af öllum skynsömum monnum ok siðlatum, [at þeir³ kolluðu hann⁴ gallDRAMANN ok glæPAFULLAN, en predikuðu Petrum með guðs lofi, en vinir Simonis sögðu Petrum vera gallDRAMANN, veitandi honum ælygi fyrir flutnings⁵ sins meistara.

108. Þessi orðsvif komu um siðir fyrir Neronem. Hann kallaði þá Simonem magum i sitt herbergi. Sem hann var inn-genginn⁶, tok hann at skipta likium, syndiz stundum ungr, stundum miðalldri⁷, breytandi sér með fiandans [fiolkyngi i ymsar asionur⁸. Sem⁹ Nero sa þat, hugði¹⁰ hann, at Simon væri guðs son. Petrus var þá nær ok sagði, at Simon var þiofr, lyginn, gallDRAMaðr, heriansson¹¹, glæPAfullr, guþniðingr, [ok sa sem fyrirdiarfaði¹² oll guðs boðorð ok gagnstaðligr öllum sannleik, ok ecki stæði eptir, nema þat at hans illzka væri¹³ öllum opinberliga upplökin¹⁴. Simon geck þá fyrir Neronem sva mælandi: „Heyr mik, hinn goði cesar¹⁵! Ek em guðs son af himni stiginn. Allt til þessa hefir Petrus einn saman staðit mer i mot, en nu er tvinnuð¹⁶ þessi motstaða¹⁷, þviat Paulus, sa er slikt hit sama kennir sem Petrus mer gagnstaðliga luti, er nu sagðr predika með honum. Þvi er auðsynt, herra, at ríki yðvart mun eigi standa mega, nema þu latir þeim bana vinna¹⁸.“ Við þessi orð Simonis¹⁹ varð Nero miok angrfullr²⁰, ok bað²¹ um morgininn eptir þessa menn fyrir sik leiða með miklum skunda.

109. Annan dag komu þeir Petrus ok Paulus Kristz postolar ok Simon magus i domhus Neronis cesaris²², ok þá mælti þessi sami Simon: „Ek vil yðr kunnigt gera, goði herra, at þessir menn ero lærisveinar eins nazareni, sem mer standa i moti; en eigi ero þeir sva vel tilkomnir²³, at þeir hafi slíka tru sem Judar, helldr ei þvers fra því.“ Nero mælti: „Hvat er nazarenius?“ Simon mælti: „Ein borg er æ Judea iafnan mer gagnstaðlig, su er Nazareth heitir, af henni tok nafn meistari þeira, þviat hann var þar.“ Nero mælti: „Ver vitum, at guð elskar hvern mann, því

1 velum *B*. 2 rekr *B*¹. 3 [ok *A*² *B*². 4 sem var, daðlausan *tílf.* *B*². 5 *saal.* *B*; fullting *A*. 6 kominn i herbergit *B*². 7 miðalldra *A*². 8 [fulltingi i margar figurur *B*. 9 Ok þá er *B*. 10 hugsaði *B*. 11 trúðr *B*¹; *mgl.* *B*². 12 [svivirdandi *B*. 13 eigi *tílf.* *A*¹. 14 [*mgl.* *A*¹ *B*². 15 keisari *B*¹. 16 *saal.* *B*¹; tvinnuð *A*², tvinnat *A*¹, tvíföld *A*², tvíföldut *B*². 17 motstefna *A*¹. 18 *mgl.* *B*¹. 19 Simonar *B*. 20 reiðr *A*². 21 bauð *B*. 22 *mgl.* *B*¹. 23 at skoti komnir *B*.

seg¹ mer, hvi þu vill² illa þessum monnum.“ Simon mælti:
„Þíat þessir menn rangsneru alla Judeam, til þess at engi maðr
[tryði mer 3.“ Nero mælti þa við Petrum: „Fyrir hvi erut þer⁴
sva rangsnunir ok⁵ yðrir kynsmenn?“ Petrus sneri þa sinum
5 orðum til Simonem⁶ sva mælandi: „Veitz þu, at þu mattir marga
svikia en mik alldri, ok þa sem þu sveikt kallaði Krístr til sin or
þinni villu fyrir mína predíkan. Af því undrumz ek, með hveriu
trausti þu dirfíz at hrosa þer í konungs⁷ augliti, ætlandi þik munu
sígri Krístz lærisveina [fyrir fíolkyngi þína 8.“ Nero mælti: „Hvat
10 er Krístr?“ Petrus svaraði: „Sa er Krístr, sem Simon kallar
síð vera, en er [þo með öngu moti⁹, þíat verk Simonis ero hin
verstu ok díðfullig, ok sialfr hann er hinn versti. En ef þu,
Nero, vill víta þá luti af Krísti¹⁰, sem um hann gerðuz í Judea,
tak þu pístil Poncíi Pílati ritaðan [til Tíberíum¹¹, ok nem þar af
15 þessa luti.“ Nero let þa færa ser þenna pístil, en hann sagði sva:

Poncius Pílatus sendir kveðiu¹² Tíberío. Nýliga bar þat til,
at ek profaða Gyðinga¹³ hafa sakir eiginnar ófundar skipat ser
ok sinum kynsmonum pínu með grímmri fyrírdæming. Þíat þar
sem þeira feðrum¹⁴ var því fyrírheitit[, at guð¹⁵ mundi senda
20 þeim sinn hinn helga son af himni, þann er [eptir rettindum¹⁶
mundi kallaz konungr þeira, ok því með heitit, at hann mundi fra
mey¹⁷ beraz lata æ íarðríki, ok hann mundi vera guð ebreskra
manna; þenna kominn¹⁸ vissu Júpaz hafa gefit síon¹⁹ blíndum
monnum²⁰, reinsan líkþram, [græðing kararmonnum, eiginlígt²¹
25 vít díðfuloðum monnum, en líf dauðum, gengit þurru fótum yfir
síð, bópit víndum at kyrraz ok gert mörg önnur takn²², ok þo at
allir Gyðingar segði hann guðs son, slóguz höfðingiar kennímanna
með ófund æ hann, ok höndum tekinn selldu þeir hann í mínar
hendr, líugandi æ hann auðru eptir²³ annat, sögðu hann vera galldra-
30 mann ok gera í moti lögum þeira. En ek truandi þeira lygum²⁴
sellda ek²⁵ hann bárdan [í þeira hendr ok dóm²⁶. Eptir þat
krossfestu þeir hann, ok at²⁷ honum grofnum settu þeir varðhalldz-
menn. En hann reis upp æ þríðia degi at mínum ríddarum

1 þu tilf. B. 2 villt A²³ B². 3 [skyldi mer trúa B. 4 þit B. 5 Her
beg. atter B². 6 Simonar B. 7 höll ok tilf. B. 8 [með fíolkyngi þinni
35 B²³. 9 [allz ecki A¹. 10 Krísti A¹. 11 [til Tíberíj B²; at Tíbe-
ríum B¹. 12 vín sínum tilf. B². 13 Jüda B. 14 feðgum A¹. 15 [af
guði, at hann B. 16 [at verðugu B. 17 meyo B. 18 mgl. A² B.
19 syn A²³. 20 hölltum gonu A². 21 [mgl. A². 22 daíndi B.
40 23 aa A¹. 24 lygðum B. 25 mgl. A². 26 [undir þeira dom ok valld
B. 27 mgl. B.

geymandum. Ok sva miok hitnaði illzka Juða, at þeir gafu þessu sómum riddarum fe til at segia lærisveina hans hafa grip likama hans. En þá er þeir höfðu tekit penninga, mattu þeir eigi þegia, vattandi² sik hafa sena hans upprisú, ok sva þat at þeir höfðu³ fe tekit af Juðum. Ritaða ek því þessa luti, at eigi dirfiz nöck urr liugari yðr annat at flytia, sva at þar fyrir truit þer⁴ lygðum Juða.

At lesnum pistlinum mællti Nero: „Seg mer, Petre, hvað allir lutir hafa æ þann veg giörz um hann?“ Petrus mællti „Eigi blecki ek yðr, agiétr⁵ herra, at sva er. En Simon þessi er fullr af lygi, umkringdr af flærðum, sva at hann hyggr⁶ sik þá vera, sem eigi er hann. [I Kristi er hinn hæsti sigr⁷, ok fyrir þann manudom, sem⁸ hann tok a⁹ eiginligan¹⁰ guðdom, let hann yfirbæriligt¹¹ valld ser soma at hialpa mönnunum. En i Simon [ero tvennir¹² mættir¹³, mannz ok diöfuls, þess er fyrir mannin leitar mönnum talman at vinna.“ Simon mællti: „Undrumz ek hinn goði cesar, þat, er þer ætlit ufroðan¹⁴ mann¹⁵, fiskimann hin lygnazta, nöckurs tillit¹⁶ verðan, sem eigi ma metaz af orðsnill ne ætt¹⁷, ok eigi er pryddr með nöckurs kyns valldi. Ok at eig synumz¹⁸ ek lengi þola þenna minn uvin, man ek biöða englu minum at hefna min æ honum.“ Petrus mællti: „Eigi ottum ek engla þína, en þeir munu mik ottaz verða¹⁹, fyrir þat traust ok þann krapt er ek hefi²⁰. af drotni minum Jesu Kristo, þeir er þu, Simon, lygr þik vera.“ Nero mællti: „Hvi ottaz þu eig Petre, Simon²¹, þann er guðdom profar með²² mörgum tilraunum? Petrus mællti: „Ef guðdomr er með Simone, rannsaki hann leynd luti hiartans ok segi mer²³, hvat ek hugsu eða²⁴ geri; en ti þess at eigi megí hann liuga, mun ek fyrrum²⁵, herra, yðr kunnig gera, hvat ek hugsu.“ Nero mællti: „Gack hingat fyrst ok se mer, hvat þu hugsu.“

Petrus mællti: „Biöðit at mer se færðr einn bygghleifr, ok æ leyniliga með farit.“ Ok þá er þat var gert, sem sákveþit var mællti Petrus: „Segi Simon nu, hvat ek hefi hugsat ok hvat el

1 brott tilf. B. 2 saal. B; vitandi A. 3 hefði B. 4 [þer truit A¹ 5 hinn agietri övr. 6 lygr A². 7 [Jesus Kristi er hinn hæsti konung A¹. 8 er B²³. 9 saal. B; ok A. 10 sinn B²². 11 saal. A¹ yfirvættligt A²³; agiðligt B¹³; agripligt B². 12 tveir A³. 13 [e tvennr mattir B. 14 okaenan B. 15 ok tilf. A² B. 16 mgl. B. 17 ætterni B. 18 syniz B. 19 mgl. B. 20 haft tilf. A¹³. 21 Simonen B. 22 taknum ok iarteignum ok tilf. B. 23 nu tilf. B. 24 hvat el tilf. B. 25 fyrri A³; fyrr A².

hefi mællt, ok sva hvat ek hefi gort.“ Nero mællti: „Villt þu, at ek trua Simonem, þann er [daudan mann reisti upp¹ ok sialfan sik let haishoggva ok syndi sik sialfum mer upprisinn æ þriðia degi, eigi vita² hvat gert er³, þar sem hann giorði þat⁴ er ek bauð honum?“ Petrus mællti: „Eigi gerði hann [þessa luti⁵ fyrir mer.“ Nero mællti: „Mer hiaveranda⁶ gerði hann þessa luti⁷, ok hann bauð englum sinum af himni til sin at koma, ok komu þeir.“ Petrus mællti: „Ef hann giorði hit meira, hvi gerir hann þa eigi hit minna? Segi hann nu, hvat ek hefi hugsat eða gert.“ Nero mællti: „Hvat segir þu⁸, Simon? Eigi fæ ek skilit⁹, hvat liðr [i millum yðvar¹⁰.“ Simon [mællti: „Segi Petrus hvat ek hefi hugsat.“ Petrus mællti: „Þa er ek geri þat, er ek hefi hugsat, mun ek syna mik vita, hvat þu hefir hugsat.“ Simon¹¹ mællti: „Vit þat, hinn goði cesar, at engi veit hugsan mina¹² nema guð einn, ok at visu lygr Petrus, ef hann segiz vita.“ Petrus mællti: „Hvi leynir þu, hvat ek hefi gort eða hugsat i leynd, ef þu veitz, þar sem þu segir þik guðs son vera?“

En Petrus hafði blezat hleifinn¹³, þann sem honum var fenginn. ok brotit, ok latit brotin i baðar ermar ser. Þa reiddiz¹⁴ Simon, er hann matti eigi birta hugsan Petri ok kallaði hátt: „Laupi nu fram [miklir hundar¹⁴ ok rífi Petrum i sundr at masiánda Nerone cesare.“ Jafnskiott sa menn hunda undarlíga mikla¹⁵ laupa at Petro ok vilia rífa hann i sundr. En hann retti baðar hendr sínar, sem þa er hann var vanr at biðiaz fyrir, ok syndi¹⁵ þannig hundunum braupit, er hann hafði blezat¹⁶. En þeir hurfu, þegar er þeir sa þat. Petrus mællti þa við Neronem: „Nu synda ek mik vita, hvat Simon hafði hugsat, eigi með orðum helldr með verkum. En i því er hann ognaði¹⁷ mer englunum, en hundarnir komu, syndi hann sína engla eigi vera guðlíga helldr hundlíga¹⁸.“ Nero mællti þa við Simonem: „Sigráða hygg ek ockr nu vera.“ Simon mællti: „Slikt lek hann mer i Judea ok allri Palestina ok i Cesarea. Ok af því at hann þreytti opt við mik, nam hann þetta af mer, því at þetta er englum gagnstaðligt, en til þess at hann mætti forþaz¹⁹, nam hann þetta af mer; en þat er auðsynt²⁰,

¹ [daudum gaf líf B. ² munu tilf. A². ³ eða mællt tilf. B. ⁴ hvat A²² B²³. ⁵ [þetta B. ⁶ hiastandanda B. ⁷ alla tilf. B. ⁸ nu tilf. B. ⁹ skilt B. ¹⁰ [yðar a meðal A², yðvar a milli B. ¹¹ [tilf. B. ¹² tilf. B. ¹³ byggbleifinn B. ¹⁴ [hundar olmir ok miklir B. ¹⁵ stóra A¹. ¹⁶ signat B. ¹⁷ hotaði B. ¹⁸ siandlíga B². ¹⁹ þa tilf. B. ²⁰ auðvið B¹³.

at engi veit hugrenningar manna nema guð einn.“ Petrus mælti: „Því at þú birtir eigi [hugsanir manna serhverra¹, synir þú þat² lygi vera, er þú kallar þik guð.“

110. Nero [mælti þá til Paulum³: „Hví talar þú ecki, Paule?“ Hann svaraði: „Þat vil ek þér kunnigt gera, at mikit illt man vaxa i ríki þínu, ef þú lætr Simonem sliku fram koma⁴, sem nú stundar hann æ, ok [hann mun því⁵ skiott steypa⁶ or [sinni stöðu⁷.“ Nero mælti þá við Simonem: „Hvat segir þú nú, Simon?“ Hann svaraði: „Veiti engi merskyllða virðing⁸, ef eigi syni ek mik [guð vera⁹.“ Nero mælti: „Fyrir hví¹⁰ dvelr þú at birta þinn guðdom, at¹¹ Petrus ok Paulus se pindir?“ „Simon mælti: „Lát þú háfan turn af viðum¹² gera, ok mun ek i hann stiga. Þá mun ek biðða englum minum, at þeir beri mik [at ollum asiandum¹³ æ himna til feðr mins. Ok ef þeir Petrus ok Paulus megu eigi þetta gera, muntu profa þá vera fakunniga¹⁴ menn.“ Nero mælti þá: „Hvart heyrir þú, Petre, hvat Simon segir? Af þessu ma¹⁵ birtaz, hvart hann hefir meira krapt en¹⁶ guð þinn.“ Petrus mælti: „Heyr mik, cesar! Nu muntu hit bezta skilia mega, ef þú vill, at Simon þessi er fullr af diófi.“ Nero mælti: „[Til hvers samni þér orða¹⁷ undanfærslu¹⁸ at mer?¹⁹ sa dagr er eptir þenna kemr mun yðr²⁰ profa.“ Simon mælti: „Truir þú, hinn goði cesar, at ek se galldramaðr, þar sem ek var dauðr ok reis²¹ upp?“ [Simon hafði brugðit líki sinu æ hrut einn ok latit hann halshögga, en la sialfr i leynum til ens þriðia dags, ok at brott teknum hruzins bol ok hauði kom hann fyrir Neronem ok sagðiz af dauða risinn, sem fyrr segir. Ok af þessu mælti Nero: Hinn næsti dagr mun yðr profa²².

23 Nero sneriz þá til Paulum ok mælti: „Heyr mik, Paule, ok seg mer, fyrir hveria sauk þú talar ecki, ok hverr var þinn lærifaðir, ok hvilika kenning bauðt²⁴ þú fram i borgum eða kastalum, eða hvilikir urðu þeir²⁵, sem þik heyrðu, fyrir þína kenning? Ok fullkomliga hygg ek þik vera fyrir²⁶ utan alla speki, ok eigi trui ek þik nöckurn krapt mega vinna.“

1 [hugsan serhverra manna B. 2 sialfr B. 3 [sneriz þá til Paulum ok mælti B. 4 fara B. 5 þér A¹. 6 [mun þat skiott steypaz B. 7 [sinu (!) ríki A¹. 8 vegsemð A¹. 9 [guðs son B¹. 10 hveria sök B. 11 þeir tilf. B. 12 triam B. 13 [tilf. B. 14 okæna B. 15 mun B. 16 eða B. 17 fullting ok tilf. A¹. 18 undanferlum B²; undirfellum B³. 19 [mgl. A³ B¹. 20 ek A¹. 21 ek tilf. B. 22 [mgl. A³ og B³. 23 Þinn sami tilf. B. 24 bart B. 25 Her mgl. 1 Blad i B³. 26 mgl. B.

111. Paulus hof upp sinn signaða¹ munn sva til orðz takandi: Hyggj þu, at ek virða makligt eða viðrkvæmlegt at tala skynsemd við otrufullan mann ok vitstolinna², illan ok galldrafullan, þann sem sialfs sins önd hefir dæmda³ til eilífs ufagnaðar⁴, þess er honum mun skiott at hendi koma, ok liugandi segir sik þann vera, sem eigi er hann, ok með sinni fiolkyngi lockar andir manna i eilífa⁶ tapan. En ef þu vill⁷ heyra hann eða veria hans mal, mant þu tyna önd þina⁸ ok tapa ríki þínu, þvíat þessi Simon er hinn versti maðr. Ok sva sem Jamnes ok Mambres leiddu 10 Pharaonem ok annan egiptzkan lýð i villu, til þess at þeir drektuz⁹ i enum rauða sío, keunnir þessi maðr með fiandans prettum¹⁰ faður sins marga illa luti, ok gerir fyrir¹¹ fiolkyngi ok með auðrum¹² illum vælum¹³, þeim sem með monnum nemaz¹⁴, sviandi marga uvara menn til fyrirdæmingar þins¹⁵ ríkis. En 15 ek bið [með sorgfullu hiarta hinn¹⁶ helga anda, at þat diófulsins sendibod, sem¹⁷ ek se fyrir þenna mann steyppt vera¹⁸ ok dreift um alla veroldina, megi skiott [birt verða¹⁹, hvilíkt er. Þvi at sva sem hann heitr sik með engla hondum munu upp hefiaz til himinríkis, mun hann steypaz²⁰ til hins neðra²¹ helvitis, þar sem 20 gratr er ok gnisting²² tanna. En þar sem þu spurðir mik at kenningu mins meistara, vil ek þer kunnígt gera, at hana taka þeir einir, er²³ hana heyra með hreinu briosti. Þa luti kenda ek folkinu, at allir helldi frið sin i milli ok ast, ok fra Hierusalem kenda ek þessa kenning allt til borgar þeirar, er Illiricum heitir. 25 Ek kenda alþýðu at elskaz sin i milli; ek kenda yfirmonnum²⁴ ok auðgum monnum at elska eigi yfirgirnd eða ofmetnat, ok at setia eigi ván sína i ovisum auðæfum, helldr undir guði; ek kenda meðalmonnum at una við einfallda [atvinnu matar²⁵ ok klæðnaðar; ek kenda fataekum²⁶ monnum at fagna sinni fataekt; ek kenda 30 feðrum at kenna sonum sínum sannan guðs ótta; ek kenda sonum at hlyða heilræðum feðra sinna; ek kenda [eignaðum monnum²⁷ at luka skatta²⁸ með skynsemi; ek kenda kaupmonnum

1 blezaba B¹, mgl. B¹. 2 orvęntan B. 3 fyrirdæmda B. 4 ofarnaðar B¹ 5 þat B. 6 endalausá B. 7 villt A²³ B¹. 8 saal! A¹³ B¹; þinni A² B¹. 9 i eilífum dauða tilf. B. 10 hreckvise B. 11 fyrir folkinu með tilf. B¹. 12 ollum L. 13 velum B. 14 veniaz A². 15 síns B¹. 16 [sutfullr i hiarta með hinum B. 17 er B. 18 verða B. 19 [birtaz A¹. 20 með svortum díoflum tilf. B¹. 21 neðsta díups B. 22 gnistingar B. 23 sem B. 24 yfirmonnum B. 25 eignar A²; [eign atvinnu B. 26 eiginlausum B¹; þurfa B¹. 27 [saal B¹; eignarmonnum B¹. 28 [bondum at luka (lífa A²) A.

at luka vel skulldir¹ ok skipleigur; ek kenda öllum þessum at luka vel leiðangra ok landzskyldir þionum valldzins; ek kenda husfreyium² at elska eiginbændr³ sina ok ottaz þa sem herra⁴; ok kenda bondum⁵ at hallda æ þa leið tru við eiginkonur⁶ sinar, sem þeir vilja⁷, at þær haldi⁸ við þa; ek kenda þeim, at þat sem eiginbondinn pinir með konunni, ef hun horaz liggiandi með auðrum manni en sinum, pinir guð með bondanum, ef hann horaz liggiandi⁹ með annarri konu en sinni; ek kenda herrum¹⁰ at vera miukum við þræla sina; ek kenda þrælum at þiona truliga¹¹ herrum sinum ok ottaz þa sem guð; ek kenda kristnum monnum at göfga einn guð almatkan ok usyniligan. En þessi¹² kenning var mer eigi af monnum kend helldr fyrir Jesum Krist ok fauður dyrþar, þann sem mik kallaði af himnum, ok sa hinn sami drottinn minn Jesus Kristr mælti við mik, þa er hann sendi mik at predika: Ek mun vera i þer lifs andi öllum æ mik truanum, ok ek mun oll þin orð ok verk rettlat gera.“

112. Nero sneriz þa til Petrum ok mælti: „Hvat segir þu, Petre?“ Hann svaraði: „Allir lutir ero sannir, þeir sem Paulus hefir sagt, þviat mörg ær ero liðin, síðan ek heyrða fra honum¹³ sagt af minum byskupum, þeim sem¹⁴ ero i ollu Romariki¹⁵, ok þeir skrifuðu til min af orðum hans ok verkum, þviat hann hafði verit i fyrstu ofsoknarmaðr¹⁶ Kristz truar ok rettz lögmals. Eptir þat kallaði hann raudð af himni, su er honum kendi allan sannleik, fyrir þa sauk at hann hafði eigi fyrir ófund helldr fyrir ovitzku verit uvin varrar truar. Ok því at fyrir oss voru falskristar alikir sem Simon ok falspostolar ok falsspæmenn, þeir sem onyta villdo helgar bækr ok eyða sannleikinum, af því var nauðsyn, at þvilikr maðr sem Paulus er, væri sendr at þreyta við þessa menn, þar sem hann hafði ecki annat giort fra¹⁷ barnæsku¹⁸ sinni en at skoða vandvirkliga stormerki guðligs lögmals, þau er hann lærðu¹⁹ til þess at vera varnarmaðr sannleiksins, sva sem aðr var hann framflytiari²⁰ falsleiksins, en nu niðrbrotzmaðr þess sama falsleika. [Ok því at hans hernaðr æ Kristz vini var eigi fyrir ófund²¹ helldr fyrir vernd lögmals, talaði sialfr sannleikrinn til hans af

1 Her falder en Lacune i B¹. 2 husfrum B. 3 bændr B. 4 drottna B. 5 eiginbondum B. 6 husfrur B. 7 villdi B. 8 helldi B. 9 mgl. B. 10 herramönnum B. 11 saal. B; miukliga A. 12 þessor A¹. 13 tilf. B. 14 er B. 15 Romavellði A²², Romveriaðr alldi B. 16 ofsøkari B. 17 Her beg. atter B². 18 bernsku B. 19 lærði A¹ B². 20 framflytiandi B¹. 21 aufundar sakir B.

himni með þessum orðum: Ek er sannleikrinn, sa er þu verr at þinni þyckiu. Lat¹ af at stríða æ mik, því at ek em sa er þu stríðir æ, þa er þer syniz sem þu stríðir i² moti uvinum sannleik-
sins³. Ok þa er hann kendi hvat rett var, fyrirlet hann þat sem hann [hafði aðr varit⁴, fylgiandi: þeim sem aðr hafði hann á
barit⁵, ok geck guðs götu, þvíat hann er lifs gata ollum fyrir sik gangandum, sannleikr ecki liugandum ok eilíft líf öllum rett truandum.

113. Simon mælti þa: „Heyr mik, hinn goði cesar⁷, ok
10 skil, hvilikan⁸ motblastr þeir veita⁹ mer með einu samþycki. Ek em sannleikrinn, en þessir menn skilia at moti mer.“ Petrus mælti: „Engi er sannleikr i þer, ok af einni saman lygi talar þu allt ok giorir.“ Nero mælti þa: „Hvat segir þu, Paule?“ Hann svaraði: „Þat sem þu heyrir af Petro, tru þu min orð vera,
15 við höfum einn skilning, þvíat við höfum einn drottin Jesum Krist.“ Simon mælti: „Hyggi þer, herra, at ek mega disputeran¹⁰ fram koma i moti þessum monnum, er samband hafa gort [at fyrirkoma¹¹ mer?“ Eptir þat sneriz hann til postolanna sva mælandi: „Heyrit mik, Petre ok Paule! Vitit þat til viss, at
20 [ver .iii. munum¹² þar koma, sem ek mun yckr dæma, þo at nu mega ek yckr ecki¹³ gera.“ Paulus mælti: „Heyr nu¹⁴, hinn sgiæti cesar⁷, hvilikum ógnum hann heitr ockr fyrir.“ Petrus mælti: „Fyrir hvi gabbar¹⁵ þu eigi at vitstolnum manni, þeim er sva hafa diðflar leikit¹⁶, at hann hyggz eigi munu opinberr
25 verða?“ Simon mælti: „Giðrit¹⁷ mer þackir fyrir þat er ek þyrmi yckr, þar til er ek syni minn mátt.“ Paulus mælti: „Sva talar þu um¹⁸, sem þu munir usakaðr undan komaz.“ Petrus mælti: „Eigi mun Simon trua, at hann se eigi Kristr¹⁹, nema hann siai krapt drottins Jesu Kristz.“ Simon mælti þa: „Heyr
30 mik, hinn hæsti cesar⁷, ok hirð eigi at trua þessum monnum, þvíat þeir gera bæði, hafa skurðarskirn en neita²⁰ hana þo auðrum²¹.“ Paulus mælti þa: „Aðr en við kenðum sannleikinn, toku við líkamliga skurðarskirn, en síðan hann birtizt, hölldum við ok veitum auðrum hiartaliga skurðarskirn.“ Petrus mælti: „Hvi hefir

35 1 Lett B. 2 at B¹; aa B². 3 veritatis A¹; [mgl. A². 4 rettet; verit A²² B¹, gert B². 5 [var fylgiandi aðr A¹. 6 [mgl. A¹². 7 keisari B¹. 8 hve mikinn A¹. 9 hafa i moti A¹. 10 disputan B. 11 [i moti A². 12 [ner .iii. manudum mun B¹. 13 mein tilf. A¹. 14 mik B. 15 skulkar B. 16 at tilf. B. 17 Gefit B. 18 Simon tilf. B. 19 guð B¹. 20 veita B¹. 21 mgl. A².

Simon tekit skurðarskirn, ef hun er ill? “ Nero mælti þa: „O hefir Simon skurðarskirn? “ Petrus mælti: „Til þess tok Simo skurðarskirn, at hann mætti framarr bleckia andir ebreskra manna, ef hann syndi sik vera gyðing² ok leti sem hann konu guðs lögmal.“ Nero mælti: „See ek, Simon, at reiði ok ófund hiarta þins leiðir þik ætíð at stríða upp ætíð menn þessa, þvíat e see, at mikil ófund er milli þín ok Kristz þeira, ok því ottumz er at þú verðir yfirkominn af þeim ok uppgjör sakir margra illu luta.“ Simon mælti: „Sviknir erut þer nu, herra.“ Nero mælti: „Hvat er þat er þú mælir, sviknir ero þer, nema fyrir þat er ek talað⁴ þat friðsliga, sem ek se opinberligas, at þú ert fiandmaðr Petri ok Pauli ok sva meistara þeira?“ Simon mælti: „Eigi var Kristr meistari Pauli.“ Paulus svaraði: „Eg se sem Petrum lærði hiaverandi⁶, lærði mik fyrir vitran sína. Ek fyrir hvi æsakar þú okkr, Simon, um skurðarskirn, þar sem þú hefir hana? Seg þat fyrst, af hverri sok þú tokt hana?“ Simon mælti: „Hvar fyrir [spyrst þú⁷ mik þessa?“ Paulus mælti: „Því at skynsemd er til, at þú ser þessa spurðr.“ Nero mælti: „Hvi roðnar þer kinn at segia þetta?“ Simon mælti: „Því at ek skurðarskirn, at hun var í þann tíma af guði boðin, er ek tokt hana.“ Petrus ok Paulus mæltu: „Heyrit, herra, hvat Simon segir! Ok ef skurðarskirn er goð, hvi letz þú, Simon, hríma þeim af bergi⁹ til bana, er hana höfðu tekit?“ Nero mælti: „Eigi kem ek enn¹⁰ goðri þyckiu ætíð yckart¹¹ mal.“ Petrus ok Paulus svöruðu: „Þat er engis¹² vert, hvern þokka¹³ þú legst ætíð okkart mal, en þat er nauðsyn, at fyrirheit meistara okkra komi fram.“ Nero mælti: „En ef ek vil þat eigi?“ Petrus mælti: „Þinn vili mun eigi fram koma, heldr fyrirheit hans.“ Simon mælti: „Heyrit mik, goði herra! Þessir menn sitia um yðra milldi ok hafa bundit sik í sínum svikum¹⁴.“ Nero mælti: „Eigi hefir þú staddan utveg gert fyrir [þínu mali¹⁵.“ Simon mælti: „Undrumz ek, sva marga¹⁶ luti, sem ek hefi þer sýnt ok stormörg takn fyrir þer giort, ef¹⁷ þer sýniz enn at efa¹⁸ í minn guðdóm.“ Nero svaraði: „Eigi esu¹⁸ ek ok öngum yðrum trúi ek, en þú svara mér því framarr um þat, sem ek spyr þil

1 mgl. A³ B. 2 Juda B; guðniðing A¹. 3 mgl. B. 4 tala B. berliga B. 6 saal. A¹ B¹; hiaveranda A²³ B². 7 [spyrst þit B. 8 ha B. 9 mur B. 10 mgl. B¹. 11 yðvart A¹. 12 lutar tilf. B. 13 þó B. 14 við yðr tilf. B¹. 15 [þer B¹. 16 goða tilf. B. 17 at 18 ifa B.

Simón mællti: „Óngu mun ek andsvara þer.“ Nero mællti: „Þvi villtu ecki segja, at þu veitz þik liuga. En þó at ek mega þer ecki gera, þa giðri guð þer¹, þviat hann ma.“ Simon mællti: „Engi svör² muntu at sinni af mer fá.“ Nero mællti: „Þa mun ek ok³ setla þik engis⁴ verðan, þviat mer skilz, sem þu ser lyginn um alla luti. En hvat þarf her [langt tal⁵, þer allir hafit ustðð-ugan⁶ syndan yðvarn hug. Slikt sama hafit þer gert⁷ minn hug efanligan i öllum lutum ok uvitanda, hveriu ek skal um⁸ trua.“ Petrus mællti: „Aa einn guð fauður skapara allra luta ok æ⁹ Jesum Krist heimsins hialpara⁹ ok hinn helga anda, þann er smiðaði himin ok iorð, sio ok alla þa luti, sem i þeim ero, predika ek truanda, af því at hann er sannr konungr¹⁰, ok eigi mun endir verða æ hans ríki.“ Nero mællti: „Hverr konungr er drottinn?“ Paulus svarði: „Hialpari allra þjóða.“ Simon mællti: „Ek em¹¹ æ sem¹¹ þu talar af. En þat vil ek segja yckr, Petre ok Paule, at þit skulut þat alldri fa, sem þit girniz, at ek gera yckr pislavátta.“ Postolarnir svöruðu: „Alldri se þer gott, hinn illi Simon, þviat þu ert fullr af gölldrum ok beiskleik illrar samvitzku.“ Simon mællti: „At þu vitir, hinn goði herra, þessa menn vera¹² falsara en mik af himni sendan, mun ek æ morgin til himins stiga, at ek gera þa sæla, sem mer¹² trua. En þessum, er þoran hafa til mer at neita, mun ek syna reiði mina.“ Petrus ok Paulus svöruðu: „Laungu vissum við, at guð kallar ockr til sinnar dyrþar, en þu ert af diðfi kallaðr ok skundar¹³ til pinslar.“ Simon mællti: „Herra, latit þessa menn skilia fra yðr, sem höfutærir ero, at þa er ek kem til fauður mins, mega ek þer liknsamr¹⁴ vera.“ Nero mællti: „Hversu megu ver þat profa, at þu farir til himins?“ Simon mællti þa: „Lat þu turn gera harðla háfan af viðum storum, ok mun ek stiga upp i hann, en þangat munu¹⁵ englar minir til min koma af¹⁵ loptinu, þviat þeir megu eigi syna sinn mátt æ iorðonni milli syndugra manna.“ Nero mællti: „Giarna villða ek sia þik fylla þetta¹⁶ fyrirheit.“ Hann let þa gera háfan turn æ velli þeim, er Marcius er kallaðr, ok bauð ollu folki ok öllum valldzmonnum, [at þeir kæmi¹⁷ at sia [þa atburði ok¹⁸ sámtyr, sem þar giðrbiz¹⁸.

1 mgl. B. 2 andsvor B. 3 mgl. B. 4 saal. A²; einskis A²; einkis B; litils A¹. 5 [saal. A²; langt um A²; tal at lengia B. 6 ustaðuligan A¹. 7 (við tilf. B¹) mik gert ok B. 8 mgl. B. 9 græðara B². 10 saal. B; guð A. 11 er B. 12 æ mik B². 13 stundar A². 14 líbsinnaðr B. 15 or A¹. 16 þitt tilf. B². 17 [tilf. B. 18 [a þetta (hit fakunnliga útteki ok syni tilf. B²) B.

114. A tilskipaðum degi kom uteliandi¹ foldi folks eptir boðskap² Neronis at sia uppstigning Simonis. Nero let ok þangat kalla Kristz postola Petrum ok Paulum. Ok þeim þangat⁴ komnum mællti Nero: „Nu mun sannleikrinn birtaz fyrir Simone.“ Petrus ok Paulus svara: „Eigi munu við Simonem beran gera, heldr drottina Jesus Kristr guðs son, sa sem Simon letz vera, en er [með öngu moti⁵.“ Paulus mællti þa við Petrum: „Mitt er at biðia guð með beygðum⁶ kniám, en þitt er valldz at neyta, ef þu sær Simonem kosta sitt fyrirheit at fullgera, þviat þu vart fyrri kosinn af guði.“ [Paulus gerði þat⁷ sem hann hafði talat, en Petrus leit við Simoni sva mælandi: „Lat fram koma þitt fyrirheit, þviat nu nalgaz þin skemð ok kallan ockur Pauli, ok nu se ek drottin Jesum Krist kallanda ockr.“ Nero mællti: „Ok hvert hyggiz⁸ þit⁹ fara i moti minum vilia?“ Petrus svaraði: „Þangat¹⁰ sem drottinn [Jesus Kristr¹¹ hefir kallat ockr.“ Nero mællti: „Hverr er drottinn yokarr?“ Petrus svaraði: „Drottinn [varr er¹² Jesus Kristr, hann se ek nu kalla [mik ok¹³ Paulum.“ Nero mællti: „Ætli þit ok til himins at fara?“ Petrus svaraði: „Við förum þangat, sem sa vill, er ockr kallar.“ Simon mællti: „At þu vitir þessa menn vera lygna en mik sannorðan¹⁴, man ek, iafnskiott sem ek hefi til himins stigit, lata koma engla mina til þin ok flytia¹⁵ þik til min.“ Nero mællti: „Giör sem þu heitr¹⁶.“

Simon steig¹⁷ þa upp i [turn sinn¹⁸ berandi a höfði koronu beygða af þeim viði, er Laurus heitir, sa sigrvegara hátt i skinda klæði, ok með tilsömdum¹⁹ vængium tok hann flug at beina með baðum hondum at fulltingiandum diöfulsins englum²⁰, þeim sem hann fluttu i háleik²¹ loptzins. Folkit tok nu²² miok at undraz, sva at margir mælltu²³: „Guðs mátt²⁴ er þetta en eigi mannz at fliuga [i lopt upp með likama²⁵, ok ecki gerði Kristr þessu likt.“ Nero mællti þa: „Sannorðr maðr er Simon þessi, er Petrus ok Paulus ero [sviksamir við mannfolkit²⁶.“ Petrus mællti þa til hans: „Utan²⁷ dvöl muntu sia, at við Paulus erum

1 otöluligr B². 2 boði B. 3 At B¹; Ok at A². 4 þar B. 5 [eigi A²; allz ecki A¹. 6 likama ok tilf. A². 7 [Eptir þat gerði Paulus B. 8 ætli A¹. 9 at tilf. B²; munu tilf. B². 10 þannig A¹. 11 [minn B. 12 [tilf. B. 13 [ockr A¹. 14 sannsöglan A¹ B. 15 flyti þeir A¹. 16 mælr B. 17 ste B. 18 [turninn B. 19 saal. B; sömum A. 20 arum B. 21 hæð A¹. 22 þa B. 23 þessum orðum tilf. B². 24 kraptr B. 25 [i lopti A¹; með likama A¹ B. 26 [svikarar mannfolksins B. 27 An B.

[sannortir Kristz¹ lærisveinar, en Simon er eigi Kristr, helldr galldramaðr ok folkkunnigr.“ Nero mælti: „Ok enn halldit þit æ yckarri lygi, ok siait þit hann nu til himins stiga.“ Petrus mælti ok leit til Paulum: „Paule broþir, lit nu upp ok se², hvat nu geriz.“ Ok er hann [leit upp með társtocknum augum, sa hann Simonem³ hátt fluganda, ok mælti sva: „Hvi lettir⁴ þu af, Petre? Gior þat sem þu tokt upp, þviat nu kallar ockr drottinn Jesus Kristr.“ En Nero skelkiandi mælti sva við postolana: „Nu sia þessir menn sik yfirkomna ok gabbaz þo um at hvaru.“

¹⁰ Petrus mælti: „Nu muntu skiott sia, at ockur orð ero eigi gabb.“ Paulus mælti þa við Petrum: „Giör nu þat sem þu hefir ætlat.“ Petrus stoð þa upp ok mælti at heyranda folkinu: „Heyrit þer diöfuls englar⁵, er Simonem berit i loptinu til þess at bleckia hiörta otrufullra⁶ manna, ek særi yör fyrir þann guð, er alla luti⁷ skapði, ok fyrir son hans Jesum Kristum, þann sem hinn sami guð reisti upp⁸ æ þriðia degi, at þer berit hann eigi lengr, helldr látit þer hann lausan æ þessarri stundo. Ok nu heyr mik, drottinn Jesus Kristus, ok syn Simoni, at hans iþrottir ero hegomligar, at eigi bleckiz sa lyör æ þetta litandi, er þina tru mun taka, falli⁹ hann, [sva at lifandi kenni hann⁸ sik [öngvan mátt hafa⁹.“

Við þessi orð Petri vöðuz vængir Simonis, þeir sem hann hafði ser samða¹⁰, fell hann af loptinu ok kom niðr æ flöra steina æ þeiri götu, sem¹¹ heitir Via Sacra, allr lamör en eigi dauör i fyrstu. Ma enn sia þessa steina, segir sa er söguna ritaði, til¹² vitnisburðar postolligs sigrs. En Simon var fluttr þangat sem Aricium¹² heitir ok do þar. Þettar sannar Augustinus sva mæl- andi: „Petrus setti sigraðan Simonem af loptzins hæleik¹³ ok lamði leggi hans æ steinum honum til brigzla, at hann tyndi fótunum, þviat hann tok vængina en misti gongunnar, síþan hann¹⁴ freistaði flugarins¹⁴. Þolinmæði Petri [fyrirbauð honum eigi¹⁵ hátt at fluga, at hann mætti hættliga falla ok ollum hiaverandum at augnabragði¹⁶ verða. Nero let þa¹⁷ varðveita likama Simonis með hinni mestu vandvirkt truandi hann mundu upp risa æ

¹ [sannaöglir guðs B. ² saal. A¹ B¹; sia A²² B². ³ [leit upp, saa hann Simonem með taarstocknum augum A²; leit upp, sa hann Simonem A²; hof upp höfundit, leit hann Simonem með tarstocknum augum B. ⁴ lætr B. ⁵ ærir B¹; arar B². ⁶ otruaðra B. ⁷ af dauða B. ⁸ [saal. B; at hann kenni A¹; sva at hann kenni A²; sva hatt at hann kenni A². ⁹ [eck meg B².

¹⁰ samit B. ¹¹ er B. ¹² Arietum B¹. ¹³ hæð B. ¹⁴ flugsins B¹.

¹⁵ [leyfði honum B. ¹⁶ augabragði B. ¹⁷ mgl. B.

þriðja degi. En Petrus mælti: „Eigi mun Simon upp risa, þvíat nu er hann sannliga¹ dauðr ok fyrirdæmðr til eilífra kvala.“ Nero mælti: „Hver sauk var² til þess, er þu framðir sva mikinn glæp?“ Petrus svaraði: „Kapp³ hans. Ok ef þu skilr rett, matt þu lita, at honum var mikit veitt i því, at hann dæi, at eigi aukaði⁴ hann guðlastan yfir guðlastan til margfallðanar sinna písla.“ Nero mælti: „Grunnsaman hafit þers⁵ gervan minn hug. ok því skal ek ykk með illu dæmi fyrir fara⁶.“ Petrus mælti: „Engis⁷ er verðr þinn vili, en þat verðr fyrir nauðsyn fram at koma, er ockr er fyrir heitit.“

115. I þenna tíma var sa hófþingi yfir Judea, er Florus het. Hann kvaldi Gyþinga⁹ æ marga vega, ok at hiaverandi Veronice¹⁰ drottning systur Agrippe konungs, er til Jorsala hafði komit at [vegsama guðs mustari¹¹ æ hatibligum¹² degi, til þess at hann mygði allri mekt¹³ Gyðinga ok fyrirkvæmi þeira þrietzku, let hann taka marga virðuliga menn ok huðstrykia suma opinberliga en hengia suma æ krossa. Þessa vanvirðu þoldu Gyðingar eigi ok villdo helldr falla i orrostum en liggia undir allzkyns vanvirþing ok kvolum. Fyrir þessa sauk lettú þeir vapnum i mot Romverium ok unnu sigr i fyrstum orrostum. Sem¹⁴ þessi¹⁵ tíþindi komu i Romam, fiandskapaðiz Nero æ allt kyn ebreskra manna bæði af sauk Simonis, sem nu var greint, ok af nu sagþri uhlyðni Gyðinga¹⁶. Lypti¹⁷ hann fyrst vópnum i moti kristnum monnum æ .xii.^{ta} ære rikis sins, ok þa drap hann Senecam fostra sinn ok meistara, hinn ægiætazta mann ok höfutvin Pals¹⁸ postola, fyrir þat er hann villdi eigi hallda [dom um¹⁹ Evellium²⁰ raðunaut sinn, þann er at senni staðfesti Torpetis píslarvatz truði Kristi. En því at þessi sami Nero fullr saurlífvis²¹, leti ok lostasemi þorði eigi i orrostur at ganga, þott [hann veri²² vanr niþingsverkum hversdagligum²³, var Vespasianus sendr, sa er þa var formaðr herliðs Romveria, at leggja²⁴ ofdramb Gyðinga²⁵, ok Titus son hans. En sialfr Nero saddiz eigi [æ illvirkium sinum²⁶, helldr

1 senniliga B. 2 er B. 3 Kepping B. 4 yki B. 5 þit B. 6 fara A²; tapa B. 7 Einskis A²; enkis B. 8 sem B. 9 Juda B. 10 saal. A¹² B¹; Veronika B²; Beronice A¹. 11 [saal. B; templum domini A. 12 hatiblar A². 13 slekt A². 14 En þa er B. 15 þessor A¹. 16 Juda B. 17 Letti B. 18 Pauli B. 19 [saal. B²; domum (dettium A¹) ok ørr. 20 Avellium B¹, Ovellium B². 21 fulllifs A²² B¹. 22 [mgl. B. 23 hversdagliga A¹. 24 leggja A² B. 25 Juda B. 26 [af illvirkium A².

let hann með eitri drepa alla senatores, sva atulyfiani var kastat i mat þeira at veitzlum. Hann let ok leypa dyrum æ mug mannz [at þeim uvörum¹, hann let ok leggja elld i borgina, [hann letti ok eigi af því sakir iðranar helldr fyrir sakir framkvæmparleysis². Ok þvílikan höfðingia þoldi heimrinn um .xiii. ær[, en letti af sér um siðir; gerðu Galli odd æ liði um þat³, þeir heita nu Franzeisar. Ok til þess at eigi at eins væri hann uvin mannlýnsins helldr ok þar æ ofan⁴ guðdomsins, let hann [i bönd setia ok siðarr⁵ af lifi taka Petrum ok Paulum höfðingia postol-
¹⁰ anna, merkismenn ok oddvita himneskrar herferðar, sem nu skal segia

116. En af því at eigi fær allt sagt i senn, verðr þa luti at segia i þessum stað, er iafnfram gerðuz, ok sumir fyrr, en sumir siðarr. Ok af því at ver höfum eigi staðhaugg æ, nær [þessi atburðr
¹⁵ gerðiz⁶, ritum ver her orð eptir orð, sem sannligt⁷ er at vorpit hafi.

117. A einum tima kallaði sæll Petrus saman mikit folk ok hóf sva sina tölu at tilkølluðum⁸ sælum Clemente: „Heyrit mik, bræðr ok samþrælar minir, þvíat ek vil yðr þat kunnigt gera, at drottinn Jesus Kristr, sa er mik sendi at predika sanna tru, hefir
²⁰ birt mer [daubadag minn⁹. Ok af því skipa ek [þenna mann¹⁰ Clementem byskup i minn stað at hallda upp minni¹¹ predikan ok kenningum, þvíat hann hefir verit með¹² mer fra upphafi til enda i öllum lutum trur ok tryggr forunautr, ok veit¹³ þar fyrir alla minna röksemð. Hann hefir i öllum minum mannraunum fyrir
²⁵ aðra menn mer truliga fylgt, ok hann reynda ek rettliga [guð gófganda¹⁴, skirlifan, giarnan gott at nema, höfsaman, goðgiarnan, rettlatan. þolinmoðan, [visan ok vitran¹⁵ at bera meingiorðir af þeim, sem hann lærir með guðs orði. Fyrir því fær¹⁶ ek honum [valld til¹⁷ at binda ok at leysa, þat sem mer var af guði gefit¹⁸,
³⁰ at allir lutir, þeir sem hann dæmir æ iorðo ok lögtekr, se staddir æ himni, þvíat hann mun [þat eitt i lög taka eða binda, sem bindaz¹⁹ æ, ok þat leysa, sem leysaz æ.“ Eptir þetta leiddi

1 [a einu moti at ovöru B². 2 [aflettandi eigi fyrir iðran helldr fyrir framkvæmdarleysi B. 3 [þar til er Galli risu i moti A². 4 ovin tilf. B². 5 [mgl. A². 6 [þessir atburðir gerðuz B. 7 sönnu likt A². 8 hia- veranda A¹. 9 [daubadægr mitt A¹; at nalgiz daubadagr minn B. 10 [tilf. B. 11 eptir mik B. 12 mgl. A²². 13 hann tilf. B². 14 [saal B; guðs (giasar tilf. A¹) gefanda A. 15 [kiænan at B²; mgl. A² B¹. 16 sel B. 17 [þat valld A² B; valld . 18 fengit B¹. 19 [binda þat, er binda B.

Petrus hann i sinn stol ok kendi honum innvirðuliga¹, hversu hann skyldi [stjórna viðteknu valldi².

118. Einn tíma sem³ margir lærisveinar voru með hinum sæla Petro [yfir borði⁴, bar sva til, at sa lærisveinn, er Titus het, talaði til hans: „Þar sem allir siukir menn [til þín⁵ færðir verða heilir⁶ fyrir þínar bænir, hvi lætr þu Petronillam dottur þína i kór liggja?“ Hann svaraði: „Sva byriaði henni at væri.“ En til þess at guðs kraptr birtiz fyrir sælan Petrum, þa mælti hann: „Ris upp, Petronilla, ok þiona oss?“ Hun reis þegar upp heil. Ok at lokinni þionostu bauð hann henni at hverfa aptr til reckiunnar⁶. „En þa er hon gerðiz algjör i guðs ótta, varð hun heil eigi ein saman, heldr veitti guðlig⁷ milldi morgum heilsuþætr⁸ fyrir hennar bæn. Ok af því at hun var storliga frið synum, villdi [einn valldzmaðr⁹ comes at tign, sa er Flaccus er nefndr, fa hana til eiginkonu ser, ok kom [með því eyrendi¹⁰ til hennar með mikla¹¹ sveit riddara at flytia hana til sins heimilis. En hun sagði: „Ef¹¹ þu vill mik til eiginkonu hafa, lat sa þriðia degi koma i moti mer hæverskar husfreyiur ok somasamligar meyiur, at með þeim mega ek koma i þitt herbergi.“ Flaccus let ser þetta vel lika. Um þessa biðstund var hin sæla Petronilla með sinni fostr-¹² systur Felicula, þeiri sem algjör var i guðs ótta, iðin at heilugu bænahalldi ok föstum. A þriðia degi kom til hennar prestur, sa er Nicomedes het, ok saung þar messu. [At þeiri somu messu¹² tok Kristz mætr Petronilla sacramentum guðlegs likama. Eptir þat hneigði hun sik i reckiu ok salaðiz. Fylgðu þær frur ok¹³ meyiur eptir¹³ guðligri tilskipan, sem Flaccus sendi¹⁴ i möti henni, liki¹⁵ hennar til graptar¹⁶. Eptir þat villdi Flaccus¹⁷ eiga ganga fyrr nefnda Feliculam ok mælti sva [við hana¹⁸: „Vel einn kost af tveim, ver husfru min eða íær fornir goðum várum.“ Hun svaraði: „Þvi mun ek þik eigi eiga, at ek em Kristi helgut,¹⁹ en því eigi blota, at ek em kristin.“ Hann feck¹⁹ hana þa i hendr einum sinum vicario, sa steypti henni eptir margar pial-ir i [eina mikla veisu²⁰. En Nicomedes prestur grof likama hennar. Fyrir þat villdi Flaccus neyða hann til blota. Hann neitaði sa

1 einvirðuliga A²². 2 [styra viðteknu valld (!) ok stjörn B¹; styra sinu 3 valldi B². 3 þa er B. 4 [at snæþingi B. 5 [er til þín ero B. 6 reckiu sinnar B². 7 guðs B. 8 heilsu B². 9 saal. A² B; einvalldz maðr A¹². 10 [þess eyrendis B. 11 Her mangler 1 Blad i B². 12 [túlf. B. 13 at B. 14 hafði sent A¹. 15 likama B. 16 graptar B. 17 Her ender A². 18 [til hennar B. 19 selldi B. 20 [hina mestu keyti B. 4

þessa lund: „Himnaguði færi ek fornir, en eigi skurðgoðum byrgðum i hofum sem¹ i myrkvastofum.“ Fyrir því var hann barðr með blysvipum til bana ok for sva til guðs.

119. Nu af því at ufriðr sa, sem² Nero vakti upp ok aðr er ritat, hitnaði miok i moti kristnum monnum, var hinn sæli Petrus beðinn at fara brott af borginni ok flyia i aðra staði, sakir þess at Nero sviptir sinum kumpan Simonem³ ok hiartaligum astvin leitaði sakagipta moti postolonum Petro ok Paulo kallandi Simonem nauðsynligan mann riki sinu drepinn með fiolkynge Petri. En 10 Petrus uskelfr⁴ við otta pinslar ok dauða stoð i moti með þessum orðum: „Gott er fyrir guðs sakir at deyia, þess er fyrir allra manna sauk villdi deyia. Þvi mun ek eigi flyia þenna dauða, er inn leiðir ukominn uðauleik, ok liott er, at sæ renni undan písl sinni⁵, er mörgum predikaði guði at [offra forn eiginligs⁶ 15 líkama. Byriar mer fullkomliga at veita varum herra sæmð ok dyrð i sialfs mins pinu.“ Folkit tok með hinni mestu táraut-helling at biðia Petrum fyrirrata sik eigi sva sem aa brotnu skipi at eins uppi maranda millum bylgna ok þiotandi storma ofripar heiþinna manna. Hann sampindiz⁷ þa þeira sorg ok het, at aa 20 næstu nott mundi⁸ hann gera þeira fysi. Ok aan dvöl at lokinni bænn ok heilsaðum bræðrum, tok hann einn saman af borginni at ganga, ok er hann kom til hennar portz, sa hann Jesum Krist renna moti ser. Hann fell þegar til kniaa honum ok mællti: „Minn herra, hvert ferr þu?“ Hann svaraði: „Ek fer i Romam 25 at krossfestaz i annat sinn; fylg mer ok hirð eigi at ottaz, þviat ek em með þer, allt þar til er ek leiði þik inn i riki faupur mins.“ Petrus tok þa at fylgia [varum herra⁹ fyrirfaranda, ok þa hvarf hann honum at syn. Petrus undirstoð¹⁰ synina, sem drottinn hafði¹¹ fyrirsagt hans pinu, sva sem [guðs son¹² mundi 30 i honum pinaz, [sva sem¹³ hann piniz iafnan i sinum limum, eigi með sárleik píslarinnar, helldr með sampining¹⁴ miskunnarinnar eða haleitleik¹⁵ dyrðarinnar. Eptir þat hvarf hann aptr i borgina.

120. Litlu síðarr let Nero i varðhald setia Petrum ok Paulum guðs postola. Var þa mikill agi ok ufriðr gerr¹⁶ kristnum monnum, 35 þviat þeir voru pindir, er fundnir urðu, en flestir leitudu leyndu.

1 menn tilf. A¹. 2 er B. 3 mgl. B. 4 uskelfr A¹. 5 sins líkama B.

6 [forna ok offra eiginligum A¹. 7 sampinadiz B. 8 Her beg. atter B².

9 [drottinn varum B. 10 þyddi sva B. 11 hefði B. 12 [hann B. 13

40 [þviat B². 14 samtenging A¹. 15 biartleik A¹. 16 öllum tilf. B.

I varðhalldinu toku margir menn tru af orðum postolanna. Voru af þeim Processus ok Martinianus, er síðarr voru pindir, ok aðrir .vii. ok .xli., er pindir voru .xvi. da kalendas Junii. Margir voru ok aðrir pindir undir Nerone helgir menn i ymsum stöðum, sem Vitalis ok Valeria husfreyia¹ hans, Gervasius ok Prothasius,² Nazarius ok Celsus, Timotheus ok Apollinaris, Felix ok Constancia. Hin sæla Perpetua var ok leidd til pislar at sasianda sælum Petro, ok segir Eusebius, at Petrus varð storliga feginn ok kallaði eptir henni merkiandi hana með eiginligu nafni sva mælandi: „Heyr mik, Perpetua min eiginkona, minnz þu drottins.“ Ok segir Eusebius, at Petrus varð því feginn, er hun var til dauða leidd, at hann virði, sem hun væri af guðligri miskunn til himinrikis kosin ok æa ferð komin til eiginligs herbergis. Ok þvílíkir voru hiu- skapir heilagra manna ok sva algior [ast guðs valdra vina³.

121. Þa⁴ er faðir allra miskunnsemda ok gíafari goðra⁵ ömbuna⁶ vissi kominn þann tíma, er hann villdi leiða sína kærustu vini Petrum ok Paulum or myrkvastofu [þessar veralldar hinna⁷ völlu⁸ til eilífs ríkis ok óættanligrar sælu, kallaði fiandinn til sín sinn æskingarson⁹ hinn niðingliga Neronem ok eggjaði hann at slöckva hina líosuztu lampa heilagrar kristni¹⁰ Petrum ok Paulum¹¹ með svivirðligum dauða. Hann samþykkiandi vilia valiðs¹² meistara kallar til sín Agrippam bróður Herodis, þann sem eigi villdi ill verk lata or sett ganga, ok hefir tal við hann, hvilíkan dauða postolonum skal¹³ velia, sva mælandi: „Otrufulla menn er nauðsyn at drepa með illum dauða, því lat þu beria þa til bana með¹⁴ [iarnsvipum ok¹⁵ hagbyrni, ok alla þeira eptirlíkiara lat þu hafa hefíligar helfarar.“ Agrippa mællti sva: „Eigi litz mer þessi domr skynsamliqr.“ Nero mællti: „Hvar fyrir?“ Agrippa svaraði: „Þvi at Paulus syniz usekr, en Petrus syniz bæði otrufullr ok manndrapari.“ Nero mællti: „Seg þu þa, hversu þeim¹⁶ skal tapa.“ Agrippa svaraði: „Þat syniz mer rett, at Paulus se halshöggvinn fyrir eina saman otru, en Petrus, er bæði er [otrufullr ok manndrapari¹⁷, se krossfestr.“ Þa mællti Nero: „Hit bezta dæmir þu.“ Eptir þat voru postolarnir leiddir fra augliti Neronis. En er Petrus kom fagnandi til krossins, bundo kveliarar¹⁸ hann með reipum æa pislartre¹⁹, at sannadiz Kristz atkvæði[

1 husfru B. 2 [astuð sælla manna B². 3 Her beir. atter B². 4 am-
bana B¹. 5 [þessarrar veslu veralldar B. 6 tilæskingarson B. 7 kirkju
A. 8 wondz A². 9 setla eða tilf. A¹. 10 [hørðum B. 11 [fullr otru
ok manndraps B. 12 kvalarar B¹. 13 pislartreit B. 4

þa er hann mællti sva¹: „Retta muntu hendr þinar, ok annarr en² þu mun þik gyrða.“ Ok er þat var giort, mællti Petrus: „Ek bið yð sendiboða minnar heilsu, snuit krossi minum, þviat drottinn minn Jesus Kristr, sa er af himni steig til iarðar, var hafinn æ ; rettanuinn kross; em ek eigi verðr sva at krossfestaz sem minn herra, þviat hann let ser soma at kalla mik af iorðo til himins³, þar fyrir snuit niðr minu höfði til iarþar, en upp fotum til himins.“ Þeir gerðu þa, sem hann bað, annathvart þvi at guði þotti sva vera eiga, ella fyrir þat at kveliarinn⁴ veitir giarna aukning⁵ pislannas. Eptir þat dreif mikill fioldi folks⁶ af borginni i þann stað, sem Petrus var krossfestr, ok toku at bølva Neronem með mikilli reiði, sva at þeir vildu hann inni brenna, en þeir hörmuðu⁷ pining postolans. Petrus fyrirbauð⁸ þeim at gera nöckura⁹ styrjöld ok sagði þeim, hversu drottinn Jesus Kristr undir figuru¹⁰ sinnar pinu hafði fyrirsagt¹⁰ hans pinu ok inngöngu eilífs lífs. Ok eptir þat mællti hann: „Hirðit eigi þer, bræðr minir, at syta mina pisl, þviat i dag mun ek taka ævört minna verka. Talmit eigi kvöl mina, þviat nu ganga fætr minir lífs götu. Þetta er lífs tre, er ek em æ festr, fyrir þetta var niðr brotit dauðans¹¹ völdi. En þu, drottinn Jesus Kristr, er æ þetta tre steig¹² fyrir mer, luk upp augu her standandi manna, at þeir síai huggan eilífs lífs.“ Við þessi orð lauk guð upp augu þeira manna, sem syttu¹³ pisl postolans, sva at þeir sa guðs engla standa¹⁴ með koronum samantempraðum af hinum biðrtuiztum blomum [rosa ok¹⁵ lilíu¹⁵, en þeir sa Petrum standa æ hinum hæsta lut rettsnuins krossins takandi þa bok af Kristi, sem hann las af þessi orð, er hann talaði. [Af þessi¹⁶ syn gladduz allir i guðs dyrð rettruabir menn, en otruabir menn ok kveliarar¹⁷ flyðu skiotliga ok hurfu sem reykr.

¹⁰ 122. Petrus sa nu, at mörgum þeim, er aðr voru sorgfullir af písl hans, var nu birt dyrð hans. Af því mællti hann: „Heyr þu, drottinn minn Jesus Kristr, hinn goði hirðir! Þackir geri ek þer biðiandi, at sva sem sauþir þeir, er þu selldir mer, samharma i kvöl¹⁸ minni, taki þeir lut með mer af miskunn þinni. Þer¹⁵ fel ek æ hendi sauði, þa er þu selldir¹⁹ mer, en þu, drottinn,

1 [segianda B. 2 eigi tilf. B. 3 himinrikis B. 4 kvalarinn B¹. 5 pislar hans A¹. 6 karla ok kvenna B¹⁸. 7 syttu miok B. 8 bannabi B. 9 neina B¹. 10 fyrirsagða B. 11 diptuls B. 12 stett B¹⁸. 13 syrgðu A¹. 14 tilf. B. 15 [rosarum ok liliorum B. 16 [Við þessa B. 17 kvalarar B¹. 18 pisl B. 19 fekt B¹⁸.

veit þeim þat, at eigi kenni þeir sik vera án mer, er æ þik trúa, [þann sem mer veitti¹ fullting, at ek mætta þessi hiðrð styra. Samna þu hana i þitt sauðahus ok varðveit, þviat þu ert saðning hins eilifa lifs, þer se dyrð um alldir² verallda.“ En er allr sa lyðr er við var staddr sagði Amen, skildiz hinn sæli Petrus við þetta lif, ok var hans ðnd til himins flutt af helgum englum, þeim sem aðr birtuz til samlags allra Kristz heilagra, honum til dyrþar lifanda með .feðr ok syni [ok helgum anda³ um eilifar alldir allda. Amen.

123. Eptir framför postolans birtuz þeir menn, sem engi hafði [þar sena⁴ ne sið mátt, ok sögðuz fra Jorsölum komnir. Þeir toku likama Petri [af krossinum⁵ með Marcello, þeim sem Simonem fyrirlet ok sælliga keypti um sina meistara [takandi við hinn sæla⁶ Petrum, ok grofu leyniliga undir því tre, er Therebintus het, i þeim stað, er Vaticanus het, þat er hofsgarðr Apollinis vestr fra Romaborg nær þeiri götu, er sigrvegara gata heitir. En þeir menn, sem sik sögðu fra Jorsölum komna, töluðu til folksins: „Gleðiz þer ok fagnit, þviat þer ððluðuz mikla formælendr [ok vini⁷ drottins vars Jesu Kristz, ok vitit [þat, at hinn versti konungr⁸ Nero man eigi⁹ heðan af hallda riki sinu¹⁰.

124. Nu er fra Paulo¹¹ at segia þa luti, sem aðr ero eigi greindir, at æ .xii.¹² ári rikis Neronis kom hann i Romam, sem fyrr er greint, þangat kallaðr fyrir guðliga vitran. Fann hann fyrir ser i borginni Lucam kominn af Galathia i Grecia, en Titum af Dalmatia. Vurðu þeir honum fegnir, ok hafði hann þa með ser i einni kornlauðu utan borgar, er¹² hann hafði til þess leigðs at mega þar kenna kenningar ok tala orð hins eilifa lifs með sinum brøðrum. Hann tok þa til sin at lesa mikinn mannsiðla ok lögðuz fyrir hann margar andir við tölu rettlatra manna at samverandi¹³ guðligri mildi, sva at frægð hans for um alla landzbygð, ok hliomr hans predikanar ok heilagleiks um allan hring veralldarinnar. Fyrrum var hann kunnr i Romaborg¹⁴ af taknum ok iartegnum, dasamligri kenning ok miklum heilagleik. Marglyðr sneriz fyrir hann til Kristz truar af höll Neronis. Vox a því hvern dag rettruaðum monnum gleði ok andligr fagnaðr. Ei

1 [sva sem þu veittir mer A². 2 veralldir B. 3 [tilf. A². 4 [saal B; seð A. 5 [tilf. B. 6 [viðr takandi B. 7 [or munni B¹; i anglit B²; mgl. B². 8 nípíngir A². 9 [hinn versta konung Neronem eigi megi B. 10 Her ender Sagaen i B². 11 Pali A¹. 12 þeiri sem øvr. 13 samvinnandi B. 14 Romveria valldi B; Romavellði A¹.

drottseti¹ Neronis festi sva framarliga² vinskáp við hann, þviat hann sa guðliga vitzku með honum vera, at hann feck varla bundiz at eiga tal við hann; en [þviat hann matti³ eigi viðmælinga⁴ tala við hann, sendi hann þo Paulo optliga bref⁵, ok Paulus honum teikn⁶ með hans⁷ sendiboðum, ok neytti hans kjerligu tali ok raðagerð i sinum kenningum; ok með þessa mannz röksemð ok kenning Pauli at samveranda⁸ helgum anda varð margfalldat rettiruat folk. En Paulus predikaði i orlofi⁹ ok var heyrðr¹⁰ af mörgum, sva at nöckur rit Pauli las einn meistari Neronis fyrir¹⁰ honum, ok þar fyrir gerði hann Paulum dasamligan ollum¹¹. Paulus disputeraði¹² ok við spekinga heiðinna manna ok sigraði þa, þvi lögðu margir vitrir menn mikinn hug æ hans kenning. Senatores helldu ok Paulum framarliga i sinum skilningi. En at drepnum þessum manni ok allri sveit senatorum ok uppvöktum¹⁵ ofríði i moti Gyþingum¹³ ok kristnum monnum ok staðteknum¹⁴ heimolleik hins sviksama¹⁵ Simonis fyrir sauk eiginligrar illzku æ xii.ta æri rikis sins, tok Nero at magnaz i allri illzku ok at Ovirða Paulum ok alla¹⁶ goða menn.

125. A nöckurum degi þa er Paulus predikaði at sæliðnum¹⁷ degi fyrir folkinu i einu hæfu lopti¹⁸, bar sva til, at einn ungr maðr skutillsveinn Neronis, Patroclus at nafni, geck heiman fra höllinni til þeirar kornhlauðu af fortölum sinna kumpana, sem Paulus var vanr at predika, [ok girntiz¹⁹ at heyra af honum orð hins eilifa lifs, en fyrir mannfjölda matti hann eigi inn komaz. Þa steig hann upp æ herbergit ok settiz við einn glugga²⁰ langt fra iorðu skorinn æ herberginu, hugar hans var miok heitr at heyra orð Pauli²¹. En þa er Paulus hafði lengi predikat, seig svefn æ hinn²² unga mann, þviat hann hafði aðr [vel etit²³; ok af þvi at illgiarn diðfull ófundaði þat, er hann villdi giarna guðs orð heyra, af þeiri sök slo hann²⁴ svefni æ hann; fell hann þa or glugginum ok do þegar. Liopu menn at segia Neroni þenna atburð i þann²⁵ stað, er hann hafði²⁶ laugazt, mest af þvi at

1 meistari B. 2 trunad a ok tilf. B. 3 [þoat hann mætti B. 4 makliga A¹. 5 pistla B. 6 saal. A²; tekinn A¹ B. 7 sættum ok A¹; hans sætum B. 8 samvinnanda B. 9 leyfi B. 10 giarnliga tilf. B. 11 tilf. B^a; pullum tilf. B¹. 12 disputaði B. 13 Judum B. 14 i stað teknum B. 15 svikfulla A^a; fiðlkunniga B. 16 aðra B. 17 liðnum B. 18 snæðingslopti B. 19 [girnantiz B. 20 glugg B. 21 postolans B¹. 22 þenna B. 23 [diarfliga snætt B. 24 tilf. B. 25 þeim B. 26 þann dag tilf. B.

þessa mannz hafði hann leita látit. Ok at heyrðum dauða Patrocli syrgði¹ hann storliga miok [ok skipaði² annan mann i hans þionostu. www.libtool.com.cn

Paulus uvitandi þenna atburð kendi fyrir gipt heilags anda hvat titt var, ok mællti við folkit: „Nu fann illgiarn andi stal til at freista var³, en guð mun eptir sinni veniu snua hans illzku i sina dyrð. Farit þer nu, bræðr minir, ok munut þer finna einn ungan mann þion Neronis cesaris⁴ hátt fallinn dauðan liggja því leitit þer at flytia hann til min.“ Þeir foru þegar ok fundu hin dauða ok færðu⁵ Paulo, undrandi hvi hann vissi þennu lut, þar sem engi sagði honum⁶. Paulus mællti þá: „Nu mun birtaz trú yður við drottin Jesum Krist, þvíat timi er til, at sáðkorn hins eilífa lífs falli i goða iorð ok beri hundratfalldan sævøxt. Gangi nu til, synir minir, með fullri tru at biðia drottin Jesum Krist at önd þessa hins unga mannz hverfi aptr i likama hans, svo at hann lífi heðan af betr en fyrr.“ Ok er allir höfðu um stund æ bænum legit⁷, mællti Paulus: „Hinn ungi maðr Patrocle! ris upp ok seg, hversu mikla luti guð hefir þer gert⁸.“ Hann reis þegar upp ok lofaði guð, þann er þvílíkt valld gefr [sinum monnum⁹ Paulus sendi þenna mann ok aðra, þa sem voru af höll Neronis fra ser til sins heimilis¹⁰. Foru þeir sinn veg lofandi guð ok fagnandi i hans milldi, þvíat hann gorir þeira vilia, sem hann ottaz, ok heyrir þeira bænir.

En þa er þeir stoðu fyrir durum heim komnir¹¹, sa maðr Neronem [miok syrgianda¹² um þenna hinn unga mann. Af því mællto þeir við hann, er hia stoðu: „Hirði eigi yður mikilmennzku at bera þunga¹³ af dauða Patrocli, þvíat hann lifir ok er nu fyrir herbergisdurum.“ Sem¹⁴ Nero heyrði lif Patrocli, þess er hann vissi¹⁵ aðr dauðan, slo æ hann hræðzlu, ok bannaði honum inn at koma fyrir sitt auglit. Um síðir þa er vinir hans aftöldu þetta fyrir honum, var hann innu latinn. En þa er Nero sa hann heilan ok með öngum dauðamorkum, mællti hann með miklum otta: „Hvart lifir þu, Patrocle?“ Hann svaraði: „Minn herra lifi ek.“ Nero mællti: „Hverr let þik lífa?“ En Patroclu tendraðr með hita rettrar truar mællti með hiartaligri gleði

1 sytti B. 2 [en setti (feck B²) B. 3 oss B. 4 keisara B¹. 5 þei hann þegar tilf. B². 6 [þetta at engum tilsegianda B. 7 með tarun tilf. B. 8 gerfva A², veitt B. 9 [manninum A², mönnunum B. 10 heima B. 11 komandi B. 12 [or lagi sytauda B. 13 þungan hann A²; þyngan B¹, þyngan B². 14 Ok er B. 15 heyrði B¹.

„Drottinn Jesus Krístr, konungr allra verallda.“ Neroni varð illt við, er hann heyrði guðs nafn, ok mælti við hinn unga mann: „Mun hann ríkiá um veralldir ok fyrirkoma ollum heimsins völdum ok ríkium?“ Patroclus svaraði: „At hælldr mun hann niðr briota oll heimsins ríki, þau sem undir himni ero, at allir þeir lutir, sem undir himni ero, munu honum þíona, þvíat hann sialfr er konungr konunga ok drottinn drottna.“ Nero varð reiðr við þessi orð ok [slo hann mikinn pustr² ok mælti: „Hvart þíonar þu þessum konungi?“ Patroclus svaraði fagnandi: „Visliga³ þíona ek honum, ok hann reisti mik af dauða.“ Barnabas, Justus, Paulus ok Arion af Capadocia ok Festus af Galathia, þeir sem voru þíonostumenn hans, mællto þa við hann: „Hvar fyrir slær⁴ þu þenna hinn unga mann spakliga skilianda ok vitrliga ok sannliga andsvaranda því, sem þu spurðir? Vit ok, at ver þíonum osígruðum konungi, varum herra Jesu Krísto.“ Þa er Nero heyrði, at þeir kölluðu allir Jesum Kríst usígraðan konung, let hann þa alla reka i myrkvastofu ok æ marga vega kvelia, er aðr hafði hann allmiök elskat. Hann bauð ok at leita eptir öllum þíonostumönnum þessa hins mikla konungs ok bauð, at hvar sem þeir væri⁵ fundnir, skyldi þíona þa fyrir utan alla vægð⁶. Voru þa guðs þíonar með einkannligri⁷ [eptirleititan rannsakaðir⁸ af ríkisins þíonostumönnum ok tænaðarmönnum⁹ illgirninnar¹⁰, ok margir fundnir ok fyrir Nero-nem leiddir.

¹¹ [I millum¹¹ þeira var ok Paulus leiddr bundinn berandi fíotur¹² fyrir Krístz nafni. Horfðu allir bandingiar æ Paulum, sva at utan¹³ alla tilsögn¹⁴ matti Nero marka, at hann mundi vera forstíori riddara hins mikla konungs. Nero mælti þa við Paulum at [tilskildri raun¹⁵: „Heyr nu, maðr hins mikla konungs en minn fangi! hvar fyrir dirfiz þu at fara i Romaríki ok raða þegna ok þíonostumenn undan mer, en kalla undir þik riddara or herferð [vars höfðingskapar¹⁶.“ En Paulus fullr af heilgum anda svaraði diarfliga, sva at allir mattu heyra, er hia voru¹⁷: „Eigi lesum¹⁸ var riddara or einni saman ríkishyrning

¹ hinum sama tilf. B. ² [laust hann mikinn kinnslag B. ³ At visu (skyru B²) B. ⁴ lystr B. ⁵ yrði B¹ ⁶ frest B. ⁷ innvirduligri B. ⁸ [skóðan eptirleitadír B². ⁹ saal. B; reiknauar (reiknaðar A¹) mönnum A. ¹⁰ illgirnndarinnar B. ¹¹ [A meðal B. ¹² vana fíotra B. ¹³ saal. B; um A², mgl. A¹. ¹⁴ saal. B; tillögu A. ¹⁵ [skíldri þessi tilraun B. ¹⁶ [minni B. ¹⁷ Nerone voru, sva mælandi A² B. ¹⁸ leiðum A¹.

þinni, helldr or öllum heimi, þviat þat er mér þóþit, at öngvan skal ek frá mér reka, þannsem þiona vill eilífum konungi mínum, af hverju kyni sem hann er. Ok þó at þú, Nero, vilir honum þiona ok æ hann rettliga trúa. [muntu eigi¹ iðraz. En i annan stað hirð eigi at trúa því, at auðæfi ok veralldartign þín muni hialpa þér ok dyrd ríkis þíns, helldr Kristz trúa, ef þú vill honum æfinliga hlyðinn vera. Ok þá er hann kemr at dæma lifendr ok dauða, mun hann með elldi eyða allri figuru þessa heims ok veita riddarum sínum þær gíafir, sem allðri munu² þrotna ok frá upphafi heimsins voru þunar um veralldir verallda, ok þó með fára manna vitand skipaþar, ok uti byrgia allan skort.⁴

Nero varð reiðr við þat, er Paulus sagði heim þenna með elldi mundu eyddan, ok bauð at alla þessa Kristz riddara skyldi i 3 elldi brenna, en Paulum dæmdi hann⁴ með raði senatorum, at halshöggva⁵ skyldi sem landraðamenn eptir romverskum⁶ lögum. Hann bauð þá .ii. monnum prefectis⁷ at tign Longino ok Megisto ok með þeim Acesto hundraðshöfþingia, at þeir leti leiða Paulum ut af Roma ok [kalla til mart folk at sia dauða hans, ok leti⁸ halshöggva hann. Ok er Paulus var leiddr frá augliti Neronis, predikaði hann iafnan fyrir þeim, er hannn leiddu.

126. I annan stað voru sendir speiðarar ok þionostumenn Neronis konungs um alla borgina fyrst, ok þar næst um byggir með [undarligum⁹ skunda¹⁰, at¹¹ skoða með allri vandvirkt eptir kristnum monnum, gripa ok geyma, drepa ok deyða með diðfulsins æggian [hveria, sem fundnir yrði¹². Fell i þessu herlaupi mikill fioldi [Kristz riddara¹³, sva at romverskr lyðr þoldi eigi¹⁴ þessa uhæfu, ok til þess at bleyta illgirnd Neronis gerðu þeir herlaup i hofgarðinn¹⁵ ok villdo briota haull hans, kallandi til hans æ þenna hatt: „Gerit enda, herra, æ hinu urettazta boði, tempru¹⁶ með hætti uskynsamliga æði, vinni¹⁷ þörf olmleiknum, at þenia eigi meirr ut mork¹⁸ grimþarinnar¹⁹; vara landzmenn²⁰ tapar þú, þá sem veria Rómveria ríki. Heyrðu, cesar²¹, atla Rome eyðir þú, þeirar er fyrir fiold²² riddaraliðs var ogurlig öllum

1 [mundir þú eigi þess B². 2 megu B. 3 með B. 4 til dauða tilf. A¹. 5 höggva A¹. 6 hætti ok tilf. A¹. 7 greifum A². 8 [at tilkoll-
udu morgu folki at sia dauða hans leti þeir B. 9 öllum B². 10 [un-
darligri skundan A¹. 11 ok A² B². 12 [hverir sem fundnir urðu A¹.
13 [kristinna manna B¹. 14 lengr tilf. A¹. 15 hofgarðinum B²; hofuð-
borgina B¹. 16 temprit A¹. 17 vinnit A¹. 18 verk A¹. 19 grim-
leiksins B. 20 landa B. 21 keisari A² B¹. 22 fiolda B.

þóðum.“ Nero varð ræddr við kall folksins ok gerði nu annan bótakap, at engi skyllði sva diarfr, at drēpi nökkurn kristinn mann eða gerði þeim nökkut mein¹ fyrir utan vitand eða dom sálfs Neronis.

127. At veittum ok viðfrægium² þessum orskurði var Paulus leiddr or varðhaldi ok i annat sinn settr fyrir Neronem. Ok er hann sa Paulum, kallaði hann hatt æ menn sina sva segiandi: „Gripit þer, gripit þer hinn versta [mann galldrafullan³, höggvit höfuð af fordæðu, látit eigi lifa fiolkunnigan mann, tynit⁴ þeim, er mennina gerir vitstolna⁵, takit af iorbunni þann, er umsnýr hiörtum ok hugsan mannanna!“ En Paulus andsvaraði: „Nero, sagði hann, písl min er um litla stund; eptir hana kemr eilíft líf, þat sem⁶ mer mun gefa hinn eilífi konungr drottinn Jesus Kristus, sa er koma mun at dæma lifendr ok dauða⁷ ok eyða⁸ heiminn með elldzbruna.“ Nero mælti þa við fyrr nefnda herramenn Longinum ok Megistum ok Acestum; „Höggvit [þer skiott⁹ höfuf af Paulo, at hann nái at skemtaz við hit eilífa⁹ líf, ok viti mik vera usigraðan konung, þann sem hann hefir bundit, sigrat¹⁰ ok af lífi tekit¹¹.“ Paulus mælti þa: „At¹² þu, Nero, eptir minn dauða vitir mik eilífíga þiona usigraðum¹³ konungi, en þik sigraðan, þa er þu þickiz sigra, mun ek lífs synaz þer, síþan höfuð er af mer höggvit, at þu megir skília, at líf ok dauði þionar drottai minum Jesu Kristo, ok hans er allt ríki, ok hann gefr hverium þat er hann vill, ok hans er allr sigr, ok þann sem hann¹⁴ dyrkar lætr hann [sæmilíga sigraz¹⁴, en hann er einn usigraðr¹⁵ at eilífu.“ Ok eptir þetta var Paulus leiddr til píslar. Þeir Longinus ok Megistus spurðu hann þa: „Seg oss, Paule, hvar konungr sia er, eða hvar vitraðiz hann yðr, eða hversu kendu þer hann, eða hvað goðs veitti hann yðr, til þess at þer elskit hann¹⁶ með sva miklum astarhita, at þer vilít með [öngum kosti¹⁶ láta af yðrum síð til þess at hallda nytsemð þessa lífs, helldr virðit þer hverri skemtán skemtilígra ok hverium sætleik sætara at þola sárar píslir ok dauða fyrir hans skyld, en þat syniz oss mikil villa at hafna skemtán ok lífi en faðma¹⁷ með allri girnd písl ok dauða.“

1 til meins B. 2 saal. A; viðfrægum B¹, viðfrægdum B². 3 [galldra-mann B. 4 tapit B. 5 vitstola A². 6 er B. 7 líðna B. 8 [sem skiotaz B. 9 saal. B; efzta A. 10 sigraðan A¹. 11 tekinn A¹. 12 Til þess at B. 13 udaubligum A². 14 [mikilveglíga sigra B. 15 konungr tilf. B. 16 [öngu moti B¹. 17 fagna A¹.

128. Paulus lauk þá upp sinn signaða munn ok mællti: „Heyrit þer hiartagoðir menn ok auflgaðir með skilríkri skynsemi! Fyrirlatit myrkr, uvitzku ok villu þeira¹, sem dóckvan² gera skilning yðvarrar tignar, at eigi megit þer sia þa sanna luti, sem nu erc fyrir yðr folgnir! Snuit augum yðrum til hins eilífva ok hins sanna lioss, at þer megit fyrst kenna sialfa yðr ok koma sva til kynningar þessa konungs með [fagnaðarsamligri gleði³, ok vers þar fyrir heilir ok usakaþir af þeim elldi, sem ganga mun um allan heim. En eigi veitum ver þionostu nöckurum konungi á iarðriki heldr lifanda guði konungi⁴ himna ok allra verallda þeim er fyrir illzkur manna, þær sem verða i þessum heimi, mur koma at dæma hann með elldzbruna. Siell er sa maðr, er æ hann truir, þviat hann mun hafa⁵ eilíft lif ok lifa um [allan veralldir⁶; en sa er hinn aumazti ok vesælsti⁷, er hafnar auðæfur hans giætzku ok langrar elsku, er hann veitir mönnunum, ok sa mun faraz⁸ at eilifu. Fyrir því steig hann af himni til iarþar, er gerði himin ok iorð, ok sa varð maðr, er manninn gerði at⁹ maðrinn sneriz¹⁰ fra sinu ranglæti ok fyrirleti hegomlið skurðgoð ok mallaus, þau sem hann hafði fyrir guð haft með hinum rækiligazta¹¹ hætti, ok þionaði þeim, sem hann skapaði¹² ok vegsamaði þann, sem englarnir vegsama með ótta, ok tignað þann, sem oll volld himinrikis tigna ok þiona. Ok þa er þettu verðr gert, mun guð gera manninn sinn göfgara ok faganarmann¹³ ok sinn luttakara ok samlaga¹⁴ sinna engla, þat er at skiliu heilagra anda ok sælla. En þviat guð er andi, er eigi uverðugt at hann geri þa samlaga¹⁴ sinna anda¹⁵, er hann göfga ok veg sama i sannleik ok i anda. En þann hvern, sem [eigi geymir¹⁶ æ hann at trua, mun hann lata verða felaga ok samlaga¹⁴ rang latra diöfla i eilífri kvöl ok endalausum bruna. I þann elld mun hann senda sinn hafnanarmann. þann sem fra honum flyr er þa man heiminn brenna, er guð kemr hann at dæma. Þa fyrir dæmit þer samvitzkugoðir menn með yðvarri vitro, hver heiminn gerði, þviat eigi varð¹⁸ hann, sva at engi gerði hanr Hugsit¹⁹ ok, hverr manninn gerði, þviat [gugligar ritningar váttu

1 þa B. 2 dóckva vilia A². 3 [gleði ok eilífum fagnaði B². 4 tilf. I 5 saal. B; lifa A. 6 [alldir verallda B 7 vesalsti A¹. 8 fyrirfara B. 9 saal. B; ok A. 10 sneri B. 11 rækiligsta B. 12 saal. B skipaði A. 13 saal. B; fagnaðarmann A. 14 samlagana B². 15 þa er engla tilf. B. 16 [rækir B¹; hafnar B². 17 bruna A¹. 18 saal. B; va A. 19 Virðit B.

at eigi gerði hann sialfr sik¹. Litit ok æ, at hegomlig likneski
 ero eigi guðar heldr manna giorfir, ok i þeim gerðum² leynaz
 dióflar. Ok at þeir samþyckiz allir, at því sem syniz, ok einhug-
 aðliga³ girniz glatan mannlígs kyns, þa ero þeir þo með ynsu-
 m⁴ háttum sundrþyckir sin i milli, þvíat, sva sem drottinn segir, er
 eigi friðr með umilldum. En su er sök til, at⁴ þeir skunda
 mennina at glata, at þeir afi ser i pinslum samlaga⁵, þvíat þeir
 vitu mennina munu i himin stiga fyrir guðliga miskunn, [þaðan
 sem þeir fellu fyrir sitt ofdramb⁶. Fyrir því hyggit at, romver-
 skir hofmenn⁷, ok kanniz⁸ við, at guðdoms nafn parteraz eigi i
 fleiri stabi, þvíat einn er guð, af honum ero allir lutir⁹, ok einn
 er drottinn Jesus Kristus, fyrir hann ero allir lutir, ok einn er
 heilagrandi, i honum standa saman allir lutir ok honum lyða¹⁰
 allir lutir, ok eigi er sundrskorning i guðdominum, þvíat hann
 þarnaz margfalldaninni¹¹. Hugsit ok, Romveriar, hvaðan sundr-
 þyckit rann upp, ok með¹² hverri skynsemi þat vóð, ok hversu
 víða ok lengi þat óflgaðiz, ok fyrir hvi upp sprungu¹³ sva marg-
 töld eigi kyn guðdomanna, heldr vesallig¹⁴ skripi¹⁵ ætrunaðanna.
 [Ek segi yðr satt¹⁶, því at margir villdo heita¹⁷ höfðingar, vikingar
 ok drottnar eigi rettlatra manna, heldr sinnar¹⁸ natturu samlaga¹⁹,
 ok þeir sem drektir voru i²⁰ æfellum²¹ uvitzkunnar ok i helviti
 drambevisinnar, villdi hverr sem einn ser lata smíða²² sins valldz
 guð, þat er eptir þeim, sem hann ottaðiz, ok undir bio likneski
 eða önnur gyzki²³ til ætrunaþar; [þviat sva er²⁴ ritat, at ottinn
 gerði fyrst guðin. Ok i sva mikit vitleysi vulltu²⁵ veslir menn,
 at þeir helldu hina verstu menn fyrir guð, þa er sva höfðu illir
 verit, at þeira eptirlikiarar mundo eigi missa eptir lögum hins
 versta dauða. En því at nöckurir af þeim kunnu eigi skyn æ²⁶
 guði, voru þeir selldir²⁷ munhugðum²⁸ sinum til þess at fremia
 þa luti, sem lög Romveria leggja²⁹ bann fyrir³⁰. Kom þa þat
 fram, er fyrir var spæð³¹ með hinum helguztum orðum: Verði

1 [eigi var hann, sva at eingi gerði hann, eftir því sem guðligar rit-
 ningar wotta A². 2 munu tilf. A¹. 3 einkannliga A¹. 4 þess hvi
 (þviat B²) B. 5 samlagara B². 6 [tilf. B. 7 hermenn B. 8 kenniz
 B. 9 giorfir tilf. B². 10 truliga tilf. B. 11 pluralinum B. 12 af B².
 13 flotnuðu B. 14 vesællig A² B¹; vegsamlig B². 15 saal. B; skipti A²,
 skript A¹. 16 [At skyrú B¹, mgl. B². 17 vera B. 18 sinna A². 19 sam-
 lagara B². 20 af öllum B. 21 afaullum B¹, atrunabi B². 22 gera B.
 23 skripi B. 24 [þvi er sva B. 25 ulltu B. 26 sönnum tilf. A¹.
 27 sendir B². 28 munugðum B²; or bygðum A¹. 29 setia B¹. 30
 aa ok rækia B². 31 sagt B.

þeir[, sem skurðgoð gera, þeim¹ líkir. Gerðu þeir sér þá herflíggjaf líkneski ok helldu fyrir guð, volltnir i sva mikla heimsku, at þeir töluðu við treit: „Pu ert guð varr, ok við steininn, Veit oss hialp, ok lutu stofninum² ok vegsömuðu malminn, þann sem þeim til handa hófðu aðr heimskir menn smípat ok i elldi haft³.“

129. Við þessa taulu Pauli hófu margir hiaverandi flokkar ok heyrandi upp sina raust ok mælltu sva með grati: „Misgert hófum ver, rangt hófum ver unnit⁴. Miskunna þu oss, kennari varrar heilsu ok synari hins eilífa⁵ sannleíks⁶, at ver verðim heriaðir or synda snörum ok megim⁷ forþaz þann elld, er [heiminn mun brenna⁸ otruaðan ok hinn versta.“ Paulus mællti þa: „Heyrit þer, bræðr, sem guð hefir hiörtun tekit með sinum anda, standit karlmannliga i trunni, þviat þionostumenn sannrar heilsu munu til yðvar koma, af þeim munut þer skirn taka ok vel staðfestaz i ast drottins vars Jesu Kristz ok vera hialpaðir⁹ at eilífu.“ Longinus, Megistus ok Acestus töluðu þa þessi orð við Paulum leyniliga: „Biðium ver þik, herra, lat¹⁰ oss verða ritaða¹¹ i herliði¹² himnakonungs, at ver megim forþaz eptirkomanda elld ok verða luttakarar eilífs ríkis, ok munu ver lata þik lausan, sva at þu megir fara, hvert er [þer líkar¹³, ok munu ver þa¹⁴ þinir forunnautar ok þer hlyðnir allt til dauða.“ Paulus svaraði: „Bræðr minir! Eigi fly¹⁵ ek or orrostu, helldr em ek löglígr riddari konungs mins. En ef ek vissu dauða fyrir hendi, en eigi¹⁶ vissu ek mik fyrir þenna dauða koma bæði til lífs ok dyrþar, munda ek eigi at eins þiggja þat, sem þer biðit, helldr biðia þess, sem þer biðit. En nu hefi ek til óngrar ómbunar¹⁷ unnit¹⁸ um margar pínslir, ok eigi pinumz ek utan¹⁹ sauk, þviat nu stendr þat eptir, at mer gefiz korona fyrir rettlæti af þeim, sem ek truða, ok ek em viss af því, at til hans fer ek, ok með honum mun ek vera ok koma i hans biartleik ok i biartleik fauþur hans ok heilagra hans engla at dæma alla verolld. Fyrir því virði ek lítills þenna dauða ok yðra bæn, ok eigi mun ek flyia ne fyrir hröckva, ok eigi gera yðvarn vilia.“ Þeir mælltu þa við hann með grati: „Hvat skulu

1 [skurðgoðum sinum B². 2 stofnunum B. 3 brent B. 4 gert B; A² har i Margen truat, men i Texten unnit = A¹. 5 lífs ok tilf. B. 6 góðu tilf. A². 7 tilf. B². 8 [heimska menn brennir ok hvern A¹. 9 holpnir B. 10 lattu B. 11 riddara A¹. 12 saal. A¹ B²; herlið A², herleið B¹. 13 [þu vill B. 14 verða tilf. A². 15 renn B². 16 því helldr tilf. B. 17 ambanar B¹. 18 runnit A². 19 án B.

ver gera, eða hversu megu þeir, er þik pina, rettliga lifa, eða hversu megu ver til þess koma, er þu eggjar oss at trúa æ?⁴

Ok er þeir töluðu þessa luti sin i milli ok folkit kallaði haliga, komu .ii. riddarar Partenus ok Ferita, til þess af Nerone sendir, at vita, hvart Paulus væri af lífi tekinn, ok sa þeir hann lifanda ok talanda: við lyðinn. Þegar sem Paulus sa þa, kallaði hann þa til sin ok mælti: „Heyrit mik, menn, ok truit æ einn guð, þann sem mik ok alla þa, sem æ hann² trúa, mun af dauða reisa.“ En þeir svöruðu: „Fyrrum³ munu við þau eyrendislok aptr bera, sem við vórum til sendir, at þu ser dauðr, ok megir þu þa lifa með þínum konungi. En þu gor grein fyrir, hvi þu [dvaldir at fylla⁴ boðskap [Neronis cesaris⁵. En nu biðum ver⁶, at þu farir til fyrirætlaðs stápar ok takir æ þer⁷ dóm af honum diktaðan.“ Paulus svaraði: „Dvöl mina i likama þurfi þer framarr en ek, ef þer vilit rett trúa, þviat ek fer um dauðann til lífs. Af því fórum nu fagnandi i nafni drottins Jesu Kristz.“

Ok er þeir foru til pinslarstaðarins, fylgði þeim utalligt⁸ folk. En við hlið borgarinnar geck i moti þeim hin tignazta fru ok hin kjarazta⁹ vinkona postolanna Plautilla at nafni vel truit. Hun tok at biðia¹⁰ sik undir bænir Pauli¹¹ með tárú. Paulus¹² mælti til hennar: „Ver heil¹³ Plautilla, dottir sannrar heilsu, ok le¹⁴ mer duk þann, er þu hylr með höfut þitt, ok gakk nöckut sva af veginum sakir talmanar folksins, [ok ver¹⁵ min her biðandi, þar til er ek færi þer hann aptr ok ömbuna¹⁶ þer lánit. Vil ek¹⁵ binda dukinum¹⁷ [fyrir augu¹⁸ mer i stað sveitaduks, ok leifa þer eptir æ honum mark¹⁹ minnar astar, þa er ek fer til Kristz²⁰.“ Hun tok skiott af ser höfutdukinn, ok gerði sem hann bað. En²¹ Partenus ok Ferita [gaubbuðu hana²² sva mælandi: „Fyrir hvi truir þu fordæðu ok gallDRAMANNI? Fyrir hvi tapar þu hinum²⁰ bezta duk, sva at þu munt hann allðri um allðr fæa?“ Paulus mælti þa við hana: „Bið her, dottir, minnar tilkvamu, ok mun ek þa færa þer mörk mins dauða æ þessum duki með Kristi um allðr lifandi²³.

Eptir, þat spurðu þeir Longinus ok Megistus ok Acestus

35 1 tala B¹. 2 Krist B¹. 3 Fyrri A²; fyrr B¹. 4 [dveir A¹. 5 [keis- arans B¹. 6 við A². 7 þeim B¹. 8 otþuligt B. 9 heitazta B 10 fela B. 11 Pals B¹. 12 Pall B¹. 13 ok sæl tilf. B¹. 14 saal. A¹ B¹; lia A² B². 15 [nigl B. 16 [til þess at ek kem aptr at færa þer ok ambana B¹. 17 dukinn B. 18 [um höfut B¹. 19 mörk B 20 guðs 40 B. 21 þeir tilf. B. 22 [skulkubu hana B²; logu at B¹. 23 lifanda B¹

hugsuikir um sinn hag, [með hverium hætti¹ þeir mundu mega hliota hit sanna lif. En sæll Paulus svaraði þeim ok mælti: „Bræðr mínir, [ok synir² vitit þat, at síðan ek em halshöggvinn ok þer ok aðrir þionostumenn³ mins dauða erut allir i brottu af þeim stað, sem drottinn [let ser soma at kalla mik⁴ til sin, munu rettruaðir menn koma ok grafa [likama minns⁵. En þer hyggit at, hvar ek em grafinn, ok [i morgin snemma komit þannig⁶, ok munut þer finna .ii. menn æ bæn sinni, Titum ok Lucam, ok segit þeim, fyrir hveria sauk ek hefi yðr þangat sent, ok munu þeir gefa yðr mark⁷ sannrar heilsu i drottui. Hirðit eigi at efa⁸ þat at vinna, sem yðr er boðit, þvíat iafnskiott sem þer stigit i skirn-arbrunninn með rettri tru ok verðit luttakarar heilagrar skirna ok helgaðir með lifgan guðligrá stormerkia, munut þer eigi at einu verða ægiætliga⁹ hreinir af þessum glæp, er þer ottiz ok verðr : minu drapi, helldr ok munu þer verða hreinsaðir ok sniofi¹⁰ hvitari, ruddir¹¹ af ollum syndum ok ritaðir i skipan Kristi riddara, [ok fullgeraz¹² samerfingiar eilífs lífs¹³.

130. Eptir þat¹⁴ var Paulus¹⁵ leiddr til pislarstaðarins Hann sneriz þa i austr ok helldr hondum til himins ok [bað fyrir ser¹⁶ lengi æ ebresku ok gerði guði þackir. Sem¹⁷ hann hafði lyktað bæn sinni með fagrligum orðzhætti, heilsaði hann bræðrum ok blezaði þeim. Eptir þat batt hann um [höfuð ser duk¹⁸ Plautille ok æ bæði kne fallandi retti hann halsinn. En banamaðr hann hóf hátt¹⁹ sinn armlegg ok hio sva mikit högg, at af flaug²⁰ höfupit. En síðan þat var af bolnum snipit, nefndi þat nafn drottins Jesu Kristz æ ebreska tungu. Af svira Pauli flaut fyrs miolk æ klæði riddarans, ok eptir þat bloð. Duk þann, er Paulu hafði [knytt um haufuð²¹ ser, villdo taka nöckurir, þeir sem nær²² stoðu, en hann hvarf²³ or hondum þeim. Sva mikit líos himneskra birti²⁴ skein æ dauðastund Pauli, ok sva mikill ilmr himneskra sætu saddi ilming manna, at augu dauðligrá manna máttu eig bera, ok engi tunga matti telia. En allir hiaverendr²⁵ undruðu sva mikla guðs miskunn veitta Paulo ok lofuðu²⁶ um marga

1 [hveru A¹. 2 [mgl. B¹. 3 þionar B. 4 [lætr mik kalla A¹. 5 [li mitt A¹. 6 [komit þar (þangat B²) æ morgin B. 7 mork B. 8 if B². 9 algerliga B. 10 sniafi B¹. 11 roðnir A²; vorðnir B. 12 geraz B 13 ríkis B²; [mgl. B¹. 14 þetta B². 15 Pall B¹. 16 [baðz fyrir I 17 Ok er B. 18 [augu ser (hofut ser tilf. B¹) hofuðduki B. 19 upp tilf. B 20 fauk A¹. 21 [knyttan um augu B. 22 nærri A¹. 23 þegar tilf. I 24 dyrdar B¹; dyrdar birti A². 25 hiaverandi menn B. 26 iatubu A² lofubu ok iattubu B.

stundir drottin Jesum Kristum eilífan ok usígráðan konung, þann sem hinn [mikli kennari¹ Paulus hafði predíkat, meistari heiðinna þjóða.

En þá er þeir sneru heimleiðis, er sendir voru at flyta² dauða Pauli, fundu þeir Plautillam í sama porti lofandi ok dyrkandi guð í öllum þeim lutum, sem henni voru sagðir af sælum Paulo. Þeir spurðu hana þá með hlatri, hvi hun hyldi eigi höfuð sitt með þeim duki, er hun leði Paulo³. En hun tendrut⁴ með astarhita⁵ ok hugrekki svaraði þeim: „Heyrit þer, hegomafullir menn ok veslir, er eigi kunnit því⁶ trúa, er þer siat ok þreifit um! senniliga hefi ek þann duk⁷, sem ek sellða⁸ í hond Pauli, helgaðan af steypingu⁹ hans dyra¹⁰ dreyra, ok hann kom til mín af himni með miklum fiðlað biartrar fylgðar sem hinn sannorðazti¹¹ trunafar-maðr ok færði mer minn duk ok þakkði mer minn velgerning,¹² þann sem ek veitta honum, sva mælandi: „Þu, Plautilla, veittir mer [vegsamliga velgerninga¹³ her æ iardríki, en ek mun þer skíott til himinríkis farandi veita mína [fylgð ok¹⁴ goðfysi; skíotliga mun ek aptr hverfa fyrir þína sök ok syna þer dyrð hins usígráða konungs.“ Eptir þat dro hun dukinn með rosalignum¹⁵ dreyra runninn or faðmi sér ok syndi þeim. Jafnskiott slo mikilli hræðzlu ok ótta æ þá, ok skunda¹⁶ aptr segiandi¹⁷ Neroni, þat sem þeir höfðu set ok heyrð. Sem Nero [hafði heyrð¹⁸ þessi tíðindi, slo æ hann ótta miklum, ok [sturlaðiz í huginum¹⁹, tok hann þá at hafa samtál með spekingum sínum ok vinum ok [ríkissins þionostumonnum²⁰ ok með þeim, sem hann matti ná af senatoribus²¹, með ótta ok aga ok mikilli skelfing ok sialfs sins hneyking. Sem²² þeir töluðu þetta sín í millum, kom Paulus um hina .ix.ðu tíð dags ok stoð fyrir Nerone sva mælandi: „Nu em ek Paulus her kominn, riddari hins eilífva²³ konungs ok hins usígráða; tru mer nu, at eigi em ek dauðr, hellðr lífi ek í²⁴ guði mínum. En þer, vesall maðr, mun nu eptir lítinn tíma oumræðiligir illir lutir at hendi koma, ok hin mesta kvöl [ok eilíftapan²⁵,

¹ [ageti kennari B¹; blezadi B²; mikli A². ² saal. B; fylla A. ³ Pali B¹. ⁴ tendrat A¹. ⁵ miklum truarrhita B. ⁶ at tilf. B. ⁷ hinn sama tilf. B. ⁸ retta B. ⁹ utsteypingu B¹. ¹⁰ dyrmæta B¹; dyrliga B². ¹¹ sannsöglazti B¹. ¹² [velgerning B. ¹³ [myl. B. ¹⁴ rosulligum B. ¹⁵ skundudu B. ¹⁶ ok segia A¹. ¹⁷ [heyrði A² B². ¹⁸ [sem hann yrði blersi (hleysi B²) B. ¹⁹ [ríkisþionum B. ²⁰ olldungum B¹. ²¹ Ok er B. ²² hæsta A². ²³ með A². ²⁴ [með eilífri glatan B².

fyrir þat er þu hefir mörgu saklausu bloði rangliga¹ ut hella². Eptir þat hvarf þeim Paulus³ at syn. En Nero lostinn slíkri ógn varð hræddari, en trúaz megi, ok sva [sem vitstolinn kunni hann⁴ eigi, sitt rað, ok at eggjandum sinum vinum let hann leysa Patroclum ok Barnabam ok aðra, þa sem bundnir höfðu verit, ok let hvern þangat fara, sem villdi.

En Longinus ok Megistus ok Acestus komu eptir atkvæði Pauli til grafar hans ok sá þar tva menn [bibiaz fyrir⁵ ok Paulum standa i millum þeira. Þeir óttaðuz [sva hræðiliga⁶ syn ok þorðo eigi nær at ganga⁷. En þeir Titus ok Lucas standandi sá bæn⁸ sinni sá þa riddarahöfþingia, sem verit höfðu at banorði Pauli, skunda til sin, fyrir þat [voru þeir gripnir með mannligum otta ok flyðu⁹. Við þetta hvarf Paulus riddarahöfþingium, ok þa⁹ kolluða þeir eptir þeim Tito ok Luca sva mælandi: „Eigi skulut þit ætla, guðs menn, at við¹⁰ sækim [til þess¹¹ eptir yckr at veita yckr¹¹ dauða, helldr til þess at [kenna ockr retta tru ok flytia ockr¹² um skirnarvatn¹³ til eilífs lífs, sem hinn mikli kennifaðir Paulus het oss, sá sem ver¹⁴ sáam skómmu¹⁵ standa i milli yckar“. Ok þa er Titus ok Lucas heyrðu þetta, námu þeir staþar, ok með mikilli gleði ok andligum fagnaði lögðu þeir hendr yfir þa, gefandi¹⁶ þeim mark eilífrar helganar, ok fastandi með þeim til aptans veittu þeir þeim stormerki heilagrar skirnar i nafni drottins Jesu Kristz.

131. Eptir nýgreinda¹⁶ sigrför¹⁷ guðs postola Petri ok Pauli fiandskapaðiz allr romverskr¹⁸ lyðr sá Neronem, ok gerðu Galli¹⁹ fyrstir herlaup [i moti¹⁹ honum, en um síþir allt Romveria valld, þviat hann gerði sik uvin allz ríkissins. Var hann dæmör af öllum senatoribus²⁰ ok þar með öllum lyð, fyrir þat²¹ er hann saurgaði truna með guþlastan²², milldina með grimmleik, skirleikinn með fullífi, ok [hellit við óngvan truna eða þat er hann iataði²³. Hafði hann þar fyrir alla grunsama, ok um síþir trúði hann óngum utan²⁴ .ii. hinum verstum monnum Nemphidio ok

1 iafnlíga A². 2 steypit B. 3 Pall B¹. 4 [vitlaus (vitstolinn B²), at hann vissi B. 5 [a þenum B. 6 [þessa B¹. 7 koma B¹. 8 [flytu þeir gripnir mannligum otta B. 9 þegar A²; þa þegar B²; mgl. B¹. 10 3 ver B¹. 11 [fyrir því B². 12 [kennandi retta tru flyti þit oss (ockr B²) B. 13 skirnarbrunn A¹. 14 vit A¹. 15 fyrir litlu B¹. 16 nu greinda B. 17 dýrligra tilf. B. 18 Romaborgar A¹. 19 [a hendr B; aa A¹. 20 öldungum B¹. 21 því B². 22 guðreskiu B. 23 [endi við engan nokkorn trunað B. 24 nema B¹.

Gemellio. En þeir ottaðuz [hans grimmeleiks dēmi¹ ok fyrirletu hann gangandi i samband með auðrum monnum. Var þa dæmt, at hann skyldi með því moti leiða² um borgina noktan³ æ mot-falar, at snara væri sett⁴ æ hals honum, eptir þat skyldi binda hann [æ hornis⁵ af iarni gervu⁶ ok beria þyrni⁷, til þess at⁸ hann væri steyptr fyrir borgina til dauða. At visum þessum dómi fýði hinn verstí niðingr⁹ með fiorða mann af borginni með þeiri sögu, at hann mundi tapa ser i Tifr¹⁰, riðandi æ skog með dulargrimu ok hestinn eptir látandi i hinum þyckuztum þyrnum i milli gatna þeira, sem¹¹ aunnur heitir Numentana, en aunnur Salaria, a fiorðu milu af borginni; leitandi leyna hitti hann litit hreysi, i því lagðiz hann niðr i reckiu huldr¹² leiðiligum¹³ leppum. Eptir þat let hann ser gróf gera¹⁴ eptir [sialfs sins vexti ok¹⁵ mæling sins likama ok bað¹⁶ gratandi sitt hræ þar grafa. Þvi næst bað sa¹⁷, sem aðr hafði verit [einkannligr meistari svivirð-ligra svika ok glæpiligis¹⁸ grimmeleiks, at nokkurr næverandi¹⁹ manna skyldi fulltingia hans [huglaussi²⁰ hendi til þess at²¹ svipta hann sinu liota²² lifi. Opt æsakaði hann sina bleyði með beiskum tárum alla luti talandi. Ok um siðir þa er riddarar sendir af senatoribus²³ voru nær, þeir sem hann villdu til pilsa draga, lagði hann [vápnum i gegnum sik²⁴ at fulltingianda hans²⁵ hræddri hendi þeim uskira spadoni þrælbornum²⁶, er hann hafði gellðan látit²⁷ formera eptir konu, kallandi með aumligu²⁸ hrygg-leiks²⁹ yfirbragði: „Svivirðliga hefi ek lifat, en liotliga³⁰ skal ek deyia³¹.“ Do hann þar með sva greindri svivirðing ok oætlanligum otta allra hiaverandi manna. Ok því se lof guði ok sæmð heilagri kristni, at allir viti þvilikan verit hafa hinn fyrsta hennar niðr-brotzmann ok fyrirdæmara, ok skili, at [engi lutr var af Nerone fyrirdæmör nema goðr ok sómasamligr³². [Hygg ek³³ her, at

0 1 [eptirdēmi hans grimleiks B. 2 um morginn tilf. B¹ 3 neyktan A¹. 4 lögð B¹. 5 hr[amm?] A². 6 gervan A²; [mgl. B. 7 eða sviðani tilf. A². 8 er B². 9 vikingr A². 10 Tibr B². 11 [þeira gatna, er B. 12 saal. A¹ B¹; hulda A² B². 13 herfiligum B. 14 grafa A¹. 15 [tilf. B. 16 baub B. 17 hann B. 18 [einkanliga meistari 5 svikanna ok glæpsamligs B. 19 nærverandi B. 20 huglausu B. 21 [hugleysi ok A¹. 22 svivirðliga B. 23 öldlungum B¹. 24 [sik vapni i gegnum B. 25 sinni A¹. 26 saal. B; hiaveranda A. 27 ok latit freista at A². 28 ogurligu B. 29 saal. B²; aumleiks øvr. 30 liotligar B. 31 tapaz B. 32 [eck i vætta var af Nerone fyrirdæmt nema neckot 40 (storliga tilf. B²) gott ok somasamligt B. 33 [saal. A²; hyggit ok A¹; hyggi B.

þeir, sem fyrirkoma vilja frelsi kirkiunnar, [hafu sik i brott af¹ slikri uhæfu, at leigi hafi þeir sialfan guð ok [alla verolldina² i moti ser með dæmi Neronis, er æ ser bært merking³ Antikristi, ok segiz i hans sveit latandi dygd ok drengskap, [sæmd ok sigr-sæli⁴ ok þar með sialfra sinna salur, helldr [firriz þeir misgerninga bætandi falslausliga við guð, sem brotligir verða⁵, styði ok styrki kirkiunnar valld⁶, ok fai þar fyrir heill ok hamingiu, sigr⁷ ok sæmð, fe ok friðsamligt⁸ riki, hylli guðs ok goðra manna i þessum heimi en endalausán fagnat i auðrum heimi.

132. Allr lyðr Italie ok einkannliga Romani vurðu sva fegnir dauða Neronis, at þeir helldo hatið með allri⁹ gleði, æ [þann hátt¹⁰ sem þeir voru vanir, þa er höfðingiar komu heim at sigraðum hinum grimmuztum rikissins uvinum. At lifanda Nerone var sa maðr, er Galba het, gerr cesar¹¹ æ Spania, hann kom i Romam eptir dauða Neronis. En¹² því at hann var miok gefinn fyrir ægirni ok leti, gerði hann sinn fostrson¹³ ungan mann Pisonem¹⁴ at nafni, tigginn at ætt, fræknan ok framkvæmparmikinn. Ok er Galba hafði rikt .vi. manaði ok .vi. daga, drap Otto þa baða æ torgi i Roma. Eptir þria manaði drap [Ottonem Vitellius, sa er þrim sinnum hafði verit giðrr consul, með þeim hætti¹⁵ at, þa er Otto sa sik yfirkominn¹⁶, drap hann sik sialfr. Vitellius rikti .iiii. manaði, ok tok þa riki Vespasianus aptrkominn af Judea¹⁷ at settum syni sinum Tito yfir sitt lið. Hann braut niðr Hierusalem. Vespasianus rikti .ix. ár ok [.xi. manaði ok .xxii.¹⁸ daga.

133. Nöckuru eptir pisl guðs postola Petri ok Pauli stalu Greci¹⁹ líkðum þeira²⁰ ok fluttu [æ veg²¹ til sins landz, ok þa talmæði þa mikill landskialfti. Tok romverskr lyðr þa i þeim stað er Catacumbas²² heitir æ gautu þeiri, er Appia heitir, æ hinni þriðiu milu fra Romaborg. Voru þa likamirnir þar geympir um .vii. mánaði, til þess er [smíði voru uppreist²³ i þeim stöðum, er þeir voru fyrri grafnir. Var þa aptr færðr likami Petri i fyrr nefndan

1 [at hepta sik at B 2 [allan heiminn B. 3 figuru B. 4 [tilf. B. 5 [ðriz þeir annmarka „med oroggri yfirbot B. 6 fielsi B. 7 sigrsællð B. 8 friðsamt B. 9 mikilli A¹. 10 [a þa lund B 11 keisari A². 12 fyrir tilf. A¹. 13 tilæskingarson B. 14 saal. rettet; Fisonem B²; Fison B¹; Pilum A¹, Pibiem A². 15 [Vitellius Ottonem þrim sinnum consul með því moti B. 16 i orrostu tilf. B. 17 Gyðingalandi B¹. 18 [saal. B; tvau ok¹.xx. A. 19 Grickir B¹. 20 postolanna B. 21 aleiðis B. 22 saal. B²; katatubas B¹; kappakunbus A¹, cabacumbus A². 23 [þeim voru musteri reist A².

hæ¹ Vaticanum við Naumachiam. En likami Pauli var grafinnæ götu þeiri er Ostensis heitir a annarri milu af borginni, en hann var höggvinn við vötn þau, er [Salve heita eða Silve² ero köllut. En þessir hinir helgu³ postolar Petrus ok Paulus voru pindir, þa er liðnir voru fra hollðgan Kristz .lxx. vetra, æ .xiii. da æri ríkis Neronis, er æ ser berr eptirliking⁴ Antikristi, þess sem⁵ höfut er allra illra manna, a þritögunda⁶ ok auðru æri hans alldrs. Hyggium ver Petrum ok Paulum at dæuðum Seneka⁷ en innleiddum Simoni við hann hafa deilt um .vii. manaði, ok eptir hans fall⁸ inni setit um .ix. manaði, sem martirilogium segir, ok eptir þat pinda.

134. Eptir sælan Petrum sat i hans sæti⁹ hinn sæli Linus um .xii. ár. Eptir hann Cletus önnur .xii. ár. En fyrr [nefndum Clementi er fyrir þa sauk eigi pavadómr¹⁰ skrifaðr¹¹ aðr en at liðnum þessum nu nefndum byskupum, at þeir voru ellri at byskupstign, en þo var hann i stað Petri alla stund um kenningar ok predikan, sem hans [hinn sanni¹² meistari skipaði honum.

135. Biðium nu einkannliga eptirkomara¹³ almattigs guðs Petrum höfþingia þeira postola, sem lausnarinn¹⁴ valði af öllum veraldligum monnum ser til mótunauta ok heimsins domara, at sva sem guðs son leiddi hann or þoku þrennrar neitingar [til þrennrar iatningar¹⁵, leiði hann oss fra liotum syndum til margra mannkosta ok astrikis við almatkan guð. Ok sva sem Petr þolði pinsl krossins i Kristz eptirliking til likams dauða, arni hann oss, þo at timinn¹⁶ ok breyskleikrinn banni oss at bera likamligan kross, at ver berim hinn sama kross andliga halldandi undirstauðu rettrar truar, alitning¹⁷ himinrikis fagnaðar, algiorleik tvennrar astar [guðs ok nianna¹⁸, staðfesti¹⁹ i goðum verkum allt til enda, at þa er Kristr kemr at dæma um allan heim, verðum ver undir þessum krossi senir guði til hægri handar.

136. Biðium²⁰ ok sælan Paulum [mikils hattar²¹ meistara allrar kristni, þann er sia kunni, hver kenning heyrði hvers mannz briosti, at hann leiði oss æ þau goð. verk, sem oss ero ævaxt-

1 by B. 2 [Saline heita ok Silive A²; Salive ok Silvie B 3 hæstu guðs B. 4 liking B. 5 er B. 6 .xxx.¹³ A², .xxx. B. 7 senato A². 8 hafa tilf. B. 9 stað B. 10 [nefndr Clementis er fyrir þa sauk eigi i pavadom A¹. 11 talibr (eðr skrifadr tilf. B²) B. 12 [hinn sami A²; mgl. B. 13 eptirlikara B². 14 varr lausnari B. 15 [tilf. B 16 l'er ender B¹. 17 saal. B; aalitinn A. 18 [tilf. B. 19 saal. B; staðfesting 40 A. 20 ver tilf. B. 21 [mikilvægian B.

samlig¹ i guðs augliti. Ok sva sem hann retti þann svira, sem aðr bar hann með yfirgirnd uppreistan i moti guði, litillatliga undir sverði Neronis fyrir guðs nafni, veiti hann oss at leggja² varn ofmetnað, þann sem guði er gagnstaðligr i hans augliti. Ok þo at ver þolim eigi með honum sverði vikingsins, standim ver³ þo undir sverði guðs orðz, þess er oss kenni⁴, hversu hinn sanna guþ skal ottaz. Ok sva sem Paulus villdi stundliga þola sakir broðurligrar astar purgatorium með sinum pinslum, þiggi hann þat af guði, at ver vilim sampinaz náunginum i hans nauðsynium, ok fyrir ævðxt broðurligrar astar tendriz hiðrtu vár af geislum⁵ guðs astar, at þa er Paulus hefir hiðrtum varum upplokitt með luklis vitzkunnar, leysi oss hinn heilagi Petrus með luklis valldzins af öllum misgerningum ok syndum, ok laði oss i eilifan fagnat með öllum guðs helgum monnum. Þat lati ser sóma at veita oss almattigr guð upphefiari allra goðra luta, sa er með feðr ok helgum⁶ anda lifir ok rikir einn guð um allar veralldir verallda⁶. Amen.

Tillæg 1.

CLEMENS SAGA.

Julius hét inn fyrste keisere yfer öllum heime, oc af honom hafa aller Rumaborgar konongar þat nafn teket síðan. Julius hét²⁰ þpro namni Gaius, hann var .v. vetr einvaldi Rumaborgar veldea. Hann vógo þeir Brutus oc Cassius i Þors hofi i Rumaborg, oc marger aþrer rikismenn með þeim veitto averc honom, svát hann hafði alz halvan þripia tög sara á sér. Syster Julij hét Activa, en hennar dóttir het Octovia. Sonr Octov(i)e hét Octov(i)anus,²⁵ es þpro namni var callaþr Augustus, hann hafði velde ifer öllum heime nestr efter Julium, oc af honom er síðan Augustus callaþr hvern iverkonongr Rumaveldis. Augustus reþ firer Rumaborgar riki^{vi}. vetr ens setta tegar. Hann setti frið of allan heim, oc a

¹ avaxtarsamliguz B. ² lægia B. ³ tilf. B. ⁴ kennir B. ⁵ lykli B. ⁶ saal. B; rettlatra A.

hans dogom var [Cistr borennt i þenna heim. Af þessom keiserom tveim hafa namn tekit bókmanaper .ii. Julius oc Augustus.

www.libtool.com.cn

Systrungar Augusti voro brøpr² .iii. Flavius, es Clemens var callapr oc gøfgastr var alra Rumveria vnder Augusto keisera, en annarr Faustinianus, es fra mun verða sagt, þriði var Bassus, es verstr var þeira brøpra. Syster þeira brøpra var Plautilla, es leþe Poli postola haufodux síns, þa er hann var leidr til haugs. Hennar geldingar voro þeir Nereus oc Achilleus, es tru retta tóco af kenningo Petrs postola, þa [fec] Plautilla til at þiona dottor sinne, er het Flavia Domitilla, oc at þeira orþom varþ Flavia³ cristen. En þeir voro þaþer pinder firer gøps sacar, oc es messo-dagr þeira vico [efter cross+ messo a varet.

2. 5 Faustinianus hafði velde miket under Augustus keisera, 15 oc hann var settr høfþingi øldunga i Rumaborg oc hafði forraþ heraða, es liggia i nónd við Antioch(i)o Sýrlandz haufotborg. Kona hans hét Mathidia rumversc at kyne, hon var forcvndliga vøn at iferlite oc rapvønd harþla oc vel vite borin, oc var ipen at blóta heiþen gop. Maþr hennar var algerr at sér at alre veraldar speþ, 20 hann blótapi scurgop at siþ Rumveria en eige af alhuga, firer þri at hann truþe raúnar .i. vera almatcan gop. Þau Faustinianus oc Mathidia otto .iii. sono. Einn het Faustus, annarr Faustinus, enn þriði var heitenn efter sþurbroþor sinom oc hét Clemens. En er þeir voro comner ór barnesco, þa tóc Bassus sþorbroþer 25 þeira at legia girndar⁶ hvg a Mathidiam moþor þeira oc broþor-kono sina, oc leitaþe hann til þess meþ fiølcynge sinne, ef hann meþte blekia hana. En er hon fann vilia hans ohøfan við sic, alz hon var rapvønd kona, þa leitaþe hon sér raps, hvé hon meþte styra bazt undan ilzco hans. Hon bio sic at þeim hette 30 sem hon var vøn at buasc, þa er hon hafþesc at blótom, oc gec siþan a malstefno við buanda sinn oc meþte við hann: „Mer hever lengi verit ahyggia at, hvat leggiasc muni firer sono occra. Ec gek of dag, svá buen sem nu em ec, i musteri solar gops, es Apollo heiter oc aldregi mun liúga. Ec forþa þar forner solar 35 gopi oc frettag at siþan, hvat leggiasc munde firer sono mina. En ec sec þar þvilic svor: Tacþu sono þina tvá Faustum oc Faustinum oc bu þá til farar, oc far meþ þa til Sýrlandz, oc sel

¹ [Cristus natus Cd. ² fratres Cd. ³ flavio Cd. ⁴ [post crucis Cd.

⁴⁰ ⁵ Jof. ovenfor Peters Saga Cap. 64. ⁶ Først girnþar men rettel til girndar.

þa til fóstr(s) enom froðostum spekingom. Þeir muno verða gæfger kennimenn. En Clemens sonr þinn skal vera heima með þér sinom til huggonar honom, oc mun at honom veðr vera frendom hans oc ollom Rumaborgar lýð at eilífo.“ Við þessi orð varð Faustinianus dapr harpla oc svaraðe af moðe miclom oc mælti: „Ef þat er goðs firerhyggia, at sva scyli verða, sem þu segir, þa má engi því hnekia.“ Síðan bio hann scip gott, oc gek þar á kona hans oc syner hans .ii. ener ellri með fjarhlutom miclom oc fœrvneyti vegligo.

3. Þeim forsc vel unz þeir liðu umb Sikiley. Þau foro i nónd við borg þa er Patera heiter oc Nicholaus byscop var síðan fœddr² í. Þar tók þau útsýnningr steinóðr oc keyrði of nott at eyio þeire, es Corpho heiter. Þar leysti scip alt i sundr under þeim, oc fjarhluter aller oc menn, nema Mathidia oc syner hennar þau ein höfðu lif. Hon fylgði scipsborðe næcgerio til landz, oc gek síðan a land up. Hon com of miðnætti til hus einnar auðugs mannz kono, oc var þar teket vel við henne. Þeir Faustus oc Faustinus sóto a scipsflaki, oc er lysa tók, þa so þeir fara i nond sér vikinga scip. Þeir létu sér raðs sín a milli, hvat tiltækingast være. Þa melte Faustus við Faustinum broðor sinn: „Þesser menn muno taca ocr oc selia mansali; gefom við ocr nomn aunnor en við eigom aþr. Ec mun nennasc Niceta, en þu scalt heita Aquila.“ Síðan gripo vikingar sveina þessa þáfa oc höfðu þa ut of haf til Jorsalalandz, þeir seldu þa i siaborg þeire, es Cesarea heiter, husfreyio auðegre, oc hét sú Justa oc var Gyþinga kyns. En husfreyia su lagði ast micla a sveinana oc gerðu þa sér at óscbörnom. Hon selde þa til leringar Simone enom fio(l)kunga af Samaria, es crafr goðs almattegs lezð vera. Enn er þeir höfðu numet allar iþrotter hans, þa fundu þeir, at hann lodde flærð einne saman oc ilzco. Þeir hlióposc a braut fra Simone illa oc sotto fundu Petrs postola. Hann tók við þeim vel oc kende þeim cristinn dóm, oc gerðosc þeir þa hans lerisveinar.

Mathidia hafðu virðingar goðar af husfreyio þeire, es við henne hafði teket. Hon var buen itarlíga fyrst, þa er hon com ór scipsbrote til hus hennar, oc þottesc husfre(y)ia þáðan af vita, at hon mynde gæfugmenne vera. Hon melte of dag við hana: „Þat þykiome ec sia a þér, at þu munt kynstór kona vera, þu ert alven iferliz, latuð vel oc vitrímál harpla, enda er hannorð a hvi- vetna því, es þu tekr þinum handom til at gera. Nu vil ec, at

¹ Juf. ovenfor Peters Saga Cap 66. 68. ² natus Cd.

þagerer mér husbunof og buer clepi, ef menn muno bera at hændom þer, og mun þér þat alt saman verþa gott til fiar.“ Mathidia gerði, sem hon var befin. Þá þan fra boro menn at henne clepi morg til gerþar. En hon gerði sva, at hveriom var vel at scapi, þeim es atti. Þat varþ of unga menn, es sa hana oc asiono bennar oc handnørþer a hverian veg vel gervar oc hørþo orþalag bennar vitrligt, at þeir lögþo a hana astarhug mikinn. En hon veic undan at hafa þypleic ne einn við þá. En þeir costgöfþo eigi at miþr at geta ost af henne. En þat varþ henne firer of dag, at hon fór i fiæro oc toc steina hvassa oc barði þeim i andlit sér, svat hon varþ øll blá oc bloþog of andlit. Síþan tóc hon hinnu þunna eþa roþ af fiske oc þanþi of andlit sér oc gerði sic sem enndimligsta a at sia. Hon meidde oc hendr sinar með griote, at hon var til engrar syslo før þeirar es vanda scylde. Síþan fór hon til herbergis sins oc létzc vera orþen firer vanheilso. En þat harmape husfreyia hennar fyrst acastiga oc gerði við hana vel oc miscunnsamlega of stundar sacar, en þáþan fra leiþ eigi langt, unz hon lagði á við hana orœþ micla oc gaf at henne eugi gaum.

Mathidia fann þat bratt, at þa matte eki þar lengr vera við vanheilso þá es hon hafþe, þa for hon braut ór þorpe því oc gec til sevar. Þa sa hon hus litir þat riuca, þat lauc hon up oc hitte þar kono eina fatækia, er sat við glœþr, oc qvade hon þa fyrre. Hon svaraþe oc melte: „Vel þu comen, drotning min! Alt mitt skal þitt vera. Ertu husfreyia en rumverska, su er comt ein a land, þa er alt fœrunayti þitt forsc. Micill harmr es þat, er þu ert sva aum orþen. Vestu með mér, sva lengi sem þu vill, oc scaldu ein aullo raþa því es ec á.“ Þeim orþom varþ Mathidia sva tegin, at hon feldi tór. Síþan melte hon við þa es firer bio: „Fir hvi es þu comen i cot þetta?“ Hon svaraþe: „Fir næc-geriom vetrom mista ec buanda mins, svat við ottom engi erfingia. En ec vilda ein vera firer mér efter dag hans, fór ec af því a braut or borg oc baurlopumc her firer. Nu a ec akr necqern oc fá þa sauþe til atvinno mér. Ec hefi nu fengit licþra, oc ma ec nu eki at hafasc.“ Þa melte Mathidia: „Ec mun vera her oc hugga þic oc þiona þér, unz enn coma betri dagar ifer okr.“ En fra þeim dege tór Mathidia of þorp oc borger oc baþ firer þer matar, oc burgosc þer þa við þat. I þeim staþ hølþosc þer við

1 Først skrevet i, men dette er underprikket af Afskriveren og at skrevet over.

litils vant .xx. vetr, unz þær fingo miscunn af fundi ens helga Petrs postola, sem sýðar mun fra verða sagt nacqvæt.

4. Nu skal þar til mals at taca, es Faustinianus (er) faðer þeirs bróðra Faustus oc Faustinus, þa er hann spyrr tíðende þessi, at scip þat hafðe faritz við Corpho, es kona hans var á oc sýner. Hann hugði, at þau mundo øll þar tapazc hafa. Hann cunni því sva illa, at hann lagðesc i rekio af, oc þótte nér sem hann være af viti ginginn i harmi sinom. Þa fór Bassus bróðer hans til fundar við hann oc lét megingóþvætliga, en ilt bió vnder. Hann qvaddo bróðor sinn blipliga oc mælte: „Sé ec, bróðer, at þu ert dapr harþla af mannamisse þeim, es þu hyggsc fengen hafa. En hit er rað at huggasc oc gerasc staðramr við, þót þér þyki eigi alt at vilia þinom sialfs ganga. Kona þin hefer comet a land með miclom fiarhlutom, oc es nú i austrholfo heims langt a braut yr Rumveria velde. Hon es nu gefen einom þrele þinom, þeim es lengi hefer virðamaðr hennar verit.“ Við þessi tíðende varð Faustinianus styggr mið oc mátti lengi eigi orði up coma. Hann settesc up oc mælte: „Hvat etlar þu, bróðer, hver stiarna því mun valda með scaupum, er sva illa hever snuezc scap konu minnar?“ Bassus mælte: „Göngom við i virðahus þat, es við eigom oc alr stíornogangr es marðar i.“ En er þeir vorð þingat comner, þa mælte Bassus: „Sér þu nu her, bróðer. Hverso stíornornar ganga?“ Hann svaraðe: „Vist se ec.“ Bassus mælte: „Þikistu scilia mega, hvar Friggjar stiarna mun staðit hafa a getnaðartíð eða burðartíð kono þinnar.“ Faustinianus mælte: „Eki ma ec ötton a slict coma firer harm þeim, es ec hefi beðet.“ Þa mælte Bassus: „Þat þykiomc evita, at a burðartíð kono þinnar mun Friggjar stiarna staðer hafa i þeim stað, sem sol komr up, þa er dagr es scemstr. En su kona es sva verðr boren má at öngom coste raðvönd vera, es hon verðr fullþa.“ Við þessi orð varð Faustinianus oqveði með øllo oc við þat es hann sagðe slict, oc vildi hann eki lengr ræða við bróðor sinn. Hann tók at heita a enn eina göð, at hann scyld því sciota i hug honom, es honom gegnde hellzt, hvat hann legð firer scið þáðan fra. Þa mintesc hann a þat, at hann hafðe velde ifer herðom, þeim es liggia við Anthekio, honom þotte oc þáðra glícligast til, at hann munde nacqvæt mega spyria til kono sinnar eða sona. Síðan bio hann scip miket oc scrautligt harþla oc gek þa a scip sialfr með söruneýti miclo. Hann helt scipi því

1 *Jef. ovenfor Peters Saga Capp. 64—68 (S. 59^{aa}—61^a).* 2 *dixit Cd.* 3 *ipse Cd.* 4

i Griclandz haf, oc horfþesc fyrst miðc vænliga á a farlengþ hans, en hinn veg laúð þó, at of nött cayrþi scip þat i óþaveþre at biorgom næcqueriom i ey þeire es Ciprus heiter, oc Norþmenn calla Kipr. Þa brotnaþe scip þat alt i sundr, oc tyndusc fiarhluter
5 aller, þeir es a scipino voro, oc engi maþr comsc a land nema Faustinianus einn, oc varþ honom við bana sialfan. En er hann tók hvild a lande oc lysa tók, þa kende hann, hvar hann var comenn, hann gek i borg næqera litla, oc fek hann goþar viðtøkur. En engi maþr kende hann þar. Hann gek þar i syslo micla, oc
10 gerþesc hann þar varþmaþr i borg þeire. Þa syslo hafþi hann .xviii. vetr eþa litlo miþr, unz þingat com Petrus postole oc kende honom tru retta.

5. A are eno þripia efter pining drottens oc a eno .x. áre veldis Tiberij keisera, þa com Barnabas postole af Jorsalalande a
15 scipi til Rumaborgar, oc fór of nótt i stiga up i borgena. Oc tók hann þegar enn sama dag at biða tru rétta oc sanna, es hann com i borgena. En menn lægþo eigi miclar virþingar a tölur hans, þeir es til hlydo. Þar com fram maþr ungr oc buenn itariga með ríperasvéit micla oc qvadde sér hliöþs. En hann
20 hóf sva mál sitt: „Hvi verþr yþr þat firer Rumveriom: at gera i gegn borgarsip oc lægom orom, oc taca eigi betr við þrendreca goþa, þeim es boþar hiolp oc heilso øllom heime, at þvi er ek hygg.“ Þa gatse hliöþ gótt af alþýþo. Síþan laut sá inn unge maþr Barnabe postola oc qvadde hann a þessa lund: „Heildu
25 oc vel comenn, heilagr² postole goþs [drottens vars Jesu Cristz 3] Segþu oss fra hingatcomo Cristz i þenna heim oc fra burþ hans oc tócnom, þeim es hann gerþe, oc fra kenningom, fra piningo hans oc upriso af dauða, fra upstigning til himna oc fra tilcomo [heilags anda⁴, es hann gaf postolom sinom. Oc sva viliom ver,
30 at þu seger oss fra annarre hingatcomo hans, þa er hann scal come i enda veraldar at dæma of manncyn oc lata hvern hafa þat es til gærer með goþs miscunn.“ Þa tók Barnabas postoli at greiða þat mál alt, sem hann var beidr, oc hlyde þá øll alþýða vel, unz hann lauc kenningo sinni, sem hann vilde. Síþan tók sá
35 ian ungi maþr við honom i herbergi sino oc fec honom alla reiþo gnogliga oc boþaþe þingat þeim mœnnom øllom, es heyra vildo orþ goþs.

Fóm dogom síþar melte sá inn ungi husbuande við Barnaban

1 *Jef. ovenfor Peters Saga Capp. 50 - 73.* 2 *sanctus Cd.* 3 *[domini nostri Jesu Cristi Cd.* 4 *[sancti spiritus Cd.*

postola: „Ec vil segia þer deili a mér oc a cyni mino. Ec hei Clemens, en faþer minn Faustinianus systrungr Augustus keiseri. Ec varþveite at forraþe sþor mins alla sþorleifþ mína, oc em nu halfþritøgr maþr at aldri. Nu vilia menn, sem þu sér sialfr eigi miðc scipasc við kenningar þinar, oc má vera at sé af þv at þér se heldr annar staþar avøxtr at taca af kenningom þinon. Nu farþu í nafni drottens til Syrlandz, oc er þú sþr inn helg Petr hōþþingia postola, þa berþo honom qveþio mína røkiliga, oc seg sva, at á øþro áre mun ec coma til hans, ef ec life, oc mu ec bipia, at hann come hingat i borg þessa. Þat þyki mer aroþilec at goþ mun hafa etlat at senda sinn inn hesta postola oc ørend reka í ena øzto hōþþborg heimsens at snua þeim lyþ til goþ: es þessa borg byggver.

Efter þat let Clemens bua farscost goþan til handa Barnab postola oc fec alla reiþo a scip þat, þa er hann þurfti at hafi. Siþan leide Clemens Barnaban til scips oc baþ honom vel faran oc fal sic meþ tarom under bønner hans, es þeir scilþosc. En sciþ þat er barnabas postole var á, fór greit unz þat nam staþs firer utan haf i borg þeire, es Cesarea heiter. Þar var Petrc postoli firer oc i husom þess manz, es Zacheus heiter oc þa haf byscopdóm teket ifer þeire borg af Petro postola. Sa enn san Zacheus es nefndr in evangelio til þess, at hann gerþi fōgn [drotne orom i husom sinom i borg þeire, es Jericho heiter.

En a øþro are com til þeirar borgar ennar sōmo af Ruma borg Clemens frende Augusto (!) k(e)isera oc sōnr Faustinianus Mathidie. Viþ honom tōco aller borgarmenn vel, oc alra bæ þeir es cristner voro. Þa minntesc Barnabas postole a þat, hver vel Clemens hafþi hans mólom teket i Rumaborg. Hann fylg honom a fund Petrs postola, en hann toc við honom feginsamlig vel. En fóm døgom siþar var þing fiølment a strēti nēr huso þeim es Zacheus byscop atte. I borgenne var stōpull hór mið. Þar hafþe herberge i stōple þeim Simon enn ille oc enn fiolcung oc vera leze crafr goþs. Hann talþesc vera solen siolf, en kom sina callaþe hann tungl vera, es qvenkendo namni heiter luna latino tungo. Stiørnor þer .v. er lōsar fara i lofte oc planet heita at bócmále, talþe hann þer ambatter vera kono sinnar Simon inn ille hafþe fyrst scirn teket af Philippo, es .i. var s diacnom .vii. enom fyrstom. Siþan var hann bannzetr af postolor drottens Petro oc Johanne, firer þat at hann hugþesc at fecapori

1 ipse Cd. 2 com tilf. Cd. 3 [domino nostro Cd. 4 ipsa Cd.

myndo gera helgan anda, vilde hann hans gifter fé caupa oc víp fe selia i gegn því es drottinn melte víp postola sína of helgan anda: At vingiöf¹ oc öst heilagre þogot ér helgan anda, enda scolot ér felaust veita.

- 5 En a nemndom dege com Petrus postole goþs til þings oc gec at þingstöþenne neþan fra sio. Þingat com oc Clemens með micla sveit, þa er under Romveria voro haller. Þar com oc Simon inn ille með sveit sína, oc sat hann á ofanverþo strēti i mōnd víp stōpul sinn. A þingi því reis up Petr postole fyrstr
 10 allra manna oc qvadde allan lýþ a þessa lund: „Friþr se yþr øllom, es af øllo hiarta oc af øllom crafte elscit drotten goþ yþvarn.“ Þa svaraþe Simon magus: „Eigi þurvom vér friþ af þer at þiggia.“ Þa melte Petrus: „Fir hvi mattu eigi heyra friþboþapan? Af synþom oc af laustum hlyzc iamnan sundrþyke²
 15 oc bardage, en friþe fylgia aller coster oc øll friþende.“ Þa melte Simon: „Hitt es nu raþ, at þu ger onýtt mál mitt, ef þu mátt næcgeria flørþ finna í orþom minom. Ec mun oc costa at onýta kenningar þinar, es loclayso einne loþa saman, oc mun oc sýna, hvat et sanna er, (at) til þurftar oc til hialpar sé allre
 20 alþyo.“ Þá melte Petrus: „Førom víp fram oc þa mól okor með hófseme oc scapgoþe.“ Simon svaraþe: „Ensces ero verþ mal þín øll.“

- Þa callaþe sá enn illi carl Simon hótt með øllo oc melte: „Hlyþet mér aller menn, þeir es her eroþ comner. Ec emc crafr
 25 almattex scapera. Ec comk af himnom ofan oc vasc getenn i qviþi kono þeirre, es Rakel het. Hon føde mic .x. vetr vandliga. En i. hvern dag selde hon i hōnd mer sigþ, oc sende hon mic tilcornscurþar. Ec com til acrsens oc melta ec víp sigþenn: Scerþu nu cornet. Hann scar acrenn eigi seinna en .x. menn. Mér es
 30 hlyþen øll scepna til þess es ec vil. Ec ma flíuga i lofte i ellz like. Ec gere sva, at aldentre eþa acr rennr þar up sem ec vil. Ec ma fara i gegnom fioll, hvars ec vil. At boþorþe mino hlēia licnesce, þau es ger ero ór tre eþa ór malme, oc hrørasc þau oc mēla, ef ec byþ þat. Ec scipte iferlitom minom, ef ec vil, svat
 35 ec synomc stundom gamall maþr oc scegiapr miøc oc hárr, en stundom fultipe maþr oc nacqvæt scegiapr, en stundom synomc ec gransprettingr eþa yngre, oc sva ungr oc stundom ungmenne. Stundom bregþ ec a mic kycqvenda like ymissa, fogla eþa orma, fiska eþa dýra, nauta eþa hrossa, hruta eþa hafra.“

- 1 vinbgiöf (opr. vmbgiöf) Cd. 2 synðrþyke Cd.

Þá er Simon talþe slict firer lýpnom, þá andavarape Petrus postole: „Synesc yþr eigi sem sia sialfr diæfols maþr lyse ifei fiolcyngre sinne oc flærþ i sinom orþom, en eigi of godome þeir es hann lezc hafa oc hann hefer þo at øngom coste.“ Lýþrenn svaraþe: „At viso synesc oss svá.“ Þá melte Petrus við Simon „Hviliker munu þeir menn verþa, es hverfa efter þér?“ Simor svaraþe: „Sva sem ec em siálfr ejlifr oc odauplegr, sva munu oc aller miner menn aldregi deýia.“ Petrus melte: „Ilvárt truer þu upriso dauþra manna?“ Simon svaraþe: „Eigi, eigi.“ Petrus melte: „Hvi vildo liuga? Þat veit ec, at þu hefer i vitom þinom lic barns, þess es þu sialfr banaper, oc gengr þu við þat til frettar. En ór þeim enom litla búc veiter diæfull þér andavör of þa hluti, es þu spyrr at. Førom vér nu, es a Cristum truum, oc rannsøcom vit Simonar, oc vitom hvat vér finnom þar.“

Þá er Petrus melte þessi orþ, þá syndesc mœnnum sva sem Simon flygi i lopt up, enda hvarf hann allr hia stœpli sinom. Þá var oc comet at nott, oc tók þa at myrqva miøc, es Simon hvarf. Þá melti Petrus við allan lýþ: „Nu mego þer siá, at Simon vill eigi lata randzaca vit sín. Faret ér nu i goþs friþe, hverr i hui sitt, oc comit til mín at morne ardegess, þa scolot ér heýra formeli mit, oc þa mun lysasc firer yþr saþr goþs crafr til hialpas øndom yprom oc licømom, oc heþan af mun eyþasc atrunoþr við Simon, af því at menn mego aller vita, með hve micil svic hann ferr.“

Annan dag efter com fiolþe manna a fund Petrus postola ardegess. En þa var Simon horfenn ór borgenne með alt sit, oc lengi siþan visso menn eki til hans i þeim herøþom. Þann dag talþe Petrus lengi firer lýpnom oc gerþe cunna² alre alþýþo flærþ Simonar. Þá gaf hann oc heilso morgom siúcom monnom, þeis es þar como til hans. Þaþan cristnaþesc flærþe manna oc tós scirn i namne drottens. Oc þa var Clemens scirþr oc alt fœruneyti hans, oc rezc hann til fylgio við Petr postola (oc baþ hanr Petr postola), at hann scylde fara til Rumaborgar at boþa þas goþs ørende þeim monnom, es þar vilde heýra. En hann lezc fyrst mundo reca goþs ørende a Gyþinga lande, sva sem honom var boþet af goþe, en lox lét hann vón, at hann mynde vitia Rumaborgar a firerætlaþ(r)i tiþ af goþ, oc callaþesc hann þar mœndo enda lif sit at goþs vilia.

Siþan boþaþe Petr postole goþs namn of Gyþinga land alt oc of Syrland, oc of Griclandz eyiar oc þau herøþ, es þar ero i nond

1 ipse *Cd.* 2 flærþ *tilf. Cd.*

En Clemens fylgðe honom, hvar sem hann fór. Þeir Niceta oc Aquila bræðr Clementis voro þa iamnan i fylgio með Petro, oc cennoposc w þeir þó eki víð Clementem i þann tíð, at þeir være bræðr hans.

- 5 Sva bar at, at scip, þat es Petrus postole var á, com víð ey þá es Corpho heiter. Þa er þeir dvolþosc þar i einni hverre hæfn, þa gengo þeir Niceta oc Aquila of dag a land up. Þeir como þar es leicstefna næcquer var fiðlmenn, oc toco þeir at boða þeim monnom a fund Petrs postola, es heyra vildo goðs orð epa kenning
- 10 helga, epa fa bót meina sinna, þeir es þar være vanheiler. Þar com Mathidia at gangande oc nemndesc ofro na(m)ne en hon átte. Hon melte víð þá Nicetam oc Aquilam: „Hvers vette þit, hvart mér món at næcquerri hialp verða, ef ec cæmc a fund Petrs postola.“ Þeir svoroþo: „Ef þu ert saþr þurvamaþr, enda vildo
- 5 trua a Jesum Cristum son goðs, þa mundo vist miscunn fá af funde hans, sem aller þeir es at flærþlausio vilia hans kenningar heyr a hafa.“

- Annars dags com Mathidia af tilvison þeira a fund Petrs postola oc fell til fóta honom oc bað hann olmosogiafar. Petrus
- 10 melte: „Af hvi þarftu at þiggia olmosogiafar eigi oheileg kona nu, at þvi es mer synesc.“ Hon svaraþe: „Freyia min es vanheil oc licþro, oc vinn ec til reiþo oer boðom. Af þvi bið ec þic olmosogiafa.“ Petrus melte: „Hvat scylder þic til at vinna firer kono þeire?“ Þa er Mathidia scylde þat segia, þa comsc hon
- 25 víð acallaga miðc oc mátte øngo orþe up coma. Þa melte Petrus postole: „Þat er etlon mín, at þu munt verit hafa kona gæfug at metorþom oc auþeg, en nu comr þér i hug æfi þin en fyrre, oc scamasc þu nu valaþs þins oc vesalþar, er nu es ifer þic comen.“ Mathidia melte: „Rétt etlar þu nu, herre minn,“ qvat hon Math-
- 30 idia víð postolann. Petrus melte: „Come hingat husfreyia þin, oc sióm vér, hvat siþan geresc af.“ Þa var syst til þess, at husfreyio hennar var fylgt þingat til fundar víð Petr postola, oc var hon langþ firer fætr postolans. Þa melte hann víð þer baþar: „Vilit it trua a goð sæþor almatcan oc a son hans Jesum Cristum [drotten
- 35 varn: oc a helgan anda?“ Þer svoroþo: „Vist monom víð trua, sem þu kenner.“ Siþan signde Petrus ena siúco kono, oc varþ hon þegar heil af licþró sinne. En þvi næst voro þer scirþar baþar i namni þrenningar. Þa fór su kona, es heilsona hafþe fengit, til frendliþs sins með leyvi Petrs postola. Mathidia tóc
- 40 1 cennopesc Cd. 2 [dominum nostrum Cd. 3 Petres Cd.

at bíðia, at hon scylde ná at fylgia Petro postola, oc girndesc hon at heyra kenningar hans of daga, enda var henne þat veitt. Hon rezk þá i sveit með konom þeim helgom, es vóro i surnauti Petrs postola, en þeygi visso menn of stundar sacar, hver hon var.

En stundo síðar como þeir Petrus oc Clemens scipi sino víð Kípr, þar voro þeir i hæfn næcgerri eigi allscamma stund. En þar gec Petr postole up a land hvern dag oc baþsc þar firer lǽngom a biarge næcgero, es nær var hæfnenne. Þar var oc vatnfall mikit einom megin hia biarge því. Þar com af lande ofan at gangande carl gamall oc hǽroscegge. En hann stop .iii. daga alla miȝc sva i sǽmom sporom oc hlyde til bǽnahaldz postolans oc til formelis þess es hann veitte þeim monnom, es til hans como. Karl sa melte eki orþ a þeim .iii.^m dogom. En at aptne ens .iii.^{ia} dags, þa er hann biosc braut at ganga, þa melte hann þessi orþ of Petr¹ postola oc of fauroneyti hans: „Þesser ero menn gofer oc stafaster i scaphǽfnom sinom oc muno vera eigi vitrer, at því [es mer] virþesc.“ Þau orþ hǽrþe Petrus oc melte víð sina menn: „Taket ér carl þann oc fǽrit mer.“ Þeir toco carl þann síðan oc sǽrþo honom. Þa melte Petrus: „Hverr er þu firer þer, fostre?“ Hann svaraþe: „Ec emc varþcarl einn fatǽcr oc rumverscr at cyne.“ Petrus melte: „Hvaþan af callar (þu) ȝss menn goþa oc geffasta oc þo ovitra?“ Karl svaraþe: „Þvi calla ec yþr goþa oc geffasta, at ec heyrþa hve litellatliga oc hvé ohrapallega ér meltozc firer víð goþ yþvarn, ma ec oc scilia af malsendom yþrom, at ér elscit raþvende oc gǽzco, en ér hatit odaþer oc ilzco. En af því calla ec yþr ovitra menn, at mer virþesc sva sem ér callit mann i. dauþan vera goþ yþvarn, oc truiþ ér a hann sem a goþ. En þat ma hverr maþr vitr scilia, at .i. es goþ almattegr² oc obrigþlegr.“ Petrus mǽlte: „Þu callar ȝss ovitra menn, firer því at vér truum a mann dauþan. En ec cann þer þat segia, at hvartke þu ne annarr maþr ma alvitr vera nema hann scili þat. at sa enn same maþr, er þu callar dauþan oc vér truum á. es bǽþe maþr dauþlegr oc goþ lifande almattegr² oc obrigþlegr.“ Karl melte: „Hverso meget ér slict satt vinna, ofroþer menn oc iþrottalauser?“ Petrus mǽlte: „Þat vil ec, at þu dvelisc með ȝss næcgeria stund of daga, oc mon ec fa mann til af liþe mino oc fauroneyti at reýna iþrotter þinar.“ Karl melte: „Gǽrþu sva, ef þu vill.“

Annan dag efter lét Petrus Clementem coma til máls víð

¹ Petrs *Cd.* ² omnipotens *Cd.*

carl þann, firer því at hann þótte algerr at ser of allar íþrotter, þer er Rumveriom voro típar at kunna. Þá toco þeir Clemens oc carl sa enn gamle at cannasc víp of íþrotter. En sva reyndesc, at hvartvegge kunni allar íþrotter þer er spekingar voro vaner at cunna i þann típ. Síþan lögþo þeir fram firer sic enn fyrsta dag íþrott þa er gramatica heiter, oc kenner hon hve retliga scal at hverio orþi qveþa, oc hve øll orþ hneigiasc a latino tungo. Þa íþrótt foro þeir alla ifer enn fyrsta dag. Annan dag tóco þeir þá íþrótt at rannsaca er rethorica heiter, hon kenner malsnild alla. En þripia dag gec fram dialectica, es þrøtor kann scilia. En fiorþa dag foro þeir ifer musicam, es saungsiþrótt er. Enn fimta dag var caunnot arithmetica, es tølvisc alla greiþer. Enn setta dag gek fram geometria, er kenner hvé mēla scal heþ eþa dýpt, lengþ eþa breið vel hvers hlutar. Sva cannaþesc til, at allar íþrotter þer kunni sa inn gamli carl necqve framarr en Clemens, oc cunno þeir þo þaþer vel. En si[þarst] toco þeir at tala¹ of stiornoiþrott, es astronomia² heiter. E[n þo] vilde inn gamle carl eyfit lata af leiþasc at røþa of þa íþrottēna. Þat fann Clemens oc mēlte víþ hann: „Hvart er, at þu³ cant verr þessa íþrott en aþrar, eþa hvi lētr þu þer her sva fátt um finnasce?“ Karl svaraþe: „Þa íþrott þottome ec bazt cunna, en þat hever mér miðc brugþezc, oc þykiomc ec nú mega ongō treystasc of íþrotter minar.“ Clemens mēlte: „I hvi hever þer þat mest brugþezc?“ Karlsvaraþe: „Þat tregar mic miðg at segia.“ Þa tōc Clemens miðc at grava þat mal víþ hann. Ennda var þa Petrus postole hiá malstefno þeira, oc crafþe hann, at sá inn gamle maþr scylde segia, hvat ifer hann hafþe gengit. En honom þótte sva miket firer at rífa up harm sinn allan. þann es hann þottesc beþet⁴ hafa, oc com hann traut orþe up. En þa mēlte hann of siþer: „Ec átta mér kono gōþa oc raþvanda, at því es ec etlaþa, oc óttom víþ ocr iii. sono. En hon viltesc øll fra mér, oc lagþe hon ilt firer sic. En broþer minn sannape þat firer mér af stiorno íþrott, at stiørnogangr hafþi sá verit a burþartíþ hennar, at eigi vøre vón, at hon mētte raþvønd vera til elli sinnar. Síþan hefi ec allr firerorþet mic, enda trui ec nu eki a stiørnoiþrottēna síþan.“ Petrus mēlte: „Þat er villa micil, es þu etlaþer at stiørnogangr mynde raþa raþvende kono þinnar; þat hygþ ec, at þu munt þat rett hafa etlat, es þu hugþer kono þina gōþa kono

1 tala Cd. 2 astronona Cd. 3 þar Cd. 4 bōþet Cd.

vera oc rápvanda. Segðu nu mér sannlega alla athöfn þína, ma vera at þat verði þér at necqveri huggon.“

Þa mælte hann sá inn gamli carl: „Ec heite Faustinianus en kona mín hét Mathidia, sonr minn es Clemens.“ Þa tók Clemens við at vacna oc at heilsa sǫþor sinom, oc varð þar fagnafur mikill með þeim fǫgom. En því næst com þat up, at þar v Mathidia i fauroneyti þeira Petrs postola, oc þar voro syner þeir Faustus oc Faustinus, es þa cǫlloþosc Niceta oc Aquila. Þa veir hvert þeira fǫgina: aupro fegit, oc sǫgþosc sin a mille alt þ es iver þau hafþe gengit, síþan er þau haufþo scilizc. En eft þat talþe Petrus postole tru firer Faustiniano oc beide, at ha mynde scirn taca.“ En hann svaraþe: „Ec vil trua sva sem kenner, en sva fremre vil ec scirn taca, es ec emc necqvi frǫþi at helgom ritningom, en ec sia enn.“ Þa reþsc Faustinianus fauroneytis með Petro postola oc gerþisc honom sva hlyþinn sva hendelangr, sem hann være honom i barnþsco til lering seldr. Hann hafþi þa virþing micla af øllom monnom, þeim Petro fylgþo, þót hann beresc sialfr: litip á.

I þann tíð spurþe Petrus, at Simón inn ille, es magus i callaðr, vilti þioþ alla i Antiochia, svát þeir truþo hann at sǫn goþ vera. En þeir cǫstoþo niþr tru þeire allre, es Petrus haf kent þeim. Þa fystesc Petrus at fara þingat, enda fór hann, i hann com i borg þa á Jorsalalande, es Cesarea heiter. Þar ha Cornelius .c. hǫfþingi vald miket, sa er Petrus hafþe scirþ. Hann veitti þar viþtekio(r) goþar Petro postola, oc hann fec hon riþerasveit micla til fǫronautis i Anthekio. En er þeir nolgoþ þingat, þa spurþo þeir, at borgarmennener etlǫþo at banna Pe inngǫngo i borgena Anþekio af firertølom Simonar ens illa.

Mælte Faustinianus við Petar postola: „Theophilus heiter mi gǫfugr i Anþekio, hann hever oft verit gestr minn i Rumabo ec hefi oc iamnan: verit at herbergi i husom hans, þa er ec haf velde of herøþom þessom, oc var vinátta okor einca goþ. Nu ec fara til fundar við hann, oc mun ec taca herbergi at ha. En þapan af vetti ec, at við munom sva umb sysla, at þu mi ná inngaungo i borgena oc fauroneyti þitt.“ Petrus mælte: „Fai ef þu vill. En þo fysi ec þic, at þu taker aþr scirn, þa vetti at Simon myni eki mega þér til meins gera, þót it finnezc. ella es mer von, at hann gere þér necqvæt ogagn eþa gei. Faustinianus mælte: „Eki meín mon hann of gera. Þa vil

scirn taca, er ec com aftr til þín.“ Petrus melte: „Verði sem goð vill.“ Síðan fór Faustinianus til Anþekio, oc tók Theophilus vel við honom. ~~W. Hannol hafði~~ ~~da~~ daga þar verit, áðr hann gat snit Theophilo fra øllom trunæfe við Simon, oc tók hann up tru retta, sva sem Petrus postole hafði kent honom fyrr meirr.

Sva barsc at .i. hvern dag, at þeir Faustinianus oc Simon gengosc at mote a strēti, oc sa hvárr þeira annan, en eki mēltosc þeir við. Faustinianus þottesc kenna bló necqern a andliti sér, es þeir gingosc at mote, sva sem orpit være bleyto næcquerri i andlit honom. En litlo síðar eom hann i herbergi sitt oc hugþesc eki hafa scipazc at iverlitom sinom. En hann var þo orþenn sva glicr Simone at asia, at engi matte maðr øprom glicare vera en Faustinianus var Simoni, oc eigi kendo menn hvarn þeira só. En þegar es hann com í herbergi, þa callæpe Theophilus oc melte: „Dragstu út heþan, diofuls maðr! Engra dvol scaltu her hafa.“ Faustinianus mēlte: „Hvi qveðr þu mic sva hermiliga, husbuande?“ Theophilus mēlte: „Etlar þu at ec vita eigi, hvern þu ert firer þér, Simon inn illø oc enn fiðcunngæ?“ Faustinianus mēlte: „Faustinianus em ec, en eigi Simon inn ille.“ Theophilus mēlte: „Annan mattu sva blekia, en eigi mic, ec kenni þic fulgerla, hvern þu ert.“ Faustinianus mēlte: „Hyggþu at fataþuningi minom oc clēþom, oc kenn mic þapan af, ef þu matt mic eigi at iverlitom kenna eþa asiono minne.“ Sem traupast matti hann þvi til sannz coma firer Theophilo, at hann være eigi Simon magus. En er þeir þottosc sia bæper, hvaþan af hann hafði mein fingit, þa reþo þeir þat, at hann fór a braut or borgenne sem sciotast oc a fund Petrs postola. En er hann com þar, þa fell hann til fota postolanom oc mēlte: „Veittu mér miscunn, herri minn, qvat Faustinianus, oc lát mic hafa iferlit min, þau sem ec hafða áðr Simon spillte asiono minne.“ Petrus postole svaraþe: „Eke synesc mér brugðet vera iferlitom þinom. En þót øprom monnom synesc brugðit vera asiono þinne, þa er þér þat eki mein.“ Faustinianus mēlte: „Hvern maðr hyggð mic enn versta mann vera, sa er mic sér.“ Petrus mēlte: „Þat it sama scal Simone verþa at miclo hløgi, es hann þykesk þér hafa til meus gert. Fylgþu nu rôþom minom, qvat Petrus, tac þu nu blezon af mer, oc far síðan i Anþekio oc i hus Þeophili vinar þins, oc lat þar eki verþa vart við þic, fyrr en þu gengr þar fram a strēti .i. hvern dag, þa er þar er fiolmenne mikit. Þu scal þa callasc vera Simon magus, þu scal

teliast verða scýldr til þess of sinn a hverio are at lysa síð þ
oc atgírfir firer alþýðo. Síðan scal tu segia a hönd þér fílcyr
oc allar flærper illar, þér er ec kann þér segia, at Simon es a
af. Þess vetti ec, at Simon mon coma at heyra a orð þín. H
mon eigi mega standasc tælo þína þessa, hann mon rafa til me
sina¹ at sciota at þer eða gera þer necqern geig, ef þeir me
Þu scal hafa af rafa til .ii. menn at halda firer þic sciold
oc hlifa þér, ef menn veita þér tilraf. En ef þer verða til
veitt, þa costafu at hverfa af a braut or borgenne sem sciota
oc com síðan til min.“

En efter þessa tilscipon tók Faustinianus blezon af Petro
fór síðan i Anþekio oc háttape øllo sva sem Petrus bauþ hor
En er þar com, at hann stóp a stræti oc talþesc Simon vera
lysti iver oðaðom sinom oc endemom², þa matesc(!) Simon ma
þat eigi ofstandasc, hann lét scióta at honom órom tvennom.
þar brugðu menn sciöldom víð, es til voro setter at hlifa Fau
iniano. Þa callape Faustinianus oc melte: „Nu mon ec hó
þesse ræðo, en þvís næst mon ec synasc meðal yðvar a stræ
Víf þessi orð hvarf hann a braut alr, svat hann varþ hve
litenn i borgenne þáðan fra. En lýr, sa er af hafði horf
hann, litapesc umb, oc so þeir þá Simon standa a meðal
Þa toco þeir at rækia hann oc melto víð hann: „Nu vitom
hverr svicare þu ert, hever þu nu sialfr³ sagt efter þer undr
endemi þau es enge⁴ mego víð iamnasc.“ En er hann vilde sia
svara firer sic, þa østesc øll alþýða a hendr honom, oc cøst
þeir at honom griote oc trióm oc hvivetna, es þeir móttu til
I þeire rimmo tóco þeir borgarmenn Simon inn illa a braut
Anþekio, svát hann efdesc þar eki síðan of aldr.

Faustinianus com bratt a fund Petrs postola oc sagþe hor
þau tíþende, es gerzc hæfþo i Antiochia, oc lét hann þess
at hann mynde þar fa gøpar víptæcor. En síðan sende Pet
postole Nicetam oc Aquilam i Anþekio at gera vart víð, at h
var þingat a fôr. En er borgar lýþrenn visse, at Petr pos
nolgaþesc þingat, þa fóro aller ener gøfgusto menn langt a b
ór borgenne a mot Petro oc gingo berfötter oc i hærclæþor
syndo sva iþron sina Petro postola, firer þat es þeir hæfþo h
after villo Simonar ens illa oc truat a flærper hans oc ilzco.

Þa er Petrus com i borgena, þa dreif at honom alþýða mann
voro þar borner at honom siuker menn ymisligom sottom hvaðan

¹ sinna Cd. ² endemmom Cd. ³ ipse Cd. ⁴ engo Cd.

þeir er sér vætto haps oc heilso af verþleicom postolans oc iarteinom hans. Þa leit Petrus iver folc þat, es til hans var comet, oc þakapēligopeltruþeira, þa er hann sa [algerva], es þa var comen i briost þeim. Sīþan mēlte Petrus postole við lýþenn:
 5 „Þat megot ér sia, at ec em maþr glicr yþr at øllo øþle oc at ostrycleic licama mins. Nu scolot ér eigi þat hyggia, at ec mega geva yþr heilso af crapti minom; en ef ér iatit þvi, at Jesus Cristus [sonr goþs¹ lifanda gefr yþr heilso, oc trueþ ér a hann af øllom hug, þa er vón at ér megit miscunn fá i hans namni.“ Þá
 10 iátte allr lyþr Cristo domino oc lezc buinn vera at gera þat alt, es Petrus vilde biopa. En i þvi bili com lios miket af himne ofan iver allan lyþ, enda fingo þa þeir menn aller bót meina sinna, es siuker hæfþo verit. Þa runno cryplingar at fotom Petro postola, oc øll alþýpa lovape [nafu Cristz drottens². En þapan fra
 15 fylgþe sva micill goþs crastr Petro postola, at a .vii. dogom enom næstom toco .x. þusunder manna scirn með fullre tru til goþs.

Efter þat beide Theophilus enn cristnasti maþr i Antiochia Petar postola, at hann vigþi höll gøfugliga, es hann atte, til kirkio, enda fór þat fram. I þeire kirkio var setr stoll Petrs postola a
 20 þeim dege, sem nu er sīþan halden Petrs messa a vár, oc þa saung þar Petr postole fyrstr messo allra manna, at þvi er bœcr ægia. A þeim dege fell Faustinianus til fota Petrs postola firer allre alþýpo oc melte þesse orþ: „Nu þykia mér goþs orþ, þau er þu hever sagt i briost mér, vera buen til at gera góþan avøxt.
 25 Nu fysomc ec at taca scirn, oc vil ec sīþan vera hlutakere heil-
 agrar pionusto.“ Þa scirþe Petrus Faustinianum, oc þa tóc hann asiono sina, þa sem hann hafþi haft aþr Simon brygþe iverlitom hans. A þeim dege talþe Petrus lengi firer lýþnom oc hóf þar mál sitt, es Faustinianus var, oc gaf a honom dōme øþrom monnom,
 30 hve hann var snuenn fra heiþnom dome af miscunn goþs til algørrar tru oc til dyrlegs lifs. En þapan fra virde alþýpa Fau-
 stinianum sem engil goþs, oc marger menn þionuþo honom eki miþr en Petro postola. Eþe hans laúsc með góþo oc kono hans oc suna i tru heilagre oc atferþ dyrligre at goþs vilia.

6. Petrus postole helt .vii. vetr byscopstol i Anthekio, en
 35 sīþan com hann til Rumaborgar a þeim dogom, er Claudius var keisere iver øllom heime. Þar var hann fyrstr pave oc hafþe hann þat velde halvan þriþia tøg vetra. Clemens fylgþi honom miðc sva alla eþe þapan fra, er hann com til fundar við Petr

40 ¹ [filius dei Cd. ² [nomen Cristi domini Cd.

postola, oc Clemens gerði bók þá of farahag oc iarteiner Pet postola, es heiter Iterarium Petri, en þat þýðesc sem se farab Petrs. Sva seget bók, at a oðanverþom dogom Petrs postola com .i. lvern dag fiolþe manna a fund Petrs postola at hey formeli hans oc kenning. Þa reis Petrus up a mannfunde þei enom fiolmenna, oc toc hann hænd Clemens oc melte siþan: „Þ hever drottenn¹ vitrat mér, at nu nolgasc miðc andlaziþ mi Nu set ec þenna mann Clementem i stol minn at stýra oc raþa allre Rumaborgar cristne, oc honom byð ec at halda i kenningom helgom oc boþorþom guþs øllom efter dag minn m velde þvi, es ec hevi teket af lerifeþr minom oc drotne² Je Cristo at binda oc leysa alt þat es ec vil a himne oc a iorþ Sia maþr hevir mér fylgt miðc langa éve vel oc truliga, oc v ec hann bazt til fallenn at sitia i stole minom firer tru sacar vitreix oc gøzco.“ Þa setti hann Clementem i stol sinn oc lag hendr sinar i høfot honom meþ blezon heilagre þeire, at ha vigþe hann til byscops oc til pava iver alre cristne. Þa minn Petrus pave Clemens á miðc morgom orþom, hverso hann scy(1) halda byscopdom eþa hvé hann scilde(!) stýra cristne þeire, hann var þa iver setr.

Þaþan fra leiþ eigi langt sceiþ, unnz goþs unnande Petr postole lét lif sit firer ena holei³osto óst viþ inn almatca gc [ava sem sialfr drottenn³ hafþe vitrat honom. Enn fyrste pave Petro vigþr oc til kþrenn var Linus, oc var hann litla stund. I annarr pave var Cletus efter Linum at forraþe Petrs postol oc lifþe scamnia stund. Enn þriþi pave fra Petro var sia i gøfge Clemens sonr Faustinianus ens mesta spekinga, oc ha var sonr Mathidie⁴ ennar cynstørsto kono oc dasamlega raþvandr sva sem fyrr var fra sagt.

7. En sia en helgi ettarbøter Clemens glicþi atferþ sina kenningar helgar efter Petro postola lerifeþr sinom, oc Cleme pave hafþe ost oc elsko micla af Gyþingom oc heiþnom monnom s sem af cristno folke. Heiþner menn elskoþo Clemens af þvi, hann sölde eigi siþ þeira, heldr synde hann þeim meþ micille scynser af þeira bócom sialvra, hverso illa oc flerþsamlega þeir Þó eþa Oþenn eþa aþrer eþer voro getner, oc hverso illa oc hervili þeir lifþo, oc dó siþan vesaliga heþan ór heime, oc ma þa af i ongom sannondom goþ calla. Clemens pave sagþi sva heiþnc monnom, at þeir munde þegar oþlasc licn oc miscunn af goþe,

¹ dominus Cd. ² domino Cd. ³ [sicut ipse dominus Cd. ⁴ Mathadie

þeir hyrfe fra blotom oc alre gæfðon við scurþgoð sín. En Gyþingar elscöpo Clemens pava af því, at hann lét vel of logum þeira oc sagðe langfeðr þeira vera helga menn oc goðs vine micla, oc qvat eigi myndo aðra fyrr æþlasc oc eignasc inngængo himenrikis vistar, of þeir tryði því, es helger spamenn þeira hæfðo spað oc firer sagt of hingatcomo Cristum(!) drottens i heim þenna. En af heilagre vitro oc goðe gefinne oc hyggeligre raþléitne teygðe Clemens pave Gyþinga oc heifna menn til asthuþar við inn almatca goð seþor oc son oc helgan anda, þann er bæði er .i. oc þrir, oc sek sva umb röt við allan lýð, at sem sízt stygðesc hugr þeira við kenningar hans, oc svat öllum rynne sem mest astarhugr til heilagrar miscunnar eingetens sönar goðs. En eigi hafði hann þessi bliþmeli firer þeim søcom við lýþenn, at hann hredesc ógner manna ne styriöld, firer því at Clemens boþaði þar namn goðs oc tru retta, es hann visse áþr mesta heifne vera oc scurþgoða villo.

Oc af hans kenningo sneresc til tru retrar agæt kona, su er Theodora hét, oc com oft til kirkio oc þionaði astsamlega oc vel goðe almatcom. En Sisinnius buande hennar Theodoro var grimmr maþr oc heifenn. En .i. hvern dag gec Sisinnius af forvitnes søcom efter Theodoro kono sinne i önnor kirkiodyrr. Enn er lerper studo bøn pavans oc qvoðo amen, þa varð Sisinnius þegar bæði blindr oc daufr, oc melte sva við þiona sina, at þeir scylde taca i hendr honom oc leiða hann a braut þáþan, þviat ec ma nú hvartki siá ne heyra. Þionar hans oc þrelar leido hann of kirkiona innan oc móttö eigi hitta út oc fundo eigi dyrr a kirkionne. Þeir foro sva oft i hring of kirkiona innan, unz þeir como þar of niðer, es Theodora var kona hans a bñnom sinom. En er hon sa, hvar þeir foro meþ Sisinnium buanda hennar, þa veic hon fyrst fra funde þeira, oc etlaðe hon, at Sisinnius mñnde sia nacqvæt, þviat hann hóf up augo sín sem heileýgr maþr. En þó vendi hon mann efter þeim at vita þat, hvat þeim være orþet til meina, es þeir foro sva oðreft. En er þeir svoroðo oc søgðo sva: „Þa er Sisinnius dominus varr vilde sia þa hluti oc héyra, es honom var eigi lofat heifnom manne oc trulausom, þa tynde hann af því bæði heýrn sinni oc sýn, oc mego nu aller sia þat, at ver hittom eigi leið ora ór kirkio út.“ Theodóra fell a kne til bñnar sinnar, þa er hon heyrðe tiþende þessi søgð oc bað enn almatca goð meþ tórom, at þeir mette ganga ut or kirkionne. Þa melte Theodora við þrelana: „Takit ér nú i hendr Sisinnio oc leiðit hann heim,

en ec mon halda sva bøn minne, sem ȝss gegni ollom baxt, c scynda þegar heim, es tiȝom es lokit.

Sveinarnir tócu tidiendr herra sinom Sisinnio, sem Theodor bauþ þeim, oc leido heim til hallar sinnar. En þeir fóro síða aftr til fundar við Theodoro scyndiliga oc saugþo henne Sisinnium vera beþe blindan oc daufan. Þa hvarf Theodora af nyio t bønar sinnar oc baþ honom þrasamliga goþ miscunnar: buand sinom, oc fell hon til fóta Clemens pava, þegar er tiȝom va lokit, oc sagði buanda sinn vera beþe blindan oc daufan, þa e hann vilde forvitnasc of hage okra. Þa felde Clemens tór c eggjaþe þa menn alla, es þar voro, at biþia firer Sisinnio, at go ȝefi honom syn oc heyrn. Oc fór hann heim með Theodoro, c bøn þeira var lokit, oc hafði hann alt traust under goþe almatcon En hiu hans øll Sisinnius stoþo gratande iver honom, oc mátt hann eki til sia eþa heýra, es hiu hans heilsoþo Clemens pav oc Peodoro. Þa hóf Clemens pave up augo sin til drottens oc baþ Sisinnio [miscunnar goþ: oc melte a þessa lund „Drottenn minn: Jesus Cristus, þu [er gaft: postola þino: Petari himinrikis lukla, lȝrifeþr minom oc meistera, oc þu heilaȝ goþ mȝlter sva við hann, at sa scal hvern leysasc a iȝrþo fir ȝllom meinom oc øþlasc eilifa miscunn af goþe feþr firer þ heilact arnaraþorþ oc himinrikis vist, er þu vill sva vera lata, c sa hvern bundenn oc fyrdømr oc goþs flottamaþr verþa, er þ atqveþi es þat; biþo nu, drottenn, at up lukesc augo þessa man oc eyro, þviat þu mȝlter sva: hverskis es ér biþit, truit ér þv cristner menn, at ér munøþ geta þat, es ér biþit, oc mun sv verþa. En þetta heit þit es vist sat, oc hever sva verit of alla veralder veralda.“ En er aller svoroþo, þeir er hia voro, oc qvoþ amen, þa lucosc þegar up augo Sisinnius oc eyro.

En er Sisinnius sá Clemens pava standa hia kono sinne, þ viltesc hugr hans miȝc af micille ilzco oc afbryþe oc ȝtlaþi sv firer sér, at Clemens pave hefði gervan hann mann blindan c daufan af fiolcynge sinne. En af øþe þeira oc heimsco, es þa al a hann Sisinnium, melte hann við þrela sina, at þeir scylde tac Clemens pava oc binda hann oc draga hann of øll strȝti firer þ sœc, es hann filde kono hans oc tócu sýn oc heyrn fra honom me fiolcynge sinne, sagþe Sisinnius. En þa þotoasc þrelar hans drag Clemens pava aftr oc fram at strætum, sva sem Sisinnius þau

1 misericordie Cd. 2 domini Cd. 3 [misericordie a deo Cd. 4 [domini meus Cd. 5 [ert gaf Cd.

þeim herre þeira. En þar hlífþe goð heilagr Clemens pafa astvin
sinom, oc drógo þeir efter ser of streti stoka oc steina. Oc sva
syndesc Sisinnio libem þrelom hans, at þeir dregi þar Clemens
pafa. Enn þeir ener sçomo hlögesmenn, es eigi visso hvat þeir
gerðu, hlogo sva at honom sem at bandingia. En Sisinnius
gæsc bana scyldo honom sem galdramonnom. „Macliga dragit
ér nu stoka oc steina, sagþe Clemens pafe, þviat ér hafit stein-
hiorto oc trueþ a stoka oc steina.“ Þa veite Clemens pave blezon
Theodoro, oc fór heim síþan oc melte sva við hana, at hon léte
eigi af bön sinne, apr goð heilagr miscunnaþe Sisinnio buanda
hennar. Oc þa vitraþesc henne Theodoro, es hon var a bön sinne
gratande, .i. hverr gamall maþr gøfuglegr mioc at alite, oc sagþe
henne sva: „Firer bønir þinar oc gæzco mun buande þinn hialpasc,
at þat synesc, es Póll broþer minn sagþe: Helgasc mun otrur
maþr oc vandr af kono sinne gøpre oc trure, oc vánd kona mun
betna af sinom manne goþom oc raþvóndom.“ En þa hvarf Petr
postole braut fra henne.

En Sisinnius callaþe þegar a kono sina Theodoro, es hann
a hana. at þat sannapesc, es Petr postole hafði sagt henne, sva
sem vón var at honom: „Biþþu nu [drotten goð þinn, at hann
biarge mér, þoat ec sia overþr, af sinne heilagre miscunn, oc se
mer eigi reiþr, þviat afbryþes sæcom gec ec efter þér i kirkio inn,
oc tóe ec þegar víte a mér, þa er ec, forvitnoþomc of þat at sia
þa hluti oc heyra, es gerþosc i navisto Clemens pafa. Nu biþþu
hann, þoat ec sia þess omaclegr, at hann come til fundar við
mic, oc mega ec vita sanna tru, þviat mer syndesc sva oc þrelom
minom, sem ver byndem pavann sialfan, þa er ver drogom stoka
oc steina efter oss.“ Þa for Theodora scyndiliga efter Clemens
pafa oc sagþe honom feginsamliga vitron þessa oc tiþende, es
Petr postole hafþe sýnzc henne, oc hon sagþe [fe]ginsøgu þar
meþ, at Sisinnius munde snuasc fra villo sinni, [sem] þegar gec
after, oc sende hann mic nu efter þer, at þu scylder coma þingat
til fundar hans.

En Clemens dvalþi þa eigi oc fór feginn meþ henne. En
Sisinnius tóe þa veggamliga við honom, sem macligt var, es hann
com þingat. Clemens pave talþi þa firer honom tru retta oc
sanna oc hvat til andar heilso scylde vinna. En Sisinnius tóe þa
at styrciasc i tru retre, oc fell hann til fóta Clemens pafa oc mælte
síþan sva: „Þaker gerec nu sænnom goþe, sagþe Sisinnius, oc

1 oc tilf. Cd. 2 dixit Cd. 3 [dominum deum tuum Cd.

almatcom, þeim es mic let blindan verða oc dauðan firer otru minna, til þess at ec mega nu sia it sanna oc heyra en rettu boðorð, þau er ec hafða fyrr at scapi haft. Oc es nu breinsat hugacot mit fra ællom saure scurðgoða villo, þvíat þat es diofla leyni oc fylscne þeira scurðgoð, þau er ver trupom mið oc heimsliga á hingat til oc gaufgubom af allre aluð, es verr var, en þau tæla alla þa menn, es þeim trua. En ec scal nu trua a Jesum Cristum sannan goð a himnom.“ Þa fegnubo aller cristner menn, es hugr hans scylde sva vel scipazc hava a litelli stundo. En Sisinnius tók þa scirn, oc hiu hans voro scirð at poscom. En þar¹ var alt saman .xvi. monnom færa en .xiii. þusunder. Oc sia Sisinnius snere siþan morgom gæfgom monnom til retrar tru af orðom sinom oc goðom firertælom oc þeim iarteinom, es hann hafði af goðe þegnar, oc af hans miscunn oc af kenningom Clemens pafa.

Þa reidesc blótmaðr, sa er Publius Torqvatanus heiter, við þat, at hann sá otal manna snuasc fra scurðgoða blótom oc til atrunaðar við eingetenn son goðs [drotten varn² Jesum Cristum. Publius bar fe mikil a rikismenn víða i herðom oc bað þa gera ofrið mikenn cristnom monnom. Oc þa gerðosc þretor miclar oc sundrþyke með Rumaborgar lýð of Clemens pafa, oc gec lipit sveitom mioc, oc melto sumer menn sva: „Hvat hefer sia inn góðe goðs vinr Clemens illa gert, eða hvat se þat goðra verca, es eigi geri siá goðs elscare, oc ferr hverr maðr feginn fra hans funde, þot hryggur come til hans. Oc siuker menn fara heiler fra Clemens pafa, þeir es hans astróð sæcia oc hafa siþan, oc taca þar bæði heilso andar oc licama. Engom gerer hann grand ne geig, en hann dugur ællom þeim es hans rað elscar, oc farselesc hverr maðr af honom.“ Aðrer sveitarmenn svorðu oc sögðu sva: „Af fiolcynge einne gerer hann slikt alt, oc eyðer hann blotom orom oc alre dyrd goða varra. Oc osømer hann sva in gaufgo goð or, at hann seger, at Þorr se eigi goð fultrue varr oc en sterxtó óss arðesfullr, oc er nær hvars sem hann es blotenn; en þá osømp oc ovirþing veiter hann Óþne orlausnafullom oc hvarfseme, at sia Clemens callar hann fianda oc ohreinan anda; en hann qveðr Freyio portkono verit hafa; fæler hann Frey; en hrøper Heimdaull; lastar hann Loca með slægb sina oc vclar, oc callar hann oc illan; hatar hann Høni; bælvar hann Baldri; tefr hann Tý; niðer hann Niorð; illan seger hann Ull; flimter hann Frig; en hann gør Gefion; sekia dæmer hann Sif. Fir ilzco sina qveðr hann

¹ þars *Cd.* ² dominum nostrum *Cd.*

vát orþe. Oc sia lagabriotr fæler øll goþ ór oc lastar þau miøc oc gremr at øss. oc engi þeira asa ma hann heýra vel latenn, hvártke Þór ne Openn. Øllom bindr hann þeim iamnan sciøld up goþom orom oc callar øll ohæf með øllo, eþa hvart heyrþo þer mann slict mæla fyrr? Blóte hann nu þegar í staþ, eþa hafe þana ella. Nu er sa domr várr allra of hann.“

8. Þa lét Mamertus Julianus Rumaborgar greife leiþa Clemens pafa leyniliga til máls við sic, oc toc sva til orþa: „At alr Rumaborgar lyþr seger þig lasta miøc goþ ór oc vera mann fólungan oc veldan miøc af villo þeire, es þu gøfgar Cristum necqern ocunnan mér, oc tekr þu up nybreytni þa i gegn goþom orom oc i mót logom orom. Nu legþu niþr oscil þin øll, oc dyrca in gøfgo goþ ór.“ Heilagr Clemens svaraþe vel oc hofsamliga orþom greifans: „Þess øski ec þér af tign þinne, at þu nember scynseme retta, oc røþþu heldr við mic of scynsemesmál en of þretor ocunna manna oc heimscra. Þræta oc syndrþyki alt hæsce avalt af ogegnom monnom oc heimscum, oc má eigi til sannz ne eit of sœra við þá. En i hlioþe scal spakr maþr oc vitr spyria oc hyggia þá at heilso sinne, oc leita með scynseme hugar þins ens sanna goþs, þess es þu mât alt traust við hafa.“

Þa sendi Publius Torqvatanus efter viðmæle þesse þeira Clemens oc Julianus greifa rit oc innsigli með sendimonnom sinom til Traiano keisera, oc sagþe sva, „at mikit sundrþyki geresce með Rumaborgar monnom af kenningom Clemens pafa, oc spenr hann alt folc oc allan landher fra alre dýrþ goþa varra oc dregr i villo sina oc til atrunaþar við Cristum necqern, oc hann slæsce á it mesta amæle við Þór eþa Open, oc alla fæler hann þa eþe oc øll goþ ór.“ En Traianus keisere sende þau orþ at móte, at Clemens scylde blota goþom þeira með scmþ fullre eþa fara a braut ella yr Rumaborg of se necqern til utlegþar oc i eyþimorc. En Clemens pave var heldr fúss til utlegþar oc meinlæta, en hann hrædesc við, þviat af øst þeire heilagre, es hann unni almatcom goþe, scein sva biart himenrikis sol i hiarta hans, at hann var fúss til allra meinlæta, þeira es goþ heilagr vilde lata at hende honom coma, þviat hann visse víst, at goþs miscunn munde avalt með honum vera i hverre mannrøn oc þraút. En þa toc Clemens oc talþe með goþom vilia tru rétta oc sanna firer greifanom, svát hann comsc við miøc of siþer greifenn oc felde tór acasfega, oc melte sva við Clemens, þviat goþs milde tøþe avalt mólom pavans:

40 1 Sanctus Cd. 2 meger Cd. 3 dixit Cd.

„Gof þinn, qvat greifenn, sa er þu truer á af øllom hug oc gar vel oc truliga oc dyrçar miøc i øllo life þino oc athæfi, hann avalt með þér, oc efi hann þic til allra hluta oc farar þer oc utlegþar.“ Oc gaf greifenn honom scip got oc þa reiþo es honom var mest þaurf at hafa með sér til farar: þeirar, baþ hann fara i miscunnar fri(þe) goþs sins, þess er hann trúf. En heiþner menn máttu eigi vatni halda, es Clemens pave oc sciliasc við þá. Sva var hann øllom monnom hugþekr oc t. lgenn miøc, at hvert barn unni honom.

En síþan scipaþe Clemens scip þat es greifenn hafði þat honom. En honom varþ liþ auþfengt til farar með sér, sem var at, þviat marger cristner menn vildo giarna honom fyl sem þeir gerþo. Oc forsc þeim alt it greizta, unz þeir com þann staþ, es Certona heiter. En þar var liþ mikit firer, men .xx. hundroþ cristinna manna, oc i anaup þeire, at þeir tel griót, oc voro þvi þiaþer sva miøc, at þeir truþo a Jesum Crist. En er Clemens pave visse þat, at þeir voro af þvi landflótta utlager gerver, at þeir vildo eigi hafna ost við Cristum dominum tru retre, þa huggaþe Clemens þá með kenningom sinom oc m sva við þa alla saman: „Macliga let Cristus [drottenn minn] hingat fara til yþvar, at ec taca huggon með yþr af goþe f ór meinleti.“ En þeir sægþo honom til sinna vandreþa, at urþo .vi. milor allar at bera vatn a baki sér, þviat eigi getr nerr sægþo þeir. „Bíþiom ver nu aller saman, sagþe 3 Clemens pafe [drottenn varr] Jesus Cristus luce up brunn goþan firer iate sinom, sa er forþom gaf Moisi vatn or steine oc lýþ sinom ayþimorc, svát ver megim nú fagna goþom giøfom hans oc iartein þviat hann mon veita oss miscunn sem øllom, es hann bíþia na synligra hluta með astsamre tru.“ En þa er þeir hæþþo lokit sinne, þa litapesc Clemens umb, oc sá hann lamb standa til ha handar sér a hóle einom, oc rétti lambit fót sinn oc tafsapi hon sva sem þar være vazt (1) vón under. Oc þa scilþe Clemens af cr heilags anda, at goþ almattegr 5 synde honom einom lamb. En hann varþ þesse miscunn goþs oc syn fegenn miøc, oc hann þegar þingat sem goþ synde honom sit tacn oc melte við cristna menn, „at i þessom staþ gravit ér nú iorþena [i nau fæþor 6 oc sonar oc anda heilags.“ En er þeir grovo þar iorþ miøc langa stund oc fundo eigi þann staþ, es lambit ha

1 ifarar Cd. 2 [dominus meus Cd. 3 dixit Cd. 4 [dominus ne Cd. 5 omnipotens Cd. 6 [in nomine patris Cd.

tafsat, til þess at almattegr: goð birti þat enn framarr oc berligarr, hversu miclo hestan verpleic sia inn miscunnsamasti Clemens pafe hafpe víð goð a himnom, þa tóe Clemens pafe graftol i hænd sér oc hio tysvar palinom niðr under fœtr lambino. En þar spratt þegar micil ó up oc fór rennande, þviat goð dvalpi eigi miscunn sina, þegar es þer enar helgo hendr oc enar litellato esto goð gíafar miscunnsamligrar víð sic. Oc lysti goð ifer því, at af crafte oc verpleic ens helga Clemens veitte hann mesta þessa ena dasamlixtu astgíef víð folkit. Þa urþo þeir aller fegner iartein þesse, es goð hafpi þeim veitta firer tru retta, oc sungo þeir hót lof goðe almatcom oc melto sva, at rennande ó gleþr borg goðs. Oc þa drífo marger herafsmenn þingat, es þeir frago iarteiner þessar oc þeir so þessa ó renna oc up spretta, þar er þeir hæfpo avalt vítat fyrr þurran stap. En þeim bra mioc víð þesse tíþende oc vel, es þeir knatto þar lita. En með því at goð heilagr unni þeim monnom micillar farselo sva sem øllom auprom, þeim es með goðfyse sóttó a fund Clemens pafa, þviat af hans orþom fystesc sia alr mannabólcr [til lifanda goðs]. es slicar vingiavar gefr oc vaiter af sinni heilagre miscunn, [tolco þar tru oc scirn a þeim daga meirr en 2 .v. hundrot manna, oc sva vel efidesc þar cristenn domr, at a þeim misserom var halfr atti tógr kirkna þar gorr oc víðar af kennimonnom, oc sva øll scurþgoð bro'en i þeim herøðom oc øll hof eyð oc aller blótstallar brennder. Oc þa hlógo cristner menn at otru heipinna manna oc blotom þeira.

En því næst com su saga firer Traianum keisera, at otal manna sneresc til Cristz fra blotom af kenningo Clemens pava. Oc þa var domande sa sendr þingat af hende konongsens es Amfidianus hét, til þess at pina oc vega marga cristna menn. Enn er greivenn fann þat oc reynde, at þeir voro aller fuser ener cristao menn til písla oc bana firer goðs sacar, þa vęþi hann mannfólpa þeim oc lét taca Clemens einn saman, en hann neyde sþra til blóta, sem hann mátte mest. En er hann sa hug Clemens pava stapfastan i tru heilagre oc a þionusto víð goð a himnom, þa melte hann víð þiona sina oc þręla, at þeir scylde feria Clemens pava út a síó langt fra lande, oc binnda miket akere víð háls honom oc saucqva honom sva niðr i síovar: diup, at eigi taki cristner menn at gęfga hann sem goð. En síþan gripo þeir Gypingar enn gęfga Clemens pafa oc rero út fra lande mioc langt. En síþan lęgþo þeir hendr a Clemens oc bundo akere víð háls

1 omnipotens Cd. 2 in Cd. 3 síovar Cd.

honom oc scuto þeim enom staþrama goþs cappa utan borz, gallt hann sva þa ena helgo ønd goþe, es fylgt hafði þeim en hreina licama, es þeir höfðu þa firer borþ lagþan.

En þa stoðu aller cristner menn a sęvarstrondo grata efter, es þeir forðu Clemens pafa til bana, oc voro í enni sorgmøpe hugar sins, es þeira astvinr var tekinn oc numenn høndom þeim til meinletis ogorlex bana, alt til þess unz sveinar hans Febus oc Cornelins huggoðu lyþenn oc melto „Biþiom ver aller bréþr með einföldom hug, qvoþu þeir, at [drott] varr: Jesus Cristus sýni oss piningarvatt sinn Clemens pafa.“ fello þeir þar aller til iarþar oc boðu litellatliga goþ, at knette sia licama ens scla Clemens pafa. En þa gerþosc þer teiner enar hvarmiclo, at sęrenn fell út fra lande of .iii. mil. Oc þa gengo cristner þar efter með lofe ens høsta goþs. Oc vei goþ heilagr lyþ sinom þurra gauto, unz þeir como at mustericlo oc itarligo harþla, [þvi er englar goþs höfðu gert ýr marmargrióte. Þeir gengo inn i mustere þat oc dyrcoðu þann goþ, þeim veitti [þat] firer verþleic oc dyrþ sanna Clemens pafa firer bønner hans lerisveina, at [þeir] fundu þa licama Clemens pafa oc lagþan i nyia steinþro oc akere þar hia honom lagit nia hialtare. Oc þer runar fundosc a steinþro pavans, at þeir hann eigi a braut þapan, þvi at sva myclo mest dyrþ (var) þess enom itarliga goþs vin veit at greftre oc at þionustu heilagra engla almattex goþs, sem nu ma hoyra. Oc þer iarteiner gerasc þar a hverio áre of hotiþ Clemens pafa, at sęr fellr út af lande oc veiter goþ heilagr þar þurra gæto at ganga til Clemenskirkio vico alla i samt. Firer verþleic Clemens gefr goþ þa miscunn monnom til hialpar sér, at þeir dyrke þar goþ i þeim staþ oc inn helga Clemens pafa. En þa er menn höfðu lokit bøn sinne þar, þa letu menn aftr vunnliga kirkiodyr after sér, oc fór hverr heim a leiþ til sins herbergis. En sęr fell at lande hvinanda oc haf colblát með øllo efter øpi sino. En saþer sveinsens þess, es somnaþr var i Clemenskirkio, þa er aþrer menn fóro a braut þapan, oc moþer hans leitofu sonar sins a meðal cupra manna sinna oc cunningia, þviat þau saucnoþu hans eigi fyrr, en þa es þau voro heim a faur comenn, oc vętto þess oc vilnoþosc, at hann munde fylgt hafa nagrænnom þeira. En þau fundu hann eigi, sem gliclegt var, þviat sveinnenn svaf fast efter i musteren, þa er annat liþ fór a braut þapan. En saþer sveinsens oc moþer urþu harþla

1 [dominus noster Cd. 2 [þ'r Cd. 3 sanctorum Cd. 4 er tilf. Cd.

þapr víþ tion sonar sins, oc ętloþo þau þat firer sér, at sér munde sveininom hava grandat i utanför þeira, oc saucþo sic of gþ sinn oc athugaleysi, es þau hæfþo eigi gaþ sunar sins. En at iamlengþ annars vetrar Clemensdag sialfan, þa fell sér ut fra hande at vanþa sinom, oc gingo menn þurrom fotom til Clemens-kirkio. Oc como þau hiu þar fyrst til musteres allra manna, es sonar sins þottosc mist hafa. En þau urpo þa fegin, es sonr þara var lifs i Clemenskirkio, oc rann hann þegar a mót þeim meþ enom mesta fagnaþe oc eno mesta astrike víþ bæþi þau fauþor sinn oc moþor. En þau spurþo son sinn at því, hversó hann of mætte sva lengi fæzlolaust of lifa þar

Tillæg 2.

SAGA AF PILATUS.

Her hefr upp ok segir fra Tirus konungi ok af Pilato syni hans. capitulum 1.

1. Tirus het konungr ættaðr af þeim þjóðum, er Magutiensis ero kallaðar. Hann var af borg þeiri er Berseik het, hann kunni vel stiornuþrott, sem þar er miok titt. Hann reið einn tíma langt i brott æ dyraveiðar, ok eitt kveld er nattmyrkr bannaði honum veiðiskapinn, ok var þó heiðr himinn, rannsakaði hann koptit ok göngu stiarnanna, tíð ok tíma stundanna. Hann undirstendr af stiornuganginum, at ef hann ætti þa natt samræði við konu, mundi af hans bloði getaz sa maðr, at raðandi mundi verða margs folks ok heraða ok storum agiþr. Haun var fiarri staddr konu sinni, er Anna het, en hann villdi æigi missa þessa getnaðar; hann sendir sina menn i næstu borg at fa honum konu, þa sem honum væri sæmilig til hiabuðar. Þeir hitta æ eina mylnumannz dottur friða, er Sopila het, ok hvilldi hia honum um nattina. Ok síðan eptir rettan tíma þaðan fra fæðir hon sveinbarn. En af því at þau Tyrus konungr voru æina natt æsamnt, vissi hon æigi nafn

1 Her segir af því er Pilatus mannbickian var getinn B.

hans ok matti æigi af hans nafni kalla son sinn, þi kallaði he af sinu nafni sveininn Pilatum. Ok er hann var þrevetr, sendir he hann feðr sinum, þviat sva hafði hann fyrir mællt. Nu fæðiz Pilatus þar upp með feðr sinum nærr iafnalldri broður sinum syni Anni ok sva sem hann var fyrir þeim at moðurættinni, sva var har ok æðri i allri atgervi. Þetta þolir Pilatus æigi betr, enn har drepr broður sinu ok leynir. Enn þo kom þat upp um siðir, ok harmar konungr miok ok lætr stefna þing ok leitar doms um m Pilati. Folkit allt kallar hann ulifissmann. Konungi þickir þ lagör glæpr á glæp ofan. Hann tekr þat rað, at hann sendi hann i skatt til Romaborgar, þickiz hann þa firra sik sonar dra enn leysaz undan skulld ok skatti. Ok er Pilatus kom i Romaborg, feck hann ær þann kompan, er Pagrinus het, son konungr af Franz, er enn var sendr fyrir skatt. Pagrinus þickir fyrir þeim aullu, ok þvi lykr Pilatus sva með hann sem með broður sinn, at har drepr hann. Þetta mislikar Romverium, ok vilia sumir lata dreg hann þegar, en sumum þotti hann val fallinn til formannz mo uvinum þeira, ok taka þat til raðs at setia hann yfir ey þa, ok Pontus heitir. Þat folk var sva illt ok hart, at þat þoldi öngva höldingia yfir ser, ok þotti þeim val, hvart sem helldr væri, ok hann bryti þeira þriotzku, eðr þeir gerði með hann eptir ver leikum ok dræpi hann. Nu skilr Pilatus, hversu Romveriar ha sett hann i hættu, ok giætir sva til, at hann getr undir sik brot folkit sumt með fegiofum, enn sumt með harðlyndi. Af þess verðr hann miok agiætr, er hann feck þat folk tamit, ær engin gaðr, ok var siðan kallaðr Pontius Pilatus af eyiunni. I þennu tima rikti yfir Galilea ok Jerusalem ok aullu Judea Herod tetrarcha, haun frettir framkvemd Pilati ok sendir honum orð, hann kiæmi til hans, ok heitr honum, ef hann kemr, riki yfir Judea. Pilatus ferr fyrst til Romaborgar ok gefr Tiberio keisara goðar gjafir ok þiggr af honum lén yfir Judea, þat er Herod hafði aðr boðit honum, ok þar með iarls nafn, ok ferr hann nu til Jerusalem. Þetta mislikar miok Herode konungi, ok reisiz i mikill fiandskapr millum þeira, ok stoð sa til þess er guð v. pindr. Herodes lætr eina konu sina, enn tekr Herodiam dottir konungs af Arabia ok broðurkonu sina. Um þat vandar Johann baptista, ok fyrir þat lætr Herodes setia hann i myrkvastofu, ok xii. manaðum siðarr lét hann hoggva hann, þviat hann hræddi at folkit mundi eptir hans orðum vikia ok hafa hann af rikin Litlu siðarr draga þeir mágar Philippus ok Arethe konungr i

saman ok beriaz við Herodem, ok fellr allt lið Herodis, ok var honum þat guðlig hefnd fyrir drap Johannis baptiste, ok fyrir þenna osoma allan saman var Herodes rekinn af ríki i utlegð Vienneborgar.

5 *Fra Ruben ok konu hans er fæddi Judas skarioth*¹.

2. A dogum Herodis konungs var sa maðr i Judea af ætt² er Ruben het, enn kona hans het Ciborea. Þat var eina natt er hon hafði sofnað eptir samlag att með bonda sinn, ok er hon vaknar, grét hon smert. Ruben spurði, hvi sætti. Hon svaraði: „Ek þottumz vita, at skipti ock(u)r höfðu verit. Síðan þottumz ek sea barnit i kvíði mer, ok vissa ek, at þat barn mundi verða tion ok tapan allz Gyðingalyðs.“ Ruben reiddiz ok mælti: „Þetta er annathvart talat af ærselum eðr fitousanda.“ Hon sverr um sinn visdom, ok segir þat til marks, at „sa rettum tíma man ek þetta barn fæða³ með miklum lifshaska, ok annathvart er, at hann er af mer dauðri tekinn, ella deyr hann tvennum dauða, enn folk vart fyrir hann sumt drepit enn allt hertekit.“ Nu liða stundir þar til er Ciborea fæðir sveinbarn með tvennum sárleik holdz ok hugar. Ruben veit ægi gloggt, hvern veg hann skal nu breyta, þickir⁴ afskapligt at tortíma barninu, enda uraðligt upp at fæða til slikra lúta, sem fyrir var spáð. Hann samtengir nu grimd ok mildi, hann gorir stock einn, ok bikar utan ok leggr sveininn þar i ok setr aa utan hanka, sem sagt var fra Moysy. Enn þo bar sína byrði hvarr stockrinn ok til uiafnrar frammkvæmdar. Hann kastar⁵ stockinum a sío ut. Veðr stoð af landi, ok rekr stockinn upp i ey þa er Skarioth heitir. Drottning eyiarinnar geck með strondinni, ok þeonostukonur hennar fundu stockinn ok barn liggianda i. Drottningin var sonlaus, enn barnit vænligt, þa baðu þeonostumenn hennar, at hon fæddi upp barnit ok scgði sinn son vera.⁶ Hon ferr nu at hvila ok lætr sem hon hafi þetta barn fætt ok átt með bonda sinum, ok var þat aullum monnum mikill fagnaðr, ok er honum nafn gefit, ok kallaðr Judas skarioth af eyiunni. Litlu síðarr atti hon son með bonda sinum. Þeir vaxa upp baðir samt, ok var Judas harðleikinn, ok geck hinu gratandi undan.⁷ Þat þotti drottningu þungt, þviat hon vissi, hvat titt var, enn þortí ægi upp at bera. Enn þo um síðir segir hon. Ok er Judas veit þat, þickiz hann neistr ok svivirðr, ok fyrir þat drepr hann

¹ Her segir af því er Judas var getinn ok uðænum þeim er hann hendi B.

² Aðbent Rún i Codex for Ætinnæmet.

konungsson leyniliga ok liopz á brott með þeim monnum, es skatt fluttu til Romveria. Judas ferr, unnz hann kemr til Pilatus ok bittz honum á hendi, ok af því at Pilatus hafði þá fundit mann með skap sitt, þá gerir hann Judam fehirði sinn ok ræðismann sva at allt gerði hann með hans samþykkt, því at fastaztan felag skap gerir líkr likum. Einn dag stendr Pilatus með holl sina ok ser i einn alldingarð lystiligan avóxt, ok sva mikil fyst kom á honum til þessa alldins, at lif hans lá við, ef hann feck eigi. Þá kallar hann til sin Judam kompán sinn ok biðr hann taka sei alldin i garðinn, ok segir at lif hans liggr með. Judas leypr garðinn ok tekr alldinit. Þenna garð atti Ruben faðir hans. Hann leypr til ok mælti hart með Judam. En hann svaraði illa, ok slær i deilu með þeim ok illyrði, þvíat hvargi þeira kannaz mei annan, þar til er Judas slær Ruben með steini á halsbeinit, sva at þat brotnar, ok deyr Ruben. Ok er hann finnz, ætla menn hann orðinn braðdaudan. Pilatus ser nu, hve mikit hann let sil kosta at gera hans vilia, ok launar honum því, at hann gefi honum konu Rubens ok þar með alla eigu hans. Þetta þigg hann ok fær Ciboream. Hon var iafnan i ryggu skapi, er hor kom i hvilu hia honum. Ok einn tima er þau koma i hvilu spyrr hann, hvat hana angrar. Enn hon svarar sva: „Mart er mer til sorga. Ek atta son með bonda minum, ok var honum kastat á seo ut, ok for hann þar. Bonda minn fra ek braðdaudan en þat er eitt er mer þickir mest, at ek skal mann hafa i mot vilia minum.“ Judas svaraði: „Ill efni munu i vera, ek man veri son þinn, enn þu móðir min, ok man ek hafa myrðan föður min enn haft at eiginkonu móður mina.“ Fær honum þetta nu mikils. Enn af fortölum Ciboree ferr hann á fund Jesu Kristz ok geriz hann lærisveinn ser til syndalausnar, ok geymdi þá olmosu, sem fatækum monnum var gefin, ok stal hann þar iafnan nockuru af, ok leidd hann sva annan glæp á annan ofan, þar til er hann selldi sealfan guð til dauða ok piningar, enn hengdi sealfan sik i snöru mei örvilnan ok deyddi ok sprack i sundr af aumleik, ok fellu u iðrin með illzku.

Her segir fra Adrianus ok Vespasianum¹.

3. Eptir pinsl ok dauða Jesu Kristz ok hans upprisu, þá ihuga Pilatus sitt mæl ok uggir reiði keisarans, fyrir þat er hann hafði til dauða dæmdan saklausan mann, sva nytsamligan aullu folki

¹ Er Vespasianus læknadiz af kuikum B.

sem Jesus var. Tok hann nu þat ræð, at hann sendir til Romaborgar þann mann, sem Adrianus hét vin sinn með storfe at afsaka sik með keisarann. Adrianus lætr i haf, ok rekr hann allt vestr til Galizulandz, þar sem nu hvilir hinn heilagi Jacobus postoli. Þar fyrir er settr Vespasianus einvalldzhöfðingi af Tiberio keisara. Þat voru þar lög, at allt þat sem þar ræki a land upp skyldi vera vágrek, ok skylldu landzmenn bæði eigha valld æ fe ok monnum. Nu eru þeir Adrianus teknir ok leiddir fyrir Vespasianum. Adrianus mælti: „Herra! ek er nu kominn á yðvart valld, ok því biðr ek, at þer gefit oss miskunn ok frið at fara þagat, sem ver vilium, hvat er affenu verðr.“ Vespasianus svaraði: „Hvaðan komtu eðr hvert villtu fara?“ Adrianus svaraði: „Ek em af Jerusalem, ok villda ek fara til Romaborgar, enn veðr bæði oss higat.“ Vespasianus mælti: „Seg mer, ertu þaðan sem menn eru vitrir, kanntu nockut af lækningum? Leyn mik migi, ef þat er.“ Vespasianus hafði kvikur i nösom allt fra þij sem hann var fæddr, enn þat mein kalla þeir vespas, ok því var hann kallaðr Vespasianus. Adrianus mælti: „Ongva bót ma ek þer vinna. Enn var sa dyrðligr maðr með oss, ef þu heðir hann fundit, værir þu nu heill.“ Vespasianus svaraði: „Þu kant, ok þar við skal liggia lif þitt.“ Adrianus mælti: „Sa hinn sami er sýn gaf blindum, heilsu siukum, hreinsaði líkþra, græddi ok lífgaði dauða, leiðretti villta, hann veit, at ek kann enga lækning, ok hann man mik leysa undan lífshaska.“ Vespasianus mælti: „Hverr er sa, er þu segir þetta fra?“ Hann svaraði: „Jesus nazareus, sa maðr sem mattugr var i orði ok verki, hann dæmdu Gyðingar til dauða ok krossfestu hann.“ Vespasianus mælti: „At visu truir ek, ef hann lifði, at ek væri þa heill nu.“ Adrianus mælti: „Enn muntu heill verða, ef þu truir hans krapti.“ Vespasianus mælti: „Sannliga truir ek, at sá má mik heilan gera, sem dauðum gaf lif.“ Ok þegar sem hann hafði þetta mællt, fellu allar kvikur or nösom hans, ok varð hann þegar heill. Hann varð storfeginn ok mælti: „Oruggr em ek i því, at sa er guðs son, er mik græddi, ok þegar ek fær leyfi af keisanum, skal ek fyrirkoma þeim niðingum, er þetta overkan hafa unnit. Enn þer ok þinu godzi gef ek frið, ok far nu heim aptr, enn ecki með þeim örindum, sem þer voru boðin.“ Hann gorir sva ok snyr nu aptr.

Fra Albano ok Veronico husfru¹.

4. A þessum tíma spurðiz í Romaborg, at í Judea í Jerusaleu var sá lækur, at alla siukleika gerði heila með orði einu. Keisarinn vænti sér þaðan líknar, þvíat hann var líkþrár, enn vissi æigi hvat títt var. Hann sendi þann mann Pilato iarli, er Albanus het, ok bað hann senda sér lækni þann, er Jesus het ok allt gerir heillt, at hann vinni honum bot síns meins. Albanus kemr a fund Pilati ok segir honum qveðiu keisarans ok orðsending. Pilatus verður nu okveði við þessu ok biðr sér halfs mannaðar frest til andsvara, ok þorði æigi at svara utan vitra manna ráð, þvíat þá var Jesus lífatinn, ok þorði hann æigi at segja þat Albano. Kona het Veronica, er í mikilli vingan var með Jesum, goð husfru ok ráðvönd. Hon segir Albano marga agiæta luti fra Jesu ok kvað hann vera guð sinn ok drottin, „ok þá er hann var her, var hann mer huggan ok minn hyski, enn Pilatus dæmdi hann til krossfestingar ok dauða fyrir illvilja Gyðinga. Síðan reis hann upp a þriðja degi eptir pinning sína ok syndiz sinum monnum, en a .xl. da degi steig hann til himna upp.“ Albanus mælti: „Segir þu þann Jesum til himna hafa stigit, er Pilatus het at senda keisaranum?“ Veronica svaraði: „Pilatus uggir reiði keisarans, því at hann veit sík mest sakaðan um þetta mál.“ Albanus mælti: „Mikla eyrindlausu fer ek nu, er ek skal öngva bot vinna minnum herra keisaranum.“ Veronica svaraði: „Þá er minn herra ok meistari for um landit at kenna monnum retta tru, var þat stundum, at ek mista hans navistu, þá villda ek nöckura hans líking hafa mer til huggunar, ok þá villda ek færa duk einn einum skrifara, at hann pentaði þar a drottins mins mæconu. Þá mætti ek sealfum honum, ek er ek sagði honum spyrianda efni gongu minnar, þá tok hann dukinn or hendi mer ok strauk með andlit sitt ok feck mer síðan. Ok var þá dukrinn markaðr fagrliga hans ásionu ok líkneskiu, ok væntir ek þess, ef keisarinn lítr þenna duk, at hann fai heilsu sína.“ Albanus svaraði: „Er sía gersími nöckuru gulli eðr sílfri samvirkilig?“ „Nei, segir hon, engum utan fastri tru ok fullum goðvilja.“ Albanus mælti: „Hvat er nu til ráðs?“ Veronica mælti: „Ek man fara með þer ok syna keisaranum þessa guðliga ásionu.“ Þessu verður Albanus feginna, ok foru þau til Romaborgar. Keisarinn verður Albano sva feginna at hann heilsar honum fyrri, þvíat hann ætlaði, at Jesus mundi þar vera með honum. Albanus segir keisaranum, hvat títt var.

¹ Af forlogum Pilati íalls B.

Keisarin svaraði: „Hvart er mer þa engin ván lækningar?“ Albanus svaraði: „Agiæt kona er her með mer, su er hans þeostukona hefir verið, ok hefir hans likneskiu á einum duki með sealfs hans hendi skrifaða: með himneskum hætti þer til heilsulotar.“ Keisarin bað þenna heilaga dom þegar til sin bara, ok let breiða fyrir allan veginn með pelli ok dyrum vefium. Ok iafnskiott sem keisarin sa þessa guðliga asionu, þa varð hann alheill. Veronica lofar guð fyrir sínar iartegnir. ok ferr hon síðan heim með miklum giöfum af keisaranum. Síðan lætr keisarin stefna þing ok synir aullum guðs krapt æ ser ok bað, at Jesus væri tekinn i goða tölu, því at sva sem sa einn er nu fullkominn i heilagra manna tolu, sem i Romaborg ok af pava er logtekinn, sva skyldi sa ok engin i goða tolu, sem æigi væri af Romverium logtekinn. Aulldungar villdu æigi þessu iata, þvíat þeim þotti omerkilig alþýðu sogn um þetta. Nu urðu þeir at raða, ok fyrir þessa sok let keisarin suma senatores drepa, en gerði sama utlæga. Enn þat var þa siðr allra landa, at ef nockut bæri til merkiligt, skyldi hverr höfðingi rita til Romveria, ok skyldu þeir fyrstir visir verða. Pilatus tekr nu þat rað, þa er hann ser, at eigi ma leynaz, at hann skrifar til Romaborgar til keisarans fyt um iartegnagerð, um pining ok upprisnu guðs sonar, ok vkr aullum saukum af ser ok á Gyðinga, ok væntir ser liknar af keisaranum, ef hann fyndi með honum sannindi ok einurð. Keisarin lætr þetta bref upp lesa i Capitolio, ok biðr enn, at Jesus se hafðr i goða tölu. Enn þeir voru enn samir sem fyrr, þvíat þeir þottuz svivirðir i þessu, er alþýðu orðromr [lek aðr æ], ok þotti þat nu aðrir dæma, sem þeir attu at dæma. Tiberius keisari var iafnan síðan vinr truar ok kenningar Jesu.

Her segir af Pilato iarlí ok Gyðingum.

5. Gyðingar satu nu hræddu höfði fyrir Romverium ok settu margar sakvarnir fyrir sik, ok völdu ser til formælanda hinn heilaga Stephanum, ok síðan tok hann tru af Petro postola en dauða af Gyðingum. Síðan snua Romveriar aullum fiandskap a Pilatum ok Gyðinga, ok eru at þeim hver fádæmi færð. Pilatus let færa Tiberij keisara eina natt leyniliga i Salomons musteri til lotningar ok atrunaðar. Ok af þessu varð hann sva opockaðr folknu, at þeir sneru fullum fiandskap upp æ hann. Enn þo var

1 Her beg. *Fragm. C.* 2 klæðum *C.* 3 [kom aðr *C.* 4 dæma *C.* 5 Af *alla Gyðinga B.*

þeim þetta sannlig hefnd af guði, er sva kolluðu i guðs sonar pinsl: Non habemus regem nisi cesarem. Gyðingar samnaz nu saman ok biðia ~~Pilatum~~ taka brott or musterinu likneskit. Pilatus setz yfir domstol sinn ok setr vapnaða riddara i kring um sik, hann heitr þeim drapi ok dauða, ef þeir mæla nockuru i moti. Enn þeir vilia helldr deyia enn þola þessa skomm. Ok er Pilatus sa þa orugga, let hann brott bera likneskit. Pilatus ser, at nauðigt var til vatz i Jerusalem ok vill leita ser frægðar. Hann let stemma upp eitt vatn mikit fiarri borginni ok veitir með eirtrumbum allt i borgina .ccc. skeiða. Til þessa kostnaðar tekr hann se or Salomons musteri, þat sem guði var gefit til upphalldz ok pryði musterinu. Þetta likaði folkinu sva illa, at hellt við, at þeir mundu ganga at Pilato. Pilatus bað sina menn koma ser i lið þeira, sva at þeir væri i klæðum yfir vapnum, ok vera² dreift her ok hvar .ii. eðr .iii. saman, ok hafa lurka i hondum, ok þa³ er iarlinn gerði þeim bending, lömdu riddararnir á .ii. hendr folkit, suma drapu þeir, enn suma særðu þeir, enn allir flyðu, þeir er lifit þagu. Nu geck illt ok illu verra yfir Gyðinga fyrir sinn glæp, sva at alldri geck af þeim sverð ok sut, ufriðr ok illzka, þar til er at endalykt gaf þeim yfirbreizl allra sinna harma ok kvala,⁴ þa er Jerusalem var upptekin af Romverium. Enn þo fellr niðr þessi athofn Pilati, því at Gyðingar höfðu aðr bref sent til keisarans ok sagt honum aull þau fadæmi, er Pilatus gerði með þa, ok kveðaz æigi vilia hann hafa lengr yfir ser.

Fra dauða Pilati iarlis ok undrum eptir hann.

6. Nu koma boð fra keisaranum, ok stefnir Pilato a sinn fund til Romaborgar. Hann ferr, ok þegar er hann kemr þar, er hann tekinn ok fíotraðr ok settr i dyflizu. Síðan æ keisarinn stefnu við höfðingia, hvat af Pilato eðr Gyðingum skal gera, þottu hvarirtveggju til dauða hafa gort. Þar var þa kominn Vespasianus ok eggiaði hvarumtveggjum pinu, ok lykr sva, at þeir dæmdu dauða Pilato. Enn Vespasiano var uppgefit valld yfir Judea til hernaðar ok folkit allt til dauða ok þrældoms. Pilatus varð þessa varr, ok vill eigi biða [komandi skulu⁴ harmkvæla, hann hafði lausar hendr i myrkrino, bregðr saxe, er haun hafði a ser, ok skerr a barka ser sva ogurliga, at driugum geck af honum hófuðit. Þetta var sagt keisaranum. Keisarinn mællti: „Sannliga hefir hann valit ser hinn versta dauða, er sealfs hans hönd tortimdi hans

¹ saal. B C; mundi A. ² saal. C; ver A, var B. ³ við C. ⁴ [koma skulandi C.

16. Lik hans var bundit við einn mylnustein ok sökt niðr i æna
 Tífr. Enn illzkufullir fiandr fagnaðu þessu bannsettu valningarkeri
 ok gera þar mörg lundir yfir, syna hann stundum standa æ ánni,
 stundum gora þeir þann okyrreik [i vatnit¹, at þat fellr² með
 5 forsum ok bylgjum, ok hverskonar læti voru þangat at heyra;
 stundun var þar i loptinu at sia, sem elldingar flygi eðr reiðar-
 þrumur gengi, stundum var þangat at heyra brak ok brestir. Þetta
 þola höfðingiar illa, ok draga menn hann brott or ænni ok til
 Vienneborgar, ok baðu sóckva i æna Rodanum, þviat Vienne þyðiz
 10 gata helvitis, ok kvaðu maklikt³, at bōlvaðr staðr tæki bōlvaðan
 bak. Æigi þoldu þeir þat lengi, þviat slíkr illzkukraptr eðr meiri
 varð þar enn i Romaborg. Þeir flytia hann þaðan i þa borg, er
 Sozanne heitir. Litla rið hefir hann þar verit, aðr enn þar varð
 alíkt eðr verra enn i hinum stoðunum. Síðan drogu þeir þenna
 15 fiandakrapt æ ubygð fioll, þau er heita Septus Mons, þar er
 lukt um oðrum fiollum. Þeir socktu honum þar i einn diupan
 pytt. Þat er sogn þeira manna, er þar byggia næstir, at ecki
 lymiz fiandanum enn til þessa dags um sitt valningarker at leika
 með allzkyns ognuðum ok aumligum latum, er þangat er at heyra,
 20 þviat hans pinsla er upphaf enn æigi endir.

II.

A.

1. Petrus postoli höfðingi annarra postola ok Andreas bróðir
 hans voru Johans synir baðir ok ættaðir af heraði því er Galilea
 2; heitir, ok voru fiskimenn, aðr þeir komu til fylgðar með drottni
 varum Jesu Kristo. En guðspiðoll segia fra því, hversu þeir voru
 kallaðir brøðr fra skipinu, en her er sagt fra Petro, er at sonnu
 er kendr durvörðr himinrikis. Eitthvert sinn þa er mart lið
 kom til at heyra kenning Jesu Kristz, þa stoð hann hia sio þeim
 3; er Galilea sior heitir, ok sa hann þar skip tvau standa a strönd-
 inni, en fiskimenn voru at bua net sin. Þa ste hann a skip
 þat er Simon atti, ok ytti því fra landi littat, til þess at eigi
 þröngðiz menn at honum of miðk, ok þaðan talaði hann af skipinu.

1 [sif. C. 2 fell allt C. 3 ok viðrkvæmiligt tilf. C.

Siðan mællti hann við Simon Petrum: „Roi þer a diup ok leys net: yður til fiskiar.“ Petrus svaraði: „I alla nött höfum ve mikit erviði haft ok fiskat ekki, en þó at þínu boði mun ek leysa netit.“ Ok þeir gerðu sva. En þegar toku þeir mikiunn fiold fiska, sva at net þeira slitnaði af. Þá kölluðu þeir Petrus a felag sina, er a landi voru ok annat skipit attu, Johannem ok Jacobus sonu Zebedei, at þeir kæmi til at tæia þeim. Ok þeir komu t ok hloðu bæði skipin, sva at nær hugðu þeir, at sökkva mund. En er Simon Petrus sa þat, þá fell hann til knianna Jesu o mællti við hann: „Far þu fra mer, drottinn, þviat ek em mal syndugr.“ Jesus mællti við hann: „Hræðz eigi þu, þviat heðan fra skaltu menn veiða.“ En er þeir komu at landi, þá fyrirle þeir skip sin ok net ok allt þat er þeir attu af hvarutvegg skipinu, ok fylgðu drottni varum.

2. A annarri tíð bauð Jesus lærisveinum sinum at stiga skip ok fara fyrir ser yfir fiðrð nökkurn, en hann sialfr for lam veg. En at aptni var Jesus einn a landi, en lærisveinar voru skipi a storum sia, ok mikit veðr i gegn þeim, ok borðuz þeir þá við, allt til þess er þriðjungur var af nött, ok fengu eigi lar tekit. Þá kom Jesus gangandi a sionum at þeim. En er þe sa hann ganga a sionum, hrædduz þeir ok sætluðu at skrimsl væ. Þá mællti hann til þeira: „Hafi þer traustit, þviat ek em, ei skulu þer hræðaz.“ Þá svaraði Petrus: „Ef þu ert, drottinn, þ bið þu mer, at ek koma til þin yfir sioinn.“ Jesus mællti: „Ko þu.“ Þá ste Petrus fyrir borð af skipi ok gekk a sionum i drottins. En er hann sa sio storan ok vind mikinn, þá hrædd hann, ok þegar tok hann niðr at sökkva, ok kallaði a Jesum o mællti: „Drottinn, gerðu mik holpinn!“ Þá retti drottinn höu sina til hans ok mællti við hann: „Litol er trua þin, fyrir hver sok efaðir þu nu?“ En er þeir stigu a skip, þá fell þegar vindri af. En lærisveinar, er a skipinu voru, lutu drottni, er þeir kene hann, ok mælltu: „Sannliga ertu sonr guðs lifanda, er vindr o sior hlyðir boði þínu.“

3. Enn kom Jesus um dag til borgar þeirar, er heitir Cesar Philippi, ok spurði lærisveina sina ok mællti: „Hvern segia me vera son mannz?“ Þeir svoruðu: „Sumir segia Johannem baptist sumir Heliam, sumir Hieremiam eða einnhvern af spamonnum. Jesus mællti enn við þá: „Hvern segi þer mik vera?“ Þá svaði Simon Petrus: „Þu ert Kristus sonr guðs lifanda.“ Jes

mælti við hann: „Sæll ertu Simon dufu sonr, þviat eigi vitraði þer þetta hold ok blóð, heldr faðir minn er a himnum er. En ek segi þer, at þu skalt heita Petrus - en þat er steinn a vara tungu - ok mun ek yfir þann stein smíða kristni minna ok gera þu styrka, at eigi munu helvitis hlið mega i mót henni; ek gef þer lykila himinríkis, ok allt þat er þu bindr a iorðu, skal a himnum bundit.

I öðru guðspialli syndi drottinn Petri, hversu hann skyldi þessa veldis neyta, ok mælti við hann: „Ef broðir þinn misgerir við þik, þa hirtu hann sva, at þit set tveir saman. Holpit hefir þu honum, ef hann hlyðnaz þer. En ef hann hlyðnaz þer eigi, þa haf þu til með þer tva eða þria, at mal þitt se bundit með vitnum tveimr eða þrimr. En ef hann hlyðnaz þer þa eigi, þa seg þu at kirkiu fullri manna. En ef hann hlyðnaz þa eigi þer, þa se hann sva sem bersyndugr eða heiðinn.“ Þa mælti Petrus: „Ef broðir minn misgerir við mik opt hit sama, skal ek fyrirgefa honum sva sinnum?“ Jesus svaraði: „Eigi segi ek þer sva sinnum, heldr sva tigum sinna sva sinnum.“

4. A þeirri nött aðr Jesus var höndlaðr ok til pislar leiddr, þa mælti hann við postola sína: „Allir munu þer við mik skiliaz eða styggiaz a þessarri nött, þviat þat er ritit: Drepinn mun hirtirinn, ok munu dreifaz sauðirnir.“ Petr svaraði: „Alldri mun ek styggiaz við þik, þo at allir styggiz aðrir.“ Jesus svaraði: „Satt segi ek þer, Petrus, at þu munt þrysvar neita mer a þessarri nött, aðr hani gali tvisvar.“ Petr svaraði: „Þo at ek setta at deyia með þer, drottinn, þa munda ek eigi neita þer.“ En er sendimenn yfirgyðinga höndluðu Jesum ok bundu, þa bra Petrus sverði ok hio eyra af einum þræli Gyðinga, ok syndi sva óruggleik sinn. Jesus mælti við hann: „Fel þu sverð þitt i umgiörð, þviat hverr er sverð vegr, mun sverð sleginn verða.“ En Jesus græddi þat sar. En er Jesus var leiddr i garðinn kennimanna Gyðinga, þa gekk Petrus eptir honum litlu síðar ok sat við glöðr ok verundi sik, þviat veðr var kallt. Þa spurði ambatt nokkur hann, ef hann væri lærisveinn Jesu, ok þess spurði önnur ambatt hann ok sagði kenna mælsku hans, at hann var galverskr, ok þat mælti kunningi eða frændi þess mannz, er Petrus hio eyra af, at hann sa hann um nöttina með Jesu. En hann neitti i hvert sinn, er þau spurðu, ok kvaðz eigi vita, hverr Jesus var. Enda gol þa haninn. En þa leit Jesus til hans, ok mintiz þa Petrus orða Jesu, er hann hafði mælt, ok gekk ut ok gret beiskliga.

Su iðrun var sva þæg guði, at engill, sa er vitraði trúfostum konu upprisu Kristz, nefndi Petrum einn a nafn allra postola ok mælt við konurnar: „Fari þer ok segit lærisveinum Kristz ok Petro, hann er upprisinn ok mun fyrir yðr koma i Galilea herað.“

5. Þat var eptir upprisu drottins, at hann vitraðiz læsveinum sinum siau saman hia Galilea sio. Þar var þa Sim Petrus ok Thomas, er kallaz didimus, ok Nathanael ok tveir syn Zebedei, ok aðrir tveir af lærisveinum Kristz. Simon Petr mælti við þa: „Fara mun ek at fiska.“ En þeir svöruðu: „Famunum ver með þer.“ Ok þa stigu þeir allir a skip ok fiska ekki a þeiri nött. En at morni stoð Jesus a ströndinni, ok kenndi lærisveinarnir eigi at hann var, ok mælti hann við þa: „Sveinn hafit nökkveria fiska?“ En þeir svöruðu: „Ekki,“ sögðu þe Jesus mælti við þa: „Laggi þer net yður til hægri handar, ok munu þer finna fiska.“ En er þeir gerðu sva, þa mattu þe trautt upp draga fyrir fiolda fiskanna net sin. Þa mælti læsveinn, sa er Jesus elskaði, við Petrum: „Drottinn er.“ En Petrus heyrir þetta, þa stytta hann upp kyrtil sinn ok stó fyrir borð ok tok netzhals ok dro at landi fullt storra fiska. En þe voru sva margir, .c. ok .l. ok .iii. fiskar, ok var netit þo oslitna. En aðrir lærisveinar reru at landi a skipi, ok voru þeir aðr .c. faðma fra landi. Ok gekk þa Petrus með net sem a þurru landi. En er þeir komu at landi, þa sa þeir fisk lagðan a glöðr ok brauð. Jesus mælti við þa: „Føri þer mer fiskana, þa er þer tokut, ok komi þer ok matiz með mer.“ Þa gaf Jesus þeim brauð ok fisk ok bergði ok sialfr hvarutveggia.

Þat er sagt i öðru guðspialli, er i þetta sinn varð, at Jesus let Petrum heyriliga ok þrefalldiga iata ser, ok mælti drottinn við Petrum: „Simon Johans son, elskar þu mik framar en þessir?“ Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik.“ Jesus mælti: „Føð þu lomb min.“ Enn mælti drottinn i annat sinn: „Simon Joans son, elskar þu mik?“ Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik.“ Enn mælti drottinn: „Føð þu lomb min.“ Enn mælti Jesus hit þriðia sinn við hann: „Simon son Joans, antu mer?“ Þa ogladdiz Petrus, at Jesus mælti þrysvar hia sama við hann, ok svaraði hann þo: „Þu veizt, drottinn, allt, þu veizt, at ek ann þer.“ Jesus mælti við hann: „Føð þu lomb min.“ Þa er þu vart ungr, þa gyrðir þu þik ok gekkt þann veg, er þu villdir, en er þu elldiz, þa mun gyrða þik annarr ok leiða þu þann veg, er þu villt eigi fara.“ En þetta mælti hann til þess

syna, hverium dauða Petrus mundi deya, ok retta hendir sínar a krossi. En til þess beiddi hann Petrum þrýsvar ínta elsku sinni, at hann þótti þat í þessalldri ístningu, er hann hafði guði þrýsvar neitat.

6. Síðan er varr drottinn Jesus Krístr ste upp til himna af fialli því er Oliveti heitir, þa hurfu postolar af fiallinu ofan aprt til Jorsalaborgar, ok voru þar Krístz lærisveinar allir saman i einu husi a bœnum, þeir er fylgt hófðu drottin varum, tíu daga með Mariu móður guðs ok öðrum helgum konum, þeim er fylgt hófðu Jesu. Þa gertiz gnyr mikill af helgum anda yfir husit, þar er þeir voru inni postolarnir, sva sem veðrs þýtr væri, ok fylldiz allt husit af liosi, ok sa þat, at settiz yfir hófuð þeim sérhverium sem elldligar tungur, ok fyllduz þeir allir helgum anda ok toku at mæla a allar tungur, sva sem heilagr andi kendi þeim. En þar voru komnir menn af morgum löndum, ok heyrðu margir orð postolanna, ok undruðuz allir, er heyrðu, er hverium þótti þeir mæla a eina tungu, ok mælltu margir sin a meðal: „Hvart eru þessir menn allir galverskir, er mæla a allar tungur, ok erum ver a ymsum löndum bornir.“ Sumir sögðu: „Þeir eru vindruknir ok víta eigi, hvat þeir mæla af hófuðorum.“ Þa stoð Petrus upp a meðal annarra postola ok mællti við lýðinn: „Ér Gyðingar ok allir þeir er byggia Jerusalem, þat skulu þer víta, at ver erum eigi vindruknir, sem sumir mæla, helldr er nu þat framkomit, er Jóhel spamaðr sagði, at a hinum efstum dogum mun ek fram steypa helgum anda yfir þræla mína ok ambattir, kvað drottinn, ok munu synir yðrir spa okomna hluti, ok ungir menn yðrir munu sía himnasyn, en gamlir menn munu fa vitranardrauma, ok mun ek gefa iartegnir a himni ok iorðu. Sol mun snuaz i myrkr, en tungl mun hafa bloðs lit, fyrr en kemr dagr drottins mikill ok ogurligr, ok mun hialpaz hvern, er kallar a nafn drottins. En Gyðingar, heyrir þer orð mín, hvat ek segi yðr um Jesum hinn nadverska, þann er guð vitraði yðr i morgum iartegnum, þeim er hann gerði, sva sem þer vitit, hann seldut þer til bana i hendr illum monnum, sva sem raðit var af Gyðingum. En guð reisti hann af dauða, þvíat eigi mattu helvitis byrgi hallda a honum, sva sem David mællti i psaltara hans röddu: Sá ek drottin avallt fyrir mér, þvíat hann er a hægri hönd mér; fyrir því gladdiz hiarta mitt ok fagnaði tunga mín, ok hvíldiz holld mitt i fríði. Þu fyrirlezt eigi ond mína i helviti, kunnar gerðir þu mér lífs gotur ok lezt eigi funa holld mitt. [Eigi sagði David þetta fra sér. þvíat

hann do, ok er gróf hans með oss allt til þessa dags; en hann var spamaðr, ok het guð at setja þann yfir sess hans, er or hann kyni væri borinn, en hann sa fyrir upprisu Kristz, ok sa hann Krist eigi fyrirlatinn i helviti, ok hans holld sagði hann eigi fun mundu, af því at þenna Jesum reisti guð af dauða, ok ver erur vattar hans, ok gaf hann oss giöf heilags anda, sem þer siait n ok heyrít, síðan er hann ste upp til himna ok sitr til hægri handa feðr sinum. Sem David mælti i salmi: Drottinn mælti við drottinn minn, sittu til hægri handar minnar, þar til er ek legg ovini þina til skarar fota þinna. En þat skal allr lyör vist vita a Gyðinga landi, at guð setti drottin allz lyðs Jesum þenna, er þer kross festut, ok at sa hinn sami er Kristr konungr. En fyrir því a þer gerðut þessa synd ovitandi, þa iðriz þer sem fyrst, þvíat gu gefr likn öllum iðrondum fyrir sina mildi ok ast ok miskunn.“

En þeir komuz viðr, er þeir heyrðu tölu postolans ok mællt við Petrum: „Hvat skulum ver þess gera, at guð fyrirgefi os varar syndir?“ Petrus svaraði þeim: „Geri þer iðran, o skiriz hverr sem einn yðarr i nafni Jesu Kristz, ok munu þer þ taka likn synda yðarra ok giöf heilags anda, þvíat yör er heiti heilsu ok sonum yðrum ok öllum þeim, er guð vill til sinnar trua kalla.“ En er Petrus hafði þetta mællt, þa toku tru ok skir þriar þusundir manna, ok voru staðfastir a bönum ok hlyðni kenningum postolanna. En postolarnir gerðu margar iartegnir Jorsalaborg, ok lofaði guð allr lyör. En þeir er tru toku, vor allir saman ok lofuðu guð ok attu öll auðöfi saman, þar til e þat var vitrat af guði, at postolar skyldu fara a yms lond, ser síðan for fram at vitran heilags anda ok fyrirsofn Petrus postols

7. Petrus ok Johannes gengu til kirkiu um dag til nontíðar en nokkurr fotlami valaðr maðr, sa er með því meini var borinn sat fyrir kirkiudyrum hvern dag ok bað þa menn olmosu, er kirkiuna gengu. En er hann sa Petrum ok Johannem inngangend i kirkiu, þa bað hann gíafar postolana sem aðra menn at vand sinum. Petrus svaraði honum: „Eigi a ek gull ne silfr, en þa er ek hefi til mun ek gefa þer i nafni drottins mins Jesu Kristz Ris þu upp ok gukk.“ Þa tok hann i hönd honum ok hof hann upp. Þa styrktuz fœtr hans, ok spratt hann þegar upp, ok gengi þa allir saman i kirkiu. En allir er sa þessa iartegn, þa undruð uz ok lofuðu guð fyrir almatt sinn. En er Petrus ok Johanne gengu ut or kirkiunni, þa þustu allir menn at þeim ok undruðu þa. Petrus mælti við þa: „Hvat undriz þer þetta? Ekki hofun

við þenna mann grætt af okkrum krapti. Guð Abrahams, guð
 Isaachs, guð Jacobs, guð fedra varra dyrkaði son sinn, þann er guð
 reisti af dauða, en ver erum vattar hans, er trúa, at nafn hans
 græddi þenna siuka mann ok gaf honum heilsu i yðru augliti.
 5 Þenna Jesum seldu þer Pilato iarli ok rægðut hann ok vagut
 skapara lifsins, þann er guð reisti upp af dauða. En ek veit, at
 þer gerðut ovitendr sva sem höfðingiar yðrir. En guð fyllði þat,
 er hann sagði fyrir munn spamannanna um pisl Kristz. Iðriz þer
 nu því ok snuiz til guðs, at yðr fyrirgefiz syndir yðrar fyrir þenna
 10 Jesum, er guð sendi hingat, Jesum þann er ver boðum, en nu
 sitr hann a himnum, þar til er hann kemr a upprisutið, þeiri er
 fyrir sogðu spamenn. Moyses mællti sva: Guð mun upp reisa
 mikinn spamann af bræðrum yðrum, honum skulu þer hlyða sem
 mer, hvat er hann byðr yðr. En hverr mun fyrirfaraz, er eigi
 15 hlyðir þessum spamanni. Guð sendi yðr son sinn, at hann blezaði
 yðr, at hverr yðarr sneriz fra villu sinni.“ En er Petrus hafði
 lokit tölu sinni, þa toku tru fimm þusundir manna, er heyrð
 höfðu þessi orð.

8. En höfðingiar Gyðinga ófunduðu þat, at postolarnir boðuðu
 20 nafn Jesu, ok hondluðu þeir Petrum ok Johannem ok settu þa i
 bond ok i varðveizlu til morgins. En at morni komu höfðingiar
 ok kennimenn i Jerusalem ok leiddu Petrum ok Johannem a þing
 sitt, ok mælltu við þa: „I hverium krapti eða hvers nafni gerðu
 þer þessa hluti?“ Þeir svoruðu: „Ef yðr fysir at vita, i hvers
 25 nafni sa hinn siuki varð heill, þa varð hann heill i nafni drottins
 Jesu Kristz, þess er þer krossfestut, en guð reisti hann af dauða;
 i honum einum er heilsa allz lyðs, þvíat ekki er annat nafn gefit
 monnum, þat er oss megi hialp veita.“ En er höfðingiar sa
 staðfesti Petrs ok Johannis, ok kendu at þeir höfðu verit með
 30 Jesu, en þeir sa hann heilan orðinn, er siukr hafði verit, þa mattu
 þeir eigi i gegn mæla. Þa mælltu Gyðingar með ser: „Hvat skulum
 ver gera við menn þessa? þvíat iartegn su er ollum kunn i
 Jerusalem, ok megum ver því eigi dylia. En at eigi fregniz
 þetta viðara, þa skulum ver banna þessum monnum at mæla
 35 i nafni Jesu.“ Þa heimtu þeir þangat postolana ok fyrir-
 buðu þeim at mæla i nafni Jesu ok kenna tru Jesu Kristz.
 Postolarnir svöruðu: „Syniz þat sialfum yðr rett, at ver hlyðim
 yðr helldr en guði, þvíat ver megum eigi þegia yfir því, er ver
 sam ok heyrðum.“ En er Gyðingar heyrðu, þa øgðu þeir þeim
 40 þialum, ok þorðu þeygi iat pina þa, þvíat alþýða göfgaði iartegn

þa, er þeir hófðu gert. En er Petrus ok Johannes komu til annarra postola ok sögðu, hversu höfðingjar Gyðinga mælltu i gegn þeim, þa hófu postolar guðs upp augu sín til himins ok mælltu „Þu, drottinn, er skopt himin ok iorð ok sio, nu er fram komið a þessum dögum þat, er heilagr andi mællti fyrir munn Davids Þioðir ygðuz ok baru onyt orð saman; konungar ok höfðingjar attu samkomur i mot Kristi, þvíat þeir Herodes ok Pilatus sömn-uðu liði Gyðinga ok heiðinna manna i þessarri borg i gegn helgun syni þínum, at gera þat, er þu hafðir aðr rætt, at verða skylldi Nu littu, drottinn, ognir þeira, ok gef þrælum þínum traust a mæla orð þin; rettu hendr þínar at gera iartegnir i nafni sonar þíns Jesu Kristi.“ En er þeir luku bæn sinni, þa varð landskialfti þar er þeir stóðu, ok fyliduz allir helgum anda ok mælltu orð guðs með trausti.

9. Þa gerðiz fiöldi mikil. trúaðra manna, ok var sem allir hefði eitt hiarta ok eina ond, ok eignaði engi sér aura, helldi attu allir allt saman. En postolar baru vitni upprisnu drottins með miklum krapti, ok var miskunn guðs með þeim. Þeir er hvar attu eða akra, þa selldu, ok færðu verðit postolum. En þeir skiptu iafnt með ollum, sva at engi var valaðr i liði þeira. Joseph, sa er at öðru nafni het Barnabas, hann selldi akr sinn ok færði postolun allt verðit. Annanias het maðr, er enn selldi akr sinn ok færð postolum sumt verðit, en hann leyndi sumu, sva at kona hann vissi þat með honum, en hon het Saphira. Petrus mællti við Annaniam: „Fyrir hvi freistaði andskotinn sva hiarta þíns a liuga at helgum anda ok leyna sumu af verði akrs þess, er þu selldir, ok sagðir þik allt hafa gefit? Eigi laugtu at monnun helldr at guði.“ En er Annanias heyrði þetta, þa fell hann dauðr niðr. En hann var færðr til grafar. Litlu síðar kom Saphira kona hans ok vissi eigi, hvat gerz hafði um buanda hennar Petrus mællti við hana: „Segðu mer, kona, er her allt verð akr þess, er þit selldut?“ Hon svaraði: „Her er allt.“ Petrus mællti „Þeir munu þik til grafar bera, er lík buanda þíns grofu.“ En hon fell þegar dauðr niðr. Þeir komu aptr, er Annaniam grofu ok fundu Saphiram andaða, ok grofu hana hia buanda sinum. Nu varð hræzla mikil yfir ollum lýð.

10. En postolar drottins gerðu margar iartegnir, ok göfguðu þa allir lýðir. Ok ox hvern dag fiöldi trúaðra manna, ok baru þeir siuka menn a stræti fyrir, þar er Petrus fór, at skugga hann bæri yfir þa, ok risu þeir upp heilir i skugga hans, hvatki e

þeim var at meini. En yfirgyðingar fyllduz ðfundar ok illzku ok settu postola Kristz i myrkvastofu. En engill guðs lauk upp myrkvastofunni um nött ok leiddi ut postola guðs ok mællti: „Fari þer i musteri guðs ok kennit lifs orð lyðnum.“ En þeir 5 töluðu fyrir lyðnum i musterinu. At morni dags letu höfðingiar kveðia þings ok sendu eptir postolum til myrkvastofunnar. Þeir komu aptr, er sendir voru, ok sögðu sva: „Myrkvastofu fundum ver vandliga byrgða ok varðhalldzmenn fyrir dyrum, en ver fundum þar engan mann inni.“ Höfðingiar undruðuz, er þeir heyrðu þetta, 10 ok vissu eigi, hvat orðit mundi af postolum guðs. Þá kom maðr ok sagði, at þeir voru i musteri guðs ok töluðu fyrir monnum. Þá sendu yfirgyðingar eptir þeim ok leiddu þá a þing sitt ok mælltu: „Ver bönnuðam yðr fram at sœra kenning þessa, en þer fylldu alla Jorsalaborg¹ yðarrar kenningar ok reisit a hendr yðr 15 mikla synd.“ Petrus svaraði: „Guði eigum ver framar at hlyða en monnum. Guð feðra varra reisti upp Jesum, þann er þer krossfestut, ok setti hann höfðingia ok grøðara at gefa lyð Israel iðran ok lausn synda². En ver erum vattar þessarra orða ok heilagr andi, sa er guð gaf ollum þeim, er honum eru hlyðnir.“ 20 Gyðingar atuz innan, er þeir heyrðu þetta, ok villdu vega þá. Þá reis upp einn af yfirgyðingum a motinu, en sa het Gamaliel, ok mællti við lyðinn: „Hyggit at ér, synir Israels, hvat er skulut gera við þessa menn. Fyrir þessa daga var maðr sa er Theodas⁴ het, ok sagðiz spamaðr vera, ok truðu honum siðgur hundruð 25 manna, en hann varð drepinn, ok dreifðuz þeir, er honum fylgðu ok truðu. Síðan kom villumaðr annarr, sa het Judas Galileus, ok sveik hann [margan lyðs, en hann tyrirforz, ok urðu þeir at engum þrifum, er honum hlyddu. Af því lati þer þessa menn fara i friði, ok bannit þeim eigi kenningar, þvíat þetta rað mun eyðaz, 30 ef af monnum er upptekit, en ef þat er af guði, þá megu þer eigi standa i gegn guðs vilia.“ Þat var [at engu⁶ haft, er Gamaliel mællti, ok börðu þeir postolana⁷ ok bönnuðu þeim at mæla i nafni Jesu. En postolar foru glaðir af þinginu ok fögnuðu því, er þeir toku meingerðir fyrir nafn Jesu, ok voru hvern dag i musteri guðs ok 35 letu eigi af at kenna monnum nafn Jesu Kristz

11. Petrus postoli kom um⁸ dag til borgar þeirar er Lidde heit⁹, ok fann hann þar siukan mann, þann er atta vetr hafði i kór legit, en sa het Eneas. Petrus mællti við hann: „Ris þu

¹ Romaborg. *Cd.* ² sanna *Cd.* ³ *Her b.g. Fr.* ⁴ þeodas *Fr.* ⁵ [marga ⁶ menn *Fr.* ⁷ [mgl. *Fr.* ⁸ Petrum oc báða postola *Fr.* ⁹ of *Fr.*

upp ok gakk, Enea, drottinn Jesus Krístr græðir þik.¹ En hann reis þegar upp alheill, ok sneruz allir til truar, er sa þessa iar-teign. I borg þeiri er Joppe heitir var ein trúfost kona, su er Tabita het, full goðra verka ok olmosugæðis, en hon tok sott ok andabiz². Þa sendu lærisveinar eptir Petro ok baðu hann þangat koma. Petrus reis upp ok for með þeim. En er hann kom þangat, þa stoðu hia likinu ekkiur ok valaðir menn ok gretu miðk, ok syndu honum klæði. þau er Tabita hafði þeim gert³. Bað þa Petrus alla ut ganga, en hann var einn hia likinu ok fell a kne til bænar; síðan sneriz hann til líksins ok mælti: „Ris upp þu Tabita!“ En hon hóf upp augu sín ok settiz upp, er hon sa Petrum. Hana tok i hönd hennar; ok leiddi hana lifandi til þeira manna, er gretu andlat hennar. En er tíðindi þessi foru um borgina, þa trúðu margir drottni. Ok dvaldiz Petrus marga daga i Joppe i [husi Simonar, er kallaðiz skinnari⁴.

12. Cornelius het nokkur síðsamr hundraðshöfðingi i borg þeiri, er Cesarea heitir. Sa var heiðinna manna kyns ok trúð þo a guð með hium sinum ollum, ok gerði hann mörg goð verk. En hann sa engil guðs koma til sín um dag, þa er hann var a bøn at nontið, ok hræddiz hann ok mælti: „Hverr ert þu, drottinn?“ En engillinn mælti við hann: „Bænir þínar ok olmosugiafir eru i minningu 5 i augliti guðs. Af því send þu menn i Joppen eptir Simoni, þeim er öðru nafni kallaz Petrus, en hann er i husum Simonar skinnarra [hia sæ 5, ok mun hann segja þer, hvat þu skalt gera.“ En er engillinn hvarf fra honum, þa heimti hann þangat þria hina øztu huskarla sína ok sendi þa i Joppen, ok sagði þeim, hvat hann hafði heyrt ok set. En er þeir nalguduz til borgar, þa var Petrus a bøn i lofthusi nokkuru at miðium degi. En er hann hungraði ok ætlaði at mataz, er hann hafði bøn lokit, þa leit hann himininn opinn⁶ yfir ser ok sa niðr siga duk mikinn af himni með fíorum skautum. I þeim duki voru allzkyns fuglar ok ferfötningar ok skriðkvikendi iarðar. Þa kom rödd af himni yfir hann ok mælti: „Ris upp þu. Petrus, ok sæf þetta ok et.“ Petrus svaraði: „Eigi et ek ohreinendi, drottinn!“ Roddin mælti: „Eigi skaltu ohreinendi⁷ kalla þat, er drottinn hreinsaði.“ Þetta⁸ var þrysvar mælt⁹, ok leið dukrinn síðan upp til himins. En er Petrus undraðiz syn þessa, þa komu sendimenn Cornelius⁹ ok

1 do Fr. 2 gor Fr. 3 henni Fr. 4 [husum skinnara þess, er Simon het Fr. 5 [tlf. Fr. 6 opnaz Fr. 7 ohreint Fr. 8 við hann tlf. Fr. 9 Cornelii Fr.

stöðu fyrir dyrum ok spurðu, ef Simon Petrus væri þar inni. Þá mælti heilagr andi við Petrum: „Þeir¹ menn eru komnir er leita þín, ~~er þu ok far~~ með þeim, ok efa² eigi, at ek senda þa hingat.“ Þá gekk Petrus a moti þeim, er hans leituðu, 5 ok mælti: „Ek em sa er þer leitit; [firir hveria soc qvamo þer 3?“ Þeir svoruðu: „Cornelius hundradshöfðingi, rettlatr maðr ok siðsamr ok lofaðr af allri alþýðu⁴ Gyðinga, honum bauð engill guðs at senda eptir þer, ok vill hann heyra orð guðs af þer.“ Þá tok Petrus við þeim at gistingu, ok for hann með þeim annan dag eptir, ok 10 fylgðu honum nokkurir af brøðrum or Joppe.

En er þeir komu [annan dag³ i Cesaream, þa hafði Cornelius boðit þangat vinum sinum ok frændum, [ok gekk hann⁵ a mot Petro ok fell til fota honum. Petrus tok i hönd honum ok mælti: „Ris upp þu, þvíat ek em maðr sem þu⁶.“ Þá gekk Petrus inn i 15 hus hans ok sa þar marga menn komna, ok mælti: „Þer vitit, at Gyðingum er bannat at koma til heiðinna manna, en guð syndi mer eigi vera rækan ne ohreinan nöckurn mann, ok kom ek af því, þegar er ek var kallaðr. En þer segit, fyrir hveria sok þer kollubut mik.“ Cornelius mælti: „Fyrir þrim nottum at noni 20 dags, er ek var a bøn i husi minu, þa stóð hia mer ungr maðr i hvitum klæðum ok mælti: Heyrð er bøn þín, Corneli, ok [sen olmosungerð þín⁷ i augliti guðs. En þu skalt senda menn i Joppen eptir Simoni, þeim er Petrus kallaz. Þa senda ek menn þegar eptir þer. En þu gerðir vel þat, er þu komt. En nu erum 25 ver allir bunir at heyra þa hluti, er drottinn bauð þer.“ Þá lauk Petrus upp munn sinn ok mælti: „Nu veit⁸ ek vist, at drottinn dæmir⁹ eigi at þessa heims virðingu, heldr er i hverri þioð honum þægr sa, er truir a hann ok vinnr rettlæti. Guð sendi orð sitt sonum Davíðs ok boðaði frið ollum fyrir Jesum Krist. Þer vitit, 30 at þetta orð kom yfir allt Gyðingaland⁹ ok hofz i Galilea heraði eptir þa skirn, er Joh¹⁰annes boðaði Jesum, þann er guð drottinn efði krapti heilags anda. En hann for ok græddi alla, þa er af diofi voru þrongdir, þvíat guð var með honum. En ver erum vattar allra þeira hluta, er hann gerði i Jerusalem ok ollum 35 heruðum Gyðinga, en þeir [krossfestu hann ok bönuðu honum svo¹¹. En guð reisti hann af dauða a þriðia degi eptir pining sina, ok syndi hann eigi ollum lyð heldr raðnum vattum af

1 saal. Fr. ; þeir A. 2 ifa Fr. 3 [tilf. Fr. 4 þioðo Fr. 5 [saal. Fr.; hann gekk A. 6 þer Fr. 7 [aurlyndi Fr. 8 færri Fr. 9 saal. Fr.; Gyðingafolk A 10 baptista tilf. Fr. 11 [bonnoðo honom oc festo hann a tre Fr.

guði oss. er atum ok drukkum með honum, síðan er hann reis af dauða, ok bauð hann oss at vatta þat fyrir ollum lyð, at hann er domandi kvikra ok dauðra. Honum bera allir spamenn vitni, ok allir munu taka lausn synda fyrir nafn hans, þeir er a hann trúa." En er Petrus hafði mælt þessi orð, þa kom heilagr andi yfir alla þa er heyrðu, ok mæltu þeir a margar tungur ok lofuðu guð. En þeir er fylgðu Petro undruðuz, er heilags anda miskunn kom yfir heiðnar þjóðir. Þa mælti Petrus: „Fyrir hvi skulum ver eigi skira þessa menn, er toku helgan anda?“ En er þeir voru allir skirðir i nafni drottins, þa báðu þeir Petrum, at hann dveldiz þar nokkura daga.

Þa fragu postolar, at heiðnar þjóðir toku við orði guðs. En er Petrus kom i Jerusalem, þa mæltu til hans þeir ér tru höfðu tekit af Gyðingum: „Fyrir hvi gekktu inn til heiðinna manna ok azt ok drakkt með þeim?“ Þa sagði Petrus þeim, hversu hann sa duk koma til sin af himni ok allan þenna aþburð. En er lærisveinar heyrðu þetta, er Petrus sagði, þa lofuðu þeir guð þann er heiðnum mönnum gaf synda iðran til lífs eilífs. Þa toku lærisveinar Kristz at boða heiðnum þjóðum nafn drottins með trausti heilags anda, ok samnaðiz margr lyðr til almattigs guðs.

3. A þeiri tíð gerði Herodes konungr ofrið mikinn kristnum mönnum, ok let hann hoggva með sverði Jacobum postola broður Johannis postola ok guðspiallamannz. En er hann sa, at Gyðingum líkaði þat vel, þa let hann ok taka Petrum postola a paskum ok setia i myrkvastofu, ok selldi hann xvi. riddurum til varðveizlu ok villdi bana honum eptir paskana. Petrus var halldinn i myrkvastofu. En kristnir menn báðu fyrir honum. En þa nött er Herodes villdi bana honum eptir um daginn, þa svaf Petr a millum tveggja stríðsmanna bundinn tveimr iarnrekendum, ok voru þó verðir fyrir dyrum. Þa kom engill guðs, ok skein líos i myrkvastofuna, ok vakti Petrum ok mælti: „Ris upp þu skiotliga.“ Þa fellu rekendr af höndum hans. Enn mælti engillinn við Petrum: „Bittu skua þína ok tak klæði þín ok fylg mer.“ Petrus gekk ut ok fylgði honum ok hugði ser draums vera. En er þeir liðu um .ii. varðholld, þa komu þeir til borgarhlíðs, ok var iarnhurð fyrir, ok lauk hann þat upp fyrir þeim. En er þeir komu til næsta bæiar, þa hvarf engillinn fra honum at syn. En Petrus hvarf aptr til sin ok mælti: „Nu veit ek vist, at guð sendi engil sinn ok leysti mik or hendi Herodis ok af ollu klandi Gyðinga.“ Þa for Petrus til husa Mariu móður Johannis, er öðra nafni kallaðiz

Marcus. En þar voru margir kristnir menn inni. En Petrus kvæddi hurðar. Mær nockur gekk til hurðar, en hon gaði eigi upp at luka fyrir fagnaði, er hon kendi mal Petrus, ok rann inn þegar ok sagði, at Petr stóð fyrir dyrum. En þeir er inni voru truðu eigi, ok sögðu hana mæla hofuðora. Petr knúði hurðina i annat sinn. Þá luku þeir upp ok undruðuz, er þeir sa Petrum, en hann sagði, hversu engill guðs hafði leiddan hann ut of myrkvastofunni.

En er at morni kom, þá fundu riddarar eigi Petrum. Þeir undruðuz þetta miok ok vissu eigi, hvat af honum mundi orðit. En er Herodes matti eigi finna Petrum, þá hræddiz hann miok, ok tor a braut af Jorsalalandi i borg þa, er Cesarea heitir, ok let þar kveðia þings. Ok er hann sat a domstoli itarligum klæðum skryddr ok talaði a motinu, þá daði allr lyðr mælsku hans, ok kvaðu hann guðs röddu mæla en eigi manna. En er Herodes drambaði af þessarri virðing ok gaf eigi veg guði, þá laust engill guðs hann illri líkþra, ok vall hann moðkum, aðr en hann dæi.

14. Philippus het diakn nokkurr, er Petrus hafði vigðan, hann var heilagr maðr ok mikill kennandi. En er hann kom til borgar þeirar, er Samaria heitir, þá toku margir menn vel við honum ok kenningum hans, er þeir sa iartegnir þær er hann gerði yfir siukum monnum, ok varð mikill fagnaðr at þangatkomu hans.

15. Villumaðr nokkurr var i borginni fiolkunnigr, sa het Simon. Hann lezt vera kraptamaðr mikill. A hann truði hverr maðr i borginni, ok sögðu allir vera mikinn guðs krapt með honum, þvíat hann hafði lengi synda kyngi sina. En er Philippus hafði lengi talat fyrir monnum, þá toku margir tru bæði konur ok karlar. Þá tok Simon ok skirn ok fylgði Philipppo ok sa iartegnir þær, er hann gerði i guðs nafni, ok undraðiz miok. En er postolar drottins, þeir er i Jorsalaborg voru, fragu, at Samariamenn toku við tru, þá sendu þeir þangat Petrum ok Jóhannem. En er þeir komu þar, þá baðu þeir fyrir þeim, at þeir tæki helgan anda. Ok er Simon sa þat, at allir toku hinn helga anda, er postolar lögðu hendr yfir höfuð, þá tok hann fe ok bar at þeim ok mællti: „Þetta fe mun ek ykkar gefa, at þið gefit mer a moti þat veldi, at hverr taki hinn helga anda, er ek legg minar hendr yfir.“ Petrus svaraði: „Fe þitt fari til glötunar með þer, fyrir þat er þu sætlar með femunum at kaupa gíafir guðs; engan

hlut mattu öðlaz af þessum hlut eða gipt i sliku tilmæli, ok er hug þinum snuit miok fra guði. Nu gerðu iðran fyrir þessa illzku sem braðast, ok bið guð, at hann fyrirgefi þer þetta. En þo list mer hinn veg a þik, at sa beiskleikr bui þer i briosti, at trautt megi þer við biarga.“ Simon svaraði: „Þess bið ek guð, at hann snui því ollu fra mer, er nu mælir þu.“ Síðan hvarf Simon fra Pe'ro ok kastaði aptr tru Kristz ok skirn sinni, ok tok þa af nyiu at nema folkyngi ok gerðiz i hinn mesti guðs ovinn ok villumaðr, sva at hann kvast Krístr vera ok gefa hverium allz geðs kosti, [ef a hann truði². Hann onytti kenningar Petrus postola, sem hann matti, ok syndi mikil fatiðindi i gerningum sinum, sva at margir hugðu hann [guð vera ok³ gera helgar iartegnir [ok truðu a hann³. Nu fyrir því at hvartveggi þeira Simon ok Petrus var tíðr alþýðu, en kenning þeira var olík, þa þótti monnum⁴ þat vel fallit, at þeir hittiz sialfir, ok vita [mætti ok⁵ reyna, hvarr rettara⁶ mællti. En þa var Petrus i Cesareaborg a Jorsalalandi en Simon i Samaria. Þa var kveðit a dag, nær þeir skyldu hittaz, ok for Simon þa til [þess fundar⁷ ok mikill fioldi manna með honum. En er dagr kom sa, ok þegar lysa tok um morgininn, þa kemr sa maðr til [fundar Petrus⁷, er Zacheus⁸ het. Sa var höfðingi borg-⁸ arinnar ok mællti: „Menn eru komnir margir ok biða þin, Petrus, ok er Simon oddviti þess liðs, sa er nu er buinn⁹ at eiga þrætu

1 Cap.14 og Begyndelsen af 15 lyder i Fr.saaledes: Æn er gerþiz ofriþr kristnom maunum a Gýþingalandi, þa for Petrus postoli bratt ór Jorsolum til Griclans .iii. vettrum eftir uppstigning drottens oc sætti hann byskupstol sinn i Anthekio oc var þar .vii. vætr. Síþan for hann .ii. vætr oc kændi tru Jesu Cristz of .v. stor heroð Pontum, Galathiam, Cappaduciam, Asiam oc Bippiniam. Síþan for hann til Rumaborgar oc ræð þar pafastoli .v. vætr oc .xx., oc vigði hann .ii. byskupa Linum oc Cletum oc bauð þeim umacygning allz lyðs oc at veita alla þionasto, en hann let alldreki i millum³ verþa at hallda bðnom oc hælgom kænningom.

15. Petrus postoli kom til fundar þeira manna, er nyscirðir varo i Samaria heraði at leggja hændr ifir þa, at þeir tóki enn hælga anda. En Simon enn folkungi toc fæ mikit oc bar at handom Petro oc qvab sic myndo gefa honum til þess, at hann gæfi gipt hins hælga anda. En³ Petrus sagði honum: „Þu ert ferdarmaðr oc fullr lygi oc vela; hvat hygstu munu kaupa fe gipt heilags anda? Fe þitt fari i gloton með siolfom þér.“ Síþan hvarf Simon a braut fra Petro, kastaði aftr tru Criz oc scirn sinni, oc toc at næma folkyndi(!) oc gerþiz o. s. v.

2 [saal. Fr.; er honum truðu A. 3 [tilf. Fr. 4 saal. Fr.; hveritveggium A. 5 [ef þa mætti Fr. 6 eða sannara tilf. Fr. 7 [fundar við Petrum Fr. 8 Zakarias Fr. 9 saal. Fr.; kominn A. 9 [tilf. Fr.

við þik.“ En er Petrus frá þetta, þá [mælti hann, at sér skyldu hvarir vera skirðir menn ok oskirðir. Síðan¹ mælti hann við kristna menn: „~~Biðium verum~~ saman, bræðr, at guð styrki mik nu, er ek skal fara at boða tru sonar hans til hialpar þeim ; monnum, er hann sialfr skapaði.“ Síðan bað hann bøn sinni til guðs. En er því var lokit, þá gekk Petrus ut ok sa fiolda manna kominn ok Simon fremstan, sva sem allir væri hans sporgongumenn.

Þá varð gott til hlióðs, ok tok Petrus at mæla a þessa lund: „Friðr se yðr ollum, er komnir² erut at iata hinu retta. En hverr³ er hit retta vill faga³, þá mun sa taka mikil laun af almatkum guði. En hvat se rettara ne meiri launa vert af guði en vilia honum þiona? Þvi er sva mællt, at fyrst skal leita ríkis guðs ok rettlætis hans. Sa leitar rettlætis hans, er vita vill, hversu⁴ honum skal þiona, en sa leitar ríkis guðs, er forvitnaz um þat, ¹⁵ hver laun koma munu eptir þionöstu guðs. En sa er þat vill vita, þá [skal hverium eilíf sæla⁴ þar i moti koma, en þeir er i gegn guðs vilia gera, munu taka slikar kvalir, sem hverr er verðr fyrir sínar syndir. Nu er i þessu lifi ollum gefit leyfi at vinna guðs verk, ok byriar oss fyrir⁵ því at vita guðs vilia sem fyrst, þvíat ²⁰ sa mun eigi goð lok gera a sínu verki, er sva fremmi⁶ vill vita, hvat hann skal gera, er lokit er þeiri tíð, er vinna ma⁷. Nu er su tíð skomm, er i þessum heimi er, en guðs domr nalgaz, sa er hann dæmir at verðleik um hvern mann, því er þess⁸ meiri nauðsyn[, at hverr maðr leiti⁹ guðs vilia, hvat þess megi vinna, ²⁵ at óðlaz megi lif eilíft. Þessi orð¹⁰ mællta ek fyrir yðr, en þau munu finnaz i morgum ritningum, þvíat þeir vilia fastast hallda hinu retta, er bezt lika guði. En ef nókkurr vill þessu moti mæla, ok þikkiz annat vita sannara, þá segi hann þat, en ver munum hlyða, ok sva hvarir öðrum, at orð var fari hófsamliga oll. Þvi ³⁰ hóf ek þetta mal friðsamliga, at ek vil frið ollum biðða.“

Þá svaraði Simon: „Ver þurfum ekki friðar þins, en ef frið ok samþykki skal til þess hafa at vita, hvat hit sunna er, þá hófum ver miok at þarfleysu hingat farit. Enda ef þat er bezt, at hverr hafi frið við annan, þá erum ver litils verðir, þvíat þiofar ok illvirkiar hafa frið með sér, hordomsmenn eru samþykkir ok ⁵ sunnaz mikit, ok sva um mart annat, at þeir eru opt samþykkir a hinn sama hlut, er oðaðamenn eru. Nu ef ver skulum allir eitt

1 [tilf. Fr. 2 bunir Fr. 3 ælsca Fr. 4 [saal. Fr.; s'illi hann sva at eilíf sæla skal A. 5 af Fr. 6 saal. Fr.; tramt ei A. 7 skyldi Fr. 8 mgl. Fr. 9 [en hvers annars at leita Fr. 10 Her ender Fr.

mæla a þessum fundi, ok verðum a hvert orð sattir, þa ver miok fífda þessa menn, er nu eru her komnir at hey var, ef ver skulum ekki þess mæla, at þeir viti, hvarir satt þar er hingat til hofum ver sitt hvarir kent. Þvi þurfum ve at mæla til friðar helldr til þrætu, at þu megir sigr vega ef þu treystir þer, ok stiga yfir villu vara með rettri skynse þu ert við þvi buinn. En þa er þrætunni er lokit ok rey hvarir satt segia eða hvarir liuga, þa megu allir sattir v hafa þa' sem rettast er.“

Petr mælti: „Hvat er þess, at þu matt eigi friðinn eða veiztu eigi, at oll guðs lög eru i friði ok til friðar sett neitar þu friðnum, þar sem þu boðar guðs log, þar er me standa oll guðs boðorð? En þar sem friðrinn verðr rofinn geraz misþykkiur með monnum, ran ok orrostur margar ok osomi, sa er guði mishkar, ok slikar syndir megu eigi verða, nema þeir hverfi aptr til friðarins ok sættiz missattir verðr af því friðrinn upphaf ok niðrlag guðs laga.“

Simon svaraði: „Til enskis þikki mer þin orð koma, þurfi um at tala, en ek mun nökkut ræða um guðdomsmatt ef þu villt falla til iardar ok gofga mik. Ek em hinn sðsti i sa er verit hefir af upphafinu; ek kom i kviði Rakelar minnar; ek var fra henni borinn hingat i heim, at menn (sia mik. Ek flyg i lopti með elldligu fiðri, ok er mer þs torfðra. Likneskiur læt ek hrðraz. Kveikta ek þat, er a dautt, ok ek gerða brauð or steinum. Ek hefi hlaupit af hæstum hæðum ok eigi komit harðara niðr, en mer hefir verit, þviat englar studdu mik, þeir er mik leiddu. E þetta eigi með einum orðum sanna, helldr em ek buinn þet at fremia, at oll þið viti, at ek em sonr guðs æ veran geri alla eilifa, þa er a mik trua. En orð þin, Petr, eru ok mega enga nytsemi syna, sva sem sa hinn fiolkuðnnigi, sendi, matti eigi stoða ser sialfum, at hann væri eigi dey krossi. Ek hefi ok þann matt, þo at ek verða höndum i þa mega þeir mer eigi hallda minir ovinir, ok eigi sia hv ein. En þeir megu mik sia, er ek vil, at sva se. En ef undan flyia, þa ma ek auðveldliga fara i gegnum fiöll ok ok ma ek sva vaða biorg hin horðustu sem leir. Enda i mik leysa, þo at ek se bundinn eða fiotraðr, en ek ma höndum lata sitia, er mik bundu. Þo at ek se i myrkvastofu þa ma ek i brautu komaz, alldri er hon sva rambygð. Ond

ek i líkneski, sva at ollum syniz þat kvíkr maðr vera. Ok alldintre læt ek upp renna af iörðu, ok geri ek þar landit hrisi vaxit, er aðr var sletttr völr. Verama ek i elldi. sva at ek brenna ekki. Ma ek ok vera þann veg a at sia, sem ek vil. at eigi verða ek kendr. Tvær asionur ma ek senn hafa, ek ma synaz sauðr eða geit, ungr sveinn synumz ek, stundum gamall maðr, ok hefi ek mitt skegg. Visa ma ek monnum til fiar, hvar sem folgit er, ok gefa þeim konungdom, er ek vil, ok vera gofgaðr sem guð. Eigi þarf at gera langmælgí um þetta, margar raunir hafa a því orðit, at ek gera hvervetna lok a því, er ek vil. Þa er Rakel móðir min sendi mik a akr at skera korn, þa sa ek þar liggja sigð buinn til skurðar; þa bauð ek sigðinum, at hann skæri sialfr, ok skar hann meira en tíu menn. Margan við læt ek upp renna a einni stundu or iörðu ok þegar alldin spretta a hveriu tre.“

15 Þa er Símon hafði ut talat, mællti Petr: Þer er tungan löng orðin, ok hefir þu þat nu rausat, at hverr maðr ma vita fiolkyngi þina ok glæpi þa er þu gerir. Þu ert miok olíkr Kristi, þeim er þu segiz vera, þvíat hans iartegnir eru ollom nytsamar ok syna guðdom hans, en sionhverfingar þinar eru skripiligar ok
20 at engu nytar, helldr skaðsamligar þeim er þar a trua. En ef þu villt eigi iata, at þu ser fiolkunnigr, þa fórum við til musteris þins með þessu folki, er þer fylgir nu, ok reyuum til staðar, hverr fiolkunnigr er.“

Þa tok Símon at bálva Petri ok mællti sva illt við hann ok
25 mikla guðlastan við Jesum Kristum, at engi maðr þóttiz slíkt heyrta hafa. Þa gerðiz oblið mikil ok styriolld af monnum, þvíat allir villdu þekta Símon ok mattu eigi. En Petr oadiz eigi við Símon ne illyrðum hans, helldr stoð hann i somum sporum sinum ok avitaði Símon um villu sina akafliga. Þa tok lyðrinn at reiðaz
30 Símoni ok drogu hann i brott af motinu, ok varð su hans for, at hann var einn rekinn a braut, en hann kom fiolmennr þangat ok drambaði mikít. En er hlið var orðit, þa tok Petr til mals: „Ver eigum, goðir bræðr, at bera þolinmóðiga meingerðir vándra manna, þvíat guð ma hefna oskila þeira, þegar er hann vill, ok
35 telr hann ser misboðit i ollu því, er oss er, en hann vill eigi hefna fyrir domsdag, þa er hann sialfr kemr at dæma um alla hluti, ok lætr hvern hafa þat, sem hann er verðr, gott eða illt; því skulum ver (eigi) taka fyrir hond guðs at hefna, fyrr en hann vill. En þer allir, er til guðs vilit hverfa ok iðraz vilit syndanna, þa fallit
40 nu a kne til bönar.“ Þa tok allr lyðr at falla til bönar a iörð

niðr. Síðan hellt Petr hondum sínum til himins ok bað með tarum, at drottinn villdi miskunna þeim ok taka þá menn i sætt, er til hans villu hverfa. Ok er hann hafði beðit fyrir þeim, song hann messu ok bauð ollum at koma þar um morguninn eptir ok heyra kenningar sínar.

16. En um morguninn eptir kom einn lærisveinn Simonar til fundar við Petrum, sa het Marcellus, ok mælti: „Ek bið þik, at þu takir við mer valuðum manni, er tældr em af Simoni hinum illa, þvíat ek truða a hann sem a guð, þa er ek sa hann gera marga undarlíga hluti. En síðan er ek heyrða orð þín, þa syndiz mer hann eigi guð helldr maðr þo vandr. Þa i gærdag er hann var i brott rekinn, þa var hann einn, ok fylgda ek honum, ok reynda ek eigi lítil endemi af honum, er hann kom heim. Ok er hann sa mik fylgia ser, þa sagði hann mik sælan ok bað mik fylgia ser til huss sins. En um nottina mælti hann við mik: Ek mun þik lata ollum monnum øðri vera, ef þu villt fylgia mer ok staðfestaz ok trua mer. Ok ek sor honum þat. Þa beiddi hann mik at unna honum þess söris, ok gerða ek þat. Síðan lagði hann rekindi nokkur a bak mer, þa er hann villdi eigi lata aðra menn vita, ok bað mik bera þat ofan til strandar. Þa forum við baðir, unz við komum þar, er skip la við bakka. Síðan tok hann byrði af baki mer ok gekk ut a skip, ok er at skammri stund a brott horfinn, ok þa er hann kemr aptr, er bagginn a brottu. Þa sagði hann mer, at hann mundi fara til Romaborgar, ok kvaðz þar mundu metorð öblaz, at menn mundu gofga hann þar sem guð. Hann bað mik miok með morgum fogrum orðum, at ek skyllða fara með ser, en ek nam eigi trua a þat, er hann sagði, ok baðz ek undan forinni, ok sagða ek, at ek hefða fotarmein, ok at ek væra obuinn við sva langri for, en her er kona min ok born, ok ma ek eigi skilíaz við þau. Þa a taldi hann mik ok kvað mik vera lítilmenni ok mælti enn: Er þu fregn agæti mitt i Romaborg, þa muntu iðraz, at þu hefir eigi fylgt mer. Síðan skildumz við. En hann for til Romaborgar, en ek for hingat, ok em ek nu buinn at leiðrettaz, ok iðrumz ek nu þeirar villu, er Simon kendi mer.“

35

En er hann hafði mællt, sem hann villdi, þa bauð Petr, at hann sæti þar eptir, en hann gekk sialfr i þann stað, sem hann hafði verit, þa er þeir Simon rødduz við. En þar var meiri mannfíoldi kominn en hinn fyrri dag at heyra orð guðs. Þa tok Petrus til orðs ok syndi þeim þann ann, er hafnat hafði villu Simonar ok

4

mælti: „Sa maðr, goðir bræðr, er þer siait þar standa, kom til fundar við mik fyrir stundu aðan ok sagði fra folkyngi Simonar, ok at hann þikkiz nu fundit hafa i þessu sinni, ok treystir ser eigi lengr at vera i þessu landi, þvíat nu i nott let hann niðr sökkuva i siovardiup illzkutaufr þau, er hann hafði gert af illzku sinni, eigi fyrir því at hann iðraðiz folkyngi sinnar, helldr fyrir því at hann oaðiz, ef skripindi þau fyndiz eptir honum, at hann mundi þa fyrirdømaz af landzlögum, ok villdi hann fyrr fyrirfara þessum ohreinendum ok æsta a nyian stofn annarra, þar er hann kemr.“ En er Petr
 10 hafði lokit sinu mali, þa toku menn at stara a þann vandliga, er hann hafði sagt fra, ok þotti þat mikil sön(n)un allz þess, er Petr hafði mælt, ok var þar engi sa maðr, at eigi toldu Simon allir folkunnigan ok hinn versta villumann. En Marcellus tok tru ok skirn af Petri postola ok fylgði honum avallt síðan ok
 15 gerðiz mikill guðs vinr, sva at hann ma með rettu vera i tolu heilagra manna.

17. Síðan gerði Petr postoli fór sina brott or Jorsalalandi, af því at þar tok til at vaxa ofriðr við kristna menn, ok foru þa allir postolar i brott til ymisra landa, sva sem heilagr andi kendi
 20 þeim. Þa voru liðnir fra upprisu ok uppstigning vars drottins jii. vetr. Þa for Petr postoli til Anthechioborgar ok tok þar biskupsdom þann dag, er nu hefir heilagr verit halldinn .xx. nottum eptir kyndilmessu, ok var hann a þeim stoli .vii. vetr. Síðan for hann um .v. storheruð a Grikklandi at kenna monnum
 25 retta tru, i Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam, Bithiniam. En er hann kom i borg þa er Tripolis heitir, þa for hann til husa þess mannz er Maron het, þvíat honum var þar vel fallit at mæla fyrir monnum. Þa tok at drifa þangat fioldi manna, sem straumr stöði. Postolinn ste a steinvegg nokkurn ok taldi fyrir þeim um
 30 tru retta ok siðsemi. Þeir menn voru þar nokkurir, er kvaldir voru af dioflum ok fellu til iarðar, er þeir heyrðu tölu postolans, ok mæltu ohreinir andar fyrir munn þeira ok baðu, at hann ræki þa eigi a braut þann dag. En Petr postoli þekti þa ok bað þa a braut fara sem skiotast. Ok þegar foru þeir i braut, en menninir
 35 urðu þegar heilir a hinni somu stundu. En er þetta gerðiz, þa baðu margir siukir menn, at Petr gæfi þeim heilsu, en hann kvaðz verða at luka tolu sinni, aðr hann bæði þeim heilsu. En su var kenning hans ok tala: „Lofaðr se drottinn minn almattigr guð, sa er ollum vill miskunn veita ok hialpa ollum monnum, sa
 40 er son sinn drottin varn Jesum Kristum sendi hingat i heim at

kenna oss lífs kenningar. A hann skulu allir trúa, at hann er sonr guðs, fôður sinum sameilífr .ok íafn i ollum krapti, getinn af fôður fyrir allar tíðir eilífiga. En a varri æfi tok hann líkamligt eðli ok gerðiz maðr ok let beraz fra meyiú. Hann var her i heimi ok kendi ollum götu til himinríkis ok braut allar, torfórrur a þeiri leið, þa er hann sialfr syndalauss tok líkamligan dauða a sik ok ste yfir andardauða varn, ok með líkamsdauða sinum gaf hann eilíft líf ok eilífa sælu ollum þeim er trúa a hann ok hans upprisú ok þíona honum. En ér Grikkir, er spakastir menn eru taldir i ollum heimi, hyggit at vandliga, hvat ek mæli, ok siait at líkindum, hvart skynsamligra er, at gófga guð þann, er allar skepnur hefir skapat, ok sva miskunnsamr er, at hann do sialfr til lífs ollum, [eða at gófga griot eða steina, malm eða tre, þat er þer gerit yðr sialfr með hondum yðrum líkneski vandra manna. Hvat kemr þeim spekt i halld, er slíkt ætla guð vera? þvrat guð er almattigr ok allz orkandi ok ollu styrandi, en þetta, er þer kölluðut guð, er ovíta ok omala, dauft ok sionlaust, ok ma hvergi hræra sik ok eigi ser koma or elldi, ef því er þangat kastat. Þetta mællta ek eigi af því, at þer munut nu vilia slíka villu faga, helldr fyrir því at þer munut nu vilia hafna sem fyrr villu þeiri, er frændr yðrir kendu yðr i øsku, þvrat morgum er trautt at hafna veniú sinni ok frænda sinna. En sva er sundrleia trúa Kristz ok skurðgöðanna, at engi er verðr at bera kristin mannz nafn, nema hann fyrirlati aðr alla gófgan við skurðgöf. En sa er eigi vill trúa þessarrí skynsemi orða, þa gaf Jesus með ok oss postolum sinum þat velldi, at ver mættim gera allz kyn iartegnir i hans nafni, at þeir tryði af iartegnum því, er þeir villdu eigi trúa af orðum; því em ek nu buinn in nomine domini Jesu Cristi at leggja hendr yfir siuka menn ok græða þa, at trúa yður megi magnaz, sva at engi efi se eptir hinnar fornu villu. Eigi vilium ver saka yðr miok, þott þer ætlit þat vel vera, er frændr yðrir gófguðu, meðan þeir vissu eigi annat sannara, en þat er hverium afallzdomr at trúa (eigi) hinu sanna, er hann nair at heyra. Því mun hverr batna eða versna við helgar kenningar, at sumir leggja a hug, en sumir abbaz við, þa er þeir verða, avitaðir fyrir gløpi sína, sva sem þa er drottinn taldi tru fyrir Gyðingum, at sumir hlyddu honum, en sumir stygðuz við hann ok reðu um hann fiðrraðum.⁴ En er Petr hafði lokit tólu sinni, þa efndi hann heit sitt við hina siuku menn ok bað fyrir þeim, ok

1 [en dyrkit eigi *Cd*.

þegar fengu þeir heilsu sína. Síðan fór Petr postoli til skips or Tripolisborg.

18. En er hann kom í ey, þá er Andaradum heitir, þá kom hann í hus þat er í myndum var gert. Þar sa hann stolpa þá er or gleri voru gervir. En er hann leit á smíði þetta ok fórunautar hans, þá sa hann ok þeir konu nokkura standa uti fyrir dyrum, ok bað þá menn gíafar, er þar gengu ut ok inn. Petr postoli leit við henni ok spurði, hvat henni var at meini, þess er hon vann eigi helldr til atvinnu sér en biðia aðra. En hon bles við ok svaraði: „Væri sva vel, at ek hefða hendr minar heilar ok mætta ek vinna, en nu er því verr, at ekki er afl í þeim, þvíat þær eru allar þornaðar, ok nær ekki eptir nema litr einn.“ Þá tók Petr til handa hennar ok þreifaði um, ok varð hon þegar heil. En su kona var móðir Clementis lærisveins Petrs postola.

15 En þá er þeir voru til brautfarar bunir, þá mælti konan við Clementem son sinn: „Þú hinn bezti sonr, þat villða ek, at launat væri konu þeiri, er mer veitti gisting, þvíat hon er kararnær ok þarf miok yðar.“ En er Petr postoli heyrði þetta, þá varð hann feginn goðgírni hennar ok mælti við hana, at hina sáinku skyldi bera þangat. En er hon var þar komin, þá var hon niðrlogð í rekkiu sinni í miðium flokki manna. Þá mælti Petr postoli, sva at allir heyrðu: „Ef ek em rettr kennandi sannrar truar, þá risi kona su upp in nomine domini Jesu Cristi, til þess at trúa þessarra manna styrkiz, er her eru nu við staddir, at þeir viti ok trui, at sa einn er guð, er skapaði himin ok iorð.“ En þegar er Petrus hafði þetta mællt, þá reis konan heil upp ok fell til fota Petri ok kysti fœtr hans, ok sva allir frændr hennar ok vinir, ok lofuðu guð.

19. Síðan fór Petr til gestaskala, þvíat þá var framorðit dags. En husbuandi, sa er fyrir skalanum reð, mælti við Petr postola: „Þat er ofallit, at þú sva heilagr maðr byggir oítarligt hus, þar er ek hefi allt ørit at fa þer ok forunautum þínum, bæði mat ok klæði.“ Petr taldi við at fara með honum. Þá kom þar husfeyia með sonum sínum tveimr, ok baðu Petr ok sellu til fota honum, at hann skyldi þar vera með þeim. En hann villði eigi þat. Þá kom dottir þeira, su er marga vetr hafði diöfuloð verit, ok var lukt í litlum klefa, ok fíoturr a, ok hendr hennar voru eigi lausar; hon fell þegar til fota Petro, þegar er hon kom þar, ok mælti: „Rett er þat, drottinn minn, at þú halldir í dag með oss heilsufögnuð minn ok styggir eigi foður minn ne móður.“ En Petr spurði, hvi þat gegndi, er hon mællti, eða hvi fíotrar þeir

væri a henni. En frændr hennar undruðuz, hvi sæta mundi, ok urðu sva fegnir, at þeir mattu eigi orðum upp koma at segja Petr. þat, er hann spurði. En huskarl foður hennar sagði: „Su kona misti vitz sins, þa er hon var .vii vetra, ok hefir verit or síðar avallt; en nu er hon meir en tvitug. Hon var sva oð, at hor beit ok barði ok reif klæði sin ok af oðrum, ef hon matti na. Margar mann meiddi hon ok veitti sumum alldrtila, aðr en hon var bundin, þviat diofull, er hana kvaldi, gerði hana hverium karlmanni styrkri. En sa hinn sami fiandi oðbiz, þegar er þu komst i nand ok flyði fra henni, ok varð hon þegar heil. Dyrnar lukuz þegar upp sialfar, ok kom hon þa hingat ok fell þegar til fotu þer, ok biðia nu allir, at þu þiggir soma at henni ok at frændum hennar.“ En er hann hafði þetta mællt, þa losnuðu bond oll at henni. Petrus matti þa eigi dyliaz við, at af hans verðleikum var mærin laus orðin ok fengit heilsu sina. Ok þa hann gisting ok allan beina af foður hennar. Síðan for Petr postoli, unz hann kom heim til stols sins i Anthechio.

20. Þa er Petr postoli hafði setit a stoli sinum siau vetr, ok gerði allzkyns iartegnir i nafni drottins, þa spurðiz til Simonar hins illa, at hann var kominn i Romaborg ok efldi sva miok villu sina, at margir truðu a hann, at hann væri guð. En hvervetna var kenning hans skaðsamlig, en allra skaðsamligust i Romaborg, þviat þar voru flestir hófðingiar ok gofgastir, ok þott við því buit, ef keisarinn tæki við villu hans, at oll heimsbyg mundi næst trua a hann. Þvi var þat rað allra manna kristinna at Petr postoli færi til Romaborgar ok gengi a mot villu Simons ok eyddi, ok þotti þat makligast, at hinn øzti hófðingi kristninn gengi a moti hófðingia villumanna. Petrus postoli reðz i þess for, ok fylgði honum Marcus guðspiallamaðr ok Clemens, er síðar var pavi, ok Apollinaris byskup, ok margir aðrir kristnir menn þeir er honum þionuðu. Þa var Claudius keisari, er Petr kom i Romaborg. Þa voru .xii. vetr liðnir fra uppstigningu drottins ok .xii. nottum eptir iol. Hann gekk fyrst til fundar við Gyðinga ok sagði, at hann var Gyðingr at kyni, ok kvaðz fyrir astar sakir brøðra sinna þangat kominn. En er þeir rødduz við miok marga daga, þa gat Petr postoli hingatkomu Kristz ok sagði þeim margar iartegnir drottins ok taldi fyrir þeim, at hann væri sonr guðs. En margir hlyddu kenningu Petrs postola ok gerðu iðran fyrir villu sina ok toku skirn, eigi at eins Gyðingar helldr ok margir Romaborgar menn, þeir er truðu a Krist af kenningu Petrs postola

Þá tok bratt at vaxa foldi kristinna manna, ok var ollum forkunn
a at heyra orð guðs. Þá báðu þeir Marcum, at hann gerði þeim
guðspiall, sva sem Petr hafði honum fyrir sagt, þviat postolinn
matti eigi tæmaz fra kenningum við menn eða fra bönum sinum.
5 En Marcus gerði þat, er hann var beðinn, ok ritaði guðspiall.
Síðan vigði Petr postoli hann til byskups, ok sendi hann i Alex-
andriaborg a Egiptalandi, ok er þar síðan patriarkastoll. Tva
byskupa vigði hann ok i Romaborg, Linum ok Klitum, at veita
monnum þa þionostu er til kennimanna kemr, en hann sialfr var
10 a bönum iafnan ok kendi monnum tru. En er hann vissi nalgaz
andlat sitt, þa var þat einn dag, at mart lið var komit til kirkíu
at heyra hans kenningar, þa mælti hann: „Hlyði þer mer, goðir
bræðr! Drottinn minn Jesus Krístr hefir þat vitrat mer, at nu er
skamt til andlatz mins. En ek hefi mann valdan til þess velldis,
15 er drottinn minn gaf mer, Clement lærisvein minn, þann er mer
hefir lengi fylgt, ok eru (honum) oll guðs lög einna mest i kunn-
leika; hann reynda ek goðan manni i allri freistni, astsaman við
guð ok menn, hreinlifan ok hogværan, rettlatan ok hofsaman,
þolinmoðan ok goðgiarnan, namgiarnan ok froðan. Fyrir því sel
20 ek honum þat velldi, ef guð gaf mer at leysa ok binda, ok hans
atkræði skal standa um alla kristni.“ Síðan lagði hann hendr
yfir hofuð honum ok setti hann i stol sinn ok vigði hann til pava.
En þoat Petr postoli væri morgum tíðr af iartegnum sinum, þa
voru margir hinir, er framar truðu a Simon hinn illa. En þa var
25 Nero keisari i Romaborg ok truði hann Simoni.

21. A nokkurri tíð andaðiz einn gofugr maðr, sa er morgum
var harmdaudi, en frændr leituðu, ef nokkurr mætti honum lif

1 C lydr *Capitel 21 saaledes*: Eptir þetta toku til skipti þeira Petri
postola ok Simonis flokkynga. Ok er þeir fluttu fram sínar kenningar hvorr
30 eptir sinum hetti fyrir romverskum lyd aa einum degi, þa var borit lík
hí þeim. Þa mælti Petrus: „Sanna þu tru þína, Simon, ok reis upp
þenna hinn dauda mann til lífs. Enn ef þu vill eigi þenna kost, þa mun
ek þetta gera.“ Simon svaradi ok kalladi til lydsins: „Ef ek reise þenna
mann upp, þa skuli þer drepa Petrum.“ Lydrinn svaradi: „Wer skulum
35 hann kvíkan i eldi brenna, ef þu reisir þenna mann upp.“ Simon magnar
þa flokkyngi ok kallar diofla til sín ok gerði sva, at menn saa líkit hræraz.
Þa mælti Petrus: „Ef hann lifir, þa matiz hann ok mæli ok gangi heim
til herbergis.“ Simon brazt þa reidr vit ok flyði. En Petrus geck at
líkinu ok reisti upp hinn dauda. Allr lydr kalladi ok mælti: „Einn er
40 guð, saa er Petrus bodar.“ Menn gerdu þa för at Simoni ok villdu brenna
hann i elde. Enn Petrus stod fyrir því, ok for þat eigi framm. Litlu
síðar batt Simon hund olman, þar sem Petrus skyldi fara, ok er Petrus

gefa. Kristnir menn leituðu fyrst þess, at Petr postoli kœmi þess, þvíat þeir treystu honum vel, en heiðnir menn toldu, meira mundi stóða tilkoma Simonar, en a þat sættuz þeir, hvartveggi skyldi til koma. Ok er þeir komu báðir, þa mæ Petr, at Simon skyldi gefa lif hinum dauða, ef hann mætti, kvað honum enga þraut, ef hann væri Krístr. En Simon sva: ef hann skyldi bera ahyggju fyrir því, ok yrði hinn dauði u reistr, þa kvaðz hann eigi vilja lengr hafa Petr i moti s Lyðrinn svaraði: „Ver munum Petr kvikan i elldi brenna, ef gefr þessum manni lif.“ Þa tok Simon at kalla a diofla, ok ger sva af gölldrum sinum, at hinn dauði þotti hröræz. Þa mæl Petr: „Ef hann lifir, þa mæli hann ok færi heim til husa sínu ok matiz. Þa braz Simon reiðr við ok villdi i braut ganga, e lyðrinn let hann eigi kost eiga, ok varðveittu hann. Þa reis Petr postoli upp hinn dauða ok gaf honum lif. Þa kallaði o þjóð: „Einn er guð, sa er Petrus boðar.“ En er þeir villdu Simo brenna i elldi, þa kom Petr honum undan ok mælti: „Ørit e honum þat til kvalar, er hann er yfirstiginn i kyngi sinni, li hann ok siai nauðigr vaxa guðs kristni.“ Simon kvaldiz miok, e hann sa sik yfirstiginn, ok for a braut. Síðan tok hann hun mikinn ok batt i dyrum fyrir Petro, at hundrinn biti hann. En Petrus leysti hundinn, er hann kom at honum, en hundrinn lagð þegar eptir Simoni ok villdi bita hann ok bra honum undir sik. En Petrus rann eptir honum ok kallaði a hundinn ok mælti „Ek byð þer i nafni drottins Jesu Kristz, at þu bitir eigi horun hans.“ Þa tok hundrinn at rífa af honum klæði oll, en síðan greip hann sialfan hann ok dro ok kastaði honum niðr fyrri borgarvegg, ok var hann eigi senn a þrimr misserum.

22. Aðr Pall postoli kom til Romaborgar, þa vitraðiz drott

kom, þa let Simon hundinn lausan ok sigadi honum aa postolann. Hund rinn snyr þegar at, þar sem Simon er, ok reðr a hann ok rekr han undir sik. Petrus geck þa at með huggædi ok miskunn ok mælti vi hundinn: „Ek byð þer i nafni Jesus Kristz, at þu bitir hann eigi, helk rif klæði hans.“ Hann gerdi sva sem Petrus baud. Simon tok at yla s sem vargr ok for ut af borginni, ok varð þa eigi vart við hann þa vetr. Litlu síðar vitradiz drottinn Petro postola ok mælti við han „Þeir Simon ok Nero ero fullir diöflum ok bera saman rad i moti þ Enn þu skalt eigi ottaz, þvíat ek em með þer, ok eigi mun ek þik fyr lata. Enn ek mun gefa þer mikla huggan ok traust i þínum mannanu her kemr bradliga minn þionn Pall postoli, ok mun hann þer fylgia allðri síðan við þik skiliæz.“

En Petro ok mællti við hann: „Þeir Simon ok Nero fullir af
 1. hófi bera rað saman a moti þer, en þu skaltt eigi ottaz, þviat
 2. ek em með þer, ok mun ek gefa þer fullting Pals postola mins,
 3. ok mun hann koma a morgun-hingat, ok munu þit baðir eiga
 4. frautir við Simon ok stiga yfir hann, ok síðan fara af heimi með
 5. sigri a einum degi baðir.“ En um morguninn eptir kom Pall
 6. postoli i Romaborg, sva sem drottinn hafði honum fyrirheitit.
 7. En Gyðingar foru þegar til fundar við hann: ok mælltu: „Sanna
 8. þu tru vara, þa er þu hafðir i uppruna þinum, þviat eigi er rett,
 9. at þu geriz lærifaðir heiðinna þjóða, þar er þu ert Gyðinga kyns,
 10. ok attu eigi at eyða skurðarskirn², þar er þu hefir sialfr skurð-
 11. arskirn. En þa er þu finnr Petrum, fær þu fram kenning þina i
 12. gegn honum, þviat hann eyddi fyrir oss lög var oll ok bannaði
 13. oss hatiðir varar ok fyrirbauð oss at hallda þvattdaga.“ Pall
 14. svaraði: „I því megu þer marka⁴, at ek em sannliga Gyðingr, at
 15. ek varðveiti skurðarskirn ok ek helld þvattdaga, þviat a þvattdegi
 16. hvildiz guð af ollum verkum sinum. Ver eigum höfuðfeðra ok
 17. spamanna log, hvat boðar Petrus þvilikt i riki heiðinna manna?
 18. En ef hann vill kenna nokkura nyia kenning, þa segi þer honum
 19. [ofundlaust, at við finnimz⁵, ok mun ek reyna kenning hans, [sva
 20. at þer set hia⁶. [En ef kenning hans verðr sönnuð⁷ með vitni
 21. yðarra boka, þa samir oss ollum at hlyða honum.“ En er Pall
 22. hafði þetta mællt, þa foru Gyðingar at segia Petro, at Pall villdi
 23. finna hann. Petrus varð feginn, er hann heyrði þessi orð, ok reis
 24. upp þegar ok for at finna Pal postola. En er þeir funduz, þa varð
 25. hvarr öðrum sva feginn, at [hvargi matti vatni hallda⁸. Pall
 26. sagði þa allan atburð farar sinnar, ok sva hversu erfðiliga⁹ hann
 27. hafði þangat komit. Þa sagði ok Petrus honum, hveriar mein-
 28. gerðir hann hafði tekit af Simoni mago¹⁰. Þa for Petrus heim
 29. at aptni.

23. En er annarr dagr kom, þa for Petr til fundar við
 Pal postola, ok fann þar mikinn fiolda Gyðinga fyrir dyrum. En
 þar var mikil¹¹ þræta milli Gyðinga ok kristinna manna ok heið-
 12. inna Gyðingar mælltu: „Ver erum kyngöfugir, komnir fra [guðs

35 1 *Begyndelsen af Capitel 22 hertil lyder i C:* Þa er Pall postoli kom
 til Romaborgar, komu Gyðingar til hans 2 tru Gyðinga skirnar ok
 3 flyt C. 4 reyna C. 5 [saal. C; at ek vil finna
 hann A. 6 [tilf. C. 7 [saal. C; sannast A. 8 [þeir felldu tar fyrir
 40 9 saal. C; osælliga A. 10 enum folkynga C. 11 sundr-
 þræki mikit ok C.

vinum¹ Abraham ok Isaach ok Jacob ok spamonnum, þeim guð sialfr mælti við ok syndi þeim takn sin ok leynda doma; þer erut af heidnum þjóðum, ok eru feðr yðrir [af engu ags nema af² blotum ok skurðgoðum, ok [hafi þer³ verit æ rækir í guði.“ Þa svoruðu kristnir menn: „Þegar er ver heyrðum sanna, þa hurfum ver eptir því ok fyrirletum villu vara; en vitit⁵ log feðra yðarra, ok sa þer takn spamanna, ok gengut þurrum fotum um sio, ok sa þer ovini yðra sökka i sio, syndiz yðr elldligr geisli⁶ a himni um nætr, en sky liost um d ok gaf guð yðr himnabrauð⁷ at sölzu en vatn or steini. eptir þessa hluti alla gerðu þer yðr skurðgoð ok blotuðut þat, þer truðut eigi a guð ok fyrirletut hann; en ver sam engi t ok truðum a guð, þann er þer fyrirletut ok truðut eigi.“ En kristnir menn ok Gyðingar þrættu a þessa lund, þa tok I postoli til orða ok mælti: „Eigi skulu þer hafa þrætur⁸ a me yðar, helldr skulu þer a þat lita, at guð efndi heit sitt, þat hann het feðr varum Abraham, ok sor þess, at i hans kyni mu allar þjóðir þrifaz, þvíat guð virðir eigi menn at kyni; ok þeir i gegn logum misgera, þeir skulu at logum fyrirdómaz, en i er fyrir utan log misgera, munu fyrir utan log fyrirfaraz, þ su hyggiandi er gefin i hugskot manna, at þeir megu skili hvat a milli er goðs ok illz, at þeir megi¹⁰ eignaz eilifa¹¹ öml fyrir goð verk, [ok refsí illa hluti a sialfum ser¹.“ En er I hafði þetta mælt, þa stöðvaðiz þræta hvarratveggju. En hófði iar Gyðinga avituðu Petrum um þat, er hann fyrirbauð þeim hallda¹² logþing þeira.

Petrus mælti [ok svaraði þeim¹³: „Hlyði þer því, bræðr. heilagr andi het David feðr varum, at fra honum mundi sa ko er [sitia mundi¹⁴ yfir sess¹⁵ hans. Við þann mælti faðir himni: son minn ertu, i dag gat ek þik. Þann hinn s krossfestu Gyðingar af ofund sinni, en hann tok a sik þe hluti alla, til þess at hann fyllði lausn þa, er nauðsynlig ollum heimi. Ok sva sem Eva var ger af¹⁶ rífi Adams, skapaðiz ok kristnin af síðu hins krossfesta Kristz, ok var fögr, at hon hafði engi lyti a ser ne flekk. En þessa götu sy

1 [tilf. C. 2 [saal. C; at engu nytir nema at A. 3 [hafit ér C. 4 [C. 5 [þer vissut C. 6 stöpull C. 7 himnamiöl C. 8 saal. C; þr A. 9 hvat þeir skulu gera eða tilf. C. 10 tilf. C. 11 mgl. 12 [mgl. C. 13 [þa til Gyðinga C. 14 [setiaz mundi C. 15 set 16 or C.

Guð sonum Abraham, Isaach ok Jacob, [at þeir væri¹ i tru Kristz ok hans kristni, en eigi i ötru Gyðinga. Snúiz þer ok þa til guðs ok gangit inn i fögnuð Abrahams foður yðars, [þviat guð fyllði þat er hann het honum, sva. sem spamaðrinn mælti: Drottinn sor
5 ok mun eigi iðraz, þu ert kennimaðr at eilifu. Kristr gerðiz kennimaðr a krossi, þa er hann veitti verolldinni forn holldz sins ok bloðs².“ En er postolar drottins hóðu þessum orðum mælt ok morgum þvilikum, þa truði mestr hluti þess lyðs a guð; er þessi orð heyrðu, en fair voru þeir, er i gegn³ mæltu [kenningu
10 þeira⁴. Þa sa höfðingi Gyðinga ok rikismenn þjóða, at eyðaz mundu lög þeira af kenningu postolanna, ok rögðu þeir þa við lyðinn, ok varð osætti af orðum þeira. En síðan rögðu þeir þa við Neronem konung, en þeir lofðu Simonem magum. En er otal þjóðar sneriz til truar af kenningum Petrs postola, þa tok ok
15 tru kona Neronis keisara, en hon het Libia, ok þa tok tru kona borgargreifa þess, er Agrippa het, en hon het Agrippina, ok skilduz þær síðan fra samlagi buanda sinna. En fyrir kenning Pals postola hurfu margir [til retrar truar⁵ fra riddarasyslu ok fra hirð konungs ok gerðuz kristnir ok [gerðu eigi aptr hverfas
20 til konungshallar ne riddarasyslu.

24. [En Simon magus fyllðiz⁶ ófundar ok mælti mart illt um Petrum ok kvað hann fiolkunnigan vera. En þeir truðu Simoni, er sa sionhverfingar hans, ok hugðu þat takn vera, þviat hann gerði orm or eiri, þann er hrørðiz⁷, ok hunda or steini, þa er go,
25 ok likneski or malmi, þau er hlogu ok hrørðuz, en hann syndiz sialfr fiuga i lopti [i elldz liki⁴. En Petrus gaf heilsu siukum, en sion blindum með bönnum sinum, ok rak diofla fra oðum monnum ok gaf lif dauðum. En hann mælti, at menn skylldu sia við svikum Simonar ok við allri villu hans, ok lata eigi at velum
30 diofla, þviat hann kvað Simon vera lygimann ok fiolkunnigan gall dramann ok vándan þiof, ovin guðs ok allz hins retta, ok kvað bratt augliosa mundu verða hans illzku fyrir ollum lyð. Þa gerðiz sva, at allir raðvandir menn ok siðsamir rögðu⁸ Simon ok sogðu hann vera skróksmann, en Petrum guðs vin helgan. En þeir er
35 Simoni fylgðu baru liugvitni með honum ok kvaðu Petrum fiolkunnigan, [þar sem þeir voru sialfir fiolkunnigir². En er þetta mal kom fyrir Neronem konung, þa bauð hann, at Simon magus

¹ [saal. C; ok þeir eru A. ² [tilf. C. ³ moti C. ⁴ [mgl. C. ⁵ [komu eigi síðan C. ⁶ [Eptir þetta fylltiz Simun upp C. ⁷ skreið C.

⁸ rækta C.

skyldi koma til fundar við hann. En er hann kom ok stóð fyrir konungi, þá tok hann at skipta yfirlitum sinum ok asionu, svá at hann syndiz stundum ungr¹ en stundum gamall, stundum hár en stundum lagr, en stundum [þrá hann í yms líki² manna eða kvikenda. Þá hugði Nero, at hann væri sialfr³ sonr guðs. Þá gekk Simon fram fyrir konunginn ok mælti: „Hlyð þu mer, goð konungr, þvíat ek em sonr guðs stiginn af himni; allt hingat ti hefi ek setit Petro þat, at hann segiz postoli vera, en nu er me tveföld meingerð⁴ í, þvíat Pall⁴ [gengr ok í moti mer ok⁵ í li með Petro ok kennir hit sama sem hann. En þat skalltu vita konungr, at eigi mun ríki þitt standa, nema þu raðir þeim bana. Þá varð Nero konungr ahyggiufullr ok bað [gera eptir þeim postolum ok leiða þangat⁶.

25. En annan dag eptir, þá er þeir postolar guðs komu fyrir konung [ok Simon magus⁷, þá mælti Simon: „Þessir eru læri sveinar [Jesu Nazareni⁸, ok eru eigi þess verðir, at þeir heit Gyðingar, þott þeir se af þeira kyni.“ Nero spurði: „Hvat er Nazarenus?“ Simon svaraði: „Borg heitir Nazareth a Gyðingalandi, su er oss er avallt gagnstæðlig, en or þeiri borg var læri faðir þeira.“ Nero spurði: „Ef guð leiðrettir ok elskar alla menn hvi hatar þu þessa?“ Simon svaraði: „Þessir menn tældu all Gyðingafolk, at eigi tryði þat mer¹⁰.“ Petrus svaraði ok mælti við Simon: „Þóat þu [mættir alla aðra tæla¹¹, þá munt þu eigi mik svíkia, þvíat fyrir mik kallaði guð fra villu þá, er þu hafði svíkit. En er þu hefir reynt fyrr, at þu matt eigi vega sigr¹² mer, þá undrumz ek, af hvi þu hrosar þer [í augliti konungs¹³ ok ætlar at þu munir vega sigr a lærisveinum Kristz með fiol kyngi þinni.“ Nero spurði: „Hvat [er Kristr¹⁴.“ Petr svaraði „Kristr er sonr guðs, sa er Simon þikkiz vera, [ok ægiz þar goði sem hann er illr ok hann vinnr diöfuls verk¹⁵. En ef þu villt vita konungr, þá hluti, er um Krist gerðuz a Gyðingalandi, þá lat þu taka bref¹⁶, þat er Pilatus iarl sendi Claudio, ok mattu þá vita hi sanna.“ Þá let Nero taka brefit¹⁷ ok lesa. En [þessi orð eru a brefinu¹⁸.

1 [þrá hann a sik líking ymissa C. 2 sannr C. 3 mgl. C. 4 Paulus C. 5 [gerir í gegn mer ok gengr C. 6 [leiða postolana fyrir sik C. 7 [mgl. C. 8 [ens naddverska ok ens krossfesta C. 9 enn naddverski C. 10 Nero mælti við Petrum: „Fyrir hvi erut þer otruir ok allt kyn ybart“ tilf. C. 11 [tælir alla aðra C. 12 alldri C. 13 [saal. C; fyrir mer A. 14 [saal. C. 15 Kristr þat væri A. 16 rit C. 17 ritit C. 18 [þar var sva ritat C.

Pilatus iarl sendir kveðiu Claudio. Fyrir skommu [bar þann hlut at, er ver reyndum sialfir¹, at Gyðingar fyrirdæmdu sik ok kynsmenn sina af öfund sinni, þviat guð þeira af himni het feðrum þeira, at hann mundi senda þeim son sinn, þann er vera mundi konungr þeira, ok var þeim heitit, at hann mundi [af meyiú fæðaz². En er hann kom, ok þeir sa hann gefa syn blindum, ok heilsu líkþram, ok líf dauðum, ok reka diofla fra oðum monnum, ok ganga þurram fotum a³ sio ok stoðva vinda, ok gera margar aðrar iartegnir, sva at mestr hlutr Gyðingalyðs kallaði hann guðs son, þa fyllduz konnimannta hoðbingiar öfundar [a moti⁴ honum, ok toku hann ok selldu mer, ok sogðu hann fiolkunnigan ok gagnstaðligan logum þeira⁵. En ek truða lygi þeira, ok let ek beria hann, ok dæmða ek hann [til dauða⁶. En þeir krossfestu hann ok grofu ok settu vardhalldzmenn hia⁷ leiði hans. En hann reis upp a þriðia degi. En sva mikil var illzka Gyðinga, at þeir gafu vardhalldzmonnum peninga⁸, til þess at þeir skylldu þat segia, at hans lærisveinar [stæli honum⁹ a brott. En þo at þeir tæki við fenu, þa mattu þeir eigi [yfir því þegia, sem gorzt hafði¹⁰, þviat þeir sogðu, [at hann hafði upprisit, ok sva þat at þeir toku²⁰ feit af Gyðingum¹¹. En ek reit þetta til þess, at engi skyllði trua lygi Gyðinga, þott þeir segði allt annan veg.

26. En er rit þetta var lesit fyrir konunginum, þa [spurði hann Petr, ef þetta væri sva sem þar var sagt¹². En Petr svaraði: „Sva er, konungr, eigi lyg ek at þer. En Simon sia er fullr lygi ok flærðar ok ætlar sik guð vera, þar sem hann er vandr¹³ maðr. En Krístr er bæði guð ok maðr, ok tok til þess manndom a¹⁴ guðdom sinn, at hann leti ser soma at hialpa monnum. En þessi Simon er maðr, ok hefir með ser dioful þann, er [hverium manni¹⁵ vill mein gera.“ Simon mællti: „Þat undrumz ek, at þu, konungr, skallt nokkurs virða orð þessa hins ovitra ok hins lygnasta fiskimanz, er [oitarligr er at buningi ok¹⁶ at mælsku ok at kyni ok at allri atferð. En ek mun eigi sitia honum lengr þessa meingerð, ok mun ek bioða englum minum, at þeir hefni min.“ Petr svaraði: „Eigi mun ek hræðaz engla þina, en þeir

35 1 [saal. C; barst sva at, at ver reyndum A. 2 [fra meyiú beraz C. 3 um C. 4 [i gegn C. 5 sinum C. 6 [sidan at vilia þeira C. 7 yfir C. 8 fe C. 9 [hefði tekit likam hans C. 10 [þegia yfir því, sem þar gerðiz C. 11 [sik séð hafa hann upprisa C. 12 [mællti Nero. „Segdu mer, Petre, ef þetta er satt“ C. 13 illr C. 14 eillífan tilf. C. 40 15 [monnum C. 16 [oitarlígan buning hefir ok herfíligr er C.

munu mik hræðaz i krapti drottins Jesu Kristz.“ Nero spurð: „Hvi hræðiz þu eigi Simon, er með taknum sannar guðdom sinn? Petr svaraði: „Ef guðdomr er með¹ honum, sa er veit leynd hluti, segi hann mer nu, hvat ek hygg² eða hvat ek mun ger. En þa hugrenning mun ek segia [i eyra þer³, konungr, at han þori eigi at liuga, hvat ek hygg⁴.“ Nero mællti: „Gakk hinga þu, ok seg mer hvat þu hygg.“ Petrus mællti: „Bíð þu, i hingat se fæðr⁵ brauðleifr leyniliga.“ En er brauðleifrinn var selldr Petro, þa mællti hann: „Segi Simon nu, hvat hugt⁶ var eð mællt eða gert.“ Þa mællti Nero: „Hygg þu, at ek trua þv at Simon viti þetta eigi, sa er mann reisti af dauða, ok gerði al þat er ek bað hann.“ Petrus mællti: „Ekki sa ek hann þ. gera.“ Nero svaraði: „Ek sa hann þetta gera allt, ok bauð har englum sinum at koma til sin af himni, ok komu þeir.“ Petrus mællti: „Ef hann gerði þat, er meira var, fyrir hvi gerir har eigi hvat⁷ minna er. Segi hann nu, hvat ek hygg eða hvat ek gerða.“ Nero mællti: „Hveriu svarar þu nu, Simon? Eigi sk ek nu, hvarr ykkarr sannara mælr⁸.“ Simon mællti: „Se Petrus, hvat ek hygg⁹.“ Petrus svaraði: „Þa mun ek syna, ek veit, hvat hann hygg, [ef hann gerir þat, er hann hefir ætlat.“ Simon mællti: „Þat skalltu vita, konungr, at engi veit hugrenningar manna nema guð einn, en Petrus lygr ok læzt þat vita, hann veit eigi.“ Petrus mællti: „Segðu, Simon, ef þu læzt ve sonr guðs, hvat ek hugða eða hvat ek gerða.“ En Petrus haf blezat brauðleifinn ok brotit i ernar ser leyniliga. Þa reidd Simon, er hann matti eigi segia hugrenning postolans, ok mællti: „Fari fram hundar olmir¹⁰ ok svelgi Petrum i augl konungs.“ Þa synduz þar hundar miklir ok [gerðu för¹² at Petr. En Petrus retti hendr sínar a moti þeim ok syndi þeim bra þat, er hann hafði blezat¹³, ok hurfu hundarnir allir þegar, þeir sa brauðit. Þa mællti Petrus við Neronem konung: „I synda ek þer i¹⁴ verki þat helldr en [i orði¹⁵, at ek vissa, hvat Sim hugði, þvrat sa er het at senda engla a moti mer, nu syndi ha [þat, at hann hefir¹⁶ eigi guðliga engla, helldr hundliga.“ Ne mællti við Simon: „Þat ætla ek nu, at við sem yfirstignir Simon svaraði: „Petrus hefir opt slíka hluti gerva a Gyðing

1 i C. 2 hugsu C. 3 [þer hlíðliga C. 4 hugsada C. 5 borinn
6 hugsat C. 7 þat sem C. 8 hefir C. 9 hugsada C. 16 [er
geri við því sem hann hugsadi C. 11 miklir C. 12 [foru C. 13 v
C. 14 með C. 15 með ordum C. 16 [sik hafa með ser C.

landi, ok atti hann opt¹ þrautir við mik, ok er nu þess viss orðinn, at þetta [eitt rað la til, at hann mætti² forðaz. En engi ma [hugrenningar manna sia³ nema guð einn.“ Petrus mælti: „[Hvi mattu eigi sia hugrenningar manna, er þu kveðz guð vera?⁴“ Þá mælti Nero við Paulum: „Fyrir hvi mælir þu ekki, Paule?“ Paulus svaraði: „Þat skalltu vita, konungr, at sia hinn fiolkunnigi Simon mun samna margri illzku at þer, ef þu lætr hann lengi þvísa fram fara⁵.“ Nero spurði: „Hveriu svarar þu nu, Simon?“ Hann svaraði: „Nu mun ek syna, at ek em guð. Lattu mik hoggva i myrkum stað, ok lattu mik þar liggja, sem ek var hoggvinn. En er⁶ ek ris upp a þriðia degi, þa mattu vita, at ek em guðs son.“

Þa bauð konungrinn⁷ at gera sva sem Simon sagði. En Simon gerði sva i gerningum sinum ok göldrum, at þar var hrutr til hoggs leiddr, [en monnum syndiz sem Simon væri⁸. En er hann var i myrkum stað hoggvinn, þa hafði sa forvitni við, er hoggvit hafði, ok bar hófuðit [til lioss, ok var þat⁹ hrutz hófuð, en hann þorði eigi at segja konunginum, at eigi yrði hann sakaðr [af forvitni sinni¹⁰. En Simon kom síðan ok tok a braut hræ hrutzins, en bloð hans var þa storknat eptir¹¹ a iorðu¹². En Simon syndiz Neroni a hinum þriðia degi, ok sagðiz upp hafa risit af dauða ok mælti: „Lat þu þerra bloð mitt af iorðu, þvíat ek var hoggvinn, ok reis ek af dauða [a þriðia degi¹³, sem ek het þer.“

[Litlu síðar¹⁴ mælti Simon við konung: „Lat þu gera mer stopul hafan af triam, ok mun ek [stiga i stopulinn ok kalla þaðan a engla mina, ok munu þeir færa¹⁵ mik til himins til mins fædur, sva at allir siai¹⁶. En ef þeir mega eigi slíkt gera, þa [eru þeir¹⁷ lygimenn.“ Nero mælti við Petr: „Heyrðu nu, hvat Simon sagðir, er hann kveðz mundu¹⁸ syna, hvern krapt hann hefir.“ Petr svaraði: „Villtu þat skilia konungr, at sa maðr er fullr af dioffi, en eigi af guði.“ Nero mælti: „Hvat þarf nu orða við? A morgin skal yðr alla reyna.“

¹ margar C. ² [rað la til, sva at hann matti C. ³ [hug mannz vita C.
⁴ [Þu segir þik gud vera, fyrir hvi segir þu eigi hugrenningar manna C.
⁵ [tilf. C. ⁶ ef C. ⁷ keisarinn C. ⁸ [i lios, ok sa, at þat var C.
⁹ [um forvitni sina, þvíat honum var bodit at gera þetta i myrkum stad C. ¹⁰ steinum C. ¹¹ [En a öðrum degi C. ¹² [kalla þangat engla mina ok boda, at þeir hefi C. ¹³ megi sia C. ¹⁴ [mattu
¹⁵ reyna, at þeir eru C. ¹⁶ tilf. C.

27. En þá komu þeir annan dag fyrir konunginn, ok tok Simon til máls: „Truir þu því konungr, at ek se fiolkunnigr, þar sem ek hefi risit af dauða?“ Þá mælti konungr við Pal postola: „Hvi mælir þu ekki, Pall, eða hvern er þinn lærifaðir, eða hvilik er kenning þin, su er þu kendir i borgum?“ En hit ætla ek, at þu [ser engi spekingr¹ ok megir engi stormerkigera.“ Pall mælti: „Hyggr þu þat, konungr, at ek muna vilia orðum onytum deila við ovitran² mann, ok þar með fiolkunnigan ok daðlausan, þann er ond sina selr til dauða, ok mun bratt fram koma glatan hans, þvíat hann lygr, [er hann segiz sa vera, er³ hann er eigi, ok tælir menn alla með fiolkyngi⁴ sinni. En ef þu villt trua⁵ honum, þá muntu glata ond þinni ok ríki, þvíat hann er hinn verstí maðr. Sva sem þeir tveir fiolkunnigu menn Jamnes⁶ ok Mambres [a Egiptalandi⁷ leiddu i villu Pharaonem konung ok her hans allan, til þess er þeir sukku [i hafit rauða⁸, sva tælir sa ovitra menn með velum [foður sins⁹ diofulsins¹⁰ ok gerir mart illt fyrir fiolkyngi sina, ok svíkr hann þá er ovitrir eru ok gerir mikla meiding [ríki þínu¹¹. En ek bið helgan anda með tarum¹² mins hiarta, at sem skiotast megi synt verða, hversu mikla diofuls villu sia maðr byðr, þvíat þá er hann ætlar [ser upp at stiga¹³ til himnanna, þá mun hann niðr [detta¹⁴ til helvitis¹⁵, þar er vera mun gratr ok tanna gnistan. En þar er þu spurðir at kenningu minni¹⁶, þá megu þeir einir við henni taka, er þiona vilia guði með hreinni ast. En ek kenda hverium þat er til friðar er [ok astar¹⁷, ok for ek með friðarboði allt i Jerusaleum¹⁸, talda ek þat fyrir ollum, at hvern [skyldi elska¹⁹ annan. Kenda ek þat rikismonnum ok auðigum²⁰, at þeir drambi eigi [ne treysti a auðöfi sin, helldr hefði þeir visa van ok traust a guði, ok at þeir skipti með fatökum ok væri þakklátir guði, en þeir er ser ætti atvinnu, yndi því, er²¹ þeir ætti, ok girntiz enskis framar. [Kenda ek þat²² feðrum, at þeir kendi þat sonum sinum²³ [at unna guði; kenda ek þat sonum, at þeir væri hlyðnir feðrum

1 [hafir enga speki C. 2 otruan C. 3 [sik vera þat sem C. 4 blyða C.
5 Ramnes C. 6 [er voru forðum a Egiptalandi ok C. 7 [niðr i sia C.
8 [diofuls C. 9 [vellðis þins C. 10 metti C. 11 [upp at hefiaz C.
12 [sökkva i it nedra helviti C. 13 læriföður þins(!) C. 14 [tilf. C. 3!
15 Jorsalaborg C. 16 [elskadi C. 17 auðkyfingum C. 18 [af
ovisum auðfum ne treystiz i þeim, helldr hefði þeir visa van ok treyst-
iz i miskunn guds. En þat kenda ek voludum, at þeir fagnadi i voladi
sinu ok þakadi guði, enn þeir yndi siliku, sem C. 19 [Þat talda ek
fyrir C.

sinum ok meðrum¹ sinum ok ollum þrifsamligum² aminningum. Kenda ek þat fiareigondum ok farmonnum eða kaupmonnum, at þeir gylldi [vel skatta³ alla ok lögskulldir allar³. Kenda ek þat konum, at þær [ynni bondum sinum⁴ ok væri þeim hlyðnar; Kenda ek þat bondum, at þeir ynni sinum konum ok sæi sva við saurlifi⁵ við aðrar konur, sem þeir villdi sínar konur grand-
varar⁶; þviat þat er karlmanni mislikar við oraðvanda konu sina, þa hefnir guð slíkrar syndar oraðvondum⁷ karlmanni. Þat kenda ek drottunum, at þeir væri hægir við þræla sina, en þat
10 þrælum at þiona⁸ vel drottnum sinum ok truliga sva sem guði. Þat kenda ek allri kristninni at göfga einn guð truliga almatkan ok osyniligan. En su kenning er mer eigi af monnum gefin, heldr af guði Jesu Kristo ok dyrdar föður, [þeim er af himni mællti við mik þessum orðum⁹: „Far þu, en ek mun vera með þer lifs
15 andi ok ollum þeim, er a mik trua, ok mun ek efla allt þat er þu gerir eða mælir.“

28. Nero undraðiz tölu þessa ok mællti við Petrum: „Hvat [ræðir þu um tölu þessa¹⁰?“ Petrus svaraði: „Hvert orð er satt, er Páll mællti; þviat margir vetr eru nu liðnir, síðan ek tok rit
20 af ollum byskupum, þeim er voru i Romaborgar velldi, ok sogðu allir [eitt um hans orð ok verk¹¹. En þa er hann var ovinr laga Kristz, kallaði [rodd guðs hann af himni¹² ok kendi honum hit sanna, þviat hann var eigi fyrir ófund ovinr varrar truar, heldr fyrir því¹³ at hann vissi eigi hit sanna. Enn voru ok fyrir vara
25 æfi villuspamenn ok villupostolar sva sem¹⁴ Simon, ok gerðu i moti helgum bokum ok villdu glepia¹⁵ hit sanna; en þessum manni Páli þotti nauðsyn at gera i gegn þeim, þviat hann framdi enga syslu aðra allt fra uppruna sinum, en hann rannsakaði takn guðs laga, ok skildiz honum af því at vera vinr hins sanna en
30 ovinr flærðar. En af því at ovinatta hans var eigi af ófund heldr af ast laganna, þa mællti sialfr hinn sanni af himnum við hann: Ek em hinn sanni, sa er þu [villt orækia¹⁶, lat af þu at gera i gegn mer, [þviat þu berz i moti vinum hins sanna¹⁷. En er hann

1 [hlyðnir at vera fedgiaum C. 2 kenningum ok godum tilf. C. 3
35 [skatt ok landaura ok allar lögsamligar skyllid C. 4 [elskadi þendr
sina C. 5 munudliti C. 6 radvandar C. 7 ograndvorum C. 8 þeir þionadi
C. 9 [En er drottinn vorr Jesus Kristr sendi mik til kenningar, þa
mællti hann við mik C. 10 [segir þu, Petre C. 11 [mer slikt fra hans
ordum ok verkum C. 12 [himnesk rödd a hann C. 13 þat C. 14
40 þessi tilf. C. 15 nidr briota C. 16 [ofsækir C. 17 [mgl. C.

varð viss hins sanna, þa fyrirlet hann þat, er hann hafði aðr fylgt, ok tok at elska Krist, þann er hann hafði aðr hatat, þann er eilíft líf er ollum þeim¹ er a hann trúa, ok satt líos þeim, er guðs gotu ganga.“ Simon mælti: [„Skildu konungr! sambundit er rað þeira² i moti mer.“] Nero spurði: „Hverr er hinn sanni?“³ Simon svaraði: „Ek em hann⁴ enn sanni, en þessir setia rað i gegn mer.“ [Petrus mælti: „Engi er sannleikr i þer, helldr gerir þu ok mælir allt með lygi⁵.“ Nero mælti: „Hvat segir þu nu, Pall?“] Hann svaraði: „[Sva er sem þu hafir heyrt mik mæla allt, þat er Petrus talaði⁶, a einn veg skilium við baðir,⁷ þviat við trúum a einn guð Jesum Kristum.“ Simon mælti: „Hyggr þu þat, konungr, at ek muna lengr þræta við menn þessa, er hug sinn reisa við⁸ mer? [En þið skulut þat vita, Petr ok Pall⁹, ef ek ma ekki her at ykkir gera, þa munum ver þar koma, at ek skal ykkir dæma, þviat ek mun vægia ykkir, unz ek¹⁰ kem i krapt minn¹¹.“ Pall [svaraði: „Hyggr þu þat, Simon, at þu munir heðan heill komaz¹²?“ Petr mælti: „Fyrir hvi hlær þu eigi at þessum oramanni¹³, er [leikinn er af diofli, ok hyggr, at hann muni leynaz mega.“ Simon mælti: „Ek mun vægia yckir, þar til er ek syni krapt minn.“ Paulus svaraði: „Hyggr þu,¹⁴ Simon, at þu munir heill heðan komaz.“ Petrus mælti: „Eigi mun Simon fyrr trúa, at hann se eigi guð, en hann ser¹⁵ krapt drottins Jesu Kristz.“ Simon mælti: „Þu hinn beztu konungr, tru þu eigi þessum monnum, þviat þeir eru eigi Gyðingar ok hafa þo skurðarskirn sem Gyðingar.“ Pall mælti: „Fyrr en við¹⁶ vissum¹⁷ hit sanna, þa tokum við¹⁸ líkamliga skurðarskirn, en síðan er við sam hit sanna, þa [skirðumz við¹⁹ skurðarskirn hiartans.“ Petr mælti við Simon: „Ef ill er skurðarskirn, fyrir hvi ertu þeiri skirðr?“ Nero spurði: „Hefir Simon ok skurðarskirn?“ Petr mælti: „Eigi matti hann annan veg meir svikia andir²⁰ manna, en hann líktiz²¹ Gyðingum ok syndi sik kenna guðs log.“ Nero mælti: „Sva syniz mer, Simon, sem þu ofundir þessa menn, ok ser þu af því ovnr þeira, at ofund se a milli þin ok Kristz þeira, ok uggi ek.

1 [Samanbundit rað þessa tveggja mattu skilia C. 2 [En ek em C. 3 [ulf. C. 4 [Þat sem þu heyrðir af Petro, etladu þat sem ek hafa þat mælt C. 5 i moti C. 6 [Enn mælti Simon við postolana: 35 „Hlydit þit nu.“ C. 7 [mgl. C. 8 [mælti: Se þu, konungr, hvilikar ognir hann bydr ockr C. 9 [manni þessum hofutrum C. 10 [saal. C; sva er leikinn af diofli, at hann hyggr leynaz muni hann, en eigi mun hann trúa, at eigi se hann guð, fyrr en hann reynir A. 11 ver C. 12 [skirum ver ok skirumz C. 13 salur C.

at þeir stigi yfir þik eða komi fari nokkuru at þer.“ Simon mælti:
 „Svinnu ertu nu, konungr!“ Nero mælti: „Hvi¹ em ek svik-
 inn? Þat segi ek, er ek sé þa þer², at þu ert ovinnr þeira Petrus
 ok Pals ok lærifaður þeira.“ Simon mælti: „Eigi er Krístr
 lærifaður Pals.“ Paulus mælti: „Sa er Petrum lærði her i heimi,
 hann sialfr vitraðiz mer síðan ok lærði mik. En er Simon avitar
 oss um skurðarskirn, segi hann þa, hvi hann hefir sialfr skurðarskirn.“
 Simon mælti: „Af hvi spyri þið mik þess?“ [Pall svaraði: „Sok er til
 þess, hvi við spyrjum þess.“ Nero mælti: „Hvat er nu Simon, þorir
 þu eigi at segia þeim þat, er þeir spyria?“ Simon mælti: „A þeiri
 tíð, er ek tok skurðarskirn, þa var hon boðin af guði.“ Postolarnir
 vörðu: „Heyrðir þu nu, konungr, hvat Simon sagði. En ef goð er
 skurðarskirn, fyrir hvi [gaftu þat öðrum at sok ok lezt vega þa
 menn, er skurðarskirn höfðu?“ Nero mælti: „Eigi ma ek
 ykk eun vel trúa ne ætla ykk goða vera.“ Postolarnir svorðu:
 „Engu mali skiptir⁶ okkr, hvart þu ætlar okkr goða eða illa,
 en þat er nauðsyn, at fram komi þat, er lærifaður okkarr het.“
 Nero mælti: „[Eigi er vist, at ek vilia þat⁷.“ Petr svaraði:
 „Þat mun verða, er Krístr vill, en eigi þat er þu villt.“ Simon
 mælti: „[Ser þu⁸, konungr, at þessir menn svikia þik ok draga
 at þer vel.“ Nero mælti: „Þu hefir [eigi at fullu⁹ synt mer, at
 þu ert goðr.“ Simon mælti: „Undrumz ek þat, konungr, at þu
 skalt eigi trúa sva mörgum iartegnum ok storum taknum, er ek synda
 þer.“ Nero svaraði: „Engum yðrum [mistrui ek at fullu¹¹, heldr
 svaraðu því, Simon, er ek mun spyria þik.“ Simon svaraði: „Nu
 þarf ek eigi at svara þer.“ Nero mælti: „Ek mun þik ok
 enskis virða, þviat ek hygg, at þu liugir allt, ok sva allir þer
 þrir, ok veit ek eigi, hverium yðrum ek skal trúa, þviat þer synt
 allir hug yðarn ostaðfastan.“ Petrus mælti: „Einn guð boða
 ek, faður ok son ok helgan anda, skapara allra hluta, þann er
 gerði himin ok iorð ok sæ, ok er hann [allz drottinn ok eilifr¹²
 konungr, ok veirð eigi endir rikis hans.“ [Nero spurði: „Hverr
 er konungr ok drottinn?“ Paulus svaraði: „Græðari allra þioða ok
 skapari¹³.“ Simon mælti: „Ek em [hann sa, ek em hann sa¹⁴;
 en þat skulu þið vita, Petr ok Pall, at [ykk mun eigi verða þat¹⁵,

1 I hveriu C. 2 [tilf. C. 3 [mgl. C. 4 [Hvart bræðiz þu, Simon, at
 svara þeim? C. 5 [glataðir þu þeim er hana toku ok lezt vega þa? C.
 6 vardar C. 7 [Er vist at ek vil þat? C. 8 [Hvart ser þu eigi C.
 40 9 [enn ok eigi C. 10 ser C. 11 [trui ek, ok engan yðvarn mistrui ek C.
 12 [allra C. 13 [tilf. C. 14 [sa C. 15 [þit munut eigi þat fa C.

er þið vilit, ok mun ek eigi þiggja ykkir at pislavattum.“ Postolar drottins svoruðu: „Verði þer allðri vel, hinn verstí Simon, er fullr ert allrar velar¹.“ Simon mælti: „Íeyrðu. Nero konungr, ok vit þat, at þessir menn liuga, en² ek em sendr af himni. A morgun mun ek upp stíga til himna ok gera þa sæla, er mer trúa, en syna þessum reiði mína, er nu þora at neita mer.“ Postolar svoruðu: „Okkr kallaði guð fyrir löngu til dyrdar, en þu ert nu kallaðr af dióflí [ok hrapar þu til helvizkra kvala³.“ Simon mælti: „Hlyð þu mér, goðr konungr! Skildu frá líði þínu þessa hina öðu menn, at ek mega þer hollr vera, þa er ek kem til⁴ fobur míns a himnum⁵.“ Nero spurði: „Hversu ma ek þat reyna⁶, at þu, Simon, farir a⁶ himna?“ Simon svaraði: „Lattu gera stopul hafan af triam storum, ok mun ek stíga upp í stopulinn; þa munu koma englar mínir til mín í lopti, þvát þeir megu eigi koma til mín a iorðu með syndugum monnum.“ Nero sagði: „Sjá⁷ vil ek þat. ef þu efnir þetta heit.“

29. Þa let Nero gera stopul [hafan a viðum⁷ velli, ok bað koma lyð allan ok ríkismenn til þessa leiðmots. En er [allir menn komu⁸ þar annan dag, þa mælti Nero við postola drottins: „Nu mun reynt verða, hvarir satt segja.“ Postolarnir svoruðu: „Skiott⁹ mun þat reynt verða, en eigi⁹ minnum við [honum glata, helldr drottinn Jesus Krístr, sa er Simon segiz vera⁹.“ Þa mælti Pall við Petrum: „Ek mun falla a kne til bænar ok biðia til guða, en þu neyt velldis þíns í gegn honum, ef þu ser hann nokkur odæmi¹⁰ gera.“ Þa fell Pall a kne til bænar, en Petrus leit í¹¹ gegn Simoni ok mælti: „Ger þu þat, er þu hyggr, þvát nu nalgaz glatan þín, en dyrd var þroaz, þvát ek se nu Jesum Kríst, ok kallar hann [okkr Pal¹¹.“ Nero mælti: „Hvert munu þið fara gegn vilja mínum?“ Petrus svaraði: „Þangat er drottinn Jesus Krístr kallar okkr.“ Nero spurði: „[Hverr er drottinn yðvarr?¹²“ Petrus mælti: „Drottinn varr er Jesus Krístr, ok se ek hann nu ok hann kallar mik.“ Nero mælti¹²: „Ætli þið ok eigi til himins at fara?“ Petrus mælti: „Þangat fðrum við, sem drottinn¹³ kallar okkr.“ Simon mælti þa við Neronem: „Þegar er ek stíg upp til himna, þa mun ek senda engla mína til þín ok¹⁵ lata þik koma til mín [með veg¹⁴.“ Nero [bað hann sva gera¹⁵.

1 ilzku C. 2 [mgl. C. 3 [til eilifra písla C. 4 himna C. 5 vita C. 6 til C. 7 [stora a slettum C. 8 [lydrinn kom C. 9 [saal. C; með honum fara helldr til drottins Jesu Krístz konungsins eilífrar dyrdar A. 10 undr C. 11 [mik ok Paulum C. 12 [tílf. C. 13 þeim líkar er C. 14 [mgl. C. 15 [mælti: Glórðu þat er þu mælr C.

Síðan gekk Simon upp i stopulinn, sva at allir sa, þeir er hia voru, ok retti hendrnar frá ser, ok hafði koronu a hofði ok [tok at fluga¹ i loptinu. Þá mælti Nero konungr við Petrum: „Simon er sannsogull², en þið Pall erut lygnir.“ Petrus svaraði: „Nu muntu bratt reyna ok viss verða, at við erum sannir Kristz lærisvínar, en Simon er eigi Kristr, helldr er hann [magus ok villu-madr³“ Nero mælti: „Þorir þu enn at mæla i gegn honum, ok ser þu hann nu [fara til himna⁴.“ Þá leit Petrus til Pals ok mælti: „Paule broðir, hefðu upp hofuð þitt ok sia.“ En er Pall [hof upp hofuð sitt⁵ ok sa Simon fluga, þa felldi hann tar ok mælti: „Hvat dvelr þu, Petr? Ger þu þat, er þu [hefir raðit⁶, þiat drottinn Jesus Kristr kallar okkr.“ Nero brosti ok mælti: „Nu sia þessir, at þeir eru yfirstignir⁷ ok munu nu sraz⁸.“ Petr svaraði: „Nu skalltu reyna, at við erum eigi sörir.“ Pall mælti við Petrum: „Gerðu þat, er þu [tokt upp⁹.“ Þá leit Petrus eptir Simoni ok mælti: „Ærir fianda¹⁰, þer er berit hann i lopti at svikia hiortu otrura manna, ek sori yör fyrir guð skapara allra hluta ok fyrir Jesum Kristum, er a þriðia degi reis upp af dauða, at þer latit Simon nu þegar lausan ok berit hann eigi lengra.“ Þá fell Simon niðr a stræti þat, er kallat er Sacra Via, a fíora hellusteina¹¹, ok slitnaði hann i sundr i fíora hluti. En þeir steinar¹² standa enn til sigrmerkis¹³ postola drottins allt til þessa dags. Þa let Nero taka [þa Petrum ok Paulum ok setia i bond, en hann let vandliga varðveita hræ Simonar¹⁴ ok vænti upprisú hans a þriðia degi. Petrus mælti: „Eigi mun hann upp risa, þviat hann er sannliga¹⁵ dauðr ok dæmdr til eilífra kvala.“ Nero spurði: „Hverr lofadi þer at gera glöþ þenna?“ Petrus svaraði: „Þræta hans sialfs; en ef þu villt rett virða¹⁶, þa er honum mikít vilnat¹⁷ i því, er hann forz fyrr en hann kómi fram sva mikilli¹⁸ guðlastan til øxlingar kvala sinna.“ Nero mælti: „Þið gerðut hug minn ahyggiufullan, af því skal deyða ykkir illum dauða.“ Petrus mælti: „Þat mun verða, er okkr er heitit, en eigi þat er þu villt.“

30. Þá¹⁹ let Nero setia Petrum i myrkvastofu. En a þeiri

35 1 [flo C. 2 sannmall C. 3 [fíolkunnigr ok lygimadr C. 4 [til himins stiga C. 5 [leit upp C. 6 [tokt til C. 7 yfirkomnir C. 8 sraz eda sraz C. 9 [hefir raðit C. 10 [Englar fiandans C. 11 steina C. 12 hellusteinar C. 13 sigrmarks C. 14 [postolana ok binda, en hann baud, at hræ Simonis skyllði vandliga varðveita C. 15 saal C; andliga 40 A. 16 skilla C. 17 veitt C. 18 illzku ok tilf. C. 19 Eptir þetta C.

nottu komu kristnir menn til hans ok baðu hann forða ser ok fara i braut or borginni. Petrus hræddiz eigi pislir, helldr let hann at bænlyðsins ok lgerðiz en braut at fara. En er hann kom til borgarhlíðs, þa sa hann drottin Jesum Krist koma i moti ser. Hann laut honum ok mællti: „Hvert ferr þu, drottinn?“ En Jesus svaraði: „Fylg þu mer, þvíat ek fer i Romaborg at krossfestaz i annat sinn.“ Þa skildi Petrus, at drottinn mællti þetta um pisl hans, ok hvarf hann aptr i borgina, ok var hann þegar tekinn af liðsmonnum² konungs ok leiddr fyrir domstol hans. Nero mællti við Agrippam greifa: „Nauðsyn er oss at glata þessum³ otruum monnum, af því lattu þa beria [i hel³ með iarnsvipum [ok glata ollum þeim, er þess kyns menn eru⁴.“ Agrippa greifi svaraði: „Eigi er þeim sa dauði makligr, er þu byðr, þvíat Paulus [ma kallaz⁵ saklauss, en Petrus er sekr bæði manndraps ok otruar.“ Nero spurði, [hveriar helfarir þeir skyllðu hafa⁶.¹ Greifinn svaraði: „Þat syniz mer rett, at Pall se hoggvinn fyrir aftru⁷ sina, þa er hann sannar með Petro, en [þu latir Petrum krossfesta⁸ fyrir manndrap, er hann glataði Simoni.“ Nero mællti, at sva skyllði vera[, sem hann dømði. Pall mællti: „Skamma stund mun ek pindr vera, en síðan lifa æ ok æ með Kristi konungi minum. En til þess at þu vitir, at dauði ok lif þionar drottni minum Jesu, þa mun ek synaz þer eptir dauðann ok andlat mitt, at ek em lifandi, ok syna þat. at ek ber sigr af þer, en þu eigi af mer.“ Nero svaraði: „Leidit hann a braut sem skiotast ok gerit hofði skemra, at hann viti, at ek em sa konungr,⁹ sem raða skal lifi hans.“ Síðan var Pall leiddr a braut. En er konungr fra, at drap hans dvaldiz, þa sendi hann hirðmenn sina tva Peregaritem ok Partimium. En er þeir komu þar, þa heyrðu þeir Pal telia um matt Kri¹⁰tz fyrir lyðnum. En er Pall sa þessa drengi, þa mællti hann við þa: „Komit hingat, synir, ok truit a¹¹ guð, at andir ykkar megí hialpaz, a þann guð, er mik kveikti til eilífs lífs sva sem alla rettttruandi menn.“ Þeir svorðu: „Við verðum fyrst at segia konungi fra dvolun lífs þins. En þu bið fyrir okkr, at við naim þeiri tru ok skirn, er þu boðar.“ Pall svaraði: „Komi þið þa ok til leiðis mins, ok munu þið þar finna¹² þa Lukam ok Titum lærisveina mina, ok munu þeir duga ykk¹³.“

1 etladi i C. 2 monnum C. 3 [til dauds C. 4 [mgl. C. 5 [syniz mer C. 6 [hverium dauda skulu þeir deya? C. 7 otru C. 8 [Petrus se krossfestir C. 9 [.Pa voru þeir Petrus ok Paulus leiddir fra ógliti Neronis C.

31. Síðan toku riddarar í hendr Pali ok leiddu hann til hoggs. En þá varð a gotu hans ein göfug kona ok síðsom, en hon het Plautilla. Pall mælti við hana: „Liðu mer duk þinn, kona, at binda fyrir andlit mer, er mik skal hoggva, en ek mun selja þer dukinn, er ek hefi hafðan, sem ek þarf.“ Þá selldi Plautilla honum dukinn. En þeir er Pal leiddu til hoggs, hlogu at henni ok kvaðu hana ekki mundu hafa klæðis síns goðs. Plautilla svaraði: „Eigi mun dukrinn fyrirfaraz, her mun ek biða, unz hann kemr mer til handa.“ Þá var Pall leiddr a stræti þat, er kallat er Via Ostensis, ok hoggvinn þar með sverði, sva at þegar skildiz hofuðit við bolinn, ok nefndi hofuðit nafn drottins a hebreska tungu, en or sarum hans þotti helldr miolk renna en blóð. En er þeir villdu taka dukinn, þa hvarf hann or hondum þeira. Síðan kom lios mikit yfir likit, sva at hinir heiðnu hurfu i braut ok foru heim a leið. En er þeir fundu Plautillam, þa spurðu þeir hana i haðsemi, hvar dukr hennar væri, er Pall hefði henni færðan. Plautilla svaraði: „Her er dukrinn, þviat hann kom með otali engla ok færði mer, sem hann het mer, ok mælti: þu beindir fyrir mer, Plautilla, her a iorðu, en ek mun af bragði beina for þina til himna.“ Síðan tok hon duk sinn or serk ser ok syndi þeim. En þeir urðu okveða við, er þeir sa dukinn blóðgan, ok kendu, at sa var hinn sami, sem Pall hafði haft, ok foru síðan skyndiliga heim at segia konungi þau tíðindi, er gerz höfðu.

32. En er Petr var leiddr til kross, þa mælti hann sva: „Drottinn minn Jesus Krístr, þa er hann kom hingat í heim, þa var hann a rettum krossi pindr. En hann kallar mik til himins af iorðu, af því skal ek horfa höfði til iardar en fotum til himins a krossinum, at ek em eigi verðr at deyja sem drottinn minn.“ Þá

1 Cap. 31 lyder i C saaledes: Enn er Pall postoli var til högs leiddr, þa var a götu hans ein göfug husfru ok síðsaum, enn hon het Plautilla. Postolinn mælti við hana: „Liðu mer duk þinn at binda fyrir ögu mer, þa er ek em höggvin, enn ek (mun) færa þer dukinn, þa er ek hefi haft.“ Enn þeir menn, sem Paulum leiddu til högs, hlogu at henni ok mæltu: „Hvi tapar þu, kona, duk þínum sva godum?“ Hon svaraði: „Eigi tyni ek bonum, helldr mun ek her biða, til þess er hann kemr mer til handa.“ Þa var enn sáli Pall höggvin, ok syndiz miolk renna or sari hans. Enn er þeir villdu taka dukin, þa hvarf hann or hondum þeim. Síðan fundu þeir Plautillam ok mæltu við hana með háði: „Hvar er nu dukr þinn, er Paulus het at færa þer?“ Hon svaraði: „Her hefi ek dukinn, þviat hann kom sialfr, sva sem hann het.“ Þá tok hon or serk ser blóðgan ok syndi þeim. Enn þeir urðu ottafullir, er þeir sa dukin blóðgan ok kendu.

sneru þeir krossi hans, ok horfðu hendr hans niðr en fœtr upp. En þá kom þangat mikill fioldi kristins lýðs. ok bolvoðu Nero konungi, en sumir villdu vega hann. En Petrus bannaði þeim þat ok mælti: „Heptil þer, synir, eigi for mina, þviat fœtr minir ganga nu himneska gotu. Eigi skulu þer ogleðiaz, fagni þer helldr með mer, þviat ek mun taka i dag laun erfðis mins ok bua run yðart a himnum. Su er osamvirdilig miskunn, er mer er veitt i samvistu krossins, þviat nu em ek samtengdr guði i þessu astarbandi, at ek mun alldri við hann skiliaz, er ek em festr a hans sigrmark, þviat þetta er lifstre, þat er Jesus Kristr dro til sin alla hluti, þá er hann var hafðr a þat. ok leysti allan heim fra eilifum dauða. En Romaborgarmenn, þer er a Krist truit ok af honum einum væntit allrar hialpar ok miskunnar, minniz þer ok a hans þolinmæði ok huggæði. hve margar iartegnir hann syndi yðr fyrir minar bœnir. Biði þer ok þá, unz hann kemr i enda heimsins ok gelldr hverium eptir verðleika. Drottinn minn hefir yðr þat synt i dag i piningu minni, er hann mælti fyrrmeirr. at eigi væri lærisveinn framar en lærifaðir ne þræll gofgari en drottinn hans. Nu er mer vegsamligt at deyia a pislarmarki mins drottins ok lærifodur, ok ma ek eigi framar heiða en likiaz drottni minum i piningu.“ Þá mælti hinn sæli Petrus þessum orðum: „Þer geri ek þakkir, drottinn minn Jesus Kristr, sonr guðs lifanda, eigi at eins með orðum helldr ok með andanum, þeim er þik elskar ok við þik mælir ok þik biðr ok a þer helldr, ok þik ma skilia ok þik ser; þu ert mer ørinn til allra hluta, sva at ek þarf enskis annars en þinnar miskunnar. En þess bið ek þik, drottinn, at þu gefir þessum monnum þá huggunarsyn, at þeir siai þann fagnað, er mer er veittr i dag.“ En er hann hafði þetta mællt, þá gafz þeim, er gretu pining hans, su huggun, at þeir sa engla með biortum koronum uppi a krossinum ok rett-snuinn krossinn, ok hallda bok fyrir Petri, þeiri er Kristr hafði þeim sellt; en af þeiri bok syndiz þeim hann hvert orð lesa, er hann mælti. Þá urðu þeir sva fegnir allir kristnir menn, er þetta sa, at allan hryggleik tok af þeim. en heiðnir menn hurfu braut fyrir guðs krapti. Þá sa Petrus, at margir voru huggaðir af hans dyrd ok þakkaði guði þat, er þeim var veitt, ok mælti: „Þakkir geri ek þer, drottinn, goðr hirðir, at sauðir þinir, er þu selldir mer at geyma, skulu nu fagna með mer. En nu fel ek þá þer a hendi, ok varðveittu þá ok samna þeim til þins huss, þviat þu ert oss ollum eilif gnott, þer se dyrd um alldir allda.“

En er allir sögðu Amen, þá andadiz hinn sæli Petrus postoli hófðingi annarra postola, veggjamaðr af guði sva framarliga, at hann var a krossi, pindri sem sialfr drottinn, þá er hann leysti allan heim fra eilifum piningum¹.

33. En Marcellus, sa er skilit hafði við Simonem magum ok fylgði Petro, hann tok lik postolans af krossinum, sva at hann bað eigi leyfis konunginn. Þá synduz nokkurir menn helgir, þeir er komnir letuz fra Jorsolum, þeir voru at með Marcello at þiona likinu postolans ok færðu til staðar þess er heitir Vaticanus ok smurðu dyriligum smyrslum ok lögðu i steinþro. Síðan mælltu hinir nykomnu menn við lyðinn: „Þer eigít at fagna ok glauðir vera, þviat þer hafit heyrt formæli hinna øztu postola drottins Jesu Kristz. En þat skulu þer vita, at hin versti konungr Nero mun eigi lengi lifa ne fagna vigi postolanna, ok mun hann bratt rænt vera ríki sinu.“ Þá var ok sva komit óþokkasælld konungs við alla Romaborgarmenn, at þeir attu þing ok urðu a þat sattir at taka konunginn ok festa i stagl ok beria unz hann dái. Þat var ok a þeim degi, er postolar guðs foru af þessum heimi til guðs, at Pall kom inn i holl konungs at loknum dyrum ok stoð fyrir honum ok mællti: „Sia þu nu, konungr, at Pall er her kominn,

¹ Cap. 32, 33 og 34 lyða i C saaledes: Enn er hinn sæli Petrus postoll var til kross leiddr, þá mællti hann sva: „Drottinn min Jesus Kristr, þá er hann kom hingat i heim af himni, var hann a rettum krossi pindr. Enn hann kallar mik af iörðu til himins. Af því skal ek horfa hófði til iardr enn fotum til himins a krossinum, at ek em eigi verdr at deya sva horfandi a krossi sem drottinn min.“ Þá sneru þeir krossinum. Þá kom otal lyds þangat ok bolvadi Neroni, ok vildu sumir drepa hann. Enn Petrus bannadi þeim þat ok mællti: „Synir minir, talmit eigi för mina þviat fætr minir ganga nu himneska götu. Eigi skulut er oglediaz, fagnit þer helldr med mer, þviat ek mun i dag taka avöxt erfðis mins.“ Enn er hann hafði þetta mællt, þá kalladi hann til guðs ok mællti sva: „Þackir geri ok þer, goðr hirdir, þviat saudir þinir fagna med mer, þeir sem þu selldir mer. Enn ek bid, at þeir taki hlut miskunnar med mer. Þer a hendi fel ek saudi þa sem þu selldir mer, at þeir viti mik enn vera ser at hialp, sva sem þeir vita, at þu vart mer at hialp, þa er ek vardveitta hjörð þina.“ Enn þá andadiz hann, er hann hafði þetta mællt Þá viruduz þar helgir menn, þeir sem þar hófðu eigi senir verit fyrr, ok letuz vera komnir or H(i)erusalem. Þeir toku likam ens sæla Petri postola ok grofu i stad þeim, er Vaticanus heitir. At þessu verki med þeim var mádr sa gófuqr, er Marcellus het, sem fyrr var nefndr. Enn þeir menn er komnir voru mælltu við lyðin: „Glediz þer ok fagnit, þviat þer namut at eiga ydr hialparmenn ena dyrustu vini drottins Jesus Kristz. Enn

ok em ek nu hirðmaðr hins eilifa konunga, ok mattu nu trua, er þu ser, at ek em eigi dauðr, helldr lifi ek nu með guði minum. En þu, vessell maðr, att nu skamt eptir olifat ok (munt) fara til eilifra kvala, þviat þu hefir marga goða menn latit vega ok gert margar oðabir aðrar.“ En er hann hafði þetta mælt, þa hvarf hann þegar. En við allt saman þetta, frett þessa ok vitrun, þa varð hann þegar felmsfullr ok vissi eigi, hvat hann skyldi at hafaz, ok hliop i braut fra ollu ríki sinu ok varð at giallti; ok voru þeir menn, er síðast sa til, at dyr rífu hann i sundr.

34. En þessir tveir hófðingjar ok postolar Petr ok Pall voru pindir a hinu siaunda ari hins fíorða tigar eptir uppstigning drottins. En er Grikkir villdu hafa a braut með ser likama þeira til austrlanda, þa gerðiz landskialfti mikill, ok runnu eptir þeim Romaborgarmenn ok gripu þa hondum i þeim stað, er Kata-kumbas heitir a Appia gotu a hinni þríðiu milu fra borginni. 15 Ok voru helgir domar þeira þar varðveittir .iii. misseri, unz sa umbuningr var buinn, er þeir villdu hafa lata. Síðan var likami Petre fíorr i þann stað, sem fyrir ondverðu var grafinn, þat heitir Vatekanus, ok gofgar þann stað allt kristit folk. En likami Pals var fíorr a Ostensis gotu, tvær milur fra borginni, þar sem hann var hoggvinn. En i hvarumtveggia þessarra staða geraz otal iarteigna allt til þessa dags. Biðium nu einkannliga allzvalldanda guð, sa er þessum sinum tveimr postolum ok ollum oðrum gaf þat valld at leysa ok binda a iorðu, at ver mættim af heyrðu þeira truarinnar eptirdømi þeira fotsporum eptir fylgia i lifi ok 15

þat skulut er vita, at þessi en versti keisari Nero mun eigi lengi hallda ríki eptir dauda postola guds.“ Þess var ok eigi langt at bida, at Nero vard fyrir hatri lidsmanna sinna ok allz lyds, sva at menn urdu a þat samrada at binda hann ok beria stóngum. Enn er hann vard varr við þetta, þa kom hrezla mikil yfir hann, ok fíyði sva at hann fannz allri síðan. En þeir menn voru, er þat sögdu, at hann villtiz a vidum ok fíeriz af hungri ok kulda, ok rífi vargar hrę hans. Enn er Girkir villdu a brott taka likama postolanna ok hafa með ser til austrlanda, þa gerdiz landskialpti mikill, ok foru a mot þeim Romaborgarmenn i þeim stad, er kalladr er Catacumbas, þíar milur fra Romaborg a gótu þeiri, 31 er Appia heitir. I þeim stad ero vardveittir likamir þeira postolanna .iiii. vetr ok .vii. manadi, ok síðan voru þar kirkíur gíorrvar ok buit um likamina med dyrd ok veg ok guds lofi. Enn þar verda margar iarteinir, ok mega menn þar þenir geta allt til þessa dags af drottni vorum Jesu Kristo, þeim er med fedr ok helgum anda lifir ok ríkir einn gud i 4 þrenningu um allar aldir. Amen.

enda, með lifandi tru at stunda¹ til guðs ok fyrir hans nað ok verðugleika óblaz syndanna fyrirgefning ok upprisu eilífs lífs fyrir Jesum Kristum varn⁴ drottin. Amen.

Fragmenter.

5 manna.

17. Síðan gerði Petrus fór braut af Jorsalalande, þvíat þá
 toc at vaxa ofríðr við cristna menn, oc fóro aller postolar braut
 or Jorsolom til ymissa landa, sva sem heilagur ande kendi þeim.
 En þá voro .iii. vetr lípner fra upstigningo drottens². Þá for
 10 Petrus til Anþekio oc toc þar byscopsdom þann dag, es nu er
 heilagur latinn .xx. nottom post m^o(!) messo, oc var hann at þeim
 stoli .vii. vetr. Síðan fór hann of .v. storherot a Griclande at
 kenna monnom retta tru, Pontum, Galapíam, Cappadociam, Asiam
 oc Bipiníam. En er hann com i borg þá es Tripolis heiter, þá
 15 ferr hann til husa þess manz, er Maron hét, þvíat honom var þar
 vel fallit at mela firer monnom. Þá tók at dríva þingat fljópi
 manna, sem strómr stópi. En hann stígr a steinveg næqern oc
 talpi firer monnom tru oc of sípseme rétta. Þeir menn voro þar
 næqerer, er qvalþer voro af dióflom oc fello til iarþar, es þeir
 20 heyrþo tólo postolans, oc melto ener ohreino andar firer munn
 þeira oc bóþo, at hann reki þá eigi a braut a þeim dege. En
 Petr þecti þá oc bað þá fara, sem scioter være þeir. Oc fóro
 þeir þegar a braut. En mennener urþo þegar heiler a enni
 stajumo stundo. En er þetta gerþesc, þá bóþo marger siuker
 25 menn Petr, at hann gefi þeim heilso. En sia var kenning hans
 oc tala: „Lovapr se [almattegr goþ³, sa er þllo mænnom vill
 miscunn veita oc þllo hialpa, sa er son sinn [drotten varn⁴ Jesum
 Cristum sende hingat i heim at kenna þess lífs kenningar. A
 hann scola aller trúa, at hann er goþs sonr, sameillífr feþr sinom

30 1 standa Cd. 2 domini Cd. 3 [omnipotens deus Cd. 4 [dominum nostrum Cd.

oc iafn i þlloim crafti, getinn af feþr firer allar tþer eiliffiga. En a varri eþe tþc hann licamligt øpli oc gerþisc maþr oc lét berasc fra meyo. ~~Wann litur her in heim~~ hann litur her in heim oc kendi þlloim gæto til himen- rikes oc braut allar torþeror a þeiri leiþ, þa er hann sialfr¹ synþa laus tþc licamligan dauþa a sic oc ste iver andar dauþa várn meþ licams dauþa sinom. Hann gaf oc þlloim eilift lif oc eilifa sælo i upriso sinni, þeim er a hann trua oc honom þiona. En ér Griker, es spacaster manna ero callaþer i øllom heime, hvggit at ér vandliga at þvi, es ec meþi, oc sét at glikendom, hvart scyn- samligra er, at gaufga goþ þann er alla sceþno hefer scapat oc 11 sva er miscunnsamr, at hann dó sialfr¹ til lifs sceþno sinni, eþa at gæfga griot oc malm eþa tre, þat er ér sialfer² gerit meþ hondom yþr, licneski vándra manna. Hvat cømr þeim speki i hald, es slict etla goþ vera, þviat goþ er almattegr³ oc alz orcandi oc ollo styrandi. En þetta es ér callit goþ, er ovita ero oc omala, 11 dauf oc sionlaus, oc ma hvergi hrøra sic oc eigi sér brant coma or eldi. ef þeim es þingat castat. Þetta meþi ec eigi firer þvi, at ér mynit nu vilia slicca villo fága, heldr firer þvi at ér hafnit sem mest þeim vanþa trunnar, es frændr yþrer kendo yþr i øsco, þviat morgom es trauf at hafna venio sinni oc frænda 21 sinna. En sva er syndrleit trua Cristz oc scurþgøþanna, at engi er verþr at bera cristins⁴ manz namn, [nema hann firerlati⁵ áþr alla gæfgon viþ scurþgøþ⁶. En sa er eigi vill trua þvisa af orþa scynseme⁷, þa gaf Cristr mér oc øss þlloim postolom sinom þat veldi, at vér meþtem gera alzcyns iarteiner i hans nafni, 2 at þeir tryþi af iarteinom þvi, er þeir truþo [eigi af orþom⁸; þvi em ec buinn [i namne drottens mins Jesu Cristz⁹ at leggja hendr iver siuca menn oc grøþa þa, at trua yþur megi magnasc, svát engi ife se efter ennar forno villo. Eigi viliom vér yþr miøc saca, þót ér etlaþit þat vel vera, er frændr yþrer gaufgøþo, meþan ér 31 vissot eigi annat sannara, en þat er hveriom afallzdómr at trua eigi eno sanna. ef hann naer at heýra. Þvi mun hverr annat tveggja batna eþa versna [viþ helgar¹⁰ kenningar, at sumer leggja óst á, en sumer abbasce viþ þat at eins, er þeir verþa avitaþer of gløpi sina. Sva sem þa es [drottenn varr talþe firer Gyþingom¹¹, 3 at sumer hlydo [orþom hans¹², en sumer stygþosc viþ hann oc

1 ipse Cd. 2 ipsi Cd. 3 mnipotens Cd. 4 x Cd. 5 [nisi relinquat Cd. 6 idola Cd. 7 ratione Cd. 8 [non de verbis Cd. 9 [in nomine domini mei Jesu Cristi Cd. 10 [ad sanctas Cd. 11 [dominus noster talþe pto Judeis Cd. 12 [verbis eius Cd.

reþo umb hann fiðrrópom.“ En er Petr hafþe loket tælonni, þa efndi hann heit sit við ena siuco menn oc þaþ firer þeim, oc toco þeir þegar heilso sínar. Síðan fór Petrus a braut ór Tripolis til Anþekio.

18. En er hann com i ey þa es Anþaradum heiter, þa com hann i hus þat es i myndom var gert. Þar sa hann stolpa þa es gerver voro ór glere. En er hann leit a smípi þetta oc fõro-
 10 lautar hans, þa só þeir kono necqeria standa úti firir durom, oc læþ hon þá menn giavar, er þar gengo ut eþa inn. Petrus leit
 20 við henne oc spurþe. hvat henne vøre þess at meine, es hon vau [eigi heldr¹ til atvinnu sér en biþia aþra. En hon blés við oc svarape: [Vøre sva vel² at ec hefþa hendr minar heilar oc metta ec vinna. En nu er þvi verr, at eki er afl i, þviat þer ero
 30 allar þornaþar, oc er nør eki [efter nema³ litr .i.“ Þa tekr Petr
 40 til handa hennar oc þreivafi umb, oc varþ hon þegar heil. En sia kona var moþer Clemens lerisveins Petrus, oc var hon ællom mœnnum cunn i þeim staþ. En þa er þeir voro buner til braut-
 50 farar, þa mœlti konan við Clemens son sinn: „Þat vilda ec, þu inn hãtti sœnr, at launat vøre kono þeiri es mer veiti gisting,
 60 þviat hon er kararmaþr oc þarf miœc yþvar.“ En er Petr heyrþi þetta, þa varþ hann seginn goþgirni hennar oc melte, at gera scyldi efter enni siuco kono oc bera hana þingat. En er hon var þingat comen, þa var hon niþr lagit i rekio sinni i miþiom floki manna. Þa melte Petrus, svát aller heyrþo: „Ef ec em
 70 reþr kennaude saþrar tru, þa risi kona sia heil up i namni Jesu Cristi sonar goþs, til þess at trua þessa manna styrk(isc), es her ero nú stader, at þeir viti oc true, at sa .i. er goþ, es scapape himen oc iorþ.“ En þegar es Petr hafþi þetta melt, þa reis konan heil up oc fell til fota Petro oc cysti fœtr hans, oc sva aller
 80 frœudr hennar oc viner, oc lovþo goþ.

19. Síðan fór Petr til gestascula, þviat þa var framorþit. En husbuande, sa er firer scalanom reþ, melte við Petr: „Þat er ofallit, at þu sva heilagr maþr byggver oitarlect hus, þar er ec
 10 hevi alt ørit at fa þer oc fauronautom þinom bæþi mat oc cleþi.“
 20 En er Petr talþi við at fara heim með honom, þa com þar hus-
 30 freyja með sonom sinom oc boþo Petar, oc fello til fóta honom, at hann scylde þar vera með þeim. En eigi hét hann þeim áþr dotter
 40 hennar com, su er marga vetr hafþi diofulóp verit, oc var lucþ i

¹ [non sed Cd. ² [Vtinam Cd. ³ [post nisi Cd. ⁴ tíþ Cd. ⁵ þeirar

40 tilf. Cd., men underþrúket som Tegn þaa at det skal udgaa.

litlom clefa oc fiðtroð ramliga. En þa var hon laus orþin, svát hon mátti braut comasc, en þo hafði hon með sér þar fiotrana, oc voro hendr hennar eigi lausar. Hon fell þegar til fóta Petari, es hon com þar, oc melte: „Rét er þat, drottenn: minn, at þu halder i dag með oss heilsofögnot minn oc styggver eigi fæðor, minn oc moðor.“ En Petr spurði, hvi þat gegndi, es hon melte, eða af hvi fiðtrar þeir være a henne. En frændr hennar undroðosc, hvi seta myndi, oc urðo sva fegner, at þeir móttö eigi orði up coma at segia postolanom þat er hann spurðe. En þeir menn aþrer er þar voro svoroðo honom: „Sia kona misti vit sins, þa er hon var .vii. vetra gömul, oc hever ör verit ofvalt siðan, en nu er hon meirr en .xx. Hon var sva öð, at engi maðr matti henne nær coma, þvíat hon beit oc barði til oc reif cleði af sér eða af öðrom, ef hon matti na. Marga menn meide hon oc veiti sumom aldrtila, áðr hon yrði bunden, þvíat sá diofull qualði hana, es hana gerði hveriom carlmanne styrckri. En sa inn same fiande oðpisc þegar, es þu comt i nond, oc fleði fra henne, oc varð hon heil. Dyrren lucosc up siolf, oc com hon oc fell til fota þer, oc biðia nu aller, at þu þigger beina at henne. Petr nátti þa eigi við dylasc, nema af hans verpleic var merin laus orþin oc fengit heilso sina. Oc þa hann gisting oc allan beina at fæðor hennar. Sið(an) fór hann unz hann com heim til stolsins i Anþekio. En i för þessi hafðr hann veret .ii. vetr.

20. Þa spurðesc til Simonar ins illa, at hann var comenn i Rumaborg oc efði sva miðc villo sina, at marger trúo a hann oc hugðo, at hann være goð. En hvervetna var kenning Simonar scapsamlig, en allra flærðsamlegost i Rumaborg, þvíat þar voro flester hæfþingar oc gæfgaster, oc þótti við því buit, ef keiserenn tæki við villo hans, at öll heimsbygð mynde næst trua a hann. Þvi var þat rað allra cristinna manna, at Pétr færi til Ruma- borgar oc gingi a mót Simoni oc eyde villo hans, oc þótti þat maclegast, at inn øzte hæfþingi kirkionnar: gingi a mót hæfþingia villomanna. Petr reðsc i för þa, oc fylgðe honom Marcus goðspiallascald oc Clemens, es siðan var pafe, oc Apollinaris byscop oc marger aþrer hæfþingar oc cristner menn, þeir es honom þionuðo. Þa var Claudius keisere, es Petr com i Rumaborg. Þa voro .xii. vetr liðner fra upstigningo drottens: oc .xii. nottom meirr efter iol þat es hann com i borgena. Hann gec fyrstil(1)

1 dominus Cd. 2 þ't d. e. þvíat Cd. 3 ecclesie Cd. 4 domini Cd.

landar víþ Gyþinga oc sagþe, at hann var Gyþingr at cyni, oc
 þask firer astar sacar brøþra sinna þingat coma. En er þeir
 mōsc víþ mīsc marga daga, þa gat Petr firer þeim hingat-
 como [drottens vars¹ oc talþi firer þeim, at hann vāre sōnr goþs
 ; oc sagþe þeim margar iarteiner hans. En marger hlydo kenningo
 Petrs oc gerþo iþron firer villo sina oc toco scirn, oc eigi at eins
 [Gyþingar heldr² marger oc Rumaborgar menn truþo a Cristum
 oc leto scirasc af kenningo postolans. Þa toc bratt at vaxa fiolþi
 cristinna manna, oc voro aller(!) forcunna(!) at heyra orþ goþs.
 11 Þa boþo þeir Marcum, at hann gerþi goþspiall, sva sem Petr
 hafþi honom firer sagt, þviat postolenn mátti eigi tōmasc til fra-
 kanningom víþ menn eþa fra bōnom sinom. En Marcus gerþi þat,
 es hann var be

12 Nazareþ a Gyþingalandi, su er oss es avalt gagnstaþleg, en or
 þeiri borg es lerifaþer þeira. Keiserenn melte víþ Simon: „Ef
 þu goþ leiþretter alla menn, firer hvi hatar þu þessa?“ Simon
 svaraþe: „Þesser menn tōldo alt Gyþinga folc, til þess at eigi
 tryþi þeir mer.“ Nero melte víþ Petrum: „Firer hvi eroþ er
 13 otruer eþa cyn ypvar?“ Petrus svaraþe oc melte víþ Simon:
 „Þot þu mētter alla apra of tēla, þa mondo eigi mic of sýcva, þviat
 firer mic callaþi goþ fra villo þa er þu hafþer svikit. En (er) þu
 hever reynt fyrr, at þu mátt eigi vega sigr a mer, þa undromc ec
 þat nu, af hvi þu hrosar þer i auglite konongs, oc etlar at þu
 14 myner stiga yfer lerisveina Cristz meþ fiolkyngi þinne.“ Nero
 melte: „Hvat er Cristus?“ Petrus svaraþe: „Cristus es sonr
 goþs, sa er Simon þykisc vera, oc segisc þar goþr, es hann er
 illr oc víþr diofuls verc. En ef þu vill vita, konongr, þa hluti es
 of Cristum gerþosc a Gyþingalande, þa tacþo rit þat es Pilatus
 15 iarl sendi Claudio, oc mattu þa vita it sanna.“ Þa let Nero taca
 ritþ oc lesa firer ser. En þessi orþ voro a riteno:

Pilatus iarl sender q. Claudio oc meler sva. Firer scōmo
 þasc sa hlutr at, es ver reyndom sialfer, at Gyþingar firerdōmþu
 sic sialfer oc cynsmenn sina af aufund sinne. Þviat goþ þeira af
 16 himne hét seþrom þeira. at hann mōndi senda son sinn, þann er
 vera mōndi konongr þeira, oc var þeim heitet, at hann mōndi fra
 meyo berasc. En er þeir sō hann gefa syn blindom, en heillao
 lieþrom oc lif dauþom, oc reka diofla fra oþom oc ganga þurrom
 lōte of sé, oc stoþva vind oc gera margar iarteiner aprar, svat

40 ¹ [domini nostri Cd. ² [Judei sed Cd. ³ Juf. ovenfor S. 186.

hann sacapr of forvitne sina, þviat honom var boðit at gera þetta i myrkom stað. En Simon com síðan oc toc a braut hræ hruzens, en blöð hans var þar storcnaf a iorþonne efter. En Simon syndesc Nero kononge a þrípia dege oc sagðisc þá up hafa risit af dauða oc mælte: „Latu þerra blöð mit af iorþo, þviat ec var hauggvænn oc reis ec up a enom þrípia dege, sem ec hét.

En a þprom dege mælte Simon við Nero: „Latu gera mér stöpul hovan ór triom, oc mon ec stiga up i hann, oc mon ec calla þingat engla mína oc biðja, at þeir hefi mic up a himna til fauðor míns, svat aller megi þat síá. En ef þesser mego eigi slikt gera, þa mattu reyna, at þeir ero lygimenn.“ Nero mælte við Petrum: „Heyr þu, hvat Simon mælte, er hann qvazk myndu sýna hvern craft hann hefer.“ Petrus svaraþe: „Vildo scilia konongr, at sia maðr es af diofle fullr, en eigi af goðe.“ Nero svaraþe: „Hvat þurve nu orða umb? A morgon scal yðr alle reyna.

27. En þa como þeir annan dag firer konongenn, oc tó Simon til mals: Truer þu því, konongr, at ec sia fiolcunnegr, þa er ec hefi riset af dauða up?“ Nero mælte við Paulum: „Fire hvi meler þu eki, Paule, eða hvern hever þu lerisþor, eða hvili er kenning þín, su er þu kender i borgom? En hit etla ec, a þu hafer ongva speke oc þu meger eki þrecvirke of sýna.“ Paulu svaraþe: „Hyggr þu, at ec muna deila orðom onýtom, konongr, við otruan mann oc fiolcungan oc dáþlausan, þann er ond sin seldr til dauða, oc mon sciót fram coma glauton hans, þviat hann lýgr sic vera þat er hann er eigi, oc tæler alla menn með fiolcynge sinne. En ef þu vilt tæia honom eða hlyða orðom hans þa mændo glata ond þinne oc ríki þino, þviat sia er inn verst maðr, oc sva er sem þeir se Jamner oc Mamrenn fiolcungi, þviat þeir voro forþom a Egiptalande oc leido i villo Faraonem konong oc her hans allan, til þess unz þeir suko niðr i sæ. Sva tæler sia maðr nu oc ovisa menn með vðom diofuls fopor síns oc gører mart ilt firer fiolcynge sína, oc sýcr hann þá es ovitrer ero, oc gører micla meþing veldes þíns, konongr! En ec bið helgan anda með torom hiarta míns, at sem sciostast megi synt verða, hverso micla diofuls villo sia maðr býðr; þa er hann etlar up at hefiasc til himna, þa mon hann sæcqa niðr i helvite it neþra, þar er gratr er oc gnisteng tanna. En er þu spurðer at kenningo lerisþor míns, þa mego þeir einer taca við kenningo hans, es honom vilia þiona með tru oc hreino hiarta. En ec

kenda hveriom þat er til friþar er oc astar víþ goþ, oc for ec meþ boþorþ friþar alt i Jerusalem. Talþa ec þat firer ollom, at hverr elscape annan. Kenda ec þat rikismonnom, at þeir drambape eigi i gegn goþe ne treystesc eigi ovisom auþefom, heldr heffi þeir vísa von oc traust meþ goþe. Kenda ec þat valoþom, at þeir fagnape valape sino oc þakape þat goþe, at þeir ynþe því es þeir ette, ef þeir hava atvitno(!), oc girnisc enskis framar. Kenda ec þat fiareigöndom oc farmonnom eþa caupmonnom, at þeir gylde scat oc

10.
 1. alra hluta oc firer Jesum Cristum er a þriþia dege reis up af dauþa, at ér látit lausan þegar nu Simonem oc beret hann eigi lengra. Þa fell Simon niþr a streti þat er callat er Sacravía a fíora hellusteina, oc slitnaþi hann i fíora hluti i sundr. En þeir standa enn til sigrmarcs postola alt til þessa dax. En þa let Nero taca Pætrum² oc Paulum oc setia i bænd. En hann let vandliga varþveita hræ Simons oc vetti upriso hans a þriþia dege. Petrus melte: „Nu mon hann eigi uprisa, þvíat hann er nu sannliga dauþr oc dæmþr til eilífra qvala.“ Nero melte:
 10. „Hverr lovapi þer glöþ þenna?“ Petrus svarape: „Þræta hans sialfs. En ef hann vill rett scilia, þa er honom micip i því vilnat, er hann forsc fyrr, en hann qveme fram sva mikille fiolcynge ok goþlauston til óxlingar qvala sinna.“ Nero melte: „Ér gerþot ahýggiofullan hug minn. Af því scal ыр deýþa illom dauþa.“ Petrus
 15. svarapi: „Þat mon verþa, es øss er heitit, en eigi þat er þu vil.“

30. Þa let Nero setia Petrum i myrcqvastofo. En a þeire nött como cristner menn til hans oc boþo hann fara braut or Rumaborg oc forþa sér. Petrus hrædesc eigi pisler, heldr let hann at bön lypsens oc gerþesc a braut at fara. En er hann com til
 30. borgarhlips, þa sá hann drotten³ Jesum coma a mót ser, oc laut hann at drotne⁴ ok melte víþ hann: „Hvert ferþu drottens.“ En Jesus⁶ svarape: „Farþu meþ mér, þvíat ec fer i Rumaborg oc lata crossfestasc i annat sinn.“ En þa scilþi Petrus, at hann melte of hann þetta oc of pisl hans, oc hvarf astr til Rumaborgar,
 35. oc var hann þegar tekinn af lipsmonnom Neronis oc leidr firer domstol hans. Nero melte víþ Agrippam greiva: „Naupsyn er qss at glata þessom otrum monnom. Af því lattu beria þa i hel meþ iarnsvipom oc glata ollom þeim es þess cýns menn ero.“ En

1 Jnf. ovenfor S. 195. 2 Pætrum Cd. 3 dominum Cd. 4 domino Cd.
 40 5 dominus Cd. 6 oc tilf. Cd.

flestr Gyþinga lyþr callaði hann son goþs, þa fylðosc hæþingiar kennimanna oc Gyþinga aufundar i gegn honom, oc toco hann oc seldo mer oc saugþo hann fiolcungan vera oc gagnstaþligan lögom þeira. En ec trúa lygi þeira, oc let ec beria hann oc dæma of hann at vilia þeira. En þeir crossfestu hann oc grofo hann oc setto varþhalmenn iver leiþe hans. En hann reis up a enom þripia degi. En sva mikil var illzca Gyþinga, at þeir gofo te varþhallzmonnom, til þess at þeir scylði þat segia, at lerisveinar hans tæki a braut licama hans. En þot þeir tæki við feno, þa motto þeir eigi þegia ifer því es þar gerþesc, þvíat þeir sægþo seþ hafa hann uprisa, oc sva þat at þeir hauþþo teket fe af Gyþingom. En ec reit þetta, qvad Pilatus, til þess at engi scylde trúa lygi Gyþinga. þot þeir segði annan veg.

26. En er rit þetta var leset firer Nerone, þa melte hann: „Segðu mer, Petar, ef þetta er sva sem her er fra sagt?“ Petrus svaraþe: „Sva er. konongr, eigi lyg ec at þer. En Simon sia fullr lyge oc fletþar oc etlar sic goþ vera. þar er hann es maþr. En Cristus es bæði goþ oc maþr, oc toc hann til þess eilifar manndom a godom sinu, at hann léti sér soma at hialpa monnom. En sia Simon er maþr oc hever dioful þann meþ sér, es monnom vill mein gera.“ Simon melte: „Undromic ec þat, konongr, es þu scalt necqvers virþa orþ þessa mannz ens ovitra oc ens lygnasta fiskimannz oc oitarligr es at buninge oc at cyne oc at melsco at allri atterþ. En ec mon eigi lengi sitia honom þessa meingerþ oc mon ec biþa englom minom oc hemna mín.“ Petrus svaraþe: „Eigi mon ec hræþasc engla þína, en þeir muno hræþasc i craft [drottens mins: Jesu Cristi.“ Nero melte: „Fir hvi hræþisc þu eigi, Petarr, Simonem, es meþ tócnom sannar goddom sinn?“ Petrus svaraþe: „Ef godomr es i honom. sa er veit leynda hluti segi hann þa mér nú, hvat ec hygg eþa hvat ec mon gera. En þa hugrenning mon ec segia i eýra þer, konongr, at hann þor eigi at liuga, hvat ec hygg.“ Nero melte: „Gacþu hingat oc se me, hvat þu hygg.“ Petrus svaraþe: „Biþo at hingat se send brauþhleifr leynilega.“ En er brauþhleifrenn var sendr Petro, þa melte hann: „Segi Simon nu, hvat hugt var eþa gert eþa meþ. En þa melte Nero: „Hygg þu, at ec trúa því, at Simon vit eigi þat, sa er mann reiste af dauða, oc gerþi alt þat es ec hafa hann?“ Petrus svaraþe: „Eki sa ec hann þess gera.“ Nero melte: „Ec sa hann gera alt þetta, oc bōþ hann englom at com

til sin af himne, oc como þeir.“ Petrus svaraþe: „Ef hann gerði þat es meira var, firer hvi görer hann eigi nu þat er minna var? Segi hann nu, hvat ec hugða eða hvat (ec) gerða.“ Nero mælte: „Hvi svarar þu nu evngo(!), Simon? Eigi of scil ec nu, s hvarr ykarr sannara segir.“ Simon mælte: „Segi Petrus, hvat ec hugða(!).“ Petrus svaraþe: „Þa mon ec sýna, at ec veit, hvat Simon hyggr, ef hann segir, hvat ec hugða(!).“ Simon mælte við konong: „Þat scaltu vita. konongr, at engi veit hugrenningar manna nema goð einn. En Petrus lýgr oc segisc þat vita, es hann veit eigi.“ Petrus mælte: „Hvi segir þu eigi þa, Simon, hvat ec hugða, ef þu lezð vera goð, eða hvat ec gerða?“ En Petrus hafði blezapan hleifenn oc brotenn i hermar sinar leyniliga. Þa reidesc Simon, es hann matte eigi segja hugrenninga(r) postolans oc mælte: „Fare fram hundar micler oc svelgi Petrum i auglite konongs.“ Þa syndosc þar micler hundar oc gerðu fótr at Petare. En Petrus rette hendr sinar oc svnde(!) þeim brauð, þat es hann hafði blezap, oc hurvo hundarner þegar es þeir só brauðet. Þa mælte Petrus við Neronem: „Nu synda ec þér i verki heldr en orþe, at ec vissa hvat Simon hugðe, þviat sa er het at senda engla at mote mér, nu sýndi hann sic eigi hafa goðliga engla heldr hundliga engla.“ Nero mælte við Simon: „Þat etla ec nu, Simon, at við sem iverstigner.“ Simon svaraþe: „Petrus hever oft gerva slica hluti a Gypingalande oc atte oft þrøter við mic, oc er þess viss orþenn, at þetta ráp la til, at hann mætte forþasc, en engi ma hug mannz sia nema goð einn.“ Petrus mælte við Simon: „Þu segir þic vera goð, firer hvi seger þu eigi hugrenningar manna?“ Þa mælte Nero við Paulum: „Firer hvi mæler þu eki?“ Paulus svaraþe: „Þat scaltu vita, konongr, at sia inn fiolcungi mon samna morgo illo at þer, ef þu letr hann lengi þvísra fram fara.“ Nero mælte við Simonem: „Hvi svarar þu nu, Simon?“ Simon mælte við Neronem: „Nu mon ec sýna, at ec em goð. Þu scalt mic lata hoggva i myrkom stað oc lata mic þar liggja, sem ec em hauggvenn. En ef ec ris up a þriþia dege, þa mattu vita at ec em sonr gofs.“ Þa bauð konongr at gera sva sem hann mælte. En Simon gerði sva i göldrom sinom, at hrútr var þar til hauggs leidr, en maðr(!) syndesc, at Simon være þar hauggvenn. En er hann var i myrkom stað hauggvenn. þa hafði sa forvitni við, es hauggvit hafði, oc bar hofutíð(!) til lioss. oc sa hann, at þar var hrutz hofut. En hann þorði eigi at segja konongenom, at eigi yrði

hann sacaþr of forvitne sina, þviat honom var boðit at gera þetta i myrkom stað. En Simon com síðan oc toc a braut hræ hruzena, en bloð hans var þar stornað a iorþonne efter. En Simon syndesc Nero kononge a þrjú dege oc sagðisc þá up hafa risit af dauða oc mælte: „Latu þerra bloð mit af iorþo, þviat ec var æ hanggevenn oc reis ec up a enom þrjú dege, sem ec hét.

En a þprom dege mælte Simon við Nero: „Latu gera mér stöpul hovan ór triom, oc mon ec stiga up i hann, oc mon ec calla þingat engla mina oc biða, at þeir hefi mic up a himna til fauðor mins, svat aller megi þat síá. En ef þesser mego eigi sliet gera, þa mattu reyna, at þeir ero lygimenn.“ Nero mælte við Petrum: „Heyr þu, hvat Simon mælte, er hann qvazk myndu sýna hvern craft hann hefer.“ Petrus svaraþe: „Vildo scilia, konongr, at sia maðr es af diofle fullr, en eigi af goðe.“ Nero svaraþe: „Hvat þurve nu orða umb? A morgon scal yðr alla reyna.

27. En þa como þeir annan dag firer konongenn, oc tócu Simon til mals: Truer þu þvi, konongr, at ec sia fiolcunnegr, þar er ec hefi riset af dauða up?“ Nero mælte við Paulum: „Firer hvi meler þu eki, Paule, eða hvern hever þu lerisþor, eða hvili er kenning þín, su er þu kender i borgom? En hit etla ec, at þu hafer ongva speke oc þu meger eki þrecvirke of sýna.“ Paulus svaraþe: „Hygg þu, at ec muna deila orðom onýtom, konongr, við otruan mann oc fiolcungan oc dáþlausan, þann er ond sinn seldr til dauða, oc mon sciót fram coma glauton hans, þviat hann lýgr sic vera þat er hann er eigi, oc tæler alla menn með fiolcynge sinne. En ef þu vilt tæia honom eða hlyða orðom hans, þa mændo glata ønd þinne oc ríki þino, þviat sia er inn verstí maðr, oc sva er sem þeir se Jamner oc Mamr enn fiolcungi, þviat þeir voro forþom a Egiptalande oc leido i villo Faraonem konong“ oc her hans allan, til þess unð þeir suko niðr i sæ. Sva tæler sia maðr nu oc ovisa menn með veldom diofuls foðor sins oc gærer mart ilt firer fiolcynge sina, oc sýcr hann þá es ovitrer ero, oc gærer micla meiping veldes þins, konongr! En ec bið helgan anda með torom hiarta mins, at sem sciostast megi synt verða, hversu micla diofuls villo sia maðr býr; þa er hann etlar up at hefiasc til himna, þa mon hann sæcþva niðr i helvite it neþra, þar er gratr er oc gnisteng tanna. En er þu spurðer at keuningo lerisþor mins, þa mego þeir einer taca við kenningo hans, es honom vilia þiona með tru oc hreino hiarta. En ec 44

kenda hveriom þat er til friðar er oc astar við goð, oc for ec með
boðorð friðar alt i Jerusalem. Talpa ec þat firer ollom, at hværr
elscape annan. Kenda ec þat rikismonnom, at þeir drambæ eigi
i gegn goðe ne treystesc eigi ovisom auðfom, heldr hefði þeir
vísu von oc traust með goðe. Kenda ec þat valðom, at þeir
fagnaðe valaðe sino oc þakaðe þat goðe, at þeir ynðu því es þeir
gette, ef þeir hava atvitno(!), oc girnisc enskis framar. Kenda ec
þat fiareigðndom oc farmonnom eða caupmonnom, at þeir gylde
scat oc

1. Alra hluta oc firer Jesum Cristum er a þriðia dege reis up af
laupa, at ér látit lausan þegar nu Simonem oc beret hann eigi
engra. Þa fell Simon niðr a streti þat er callat er Sacra via a
i ora hellusteina, oc slitnaði hann i fíora hluti i sundr. En þeir
tænda enn til sigmarcs postola alt til þessa dax. En þa let
Nero taca Pætrum² oc Paulum oc setia i bænd. En hann let
andliga varðveita hræ Simons oc vetti upriso hans a þriðia
dege. Petrus melte: „Nu mon hann eigi uprisa. Þviat hann er
sannliga dauðr oc dæmðr til eilífra qvala.“ Nero melte:
„Hverr lovaði þer glöf þenna?“ Petrus svaraðe: „Þræta hans
er alfs. En ef hann vill rett scilia, þa er honom micill i því vilnat,
hann forsc fyrr, en hann qvæme fram sva mikille fíolcynge ok
þoplauston til óxlingar qvala sinna.“ Nero melte: „Ér gerðot
hyggíofullan hug minn. Af því scal ycr deyða illom dauða.“ Petrus
svaraði: „Þat mon verða, es øss er heitit, en eigi þat er þu vil.“

30. Þa let Nero setia Petrum i myrcqvastofu. En a þeire
nott como cristner menn til hans oc boðu hann fara braut or
Rumaborg oc forða sér. Petrus hrædesc eigi pisl, heldr let hann
at bæn lýpsens oc gerðesc a braut at fara. En er hann com til
borgarhlíps, þa sá hann drotten³ Jesum coma a mót ser, oc laut
hann at drotne⁴ ok melte við hann: „Hvert ferðu drottenns.“
En Jesus⁶ svaraðe: „Farðu með mér, þviat ec fer i Rumaborg
oc lata crossfestasc i annat sinn.“ En þa scilpi Petrus, at hann
melte of hann þetta oc of pisl hans, oc hvarf aftr til Rumaborgar,
oc var hann þegar tekinn af lípsmonnom Neronis oc leidr firer
domstol hans. Nero melte við Agrippam greiva: „Naupsyn er
oss at glata þessom otrum monnom. Af því lattu beria þa i hel
með iarnsvipom oc glata ollom þeim es þess cyns menn ero.“ En

1 Inf. ovenfor S. 195. 2 Pætrum Cd. 3 dominum Cd. 4 domino Cd.

5 dominus Cd. 6 oc tilf. Cd.

Agrippa svaraþe: „Eigi es þeim sia dauði maclegr, er þu byþr at glata þeim, þviat Paulus ma synasc saclaus, en Petrus es beþi sekr manndraps oc otu.“ Þa melte Nero: „Hveriom dauða scal dayða þa?“ Agrippa svaraþe: „Þat synesc mér rétt, at Paulus se hoggvenn firer otu sina, þa er hann sannar með Petro, en þu ; N lat Petro(!) crossfesta firer þat es hann glataþi Simone.“ Nero melte, at sva scyldi vera sem hann dömþi. Þa voro þeir Petrus oc Paulus leider fra auglite Neronis.

31. En er Paulus var til hoggs leidr, þa var a gøto hans ein gøfug kona oc rapvaund, en hon heit(!) Plautilla. Paulus melte við hana: Leðu mer dúcs þins at binda fir andlit mér, es ec em hogvenn, en ec mon selia þér dukenn, es ec hefi hafþan sem ec þarf.“ En hon oc fek honom dukinn. En þeir er Paulum leido til høggs, þa hlago at henne oc melto: „Fir hvi glatar þu, kona, duki þinom gopom?“ Plautilla svaraþe: „Eigi glata ec honom, heldr mon ec heþan biða, unz hann comr mér til handa.“ Þa var Paulus leidr a stræti, þat er callat er Via Ostensis, oc hoggvenn þar, oc syndesc miolc renna ór sorom hans heldren bloþ. En er þeir vildo taca dukenn, þa hvarf hann ór hondom þeim. Þa hurvo þeir aftr oc fundu Plautillam a gøtu oc melto við hana i háþe: „Hvar er dukr þinn, es Paulus hét at færa þér?“ Plautilla svaraþe: „Hér hevi ec dukenn, þviat hann com at færa mér, sva sem hann hét mér.“ Þa toc hon dukenn ór serc sér oc svnde(!) þeim. En þeir urþo oqveða við, er þeir so dukinn bloþgan oc kendo.

32. En er Petrus var til cross leidr, þa melte hann sva: = -: „[Drottinn minn: Jesus Cristr þa er hann com hingat i heim af himne, þa var hann a crosse rettom pindr. En hann callar mic til himens af iorþo; af því scal ec horfa hæfþi til iarþar en fotom til himens a crossenom, þviat ec em eigi verþr at deýia sva iamt a crosse sem [drottinn minn].“ Þa snero þeir crosse hans oc snero fótom up en hæfþe niþr. En þa com otal lýs þingat oc bølvaþi Nerone keisera, oc vildo sumer vega hann. En Petrus baunaþe þeim þat oc melte við þa: „Syner miner, heftiþ eigi ér for mina, þviat fōtr miner ganga nu himnesca gæto. Eigi scolot ér ogleþiasc, faguþ heldr með mer, þviat ec mon i dag taca avøxt erþes mins.“ En er hann hafþi þetta melt, þa callaði hann a gop: „Þaker gøri ec þer, gopir hirþer, þviat sauþer þiner fagna með mer, þeir er þu sellder mer. En ec bið, at þeir take hlut

1 [dominus meus *Cd.*

miscunnar með mer; þér a hende fel ec sœpe þa er þu selder mer, at þeir vite mic vera enn ser at hioip, sva sem þeir vito, at þu vast mer at hioip, þa er ec varþveitta hiorþ þina.“ En þa andaþesc hann, es hann hafði þetta melt.

33. Þa vitroposc þar helger menn þeir er engi maþr hafði þarsena áþrne siþan. En þesser letosc comner or Jerusalem, oc toco þeir licam Petars af crosse oc grofo i staþ þeim [er Vaticanus¹ heiter. At þeire syslo var oc með þeim gøfugr maþr sa er Marcellus heiter, en sa hafði horfit fra villo Simonar ens fiolcunga oc fylct Petro oc tekit tru. En þeir menn, es comner letosc vera or Jerusalem, melto við allan lýþenn: Gleþezk ér oc fagnet, þviat ér noþot at eiga yþr hialpsmenn ena dyrstu vini [drottens Jesu Cristz². Þat scolot ér oc vita, at sia iun versti keisere Nero mon eigi lengi halda riki sino efter dauþa postola goþs. En þess var scamt at biþa, unz Nero varþ fir hatre lipsmanna sinna oc alz Rumaborgar lýþs, svát þeir urþo a þat samraþa at binda hann oc beria hann støngom, sem hann var verþr. En (er) hann varþvarr vit þetta raþ, þa com hræzla micil iver hann, oc fløpe hann þar er hann fannzc aldregi. En þeir voro es þat søgþo, at hann viltesc a viðom úti oc firerfresc af hungre oc culþa, oc vargar rife hrę hans. En þa er Griker vildo a braut taca licame postolanna oc hafa með sér til austrlanda, þa gerþesc landzscialfti mikill, oc runno a mótt þeim Rumaborg menn i staþ þeim, er heiter Catacumbas, .iiii. milor fra Rumaborg a gæto þeire, es Appia heiter. I þeim staþ voro varþveitter³ licamer postolanna .iiii. vetr oc .vii. monaþr, unz þar voro kirkior þervar oc buet umb licame þeira með veg oc dyrþ oc lofe goþs. En þar verþa margar iarteiner, oc mego menn bønەر geta þar alt til þessa dags at [drotne vórom Jesum Cristum³, þeim es með feþr oc helgom anda livir oc rikir of allar alder alda.

B 4.

licama Petri postola oc baro til graptar með Marcello leyniliga oc grofo i þeim stað er Vaticanus heitir. En þeir hinir helgu

1 [erus vatican Cd. 2 [domini iv x¹ Cd. 3 [domino nostro i.^m x.^m Cd.
4 Kun Slutningen er tilbage af denne Recension.

menn, er comnir letuz vera or Jerusalem, þeir mællto við lýðina: „Gleðiz þer nu oc fagnæþ, þvíat þer nafut at eiga yþr hialpsmenn oc fultings hina dyrstu guþs vini postola drottins Jesus Cristz. Þat scolu þer oc vita með sonnu, at sia enn verstí keisari Nero man eigi lengi hallda ríki sínu eptir dauða postola drottins, oc er þat um hann sannmællt, at hann man illa illz biða, oc muno scamsamlig verða hans ævilok, oc man hann þo verra við taca, er þetta liðr, þo at ill havi hans ævi verit her til.“

En nu er at segia nocqvot fra Paulo postola, at eptir pining oc liflat Petri postola, þa var Paulus tekinn oc leiddr firir Nero keisara þar er hann sat a domstoli. Oc þa er Paulus var þar cominn, þa mællti Nero með engri stillingu: „Taki þer þenna illvirkia oc gallDRAMANN oc hoggvi hofuð af honum.“ Paulus svaraði: „Scamt meinlæti man mer þat vera, er ec em hoggvinn, en ec man þa at eilívo líva með himnescum konungi mínum drotni Jesu Cristo.“ Nero mællti þa enn með acava: „Hoggvi þer hann skiott, til þess at hann víti þat með sonnu, at ec em sa konungr, er hann scal livino ræna.“ Paulus mællti: „Til þess at þu vitir, sagði hann, mic eilífiga líva eptir þat er hofuþit er af mer hoggvit, þa scal ec þer synaz oc við þic mæla, at þu vitir þat, at bæði þionar drotni varum líf oc dauði, oc hann er einn allz konungr, sa er livir oc ríkir um allar aldir.“ Síðan var Paulus a brot leiddr oc til þess staðar er honum var ætlat at taca bana. En a þeirri leið, þa mættu þeir a gotu sinni við borgarhlíð einni konu síðlatrí, hon het Plautilla, hon var husfreyia goð oc gafug í Rumaborg. Oc er þau Paulus fundusc, þa mællti Paulus við hana: „Leðu mer hofuþduc þinn, cona, sagði hann, at ec binda firir augu mer, meðan ec em hoggvinn, en þu bið min her meðan, en ec man færa þer dukið, þa er ec hevi hafþan oc ec em hoggvinn.“ Plautilla selldi honum dukið, sem hann beiddi. En þeir er Paulo fylgðu, hlogu at henni mioc oc mælltu: „Firir hvi glatar þu, cona, duki þinum at þarflausu, oc mannt þu ok alldrigi síðan sia þenna duc.“ Plautilla svaraði: „Eigi glata ec dukið, oc heðan mon (ec) biða, til þess er hann kemr mer til handa.“ Paulus mællti: „Ger þu sva, dottir, því at ec scal þer færa dukið með dauðamorcum mínum.“ Fóro þeir þa með Paulum, er hann leiddu til hogs, til þess er þeir como a þat stræti er heitir Via Ostensi, oc er þeir comu þar, þu batt Paulus dukið firir augu ser, oc fell a kne oc retti fram halsinn oc bað þann hoggva, er til var ætlaðr, oc sa hio af hofuþit. En því máli fylgði

þat þegar i stað til iartegna, er harðla er merkiligt, at hofuþit eitt saman, þa er þat var af bolnum, nefndi hatt nafn Jesus Cristz a ebresca tungu. Þat fylgði oc, at miölc liop or strupanum fram fyrst en síþan bloþ. Þeir riddarar, er að varo liflati Paule, villdu ta ca dukinn hondum, er hann hafði bundit firir augu ser, oc varþveita, oc þa hvarf hann allr or hondum þeim. En bæði var liösmikit oc hilmar(!) i andlati postolans, sva at eigi mattu meira ben þeir er við varo, oc eigi hofu þeir vit til fra at segia. Oc er þeir sa þessa dyrð, þa lovðu þeir allir guð firir sina dyrð oc miscunn. Oc er þeir hurvo aptr, þa fundu þeir Plautillam a gotu sinni, oc stoþ hon i sama stað, sem þau hofu skiliz, þa er þeir leiddo Paulum til hoggs. Þeir spurðu Plautillam með latri miclum: „Hvar er nu ducr þinn, er þu leþir Paulo, oc hann het þer at fœra?“ Plautilla svaraði: „Her hevi ec nu dukinn, sagði hon, 15 með dyrligo bloþi hans, þviat hann com sialfr oc færði mer dukinn, sva sem hann het, með utali engla. Oc þa mælti hann við mic: „Firir þat embætti er þu veittir mer a iorðu, scal ec veita þer sagra þionusto a himnum.“ Toc hon þa síþan dukinn or fapmi ser allan bloþgan oc syndi þeim. Þeir urðu allir uqveða 20 við oc otta fullir, er þeir sa dukinn bloþgan, oc kendu allir, at sa enn sami var, sem Paulus hafði um hofuþ ser, þa er hann var hoggvinn. Síþan foro þeir a fund Nero keisara oc sogðu hanum, hvat i hafði gerzc oc hvat firir þa hafði borit bæði at syn oc heyrn.

15 Hinn sama dag er Paulus var hoggvinn at noni dags oc at byrgþom durom, þa geck Paulus inn at keisaranum oc stoð firir honum oc mælti: „Nu er her cominn Paulus, sem þu ser, riddara eilífs konungs; tru þu nu, at ec em eigi dauþr oc ec live með 20 Guði minum. En þer veslum manni mon scamt at biða illz dauða. Oc afscaplígs, en eptir þat mannt þu . . . mœta eilivum qvolum. Oc eptir þat er Paulus hafði þetta mælt við keisarann, þa hvarf hann fra honum at syn. En þess var scamt at biða, er Nero varð firir hatri miclu lípsmanna sinna oc allz Rumaborgar lýps, sva at menn urðu a þat samraða með ser at binda hann oc beria hann síþan stongum, sem hann var verðr. Oc er hann varð varr við þetta þar er hann fanzc alldri síþan oc villtisc a viðum uti oc firirforsc af hungri oc sulti oc culða. Segia sva sumar böecr, at vargar havi rivit hann i sundr, en sumar segia hans dauða verit 25 hafa enn hervilegra oc afscaplegra.

Paulus postoli var gravinn i þeim stað er hann var hoggvinnu er heitir Via Ostensi, oc stendr þar nu govoglig kirkia i þeim stað su er Paulo er helguð. Oc stundo síðarr gerðusc Girkir til o villdo taca a brot licami postolanna Petri oc Pauli oc villdo hav með ser til austrlanda. Þa gerðiz landskialpti mikill oc runnu mot þeim Girkiom Rumaborgarmenn i stað þeim er kallaðr Catacumbas, þat er .iiii. milur fra Rumaborg a gotu þeirri Appia heitir. I þeim stað varo varðveittir licamir postolanna fíora vet oc .vii. manúðr, til þess er þar varo kirkior gervar, oc var þ buið um licami þeirra með dyrð oc vegsemp oc guðs lovi. En þa verða margar iartegnir síðan allz hattar, oc megu menn þar get at guði þær bœnir, er þeir biðia, með arnþarorþæ þessa hinn cœzto guðs postola Petri oc Pauli allt til þessa dags.

Nu er yfir farit næcqvot með scyndingu hvartveggia lif postolanna oc síðan pining þeirra, sagt oc fra þeim hinum haleita sigr. er þeir vagu a heiminum oc þeim hofþingiom er honum styrð fyrst at uphafi i kenningum sinum, þar með síðan i iartegna gerð oc i liflati a lesti, er þeim vannz mest i. En til þess er þa gert, sem þer megut sia, goðir menn, at segia gerr eða fleira fra þessum hinum dyrlegum postolom Petro oc Paulo, helldr en fra einhveriom aðrum guðs helgum monnum, at oss þycki þa meir um vert þeirra dyrð en aðr, oc kunnim þat sia, hversu mioc verðum þeirra i sífello eða hversu til mikils þeir ero færir varð þorf at stetta. En sva mikil sem er at tia dyrð allra guðs postolum þat fram sem annarra heilagra manna, þa ero þo miclu stœrr rið at orþin, hversu sialfr drottinn Jesus Cristr hevir þessa menntignat um aðra menn fram. Hann callaði þa sialfr sinni roddu baða til þionunar við sic, þann linlega, er aðr hafði litillatlegið, en þann með ogn oc otta himnescra(r) raddar, er aðr var olmr oc uveginn. Tignaði hann sva Petrum postola firir sitt litillæti, at hann varð enn cœzti hofþingi guðs cristni af einum fiskimanni, en hann mycði sva Paulum i fyrstu, at hann sneri naliga vargá i lamb at scapshofnum; lagði guð oc sva allan heiminn undir þeirra tign oc hofþingscap, at su ein skal nu rett trua metasc i guðs cristni, er af þeirra bocum er boðin at sonnu.

Nu sva sem þeirra dyrð skinn um alla veroldina oc tignar hvert land i heiminum, þat er cristnir menn byggia, þa er þo su dyrð um alla fram, er Rumaborg hevir lotit af þeirra navisto. Þar hafði verit, sem Leo pafi segir, upvarp allrar villu oc blotscapar, aðr postolarnir kœmi þar, en nu er þar upspretta allrar licnar

oc leipretto. Hon var oc firir ondverþo saurguþ i broþurdrafi oc
 m orgum aðrum uscapligum manndrapum, en þessir hinitr dyrliku
 hofþingiar guþs cristni Petrus oc Paulus pryddu hana i uthellingu
 sinns bloþs, oc margir aðrir helgir menn, sva at nu ero naliga oll
 5 hennar stræti ropin bloþi heilagra manna. Oc þo at hon væri
 colluþ hofuþborg af heiþnum monnum, þa er hon nu orþin at
 scannu hofuðborg oc uphaf allz cristins doms, því at nu er þangat
 at sækia um allan heim licn oc lausn um allar hinar stærstu
 nauþsyniar. Er su virþing oc tign Petri postola um alla menn
 10 aðra fram, at sa scal avalt cæztr oc tignastr vera i allum heiminum,
 er i hans stoli sitr, pavinn sialfr i Rumaborg, oc scal hann um
 alla dcema þessa heims, en engi um hann. Eigum ver oc allt
 traust meþ guþi undir þessum hinum cæzta hofþingia Petro
 postola, er allt vart land hevir hnigit undir hans tign oc valld
 15 firir ondverþo oc undir biscupsstol þann er i Scalaholtti er.
 Eigu þeir menn oc þat helldzt til at telia við þenna enn gofga
 dyrling Petr postola, er undir valldi þessa biscupsstols byggia, ef
 þeir hallda þangat lyþni i alla staþi oc leggja til þess staþar a
 hveriom misserum slict, sem þeir ero scylldir til, i auþræpum,
 20 hverr af því lani, sem guþ hevir let meþ goþum vilia, oc gleymi
 því eigi sem scyllduct er, þat oc hversu mikit gott hverr man
 þurva þyckiasc af honum at þiggja i moti.

Nu þo at Petr postoli cæþlaþisc þat atkvæþi almattigs guþs
 at hava hofþingscap yfir allum hinum cæztum monnum i heiminum,
 25 þa gaf hann nu a læsti þann mann til fultings oc samlags við
 Petrum postola, er hann vill nu aliafnan virþa lata við hann i
 alla staði, Paulum postola. Callar hann þa baþa sin augu iafnscygn
 bæþi oc iafnt vilioþ til allrar forsia oc umscygningar sinnar
 30 cristni. Let guþ af því sva saman bera hinar cæfstu stundir þeirra
 ævi þessa heims. Þeir sottu baðir eina borg, þa er nu scal cæzt
 vera i heiminum, tocu þeir oc liflazdom undir einum hofþingia,
 þeim er þa var mestr callaþr at mannvirþingo. Var þeirra pining
 a einu ari oc a einum degi. Nu hevir guþ af því sva latit verþa,
 at þeirra verþleicar oc kraptar ero langt umfram þat, er ne einn
 35 maþr megi tungo til coma fra at segia, því at ein var þeirra
 pining firir ondverþo, hofþu þeir oc baþir lict erviþi firir guþs
 cristni, meþan þeir lifþo, einn var oc endirinn erviþissins, at
 hvartveggi toc lifiat firir guþs cristni, sva sem nu er fra sagt.

Nu scolum ver eincannliga a þessum degi bipia þessa hina
 40 dyrliku guþs postola Petrum oc Paulum, at þeir se varir arnendr

oc formælændr víþ almatkan guþ, at hann geti var sva i þess ~~u~~ livi, at ve[rhliotim] hvíld i andligu livi, oc at at hinum æfsta don ~~ni~~ megim ver leipasc eptir kenningum Pals postola til himinrik ~~is~~ dura. En þa luki oss up himinrikis dyrr Petrus postoli með sin ~~nu~~ valldi oc vilia, oc leiþi þessir hinir æzstu hofþingiar oss til sam ~~n-~~ vistu víþ almatkan guþ, oc ver niotim þar i sífello eilifrar fulls ~~lu~~ i samneyti allra heilagra um allar veralldir verallda. Amen.

PALS SAGA POSTOLA.

I.

Saulus var grimr víþ lērisveina Cristz, oc toc hann rit ~~af~~ hofþingiom Gyþinga¹, at hann fōre i Damasco oc leidi har ~~an~~ þadan bunna alla, þa er hann fēnde a Crist trua. Enn er han ~~an~~ nolgaðiz til borgarennar, þa com yfer hann lios af himne, oc fe ~~all~~ (hann) til iarþar oc heyrðe roð af himne mela víþ sic a þess ~~sa~~ lund: „Saulē, Saulē, hvat sōker þu at mer.“ En hann sagþe ~~:~~ „Hverr er þu drottenn²?“ Drottenn² melte: „Ec em Jesus en ~~an~~ nadverske, er þu hatar. En þat scaltu vita, at þer mun har ~~at~~ verþa at spyrna i gegn brode minom.“ Saulus scalf oc melte. ~~ei:~~ „Hvat vildu at ec gera?“ Drottenn² melte við hann: „Ris up ~~up~~ þu oc far i borgina, oc mun þer þar sagt vera, hvat þu scalt ~~it~~ gera.“ En þeir er honom fylgþo, stoþo oc undroþoz oc hōrþu roð ~~id~~ er³ melte, en þeir sa eigi þann er melte. Saulus reis up afiørþo ~~o~~ oc hof up augo sin oc sa eke. I'ørunōtar hans toco i hendr ~~er~~ honom oc leido hann inn i borgena Damasco, oc var hann þar ~~er~~ .iii. daga oc .iii. netr, sva at hann sa eki oc at eki ne drac.

Annania^s het nōqerr ungr sveinn i borgenne, oc vitraðez ~~ez~~ drottenn² honom oc melte sva: „Ris up þu, Annania, oc leita ~~ez~~ manz þess, es Saulus heiter, i husom Jude, oc legg þu hendr þinar yfer hōfoð honom, at hann take syn sina.“ Annania sagþe: „Heyrt hefi ec marga segia fra manne þessom, hverso hann ³⁰ scipaðe við helga menn þina i Hierusalem, oc hevir hann vellde

¹ [de principibus Judeorum Cd. ² dominus Cd. ³ senere overskrevet.

af Gyþingom at pina alla þa er calla a þitt nafn.“ Drottenn¹ melte við hann: „Far þu, þviat hann er valet ker mitt, at hann bere namn mitt² firer konongom oc þioþom oc sonom Israel. En ec mun syna honom, hveria hluti hann scal þola firer namni³ mino.“ Þa for Annanias oc fann Saulum oc lagði hendr sinar [yfir hofuð⁴ honom oc melte: „Saula [broþer! drottenn³ sendi mic hingat, sa er þer vitraþez a gæto, at þu taker syn oc fyllez heilags anda.“ Þa fell af øgum hans sva sem hreistr, oc toc hann sýn sina. En hann reis up heill oc var þa scirþr ðegar, oc styrcþiz þegar, er hann toc fæzlo, oc var hann nœqveria daga i Damasco með lerisveinom sinom. Oc gec hann þegar a þing Gyþinga oc boþaði þeim Jesum [sun guþs⁴. Aller undroþuz, er orþ hans heyrðo, oc melto: „Er her sa, er a þeim barþi i Hierusalem, er a þetta⁵ namn cœlluþo, oc com til þess hingat at leiþa ða bundna¹⁵ til Gyþinga?“

2. En Saulus, sa er nu heitir Paulus, styrcþiz at meirr at telia a mot Gyþingom, þeim er i Damasco (varo), oc sannape, at Jesus var sunr guþs. Þa bóru Gyþingar raþ saman oc byrgðo hliþ oc hœndluþo Paulum oc (vildo) drepa. Þa leto lerisveinar hans siga hann niþr i festi i vanulaupe af borgarvegg of not. En er hann com i Jerusalem, þa villde hann samtengia sic [lerisveinum Cristz⁶. En aller hrædoz hann oc truþo eigi, at hann vere orþinn Cristz lerisveinn. Þa leide Barnabas hann til postola oc sagði ðeim, at guþ vitraþi(z) honom a gætu, oc hverso stad-¹⁵ fastliga hann hafde boþat namn Jesu Cristz in Damasco. Þa for Paulus með postolom i Jerusalem oc gærþiz hræstliga [i namni Drottens⁷, oc talði tru fyrir Gyþingom oc Grikiom, en þeir villdo bana honom. En er bræþr⁸ urþo varer við rað Gyþinga, þa fylgþo þeir Paulo in Cesaream. En þaþan for hann i Anþeckio, oc fylgði¹⁰ honom Barnabas postoli.

En i Anþekio varo marger guþs viner oc kennimenn, þeir er Cristo þionuþo i morgom goþom hlutom. En guþs andi vitraþez þeim berliga oc melte sva: „Velet er Paulum oc Barnabas til þlonustu þeirar, er ec sennda þa til.“ Þa lægþo viner hendr iver³⁵ hofut þeim oc blezøþu ðeim. En þeir varo sennder af helgom anda of ðorp oc borgir oc herot oc eyiar at boþa orþ guþs i þinghusom Gyþinga. En (er) þeir Paulus oc Barnabas comu i

1 dominus Cd. 2 [super capud Cd. 3 [frater dñminus Cd. 4 [filiū dei Cd. 5 þera Cd. 6 [discipulis Cristi Cd. 7 [in nomine domini Cd.

8 fratres Cd.

ey þa er Paphus¹ heiter, þa fundu þeir þar villomann necqvern fiolcungan, en sa hét Elimas, en hann var með iarli þeim, er Sergius Paulus² hét. En iarl var vitr oc heimti til mals við sic Paulum oc Barnabam oc var fúss at heyra³ orð guðs. En Elimas en fio(l)-kunge melte i gegn guðs vinom oc villde³ snua iarlinom fra tru. En Paulus leit við honom oc melte: „Þu fianda sunr, fullr lygi oc væla, ovinr allz retlætis! Firer hvi lętr þu eigi af at villa rettar gętor guðs? Nú þęgar mun coma iver þic reiþe drottens, oc mundo verþa blindr heþan fra.“ Þa com iver hann þoca oc myrer, oc varþ þęgar⁴ alblindr. Jarl toc tru, er hann sa þetta oc dýrcaði [nann drottens⁵.

Þa for Paulus oc forunętar hans aftr i Anþekio oc gingo þing Gyþinga a þvatdege. Þa melto hęfðingiar þinghus við þa „Tele þer firer lýð þessom, ef nęcqverr yðvarr es mælscumaþr.“ Þa reis Paulus up oc melte: „Heyri þer, syner Israel, es guð hrępez. Guð glade feðr yþra oc ioc lýð sinn, þa er þeir varo Egiptalande, oc leide þa þaþan met storom iarteinom, oc samþ siþ þeira, es þeir hęfðo veret .xl. vetra a eyðimorc, oc dreifði hann .vii. þi(o)ðom fra iørþo þeire, es hann scipte með seþrom⁶ yþrom Siþan gaf hann þeim domendr allt til Samuel propheta. En þa baþo þeir konongs, oc gaf hann þeim Saul or kyni Beniamin, va hann konongr .xl. vetra. Siþan gaf guð þeim þann konong, es hann bar gott vitne sialfr⁷ oc melte sva: Ec fann David sę Jessa helzt við mit scap, oc mun hann oc gera vilia minn. Y hans cyne sendi guð son sinn Jesum lýð Israel grępera, sem hann hafðe heitit, oc Joan baptista, þann er vitni⁸ hans boþaði ęllom lýð Israel⁹ iþronarscirn. En er aller hugþo guðs sun vera Jo hannem, þa melte hann: Eigi em ec sa er ér ætlit, en sa mun efter mer coma, er ec em eigi verþr at leysa scua af honom. En ér bręþr¹⁰ oc syner Abrahe, þer er guð hręþiz¹¹, yþr til handa sende (hann) þetta heilsorað, þviat þeir er bygþo i Jerusalem scilþo eigi orþ propheta, þau er hvern þvatdag varo lesin i þinghusom þeira, oc firirdęmþo þeir Jesum. En er þeir fundu enga sęc með honom, þa baþo þeir Pilatum til at bana honom. En er þeir fyldu alla hluti, þa er ritner varo um Jesum, þa toco þeir hann ofan af crosse oc lęþo hann i grof. En guð reiste

1 Pallvus Cd. 2 heyrþa Cd. 3 villdu Cd. 4 þęgar Cd. 5 [nomen domini Cd. 6 seþrom Cd. 7 ipse Cd. 8 Dette Ord synes udvasket. 9 Her er i Texten et Marke der henviser til noget Uelæseligt i Margen. 10 fratres Cd. 11 þ't d. e. þviat tilf. Cd.

hann up af dauða, oc var hann senn marga daga síðan af þeim, es honom fylgþo yr Galilea i Jerusalem, oc ero þeir nu vattar hans upriso firer alþýþo. En ver bopum vþr(!) þat firerheit, er gert var við sér vara, þviat guð ende þat oc við sono yðra, þa er hann reisti up (Jesum) af dauða, sva sem ritet er in evangelio: Filius meus estu, ego hodie genui te. En hann reis af dauða oc mon eigi síðan deyia, sva sem David melte: Eigi munndo helgan þinn lúta funa. David sagði þetta eigi fra ser, þviat hann do sem afþrer cynsmenn hans oc funaði i moldo, en sa funaði eigi, er guð reisti up (af) dauða. En þat scolo þer vita, at hann gefr yðr lausn synda þeira, es er mættið eigi fra lausa(s)u i lögom, þviat hverr mun hialpaz, er a hann truer.“ En er Paulus hafði þetta melt, þa bað lýþrenn, at hann scyldi coma annan þvatdag oc telia slíca tælo. En marger Gyþingar tóco tru oc fylgþo postola af því moti.

4. En annan þvatdag com miog sva allr borgarlyþr at heyra orð guðs. En er iveryþingar sa margan lýð þar comenn, þa fylduz þeir aufundar up oc melto i gegn tolo Paulo(!). En þeir Paulus oc Barnabas melto: „Yðr ættem ver fyrst at bopa orþ guðs, en allz er rökut þat fra yðr oc gærðoz overþer eilífs lífs, þa munom ver hverfa til heiþinna þjóða, þviat sva bop oss drottins, þa er (hann) mælte firer propheta sinn: „Ec setta þic líos heiþnom þjóðom, at þu værer þeim hiolp oc heilsa alt til enda iasþar.“ Heiþner menn urþo fegner, er þeir heyrþo þetta, oc dýrcoþo orþ guðs, oc truðo aller, þeir er laþaper varo til orþa saps guðs of oll herof. En Gyþingar baro fe unnder rikismenn oc gerþo ofriþ Paulo oc hans monnom oc raco þa braút ór borgom sinom. En þa foru þeir i herat, þat er Iconium heiter, fullir fagnaþar heilax anda, oc boþoðo þar orþ guðs a motum. Oc truþo þeim þar beþi Gyþingar oc heiþner menn, þviat þeir gerþo margar iarþeiner(!) meþan þeir varo þar. En Gyþingar, þeir er otruer varo, gerþo ofriþ i gegn þeim, svat allr borgarlyþr sciptiz i tva stapi, oc varo sumer meþ Gyþingom en sumer meþ postolom. En er Gyþingar villdo griote beria Paulum, þa styrþi hann undan meþ foroneta sina til borgar þeirar, er Listra heiter, oc kendo þar orþ guðs. I þeire borg var maþr sa siu[cr], er aldregi hafði gengit ne a fætr stapit, oc var hann meþ því meine borinn. En er Paulus sa hann oc visse, at hann hafði tru til heilso sin(n)ar, þa melte hann við [hinn] siuca: „Ris up þu oc stat a fætr þína.“

1 er tilf. Cd. 2 dominus Cd.

En hinn reis up þegar oc gec. En er lyþrinn sa þat, er Paulu hafði gert, þa melte alþýða: „Guð com til var i manna li[ciom] oc cølluþo þeir Paulum Opin en Barnabas Þor. Þa com þa blotmaþr Þors meþ morgom lyð oc sörþe þangat gripunga oc hafri oc villdo blóta þa. En er þeir Paulus oc Barnabas sa þetta, þ colloþo þeir oc melto: „Hvi gegner þat, er er gøret? Men dauþliger erom ver sem ér, oc kennom yðr at snuaz fra losto til guþs, þess er scop himen oc iorþ oc sæ, oc gaf yþr regn i himne oc allden af víþe, oc fyllde herof yðor fagnaþar. En er þeir hosðo þetta melt, oc toco (þeir) tru, er heyrþo orþ þeira oc sa iarteiner þeira, oc efldez cristenn domr i herofom oc i borgon þar sem þeir Paulus hafðo farit. Oc vigþo þeir presta oc diacn

5. En er þeir comu i borg þa, er Troade heiter, þa synd Paulo i drømi maþr nœcqrer or þvi herapi, er Mazedonia heite coma til sin of nott oc mela víþ sic: „Far þu i Mazedonia i biarg oss.“ En efter þenna drøm for Paulus i Mazedonia [me lerisveinom sinom¹ oc vinom, þviat hann visse, at guð calla hann. En þeir dvölþoz marga daga i borg þeire, er Colon heiter, i huse kono þeirar, er Lidia het. En hon hafðe sciut tikit af kenningom² Paulus. En er þeir Paulus oc forunftar hær foru til bønar of dag, þa rann i mot þeim visendakona³ ein, er husdrotnom sinom hafðe kenut morg freþe i visendom sinom. Þa callaþe hon, er hon sa Paulum oc lerisveina⁴ hans: „Þess menn ero þrelar ens hesta guþs oc kenna heilsogoto.“ Paulu leit til hennar oc melte: „In nomine Jesu Cristi byþ ec þe ohreinn andi, at þu farer braut fra kono þessi.“ Þa hvarf þeg braut fra henne ohreinn ande. En þeir hrædoz, er aþr hosþo nyttu spasøgor hennar, oc gripo þeir Paulum oc lerisveina⁵ hans oc leido þa til Gyþingamoz oc melto: „Þesser menn ero Gyþingi oc boþa oss lög þau, er øss er eigi fallet víþ at taca, þviat vi erom Romaborgarmenn.“ Þa ylmþiz allr herr at mote þeim oc bærþo þa vøndom oc setto þa in carcere, oc varo varþholld mikil, oc varo þeir setter i stok. En þeir varo a bønوم oc losof guþ, oc heyrþe myrqvastofovorþr, at þeir sungo lof guði. Þ varþ⁶ landscialfti mikill, oc scalf øll myrqvastofan, oc læc [engi guþs⁷ up dyrom, oc losnuþo bønd af þeim. Þa heyrþe myrqv stofovorþr þat, er gærþiz þar, oc hrædez, er hann sa upplocn stofuna, oc vilde spilla ser. Þa callaþe Paulus oc melte: „Gæ

1 [cum discipulis suis Cd. 2 kennimom Cd. 3 visvndakona Cd.

4 discipula(!) Cd. 5 discipulorum(!) Cd. 6 varþr Cd. 7 [angelus dei Cd.

eigi þu þer geig, her erom ver aller.“ Þa gec myrqvastofovorþr inn oc fell til fota þeim oc melte: „Hvat scal ec gera, at ec mega hialpaz.“ En þeir svorþo: „True þu a drotten Jesum Cristum, oc munndo hialpaz, oc hiu þin øll.“ Þa leide hann þa i hus sin oc þo sor þeira, oc toc hann scirn oc hiu hans øll, oc lauste hann þa Paulum oc sƒrunøta hans or øllo clande borgarmanna.

6. En er þeir foro þaðan, þa como þeir i borg, þa er Þesalonica heitir, oc gec Paulus þegar i þinghus Gyþinga. at vanþa sinom .iii. þvatdaga i samt, oc talþi firer þeim tru oc scyrþi helgar ritningar, þær er ritnar varo of pisl oc of upriso Jesu Cristz, oc toc micell fiolþi manna tru beþi Gyþingar oc heiþner menn. En yferyþingar aufunduþo þat oc drogo saman sveit micla oc vildo glata Paulo oc [lerisveinom hans. En cristner menn comu þeim a braut unndan ofriðe oc fylgþo þeim til borgar þeirar, er Aþenis heitir, oc beiþ Paulus [lerisveina sinna þar. En er hann sa borgarmenn blota scurþgoð, þa gek hann til manna mótz oc talþi tru firer Gyþingom oc heiþnom monnom. En spekingar þrætto i gegn oc matto eigi sigr vega a honom oc undruþoz melsco hans oc melto meþ ser: „Hvað þegna er sia enn orþsøri maþr, er oss boþar ny unndr?“ En þat undruþoz þeir mest i kenningom hans, er hann boþaþi Jesum Cristum oc upriso dauþra manna. Þa toco þeir Paulum oc leido hann til hofs Opens oc melto: „Vita vilom ver, hvillic kenning er, þviat þu berr nyia breytne i eyro oss.“ En Opensborgar(!) menn soto avalt snafðir til þess at fregna eþa spuria neckver ny tiþennde. Þa stoþ Paulus up i miþio liþe oc melte: „Er Opensborgar(!) menn! Toma se ec yðr oc breytne, þviat ec com i hof yðvart, oc fann ec þar stalla þann, er tignapr var ocunnom guþi. En ec boþa yðr þann guþ, er er callet ocunnan, þviat hann er drottinn himens oc iarþar, oc scop hann allan heim, oc byggver hann eigi i hofom þeira, es manna hondom ero geor, oc gøfgasc eigi blotum manna, en hann gefr øllom heilso oc lif. En hann (gerþe) einn mann or iorþo oc sette allar verallder, oc erom ver af honom oc lifum i honom. En ef ver erom hans sceþna, þa scolom ver eigi ætla guþi glict þat, er menn smiþa af tre eþa malme eþa af hugvite sino, or golle eþa silfre (eþa) or steine. En guþ firerlitr þessa otru manna, oc boþaþi hann monnom iþran synda, þviat hann sette dag þann, er hann mun døna of allan heim i retlæti firer son sinn. Þann

40 1 retar Cd. 2 [discipulis eius Cd. 3 [discipulorum suorum Cd

sendi hann i þenna heim til þess at leysa menn fra synþom, toc hann her pisler oc dauða firer alla menn. En guð reisti hæ up af dauða.¹ En er borgarmenn heyrðu sagt fra upriso dæþ þa hlógu sumer menn, en sumer truþo. Dionisius hofshæfði toc tru, oc marger aprer menn með honom.

7. Síþan for Paulus ór Aþenisborg, oc com hann til borg þeirar, er Corinthios heiter, oc bopaði hann þar Gyþingom Jesu Cristz. En (er) Gyþingar melto i gegn tælom hans, þa hv Paulus til heiþinna þjóða oc kendi þeim tru. Crispus het hæ inge þinghus Gyþinga, en sa toc tru oc hiu hans øll oc marg aprer. Þa vitraþiz drottenn Paulo of nott i drome oc mel „Eigi scaltu hrøþaz, heldr melþu orð min, þviat ec mun með vera oc mangi þer granda i þessi borg.“ Þar var Paulus .iii. misser i þeire borg oc bopaði orþ guþs. Síþan riso Gyþingar i ge honom oc rægðu hann við Griclanz iarl, þann er Gallius het, leidu þeir hann firer domstol hans, oc qvaðo hann gera ser os oc biða olög. En er Paulus hafði svaraþ firer sic, þa melte i við Gyþinga: „Ef gløpr næcqverr vere gørr, þa ettem ver at re þat, en þot er eigeþ þretor of lög yðor at eins, þa vil ec dæma af þat.“ Oc matto Gyþingar eki fa af iarli, at hann dæm of þetta.

8. En Paulus for brot or Corinthio oc bopaði tru Crist borgom oc i heropom, unz hann com (til) borg(ar) þeirar, Effesus het, oc fann þar næcqvera lærisveina² Cristz, oc spu ða, ef þeir hefði teket helgan anda. En þeir svoroþo: „E vitom ver gørla, hverr heilag ande er.“ Paulus spurði, hve scirn þeir hefði. En þeir svoroþo oc letoz hafa helga sc Johannis baptista. Paulus melte: „Vissa ec, at Johannes sci lyð ipronarscirn, at þeir tryþe a Jesum.“ En er þeir hey þetta, þa varo þeir scirþer in nomine Jesu Cristi .xii. menn. En er Paulus lagði hendr ifer hofð þeim, þa com heilag ande i ða, oc spaþo þeir oorþna hlute oc melto a margar tungor. Paulus gec i þinghus Gyþinga oc bopaði orþ guþs með mick crapte, oc var hann þar .iii. monaþr oc bopaði Gyþingom or guþs. En er þeir truþo eigi orþom hans oc riso i gegn hono þa hvarf Paulus fra oc samnaþe cristnom monnom i hus ei manuz. Þvi for fram .ii. or, oc naþo aller, þeir er (i) Asialan varo, at heyra orþ guþs.

¹ dōpi *Cd.* ² discipulorum *Cd.* ³ bopodo *Cd.* ⁴ senere vel til tru.

En Paulus postole syndi margar iarteiner, þviat siuker menn
 þo heiler, er sveitaducr hans var lagðr ífer þa, oc flæpo dioflar
 frá opom. Þa freistupo hœqverer otruer Gyþingar at calla a namn
 Jesu Cristz iver opán mann, sem þeir hermpe efter Paulo, oc
 melto: „Ec sere þic in nomine Jesus þess, er Paulus boðar.“
 En .vii. brøþr varo [sener i kennimanna huninge Gyþinga þeira¹,
 es þessa freistopo. En illgiarn ande svarape þeim: „Veit ec
 Jesum oc veit ec Paulum; en hverer ero þer?“ Þa varþ enn
 oþe² maþr laus oc þre(i)f einn hœndom oc barþi apra meþ, oc
 reif³ oll cleþi af ðeim, oc comosc þeir við illan leik a braut or
 þvi huse. Þessi tíþende foro of alla borg, oc varþ hrœzla micel
 yfer Gyþingom oc heipnom monnom, oc tocu marger tru oc
 dyroþo namn Jesu Cristz oc geyrþo iðrun synþa sinna oc hurfo
 fra blotom.

¹⁵ 9. 3Demetrius het silfrsmiþr neqverr⁴ i Effeso⁵, sa er gera
 let silfrhus ok likneski Gefionar, oc dro hann mikinn auþ saman
 a⁶ smið sinne, oc aller⁷ þeir er meþ honom varo i syslo. En
 hann heimti saman alla silfrsmiþa oc melte við þa: „Er⁸ vitop,
 at ver hofum mikinn auþ æxtan a⁹ smiþom varom. En er set oc
²⁰ heyret, at sia maþr Paulus snyr aullom lyð fra blotom, eigi at
 eins i Effeso, heldr of alt Asialand, oc segir¹⁰ eki guþ vera, þat
 er [af handa vercom¹¹ manna hœndom er gert, oc mun hann eigi
 af lata [fyrr, en¹² hann eyþer blot¹³ gypio varrar, er allr heimr
 gœfgar. Oc munom ver þa enskis virþer af [lyðum vorum¹⁴. En
²⁵ er þetta heyrþo [þeir, es a mot Paulo melto¹⁵, þa fylldoz þeir
 auðondar oc reiþe oc gripo lerisveina Paulus¹⁶, þa er a motino
 varo, oc villdo bana þeim. En er Paulus vildi ganga a þing¹⁷,
 þa bonnuþo honom lerisveinar hans oc baþo hann forþa ser. Oc
 gœrþez þreta mikil a motino of [kenning Paulus¹⁸, oc rœgðo sumer
³⁰ hann, en sumer [svoroþo firer hann, en¹⁹ visso eigi [firer hveria
 soc²⁰ þings var kvatt. Þa reis up .i. rikismaþr a þingino²¹, en
³⁵ sa het Alexandr²², oc baþ ser hliopþ. En er þingsmenn²³ sœ,
 at Alexandr²² var Gyþingr, þa villdo þeir trautt²⁴ hlyþa honom oc

¹ rettere: [syner .i. kennimanna hóþþingia Gyþinga ² oþr C'd. ³ Her
 Begyndr Fragm ⁴ nocqvor Fr. ⁵ borg tilf. Fr. ⁶ af Fr.
⁷ silfrsm[iðar] tilf. Fr. ⁸ þer Fr. ⁹ af Fr. ¹⁰ hann tilf. Fr. ¹¹ [mgl.
 Fr. ¹² adr Fr. ¹³ Gefionar tilf. Fr. ¹⁴ [lyþnom Fr. ¹⁵ [allir þeir er
 a mote voru Fr. ¹⁶ Pauli postola Fr. ¹⁷ þeira tilf. Fr. ¹⁸ [kœnn-
 ingar Pauli Fr. ¹⁹ [mgl. Fr. ²⁰ [hvener Fr. ²¹ mote þvi Fr. ²²
 Alexander Fr. ²³ þingmenn Fr. ²⁴ tilf. Fr.

cølluþo einne rædo aller tvær stunder dags oc melto: „Micil Gefion gyðia var, glate [ovinom hennar¹. En Alexandr speking gat stöþvat² lyðinn. Þá melte hann sva: „Allir menn vito, að sia borgarlyðr gæfgar Gefion, oc ma því eigi i gegn³ mela, af því byriar yðr at sevasc⁴ oc dæma eki diarfíga firer lög. En érá leidot hingat saclausá menn .v.6, þa er engi⁷ osoma [buðu gyðiu yðvarre⁸. En ef Demetrius eþa smíþar þeir, es með honom ero, [hafa sanna⁹ sök i gegn nœqerom, þa dæme domendr of¹⁰ þat af lögum, svat sökendr oc heyrendr¹¹ come til; þvíat ver megom enskis ens sanna viser verþa a mote þesso¹², þo at alþýða þreti her i allan dag.“ En er Alexander hafðe þetta melt, þa stöþvafis þyss alþýðo, oc varo lauser latner fœrunautar Paulus, þeir er Demetrius hafði taca latet. Síþan heimti Paulus til sin lerisveina sina oc talþi firer ðeim, aðr hann fœre¹³ or borg.

10. [En hann for til Macedonia oc var þar, unnz¹⁴ hann com i borg þa, er Troades heitir, oc var þar .vii. daga [meþ leri sveinum sinum¹⁵. En a einom þvatdege com mart manna¹⁶ a heyra orð [hans, en hann talþi¹⁷ firer ðeim alt til miþrar nœtr. En ungr maþr nœqerr [het Euticius¹⁸ sa sat við glug oc heyrð þaþan til orþa Paulus¹⁹. En er Paulus talþi lengi, þa sofnaf enn unge maþr oc fell ofan²⁰ af vegg oc lamþez. Þa com Paulus til hans oc stoþ ifer honom lengi oc bað firer honom oc melti við þa, er hia stoþo: „Eigi scolo þer hryggvaz, ønd es enn með²¹ honom.“ Þa lifnaþi Euticius, oc hugguþoz þeir [er hia stoþo oc ðaucuþo²².

11. En annan dag for Paulus or þeire borg oc ste a sciþ [meþ lerisveinom sinom²³, en þat var litlo efter pasca, oc for þeir [leiþar sínar, unz þeir comu²⁴ i stað þann, er Militur heitir. En þat var eigi langt fra Effeso. Þa ætlaþi Paulus a hafa [þar scamma dvöl²⁵, þvíat hann vildi coma til Jorsala a hvitadögum, ef [þat mœtti verþa²⁶. Þa sendi Paulus efter øllom forraþsmonnom kristninnar²⁷ i Effeso, at þeir kveme til hans

1 [saal. Fr.; hvn ovinomi hans Cd. 2 stodraþann Fr. 3 of tilf. Fr.
4 saal. Fr.; setasc Cd. 5 þer Fr. 6 mgl. Fr. 7 aungvan Fr. 8
[saal. Fr.; bauþ gyðio varri Cd. 9 [saal. Fr.; sœ Cd. 10 mgl. Fr.
11 veriandr Fr. 12 þvisa Fr. 13 braut tilf. Fr. 14 [Þa for hann
Macedoniam, þar til er Fr. 15 [saal. Fr.; cum discipulis suis Cd. 16
lið Fr. 17 [guds, oc talþi Paulus Fr. 18 [saal. Fr.; sa er E. het. En Cr.
19 Pauli Fr. 20 opinn Fr. 21 i Fr. 22 [Lacune i Fr. 23 [saur
Fr.; cum discipulis suis Cd. 24 [dag fra degi, þar til er þeir kvæmo Fr.
25 [scaumma(!) dvöl i Asia Fr. 26 [sua mætti vera Fr. 27 tilf. Fr.

Miletum. En er þeir comu, þa melte hann við þa: Ér vitop
bróðr¹, síðan er ec com i Asiam, hversu ec var með yðr of² alla
tið oc þionaða ec³ guði með öllum litleti oc bönum oc meingæfom,
þeim es mer barosc at hende af raðom Gyðinga. En ec sparða
5 þa eigi við yðr nytsamligar kenningar, oc boðaða ec Gyðingom oc
heifnom monnom synða iðrun oc tru drottens⁴ Jesu Cristz. En nu
fer ec til Jorsala, oc veit ec eigi, hvat mer mon þar at hendi berasc,
nema þat at heilagr ande [vitrar i borgom, at ec muna þundinn
vera oc pindr, en ec hrepom þat eigi⁵, þvíat ec spari eigi licam
10 minn til pisma [firer nafni drottins mins⁶, at ec fylla þionosto
hans, [þa er⁷ hann gaf mer [at boða orð⁸ miscunnar sinnar. En
ec veit, at ér munop mic eigi síðan sia, þeir es nu [ero her stader.
Fyr⁹ því vatta ec nu i dag, at ec em saclaus við alla¹⁰, þvíat
ec sparða alldregi at kenna yðr heilsorað. Hygget at yðr oc allre
15 hiorð¹¹ yðvarre! þeir menn einkom¹², er heilagr ande setti
byscopa iver cristni guðs, þa er hann leysti alla sino blope. En
ec veit, at efter brautsför mina muno coma olmer oc grimer vargar
til hjarpar¹³ þessar, oc af yðr siolfom muno hefiasc villomenn, þeir
es leiða muno lerisveina efter ser. Af því veret ér varer¹⁴, oc
20 minnez er kenninga þeira, es ec kennda yðr .iiii. vetr, þa er ec
var¹⁵ með yðr. En nu fel ec yðr guði a hennde, þeim er mattøgr¹⁶
er at efla¹⁷ orð miscunnar sinnar oc gefa yðr erfð með öllum
helgom. Ér vituð sialfer, at ec girndomsc¹⁸ eigi golz¹⁹ yðvars
ne silfrs ne clæpa, þvíat hendr þessar unno til þess²⁰, er ec þurfta
25 at hafa oc þeir, er með mer varo. Ec synða yðr, hversu yðr
byriar at vinna oc tæia²¹ siucom oc valopum oc minnasc orða
[drottins vars²² Jesu Cristz, þvíat [þat er sæligra²³ at gefa en at
þiggja. En er Paulus hafði þetta melt, þa fell hann a kne, oc
varo þeir aller saman a bönom. Þa urðu aller hryggver oc oglæper
30 oc greto þat, er Paulus sagðisc²⁴ eigi mundo aftr coma. En aller
leido hann ovan til siovar bepe carlar oc konor.

12. En Paulus ste a scip oc forunstar²⁵ hans, oc foru

1 fratres Cd. 2 um Fr. 3 [saal. Fr.; þionaði Cd. 4 dominus Cd.
5 [vittrapi, at i aullom borgom mon ec vera bundinn oc pindr, en ec
mon þat eigi hræðaz Fr. 6 [saal. Fr.; pro nomine domini mei Cd.
7 [saal. Fr.; þvíat Cd. 8 [saal. Fr.; firer Cd. 9 [hæyra kænningar
minar. Af Fr. 10 yðr tilf. Fr. 11 rettet; þiorð Cd., iorð Fr. 12
mgl. Fr. 13 saal. Fr.; iarpar Cd. 14 vackrer Fr. 15 vare Fr. 16
mattigr Fr. 17 efna Fr. 18 girnumz Fr. 19 gullz Fr. 20 allz
40 tilf. Fr. 21 tæia Fr. 22 [saal. Fr.; domini nostri Cd. 23 [hann
sagði sællegra vera Fr. 24 sagði sic Fr. 25 foronautar Fr.

[dagfare, unz þeir como¹ i borg þa, es Cesarea heitir, oc toco þa gisting i húsom [Philippus diacns², þess er .i. var af .vii. enom fyrstom diacnom, [þeim er postolar hófðo vigða i Jerusalem³. En hann⁴ atte dótr .iii. helgar meyar, þær er spaleizanda hófðo tekit⁵. En er Paulus dvalþiz þar nœqeria daga, þa com spamapr a s Gyþingalande, sa er het Agibus, oc toc hann gyrþel Paulus⁶ batt hendr sínar [oc fôtr⁷ oc melte: „Þa(t) vitraþe heilagr ande⁸ at sa þegn, er þenna gyrþel a, mun bundenn vera i Jerusalem⁹ seldr i hendr heiðnum¹⁰ þjóðom. En er lerisveinar Paulus heyrþo¹¹ þat, ða baþo þeir [hann aftr hverfa oc fara¹² eigi i Jerusalem¹³ Paulus svaraði: „Fyrer hvi mœþi þer, brøðr¹⁴, hiarta mitt i grat¹⁵ yðrom, þviat ec em eigi at eins buenn at vera bunndinn, held¹⁶ at¹⁷ deyia i Jerusalem [pro nomine domini Jesu Cristi¹⁸. Er En efter fa daga for¹⁹ Paulus i Jerusalem [oc lerisveinar hann²⁰ fylgþo honom oc margir aðrir Cesareamenn. En bræþr toc²¹ fæginsamliga vit honom, er hann kom i Jerusalem²² oc for [han annan dag²³ at finna Jacobum postola oc aðra bræðr²⁴, es þa²⁵ varo, oc sagþi²⁶ þeim, hveria hiolp guþ hafði gefit heiþnom þjóþo²⁷ firer kenningar hans.

13. [Jacobus varþ fegenn oc brøþr²⁸, þeir es með hono²⁹ varo, oc gærþo³⁰ þacker guþi oc melto³¹ við Paulum: „Þu veiz³², broþir³³, at aller Gyðingar halda rikt log sin. En þeir hafa hey³⁴ sagt fra ðér, at þu [brytr log Moyses oc bannar monnom um³⁵ scurþarscirn oc gengr inn i kirkior með³⁶ heiþna menn. [Af þ³⁷ vi gærþu þat, es ver meðom, oc hreinsasc firer forner, apr þu gang³⁸ inn i mustere þeira með³⁹ sörunauta þina, oc muno þa Gyþingar reyna, at þat er lygi ein, es þeir heyrðo sagt fra þér, ef ðu hell⁴⁰ lög þeira.“ Þa gærði Paulus, sem þeir melto, oc gek eigi inn i mustere, apr .vii. dagar varo lifner, þviat Gyþinga lög buþo, ⁴¹ at sa scyldi eigi ganga i mustere a næsto vico, es samvistom hef⁴² veret við heiþna menn⁴³. En er Gyþingar, [þeir er af Asia vo⁴⁴ komnir⁴⁵, sa Paulum i mustere epter .vii. daga, þa vocþo þe⁴⁶ ir

1 [dag fra degi, þar til er þeir kvamo Fr. 2 [Philippi diacn Fr.
3 [mgl. Fr. 4 mgl. Fr. 5 [mgl. Fr. 6 saal. Fr.; Gyþinga Fr.
7 [at hann færi Fr. 8 saal. Fr.; fratres Cd. 9 oc Fr. 10 [saal. Fr. 11 gæck Fr. 12 [tilf. Fr. 13 saal. Fr.; fratres Cd. 14 saal. Fr.; dixit Cd. 15 fratres Cd. 16 [En er bræðr, þeir er m. ef Jacobo voro, hæyrþo þat, þa gærþo þeir Fr. 17 saal. Fr.; atolo Cd. 18 saal. Fr.; fratres! Cd. 19 [briotir lang Moysi oc bannir scurþarscir Fr. 20 [mgl. Fr. 21 [tilf. Fr. 22

[styriolld micla i¹ lyðnum oc melto oc colluþo hátt: „Sia maþr
er andscoti laga varra oc lyðs vars, oc viller hann alla þioð oc
leiper heipna menn i mustere vart oc saurgar helga stapi.“ En
þeir höfðu set þann mann, er Trifonius het, fara með Paulo or
Efeso oc i Jerusalem, oc etluþo þeir, at Paulus hefði þann leidan
i mustere². Þa dreif margr lyðr þangat, oc gripo þeir Paulum
oc drogo ut or mustere oc luco astr durom⁴. En er Gyþingar
vildo bana Paulo, var sagt greifa þeim es [Lisias Claudius⁶ hét,
at styriolld mikil gorpisc i Jerusalem. Þa com Lisias [með
riþeralið⁷ oc toc Paulum or hondom Gyþinga oc let binnda .ii.
rekendom oc spurði, hverr hann vere. En er hann matte enkis⁸
viss verða [ens sanna⁹ firer ðys alþýðo, þviat hverr callaði [sem
mátte¹⁰, þa let hann leiða Paulum i byrgi neqvert, þangat er eigi
matti alþýða comasc. Þa spurðe greifenn, hvat þegna¹¹ hann
vere, eða hvi styriolld¹² geyrþez af því. Paulus svarði: „Gyþinga
cyns em ec oc etzcaþr or eyio þeire, er Þarsum¹³ heitir, oc or
þeiri borg, er þu munt cunna. En ec bið ðic, at þu leyver¹⁴ mer,
at [ec coma til mótz oc mela firer lyðnom oc coma¹⁵ orþom firer
mic.“ En er greifenn lovaði¹⁶ þat, þa stoð Paulus i loftriði eino
oc bað ser hliops oc¹⁷ melte a ebresco: „Heyri þer, bróþr¹⁸, þa
scynsemi, er ec mun¹⁹ gialda firer mic.“

14. En er [hann melte²⁰ a ebresca tungu, þa gafsc²¹ honom
hlið, oc melte hann sva: „Ec em Gyþingr oc ætscaþr or Þarso.
En mic sæði Gamaliel i þessi borg oc kendi mer lög sefra
yðvarra²², oc helt ec þeim²³, sem [er vitof²⁴ aller, oc var ec
gagnstopomaþr þeim, er a Jesum truþo, oc [efða ec þa²⁵ til pisma
oc dauða²⁶, sem höfðinge kennimanna yðvarra berr mer vitne, er
mic sendi með ritom i Damasco at²⁷ leiða bunnðna i Jerusalem
alla cristna menn, [þa er þar mætti finnaz²⁸. En þa er ec atta
scamt til borgarennar, þa scein ifer mic lios miceþ af himne at
mipiom dege, oc tell ec til iarþar oc heyrða ec røð mela við mic:
Saule, Saule, [hvat søker þu at mer²⁹? Ec em Jesus nazarenus,

1 [saal. Fr.; micla lygi Cd. 2 mustare guðs Fr. 3 þusti Fr. 4 dyrom
Fr. 5 Judei Fr. 6 [Claudius Lisias Fr. 7 [til með rideraliði Fr.
8 ænskiss Fr. 9 [mgl. Fr. 10 [firir munn auðrum Fr. 11 manna Fr.
12 sia tilf. Fr. 13 Tharsum Fr. 14 lover Fr. 15 [mæla uocqvor orð
við lyðinn oc koma ec Fr. 16 honom tilf. Fr. 17 toc til mals oc tilf.
Fr. 18 oc synir tilf. Fr. 19 syna oc tilf. Fr. 20 [Paulus mælti við
þa Fr. 21 gafo þeir Fr. 22 varra Fr. 23 fast tilf. Fr. 24 [þer
vitið Fr. 25 [batt ec þa oc sællða Fr. 26 bana Fr. 27 taka oc
tilf. Fr. 28 [mgl. Fr. 29 [quid me persequeris Fr.

es þu gærer i gegn. En [ec svarþa oc spurþa: Hvat skal (göra. Þa melte drottenn við mic: Ris up þu oc far i Damas oc [mundo þa viss verþa¹, hvat þu scalt göra. En er ec mæcki sia firer micleic liosens, þa toco forunautar minar i hamer oc leido mic i Damasco. En Annanias, vitr maþr oc gat vitne allra borgarmanna, com til min oc melte: Saule brof sagði hann, tac þu syn þina. Ec sa þegar, oc melte hann mic: Guþ [feþra varra syndi⁴ þer vilia sinn, at þu sér it sau oc heyrþer [raudd hans⁵, at þu vatter firer ollom þat er þu oc heyrþer. Fyr því tac þu nu scirn oc svnpalausn i nafni ha En er ec gërða þetta, sem melt var, oc com ec aftr i Jerusal oc var ec þar [a bön⁶ i mustere, þa sa ec drottinn coma til n oc melte hann sva: Scyntu braut or Jerusalem, þvíat menn tæ eigi vitne þat er þu berr of⁷ mic. En ec melta: Firer heyrþu⁸ þeir eigi orþ min, drottinn⁹, at þeir vito, hversu ec s i gegn þeim, er a þic truþo, drottenn, oc var ec við þar stadr, Stefanus vattr þinn var pindr¹⁰, oc varþveitta ec kleði þeira, hann bærþo griote. En drottenn melte við mic: Farþu heþan¹¹, mun senda þic til heiþinna þjóða, at þu boþer ðeim namn mit Þangat til hlydo Gyþingar¹² orþom Paulus. [Þa colluþo þeir melto við gre(i)fann¹³: „Drepðu þenna mann, eigi er hon lift.“ En er Gyþingar [kastoðo klæpum oc¹⁴ oþo at honom villdo vega hann, þa let gre(i)fenn leiþa [i byrgit oc binnda hann beria¹⁵. Þa melte Paulus við .i. hundraðshøfþingia, er at var beria hann: „Er vþr lofat at beria¹⁶ Romaborgar menn¹⁷.“ er hundraðshøfþingi heyrði þetta, melte hann við greifann: „Hj at þu, hvat [þu lætr¹⁸ göra, Romaborgar maþr er sia, er beriom.“ En er Lisias greife heyrði þat sact, [þa spurði hann Paulu ef þat væri satt, at hann væri Romaborgar maþr. En er Paulu qvat þat satt vera¹⁹, þa foru braut þeir, er hann höfðo barþ oc iþraðisc²⁰ greifenn, es hann hafði hann beria latet.

15. En annan dag let greifenn qveðia þings²¹, oc ley Paulum oc [læiddi hann²² a þing Gyþinga, at hann mætti v scyrra, firer²³ hveria sœc þeir rögðu hann. En Paulus visse

1 [er ec spurþa, hvat ec scyllða Fr. 2 [mon þer þar sagt Fr. 3 þa . 4 [saal. Fr.; faþer vár sendi Cd. 5 [tilf. Fr. 6 [tilf. Fr. 7 um . 8 saal. Fr.; heyrþa Cd. 9 tilf. Fr. 10 grioti barþr Fr. 11 þvíat . 12 Judei Fr. 13 [En þa toco þeir at kalla a græivann oc mæltu . 14 [tilf. Fr. 15 [hann inn i byrge oc beria oc binnda Fr. 16 sva t Fr. 17 mann Fr. 18 [saal. Fr.; scalt Cd. 19 [tilf. Fr. 20 oadex . 21 motz Fr. 22 [saal. Fr.; leiþa Cd. 23 um Fr. 24 vera tilf. Fr.

1 vinna¹ svéit Jorsalamanna, [apra ivergyþinga, er truþo uprisu
 2 daupra manna, en apra Saduceorum², er eigi truþo [upriso þeira³,
 3 oc melte hann⁴ við þa: „Ec em ivergyþingr⁴ at øllo cyni oc
 4 [dæmþr firers⁵ þat, er ec boþa⁶ upriso daupra, at er truet því.“
 5 En er Paulus melte þetta, þa sciftez⁷ alt Gyþinga liþ i tva stapi,
 6 oc gærþisc⁸ styriold i lyðnom, oc riso up neqerer ivergyþingar
 7 [at tœia⁹ Paulo oc melto: „Saclaus er maþr sia oc hevir [eki
 8 til¹⁰ gørt.“ En er mikit sundrþyki gortiz meþ Gyþingom¹¹, þa
 9 [ugþi greifenn, at þeir myndi bana Paulo, þvíat marger vilia
 10 glata¹² honom, þa sendi hann riþera sina oc let braut taca Paulum
 11 or clandi þeira, oc leidi hann¹³ i byrgi. En a annarri nott
 12 vitraþesc drottenn Paulo oc melto við hann: „Vestu¹⁴ staþfastr,
 13 þvíat sva byriar þer at vatta namn mitt i Romaborg, sem þu
 14 vattaþer i Jerusalem.
 15 16. En er dagr com, þa hurfo saman meirr en¹⁵ .xl. Jude-
 16 orum¹⁶, oc strengþo þess heit, at þeir mœndi¹⁷ eigi eta ne drecca,
 17 apr þeir [banaþe Paulo¹⁸. Siþan melto þeir við kennimenn
 18 Gyþinga: „Heit hœfum ver strengt, at ver scolom [vega Paulum,
 19 aðr ver bergem eigi a mat varom¹⁹. Af því seget er þetta Lisias,²⁰
 20 greifa, at hann leiþe Paulum a mot, svasem²¹ [er vilit enn²² heyra
 21 scyrra orþ hans. En ver monom vera²³ at vegu hann, fyrr en
 22 hann comi alt til motzens. En [stadr var hia .i. vinr Paulus²⁴ oc
 23 heyrði orð þessi, oc²⁴ for hann þegar oc sagþe Paulo vælar²⁵
 24 þeira. En Paulus senndi hann²⁶ til greifans meþ einom hundraðs-
 25 hæfðingia, þeim er byriafi mál [hans. En sa for oc melte við
 26 greifann, es þeir como þar²⁷: „Paulus bandingi [senndi mic, lattu²⁸
 27 hingat leiþa þenna inn unga mann, oc vil hann segia þer nœqver
 28 tiþenndi.“ Þa toc Lisias i hœnd honom oc leidi hann fra øþrom
 29 monnom, oc spurði, hvat hann vildi honom segia²⁹. [En sa
 30 mælti³⁰: „Gyþingar muno coma a morgen oc biþia, at þu leiþer

1 tvænna Fr. 2 saal. Fr.; þa Cd. 3 [mgl. Fr. 4 saal. Fr.; iver-
 gyþinga Cd. 5 [saal. Fr.; dæme ec Cd. 6 trui Fr. 7 scilþiz Fr.
 8 þræta mikil oc tilf. Fr. 9 [oc tyþo Fr. 10 [nihil illt Fr. 11 Judeos
 Fr. 12 [ætlaði grevinn, at þeir mendo bana Paulo Fr. 13 inn tilf. Fr.
 14 Verþu Fr. 15 an Fr. 16 saal. Fr.; riþera Cd. 17 scyldu Fr.
 18 [vægi Paulum Fr. 19 [ongo bergia, aðr ver vægum Paulum Fr. 20
 Lisee Fr. 21 saal. Fr.; sicut Cd. 22 [þer scylet Fr. 23 bunir Fr.
 24 [er þæssar vælar hæyrðe systursunr Pauli, þa Fr. 25 rað Fr. 26
 þegar þenna mann Fr. 27 [hans, oc mælti vit græivann Fr. 28 [bað
 40 mic Fr. 29 sagt hafa Fr. 30 [tilf. Fr.

Paulum a þing¹, svasem² spyria scyle hann nœqverrar scynsema. En þu skal(t) eigi trua þeim, þviat meirr en .xl. manna strengþó þess heit, at þeir myni vega Paulum, oc ero þeir buner, fyrr en hann come a þing til motzens.“ En er greife heyrði þetta sact, þa heimti hann þangat .ii. hundraðshöfðingia, oc melte við þa: „Faret er til (með) .ii. hundrot ríðera oc önnor .ii. .cc. borgar-manna, oc veret buner, er fiörþungr er af nött, oc faret með Paulum, unz er comet i Cesaream til fundar við Felicem iarli.“ Ríðerar gærho, sem þeim var boðit, oc fylgþó Paulo of nöttana i Cesaream oc seldo iarli rit greifans. En þessi orþ stopo a rite því.

Claudius Lisias sender q. Felice iarli. Þenna mann sa ec rögþan af Gyþingom oc rapinn til bana. En ec com til með lifo miclo, oc leysta ec or clandi þeira oc leida ec hann a þing, oc vilda ec vita, firer hveria sœc hann væri rögðr, oc fann ec, at þeir sæcuþo hann of nacqvæt afbrigþ laga 3 sinna. Oc hevir hann eki þess gært, es hann se dauþa verþr. En þa er ec fra, at Gyðingar rebo fiöraþom umb hann, þa senda ec hann til þin, oc mun ec þangat boþa sauconautom hans, oc scola þer dœma of þetta aller saman.

En er iarli hafði leset rit þetta, þa let hann varþveita Paulum, unz Gyþingar como.

17. En epter .v. daga com Annanias höfþingi Gyþinga með nœqveriom rikismanna, oc toco at rögia Paulum. En þa melte .i. þeira, en sa het Tertullus: „Síþan er ver comum til þin, ena baxti (i)arl, þa biþum⁴ ver frið mikinn, þviat þu hegner allar osoma. En ver fundum þenna styrialdarmann, er of allan heima (mun) bioþa osoma Gyþingom, oc truer a dauþan mann oc leiþer heiþna menn i musteri vart. En ver gripom hann oc vildom dœma hann at laugom varom. Þa bar Lisias greife oss ofliþi oc leysti hann or hondom varom, oc sendi oss til þin, at þu dœmþer of þessa hlute, þa er þu spyrr it sanna.“ En er hann hafði þetta melt, þa boru Gyþingar vitni orþom hans oc qvoðo þat satt vera. Paulus svarape oc melte við iarli: „Lengi hefi ec vitað þic höfþingi(a) þessar þioðar, oc mattu scilia með scynsemi þat er ec : svara firer mic. Þat mattu vita, at ec com eigi meirr en firer .xii. dogom i Jerusalem; þretta ec við mangi i mustere ne i þinghusom Gyþinga, oc dro eigi saman sveit i borgom, ne gærhoag

1 mot Fr. 2 sicut C'd. Her ender Fragn. 3 Synes rettet hertil i Cd. fra oprindeligt þunga. 4 bioþvm Cd.

stýriðld ne sundrþýki lýðs, svat þeir mege mer sacar a því fíana, er mic rög(i)a. Villa necqver er i Jerusalem, su er menn þræta umb upriso dauþra manna. En ec true guði þeim, er feðr varer trúðo, oc truec því øllo, es ríteð er umb hann oc i logom er oc a bocom spamanna er, oc upriso dauþra manna, sem feþr varer. En ec com til þess i Jerusalem at gæfga guð oc sœra honom forner oc at duga frændliþi mino i olmosogæþi. En þeir segi nu, ef þeir fundu næcquer(i)a illzco i mer, nema þat er ec callaþa a þing(i) þeira oc sagðac dæme of upriso dauþra.“ En Felix iarl dvalþi at dæma of mal þeira oc sende aftr Gyþingana i Jerusalem. En hann bauþ e(i)nom .c.hofðing(i)a at varþveita Paulum, svat hann vere i fríðe oc cœ(m)esc þæ(y)gi a braut, þviat Felix iarl (h)ugþi, at Paulus mœndi fe undan leysasc, oc com hann opt til mals við hann oc spurþi marg(ra) hluta. En Paulus talþi firer honom tru¹⁵ oc retlæti.

18. En efter .ii. vetr gerþisc iarlascripti, þviat þat var lög, at ymser være iarlar, þeir er iamco(m)ner varo til veldes. En Felix let binda Paulum, aþr hann sœri braut, oc lifði hann þat efter Gyþingom. En sa het Festus, er þa toc við iarldome i²⁰ Cesaria, oc for til Jorsala .iii. dogom síþarr. Oc como til Gyþingar oc rögðo Paulum oc baþo iarlenn, at hann leide hann i Jerusalem. En þeir biuggosc² við því at vega Paulum, aðr hann comi til borgarennar. En Festus sagði Paulum halldinn mundo vera i Cesaria, oc baþ hann fara með ser þangat þa, er sacar²⁵ þottosc eiga við Paulum. En er Festus iarl hafði vico veret i Jerusalem, þa for hann i Cesaria, oc fylgðo honom Gyþingar mærgar. En er hann sat annan dag a domstole oc let hann þangat leiða Paulum³, oc logo (Gyþingar) a hann, es þeir matto eigi sannar sacar finna a hendr honom, þviat Paulus vann þat sannat, at hann hafði hvartki geyrt i gegn guðs lögum ne manna. Festus iarl vilde sva gera, at Gyþingom mætte hellz lica, oc melte hann við Paulum: „Vildo þat, at ver farem i Jerusalem oc dæme(m) þar of þessi mol?“ Paulus svaraði: „Fyrer domstole keisera byriar mer at standa, oc scal ec þar dæmþr vera, en eki geyrða ec Gyþingom til meins, sem þu veizt eigi ogærr en ec.³ En ef ec gærþa nacqvæt þat, es bana se vert, þa forþomc ec eigi banann. En ef ec görða eke þat, es mic megi rögia, ða er rett, at ec na lögum, at keisare dæme, ef Jorsalamenn bioþa mer olæg⁴.“

1 at tilf Cd. 2 byggjosc Cd. 3 p^o Cd. 4 oleig Cd.

Festus melte: „Alz þu kvader keisera til þins máls, þa scaltu þangat fara.“

19. En er þaðan liðu nœqer dagar, þa com konngr, s er Agrippa het, i Cesaria, þviat hann atti aurendi við iarl. E er hann var þar marga daga, þa sagði iarl fra Paulo oc melt sva: „Þenna mann let Felix i bøndum vera, þa er ec com he En er ec com i Jerusalem, þa baþo mic Gyþingar, at ec scyl hann til bana selia oc þeim siolfom i hendr, en ec svarapac, eigi være Romaborgar lög til at leiða mann til dauða, fyrr hann come sialfr firer sic orþi oc eiþe. En er Gyþingar comu hær, þa let ec Paulum leiða hingat firer domstol minn, oc baro þeir aungar sannar sacar a hendr honom, þær er hann þettisc saþr, en þeir søcuþo hann of nœqeria nybrötne tru sinnar oc of Jesum nœqern dauðan, en Paulus segir hann lifa. En ec kun na eigi of dōma, þa bauþ ec honom i Jerusalem, at hann domesc þar. En hann lez vilia hafa dom keiserans.“ Þa melte Agrip þa konngr: „Sia villda ec þann mann.“ Þa let Festus leiða Paulum fyrer auglit konngs oc alla eno æzto menn borgarennar, oc melte sva: „So þu nu, Agrippa, þenna mann, er aller segia lygi-mann vera, oc qveþa honom eigi lift vera. En ec finn enga sœc i honom, af ðvi ætla ec at senda hann til k(e)iserans, sem hann bōnde sialfr. En ec veit eigi, hvat ec skal segia keisera i Frisþom hans. Af því spyr ec hann nu, oc segi hann nu sialfr Fraser þat, er ec mega rita oc senda keiseranom, þviat ovist er at senda bunndinn mann oc scýra eigi socena.“

20. Þa melte Agrippa við Paulum: „Lofat er þer nu at svara firer þic.“ Þa svarapi Paulus þeim scynsemi oc melte sva: „Ef ec nae at svara firer mic i dag, þa mun mer vel ganga m við þic, konngr, of alla hluti, þa er ec em rœþ(r) af Gyþingom, þviat þu veizt lög þeira. Oc vitu aller Gyþingar upruni mina, þeir villde þat satt lata, þviat ec heelt cinna fastas(t) lögom þeir oc em ec enn stafstrafr i þeiri van, er guþ hiet seþrom vorom, oc alt lif vart truer oc vætter, at fram muni coma, þviat vetrum aller, at guþ lifgar dauða. En firer ða tru oc van em rœþr af Gyþingom. En ec stoð fyrst i g(eg)n namne Jesus enadversca, oc let ec marga hans menn setia i bōnd, oc toc velldi af hōfði(n)g(i)om at setia til pisle þa, er a hans nam trupu. En er ec for slicis eyrendes i Damasco, þa com iver mīc lios solo biartara of miþian dag, oc heyrþa ec rōd mela við mic:

1 menn Cd. 2, doms Cd. 3 7 (d. e. oc) Cd.

Saule, Saule, hvat sækir þú at mér? Ec em Jesus nazarenus, sa
er til þess syndom þér, at þú berer vitne mitt i þeim hlutom
ellom, er ec vitra firer þér, oc mun ec sennda þic til margra
þioda, at þú leiðir menn fra myrkrom til lios oc fra fianda villo
til tru. En ec trúða himnescre vitrun, oc for ec at boða synda
ifron, Gyþingom fyrst oc Jorsalamonnom, en síðan heiðnom
þiðom. En firer þessa sæc drogu Gyþingar mic or mustere oc
vildo bana mér. En guþs craptr hliðe mér alt til þessa dags,
þviat [ec boða: eki annat Gyþingom oc heiðnom þiðom, en þat
er spamenn sægðu at verða myndi, beði pisl Cristz oc uprisa
daupr(a), oc hygg ec þat, konongr, at þú truer því er spamenn
segja.“ Agrippa svarar: „Leitar þú þess i sumom malom, at ec
scyla cristenn verða?“ Paulus svarar: „Slica tru, sem ec hevi,
æski ec eigi at eins, konongr, þér, heldr øllom þeim, es þessi
orð heyra i dag.“ Þá baro þeir konongr oc iarl saman rað sin oc
rapunstar þeira, oc syndesc øllom Paulus vera saclaus oc eigi
dauða verðr. Þá melte Agrippa við iarl: „Nu metti sia maðr
laus vera, ef hann hefði eigi sialfr nemndan ke(i)serann at dæma
of sic.“

21. Þá var Paulus seldr með øðrom bandingiom .c. hæðþingia
 þeim er Julius het, en hann atte før til Romaborgar. Þá stigo
 þeir a scip oc snöru a leið før sinne. En før þeira varð sein,
 þviat þeim gaf tröt byri. En þeir foru með Asiolande, unz þeir
 comu til eyiar þeirar er Creta heitir, en þa gerði andviðri a mot
þeim, oc logo þeir lengi við ey þa oc biðu byriar. Þá var eigi
 langt til vitrar(!). Þá melte Paulus: „Þat se ec, bróðr, at her
 munu menn skapa þiða bæði scips oc fiarins, oc er þo micil van,
 at menn fae hasca, ef ver forom fra eyio þessi i haust síðan.“
En Julius trúði þeim, er firer scipi reðu, en eigi því er Paulus
 sagði, oc ætlaðu hann at fara til Feneyiar, ef byr gæfi, oc vera
 þar u[m vetrar] meginbyri. En ef sunnanveðr vere, þa bað
 Julius taca til segls. En er þeir hófðu scamt fra lande siglt, ða
 laust i gegn þeim landsyunningi sva opom, at þeir urðu at leggja
 scip i rett. En er sær toc at störsca, þa urðu þeir at casta
farme oc letta scip. Þat var morg dæg, svat eigi sa himintungl,
 oc mæðosc menn af culða oc af hungre, svat flester ørvættu ser
 lifs oc heilso. Þá stop Paulus up millom þeira oc melte: „Þat
 byriar, bróðr, at er hlyðit mér, oc fœret eigi braut i hausti or
 Creta, oc myndo þér eigi fa skapa þenna. En nu scola þér við

þat huggasc, at ver munom aller til landz comasc af brotno scip
 þviat engell guþs, þess er ec þiona, syndiz mer a þessi nott
 melte sva: „Hrøþiz eigi er, Paule, þviat þu munt til Rumaborga
 coma, en guþ veiter þer lif allra forunsta þinna. Veret er hug
 stigner: oc hrøster, þviat guþ mun enda heit sitt við oss,
 munom ver coma til eyiar nøyverrar.“ En þa er .ii. vicor hat
 hriþin veret, þa goto nøyverer menn, at sæi land firer stam
 En þa er þeir fundu bratt, at miþiom scipti oc þeir nolguþ
 land, þa costuþo þeir akerom sinom oc biþo sva dax. En þa
 dagr com, þa melte Paulus: „Lengi hœfom ver nu møder ve
 af hungri oc culþa oc miclo vase, af ðvi scolom ver mat ta
 at ver megem hressasc.“ En þa er aller hæfðo fœzlo tekit,
 letto þeir scipit oc cœstuþo farme utanborz. En þar var vicscart
 es þeir varo at comner, þa heimto þeir up ackere oc drogo
 segl oc lœgþo at lande. En þa er scipit kendi grunnz, þa leyst
 þat alt i sundr at scutstafne. Þa hliþo utan borz fyrst þeir,
 synder varo, oc comosc sva at lande. En þa kendu þeir, hvar
 þeir varo comner, en þeir varo comner at eyio þeire, er Militene
 heitir. En þeir cyndo eld mikinn, es þeir como a land, oc vermaþu
 sic, þviat frost var at. En þa er Paulus samnaðe trosom til elz,
 þa hrœþisc ormr at hendi honom. En þa er landzmenn so
 ormenn hanga a hendi honom, þa melto þeir meþ sér: „Sia ei
 morþingi eþa vigamaþr, er veþr hriota við honom a sæ, en dy
 granda honom a lande.“ En Paulus hristi ormen af hendi ser
 oc sacaþi hann eki hœnd hans. En lyðrenn stop oc sa a hann o
 hugþi, at hann myndi falla niþr dauþr. En þa er þeir so, a
 hann sacaþi eki, þa hugþo þeir hann guþ vera. En hofðingi eyia
 þeirar het Puplius, en hann toc við Paulus oc fœrunstum han
 oc varo þeir þar .iii. daga. En faþir Puplius hafði lengi riþu
 siucr veret, en er Paulus com til hans oc baþ firer honom, þ
 reis hann up heill. En er sia iartein spurþisc, þa fœrþu eyia
 sceggjar þangat alla siuca menn, oc toco þeir heilso aller eyia
 sceggjar oc vegsomuþu Paulus oc fœrunsta hans, oc fingo þei
 ollum scipveriom hans alla reiþo, þa er þeir þurftu at hafa til
 br(a)útfarar. En efter .iii. manoþr stigo þeir a scip, þat er þar
 hafði uppi stapet of vetren, oc leto fra landi, er þeim gaf byr,
 oc foru þeir siþan, unz þeir como til Rumaborgar.

22. En er cristner menn frógo, at Paulus for til Ruma-
 borgar, þa runno þeir a mot honom langa leið oc felldo tar firer

1 hugsteigner *Cal.*

fagnaþe. En þa er Paulus sa liþ þeira, þa gærþi hann þacker
gupi meþ trausti. En er hann com til Rumaborgar, þa var honom
lofat, at hann væri þar, er hann være hvartki byrgþr ne bundinn,
oc var hann under varþhalldi eins ríþera. En efter .iii. daga
5 heinti Paulus til sin necqeria af Gyþingom oc melte við þa:

Ec em senndr bundinn i hendr Rumaborgar monnom yr Jerusa-
lem, en ec hefi eki gørt i gegn lýð yðrum ne logum feþra yðvarra.

En þa er ec svaraða firer mic, ok rikismenn þottosc vist vita, at
ec var saclaus oc eigi dauða verþr, þa villdo þeir mic undan

10 lata ganga, en þa er Gyþingar melto i gegn, þa varþ ec scylldr
 at þíþia þess, at ec neþa yprom fundi oc hafa þat es keisere vill
 dæma.“ Gyþingar svorþo: „Engi hefir hingat comet af Gyþinga-

landi at rægia þic við oss ne segia illa hluti fra þer, af því viliom
 (ver) heyra af þer siolfom, hveria scilning þu hafir, þviat villa

15 ferr of yðra sveit, er æll þið mæler i gegn.“ En annan dag como
 Gyþingar marger at heyra orþ Pauli, oc talþi hann firer þeim alt
 til aftans oc minte þa a lög Moyses oc a orð spamanna oc kenndi

tru Jesu Cristz. Þa truþo sumer orþom hans, en sumer eigi, oc
 gerþez þræta micel a milli þeira. Þa melte Paulus: „Nu cæmr

20 þat fram, er heilagr ande melte forþom firer Ysaïam spamann
 við feþr vara: Eyrom muno þer heyra oc scilia eigi, augom muno
 þer sia þrifgi of guþs oc þeckiasc eigi, blint er hiarta lýðs þess, oc

byrgþo þeir augo sin oc eyro, at eigi sei þeir ne heyrði, oc villdo
 þeir eigi snuaz til min, at eigi byrga: ec þeim, qvað drottennz.

25 En þat scolo þer vita, at sia þrifgi of er send heipnom monnom,
 oc muno þeir þeckiaz.“ Gyþingar hurfo braut fra Paulo, þa er
 þeir heyrþo þetta. En þa er Paulus fec leyfi af keisera at fara

þangat, sem hann villde, þa var hann .ii. vetr i Rumaborg oc
 bopaði ællom, þeim er til hans como, nomen domini Jesu Cristi,

26 sva at manngi bannaþi honom.

23. En þa er Paulus fórþi fram guþs kenningar, þa comu
 marger til hans or hirþ Neronis k(e)isera oc toco tru, oc ox hvern
 dag fagnaþr cristnom monnom firer kenningom Paulus. Talþi
 hann of dag inn i husi, þa com þar byrli keisera, sa er Patrocles
 het, oc villdi heyra orþ Paulus, oc ste hann up a husit oc sat
 við glug, þviat hann matti eigi inn comasc firer siolþa lýðs at
 heyra orþ guþs. En er Paulus talþi, þa somnaþi byrlinn oc fell
 af huseno oc lampesc oc do. En Paulus visse af helgom anda,
 hvat orþit var, oc melte sva: „Faret er a braut, brøþr, oc berit

1 þa tilf. Cd. 2 dominus Cd.

hingat byrja konungs til min, es er munof finna dauþan ofa fallenn af huse.“ En þeir foru þegar oc fundu hann dauþan, • baro hann inn. Þa undraðisc lyþrinn, er Paulus visse þat, engi hafði honum sagt. Þa melte Paulus: „Biþiom¹ ver all meþ fullri tru drotten, at hann gefi lif þessom manni enom unga. En þa er þeir baþo aller meþ tarom, þa melte Paulus: „E up þu, Patrocle, oc seg, hversu guþ gærþi við þic.“ Þa r byrli up þegar oc sagði, svasem² hann være or svemne vakeþr, toc hann tru oc marger aþrir, er þessa iartein sœ, oc lofuþo gr. En Paulus for braut or Romaborg, er hann hafþe .ii. vetr ■ veret, oc for hann of austrlœnd oc boþaði tru Crist heiþn monnom .ix. or, oc snori morgum lyð fra heiþne oc gærði mar- iarteiner, þær er eigi ero talþar i þessi boc. En er Paulus ■ til Romaborgar annat sinn, þa urþo honum cristner fegner. efter .vii. manofr foru þeir Petrus oc Paulus á einom dege bæ meþ sigri til guþs, svasem sact er i annarri saugu.

II.

Her hefr upp Pals sögu postola³.

Heilagr Pall postoli var fæðingi⁴ a Gyðingalandi, sem i guðs postolar, ok fæddr i eyiu þeiri, er Tharsus heitir. I var ættstorr⁵ maðr, kominn fra Beniamin syni Jacobs. Ol Jacob .xii. sonu, þæ sem allt er Gyðingafolk fra komit, ok sva Moyses, at aðr en Jacob andaðiz, þæ kallaði hann son til sin ok gaf blezan hverium þeira ok spaði fyrir, hvern [þ at hverss þeira kyni⁶ mundi verða. En Beniamin þyðiz dextere, þat er æ vara tungu hinnar hægri handar son. Þvi at⁷ Pall postoli, sa er Saulus het [a unga alldri, e sem hans frændr nafngiptu hann⁸, var kominn fra Beniar

¹ biþiom Cd. ² sicut Cd. ³ Overskriften mgl. i A. ⁴

A *begynder saaledes*: Ver hollðum hatid i dag, sem aullum er kunnikt aa at vera, hinum sæla Pali postola; hann var fæð ⁵ ættstorr A. ⁶ [hvers þeira þrifnaðr B. ⁷ er A. ⁸ [i sem frændr hans gafu honum B.

er su ein sauk til, er hann sitr⁹ til hægri handar a innsigli þafrans, en Petr til vinstri handar, at hann er fra þeim kominn, er hægri handar son pyddiz¹; ok su aunnur, at siðan er hann trúði a Jesum Kristum, giorði hann alldri² hofuðsynd, at því er
5 lemt er. En þær giora manninn vinstri handar mann. Ok þo at guð einn viti hvers manz forlaug, aðr [en skapaðr er³, þa hefir hann þo spámenn latið spa um sumra manna æfvi, hvílikir verða mundu, ok kemr þat her fram, [at þat⁴ er Jacob mælti við Beniamin son sinn⁵, þa er hann blezaði hann, þa skyra sva
10 helgir feðr, at þa spasaugu hafvi⁶ atta Saulus ætmaðr Beniamin[. En þar⁷ segir⁸ sva: Beniamin man arla dags vera skiaðr⁹ vargr, en skipta fæzlu með auðrum at kvelldi. Þat er sva skilit i helgum ritningum, at þetta kiæmi¹⁰ til æfvi Sauli: hann var grimr við guðs kristni a unga alldri ok let drepa kristna menn, en hinn
15 siðarra lut hans æfvi, þa kendi hann kenningar ok þoðaði retta tru, ok saddi sva andligri fæzlu [hverss mannz salu þeira¹¹, er hans kenningar villdi hafva.

2. En þa er Saulus var litið barnn at alldri, þa var hann sendr til læringar i Jorsalaborg, ok nam þar laugbækr Gyðinga
20 at Gamaliele, ok aðrar Gyðinga bækr ok spamanna, fyr því at Gamaliel var þa haufutmeistari i Jorsalaborg ok hafði marga lærisveina [ok fostraði hinn helga Stephanum¹². Ok satu þeir enn helgi Stefanus ok Saulus at einni bok baðir, ok var su grein a skilningu þeira fostbræðra, at Saulus skildi aull laugin til¹³
25 freku, eptir því sem [ritningin þotti til standa¹⁴, en Stephanus hugði mest at merkingunni¹⁵ ok hvat [fram komið mundi af vera¹⁶ af því, er fyrir var spað, eða hverssu¹⁷ langt mundi til þess vera, er lausnin [mundi fram koma¹⁸, su er heitin var Gyðingum. Ok eptir uppstigning vars drottins þa segir Lucas, at Stephanus
30 giorðiz lærisveinn guðs postola ok predicaði retta tru. En Saulus fostbroðir hans hellt Gyðinga laug rikuliga, eptir því sem hann hafði skilið, þa er hann nam¹⁹, at ecki væri iamskylt sem þat. Ok þa er Stephanus var gryttr²⁰ fostbroðir hans, fyr því at hann hellt retta tru, þa var Saulus þar við staddr ok varðveitti klæði

15

1 mgl. A. 2 aungva B. 3 [skapaðr se B. 4 [mgl. ovr. 5 minn A. 6 hefir C. 7 saal. C; þaa A. 8 [er hann sagði B. 9 slægr C. 10 komi ovr. 11 [hvern mann, er B. 12 [tilf. B. 13 með C. 14 [ritningar stöðu til B. 15 mykingu laganna B. 16 [fram komit var B; framkomit mundi verða at vera C; framkvæmt mundi verða D. 17 hve B. 18 [kvæmi fram B. 19 var at námi B. 20 grioti barðr B.

þeira manna, er [þat gerðu¹, ok var i aullum raðum með þeim er Stephanum gryttu, en þotti ser eigi sama at leggja hendr hann. En um þetta ræða² sva helgar ritningar, at Saulus v. sekr allra þeira handaverka, er [at haufðu verit at gryta⁴ Stephanum. Ok er [þat eitt⁵ mark til, at sa er eigi minnr sekr guði, er ræðr, en sa er giorir manndrapit⁶, allra hellz, ef sa haufðinginn, er⁷ ræðr, en hinir hans undirmenn, [ok þo er sva þo at þeir se iafnir menn. En þo visar sva til, at Saulus þot her rettu at fylgia. Ok því auðlaðiz bæen su framkvæmð, Stephanus bað fyr þeim, er hann gryttu, ok mællti sva: Gialtu eigi, drottinn, þessum maunnum [þa synd, er þeir giora i miz drapi¹⁰, þvíat þeir vitu eigi, hvat þeir giora. Ok þa hann likun t handa Saulo fostbroður sinum. Ok eigi er [a þat kveðit¹¹, at aðr. hafvi retz¹², þeir sem at þessu verki voru. Ok er her mark t þess, hvat goðra manna bæenir stoða synðgum maunnum, þo s þeir se [eigi verðir af sialfra sinna verðleikum¹³ at þiggja miskun af guði ser til iðranar ok salu sinni til hialpar þaðan af.

3. En þa er Saulus sa, at hann tok vinfeingi af Gyðingum ok virðing af haufðingium [i moti því¹⁴, er hann giorði ofrið [guð kristni¹⁵, þa beiddi¹⁶ hann at fara til borgar þeirar, er Damasku heitir, ok giora þar ofrið¹⁷ guðs lærisveinum, fyr því at epti drap [ens helga Stephani¹⁸ þa flyðu kristnir menn fyr ofrið c Jorsalaborg til ymissa borga. Ok þa er hann feck þat leyf af haufðingium, þa beiddiz hann brefva ok innzigla [af kenni maunum¹⁹ Gyðinga, at hann skyldi með þeira boði taka all kristna menn, þa sem²⁰ hann fyndi i Damasco, ok leiða bundn til Jorsalaborgar, ok hvar sem hann fyndi i þeiri for. Ok epti þat for hann með micklu sauruneyti til Damaskum, fyr því s hann var einn af hinum rikuztum maunnum i²¹ Gyðingaland. En bref ok innzigli kennimanna merkia dæmi þeira sialfra, fy því at þeira likneski var s innziglunum, ok eru her dæmi t þess gefvin, at þott hinn lærði maðrinn giori eða bioði þat, s hann skyldi eigi, at undirmaðrinn mæ eigi betra sitt mal, þot

1 [þar voru við staddir A. 2 tala B. 3 væri øvr. 4 [gryttu E
5 [þetta B. 6 verkit C. 7 fyrir tilf. B. 8 [er sva er B.
Gialld þu B C. 10 [eptir verðleikum, er mik drepa B. 11 [þat græn
B. 12 snuezt C. 13 [uverðir sialfir B. 14 [fyrir þat B. 15 [krist
num monnum B. 16 beiddiz B D. 17 kristnum monnum tilf. B
18 [Stephani prothomartiris B. 19 [kennimanna B. 20 er B C
21 aa B.

ann giori eptir raungum boðorðum ens lærða eða [hans þungligum dæmum lífvis sins¹. Fyr því at þat er innzigli hverss manz, em hans líking² er, ok sa er tekr goðs manz dæmi til rettra mál, sa berr goðs mannz innzigli með ser til sannenda, en ef andr maðr tekr vand dæmi, þæ [er sem hann beri þau bref þ innzigli, er sialfum honum kemr til hofuðbrotz ok eilífs ofarnæðar, nema hann iðriz ok bæti yfir.

4. Ok þæ er þeir foru ferðar⁵ sinnar einnhvern dag, þæ var sva i moti, at líós mikit kom yfir Saulum, ok voru þeir þæ naliga komnir at borginni. Ok varð þeim otti at mikill, ok fell Saulus af baki allr⁶ til iarðar. Þæ kom raudd yfir hann af himni ok mælti: „Saule, Saule, hvat sækir þu at mer?“ Þæ svaraði Saulus: „Ilverr ertu, drottinn?“ Ok⁷ skyra sva helgar ritningar, at þat bianggi⁸ i spurningu hans, at hann þottiz eigi vita, hvart guð sialfr mælti við hann eða guðs eingill⁹. Þæ svaraði rauddin: „Ek em Jesus [sæ inn nadversski¹⁰, er þu giorir ofrið.“ Her er eptir leitað, [hve nær¹¹ Saulus hafvi ofrið giort drotni Jesu, ok er þat sva at skilia, at hann kallaði ser þæ ofrið giorfan, er [hans lærisveinar voru i ofriði¹². Ok þæ mælti Saulus með otta: „Hvat villtu, drottinn, at ek giora? fyr því at ek [villda því aullu blyða, er þu byðr¹³.“ Þæ mælti rauddin: „Gack þu inn i borgina, ok man þer þar¹⁴ sagtt vera, hvat þer byriar at giora.“ Ok eptir þat leið liosit til himins. En faurunautar Sauli reistu ann a fætr ok leiddu hann æ millum sin inn i borgina ok toku ser ærbergi. En því leiddu þeir hann milli sin, at synin var framnum tekin með aullu, ok var hann blindr þria daga oc þriar ætr, þar til er Annanias var sendr til hans af guði, sem Lucas gir guðzspiallamaðr, ok át hvarki ne drak [æ því meli¹⁵. Meðan ann var blindr likams augum, þæ gaf guð honum andliga syn ma boðorða, sva sem hann segir sialfr i pistola þeim, er hann ar til Galathas [borgarmanna, at hann letz¹⁶ eigi af mannligum listara numið hafva, helldr af vitran drottins Jesu Kristz, þæ ilning er guð gaf honum til rettrar truar, ok svarar hann i þeim tili [umlestramaunnum¹⁷ sinum, þeim er þat saugðu¹⁸, at hann

¹ saol. A; hans þungligum dæmum sins lífs D; þungligum dæmum lífs hans B; hans þungligum dæmum C. ² líkia(!) B. ³ laga B. ⁴ [berr hann B. ⁵ leiðar C. ⁶ allt B. ⁷ Þat B. ⁸ byggi C D. ⁹ englar B. ¹⁰ [nazarenus sa B. ¹¹ [hvenar C; nær D. ¹² [lærisveinum hans var B. ¹³ [vil nu blyða þínu bði B. ¹⁴ þæ øvr. ¹⁵ [mgl. B. ¹⁶ [borgar ok kvaðz B. ¹⁷ umlestrarmonnum C; umbodsmunnum(!) D. ¹⁸ [mgl. B.

mætti eigi kallaz guðs postoli, þar sem hann hafði eigi verit i fauruneyti vars drottins Jesus Kristz, þæ er hann var her i heimi, helldr kaulluðu þeir, at hann væri lærisveinn ok postoli Annania. En hann [svaraði, sva sem aðr var sagt, at þeir¹ hefði einn lærifauður ok Petr, þo at i sinum stað hvarr ok eigi a einni tíð hefði þeir til hans læringar komið.

5. En æ þessu meli vitraðiz drottinn lærisveini sinum þar i borginni, þeim er Annanias het, ok bað hann upp standa ok fara til husa þess manz, er Judas het ok var² i þeim garði, er Rectus var kallaðr, ok leita eptir, hvar Saulus væri af Tharso, „þviat“³ hann [biz nu fyrir³, sagði drottinn, ok vil ek, at þu komir til hans ok gefvir honum syn sina.“ Annanias svaraði: „Heyrtt hefvi ek [saugur af þessum manni⁴, at hann hafvi giort mikinn ofrið þinum⁵ lærisveinum i Jorsalaborg, ok se⁶ nu sendr af Gyðingum með brefum kennimanna at taka alla [þina menn, þæ sem⁷ þitt⁸ nafn lofva, ok leiða bundna til Jorsalaborgar.“ Þæ mælti drottinn: „Far nu⁸ sem ek byð þer, fyr því at ek hefvi giortt hann einvalaker mitt at bera nafn mitt fyrri heiðnar þjóðir, konunga ok iarla, ok iafnvel fyrri sialfva Gyðinga; man ok honum syna, hverssu stora luti ok margar þrautir hann skal þola fyr minu nafni.“ Eptir þat vaknaði Annanias ok for til fundar við Saulum. Ok er hann kom iinn i berbergit, þa kvaddi hann þegar Saulum fyrri ok mælti sva: „Saulle broðir, sagði hann, drottinn Jesus Kristr sendi mik hingat til þin, sa hinn sami, er þer vitraðiz⁹ leiðinni ok sagði þer, hverr hann var, ok sva, at þer mundi erfva¹⁰ t verða at spyrna⁹ i moti haus¹⁰ valldi. Hann sendi mik hinga¹¹ til þin, at þu takir¹¹ syn þina [i minni¹² tilkvamu ok hans m¹³ kunn.“ Ok þegar er Annanias hafði þetta mæltt, þæ tok Saul u syn sina, ok fell af augum hans sva sem [reistr nokkut væri, þæ er fyrir hafði¹³ dregit sialldrin aðr. Ok eptir þat þæ¹⁴ skirð Annanias hann. Ok hafva margir þat fyrri satt, at þæ vær honum Pals nafnn gefvit i skirnninni, en þo af vanda þæ var e¹⁵ stund til þess, er [Saulus nafnn lagðiz niðr¹⁵ af alþyðu. Ok minning þessarrar ferðar ok skirnar Pals postola þæ er honu¹⁶ halldinn messudagr eptir iol, er Conversio Pauli er kallaðr¹⁷

1 [sagði sva, at hann B. 2 tilf. B. 3 [biðr fyrir ser B. 4 [get þessa mannz B. 5 yðrum B. 6 er B. 7 [þa, er hann vissi B. þu B. 9 sporna B. 10 villia ok tilf. B. 11 tækir B. 12 [fyrri mina B. 13 [hreistr hefði verit, þat er fyrir hefði B. 14 mgl. 15 [niðr lagðiz nafn Sauli B.

latinu, þat kaulum ver snuningardag a vara tungu. En sva segia helgar ritningar¹, at þæ er hann reið til Damaskum ok roddin kom yfvir hann af himnum, at hann einn heyrði þæ raudð, en eigi þeir er með honum voru, [en andsvorin sialfs hans heyrðu þeir² er við voru³, eptir því sem hann vattar sialfr: Qui mecum erant, hamen quidem viderunt, vocem non audierunt eius, qui loquebatur mecum. Þetta þyðiz sva: þeir menn er með mer voru, þæ er ek fór til Damaskum, þæ sa þeir liosit, er yfvir mik kom, en eigi heyrðu þeir raudðina þess⁴, er við mik talaði. En þessi atburðr,⁵ er Pall postoli kom til rettrar truar, segia sumir, at væri⁶ æ sæbru ari eptir pial várs drottins, en sumir kalla æ hinu sama ari. Ok er su grein i, at arið er hafvit at bokmali enn attas dag iola, ok er þæ afliðit þat [sama arið⁶, er drottinn varr var pindr a, þegar er kemr⁷ enn atti dagr. En sumir hyggia at því, at drottinn varr var pinndr a Mariu messu, þæ er optazt berr æ langafanstu, ok hefia þeir þar⁸ hvertt ær æ þeim degi, er hann var pindr æ, ok at þeira arataulu þæ snerizt Pall postoli a hinu sama ari ok drottinn var pindr.

6. Ok eptir þat er Pall var skirðr af Annania, þæ tok hann⁹ fæla⁹ ok styrkðiz dag fra degi, ok geck þegar i þinghus Gyðinga ok a fiolmenna fundi ok boðaði opinberliga [retta tru¹⁰ at trua æ Jesum Krist, ok var um stundar sakir i Damasko með lærisveinum þeim sem þar voru. Ok er hann talaði berliga a stefnum Gyðinga, þæ urðu Gyðingar ottafullir ok ihuga ok ræddu sin i milli, hvart eigi væri sa allr einn, er þangat var sendr af Jorsalaborg til þess at taka þæ alla haundum, er a þetta nafnn kaulluðu¹¹, er nu boðaði hann sialfr, ok leiða með svivirðingu til Jorsalaborgar. Ok þæ er þeir tauluðu þetta moti Pali, þæ var hann þess at standugri i moti, ok sannaði, at sæ væri guðs son, er Gyðingar¹² [hofðu pindan¹². Ok þæ er þeir sæ yfvir, at þeir mattu eigi sigra hann með sannendum, ok þeira svivirðing ox¹³ avallt því helldr, er þeir tauluðu fleira, þæ reidduz þeir ok giorðu þat rað at setia varðhallzmenn fyrir aull borgarhlið, sva at hann mætti hvergi a brut komaz, en sætluðu um morgininn eptir at ganga at ok drepa hann. Vurðu þæ lærisveinar varir við ok toku þat rað, at þeir letu hann siga fyrri borgarvegginn ofvan i einum vandlaupi, ok komz hann sva undan ofriði.

¹ bækr B. ² [tilf. øvr. ³ þa C. ⁴ verit haf B. ⁵ attanda C.

⁶ [mgl. B. ⁷ kom B. ⁸ þa B. ⁹ I de baptismo(!) tilf. C. ¹⁰ [mgl. B.

¹¹ kallade C. ¹² [tilf. øvr. ¹³ vóx B.

Ok¹ er her umræða², hvi hann³ skyldi flyia, þar sem bœbit er lærðum maunnum, at þeir [skolu sik setia styrkia vörn i moti agangi⁴ vandra manna. Ok er su her orlausnn [gefvin af helgum feðrum, at þeim maunnum, er sitia i sætum⁵ postolanna eða⁶ kenna maunnum retta tru, hvart sem þat er með orðum [eða i goðum⁷; dæmum lifs sins, at⁸ fleiri vega er flottinn kallaðr en einn veginn⁹, ok er sumr retrr en sumr eigi¹⁰. Heitir miskunnarflotti ok ræzlufloitti ok leigumanzflotti. Ok haði Pall postoli miskunnarflottann ok giorði eptir dæmum vars drottins, er¹¹ flyði a Egiptaland undan ofriði Herodis konungs, til þess at gefa auðrum dæmi, at þeim¹² væri heimillt¹³ at flyia undan ofriði vandra manna, ef þeira lif lægi¹⁴ við sialfra, ok biða sva, ef su stund kizæmi¹⁵, er þeir villdi riða a vit¹⁶ sin siðarr, ok þeir hefði eigi sva mikinn þunga af sinum glæpum¹⁷ annars heims, sem þaa mundi, ef þeir hefði þat nað at fremia, er þeim lek i skapi, eða hitt ella, at maðrinn se nysamligri i auðrum¹⁸ stað folkinu til hialpar, en þar sem þaa er hann kominn. Ok heitir þetta miskunnarflotti, ok flyði fyrri þessa sauk Pall postoli brutt¹⁹ or Damasko. En leigumanzflotti er þat, sem drottinn segir i guðzspiallinu, at hann flyr því fra hiorðinni, at hann setlar sinn skaða eigi sva mikinn i, sem reyndar er, ok hann þickiz²⁰ hafva reyfvinn²¹ af sauðunum, þat er fiarlutrinn, sa er hann girniz at hafva af folkinu [um fram um þat²², sem rett er, ok lætr hann því falla guðs erendi ok fiarrvistar²³ sik. Ok hinn þriði flottinn er flestum kunnigr, er þeir koma a raunarvaullinn, hvat ræzlan vinnr at. Ok lykr þar, at rett er at flyia ok undan at sara²⁴, ef [lif sialfs liggir við²⁵, en eigi, ef a liggir ofriðr kristninni ok þeykiz²⁶ hennar almenniligr retrr við.

7. Eptir þat for Pall postoli til Jorsalaborgar ok fann þar guðs postola ok lærisveina. Ok truðu þeir eigi fyrst rettingu hans ok villdu litit samvellði²⁷ við hann eiga, allt þar til er Barnabas²⁸ kom a fund hans, ok sagði Pall postoli honum allan vauxt a sinni ferð. Ok þaa gengu þeir baðir postolarnir a fund Petrs

1 Nu B. 2 aa tilf. B D. 3 Pall postoli B. 4 [seti sik styrkia i vörniinni ok i motgangi B. 5 [heilagra feðra, at þeir menn, er sitia i sessum B. 6 at C. 7 [einum eða B. 8 saal. B, C; ok A. 9 veg B. 10 rangr B. 11 hann tilf. B. 12 þat B. 13 rett B D. 14 liggir B; liggi C. 15 yfir tilf. B. 16 saal. øvr.; vitz A. 17 syndum B. 18 braut B. 19 reyft B C. 20 [um þat fram B D; umfram þat C. 21 saal. A B; fiarrvistar C D. 22 leita D. 23 [ef sialfr liggir i veði B. 24 hneykiz øvr. 25 samhelldi D.

postola ok [tiadi. Barnabas fyrir¹ þeim² alla [hans ferð³ til Damaskum, ok þau tðendi er þar [haufðu giorzt⁴, ok hverssu hann komz a brut or haundum Gyðinga. Ok toku þeir þa við honum astzamliga þeir Petr ok allir⁵ guðs lærisveinar, ok tok hann þegar berliga kenningar at kenna. Ok nockuru siðar þa vðrði guð [þat postolum⁶ af gipt heilags anda, at þeir færi [baðir samf brut or Jorsaulum Pall postoli⁷ ok Barnabas, ok sa maðr er Johannes het ok auðru nafni Marcus, ok nockurir fleiri lærisveinar með þeim, ok foru⁸ þa til Girklandz⁹ eyia ok um þau laund, er næst lagu Gyðingalandi.

Þa er þeir komu til Paphum, eyiar þeirar er sva heitir, þa var þar fyrir iarll sa er Sergius Paulus het. Hann var ríkr maðr, hann hafði með sér gyðng einn, sa het Bariu¹⁰ eða Elimas, fyr því at hann var fiolkunnigr. Þa toku þeir at predica guðs erendi Paulus ok Barnabas, ok fanz folkinu mikit um, er heyrðu orð þeira, ok villði iarllinn giarna hlyða þeira fortaulum. [Þa aftalði hann þat allt¹¹ Bariu¹⁰ hinn fiolkungi ok sagði, at þeir færi [eckí nema með falsi, ok aflatti¹² iarllinn at hlyða æ. Enn er Pall postoli heyrði þetta¹³, þa mælti hann til¹⁴ hins fiolkunga: „Heyr þu, er fullr ert af flærð ok svikum[, díofuls son¹⁵, ovin allz rettlætis, þu setz¹⁶ eigi at ganga i moti almatkum guði. Nu fyr þat sama þa komi guðs kraptr sá yfvir þik, at þu verðir nu blindr a þessi stundu ok nair alldri sol ne aðra luti at sia, meðan þu lifir.“ Þa fell su guðs reiði æ hann þegar, er postolinn hafði þetta mælt, at hann var leiðibliudr¹⁷ alla æfvi siðan. En Sergius Paulus tok skirnu ok retta tru af kenningum Pals postola, ok fyr því at hann hafði sigrat þann enn fiolkunga mann en gíortt retruadan Sergium, þa bað iarllinn, at siðan væri postolinn¹⁸ kallaðr Paulus en eigi Saulus i minning þeirar miskunnar, er iarllinn hafði af honum hlotið¹⁹. En Origenis segir, at Saulus þyðiz²⁰ ofríðarmaðr en Paulus litilatr, ok er þa sem fylgi spasagan Jacobs²¹ nafnaskiptinu, er hann nefndi hann varg æ unga alldri, en hann varð æ efra alldri sva miukr sem lamb ok sva litillatr,

1 [tiadu C. 2 honum C D. 3 [ferð Pals postola D. 4 [gerðuz B. 5 aðrir B. 6 [Pali postola B. 7 [brott or Jorsalaborg Petrus ok Paulus B. 8 þeir tilf. B. 9 Gricklandz øvr. 10 Barium B, Barin C, Bario D. 11 [þat aftalði B D. 12 [með falsi einu ok latti B. 13 tilf. øvr. 14 Elimas tilf. B. 15 [díofuls ok B. 16 svífz B. 17 leiddr bliudr B, blindr D. 18 hann B. 19 fengit B. 20 er L. 21 Jacobi i B.

at hann kallaði sik minztan allra guðs postola, fyr því at hann hafði ofrið giortt guðs lærisveinum æ unga alldri.

8. Eptir þat foru þeir Paulus ok Barnabas i þann stað Listris heitir. Ok þæ er Pall kendi þar kenningar, þæ var stadr einn siukr¹ maðr, sa er alla æfvi hafði halltr gengit ok alldstadit æ retta fætr, ok af Pals orðum þæ tok sa maðr tru. er postolinn skildi hans vilia², þæ mælti hann til hans: „I nafn drottins Jesus Kristz statt upp æ retta fætr ok gack.“ Ok þæ er hann hafði þat mælt, þæ varð sa heill. En er folkið [þessa iarteignn³, þæ kallaði allr lyðrinn: „[Guð eru higat komn in til var i manna likneskium⁴.“ Ok kolluðu þeir Barnaban Þor, en Paulum Merkurium, þat kaullum ver Oðin. En Barnabas var þeira ellri. En eptir atrunaði heidinna manna þa fylgðuz þeir iafnan Þorr ok Oðinn. En því kaulluðu þeir Pal Merkurium, at Mercurius hafði verið allra manna sniallastr⁵, ok truðu þeir, at hann giæfvi hverium manni snilld, er hefvir. Ok þyða sumir Mercurium sva sem tulk, en sumir sem meðalfaranda tungu ok eyrna, sva sem [snilldin rennr fram⁶ af tungunni oc til eyrna þeira, er æ heyra. Ok blotkennimaðr, sæ er yfvir var því folki, [þæ let hann⁷ flytia þangat yxnn⁸ ok hafra, ok dyrdligar koronur⁹ [ok klæði⁹, ok villdi setia æ haufut þeim Pali¹⁰ oc Barnabe, ok siðan færa þeim fornir sem skurðgoðum. En er þeir Paulus¹¹ sæ þat, þæ rifu þeir af ser klæði sin ok kaustuðu molldu yfvir haufut ser, sem vandi var til Gyðinga folks, þæ er þeir heyrðu guðlastan mællta eða giorfva. Siðan kendi Paulus þar kenningar. Ok er hann hafði dvaliz um hrið, þæ komu Gyðingar af þeiri borg, er Antiochia heitir, ok veittu umsafir postolanum¹² með fulltingi borgarmanna, ok toku hann haundum ok grýttu hann utan borgar, sva at þeir þottuz hafa banað honum. Ok er þeir [voru æ¹³ bruttu, þæ komu lærisveinar hans at vitia hans ok fundu lif með¹⁰ honum ok baru hann i sin herbergi. Ok litlu siðarr raknar hann við ok styrkiz, ok þæ ferr haun þaðan æ brutt með sina lærisveina hina saumu leið um Girklanz¹⁴ eyiar, sem hann hafði [þangat farit¹⁵, ok [kom i Antiochiam ok dvalðiz¹⁶ þar um hrið.

1 siukvr A. 2 æa guð at trua tilf. C. 3 [þær iartelnir B; þetta C.³⁵
4 [Guðar eru hingat komnir i manna likium B. 5 malsniallastr B. 6
[skilning renn B. 7 [let B. 8 uxa B. 9 [mgl. C. 10 Paulo B C.
11 Pall ok Barnabas B. 12 Pali B. 13 [foru i B. 14 Gricklands
B C. 15 [sval. ørr.; þannog komið A. 16 [komu i Antiochiam ok
drölduz þeir B.

9. Ok nokkuru siðar komu menn af nalsægum heruðum við Jorsalaborg, [ok voru kristnir¹ ok kaulluðu skyllt at hallda Moyses laug með kristnum sið. En Paulus mælir i moti, ok kom þar eira deilu, at þeir skutu sinu mali til Petrs postola oc Jacobi postola, er þæ var byskup i Jorsaulum, at þeir skylldu or slita. Ok þæ er hvarirtveggju komu fyrir þæ i Jorsalaborg, þæ attu postolar þing, ok dæmðiz þat, at eigi skyllði þann þunga leggja þæ menn, er a drottin Jesum Krist truðu, at þeir skyllði lagasetningar hallda, þær sem boðnar [haufðu verit² i Moyses laugum, fyrir utan tíu laga boðorð, þau sem almattigr guð hafði sálfir æ tveim tabolum fengið Moysi i haund. Ok eptir þat þæ ritaði: Jacobus postoli, fyr því at hann var byskup at Jorsaulum, bref til þeira manna, er tru haufðu tekið af heiðnum mannum, ok bauð þeim flogurra [luta at gætast, at þeir skylldu eigi blota, ok varna við hordomum, eta eigi [þat er hrátt var eða: drecka bloð, ok eigi nyta þat er svidda lægi⁶ eða þat er kafaði nokkurs kostar. En því var blotið fyrirboðið, at sá laustr hafði mest gengit yfir alþýðu heiðinna manna; en því hordomrinn bannaðr, at þeir skildu ecki af, at þat væri synð, er nattura⁷ fysti til; en því hraetið eða bloðið at drecka, at heiðnir menn voru því vanir, þæ er þeir blotuðu skurðgoðum sinum, at [þeir drucku þat bloðið, er þeim⁸ var i forn frætt, ok þotti [litils verti⁹ manndrap¹⁰, ok voru því ok giarnir bloðs uthellingar. En um þat er fræst rætt, hvat til helltt, er þeir baunnuðu þat, er kyrkt eða kist¹¹ væri, at eta eða nyta¹². Ok þæ foru þeir Pall postoli oc Barnabas með þessum brefum aptr til Antiochiam ok haufðu mickla þauk af þeim mannum, er [þar voru fyrir, ok¹³ eigi voru fleiri lutir en fiorir til viðvarnanar¹⁴ settir þeim mannum, er¹⁵ nyliga haufðu truna tekit. Ok eru her dæmi til þess, at i aundverða kristni a hveriu landi hefvir eigi verið sva stritt a lagtt i fyrstu, at eigi mætti¹⁶ grundvallaz guðs kristni fyr stríðleika¹⁷ sakir, fyr því at menn nenntu¹⁸ eigi undir at ganga, ef sva fullkomliga væri boðið i fyrstunni, sem [vera æ¹⁹, þæ er menn koma²⁰ [sannri skilningu²¹ æ guðs boðorð ok reynt er, hvat bera²² mæ.

1 [mgl. B. 2 [voru B. 3 gerði B. 4 [laga mest at geyma B. 5 [hrátt ne B. 6 væri C. 7 natturan B C. 8 [þa drucku þeir bloðið, er þat B. 9 [engis vert um B. 10 saal. øvr.; manndrap A. 11 kist B 12 neyta B. 13 er C. 14 viðvaurnunar C. 15 [mgl. B D. 16 standa ok sílf. B. 17 stríðleika B. 18 nenti B. 19 [vera setti B D; mgl. C 20 komu B. 21 [saunnum skilning C. 22 betra C.

10. Eptir þetta fór Paulus¹ um hinar næstu borgir Antiochie. Ok² bar sva i moti, at einhverius³ sinni þá er hann k i Antiochiam, þá var þar fyrir Petr postoli ok ætlaði ferð si til Jorsalaborgar, þvíat menn voru komnir i moti honum Jorsalaborg, ok gekk Petrus þar til borz með þeim. En þei villdu þá eina fæzlu taka, er af Jorsaulum voru komnir, er le; var i Moyses laugum, at⁵ eta eigi svinaficki⁶, ok virðu þeir a [er af heiðnum maunnum voru til rettrar truar komnir⁷, at Peti samþyckti⁸ þá lagahalldinu en eigi þeim sið, sem⁹ hann hæ aðr haftt, en hinir kæmi¹⁰. Þá geck Paulus a fiolmenna stef sva at Petrus var við staddr, ok sagði [berliga, at þat atti¹¹ a at vera, at kenna auðruvis þeim maunnum, er af heiðnum þioð voru komnir, helldr¹² en Gyðingum¹³. Ok getr hann¹⁴ þe atburðar i [einum pistli¹⁵ sinum ok mælir sva: Cum [venise Cephas¹⁶ Antiochiam, in faciem eius restiti. Þat mælir sva: er ek var kominn i Antiochiam, þá sagða ek Petro i augu upp, h er rett var. En Jeronimus segir sva, at Petrus giordi þat, því at hann villdi eigi briota þeira manna sið, er hann sky fara með, ok af því yrði minni avauxtr at¹⁷ hans ferð, at f setti þegar sinn hug við honum.

11. Sæ atburðr [varð einn¹⁸ nockurum mun¹⁹ siðarr, at f skilðu²⁰ Paulus ok Barnabas, fyr því at Paulus villdi eigi þe mann i foruneyti með þeim, er Johannes Marcus hét, en sæ skylldr frændi Barnabe²¹, ok villdi hann i ferðina með þeim. Pall postoli gaf honum þat at sauk, at hann hafði niðr lagtt predica guðs erendi fyr likamligs²² otta sakir. En Barnal villdi þo eigi fyrлата hann, ok skilia þeir af því Paulus ok Barnabas. En þo [ræða sva helgir feðr um²³, at eigi væri þat sakir [ne eins²⁴ hatrs þeira i milli, helldr fyr þess²⁵ sakir guð villdi, at viðara nyti þeira kenninga, er i sinn stað for hvs Ok for þá Pall postoli um Syrland ok Ciliciam, ok um þe stað er Derben heitir, ok kom i Listram ok fann þar þann ma:

1 Pall postoli B. 2 saal. øvr.; at A. 3 einu B C. 4 saal. øvr.; þat A. 5 er C; en þat var at D. 6 svinaflesk B D; svinafleske C. 7 [sem komnir v af heiðnum þioðum B. 8 samþycktiz øvr. 9 er B. 10 komu B. ætti C D. 12 mgl. C D. 13 [at þeim ætti ekki auðruvis at ken er af heiðnum þioðum voru, en hinum er af Gyðingum voru B. 14 f postoli B. 15 [pistola B. 16 [saal. A; venisset Cepham C; venisset B, venisset D. 17 af B. 18 enn C; mgl. D. 19 [gerðiz nockuru B. 20 skilþus i skildu foruneyti sitt D. 21 Barnabas B. 22 likams B D. 23 [rel sva helgir feðr B. 24 [neins C; nockurs D, mgl. B. 25 þær B l

er Timotheus het. Ok var hann eckiu son einn¹, ok var hun af Gyðingakyni, ok var faðir hans heiðinn, ok hafði Timotheus tekit rétta tru. Ok vigði Pall postoli hann til byskups yfir því folki ok leyfði, at hann væri skirðr umskurðarskirnn aðr, fyr því at hann var yfir þat folk sett³, er umskurðarskirnn hafði⁴. Ok er þar umræða, hvi hann leyfði Timotheo umskurðarskirnn, en hann bannaði Tito lærisveini sínum, at hann tæki umskurðarskirnn, þæ er hann vigði hann til byskups. En þat helt til, at hann var yfir þat folk sett³, er komið var frá heiðnum þjóðum⁶, ok villdi hann hvariga styggja, þæ er þeira undirmenn voru. En i sinni byskupsyslu⁷ þotti Paulo Timotheus heldr⁸ harðr en Titus til linr, ok ritaði hann sinn pistil⁹ til hvars þeira ok avitaði Timotheum um stríðleikinn en Titum um linleikinn. Ok er her dæmi til þess, at hvartveggja kann verða¹⁰ ok¹⁰ bæði botþarfa¹¹, ef maðr er of stríðr eða oflinr¹².

12. En eptir þat þæ¹³ for Pall postoli i þann stað, er Misiam heitir, ok þaðan til þess staðar, er Philippus heitir¹⁴, ok kenndi þar kenningar. Ok i einhverium stað, [þar sem Pall postoli for ok kenndi kenningar ok sneri folki til retrrar truar¹⁵, þæ bar sva [i moti¹⁶, at miok marga daga geck ein mæ eptir þeim, su er hafði spaleiksanda ok sagði oorðna luti fyrir, ok mælti hit sama hvertt sinn, er hun sa Pal postola: „Þessir menn eru þionostumenn hins hæsta guðs.“ En er sva hafði gengit miok marga daga, þæ sneriz Pall postoli i mot henni ok mælti: „Ek lýð þer, hinn ohreini andi, er með meyi þessi¹⁷ byggir, at þu flyir i brutt frá henni i nafni drottins Jesus Kristz.“ Ok þæ er hann hafði þetta mælt, þæ flyði andzskotinn frá henni, ok hurfu þegar allar sparnar¹⁸, er hann var a bruttu. Fyr því at þat er nattura sumra andzskota, at [þeir vitu¹⁹ fyrir oorðna luti, til þess at þæ megi þeir framarr svikja menn en aðr, þæ er þangat²⁰ hafva sætrunað, ok er þat kallaðr phitons andi. Ok með þessum fiandans krapt²¹ feck Saul konungr til konu eina at lata sitia a leiði Samuelis spamannz, ok syndiz fiandinn Saul i likneski²² Samuelis ok sagði honum fyrir oorðna luti. En Samuel var eigi

1 mgl. B. 2 [þat er B. 3 skipaðr B. 4 tekit tilf. C. 5 Titus B. 6 [Beniamin B D. 7 byskupsstíorn B. 8 of B. 9 pistola B C. 10 [at verða ok er B. 11 botþarfa C. 12 oflinnr A. 13 mgl. B. 14 er kallaðr B C. 15 [þeim er Pall postoli kom ok sneri mörgum lýð til retrrar truar ok kendi guðs orð B. 16 [til B. 17 saal. øvr.; þessu A. 18 frá henni tilf. C. 19 [vita B. 20 þann veg C. 21 krapti øvr. 22 líking B.

uppkveýkór¹, sem Saul syndiz. En er sparnnar voru frá meyiunni, þá gafu sauk þeir menn æ, er hun hafði ambatt verið fyrir því at þeir haufðu fœ² til tekit, at hun segði maunnum oortus luti fyrir³, ok toku haundum Pal ok Silam með honum, ok börtu ok settu síðan i myrkvastofu. En um nottina þá⁴ kom land skialpti mikill yfvir myrkvastofuna, sva at [upp hraut myrkvastofvan⁵. Ok myrkvastofuvaurðrinn, sa er giætti, vaknaði ok æ [myrkvastofuna optna⁶ ok sætlaði þá [i brutt laupna, er i myrkvastofuna voru settir⁷. Þá bra hann sverði ok villdi tyna⁸ sei sialfr, fyr⁹ því at hann vissi, hver harmkvæli mundu at honun særð af þeim, er hann haufðu til settan at giæta myrkvastofunnar. Þá [kallaði Pall æ hann ok mællti: „Drep þu þig eigi, fyr þv at ver erum her.“ Þá geck hann inn i myrkvastofuna ok fell ti fota þeim Paulo ok Sile¹⁰ ok bað ser liknar. „Tru þu æ Jesun Krist, sagði Paulus, ok muntu liknn fæ.“ Ok eptir þat tok ham skirnn ok aull hion¹¹ hans, ok leiddi þá Paulum i sin herberg ok gaf þeim [at eta¹². Eptir þat sendu rikismenn¹³ til hans ol baðu hann lata þá [fara, hvert er þeir villdu, með því yfvirbragð at þeir hefði leyntz æ bruttu¹⁴. En þá svaraði Pall postoli „Sva skal eigi vera, fyr því at þetta skal koma fyr Romveria, fy því at ek em¹⁵ romverskr.“ Ok kom þar, at hinir baðu [han æ brott at fara¹⁶. Ok fyr því at hann¹⁷ sa, at þar matti eig at sinni at hans kenningum meiri avauxtr verða, þá for hann ti þess staðar, er Thessalonie heitir, oc kendi þar kenningar, ok va i þess manz husi, er Jason het. Ok er hann hafði verit þar næ þrim vikum¹⁸, þá sofnuðuz saman aufundarmenn hans, Gyðinga. þeir sem þar voru, ok komu til herbergis Jasonis ok villdu tak Paulum haundum ok fundu hann eigi. En husbuanda hans ol annan mann með honum leiddu þeir fyr haufðingia, þá er yfvi borginni voru, ok gafu þeim¹⁹ sakir, at Jason hefði tekit þa menn i herbergi sitt, er boðuðu²⁰ annan konung en keisara ok²¹ þann yfvir aullum. En Jason bauð sannendi fyr sik, ok let [þa æ brutt farna ok kvaz vilia²² bæta sliku, sem hinir villdi. Ol

1 kveýkór B; uppkveýrðr C. 2 [tekit æa spaasögum hennar B. 3 mgl. B 4 [hun upp fauk B. 5 [hana opna B. 6 [æa braut mundo hlaupna er þar voru inni B. 7 tapa B. 8 mgl. øvr. 9 [sa hana þa Pal ol Silam þar vera ok fell til fota þeim B. 10 hio B. 11 [mat B. 12 bol tilf. B. 13 [i brott fara, ok at þeir kvæmis sem lengz fra þeim B 14 nu tilf. B. 15 [tilf. B; fra Ok kom þar hertil mgl. C. 16 Paulus C 17 vetrum B. 18 þær tilf. B. 19 buðu B. 20 kölluðu tilf. B. 21 [et þa i brott fara, ok letz villdo B.

til skola Dionisij ok disputaði¹ við hann um truna. Ok varð i aullu stauðum sva þæ sem nu, at hinir vitrari menninir² toku seinn við [nybreytinni eða trunni³ en alþýðan, fyr því at su er⁴ grein milli kristinna manna ok heiðinna spekinga, ok kristnar bækr ok helgir kennifeðr bioða, at fyrst skal trua, en síðan reyna þat maðr truir aðr⁶, en heiðnir menn ok þeira ritningar bioða, at fyrst skal reyna, en síðan trua, er reynt er. En er þeir Paulus Dionisius disputuðu⁷ hvernna dag um truna, þæ ssa hvartvegg um annan, at afbragzmaðr var fra því sem annat folk. Ok tok Dionisius bratt at unna Pali, at hvertt kveld aðr þeir skiltu sitt tal, þæ mællti Dionisius: „Skalli, kom þu æ morgin.“ Ok er her visat til þess, at með Gyðingum munu lesnar hafva verið þær .vii. hofutiðrottir, er¹⁰ mestr klerkdomr er i, fyr því at Dionisius kunni þær allar, en Paulus disputaði við hann, er þæ kunni best dialecticam þeira manna, er þæ voru i Athenis. Ok er hvargi þeira hafði annan yfirstiginn¹¹ fyr sakir iðrottarrinnar innan einna xii. manaða, þæ bar sva i moti einn dag, at þeir stoðu baðir samt fyr [skola Dionisii¹², ok geck at þeim blindr maðr, sa er leingi hafði þat mein haft, ok ræddi Dionisius til Pals, at sa maðr væri almikill¹³ aumingi. Ok þæ spurði Paulus Dionisium, hvartt hann mundi trua a Jesum Krist, ef sa maðr tæki syn i hans nafni. En Dionisius svaraði: „Ef ek ræð fyrir, sagði hann, hvattu¹⁴ skallt mæla, ok segir þu eigi fleira til hans, en ek mæli fyrir, þæ man ek trua, ok skal ek heyra hvertt orð er þu mælir.“ Þæ svaraði¹⁵ Paulus: „Hvat villtu [mæla lata¹⁶.“ Þæ svaraði Dionisius: i nafni Jesus, þess er borinn var fra Mariu¹⁷ i Bethleem, ok kendi kenningar a Gyðingalandi, ok var krossfestr at domi Pilati iarls, ok reis af dauða æ þriðia degi, ok steig til himna. eptir því sem guðspiaull segia, ok sitr nu [a hægra veg¹⁸ guðs fauður almattigs, tak þu syn þina.“ Þæ svaraði Paulus: „Mæl þu sialfr þessi orð ok seg mina orðsending til.“ Þæ geck Dionisius at hinum blinda ok sagði, at Paulus hafði¹⁹ sendan hann þangat at mæla [þeim orðum²⁰, sem aðr var saggt. Ok þegar er hann²¹ hafði lyctað²² þessu erendi, þæ tok sa²³ syn

1 disputeraði B. 2 menn B C. 3 [nyjungunni B C. 4 var B. 5 at B. 6 mgl. B. 7 disputeraðu B C. 8 hvarr B. 9 muni B. 10 at B. 11 yfirstigit B C; sigrat D. 12 [skoladurum B D. 13 mikill øvr. 14 hvat þu øvr. 15 spurði B. 16 [ek mæla B. 17 meyfu tilf. B. 18 [til hægra vegs B. 19 hefði B. 20 [þessi orð øvr. 21 Dionisius B. 22 lokit B C. 23 hinn blindi B.

Þá, ok lofuðu allir guð, er þessa iarteignn sæ eða heyrðu. En **þ**á segia helgir feðr, at Dionisius hafvi þó fyrr trúað Pals kenn-
gum i hugnum, þótt [nu] giorði hann¹ bertt fyrí folkinu. Ok
tóku þeir þá baðir at kenna kenningar þaðan ifra. Ok þá vigði
Paulus Dionisium til byskups yfvir borgina, aðr hann færi² i brutt.
En til marks, hverssu mikít vit ok skilning almattigr guð hafði
Esvit spekingum heiðinna manna, þá er þat sagtt, at i hofvinu,
Þvi er fyrr var fra³ sagtt, at þeir haufðu giort okunnum guði, þá
Villdi alþýða færa blot fram. En þeir saugðu spekingarnir, at
Matturuguð þurfti⁴ engar fornir at þiggia likamligra luta, en þeir
Skylldu hann dyrka með knefalli ok astriki hugskozins.

14. En er Paulus hafði lengi dvaliz i Athenis, þá for hann
þáðan til Chorinto ok kenndi þar kenningar, ok tok herbergi með
þeim manni er Aquila het, en kona hans het Priscilla. Þau voru
15 bæði Gyðinga ættar ok vinir miklir Pals postola. En fra atferð Pals
postola [(er) at segia hversdagliga, at hann skipti⁵ sva dægrunum⁶,
at hann saung tíðir⁷ ok predicabi folki miok sva til miðdegis⁸, en
þáðan ifra var hann æ bæn sinni einn fiordung dags⁹, en síðan vann
hann til atvinnu ser ok villdi eigi alaz a auðrum¹⁰, at hann ynni
20 ecki til. Ok er þat sagtt, at hann hafði þá iðn mest¹¹, at hann
giorði landtiolld ok [þær] tangir til sem þar þurfti¹², ok þesskonar
iðnn hoðu þessi hion Aquila ok Priscilla.

15. Af kenningum Pals postola i þessi borg þá toku margir
menn retta tru, ok þinghusshaufðingi sæ er Crispus het. Ok þess
25 getr Pall postoli i sinum pisli, er hann ritar til þeirar borgar,
fyr því at hann hafði spurtt, at þar var mikil deila a milli
manna um skirnina sialfva, hvart hun væri iafnheilug, af hverium
sem tekin væri, [eða eigi¹³. Ok fyr því at honum þóttu¹⁴ þeir
ifvart i, þá ritaði hann sva: „Þackir giori ek guði, at¹⁵ ek hefvi
30 engan mann skirtt¹⁶ með yðr nema Crispum ok Gaium.“ En þeir
haufðu aðr hrosat því borgarmenninir¹⁷ ok i þeim heruðum, er
þagat lagu undir: „Ek em skirnarson Pals postola, en þu ertt
skirnarson Barnabe, ok er þat minna,“ ok nefndu¹⁸ marga ut ifra,
þá er skirtt¹⁹ haufðu.

35 1 [hann gerði þat eigi B. 2 saal. øvr.; fær A. 3 tilf. øvr. 4
saal. øvr.; þyrpti A. 5 [hversdagliga at segia, þá skipti hann øvr.
6 deginum øvr. 7 sinar tilf. øvr. 8 miðsdags B. 9 mgl. B. 10
sva tilf. øvr. 11 fyrir hendi tilf. B. 12 þyrpti A; [þar tangir ok bunat sem
til þurfti at hafa B. 13 [mgl. B. 14 þótti B C. 15 almatkum, því at B.
40 16 skirðan B. 17 fyrir borgarmónum B. 18 tilf. øvr. 19 skirz B.

16. Ok þæ er hann hafði þar nokkura hrið verit, þæ risu Gyðingar i moti honum, ok toku þeir hann haundum. En aðr um nottina hafði drottinn vitraz Paulo ok bað hann diarfliga [flytia sín erendi, „þvi at þinir motstauðumenn munu [ecki mega giora þer til grandz.“ En hann var leiddr fyrir haufðingia þann⁵ er Gallio het, er þar var: yfvir Achaia⁴, er Chorintus stendr æ, ok gafvu Gyðingar Paulo þat at sauð, at hann kendi kenningar moti laugum þeira. En Gallio svarði: „Ef þer gefvit honum: sakir um nokkurn lut, þann er ver eigum sannliga dom æ, þæ man ek hegna⁶; en um laug yður Gyðinga hirði ek ecki at dæma.“¹⁰ Ok þæ er riddarar Gallionis æ, at hann villdi ecki fulltingia Gyðingum um þetta mal, þæ toku þeir Sostenem þinghusshaufðingia⁷ ok gorðu huðstrokin⁸ i augsyn Gallioni⁹, ok gaf hann enga sauð æ. En Paulus for i frelsi af hans fundi.

17. Ok þæ er Paulus var i Chorintis, ok æ maðr með honum, er Apollo het, þæ foru þeir þaðan til Efpheso ok fundu þar¹⁰ lærisveina Jons baptiste, þæ er hann hafði skirða vatnsskirnn, ok voru eigi fermðir¹¹ af byskupi. Þæ leitaði Pall postoli eptir skirnn þeira ok spurði, hvart þeir hefði tekit giptt heilaga anda, sem gefvin er i fermingu¹² sem riddara vapnn til varnar.¹⁴ En þeir [letuz vita skil¹³ æ foður ok a syni, ok letuz¹⁴ eigi hafva heyrt getið heilags anda. Ok at raði Pals postola þæ voru þeir skirðir i nafni drottins Jesus Kristz, ok eptir skirnina þæ lagði Pall postoli haund yfvir haufð þeim, ok toku þeir þæ gipt¹⁵ heilags anda, sva at þeir mælltu a allar tungur, ok sumir spaðu¹⁵ fyrir oordna luti.

18. Sva bar at i einhverium¹⁶ stað, þar er Pall postoli rak diofla fra oðum maunnum, at við voru staddir .vii. menn, þeir er kallaðir voru exorciste, þat þyðum¹⁷ ver særingamenn¹⁸. Þeir voru vanir at fara með særingar, þær sem Salomon hafði til kennt¹⁹ at særa diofla fra oðum maunnum. Þessir menn voru bræðr ok .vii. at taulu ok synir eins¹⁹ haufðingia kennimanna Gyðingafolka. En er þeir haufðu heyrtt, at Paulus hafði rekit diofla fra oðum maunnum i nafni Jesu, þæ þotti þeim ser minna mundu fyrir

1 [styðia sitt B. 2 meins D; [þer ecki grand mega gera B. 3 höfðingi tilf. B. 4 Achaialandi, þat kollum ver Engilsnes D. 5 Pali B. 6 honum tilf. B. 7 Gyðinga tilf. C. 8 huðstryktan C. 9 Gallionis B. 10 tilf. øvr. 11 byskupaðir B. 12 saal. øvr.; fyrgefningu A. 13 [sögðuz vita skyn B. 14 kvaðuz B. 15 af þeim sa B. 16 einumhverium B. 17 köllum øvr. 18 saungvamenn C. 19 manns tilf. B.

verða at hafva hans orð en særingar þær, sem þeir voru aðr vanir, fyr því at þar þurpti bæði¹ við at hafva graus ok gimsteina, þá er su nattu² fylgði, [er andzskotinn³ varð at flyia fyrir. Ok þeir þat þá foru þeir sva með orðtaki sinu, at þeir særðu fiandr⁴ æ oðum mannum i nafni⁵ Jesu, þess er Pall boðaði æ at trua, æ flyðu fiandr fra oðum⁶ við þessi orð. En æ einhverium degi æ er þeir komu til oðs⁷ mannz, þá haufðu þeir þessa særing æm, ok þá mællti fiandinn fyr munn hins oða: „Veit ek, sagði ænn, hverr Jesus er, ok sva kann ek skil æ l'aulo, en hverir eruð⁸ æ, þat er mer okunnikt.“ Ok þá æsti fiandinn þann fram hion æ⁷ man, sva at hann feck ser mikinn lurk ok barði þá sva, æ þeir [voru hvergi færir⁸ langa hrið eptir. En eptir þenna þurð þá sofnuðuz saman fiolkungir menn ok toku bækr sínar, ær sem særingar þeira stöðu⁹ æ, ok brendu fyrir fotum Pali Postola, ok toku síðan retta tru.

19. Sva bar at¹⁰, þá er Paulus var i Epheso, at sa maðr er Demetrius het, var þar i borginni. Hann var silfrsmiðr ok heyrði miok likneski skurðgoða af [eiri eða¹¹ silfri. En er Pall Postoli eyddi miok blotum i sinum kenningum, þá kallaði Demetrius saman alla smiði¹² i borginni ok blotmenn ok tiaði¹³ þeim, ver svivirðing gor var skurðgoðanna¹⁴, ok su aflan, er smiðirnir oðu æ likneskiasmiðinni, mundi þeim at engu verða, ef þessi ænning skyllði fram ganga¹⁵. Safnaði¹⁶ síðan liði miklu, ok villði hann taka¹⁷ Paulum, ok let rennara laupa um¹⁸ borgina fyr ævern garð ok kalla: „Engi er slik sem in mikla Gefion i Ephesoborg.“ Ok i þeiri for voru handteknir¹⁹ tveir forunautar Pauli Gaius ok Aristarkus ok dregnir i þann stað²⁰, sem illgiorðamenn voru pindir. En er Paulus spurði²¹ þetta, þá villði hann sagat ganga ok oðizt²² eigi, þo at vandir menn legði hendr æ ænn. En vinir hans gengu at honum ok baðu hann²³, at hann skyllði eigi þat giora ok²⁴ leggja sik sva i valld vandra manna. Ok epter þat let hann saman kalla kristna menn, þá sem²⁵ i borginni voru, ok bað hann þá vera staðfasta i sinni truu ok

1 [ok B. 2 [at fiandinn B. 3 drottins tilf. B. 4 mōnnum tilf. B C. 5 ærs B. 6 þer øvr. 7 oða B C. 8 [foru hvergi B. 9 voru B. 10 til B. 11 [mgl øvr. 12 smiðu C D. 13 fyrir tilf B D. 14 skurðgoðunum B. 15 fara B. 16 Samnaði hann B. 17 [taka B D; handtaka C. 18 alla tilf. B. 19 hertekuir B. 20 garð B. 21 heyrði B. 22 saal. B C; oðabizt A. 23 mgl. B. 24 at C. 25 þar tilf. B

astriki við almatkan guð. En hann fór þaðan til Athenis¹, ok þar var hann þrjá manaði [ok fór² þaðan til Troidam.

20. Ok á einum laugardegi þá kom mikit folk³ til at heyrna hans kenning, ok [talaði hann allan daginn ok allt á nöttina⁴ til miðrar nætr, ok⁵ uppi í lopthusi einu. En uti á þekiunni við glugg, þann er á var husinu, sat einn ungr maðr, sá er Euticus het. Ok er [aptna tok⁶, þá sýfnaði hann, ok er hann hafði [sofvit um hrið⁷, þá villdi hann snúa sér á annan veg ok skriðnaði af þekiunni ok fell hatt, sva at hann lamðiz ok hafði þegar bana, er hann kom niðr. En þó at Pall postoli kenndi inni kenningar,¹⁰ þá vissi hann, hvat uti var⁸ titt⁹, ok sendi menn ut. Ok er þeir komu inn, þá segia¹⁰ þeir honum, at maðr la uti hia husinu lamðr ok dauðr. En frændr ens dauða kunnu illa dauða¹¹ hans ok baðu Pal postola, at hann reisti manninn af dauða. Ok síðan fell hann¹² til bænna ok bað, at sá [maðr skyldi lifna¹³. Ok þat veitti guð honum. Ok eptir þenna atburð þá sneruzt margir menn til retrar truar.

21. Ok eptir þat segir Lucas, at Pall postoli sneri ferð sinni til Gyðingalandz, ok kom í þá borg er¹⁴ Cesarea heitir. Ok voru þar fyrir fíorar dætr Philippi diakns, ok allar spakonur, ok saugu¹⁵ fyrir Paulo, hver meinlæti hann mundi taka í Jorsalaborg, ef hann færi þannig¹⁵. Ok litlu síðarr kom þar Agabus spamaðr ok lunda þann, er Pall postoli var vandr at hafva um sik, ok bat¹⁶ ser bæði hendr ok fætr, ok mælti sva: „Þetta segir heilandi fyrir, at þann mann, er lunda þenna á, munu¹⁶ Gyðingar binda í Jorsalaborg ok selja síðan í hendr heidnum þjóðum.“ En er lærisveinar Pals heyrðu þetta, þá baðu þeir, at hann [skyldi eigi fara¹⁷ til Jorsalaborgar. En hann svaraði sva: „Ek em eigi at eins buinn at vera bundinn í Jorsalaborg fyrir guð sakir, heldr iafnvel at deyja þar fyrir hans nafni, ef þat er hans willi.“

22. Ok eptir þat fór hann¹⁹ til Jorsalaborgar a fund Jacobi postola. Ok er þeir funduz, þá sagði Pall postoli alla þá lúti, er at haufðu boriz í hans-ferð, hverssu²⁰ storar iarteignir almattu guð hafði giort til hialpar folkinu. En meðan þeir voru a

1 borgar tilf. B. 2 [tilf. B. 3 fólmennt B. 4 [taldi hann f-ir 3
lyðnum allt B. 5 var hann tilf. B. 6 [aptnaðiz B. 7 [sofnað
8 væri B. 9 af gípt heilags anda tilf. B. 10 saugu B. 11 andlat B.
andlati C D. 12 Pall postoli B. 13 [skyldi lifna hinn dauði maðr B.
14 Her mgl. 1 Blad i D. 15 þangat B. 16 muni B. 17 [færi eigi B.
18 tilf. B C. 19 Pall postoli B. 20 ok hve B.

rnir, þæ somnuðuz saman aulldungar yfvirgyðinga¹ með n mannfialda ok villdu taka Paulum. En er Jacobus sa ræddi hann við Pal.² „Ser þu, broðir, hverssu margar Gyðinga eru her [komnir, þeir² er tekit hafa retta tru, æmr eigi a leið við þæ, at þeir felli niðr þær fornir, er æ³ at færa i Moyses laugum, ok hafva nu saman safnaz⁴ at taka yðr haundum, ok gefva þat at sauk, at þer vilið iota þær setningar. Nu eptir minu raði þæ villda ek, at rðits fornir, sem laugin bioða, ok fiorir menn með yðr, ok a synaz þat fals, er fra þer var sagtt ok þeir hafva truað.“ ta rað giorðu þeir, ok [settu þing til at lata⁶ lysa því, at rylldi rett, er af Gyðingum hosðu tekit⁷ retta tru, at færa eptir því sem laugin hosðu boðit, þess er⁸ þo væri su ; æ haufð, at þeir mætti hialpaz, er eigi færði. Ok segir illamaðr flogur þing verið hafva i Jorsaulum æ daugum ostola agiætz⁹. Þat hit fyrsta, er Mathias var tekinn i tal¹⁰; ok þat annat, er Stephanus ok .vii. diaknar voru num kosnir til þess embættis; en hit þriðia, [þat sem fyrr sagtt, við hveriu varna skylldu þeir menn, er tekið haufðu u af heiðnum þioðum; en þat¹² ið fiorða, er nu var fra sagtt, skyllði at hallda lagasetningar með þeiri skilningu, at eigi ialp hans¹³ þar við. En annan dag eptir færði hann fornir, menn með honum, sem skiltt var.

. At liðnum fim daugum þæ komu Gyðingar, þeir sem auðu i Asia ok aufundarmenn voru¹⁴ postolans, ok sæ, at maðr var i gaungu¹⁵ með honum um stræti, ok ætludu, n hefði leiddan hann inn i guðs musteri með ser, ok i lyðinn at taka postolann haundum, ok gafu honum tvær su aunnur, at hann bryti niðr laug þeira; en su aunnur, n hefði leitt heiðinn mann i templum domini. Ok byrgðu ið, sva at hann skyllði eigi þangat flyia til hialpar ser, ok at drepa hann, ef [þeir kiæmi því fram, sem þeir villdi. varð varr við¹⁶ haufðingi, sæ er Claudius Lisias het, ok ar til, er þeir borðu Paulum, með micklu liði. Ok þæ er æ hann¹⁷, þæ lettu þeir bardaganum, ok tok hann or

yðinga B. 2 [komnar, þær C. 3 [boðnar voru C. 4 samnaz B. þu færðir B. 6 [letu þing til gera at B. 7 skirn ok tilf. B. 8 at B. ostolanna B. 10 tölu B. 11 [er fyrr var fra B. 12 þetta C. 13 [lif inz B. 14 tilf. øvr. 15 iðr B. 16 [sva færi, sem þeir ætludu. þess varð varr B. 17 Claudium B

haundum þeim Paulum ok bað binda hendr hans æ bak apr ok leiða i turnn einn. Ok er þeir foru með hann riddararnir, þæ kaulluðu Gyðingar æ Claudium ok baðu, at hann skyllði lata drepa Paulum. En þæ mælti Paulus til Claudium: „Skal mer nackvat leyfva² at tala við yðr?“ Hann svaraði: „Kæntu girzku?“ Paulus svaraði: „Kann ek,“ sagði hann. Ok þæ talaði Claudius til hans æ girzka tungu, fyr því at hann villði [eigi, at Gyðingar skilði³, hvat þeir ræddu, ok spurði sva: „Ertu⁴ sa enn egipzki maðr, er fyr skaummu kom her i Jorsalaborg [ok kvæz vera spamaðr⁵ ok leiddi eptir ser æ eyðimork margar þusundir⁶ Gyðinga⁶? Ok þæ er hann kom þangat, þæ talaði hann fyr sinu folki⁷, at þeir skyllðu laupa æ Jorsalaborg ok vinna hana undir sik.“ Ok segir sva Josephus sagnamaðr, at hann hefði i fyrstunni fíorar þusundir i eyðimorkina, en þæ dreif sva⁸ til hans, at hann hafði .xxx. þusundraða⁹, er hann kom til fíallzins Oliveti.¹⁰ „Ok giorði þæ, segir Claudius, minn herra Felix iarll lið i mot honum ok drap af honum mestan þora¹⁰ liðs, en hann komz undan við¹¹ fæ menn.“ Þæ svaraði Paulus: „Ek em, sagði hann, Gyðinga kyns en eigi egipzkr, fædr upp¹² i Tharso ok þær við kendr.“ En her er umræða, hvi hann sagði¹³ sik i Tharso æ fæddan¹⁴, þvíat hann var borinn i Galilea heraði i kastala þeim eða þorpi, er Biskallus¹⁵ heitir. En þat hellt til, at þæ er hann var litið barnn, þæ unnu Romveriar þat¹⁶ kaupun, ok toku fauður hans ok sva sialfvan hann ok leiddu at herfangi i Tharsum, ok fæddiz þær Paulus upp ok¹⁷ kallaðr síðan Paulus tharsensis, ok¹⁸ var¹⁸ fæddr i þorpum þeim, er við borgina voru. Ok tiaði síðan Paulus Claudio¹⁹ allan sinn uppruna, ok sagði fra ferð sinni til Damaako, ok hverssu guð hafði honum boðit at boða²⁰ heiðnum þioðum hans nafnn. En er Gyðingar heyrðu[, at hann væri²¹ sendr guðs nafan at boða heiðnum þioðum, þæ slitu þeir klæði sin ok kaustuðu²² æ molldu yfvir²³ haufut ser, ok baðu Claudium, at hann skyllði Paulum²⁴ ræna lifvi fyr slik orð. En Claudius bat taka Paulum ok setia i varðhalld ok beria, ok feck til hundraðshofðingia einn at fara með honum. En er hann var [bundinn ok ætlat²⁵ til at

1 Claudij B. 2 lofa B. 3 [at Gyðingar skilði eigi B. 4 eigi tilf. B C. 35
5 [mgl. B. 6 riddara B. 7 liði B. 8 lið tilf. B. 9 þusunda B C.
10 luta B. 11 með B C. 12 mgl. B. 13 talði B. 14 uppfæddan B.
15 Giscallus B. 16 tilf. B C. 17 var tilf. B. 18 mgl. B; var hann C.
19 sitt mal ok tilf. B. 20 tia B. 21 [þat, at hann var B. 22 iosa B.
23 i B C. 24 lata tilf. B. 25 [buinn ok ætlaði B.

beria hann, þa mællti Paulus til hundraðshauðingia¹: „Er yör leyppt at beria þann mann, er eigi er at laugum dæmðr?“ Þæ geck þegar ~~hundraðshauðinginn~~ til Claudium ok mællti til hans: „Hvat er þetta atkvæði, er þu hefvir gefvit at beria þenna mann? 5 Veiz þu eigi, at hann² er romverskr?“ Ok þæ geck Claudius til, þar sem Paulus var, ok spurði, ef hann væri romverskr. [Ok svaraði Pall ok letz romverskr vera³. Þa mællti Claudius: „Þetta varð ek micklu fe⁴ at kaupa, at ek fenga romverskan rett mer til handa.“ Þæ mællti Paulus: „Með því var ek fædr hinu 10 sama frelsi, sem Romveriar hafva.“ Her er umræða, hvi Paulus kallaðizt romverskr, þar sem hann hafði alldri i Romaborg komit ok var alinn i Galilea heraði ok fædr upp i Tharso⁵, en þat er vist at vita, at hann mundi eigi liuga. Ok segia sva helgir feðr, at fæðir hans, aðr [en Paulus væri⁶ fædr, hafði giort vinfeingi 15 fulliga við Romveria ok keypt ser þat frelsi ok sinum erfvingium, at [hvar sem hann væri, þæ skyllði hann slíkan rett at aullu hafva⁷ sem Romveriar, hvargi sem hann væri i [verolldu stadr⁸, þar sem Romveria ríki væri yfvir, en þat yar naliga um [allan heim⁹ i [þann tíma¹⁰. Ok þegar er Claudius vissi þetta, þæ treystiz hann eigi at lata beria hann, ok tok þo i sitt valld.

24. En [annars dags¹¹ eptir þæ lætr hann þings kveðia ok villði vita, hvat motstauðumenn Pals fengi honum til saka. Ok er þingit var sett, þæ let hann Paulum leiða æ þingit ok bauð, at hann skyllði tala erendi. Ok hof postolinn sva¹²: „Heyrið 15 er¹³, bræðr,“ mællti til Gyðinga. „vitið er¹³, at ek em saklauss fyr yör ok goðrar atferðar fyr guði.“ Þæ bauð Annanias hauðingi kennimanna at liosta¹⁴ skyllði i andlit honum, sem Moyses laug buðu. at giora skyllði við þæ menn. er [sialfra sinn(a)¹⁵ dyrð hrosuðu ok gæzku fyr ofmetnaði. Þæ mællti Pall postoli: „Guð 20 man liosta þik, enn hviti veggr!“ En þar er umræða, hvi hann kallaði hann sva. En þat hellt til, at hann dro saman liking til þess manzins, er hann mælir fagrtt ok lætr, sem hann dæmi¹⁶ laug. þæ er hann dæmir i moti laugunum, ok veggisins¹⁷ þess, er hann er kallaðr fagr utan, en hann er onytr innan, fyr því at 25 Pali potti hann rangtt dæma. Ok i¹⁸ auðru lagi þæ er hann kvað

1 hans B. 2 Pall B. 3 [Hann svaraði: „Ek em romverskr B. 4 verði B. 5 borg tilf. B. 6 [hann Pall var B. 7 [hann skyllði slíkan rett aa ser eiga at öllu B. 8 [heiminum B. 9 [alla veröldina B C. 10 [þær mundir C. 11 [annan dag B. 12 sitt eyrendi tilf. B. 13 þer B C. 14 beria B. 15 [sialfs sins B C. 16 mæli B. 17 veggjarins B. 18 því tilf. C.

sva at¹, at guð mundi liosta hann, þæ spaði hann þat fyrir, at fyrirkomið² mundi verða ok eyðazt valld kennimanna, þat sem i Moyses laugum hafði sett verið. En þæ mælltu þeir, er við voru staddir, til Pals: „Skalltu banna hinum hæsta kennimanni i þínum orðum?“ Þæ svaraði Paulus: „Ek víska eigi, at hann væri haufðingi kennimanna, ok ef ek hefða vitað, þæ væra ek sekr, eptir því sem ritningin segir: Eigi skalltu banna haufðingia lyðs þíns.“ Ok gefr Pall postoli þau dæmi her, at maðr skal stilliliga svara sinum yfvirboðum, þeim sem af heilagri kirkiu eru settir³, ok gefva þo eigi upp sitt mal, ef hann hefvir sannendi at mæla. En er sva var komið, þæ oadiz Pall postoli ahlauþ Gyðinga ok leitaði ser raðs, hverssu hann mætti fullting fæa af sumum ser til liðveizlu. En þar voru⁴ staddir yfvirgyðingar ok þeir menn, er Saducei voru kallaðir, ok þar haufðu sina skilning hvarir: yfvirgyðingar truðu [uppris]u dauðra manna⁵ eptir þetta lif, er Saducei skilðu sva, at [menn skyldu⁶ at mollaðaruka verða sem kykvendi. En fyr því at Pall vissi þessa grein þeira i milli, þæ iattaði hann sik vera i tru með yfvirgyðingum um uppris dauðra manna. En er Seducei heyrðu þat, þæ toku þeir at deila við yfvirgyðinga um truna. Ok stoð þæ upp einuhverr¹⁰ af yfvirgyðingum ok mællti: „Engan lut illan finnum ver með þessum manni Paulo, ok man þetta orð annathvarrt mællt hafva fyrir munn Pali¹¹ guðs andi eða guðs eingill.“ En þat var i moti tru þeira Saduceorum, því at þeir neituðu guðs engla vera eða¹² anda. En þa er sva var komit þeira deilu, þæ sendi Claudius menn eptir Pali ok villdi eigi, at Saducei ætti valld æa honum, ok let leiða hann æa braut einshverss staðar i varðhald¹³ sinna manna.

25. Ok um nottina eptir þæ vitradiz drottinn postolanum ok mællti til hans: „Ver þu staðfastr, sagði drottinn, fyr því at sva sem þu hefvir mitt nafn boðat i¹⁴ Jorsalaborg, sva byriar þer at boða mitt nafn i Romaborg.“ En um morguninn eptir þæ kaulluðuzt¹⁵ saman .xl. manna af Gyðingum, ok soru þess eið, at þeir skyldu hvarki eta ne drecka, [fyr]r en¹⁶ þeir hefði drepit Paulum, ok bannsettu sik a sogurt¹⁷ ofvan, at því er Girkir¹⁸ segia a sinum bokum, ef [þetta færi¹⁹ eigi fram. Ok foru síðan a fund

1 orði tilf. C. 2 framkomit B C. 3 skipaðir B. 4 við tilf. B C.
5 þeir C. 6 sinn B C. 7 [upp risa dauða menn B. 8 [maðr skyldi B. 9 annur tilf. B 10 einn B C. 11 honum B. 12 guðs B C.
13 valld C. 14 um B. 15 sömnuduz B C. 16 [aðr B. 17 sva gert B C. 18 Girkir B C. 19 [þeir kvæmi því B.

kennimanna ok aulldunga Gyðinga ok mællto sva: „Með mikilli
 góðfysi hofum ver því guði heitið, at ver munum engu¹ bergia,
 fyrr en ver hofum drepit Pal². Nu sendit menn til Claudium, at
 hann kveði þings ok lati Pal koma æ þingit, ok segit, at þer vilit
 enn rannzaka hans mal, ok skolum ver þæ bunir at drepa hann
 þæ æ þinginu.“ En við þetta³ mal⁴ var staddr systurson Pals
 postola, ok geck þegar til hans ok sagði honum, við hveriu buitz⁵
 var. Ok þæ kallaði postolinn til sin einn hundraðshofðingia ok
 mællti: „Fylgðu sveini þessum a fund Claudij, fyr því at hann
¹⁰ [hefyr leynda⁶ luti at segia honum, þæ⁷ er micklu varða at
 Claudius viti. Ok er sveinninn kom til Claudium⁸, þæ segir hann
 honum raðagiorð Gyðinga i moti Paulo. Ok er Claudius heyrði
 þetta, þæ bað hann þenna enn unga mann fara leiðar sinnar ok
 [giora engan mann varan við⁹ þessa raðagiorð Gyðinga, en kallaði
¹⁵ til sin tva hundraðshauðingia ok bað þæ bua tvau hundrut riddara
 ok¹⁰ fara til Cesaream, ok gangandi menn með þeim eigi færi en
 sicutigir manna, ok bað riddarana alla með vapnum vera, en
 bað Paulo fæa .x. fararskiota ok hans fauruneyti¹¹. Ok skylldu
 þessir riddarar fylgia Paulo a fund Felicis iarlls oc giæta sva, at
²⁰ Paulo yrði ecki til haska i þeiri¹² ferð, ok¹³ þæ um nottina hefia
 upp ferðina, ok giorði bref með þeim til iarllsins ok sagði honum
 vauzt¹⁴ æ Pals mali, hvi hann let honum þannig¹⁵ fylgia. Ok er
 þeir komu i Cesaream, þæ gengu þeir a fund iarlsins oc færðu honum
 þessi¹⁶ bref, [sva at Pall var¹⁷ við. Ok þæ er iarllinn hafði heyr¹⁸
²⁵ breffin, þæ mællti hann til postolans: „Ek man þess biða um
 þitt mal. er motstaðumenn þinir koma, ok heyra þæ hvaratveggju¹⁹.“
 En fim daugum síðarr kom Annanias með aulldungum Gyðinga
 ok hafði þann mann i fauruneyti sinu, er Tertullius het, sva var
 hinn sniallazti²⁰ maðr af Gyðingum ok enn laugkænsti²¹. Sva talaði
³⁰ langtt erendi fyr iarllinum ok gaf margar sakir postolanum. Ok
 er hann hafði lokit sinu mali, þæ bað iarllinn postolann svara fyr sik.
 Ok talaði hann²² þæ [langa taulu ok svaraði þeim aullum saukum,
 er Tertullius hafði gefvit honum, ok letzt ecki til þess hafva
 giorrt, at honum mætti sakir æ²³ gefva, ok því síðr, at hann

¹ öngum mat B. ² Her beg. atter D. ³ þeira tilf. B. ⁴ tal C D.
⁵ buazt C D. ⁶ [kunni þa B. ⁷ mgl. B. ⁸ Claudij B. ⁹ [geta
 fyrir öngum mauni um øvr. ¹⁰ at B. ¹¹ mönnum B. ¹² þessi øvr.
¹³ bað tilf B C. ¹⁴ vöxtu B. ¹⁵ þagat L C. ¹⁶ saal. øvr ; þessu A.
¹⁷ [ok Pal með, ok var hann B. ¹⁸ lesit B. ¹⁹ hvaratveggia orð C.
²⁰ malsniallazti B. ²¹ lögkænazti B. ²² Pall B. ²³ mgl B.

letz ævallt sannendum hafva at fylgtt eptir tilvisan laga ok spá manna boka, ok predicat þeim upprisu dauðra manna ok líf eilíft. En er iarllinn heyrði þetta, at þeir [disputuðu um laug sín², þá virði hann þat litils ok letz her engan orskurð veita mundu, fyrir en Claudius Lisias kjaemi, er þetta mal var kunnikt, til Cesarean

26. En nockurum daugum síðarr kom Felix iarll ok Drusilla kona hans æ fund Pals postola, fyrir því at hun villdi giarna heyra hans kenning³. Ok segia sva helgir feðr. at hun væri Gyðinga kyns ok hefði fyrir verit gipt konungi þeim. er Lakzicus⁴ het, ok hafði þat unnit til raðahags við hana, at hann hafði tekið umskurðarskirnn. En þá er Felix var settr iarll yfir Gyðingaland af Romverium, þá let hun einn Lazikum konung ok giptiz iarllinum eptir fortaulum Gyðinga, fyrir því at hann var rikari. En er postolinn hóf kenning sína fyrir þeim, þá disputaði hann mest um þá mannkosti rettlæti oc hreinlífvi, ok sagði frá þeim domi, er guð skal dæma um alla menn eptir þetta líf. En er iarllinn heyrði talað um rettlætið ok hreinlífvit, ok hver lau koma mundu fyrir þeim, er helldi þessa mannkosti, eða hver hegnd fyrir mundi koma at⁷ enum eszta domi [við þá⁸, er eigi hellð þá varð hann ræddr um þat, at postolinn mundi sva talað sva at Drusilla kona hans mundi skilia vilia við hann, en hann skyll at bæta við Lazicum þat, er hann hafði misgiortt, ok mællt „Liða verðr nu þetta erendi at sinni, ok þá er tomstund er t þá man ek lata kalla Paulum a minn fund.“

27. Nockurum¹⁰ mun síðarr. en þetta hafði verið, þá var mikil deila i milli Gyðinga ok heiðinna manna i Cesarea, c þottuz hvarirtveggju eiga meira valld [at hafva i borginni e aðrir. Fundu þat Gyðingar til, at Herodes, er kallaðr er Askalonit ok drepa let bornnin helgu, hafði giora latið borgina til dyrdæ keisaranum, ok saugðu¹², at hann hefði¹³ tekit umskurðarskirnn ok verit undir þeira laugum, ok letuz þeir því eiga meira valld at hafva en heiðnir menn. En þar i moti saugðu heiðnir menn, at fyrir hefði þeira frændmenn giora latið, en Herodes eflað¹⁴ síðar ok heti þá Pirga Stratonis, ok kaullaðu¹⁵ þeir sitt oðal vera fyrir aundverðu. Ok kom síð deila fyrir iarllinn Felicem¹⁶, ok báð hann gefva þeim meiri rettarbot¹⁷, er honum þotti sannara mæl

1 vissi B. 2 [disputeraðu um truna B. 3 kenningar B. 4 Laricus B i Laritus C. 5 hefði hann B. 6 hefnd B C. 7 aa B. 8 [þeim B 9 geta B. 10 Her beg. Fragm. 11 [aa B. 12 þeir tilf. B. 13 ha C Fr. 14 eflde C. 15 kvaðu B. 16 Felix B. 17 rettarbætr B.

Ok í fyrstunni þæ mælti hann meirr eptir Gyðingum ok tok mikit fé af þeim til liðveizlu. En er hann sá, at þeira fiarlutr [var miok uppi: fyr kostnaðar sakar, þæ tok hann fé af heiðnum mannum til liðveizlu, ok lauk sva, at hann gaf upp riddaurum þann fiarlut, sem Gyðingar attu i borginni Cesareá. Ok [þæ er þær voru ræntir, þæ giorðu þeir² menn til keisarans ok rægðu Felicem or ríkinu. Ok var þæ nykominn til ríkis Nero i Romaborg, ok sendi hann þann mann i stað Felicis er Festus het, ok fór sá [til Jorsalaborgar i fyrstunni³ ok hof þaðan sitt ríki. En ok Felix leti iarlldominn, þæ villdi hann vingaz⁴ við Gyðinga ok lét Pal postola setia i myrkvastofvu ok binda.

28. En er Festus var i Jorsalaborg, þæ komu Gyðingar ok allir hófðingiar kennimanna i borginni ok báðu Festum, at hann skyldi Pal postola lata bundinn koma til Jorsalaborgar i þeira valld. En Festus svaraði sva: „Ek ætla nu ferð mína i Cesaream, ok farið er ofan þannig⁵ með mer, ok man ek þæ dæma þetta mal, er hvarirtveggiu eru við⁶. En þar⁷ er umræða [i helgum ritningum⁸, hvat til hellt, er ævallt⁹ var upp kallat til Jorsalaborgar, hvart sem menn foru¹⁰ ofvan til siafvarins fra henni¹¹: þæ upp a landit til fiallbygða. En þat hellt til, at Jorsalaborg myndi friðarsyn ok merkir himinríki, er yfir festingarhimninum er. Ok eptir þat fór Festus i Cesaream ok hófðingiar kennimanna með honum. Ok sá hinu fyrsta þingi, er Festus atti, þæ var Paulus leiddr a þingit, ok gefnar honum margar¹² sakir af Gyðingum. En hann afsannabi¹³ þær allar i því erendi, er hann alabi. En fyr því at Festus villdi vingaz við Gyðinga, [þar sem¹⁴ hann var nykominn til ríkis, þæ spurði hann Paulum, ef hann villdi fara til Jorsalaborgar ok vera þar undir domi iarlldins ok stkvæði. En Paulus svaraði sva: „Ek stend [við domstol¹⁵ keisarans, ok byriar mer þar [dom at taka¹⁶, ok skyt ek mínu mali til keisara, [ok veiztu, Feste, sagði Pall, at enga sauk sanna ma¹⁷ Gyðingar mer¹⁸, ok er því einskis mannz at selia mik i þeira lld, at ek hefvi mínu mali skotið til keisara¹⁹. Her er umræða i hann letz standa fyr keisarans domstoli, þar sem keisarinn

1 [þvarr miok B. 2 [þeir er ræntir voru, gerðu B. 3 [fyrst til Jorsalaborgar B. 4 saal. óvr.; vingiæðaz A. 5 þann veg C. 6 hia Fr. C. 7 her Fr. 8 [aa helgum bokum B. 9 iafnan Fr. 10 saal. B D Fr.; voru A C. 11 borginni Fr. 12 þegar B. 13 afsakabi B. 14 [þar er Fr.; þa er B. 15 [fyrir domstoli B. 16 [at eiga dom B. 17 hafa C. 18 at fa tilf. C. 19 [agl. B Fr.

var fyr norðan haf, en Pall i Cesarea a Gyðingalandi. Ok er her orlausn, at Herodes konungr [hafði latið giora sæti keisarans a motfiólum i borginni, at hann skyldi i því sæti dæma¹ u þau mal, er fyr hann kœmi a þeim þingum, sem borgarmen sætti² i borginni, eða sœ maðr er af hans hendi væri sendr³. (þæ er Pall postoli hafði [sinu mali til keisara skotið, þæ svara Festus⁴: „Til keisarans beiðiz þu, þagat skalltu fara.“

29. Nockurum daugum síðar þæ⁷ kom Agrippa konungr a Herodis konungs, þess er pina⁸ let Jacobum Jons broður, m micklu fiolmenni a fund Festi. En þa⁹ var ovinatta mikil Gyðingum við konunginn¹⁰, fyr því at þæ er hann hafði valld yf Jorsaulum, þæ hafði hann þat leyfvi fengit af keisara, at ha skyldi raða, hverr enn hæsti kennimaðr skyldi vera yfvir Gyðingu ok settan þann mann yfvir þæ, er eigi var af Aarons kyni¹¹: moti Moyses laugum, ok marga aðra luti¹² [gerði hann til uvisingar við þa¹³. Ok er Agrippa kom i borgina¹⁴, þæ tok Fest með mikilli virðingu við honum. Ok er hann dvalðiz þar um hr þæ tíaði Festus fyr¹⁵ honum mal Pals postola ok sakagip Gyðinga við hann, ok bað hann leggja¹⁶ rað til, hvat af skylld giora. Þæ svaraði konungrinn: „Ek vilda¹⁷ giarna sia Pal hafva¹⁸ tal við hann.“ Ok annan dag eptir þæ var stefnt sam haufðingjum ok riddaurum i borginni at raði Festi, ok var a [moti Agrippa konungr ok Beronica kona hans. Ok síðan v Pall leiddr a þingit. Ok er hann kom þar, þæ mællti Festus konungs ok þeira manna, er þar voru við staddir: „[Se þer¹⁹ þen mann, er her er framleiddr? Þessum manni biðr alðyða [Gyðin a Jorsalalandi²⁰ liflaz, ok segia hann hafva mart til giort. I nu hefvi ek nackvat ranzakað hans mal, ok finn ek engan þa lut með honum, er²¹ hann eigi dauðamaðr fyrir at vera, en hefvir hann skotið sinu mali undir keisarans dom, ok því he ek heitið honum. En nu bið ek þig, [herra Agrippa²², leggja r til með mer, fyr því at þat er engi²³ síðr at senda þæ menn keisara dom bundna, er eigi se berar sakar a hendi ok m

1 [let gera sæti sitt aa motfiólum i borginni, ok hann skyldi i því sæti sita, er hann dæmdi B. 2 saal. A og Fr.; attu B C. 3 mgl. B. [skotit aa keisara fund, þa segia þeir B. 5 fundar tilf. Fr. 6 ok i Fr. C. 7 mgl. B Fr. 8 drepa Fr. 9 saal. øvr.; þar A. 10 hann 11 sett Fr.; settkynne C. 12 læging B. 13 [tilf. B Fr. 14 Jorsalaborg 15 mgl. C Fr. 16 lia B. 17 vil B. 18 eiga B. 19 [Seit þer B. Seð er Fr. 20 [i Jorsalaborg øvr. 21 at B. 22 [konungr B. 23 eigi.

brefum megi tia. En ek se her engan þann lut, er ek mega
[orugt rita: sannynði þeira sakagipta, er honum voru fundnar.¹
Þá mælti Agrippa til postolans: „Lofvat er þer nu, Pall, at
mæla nackvat fyrir þína haund.“ Ok þá stoð Pall upp ok kvaddi
ser hliðs ok hóf sva sitt mál: „Sæll þickiumzt ek þess, sagði
hann, er ek skal nã at tala, [sva at þer heyrið, herra konungr, 3,
ok svara þeim sakagiptum, er Gyðingar gefva mer. Ok með því
at þu ert enn laugkiænsti⁴ maðr með Gyðingum ok veitz þeira
siðveniurs, þá bið ek yðr með þolinmæði heyra mitt erendi.“
Ok tok þá síðan [at tia⁶ allan sinn uppruna, ok hvat Gyðingar
gafu honum at sauk, ok afsannaði allar þær sakagiptir [með longo
mali, er honum voru gefnar. Ok er hann hafði lengi talað, þá
mælti Festus: „Oðr ertu orðinn, Pall, ok giorir þik ecki iafnnoðan
sem bækr þær⁷ hinar morgu, sem⁸ þu hefvir lesit.“ En þetta
mælti Festus fyrir því, at i moti hverri sauk, þeiri er Gyðingar
haufðu gefvit Paulo, þá tok hann maurg vitni or hverri bok
Gyðinga, hverssu rangliga var til hans mællt af Gyðingum. En
Pall [sagði síðan til Festum: „Eigi [æðumzt ek ne ærumzt¹⁰,
enn goði domandi, hellðr ber ek sannendi fram með hogværi ok
linleik, sem vera æ, ok skilr þetta konungrinn sialfr Agrippa, er
nu heyrir æ.“ Ok mælti síðan til konungsins¹¹: „Truir þu,
herra Agrippa, spamanz¹² orðum¹³? Veit ek, at þu truir.“ Her
lysir yfvir viti ok snilld Paðs postola fyrir haufðingium, hverssu
hann kunni ser til liðs at mæla við þa. Fyr því at annathvart byr i
hverri spurningu, at maðr spýrr þess, er honum er ifvi æ, ok vill
hann þá hafva orlausnn af auðrum, eða hann spýrr þess, er
aullum er¹⁴ liost¹⁵, ok hrosar hann sva sæmð þess, er hann talar
um¹⁶, at hann leysir sialfr or, fyrir því at engi eru aunnur svörin¹⁷
til en þau, sem hann hittir¹⁸ æ, ok hefvir hann þa sæmð af
haufðingianum ok [goðan vilia¹⁹ fyrir, en haufðinginn²⁰ dyrð af
aullu folkinu, er sva berliga skal [til hans²¹ mega tala, at hverium
þickir ser skaum i moti at mæla, er við er staddr. Þá svaraði
Agrippa ok mælti: „Skamma hrið²² mundir þu aðr tala fyrir mer,
Pall, at ek munda við þeiri tru taka, sem þu boðar.“ Þá mælti

1 [öruggv vita B Fr.; her ender Fragm. 2 ero B C. 3 [við þik, konungr, ok sva at þer heyrit B. 4 lögkiænasti B C. 5 siðu C. 6 [ok tialhi øvr. 7 þinar B 8 er B C. 9 [svaraði þannig B. 10 [em ek oðr C. 11 hans B. 12 spamanna C. 13 bokum B. 14 Her ender D. 15 angliost B 16 við B. 17 saal B C; saunn A. 18 hitti B. 19 [goðvilia B C. 20 saal B C; haufðingium A. 21 [mgl. B. 22 stund B C.

Pall postoli: „Giarna villða ek þess æskia fyr guði, at þu¹, herra ok allir þeir, er æ hafva heyrt i dag mitt erendi, yrði² þvilikir rettri tru, sem ek em, [frá skilðu þvi, at þeir væri eigi bundni sem ek em³ nu.“ Eptir þetta raulfz þingit. Ok er Festus ok Agrippa gengu a brut, þæ taulauðu þeir sin i milli, at Pall hefði [eckit til þess giort, at honum mætti sakir a gefva eða vera haundum hafðr fyrir. Sagði Agrippa til iarlisins Festi⁴: „Ve mætti [þessum manni Paulo leyfvi gefvas at fara, hvertt er hann villði, ef hann hefði eigi sinu mali til keisarans skotið, en [sv komnu⁵ sem nu er, þæ er þat mitt rað at senda hann æ keisaran fund.“ Nu var Pall feinginn i hendr hundraðshauðingia þeir er Julius het. Sa hafði litlu aðr verið sendr af keisaranum t Gyðingalandz, ok skyllði þæ fara aptr til Romaborgar.

30. Nu er nockut farið yfvir saugu Pals postola framan t þess, er hann appelleraði⁷ sinu mali til keisarans, ok sagtt fæ þeim mannraunum, er [Lucas innir upp um æfvi hins sæla Pals postola, en þat er þo litill lutr af þvi, sem sialfr vattar þæ postoli⁸ i pistli þeim, er hann ritar til Corinthoborgar. Ok hefvhann fiortan pislá giorfva⁹ ok ritað til ymissa borga, ok þat t hverrar, sem þeir þurpto mest, er hann ritaði til. En þvi le hann fiortan [taulu a¹⁰ vera, at hann merkti i sinum kenningum með sannendum tiu laga boðorð ok flogurra guðzspialla. En þeim pistli, sem aðr var sagtt, er hann tindi¹¹ upp sinar mannraunis þæ [tiar hann mest¹² þolinmæði ok staðfesti fyr sinum lærisveinum oc biðr þæ þat giora eptir¹³ guðs dæmum ok sinum. En sv segir þar, at villuspamenn hauðu komit i Corintho ok tiað strangara lif¹³, en Pall postoli hafði þar¹⁴ boðit at hallda skyllði ok saugðu skyllt Moyses laug at hallda með guðzspialla boðorðum ok hauðu margir vikit¹⁵ eptir þeira kenning, fyr þvi at þei hauðu mikit siðlætisbragð a ser. Ok kann optliga sva til at bers at með goðfysisyfirbragðinu flærðarmannz fær fiandinn margar mann svikit. Sva sem segir Augustinus: Melius est public peccare, quam sub specie sanctitatis plebem seducere. Þat þyði sva: Betra er einum saman at misgiora opinberliga, helldr er

1 þer B C. 2 væri B. 3 [mgl. B. 4 [öngvar þær sakar, at þei mætti vita, at hann ætti i böndum fyrir at vera. Ok sva mælti Agripp konungr til Festum B. 5 [þessi maðr Pall lauss vera B. 6 [at sv bunu B. 7 appellaði C. 8 [enn lukaz upp um æfi hins sæla Pals postola B. 9 gert B C. 10 [at taulu C. 11 [tiar hann þær með l 12 at C. 13 lifi B; liferni C. 14 aðr B. 15 vikiz B.

at svika margan mann með heilagleiks¹ yfvirbragði. Ok talar hann af því sva, at þæ er ill dæmi eru gefin eða opinberliga synd, þæ kann folkit at varaz foraðit, ok tyniz þo einn maðr i sinum glæp, en margir, ef slægliga, er at farið með goðu yfvirbragði en þo² fullkominni flærð ok svikum undirhyggiunnar. Ok er mikit folk hafði snuiz eptir þeim [svikamaunnum, er onyta villdu kenningar³ Pals postola, þæ sendi hann pistil sinn til lærisveina sinna ok bað menn vera stauðuga i þeiri tru, er hann hafði kennt, let þat vera varkunnarlaust, at þeim skyldi helldr trua en honum, er sidar hauðu til þeira komit. Hof hann sva sina ræðu, at hann tok þat efni, er þeim var einn veg gefvit, er til voru komnir, ok honum sialfum, ok spurði hann folkit, hvat til hellt, [er þeim þotti þeir merkiligri⁴, ok mælti: „Þeir menn eru ebreskir, er onyta vilia mina kenning, ok [þyrpti þers eigi fyr því at trua þeim betr en mer, [at ek em ok ebreskr, hefvi ek þæ tign slíka sem þeir⁶. Af Abrahams kyni eru þeir, ok sva em ek, Kristi þiona þeir, ok sva þiona ek, ok þo at ek giæta [orðtaksins nockuru minnr en hæfvi⁷, þæ em ek þo framarr i þeiri þionostu en þeir. Nu þæ alla luti er þeir hafva til tignar fyr ættar sakir ok kunnostu⁸, þæ hefvi ek til iafns við þæ. Hvi skoluð er⁹ minar kenningar onyta ok hverfva sva i fra sannendum? Fleiri þrautir hefvi ek þolat i meinlætum¹⁰ fyr guðs sakir¹¹ en þeir: Ek hefvi optliga verit i myrkvastofum fyr [guðs nafni¹² ok morgum meinlætum¹³ mætt ok lifs hæska; ek var fim sinnum barðr af Gyðingum með svipum¹⁴, þeim er qvadrage neita.“ Þat skyra sva helgir seðr, at i Moyses laugum væri sva boðit, at akveðin var skriptt fyr hvernn andmarka¹⁵, eptir því sem til visar i helgum ritningum. Ef maðr braut¹⁶ taunn or hauði manni, þæ skyldi sæ taunn¹⁷ lata i staðinn, er or hafði brotið; auga skyldi ok fyr auga koma, en haund fyr haund, akveðnar ok þær sakir, er maðr skyldi lifvi fyrir tyna; sva ok ef maðr giorði smæri [sakir, þa var ok akveðit, hvat þæ¹⁸ skyldi fyrir koma. Ok [segr sva¹⁹, at Gyðingar giæfvi

1 heilagligu B. 2 með tilf. C. 3 [svikamanni, er onyta villdi kenning B C. 4 [þvi er þeir þottu merkiligri C; hvi þeim þætti merkiligri þeira orð B. 5 [þurfe þer C; þurfu þeir B. 6 [þvi at ek em einnar tegundar ok þeir, at ek em ebreskr B; at ek hefvi þa tign sem þeir, at ek em ebreskr C. 7 [nockurum mun orðtaks mins C. 8 kunnattu C. 9 þer B C. 10 mannaunnum B. 11 nafni B C. 12 [hans nafn B C. 13 mig tilf. C. 14 iarnsvipum B. 15 lut B C. 16 bryti B; brytr C. 17 aðra B C. 18 [luti, hvat þar B C. 19 [saal. B C; sva sva A.

heyrrir, ætli mik umfram þat, sem¹ hann ser með mer eða heyrrir. Her er umræða, hvert Pall var [þa hafiðr², er hann var uppnúmi til ens þriðja himins, ok skilia þat sva helgir feðr, at honum væ þa synt himinriki, fyr því at þat [er himinn kallaðr³ i helgu ritningum, sem Moyses vattar i upphafi sinnar bokar, þa er har segir: „I upphafi skapaði guð⁴ himin ok iorð, ok segir at iorðin var auð ok ouyt, en [um himin segir hann ecki fra⁵. Ok glo þat sva helgir kennifeðr⁶, at hann talaði þa um himinriki, fyr þ at þat var skapat þegar fullt af englum ok allri himneskri dyr ok er þat kallat empirium celum, en þat þyðiz elldligr himinn, ei fyr hita sakir helldr fyr [birti sakir, er⁷ sva er aullum liost, i hverr skilr annars hugrenning, er þangat kemr, [enda vill hver sem annarr, sa er þar er⁸, siðan fiandinn var æ brutt rekinn ok aull hans sveit. En því er þetta kallaðr enn þriði himinn, i fyrst er talt loptið einn himinn, ok þar næst festingarhiminn, i ver siam himintungl a faust vera, ok var giorr annan dag viku enn þriði er himinn, sa er yfir þessum er. En celum þyð hulning⁹, ok er því loptið¹⁰ celum, at þar er mart leynt ok hul fyr maunnum, þat er i loptinu er. En því er [festingarhiminn kallaðr¹¹, sa er [vaxinn er sem baullott¹² eggskurn, at þat i oss allt leynt, er fyrir utan er þat, er ver megum sia t himins. En því er himinriki enn þriði himinn, at þat i yfir þeim tveim, er aðr voru nefndir, ok sa Pall postoli himnesk dyrd ok leynda luti eilifrar sælu, þeirar er vera skal eptir doms dag. En þat er hann segir, at hann var leiddr i paradisum¹³ þa glosa þat sva helgir feðr, at honum hafi syndir verit hvílda staðir, er rettlatra manna andir¹⁴ skolu hafa til domsdags. E þeir skyra¹⁵ sva, at i tvenningu se paradisus: su aunnur, er þess heims er ok Adam var i settr, ok er þat land, er¹⁶ liggr austrvegi, ok sva nauckuru hatt sem tungl gengr¹⁷. En siðan i Adam var æ brutt rekinn þaðan, þa setti guð [engil sinn¹⁸ til i at varðveita þann stað, sva at engi kæmiz [þann veg¹⁹, ok viss sva til, [sem engill hefði²⁰ brugðit sverð i hendi. En þat er sv at skilia, at sverð þat er ecki [annat en²¹ hitar þeir, er mer megu [eigi komaz þangat²². En þat er sva er sagt, at engill i

1 er B. 2 [saal. B; hafðr C. 3 [kallaz himinriki B. 4 [sva, at g skop i upphafi B. 5 [fra himinum segir hann ecki B. 6 feðr. 7 [þvi at B. 8 [mgl B. 9 himinn B. 10 ok tilf. B. 11 [festi köllut himinn B. 12 [böllottr er sem B. 13 paradiso B. 14 salur. 15 þyða B. 16 ok B. 17 hæst tilf. B. 18 [saal B; engla C. 19 þang B. 20 [at engillinn hafði B. 21 [nema B. 22 [saal. B; ecki komaz

með brugðnu sverði, þá er líking samandregin elldzins¹ ok
 verðzins. Sa maðr er sverð hefir i hendi, [þa ma hann stundum
 12 sverðit², en stundum bregða því; ok sva eru ok hitar, þeir er
 langt eru, at þa er Enok ok Elias foru i paradisum³, þa var
 3 sem engill stíðraði sverðit, er þeir [kendu ecki hitans⁴ af guðs
 fyrirhyggiu, en þa er sem engill bregði⁵ sverðinu, er engi [ma
 annarra⁶ þangat komaz, nema þeir. En aunnur paradis er kaulluð
 hvíldarstaðr, sa er goðra manna salur hafa annars heims, sem
 [sa visar sialfr drottinn Jesus Krist⁷ i guðzspialli, þa er hann
 24 mælti i pisl sinni til illvirkians: Hodie mecum eris in paradiso.
 Þat þyðiz sva: I dag muntu með mer vera [i paradiso eða⁸ i
 hvíldarstað. En þat er rett trua, at þa er aundin skildiz við
 líkama drottins æ krossinum helga, þa steig hann⁹ niðr til hel-
 vitis með guðdoms krapti i þann stað, er heilagra manna salur
 25 voru fyrir, þvíat aðr en pislín kíæmi fram, þa var engi sva heilagr
 maðr ok dyrligr, at eigi færi salin til helvitis. Ok eru þar þrír
 staðir greindir i heilagri ritningu: sa er einn, er Abraham ok
 helgir haufuðseðr voru i [ok heilagra manna salur², ok var þar
 engi aunnur pisl eða meinlæti, en þeir naðu eigi at sia drottin eða
 30 koma til himinríkis dyrdar, fyrr en lausnarinn kíæmi at vitia
 þeira. En þo voru þeir með sannri huggan heilagrar vanar, at
 su lausa mundi fram koma, er þeim var fyrirheitin¹⁰. Ok þa er
 þiofrinn let lífit æ krossinum, sa er hvíldinni var fyrirheitið af
 allzvalldanda¹¹ guði, þa beið hann sva upprisu drottins. En þessi
 25 staðr er stundum kallaðr [at bokmali paradisus¹², en stundum
 limbus inferni, ok þar var þa en hæsta [hvíld salunum¹³, þvíat
 þar var þa aund allzvalldanda¹⁴ guðs með guðdoms krapti. En sa
 staðr er nu eyddr, ok hvar sem nu eru annars staðar salurnar i
 hvíld annars heims, [þa heitir sa staðr paradisus¹⁵. Annarr
 30 staðr i helviti heitir purgatorium, þat þyðiz hreinsanarstaðr, ok
 fara þangat þeira manna salur, er sanna iðran hafa giort sinna
 synda ok skriptir hafa oint¹⁶, ok eru þar, til þess er [uppi er
 skriptin¹⁷, eptir því sem guðs domr er til, en síðan fara salurnar
 til hvíldar. Enn þriði staðr i helviti heitir puteus inferni, þat
 35 þyðiz pyttir helvitis, ok fara þangat þeira manna salur, er i

1 engilsins B. 2 [ma stundum fela þat B. 3 [paradiso B. 4 [eigi
 kendu bitana B. 5 brygði B. 6 [matti annarr B. 7 [sialfr drottinn
 segir B. 8 [mgl. B. 9 hun B. 10 fyrirheitit B. 11 almatkum B.
 12 [saal. B; paradis C. 13 [saal. B; dyrd C. 14 almattigs B. 15
 [saal. B; þa er sa eyddr C. 16 óngvar B. 17 [skriptin er leyst B.

haufuðsyndum¹ lataz ok rekningar eru fra guði, ok leysiz eng or þeim stað, sa er þangat kemr.

32. Ok her línest i pistlinum, er Pall postoli segir, at honum hafi syndir verit hvíldarstaðir rettlatra manna, þa segir hann, 1 guð hafi æ hann lagt bardaga, til þess at hann fyllðiz eigi upp ofmetnaðar af þessum vitrunum. Ok sva visar til, at hann haf kent likamligrar freistni æ ser, ok kvaðz hann þrysvar hafa bedið guð, at þessi freistni hyrfi af honum, ok hit þriðia sinu, er hann var æ bæn sinni, þa kom raudd yfir hann² ok mælti: „Þarf vinnr þer, Pall, miskunn min, þviat kraptr ok dyrd vex i manna raunum, ef maðr berr vel.“ Her er umræða, hversu margar sakir til verði, [at guð berr mannfólk³ her i heimi, ok er þat [er leyst⁴, at fyrir fim sakir berr hann. Ein er fyrir þær sakir, at guð vill varðveita litillæti með manni⁵, at hann fylliz eigi upp ofdræms af þeim lütum, er honum takaz vel, ok var su sauk til bardagans við Pal postola. Su er aunnur sauk til bardagans, at guð vill syna sina dyrd [æ þeim er hann berr, til þess at menn skili, at hann er allzvallandi guð, sem hann gerði æ þeim, er blindr var borinn, ok sagði drottinn sialfr, at hvarki hafði misgert hann ne frændr hans til þess bardaga, er æ honum var, helldr hafði hann meinlæti til þess, at guð syndi æ honum sine dyrd⁷ ok miskunn i gíof synarinnar. En þriðia sauk er su⁸, at hirta menn, þa er i moti allzvalldanda⁹ guði hafa sine meðferð, ok vill hann þa kalla til sin með meinlæti ok sannri iðran, sem guð giorði við Mariu systur Moyses[. Liun hallmællti Moysi ok misgiorði¹⁰ i því, þa laust guð hana líkþra i andlitið, ok hafði hun þat [mein .vii.¹¹ daga til iðranar. En fiorða sauk er til þess at syna [rettlatum maunnum þolinmæði sinna astvina¹², sem guð gerði við Job, at þa þickiz¹³ menn at skyldari til at þol meinlæti fyr guðs sakir, er þeir hausðu sva mikla þolinmæði, e ecki hausðu til saka gertt. Eigi skal sva virða, sem guð ha rangt giort við Job i þessum bardaga, þviat því¹⁴ meiri mun dyrdin fram koma at launum, sem verðleikrinn var minni til meinlætanna. En fimta sauk er til [guðs bardaga¹⁵ at syn maunnum ogn meinlæta þeira, er vándir menn eigu fyrir haundum

1 syndum B. 2 af hinum tilf. B. 3 [er almattigr guð berr fólk B.
4 [lyst B. 5 hann B. 6 mönnum B. 7 [mgl. B. 8 til þess B. 9
almatnum B. 10 [, er hallmællt hafði Moysi ok misgert B. 11 [meinlæti
.iiii. B. 12 [þouum þolinmæði af sinum astvinum B. 13 þættiz B.
14 þeim mun B. 15 [þess B.

þess heims, sem guð giorði við Herodem konung, er drepa let þann helgu ok við Antiochum konung. Guð let her upp hefiaz þá meinlæti, er endalausar kvalir attu fyrir haundum annars þess fyrir sina glæpi ok illzku. Þat þickiaz menn finna i orðum þess postola, at hann hefði boðiz til fyrir astar sakir við folkit at vera einn¹ pindr, ok væri þa allir aðrir² frelstir fra eilífum lífum. En þessi orð Pals postola skal með varygð³ fram bera ok með rettri skilningu⁴, ok trúa eigi sva, sem [sumir vilja⁵ þá, at hann villdi eilífiga i kvaulum vera fyrir varar sakir; þa þa hefði hann⁶ eigi sanna ast við guð ok menn, [en sa ma⁷ þi hialpaz, er hann þarnaz sannz astríkiz við guð ok menn⁸, en þat er eigi mælanda [til Pals postola⁹. En þat er satt astríki¹⁰ at guð at unna honum um alla luti fram, en þar næst salu sinni lífs fagnaðar, en i þrífia lagi salu naungs sins, en i fiorða stað tæra likama sinn ok styrkia til allra þurftugra¹¹ nauðsynia. Ok ef um þat væri at kiosa, er¹² eigi er, at einn maðr skyllði koma i himinríki, þa hefði sa einn¹³ sanna ast, er ser ynni þess vetr en auðrum. En þessi orð Pals postola er sva at skilia, at¹⁴ ann bauð sik fram til liknar maunnum undir aull meinlæti, þau¹⁵ hann mætti kvelia her i heimi¹⁶, eða vera nockura stund i argatorio i hreinsanarellði, til þess at þæ væri [allt folk holpit¹⁷ aldr en aðr.

33. Þat er sagt, at eitthvert sinn i Corintho bannzetti Pall postoli einn mann ok fyrbauð aullum maunnum samneyti við ann fyr þann glæp, er hann hafði framið ok villdi eigi við tiliaz; ok þotti maunnum sva, þott Pall postoli [villdi eigi aa¹⁸ vera glæpinn¹⁹, at sa maðr²⁰ mundi hafva lagz²¹ með moður sinni eða tveim mæðgum misþyrmt²² elligar. Ok þæ er postolun²³ hafði þann mann bannzettan, þæ þotti fiandanum ser eimillt þat herbergi ok hliop i bukinn. ok varð sæ maðr diofloðr. Þæ komu frændr enns oða ok baðu Pal postola likna þonum ok biðia fyr honum. Þæ tok sæ maðr heilsu sina ok þeck þegar til sættar ok skilðiz við glæp²⁴ sinn. En þo i fyrst²⁵ þæ villdu menn eigi samneyta [við hann²⁶ eða taka hann i

1 tilf. B. 2 varyði B. 3 virðingu B. 4 [hinir sumir B. 5 [fyrir þvi at hann hafði þa B. 6 [tilf. B. 7 [við postolana B. 8 luta ok tilf. B. 9 sem B. 10 eigi B. 11 Her beg. atter A. 12 veröldu B C. 13 [allir holpnir B. 14 [kvæði eigi aa B C. 15 Her beg. Bladfragn. 16 lagiz B, legit C. 17 mgl. øvr. 18 hann øvr. 19 glæp l'r. 20 [honum B.

sitt¹ felag, aðr Pall postoli ritaði til þeira ok bað þá taka [honom² i samneyti við sik, þegar er hann var sattr við alvalldanda guð. Ok synir enn sæli Pall postoli her þat, at hva veggja³ er skylt⁴, at hegna þat⁵, er rangtt er gort, en lí [þegar, ef af er latið⁶. En sva visa helgar bækr⁷ til, at i au verða kristni urðu⁸ optliga þau dæmi⁹, at þeir menn ærðuz¹⁰, bannzettir voru af heilagri kirkiu, eða hendi elligar nockur aan skyssi. Ok þá sá menn miok við at [vefvia sik¹¹ i stormælum. En i þeiri bok, er postille heitir ok giort hefvir Petrus Manduca yfvir Pals pistla¹², þá segir [hann fra því¹³, at fiandinn lei ser raðs¹⁴, þotti honum menn of¹⁵ miok við sia at giora storgla Fyr þá sauk þá bar þat fyr einn dyrligan mann, at [fia inn atti¹⁶ þing, ok sa domandi er þar var yfvir settr, at því honum syndiz, þá talði¹⁷ hann fyr þeim auðrum fiandum, er voru samankomnir, ok bauð þeim, at þeir skyldu þat mest var at slá ærslum æ þá menn, er bannzettir væri af heilagri kirki eða giora þeim [þat ne eitt¹⁸, er menn¹⁹ villdi þaðan af varas falla i slika storglæpi, sem [þeir er fyr sannar sakir voru bannzettir af heilagri kirkiu²⁰, ok mæ þaðan af engi²¹ diarflig dæma, at eptir verðleikum manna takiz²³, hvart er manni²⁴ ge vel eða illa til virðingar eða farsældar þessa heims.

34. Nu er yfvir farið nockut þær mannaunir, er Pall postol sialfr innir²⁵ upp i sinum pistli, ok Lucas hefvir fatt fra s eða ecki fra sumum lutum. Ok taukum²⁶ nu þar til, er Julius hundraðshauðingi bio ferð sina til Romaborgar ok hafði postola i sinu fauruneyti, ok nockura hans lærisveina. Ok sva fra sagtt, at Julius hellt postolann vel at þeim lutum aulli er i hans valldi voru. Ok telr her Lucas²⁷ upp margar borgir, þ er æ leið þeira voru, ok leyfði Julius Pali postola, at þ astvinir kiæmi²⁸ til hans or hverri borg, þeiri er þeir dvalbuz. Þeir foru skipaferð af Cesarea ok fram fyr Asiam ok um Girklandz

1 valld eða tilf. B Fr. 2 [hann B. 3 hvervetna øvr. 4 hatt 5 þar B. 6 [þa er viðskilt (við er skilt C, við er skilt Fr.) 7 ritningar øvr. 8 yrði øvr. 9 dæmi Fr. 10 ærðoz Fr. 11 [ve øvr. 12 pistlum Fr. 13 [fra því B C; þar sva Fr. 14 ok tilf. B 15 til B. 16 [fiandrinn attu B. 17 talði øvr. 18 [neitt C 19 [ne eitt mein þat er aðrir B. 20 [nu voru bannsettir fyrir B. eigi øvr. 22 mæla eða tilf. C Fr. 23 verði B. 24 honum øvr. 25 innir C Fr.; telr B. 26 ver tilf. øvr. 27 mgl. øvr. 28 kiæmi 29 Gricklandz B.

eyjar. Ok einhverju sinni þæ aflatti Pall postoli, at þeir skyldi þat veðr ut taka or þeiri haufnn, er þæ voru þeir staddir, en leisaugumaðr, fyrsti, ok samþyctiz¹ Julius þvi, en Pall postoli sagði, at þeir mundi koma i mikinn haska, ok [geck þeim eptir þvi². En er þeir haufðu skamt sigltt i haf, þæ kom veðr i moti þeim með stormi miklum, ok rak þæ morg dægr³ afleidis, ok haustuðu naliga⁴ aullum farminum. Ok eina nott giorði veðrit sva mikit, at þeir aurvilnuðuz allir, [aðr en Pall postoli sagði⁵, at þeir mundi⁶ land taka. Voru menn miok þrekaðir⁷, þvi at lengi hafði vistafátt verit i⁸ skipinu. Þæ stoð Pall postoli upp ok talaði fyr þeim ok sagði þæ, at þeim mundi þickia þvi betr raðit, at þeir hefði truat hans orðum ok lagtt eigi or haufninni, „en þo bið ek yör vera i goðu skapi, sagði postolinn, þvi at þæ er ek var æ bæn⁹ minni aðan, þæ sendi Jesus Kristr, sa er ek þiona, engil sinn til min, þann er sva mællti: [Hirtu eigi¹⁰, Pall, at hræðaz, þvi at þer byriar at koma fyr keisara ok vera af honum dæmðr¹¹, ok þu hefvir þegið lif aullum þeim, er innan borz eru með þer. Nu truit¹² fastliga orðum mins drottins.“ Þæ hafði þæ rekit fiortan dægr¹³. Ok æ¹⁴ miðri nott saugðu þeir, er vaurð helldu yfvir skipinu, at þeir þottuz sia land, ok hliopu til sumir ok skutu bati ok villdu [þar æ¹⁵. Þa mællti Pall postoli: „Ef nockurir¹⁶ ganga æ batinn, þæ munu þeir eigi lifs til landz komaz¹⁷.“ Þæ hioggu riddarar Julij bátfestina¹⁸ af orðum Fals ostola, ok sleit hann fra þeim. [Postolinn bauð þæ, at menn ataðiz¹⁹, þeir er æ skipinu voru, þviat hann sagði²⁰, at i ndtaukunni mundi verða bæði mikit starf ok erfviði fyr haund- 1. Þeir festu þæ upp i framstafninum eit litið segll, [sva sem ri iping²¹ nockur²², ok letu sva reka skipit at landi. En r er þeir komu at²³, þæ geck [nes eitt af eyiu þeiri, er þæ r²⁴ at, ok er skipið kendi grunnz fram, þæ lamði aptr fyrir aullum. Þæ mælltu riddarar þat fyrir Julio, at hanu skyldi lata eþa alla þæ, er i varðhalldi voru eða i baundum æ skipinu, at

1 samþykkti B. 2 [þat geck eptir *övr.* 3 dægr Fr. 4 miök B. 5 [aðrir en Pall postoli C Fr.; nema Pall postoli B. 6 mundu C Fr. 7 dasaðir B, þiaðir C. 8 æ *övr.* 9 bæn Fr. 10 [Hirð eigi þu B. 11 dæmðr Fr. 12 er tilf. Fr, þer B. 13 dægr Fr. 14 tilf. *övr.* 15 [þeir að landi Fr. 16 nakvarir Fr. 17 koma B Fr. 18 festina þæ er i var batinum B 19 [Ok bað þa Pall postoli, at menn skyldo við buaz B. 20 sa B. 21 lypting C. 22 [mgl B Fr. 23 landi tilf. B C. 24 [sker fram af eyiu þeiri, er þeir komu at B.

eigi bæri sva til, at þeir ksemiz¹ or haundum þeim, ef þa bæri annars staðar at landi, en hans menn væri fyrir. En Julius samþykkti því² eigi, ok [sagði ekki giora skyldu til meins Pali postola eða hans maunnum³, ok þat⁴ var haftt. En sva bar i moti, sem Pall postoli hafði fyrir sagtt, at menn hollduz allir, en skip tyndiz ok allt annat, þat er sá var. Ok er þeir komu sá land, þa gengu landzmenn vel i moti [at hialpas þeim; ok voru elldar kyndir a strondunni. Ok er Pall postoli safnaði⁶ smaviði til elldzina, þa [i þeim viðinum, er hann bar i fangi ser, hafði leynst ein naðra⁷, ok hroctiz hun at hendi Palls⁸ postola. En er heiðnir menn sá þetta, þa ræddu þeir sva sin i milli: „[Þessi man sannligha⁹ vera manndrapamaðr eða morðingi, er guðin syna sva berliga¹⁰ sina reiði yfí, at¹¹ siorinn villdi eigi þiggia hann fyr sina glæpi, en nu skyldi honum hit versta eitrykvendi at bana verða, ok [vera eigi lengr lifsins verðr¹². En er Pall postoli kom at elldinum fram, þa lagði hann niðr viðinn, en hristi noðruna [fram af hendi ser i¹³ elldinn. Folkit undradiz, er hia stoð, ok beið þess, er haundin þrutnaði af eitri nauðrunnar eða horundit blesi annarstaðar. Ok er langtt var fra liðit, ok var Pall pos'oli i¹⁴ starfvi sem aðr, þa kaulluðu þeir upp allir [sem eins mannz munni, er við voru staddir¹⁵: „Þessi maðr, saugðu þeir, er guð¹⁶ er til vár er kominn.“ Her dvalðiz Pall postoli i þessi eyia nockura hrið, ok gaf heilsu fauður þess manz, er Publius het, er þar var haufðingi yfí eyiunni. [En þann siukleik hafði faðir hans Publii, at hann kendi riðu ok utsottar, ok¹⁷ af bænum hins sæla Pals postola varð hann heill [af þeim siukleikum¹⁸. Ok toku margir menn tru af þeiri iarteignn ok kenningum Palls postola. En er vára tok, þa [gengu þeir¹⁹ Julius sá skip ok hans faurunautar, ok foru þaðan til Italialandz²⁰, er Romaborg stendr sá. Ok er Pall postoli kom þar við land, þa komu kristnir menn af Romaborg i moti postolanum, þeir er honum fylgðu síðan til Romaborgar. Ok funduz þeir þar postolarnir [Petr ok Pall²¹, ok kemr her saman frasaugnn um þeira kenningar. Ok því at

1 ksemiz Fr. 2 þat C. 3 [fyrirbaud hverium manni, at ne eitt mein skyldi gera B 4 Her ender Fragm. 5 [mgl. B. 6 samnaði B 7 [hafði naðra ein leynst i viðinum B. 8 Pali B. 9 [At visu mun þetta B. 10 opinberliga B 11 tilf. B C. 12 [saal A C; var hann eigi verðr lengra lifsins B. 13 [niðr af hendinni aa B. 14 at B C. 15 [senn, er við voru, sem eins munni mælti allir B. 16 i mannz aaseonu tilf B. 17 [Hann hafði kent riðu, en B. 18 [mgl. B. 19 [geck B. 20 Ita- liam B. 21 [Petrus ok Paulus B.

allvalldandi guð setti [Petr postola¹ hofðingia allra postola ok foringia² heilagrar kristni, þæ [standa þeir atburðir i hans saugu³, er þeir voru baðir við staddir. En Nero keisari hafði þæ tva vetr [riki haftt, er Pall postoli kom til Romaborgar, ok hvergi nær fullkominn i sinu ríki ok⁴ illzku, eptir því sem síðan varð. Ok er Pall postoli hafði skamma hrið verit i Romaborg, þæ endi hann orð Gyðingum, at þeir skyldu allir til hans koma, því at honum þotti eigi aurvæntt, at nockur bref hefði komit utan af Gyðingalandi fra hans ofundarmaunnum, at þessir Gyðingar, er⁵ i Romaborg voru, [skyldu honum slíkar umsátir veita ok ofrið, sem hinir haufðu giort⁶, er fyr utan haf voru. [Ok hof hann sva malit i fyrstunni fyr þeim, er til voru komnir at⁷ heyra: „Þat vil ek, at þer vitið, bræðr, kynsmenn Abrahe⁸, at eigi er þat mitt erendi til Romaborgar at gefva sakir eða rægia mina sættmenn, þæ sem her eru fyrir. helldr fyr hina⁹ sauk, at ek hefvi minu mali skotið a keisarans dom fyr sakir rogs Gyðinga minna aufundarmanna, ok þeir selldu mik Romverium i hendr fyr utan haf, oc attu þeir mer enga dauðasauk at gefva, þott ek boðaða upprisu dauðra manna. En ek tæ¹⁰ því þetta fyr yðr, ef nockur bref hafva komit til yðar um mitt mal, at þer vitið þar sannendi af.“ En þeir svaurluðu, at engi bref hefði komit utan um haf [fra honum¹¹ til þeira, ok engi [maðr hefði tæð¹² hans mal fyr þeim, „en nu vilium ver, [saugðu þeir, vita¹³, hveria skilning þu hefir æ um kenning Petrs postola eða tru kristinna manna, því at við er þenni nu i moti mælltt.“ Þæ bauð Pall postoli, at þeir skyldu a veða [a dag¹⁴ at heyra hans orlausnn um þetta mal. Ok a eim sama degi, sem akveðinn var, kom mikill [fiolði Gyðinga i hans herbergi, ok kendi hann kenningar¹⁵ allan daginn fra morni til kveldz, ok syndi þeim, hverssu sannliga allar ritningar vattuðu, t drottinn Jesus Kristr guðs son var borinn hegat i heim til t usnar [aullum maunnum, ok¹⁶ toku margir menn retta tru af þessi kenningu Pals postola¹⁷. Ok tva hina fyrstu vetr er Pall

1 [saal. C; postola A, Petrum B. 2 allrar tilf. B. 3 [aa þat hans saugu at fylgia allt B. 4 [rabit ríkinu, ok var hann hvergi nær þa enn fullkominn i sinni B. 5 varð B. 6 [gerði honum u'rið sem þeir B. 7 [Nu hof hann sva sína ræðu fyrir þeim, er hans kenning villdu B. 8 Adams B. 9 þa B. 10 saal A B; tiae C. 11 [mgl. B. 12 [hefði tæð B C. 13 [spyrja þik B. 14 [dag til B. 15 [mannfioldi at heyra kenningh postolans, ok predikabi hann B. 16 [mannkyninu, ok þann dag B. 17 [hans kenningum B.

postoli kenndi kenningar i Romaborg, þæ var aullum maun-
leyftt at ganga a hans fund ok heyra hans kenningar¹, ok hor-
[sialfum var leyft² at fara um alla borgina i frelsi, sem h
villdi. En meira frelsi hafði hann [siðan naliga³ tiu vetr, fyr
at þæ var honum leyptt at fara um en næstu [heruð vestr
borginni⁴ at kenna kenningar. Ok æ hinu fiortanda ari r
Neronis keisara var Pall postoli settr i myrkvastofu at i
Neronis, ok var þæ Simon spekingr⁵ at raðagiorð með keisarann
þann kaullum ver enn fiolkunga Simon. Þæ komu margir m
til Pals postola i myrkvastofuna ok toku retta tru af hans ke-
ingum ok villdu eigi siðan þiona Neroni keisara. Ok fyr þ
bauð Nero, at Pal postola skyllði leiða [a hans fund. Ok þæ
Nero sa Pal postola, þæ mællti hann við sina menn⁷: „T
þenna illgiorðamann ok hauggvit⁸, þviat hann ferr með galldra
með giorningar ok snyr hvers manz hugskoti.“ Þæ svaraði i
postoli ok mællti: „Herra, sagði hann, þetta man mervera ska-
meinlæti, þviat ek man lifva i eilifu lifvi⁹ með minum konu
Jesu Kristo, þegar er haufuðit er af bolnum.“ Nero mæl
„Færið af honum hafuðit sem skiotaz, ef hann veit ser van-
mikillar sælu. En ek vænti þess, at sva fremi¹⁰ muni¹¹ hann ski-
at ek eni sa konungr, er engi man sigra, ok ek mæ bæði r
lifvi manzins, ok sva hver meinlæti maðr skal þola¹² til dauðan
Þæ mællti Pall postoli: „Til þess at þu vitir, at bæði þio-
guði drottni minum Jesu Kristo lif ok dauði, þæ man ek vitt
þer, eptir þat er ek em hauggvinn, oc syna þer þat et eili-
lifvit, er goðir menn taka at launum sinnar þionostu við almatl-
guð.“ En þetta [viðrtal þeira keisarans ok Pals postola var ef-
þat, er Simon spekingr hafði daið¹³ herfviligum dauða, ok N-
kallaði fyr því Pal postola manndrapamann, at honum þotti
þeim Petro postola hlotiz hafva lifiat Simonar vinar sins. Ef
þat var Pall postoli leiddr or borginni til þess staðar, er Ca-
chumbas heitir, a þeiri gautu, er Via Ostensis heitir. Varð fy-
þeim a þeiri leið [huspreyia ok¹⁴ eckia virðulig, er Plautilla h
hun hafði retta tru tekit af kenningum postolanna¹⁵, [ok l

1 ok predikan tilf. B. 2 saal. C; frelsi gefvit A; [mgl. B. 3 [i
næstu B. 4 [lönd B. 5 magus C. 6 þat B. 7 [ut af borginni
mællti B. 8 af honum haufut tilf. B. 9 Her beg. Fragn. 10
B Fr.; framt C. 11 saal. A Fr.; mun B C. 12 hafa C Fr. 13 [tauh
þeir eptir þat, er Simon enn illi var dauðr B. 14 [mgl. B C.
postolans C; Pals postola B.

Pall postoli, at hun leið honum duk nockurnn at binda fyr augu ser, aðr hann væri hauggvinn, ok sagðiz sialfr koma mundu at færa henni dukinn eptir andlat sitt¹. Ok sva giorði hun, sem hann beiddi². En þeir [hlogu at henni, er við voru staddir, ok heimskuðu hana um þenna atrunað³. En er l'all kom fram til þess staðar, er þeir ætluðu at hauggva hann, þæ fell hann til bænar ok giorði þackir almatkum guði ok blezaði kristna menn alla, þæ er við staddir voru, ok minntiz til þeira. [Knytti⁴ síðan dukinum⁵ um hofut ser ok fell æ bæði kne ok retti halsinn undir hauggið, ok þæ var hann hauggvinn. Ok er haufuðit flo⁶ af bolnum, þæ mælti tungan i haufðinu, nefnundi æ nafun drottin Jesum Krist a ebreska tungu. Or sariu rann fyrst miolk en síðan bløð, ok merkir miolkinn hans kenningar, því at hun er siukra manna fæzla⁷, enda eru sva⁸ kenningar Pals postola með meiri liknn ok astuð en flestra annarra heilagra manna. Er hann kallaðr postoli heiðinna þjóða, því at heiðinna manna salur voru mest siukar i motgiorðum við almatkan guð, en sa er mest er siukr, þæ þarf æ linazta fæzluna⁹. Ok kallar því Pall postoli sialfr sinar kenningar miolk, sem hann segir: Lac vobis potum dedi, non solidum¹⁰ cibum. Þat er¹⁰ sva: Miolk gaf ek yðr ok eigi sterkari fæzlu, því at þer mattuð eigi þæ bera fyrir siukleika sakir. En dukrinn sæ er hann hafði [bundið fyr augu ser, aðr hann væri hoggvinn, þæ hvarf þeim at syn, er við staddir voru hans liflat, ok er þeir foru heim æ leið til borgarinnar, þæ stoð Plautilla i sama stað. Þeir beidduz þæ at síð dukinn, ok þat veitti hun þeim. Ok var þæ blöðugr dukrinn, sagði hun sialfvan Pal postola hafva ser fært dukinn¹¹. En er þeir komu a fund keisara, þæ saugu þeir þetta með mikilli ræzlu ok alla atburði, sem giorzt haufðu um þess¹² Pals postola.

- 30 æ [Paulus mælti: Lie þu mer duk þinn, kona, fyrir augu mer, meðan ek em hoggvinn, en ek fæ þer eptir andlat mitt *B.* 2 bauð *B.* 3 [riddararnir hlogu at henni ok mæltu: „Fyrir hvi glatar þu duk þinum“ *B.* 4 *saal. B C*; Knutti *A.* 5 [Síðan batt hann dukinn *Fr.* 6 flaug *A Fr.* 7 fæzla *Fr.*, fæða *B.* 8 ok *B.* 9 fæzluna *Fr.*, fæðu *B.* 10 þyðiz *B Fr.* 11 [knytt at hófði ser, hvarf þegar or augliti þeira. Ok er þeir hurfu fra pinslum Pals postola, fundu þeir Plautillam standa i saumum sporum. Þeir mæltu við hana: „Hvar er nu dukr þinn, kona, er Pall het at færa þer? syn þu oss hann nu.“ Þa syndi hun þeim dukinn allan blöðugan, ok sagði þat með, at Pall postoli hefði sialfr fært henni með otallegum englafylkium *B.* 12 [honum með mikilli hræðzlu allan atburð fra liflati *B.*

En þann sama dag¹ nær noni dagsins², þá kom Pall post at lúðum dyrum³ í þat herbergi, sem⁴ keisarinn var inni fyr ok stóð postolinn fyrir honum ok mælti: „See her nu Paulur riddara eilífs konungs! Nu mantu⁶ trúa, at ek lifvi með minn konungi eptir dauðann. En æ skaummu meli þá man otti yf þik koma, ok því næst manntu deyja [ok fara til eilífra kval fyr þína glæpi⁸, þá er þu hefvir giorfva í blóðsuthellingu re latra manna.“ Eptir þetta hvarf postolinn⁹ [honum at syn¹⁰. Í sam daugum síðarr villdu borgarmenn ganga at Nerone keisa ok drepa hann fyr [illgiorðir sínar¹¹. Þá kom sa otti yf keisarann, at hann flyði or borginni a eyðimerkr út, ok do þ herfvilígum dauða.

35. Nu er nockut yfvirfarit saugu hins sæla Pals poste ok er hann samiafnn kallaðr Petro postola at dyrð ok heilagle ok er því saman iafnað, er hinn helgi Petr postoli geck þurr fotum [æ sionum¹², en hinn helgi Pall lifði tvau dægr¹³ æ ma botnum [i sionum¹⁴. Petr postoli giorði menn heila í skug sinum, en Pall postoli vissi af giptt heilags anda dauða þei manna, er letuz fyr utan hans herbergi, sva at engi¹⁵ sæ honum, ok var sialfr inni staddr¹⁶. Sva er¹⁷ at kveðit, at P postoli skyli [alla verolld¹⁸ eptir sœr leiða til himinrikis fagnal en Petr postoli skal við aullum¹⁹ taka ok skipa í eilíf sæti m allzvalldanda guði; sva er ok sagtt, at .xii. guðs postolar sko dæma²⁰ um tolf ættir Israel at enum efzta domi, en Pall post um allar aðrar þjóðir. Ok er²¹ þat til marks, at þeir eru iafnnir Petr ok Pall í allri dyrð, þá villdi guð, at þeir væri þal pindir í [enni æztu borg²³ í heiminum ok undir einum keisa æ einu ari ok æ einum degi, ok þo í sinum stað hvarr þeira borginni. Ok því at Pall var þeira ættatærri²⁴ [at veralld virðingu²⁵, þá var hann í æðra²⁶ stað²⁷ pindr í borginni ok m rikismanna dauðdaga, því at þá skyldi halshauggva. [Þotti ok keisararum Pall hafva minna af giort, er hann hafði skemr

1 [mgl. Fr. 2 mgl. B. 3 durum B. 4 er Fr. 5 Pal Fr. 6 ma B Fr. 7 [til helvitis B. 8 glæpi Fr. 9 fra tilf. Fr. 10 [sa bri skiott B. 11 [sakir illgiorða hans B. 12 [eptir sionum Fr.; um sea 13 dægr Fr. 14 [mgl. B Fr. 15 maðr tilf. B C. 16 sæl. or stadr A 17 ok tilf. B. 18 [allar þjóðir B. 19 þeim B. 20 dæma 1 21 mgl. B. 22 væri B. 23 [einni borg enni æztu Fr. 24 ættatær Fr. 25 [mgl. Fr. 26 æðra Fr. 27 Her end. Fr. 28 [Enda þotti 29 skemri stund B.

boðat guðs erendi i Romaborg en Petr. Sva diupt standa orð Pals postola, þau er hann segir i sinum pistlum eða kenningum, at hann kallaz doctor gentium, ok þat hefir sagtt hverr annarra postola, þeira er hann hafva æ nafnn nefndan i ritningum. Latum oss þat hugkvemt vera. at Pall postoli ok aðrir guðs postolar skolu vera varir domendr a domsdegi með allzvalldanda guði, en arnendr miskunnar¹ við guð þar til. Ok er sva at kveðit, at þeim mun leiði Pall postoli þeiri mennina eptir ser a domsdegi til himinrikis en allir aðrir guðs postolar, sem hann hefir mycklu meiri mannaunir þollt² fyrir guðs sakir ok viðara um heiminn farið guðs erendi at boða: en nalgia allir aðrir, ok framar vitað dyrd ok fagnað himinrikis en þeir³ aðrir, meðan hann var i þessum heimi, þviat guð hafði eytt honum sina leynda luti. [Biðium nu þess guð, at með milldi skaparans ok arnabrorði ens heilaga Pauli postola verðim ver⁴ a domsdegi laðaðir⁵ til hægri handar allzvalldanda guði ok þaðan leiddir til þess sama fagnaðar, er Pall postoli segir sialfr i fra, er honum var syndr, ok ecki auga hefði nað þvilika dyrd at sia, ok ecki eyra at heyra slíkan fagnað, ok hugrinn, er miklu er þo smasmuglari helldr⁶ en syn eða heyrnn, mætti eigi hugsa þvilika dyrd, sem guð hefir fyrir buið sinum astvinum, i þeiri lifvir ok rikir varr herra Jesus Kristr með [feðr ok helgum anda⁶ per omnia secula seculorum. Amen.

Fragmenter.*

.....
 1. Þá at mæla vit þa, fyrir því at annat hvart er i hverri spurni(n)gu, at maþr spyrr þess er honum er ifi a, oc vill hann þa hafa Erlausn af auðrum, eða hann spyrr þess, er aullom er augliost, oc Brosar hann sva sæmð þess, er hann tal(ar) um, at hann leysi sialfr ór, fyrir því at engi ero aunnur saurinn(!) til enn þau som hann hitti a sialfr, oc hefir hann þa sæmð af haufþ' oc goðan vilia enn dyrd af ollo folki, er sva berliga skal til hans mega mæla, at hveriom þyckir ser skaum i at mæla um hans tauolo, er vit er staddr. Agrippa mælti: „skamma hriþ mundir þu tala

1. mgl. B. 2. þolat C; haft B. 3. reka B. 4. flestir B. 5. [aal. B; Af hans arnabrorði verðim ver aa domsdegi A C. 6. [aullom helgum monnum B. * Jof. ovenfor S. 263¹⁴. 264¹⁸, 265¹⁸. 266¹, 267¹⁰. 268²², 269². 270¹⁷.

fyrir mer aðr enn ek munda taka vit þeiri tru, sem þu byðr. Þá mælti Pall postoli: „Giarna villða ek þess æskia fyrir guð at þer, herra, oc allir, þeir ær a heyra mitt erindi i dag, yrð þvilikir i truinni sem ek em nu, at því fraskildu, at þeir væri eigi bunir sem ek em nu.“ En eptir þetta rauðz þingit. Oc e Festus oc Agrippa gengu a brot, þa tauloðu þeir um meþ ser, a Pall hefði eck(i) til þess gert, at honom mætti sakir gefa eþ vera i bondom haðr. Sva mælti oc Agrippa til iarlis: „Ve mættir þu leyfi gefa Pali at fara hvert er hann villði, ef han hefði eigi sinu mali til keisarans skotit, enn at sva komnu ma sem nu er, þa er þat mitt rað at senda hann a keisarans fund. Nu er Pall fenginn i hendr þeim manni er Vilia het, oc haf litlo aðr verit sendr af keisaranom til Gyþingalandz oc skylldi þ fara aptr i Romaborg. Hann var hundraðshauþþingi.

Pall appellaði sino . . .

.
 ebrescir er onyta vilia mina kenning oc þurfa þeir (eigi) þe fyrir því at trua þeim betr en mer, at ek hefi þa tign sem þe at ek em oc ebreskr, af Abrahams kyni eru þer oc sva em e Kristi þioni þer, oc sva þiona ek, oc at eg(!) gæta noccuro mī orðtaka enn hæfi, þa em ek framarr i þeiri þionusto en þeir. Þ þa hluti alla sem þeir hafa (til) tignar fyrir settar sakir a kunnusto, þa hefi ek til iafns vit þa. Fyrir hvi skolo þeir mī kenning fyrirdæma oc hverfa fra sannindom. Fleiri þrautir þe oc þolat fyrir guðs sakir en þeir hafa. Ek hefi optliga verit myrqvastofum fyrir hans nafni oc maurgum meinvætum mætt a lifs haska. Ek var fim sinom sinom(!) bardr af Gyþingum m þeim svipum er qvadrageni heita.“ Þat skyra sva helgir feðr, i Moses logum væri sva bopit, at aqveðinn var skript fyrir hver hlut, eptir því sem til var sett, ef maðr brytr taunn or hauf manne, þa skylldi hann lata aðra i stapinn, auga skylldi fyr auga koma koma(!), en haund fyrir hand(!) fyrir(!), akveþa voru þær sakir, er maðr skylldi lifi tyna, sva oc ef maþr ger smæri hluti, þa var aqveþit, hvat fyrir skylldi koma. Oc er s sagt, at Gyþingar gæfi Pali þa sauk, er fyrir atti at koma a þeira kalli .xl. hauggva af qvadrageno. Ok fyrir því at hann va settatorr maþr oc nafrændi þeira er

.
 veit at ek lyg eigi sa er um allar alldir verallða.

Fra Pali postola.

Enn með þessum meinlætum eins(!) sæla Pals postola þa hafði guð margfalliga hugat hann með sinni milldi oc miskunn. Oc þa hugan vattar Pali postoli i sinom pistola fyrir sinum lærisveinum: „Efek skylda nacqvát mina dyrþ tia, þa sem guð hefir mer veitt, þa væri þar efni til af minom meinlætum, hveria styrkt almatigr guð hefir mer gefit i þeim vitnum(!), sem ek man nu til taka at segia, þviat þat er eigi skylt nema ec villda.“ Oc sneri sva malinu, sem hann segi fra einhveriom manne þat, er hann sagdi fra sialfum ser, fyrir því at þat er vitra manna hatr at nefna eigi sialfa sic til ena stærstu hlutu(!) ok forþa sva þeim, sem hans aufundarmenn voru, vit rongu ordtaki, at eigi megi þeir kalla, at hann hafi gert fyrir hræsni sakir, ok taka af því synd, er þeir liuga. Ok því hof Pali sva malit: „Veit ek mann fyrir .xiii. vetrum hafþan upp til enns hæsta himins, at sia þar leynda hluti gups, enn guð veit, hvart þat var bæpi með aund oc likama. eþa var aundin ein saman, þat veit ec eigi, sagdi Pali. Ok sa inn sami maþr með því moti sem adr var sagt, var leidr i pa(ra)diso oc heyrþi þar þau orþ, er manne (er) eigi leyft at mæla her i verolldo. „Fyrir þessa sauk mætta ek helst, segir Pali, dyrkast en ecki fyrir minar sakir. Enn þo at ec gerda, þa mætti mer eigi til ovizku virþa, fyrir því at ek munda sannindi segia, enn ek man þo vægiast vit, at eigi beri sva i móti, at ne einn, sa er mik ser eþa min orþ heyrir, ætli mic um þat fram, sem (hann) ser af mer.“ Her er umræda, hvert Pali var þa hafidr, er hann var upp til inns hæsta himins, oc skilia þat sva helgir fedr, at honom væri þa synt himinriki, fyrir því at þat er himinriki kallat i helgum ritningum, sem Moises vattar i (upp)hafi sinar bækr, þa er hann segir, at guð scop i upphafi himin oc iorþ. Hann segir, at iorþin var auþ oc onyt, en hann segir ecci fra um himininn. Þat glosa sva helgir feþr, at hann taladi þa um himinriki, fyrir því at þat var skapat þegar fullt af englum oc allri himneskri dydr(!), oc er þat kallat empirium celum, þat þyðiz elldigr(!) himinn, eigi fyrir hita sakir helldr fyrir þær sakir, at sva er aullom liost, at hverr at(!) skilr annars hugrenning, er þangat kemr, enda vill hverr (sem) annarr, sa er þar er, siþan er fiandinn er var(!) a brot rekinn ok aull hans sveit. Enn því er þat kallat enn hæsti himinn, at fyst er talet loptit einn himinn, enn þar næst festingarhiminn, þann sem vær siam hinuntungl a vera fost, hann var scapadr annan dag viku,

Enn þridi er himinriki, er yfir þessum er. Celum þýðiz himinn ok er því loptit, at þar er mart leynt i oc hulit fyrir monnom þat er i loptinu er. Enn því er festing kollot himinn, sa e vaxinn er bollotr sem egg, at þat er oss leynt allt, er fyrir uta þat er, er ver megum sia til himins. Enn því er himinriki in þridi himinn, at hann er yfir þeim .ii., er adr voru nefndir. En þat er hann segir, at hann var leidr i paradiso, þa glossa sv helgir fedr, at honom hafa syndir verit hvildarstapir, þeir er andi rettlatra manna skulo hafa til dóms, en þat er sva at scyra, at tveningu se paradisus, su er aunnur er her i heimi er, er Adar var setr i. Ok er þat land oc ligr i austrveg, oc sva noccur hátt sem tungl gengr. En síþan er Adam var a braut rekinn, þ setti guþ til engil sin at varþveita þann stap, en engi kæm þangat. Ok visar til, sem engillin hefði sverþ i hendi bru(g)ði Enn þat er sva.
fir i hendi þa ma stundom bregþa því, sva ero ok hitar þeir en miklo, er þangat ero, at þa er Enok oc Elias foru i paradiso, þ var sem engillin slíþradi sverþit, er þeir kenndo ecci hitauna a guþs forssia. Enn þa er sem engillinn brygði sverþinu, enn eng matti þangat komast annar. Enn aunnur paradiso eru kall(a)d hvildarstadir, þeir er godra manna salor hafa annars heim sem avisar sialfr drottinn i guþspialli, þa er hann mælti i þá sinni til illvirkians: Hodie mecum in paradiso. Þat þýdir sva i dag manto með mer vera i hvi(l)þarstap. Enn er rett trua, a þa er aundin var skilit vit licama drottins vars a crossino helga, at hann steg(l) niþr til helvitis með guþdóms crapti i þar stad, er fyrir voru salur heilagra manna. Þviat aðr en þils kæmi fram, var engi sva heilagr eþa dyrligr, at eigi særi salin i helvitis. Þar eru .iii. stadir greindir i heilagri ritningu. Sa einn, er Abraham var i oc helgir hofudfedr oc heilagra manr salur, oc var þar engi aunnur þils eþa meinlæti, enn þeir nadu ei at sia eþa koma til himinrikis dyrþar, fyrr en lausnin kæmi i vitia þeira. Enn þo voru þeir með sadri hugan heilagrar vána at su lausn mundi fram koma, er þeim var fyrir heitit. Ok þa þiofrin let lif a crossinom, sa er hvilldinni var fyrir heitit almatkum guði oc beiþ sva uppriso drottins várs. Enn þes stadr er stundum kalladr at bócmali paradisus enn stundo limbus inferni, oc var þar þa enn hæsta hvild salunum, fyrir þ at þar var almattigr guþ með guþdóms crapti. Enn sa stad(er) nu eydr, oc hvar sem annars stadar eru salur manna nu

hvíld, þa heitir sa stadr paradisus. Annarr stadr heitir (i) helviti **p**urgatorium, þat þydum ver hreinsunarstað, oc fara þangat þeira **m**anna salur, er sanna íþrau hafa gert sinna synda, en oinntar **s**criptir, oc ero þar til þess, er scriptir ero uppi, eptir því sem **g**uðs domr er til, en síðan fara salurnar til hvíldarinnar.

Pall segir fra helvíti.

I(nn) þridi stadr heitir puceus inferni, þat þydiz pytr hellvitis, oc fara þangat þeira manna salur, er i hofudsyndum lataz oc rekningar ero fra guði, oc leysist engi or þeim stað, sa er þangat kemr. Oc her næst i pistolanum segir Pall postoli, at honum
 10 hafi syndir verit hvíldarstaðir rettlatra manna, þa segir hann, at guð hafi a han lagt bardaga, til þess at hann fyllðiz eigi upp metnadar af þessom vitronum, oc visar sva til, at hann hafi kent licamligrar freistni a ser, oc kvast hann þrysvar hafa beþit drottinn vann, at þessi freistni hyrfi fra honom, oc it þridi(a)
 15 sinni, er hann var a bæn sinni, kom raud yfir hann oc mælti: „Þaurf vidr þer, Pall, miskunn min, þvíat craptr oc dyrþ vex i mannaunum, ef hann ber vel.“ En her er umræða, hversu margar sakir til þess verði, er guð ber folkit her i heimi, oc er þat or leyst, at fyrir fim sakir ber hann folkit. Einn er til þess
 20 at varþveita litilæti með monnom, at hann fylliz eigi obdrambs upp af þeim hlutum, er honom takaz vel, oc var su til bardagans vit Pall; aunnur er su, at hann vill syna sína dyrþ a þat(i) er hann berr, til þess at

TVEGGIA POSTOLA SAGA PETRIS OK PALS.

1. Petrus postuli hófðingi annarra postula oc durvau(r)ðr himin-
 15 ríkis oc Andreas bróðir hans þeir voro Jons synir báðir oc sætskaðir or heraði því, er heitir Galilea a Jorsalalandi, oc i borg þeiri er Betšaida heitir, oc voro fiskimenn, aðr þeir komo til fylgdar með drottni varum Jesu Cristo. Enn guðspialull segia fra því, hversu
 20 þeir voro kallaðir af fiskiskipino. En her er sagt fra Petro:

Eitthvert sinn þá er mart lið kom at heyra kenningar Jesu Cristz, þá stoð hann hia sæ þeim, er kallaðr er Galilæa sær, hann þar skip .ii. standa a straundunni. En fiskimenn voru farnir at bua net sin. Þá ste Jesus a skip þat, er Simon Petrus atti, oc ytti hann því ut fra landi littat, til þess at eigi þröng menn at honum of miok, oc þaðan talði hann af skipinu. Síð mælti hann við Simon Petrum: „Roi þer ut a diup oc leysit i yör til fiskiar.“ Petrus svaraði: „I alla nótt hofum ver mikit er haft oc fiskt ecki, en þó at þínu boðorði mun ek leysa netti. Enn er þeir gerðu sva, þá toko þeir mikinn fiolda fiska, sva net þeira slitnadi af. Þá kolloðu þeir Petrus a lagmenn sín er a landi voro, er annat atto skipit, Johannem oc Jacobum oc Zebedeus, at þeir kæmi til at tia þeim. Oc þeir komo oc hlö bæði skipin, sva at nær hugðu at sokqva. Enn er Simon Petrus sa þat, þá fell hann til fotu Jesu oc mælti við hann: „Farðu mer, drottinn, þvíat ek em synðugr maðr.“ Jesus mælti við hann: „Hræz eigi þu, þvíat heðan fra skalltu mer(!) fiskia.“ Enn er þá komo at landi, þá fyrletu þeir skip sin oc net oc allt þat er þá attu af hvarutveggia skipino oc fylgðu drottni varum.

2. A annarri tíð bauð Jesus lærisveinum sínum at stíga skip oc fara fyrir sér of fiord nokkurn, enn hann sialfr for land. Enn at apni var Jesus einn a landi, enn lærisveinar voru a sæ a storum sæ, oc gerði mikinn vind i gegn þeim, oc börðuz þá þar við, allt til þess er af var þriðjungur af nött, oc gato þá tekit land. Enn þá kom Jesus gangandi a sænum at þeim. Enn er lærisveinar sa hann ganga a sæ, þá hrædduz þeir oc ætlu at skrimsl væri. Þá mælti hann við þá: „Hafi þer traust þvíat ek em her, eigi skaulo(!) þer hræðaz.“ Þá svaraði Petrus: „Ef þu ert, drottinn, þá bið þu mer, at ek koma til þín sæinn.“ Jesus mælti: „Kom þu!“ Þá ste Petrus fyrir borti skipi oc geck a sænum til drottins. Enn er hann sa vind mikinn oc sæ stóran, þá hræddiz hann. Enn þegar er hann hræddiz, tok hann at siga i sæinn niðr, oc kallaði hann a Jesum oc mælti: „Drottinn, gíorðu mik heilan.“ Þá retti drottinn haund sín a hans oc mælti við hann: „Lítill er trú þín. Fyrir því ifaðir þu.“ Enn er þeir stíga a skip, þá fell vindr. Enn lærisveinar þeir er a skipi voro, komo oc lutu drottni, er þeir kendu hann oc mæltu: „Sanliga ertu sonr guðs lifanda, er vindr oc hlyðir boði þínu.“

3. Enn kom Jesus of dag til borgar þeirar, er heitir Cesarea.

Philippi, oc spurði lærisveina sína oc mælti: „Hvernn segia menn vera son manz?“ Enn þeir svorðu: „Sumir segia hann Johannem baptísta, enn sumir Helíam, enn sumir Hieremíam eða einhvern af spámonnum.“ Jesus mælti enn við þá: „Hvern segi þér mik vera?“ Þá svaraði Símon Petrus: „Þú ert Cristus sonr guðs lifanda.“ Jesus mælti við hann: „Sæll ertu, Símon dufu sonr, þvíat eigi vítraði þér hölld né bloð þetta takn, heldr fábir minn, sa er a himnum er. Enn ek segi þér, at þú skalt heita Petrus - en þat er steinn a vara tungu - oc mun ek yfir þann stein smíða kristni mína oc gera sva styrkia, at eigi munu helvítiss hlið mega í gegn henni, oc gef ek þér lukla himinríkiss; oc allt þat er þú bindr a iorðu, þat skal bundit a himni, oc allt þat er þú leysir a iorðu, þat skal laust a himni.“

I aðru guðspjalli syndi drottinn Petro, hversu hann skyldi þessa velldiss neyta, oc mælti við hann: „Ef bróðir þinn misgerir við þig, þá hirtu hann sva, at it seti tveir saman. Holpit er honum, ef hann hlyðir þér. Enn ef hann hlyðir þér eigi, þá hafðu til með þér einn eða tva, at allt mal þitt sé bundit með vitni tveggja eða þriggja. Enn ef hann hlyðir þá eigi, þá segðu at kirku fullri manna. Enn ef hann hlyðir þá eigi þér, þá se hann sem bersyndugr eða sva sem heiðinn.“ Þá mælti Petrus: „Ef bróðir minn misgerir opt it sama við mic, skal ek firirgefa honum sínu sinnum?“ Jesus svaraði: „Eigi segi ek þér sínu sinnum, heldr síautigum sínu sínu sinnum.“

4. A þeiri nött aðr Jesus væri haundlaðr oc til píslar leiddr, þá mælti hann við postula sína: „Allir munu þér við mik styggvaz a þessi nött, þvíat þat er ritit, Drepinn mun hirðirinn oc munu dreifaz sauðirnir.“ Petrus svaraði: „Alldregi mun ek styggvaz við þig, þó at allir styggviz aðrir.“ Jesus mælti: „Satt segi ek þér, Petrus, at þú munt þrysvar neita mér a þessi nött, aðr hani gali.“ Petrus svaraði: „Þótt ek skyla deyja með þér, drottinn, þá mun ek þér eigi neita.“ Enn er sendimenn yfirgyfinga höndluðu Jesum oc bundu, þá bra Petrus sverði oc hio eyra af einum þræli Gyðinga, oc syndi sva auruggleik sinn. Jesus mælti við hann: „Felðu sverð þitt í umgerð, þvíat hverr er sverði bregðr mun sverði sleginn verða.“ Enn Jesus græddi eyra þrælans. Enn er Jesus var leiddr í skíðgarð kennimanaz Gyðinga, þá geck Petrus eptir honum lítlu síðarr í skíðgarðinn, oc sat við glæðr oc vermdí sek(!), fyrir því at veðr var kallt. Þá spurði

ambatt nockur hann, ef hann væri lærisveinn Jesus. Oc þess spurði aunnur ambatt oc qvazc kenna mælsku hans, at hann var galverskr, oc þat mælti þrellinn, sa er hann hio eyrat af, at hann sa hann með Jesu of nottina. Enn hann neitti því i hvert sinn, er þau spurðu, oc qvaðz eigi vita, hvern Jesus var. Enda gol þa haninn. En þa leit Jesus til hans, oc minntiz Petrus þa orða þeira, er Jesus hafði mællt við hann, oc hann geck ut oc grét beiskliga. Su iðrun var sva þæg guði, at engill, sa er vitraði trúfostum konum upprisu Kristz, nefndi Petrus einn a nafn allra postula, oc mælti við konurnar: „Fari þer oc segit lærisveinum Kristz oc Petri, at hann er upprisinn, oc hann mun koma fyrir yðr i Galilea herat.“

5. Þat var eptir upprisu drottins, at hann vitraðiz siau lærisveinum sinum hia Galilea sio. Þar var Simon Petrus oc Thomas er kallaz didimus - þat er inn tortryggvi a vara tungu - oc Nathanael oc tveir synir Zebedeus, oc aðrir tveir af lærisveinum Jesus. Simon Petrus mælti við þa: „Fara mun ek at fiskia.“ Enn þeir svorðu: „Fara munu ver oc með þer.“ Þa stigu þeir allir a skip, oc mattu eigi ne eitt fiskia a þeiri nott. Enn a morni stöð Jesus a straundu, oc kendu lærisveinar eigi, at hann var, oc mælti hann við þa: „Sveinar, hafit nackvat fiskt?“ Enn þeir svorðu: „Ecki,“ sogðu þeir. Jesus mælti við þa: „Legg þer net yðr til hægri handar yðr, oc munu þer finna fiska.“ Enn er þeir gerðu sva, þa mattu þeir trautt draga net sitt firir fioldæfiska. Þa mælti lærisveinn, sa er Jesus elskaði, við Petrum: „Drottinn er andi.“ Enn er Petrus heyrði þat, þa stytta hann upp kyrtil sinn oc ste fyrir borð ok tok i netzhals oc dro at landi fullt storra fiska. Enn þeir voru sva margir .c. oc .l. oc .iii. fiskar, oc var netit þu oslitnat. Enn aðrir lærisveinar rero a skip til landz, oc voru þeir aðr .cc. fudma fra landi, oc geck Petrus þetta(!) með netit sva sem eptir þurru landi. Enn er þeir qvomo at landi, þa sa þeir fisk lagðan a gloðir oc brauð. Jesus mælti við þa: „Færi þer mer fiska þa, er þer tokuð, oc komi þer oc matiz með mer.“ Þa gaf Jesus þeim brauð oc fisk, oc bergði oc sialfr hvarutveggia.

Þat er sagt i aðru guðspialli, er i þetta sinn varð, er Jesus leit(!) Petrum heyriliga oc þrefalldliga iata ser, oc mælti drottinn við Petrum: „Simon son Joans, elskar þu mik framarr enn þessir?“ Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik.“ Jesus mælti: „Fædu lomb min þa.“ Enn mælti Jesus i annat sinn: 4

„Simon sonr Joans, elskar þu mik?“ Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik.“ Enn mælti Jesus: „Fæð þu lomb min.“ Enn mælti Jesus it þriðja sinn við hann: „Simon sonr Joans, ant þu mer?“ Þá ogladdiz Petrus, er Jesus mælti s þrysvar it sama við hann, ok svaraði hann þo: „Þu veizt allt, drottinn, þu veizt, at ek ann þer.“ Jesus mælti við hann: „Fæð þu sauði mina. Þá er þu vart ungr, þa gyrðir þu þik sialfr oc geckt þangat, er þu villdir, enn er þu elldiz, þa mun annarr gyrða þic oc leida þic þangat, er þu vill eigi fara.“ Enn þetta 10 mælti hann til þess at syna, hverium dauða Petrus mundi deya oc retta hendr sinar a krossi. Enn til þess beiddi hann Petrum þrysvar iata elsku sinni, at hann bætti þat i þrefalldri iatningu, er hann hafði þrysvar Cristi neitat.

6. Síðan er drottinn varr Jesus Cristr ste upp til himins af 15 fialli því, er heitir Oliveti, þa hurfu postular af fiallinu ofan aptr til Jorsalaborgar, oc voru þar Cristz lærisveinar allir saman i einu husi a bænum .x. daga með Mariu móður guðs oc audrum helgum konum, þeim er fylgt höfðu drotni varum. Þa giorðiz goyr mikill af himni ofan yfir husit, þar er þeir voru inni postul- 20 arnir, sva sem veðra þytr væri, oc fylldiz af liosi allt husit innan, oc sa þeir, at settuz yfir höfuð þeim serhverium þeira elligar tungur. Þa fyllduz þeir allir heilags anda, oc toko allir at mæla a allar tungur, sva sem heilagr andi kendi þeim. Enn þa voru menn komnir af morgum londum i Jorsalaborg, oc kom margr 25 lyðr at heyra orð postulanna, oc undruðuz allir. er heyrðu, er hverium þottu þeir mæla a sina tungu, oc mæltu margir menn sin a meðal: „Hvart eru þessir menn allir galverskir, er her mæla a ymsar tungur, eða hvi kveðum þa mæla a varar tungur, 30 er ver erum af ymissum londum her komnir.“ Sumir svorðu: „Þeir eru vindrucknir oc vita eigi, hvat er þeir mæla af höfuð- orum.“ Þá stóð Petrus upp meðal annarra postula oc mælti við lyðinn: „Er Gypingar oc allir þer er byggit i Jorsalaborg, þat 35 iktulu þer vita, at ver erum eigi vindrucknir, sem nocqurir menn etla, heldr er þat nu fram komit, er Joiel spamaðr sagði, at a 40 enum efstum dogum mun ek ut hella helgum anda yfir þræla mína oc yfir ambattir. qvað drottinn, oc munu senir(!) yðrir spa oordna hluti. Ungir menn yðrir munu sia himnasynir, enn gamlir menn munu fa vitranardrauma, oc mun ek gefa iarteinir a himni oc a iorðu. Sol mun snuaz i myrkr, enn tungl mun hafa bloðs lit, 45 þyrr enn komi dagr drottins mikill oc ogurligr, oc mun hverr hialpaz,

er kallar a nafn drottins. Þer Gypingar, heyrir ier orð min, hv ek segi yðr of Jesum enn nadverska, þann er guð vitraði yðr morgum iarteinum, þeim er hann giorði, sva sem raðit var fyr af guði. Enn guð reisti hann upp af dauða, þviat eigi mat helvitiss byrgi hallda a honum, sva sem David mælti i salltaranu hans rauddu: Sa ek drottin avallt fyrir mer, þviat hann er hægri hönd mer; fyrir því gladdiz hiarta mitt oc fagnaði tun min oc hvilldiz hold mitt i friði. Þviat (þu) firirlezt eigi au mina i helviti; kunnar giorþir þu mer lifs gætur oc lezt eigi fu hold mitt. Eigi sagði David:

. Haufðingar undruðuz, er þeir heyrðu þetta, vissu eigi, hvat orðit mundi af postulonum. Þa kom maðr sagði, at þeir voru i musteri oc toldu fyrir maunnum. Þa send yfirgyðingar eptir þeim, oc voru þeir leiddir a þingit, oc mæll Gyðingar við þa: „Vær firirbuðum yðr fram at færa kenni þessa, enn ier fylldut alla Jorsalaborg yðvarra kenninga hræsit(l) a hendr oss mikla synd.“ Petrus svaraði þeim: „Gu eigum við at hlyða framarr enn maunnum. Guð feðra varra reis upp Jesum, þann er iér krossfestuð, ok setti hann höfðingia græðara lyðnum oc lausn synda. Enn ver erum vattar hans þessa kenninga oc heilagr andi, sa er guð gaf aullum þeim, honum ero hlyðnir.“ Gyðingar attuz innan, er þeir heyrðu þetta oc villdu vega postulana. Þa reis upp yfirgyðingr a motinu, es sa het Gamaliel, oc mælti við lyðinn: „Hyggit at, synir, hv iér skolut gera við menn þessa. Fyrir þessa daga var mað sa er Theodas hét, oc sagðiz spamaðr vera, oc truðu honum .ccc manna, enn hann varð drepinn, oc dreifðuz þeir, er honum truð. Síðan kom annarr villumaðr Judas Galileus, oc sveik hann margu lyð, oc fyrirforz hann, oc urðu þeir at ongum þrifum, er honu hlyddu. At því lati þer þessa menn fara i friði, oc banit þeim eigi, þviat þetta rað mun eyðaz, ef af maunnum er upptekit, es ef þat er af guði, þa megu þer eigi standa i moti guðs vilis. Þat var haft, er Gamaliel mælti, oc baurðu þeir postulana fyrirbuðu þeim enn at mæla i nafni Jesus. Enn postular fógladdir af þinginu oc faгнуðu því, er þeir toko meingerþir fyr nafn Jesus, oc voru þeir hvern dag i musteri oc leto alldregi at kenna maunnum nafn Jesus Cristz.

II. Petrus postuli kom of dag i borg þa er Lidde heitir, .

1 Her mgl. 2 Blade; juf. ovenfor S. 163⁴⁰-167⁹.

hann þar siukan mann, þann er atta vetr hafði i kaur legit. Enn sa het Eneas, oc mælti Petrus við hann: „Ris upp þu, Eneas, oc gack, drottinn Jesus Cristr græðir þik.“ Eigi þurpti Petrus fleiri bænarrorð til at græða Eneam, oc reis hann þegar heill upp oc fylgði Petro postula. Ok sneruz allir til guðs, er sa iartein þessa.

I borg þeiri er Joppe heitir var ein trúfaust kona, su er Tabita het, full goðra verka oc aulmosogæðis, en hon tok sott oc andaðiz. Þa sendo lærisveinar eptir Petro oc baðu hann þangat koma. Petrus reis upp oc fór með þeim. Enn er hann kom þangat, þa stóðu hia likinu ekkiur oc valaðir meunn oc gretu oc syndu honum klæði sin, þau er Tabita hafði þeim gior, oc vattuðu sva skaða sinn firir postulanium, þviat þeir vættu þaðan luggunar, sem hann var. Þa bað Petrus alla menn ut ganga fra likinu. Enn hann fell a kne til bænar. Síðan sneriz hann til liksins oc mælti: „Ris upp þu, Tabita!“ Þa hof hon upp augu sin oc settiz upp, þegar er hon sa postulann. Enn hann tok i hond henni oc leiddi hana lifandi til þeira, er aðr gretu andlat hennar. Enn er þessi tíðindi spurðuz of borgina, þa truðu margir drottni. Oc dvaldiz Petrus marga daga i Joppe i husum skinnara þess, er Simon het.

12. Kornelius het einn hundraðshautðingi i borg þeiri, er Cesarea heitir, hann var síðsamr maðr. Hann var heiðinna manna kyns oc truði þo a guð sem Gyðingar oc gerði morg goð verk. Enn hann sa engil guðs koma til sin of dag, þa er hann var a bæn sinni at noni dags, oc hræddiz hann oc mælti: „Hverr ertu, drottinn?“ Ingillinn svaraði: „Ec em sa, er bænir þinar færik i minning oc i auglit allzvalldanda guðs. Af því at guð heyrir bænir þinar, af því sentu meinn i Joppen eptir Simone Petro, enn hann er i husum Simonis skinnara við sia. Enn fyrir því at þu leitar guðs vilia, þa mun hann segia þer, hvat þu skalt gera þess, er guði liki.“ Enn er engillinn hvarf a braut fra honum, þa heimti hann þangat þria ina ætztu riddara sina oc sendi þa i Joppen, oc sagði þeim, hvat hann hafði set eða heyrð, oc bað þa fara eptir Petro. Enn er þeir nalgubuz til Joppen, þa var Petrus i lopthusi neckuru a bæn sinni at miðium degi. Enn er hann hungraði oc ætlaði til matar, þa er hann hafði bæninni lokit, þa sa hann himna opna yfir ser, oc sa hann niðr siga duk mikinn af himni með fiorum skautum. I þeim duki voro allz kyns foglar oc fersætningar oc skriðkviqvendi iardar. Þa

kom raudd af himni oc mællti: „Ris upp þu. Petrus, oc sá þetta oc et.“ Petrus svaraði: „Eigi et ek ohreinindi, drottinn Rauddin mællti við hann: „Eigi skaltu ohreint kalla þat, er g hreinsaði.“ Þetta var mælt þrysvar við hann it sama. En eptir þat leið dukrinn upp til himins. Petrus undraðiz syn þess Þá komo sendimenn Kornelius oc stoðu fyrir durum oc spurðu Simoni Petro. Þá mællti heilagr andi enn við Petrum: „Þá menn eru komnir uti oc leita þin, oc ris þu upp, oc far með þeim, oc ífa eigi, at ek senda þa hingat.“ Þá geck Petrus uti moti þeim, er hans leituðu, oc mællti við þa: „Ek em sa, er ið leitið. Enn hvat vili þer?“ Þeir svoruðu: „Cornelius hundrað hauðingi rettlatr maðr oc siðsamr oc lofaðr af allri þjóðu Gyðingu honum bauð engill guðs at senda eptir þer, oc vill hann af þá heyra orð guðs.“ Þá tok Petrus við þeim at gistingu oc for með þeim annan dag, oc fylgðu honum nocqurir af bræðrum or Joppu oc komo annan dag i Cesaream.

Cornelius hafði boðit þangat vinum sinum oc frændum, oc geck hann a mot Petro oc fell til fota honum. Petrus tok hond honum oc mællti: „Ris upp þu, oc fall ecki til fota með þvitat ek em maðr sem þu.“ Þá kom Petrus inn i hus hans, oc sa þar marga menn komna, oc mællti: „Jer vituð, at Gyðingu er bannat at koma til heiðinna manna; enn guð syndi mer engi ver rækian ne ohreinan, þann er a hann truði, oc kom ek af því, þegar er ek var kallaðr. Enn ier segit nu, fyrir hveria sauk ier kolluðut mik Cornelius svaraði: „Fyrir þrimr nottum at noni dags, er ek var a bæn i husi minnu, þá stoð hia mer maðr i hvitum clæðum oc mællti við mik: Heyrð er bæn þin, Cornelius, oc aurlyndi i augliti guðs, oc skaltu senda menn i Joppen eptir Simon, þeim er Petrus kallaz. Oc senda ek þegar menn eptir þer. Enn þu gerðir vel, er þu komt. Enn nu eru ver búnir at heyra orð þin oc all þa hluti, er drottinn bauð þer.“ Þá lauk Petrus upp munn sinn oc mællti, sva at allir heyrðu: „Nu veit ek vist, at drottinn dæmir eigi at heims virðingu, hellur er honum þægr i hverri þjóðu sa, er a hann truir oc viðr rettlæti. Guð sendi orð sítt sonum Israels oc boðaði frið aullum fyrir Jesum Crist, sa er drottinn allra. Ier vitoð, at þetta orð (kom) af allt Gyðingaland oc hofz i Galilea eptir þa skirn, er Johannes boðaði Jesum, þann er guð efldi crapti heilags anda. Enn hann for oc græddi alla, þá er s diofli voru þrongdir, þvitat guð etldi hann helgum anda. Enn verum vattar allra hluta, þeira er hann gerði i Jorsolum oc

aullum hierodum Gyðinga. Enn þeir deyddu hann oc krosfestu hann a tre, enn guð reisti hann upp af dauða a þriðia degi, oc syndi guð hann eigi aullum lyð helldr raðnum vattum af guði oss, er atum oc druckum með honum, sðan er hann reis upp af dauða, oc bauð oss at vatta þat firir ollum lyð, at hann er domandi kvikra oc dauðra. Honum bera allir spamenn vitni, oc allir munu taka lausn synda firir nafn hans, þeir er a hann trua." Enn er Petrus mælti þessi orð, þa kom heilagr andi yfir alla, þa er heyrðu þessi orð, oc mællto þeir a margar tungur ok dyrkuðu guð. Enn þeir er fylgt höfðu Petro undrúðuz, er heilagr andi kom yfir heiðnar þjóðir. Þa mælti Petrus: „Firir hvi skulum ver eigi skira þessa menn, er toko helgan anda sem ver?" Enn er þeir voro allir skirðir i nafni Jesus Cristz, þa baðu þeir Petrum, at hann dvelðiz þar nocqura daga.

Þa fragu postular, at heiðnir menn toko við orði guðs. Enn er Petrus kom i Jerusalem, þa mællto við hann þeir er tru höfðu tekit af Gyðingum: „Fyrir hvi gecktu inn til heiðinna manna oc atzt oc dract með þeim?" Þa sagði Petrus þeim, hversu hann hafði sét koma til sin duk af himni, þann er i voro allzkyns dyr oc foglar oc skriðqvikvendi, oc var mællt við hann þrysvar, at hann skyllði eta þat oc sæfa, oc ecki væri rækt þat er guð hreinsaði. „Enn er dukrim leið til himins or augliti minu, qvað postulinn, þa komo .iij. menn, þeir er sendir voro or Cesarea. Enn heilagr andi vitraði mer, at ek skyllða fara með þeim. Enn ver komum til husa höfðingia þess, er menn hafði senda eptir mer i Joppen, þa sagði hann oc, hversu engill guðs hafði honum boði at senda menn eptir mer. Hann er ek talda tru fyrir þeim, þa kom heilagr andi yfir þa sem yfir oss. Þa minntumz ek orða þeira, er drottinn mælti: Johannes skirði mik i vatni, enn ier munut skiraz i helgum anda. Enn er guð gaf þeim slíka miskunn sem oss, er truðum a Jesum Crist, hvat mætta ek banna þat guði." Enn er lærisveinar heyrðu þat er Petrus sagði, þa lofðu þeir guð, þann er ollum vill miskunna oc helgan anda gaf heiðnum monnum oc synda iðrun oc ván eilífs fagnaðar. Þaðan af toko lærisveinar at boða heiðnum maunnum nafn Jesus Cristz með trausti heilags anda, oc samnaðiz mart lið til guðs af heiðnum monnum fyrir kenningar postulanna.

13. A þeiri tíð gerði Herodes konungr ofrið kristnum maunnum, oc let hann hoggva sverði Jacobum broður Johannis postula. Enn er hann sa, at Gyðingum líkaði þat vel, þa let hann oc taka

Petrum postula at paskum Gyðinga oc setia i myrkvastofu, oc selldi hann .xvi. riddorum til varðveizslo oc villdi bana honum eptir paschana. Þá var Petrus halldinn i myrkvastofu. Enn kristnir menn báðu fyrir honum. Enn á þeirri nött, er Erodes(!) villdi lata bana honum eptir of daginn, þá svaf Petrus á millum tveggja riddara bundinn tvennum iarurekondum, oc voro verðir fyrir durum. Þá kom engill guðs, oc skein lios i húsir:o, oc svaf Petrus aðr. Þá vakti engillinn Petrum oc mælti við hann: „Ris upp þu sysliga oc bitt skua þína oc tak klæði þín oc fylg mer.“ Þá sello rekandirnar af Petro, oc stóð hann upp oc geck ut oc fylgði englinum, oc hugði sér draums vera. Enn er þeir liðu um tvenn varðholld, þá komo þeir til borgarhlíðs, þess er iarnhurð var fyrir, ok laukz þat þegar upp fyrir þeim. Enn er þeir komo til næsta bæiar, þá hvarf engillinn frá honum. Enn Petrus hvarf þá apr til sin oc kendiz við, at hann var vaktr, oc mæltiz við einn saman: „Nu veit ek vist, at guð sendi engil sinn oc leysti mik or böndum Herodis oc or öllu clandi Gyðinga.“ Þá for Petrus til husa Mario móður Johannia. Enn þar voro margir kristnir menn saman á bænum. Enn er Petrus knúði hurð, þá geck mæz nocqur til dura. Enn er hon kendi mal Petrus, þá gaði hon eigi at luka upp hurðina fyrir sagnaði, oc rann hon inn þegar oc sagði, at Petrus var fyrir durum. Enn þeir er inni voro truðu eigi oc qvaðu hana mæla hofuðora. Enn Petrus knúði hurðina i annat sinn, oc var þá lokit upp durum. Enn Petrus for þá i brott i annat(!) stað.

Riddarar Herodes fundu eigi Petrum at morni, þá undruðuz þeir oc vissu eigi, hvat af honum var orðit. Enn er Herodes fann eigi Petrum, þá reiddiz hann oc for i brot af Jorsalalandi oc i borg þá er Cesaria heitir, oc let þar þings qveðia. Enn er hann sat á domstoli i itarligum klæðum oc mælti á motinu, oc mælti allr lyðr. þat(!) er mal hans heyrðu(!), at engi hefði slíka mælsku heyrt, oc qvaðu hann guðs roddu mæla enn eigi manz. Enn er Herodes dranbaði i þessi virðingu oc gaf eigi veg guði, þá laust engill guðs hann illri sott, sva at hann vall mauðkum, aðr hann do, oc þat er kallat, at hann kendi á ser lifanda af helvitiss qvaulum nockurum.

14. Philippus het einn diakn, sa er Petrus hafði vigðan hann einn af .vii. diaknum. Hann var heilagr maðr oc mikill kennandi. Enn er hann kom til borgar þeirar er Samaria heitir, þá toko margir vel við kristni oc við kenningum hans, þeir er

sa iarteinir hans, þær er hann gortí yfir siukum monnum eða rak dýofa fra oðum monnum, oc varð mikill fognuðr at þangatkvæmo hans oc kenningum, oc kristnaði hann þar margan lýð.

15. Simon het nocqur villumaðr fiolkunnigr, hann var i borg þessi Samaria, oc qvazt mikill craptamaðr vera. A hann trúði hverr maðr i borginni, oc qvaðu allir mikinn guðs krapt með honum vera, þvíat hann hafði lengi synda fiolkyngi sína. Enn er Philippus taldi tru fyrir monnum oc margir toku skirnn, þa tok Simon oc við skirn oc fylgði Philippo oc sa iarteinir, þær er hann gerði i guðs nafni, oc þotti undarlict. Enn er postular fragu, þeir er i Jorsolum voro, at Samariamenn toku við tru, þa buðu(1) þeir Petrum oc Jóhannem, at þeir færi þangat at styrkia Philippum, oc þeir fóro þegar. Enn er þeir komo, þa baðu þeir fyrir maunnum þeim, er tru höfðu tekit, at þeir tæki helgan anda, oc varð sva. Enn (er) 15 Simon sa, at allir toku helgan anda, er postularnir logðu hendr yfir, þa tok hann fe mikit oc bar at þeim oc mællti: „Þetta fe mun ek yekr gefa til þess, at it gefit mer þat at moti velldi sva mikit, at hverr maðr taki inn helga anda, er ek legg minar hendr yfir.“ Petrus svaraði: „Fe þitt fari til glautunar með sialfum þer fyrir metnuð 20 þinn oc fyrir þat, er þu ætlar með fiarhlutum at kaupa gíafar guðs, oc mattu engi hlut auðlaz af þessi gíof oc gípt með þessu til mæli, oc er hug þinum snuit miok fra guði, er þu vill gera a mot því, er guð mællti of helgan anda, at um gíof þagu þer, enda veitið ier sva. Nu gerðu iðrun sem braðaz fyrir þessa illzku, oc 25 bið guð, at hann fyrirgefi þer þetta. En þo lizt mer hinveg a þik, at sa bei(s)kleikr bui þer i briosti, er eigi me(gi) þer borgit verða, oc þat hygg ek, at sva reyniz.“ Simon svaraði: „Þess bið ek guð, at hann snui þessu aullu fra mer, er þu mælir nu.“ Síðan hvarf Simon a brot fra Petro oc kastaði niðr tru sinni oc 30 skirnn oc tok at nema fiolkyngi oc:

21 Jorsolum, oc hefir hann nu tekit velldi af Gyðingum at binda alla þa er a þitt nafn kalla. Drottinn Jesus mællti við hann: „Farðu, þvíat hann er valit ker mitt, at hann beri nafn mitt firir konunga oc heiðnar þiobir oc sonu Gyðingaliðs(1). Enn ek mun 35 syna honum, hveria hluti hann skal þola firir minu nafni.“ Þa fór Annanias oc lagði hendr yfir Saulo oc mællti: „Sauli broðir, drottinn Jesus sendi mik, sa er þer vitraðizt a gautu, at þu takir syn oc fylliz heilags anda.“ Þa fell af augum hans sva sem

40 1 Her mgl. flere Blade; jvf. ovenf. S. 172°. 2 Jvf. Páls Saga I ovenf. S. 216^{oo}.

hreistr væri, oc tok hann syn sina. Enn þa reis hann upp oc vaskirðr oc styrkpízt hann, er hann tok fæzslu, oc var hann nocqver daga i Damasko með lærisveinum, oc geck hann þegar a þi Gyðinga oc boðaði þeim Jesum Crist son guðs. Allir undruðuz þeir er orð hans heyrðu, oc mællto: „Er sa her nu, er a þeim bar i Jorsaulum, er a þetta nafn kaulluðu, sem nu boðar hann byðr at trua a, oc kom til þess hingat, at hann leiddi þa bundi til Gyðinga i Jorsali, er sva tryði, sem nu kennir hann.“

Af Paulo postula.

(2.) Saulus, sa er nu heitir Paulus, styrkðiz at meirr oc tal a mot Gyðingum, þeim er voro i Damasko, oc sannaði, at Jesus var sonr guðs. Þa baro Gyðingar rað saman oc byrgðu borga hlið oc villdu haundla Pal oc drepa. Þa letu bræðr hann sig niðr i festi firir borgarvegg i vandlaupi of nott. Enn er har kom i Jorsali, þa villdi hann samtengia sik Cristz lærisveinur. Enn allir oðuzt hann oc truðu eigi, at hann væri Cristz lærisvein. Þa leiddi Barnabass hann til postula oc sagði, hversu guð vitrað honum a gautu oc hversu staðfastliga hann hafði þegar boðat na Jesus Cristz i Damasko. Þa for Pall i Jorsalaborg með postulu oc gerðizt hraustliga i nafni Jesus oc taldi tru firir Gyðingum enn þeir villdu bana honum. Enn er bræðr urðu varir við r Gyðinga, þa fylgðu þeir Paulo i Cesaream, enn þaðan for hann Andþekio, oc fylgði Barnabas honum. I Andþekio voro margir guð vinir oc kennimenn, þeir er Cristi þionuðu i faustum oc i bænu oc helgum kenningum. Enn heilagr andi vitraði(z) þeim berliga oc mællti: „Veli þer Pal oc Barnabas til þionostu þeirar, er senda þa.“ Þa logðu guðs viuir hendr yfir haufuð þeim oc blezud þa. Enn þeir foro sendir af helgum anda of heroð oc um borg oc of eyiar oc boðuðu orð guðs i þinghusum Gyðinga. Enn þeir Pall oc Barnabas qvomo i ey þa er Paphus heitir, þa fundu þeir þar villumann nocqurnn, en sa het Elimas. Enn hann var með iarli þeim er Sergius Paulus het. Enn iarll var vitr mað oc heimti hann þa til mals við sîk Pal oc Barnabas, oc var fu at heyra orð guðs. Enn Elimas inn fiolkungi mællti i gegn þeim oc villdi snu(a) iarlli fra tru. Enn Pall leit við honum oc mællti „Þu fi(a)nda sonr, fullr lygi oc allra væla, oc ovinr allz rettætia firir hvi lætr þu eigi af at villa rettir gautar(!) guðs? Nu þegu mun koma yfir þic reiði guðs, oc muntu verða blindr heðan fra. Enn þa þegar kom þoka oc myrkr þat yfir Elimas, at hann t

ecki, oc leitaði hann, ef nocurr maðr villdi taka i hond honum oc leida hann. Þá tok iarll tru oc let skirazt, oc mart manna með honum, er þeir sa þetta, oc dyrkuðu kenningar postulanna oc iarteinir.

Fra Paulo oc Barnaba.

(3). Þá for Pall oc Barnabas oc fauroneyti þeira aptr i Andekio oc gengu a þing Gyðinga a þvatdegi nocqurum, oc vissu Gyðingar eigi, at þeir voro Cristz lærisveinar, oc mællto við þa: „Teli þit firir lyð þessum, ef nocurr yðvarr er mælskumaðr.“ Þá reis Pall upp oc qvaddi hlióðs. Enn þegar er hlióð gafzt, þá mællti Pall: „Heyri þer, senir(!) Gyðinga, þeir er guð hræbaz. Guð Israel valdi feðr yðra oc iok lyð sinn, þa er þeir voro a Egiptalandi, oc le(i)ddi þa þaðan með storum iarteinum, oc samði hann sið þeira fioratigu vetra i eyðimork, oc dreifði hann siau þjóðum 10 fra iorðu þeiri, er hann skipti með feðrum yðrum. Síþan gaf hann domendr allt til Samuels spamanz. Enn þa baðu þeir ser konunga, oc gaf guð þeim Saul or kyni Beniamin, hann var konungr .xl. vetra. Síþan gaf guð þeim þann konung, er hann sialfr bar gott vitni, oc mællti sva: Ec fann Davíð son Jessa hellzt við 20 mitt skap, oc mun hann gera vilia minn. Ur hans kyni sendi guð sonum Israel Jesum græðara, sem hann hafði fyrr heitit, þann er Johannes loðaði ollum lyð Israels með iðrunarskirn. Enn er allir hugðu Johannes guðs (son) vera, þa mællti hann: Eigi em ek 30 sa, er er ætlit. En sa mun eptir mer koma, er ek em eigi verðr at leysa skua hans. Ier bræðr oc senir Abrahams, þer er guð hræðiz, yðr til handa er send þessi heilso orð, þviat þeir er byggva Jorsalaborg, skildu eigi orð spamanna, oc firirdæmdu þeir Jesum, enn er þeir fundu ongva sök at honum, þa baðu þeir Pilatus iarll, at hann banaði honum. Enn er þeir fylldu alla hluti, 30 þa er ritnir voro of Jesum Crist, þa toku þeir hann ofan af tre oc logðu hann i grauf. Enn guð reisti hann upp af dauða, oc var hann sen marga daga síðan af þeim, er honum fylgðu or Galilea i Jerusalem, oc eru þeir nu vattar hans firir alþýðu. Enn ver boðum yðr þat firirheit er heitit var feðrum varum, þviat guð 35 efndi þat við sonu yðra, þa er hann reisti upp Jesum af dauða, va sem ritið er i salmi: Sonr minn ertu, i dag gut ek þik. Enn hann reis upp af dauða, oc mun hann [eigi deya síðan, sva sem Davíð mællti i salmi: Eigi muntu helgan likam þinn lata fana. Davíð sagði eigi þetta fra ser, þviat hann do sem kyns-

menn hans oc funaði i molldu, enn sa funaði eigi, er guð reisti af dauða. Enn þat skulu þer vita, bræðr, at guð gefr yðr lausn synda þeira, er þeir mattuð eigi fra leysazt i laugum, þviat hvern mun hialpaz, er a hann truir.“ Enn er Pall hafði þetta mællt oc mart annat þessu glict, þa bað lyðrinn, at hann skyldi koma s annan þvattdag oc telia slíka taulu. Enn margir Gyðingar toku tru af þessi taulo oc fylgðu Pali postula af moti þessu oc þingi.

Capitulum.

(4). Enn annan þvattdag kom miok sva allr borgarlyðr at heyra orð guðs. Enn er yfirgyðingar sa margan lyð, þa fyllduzt oc þeir aufundar oc taulðu i gegn Pali. Enn þeir Pall oc Barnabas mællto: „Yðr ættum(!) ver fyrst at boða orð guðs. Enn allz þer rakut þat fra yðr oc gerduzt overðir ens eilífa lífs, þa munu ver liverfa til heiðinna þjóða, þviat sva bau(ð) oss drottinn, þa er hann mællti fyrir spámánninn: Ek setta þik lífs heiðnum þjóðum, at þu veittir þeim hlíalp(!) allt til ennda iardar.“ Þa urðu heiðnir menn fegnir, er þeir heyrðu þetta, oc dyrkuðu orð guðs oc truðu allir, þeir er ætlaðir voro til lífs, oc for orðasaf guðs of all(!) herað(!). Enn Gyðingar baro se unlík rikissmenn oc villdu gera Pali postula ofríð oc fauronautum hans, ok raku þa a braut or herðoðum(!) sínum. Enn þeir foru fullir af fagnaði heilags anda i herað þat er Korinum heitir, oc boðuðu orð guðs a motum, oc truðu margir þeim bæði Gyðingar oc heiðnir menn, þviat þeir gerðu margar iarteinir, meðan þeir voro þar. Enn þeir Gyðingar er eigi villdu tru taka, gerðu ofríð i gegn þeim, sva at allr borgarlyðr skiptizt i tva staði, oc voro sumir með Gyðingum enn sumir með postulum. Enn er Gyðingar villdu grioti beria Pal postula, oc flæði hann oc forunautar hans til borgar þeirar er Listra heitir, oc kendi hann monnum þar orðr(!) guðs. I þeiri borg var siukr maðr, sa er allðri hafði gengit ne a fætr stigit. oc var hann með því meini borinn. Enn er Pall sa hann oc vissi, at hann hafði tru til heilsu, þa mællti Pall við hann: „Ristu upp oc statt a fætr þína.“ Enn hann reis upp þegar heill oc geck. Enn er Pall hafði þetta mællt oc gert, oc lyðrinn sa þat, þa mællti alðyða: „Goð ero komin til var i manna líkiom.“ Oc kaulluðu þeir Pal Óðin, enn Barnabas Þor. Þa kom blotmaðr Þors með maurgum borgarlyð oc færði þangat griðunða(!) oc hafra, oc villdu(!) blota. Enn er Pall oc Barnabas sa þetta, þa kaullu(ðu) þeir oc mællto: „Hvi gegnir þetta, er þer giorit? Menn dauðligir erum við sem iér oc kennum yðr at

snuaz fra blotum oc til guðs, þess er skop himin oc iorð oc sæ oc gefr yör regn af himni enn alldin af iorðu oc nu fylldi hiortu yör fagnaðar.“ Enn er þeir mæltu þetta, þa toko margir menn tru, er heyrðu þetta oc sa iarteinir þeira. Oc efdiz kristinn domr i hioruðum(!) oc i borgum, þar er þeir Pall haufðu farit, oc vigðu þeir Pall presta oc diacna.

Fra Pali postula oc hans faur[unautum].

(5). Enn er þeir komo i borg þa er Troade heitir, þa syndiz Pali of nott i dra(u)mi maðr necqverr koma til sin or heraði því er Macedonia heitir oc mæla við sik: „Far þu i Macedoniam oc biarg oss.“ Enn eptir þenna draum for Pall i Macedoniam með lærisveinum sinum, þvíat hann vissi, at guð kallaði hann. Enn þeir dvalduzt marga daga i borg þeiri er Kolonia heitir i husum: kono þeirar er Lidia het. Enn hon hafði tekit skirnn af kenningum Pals. Enn er Pall oc forunautar hans foro til bænar of dag, þa rann a mot þeim kona nocqur, su er husdrotnum sinum hafði kend morg ferað af visindum sinum, oc kallaði hon, er hon sa Pal oc lærisveina hans: „Þessir menn eru þrælur ens hæsta guðs oc kenna yör heilsugautu.“ Pall leit til hennar oc mælti: „I nafni Jesus Criz(!) byð ek þer, ohreinn (andi), at þu far a brot fra kono þessi.“ Þa hvarf ohreinn andi þegar a braut fra henni. Enn þeir reidduz, er aðr höfðu ser nyttar spasaugur hennar oc*

 25 inn uppi oc hlyddi þaðan til orða postulans. Enn er hann taldi lengi, þa sofnaði enn ungi maðr oc fell ofan af veggnum oc lamðiz hann allr. Þa kom Pall til hans oc bað firir honum lengi, oc mælti við þa er hia stoðu: „Eigi skulu þer hryggvazt, aund er enn i honum.“ Þa lifnaði Eutikus, ok hugguðuz þeir er aðr voro
 30 hryggvir, er þeir sa hann þa heilan vera.

Capitulum.

(11). Enn annan dag ste Pall a skip með lærisveinum sinum, þat var litlu eptir pascha, oc foro dag fra degi, unz þeir qvomo i stað þann er Miletum heitir. Enn þat er eigi langt fra Effeso. Þa ætlaði Pall at dveliaz skamma stund i Asia, þvíat hann villdi koma til Jorsala at hvitadagum, ef sva mætti verða. Þa sendi Pall eptir forraðsmonnum kristninnar i Effesum, at þeir qvæme i hvævm Cđ. * Her mgl. 2 Blade; jvf. Páls Saga I ovenfor S. 220¹¹. 224¹⁰.

allir i Miletum til fundar við hann. Enn er þeir qvomo þangat, þa mællti Pall við þa: Ér vituð, bræðr, síðan ek kom i Asia, hversu ek var með yðr of alla tíð, oc þionaða ek guði i aullu litillæti i bænum oc meingerðum, þeim er mer baruðzt at hendi af raðum Gyðinga; enn ek sparða alldri við yðr nyttsamligar kenningar, oc boðaða ek Gyðingum oc heiðnum monnum drottins Jesus Cristz. Enn nu fer ek til Jorsala, oc (veit) ek eigi, hvat mer mun at hendi beraz, nema þat at heilagr andi vitrar i borgum, at ek muna bundinn vera oc pindr. Enn bræðunz(!) þate eigi, þviat ek spari eigi likam minn til pislar fyrir nafni drottins mins, at ek fylla þionostu hans, þa er hann gerir mer at fylla orð miskunnar þinnar(!). Enn ek veit, at ier munuð eigi sia mik síðan, þeir er nu heyra kenningar minar. Af þv vatta ek nu i dag þetta, at ek em saklauss við alla yðr, þviat ek sparða alldri at kenna yðr heilsurað. Hyggi þer at yðr oc allr hiðrð yðvarri. Ier (eruð, þeir menn, er heilagr andi setti byskup yfir kristni guðs, þa er hann leysti með sinu bloði. Ek veit, at eftir mina brautfor munu koma olmir hundar til hiarðar minnar oc munu af yðr sialfum hefiaz villumenn, þeir er leiða munu eftir ær lærisveina. Af því verit ier vakrir oc minniz kenninga þeira er ek kenda yðr þa þria vetr. er ek var með yðr. Enn nu ek yðr guði a hendi, þeim er mattugr at efia orð miskunnar sinnar. Þer vitut sialfir, at ek girntumz eigi gullz yðvars ne silfrs ne clæða, þviat þessar hendr unnu til allz þess er ek þyrfta faurunautar minir. Ec synda yðr, hversu yðr byriar at vinna tæia valuðum oc siukum oc minnaz orða drottins vars Jesus Cristz, þviat hann sagði sælligra vera at gefa enn at þiggia.“ Enn er Pall hafði þetta mællt, þa fell hann a kne, oc voro þeir lengi allir saman a bæn. Þa urðu þeir allir ogladir oc gretu þat, þeir vissu, at Pall skylldi eigi aptr koma. Enn allir leiddu hann til skips bæði karllar oc konur. Enn er Pall ste a skip oc lag menn hans, þa foro þeir dag fra degi, unz þeir komu i Cesaream oc toku þeir gisting i husum Philippus diacns, þess er .i. var .vii. diacnum þeim er postular haufðu vigða i Jorsaulum. Enn hann atti dætr .iiii. helgar meyar, þær er spaleiks anda hoðu. Enn er Pall dvalðiz þar nockura daga, þa kom spamaðr af Gyðingalandi, sa er Agabus het. Hann tok gyrþil Pals oc batt hendr sinar oc fætr oc mællti: „Þat vitraði heilagr andi, at sa þegn, er þenna gyrðil a, mun bundinn verða i Jorsolum oc selldr i hendr heiðnum þioðum.“ Enn er lærisveinar Pals heyrðu þetta, þa mællto

þeir, at hann skyldi hverfa aptr oc fara eigi i Jorsalaborg. Pall svarði: „Fyr hvi mæði þer hiarta mitt, bræðr, i grati yðrum? Þuinn em ek eigi at eins at vera bundinn hellr oc at taka bana i Jorsalaborg fyrir nafni drottins Jesus Cristz.“ Enn eptir fa daga for Pall i Jorsalaborg, oc fylgðo honum lærisveinar hans oc margir aðrir or Cesarea. Enn bræðr toko fegnir við honum, er hann kom i Jorsalaborg, oc for hann annan dag at finna Jacobum postula oc þa bræðr er með honum voro, oc sagði hann, hveria hialp guð hafði gefit heiðnum maunnum fyrir hans kenningar.

Fra Pali postula.

(13). Jacobus postuli varð feginn oc gerði guði þackir oc mællti við Pal: „Þu veiz, broðir, at allir Gyðingar hallda rikt laug sin. Enn þeir hafa heyrt sagt fra þer, at þu brytr niðr laug Moysi oc bannar monnum skurðaskirnu, oc gangir inn i kirkiur með heiðna menn. Af því eru þat rað vár, at þu hreinsa þik fyrir fram at laugum Gyðinga, aðr þu gangir inn i musteri með fauronautum þinum oc munu
ne gerðac styriolld eða sundrþycki lyðsins, sva at þeir megi saunnur a því finna, er mik rægja. Enn villa er i Jerusalem, su er menn þræta of upprisu dauðra manna. Enn ek trui guði þeim, er feðr orir truðu, oc trui ek því aullu, er ritit er i laugum oc i bokum spamanna, oc trui ek upprisu dauðra manna, sva sem feðr varir truðu. Enn ek kom til þess i Jorsali at gaufga guð oc færa fornir oc at duga frændlini(!) minu i aulmosugæði. Enn þessir segi nu, ef þeir fundu neckuria hluti illzku at mer, nema þat er ek kallaða a þingi þeira oc saugðumz dæmdr vera of þat, er ek trufa upprisu dauðra manna.“ Felix iarll dvalði at dæma of mal þessi, oc sendi hann hoiðingia aptr i Jerusalem. Enn hann bauð einum hundraðshaufðingia at varðveita Pal, sva at hann væri frials oc kæmiz þo eigi a braut. Þviat hann hugði, at Pall mundi leysa sik undan með fe, oc kom iarllinn af því opt til mals við hann oc spurði hann margra hluta. Enn Pall talði avallt firir honum tru oc rettlæti oc gat eigi sva talt firir honum, at hann villdi tru retta taka, oc var Pall .ii. vetr i varðveizlu hans.

Fra Pal postula.

(18). Enn eptir .ij. vetr gerðiz iarllaskipti, þviat þat voru
Her mgl. 3 Blade; jvf. Páls Saga 1 ovenfor S. 226²⁰-231¹.

laug, at ymsir væri iarllar, þeir er iafnkomnir voru til velldi. Enn Felix let binda Pal, aðr hann færi braut, oc let hann þá eptir Gyðingum. Enn sa het Festus, er þa tok við iarlldomi Cesarea, oc for hann til Jorsala þrimr nottum síðarr. Oc kom þegar til hans Gyðingar oc rægðu Pal oc baðu iarllinn, at han leti leiða Pal i Jorsali oc byggvir(!) við því at lata vega hann, at hann kvæmi til borgarinnar. Enn Festus sagði, at Pall væri varðhalldi i Cesarea, oc bað hann þa menn fara með sér þanga er sakir sætti við Pal. Enn er Festus iarll hafði verit viku Jorsalaborg, þa for hann i Cesaream oc fioldi Gyðinga með honur. Enn annan dag sat hann a domstoli, oc let hann þa þangat leið Pal. Þa baru Gyðingar margar storsakar a hendr honum oc gatu onga sauk sannaða. En Pall sannaði þat, at hann hafði hvarki gert i gegn guðs laugum ne manna. Enn Festus vill sva gera, at hellzt likaði Gyðingum, oc mællti við Pal: „Vilttu við farim i Jorsali oc dæmim þar of þessi mal?“ Pall svaraði: „Fyrir domstoli keisara byriar mer at standa, oc skal ec þá dæmðr vera, ef ek verð. Ecki gerða ek Gyðingum til meins, se þu veizt eigi ogiorr enn ek. Enn ef ek gerða nacqvæt þat, er þan se vert, þa forðumz ek eigi þanann. Enn ef (ek) gerða ecki þat, þessir segia, er mik rægja, þa er rett, at ek na laugum at keisardomi, ef Jorsalamenn bioða mer olaug.“ Festus iarll svaraði: „Allz þu kvaddir keisara til þins mals, þa skalltu því na at fa þangat.“

Fra Pali

(19). Enn er þaðan liðu nocqurir dagar, þa kom konungr Cesaream, sa er Agrippa het, þvíat hann atti erindi við iarllinn. Enn er hann dvalðiz þar marga daga, þa sagði iarll konungi frá Pali oc mællti: „Þenna mann let Felix i baundum vera, þa ec ek kom hingat.“ Síðan sagði iarll konunginum, hversu Gyðingar villdu raða fiðræðum of Pal, oc sva at þeir þrættu of Jesu nokkurn, þann er Gyðingar saugðu dauðan, enn Pall qvað hann lifa. Enn ek kunna eigi dæma of þat, oc bauð ek at dæma mundi of þat i Jerusalem. Enn hann lezt vilia hafa dom keisara oc sælla ek nu bratt at senda hann þangat.“ Agrippa konungur svaraði: „Sia villða ek þann mann oc heyra orð hans.“ Þa let Festus iarll leiða Pal þangat annan dag eptir oc heimti þanguna æztu borgarmenn oc mællti síðan: „Se þu, Agrippa konungur oc allir þer, er nu eruð hia staddir, þenna mann, er allir Jorsala

menn rægia oc kveða honum eigi lift vera. Enn ek finn onga
sæk at honum. Af því ætla ek at senda hann til keisara, sem
ham beiddi sialfr. Enn ek veit eigi, hvat ek skal keisaranum
segja fra honum, af því tali þer við hann, oc megí hann sialfr
s segja fra ser, þat er ek mega rita oc senda keisaranum, þvíat
ovísíkt er at senda bundinn mann oc skyra eigi saukina.“

(20.) Þa mællti Agrippa konungr við Pal: „Lofat er þer nu
at svara firir þik.“ Þa tok Pall at svara oc syna þeim skynsemi
firir sik oc mællti: „Ef ek nai at svara firir mik i dag, þa munu
oc me vel ganga mal við þik, konungr, of alla hluti, þa er ek em
rægr af Gyðingum, allra hellzt af því at þu veizt laug þeira oc
sialfr. Allir Gyðingar vissu(l) uppruni mina, ef þeir villdi þat satt
lata, þvíat ec hellt allra fastazt laugum þeira, oc em ek enn
staðfast i þeiri van, er guð het feðrum varum oc allt lið vart
truir, oc ek veit, at fram mun koma, þvíat ver truum allir, at
guð lifgar dauða. Enn firir þa tru oc van em ek nu rægr af
Gyðingum.“ Síðan sagði Pall konunginum allan athurð farar
sinnar i Damasko, oc sva, hve guð vitraðiz honum oc bauð, at
hann skyllði bera nafn hans fram i Jerusalem enn kenna síðan
heðnum þjóðum. „Enn firir þessar sakar, konungr, qvað Pall, at
ek gerða sem guð bauð mer, þa toku Gyðingar mik i musteri oc
villdu bana mer. Enn guðs kraptr hlífði mer allt til þessa dags,
þvíat ek boða ecki annat Gyðingum oc heðnum þjóðum, enn þat
er spamenn sogðu at verða mundi, þat er pils Cristz oc upprisa
s dauðra manna, oc hygg ek þat, at þu, konungr, truir því er
spamenn segja.“ Agrippa svaraði: „Leitar þu þess i slikum
malum, at ek skyla kristinn verða?“ Pall mællti: „Slikrar tru,
sem ek hefi, æski ek eigi at eins þer, konungr, heldr oc
aullum þeim, er þessi orð heyra i dag.“ Þa baru þeir konungr
oc iarll rað sin saman oc raðunautar þeira, oc syndizt aullum
Pall vera saklaus enn eigi dauða verðr. Þa mællti Agrippa konungr
við iarll: „Nu mætti sia maðr vera lauss, ef hann hefði eigi
sialfr nefndan keisara til at dæma of sik.“

(21.) Þa var Pall með auðrum bandingium selldr hundraðs-
hofðingia einum, þeim er Julius het, enn hann atti faur til Roma-
borgar. Þa ste Pall þar a skip með þessum maunnum, oc snero
þeir a leið saur sinni. Enn þeir foru með Asialandi, unz þeir
komu i ey þa er Kreta heitir. Enn þa gerði andviðri a mot
þeim, oc lagu þeir lengi við eyrna oc biðu byriar. Enn þa var
eigi langt til vetrar, oc mællti Pall við forunauta sina: „Þat se

ek, bræðr, at iér munut fa skaða bæði farms oc skips, oc er mikil ván mannhaska, ef ver saurum fra eyio þessi i haust síðan. Enn Julius trúði heldr þeim er firir skipi reðu, enn því er P sagði, oc ætlaði at fara til Fenneyiar, ef byri gæfi, oc vera þar vetrinn. Enn síðan kom sunnanvindr, oc vætti Julius byriar bað síðan taka til segls. Enn þegar er þeir komo skamt landi, þa laust a mot þeim utnyrðingi steinobum, sva at þ urðu þegar at leggja skipit i rett. Enn er siar tok at stæraz veðr tok at vaxa, þa urðu þeir at kasta farminum. Enn hrið hellzt allar tvær vikur, sva at engi himintungl sa. Þa mædd þeir af kulda oc af hungri, sva at flestir orvilnuðu ser lifs heilsu. Þa stoð Pall upp a meðal þeira oc mællti: „Þat he byriat, bræðr, at ier færir eigi braut or Kreta, sem ek bað, munda þer þa eigi hafa beðit þenna skaða. Enn nu skulu v við þat huggaz, at ver munum allir lifandi til landz komaz [at] brotnu skipi, þvíat engill guðs, þess er ek þíóna, kom i n til min oc mællti: Hráz eigi þu, Pall, þvíat þu munt komaz Romaborgar, oc veitir guð þer lif oc aullum skipverium þínu. Nu kostit, bræðr, oc verit hraustir, þvíat guð mun efna heit a við oss, oc munum ver bratt til landz komaz.“ Enn litlu síðan þa gatu menn at sia land firir stafn fram. Enn er þeir nalgub land[it], þa kaustuðu þeir atkerum oc biðu sva dags. Enn er da kom, þa mællti Pall: „Lengi haufum ver verit i vasi miklu, því taukum ver nu til fæzslu oc hressum oss.“ Þeir gerðu sv Enn er þeir voru mettir, þa köstuðu þeir farmi utan borðs lettu sva skipit. Síðan heimtu þeir upp atkeri oc drogu u segl oc sigldu at landinu sem ráðast. Enn er skipit kendi grunn þa leysti þat i sundr undir þeim at skutstafni. Þa syndu sum til landz, enn sumir fylgðu skipviðum, oc komo allir lifandi t lanz. Enn þa kendo þeir, at þeir voru komnir til eyiar þeirrar Militene heitir. Þeir kyndu elld mikinn, er þeir komo a lan oc vermðu sik, þvíat frost var mikit. Enn er Pall samnaði trogu til ellz, þa hraukðiz hauggormr at hendi honum. Enn er lan menn sa orminn hanga a hendi hans, þa mællto þeir með se „Sia er morðingi, er veðr hriota við honum a sæ enn dyr grand honum a landi.“ Þa hristi Pall orminn af hendi ser i elldir ofan, oc sakaði ecki haundina. Lyðriinn stoð oc sa a hann, hugði, at þa oc þa mundi hann dauðr niðr falla. Enn er þeir s at hann sakaði ecki, þa hugðu þeir, at hann væri guð. Enn hófðingi eyiar þeirrar het Publius, sa atti þar bu a land upp, han

tok við Pali oc aullum lagsmonnum hans, oc voru þeir þar þria daga. Enn faðir Publius hafði lengi riðusiukr verit. Enn Pall kom til hans oc bæð firir honum, oc reis hann þegar heill upp. Enn er sia iartein spurðiz, þa særðu eyiarskeggjar þangat alla menn sina, ok toko þeir heilsu þegar. Allir eyiarskeggjar veggjaumudu Pal oc faurunauta hans, oc fengu þeir aullum skipverium þa reiðu, sem þeir þurftu at hafa til brautfarar, oc voro þeir þar allz .iii. manudr. Eptir þat stigu þeir a skip, oc gaf þeim vel leiði, unz þeir qvomo til Romaborgar.

- 10 (22.) Enn er kristnir menn spurðu, at Pall kom til borgarinnar, þa runnu þeir a mot honum langa leið oc gretu firir fagnaði. Enn er Pall sa lið þeira, þa gerði hann guði þackir með trausti. Enn er hann var kominn til Romaborgar, þa var honum lofat, at hann væri hvarki byrgðr ne bundinn, oc var hann undir
- 15 varðhalldi rikissmanz eins. Enn eptir þria daga heimpti Pall til sin nockura Gyðinga oc mællti við þa: „Ek em selldr i hendr Romaborgarmaunnum bundinn or Jorsaulum, þar er ek hefi ecki giort i gegn lyð yðrum ne laugum feðra yðvarra. Enn er rikissmenn þottuz vist vita, at ek var saklauss enn eigi dauða verðr,
- 20 þa villdu þeir mik lata undan ganga. Enn er Gyðingar mællto i mot þvi, þa varð ek skylldr at beiða þess, at ek næða yðrum fundi, oc hafa þat er keisari villdi dæma.“ Gyðingar svorðu: „Engi hefir hingat komit af Gyðingalandi at rægja þic við oss ne segja illa hluti fra þer, af því vilium ver heyra af þer sialfum,
- 25 hveria skilning þu hafir, þvíat villa su ferr of yðra sveit, er aull þið mælir i gegn.“ Annan dag komo Gyðingar margir at heyra orð Pals, oc taldi hann firir þeim allt til aptans oc minti þa a lang Moyses oc orð spamanna oc kendi þeim tru Jesus Cristz. Þa trúðu sumir orðum hans, enn sumir eigi, oc giorðiz þræta mikil
- 30 a milli. Þa mællti Pall: „Nu kemr þat fram, er heilagr andi mællti forðum fyr Ysaiam spamann við fæðr vara: Eyrum munu þer heyra, oc skilia eigi, augum munu þer sia þrifgíof guðs, oc þeckiazt eigi. Blint er hiarta lyðs þessa, oc byrgðu þeir augu sin oc eyru, at eigi sæi þeir ne heyrðu(!), oc villdu þeir eigi snuaz til
- 35 min, at ek byrga þeim, qvað drottinn. Enn þat skulu þer vita, at sia þrifgíof er send heiðnum maunnum, oc munu þeir þeckiaz.“ Gyðingar hurfu brot fra Pali, er þeir heyrðu þetta. Enn Pall kendi kenningar .ii. vetr i Romaborg, sva at engi bannaði honum, oc feck hann leyfi af keisara, at hann færi i friði, hvert er hann

villdi, oc ox dag fra degi faugnuðr kristnum maunnum af kenningum Pals postula.

www.libtool.com.cn

Fra Pali postula.

Enn er Pall postuli hafð(i) .ii. vetr verit i Romaborg, þar reðz hann a brot oc for of vestrlaund, þar er heitir Affrika, en þaðan norðr a Frakland. I þeiri faur var hann .ix. vetr oc kennd heidnum monnum tru retta oc kristnaði sva margan lyð, at engi maðr ma telia. Hann kom nær a hvert þjóðland oc sneri otal ligum lyð til guðs, hvar sem hann kom. Enn engi fær talið alla iarteinir hans, þvíat hann miskunnaði sva hverium, sem hellzt beidd þurpt til, oc braut þar hellz bag við avallt, er oðrum þotti torvelligas oc setti hann grundvoll þeirar cristni, er aðrir varðveittu, þa er hann for fra, oc minntiz hann lærisveina i helgum bænum, þvíat hann re .xiii. pistola oc sendi sérhvern til ymisa borga. I þeim pistolum er sva miklar kenningar, at þær eru eigi ohelgari enn guðspioll, þvíat engi heilagra manna hefir framarr haft gipt heilags anda enn Pall. Þat guðspiall, er Lukas hefir gert, hefir Pall firir sagt, oc er það einna mest gert of stormerki drottins vars Jesus Kristz.

Þa er Pall postuli var farinn af Griklandi, þa fra hann þat, at villumenn nokkurir voru komnir til Korinthsborgar, þeir er onyta villdu kenningar Pals oc buðu maunnum at hallda skurðar skirn oc sva fleira af hinum fornum laugum, þeim er Pall bannað at hallda likamliga. Þeir foru með drambi oc riðu vegliga oc voru fatpruðir oc vel fíðir. Þeir kuguðu lærisveina Pals oc buðu þeim ofriki, at þeir hafnaði kenningum Pals enn tryði þeira orðun oc qvaðu þeir litil mið at Pali oc kenningum hans, oc qvøð hann eigi vera Cristz lærisvein oc hallda eigi laug Moyses, kolluð hann ongra metorða verðan, þvíat hann var felauss oc vann t matar ser sem vesalingar, oc geck hvert er hann skylldi fara, oc hafði ofrið nær af allri þjóðu. Enn mal þeira tældu borgarmen oc skrau(t)leikr klæðnaðar þeira, þvíat þess verðr morgum giarn at meirr virða menn at fatabuingi eun at tru, oc hlyddu margi kenningum þeira. Enn er Pall fra þetta, þa sendi hann þeir pistola sinn oc rit, þann er sva mællti.

Capitulum.

Pall þræll Jesus Cristz, er kallaðr er postuli, sendir qveðin Corinthismaunnum. Guði minum þacka ek þat, er ier eruð ve at yðr gervir*

* Her mgl. nogle Blade.

„Gaf guð yör himnabrauð at fætzlu en vatn or steini. Enn eptir þessa hluti alla gerðu þer yör skurðgoð oc blotuðut þau. Enn ver sam engi takn þessi oc truðum þo a guð, þann er iér fyrir-
 5 letuð oc truðut eigi.“ Enn er Gyðingar oc kristnir menn þrættu a þessa lund, þa tok Pall til mals: „Eigi skulu þer hafa þrætur yðvar a milli, hellðr skulu þer a þat lita, at guð efndi heit sitt, þat er hann het feðr varum Abraham, oc svarði þess, at i hans kyni mundi allar þioðir arf taka oc þrifaz, oc virðir guð eigi mennina
 1 at kyni hellðr at laugum oc tru. Oc þeir er i gegn laugum misgera, þeir skulu at laugum fyrirdæmaz, enn þeir er fyrir utan laug misgera, munu fyrir utan laug fyrirfaraz, þviat su hyggiandi er monnum gefin, at þeir megu skilia, hvat a milli er goðs oc illz, at þeir eigniz eilifa sælu, er gott gera, fyrir goð verk, enn þeir
 5 hepti illa hluti sina oc refsí.“ Enn er Pall hafði þetta mællt, þa stauðradiz þræta hvarratveggio. Þa toko hau(f)ðingiar Gyðinga oc avituðu Petrum of þat, er hann fyrbauð laugþing þeira 2.

Petrus svaraði þeim: „Hlyði þer því, bræðr, er heilagr andi vitraði feðr varum Davíð, at fra honum mundi sa koma, er hann
 20 mundi setia yfir sess hans. Við þann mællti faðir varr af himni: Sonr minn ertu, i dag gat ek þik. Þann inn sama krossfestu Gyðingar af aufund. Enn hann tok a sik þa hluti alla, er fyllðiz i þisl hans, til þess at hann fyllði lausn þa, er nauðsynlig var aullum heimi til hialpar. Oc sva sem Eva var gior ór rífi Adams,
 25 sva skapadiz oc cristnin or síðu ens krossfesta Cristz oc varð sva faugr, at hon hafði engi hluta(!) flek a ser. Enn þessa gautu syndi guð sonum Israels, at þeir se i tru Cristz oc cristni hans enn eigi i otru Gyðinga. Snúizt iér oc þa til guðs oc gangit inn i faugnuð Abrahams fauður yðvars, þviat guð fyllði þat, er hann
 30 het honum, sva sem spamaðrinn mællti: Drottinn sor oc mun eigi iðrazt, þu ert kennimaðr at eilifu. Cristr giorðiz kennimaðr a krossi, þa er hann veitti allri þioðu foru holldz sins oc bloðs.“ Enn er postular hauðu þetta mællt oc þessu glik, þa tok tru Cristz mestr hluti lyðs þess, er heyrðu þessi orð. Enn þeir voru fair, er
 35 i gegn mælltu. Þa sa hosðingiar Gyðinga oc rikissmenn, at eyðaz mundu laug þeira af kenningum postulanna, oc rægðu þa við lyðinn, oc varð osætti af orðum þeira. Enn síðan rægðu þeir þa við Nero keisara, enn þeir toko at lofa Simon enn fiolkunga. A þeirri tíð sneroz til tru otal þioðar fyrir kenningar Petrus. I því

40 1 Jof. ovenf r S. 184 10. 2 þerra Cd.

liði tok tru Libia cona Nero konungs oc aunnur Agrippina oc Agrippa borgargre(i)fa, oc skilduz þær við buendr sína heiðna. E af kenningum Pals hurfu margir til tru fra riddarasyslu fra hirð konungs oc giorðuz cristnir oc hurfu eigi aptr síðan riddarasyslunnar.

(24.) Simon magus fylldiz aufundar a mot Petro oc last Petrum oc qvað hann vera kunngan miok, oc truðu Simoni þ er sa sionhverfingar hans, oc hugðu þat vera iarteinir hans. H gerði orm or eiri, þann er skreið, oc hunda or steini, þa er go, likneski or malmi, þau er hlogu oc hræ(r)ðuz. Enn hann sí syndiz fliuga i l ptinu. Eun er(!) Petrus gaf syn blindum oc hei siukum oc rak diofla fra oðum oc græddi: allz kyns sottir r bænum sinum oc gaf lif dauðum. Hann bað menn sia við svik Simonar oc allri villu hans. Nu gerðiz sva, at allir raðvan menn oc síðsamir fyrirlitu: Simon oc qvaðu hann vera enn me lygimann, enn Petrum guðs vin. Enn menn Simonar baru liugv: með honum oc qvaðu Petrum vera fiolkungan, þar er þeir v siolkunnigir(!). Þa sendi Nero konungr orð, at Simon magus sky koma til fundar við hann. Enn er hann kom oc stoð fyrir hon þa tok hann at skipta likium a ser oc asionum sinum, sva hann syndiz stundum ungr enn stundum gamall, oc hafði yr manna alit eða kyqvenda, oc ætlaði konungr, at hann væri g sonr. Þa mælti Simon við konung: „Hlyð þu mer, goðr konun þviat ek em guðs sonr ofan stiginn af himni. Allt hingat ti l ek setit Petro þat, er hann segiz postuli vera, enn nu er i tvefauuld meingiorð, þviat Pall gerir ok mer mein oc gengr i með Petro oc kennir it sama sem hann. Enn þat skalltu v at ríki þitt mun eigi standa mega, nema þu raðir þeim ba. Þa varð Nero ahyggiofullr oc bað giora eptir postulum oc l þangat.

(25). Enn er (þeir) komo þar, þa mælti Simon: „Þessir lærisveinar Jesus nazareus oc overðir at heita Gyðingar, þeir se or þeira kyni.“ Nero spurði Simon: „Hverr er Jesus nazareus.“ Simon svaraði: „Borg heitir Nazareth a Gyðir landi, enn or þeiri borg var lærifaðir þeira.“ Nero mælti: guð leiðrettir oc elskar alla menn, firir hvi hatar þu þessa me ef þu ert guð?“ Simon svaraði: „Þeir tældu allt Gyðinga f at eigi tryði þeir mer.“ Petrus mælti við Simon: „Þu at tælir marga, þa munstu eigi mik sviqa(!), þviat firir mik kallaði

fra villu þá, er þu hafðir aðr svikit. Enn ef þu hefir reynt fyrr, at þu matt cigi vega sigr a mer, þa undrumz ek, hvi þu þorir at hrósa þer fyrir konungi oc atlar, at þu munir stiga yfir lærisveina Cristz.“ Nero spurði, hvat Cristr væri. Petrus svarði: „Cistr er sonr guðs, sa er Simon þickiz vera. Enn ef þu vill vita þa hluti, er of Krist gerðuz a Gyðingalandi, þa lattu taka bref, þat er Pilatus sendi Claudio keisara, oc mattu þa vita et sama(!).“ Þa let Nero leita at brefinu oc let upp lesa. Enn þetta var a brefinu.

Pilatus iarll sendir qveðiu Klaudio keisara. Fyrir skaummu reyndum ver, at Gyðingar matu sik mikils oc kyn sitt af aufund sinni oc metnadi, þviat guð þeira af himni het seðrum þeira, at hann mundi senda son sinn, þann er vera mundi konungr þeira, oc var þeim því heitit, at hann mundi fra meyio beraz. Enn er hann kom, oc þeir sa hann gefa syn blindum enn heyrn daufum, enn gaungu haultum oc heilsu líkðram, reka diofla fra oðum maunnum oc ganga þurru fótum um sia, oc stoðva vinda oc hriðir, oc gefa líf dauðum, oc gera margar aðrar iarteinir, sva at mestr hlutr Gyðingalyðs kallaði hann son guðs, þa fyllduz haufðingiar kennimanna aufundar a mot honum oc toku hann oc selldu mér, oc saugðu hann fiolkungan oc gagnstaðligan laugum sinum. Enn ek truða lygi þeira, oc let ek beria hann, oc dæmða ek hann til bana. Enn þeir krosfestu hann oc grofu oc settu varðhalldzmenn yfir leiði hans. Enn hann reis upp af dauða a enum þriðia degi. Enn sva mikla illzko haufðu Gyðingar, at þeir gáfu se varðhallzmonnum, til þess at þeir skylldu þat segia, at lærisveinar hans tæki líkama hans a braut. Enn þott þeir tæki við feno, þa mattu þeir eigi leyna, oc saugðu þeir, at þeir hefði hann set upp risa, oc þeir hefði tekit se til launar oc lygi. Enn ek reit þetta til þess, at engi skyllði trúa lygi oc utru Gyðinga, þo at þeir segði allt a annan veg enn væri, þviat þeir hrædduz eigi at vega guðs son, oc baro bækr þeira sialfra aull vitni með honum, at hann væri guðs son oc sendr til lausnar heiminum.

(26). Enn er rit þetta var lesit, þa spurði konungrinn Petrum, ef þat væri sva se(m þa)r var sagt Enn hann svarði: „Eigi lyg ek at þer, at sva er vist. Enn Simon sia hefir með ser dioful oc fylliz lygi oc flærðar oc læzt þar guð vera, er hann (er) maðr oc þo illr. Enn Cristr kom til þess at hialpa aullum maunnum, sa er bæði guð oc maðr. Enn ef guðdomr er með þessum Simoni, þa segi hann, hvat ek bygg eða hvat ek ætla at gera, því at guð veit allar

hugrenningar manna, oc alla hluti veit hann fyrir aðr enn . Enn til þess at Simon þori eigi at liuga, hvat ec hygg, þa ek segia i eyra konungi þa hugrenning.“ „Gack þu hingat, konungr, oc seg mer, hvat þu hugsar.“ Petrus geck til kor oc mælti i eyra honum hlyott(l): „Biottu, at hingat se brauðhleifr leyniliga.“ Sva let konungr gera. Enn Petrus við hleifnum. Þa blezaði Petrus hle(i)finn oc braut saman ley, oc stack i ermarkios ser. Enn er þetta var gert, þa m Petrus: „Segi Simon nu, hvat ek hugsaða, eða hvat ec m eða hvat ek gerða, til þess at ver vitim, at hann er sa er hugrenningar manna.“ Þa mælti konungrinn Nero: „Veit e Simon veit þetta, ef hann vill, þar er ek sa hann reisa mann af oc (gera allt þat er ec) bað hann.“ Petrus svaraði: „Ecki sa ek slict gera.“ Nero mælti: „Ec sa hann slict gera, oc ec sa, at bauð englum at koma til sin af himni, oc qvomo þeir.“ P svaraði: „Ef hann gerði þat er meira var, þa er honum au at gera þat er minna er.“ Nero mælti: „Svara verðr þu nocquru, Simon, fyrir þic. Eigi skil ek, hvarir sannara segia.“ S mælti: „Segi Petrus, hvat ek hygg, oc se iafnmæli með o Petrus svaraði: „Eigi segiumz ek guð vera sem þu. En mun ek syna, at ek veit, hvat þu hygg, ef þu giorir þat, ec hygg nu.“ Simon mælti: „Þat skalltu vita, konungr, at veit hugrenningar manna nema guð einn. Enn Petrus lyg hann lætz þat vita, er hann veit eigi.“ Petrus mælti: „E læzt vera sonr guðs, Simon, þa verðr þu skylldr at segia, hvat hygg eða hvat ec giorða, þviat þu segir guð vita hugrenn manna, sem satt er.“ Þa reiddiz Simon, er hann matti eigi hugrenning Petrus, oc mælti sva: „Fari fram hundar mikl svelgi Petrus i augliti konungs.“ Þa synduz þar miklir hu oc gerðu laur at Petro. Enn Petrus retti hendr sinar a þeim oc syndi þeim b(r)auð þat, er hann hafði blezat, oc hu hundarnir þegar, er þeir sa brauðit. Þa mælti Petrus við l „Nu sattu, at ec synda þer i verki helldr enn i orði, at ek hvat Simon hugsaði, oc nu syndi hann þer engla sina, at eru hundligir enn eigi guðligir.“ Nero mælti þa við Si „Yfir eru við nu stignir, Simon.“ Ilann svaraði: „Opt Petrus gert slict a Gyðingalandi a mot mer, qvað Simon. ec mun nu syna. at ec em guð, þviat nu skalltu lata hauggva myrqum stað, oc lata mik þar liggia sem ec (em) hauggvinn. Nu ris upp a þriðia degi af dauða, þa mattu vita, at (ec) em guðs s

Þá bauð konungr, at (sva) skyllði vera. Enn Simon gerði sva i gaulldrum sinum, at þar var hrutr hauggvinn, er þeim þótti sem Simon væri. Enn þar var myrkt, er hauggva skyllði. Síðan hafði sa forvitni við, er hauggvit hafði Simon, oc þar hófuðit til lioss, oc sa at hrutz haufuð var. Enn sa þorði eigi at segia konungi, at eigi yrði hann sakaðr of forvitni sina. Síðan kom Simon oc tok a braut hræ hruzins. Enn a enum þriðia degi geck Simon or fylskni, oc syndiz hann þa Nero oc mællti við hann: „Lattu þerra bloð mitt af iorðu, þar er ec var hauggvinn, oc em ec nu upprisinn af dauða, sem ec het.“ Enn er þeir qvomo, þa mællti Simon við konung: „Lattu gera mer staupul havan or triam, oc (mun) ek stiga i staupulinn oc kalla þangat engla mina oc bioða, at þeir hefi mik upp a himna til fauður mins, sva at allir megi þat sia. Enn ef þessir megu eigi slikt gera, þa mattu reyna, at þeir eru lygimenn.“ Nero mællti við Petrum: „Heyrðir þu nu, hvat Simon sagði, at hann qvazt syna mundu, hvern crapt hann hafði.“ Petrus svaraði: „Bratt muntu nu skilia, at hann er fullr af diofli.“ Nero mællti: „A morgin skal reyna yðr alla.“

(27). Þá sneriz Nero til Pals postula oc villði, at hann svaraði nokkuru firir sic, oc mællti við hann: „Hvi mælir þu ecki, Pall? eða hvern er þinn lærifaðir, eða hvilik er þin kenning, su er þu kennir i borgum? Ecki ætla ek þic vera mælskumann, oc engi þrekvirki ætla ek þic vinna mega.“ Pall svaraði: „Hyggir þu þat, konungr, at ec muna orðum deila við otruan mann, þann er aund sina lætr fara til dauða, oc mun nu bratt fram koma glautun hans, þviat hann lygr, er hann segiz þat vera, er hann er eigi, oc tælir hann alla með folkyngi sinni. Enn ef þu vill tæia honum eða hlyða orðum hans, þa muntu glata aundu þinni oc riki þínu, þviat hann er inn vesti maðr, sva sem þeir Jamnes oc Mambres folkungir menn a Egiptalandi leiddu i villu Farao konung oc her hans, uuz þeir sucku niðr i hafinu rauða. Sva tælir sia maðr ovisa menn með vælum diofuls fauður sins oc gerir mart illt fyrir folkyngi sina, oc svikr hann heimska oc giorir mikla mæðing velldis þins. Enn ek bið helgan anda með tarum hiarta mins, at sem skiotaz skyli synt verða, hversu mikla diufuls(!) villu sia maðr byðr, þviat þa er hann ætlar upp at hefiaz til himna, þa mun hann niðr sockva i enn neðsta hlut helvitis, þar er gratr oc guistan tanna. Enn ef þu spyrr at kenningu lærifaður mins, þa mega þeir einir við henni taka, er honum vilia þiona með tru oc breino hiarta. Enn ek kenda þat hverium, er til friðar er oc

astar, oc for ek með friðarboðorð allt i Jerusalem. Talda e þat firir feðrum, at þeir kendi þat sonum sinum, at unna gúði talda ec þat firir sonum, at þeir væri hlyðnir feðrum sinum o mæðrum oc aullum þrifsamligum aminningum. Talda ec þa firir aullum, at hverr elskaði annan. Talda ec þat firir rikiss maunnum oc auðkyfingum, at þeir drambaði eigi i guðs miskunr Talda ek þat firir valuðum, at þeir fagnaði valaði sinu oc þackað gúði; enn þeir er ser hefði atvinnu, yndi því, er þeir sætti, o girndizt enskiss framarr. Talda ek þat firir fiareigundum o farmaunnum eða kaupmaunnum. at þeir gylldi skatta eða landaur oc allar laugskulldir sinar. Talda ek þat firir manna konum, a þær ynni bondum sinum oc væri þeim hlyðnar. Talda ek þa firir bondum þeira, at þeir ynni konum sinum oc væri sva grand varir við aðrar konur, sem þeir villdi sinar konur grandvarar við aðra menn, þviat þat er karlmanni*

Þi koronu a haufði oc tok at fliuga i lopt upp. Þa mællti Nero við Petrum: „Simon er sannsaugull, enn it Pall erut lygimenn.“ Petrus mællti: „Nu muntu bratt viss verða, at við erum sannir Cristz lærisveinar, enn Simon er villumaðr.“ „Oc þorir þu enn qvað Nero, at mæla i gegn honum, oc ser þu hann nu til himna fara.“ Þa leit Petrus til Pals oc mællti: „Pall broðir, hef upp augu þin oc sia.“ Enn er Pall sa Simon fliuga, þa felldi hann tár oc mællti: „Hvat dvelr þu nu, Petrus, gerðu þat, er þu tok upp, þviat drottinn Jesus Cristr kallar ockr.“ Þa brosti Nero oc mælti: „Nu sia þessir, at þeir eru yfirstignir oc munu ganga af vitinu.“ Petrus svaraði: „Nu skaltu reyna, at vit vitum vel.“ Pall mællti við Petrum i annat sinn: „Giörðu nu þat, er þu hefir raðit.“ Þa leit Petrus eptir Simoni oc mællti: „Ér fianda ærir er berit hann upp i lopt til at sauckva(!) hiortum otrura manna yör særi ek fyr guð skapara allra hluta oc fyr Jesum Crist son hans drottin varn, er a þrið(i)a degi reis upp af dauða oc ste upp til himna oc sitr nu a himnum uppi oc mun þaðan koma a dæma of lifendr oc of dauða, i hans nafni særi ek yör, at iélatið hann lausan nu þegar oc berit Simon eigi lengra.“ Þa let fiandr Simon lausan, þeir er aðr baro hann, oc fell hann niðr i stræti, þar er heitir Sacra via, a fiorusteina, oc slitnaði hann sundr i flora hluti. Enn þeir steinar standa enn til sigrmarks postulonum allt til þessa dags. Þa let Nero taka þa Petrum oc

* Her mgl. et Par Blade; jnf ovenfor S. 191^r.-195^r.

Paulum oc setia þa i baund, enn hann let taka hræ Simonar oc varðveita, oc vætti upprisu hans a þriðia degi. Petrus mælti við (Nero): „Nu mun hann eigi upp risa, fyrir því at nu er hann aðaliga dauðr oc fyrirdæmðr til eilífra qvala.“ Nero mælti: „Hverr lofði þer at göra slíkt?“ Petrus svaraði: „Þræta hans sialfs. Enn ef þu vill rett virða, þa er honum mikit veitt i því, er hann fyrirforz fyrr enn hann qvæme fram sva mikilli guðlaustun.“ Nero mælti: „Þit giorðut hug minn ahyggiofullan, af því skal ek deyða yckr illum dauða.“ Þa let Nero setia Petrum i myr-
 10 qrastofu oc varðveita. Enn Pall var leiddr til kornhlauðu einnar, oc skylidi hann þar vera varðve(it)tr.

Lífat Pals postula.

*Enn er Pall var kominn til kornnhussins, þa dreif þangat m(ik)ill fioldi borgarlyðs oc sva hirðmanna konungs at heyra kenn-
 15 ingar Pals. Þangat kom oc byrli konungs, enn sa het Petroclus, oc villdi heyra kenningar Pals. Enn þa matti hann eigi komaz inn firir mannfíolða þeim, er þar var firir, þa ste Patroclus upp a husit oc settiz hia glugg einum. Enn þa er Pall hafði þar lengi talit, þa sofnaði Patroclus oc fell af husveggnum oc lamdiz þegar.
 20 Enn Pall vissi af gípt heilags anda, hvat orðit var uti, oc mælti: „Heyrit ier, bræðr, nu hefir andskoti fundit læri a at freista yðvar. Gangi þer út oc munu þer finna þion keisara fallit hafa af vegg oc andaðan, færi þer hann mer.“ Þa foro nocquir menn at leita skyndiliga oc fundu inn unga mann dauðan oc særðo líkit
 25 Paulo. Allir undruðuz þat, er Pall vissi þetta oc hafði engi sagt honum. Sípan mælti Pall við lyðinn: „Nu mun drottinn syna tru yðra. Nu er su tíð, er guð mun sa eilífo saði a goða iorð, oc mun hann gera hundradfallðan avoxt. Biðiu ver nu allir, at guð lífi þenna inn unga dreng, til þess at hann lífi betr heðan fra en
 30 hingat til.“ Enn þa er allir baðu, þa mælti Pall: „Ris upp þu, Patroclus, oc seg, hvat guð hefir giort við þic.“ Þa reis Patroclus upp, sva sem hann vacnaði or svefni oc lofði guð.

Enn er Patroclus hafði dauðr fundinn verit, þa var dauði hans sagðr Nero. Enn hann varð hryggrr, er hann fra, oc setti
 35 annan mann til at byrla ser. Enn inn sama aptan, þa er dauði hans var sagðr, þa kom maðr at hugga konung, sa er sva mælti: „Ver eigi þu oglaðr, konungr, her er Patroclus uti firir durum oc lífr.“ Nero undraðiz, er hann heyrði þet'a, oc bað Patroclum inn

* Jof. ovenfor Petrs Saga 1 S. 110 Cap. 124 og Páls Saga 1 S. 235 Cap. 23.

ganga, er aðrir baðu þess. Enn þá er Nero sa engi dauðama a honum, þá spurði hann sva: „Hvart lifir þu, Patroclus Hann svaraði: „Lifi ek vist.“ Nero mælti: „Hverr lifgabi þ Patroclus svaraði: „Drottinn Jesus Cristr konungr eilifrar dy oc allra verallida.“ Nero mælti: „Skal sa rikia of alldir oc firir aullum rikium heimsins.“ Patroclus svaraði: „At visu b hann aull þessa heims riki undir sic, oc þiona honum allir hl undir himni, þviat hann er konungr konunga oc drottinn drott Nero laust hann halshaug oc mælti: „Villtu eigi þeim konungi þ þa?“ Patroclus svaraði glaðliga: „Vist vil ek honum þiona, at hann reisti mic af dauða.“ Þá varð Nero viss, at margir han(s) voru kristnir, oc bauð hann, at aullum skyldi hrind myrqvastofu.

Síðan bauð hann, at þangat skyldi leiða firir domstol l alla cristna menn, þá er finnaz mætti. Enn þá er þetta var g þá ser Nero Pal i því liði, oc þottiz hann vita, at Pall var forr maðr þess liðs, oc mælti Nero við hann: „Síðan þu kon Romaborg, þá spandir þu riddara mina undan mer, oc telz þiona enum gaufgazta konungi, oc ertu nu bundinn af minu r. Pall svaraði fullr heilags anda staðfastliga, sva at allir hey þeir er hia voro: „Eigi at eins hefi ec menn spanit or þ hirð, konungr, helldr nær of allan heim hefi ek spanit men guðs tru, oc er mer þat bobit, at taka við aullum þeim, er þ vilia eilifum konungi minum, oc mundir þu þess alldregi il konungr, ef þu tryðir a hann, þviat þer megu ecki stoða auðæ: metorð, nema þu þionir honum, þviat þá er kemr sialfr doman at dæma of lifendr oc of dauða, þá mun hann eyða allt þessa heims, enn gera sæla sina riddara.“ Þá reiddiz Ner mællti við greifa sina tva Longinus oc Megistus oc hundraðsh ingia þann er Acestus het: „Leiði þer þenna afskiranda(!) man or borginni oc hauggvit af honum hofuð.“ Pall svaraði: „Skal stund mun ek haugvinn vera, enn ek mun avallt lifa með konungi minum eilifum, drottni minum Jesu Cristo, þeim koma mun at dæma kyqva oc dauða oc allan heim með ablasningu.“ Nero mælti: „Hauggvi hann sem skiotaz, at l viti, at ec em sa, er raða skal lifi hans.“ Pall svaraði: „Til at þu vitir, at lif oc dauði þionar drottni minum, þá mun synaz þer eptir andlat mitt lifandi, oc mattu þá vita þic yfirstigi

Enn síðan var Pall leiddr til piningar. Þá mællto þeir M stus oc Acestus oc Longinus við postulann: „Segðu oss, l

- konungr þinn er, eða hvað gott veitir hann yðr kristnum maunnum at aumbun þeirar astar, er ier vilit helldr deya herfiligum dauða fyrir hans nafni, helldr enn niota þessa heims fagnaða, þvíat oss syniz þat villa mikil at elska dauða oc qvalar enn fyrirlita lifit.“
- 5 Pall svaraði: „Heyri þer, hygnir menn oc auðgir i goðu viti! fyrirlati þer myrkr villunnar oc okænsku, þa er daukvir vegsam-
liga skilning yðra, sva at iér siait eigi it sanna, helldr snui þer hugskotzaugum yðrum til sanz lioss oc eilifs, at fyrst kunni þer deili a sialfum yðr, enn siðan megi þer með fagnaði kunna þenna
- 10 konung. Vær þionum eigi iarðligum konungi, sem ier ætlit, helldr guði lifanda konungi himins oc allra verallða, sa kemr at dæma fyrir elld of aull rangindi, þau er verða i þessum heimi. Þa verðr hverr swell, er a hann hefir truat, oc hefir sa eilift lif oc sælu. Enn sa er orækir langt tóm oc vill eigi til hans snuaz, sa veit
- 15 ecki ser vesalla oc fyrirferstz(!) æ oc æ. Enn til þess ste guð niðr til iarðar af himni, sa er skapat hefir himin oc iorð, oc giorðiz fyrir því maðr, sa er manninn skapaði, at maðrinn skyllði snuaz fra villu oc illzku sinni oc fyrirlata skurðgoð dumb oc dauð oc onyt, enn gaufga þann er allt hefir skapat. Þann gaufga
- 20 aull himnesk velldi, oc oll engla fylki þiona honum. Enn ef sva verðr gert, þa veitir guð þeim sitt fulting oc samlag engla sinna oc allra heilagra. Enn af því at guð er andligr, því skal aund manzins hann gaufga, oc veitir hann aundinni eilifa sælo með heilagra manna aundum. Enn sa er eigi vill trua a guð, sa skal
- 25 selldr illgiornum dioffi i qvalar oc brenna i eilifum elldi.“ Enn þa er Pall hafði þetta mællt oc mart annat því lic, þa mællto allir, þeir er heyrðu þessa taulo: „Þu synir eilift lif oc kennir eilifan sannleik ok heilsu miskunnar, at ver leysimzt or synda snaurum, oc megum forðaz þann elld, er þenna heim skal brenna
- 30 oc allir ranglatir skulu i kveliaz.“ Þa mællti Pall: „Ér bræðr, er guð hefir vitiat til yðvarra hiartína, standi þer hraustliga i tru, þvíat enn eru eptir guð(s) þionar þeir, er yðr munu skira, oc munu þer hialpaz i elsku drottins, ef ier eruð staðfastir i henni.“ Þa mællto þeir Longinus oc Megistus oc Acestus: „Biðium ver þic,
- 35 at þu merkir oss til riddara ens eilifa konungs, at ver forðimz okominn elld oc auðlimzt eilift riki. Enn ver munum losa þer, at þu farir þangat, sem þu vill, oc munu ver fylgia þer oc skiliaz eigi við þic.“ Pall svaraði: „Eigi em ek flottamaðr, helldr hraustr riddari mins konungs. Ef ec vissa eigi vist, at ek skyllða fyrir
- 40 þenna dauða koma til lifs oc dyrðar, þa munda ek eigi at eins

gera þat, er iér biðit nu, helldr munda ek biðia yðr, at iér leyfi þat.“ Enn þa er þeir mællto þetta með ser, þa sendi Nero t riddara Parthenus oc Ferita, at þeir skyldi vita, ef Pall va hauggvinn. Enn er Pall sa þa, þa kallaði hann: „Trui þe sveinar, a guð lifanda, þann er mik oc alla lifgar af andar dauða. Þeir svoruðu: „Við verðum fyrst at segia konungi fra þa þinum. Enn þu far til þess staðar, er þic skal hauggva, oc þ þu ockar þaðan, oc bið þu firir ockr.“ Pall svaraði: „Yckr meiri þaurf dvalar dauða mins, enn mer er, ef it vilit trua. Þvi firir þenna dauða skal ek fara til li's eilifs.“

¹ Síþan var Pall le(i)ddr or borginni ut. Enn er hann kom borgarhlíðs, þa fann hann þar gaufga husfreyio, þa er Plautilla het, oc mællti Pall við hana: „Le þu mer haufuducs þins binda firir augu mér, er mik skal hauggva. Enn ec mun sia færa þer, er ec hefi hafðan.“ Plautilla selldi honum dukinn. En riddarar heimskuðu hana, er hon leði duksins, oc qvaðu hana ec mundu hafa goðs klæðis. Pall mællti við hana: „Bið þu heða unz ec kem at færa þer dukinn með iarteinum dauða mins. Enn er þeir foro þaðan, þa mællto þeir Longinus oc Megistus. Acestus við Pal: „Hverr mun oss skira?“ Pall svaraði: „Kon ier a morgin arla til leiðis mins, oc munu þer þar finna svei mina Lucas oc Titus, segi þer þeim, at ek senda yðr þangat, munu þeir gera yðr Cristz riddara oc erfingia himneskz rikis. Síþan var Pall leiddr a gautu² þa er Ostensis heitir. Þar b hann firir ser lengi a ebreska tungu. oc batt síðan sialfr duki firir augu ser oc fell haðum kniam til iarðar oc var síðan hauggvinn. Þa nefndi haufutið(!) nafn guðs hatt a ebreska tungu, er þ var af bolnum. Enn ór sari hans kom fyrst miolk enn síðan bló. Enn þa er riddarar villdu taka dukinn, þeir er hoggvit hann, þa hvarf dukrinn allr. Þa kom lios mikit af himni y postulann, sva at aungir þottuz i gegn mega sia. Þar fylgði s mikill ilmr, at eigi ma mannlig tunga sva fra segia sem va. Allir cristnir menn losuðu almatkan guð af þeiri dyrð, er veit Pali postula hans. Enn inir heiðnu riddarar hurfu a braut fundu Plautillam oc mællto við hana með haði: „Hvi hefir eigi haufuduk þinn a haufði, þann er þu leðir Pali at binda firir augu ser?“ Hun svaraði þeim: Iér vesalir vilit eigi trua, þe ier siait augum yðrum, a guðs takn oc iarteinir hans vina. Vi hefi ek her duk minn með dreyra Pals, þviat hann sialfr kom b

¹ Jvf. *Petrus Saga II A*, S. 197. ² gauti Cd.

Þú með fíolda englaliðs oc mællti við mik: Þú, Plautilla, sýndir faur mína a iorðu, firir því mun ek beina faur þína til mína.“ Síðan syndi hon þeim dukinn blóðgan. Enn þeir urðu lúvæða, er þeir hey(r)ðu þetta, þvíat þeir kendu dukinn, oc foru sky(n)diliga oc saugðu konungi alla þa hluti, er þeir hau(f)ðu t oc heyrð.

Pining Petrus.

(30, 31, 32, 33). Enn næsta dag aðr Pall væri hauggvinn, var Petrus t tri myrqvastofu. Enn of nottina næstu eptir komo margir menn l myrqvastofunnar oc baðu Petrum akafliga, at hann skyllði forða x. Petrus svaraði: „Þat samir eigi, bræðr, at ek hræðumz at deyja eða flæja, þvíat sællict er at deyja firir guðs nafni, þess er xæð sinum dauða bio aullum oss odaufleik til handa, oc er maklict at sa flæi dauðann oc sína pils sialfs, er auðrum kennir t flæja eigi sínar pislir.“ Enn lyðrinn bað þess at meirr með arum, at hann skyllði fara or borginni. Enn hann giorði þat of síðir, sem hann var beðinn, oc eigi af því at hann hræðiz at deyja, helldr nenti hann eigi at synia lyðnum þess, er hann var með grati beðinn, oc ætlaði hann a braut or borginni. Enn er hann kom til borgarhlíðs, þa sa hann drottin Jesum Crist koma at moti ser, oc laut Petrus honum oc mællti við hann: „Drottinn minn, hvert ferr þu?“ Jesus svaraði: „Fylgðu mer, þvíat ek fer i Romaborg at krosfestaz i annat sinn.“ Þa skildi Petrus, at 15 drottinn mællti þetta of pils hans, oc hvarf hann aptr i borgina oc var þegar tekinn afriddarum, er hann kom i borgina, oc leiddr firir domstol Nero. Þa spurði Nero Agrippam greifa, hvart Petrum skyllði beria iarnsvipum til bana eða skyllði hann hafa annan bana. Agrippa svaraði: „Eigi er þat maclict, at hann se 30 hafiðr til bana, helldr a hann at vera krossfestr firir manndrap sitt, þat er hann hefir glatat Simoni.“ Nero mællti: „Nu dæmdir þu vel, oc skal sva vera.“ Síðan var Petrus dæmdr til krossfestingar. Enn er hann var leiddr til krossins, þa dreif mikill liðsfíoldi til hallar konungs oc mællti; „Þic skulum ver i elldi 35 breenna kykvan, Nero, eða firir hvi villtu fara borg varri i dauða heilags Petrus, eða firir hvi gerir þu þenna glæp? Ohæfa er at firirdæma enn saklausasta mann, oc ugganda at guð muni firirfara oss aullum i drapi sva gaufugs manz.“ Petrus bað, at lyðrinn skyllði sefaz, oc mællti við þa: „Allir iér, er a Crist truit oc alla 40 rán hafið til hans, hafi þer oc i minning hans hogværi oc þolinmæði,

þviat hann hefir yör margar iarteinir syndar firir mik. Biði þer nu oc þa, unz hann kemr at giallda hveriom sem vört er. Sagt hefir guð mer allt þetta fyrir, at eigi er lærisveinninn meiri enn lærifaðirinn, oc eigi er þrællinn æðri enn drottinninn. Þat var oc firir skaummu, er ec villda lifa eptir yör oc flæia undan, enn þa kom drottinn i moti mer i borgarhliði, ok laut ek honum oc spurða ek hann, hvert hann skyldi fara. Enn hann svaraði mer Fylgðu mer, þviat ek fer i Romaborg at krossfestaz i annat sinn. Enn þa er ek fylgða honum, þa mælti hann við mik: Hirð eig þu at hræðaz, þviat ek em með þer, unz ec kem oc leiði þik riki fauður mins. Enn firir þetta dveli þer eigi faur mina, at vil skynda at skiliaz við likamann oc vera æ með Cristi. Ta þer við likamanum, enn drottinn við andanum.“ Síðan ge Petrus at, þar er krossinn stoð, oc mælti: „Drottinn minn Jes Cristr var a rettum krossi pindr. Enn hann kallar mik til himi af iorðu, af því skal ek horfa haufði til iarðar enn fotum til himins a krossinum, at ek em cigi verðr at deya sva sem drottinn minn.“ Þa snero þeir krossinum, oc hverfðu hendr hans niðr haufuð til iarðar enn fætr upp til himins, sem hann bað. Þa v mikill fiolði cristinna manna þar kominn þeira, er greto and postulans. Enn heilagr Petrus postuli huggaði þa oc mæll „Eigi skulu þer hræðaz ne hryggvaz, hellðr fara með mer, þviat i d mun ek taka laun erfðiss mins oc bua rum yðvart a himnum, því sia er osamvirðilig dyrd oc miskunn, er mer er veitt i navis krossins, þviat ek em nu sva samtengör guði i þessu astarban at ek mun alldregi skiliaz við hann, er ek em festr a ha sigrmark, þviat þetta er lifstre, þat er Jesus dro til sin alla hl á, þa er hann sialfr var upphafiðr a þetta tre oc leysti all heim fra eilifum dauða. Þetta er mer vegsamlikt at deya pislartre drottins mins oc lærifauður, oc ma ek eigi frama æskia enn glikiaz drotni minum i pislum. Nu geri ek þer þacki drottinn Jesus Cristr sonr guðs lifanda, eigi at eins orðum nen oc allra hellzt með andanum þeim, er þic elskar oc við þic mæl oc þic biðr oc a þer heldr oc þic ma skilia oc þic ser; þu e mer einn ærinn til allra hluta, sva at ek þarf enskis annars vi Veittu þa huggunarsyn þeim, er her eru nu, at þeir sia þa faugnuð, er mer er veittr i dag.“ Enn er hann hafði þetta mælt t þa sa allir, þeir er hia voro, engla guðs uppi a crossinum með biortum koronum oc rettsnuinn krossinn. Þeir helldu bok firir Petrum, þeir(i) er Cristr sialfr hafði þeim sellt. Enn af þeiri boc

syndiz þeim Petrus hvert orð lesa, þat er hann mællti. Þa tok
 5 **all** hryggileic af cristnum monnum, þeim er þetta sa. Enn
heimnir menn urðu hræddir oc flæðu brot firir guðs krapti. Þa
sa Petrus, at margir voru huggaðir af hans dyrð, oc mællti:
 10 **Þ**ackir geri ek þer, drottinn goðr hirðir, er sauðir þínir, þeir er
þu selldir mer at geyma, skulu nu fagna með mer. Nu fel ek þa
þera hendi, oc varðveittu þa oc samna þeim til þíns huss, þviat þu
ert þeim aullum eilif gnot. Se þer lof oc dyrð of aldir.“ Enn
er cristnir menn allir qvaðo amen, þa andaðiz postulinn.

10 Enn Marcellus, sa er skilitz hafði við Simon enn illa oc fylgt
siðan Petro, hann tok lic postulans af krossi oc beiddi eigi konung
leyfiss at. Þa synduzt nockurir helgir menn, þeir er komnir letuz
orJorsalaborg, þeir þionuðu liki postulans með Marcello oc særðu
til þess staðar, er Vaticanus heitir, oc smurðu dyrligum
 15 **sm**yrslum oc laugðu i steinþro. Þa mællto enir nykomnu menn
við lyðinn: „Ér eiguð at vera gladdir, þviat ier hafit formælendr
enna(!) æztu postula guðs oc enna(!) kærstu vini drottins Jesus Cristz.
 Enn þat skulu þer vita, at sia enn versti konungr Nero mun eigi
lengi fagna dauða postulanna, oc mun hann bratt rænt verða lifi
 20 **sinu** oc ríki.“ Þa var sva komit ovinsæld konungs við alla Róm-
bergar hofðingia, at þeir urðu a þat sattir at taka hann oc festa
 i stagl oc beria, unz hann dæi grimligum dauða.

Fra postulum.

25 (33, 34). Þat var a þeim degi er postularnir foro til guðs, at
 Pall kom inn i haull konungs nær eykt dags oc stóð fyrir konun-
 ginum oc mællti við hann: „Seðu nu, Nero, at her er Pall
 hraustligr riddari eilífs konungs. Nu mattu trua, at ek em eigi
 dauðr, helldr lifi ek með guði minum. Nu bratt mun ill ogn
 30 **taka** þic, vesall maðr. oc biðr þin en mesta eilíf quaul, firir þat
 er þu hefir bana latið helgum maunnum guðs oc giort morg stor
 ohaupp aunnur.“ Enn er postulinn hafði þetta mællt, þa leið
 hann fra augum þeim. Enn við vitron þessa varð Nero hræddari
 enn fra megi segia, oc varð at giallti oc vissi eigi, hvat hann
 35 **skyldi** at ser hafa. Vinir hans baðu, at lausa skyldi lata þa
 menn cristna, er i hofum voro. Patroclum oc Barnaban oc marga
 aðra, oc var sva fert. Enn Nero hliop brott fra ríki sinu oc
 varð at giallti, oc letuzt menn þat sia síðaz til hans, at dyr rifu
 hann i sundr. Enn þeir Longinus oc Megistus oc Acestus komo
 40 **snemma** of morguninn, sem Pall hafði mælt, til leiðiss hans oc sa

þar þa Titus oc Lukass biðia firir ser, sem Pall hafði þeim visat, oc Pal sa þeir standa a millum þeira, oc namu þeir stað oc þotti undarlicet þat, er þeir sa Pal þar standa. Enn er þa Titus oc Lucass sa menn þa, er þeir vissu þat, at fylgt höf Pali til bana, þa hrædduz þeir oc flæðu undan. Enn þa leið P til himna upp Þa toko þeir Longinus oc kau(1)luðu a þa mællto: „Sælir guðs menn, eigi skulu þier gruna oss fyrir þ komit hafa hingat at vilia bana yðvarn, helldr vilium vær taka yðr skirn heilags vatz, sva sem inn æzsti kennandi Pall het o sa er nu aðan sa ver standa a millum yckar.“ Enn er þeir Ti ok Lukas heyrðu þetta, þa namu þeir staðar með andligum faði oc gafu þeim þa þegar primsigning, oc buðu þeim at fa þann dag allt til aptans. Enn at apni voru þeir skirðir i næ drottins Jesus Cristz með algiorri tru oc saðri ast. Enn Petrus oc Paulus voru pinðir a enu siaunda ari ens fiórða t eptir uppstigning drottins. Enn er Grickir villdu hafa brot ser likami þeira til austrlanda, þa giorði landskialpta mikinn runnu Romaborgar menn eptir þeim oc gripu þa haundum i þ stað, er Katakumbass het, þa er þeir voru komnir nær þriar m fra borginni, oc voru helgir domar þeira þar varðveittir misseri, unz sa umbuningr var buinn, er menn villdu þa hafa l Siðan var Petrus færðr i þann stað, er hann var grafinn aundverðu, oc er þar gaufgaðr avallt siðan. Enn Pals likami færðr a Ostensis gautu .ii. milur fra borginni, þar sem hann hauggvinn. Enn i hvarumtveggia stað geraz otal iarteina bænum þeira Petrus oc Pals allt til þessa dags at teianda dr varum Jesu Cristo, þeim se vegr oc dyrd of allar aldir. And

ANDREAS SAGA POSTOLA.

I.

1. A Jorsalalandi i þorpi því, er Bethsaida heitir, þat stex i Galilea heraði, þar fædduz brøðr tveir, annarr er Simon nefnd en annarr Andreas. Johannes er nefndr faðir þeira. Þeir vor fiskimenn. En eitthvert sinn er þeir voru a sio ronir, þa segi

„heilagur Mattheus í guðspjalli, at Jesus Krístr gengi at síovar-
 mondinni, þar er þeir satu fyrir utan at fiski, en sa heitir
 alilea síor. Þá kallaði drottinn á þá ok sagði: „Ek mun gera
 þér at fiskurum mannanna.“ En þegar er þeir heyrðu orð drott-
 ns, fyrirletu þeir alla hluti iarbneska ok fylgðu drottni varum.
 Síðir bróðr hófu aðr verit lærisveinar Jóhannis baptista, sem Jon
 spjallamaðr segir. Sa hinn sami Símon var síðan kallaðr
 petr, ok eru þeir bróðr af hinu ætta manntali þeira .xii., er
 útunautar drottins eru kallaðir. Þessi enn sami guðs almattigs
 tvínr var með drottni varum alla þá stund, er hann var her í
 sími. Við þat hit síðasta ok dyrmætasta matmal var Andreas
 eð öðrum postolum, er drottinn sneri brauði ok vini í hold sitt
 ok blóð skirdags aptan ok gaf postolum sínum at bergia. Hann
 var ok staddr við upprisú drottins ok við hans uppstígníng, ok
 á gíof heilags anda ok hvítasunnudegi, ok við oll þau stortiðindi,
 ok þar gerðuz.

2. En er postolarnir skiptuz til landa, þá fór Andreas post-
 li fyrst til Svíþjóðar hinnar miklu at sora þar guði margfalldan
 vext sínnu kenninga. Ver hófum lítinn hlut at segia af hans
 atregnum, en þær er sagðar eru, eru fáheyrðar þvílíkar. An-
 dreas postoli var miukr ok miskunnsamr, sva at hverr maðr unni
 honum hugastum, er hann kunni. Hann var manna þekkilígastr
 ok biartastr yfirlítz, sva at yfirlít hans var líkari engla asíonu at
 virti; hann var ok hinn líksamasti í ollum mannaunum, sem
 segir heilog ritníng: mitissime sanctorum sanctissima extollendo
 merita; þat mælir sva: þu ert hinn miukasti heilagra, tokt upp
 sína helgustu verðleika. Andreas sannaði nafn sítt fagrlíga í
 sínum athofnum at guðs vílíu, þvíat þat er á latínu virilis eða
 vboratus, þat þýðiz karlmannlígr eða óflúgr, hann bar ok karl-
 mannliga fram guðs erendi, hvar sem hann kom, ok var oruggr
 ok gera guðs takn hvervetna, þar sem nauðsyn beiddi ok guðs
 attr gerðiz biartari þá en aðr.

3. Sa atburðr er sagðr, þá er Andreas postoli kendi kenn-
 gar í Achaia heraði, þá kom engill guðs til hans ok mællti
 að hann: „Mattheus postoli broðir þínn er nú tekinn af heiðnum
 onnum í borginni Mírmídon ok blindaðr baðum augum ok
 andínn íarnrekendum, ok síðan settur í myrkvastofu fyrir guðs
 nafn. Nú vill guð, at þu farir til fundar við broður þínn ok gefir
 honum syn ok leiðir hann or myrkvastofu, þvíat honum er eigi
 atlat at sora guði avext sínnu kenninga í þeiri borg.“ Andreas

svaraði: „Hversu ma þat vera, þar er ek veit eigi, hvar su borg er?“ Þa er postolinn hafði þetta mælt, þa mælti engill guðs: „Far þu til siovarstrandar, ok muntu þar finna skip eitt litit, ok stig þu a þat. En ek mun vera leiðtogi þinn þangat, sem þu skalt fara.“ Síðan hvarf engillinn at syn fra honum. En Andreas gerði sem engillinn bauð honum, ok fann þar skip litit a siovarstrondunni, ok ste hann a þat. Ok því næst þa rennr byrr a hinn høgasti, ok sigldi hann til þess er hann kom til Mirmidoni-am borgar, eptir því sem guðs engill styrði skipi hans. Síðan gekk hann af skipi i borgina til myrkvastofu þeirar, er Mattheus var inni; ok þa er hann kom þar, þa var a myrkvastofunni varð-halld mikit, ok var hon læst ramliga. En er Andreas postoli kom at myrkvastofunni, þa spruttu þegar fra lasarnir, ok skein lios solu biartara fyrir honum i myrkvastofuna. En er Andreas postoli sa Mattheum postola þar inni með öðrum bandingium, þeim er þeir borgarmenn höfðu i þislum fyrir guðs nafni, þa gret hann beiskliga ok bað til guðs ok mælti: „Drottinn minn Jesus Krístr, sa er ver boðum með tru, ok fyrir þínu nafni sörum ver fram þína kenning, ok þu er þer lezt soma at gefa fyrir haleita milldi þína syn blindum, heyrn daufum ok holltum gongu, heilsu likþram ok lif dauðum, bið ek þik, luk upp þu augum þræls þins Matthei, at hann fari at boða nafn þitt.“ En þegar er hann hafði lokit bön sinni, þa skalf myrkvastofan, ok því næst skein lios mikit i myrkvastofuna af himni. Þa tok Mattheus postoli sion sína, ok fellu af honum iarnrekendruar, er hann var bundinn með, ok allir þeir er bundnir voru, slitnuðu bondin af þeim, ok urðu þeir lausir, ok lofuðu allir guð ok mæltu: „Mikill er guð, sa er helgir postolar boða.“ Síðan leiddi Andreas postoli þa menn alla or myrkvastofunni, ok let hvern fara til sins heraðs. Þa varð fagn-aðarfundr mikill með þeim postolunum, ok sagði Mattheus postoli Andrea postola, hversu hart hann hafði niðr komit við þar borgarmenn fyrir guðs nafni, ok sva helldu þeir fast sinni villu, at þeir skipuðuz ekki við hans kenningar til batnaðar. Andreas postoli svaraði: „Guð hefir mik sendan lingat til fundar við þik, broðir, fyrir því at hann vill annarsstaðar taka avoxt þinna kenninga. Skaltu nu fara brott er þessarri borg ok þangat, er guð hefir þer ætlat at ervíða fyrir sínu nafni, en ek mun eiga þrautir við þenna borgarlyð.“ Þa for Mattheus postoli a braut þaðan ok ut a Blaland, ok leiddi þar margan lýð til guðs fyrir sína kenning, ok let þar lif sitt fyrir guðs nafni, þa er hann hafði aðr snuit

þeim hinum ofagrliga lýð ok gervan fagran i guðligri tru af sinum
brenningum.

Þegar er Mattheus var a braut farinn, tok Andreas postoli
at kenna kenningar i borginni berliga. Ok þegar er borgarmenn
heyrðu hans kenningar þeir er eggjaðir voru af diofuls krapti at
svirða guðs kenningar þa toku þeir þegar hondum Andream
postola ok drogu hann um borgina innan a hari sva harðliga, at
a hverium steini ok stræti var hans bloð set. Postolinn let eigi
at helldr af kenning sinni, sa er fullr var af miskunn heilags
anda, ok bað fyrir þeim overðum, at guð gæfi þeim rettsyni til
sinnar miskunnar, ok mælti: „Drottinn minn Jesus Kristr, luk
upp þu hiartans augum þessarra manna með þinni miskunnar
hendi, sva at þeir snuiz fra villu sinni, þviat þeir vita eigi, hvat
þeir gera.“ Af bæn postolans ok hans verðleikum fyrir guðs
miskunn varð sva mikils vert um dyrð postolans, at hann var
sem mest kennandi ok katastr, er þeir pindu hann sem mest; ok
kom sva um siðir fyrir guðs miskunn, at þeir letu hann þegar
lausan ok mæltu: „Misgert hofum ver við þik, af því at ver
vissum eigi, hvat ver gerðum. Biðium ver þik, at þu fyrirgefir
oss þat, er ver hofum misgert við þik, ok synir oss heilsugotu,
at eigi stigi guðs reiði yfir borg þessa.“ En er þeir höfðu þetta
mælt, þa fellu þeir til fota postolanum. En hann reisti þa upp
ok boðaði þeim drottin varn Jesum Krist ok þær iartegnir, er
hann gerði i þessum heimi, ok hversu hann leysti heiminn með
sinu bloði. En borgarmenn toku tru retta ok skirn i nafni soður
ok sonar ok anda heilags at þiggiandi fyrirgefningu sinna synda,
ok lofuðu allir guð ok helgan Andream postola.

4. En er Andreas postoli for or þessarri borg, þa for hann
þangat, sem hann hafði aðr boðat guðs orð. Ok er hann kom til
þeira heraða ok gekk leiðar sinnar um dag með lærisveinum
sinum, þa gekk a moti honum einn blindr maðr ok mælti:
„Heyrðu, Andreas postoli guðs! Veit ek, at þu matt gefa mer
syn mina; en eigi vil ek syn taka, fyrr en þu byðr þeim er þer
fylgia, at þeir fai mer nogliga fe, sva at ek mega fa mer mat ok
klæði, sem ek þarf.“ Postolinn svaraði: „Þetta er eigi mannz
rodd, er nu mælir, helldr er þetta rodd ovinarins, er eigi villdi,
at guðs takn syndiz a honum.“ Síðan lagði hann hendr sínar
yfir augu hinum blinda manni ok gaf honum syn sina, ok for sa
maðr leiðar sinnar lofandi guð ok hinn sæla Andream postola.

5. Sveinn nokkurr kristinn het Sostratus, er kom til fundar

við Andream postola leyniliga ok mælti: „Móðir min gírn fegrðar asionu minnar, ok optliga eggjar hon mik til þess, at e hafa samræði við hana, ok því fly ek til þinnar miskunnar ok raða goðra, at hon er nu með reiði mikilli, ok er nu farin eggja iarl þessa heraðs mer a hendr. En ek veit, ef ek e asakaðr, at ek mun engu til svara, þvíat ek ætla betra at ty lifi minu en at gera opinberan löst móður minnar. En af þ segi ek þér þetta, at þu virðiz at biðia drottin fyrir mer, at ei verða ek drepinn fyrir þessa alygi.“ En er hann hafði þetta mæl þa komu þangat menn iarlsins ok sögðu honum, at iarlinn byi honum til sin at koma. En er Andreas postoli lauk bæn sinn þa for hann með sveininum. En móðir sveinsins stoð fyrir iarlinn þa er postolinn kom. Þa rægði móðir son sinn ok mælti: „Herr iarl, vittu at hann gleymir astuð móðurligrar mildi ok vill saurli fremia við mik, ok varla ma ek forðaz, sva at eigi verða e saurguð af honum.“ Þa mælti iarlinn við sveininn: „Seg þu sveinn, ef þessir hlutir eru sannir, er móðir þin segir a hend þér?“ Hann þagði ok þorði engu at svara. Þa reðz iarlinn u við sina menn, hvat af þessu mali skyldi gera. Móðir sveinsitok þa at grata. Þa mælti Andreas postoli við hana: „Þu e vesol kona, þu grætr þat, er þu fær eigi munuð þína ranga fram við syni þinum. Hvi ottaz þu eigi at selia einga son þinn bana fyrir ablastr saurlifis ok girndar þinnar at eins.“ Ok mælti hon við iarlinn: „Hleýrðu, jarl! Síðan sonr minn vil þetta gera, þa dæðiz hann at þessum manni, ok vill alldri hann skiliaz.“ Af þessu fyldiz iarlinn reiði mikillar, ok sveininn setia i myrkvafiotra ok bauð kasta a á nokkura, en Andream bauð hann setia i myrkvastofu, unz hann hefði hui honum hefnd nokkura til bana. Þa fell postolinn til bönar. i því bili varð landskialfti mikill ok þar með reiðarþrumur stor ok fell iarlinn or hasæti sinu, ok allir fellu til iarðar, þeir aðr satu. Móðir sveinsins fell allt til iarðar ok do því næst. fell iarlinn til fota postolanum ok mælti: „Miskunna þu e guðs þionn, er nu munum elligar fyrirfaraz, at eigi gleypi ior oss.“ Þa er postolinn let af bæn sinni, stoðvabiz landskialftinn kyrðuz'reiðarþrumur. Postolinn signdi alla þa, er af hræzlu höi niðr fallit, ok gerði þa heila. En iarlinn þektiz kenning guðs or ok truði a guð með ollu folki sinu, ok var skirðr af postola guð

6. Sinopensis son Graciani varð diofuloðr ok þungliga hallóinn, þa er hann hafði þvegiz i laugu þeiri, er konur höfðu að

þregiz i. En Gracianus faðir hans sendi rit til iarls þess, er nu var fra sagt, at hann beiddi Andream koma til sin, þviat Gracianus hafði tekit viðsott en kona hans bolgnaði af vatzsott, en iarlinn bað postolann fara. Ok hann for, ok var honum ekit i vagni til borgarinnar. Ok er hann gekk inn i hus Graciani, þa sáti ohreinn andi sveininn, ok kom hann til postolans. Postolinn avtaði ohreinan anda ok mællti: „Fly þu, ovinr mannkyns, fra þíni guðs.“ Ok þegar flyði hann fra honum sþandi. Þa gekk postolinn tilrekkiu Graciani ok mællti: „Rettiliga ertu siukr, þviat þu afræktiz rekkiu konu þinnar ok þyddiz portlifi. Ris upp nu i nafni drottins Jesu Kristz, eigi skaltu misgera framar, at eigi komi at þer meiri sott.“ Hann varð þegar heill. Þa mællti postolinn við konu Gratiani: „Þo blekti þik miok, kona, girnd augna þinna, er þu fyrirlezt buanda þinn en hafðir samræði við annan mann.“ Ok enn mællti hann: „Drottinn Jesus Kristr, beiði ek millda miskunn þína, at þu heyrir þræl þinn ok veitir mer, ef su kona vill optar gera saurlífsglöp, þann er hon gerði fyrr, at hon verði með ollu eigi heil sins meins. En ef hon ma sik hallda fra þessum lesti, allz þinn mattr er at vita oorðna hluti fyrir, þa bioð þu, at hon verði heil þessarrar sottar.“ En er postolinn hafði þetta mællt, þa spratt hon sva hart or rekkiunni fram, at nær þotti iorðin svigna fyrir. Ok var hon síðan alheil, ok sva maðr hennar. En Andreas braut brauð ok gaf þeim. En þau truðu a guð ok allt hyski þeira, ok þokkuðu guði ok fromdu aldri þvilika lostu, sem þau höfðu fyrr gert. Síðan sendi Gratianus giafir goðar postolanum með þionostumonnum sinum. En hann sialfr kom litlu síðar, ok kona hans með lionum, ok fella til fota postolanum ok baðu hann þiggia giafar þeira. Hann svaraði: „Eigi er mitt at þiggia hluti þessa, hinir kærustu brøðr, en yðr somir at veita þessa hluti þeim, er þurftugir eru.“ Ok ekki hafði hann af fe þvi, er honum var ført.

7. Eptir þat for hann til Nicia borgar. Þar voru siau dioflar, þeir er þar synduz hia gotu nokkurri, þeiri er leið manna la a hvaratveggju hond gotunni, en er menn foru hversdagliga hia gotunni, þa gryttu fiandr a þa, ok fengu margir menn bana af barsmið þeira. En er Andreas postoli kom þangat i nand borginni, þa for i mot honom allr lýðr með viðsmiorskvistum ok mælltu: „Heilsa var er miok i hendi þinni, guðs maðr,“ ok síðan sogðu þeir honum til sinna vandræða. Þa mællti Andreas postoli: „Ef þer trauit a Jesum Krist son almattigs guðs ok a helgan anda samei- lifan feðr ok syni, einn guð i þrenningu, þa munu þer frelstir

verða fra þessarri diofla æingu.“ Þeir kolluðu ok mæltu: „Hvat sem þu kennir, munum ver trúa ok hlyða þínum orðum, þó at þu frelsir oss fra þessarri freistni at eins.“ Hann þakkaði guði tru þeira. Síðan bauð hann dioflunum at standa i augliti alls lyðs. Þa synduz fiandr i hunda likium. Þa sneriz Andreas postoli til folksins ok mælti: „Siai þer nu her diofla, þa er yðr eru gagnstaðligir. En ef þer truit því, at ek mega bíða þeim i nafni drottins, at þeir hverfi fra yðr, þa iati þer því fyrir mer.“ Þa kolluðu þeir ok mæltu: „Truum ver Jesum Kristum vera son guðs, þann er þu boðar.“ Þa mælti Andreas postoli við dioflana: „Fari þer braut i þurra staði ok avaxtalausa, ok gerit engum manni mein, þar er nafn drottins verðr kallat, unz þer takit skyllða kvol helvitis loga.“ En er hann hafði þetta mælt, þa yldu fiandrnrir ok hurfu fra syn lyðsins, ok var su borg með sliikum atburð frelst. En guðs postoli skirði allan lyðinn ok setti byskup yfir, þann er Celestinus het. Hann var spekingr mikill, ok varðveitti hann vel sinn lyð, sem Andreas postoli hafði honum boðit.

8. Þa er Andreas postoli for or þessarri borg, þa gekk hann a skip ok for til Bizantium borgar. En er hann var i hafi, þa gerði at þeim veðr mikit ok siavarstorm, sva at nær káfnáði skipit undir þeim af afollum. ok um síðir baðu þeir Andrean postola fulltings við haska ok braðum bana. En postolinn bað þa til guðs ok bauð vindi at falla. Þvi næst fell vindr ok gerði logn, unz þeir komu til Bizantium borgar. Ok er þeir gengu a land upp, þa sa þeir mikinn mannfiolda með brugðnum sverðum, ok gerðu for at þeim. Ok þa er postolinn sa þat, þa gerði hann krossmark a moti þeim ok mælti: „Bið ek þik, drottinn, at niðr falli hofðingi þeira, sa er þa eggjar þetta at gera; skelfiz þeir af guðligum krapti, at eigi grandi þeir þeim, er fulltings vænta af þer.“ En er hann hafði þetta mælt, þa for engill guðs fyrir þeim með miklum biartleik ok tok sverð hermannanna, en þeir fellu allir til iarðar. En Andreas postoli for leiðar sinnar ok hans menn osakaðir fyrir hermonnum, ok hermenn kostuðu sverðum sinum ok fellu til fota postolanum. En engill drottins hvarf þa fra þeim at syn með liosi miklu.

9. Tveir brøðr gofugir at kyni bioggu i þeiri borg, er Pervitum heitir, annarr atti tva sonu, en annarr tvær dætr, þeir

1 Her *begynder B.* 2 fadir *B.* 3 [a braut fra þeim *B.* 4 Andreas postoli bannadi frændspell *Overskrift B.*

áttu að þar. Af því at þeir voru harðla kyngofugir, þá mælti
 snarr við broður sinn: „Se! Við hofum [gnogt¹ þar, en her
 er sa engi í þessari borg, at² hæfi at samtengia varu kyni. Nu
 þu, ok leggium saman eigur okkrar, synir minir skulu ganga
 at eiga dætr þinar, ok [samtengiaz þá auðveldliga eignir³ okkrar.“
 Þetta mal líkaði þeim vel, ok [samfestu þat ok kvaðu a brullaups⁴
 stefnu. Þá mælti rodd guðs við þá: „Eigi skulu þið samtengia
 oss ykkra i hiuskap, [þar til at⁵ kemr Andreas postoli þionn
 minn, þviat hann mun [segia ykk, hvat þið⁶ skulut gera.“ Þá
 var buin veizlan ok monnum til boðit, ok allr viðbuningr brullaups
¹⁰ til samdr. A öðrum⁷ degi kom Andreas postoli, ok urðu allir
 menn fegnir, er hann sa, ok runnu a moti honum með [koronum
 ok fellu honum til fota⁸ ok mæltu: „Ver biðium þik, þionn guðs,
 sem ver vorum⁹ amintir, at þu komir ok kennir oss, hvat ver
 skulum gera, þviat þat er oss boðit at hlyða þer, ok [oss var sagt, at eigi
¹⁵ skyldi¹⁰ synir varir kvangaz fyrr en þu kœmir.“ En andlit postol-
 ans var sva biart sem sol, sva at allir undruðuz ok lofuðu¹¹ guð.
 Postolinn mælti: „Eigi skulu þer¹² blekkia þessa frumvaxta
 menn, eptir [þvi at¹³ þeim var veittr avoxtr rettlætisins, gerit helldr
 iðran, þviat þer misgerðut[, at¹⁴ þer villdut samtengia i hiuskap
²⁰ sva nana frændr. En eigi bonnum ver yðr [brullaup eða¹⁵ sam-
 kundur, þviat guð bauð samtengiaz karlmann ok konu, helldr
 forðumum¹⁶ ver ohæfa hluti.“ En er hann hafði mælt þetta, þá
 iðruðuz frændr hinna ungu manna ok mæltu: „Ver biðium þik,
 drottinn, at þu [biðir fyrir oss við þinn guð, þviat ver misgerðum
²⁵ við þik ovitandi¹⁷.“ En er hinir ungu menn sa [slika hluti ok
 skina asionu postolans sva¹⁸ sem engils guðs, þá mæltu þeir:
 „Eigi vissum ver, heilagr maðr guðs, at þu værir sva mikill ok
 flekklaus kenning þin, ok at visu¹⁹ vitum ver, at ver hofum mis-
 gert við þik.“ Postolinn mælti: „Varðveiti þer vel²⁰ þá hluti,
³⁰ er þer heyrðut, at guð se með yðr ok þer takit verkkaup yðart,
 þat er lif eilíft²¹.“ Ok er postolinn hafði þetta mælt, þá blezaði

1 [gnogt auðfi B. 2 er B. 3 [samtengia sva eigur B. 4 [at fôstu
 samali kvodu þeir a braudkôps(!) B. 5 [unz B. 6 [syna yðr, hvat er
 B. 7 þridia B. 8 [koronur ok fellu fyrir fêtr honum B. 9 hofum
 verit B. 10 [saal. B; at eigi skulu A. 11 vegaðmudu B. 12
 synir minir tilf. B. 13 [þat er B. 14 [við gud, er B. 15 [mgl. B.
 16 fyrirdæmum B. 17 [fyrirgefir oss, þviat eigi vissum ver, hvat ver
 gerdum B. 18 [yfirlit postolans skina B. 19 sónnu B. 20 hreinliga B.
 21 er með engum enda lykz tilf. B.

hann þeim, ok for [þar til, at hann fann¹ skip, þat er fara villdi til Macidonia borgar. Honum vitraðiz þa engill guðs ok [mællti, at hann skyldi² ganga þar a skip ok boða orð drottins. Postolinn gerði sva, [at hann boðaði þeim orð guðs, sva at þeir truðus a drottin Jesum Krist ok dyrkuðu sælan Andream postola drottins, er eigi at eins kendi hann orð guðs a landi helldr ok a sæ.

10. I borg Thesalonicensis var maðr frumvaxta ok auðigr at fe ok gofugr at kyni, hann het Exuus. Hann kom til Andreas postola at ovitondum frændum sinum, ok fell til fota honum ok mællti: „Ek bið þik, blezaðr guðs postoli, [at þu synir⁴ mer¹⁰ sannleiks gotu, þriat ek [kennumz, at þu ert sannliga sendimaðr⁵ þess, er þik sendi til varra heraða.“ En postolinn [varð þessu feginn ok predikaði drottin Jesum Kristum fyrir honum, ok truði hann þegar a guð⁶ ok fylgði postolanum hirðandi ekki um sin feðgin, ok bar enga ahyggju fyrir sinum auðofum. En sem faðir⁷ hans ok moðir soknuðu hans, leituðu þau hans víða, ok um síðir heyrðu þau, at hann mundi vera hia Andrea postola i þeiri borg, er Philippis heitir. Síðan foru þau þangat með ser berandi dyra gripi ok mikil auðöfi, ok ætluðu með fegjofum at skilia son sinn fra postolanum. En hann villdi eigi at helldr við hann skiliaz,⁸ ok mællti sva við sin feðgin: „Gæfi guð, at þið ættit eigi þessi auðöfi, til þess at þið kendiz við skapara⁷ heimsins, sa er sannr guð er, at ið fyrir allt fram frelsaðit salir ykkrar fra hans tilkomandi reiði.“ En Andreas postoli ste niðr or [lopthusi, því er hann var i, ok predikaði⁸ þeim guðs orð. En er þau villdu eigi⁹ til þess hlyða, for postolinn aptr til sveinsins byrgiandi [dyr a husinu⁹. Síðan kolluðu feðgin¹⁰ sveinsins saman með ser mikinn fiolda manna, ok ætluðu inni at brenna son sinn i því husi sva¹¹ segiandi: „Fyrirfariz illum dauða sveinn þessi, er [hafnar ok hatar sin feðgin¹¹.“ Síðan baru þeir [elld at husinu ok logðu¹¹ næfrar ok spanu ok aðrar elldkveikiur, þær sem elldnæmar voru¹¹ ok tok at brenna husit. Ok er loginn stoð i lopt upp, tok hin¹¹ ungi maðr litit ker með vatn, þat er ampli heitir, sva talandi¹¹

1 [a braut síðan. Þa er Andreas postoli kom til Pervitum borgar, fann hann þar B. 2 [bad hann B. 3 [ok lærði skipveriana orði guðs, ok truðu skipveriar B. 4 [syn þu B. 5 [skil, at þu ert sannr þionn B. 6 [boðaði honum guð drottin Jesum Kristum, ok truði hinn ungi maðr ok var skirðr B. 7 upphéflara B. 8 [loptskemmu nockurri ok boðaði B. 9 [loptit ok dyrr hussins B. 10 frændr B. 11 [fyrirlætr födur ok¹¹ modur ok alla frændr B.

„Heyrðu, drottinn Jesus, bæn minna, i hvers valldi er allar hofuð-
skopnurnar saman standa ok þeira nattura, þu vokvar þurra hluti,
en lætr þorna vata hluti, þu kælir elldliga hluti, en kveikir upp
þornaða hluti. Sloktu elld þenna með þinum almætti, at þinir menn
sliofiz eigi ne slokni fra þinum astarhita, helldr upptendriz þeir
ok hitni til sannrar truar¹. Ok er hann þetta sagði, þa [dreifði
hann vatninu or amplanum niðr² i elldinn, ok sloknaði þegar [i
stað allt þetta bal sva gersamliga, sem hann hefði alldri kveiktr
verit. Ok er þetta sa feðgin sveinsins, mæltu þau: „Se her
20 undr ok fadæmi, hversu fiolkunnigr okkarr son er orðinn.“ Eptir
þetta settu þau stiga við loptit ok ætluðu [sva at þeim at ganga
vagnabir ok drepa postolann⁴ með sverðum. En drottinn blindaði
ægu þeira, sva at eigi sa þeir at ganga upp stigann, ok fellu
infram ofan, sem þeir dirfðuz upp at stiga.

25 Ok er þeir stoðu i þessum illverkum, þa tok til orða einn af
borgarmonnum, sa het Lisimakus, sva segiandi: „Heyrit [heimskir
menn, til hvers starfi þer þessa hluti með þarfleysu⁵ erfíði? Siai
þer eigi, at drottinn berst [fyrir menn þessa⁶ a moti yðr? Latit
af þessarri heimsku, at eigi [verði þer slegnir með beiskri reiði⁷.“

30 Ok [er hann hafði þetta mællt⁸, komuz þeir menn miok við i
sinum hiortum ok mælltu sva: „At visu er sa sannr guð, er
þessir menn dyrka, [hvern er ver hofum stygt með varum illgerðum⁹.“

Ok er þeir toluðu þetta, [með því at þa var myrkt vorðit af nott,
þa skein hit biartasta lios yfir þeim¹⁰. Ok af þessu liosi lukuz
35 upp augu þeira allra, er aðr voru blindir vorðnir, sem fyrr segir.

Síðan stigu þeir upp¹¹ til postolans ok fundu hann a bæn sinni,
ok fellu til fota honum þegar fram a golfit kallandi ok segiandi:
„Biðium ver þik, herra, at þu biðir fyrir oss þrælum þinum, þvíat
40 ver hofum verit blektir af þungri villu ok hofum eigi set hit

1 [at husinu harda sef ok tíðr(u)brydiur ok elldiskid ok slogu elldi i,
tok þa at loga husit. Ok þa er elldrinn geck husum herra, þa greip
enn ungi madr fótú eina vaz fulla oc mælti: „Drottinn Jesus Kristus, i þess
hendi stendr saman edli hveirrar skepnu, þu er vðkvar þurra hluti enn þurkar
vota, ok þu er stillir elid ok slöckvir bruna, slöcktu þenna elld, sva at
þinir menn kenni engan þef reykiar eda hita, helldr kveikiz þeir i tru B.
2 [slo hann vatninu or fótunni ok B. 3 [allr elldrinn sva skiott, at engi
flær var eptir B. 4 [þa at vega B. 5 [karllar, hvi starvid ér i þessu B.
6 [med þessum mönnum B. 7 [hefni hann ydr himneskri hefnd B. 8
[saal B; af honum þessa hluti talandi A. 9 [enn ver hófum nu verit
motstóðumenn hans. 10 [þa skein lios mikit yfir þa, enn adr var natt-
myrkr B. 11 i loptskemmuna tilf. B.

sanna.“ En sva var mikil þeira hiartalig viðkenning ok iðran, at fyrr sagðr Lisimakus undraðiz sva segiandi: „Senniliga er Jesus Krístr son guðs lifandi, þann er boðar heilagr Andreas postoli guðs þionostumaðr.“ Eptir þat reisti postolinn þa upp¹ ok styrkti i heilagri tru ok kristiligu siðferði.

En faðir ok móðir hins unga mannz voru sva horð ok grimm i sinu hiarta, at þau villdu eigi [trua guðligum almætti, þo at þau sæi þvilik stortakn, hellðr fyrirletu þau son sinn með miklu hatri ok aptr farandi til sinnar fostriarðar, ok alla þa eign ok aura, er sveinninn atti eptir þeira dag, gafu þau upp oskylldum monnum með opinberum handsolum ok þeim skilmala, at þeira son skyldi þar alldri af fa hinn minnzta penning. En at liðnum .l. daga do þau bæði a einu augabragði somu stundar. Sem borgarmenn vissu þat, varðveittu þeir allt fe hins unga mannz ok gafu honum upp allan sinn auð fyrir astar sakir, en þo skildiz hann eigi við postolann².

11. Eptir þessa hluti bað hinn ungi Exuus Andrean postola, at þeir [skyldu ferðaz baðir³ til Thesaloniam borgar, [i hverri er hann atti fyrr sögð auðgfi⁴. Ok er þeir komu þar, þa [samnaðiz saman allr borgarlyðr ok frændr ok vinir hins unga mannz, ok er þeir sa hann, fognuðu þeir honum með mikilli gleði. Ok at samankomnum ollum a einu fogru leikmoti, predikaði hinn ungi Exuus sinum borgarmonnum guðs erendi ok sagði fra þeiri dasemd, er guð hafði veitt honum. En Andreas postoli þagði⁵. En borgarlyðrinn kallaði: „[Gerðu heilan⁶ son Carpiani vars samborgarmannz, þviat hann hefir harðla lengi legit i þungri sott, ok munum ver þa trua a Jesum, þann er þu predikar.“ Þa svaraði Andreas postoli: „Engi hlutr er guði omattuligr; en til þess at þer truit a hann, þa leiðit hingat hinn unga mann ok siuka [fyrir vart auglit⁷, ok mun guð Jesus Krístr græða hann af allri sott⁸.“ Þa

1 af golfinu tilf. B. 2 [trua; þau ræktu sva þenna mann, at þau foru til iarda sinna ok gerdu þann maldaga a fe sinu, at sia erfingi þeir skyldi ecki eignaz. En eptir .l. daga urdu þau braddaud bæði a einu ógabragði. Enn þviat allir borgarmenn elskudu hin unga mann af hargæzku ok hogveri, þa gafu þeir honum alla erfð sina, ok eignaðiz hann allt þat, er faðir hans ok móðir höfðu att. Enn þo skildiz hann eigi postolan, enn gaf avóxt garda sinna fatækium monnum ok veitti þurföndum i þeira naudsynium B. 3 [feri baðir saman B. 4 [mgl. 5 [foru menn at sia sveinninn. Enn er allr borgarlyðr var kominn i ein gard, þa bodadi sveinninn þeim ord guðs, sva at postolin hlyddi ok undradiz vitrleik hans B. 6 [Græð þu B. 7 [i ogeyn oss B. 8 efer vilir trua tilf. B.

for faðir hans til sins herbergis ok sagði syni sinum: „I dag muntu heill verða, minn elskuligasti sonr Dimati.“ Því at sva het hann. Sveinninn mælti: „Nu sannaz draumr minn, faðir, því at ek sa i svefni þenna mann, er mik mun græða.“ Ok þessa hluti talandi klæðiz hann skíott sinum klæðum, risandi þegar i stað upp or rekkiunni, rennandi með skiotri ras til þess [plaz, er Andreas postoli predikaði¹, sva at faðir hans ok möðir gatu honum eigi fylgt, ok fallandi til fota postolanum gerandi honum margfalldar þakkir fyrir veitta heilsugiof. En allr lyðr undraðiz ok dasamaði þetta stormerki, er þeir sa þann ganga, er [a þremr vetrum ok tuttugu² hafði alldri matt or rekkiu risa, ok lofuðu þeir ok dyrkuðu almatkan guð sva segiandi: „[Engi er líkr þeim guði, er Andreas postoli boðar³.

12. Einn bondi ríkr af fyrr sögðum borgarmonnum atti son⁴, diofulðan. Þessi maðr bað Andrean postola sva segiandi: „Bið ek þik, guðs maðr, at þu gerir heilan son minn, þvíat hann er illa halldinn af diofum.“ Ok eptir þetta vissi ohreinn andi sik mundu verða i brott rekinn fra honum, ok sveik hann sveinninn [ok teygði hann i leyniligan kofa⁵, ok hengði hann sik i snoru, ok snarði ovinrinn með þeim hætti or honum salina. En er faðir hans kom heim, fann hann son sinn dauðan, ok tok miok at grata þessi hans aumligu tilfelli, ok sagði sva við vini sína ok þjóna: „[Berit son minn ut a þann voll, sem allr lyðr er saman kominn⁶, þvíat ek trui þann gest, er predíkar þann sanna guð, mega uppreisa son minn til lífs.“ Síðan var gert sva, ok settu niðr líkit fyrir fætr postolans segiandi honum atburð hans dauða. Þá mælti faðirinn: „Trui ek, guðs maðr, at son minn muni upprisa fyrir bæn þína ok verðleik.“ Þá sneriz Andreas postoli til lyðsins ok mælti: „Heyrit allir lyðir Thesalonía borgar! hvat mun yðr stöða, þó at þer síait þá hluti, ef þer vilit eigi a guð trúa?“ Lyðrinn svaraði: „[Ef þu reisir þenna mann af dauða, þá skulum ver a guð trúa⁶.“ Þá mælti Andreas postoli til hins dauða: „I nafni Jesu Kristz ris þu upp!“ [Ok þegar reis hann upp lofandi guð ok hinn sæla Andrean postola, en allr lyðr lofaði guð, ok toku tru ok skirn ok veittu postolanum ørinn soma ok leiddu hann með miklum veg i borgina, ok dvaldi hann þar ok samdi kristni guðs⁷.

1 [gardsins B. 2 [íiii. vetr ok .xx. B. 3 [Eigi skulum ver fyrirlata gud þann, er boðar söl Andrean postoli B. 4 [i einum leyndarklífa(!) B. 5 [Férit þer hrę sveinsins i gardin ut B. 6 [Eigi skalltu efa, guds madr, at ver munum allir trua a gud, ef hann lifnar“ B. 7 [Sveinnin reis upp

13. Einn ríkr maðr, er Medias het, var í borg þeiri, er Philippis heitir, hann var miok harðraðr ok grímmr, hann atti son siukan með miklum vanmætti. Hann kom til fundar við Andream postola sva segiandi: „Heyrðu mik, guðs maðr! Bið ek þik, at þu gerir heilan son minn, þvíat [hann er vanmegna a ollum líkama¹.“ Ok er hann mælti þetta miok gratandi, þa þerði postolinn kinn hans ok augu af grati klappandi hann með sinni hendi, ok mælti: „Styrkstu, son min, ok huggaz ok tru a guð, ok mun fyllaz [þinn goðvili².“ Síðan tok hann í hond honum ok fylgði honum til borgarinnar, ok er þeir komu [inn í borgarhlíðit³, rann a mot⁴ þeim einn gamall maðr, bað hann með tarum Andream postola [veita hialp sonum sinum tveim, hveria er þessi sami Medias hafði halldit langa tíma í myrkvastofu fyrir nokkura mikla afgerð ok misverka með sva mikilli grimdarpinu, harðindum ok kvalafullum böndum, at stor sár ok þungligar akomur fellu a líkami⁵ þeira, sva at þeira holld bolgnaði, þrutnaði ok funaði í langan tíma af þessu þunga kvalræði⁶. Þa sneriz sæll Andreas til Medias ok mælti: „Heyr þu, maðr! þu biðr, at græddr se sonr þinn, en fyrir hvi biðr þu þess, þar er þu hefir þa í böndum, er vanheilir eru? Nu ef þu villt þiggja þat, er þu biðr, þa leystu fyrst⁷ aumingia or böndum, at sonr þinn verði heill, þvíat su illzka, er þu framdir, heptir bænir minar.“ Þa fell Medias til fota postolanum ok kysti a fœtr hans ok mælti: „Se þessir leystir .ii. ok .vii. aðrir, er þer var eigi til sagt, at í böndum væri, til þess at sonr minn verði heill.“ Nu voru þeir leiddir í syn við postolann, ok lagði hann hendr sínar yfir sonu hins gamla mannz, ok [hreinsaði sár þeira ok gaf þeim fulla heilsu eptir þria daga⁸. Eptir þat mælti postolinn við son Medias: „Ris upp þu í nafni drottins Jesu Kristz, er mik sendi til at lækna⁹ sott þína.“ Þa tok postolinn í hond hans ok hof hann upp, ok hann reis upp¹⁰.

þegar. Þa kalladi allr lydr með ræzlu ok mæltu: „Þörf vinnr oss öllum þat, er ver truum a gud, þann er þu bodar, þion guds.“ Þa leiddi allr lydr postolan til hus með logum ok kertum, fyrir því at myrkt var af nött. Ok var hann þar .iii. daga ok kenndi þeim guds ord B.

1 [lama er allr líkamin B. 2 [vili þinn B. 3 [til borgarhlíðs B. 4 3; [bidia fyrir sonum sinum. Þa hafði Medias setta í myrkvastofu fyrir oumbræðiligan glep Þeir voru allir eeki nema sullir, ok funudu allir B. 5 Verdi B. 6 [saal. et Fragm.; þria daga aðr en þeir yrði heilir A; þvo sár þeira, ok urdu þeir heilir sóttar sinnar B. 7 lækia B.

[sem skiotast ok huggaði hana, sem hann var vanr i alikum: nauðsynium, ok mælti sva: „Bið ek yðr, at þer² segit mer, hversu at þar um lifat sveinsins³?“ Faðir ok móðir sveinsins mattu engu⁴ svara fyrir harmi, en þionarnir svorðu ok sögðu, at hann hafði verit staddr i husi nokkuru⁵ einnsaman, ok höfðu síðan hundar siau olmir komit at honum ok bitit til bana. Þá mælti Andreas postoli, er hann heyrði þetta, ok varp mæðiliga ondinni miok ok rendi augum til himins ok mælti með tarum: „Þat veit ek at sonnu, drottinn, at dioflar hafa um setit at bana honum, þeir hinir somu, sem ek rak fra oðum manni i Niceaborg. En nu⁶ bið ek þik, loðligr græðari, at þu vekir hann upp, at eigi fagni gagnstaðligr⁶ ovinr mannkynsins dauða hans.“ Síðan mælti hann við fofur sveinsins: „Hvat muntu⁷ gefa mer, ef ek [geri hann heilan⁸?“ Hann svaraði: „Ek hefi ekki til dyrligra at gefa þer en hann sialfan, ef hann ris upp⁹ at þínu boðorði.“ Þá retti Andreas¹¹ postoli hendr sínar til himins ok bað til guðs ok mælti: „Bið ek þik, drottinn, at aptr hverfi ond sveins þessa til likama síns, at þa er hann [er lifnaðr¹⁰ snuiz hann ok margir aðrir til drottins at fyrirlatnum skurðgoðum, ok verði hans lifnaðr¹¹ til andarheilsu ollum, [þeim er her eru við staddir¹², at eigi verði þeir dauða¹³ þrælar, heldr [nai þeir heilsamligu¹³ lifi.“ En er allir trúaðir menn sögðu amen, þa sneriz postolinn til baranna ok mælti: „I nafni drottins Jesu Kristz ris upp þu ok statt a fstr.“ Þá reis sveinninn upp heill. En allir undruðuz þat, er hia voru, ok kolluðu mikilli roddu ok mæltu: „Mikill [er guð drottinn¹⁴, sa¹⁵ er Andreas postoli boðar. Þá toku frændr sveinsins margar [gersemar ok gafu sveininum¹⁶, en hann færði postolanum. En postolinn villdi engar gíafir þiggja fyrir iartegnir heldr [en fyrr, heldr¹⁶ skirði hann þenna lyð allan, er i þeiri borg var, með fullri tru ok iatningu heilagrar þrenningar. En svein þenna hafði¹⁷ Andreas postoli¹⁷ með ser til Macidonia borgar ok kendi honum þrifsamligan¹⁸ fróðleik, ok gerðiz hann lærisveinn postolans.

16. Þá er sæll Andreas postoli for leiðar sinnar með sio-varströndu um dag ok ætlaði til Macidonia borgar, þa bar sva

1 [huggði a hann þa sem avallt i B. 2 er B. 3 [andlat sveins þessa 35 B. 4 eigi B. 5 litlu tilf. B. 6 mgl. B. 7 villtu B. 8 [gellð þer aptr sveinninn B. 9 til lifs tilf. B. 10 [lifir B. 11 lifagíof B. 12 [monnum B. 13 [verði þeir guða menn ok nai eillifu tilf. B. 14 [guð er Kristr B. 15 [gíafir ok færðu honum B. 16 [mgl. B. 17 a brant tilf. B. 18 mgl. B.

at, at siorinn kastaði upp líki einu fyrir fœtr postolanum [til loks
noktu¹. Postolinn varð glaðr við þenna atburð ok mælti: „Þat
hefir² oss at reisa þenna mann af dauða, at ver vitim, hvers
battar maðr hann hefir verit.“ Síðan fell Andreas postoli til
; þessar ok bað til guðs. Eptir þat tok postolinn³ i hond hinum
aadaða ok lypti honum upp af iorðu, ok lifnaði hann þegar. En
postoliun gaf honum kyrtíl sinn, þviat hann var naktr⁴, ok mælti:
„Segðu oss [tilstoður farar þinnar ok alla atburðis.“ Hann
varaði: „Eigi mun ek þik leyna, [hvat manna⁶ ek em. Ek heiti
⁵ Philopater, en ek em son Sostrati gofugs mannz or Macedonia
borg. Ek hafða nyliga heim komit af Italialandi til foður mins.
En er ek kom heim, þa heyrða ek sagt fra þeiri kenningu⁷, er
engi hafði slíka⁸ heyrða. En sa er kenningina bar fram, [taldi
sik vera lærisvein⁹ hins hæsta guðs; [en er ek¹⁰ heyrða sögð morg
¹¹ takn fra honum, þau er hann gerði, ok lækningar þær, er hann
veitti monnum, eigi með grasadrykkium eða iarnskorningu¹² eða
með oðrum lækningarbrogðum líkamligum, heldr græddi hann
með einu orði [almattigs guðs¹³ allar sottir, [bæði at¹⁴ hann gaf syn
blindum ok heilsu líkþram, ok heyrn daufum [en hölltum göngu¹⁵,
¹⁶ ok rak diofla fra oðum monnum ok gaf líf dauðum, þa fystumz
ek at fara at sia hann, fyrir því at ek ætlaða eigi annat, en hann
mundi sialfr guð vera, er hann gerði slíka hluti. En þa er ek
siglða [um dag¹⁷ með forunautum minum, ok forum ver .xl. manna
saman a skipi, þa gerði at oss siovarstorm mikinn, sva at skipit
¹⁸ kaðði undir oss ok síðan hvelfði, ok druknuðum ver allir. En
mætti sva vel at beraz, at upp kastaði líkum þeira ollum sva¹⁹
sem mer, ok²⁰ þeir væri²¹ lífgaðir af þer, sva sem ek.“ En er
hann hafði þetta mællt, þa stoð hann ok horfði a postolann ok
ætlaði²², at þar mundi kominn sa hinn sami guðs maðr, er hann
²³ hafði [leita farit; lætr síðan fallaz²⁴ til fota postolanum oc mælti:
„Veit ek at sonnu, at þu ert guðs þionn²⁵. Nu bið ek þik, at
þu biðir fyrir [mer ok²⁶ þeim, er með mer foru, at þeir lífni, ok
[et þeir²⁷ megi kenna sannan guð, þann er þu boðar.“ [Ok

¹ [ok alnócktu B. ² byriar B. ³ hann B. ⁴ nóckvidr B. ⁵ [til farar
⁶ þinnar ok allan atburð, sva nafn þitt ok kynferdi B. ⁷ [hvatki at manna(!) B
⁸ er nu er fram ferd tilf. B. ⁹ þvilika fyrr B. ¹⁰ [talþiz vera lærisveinn B.
¹¹ [Nu er ek B. ¹² skorningu iarns B. ¹³ [mgl. B. ¹⁴ [saal. B; því
A. ¹⁵ [tilf. B. ¹⁶ [mgl. B. ¹⁷ slíkt B. ¹⁸ at B. ¹⁹ allir tilf.
B. ²⁰ hugsaði i hug ser B. ²¹ [leitit, ok fell B. ²² maðr B. ²³
²⁴ [mgl B.

nu¹ hellt postolinn upp hondum sinum til himna ok mælti: „Bið ek þik, drottinn, at þu synir mer² lík þessarra manna allra, er foru með Philopatri, at þeir megí kenna þik einn guð sannan.“

En er hann hafði þetta mælt, þá sa þeir þegar líkin oll einu miðr en .xl. flóta [í lanni³ ok kasta upp her ok hvar a landit, ⁵ Þá tok hinn ungi maðr [at grata⁴, ok allir þeir er við voru staddir⁵, ok fellu [fyrir fœtr postolanum ok mæltu ok baðu⁶, at hann gæfi þeim monnum ollum líf í guðs nafni. En Philopater mælti þessum orðum: „Faðir minn sendi mik hingat með [miklum fjarhlutum fyrir sakir goðvilía sins ok fékk mer alla nýtsamlíga hluti ¹⁰ til þessarrar farar⁷. En nu el⁸ hann spýrr þenna atburð minnar farar⁹, þá mun hann lasta guð þinn, ok [undan mun hann fœraz kenningu þinni¹⁰, en ek villða eigi, at sva fœri¹¹.“ Ok er þeir [grætu allir, þá bað¹² postolinn, at saman skyldi samna líkum þeíra, þvíat þeim hafði dreift upp kastat. En er þeim var samnat ¹⁵ í einn stað, þá mælti Andreas við hinn unga [mann: „Hvern villtu fyrstan lata upp reisa¹³?“ En hann svaraði: „Gnaram fœstbroður minn.“ Þá fell postolinn a kne ok hellt upp hondum til himna ok bað lengi til guðs ok mælti með tarum: „Þu guð, grœðari heimsins, reis upp þu þenna hinn dauða mann Gnaran¹⁴, [at þeir báðir fœstbrœðr kenni dyrd þína ok at bœða þitt nafn með staðfesti¹⁴ fyrir lýðnum.“ [En þegar er hann hafði þetta mælt, þá reis sveinninn Gnara upp¹⁵, ok undruðuz allir þessa íartegn, þeir er við voru staddir. Eptir þat fell Andreas postoli a kne hía serhverium þeíra ok mælti: „Bið ek þik, drottinn minn Jesus Krístr, at þessir menn allir risi af dauða upp, er dreifðir ¹⁸ hóðu verit um díup síovar. Síðan bauð Andreas postoli lærisveinum sinum, at [hverr þeíra skyldi taka í hond einum serhverium þeíra hinna dauðu manna¹⁶ ok mæla sva: „Drottinn Jesus Krístr sonr guðs lífanda reisi¹⁷ þik upp.“ En er þeir gerðu sva, lífnuðu þeir allir tveimr fœrra¹⁸ en .xl. manna, ok dyrkuðu ³

1 [Þá tok A. p. fullr af helgum anda at kenna honum berlíga guðs ord, enn sveinninn undíradiz míok kenning hans. Eptir þat B. 2 *mgí. B.* 3 [at landi B. 4 [*tilf. B.* 5 *lerisveinar postolans tilf. B.* 6 [til fœta honum ok mæltu með tarum B. 7 [miklu fe fyrir goðvilía sakir ok goðu foruneyti B. 8 er B. 9 ok manntíon *tilf. B.* 10 [mun ³² hann forðaz kenning þína B. 11 yrdi B. 12 [baðu allir míok, þá mælti B. 13 [mann ok spurði, hvern hann villði fyrstan upp reisa af dauða B. 14 [fœstbroður Filopatri, at hann kenni dyrd þína ok lofi nafn þitt B. 15 [Þá reis hann upp þegar B. 16 [þeir skyldi taka í hendr sierhverium enum dauða B. 17 vekí B. 18 miðr B.

guð ok mæltu: „Drottinn, engi er þér líkr.“ Síðan toku þeir rétta tru ok skirn Philopater ok forunautar hans allir af Andrea postola. Eptir þat beiddi Philopater Andrean postola at fara til Macidonia borgar ok kristna fóður hans ok þann lyð allan, er i þeir borg var. En postolinn fór at bæn hans til borgarinnar. Hann kristnaði Sostratum fóður Philopatris ok alla vini hans ok allan borgarlyðinn [með heilagri¹ kenningu guðs orða af² þessum iartegnum, er nu voru sagðar, ok morgum öðrum, þeim er hann gerði, meðan hann var i borginni at guðs vilia.

17. Þá er Andreas postoli kom til Patras borgar i Achaia heraði, þá reð fyrir borginni iarl sa er Egeas het, hann hafði þá nýliga þat velldi tekit, eptir þat er sa iarl hafði andaz, er Lisibius³ het. Þá gekk til mals við postolann kona su, er Effidima het, hon var kristin ok hafði tru tekit af kenningu Sosias, er einn var af hinum fornum lærisveinum Kristz. Hon fell til fota postolanum ok kysti fœtr hans ok mælti: „Heyrðu, Andreas postoli! Drottning min Maximilla kona Egeas iarls biðr, at þu komir til hennar, þviat hon hefir riðusott mikla, sva at hon er⁴ at bana komin, en hon vill giarna heyra kenning þina. En Egeas iarl buandi hennar stendr [fyrir reckiunni grataandi⁵ með brugðnu sverði, ok ætlar þegar at leggja sverðinu i gegnum sik, ef hon andaz.“ Síðan gekk Effidima [eptir postolanum⁶ til huss þess er Maximilla var fyrir⁷. En er þau komu⁸, þá sa þau, hvar iarlinn stóð, ok mælti postolinn þessa kostar við hann: „Gerðu þér nu ekki illt þegar⁹, helldr hirðu sverð þitt i sliðrum, þviat koma mun su tíð, er þu munt við [mik keppa, ok muntu þá beriaz i mot mer¹⁰.“ Jarlinn skildi eigi, hvat postolinn sagði, ok gaf honum rum at ganga. En er postolinn kom at rekkju hennar, þá fell hann til bønar, ok síðan tok hann i hönd henne¹¹ Maximille. En hon sveittiz þegar oll, ok því næst tok af henni alla riðusott. Postolinn nælti þá, at henni skyldi fa fozlu. En iarlinn færði Andrea postola hundrað penninga silfrs, en [postolinn leit eigi til ok villdi eigi¹² fe þiggja sem fyrr fyrir iartegnir. Síðan fór iarlinn a braut or borginni erenda sinna um ríki sitt, en Maximilla drottning tok tru ok skirn af Andrea postola ok unni bratt mikit guði ok hellt hreinlifi, meðan hon lifði.

35

¹ [af B. ² ok B. ³ Lisibus B. ⁴ ner tilf. B. ⁵ [tilf. B. ⁶ [fyrir postolann B. ⁷ inni B. ⁸ þar tilf. B. ⁹ mgl. B. ¹⁰ [oss keppa ok oss a mot beriaz B. ¹¹ mgl. B. ¹² [hann villdi eigi til lita ne B.

18. Þat er upphaf a fornum bokum at pislarsögu Andrea postola, at sva mælis sa er söguna hefir setta: Friðr se yðr ollun kristnum monnum, er settir eruð¹ i Kristz nafni i austri ok vestri, i norðri ok suðri, ok ollum þeim, er trua a einn guð algærri þrenningu, sannan föður ogetinn, sannan son eingetinn a feðr, sannan helgan anda framfaranda af feðr ok syni, ok þann föður almatkan truum ver allan einn vera, er gat son, ok [son eingetinn, þann² er getinn er af almatkum feðr. En þessa tri namum ver af Andrea postola drottins vars Jesu Kristz, segir sa er söguna hefir fyrst dictat, ok kvezt: seð hafa allar pislir hana ok þrautir, ok heyrðum ver kenningar hans, segir [sa er söguna hefir dictat⁴, ok megum ver fyrir því fra segia, at ver vitum sannleik a.

Andreas postoli kristnaði allan lyð i borginni Patras, síðan; hann hafði grøtt⁶ Maximillam af riðusott, þvíat hann hafði að farit um allt Grikkland ok [gørvar margar iartegnir⁷ i nafn drottins ok sneri hvern dag morgum lyð fra blotum skurðgoða til retrrar truar, dauðum gaf hann lif, en blindum syn, ok rak dióðu fra óðum monnum. Þa skutu blotmenn fe saman ok gafu iarlinum Egea ok mælltu við hann: „Síðan er Andreas postoli kom hinga til landa, þa lætr hann menn eigi hallda lög konunga ok færi fornir goðum.“ Þa tok iarlinn við fe þeira ok bað taka Andrean postola ok leiða fyrir domstol sinn. Ok er hann kom til borgarinnar Patras, þa tok hann þegar at neyða menn til blota. En heilagr Andreas postoli gekk a mot honum ok mællti: „Þa somir⁸ þer, er þu ert domandi manna, at þu kennir domandi þinn, þann er a hinnum er, ok kunnir sannan guð, en kallir þu þinn fra þeim, er eigi eru sönn guð.“ [Egeas mællti: „Ert þu sa Andreas, er niðr brytr hof goða varra ok telr fyrir monnum nybreytni þa, er Romaborgar hofðingiar fragu fyrir skommu ok baðu niðr at leggja.“ Andreas svaraði: „Ek em sa er boða or hit sanna drottin varn Jesum Krist, ok (at) menn fyrirlati skurðgoð þau, er handaverk manna eru, ok trui helldr a sannan guð, e skop alla hluti ok leysti menn fra eilifum dauða, ok sa hinn sam guð mun hialpa þeim, er sönnu trua⁹.“ Egeas mællti: „Hver er hinn sanni guð?“ Andreas svaraði: „Hinn sanni er a hinnum þar er lios rennr upp, þat er a braut rekr villumyrkr; en e

1 ero B. 2 [eingetinn son B. 3 bædi kvaz B. 4 [hann B. 5 er tilj B. 6 grædda B. 7 [gert miklar iarteinir B. 8 samir B. 9 [mgl. E

sæt¹ eigi liosit, því at þer ætlit þat guð vera, er steinar eru ok tra. En Romaborgar höfðingjar vita eigi þat, at sonr guðs kom hingat i heim monnum til hialpar, ok sagði skurðgoð þessi eigi guð vera heldr hina verstu diofla ok ovini allz mannkyns, þa er þess eggja menn at gera þat, er guð reidiz þeim ok hverfi fra þeim ok heyri eigi bønir þeira; en er guð hverfr fra þeim, þa verða þeir [herfengnir ok hlegnir² af diofli, unz þeir fara ut or líkomum sínum sekir ok syndugir, ok hafa þa ekki með ser nema syndir einar.“

- 10 Egeas mællti: „Þa er Jesus yðarr boðaði þessi hin tomu³ orð, þa krossfestu Gyðingar hann fyrir þat.“ Andreas svaraði: „Drottinn allz velldis⁴ let ser soma at stiga niðr af himni ok taka mannz líkama a sik, ok var hann viliandi pindr til þess, at hann leysti fra dauða hinn fyrsta mann, er fariz hafði, ok hann let til þess
15 þínaz einn fyrir alla⁵, at hann tæki af oss ollum kvalir ok syndir.“ Egeas mællti: „Ef hann tok kvalir af ollum, fyrir hvi eru þeir þa opt morgum píslum kvaldir⁶, er a hann trua?“ Andreas svaraði: „Ver erum fusir at taka kvalir⁷ fyrir guðs nafni, þvíat ver vitum annat líf, ok truum ver, at þat er satt. En ef þu villt⁸ vita takn
20 krossins, þa mun⁹ ek segia þer, hversu skynsamligri ast skapari allz mannkyns tok a sik þessa písl viliandi en eigi nauðigr til heilsu varrar.“ Egeas mællti: „Eigi ma ek þat skilia, hversu hann var viliandi pindr, þar er hann var selldr af lærisveini sínum ok hondlaðr af Gyðingum ok leiddr fyrir Pilatum iarl ok
25 krossfestr af riddorum iarlsins at raði Gyðinga.“ Andreas svaraði: „Þvi segi ek þer hann vilianda pindan, at ek var með honum, þa er hann var selldr af lærisveinum¹⁰ sínum, ok sagði hann oss fyrr en hann var selldr, at hann mundi selldr verða¹¹ ok krossfestr til lausnar ollum monnum ok risa upp a þriðia degi. Þa mællti
30 Petrus broðir minn við hann: Miskunnaðu sialfum þer, drottinn, at eigi verði þat. Þa reiddiz hann Petro ok mællti: Hverf aptr þu, þvíat þu skilr eigi þa hluti, er guðs eru. En a hinum efsta aptni, er ver vorum allir saman, þa sagði hann, at einn varr mundi selia hann við verði. Þa urðum ver allir hryggir. En
35 hann villdi eigi þat lata verða vara hrygð ok mællti: Sa mun mik selia, er nu sel ek brauð i hond. Þa sagði hann oss oordna hluti sva sem liðna, ok syndi þat, at hann var at vilia

¹ sáit B; ² [herteknir B. ³ sömu B. ⁴ valldandi B. ⁵ öllum B.

⁶ pindir B. ⁷ píslir B. ⁸ villdir B. ⁹ munda B. ¹⁰ lærisveini B.

¹¹ vera.

sinum pindr ok sva selldr, þviat hann forðaðiz eigi þann stað, er hann vissi at hann mundi selldr verða.“ Egeas mælti: „Undrumz ek þat, at þu sva spakr maðr skalt vilia trúa a þann mann, er þu segir sialfr krossfestan vera, hvart sem þat var at vilia hans eða ovilia.“ Andreas svaraði: „Þat sagða ek þer, [at mikit er takn krossins, ok mun ek þat enn skyra fyrir þer¹, ef þu villt² til hlyða.“ Egeas mælti: „Ek mun þolinmoðliga hlyða; en ef þu villt eigi at mer lata, þa muntu sialfr a þer taka þetta mark ok krosstakn, er þu lofar.“ Andreas svaraði: „Eigi munda ek þer boða dyrð krossins, ef ek hræddumz pisl hans.“ Egeas mælti: „Oramal er þat, at kalla þat dyrð, er kvöl er, ok þu ert sva diarfr, at þu hræðiz eigi dauðann.“ Andreas svaraði: „Eigi af dirfð helldr af tru hræðumz ek eigi dauðann, þviat dauði rettlatra er dyrligr⁴ en dauði syndugra hann⁵ er hinn versti. En af því vil ek, at þu heyrir takn krossins, at þu megir trúa a guðs son ok koma til endrbotar andar þinnar.“ Egeas mælti: „Þat kalla menn endrbøtt, er spillt hefir verit, en ek veit eigi, at ond min hafi spillt verit, sva at hon þurfi endrbotar.“ Andreas svaraði: „Hinn fyrsti maðr, er allra dauða olli af synd girndar⁷ tres, hann var skapaðr af osaurgaðri iorðu; en þat var ok nauðsyn⁶, at fra osaurgaðri meyiú leti beraz guð ok maðr, sa er skop hinn fyrsta mann, ok leiddi manninn til lifs þess, er hann hafði tynt, ok bøtti þat a krosstre, er misgert var a girndartre, hann retti hendr sínar hreinar a krossi, ok var honum gefit eit⁸ at drekka, at hann bøtti þat a pislartre, er hendr Adams toku sœta sœzlu a bonnuðu tre. Dauða varn tok hann a sik ok gaf oss lif sitt.“ Egeas mælti: „Þetta⁷ mattu segia þeim, er þer trúa, en ek mun lata þik festa a kross, þann er þu lofar, nema þu latir at mer ok blotir goðum varum almatkum.“ Andreas svaraði: „Einum sonnum almatkum guði sœri ek hvern dag fornir⁸ til alltaris, eigi griðunga hollð ne hafra blöð, helldr flekklaust lamb. En þa er lyðrinn hefir hollð þess etit ok blöð þess drukkit, þa er þat lamb heillt ok lifanda, er sœft var.“ Egeas mælti: „Hversu ma þat vera?“ Andreas svaraði: „Ef þu villt vita, hversu þat ma verða, þa gerstu lærisveinn hins hæsta guðs, at þu megir þess viss verða, er þu spyrr.“ Egeas mælti: „Ek mun með pislum heimta at þer frasogn þessarar hluta.“ Andreas svaraði: „Undrumz ek þat, er þu skylldir spakr maðr heita, er

1 er B. 2 [tilf. B. 3 saal. B; villdir A. 4 saal. B; dymætari A.
5 mgl. B. 6 auðsyn B. 7 þessi ord B. 8 forn B. 9 þar er B.

Þu ert oltinn i sva mikla heimsku, at þu hyggz mik neyða munu til þess at segia þer takn guðs; heyrðir þu takn krossins¹, heyrðir þu takn fornarinnar. En ef þu truir Krist vera sannan guðs son, þann er Gyðingar krossfestu, þa mun ek segia þer, hversu þetta lamb lifir heillt ok flekklaust i ríki sinu, er sæft var², ok etið hollt þess ok blóð þess drukkit af lyðnum.“ Egeas mælti: „Hversu ma lamb þat vera heillt i ríki sinu, ef þat er sæft ok etit, sem þu segir?“ Andreas svaraði: „Ef þu truir af ollu hiarta, þa mattu þat vita, en ef þu truir eigi, þa mattu þess alldri viss verða.“ Þa reiddiz Egeas iarl ok let setia Andrean postola i i myrkvastofu. En þa kom þangat allr heraðslyðr, ok villdu drepa iarlinn ok briota upp myrkvastofuna en leiða a braut postolann. En Andreas postoli mælti við þa: „Eigi skulu þer snúa hogværðir drottins i díofulligan ofrið, þvíat drottinn syndi oss alla þolinmæði, þa er hann var pindr, eigi þrætti hann ne kallaði, ok eigi var all hans heyrt a strætum; hafi þer frið ok þolinmæði ok dvelit i þessu pisl mína, helldr bui þer yðr sialfa til, at þer megit stiga fir vandra manna ognir ok pislir með oskialfanda hug ok þolinmæði. Ef nokkur pisl⁴ er uggandi, þa er su, er eigi hefir enda, þvíat ognir manna eru likar reyk, hefiaz bratt upp ok eyðaz bratt. Ef nokkurar pislir eru ogurligar, þa eru þær, er sva hefiaz upp, ok eigi endaz. En þessa heims pislir eru lettar, ok megum ver ær auðveldliga standaz; en ef þær eru þungar, þa verðr bratt þeir þær fagnaðrs. En annars heims pislir eru eilifar, þar er ærn dag ígratr ok⁶ op ok kvöl an enda. Þat hræbiz eigi Egeas iarl. Veri þer ok þa bunir, brøðr mínir, at standaz stundligar islir, at þer megit koma til eilifra fagnaða, þar er þer megit leðiaz ok lifu æ með Kristo.“

Þessum orðum ok öðrum þvilikum talaði Andreas postoli fyrir lyðnum um alla nottina, unz dagr kom. En þa let Egeas iarl leiða postolann fyrir domstol sinn ok mælti við hann: „Þat uggða ek nu, at a þessarri nott mundi [hugr þinn skiptaz⁷ ra heimsku þessarri ok fra lofi Kristz þins, at þu mættir með þess fagnað hafa, þvíat þat er heimskligt at fara viliandi til krossislar ok selia sik til kvalar.“ Andreas postoli svaraði: „Hafa nætta ek fagnað með þer, ef þu villdir trúa a Krist ok hafna blotum, þvíat Kristr sendi mik til þessa landz, at ek sörða margan lyð guði til handa.“ Egeas mælti: „Af því skyllða⁸ ek þik til

¹ ok tilf. B. ² er B. ³ hogværi B. ⁴ ogn B. ⁵ mgl. B. ⁶ tilf. B.
⁷ [skipaz hafa hugr þinn ok hortit B. ⁸ skyllði B.

blota, at þessir menn, er þu hefir svikit, fyrirlati kenning þína ok færi goðum varum fornir, þviat engi er su borg i Akaialandi, er eigi se hof. goða varra brotin eða eydd. En nu vil ek, at þu endrbætir þau, at goðin sefiz, er þer eru reið orðin, ok þu megir vera i vinattu varri. En ef þu villt eigi þat, þa muntu pindr vera; morgum pislum ok festr síðan a krossstre, þat er þu lofar.“ Andreas postoli svarði: „Heyrðu, dauða sonr ok elldibrandr eilífa loga! Hlyð þu mer þræli ok postola drottins mins Jesu Kristz! Ek hefi her til miukliga talit fyrir þer um tru, ok hugða ek, at þu mundir um síðir skilia retta skynsemi ok fyrirlata skurðgoð ok trua a þann¹, er a himnum er, en þu harðnar i heimsku þinni ok hyggir mik hræðaz munu ognir þinar eða pislir; þvi þægari² verð ek guði minum, sem ek stondumz fleiri þrautir fyrir hans nafni.“

Þa let Egeas binda postolann milli tria tveggia ok beria hann með svipum. En er siau hriðir höfðu gengit bardagans³, þa var hann enn leiddr fyrir iarlinn. Egeas mælti: „Hlyð þu mer ok rað þik fra bana⁴, ella mun ek lata þik krossfesta.“ Andreas svarði: „Ek em þræll kross Kristz, ok mun ek helldr æskia sigrmerkis hans en hræðaz. En þu matt forðaz eilífar kvalir, ef þu truir⁶ a Krist, er þu hefir reynda staðfesti mína, þviat ek harma dauða þinn, en eigi pisl mína, þviat pisl min er eins dags eða tveggia, eða þriggia hit lengsta, en þin kvol er eigi þa nær enda en aðr, er líðr þusund vetra.“ Egeas mælti: „Lat af heimsku þessarri ok spill eigi fyrir þeim, er vel lífa.“ Andreas postoli svarði: „Drottinn minn Jesus Kristr bauð mer at lata eigi af at boða orð hans ok snua syndugum⁷ monnum til iðranar.“ Egeas mælti: „Heittu⁸ at lata af kenningu þessarri⁹, ella mun ek lata glata þer.“ Andreas postoli svarði: „Ek em þess buinn at taka margar pislir fyrir guðs nafni helldr en at¹⁰ lata af kenningu hans.“ Þa reiddiz Egeas iarl ok let krossfesta Andream postola, ok bauð sva kveliondum, at þeir byndi hendr hans ok fætr a krossinn, en negldu eigi, til þess at hann hefði þar langa pisl¹¹ sva sem i stagli.

En er þeir leiddu hann til kross, þa kom þar¹² margr lýðr ok mælti: „Rettlatr maðr ok vinr guðs, hvat gerði hann þess, er hann er til kross leiddr?“ En Andreas postoli bað lýðinn þess, at þeir dveldi eigi pisl hans, en hann tok pisl glaðr ok feginn ok

¹ gud tilf. B. ² þægri B. ³ mgl. B. ⁴ eða tilf. B. ⁵ sigrmarks B.

⁶ þa tilf. B. ⁷ mörgum B. ⁸ þvi tilf. B. ⁹ eða tilf. B. ¹⁰ mgl. B.

¹¹ pinu B. ¹² þangat B.

hann villdi eigi heyra orð þeira. Þá hræddiz Egeas iarl ok het at leysa postolann af krossi. Reis iarlinn nu upp ok for með þeim. En er Andreas postoli sa hann, þa mælti hann: „Af hvi komt þu hingat, Egeas? Ef þu villt a Krist trua, þa mun þer upp lukaz miskunn guðs, sem ek het þer, en ef þu komt hingat til þess at leysa mik af krossi, þa mun ek eigi heðan stiga lifandi, þviat nu stend ek i guðs augliti. En ek harma vesolld þina, þviat þin biðr eilifr dauði. Renn þu, vesall maðr, meðan þu matt, at eigi verði þat, at þu vilir þa renna, er þu matt eigi.“ Þá villdu þeir 3 retta hendr sínar til krossins ok leysa [Andream ok] postola 4 af krossinum, ok mattu þeir eigi. Þá gengu til aðrir at öðrum at leysa postolann, ok mattu þeir eigi, þviat hendr þeira skulfu, er hann villdu leysa. Þá kallaði Andreas postoli ok mælti: „Lat eigi þu, drottinn, þræl þinn verða heðan leystan, þann er nu hangir a krossi fyrir sakir nafns þins. Sel þu eigi, drottinn, mik aptir i verolldina, þar er nu se ek leynda fagnaði þina a himnum. Lattu eigi, drottinn, iarlögan mann oflægia mik, þar er nu kenni ek dyrd þina fyrir kross þinn, helldr tak þu mik, drottinn læri-faðir minn Jesus Kristr, [er ek hefi senn ok vil enn sia, tak þu mik, drottinn Jesus Kristrs goðr hirtir, ok lat mik eigi leystan verða, aðr þu takir anda minn.“ En er hann hafði þetta mælt, þa sa allir lios mikit koma sva sem ellding af himni yfir krossinn, sva at engi matti i gegn sia. En er þat lios hafði verit hálfa stund dags, þa var andlat postolans, ok for ond hans með því hinu mikla liosi ok mikilli dyrd til almattigs guðs.

En Maximilla kona iarlsins gofug ok raðvond, su er þa elskaði hreinlifi, tok likama Andreas postola af krossinum ok smurði dyrligum smyrslum ok grof likama postolans vegsamliga. En Egeas var gripinn af dioði i alþýðu augliti, ok var dauðr aðr hann kom 6 til hallar sinnar. En broðir hans Stratocles for með likam postolans; hann gerði 7 ser ekki nyta af fe broður sins, ok mælti sva: „Fariz með þer allt þat, er þu attir, Egeas, en mer vinnr þorf trua Kristz, su er Andreas postoli kendi mer.“ Þá kom hræzla mikil yfir allan lýð, sva at engi varð eptir, sa er eigi tryði [guði, þeim 8 er ollum vill ok ma hialpa ok til miskunnar leiða. 1 Or leiði heilags Andrea postola flytr manna ok oleum með hinum sötasta ilm. Af þessum stormerkium marka borgarmeru, hver arferð vera mun hver misseri fra öðrum a því landi eða

1 vill B. 2 eina tilf. B. 3 menn B. 4 [hann B. 5 [mjlt. B. 6 kemt B. 7 villdi B. 8 [Krist þann B.

fidima eptir postolanum til huss þess ær Maximilla var
 au komu, þa sa þau hvar iarllinn stoð, ok mællte postol
 inn þes þ hann: „Gerðu þer nu ækki illt þegar
 helldr hirðu sverð m, því at koma mun su til
 ær þu mœnnt við mik keppa beriaz i mot mer.
 Jarllinn skilðe ægi, hvat postolinn sagði ok g s
 ganga. Enn ær postolinn kom at rekkio hennar, þa fell hann t
 bð tok hann i hönd henne Maximille. En ho
 svæittiz þegar öll, ok því henne alla riðosott. Post
 olinn mællte þa, at henne skyllde fa sðzlo.
 Andrea postola hundrað penninga silfrs, en postolinn læit ægi t
 þiggia sem fyrr fyrir iartegnir. Síðan fo
 iarllinn a brott enda sinna of rike sitt, en Maxi
 milla drottning tok tru drea postola ok unn
 brátt mikit guði ok helld hræinlifi meðan hon lifðe.

Pislar saga.

. af a fornum bokum at ögu Andreas post
 ola, at sva mælis sa ær söguna hefir ör ollun
 kristnum monnum, er settir æroð i Kristz nafne i
 i norðre ok suðre, ok öllum þæim ær trua a æinn guð i
 go sannan föður ogetinn, sannan son æingetinn a
 feðr* sannan helgan anda fram faranda af feðr ok syni ok . . .
 matkan truum ver allan æinn vera, ær gatt son ok so
 æi getinn ær af almatkum feðr. En þessa tr
 namum ver af d(rot)tins vars Jesus Kristz, segi
 sa ær sögonu hefir fyrst dictat fa allar pisli
 hans ok þrautir, ok hæyrðum ver kenningar sög
 una hefir dictat, ok megum ver fyr því fra segia, at ver vi . . .
 Andreas postole kristnaði allan lýð i borginni Patras
 síðan hann Maximillam af riðosott, því at han
 hafði aðr far land ok gærvar margar iartegnir
 nafne drottins ok snere hvern lýð fra blotun
 skurðgöða til rettrar truar. Dauðum blindun
 syn ok rak diöfla fra öðum monnum. Þa skuto
 man ok gafo iarlinum Egea ok mællto við hann: „Síðan er And
 hingat til landz, þa lætr hann menn ægi halldi
 lög konunga ok f Þa tok iarllinn við fi
 þeira ok bað taka Andrean postola ok læiða

* Her begynder Bagviden.

sinn. Ok ær hann kom til borgarinna(r) Patras, þa tok hann þegar at til blota. En hæila(g)r Andreas postole gekk a mot honum ok mælti ær þu ert demande manna, at þu kennir domanda þ mnum ær ok kunnir sannan guð, en kallir hug þinn f ero sönn guð." Egeas mællte: „Ert þu sa Andreas, er niðr oða varra ok telr fyrir monnum nybreytni þa er Rom giar frago fyr skommo at ok baðo niðr at leggja. Andreas sv boba orð hit sanna drottin varn Jesum Krist ok(!) menn fyr la þau ær handaverk manna ero ok true helldr a sannan guð hlute ok læyste menn fra ælifum dauða, ok sa hinn same þa þeim er sönnno trua.“ Egeas mællte: „Hverr er hinn sanne gu hinn sanne ær a himnom, þar er lios rennr upp, þat er a braut rkr, en ær seð ægi liosit, því at þer ætlit þat guð vera ær stei

Fragment II*.

.
þa mun ec segia þer, hversu þat lamb lifir heillt oc flecklaust i riki sinu.“ Egeas mællti: „Hversu ma þat vera oskatt, er þu segir allan lyð af eta, oc lifa þo, enda se þat aðr sæft oc etit, sem þu segir?“ Andreas svaraði: „Ef þu truir af aullu hiarta þinu, þa mattu þat vita, enn ef þu truir eigi, þa muntu þess alldregi viss verða.“ Þa reiddiz Egeas oc let setia postulann i myrqvastofu. En þa er hann var þar byrgðr, þa kom nær allr heraðslyðrinn til hans, oc villdu drepa iarllinn, enn briota upp myrqvastofuna oc leiða a braut postulann. Enn heilagr Andreas mællti við þa: „Eigi skuluð iér snua hogværi drottins vars Jesus Cristz i diofuliga styriolld, þvíat drottinn syndi oss alla þolinmæði, þa er hann var pindr, eigi þrætti hann oc eigi kallaði hann, oc var af ongum manni vaurd hans sen i ne einum hlut, hafi þer oc þa frið oc þolinmæði oc dvelit eigi pisl mina, helldr bui þer yðr sialfa til, at er megit stiga yfir vandra manna ognir oc pislir oc(!) þolinmæði oc oskialfanda hug. Ef nocqur ogn er uggandi, þa er su uggandi, er eigi hefir enda, þvíat manna ognir eru glikar reyk, 35 hefiar bratt upp oc eyðast bratt. Ef nocqueriar pislir eru ogurligar,

* Jvf. *evenfor* S. 339^a-342²⁷.

þa eru þær, er sva hefiar upp, at eigi endaz. Enn þessa heims pislir ero lettari oc má auðvelliga standaz þær; enn ef þær eru þungar, þa er þo þat til kostar, at bratt verð(r) eptir þær. Enn annars heims pislir eru eilifar, þar er hvern dag gratr oc óp oc qvalar on enda, enn þær hræðiz Egeas eigi. Verit ier nu oc þa, bræðr, þunir at standaz stundligar pislir, at iér megit avallt gleðiaz oc lifa æ oc æ með Cristi.“ Þessum orðum oc auðrum þvilikum taldi Andreas postuli firir lyðnum of alla nottina unz dagr kom. Enn dag annan snemna sendi Egeas eptir postulanum oc let leiða hann fyrir domstol sinn oc mælti við hann: „Þat hugða ek, at (a) þessi nott mundi hugr þinn hafa horfit fra heimsku þessi oc fra lofi Cristz þins, at þu mættir hafa lifs fagnaði með oss, þviat þat er heimslíct at vilia sialfkræfi fara til kross pislarinnar oc selia sic til pislra oc qvala.“ Andreas svaraði: „Ec mætta hafa fagnaði með þer, ef þu villdir tru(a) a Crist oc leggja niðr blot, þviat Cristr sendi mic til þessa landz, oc hefi ec nu margan lyð sæðan honum til handa.“ Egeas mælti: „Af því skyllði ec þic til blota, at þessir menn, er þu hefir svikit, firirlati kenning þina oc færði(!) þegar fornir goðum varum, þviat engi borg er su i aullu Ackia(!) heraði, er eigi se niðr brotin hof goðanna oc eydd aull blót. Enn nu attu at endrbæta þau, at goðin huggiz, er þau hafa þer aðr reið orðit, oc þu megir þa vera i varri vinattu. Enn ef þu vill eigi þat, þa muntu maurgum pislum pindr vera, en at nest lokum crosfe(s)tr a þeim crossi, er þu lofar avallt.“ Andreas svaraði: „Heyrðu, dauða sonr oc elld(i)-brandr eilífs logal hlyðu mer þræli oc postula drottins mins Jesus Cristz! ek hefi miucliga talit firir þer til þessa of tru drottins, oc hugða ec, at þu mundir skilia retta skynsemi oc firirlata skurðgoð en gaufga sannan guð, þann er a himnum er. Enn þu harðnar i heimsku þinni oc hyggr, at ec muna hræðaz ognir þinar.“ Þa let iarllinn binda postulann a meðal tria tvegja oc beria svipum. En er gengnar voro .vi. hriðir bardagans, þa var hann leiddr firir iarllinn, oc mælti Egeas við hann: „Hlyttu mer, Andreas, oc rað þic fra bana, eða ella mun ek lata krosfesta þic.“ Andreas svaraði: „Ec em þræll cross Cristz, oc skal ec helldr elska sigrmark crossins enn hræðaz. Enn þu matt forðaz eilifar qvalar, ef þu truir a Crist, er þu hefir reynda staðfesti mina, þviat pils min er eins dags eða tveggja eða þriggja, oc harma ec því dauða þinn enn eigi qvol mina. Enn þin qvol er eigi þa enda nærr enn aðr, er liðr þusund vetra.“ Egeas mælti: „Heittu því, at þu munir lata af kenningu þessi, eða ella mun ec lata glata þer.“

Andreas svaraði: „Ec em þess buinn at taka margar pislir oc dauða firir guðs nafni helldr enn lata af kenningu hans.“ Egeas mællti: „Lattu af heimsku þessi oc hirð eigi at villa þa, er vel lifa.“

Andreas svaraði: „Drottinn minn Jesus Cristr hann bauð mer, at ec skyllða eigi af lata at boð[a orð hans] oc snua villu lyð til iðrunar.“ Þa reiddiz Egeas oc let krossfesta Andreasm oc bauð qveliorum at binda hendr hans oc fætr a crossinn en eigi negla, at hann hefði þar langa pisl sva sem i stagli. Enn er þeir leiddu hann til krossins, þa kom þangat margr lyðr kallandi oc mælandi:

„Sia er rettlatr maðr oc vinr guðs, hvat gerði hann þess, er hann skyllði crosfesta?“ Andreas bað lyðinn, at þeir hnekti eigi pisl hans. Enn hann for glaðr oc feginn oc let eigi af guðs kenningu. Enn er hann kom þangat, er krossinn var uppreistr, þa sa hann crossinn of langt oc kallaði mikilli rauddu oc mællti:

„Heilldu, cross, er heilagr ert af likama Cristz oc skryddr af hans liðum sva sem af gimsteinum! Þu stendr oc biðr min, enn ec geng nu glaðr til þin, þviat ec kenni leynda hluti þina. Tak þu við þeim, er til þin fysz, þviat ec se i þer þat er mer er heitið af guði. Tac þu, heilagr cross, litillatan firir guð sakar oc fær drottni Jesu Cristo. Þu hafðir iarðliga grimð oc hræzlo, fyrr enn Cristr stigi a þig, enn nu hefir þu eignaz himneska ast, þviat allir vitu, þeir er trua, hversu mikla fagn(a)ði þu hefir með þer; æruggr oc fagnandi fer ek til þin, eun þu tak glaðr við mer lærisveini þessum þinum, þviat ek var avallt þinn unnandi oc fuss at faðma þi(l) þic. Þu goðr cross, er tekit hefir frægð oc pryði af liðum drottins, lengi fysziligr oc ahyggjusamliga elskaðr, tak þu mic fra maunnum oc giallt þmic lærifeðr minum, oc sa taki mic a þer, er mic leysti a þer.“

Enn er postulinn hafði þetta mællt, þa flozt hann or fautum oc selld(iz) kveliorum, enn þeir hofu hann upp a kross oc bundu reipum allan likama hans, sva sem þeim var boðit. Enn þar stoðu hia crossinum .xx. þusundir manna. Þar var oc með þeim broðir Egeas iarlls, en sa het Stratucless. Þeir kaulluðu allir einni rauddu oc qvoðo þat rangan dóm vera, er heilagr maðr var pindr. En Andreas styrkti hugi þeira er guði truðu, oc eggjaði þa til þolinmæði oc qvað þa eilífa dyrð hafa mundu firir þessa heims pislir. Enn þa for allr lyðr með kalli miclu til husa iarlsins oc mællti sva:

„Hvi gegnir þetta atqvæði, iarll? rangliga dæmir þu, rangir eru domar þinir; hvat gerði sia maðr illt eða rang[ligt]? Nu er borg vár hrygg, oc firir-faurumz ver allir. Glataðu eigi borg varri, oc veit oss oc giallt oss

retlatan mann, oc drep eigi astvin guðs helgan oc raðvandan,
 skryddan goðum síðum. Lat eigi þu pina goðan kennimann, milldan
 oc hóglyndan oc skynsamligan, þvrat hann hefir nu tva daga verit
 a crossi, oc lætr hann eigi af at kenna oss et sanna oc syna oss
 þat er rett er oc gott. Gef þu oss helgan mann, at ver lifim, leys
 þu raðvandan, oc mun allt Gricland vera i friði; gefðu oss spakan
 mann, at allt Achaia herað eigniz miskunn.“ Enn Egeas dvaldi
 oc villdi eigi leyfa, at postulinn væri af krossi tekinn. Þa reiddiz
 lýðrinn, er iarlinn villdi eigi heyra orð þeira, oc villdu þeir drepa
 hann. Þa hræddiz Egeas oc het at leysa postulann, oc reis upp
 af dómstoli oc for með þeim. Enn er Andreas sa hann, þa mællti
 hann: „Af hvi komtu hingat, Egeas? Ef þu vill trúa a Crist, þa
 mun þer upp lukazt miskunnar gata, sem ec hét þér, en ef þu
 komt til þess hingat at leysa mic, þa ma ec eigi heðan niðr stiga
 af þessum crossi lifandi, þvrat nu se ec konung minn, oc nu gaufga
 ec hann, oc nu stend ec i augliti hans, oc ec harma vesold þina,
 þvrat þin biðr eilífr dauði. Rennðu, vesall, meðan þu matt, at eigi
 verði þer þat, at þu vilir þa renna, er þu matt eigi.“ Enn þa
 rettu menn þendr sínar til crossins at leysa postulann ofan, oc
 gengu til aðrir at auðrum at leysa hann, oc mattu ongvir, þvrat
 hendr hvers þeira skulfu, er til villdu taka. Þa kallaði Andreas
 postuli hatt oc mællti sva: „Lat eigi þu, drottinn Jesus Cristr,
 þræl þin heðan verða leystan, er nu hangir hann a crossi firir
 sakir nafns þins. Sel þu eigi mik, drottinn, aptr i veraulldina, er
 nu se ek leynda fagnaði a himnum. Lattu eigi, drottinn, iarðligan
 mann of lægia mic, er nu kenni ek dyrð þina firir kross þinn,
 helldr tac þu mik, lærifaðir goðr, oc lat mic eigi leystan verða, aðr
 þu tekr anda minn.“ Enn er hann hafði þetta mællt, þa sa allir
 lios mikit koma, sva sem ellding væri, af himni yfir krossinn, þat
 var sva biart, at engi matti i gegn sia. Enn er liosit hafði verit
 hálfa stund dags, þa andaðiz postulinn, oc for hann með því liosi
 til guðs. Enn Maximilla raðvond kona, su er elskat hafði hreinlíf,
 hon tok

Tillæg.

Passio sancti Andree apostoli.*

Heilagr postole Andreas fór of alt Gricland oc gerpe miclar iartainir oc margar oc boþafi namn oc orþ goþs avalt Jesu Cristz oc snere hvern dag morgo lipe fra blotom scurþgoða til miscunnar livanda goþs, dauþom gaf hann lif en blindom syn oc rac diofla fra ofom. Þa scuto blótmenn saman fé oc gofo iarle þeim er Egeas hét, oc melto við hann: „Síþan er Andreas com hingat til landz, þa letr hann menn eigi hallda læg kononga oc eigi féra forner goðom orom.“ Þa tók iarlenn við feno þeira oc bað taca Andream oc leiða firer domstol sinn. En er Egeas iarl com til borgar þeirar er Patras heitir, þa tók hann at neyða cristna menn til blota. En sanctus Andreas postole gec a mót honom oc melte: „Þat somer þér, iarl, er þu ert domande manna, at þu kunner domanda þinn, þann er a himnom er, oc þu dyrker sannan goð, oc callir hug þinn fra þeim, er eigi er(o) sonn goð.“ Egeas melte: „Ertu sa Andreas, er niþr brytr hof goða varra oc telr firer monnom nybreytne, þa er Rumaborgar hofþingiar fingo firer scæmo oc buðu niþr at leggja?“ Andreas svaraþe: „Ec em sá er boþag orþ it sanna, dominum nostrum Jesum Cristum, at menn firerláti scurþgoð, þau er handaverc manna ero, oc true a sannan lifanda goð, þann er scop alla hluti oc leysti menn fra eilífom dauða. En inn sanni mun hialpa þeim er sönno trua.“ Egeas melte: „Hverr er inn sanne?“ Andreas svaraþe: „Inn sanni er a himne, þar er lios rennr up, þat er a braut recr villo-myrcr. En ér of sét eigi lioset, þviat ér etlit þat goð vera, er steinar ero oc tre. En Rumaborgar hofþingiar vito eigi þat, at goðr goþs com til hialpar monnom, oc sagði scurþgoð þessi eigi goð vera heldr ena versto diofla oc oviner(!) alz manncyna, þa er eggia menn at gera þat, er goð reiþesc þeim, oc hverfe goð fra þeim oc héyri eigi bønner þeira. En er goð hverfr fra þeim monnom, þa verða þeir rekningar oc leikner af diøflom, unz þeir fara ut or licæmom sinom seker ok saurger oc hafa eki meþ sér nema synþer einar.“

Egeas melte: „Þa er Jesus ypvarr boþafi þessi en tomo orþ, þa crossfesto Gyþingar hann firer þat.“ Andreas svaraþe: „Drottenn alz veldes let sér soma at stiga niþr af himne oc taca

* *Jef. ovenfor S. 336¹²-340¹³.*

manz licama a sic, oc var hann viliande pindr, til þess at hann leysti fra dauða inn fyrsta mann, es farez¹ hafpi. En hann let til þess, pinasc² ii. firer øllom, at hann tóke af øllom qvalar oc synþer.“ Egeas melte: „Ef hann toc qvalar af øllom, hvi ero þeir oft morgom pislom pinder, es a hann trua?“ Andreas svar-³ aþe: „Vér erom fuser at taca pisler firer goþs namni, þviat vér vitom annat lif oc truum at þat es sat. En ef þu vilder vita tacn crossens, þa mon ec segia þér, hversu scynsamligri ost scapare manncvns tóe þessa pisl a sic viliande en eigi nauþegr til heilso varrar.“ Egeas melte: „Eigi ma ec þat scilia, hversu⁴ hann var viliande pindr, þar er hann var seldr af discipulo suo oc høndlaþr af Gyþingom oc leidr firer Pilatus iarl oc crossfestr af riþerom iarlsens at raþi Gyþinga.“ Andreas svaraðe: „Þvi segi ec hann vilianda pindan, at ec var þar með honom, þa er hann var seldr af discipulo suo, oc sagði hann oss, fyrr en hann⁵ vðre seldr, at hann mðnde seldr verþa oc crossfestr til lausnar monnom oc risa up a .iii. dege. Oc melte Petrus frater meus við hann: „Miscunnaþu siolfom þer, drottenn?, at eigi verþi þat.“ Þa reidesc hann Petro oc melte: „Hverf aftr þu, þviat þu scilr eigi þa hluti es goþs ero. En a enom³ esta(!) aptne, es vér orom² aller saman, þa sagþe hann oss þat, at .i. várr munde selia hann. Þa urþom vér aller hryggver, oc hann vilde þat eigi lata hryggva hugi ora oc melte: Sá mon mic selia, es ec sel nu brauþ i hðnd. Þa sagþe hann oss oorpna hluti sva sem lipna, oc synde þat, at hann var at vilia sinom seldr, þviat hann forþaþesc eigi¹ staþ þann, er hann visse at hann mðnde seldr verþa.“ Egeas melte: „Undromc ec þat, er þu sva spacr maþr scal vilia trua a mann þann, er þu segir sialfr⁴ crossfestan vera, hvart sem þat var at vilia hans eþa ovilia.“ Andreas svaraðe: „Þat sagþa ec þer áþr, at micíþ er tácn crossens, oc mon ec enn þat scyrra, ef³ þu vill til hlyþa.“ Egeas melte: „Eigi of callar þat tácn, es qvol er.“ Andreas svaraðe: „Ef þu vill þolenmoplíga hlyþa, þa mundo víss verþa, at su en sama qvol er tácn manncvns læsnar.“ Egeas melte: „Ec mon þolenmoplíga⁵ hlyþa; en ef þu vill eigi at mér lata, þa mundo sialfr⁴ taca a þér cross tacn, þat er þu¹ losar.“ Andreas svaraðe: „Eigi munda ec þer boþa dyrþ crossens, ef ec hrðomc pisl crossens.“ Egeas melte: „Oramal er at calla þat dyrþ, er qvol er, oc ertu sva diarfr, at þu hręþisc eigi dauþann.“ Andreas svaraðe: „Eigi af dirþþ hręþomc eigi heldr

¹ farezf Cd. ² dominus Cd. ³ enenom Cd. ⁴ ipse Cd. ⁵ þolenmoplíga Cd. 4^m

af tru, þviat dauþe retlatra er dyrligr, en dauþe synþogra en verste. En af því vil ec, at þu heyrer tacn crossens, at þu meger trua a son goþs oc coma til endrbotar andar þinnar.“ Egeas melte: „Þat calla menn endrbétt, er spilt hever verit, en hversu hase end min spilzc, svat hon þurve endrbotar firer þa hluti, es þu sannar?“ Þa melte Andreas: „Enn fyrsti maþr gerþi synþ a girnþartre, en þat var maclect, at su synþ være bétt a pislartre. Enn fyrsti maþr, er alra dauþa olle af synþ girnþartre(s)ens, hann var scapaþr ór osaugapre iorþo, en þat var oc nauþsyn, at fra osaugapre meyio lete berasc goþ oc maþr, sa er scóp enn fyrsta mann oc leide mannenn til lifs þess, er hann hafpi týnt, oc bótte þat a crosstre, er misgert var a girnþartre. En hann rette hreinar hendr sinar a tre, oc var honom gefit eitr at dreca, at hann bótte þat, es tæcvisar hendr toco séta sǫzlo af baun(n)oþo tre. Dauþa varn tóe hann a sic oc gaf oss lif sitt.“ Egeas melte: „Þessi orþ mattu segia þeim, er því trua, en ec mun lata festa þic a cross firer(!) þann er þu lovar, nema þu later at mer oc blota(!) goþom orom almatcom.“ Andreas svaraþe: „Einom goþe almatcom oc sonnom fœri ec hvern dag forn til altera, eigi griþunga hold ne hafra bloþ, heldr lamb fleclaust. En þá er lýr hevir hold þess etíþ oc bloþ þess drukit, þa er lamb þat lifanda, er søft var.“ Egeas melte: „Hversu ma þat vera?“ Andreas svaraþe: „Ef þu vill vita, hversu þetta ma verþa, þa gerstu discipulus ens: sanna, at þu meger vís verþa þess, er þu spyrr.“ Egeas melte: „Ec mon meþ pislom heimta at þér frasaugo þessa hluta.“ Andreas svaraþe: „Undromc ec þic, es spacr maþr scylder heita, er þu ert oltenn i sva micla heimsco, at þu þykesc mic muno neyþa til þess at segia þér tacn goþs. Heyrþer þu tacn crossens, oc heyrþer þu tacn fornarennar. En ef þu truer Cristum vera sannan goþs son, þann er Gyþingar crossfestu, þa mun ec segia þér, hversu þat lamb lifer heilt oc fleclaust i rike sino, es søft er oc etíþ oc bloþ þess drukit af lýþnom.“ Egeas melte: „Hversu ma la(m)b vera i rike sino, ef þat er søft oc etíþ, sem þu sagþer?“ Andreas svaraþe: „Ef þu truer af øllo hiarta, þa máttu þat vita, en ef þu truer eigi, þa mattu þess aldregi viss verþa.“ Þa reidesc Egeas oc lét setia Andrean i myrqvastoso. En þa com þingat alr heraplyþr, oc vildo þeir drepa iarlenn en briota myrqvastosona oc leiþa braut postolann. En Andreas melte við þa: „Eigi scolot ér snua hogvære drottens i diofolegan

manz licama a sic, oc var hann viliande pindr, til þess at hann leysti fra dauða inn fyrsta mann, es farez¹ hafpi. En hann let til þess pinasc i firer øllom, at hann tæke af øllom qvalar oc synþer.“ Egeas melte: „Ef hann toc qvalar af øllom, hvi ero þeir oft morgom pislom pinder, es a hann trua?“ Andreas svar-
 aþe: „Vér erom fuser at taca pisler firer goþs nannni, þviat vér vitom annat lif oc truum at þat es sat. En ef þu vilder vita tacn crossens, þa mon ec segia þér, hversø scynsamligri ost scapare manncvns tóc þessa pisl a sic viliande en eigi nauþegr til heilso varrar.“ Egeas melte: „Eigi ma ec þat scilia, hversø
 hann var viliande pindr, þar er hann var seldr af discipulo suo oc høndlaþr af Gyþingom oc leidr firer Pilatus iarl oc crossfestr af ríperom iarlsens at rápi Gyþinga.“ Andreas svaraðe: „Þvi segi ec hann vilianda pindan, at ec var þar með honom, þa er hann var seldr af discipulo suo, oc sagði hann oss, fyrr en hann
 være seldr, at hann mønde seldr verþa oc crossfestr til lausnar monnom oc risa up a .iii. dege. Oc melte Petrus frater meus við hann: „Miscunnaþu siolfom þer, drottenn?, at eigi verði þat.“ Þa reidesc hann Petro oc melte: „Hverf aftr þu, þviat þu scilr eigi þa hluti es goþs ero. En a enom³ esta(!) aptne, es vér orom
 aller saman, þa sagðe hann oss þat, at .i. várr munde selia hann. Þa urþom vér aller hryggver, oc hann vilde þat eigi lata hryggva hugi ora oc melte: Sá mon mic selia, es ec sel nu brauþ i hønd. Þa sagðe hann oss oorþna hluti sva sem lipna, oc synde þat, at hann var at vilia sinom seldr, þviat hann forþaðesc eigi
 staþ þann, er hann visse at hann mønde seldr verþa.“ Egeas melte: „Undromc ec þat, er þu sva spacr maþr scal vilia trua a mann þann, er þu segir sialfr⁴ crossfestan vera, hvart sem þat var at vilia hans eþa ovilia.“ Andreas svaraðe: „Þat sagða ec þer áþr, at micíþ er tácn crossens, oc mon ec enn þat scyra, ef
 þu vill til hlyþa.“ Egeas melte: „Eigi of callar þat tácn, es qvol er.“ Andreas svaraðe: „Ef þu vill þolenmöþliga hlyþa, þa mundo viss verþa, at su en sama qvol er tácn manncvns læsna.“ Egeas melte: „Ec mon þolenmöþligas hlyþa; en ef þu vill eigi at mér lata, þa mundo sialfr⁴ taca a þér cross tacn, þat er þu
 lofar.“ Andreas svaraðe: „Eigi munda ec þer boða dyrþ crossens, ef ec hrædomc pisl crossens.“ Egeas melte: „Oramal er at calla þat dyrþ, er qvol er, oc ertu sva diarfr, at þu hræþisc eigi dauþann.“ Andreas svaraðe: „Eigi af dirþ hræþomc eigi heldr

1 farezf Cd. 2 dominus Cd. 3 enenom Cd. 4 ipse Cd. 5 þolenmöþiliga Cd. 4°

af tru, þvíat daupe retlatra er dyrligr, en daupe synþogra en verate. En af því vil ec, at þu heyrer tacn crossens, at þu meger trua a son goðs oc coma til endrbotar andar þinnar.“ Egeas melte: „Þat calla menn endrbétt, er spilt hever verit, en hversó hafe sınd min spilzc, svat hon þurve endrbotar firer þa hluti, es þu sannar?“ Þa melte Andreas: „Enn fyrsti maþr gerþi synþ a girnþartre, en þat var maclect, at su synþ vøre bétt a pislartre. Enn fyrsti maþr, er alra dauða olle af synþ girnþartre(s)ens, hann var scapaþr ór osaurgaþre iorþo, en þat var oc nauþsyn, at fra osaurgaþre meyio lete berasc goð oc maþr, sa er scóp enn fyrsta mann oc leide mannenn til lifs þess, er hann hafþi týnt, oc bótte þat a crosstre, er misgert var a girnþartre. En hann rette hreinar hendr sínar a tre, oc var honom gefit eitr at dreca, at hann bótte þat, es tæcvisar hendr toco séta fæzlo af baun(n)oþo tre. Dauða varn tócc hann a sic oc gaf oss lif sitt.“ Egeas melte: „Þessi orþ mattu segia þeim, er því trua, en ec mun lata festa þic a cross firer(!) þann er þu lovar, nema þu later at mer oc blota(!) goðom orom almatcom.“ Andreas svaraþe: „Einom goþe almatcom oc sonnom færi ec hvern dag forn til altera, eigi griþunga hold ne hafra bloþ, heldr lamb fleclaust. En þá er lyþr hevir hold þess etip oc bloþ þess drukit, þa er lamb þat lifanda, er søft var.“ Egeas melte: „Hverso ma þat vera?“ Andreas svaraþe: „Ef þu vill vita, hverso þetta ma verþa, þa gerstu discipulus ens: sanna, at þu meger vís verþa þess, er þu spyrr.“ Egeas melte: „Ec mon meþ pislom heimta at þér frasaugo þessa hluta.“ Andreas svaraþe: „Undromc ec þic, es spacr maþr scylder heita, er þu ert oltenn i sva micla heimsco, at þu þykesc mic muno neyþa til þess at segia þér tacn goðs. Heyrþer þu tacn crossens, oc heyrþer þu tacn fornarennar. En ef þu truer Cristum vera sannan goðs son, þann er Gyþingar crossfesto, þa mun ec segia þér, hverso þat lamb lifer heilt oc fleclaust i rike sino, es séft er oc etip oc bloþ þess drukit af lyþnom.“ Egeas melte: „Hverso ma la(m)b vera i rike sino, ef þat er séft oc etip, sem þu sagþer?“ Andreas svaraþe: „Ef þu truer af øllo hiarta, þa máttu þat vita, en ef þu truer eigi, þa mattu þess aldregi viss verþa.“ Þa reidesc Egeas oc lét setia Andrean i myrqvastofu. En þa com þingat alr heraðslyþr, oc vildo þeir drepa iarlenn en briota myrqvastofona oc leiþa braut postolann. En Andreas melte við þa: „Eigi scolot ér snua hogvære drottens: i diofolegan:

ofrið, þviat drottenn synde oss alla þolenmæpe, þa er hann var pindr, eigi þrette hann ne callaði, oc vasat call heyrta a strætum. Hafit ér oc þa þolenmæði oc dvelit eigi pisl minna, heldr buit ér yðr sialfa til, at ér megeð stiga ifer vandra manna ógner oc pisler með þolenmæpe oc oscialfanda hug. Ef næcquer ógn er uggande, þa er su uggande, es eigi hevir enda, þviat ogner manna ero glicar reyo, þer hefiasc brat up oc eyþasc brat. Ef næcquerar pisler ero ogorligar, þa ero þer ogorlegar, es sva hefiasc up, at eigi endesc. En þessa heims pisler ero lettari, oc má auðvelliga standasc þer; en ef þer ero þungar, þa verþr brat ester þer. En annars heims pisler (ero) eilivar, þar er hvern dag gratr oc óp oc (!) on enda. En Egeas hræþesc þat eigi. Verið ér oc þa buner, fratres, at standasc stundligar pisler, at ér megeð coma til eilifra fagnaða, þar er er megeð avalt gleþiasc oc liva ei með goðe.“

Þessom orðom oc þessom glicom talði Andreas firer lýpnom umb alla nott unz dagr com. En þa lét Egeas leiða postolann firer domstol siunn, oc melte enn við hann: „Þat hugða ec nu, at a þessi nott mynde hugr þinn hafa horvið af heimsco þessi oc fra lofe Cristz þins, at þu mættir hafa lifs sægnof með oss, þviat þat er heimslict at fara viliande til crosspislar oc selia sic til qvala.“ Andreas svaraðe: „Hafa mætta ec fagnat með þér, ef þu vilder trúa a Crist oc hafna blotom, þviat Cristr sendi mic til þessa landz, til þess at ec sörða honom yðr til handa.“ Egeas melte: „Af því scyldi ec þic til blota, at þesser menn, er þu hevir syket, scyli firerlata kenning þina oc fóre(!) goðom þegiar forner, þviat engi borg er su i Achaia heraðe eða a Griclande, er eigi se hof goða varra broten eða eyd. En nu attu at endrbóta þau, svát goðen sevesc, er þer ero reið, oc þu meger vera i vinotto varra. En ef þu vill eigi þat, þa mundo pindr vera morgom pislom, en siðan mundo festr a crosstre, þat er þu lofæðer.“ Andreas svaraðe: „Hæyr þu dauða sonr oc eldibrandr loga eilifs! Hlyðu mér þreli goðs oc postola Jesu Cristz drottens! Ec hefi til þessa miycliga(!) talpet(!) firer þér of tru, oc hugða ec, at þu mynder scilia retta scynseme oc firerlata scurþgoð en trúa a sannan goð, þann er a himnom er. En þu harþnar i heimsco þinne oc hygg mic muno hreþasc ogner þinar. Lat fram þu þa*
.
. **up kastað her oc hvar a landit. Þa toc enn ungi

1 endrbóta Cd. 2 domini Cd. * Her indfalder en Lacune. ** Jef. ovenfor S. 334^a-335°.

maþr oc aller þeir es víþ voro stader [at grata oc fellu] firer sotr postolanum, oc baþo aller, at hann [gefe þessom ollom lif] i guþs namni. En in unget maþr Filopater melte sva: „Faber minn sendi mic hingat meþ miclom fiarhlutom firer guþs vilia oc fec 5 mer alt til farar, [þat er ec] þurftac. En nu ef hann spyrr atburþ þenna farar minnar, þa mon hann lasta guþ þinn, oc undan mon hann sþraz kenningo þinne; en eigi vilda ec, at sva yrþi.“ En er þeir greto aller, þa baþ postolenn, at saman scylldi samna licom þeira allra, þviat þeim hafþi dreift up kastat. En er þeim 10 var saman samnat øllom [lico]nom i einn staþ, þa melte Andreas postole víþ inn unga mann: „Hvern villdu fyrst láta up reisa?“ Hann svarape: „Gnaram fostbroþor minn.“ Þa fell postolenn a kne oc (helt) høndom til himens oc bað lengi met tarom til guþs oc melte: „Þu guþ greþeri minn! reis up þu þenna inn dauða mann, es fostraþr hevir veret met Filopater, at þeir kenni dyrþ þina oc lofe namn þit firer lýþnom.“ En þa reis Gnara up, oc 15 undruðoz aller þessa iartein, es víþ voro stader. Epter þat fell Andreas a kne hia serhveriom þeira enna dauðu manna, oc bað lengi met tarom firer hveriom þeira oc melte: „Bið ec þic, dominus Jesus Cristus, at þesser rise up af dauða, er dreifþer hafa verit of diup sevar.“ Siþan bauð Andreas postole discipulis suis, at hverr þeira scylldi tak[az] mann a hønd oc mela sva: „Up keyqvi þic Jesus Cristus filius dei vivi.“ En. er þeir gerþo sva, þa lifnuðo 20 aller tveim miþr en .xl. manna oc dyrçuðo guþ oc melto: „Engi er þer licr, guþ, i mætte.“ Siþan toco tru oc scirn Filopater oc forunautar aller (af) Andrea postola. Epter þat beide Filopater Andrean postola at fara til Macedoniam at cristna sþor hans oc þann lýð allan, er i þeire borg var. En postolenn for at bøn hans til borgarennar oc cristnaþi Sostratum sþur Filopatris oc 25 alla vine hans oc allan borgarlyðinn af kenningom guþs eyrendreca oc iartegnom þessom, er nu ero sagðar, oc mærgom auðrom, ðeim er hann georði i borgeinne at vilia guþs.

II.

www.libtool.org *Prologus.*

Guði til lofs ok dyrðar, hans heilugum monnum til sæmdar ok virðingar, skulum wer frammbera nockura atburði af lífi ok iarteignum hins heilaga Andree postola, heyrandi monnum til gleði ok andligrar hugganar. En wer hofwm litinn part feingit af hans iarteignablomi¹, en þær fær, sem sagðar eru, þa eru harðla dasamligar ok faheyðar. Biðr ek lesandi menn ok heyrandi þessa frasogn, at þeir styggiz eigi við minn stírdan frammburð ok umiukt orðferli, hugsandi þat sem af heilugum guðs postolum er² skrifvat, ath þeir elskuðu meirr i sinum frammburði ok predikan ufleckaðan sannleik heldr en orðasnilld eðr sliettmæli. En eftirfaranda efni byriaz sva i guðs nafni.

Her byriaz saga Andree postola.

I þann tíma er eingetinn guðs son Jesus Cristus birti veröldina með sinni holldgan ok hegatkvamu⁴, hvat er oss veittiz fyrir fru sanctam Mariam, sem bæði er hans móðir ok hin skíær-azta mæð, ok sva sem þau atferðuðuz bæði milli syndugra manna æ Jorsalalandi, fædduz þar upp tveir bræðr i þeiri borg, er Bethsaida heitir, hver er stendr i Galilea heraði, annarr þeira hiet Simon, en annarr Andreas. Johannes hiet faðir þeirra ok var kallaðr kenningarnafni anthiocensis. Hinn heilagi Andreas var lærisveinn hins signaða Johannis baptiste. Ok einn tíma berr sva til, at Johannes baptista sa drottin varn til sin komanda, hvern er hann auðsyndi með sinum fingri sva segiandi: „Sic her lamb guðs, þat er brott tekr syndir heimsins.“ En þessi orð Johannis heyrðu .ij. af lærisveinum hans, ok var annarr þeira hinn heilagi Andreas, ok sneru þeir þegar æ veg með Jesu takandi sva orðsins meistara, sem hann kendi þeim við sik at skilia en fylgia Jesu. En er varr herra sa þa ser fylgia, snyz hann til þeira sva³ segiandi: „Hvers leiti þit?“ Þeir svoruðu: „Meistar! hvar er þitt heimili?“ Hann segir: „Komi þit ok siat.“ Síðan komu þeir ok voru hia honum þann dag. Eftir þat for heilagr Andreas æ fund Simonar broður sins ok segir til hans með miklum fagnaði: „Ver hofwm fundit Jesum Kristum son guðs lifanda.“ An⁵

¹ gamans og tilf. B. ² iarteignum B ³ stendr B. ⁴ hingatkvomu B. ⁵ Heyr tilf. B.

dreas leiddi Simonem broður sinn til Jesum, ok er Jesus leit Simonem, talar hann til hans: „Þu ert Simon Jonsson, en þu munt vera kallaðr cephass, en þat þyðiz petrus.“ Hinn heilagi Johannes guðspjallamaðr segir frá þessum atburð, ok kallar hann fyrr nefnda borg Bethsaidam borg Petri ok Andree, sakir þess ath þeir höfðu þar uppvaxit. Þessir bræðr voru fiskimenn, þa er þeir þroskuðuz. Ok eitthvert sinn þa er þeir höfðu á sio roit, þa segir sva Matheus guðspjallamaðr, at Jesus Kristr geck á siofvarstraundu, þar sem þeir voru fyrir uti á fiski á þeim sio, er heitir Galilea siorr. Þa kallaði Jesus á þa ok mælti: „Komi þit til mín, ok mun ek gera yckr fiskimenn manna.“ En þegar þeir heyrðu orð drottins, þa firirlietu þeir alla iarlöga hluti ok fylgðu drotni varum Jesu Kristo. Þessi Simon er síðan kallaðr Petrus ok varð höfðingi postolanna, ok eru þessir bræðr af hinni æztu postolataulu, er einkannliga eru kallaðir felagar ok fylgiarar vars herra Jesu Kristz, þviat þeir voru í öllum felagskap ok samneyti með honum sialfum. Sia hinn sami guðs astvin Andreas postoli var með almatkum guði lausnara varum alla þa stund, er hann var her í heimi, heyrandi hans hina helgustu predikan ok siandi þau dasamligu takn, er hann gerði með almætti sins guddoms. Vattar þat ok heilagt guðspjall, ath Andreas var nalægr því stormerki, er drottinn saddi fimm þusundir manna af fimm brauðhleifum ok tveim fiskum; sva ok eigi síðr, þa er Jesus for til Jorsalaborgar á palmsunnudag, fylgði honum Andreas með öðrum postolum. Ok þa er nokkurir heiðnir menn höfðu sott til Jorsala or öðrum laundum, þeir er giarna villdu sia Jesum Kristum sakir þeirar frægðar, er frá honum gieck víða um heiminn, ok þat veittiz þeim firir meðalgaungu hins heilaga Andree ok Philippi, ok á þeirri stundu kom raudd af himni ok talaði við Jesum, sva at allir nærrverandi menn heyrðu. Sva ok spurði Andreas postoli með hinum æztum höfðingjum postolanna diarfliga drottin varn Jesum Kristum, með hverium hætti geraz myndi hans síðarri tilkvama, domadagr ok endir þessarrar veralldar, hvat er drottinn skyrði fagrliga firir þeim, eftir því sem skrifvat stendr fylliliga í guðspiqlum. Við þat hit dyrlöga matmal var ok Andre(a)s postoli með öðrum postolum, er drottinn varr sneyri brauði ok vini í holld sitt ok bloð á skærdags aftan, ok gaf sinum postolum at bergia. Hann

1 utan B. 2 Kristr tilf. B. 3 veidimenn B. 4 síðan tilf. B. 5 hans
 6 hin tilf. B. 7 dyrliga B. 8 snere B. 9 skirdags B.

var ok við [upprisú drottins nalægr¹ ok uppstigning hans til himna, sva sem guðspioll vatta. Hann var ok með öðrum postolum við þat haleita stormerki, er heilagr andi kom yfwir postolana i pentecosten, þat er at skilia a tiunda degi fra uppstigning Kristz, ok við þau aunnur stortiðindi er þar giorðuz, sva sem heilagr Lucas segir i sinni bok, er heitir Actus Apostolorum.

2. ²Þa er heilagir guðs postolar skiptuz til landa, þa for blezaðr Andreas postoli fyrst til Sviþioðar hinnar miklu at færa þar³ margfallðan avauxt guði af⁴ sinum kenningum. Andreas postoli var sva miuklyndr ok miskunnsamr, at hverr maðr unni⁵ honum hugastum, sa er hann kunni. Hann var manna þeckiligaztr ok biartaztr yfirlitz, sva at hans yfirlit voru likari einglum en maunnum ath birti, hann var liknsamr⁵ i aullum nauðsynium, sem segir heilug ritning: Mitissime sanctorum sanctissima extollendo merita. Þat þyðiz sva: þu hinn milddazti allra heilagra tokt upp⁶ hina helguztu verðleika. Andreas postoli sannar nafn sitt fagrliga i sinum athofnum með guðs vilia, þviat þat er a latinu virilis eðr⁶ roboratus, en þat norrænaz⁷ karlmannlighr eðr auflugr. Hann bar ok karlmannliga framm guðs eyrindi, hvar sem hann for, ok var auflugr at gera heilug takn hvervitna, sem nauðsyn beiddi⁸ ok guðs krafrt syndiz þa biartari en aðr.

3. ³Sa atburðr er sagðr, þa er Andreas postoli kendi kenningar i einhverium stað, þa kom eingill guðs til hans ok mælti: „Matheus postoli broðir þinn er nu handtekinn af heiðnum maunnum i einni borg ok blindaðr baðum augum, ok siðan settr i myrkva-⁸ stofu, þviat honum er eigi ætlað at færa avoxtr af sinum kenningum i þeirri borg. Nu far þu til hans ok gef honum syn sina.“ Andreas svaraði: „Hversu ma ek þat giðra, þar sem ek veit eigi, hvar su borg er.“ En er postolinn hafði þetta mælt, þa nam eingillinn hann upp ok bar hann æ einni stundu til fyrr sagðrar⁹ borgar ok til þeirrar myrkvastofu, sem Matheus postoli var inni. Ok þa er þeir komu þar, þa hvarf eingillinn fra honum. A myrkvastofunni voru varðhaulld sterk⁹, ok var hun rammliga læst. En er Andreas postoli kom at myrkvastofunni, þa spruttu upp lasarnir, ok for lios solu biartara i stofuna fyrir honum. En þegar liosit¹⁰ kom i stofuna með postolanum, þa tok Matheus syn, er blindr var aðr baðum augum. Þa varð fagnafundr mikill með postolunum,

¹ [staddr upprisú drottins B. ² Af Andrea postola Overskr. A. ³ fram tilf. B. ⁴ i B. ⁵ ok hinn liknsamasti B. ⁶ eða her og senere B. ⁷ þyðizt B. ⁸ Andreas gaf syn Matheo Overskr. A. ⁹ mikil B.

ok sagði Matheus Andree, hversu hart hann hafði niðrkomit við þá borgarmennina fyrir guðs nafni, ok at þeir hielldu sva fast sinni villu, ~~vat þeir skipuðuznecki~~ við hans predikan til batnaðar. Andreas postoli segir þa: „Guð hefwir mik sendan higat til fundar við þik, broðir, fyrir því at hann vill annars staðar taka avoxt þinna kenninga. Nu skalt þu fara brott heðan or þessi borg ok þagat, sem guð hefwir þer ætlað at fara, en ek mun eiga þrautir við þenna borgarlyð.“ Þa for Matheus postoli brott þaðan ok ut æ Blaland ok predikaði¹ þar guðs eyrindi, ok færði hann þar guði mikinn avoxt sinna kenninga ok liet þar lif sitt fyrir guðs nafni, þa er hann hafði aðr snuit þeim lyð ok gert þa fagra ok biarta i guðs tru [ok sinum kenningum². En þegar er Matheus postoli var brott farinn, þa tok heilagr Andreas postoli at kenna kenningar opinberliga i borginni. En þegar borgarmenn heyrðu hans predikan, þeir er framm voru eggjaðir af diöfuligum krafti at svivirða guðs kenningar, þa toku þeir þegar Andream ok drogu hann um borgina innan sva hart ok umannliga, at a hverium steini ok stræti var hans bloð sieð. Postolinn liet eigi at helldr af kenningum guðs boðorða, sa er fullr var af miskunn heilags anda, ok bað fyrir þeim uverðugum, at guð giæfi þeim riettsyni til sinnar truar ath hverfa. Ok af bæn postolans ok miskunn heilags anda þotti þeim sva mikils vert um styrk hans ok milldleik orða hans, at þa var hann linaztr við þa³, er þeir vindu hann mest. Ok sva mikill krafr guðs fylgði orðum hans⁴, t lyðr sa allr, er grimmaztr var i þeiri borg, tok skirn ok rietta u ok lofuðu einn guð i þrenningu ok hinn signaða Andream.

4. Síðan for heilagr Andreas brott or þessi borg ok predikaði⁵ i víða guðs orð um austrhelfu heimsins, um Svipioð hina miklu, n fyrr var getið, sva ok um Asiam ok einkannliga⁶ um Grikk, sem síðarr mun getið⁶ verða i þessi frasaugn. Sem heilagr Andreas postoli bar framm guðlikt predikanar embætti⁷ i nøckuru ríki, kom til hans einn ungr maðr Sostratus at nafni, friðr þagr at aliti, en segri i tru, þviat hann var vel kristinn. Hann ti postolann leyniliga a einmæli sva segiandi: „Heyr, heilagr Andreas guðs postoli! Ek er kominn at sækia þitt traust ok eði i þeim vanda, sem mer er til handa fallinn; en þat er þeim hætti, at möbir min likamlig fysiz⁸ friðleika minnar, ok optliga telr hun fyrir mer aeggiandi ok biðiandi, at

1 al. B; predika A. 2 [mgl. B. 3 ok katastr tilf. B. 4 postulans B, f. B. 6 sagt B. 7 ord B. 8 saal. B; fystiz A.

ek skyli henni samþykkiaz til saurlífssýnda, hvat er ek þverliga afneittaði¹. Þvíat ek vissi þat guðrækiligan glæp vera. Ok er hun kom eigi framm sinum vilia við mik, þa fylldiz hun af mikilli reiði, farandi a fund iarls þessa, sem² stíorn hefwr yfwir þessum heruðum, asakandi mik fyrir hans valldi ok verpandi a mik sinum glæp. En ek staðfesti þat með mer, at þa er ek er asakaðr af henni [fyrir iarlinum³, þa man ek eingu til svara, þvíat ek virði þat heilagligra⁴ ok betra fyrir guði at tyna lífi minu, helldr en ek geri opinbera synd moður minnar. En nu iatta ek þessa hluti fyrir þer, til þess at þu virðiz ath biðia fyrir mer til drottins, at ek sie eigi af lífi tekinn saklauss fyrir þenna hlut.“ Ok er þeir tala þessa hluti sin i milli, þa koma sendimenn iarlsins kallandi hinn unga mann á hans fund. En sáll Andreas postoli riss upp eftir bæn giörfa ok ferra með honum. Ok sem þeir koma⁵ fyrir iarlinn, riss upp moðir sveinsins ok rægir son sinn sva segiandi: „Heyr, herra iarl, minn flutning! Þessi hinn unga maðr gleymdi astuð moðurligrar milldi, viliandi fremia svivirðligan saurlífnað við mik moður sina, ok varla gat ek brott slitiz⁶ ok hans haundum, sva at eigi vyrða ek af honum saurgut ok svivirð. Nu biðr ek, at þu gerir mer ríett af honum ok dæmir hann a laugum.“ Þa mælti iarl við hinn unga mann: „Seg þu, sveinn ef þessir hlutir eru sannir, er moðir þin berr at þer.“ En hann þagði eingu orði svarandi. Þa spyrr iarlinn i annan tíma ok þríðia ok þegir sveinninn sem aðr. Síðan atti iarlinn raðagerð við sine raðgiafa eftirleitandi, hversu þeir skylldu þetta mal dæma. Er moðir hins unga manz tok at grata. Ok er sáll Andreas sa þat mælti hann til hennar: „Heyr, aum ok vesol kona, hver þu u sendir beiskleiks grat sakir þess saurlífs, er þu villdir fremia við þinn son, ok þik frammsteyttir⁷ i sva liota⁸ girnd, at þu ottabiz eigi at tyna ok tapa þinum einga syni i logandi lostasemi.“ Ok⁹ [postolanum þetta talanda⁹ mælti konan til iarlsins: „Herra iarl, segir hun, síðan er son minn villdi þa hluti giöra, sem ek sagði yðr, þa hliop hann til þessa¹⁰ utlenda manz ok fylgdi honum, eigi viliandi við hann skilia.“ Ok er iarlinn heyrði þetta, fylldiz hann af reiði bioðandi, at hinn ungi maðr skyllði taka þa pinu, sem hinir mestu glæpamenn eru vanir at þola með þeim hætti, at hann skyllði lykia innan i huðkeip, ok þar i hia honum apyniu, hana

1 neittadi B. 2 er B. 3 [og hennar illum latum B. 4 helgara B.
5 fram tilf. B. 6 slitit mig B. 7 framsteyptir B. 8 myckla B. 9
[er postulenn hafði þetta talad B. 10 hins tilf. B.

ok hauggorm, þeim til písla aukninga¹, er þann veg var kvaldr, ok sauckva síðan í síofar diup. En Andreasm postola bauð iarlinn at setia í myrkvastofu, þar til at² hann væri ok drepinn með firirhugsaðri kvol. Nu sem þessir voru boðnir allir hlutir af iarlinum en eigi enn fylldir³ í verki, þa fiell heilagr Andreas til bænar, ok þegar varð hinn mesti landskialfti með þungum ok storum reiðarþrumum, sva at iarlinn fiell til iarðar af [sinum domstoli⁴, ok allir nærverandi menn lagu sva iorðu sakir hræzlu ok ognar þeirar er yfwir þa kom⁵. En moðir sveinsins var lostin af elldingu, ok þornaði hun upp ok do⁶ þegar herfiligum⁷ dauða. En iarlinn fiell til fota postolanum sva segiandi: „Miskunna þu oss, guðs postoli, er komnir erum at dauða, at ei svelgi oss iorðin sakir varra synda.“ Ok er hinn agisæti Andreas bað firir þeim, þa lietti af þegar þllum landskialfta, ok kyrðuz reiðarþrumur, ok varð hit bliðazta veðr. En postoli gieck til allra þeirra, er lagu a berri iorðu skelfdir af otta, ok gerði þa alla heila með sinu bobi. En fyrr sagðr iarl tok við guðs orði truandi á sannan guð með [litillæti, ok aull hans⁸ hirð, ok voru skirðir af postola guðs í nafni heilagrar þrenningar. Frelsaðiz með þessum hætti fyrr sagðr sveinn bæði af lognum aburð ok af likams dauða gerandi guði þackir ok hinum sæla Andree postola.

5. 9 Gratinus¹⁰ hiet einn bondi þeirar borgar maðr, er Sino-pensis er kollut. Hans syni bar sva til hryggiliga, at sva sem hann laugaðiz ok þóz¹¹ í kvenna laug, var hann gripinn af dioffi glatandi vitid¹² ok kvalldiz þungliga. En Gratinus sendi bref til iarls þess, er þar var yfir skipaðr, biðjandi at hann bæði hinn heilaga Andreasm koma til Sinopensem¹³ borgar at gera þa menn heila með sinum bænum, er þar voru þungliga halldnir, þviat fyrr nefndr Gratinus hafði tekið harða riðusott. En husfreyia¹⁴ hans bolgnaði upp ok þrutnaði af vatnsott, sva ath hvarki þeira matti ur reckiu rísa. Ok af þen iarlsins steig heilagr Andreas upp sva reiðskiota [ok riðr¹⁵ til borgarinnar. Nu sem postolinn gieck inn í hus Gratinis¹⁶, þa sæti illgiarn andi sveininn, ok hliop hann á veg fyrir postolann ok fiell til fota honum. En Andreas snubbaði 15 diofollinn¹⁷ sva segiandi: „Hverf brott þu, uvin allz mannkyns,

1 mgl. B. 2 tilf. B. 3 framkomnir B. 4 [stoli sinum B. 5 var komen B. 6 [saal. B; þo A. 7 hormuligum B. 8 [allri sinni B. 9 Af heilungiofum Overskr. A. 10 Gracinus her og senere B. 11 þvost B. 12 vitinu B. 13 Sinopensis B. 14 kona B. 15 [riðandi B. 16 Gracinus B. 17 saal. A og B.

fra þionostumanni guðs.“ Ok þegar hvarf uvinrinn brott veinandi ok kallandi með miklu hareysti, ok varð bonda son alheill á saumu stundu. ¹ Síðan gekk postolinn til reckiu Gratini bonda talandi þessum orðum: „Af riettum guðs domi sykiz þu með miklum ohægindum, sakir þess er þu hefwir firirlatið þína eiginlīga husfru ok samblandaz saurlífiskonum. En nu ris þu upp i nafni drottins mins Jesu Kristz, ok statt heill á þína fætr, ok misgior eigi heðan i fra, at eigi fallir þu i meira krankdom.“ Ok þegar varð bondi heill ok albætt allrar sottar. Eftir þat sneriz signaðr Andreas til konunnar sva segiandi: „Heyr kona! Girnd ok fysi: augna þinna blekti þik, at þu firirlietz bonda þinn ok attir samræði við uheimila menn.“ Síðan bað postolinn til guðs með þvilikum orðum: „Drottinn Jesu Kriste, er af krafti guðdóms þins veitz alla hluti, fyrr en verði, þer er kunnigt, hvat ukomit er um hag konu þessarrar! Biðr ek þína mildduztu miskunnsemi, at þu heyrir mik þinn þionostumann, ok veit þu, at kona þessi græbiz því at eins, ef þu veizst hana ei munu aftr falla i fyrra fullifi. Ok ef hon færri sik fra halldit saugðum glæp, þa græbiz hun at þer bioðanda.“ Ok at lyktaðri bæn spratt upp² af konunni mikil vatnras ok fiell niðr um hana alla, ok varð hon á einu augabragði alheil með bonda sinum. En heilagr Andreas tok brauð ok braut ok gaf henni at eta. En hon gerði honum margfalldar þackir, ok truði hun [drotni Jesu Kristo], ok bondi hennar ok son með ollu sinu hyski. Ok alldri hurfu þau þaðan aftr til þeira fullifssynda, sem aðr hauðu þau i legit. Eftir þetta sendi Gratinus gíafir dyrðligar heilugum Andree postola með sinum þionostumonnum, ok litlu síðarr for hann sialfr með husfru sinni æ fund postolans, frammfallandi firir hann ok biðiandi, ath hann þægi gíafir þeira. Hverium postolinn sva svarandi⁴: „Heyrit, minir kíæruztu! eigi heyrir mer ath þiggia yðrar gíafir, helldr byriar yðr at veita þær fatakum monnum ok þurfandum.“ Ok eingan hlut villdi hann þiggia af því sem⁵ honum var offrat. En þau foru aftr til sinna heimkynna lofandi guð ok hinn heilaga Andrean.

6. Eftir þessa hluti ferðabiz heilagr Andreas til Niceam borgar. En þar voru .vii.⁶ dioflar æ almanna vegh i grófum ok kumlum dauðra manna, ok íafnvel um miðdegi sem aðra tíma. Gryttu dioflarnir alla þa menn, er um þenna veg framm foru⁷, ok særðu suma ok meiddu, ok marga af þeim drapu þeir til dauða.

1 fysi B. 2 utt B. 3 [aa drottin Jesum Kristum B. 4 svarar B.
5 er B. 6 florer B. 7 saal. B; fo A.

ok höfðu borgarmenn langan tíma þessi vandræði þolat. Ok er
im var flutt, at Andreas postoli nalgaðiz þeira borg, þa for
r lýðr¹ ut i ~~vinnu~~ ~~moti~~ honum berandi olivukvistu ser i haundum, ok
ngu lofsaungva kallandi ok sva segiandi: „Var hialp ok heilsa
i þínu valldi, guðs þionostumaðr!“ Síðan saugðu þeir honum,
ern haska er þeir höfðu att [ok þolat² langan tíma. Þa mælti
stolinn: „Ef þer vilit trúa a drottin Jesum Kristum son guðs,
með helgum anda rikir einn guð i þrenningu, þa munu þer
alsaz³ með hans fulltingi af þessarri ofsokn dioflanna.“ En þeir
illuðu sva segiandi: „Aullum hlutum, þeim sem þu predikar,
num wer trúa, ok þinum boðorðum vilium wer giarna hlyða,
þess at wer verðim leystir or þessum vandræðum.“ En heilagr
dreas gerði guði þackir firir þeirra tru ok bauð diöflunum at
na firir sik i augliti⁴ allz borgarlyðs. Ok þegar komu þar .vij.
flar i liking storra hunda. Þa sneriz heilagr Andreas til lýðsins
iandi: „Sie her eru nu diöflar, þeir sem⁵ yör hafva ofsott
: her til. Nu ef þer truit, ath ek megí þeim bioða i nafni
dttins Jesu Kristz, at þeir hverfi brott fra yör, þa iattið þat
r mer.“ En allr lýðr kallaði sem eins munni talandi: „Truum
r senniliga Jesum Kristum vera son guðs lifanda, þann sem
predikar.“ Þa bauð heilagr Andreas dioflunum sva segiandi:
ari þer i þurra [iörð ok þa staði, sem eingi⁶ groðr ma upp
ta, ok gerit eingum manni mein. Ok eigi komi þer i þa staði⁷,
n nafn drottins Jesu Kristz hefwir verit [a kallat⁸, þar til er
r við takit yör verðugar pislir i eilífum elldi.“ Ok at postolanum
ssa hluti talanda hurfu dioflarnir brott af augliti nærstandandi
inna með mikilli ylingu ok grenian, ok [frelsaðiz sva borgarlyðr⁹
öllum haska. En heilagr Andreas postoli skirði lýðinn ok
ipaði þeim byskup Celestinum at nafni, vitran mann ok agætæn,
er varðveitti ok fullgerði með hæstu goðfysi þau boðorð, sem
nn hafði með¹⁰ tekið af sinum læriföður.

7. ¹¹Fra Niceaborg for heilagr Andreas til siofar ok ætlaði
sigla yfir haf, þat er kallað er Hellispontus. Þetta haf skilr
. þriðjunga heimsins Asiam ok Europam¹², þviat firir norðan
. Grikland, en firir sunnan Asia hin meiri. Þetta haf gerir enda
miðiarðarsionum með sinum botni i hinni miklu Svíþjóð. I þenna

1 borgarlydr B. 2 [at þola B. 3 frelsazt B. 4 augsyn B. 5 er B.
6 [stadi, þar sem eingi avoxtr eda B. 7 með ollu tilf. B. 8 [og allt B.
9 [frelsaði so heilagr Andreas borgarlydinn B. 10 saal. B; ut A. 11 Af
ferðum Andree Overskr. A. 12 Europiam B.

botn fellr ofvan af Svíþjóð hin mikla æ, er heitir Tanais eðr Taqvil, ok gerir þetta vatnfall þar umskifti æ fyrr saugðum heimsins þrjúungum. Nu sem Andreas postoli stigr a skip með sinum maunnum, ætluðu þeir at sigla til Miklagarðs, er i þann tíma var kǫllut Bizancium¹. Ok er þeir voru komnir [i sialft megin-² hafit³, þa gertí at þeim æði storm veðrs með storum bylgium ok siofarfalli, ok tok at kefia undir þeim skipit með afollum, ok þótti ǫllum ser raðinn bani. Ok er þeir biðu þann veg haska danðans, bað heilagr Andreas firir þeim til drottins bioðandi storminum af at lietta ok bylgium siofarins at lægiaz. Hvat er þegar varð eftir hans boði, ok varð hit hægazta logn⁴ a sionum ok hit blíðazta kyrviðri⁵. Ok sva leystir or ǫllum haska sigldu þeir glaðir ok katir til Bizancium borgar lofandi guð ok hinn heilaga Andrean hans postola.

8. Ok er signaðr Andreas hafði dvaliz i Miklagarði, sem honum þótti fallit, sneri hann sinni ferð til þeirra ríkia i Griklandi, sem Tracias eru kǫllut. Ok er hann gieck leiðar sinnar um dag með sinum lærisveinum, sa þeir um langt mikinn fiolda vapnaðra manna moti ser fara með brugðnum sverðum, [spiot ok skiolldu⁶ i sinum haundum berandi. Ok þegar þeir nalgubuz, þa villdu þeir á þá ráða; ok er þat sa heilagr Andreas postoli, þa gertí hann krossmark i moti þeim sva segiandi: „Bið ek, drottinn, at falli uvinrinn forstiori þessarra manna, sa er þa eggjar þessa hluti at gera, skelfiz þeir af guðligum krafti ok geri þeir ecki mein⁷ væntandi monnum i þer.“ Ok þegar⁸ postolinn hafði sva talað birtiz eingill drottins með mikilli birti ok liosi farandi firir þeim moti þessum hermonnum, takandi þeira brugðin sverð ok spiot sva dasamliga, ath allir hermenn fiellu þegar til iarðar firir guðligum krafti, ok postolinn⁹ framm yfir þa með sinum faurunautum. En eingill drottins hvarf brott af¹⁰ þeira augliti með miklu liosi, en hermenn allir kostuðu fra ser sinum sverðum ok vapnum ok runnu sva vapnlausir til postolans frammfallandi honum til fota, vegsam¹¹ andi ok dyrkandi guðligt stormerki [með allri goðfysi¹².

9. Heilagr Andreas postoli for síðan til þeirrar borgar er Pervitum heitir¹³. I þessarri borg byggðu tveir bræðr, ok att¹⁴ annarr þeirra .ij. sonu, en annarr .ij. dætr. Þeir bræðr voru harðla ríkir at auðæfum ok hinir gǫfguazu at kyni umframm alla¹⁵ sina samborgarmenn. Ok einn tíma talar sva annarr þeirra til

¹ Brencium B. ² [a sialft hafsmegnit B. ³ veðr B. ⁴ logn B. ⁵ [spiotum og skiollðum B. ⁶ er tilf B. ⁷ foru B. ⁸ fra B. ⁹ [mgl B. ¹⁰ er nefnd B. ¹¹ adra tilf B.

sins bróður: „Sic her, segir hann, við erum nú¹ ríkir ath auðsufum ok fíarhlutum, ok er eingi sa af ockrum samborgarmonnum, er makliga samteingiz ockru afkvæmi. [Nu kom þu, ok gerum samfelag ockar i millum, bæði þat er gozi til heyrir ok sva mannum². Synir minir taki dætr þinar ser til eiginkvenna, ok samteingium með þessum hætti ockarn ríkdóm.“ Þessi raðagerð líkaði vel bróður hans, ok gerðu sáttmal með ser staðfestandi þessa samkvæmd með tilheyriligum heimanfylgium, hverium³ hinir ungu menn skyldu við taka þa þegar i sitt hlutskifti. En at akveðnum brúðhlaupsdegi þa vitraðiz fyrr saugðum bræðrum drottinn⁴ varrr⁴ i syn sva segiandi til þeirra: „Eigi skulu þit samteingia sonu yckra ok dætr, þar til er kemr til yðvar minn postoli, sa er Andreas heitir, þviat hann mun yðr syna, hvat yðr byriar⁵ gera.“ Eftir þetta hvarf drottinn fra þeim at syn. En þeir baru saman⁶ með ser þessa vitran. Nu⁶ var firirbuin brúðvilu⁷ skemma ok boðsmenn samankallaðir, ok allr brúðkaupligr viðbunaðr⁸ var til veidu, ok allt eins biðu þeir postolans. Ok a hinum þriðia degi þaðan fra kom Andreas til borgarinnar. Ok er þeir sa hann, fognuðu þeir honum með mikilli gleði, ok geingu i moti honum með kertum ok koronum, ok fiellu honum til fota sva segiandi: „Ver höfum biðat⁹ þinnar tilkvamu með ugg ok otta, heilagr guðs postoli, at þu skylldir oss kunnigt gera þat er vær skulum gera, þviat oss var þat vitrað af guði þinum, at vær skyldim þer hlyða ok eigi samteingia vara sonu ok dætr, fyrr en þu kímair at boða oss hialparveggh.“ Asiana hins heilaga Andree var þa sva biort ok skinandi sem sol, sva at allir dasaumuðu ok dyrkuðu guð. Þa talar postolinn til þeirra: „Ei skulu þer, synir minir, bleckia sialfa yðr, ok ei vili þer [svikia þessa¹⁰ ungu menn með uleyfiligu sambandi, a hverium er birtaz mun siðarr ríettlætis avoxtr, helldr geri þer iðran [firir þat er þer misgerðut¹¹ við guð¹², at þer villdut með hiuskap samteingia sva naskyllda menn at frændsemi. En eigi fyrirsman wer i þessum orðum laugligan hiuskap, þviat hann er eigi forðandiz, með því at guð hefuir boðit fra upphafi heims, at karlmaðr skyldi samlagaz konu, helldr firirdæmum wer baunnut frændsemisspell ok ulofaða hordoma.“ En er postolinn talaði þessa hluti, komuz við feðgin hinna ungu

1 miog B. 2 [mgl. B. 3 [þetta samband með tilheyriligre heimanfylgiu, hveria B. 4 vorn Jesum Kristum(!) B. 5 at tilf. B. 6 Sem nu B. 7 brudlaups B. 8 tilf. B. 9 bedit B. 10 [gipta þessa hina B. 11 [mgl. B. 12 Her er udskæret et Blad i B.

manna með mikilli iðran ok saugðu sva: „Biðium wer þik, herra, at þu biðir firir oss til guðs þins, at hann likni oss, þviat wer gerðum synd ovitandi.“ En sva sem hinir ungu menn sá yfirli postolans skina sva biart sem sol eðr guðs eingill, þa mæltu þat við hann: „Mikil ok harðla skær er kenning þin, heilagr guð vin, ok vissu wer eigi þvilika hluti fyrr. Senniliga kennumz wer nu við, ath wer hofvum misgert moti guði þinum.“ Þa mælt postolinn: „Varðveiti þer an saurgan þa hluti, sem þer heyrðu af minum munni, at drottinn sie með yðr, ok ath þer skilit(!) taki verkkaup yðvars starfs i eilifu lifi, þat er stendr með eingri enda lykt.“ Síðan skirði postolinn þetta folk allt ok síðaði i sannr tru gefandi þeim sina blezan, ok skildiz sva við þau.

10. At þessum hlutum giörfum ferðaðiz heilagr Andreas ti Pervitum borgar Tracie rikis, ok fann hann þar kaupskip, þat er ætlaði at sigla til Macedoniam. Þa birtiz postolanum guðs eingil ok bauð honum a þat skip upp stiga ok kynna þeim sannan guð. Ok sva giörði hann, at hann predikaði þeim a skipinu guðs orð þar til at styrimaðr ok allir þeir, sem með honum voru, truðu i drottin varn Jesum Kristum ok vóru skirðir af postolanum, ok gerði sæll Andreas guði margfalldar þackir firir sina milldi ok miskunn, sa sem iafnvel æ sio sem landi gefr maunnumum atl heyra ok skilia sina predikan, hvar firir þeir trua á eingetinn so almattigs guðs.

11. I þeirri borg a Griklandi, er Thessalonica heitir, va nqckurr ungr maðr Exuus at nafni, harðla rikr ok gaufugr bætt at ætt ok auðæfum. Hann leyndiz brott fra fauður ok moður a þeim ovitandum ok sækti á fund hins heilaga Andree postol frammfallandi honum til fota, biðandi ok sva mælandi: „Biðr e þik, blezaðr guðs postoli, at þu synir mer sannleiks gautu, þvia ek viðkennumz, at þu ert senniligha þionostumaðr þess, er þi sendi til varra heraða.“ En heilagr Andreas varð þessu feginn ok predikaði honum drottin varn Jesum Kristum, ok truði hann þega á guð fylgiandi postolanum, ecki hirðandi um sin feðgin ok eing ahyggiu berandi firir sinum auðæfum. En er faðir ok moðir sauku uðu hans, þa leituðu þau hans víða, ok um síðir heyrðu þau sagt at hann myndi vera með Andrea postola i þeirri borg, er Philippi heitir. Síðan foru þau þagat berandi með ser dyrgripi ok mik auðæfi, ok ætluðu þau með fiegiofum at skilia son sinn fra postolanum. En hann villdi eigi at helldr við hann skiliaz, ok mælt sva til sinna feðgina: „Giæfi guð, ath þit ættið þessi auðæfi ti

þess, at þit viðkendiz skapara heimsins, sa sem sannr guð er, at þit mættið sva frílsa salur yckrar af koma munandi reiði.“ Hinn heilagi Andreas steig niðr ur lophusi nokkuru, því sem hann var i, ok predikaði þeim guðs orð. En er þau villdu ecki til þess hlyða, þa fór postolinn aftr til sveinsins ok byrgði dyrr á husinu, þar sem hann var inni. Síðan kølluðu feðgin sveinsins saman með ser mikinn mannfiðla ok ætluðu at brenna inni son sinn i því sama husi, ok saugðu sva: „Fírfariz sveinn þessi illum dauða, er hafnar ok hatar sin feðgin.“ Síðan baru þeir elld at husinu ok lögðu i næfrar ok spónu ok aðrar elldkveykiur, þær sem elld-næmaztar vóru, ok toku at brenna husit. Ok þa er loginn stoð i lopt upp, tok hinn ungi maðr eitt litið vatnker, þat er ampull heitir, sva talandi: „Heyrþu, drottinn Jesu Kriste, bæn mina, i hvers valldi er allar hofutskepnunnar(!) saman standa ok þeira nattura! þu vøkvar þurra hluti, en þurkar vata hluti, þu kiælir elldliga hluti, en kveykir upp kolnaða hluti; slauck þu elld þenna með þinum almætti, ath þinir menn slíofiz eigi ne slokni fra þinum astarhita, helldr upptendríz þeir ok hitni til sannrar truar.“ Ok þetta segiandi dreifði hann vatninu ur ampullanum² niðr i balit³ ok sloknaði þegar i stað [allr þessi elldr⁴ sva giorsamliga, sem hann⁵ hefði alldri kveyktr werit. Ok er hans feðgin sa þat, mæltu þau: „Sic her undr ok fadæmi, hversu fiolkunnigr ockarr son er vorðinn.“ Eftir þat settu þau stiga við loftið ok ætluðu sva [at-gaungu veita með vapnaða menn ok drepa þa⁶ með sverðum. En drottinn blindaði augu þeirra, sva at þeir sa eigi [gráður stiganna⁷ ok fiellu iafnframm ofvan, sem þeir ætluðu⁸ upp at stiga. Ok er þeir stoðu i þessum illvirkium, þa tekr til orða einn af borgar-maunnum, sa hiet Lisimacus⁹ sva segiandi: „Heyrit, heimskir menn! til hvers starfi þer þessa hluti með þarflausu erfíði? Siai þer ei, at drottinn berz firir þessum maunnum moti yðr? Liettið¹⁰ af þessi heimsku, at eigi verði þer slegnir með himneskri reiði.“ Ok [við þessi hans orð¹¹ komuz þeir allir miðk við [af sinu hiarta¹² ok mæltu sva: „At visu er sa sannr guð. er þessir menn dyrka, hvern wer hofum¹³ ofsótt með varum illgerðum.“ Ok er þeir tóluðu þetta, með því at þa var vorðit myrkt af nott, þa skein hit biart-

1 Her beg. atter B. 2 amplanum B. 3 elldinn B. 4 [allt þetta bal B. 5 saal. ogsaa B. 6 [at þeim at ganga vopnadir og drepa postulann B. 7 [at ganga upp stigana B. 8 dirfduzt B. 9 Licimacus B. 10 Latit B. 11 [af honum þessa hluti talanda B. 12 [i sinum hiortum B. 13 tilf. B.

azta lios yfir þeim, ok af þessu liosi lukuz upp augu þeira allra, er aðr voru blindir vorðnir, sem fyrr sagði. Síðan stigu þeir upp til postolans ok fundu hann veranda á bæn, ok fiellu þegar til fota honum: kallandi ok segiandi: „Bibium wer þik, herra, at þu biðir fyrir oss þrælum þínum, þviat wer hofum verit¹ blektir af þungri villu ok [sieð ei² hit sanna.“ En sva var mikil þeira viðkomning ok hiartalig iðran, at fyrr sagðr Lisimacus undraði sva segiandi: „Senniliga er Jesus Krístr son guðs lifanda, þann er predikar⁴ heilagr Andreas hans⁵ pionostumaðr.“ Eftir þat reisti postolinn þa upp ok styrkti þa i heilagri tru ok kristiligu siðferði. En faðir ok móðir hins unga manz voru sva, hørð ok grimm i [sinum hiortum⁶, at þau villdu vist eigi trúa guðligum almætti, þott þau sæi þvilik stortakn, helldr firirlietu þau son sinn með miklu hatri aftr farandi til sinnar fostriarðar. Ok alla þa eign ok arf, er sveinninn atti eftir þeirra dag, gafu þau upp uskylldum monnum með opinberum handsaulum ok þeim skilmála, at þeirra son skyldi alldri þar af fa einn⁷ minzta penning. En eftir fimtig daga liðna fra þessu do þau bæði með skiotum dauða á augabragð i einnar stundar. En er borgarmenn urðu þess visir, þa varðveitt þeir uskaudd aull auðæfi hins unga manz, þviat þeir elskuðu hann sakir sins gobleika ok hofsemi, ok [tok hann⁸ upp alla sin fðurleifð⁹ ok eignaðiz alla þa hluti, er feðgin hans hofðu át. En eigi at helldr skildi¹⁰ hann við Andrean postola. En han gaf ok veitti leigur ok avøxtu iarðanna i nauðsyniar ok olmosu fatækra manna¹², utlendra ok hertekinna ok annarra þurfandi manna.

12. Eftir þessa hluti bað hinn ungi maðr Exuus Andreas postola, at þeir skyldi ferðaz baðir til Thesalonicam borgar, i hverri hann atti fyrr saugð auðæfi. Ok er þeir komu þar, þa saufu uðuz saman allir¹³ frændr ok vinir [ok fauguðu honum¹⁴ með mikilli gleði. Ok [allir samankomandi¹⁵ i einn stað a nœkur fõgru leikmoti predikaði hinn ungi Exuus sinum borgarmaunnum guðs eyrindi, sva at hinn heilagi Andreas þagði hia[, dasaman þa vitzku ok speki¹⁶, er guð hafði honum gefit. En borgarlyðri kallaði sva segiandi: „Gior þu heilan son Carpiani vars borga manz¹⁷, þviat hann hefuir harðla leingi legit i þungri sott,

1 fram a gólfít tilf. B. 2 tilf. B. 3 [hofum eigi sed B. 4 bodar B.
5 guðs B. 6 [sinu hiarta B. 7 enn tilf. B. 8 [gafu honum B
9 ur almenningu tilf. B. 10 skildizt B. 11 saal. B; 7 A. 12 og tilf. R
13 allr borgarlydr B. 14 [hins unga manz, og er þeir sau hann, fauguðu þeir B.
15 [saman komnum aullum B. 16 [dasemd þeiri B. 17 samborgarmanz B. 40

munum ver þa trua a Jesum, þann er þu predikar.“ Þa svaraði Andreas: „Eingi hlutr er guði umattuligr. En til þess at þer tuit a hann, þa leiðit [hinn unga mann² firir vart auglit, ok mun Jesus Krístr græða hann af allri sott.“ Þa for faðir [hins siuka sveins³ til sins herbergis ok sagði syni sinum: „I dag munt þu heill verða, minn elskuligi son Climathe.“ Sva hiet hann. Sveinninn mælti: „Nu sannaz draumr minn, faðir, þviat ek sa i syn þenna mann, er mik mun græða.“ Ok þessa hluti talandi klæddiz hann skiotliga sinum klæðum [ok reis upp þegar ur recki-
¹⁰ unni ok rann með sva skiotri ferð, at⁴ faðir hans ok moðir gatu eigi fylgt honum, fallandi til fota postolanum gerandi honum margfalldar þackir firir veitta heilsugiðf. En allr lyðr undraðis ok dásamaði þetta stortakn⁶, er þeir sa þann ganga, er sa þrim wetrum ok tuttughu hafði alldri mátt or reckiu risa, ok lofuðu þeir ok dyrkuðu af ollu hiarta almatkan guð sva segiandi: „Eingi er líkr þeim guði sem Andreas predikar.“

13. Einn bondi ríkr af fyrr saugðum borgarlyð⁷ atti son diðf-
 uloðan. Þessi maðr bað heilagan Andrean postola sva segiandi: „Biðr ek þik, guðs maðr, at þu gerir heilan son minn, þviat hann er kvaldr⁸ af diðfli.“ Ok eftir þetta vissi uhreinn andi sik myndu vera brott rekinn fra sveininum. Sveik hann hann⁹ ok teygði hann i einn leyniligan kofa, ok heingdi hann sik þar i snauru, ok snaraði uvinrinn með þessum hætti ur honum salina. En er faðir hans kom heim, fann hann son sinn dauðan, ok tok hann¹⁰ at
⁵ grata þessi hin aumligu tilfelli talandi sva til sinna vina ok þionostumanna: „Berit lík sonar mins ut a þann¹¹ vøll, sem allr lyðr er saman kominn, þviat ek treystir ok truir, at þessi hinn nykomni gestr, er predikar sannan guð, mun mega¹² uppreisa minn son.“ Síðan gerðu þionostumenn sem bondinn mælti, ok settu
⁶ niðr líkit firir sætr postolanum segiandi honum, hversu sveinninn hafði kyrktr verit af diðfli. Þa mælti faðir sveinsins: „Truir ek, heilagr faðir¹³, at minn son mun mega af dauða risa firir þinar bænir ok verðleika.“ Þa sneriz heilagr Andreas til folksins sva segiandi: „Heyrit allir lyðir þessar¹⁴ borgar! Hvat mun yðr
¹⁵ stoða, þa er þer siait þessa hluti verða, er þer vilit eigi a guð

1 omatagr B. 2 [bingat hinn siuka svein B. 3 [hans B. 4 [risandi þegar i stad upp ur reck(i)unni, rennande með sva skiotri ras til þess plaz er Andreas postuli predikade, svo B. 5 undradizt B. 6 stormerki B. 7 borgarmonnum B. 8 illa halldenn B. 9 sveinninn B. 10 miog tilf. B. 11 þenna B. 12 til lífs tilf. B. 13 guðs postuli B. 14 thesalonicensis B.

trua? “ Þeir svöruðu: „Efaz þu eigi i því, guðs maðr, at ver skulum allir a þinn guð trua, ef þu lifgar þenna dauða svein.“ Ok [eftir þessa hluti talaða¹ mælti postolinn til hins dauða: „Ris upp, hinn ungi maðr², i nafni vars herra Jesu Kristz.“ Ok þegar lifnaði hann ok reis upp alheill lofandi guð ok hinn heilaga Andrean postola. En allr lyðr tok at ottaz mikilleika taknins kallandi ok sva segiandi: „Þörf vinnr oss þetta til sannrar truar, ok truum wer nu allir [þeim guði, er þu predikar³. Siðan leiddu þeir postolann heim til herbergis með kveiktum⁴ kertum ok lysandum skriðliosum, þvíat nattartimi var kominn, innleiðandi hann i⁵ borgina með miklum⁶ fagnaði, ok þar dvaldiz postolinn þria daga, lærandi þa ok semiandi til algjorrrar truar vars herra Jesu Kristi.

14. A einhverium degi þa er heilagr Andreas postoli geck leiðar sinnar með sinum lærisveinum, bar sva til, at einn blindr maðr kom i moti þeim kallandi ok sva mælendi: „Heyr, Andrea⁷ guðs postoli! Veit ek, at þu mátt gefa mer syn minn, en eigi vil ek fyrri taka syn, en þu byðr þeim sem þer fylgia, at þeir fai mer fie nockut, af hveriu ek megi fa mer nogliga mat ok klæði.“ Postolinn svarar: „Þetta er eigi manz raudd, er þessi mælr, helldr fianda, er eigi villdi, at guðs takn syndiz á honum⁸, at hann tæki sina syn.“ Siðan lagði hann hendr sínar yfir augu hins blindu manz, ok tok hann þegar syn sina lofandi guð. En er hann var klæddr herfilighum klæðum⁹, mælti Andreas: „Takið brott af honum þessi hin saurgu klæði ok gefit honum nýjan klæðnat.“ Siðan afklæddu þeir hann. Þa mælti Andreas, at hann skyldi taka slikt sem hann þurfti. Ok at alklæðnaði teknum for þessi maðr fra fundi postolans til sins heimilis lofandi ok dyrkandi guð ok hinn sæla Andrean postola.

15. 8 I þeirri borg, er Philippis er kollut, var sa maðr er Medias hiet, harðla ríkr at fie, grímmr ok harðbrystr. Son þessa ríka mannz la siukr með miklum vanmætti. Hann for á fund heilags Andree postola sva segiandi: „Heyrþu⁹ guðs maðr! biðr ek, at þu gerir heilan son minn, þvíat hann er miðk vanmegn at öllum likama.“ Ok er hann mælti þetta miðk gratandi, þa þerði postolinn kinnr hans ok augu af tarum ok grati sakir sins huggiðis, er hann matti ecki aumt sia, huggandi hann ok bliðkandi³⁵

1 [þeim þvílíka hluti talandum B. 2 sveinn B. 3 [a þann guð, er predikar heilagr A. guðs þionustumadr B. 4 tilf. B. 5 pris ok tilf. B. 6 þessum manni B. 7 tautrum B. 8 Af ríku manni Overskr. A.

9 Heyrande mik B.

með sinni hendi ok mælti: „(Styrkz þu¹, son minn, ok huggaz ok tru a guð, ok mun fyllaz þinn goðr vili.“ Síðan tok hann² i haund honum ok for³ til borgarinnar Philippis, ok er þeir geingu inn i borgarhlíð, rann i moti þeim einn gamall maðr biðandi með tarum hinn heilaga Andrean veita ser hialp [ok sonum hans⁴ treimr, hveria [fyrr nefndr: Medias hafði halldit langan tíma i myrkvastofu ok fíotrum fyrir nokkura mikla afgerð með sva harðri pinu, at fiellu sar a likami þeirra ok [funaði holldit⁶. Þa sneriz Andreas postoli til Mediam bonda sva segiandi: „Heyr, maðr, segir hann, þu biðr, at græðiz son þinn, en þu heldr i myrkvastofu ok baundum þa menn, er funa upp kvikir. Nu ef þu vill, ath guð heyri bænir þinar, þa leys þu fyrr fíotur af veslugum maunnum, til þess at son þinn leysiz af sinum krankdomi, þviat eks sie, at illzka su, sem⁷ þu fremr, gerir talman minum bænum.“ Þa fiell Medias til fota postolanum kyssandi þa⁸ sva talandi: „Ek skal senniliga leysa þessa .ii. menn or myrkvastofu ok aðra .vii., af hverium þu heyrðir ecki⁹ sagt, til þess at son minn fai sina heilsu.“ Þa bauð hann, at þessir allir væri [leystir ok¹⁰ leiddir fyrir postolann, ok sva var gert. En heilagr Andreas lagði sínar hendr yfir þa ok hreinsaði¹¹ sar þeirra ok gaf þeim fulla heilsu eftir þria daga liðna, leysandi þa sva or allri anaúð¹², gefandi þeim frelsi, ok foru þeir brott lofandi guð ok sælan Andrean. En á auðrum degi eftir þessa hluti gieck Andreas til hins siuka sveins¹³ sva segiandi: „I nafni drottins Jesu Kristz, þess er mik sendi hígat at lækna þinn siukleik, riss upp heill or þinni sæng.“ Síðan tok postolinn i haund honum¹⁴ ok reisti hann upp, ok þegar æ saumu¹⁵ stundu varð hann alheill¹⁵ lofandi guð fyrir veitta velgerninga. En hann¹⁶ hiet Philomedis ok hafði legið i kaur mattlaus .ii. vetr ok tuttugu. Þa tok allr lýðr at kalla sva segiandi: „Græð þu ok vara siuka menn, hinu agiæti guðs vin.“ En er hann¹⁷ heyrði akall lýðsins, mælti hann við Philomedem¹⁸: „Far þu til herbergia siukra manna ok bið þeim upp rísa i nafni vars herra Jesu Kristz, i hvers krafti þu ert heill

1 [Styrkstu B. 2 tilf. B. 3 foru B. 4 [sonum sinum B. 5 [þessi same B. 6 [funudu so þeira holld B. 7 er B. 8 og tilf. B. 9 fra tilf. B. 10 [tilf. B. 11 sva tilf. B. 12 og prisund tilf. B. 13 þar sem hann la i reckiunne tilf. B. 14 samri B. 15 heill gangandi og B. 16 þessi enn ungi maðr B. 17 postolinn B. 18 sveininn Philopendem B.

vortinn.“ Síðan¹ fór hinn ungi² madr um hus og herbergi siukra manna kallandi á nafn Jesu Kristz, og urdu allir heilir sinna sotta, með hverjum krankleika sem hverr var halldinn, og trudi allr borgarlydr á gúð, og færðu postulanum dyrligar gíafir bídíande hann kenna sér enn framár gúðlig bóðord. Enn postulinn predíkadi þeim sannan gúð, en ongvar þeíra gíafir þíggiandi, og urdu þeir skíott algíorvír í kristilígrí tru.

16. Eínnhverr audígr madr at fíarhlutum en fatekr at tru var í þeim herodum, er Andreas postulí kenndí kenningar, hann hafdí fíolda píonustumanna með sér. Eínn var sa hans píonustu-¹⁰ madr, er honum var míklu kærri en adrír, en sa var egífskr at kyne, hann tok ríðusott so harða, at hann andadízt nær á hinne somu stundu. Hans lanardrottinn harmadí míog dauda sveínsíns, farandi til fundar víť Andream postula, þvíat hann heyrdí marga dasamlíga hlutí af honum sagða. Hann fíell til fota postulanum¹⁵ og mæltí með tarum: „Því treystír ek, gúðs madr, at þú mátt gera alla hlutí þá er þú víllt. Sveínn mínn, sa er ek unna míkít, er nú daudr, og bíd ek, at þú farér til hus míns og gefér líf sveínenum.“ En er postulínn heyrdí þetta, þá fór hann til hans herbergís, og var þar fírír míkíll mannfíoldí. Þá taldí Andreas²⁰ postulí leínge tru fírír þeim, at þeir tæki heílsu andar sínna. Eptír þat snerízt postulínn til bænár, þar sem líkít lá, og mæltí: „Eg segi þíer, sveínn, rís upp þú í nafní drottíns Jesu Kristz og státt upp heíll.“ Þá reís sveínnenn þegar af dauda alheíll, og selldí Andreas postulí hann sínum lanardrottne. Þá toku aller²⁵ tru, þeir er þar voru víť stadder, ok skírduzt í nafní fodur og sonar og heílax anda og lofudu gúð og hínn heílaga Andream postula.

17. Síðan fór heílagr Andreas postulí til þeírar borgar, er Níchomedia heítír, og er hann nalgadízt borgarhlíden, þá fóru³⁰ menn út í motí honum úr borgum(!) með lík eíns ungs manz. Þar var og í fór með þeim fadír og modír sveínsíns með mycklum harme, so at fadír var studdr og upphalldínn af hondum sínna manna megandi varla gíora líkfylgíu síns sonar. Enn modír hrum af elli reyttí síg at lyktum lokum(!) kveínkande og so segiandi:³⁵ „Veí míer vesællí, er mínn alldr skal allt vera framleíddr á þánn tíma, at eg skal þánn víthunat ok þá bídstund hafa míns dauda at pínazt nú þegar af dauda sonar míns, og eru slígt þung aurlog.“

¹ Ok at aullum lyd dasamandum B. ² Her mgl. 2 Blade í A, der ere udfyldte efter B.

Og er þau kolludu gratandi þessa hluti og þessum lika fylgiande likinu, kom til heilagr Andreas postuli heyrandi þeira harm, og huggadi þeira söt sem margra annarra og mælti: „Bid ek, at þier segit mier, hversu at barzt um liflat þessa unga manz, er hann for so skiott fram af þessu lifi.“ Fadir hans og modir mattu aungu svara sakir harms og trega, en þionustumenn svara og sogdu, at (er) þessi hinn ungi madr hafdi verit staddr einn saman i nockuru litlu husi, komu at honum ovartt .vii. hundar storir, og redu þegar a hann og rifu hann i sundr og bitu til bana, og do hann af þessum harmkvælum. Og er heilagr Andreas postuli heyrði þetta, andvarpadi hann hatt og rendi augum til himens so mælandi med tarum: „Þat veit ek at sonnu, drottinn minn, at dioflar hafa um hann setit, þeir hinir somu sem ek burtt rak ur Nicea borg, og honum bana veitt. Enn nu bidr ek þik, hinn godgiarne Jesus, at þu reiser hann af dauda, at eigi fagni motstadligr ovin allz mannkyns af hans dauda.“ Sidan mælti hann vit faður sveinsins: „Hvad muntu gefa mier, ef ek giore heilan son þinn?“ Hann svarar: „Ecki hefi ek dyrligra til at gefa þier en son minn sialfan, ef hann ris upp af dauda til lifs af þinu bodordi.“ Þa retti heilagr Andreas postuli hendr sinar til himna og bad til guds a þessa lund og mælti: „Bidr ek þik, almattigr gud drottinn minn, at aptr hverfi aund þessa sveins til sins likama, at af hans upprisnu snuizt hann og margir adrir til þin at firirlatnum skurgodum, og verdi hans lifgíof til andarheilsu aullum villtum monnum, at eigi verdi*
du** ok mæltu: „Mikill er guð Jesus Kristus, sa er Andreas boðar. Þa toku feðgin sveinsins margar gíafir ok gersimar ok gafu syni sinum. En hann færði þær allar postolanum, hveriar Andreas postoli villdi með eingu moti þiggia, helldr skirði hann þann lýð allan, er i þeirri borg var, með fullri tru ok iatningu heilagrar þrenningar. En svein þenna hafði Andreas með ser til Macedoniam borgar kennandi honum hialpsamligan frobleik, ok gerðiz hann lærisveinn postolans.

18. Þa er heilagr Andreas postoli for veg sinn með siofarstraundu með mörqum lærisveinum sinum, þa barz sva at, at siorrinn kastaði upp fyrir fætr þeim liki einu klæðlausu með öllu. Postolinn varð glaðr við þenna atburð ok mælti: „Þat byriar at reisa þenna mann af dauda, at ver vitim, hvershattar maðr þessi

* Her er en Lacune i B; jvfr. ovenfor S. 332²⁰-332²¹. ** Her beg. atter A.

hefir verit, eðr hveria hluti uvin mannkynsins hefir moti honum framit.“ Síðan fiell heilagur Andreas til bænar ok bað til guðs. Eftir þat tok hann i haund hinum andaða ok lypti honum upp, ok lifnaði hann þegar. En er hann hafði eingi klæði, þa gaf Andreas honum kyrtil sinn ok mælti: „Seg þu mer tilstöðu ferðar þinnar ok alla atburði.“ Hann svarar: „Eingu mun ek þik leyna, hvat manna sem þu ert. Ek heiti Philopator, ok er ek son Sostrati gaufugs manz or Macedonia borg. Ek hafði nyliga komit af Italia heim til faður mins. En er ek var heim kominn, heyrði ek sagt fra kenningum þeim nyium, er eingi hafði fyrr heyrt þvilikar, þar með heyrði ek sagt fra storum iarteignum ok heilsgjöfum siukra manna, er nokkurr ukunnr lærifaðir gerði, sa er sik taldi vera lærisvein hins sanna guðs. En er ek heyrði sagða fra honum þessa hluti, fystumz ek hann at finna, þviat ek sætlaði, at hann myndi sialfr guð vera. En þa er ek sigldi með saurunautum minum, þa gerði at oss siohrið mikla með stormi ok storum bylgium, sva at skipinu kastaði undir oss ok hvelfdi, ok druknuðu wer allir fiorir tighir manna. En þess villdi ek nu æskia, at uppkastaði likum þeirra allra, er mer fylgdu, ok væri þeir ok lifgaðir af þer sem ek.“ En er hann hafði þetta mælt, þa horði hann a postolann ok hugði, at þar myndi kominn sa sami guð maðr, er hann hafði leita farit; hann fiell þa til fota postolanum ok mælti: „Veit ek at saunnu, at þu ert þionostumaðr hins hæsta guðs. Nu bið ek þik firir minum kumpanum, at þeir lifni af þinum verðleikum ok megí kenna sannan guð skapara sinn, þann er þu predikar.“ Þa tok heilagur Andreas fylldr af heilugum anda ath boða honum staðfastliga sanna tru. Hinn ungi maðr undraði miðk kenning hans. Síðan hieilt postolinn haundum til himins ok mælti: „Bið ek þik, drottinn minn, at þu synir mer lik þessarra manna allra, er tynduz með Philopatore, at þeir kenni þik sannan guð.“ En er hann hafði þetta mælt, þa sa þeir þegar lik allra þeirra manna, er tyndz höfðu, einu minnr en .xl. kasta upp her ok hvar a landit. Þa tok hinn ungi maðr at grata, ok allir þeir sem við voru staddir, ok fiellu til fota postolanum, biðandi at hann giæfi lif öllum þessum maunnum i guðs nafni. Philopator mælti þa: „Faðir minn sendi mik higat með miklum fiarhlut sakir goðs vilia fandi mer alla nauðsynliga hluti til ferðar. En ef hann spýrr misfarar minar, þa mun hann lasta guð þinn ok hafna kenningu þinni. En ei villdi ek, at sva vyrði.“ En er þeir grietu allir, þa bað postolinn, at þeir skyldi saman safna likunum,

þviat þeim hafði dreift upp kastað. Ok at þeim saman komnum i einn stað mælti Andreas við Philopatorem: „Hvern vill þu fyrstan láta uppreisa?“ Hann svaraði: „Gnaram fostbroður minn.“ Þá fiell Andreas a kne ok hieilt haundum til himna ok bað leingi með tarum til guðs ok mælti: „Heyrðu, Jesu hinn goðgiarni guð! Reis upp þu þenna hinn dauða, er fostraðr hefir verit með Philopatore, at hann við kenniz þína dyrt ok lofiz nafn þitt af öllum lyðum.“ Þá reis Gnara upp þegar, ok undruðuz allir þessa iarteign, er við voru staddir. Eftir þat steypiti postolinn framm sinum bænum með tarum firir sierhveriu liki hinna dauðu ok mælti: „Bið ek þik, drottinn Jesu Kriste, at þessir menn allir risi upp af dauða, er druknat hafa i siofardiupi.“ Síðan bauð hann, at lærisveinar hans tæki i haund serhverium hinum dauða ok mælti sva: „Lifgi þik Jesus Kristus son guðs lifanda.“ Ok er þeir gerðu sva, þa lifnuðu allir þessir áttian ok .xx., ok dyrkuðu sannan guð ok mæltu: „Einn er guð drottinn, ok eingi er þer likr.“ Síðan voru þeir allir skirðir af Andrea. Eftir þat beiddi Philopator postolann at fara til Macedoniam ok kristna fauður hans ok allan lyð þeirrar borgar, hvat er heilagr Andreas gerði, eftir því sem hann var beðinn, ok lofuðu allir lyðir allzvaldanda guð, þeir sem heyrðu sva dasamligar iarteignir.

19. Þessu næst segir latinubokin, at hinn heilagi Andreas postoli ok astvin drottins kom til þeirrar borgar i Achaia heraði, er Patras heitir. I þeirri borg var iarl, sa er Egeas hiet, hann hafði firir litlu þat ríki tekið eftir þann iarl, er þar hafði andaz, er Lisbius hiet. En er Andreas postoli var i borgina kominn, þa geck til hans kona nœckur, su er Effidima hiet, hon var kristin ok hafði tekið tru af predikan Sosie, er einn var af Kristz lærisveinum. Hun fiell til fota postolanum ok mælti: „Heyrþu Andrea postoli! Fru min Maximilla iarls kona biðr, at þu komir til hennar, þviat hun hefir riðusott mikla, sva at hun er nærr at bana komin. En hun villdi giarna heyra kenning þína. En iarlinn bondi hennar stendr firir reckiunni gratandi með brugðnu sverði, þviat þegar hun andaz, ætlar hann at leggja sik i gegnum.“ Síðan geck Effidima firir postolanum til herbergis, er fruin la i. En er hann sa iarlinn hallda a brugðnu sverði, þa mælti hann við hann: „Ger þu þer ecki illt, iarl, helldr varðveit þu sverð þitt i eliðrum, þviat koma mun su tíð, er þu munt við oss deila ok moti beriaz.“ En iarl skildi eigi, hvat postolinn sagði, ok gaf honum rúm at ganga til reckiunnar. Þá fiell postolinn til bænar ok tok i haund

Maximille, ok þegar sveittiz hon aull, ok síðan varð hon alheil. Postolinn bauð þá, at henni skyldi gefa fæzlu. En iarlinn færði honum hundrað silfrs. En Andreas villdi eigi til sia ne þiggja. Síðan for iarlinn brott or borginni eyrinda sinna. En Maximilla tok tru ok skirn af Andrea, ok unni hon bratt mikit guði, ok tok ; hon at hallda hreinlifi ok þiona guði alla æfi síðan, meðan hun lifði. En sa er setta hefir piningarsaugu sæls Andree postola, byriar prologum með þessum orðum.

20. Kennimenn ok klerkar allra kirkna ok borga Achaielandz gera qllum kristnum maunnum, þeim sem byggia um allan heim 10 i austri ok vestri, i suðri ok norðri i Kristz nafni skipaðir, kunniga pisl ok lifat hins heilaga Andree postola, hvat er wer sam varum augum. Friðr sie yðr qllum, er truit á einn guð i algjörri þrenningu, sannan guð fauður ugetinn ok usyniligan, ok a eingetinn son hans drottin varn Jesum Kristum, sa er pindr var firir hialp ok 15 heilsu allrar veralldar, ok á helgan anda af hvarumtveggia frammfaranda feðr ok syni, huggara ok lysara allrar almenniligrar kristni, ok þenna fauður truum wer almatkan, sá er gat af ser sannan son eingetinn. Vær truum ok sannan guð helgan anda af feðr ok syni frammfaranda. Ok þessar þriar personas dyrk- 20 um wer einn guð i þrenningu ok þrennan i einingu, uskiptiligan ok ousmæðiligan i einni undirstöðu, en þrennr i personis. Þessa tru namum wer af heilugum Andrea postola drottins vars herra Jesu Kristz, þviat wer sam pisl hans ok heyrðum kenningar hans ok firir því megu wer sannliga fra segia, sva sem wer skulum firir yðr skyra i fylgianda efni.

21. Heilagr Andreas postoli kristnaði allan lyð i borginni Patras, síðan hann hafði grædda Maximillam af riðusott, sem fyrr segir. En eftir þat for hann um aull heruð Achaiæ predikandi firir lyðnum guðs orð, gerandi miklar ok margar iarteignir i nafni vars herra Jesu Kristz, ok sneyri hvern dag mörqum flokkum fra skurðgoða villu til truar ok miskunnar lifanda guðs; dauðum gaf hann lif en blindum sion, ok rak diöfla fra oðum maunnum, hreinsaði hann líkþra, heyrn gaf hann daufum, en mal mallausum, græðandi allar sottir eigi með grasadryckium eðr iarnaskurð, ok 31 eigi með nokkurum líkamligum lækningum, helldr með orði einu saman ok krafti heilags anda. Ok þá er þessu hafði frammfarit um tima, þoldu blotbyskupar eigi, er þeir sa hversdaghlíga niðrbrot sinnar villu, niðrfall ok auðn sins fiarafla, er þeir toku firir sina þionostugerð við skurðgoðin. Þa skutu þeir saman fie miklu 40

ok gafu iarlinum Egea, er fyrr var nefndr, ok mæltu við hann: „Síðan er Andreas postoli kom til landz þessa, lætr hann eingan mann hallda laug konunga varra ne landzriett ok eigi færa fornir guðunum, þviat hann eyðir alla þeirra gaufgan. Firir þvi gefum 5 wer þer fie þetta, til þess at þu hneckir honum ok lata(!) hann ei umæddan undan ganga pislum ok dauða.“ En þott iarlinn hefði sieð ok heyrt takn ok iarteignir, þær er Andreas postoli gerði, þa er hann græddi Maximillam konu hans, ok margar aðrar, með þvi at hon hafnaði, síðan er hun tok skirn, samfaurum við hann, 10 ok þo mest sakir fiegirni ok illzku sinnar, þá tok hann við fie þessu, ok bað hann handtaka Andrean postola sina þiona ok leiða firir domstol sinn.

22. Eftir þetta for Egeas til borgarinnar Patras ok tok at nauðga kristna menn til skurðgoða villu ok fornfæringa við guðin. 15 En Andreas efði kristinn dominn, hvar sem hann for. Ok er hann frietti til gerða iarlsins, þa gieck hann i mot honum ok mælti: „Þat byriar þer, iarl, með þvi at þu ert domandi manna, at kennaz við þinn domara, þann sem a himni er, ok gaufga sannan guð, þa er þu kennir hann, ok snua hug þinum fra skurð- 20 goða villu, þviat þau eru eigi guð helldr diöflar.“ Egeas mælti: „Ert þu Andreas, sa er niðr brytr hof goða varra ok teygir menn til þeirar nybreytni drambsamligs atrunaðar, er Romaborgar höfðingiar buðu með aullu at eyða?“ Andreas svaraði: „Ek er sa er boðar sannleiks orð drottins vars Jesu Kristz, at menn hverfi fra skurðgoðum manna haundum(!) ok dyrki sannan guð ok lifanda, þann sem skapaði alla hluti, at þeir frialsiz fra eilifum dauða, þviat sialfr sannleikrinn Jesus Kristr mun þeim fulltingh veita, er 25 trua vilia saunnu.“ Egeas mælti: „Hvat er hit sanna?“ Heilagr Andreas svaraði: „Sannleikr allr er sa himni, þaðan sem upp rennr lios, þat er brott rekr aull villumyrkr. En þer megit eigi sia liosit, þviat þer ætlið tre ok steina guð vera. En Romaborgar höfðingiar vissu ei enn, at sannr guðs son, sa er kom til hialpar 30 öllu mannkyni, sagði likneski þessi eigi guð vera helldr hina verstu diöfla ok uvini allz mannkyns, þa er þess fysa hvern mann, at guð reiðiz þeim. Ok þa er guð styggiz við mennina, snyz hann fra þeim ok vill ei heyra bænir þeirra, ok verða þeir þa herteknir af diöfli, sviknir ok spottaðir, allt þar til er þeir fara út af sinum likamum sekir ok noktir *

40 * *Hér manglar et Blad i A; jvf. ovenfor S. 337^a-338^b.*

Andir spilltuz þa er hinn fyrsti maðr leiddi dauða yfir mannkynit fyrir girndartrie, ok fyrir því var nauðsynligt því sama mannkyni, at sa hinn sami dauði, sem inn hafði geingit fyrir girndartrie, væri brott tekinn fyrir pislartre. En fyrir því at hinn fyrsti maðr var skapaðr ur hreinni iorðu, sa er leiddi syndina yfir heiminn, fyrir boðorða brot, þa var nauðsynligt, at fra hreinni meyiú fæddiz sannr maðr, fyrir hvern er son guðs, sa er skapat hafði fyrsta mann, endrbætti mannkynit til eilífs lífs, þess er hann hafði tapað fyrir Adam ok Evo, ok með krossstrenu ræki hann brott girndartreið. Ok þa er hann ríetti ut hendr sínar æ krossinum² fyrir oftakiufullar hendr varar, þa tok hann gallbeiska fæzlu fyrir [bannaða fæðu girndartres³, ok tok hann á sik dauða varn, at hann gæfi oss⁴ uðauðleik sinn.“ Egeas mælti: „Þessi orð matt þu segia þeim, er þer trúa. En ef þu [vill eigi gera minn vilia; at færa fornir goðum almatkum, þa mun ek lata festa þik æ⁵ kross, þann er þu lofar.“ Heilagr Andreas svaraði: „Einum saunnum ok almatkum guði fornfæri ek hvern dagh, eigi reykelisreyk ne kíot beliandi griðunga⁶ ne hafra bloð, helldr ufleckat lamb á altari hins heilaga kross. En er allr lyðr ríetttruaða⁷ manna hefir etið hold ok druckit bloð þessa lambs, þa er þat⁸ sama lamb alheilgt ok lifanda, þat er sæft var, ok er þat þo sannliga sæft ok⁸ hold þess etið ok bloð druckit af lyðnum, allt eins er þat senniliga heilgt ok uskatt, ufleckat ok lifanda, sva sem ek sagði.“ Egeas mælti: „Hversu ma þetta verða?“ Andreas svaraði: „Ef þu vill vita, hversu þetta ma verða, þa giorðz þu¹⁰ lærisveinn hins sanna, at þu megir nema þat er þu spyrr.“ Egeas mælti: „Ek mun heimta með pislum af þer kynning þessa hlutar.“ Andreas svaraði: „Undra ek þik hygginn mann fallit hafa i sva mikla heimsku, at þu ætlar þik með ognuð eðr kvøluð heimta munu af mer kynning guðliga stormerkia. Heyrðir þu takn kross-¹⁰ ins ok heyrðir þu stormerki fornarinna, ok ef þu truir Jesum Kristum son guðs vera sannan guð ok sannan mann, þann er krossfestr var af Gyðingum, þa mun ek segia þer, með hverium hætti lamb ma lífa heilgt ok uskatt⁹ i ríki sínu, þat er sæft er ok etið.“ Egeas mælti: „Hversu ma lamb lífa heilgt i ríki sínu,¹⁵ með því at þat sie drept ok af öllum lyð upp neytt, sem þu segir?“ Andreas svaraði: „Ef þu truir af öllu hiarta, þa mattu þat vita.

1 Her beg. atter B. 2 [heck a krossinum, retti hann ut sínar hendr hrelnar B. 3 [seta fæðu bannads tres B. 4 tilf. B. 5 [lætr eigi at mer B. 6 gradunga B. 7 ríetttruandi B. 8 senniliga tilf. B. 9 eakadad B. 4

En ef þu truir eigi, þa verðr þu þess alldri viss.“ Þa reiddiz iarlinn ok liet setia postolann i myrkvastofu ok mælti: „A mörgin skal ek hann ath fullu reyna.“

23. Þa er heilagr Andreas var byrgðr i myrkvastofu, þa kom fioldi heraðslyðs: til hans, ok villdu drepa Egeas iarl en briota upp myrkvastofuna ok leysa postolann. En sæll Andreas taldi fyrir þeim með þessum orðum: „Eigi skulu þer, bræðr minir, snúa friði vars herra Jesu Kristz i diöfuliga styriöld, þviat drottinn syndi oss alla þolinmæði, þa er hann var til pislar selldr², eigi kallaði hann ne þrætti, ok eigi nokkurr heyrði raudd hans æ strætum. Hafi þer hlið ok hægan frið, ok talmit eigi mina pisl, helldr veri þer bunir sva sem [guðs kappar³ at standaz ognir ok pislir með uskelfdum hug, ok stigit yfir likamligar pislir fyrir sanna þolinmæði. Ef ognir ok pislir eru hræðiligar, þa eru þær hræðiligar er sva byriaz upp, at eingan hafa endann, þviat mannligr otti er likr reykr, rennr upp skiott ok eyðiz þegar. Þessa heims pislir eru annattveggia liettar ok litlar, ok ma auðvelliga standaz, en ef þær eru þungar [ok usigranligar⁴, þa liða bratt ok tekr brott lifit; en annars heims pislir eru eilifar, þar er æ kvöl ok kveinkan⁵, sut ok gratr án enda, til þessarra pislra óttaz Egeas iarl eigi at fara. Veri þer helldr bunir til þess at koma til eilifra⁶ fagnaða fyrir stundligar pislir, þar er iafnan megir þer fagna; iafnan blomgaz, iafnan rikia með guði at eilifu.“ Þessa hluti ok þessum lika taldi Andreas postoli fyrir lýðnum alla nött i gegnum styrkiandi þa sva i guðs ast ok otta allt til lysingar.

24. A qðrum degi miok snemma sendi Egeas iarl sina þiona biðandi þeim at leiða Andream fyrir sinn domstol. Ok er hann var þar kominn, mælti Egeas við hann: „Þat ætlaði ek, at þu myndir á þessi nött hafa kallat hug þinn brott fra heimsku þinni ok fra lofi Kristz þins, at þu megir hafa lifs fagnat með oss, þviat heimskligt er at vilia sialfkrafti⁶ fara til pislar krossins ok senda sialfan sik i elld ok loga ok haðuligan dauða.“ Heilagr Andreas svarði: „Hafa mætti ek fagnað með þer, ef þu tryðir Kristi ok hafnaðir [fágan skurðgoða⁷, þviat Kristr sendi mik til þessarra herða at safna honum til handa mörpum lýð.“ Egeas mælti: „Fyrir því skyllda ek þik til gaufgunar við goðin, at þeir lýðir, sem þu hefir svikit, firirlati [þarflausa kenning þina⁸ ok færi þegar

1 hieraðslyða B. 2 leiddr B. 3 [guð skapari B. 4 [mgl. B. 5 kveinan B. 6 sialfviliandi B. 7 [skurgodinn B. 8 [þarfleysu kenninga þinna B.

fornir goðunum, þviat eingi er su borg i öllu Achaialandi, at eigi sie eydd hof goðanna ok niðrbrotin. Nu átt þu at endrbæta gaufgan goðanna, at þau megi sættaz við þik, en þu sier staðfastr i varri vináttu. En ef þu gerir ei sva, þa mun ek lata þina þik mörgum þislum ok síðan festa þik á kross, þann er þu lofar.“⁵ Andreas svarar: „Heyrþu dauða son ok elldibrandr [þinn til: eilífa bruna! Heyrþu mik þionostumann² ok postola drottins Jesu Kristz! Hingat til hefir ek miukliga mælt við þik um sanna tru, at þu mættir verða viðtakari skynsemdar ok verndari sannleiks, hafnandi hegomligum skurðgoðum, en dyrka sannan guð,¹⁰ þann sem³ á himni er. En allz þu staðfestiz i þinni svivirðligri villu, harðnandi sva i þinni utru, at þu hyggir mik munu hræðaz ognir þinar, þa haf frammi allar [þær þislir, sem⁴ þu hefir mer sætlað, þviat þvi þægari verð ek guði konungi minum, sem ek staundumz⁵ fleiri þislir fyrir hans nafni.“ Þá liet Egeas þenia¹⁵ heilagan Andream milli tveggja tria ok binda ok beria með⁶ svipum. Ok þa er kveliarar höfðu gert honum .vij. lotur með mikilli grimd, þa liet iarlinn hann ofvan taka ok leiða fyrir sik, ok mælti: „Hlyð þu mer, Andrea, ok rað sialfum þer heilt, at ei sie leingir þinu blóði ut steypit. En ef þu gerir eigi sva, þa mun ek þik¹⁴ lata deya á þislartrie krossins.“ Andreas svaraði: „Ek er þionostumaðr kross Jesu Kristz, ok skal ek þvi framarr sækia sigrmark⁷ krossins en hræðaz⁸. En þu munt mega forðaz eilífar kvalir, þær sem³ þer eru firirbunar, ef þu truir á Jesum Krist, síðan þu hefir reynt staðfesti minna, þviat ek hræðumz af þinum dauða, en ek sturlumz eigi af þisl minni, þviat hon⁹ er eigi leingri en eins dags. tveggja eðr þriggia, en þin þisl ma eigi endaz eftir þushundrat vetra. Þvi lát þu af at auka þer kvalir ok kynda þer [eilífan elld¹⁰.“ Egeas mælti: „Hverf þu brott af heimsku þessarri ok spill ei fyrir þeim, er aðr lífa vel.“ Andreas svaraði: „Drottinn minn Jesus Kristr bauð mer ath lata eigi af at boða staðfastliga hans orð ok syna villtum maunnum sanna iðran.“ Egeas mælti: „Heit þu mer þvi at lata af þessi þarfleysu ok drambsamligri kenningu, elligar mun ek lata drepa þik illum dauða.“ Andreas svaraði: „Eigi at eins er ek þinn til bana, helldr ok at þola allzkyns þislir, fyrr en ek lata af guðligum kenningum.“ Þá reiddiz Egeas ok bauð ath krossfesta skyldi

1 [mgl. B. 2 guðs tilf. B. 3 er B. 4 [þislir þinar, þær er B. 5 stend B. 6 storum tilf. B. 7 sigrmarks(!) B. 8 eigi tilf. B. 9 min þisl B. 10 [sialfum eilífan loga B.

heilagan Andrean [sva firirsegjandi kveliarum¹, at þeir skyldi binda hendr hans ok fætr æ krossinum ok þenia hann ut sva sem i stagli en negla hann eigi, sva at hann dæi skiott, heldr at hann pindiz langri kvöl.

5 25. En er kveliarar² leiddu sælan Andrean til krossfestingar, þa safnaðiz saman margr lyðr kallandi ok sva segjandi: „Hvat gerði þessi hinn ríettlati vinr guðs ok manna til þess, at hann sie [til krossfestingar leiddr³.“ En heilagr Andreas bað lyðinn, at eigi skyldi þeir talma písl hans, ok for hann glaðr ok fagnandi
10 til písla eigi aflíettandi guðs kenningum. En er hann⁴ kom til þess staðar sem krossinn var firirbuinn, ok hann sa [til hans um langt⁵, þa kallaði hann með mikilli rauddu sva segjandi: „Heill þu kross, sem⁶ helgaðr ert af Kristz likama ok skryddr af hans limum sva sem gimsteinum⁷, þu stendr leingi ok hviliz sva sem
15 mæddr biðandi min, ok veit ek þik firir vist af því fagna, ok fer ek firir því⁸ fagnandi til þín, þvíat ek kenni þinn leyndan hlut, firir hveria sauk þu biðr min; tak þu við mer, hvern þu girniz, þvíat ek fann fýsiliga þína asionu, þvíat ek sie þann fagnat i þer, sem⁶ mer er firirheitinn af guði. Heyr þu, heilagr kross, tak þu
20 við mer litillatun⁹ firir guðs skyld, ok sent mik til drottins Jesum Kristum. Aðr en varr herra stigi upp æ þik, þa hafðir þu hræðzlu af iarðligum maunnum, en nu eignaz þu himneska ast af ríett-truadum maunnum, ok framarr öllum aheitum tekr þu við mer, þvíat þu veitz, hversu mikla fagnaði þu hefir i þer ok hversu
25 haleitar gíafir [mer eru¹⁰ firirbunar. Auruggr ok fagnandi kemr ek til þín, til þess at þu takir glaðr við mer lærisveini þess, er hieck á þer, þvíat ek var íafnan unnandi þer, ok ek fýstumz þik at faðma. Heyr þu, hinn goði kross, er tekið hefir alla fegrð ok þryði af limum drottins, leingi hefir mik fýst til þín, ok þik hefir
30 ek athugasamliga¹¹ elskat ok an aflati þín leitað, ok nu um síðir þik með heitum hug fundit firirbuinn, tak þu mik fra maunnum, ok gíallt mik meistara minum, at firir þik taki hann við mer, er mik leyrti æ þer.“ En er hann [mælti þetta¹², afklæddiz hann ok seldi kveliarum klæði sín. En þeir [geingu til ok festu hann æ
35 krossinn ok¹³ bundu með reipum hendr hans ok fætr¹⁴, ok allan líkam hans þaundu þeir, sva sem þeim hafði boðit verit. En .xx. þúsundir manna stoðu hia krossinum, ok var i þeira¹⁵ líði broðir

1 [og sagdi kvölurum B. 2 kvalarar B. 3 [krossfestir B. 4 heilagr Andreas B. 5 [krossinn B. 6 er B. 7 gimsteinn B. 8 þínar sakir B. 9 mgl. B. 10 [tílf. B. 11 sannliga B. 12 [hafði þetta mælt B. 13 [mgl. B. 14 og gengu til og reistu krossinn tílf. B. 15 þessu B.

Egea, sa er Stratokles hiet. En hann kallaði með öllum lýð, ok tauldu rangan dom, þann er heilagr guðs vin var pindr. En sáll Andreas postoli styrkti lýðinn ok hiortu riettruðra manna eggjandi alla til þolinmæði, kennandi þeim þat, at litls eru verðar þessa heims pislir til samvirðingar við eilifa amban haleitra s himinrikis fagnaða.

26. Eftir þetta for allr lýðr með kalli miklu til husa iarlísins¹ sva segiandi: „Heyr iarl, hvert er þetta doms atkvæði? Illa dæmdir þu, grimman urskurð gaft þu, rangir eru domar þínir. Hvat gerði þessi maðr illt, hvat gerði hann rangliga? Sturlaz ok² skelfiz oll borg vár, allir wer munum deyja. Glata þu eigi borg varri, er nu er aull i ugleði. Veit þu oss riettlatan mann, giallt þu oss helgan mann, drep þu eigi guðs vin³ heilagan ok raðvandan, pryddan goðum siðum, goðan lærifauður, mildan, hogværnan, skynsemðar fullan; eigi skyldi hann þessa hluti þola, helldr lat þu⁴ oss taka hann af krossinum, þviat hann hefir nu ij. daga æ honum⁵ verit ok predikat⁶ oss sannleiks gautu ok nauðsynliga hluti, ok fæðir⁶ hann hiortu vár með sinum kenningum. Gefðu oss helgan mann, at ver lifim, leystu skirlifan mann, ok mun allt vart [folk ok⁷ fostrland vera i friði. Gef þu upp vitran mann, ok munu öll heruð Achaielandz [wera i friði með sinu folki⁸.“ Egeas dvaldi ath hlyða lýðnum ok villdi eigi leysa postolann af krossinum. Þá reiddiz lýðrinn og villdi⁹ vega iarlinn. En [hann hræddiz¹⁰ þa ok hiet ath leysa Andrean upprisandi [ör sinu sæti¹¹ ok for með lýðnum.

27. En er heilagr Andreas sa Egean, mælti hann til hans: „Til hvers komt þu higat[, Egea? Ef þu vill¹² trua a Krist, þa mun¹³ þer upplukaz miskunnargata¹⁴, sva sem ek hiet þer; en ef þu kemr til þess eins¹⁵ at leysa mik, þa mun ek vist eigi meganiðr setiaz af þessum krossi, meðan ek er lifandi i likama, þviat¹⁶ ek sie nu konung minn, ok nu lyt ek honum, ok nu stend ek i hans augliti. En ek harma þina vesolld, þviat buinn biðr þin eilífdaði. Renn þu nu, vesæll¹⁶ maðr, meðan þu matt, at eigi takir þu þa at vilia, er þu matt eigi.“ Þá geingu kveliarar¹⁷ til, ok mattu með eingu moti snerta krossinn með sinum haundum.

1 þa tilf. B. 2 allir samt kallandi og tilf. B. 3 astvin B. 4 krossi B.
5 firir tilf. B. 6 sedr B. 7 [mgl. B. 8 [myskunn fa B. 9 villdu B.
10 [Egeas ottadizt B. 11 [af stolinum B. 12 [nema þu vilir B. 13 firir
tilf. B. 14 myskunnardyr B. 15 hingat B. 16 vesall B. 17 kval-
arar B.

Siðan foru til aðrir at öðrum at leysa postolann¹, ok mattu eingir², þviat hendir þeirra ok armleggir skulfu ok stírnubú³. Þá kallaði snell Andreas á guð með mikilli raudð sva segiandi: „Lat þu mik eigi þionostumann þinn, drottinn Jesu Kriste, leystan verða, þar sem firir þitt nafn hangir ek á krossinum. Lat þu eigi, drottinn, mik [atferðaz milli likamligra⁴ manna, þviat ek staðfestumz nu i þinum leyndum hlutum. Lat þu mik eigi, drottinn, lægðan verða af s dauðligum manni, með því at firir kross þinn kenda ek mikilleika þinnar dyrðar, heldr tak þu við mer, meistari minn Jesu⁵ Kriste, sa er ek elskaði, hvern ek sa ok ek kenda, þer helld ek, ok þik girnumz ek at sia ok með þer at vera. Tak þu við mer, herra Jesu Kriste goði⁶ lærifaðir, ok lat mik eigi leystan verða af þessum krossi, aðr en þu tekr aund mina til þin.“ En er hann hafði þetta mælt, þá kom lios mikit yfir hann af himni sva sem⁷ eldding at öllum asiandum, ok skein umhverfis hann með sva mikilli birti, at eingi mannlig augu mattu sia postolann firir liosinu. En er þetta hit mikla lios hafði yfir honum verit miðk sva halfa stund dags, þá andaðiz heilagr Andreas postoli ok for til guðs með liosinu brott hverfandi fra þeirra augum. En Maximilla hin gaufgazta fru⁸, su er elskaði hreinlifi ok heilagleik, tok með allri vegsemd likama postolans af krossi, smyriandi með dyrðligum⁹ smyrslum, ok grof siðan i sæmiligum⁹ stað. En Egeas iarl var gripinn af diðfi á veg, aðr¹⁰ hann kiæmi¹¹ til herbergia sinna, ok var kvaldr af uhreinum anda i augliti allz lyðs, ok do þar braðum dauða. En broðir hans¹² Stratocles fylgdi [likama Andree¹³ forðandiz alla hneyking. Ok er hann sa þessa hluti, sem gerðuz, þá villdi hann ecki nyta ser af öllu¹⁴ gozi Egee broður sins ok mælti: „Firirfariz¹⁵ allt þat er þu attir, Egea, en mer vinnr¹⁶ þaurf einn drottinn minn Jesus Kristr, þann er ek viðkendiz¹⁷ firir Andrean hans postola.“ En sva mikil ogn ok hræzla gerðiz yfir öllum otruaðum maunnum, at eingin var eftir i borginni ne i aullu Achaia¹⁸, sa er eigi tryði á guð græðara varn Jesum Krist, sa er öllum vill hialpa ok leiða til sannleiks kynningar ok sinnar miskunnar, honum sie vegr ok dyrð, sæmd ok s æra per eterna secula, amen.

1 af krossinum tilf. B. 2 eigi B. 3 piprudu, er til gengu hann at leysa B. 4 [ferdazt hedan af midal heilagra B. 5 Egea tilf. B. 6 godr B. 7 kona B. 8 dyrðligum B. 9 hinum sæmiligasta B. 10 en tilf. B. 11 heim tilf. B. 12 Egee B. 13 [like postulans B. 14 fo og tilf. B. 15 með þier tilf. B. 16 alla tilf. B. 17 viðkennizt B. 18 lande tilf. B.

28. En síðan er hin raðvanda fru Maximilla hafði [íarða latíð¹ líkam signaðs² Andree postola í virtuligu³ leiði, sem fyrr segir, þá veggamaði⁴ hun síðan legstaðinn geymandi hans með allri sæmd ok virðing, sem hun kunni framaz, boðandi⁴ þær iarteignir, er drottinn Jesus gerði í þeim stað fyrir verðleika síns⁵ kæræ postola, biðandi an aflati þenna hinn sælazta guðs astvin, at hann virðiz at vera hennar minnigr⁵ fyrir guði í sinum bænum. En sva dasamlig takn verða við hans legstað, ath þat⁶ færr eingi tunga talið, ok ei er þat undarligt, þviat sva er skrifvat, at or hans steinþro flytr fram himnamiðl⁷ líkt hinu biartazta hveiti, ok¹⁰ þar með rennr framm hit skærasta⁷ viðsmiör ur því sama leiði. Ok⁸ af þessum stórtaknum mega bygðarmenn þeirra heraða marka, hvilik arferð [vera mun⁹ hver missari frá öðrum í [nalægum sveitum¹⁰, þviat sum missari synaz þessi takn unógligarr framm flíota, ok gefr iörðin þa minna avöxt af ser ok [verðr litil arferð¹¹,¹⁵ en þa er nogliga flytr viðsmiorit eör himnamiðlit¹² or leiðinu, þa gefr iörðin avöxt nogan af ser, ok er þa mikít ar um aull¹² herut. Ok sva er sagt, at stundum veitiz þetta takn sva nogliga, at viðsmiorit¹³ flíoti allt framm a miðt kirkiugolfit¹⁴, þeirar er giör var yfir hans leiði honum til dyrðar ok gósganar ok vigð¹⁰ guði ok hinum heilaga Andree postola.

Nu er yfir farit saugu hins signaða Andree skyndiliga, eftir því sem wer haufum á bokum fundit fra lífi hans ok iarteignum. Ok þott eigi sie hans saga her leingri¹⁵ rituð, þa verða þar íafnan allzkyns takn allt til þessa dags, sem hann hvilir at líkama, ok¹⁵ hvervitna annars staðar um viðerni veralldarinnar af bænum ok verðleikum¹⁶ hins agætæ Andree postola sva mörq, at eingi maör ma þau tina eör lesa æ einum degi. Sækium nu æ þessum [timum ok¹⁷ öllum öðrum einkannliga þenna¹⁸ blezaða guðs postola Andream at trausti ok arnaðarorði, ok biðium þess, ut hann þiggi¹⁰ oss til handa af guði alla þa hluti, er hann sier at wer þurfum mest¹⁹ at þiggia bæði þessa heims ok annars. Fysumz nu, goðir menn, af öllu hiarta²⁰ lofa ok dyrka, virða ok veggama hinn sæla Andream postola á hans hatíðardeghi, sva sem wer kunnum

1 [íardat B. 2 hins heilaga B. 3 hinu virtuligazta B. 4 og let skrifa 35 B. 5 minnigr B. 6 þau B. 7 skirasta B. 8 þar tilf. B. 9 [muni verða B. 10 [þeim herodum og so víða annarstaðar um heimenn B. 11 [er þa litit arferdi B. 12 lönd og tilf. B. 13 þetta hit helga viðsmior B. 14 kirkiugolf B. 15 lengr B. 16 þessa tilf. B. 17 [degi og tíma og a B. 18 enn tilf. B. 19 af honum tilf. B. 20 at tilf. B. 40

framaz oss til friðar ok farsælu, [at hann arne oss af guðe drottne vorum Jesu Kristo þat, sem oss er nauðsynligast fyrir sal ok lif: en almatkum guði drottin varum Jesu Kristo til lofs ok dyrðar, þeim er með feðr ok heilugum anda lifir ok ríkir einn guð
 5 í þrenningu um allar [veralldir veralda².

Af byskupi einum.

Byskup einn merkiligr maðr sat í borg nœkurri, þótt wer hafim eigi fundit með eignarnafni, hverr sa staðr var. Hann var í mörgum hlutum merkiligr maðr ok frabærilig persona, guðhræddr
 10 maðr ok olmosugiarn. Þat er af honum greint milli annars hans siðferðis, ath næst heilagri guðs móður tignaði hann Andream postola framm yfir aðra guðs vini, hiełlt hann hans messudag hit hæsta festum í kirkiunni, en hit rikazta hof í sinni haull með dyran kost. Nu berr sva til í nœkurum árgang ríett upp a
 15 hatíðisdagh sialfs Andree, sem herra byskup er í kirkiu kominn ok sætlar skryðaz til messu, at ein faugr fylgd kemr ath kirkiunni, er þar iungfru ein formaðr. Geingr hon þegar firir byskupinn, fellr á knie ok heilsar upp a hann miðk hæferskliga, hneigir sik at honum diarfíga, sem hann sat firir, ok segiz vilia gera iatning
 20 sina firir honum sialfum æ sva dyran dag. Byskupp ferr undan, segiz hafa skipat penitenciarium kirkiunni at heyra skriftamal, leysa ok binda með guðs miskunn sva framarlíga, sem sialfr hann siti yfir, ok því visar hann henni af ser, sva ok firir þa skynsemd, at messutími var kominn. Hun fylgir upp teknu, segiz við eingan
 25 skriftaz skulu at sinni utan við sialfan hann, felr ok upp a hann alla abyrgð, ef hon andaz uskriftuð, „eðr hvat, sagði hun, syniz þer ríettviss ok viliugr at hialpa þurfandum, ef þer skipit yðr sva uskaplíkan sialfum guði, sem spamaðrinn sagði af honum: Respexit in orationem humilium et non sprexit precem eorum.“ Þat segir
 30 sva: leit guð bænir ríettlatra, ok eigi hafnaði hann orð þeirra. Hvat leingra, þar til þrystir hon byskupi með kloksamligum greinum ok miukum malum, at hun hefir sitt mal. Vinnr hon sva sitt verk með yfirbæriligri sníłld ok alitligri undirstauðu, at byskupsins hugr hnigr nœkut sva firir eftir manz natturu, ok því byðr
 35 hann henni í boð sitt um daginn. Sem guðs embætti er fagrlíga endat, geingr byskup í hall sina, skipar hann fruinni sæmilígan sess, er þar eftir vana agiæt veitzla með dryck ok dyran kost.

¹ [sílfr. B. ² [alldir veralldar Amen B. Den følgende Legende mangler i B.

Nu sem þa liðr daginn ok menn geraz vel reiknadir, verðr sva undarliga moti vana, at allt þetta samsæti ryfz brott af hollinni, sva at um síðir verðr eigi fleira eftir en byskupinn ok fruin ok einn borðklerkr, er hieilt kefi fyrir þeim. Ok sem þann veg fatt er um byskupinn, yrkir hann á fruna til gleði. 5 En þar kemr at moti skreyttr malshattr ok sva greinilig annsvor, ath byskupinn verðr aulteiti af. Þvi skipar hann henni upp á aðra haund ser miðk nærri. Risa þa upp ath nyiu gamanræður með sva mikilli snilld ok seim varanna, sem Salomon segir, at byskupinn er naliga buinn til herleiðzlu. Ok þat sier milldr 10 drottinn með bæn hins milda Andree. Er þvi næst klappat á dyrnar ok kraft inngaungu, þviat byskup hafði latið lykia hallina, síðan leikrinn tok ath vaxa. Þessi bangar sva aurugliga, ath hann þyckiz fyrir vist eyrindi eiga. Þvi byðr byskupinn klerkinum at afloka hurðina. Fruin talar þa: „Minn herra, sagði hun, giqrit ei sva bratt 15 um, at þessi gangi inn, fyrr en þer vitið hverr hann er. Ek veit ei hvat þvi velldr, at margir hefiaz til uvinattu við mik, ok eigi þycki mer uvænt, at her sie kominn nokkurr af þeim. En sakir þess at þer leiddut mik inn i yðvart boð, truir ek, at þer vilit mer eingi kaullz eðr unaðir gera lata á sva agiætri hatið.“ Byskup svarar: „Þat er sannliga várt vili, at þu hafir her naðir, en oðrum kosti er þat eigi vani várr at streingia dyrr á varum herbergium einkannliga fyrir þurfandum, þviat eigi vitum (ver) her inni, hverr 20 at kemr, kann ok vera at boðsmenn varir krefi inngaungu.“ „Nei, segir fruin, ecki er þat til, en þetta má skiott profa, ef ukunnr 25 maðr er, at setia honum eina spurning litla, þviat þar fyrir kenni ek hann bratt.“ Byskup svarar: „Þu skalt raða þessu, en ecki er þat ástundan min at þyngia ukunna menn með spurningum, eðr hvers skal spyria?“ „Þess, sagði hun, hveria skepnu guð hafi æzta gert af lægstu efni.“ Með sva fallit eyrindi ferr klerkrinn, lykr upp 30 dyrr ok sier þar mann uti i pilagrimsbuningi. Ok þegar spyr peregrynus, hvart byskup siti þar inni. Klerkrinn segir sva vera. Peregrynus segiz hafa skylt eyrindi á hans fund. Klerkr segir, at þat mun bratt verða. „Hvi skal þar dvol á vera, segir peregrynus, ek hugði, at á þenna dag eftir goðri frægð myndi byskupinn buinn at 35 heyra fatæka menn.“ Klerkr segir, at ei var dvolin meiri, en hann leysti eina spurning, er honum var sett. „Sett, sagði hann peregrynus, er mer spurning ein; hverr heyrði slikt af eins byskups herbergi, at fatækir pilagrimar skulu spurningum mæta. Er ok seint satt at frietta, þviat i dag hugði ek her fyrir fòðurliga milldi 40

en eingangniung, eðr hver er spurning?“ Klerkr segir sem fyrr var skrifvat. Peregrinus hugsar sem vitr madr ok svarar síðan: „Hver er æðri skepna en maðr, eðr hvert er efni lægra en iarbær leirr.“ Klerkinum finz um þessa urlausn ok lofar miðk. Peregrinus
 5 segir þa: „Ef þer vel likar, þa mun ek hafa orlofit.“ Klerkr segiz aðr vilja finna byskup ok kvez vænta, at þa sie allt til reiðu. Sva gerir hann, vikr aftr ok segir byskupinum spaklig annsvör. Byskup verðr glaðr við ok biðr i guðs nafni, at hann lati inn sem fliotaz þann blezaða mann. Fruin segir: „Herra
 10 minn, sagði hon, farit eigi of fliott, ek þykiz enn eigi glaugt vita, hvart hann ef vin minn eðr uvin. En ef hann leysir aðra grein, þa mun ek skilit fa.“ Byskup segir, ath þessi hlutr er miðk ufagr at mæða meinlausan mann, „en þo munt þu enn raða verða, eðr*

15

*Tillæg.****Af byskupi ok puka.*

Byskupp einn merkiligr madr sat i borg nockorre innan Italie, þott ver hafim eigi (fundit) med eignarnafni, hverr sa stadr var. Hann var i morgum lutum nyttsamligr ok frægileg persona, gud-
 20 hræddr ok godfuss til heilagrar kirkiu ok fatækra manna. Þat er af honum greint millem annars sidferdiss, at næst heilagri guds modur tignade hann ok virdi Andrean postola umfram aðra guds vini, hellt hann hans messudag summum festum i hofudkirkiunni, enn hit hæsta hof i sinni hall med rikum sendingum
 25 ok voldum personum bæði af kirkiunni ok curia. Nu berr sva till a nokkurn særgang rett upp a hatidisdag sealfs Andree, sem herra byskup er i kirkiu kominn nerr þridiu tid dags ok hugsar skrydaz till hæmessu, at ein fogr fylgd kemr at kirkiunni. Er þar iungfru ein formadr fyrir. Gengr hon þegar inn i mustarit
 30 med sinn skara ok þvilikt sem heinan veg fram fyrir byskupinn, fellr a kne ok heilsar upp a hann bæde med hefersku lætbragde ok fogru ordtake. Þar med hneigir hun sik at honum dearflega,

* Her ender A. ** Den ved Lacunen i A mangelfulde Legende meddeles her fuldstændig efter en anden Membran.

Nu sem æ liðr daginn ok menn geraz vel reiknaðir, verðr sva undarliga moti vana, at allt þetta samsæti ryfz brott af hollinni, sva at um siðir verðr eigi fleira eftir en byskupinn ok fruin ok einn borðklerkr, er hieilt kerí firir þeim. Ok sem þann veg fatt er um byskupinn, yrkir hann á fruna til gleði. En þar kemr at moti skreytt malshattr ok sva greinilig annsvor, ath byskupinn verðr aulteiti af. Þvi skipar hann henni upp á aðra haund ser miok nærri. Risa þa upp ath nyiu gamanræður með sva mikilli snilld ok seim varanna, sem Salomon segir, at byskupinn er naliga buinn til herleiðzlu. Ok þat sier milldr drottinn með bæn hins milda Andree. Er þvi næst klappat á dyrnar ok kraft inngaungu, þviat byskup hafði latið lykia hallina, siðan leikrinn tok ath vaxa. Þessi bangar sva aurugliga, ath hann þyckiz firir vist eyrindi eiga. Þvi byðr byskupinn klerkinum at aðoka hurðina. Fruin talar þa: „Minn herra, sagði hun, giqrit ei sva bratt um, at þessi gangi inn, fyrr en þer vitið hverr hann er. Ek veit ei hvat þvi velldr, at margir hefiaz til uvinattu við mik, ok eigi þycki mer uvænt, at her sie kominn nockurr af þeim. En sakir þess at þer leiddut mik inn i yðvart boð, truir ek, at þer vilít mer eingi kaullz eðr unaðir gera lata á sva agiætri hatið.“ Byskup svarar: „Þat er sannliga várt vili, at þu hafir her naðir, en oðrum kosti er þat eigi vani várr at streingia dyrr á varum herbergium einkannliga firir þurfandum, þviat eigi vitum (ver) her inni, hverr at kemr, kann ok vera at boðsmenn varir krefi inngaungu.“ „Nei,“ segir fruin, ecki er þat til, en þetta má skiott profa, ef ukunnr maðr er, at setia honum eina spurning litla, þviat þar firir kenni ek hann bratt.“ Byskup svarar: „Þu skalt raða þessu, en ecki er þat ástundan min at þyngia ukunna menn með spuruingum, eðr hvers skal spyria?“ „Þess,“ sagði hun, hveria skepnu guð hafi æzta gert af lægstu efni.“ Með sva fallit eyrindi ferr klerkrinn, lykr upp dyrr ok sier þar mann uti i pilagrimsbuningi. Ok þegar spyrr peregrinus, hvart byskup siti þar inni. Klerkrinn segir sva vera. Peregrinus segiz hafa skylt eyrindi á hans fund. Klerkr segir, at þat mun bratt verða. „Hvi skal þar dvol á vera,“ segir peregrinus, ek hugði, at á þenna dag eitir goðri frægð myndi byskupinn buinn at heyra fatæka menn.“ Klerkr segir, at ei var dvolin meiri, en hann leysti eina spurning, er honum var sett. „Sett,“ sagði hann peregrinus, er mer spurning ein; hverr heyrði slikt af eins byskups herbergi, at fatækir pilagrimar skulu spuruingum mæta. Er ok seint satt at frietta, þviat i dag hugði ek her firir fòðurliga mildi-

en einganiung, eðr hver er spurning?“ Klerkr segir sem fyrr var skrifvat. Peregrinus hugsar sem vitr madr ok svarar síðan: „Hver er æðri skepna en maðr, eðr hvert er efni lægra en iarðar leirr.“ Klerkinum finz um þessa urlausn ok lofar miðk. Peregrinus segir þa: „Ef þer vel likar, þa mun ek hafa orlofit.“ Klerkr segiz aðr villia finna byskup ok kvez vænta, at þa sie allt til reiðu. Sva gerir hann, vikr aftr ok segir byskupinum spaklig annsvör. Byskup verðr glaðr við ok biðr i guðs nafni, at hann lati inn sem flótaz þann blezaða mann. Fruin segir: „Herra minn, sagði hon, farit eigi of flótt, ek þykiz enn eigi glaugt vita, hvart hann ef vin minn eðr uvin. En ef hann leysir aðra grein, þa mun ek skilit fa.“ Byskup segir, ath þessi hlutr er miðk ufagr at mæða meinlausan mann, „en þo munt þu enn raða verða, eðr“

.....

15

Tillæg.**

Af byskupi ok puka.

Byskupp einn merkiligr madr sat i borg nockorre innan Italie, þot t ver hafim eigi (fundit) med eignarnafni, hvern sa stadr var. Hann var i morgum lutum nytsamligr ok frægileg persona, gud-
 10 hræddr ok godfuss til heilagrar kirkiu ok fatækra manna. Þat er afhonum greint millem annars sidferdiss, at næst heilagri guds modur tignade hann ok virði Andream postola umfram adra guds vini, hellt hann hans messudag summum festum i hofud-
 kirkiunni, enn hit hæsta hof i sinni hall med rikum sendingum
 15 ok voldum personum bædi af kirkiunni ok curia. Nu berr sva till a nokkurn ærgang rett upp a hatidisdag sealfs Andree, sem herra byskup er i kirkiu kominn nerr þridiu tid dags ok hugsar skryðaz till hæmessu, at ein fogr fylgd kemr at kirkiunni. Er þar i ungfru ein formadr fyrir. Gengr hon þegar inn i musterit med sinn skara ok þvilikt sem beinan veg fram fyrir byskupinn. fellr a kne ok heilsar upp a hann bæde med hefersku lútragde k fogru ordtake. Þar med hneigir hun sik at honum dærlaga.

Her ender A. ** Den ved Lacunen i A mangelfulde Legemts meddeles
 her fuldstændig efter en anden Member

25

sem hann sat fyrir, ok segiz vilja gera iatning sina fyrir honum sealfum æ sva dyran dag. Byskup for undan, segiz hafa skipat penitencialein kirkiunnar at heyra skriptamál, leysa ok binda með guds miskunn sva framarla sem sealfr siti yfir, ok því visar hann henne af ser ok fyrir þa skynsemi, at messutimi var kominn. 1
Hon fylgir uppteknu, segiz vidr engan skripta skulu at sinni utan vidr hann sealfan, felr ok upp a hann alla abyrgd, ef hon andar uskriptud, sidan hann syniar sva miukri þen, „edr hvat syniz þer, sagde hon, rettviss ok viliugr at healpa þurfandum, ef þer skipit sva uskapligan(!) sealfum gude, sem spamadrinn sagde af honum: 10
Respexit in oracionem humilium et non sprexit precem eorum, leit gud þen litillættra ok eigi hafnade hann ord þeira.“ Hvat er þetta leingra, þar til þrystir hon byskupi með kloksamlegum greinum ok miukum mælum, at hon hefer sitt mál. Vinnr hon sva sitt mál með yfirberri snilld ok alitlegre undirstodu, at byskupsins 15
hugr hnigr nockut eftir mannz natturu, ok því bydr hann henne i bod sitt um daginn. ædr þau skilia. Sem guds embætti er fagrlega fyllt, gengr herra byskup i hall sina, skipar fruinni sem-ilegan sess. Er þar eftir vana hin agiætazsta veitzla.

Enn er æ lidr daginn, sem menn eru vel reiknadir með 20
venan kost ok vin, verdr sva undarlega moti vana, at allt þetta samseti ryfz brott af hallinni, sva at um sidir verdr eigi fleira folk eftir enn byskupinn, fruinn ok einn bordklerkr, sem helldr kere fyrir byskupinum. Ok sem þa menn settiz um byskupinn, yrkir hann a fruna til glede, enn þar kemr i moti skreyttr málshættir 25
ok sva greinilegr málshættir ok andsvor, at byskupinn verdr olteiti. Af því kallar hann hana brott af því, sem fyrr hafde hon, ok skipar henne upp a adra hond ser miok nærre. Risa þa upp at nyiu gamanrædur með sva mikilli snilld ok seim varranna, sem Salamon segir, at byskupinn er nælega til buinn herleidzlu, ok 30
þat ser milldr drottinn með þen hins heilaga Andree. Er því næst klappat ok krafrit inngonglu, þvíat byskup hafde lætit lykja hallina, sidan leikrinn tok at vaxa. Þesse bangar sva urogglega, at hann þikkiz fyrir vist erende eiga. Þvi bydr byskup klerkinum at afloka lurðina. Fruinn talar þa: „Minn herra, sagde hon, 35
gerit eigi brætt um, at þesse gangi inn, fyrr en þer með vitzsku profit, hvern hann er; ek veit eigi, hvat því völdr, at margir hefiazst til (u)vinattu vidr mik, ok kann vera, at hor se kominn einn af þeim. Enn sakir þess at þer leiddut mik i ydart bod, true ek, at

1 ok *Cal.*

þær vilit mer eigi kalla edr unædir gera láta a sva agiætri hættid ok ydarn hinn æzsta veitzludagh. Byskup svarar: „Þat er sannlega værr vili, at þu hafir her nædir, enn odrum kosti er þat eigi vani værr at streingia dyrr fyrir þurfandum, þviat eigi vitum ver her inni, hverr uti er. Villdem ver einna sizst, at a þenna dag oss henti þat miskunnarleysi, at sa færi angradr i brott med toma hand, sem olmusunnar þettiz þyrfa.“ Hon svarar: „Þetta mæ sva profa.“ Byskup spyrr, hveria raun skal þar til leggja. Hon segr: „Hann skal fæa eina litla spurning. þviat þar fyrir kenni ek hann brætt.“ Byskup svarade: „Fyrir þina bæn skalltu ræða þessu, enn ekki er þat min astundan at þyngia fatekian mann med spurningum, edr hvers skal spyria?“ „Þess, sagde hon, hveria skepnu gud hefir hesta gort af legzstu efni.“ Med sva fallit erende færr klerkrinn, lykr upp dyrum ok serr þar einn mann uti i pilagrimskledum. Ok þegar sem (þeir) finnaz, spyrr peregrinus, hvart herra byskup siti þar inni. Klerkr segr sva vera. Peregrinus segizst hafa sky(II)t erendi a hans fund. Klerkr segr, at þat man skiott geraz. „Hvi skal þat dvala, segr peregrinus, ek hugde, at a þenna dag eftir godri frægd myndi byskupinn buinn at heyra fatekia.“ Klerkr segir, at þa var eigi dvolin meiri, en hann leysti eina spurning, er honum var sett. „Sett, sagde hann peregrinus, er mer spurning ein. Hverr heyrði slikt af eins byskups herbergi, at fatekir pilagrimar skulu spurningum mæta? Er ok seint satt at fretta, þviat i dag trude ek her fyrir fodurlega millde en enga nyiung, edr hver er spurning?“ Klerkr greinir sem fyrr var skrifat. Peregrinus (hugsar), sem vitr madr er vanr, ok svarar sidan: „Hverr er ædre skepna en madr, hvert er legri(!) efni en iardar leir.“ Klerkinum finnz um þessa urlausn ok lofar miok. Peregrinus segir þa: „Ef þer vel likar, þa man ek hafa orloft.“ Klerkr segiz adr vilia finna byskup ok venta, at þa se allt til reidu. Sva giorir hann, vikr aptr ok segir byskupinum spaklig andsvor. Byskup verdr gladr ok bidr i guðs nafni, at hann læti inn sem skiotaz þann goda mann. Fruin sagde: „Herra minn, sagde hon, farit eigi of fliott, enn þikkiz ek eigi gloght vita, hverr hann er, vin minn edr uvin. Enn ef hann leysir adra grein vel, þa man ek skilt fæa.“ Byskup segir, at þesse lutr se miok ufagr at mæða meinlausan mann, „enn þo mantu enn rada, edr hvers skal nu spyria?“ „Þess, segir hon, hveria iord hann veit æzsta.“ Ferr klerkr sinn annat ok lykr upp dyrum. Er þar peregrinus fyrir ok spyrr þegar: „Man nu gefit

orloft,“ segir hann. Klerkr segir, at stendr moti. Peregrinus svarar: „Hver nýiungh man nu handla byskup þenna, edr hvað hindrar nu til?“ Klerkr segir, at honum er sett spurning önnur. Peregrinus brosir þá ok mælar: „Eigi þikki mer þó lett fyrir, edr (hver) spurning er nu uppbrotin?“ Klerkr segir, at su er, „hveria iord þu villt hesta kalla.“ Peregrinus svarar: „Þesse er spurning mikils verd, ok hon er loflegar undirstodu, þott ek muni fatt um tala, enn þat predikar oll almennilegh kristni, at lifande sun guds tok sannan likam daudlegrar ok duptlegrar nætturu i hrein- um kvide iungfru Marie, þenna bar hann, i þessum predikade hann, i þessum pindiz hann, i þessum reis hann upp nu dyrkadum ok odaudlegum, i þessum steig (hann til himins), ok i þessum sitr hann til hegri handar gude fedr konungr allra verallda. Kalla ek nu leysta qvestionem mer setta, man ek nu skulu orlof hafa.“ Klerkr svarade gratande, at þat þorir hann eigi, fyrr en hann finnr byskup. Skilia þeir, ok spyrr byskup nu fyrr, hve leyst veri spurning. Klerkr segir, hve yfirþerilega hon var skyrd. Sem byskup hefir þat heyrt, talar hann: „Læt inn i stad, seger hann, þat blezada lif.“ Fruin hoggr enn i moti, segir sik nu allt skilia, hverr uti stendr, ef spurning er en þridia. Byskup angraz miok af þessu umfangi ok sagde þetta geraz at ser naudgum, en spyrr þó, hvað nu skal til fa. Hon segir, at nu skal spyria, hve langt hann segir vera millem himins ok helvitis nidri. Sem klerkr hefir fram borit fyrir peregrinum þá þridiu spurning, svarar hann sva: „Ek leysti tver greinir, er til min komu, þviat þer tok ek bædar af kvide heilagrar kristni, enn þessa grein kann ek eigi leysa, en þó man ek giora veg fyrir, hvert byskupinn skal vikia ser, ef honum er forvitni a þessu. Spyri hann fiandann, þann er sitr i hæsetinu hea honum, þviat þenna veg for hann, þá er hann fell i dramb ok steyptiz af hëð himinrikiss i dyflizu helvittiss.“ Klerkinum þikkir nu hardna reðan, berr þó einardlega erindit inn fyrir byskupinn. Enn er uvinrinn, sa er leyndizet i formi konunnar, heyrer sik uppsagdan, steyptizst hann þar bolvadr nidr i murinn, sem hann var kominn. Byskupinn þat litande riss upp i stad bæde hreddr ok feginn, ok gengr nu sealfir til dyranna. Er þar engi madr nu synilega uti. Þvi skilr byskupinn, at miskunn guds ok gięzla hins heilaga Andree hefir set ræd hans, ok fellr framm til þenar þakkandi hinum hesta gudi ok hans postola, hversu mikla millde ok fagrlega asea þeir hofdu honum veitt, þviat æn efa truer hann, at sa peregrinus, sem uti

stod, (var) sealfir Andress sendr honum til healpar. Var nu eigi langt at bida, að bódsofkið minto, hverr fagnadr inni var, þóat með leyndre uvinarins umsyслу vere þat fyrr brott horfit. Birtir saga þesse, hversu kristnum manne er þat nauðsynlegt at taka nokkurn helgan mann ser til fulltings, at sa blezade vin guðs veriande mannsins lif bede her ok i annarre verold.

III.

Her hefr upp Andreas saga postola.

Heilagr guðs postoli Andreas var þrim sinnum kallaðr af drotni Jesu. I fyrstu kallaði hann æ hann til kunnleika ok kenninga sins heilaga nafns með þeim hætti, at einn dag bar sva til, at Johannes baptista sa, hvar Jesus gekk, ok talaði við Andream lærisvein sinn ok annan hans kompan: „Sea þu her guðs son, þann er fyrir sakir skíðleika ma líkiaz við flekklaust lamb. Seait her þann, er tekr syndir af heiminum.“ Ok þegar gekk Andreas ok annarr lærisveinn Johannis til herbergis Jesu, ok bað hann þa þar velkomna ok með ser vera, ok voru þeir allan þann dag með honum. Sem Andreas fann Simon bróður sinn, sagði hann honum af Jesu. Foru síðan báðir bræðr at finna hann. Tok Jesus vel við þeim ok sagði þeim mörg stormerki. Síðan foru þeir til iðnar sinnar ok reru æ fiski eftir siðveniu. Annan tíma kallaði Jesus þa bræðr til sins heimolleika æ einum degi, (þa er) kom mikill flokkur at sea Jesum, þar sem hann gekk fram með seo þeim, er liggir til Galilea heraðs. Ok sem folkið undraði hann, sa hann, hvar þeir Simon ok Andreas satu æ fiski. Þa kallaði hann æ þa ok bað þa at landi róa. Þeir gerðu sva. Síðan ste hann æ bátinn til þeira, ok er þeir höfðu hlaðit bátinn með fiskum, þa kallaði Jesus Jacobum ok Johannem sono Zebedei, þar sem þeir voru æ fiski æ auðru skipi, ok talaði við þa. En þeir sneru með honum heim til herbergis, ok foru heim síðan. Þriðia tíma kallaði hann þa Simonem ok Andream til sinnar dagligrar þionustu, þa er hann gekk annan tíma æ þeirri sömu ströndu, satu þeir enn áá fiski, ok bað þa til sín koma ok ser fylgia, iatandi þeim,

at sva volldugir skylldu þeir vera at leiða folkit til himinríkis, sem þeir voru aðr til fiskibragða. Ok þegar sem þeir heyrðu hans orð, fyrirletu þeir alla sína eigu ok fylgðu honum íafnan síðan, ok áttu allðri iarligh auðæfi. At lokinni þinu vars herra Jesu Kristz ok upprisu af dauða ok uppstigning til himna, var hinn blezaði, guðs postoli Andreas með auðrum hans lærisveinum ok hans signaðri móður æ hvítasunnudegi, þa er hinn helgi andi kom yfir þau aull saman ok lysti þeira hiðrtu til allrar vítzku ok upptendraði: guðliga speki með þeim, gerandi þeim dirð ok malsnilld með öruggum vilia at¹ predika hinn krossfesta Jesum vera sannan guð ok sannan 20 mann. Ok sem Simon Petrus broþir Andree sá þat, er Gyðingar fyrirsmaðu þær hialpsamligar kenningar, er lærisveinar Jesu báru fram, veitandi þeim þar i moti harþar huðstrokur ok myrkvastofur undir dauðans viðlaugu fyrirbioðandi þeim at predika Jesum Kristum, þa kallaði hann saman sína kompana, ok sem öllum 25 þeim samþykkti, hvat þeir skylldu opinberliga predika, þa skildu þeir, i sinn lut heims hverr þeira farandi með guðs forsea, (ok) i yztu endimerkr veralldarinnar (er) þat kunnigt vorpit, hvilikan ævðxt þeir færðu sínum lausnara, þar sem almenniligh kristni truir æ hann af þeira fortölum.

2. 4Hinn heilagi Andreas guðs postoli boðaði guðs orð i því konungsríki, er Licia heitir, en Matheus guðspiallamaðr talði tru fyrir folki i því heraði, er Borgundia heitir. En formenn landzins villdu með öngu moti trua honum, ok toku hann ok stungu ut augu hans ok settu hann síðan bundinn i myrkvastofu, ok sætluðu 25 at drepa hann eptir fæ daga. A þeim sama tíma kom guðs engill til Andreasm postola ok bauð honum at fara til Borgundiam at frelsa Matheum postola or böndum ok myrkvastofu. Andreas postoli svaraði ok sagði sik því siðr veg kunna til Borgundiam, at hann kveðz eigi vita, hvar þat herat var. Engillinn bað hann 30 fara til siofar, ok sagði, at hann mundi sea þar eitt skip, þat sem hans farkostr skyllði vera. Andreas gerði sem engillinn bauð, for til siovar ok fann skip. Ok sem hann var buinn, hellt hann frá landi, ok með guðs forsea tok hann land fæm dögum síðarr, ok varð viss af landzmönnum, at hann var kominn til Borgundiam. 35 For hann síðan til þeirar borgar, sem Matheus var inni. Ok sem hann at kom myrkvastofunni, þa laukz hun upp þegar fyrir honum. En er Andreas postoli sá Matheum postola sva hörmuliga hallðinn, þa gret hann sakafíga ok bað til guðs, at hann skyllði miskunna

1. upptendraði *Cd.* 2 ok *Cd.* 3 ok *sif. Cd.* 4 *Predicatio Overstr.* 40

sinum postola ok þionostumanni. Ok þegar i stað gaf hann honum
 bæði augu sin heil, ok aull bönd spruttu af honum. Gerðu þeir
 postolarnir þaðir þackir guði ok gengu ut af myrkvastofunni.
 Síðan gerðu þeir þat rað þaðir samt, at Matheus skyldi fara til
 5 Antiochiam. Ok sem hann var brottu, taldi Andreas tru fyrir
 möunum i Borgundiam. Þa urðu þeir sakafliga reiðir, ok toku
 Andream postola ok bundu hendr hans ok fætr ok drogu hann
 um stræti borgarinnar, sva at blöð rann af öllum hans likama. Ok
 meþan hann var i þessi pinu, þa bað hann fyrir þeim, er hann
 10 kvöldu, ok lysti guð allra þeira hiörtu til rettrar truar, ok var
 allr lýðr borgarinnar skirðr i nafni Jesu Kristz fyrir predikan
 Andree postola. Ok sem hann hafði kent þeim kristiliga tru ok
 skipat þar byskupa ok presta, sem nauðsynligt var, for hann i
 Antiochiam. Þar sem hinn helgi Andreas postoli þolði margar
 15 þislar fyrir guðs nafn, sem fyrr var sagt, þa er eigi truligt, at
 hann hafi sva litils verðleiks verit fyrir guði, at hann mætti eigi
 aptr fæa sina heilsu með sinum blezuðum bænum. En þat er ollum
 auðsynt, at guþ villdi einkannliga virþing sinum vin Andree post-
 ola i þessu stortakni.

3. Einn ungr maðr tigin af tiguligri ætt ok auðæfum heyrði
 giarna fortölur Andree postola, ok var opt i hans herbergi. En
 frændum hans mislikaði þat, ok baðu hann ecki hlyða æa fortölur
 postolans, en sa hinn ungi maðr gaf öngan gaum at þeira orðum.
 Ok sem hann var einn dag i herbergi með postolanum ok heyrði
 20 hans kenningar eptir siðveniu, komu þangat frændr hans reiði
 fullir ok villdu drepa postolann, er hann var staddr einn i lopt-
 husi. En er þeir mattu eigi inn komaz, baðu þeir hinn unga mann
 ut ganga til sin. En hann kveðz með öngu moti vilia skilia við
 Andream postola. En frændr hans urðu sva galnir, at þeir lögðu
 30 elld i herbergit. Ok sem loganum laust upp um allt husit, þa
 tok hinn ungi maðr eina fautu fulla með vatni ok kastaði fram
 fyrir elldinn, sva at þegar sloknaði. Ok sem frændr unga manns
 sa þetta, sögðu þeir, at hann væri vorðinn galldramaðr, ok setta
 nu stiga við loptið, at þeir skyldo sva upp komaz. Ok er þeir
 35 voru bunir til þess, urðu þeir blindir allir, sva at þeir sa eigi
 stigann. Einn af þeim, er þar voru staddir, sa þessa luti ok tal-
 aði sva til þeira: „Þer, heimskir menn, erfiðiz at þarfleysu, seait
 þer eigi, at guð geymir þessarra manna fyrir yðr; latit af yðvarri
 iðu, at eigi komi guðs reiði yfir yðr.“ Margir af þeim, er sa
 40 þessi stormerki, trúðu æa guð ok voru skirpir af Andrea postola.

En þeir, er þetta illvirki höfðu gert ok villdu eigi retta tru taka, do skíott innan færra daga.

4. Husfrú eins manndrapara varð kviðug af samvisfu við bonda sinn, ok er natturligr timi hennar barngetnaðar kom, tok hun harða sótt, ok kallaði til sin systur sina ok mællti við hana: „Bið fyrir mer hina helgustu gyðiu vara Dyanam, at hun lini minn krankleika.“ Nu for hun þar til, sem upp var sett likneski Dyane, ok fell fram fyrir hana litillatliga ok bað hana auðmiukliga gefa systur sinni heilsu. En i því sama skurðgoði svaraði diðfull henni: „Fyrir hvi kallar þu æ mik, þar sem ek ma öngva hialp veita þer? Far helldr til Andream postola ok bið hann hialpa systur þinni.“ Hun for ok fram kom til postolans ok bað hann veita systur sinni nöckura hialp. Postolinn for þegar, ok sem hann kom til hinnar siuku konu, talaði hann til hennar: „At rettum guðs domi þolir þu þessa pinu þvíat þu hugðir skurðgoð blind ok dauf mega hialpa þer. En ef þu truir æ guð ok iðraz synda þinna, þa mun ek gefa þer heilsu þina. En fyrir sakir illgerða þinna ok bonda þins, skalltu dauðt barn fæða.“ Þessi kona truði æ guð, sem postolinn bauð henni, ok fékk heilsu sina, en skilþiz sva við getnat sinn sem hann sagði fyrir.

5. Nicholas het einn gamall maðr, er kom til Andream postola ok mællti við hann: „Ek hefir lifvat nær .lxx. vetra ok nær allan minn alldr likamsmunut fullgert ok legit i saurlifnaði. Einn tima tok ek guðspiallabok i hond mer, biðandi til guðs, at hann veitti mer þat, at eigi spilltumz ek optarr i fullifi. En af því at vónða siðvenia var mer sem nauðsynlig til likams heilsu, þa leið skamt þaðan, aðr su lostasemi tendraðiz með mer, ok gaf ek öngan gaum at guðspiallabok ne minni bæn, er ek fram hafði i guðs augliti. For ek til pútnahuss. Ok sem ek þar kom, mællti ein puta við mik þegar: Ut þu, hinn gamli maðr, ok ver eigi sva diarfr, at þu komir nær mer, þvíat þu ert guðs engill, ok miök undarligt er þitt yfirbragð. Ek varð óttafullr við orð putunnar, ok kom mer i hug þat, er ek bar guðspiallabok með mer. For ek þegar æ brott ok til þin. Nu bið ek þik, guðs postoli, at þu samsættir mik við guð.“ Sem hinn heilagi Andreas hafði heyrð iatning Nicholai, bað hann til guðs með tárur fyrir honum allt fra .iii.ða tima dags ok til nóns. Ok sem hann upp reis, villdi hann hvarki eta ne drecka, ok sagði sva: „Fasta skal ek þar til er guð birtir mer, hvart hann vill hialpa þessum gamla manni eða

1 Af husfrú eins (1) *Överskr.* 2 Af einum ungum manni *Överskr.*

eigi.“ Ok þegar er hann hafði fastat .v. daga, þá kom raudd af himni yfir hann sva mælandi: „Auðlaz hefir þu, Andreas, þat, er þu baðt fyrir gamla Nicholao; en sva sem þu fastapir fyrir hans skyld, sva skal hann ok sialfr fasta ser til synda lausnar.“ Síðan
 5 bauð Andreas postoli Nicholao at fasta .v. manaði við brauð ok vatn. En hann gerði alla luti, sem postolinn bauð honum, ok þionaði guði með goðfysi, ok litlu síðarr undaðiz Nicholaus. Eptir þat kom eingill guðs til Andream postola ok sagði honum, at guð hafði gefit Nicholao himinriki fyrir hans bæn.

- 10 6. Einn kristinn ungr maðr kom til fundar við Andream postola ok bað hann heyra sina nauðsyn. Postolinn geck með honum fra auðrum monnum, ok sem þeir voru .ij. samt, sagði hinn ungi maðr: „Mopir min hefir tapat við mik mopurligri ast; sakir þess at henni syniz ek sva sagr, þa lystir hana til min, ok
 15 biðr mik leggiáz með ser, en ek villdi þat með öngu moti. Þar fyrir varð hun mer reið ok hropaði mik fyrir domanda ok sagði honum, at ek villdi sva fyrirdæmðan glæp gera með henni, ok er nu stefnuðagr kominn, er domarinn hefir æ kveðit, at þetta mal skal profat vera fyrir hönum. En hvat sem mopir min segir, þa
 20 mun ek fyrri þegia, en bera nöckura luti æ mopur mina, ok því bið ek þik, guðs postoli, at þu hialpir mer sva, at eigi deya ek fyrir þessa ælygi.“ Nu sem ungi maðr var til stefnu kallaðr, fylgði honum Andreas postoli. Sem þeir komu fyrir domarann, var mopir hans þar fyrir ok hropaði hann fyrir fyrr nefnda uhæfu.
 25 Domarinn spurði sveininn, ef þat væri satt, er hun sagði. Ungi maðr svaraði öngü. Þa mællti hinn helgi Andreas postoli við mopur hans: „Þu hin grimma kona, hvi skammaz þu þin eigi at biðia syni þinum dauða fyrir þina eiginliga illzku?“ Þa sneriz hun til domarans ok mællti: „Vit þat, herra minn, at síðan son
 30 minn hlyddi fortölum þessa mannz, þa hefir hann iafnan staðfastr verit i sinni illzku til min.“ En domarinn hugði þat satt vera, er hun sagði, ok bauð sinum mönnum at taka sveininn ok binda i einum bikuðum seck ok kasta honum fram i eina diupa æ, en Andream postola bað hann setia i myrkvastofu, meðan hann
 35 hugsaði honum pinu til dauða. Sem Andreas postoli heyrði þetta, fell hann æ kne ok bað til guðs. Þa kom ogurligr landskialpti ok reiparþrumur ok elldingar, ok fellu allir til iarpar. En þa vándu konu slo elldingh, sva at hennar beið ecki eptir utan ausku. En domarinn ok allir aðrir baðu postolann hialpa ser. Hann bað

fyrir þeim til guðs, ok leið síðan su ógn af. Síðan tok domariann skirn ok retta tru af Andrea postola. ok allt folk, er við var þenna atburð, lofaði guð fyrir predikan Andree postola.

7. I þann tíma er heilagr Andreas postoli var i borg þeiri, er Villea het, sögðu menn honum, at æ veginum, er til læ borgarinnar, leynduz .vij. dióflar. þeir sem drapu umfarandi menn. Postolinn fór með borgarmönnum æ þann sama vegg, ok bauð dióflum at syna sik. En þeir komu fram fyrir folkit, ok sa allir þa i hunda æseonum. Síðan bauð hann þeim at fara brott ok gera óngum manni mein. En þeir hurfu þegar æ brott. Sem borgarmenn sa þetta stormerki, hlyddu þeir fortölum postolans ok toku skirn ok retta tru. Eptir þetta fór Andreas postoli brott or Villeaborg. Ok sem hann kom til annarrar borgar ok gekk at hliðinu, þa mætti hann líki eins ungs mannz, er til graptar var borinn. Spurði hann þa er með foru, með hverium hætti hann hefði dáið. En honum var sagt, at .vij. hundar hefði komit i herbergit til ens unga mannz ok drepit hann þar. Sem postolinn heyrði þetta. varð hann hryggr miok ok hellt höndum til himins sva talandi með tárur: „Veit ek, drottinn, at hundar þessir, er sveininn hafa drepit, ero þeir .vij. dióflar, er ek rak brott or Villeaborg.“ Síðan kallaði hann æ fauður sveinsins ok spurði, ef hann villði gefa honum sveininn, ef hann reisti hann af dauða. Fapir ens unga mannz svaraði: „Ecki er þat i heiminum, at mer se kærri en son minn, ok ef guð gefr honum líf fyrir þínar sakir, þa mun ek hann sialfan gefa þer til þionostumannz.“ Sem postolinn heyrði þetta, fell hann allr til iarþar oc bað til guðs, at hann skyldi gera sinn almátt opinberan fyrir folkinu, er þar var við stað. Ok at lyktaðri sinni bæn tok hann i hönd sveininum ok reisti hann upp lífanda i nafni Jesu Kristz. En allr lýðr, er þetta stormerki sa, lofaði guð ok hinn sæla Andream. Þessi hinn ungi maðr gerðiz lærisveinn postolans ok fylgði honum iafnan síðan.

8. Þa er Andreas postoli geck nærri sea með mörgum auðrum, þa sea þeir. at líki var uppkastat i fiðruna fyrir fœtr postolanum. Þa fagnaði Andreas drottni sialfum ok mællti: „Þat villði ek, at sea maðr risi upp ok segði af ferðum sinum.“ Nu biðr hann fyrir honum, at hann skyldi lífna, ok tekr i hönd honum ok reisti upp hinn dauða. Ok þa lífnaði hann þegar. Hann var naukðr, þa gaf postolinn honum kyrtil sinn ok mællti: „Seg þu oss atburð um líflát þitt.“ Hann svaraði: „Ecki mun ek leyndu þik, maðr, hverr sem þu ert. Ek em systurson husfreyiu 40

einnar, þeirar er fyrir skömmu kom af Lungbarðalandi. En þá er ek kom til fostriarða minna, heyrða ek nyian sið boðaðan, þann sem enginn maðr hafði fyrr heyrt, ok var mer sagt, at einn guðs lærisveinn gerði marga menn heila, þa er aðr voru siukir, ok margar iartegnir heyrða ek, at hann gerði, ok stormerki. Ok er ek heyrða þessa luti sagða, þa villða ek giarna sea þann, er slikir lutir voru ra sagðir, þviat ek ætlaða ecki annat, en guð sialfr mundi gera lika luti. Ok þa er (ek) siglða með felögum minum, kom at oss rið mikil, ok varð mikill siovargangr, sva at allir tynduz, þeir er sa skipinu voru. Makara væri, at þa ræki upp sem mik, ok væri uppreistir sem ek.“ Ok er hann hafði þetta mællt, þa hugsði hann, at hann mundi tala við sialfan postola guðs, ok fellr til óta honum ok mællti: „Sannliga veit ek, at þu ert guðs þionn. Þu bið ek þik, lavarðr minn, at þu biðir, at þessa menn reki til andz, er tynzt hafa, ok láti almattigr guð þa lifna, til þess at eir kenni sannan guð skapara sinn, þann er þu boðar.“ Þa var andreas postoli fylldr af helgum anda ok kendi honum heilagar enningar. Nu dásamaði hann kenningar hans ok mælsku, ok u retti heilagr Andreas hendr til himins ok mællti: „Ek bið ik, drottinn minn, at þu latir uppkasta likum þeira manna, er ruz hafa með þessum manni, til þess at þeir mætti kenna skapara inn.“ Ok er hann hafði þetta mællt, þa rekr þar .xix. ok .xx.(1) k at landi, ok tok hann at grata af fagnaði, ok fell til fota ostolanum, ok bað, at hann reisti þa af dauða. En sea maðr et Philopator. (Hann mællti): „Fapir minn sendi oss hingat með iklum fiarlut, er honum var ecki um guð þinn ok kenningar þrar, en hvegi sem þat er, þa munu ver þvi um trua, sem þu egir.“ En allir þeir, er hia voru, felldu tár. Nu ræddi postolinn þ þa, at þeir samnaði saman likunum, þeim er upp voru rekin. k er saman voru borin likin i einn stað, þa spurði Andreas hilopator: „Hvern villtu at ek reisa upp fyrst?“ Hann svaraði: Þat vil ek, at þu reisir upp Gnaram frænda minn.“ Þa fell silagr Andreas æ kne ok hellt höndum til himins ok bað lengi eð tárum: „Heyrðu, hinn góði Jesus Kristr, reis þu upp hinn auða fostra Philopatoris, at hann kenni dyrð þina, ok mikli nafn tt.“ En Gnaras sprettr upp þegar. En allir þeir er við voru, fuðu guð ok hinn heilaga Andream postola. Síðan ferr postolinn til sérhvers likes ok biðr guð almatkan ollum þeim lífs, ok mællti sva: „Ek bið þik, drottinn Jesus Kristr, at þessir risi pp, er her liggja dauðir.“ Ok nu mællti Andreas við þa, er

hann hafði uppreista: „Farit þit nu til felaga yckarra ok mælit sva yfir hverium hinum dauða: Drottinn Jesus Krístr sonr guðs lifanda reisi þik upp.“ Þeir gerðu sva, ok mælltu slík orð yfir hveriu likinu, sem postolinn hafði kent þeim. Ok risu upp allir, þeir sem dauðir höfðu verit, einum manni miðr en .xx., ok lofuðu⁵ allir guð ok hinn sæla Andream postola, ok mællto sva: „Engi er líkr þer, drottinn.“

9. Heilagr Andreas postoli predikaði kristiliga tru i Achaya heraði, ok skirði þar allan lýð i nafni Jesu Krístz, ok husfru Egeas iarlz tok retta tru. Ok sem hann hafði vigþar þar kirkjur ok¹⁰ kennimenn, þa nalgadiz sa timi, er guþ villði ómbuna honum aina þionostu ok veita honum himneskan fagnat. I þann tima höfðu Romveriar skipat yfir Achayam þann höfðingia, er Egeas het, hans kona het Maximilla. En er Egeas varð þess viss, at kona hans var kristin vorþin, varð hann reiðr öllum kristnum¹⁵ mönnum, ok for skyndiliga til borgar þeirar, er Patras het, ok hvar sem hann fann kristna menn, nauðgaði hann þa til blota. En er Andreas varð varr við þessi tíðindi, þa for hann til iarlins ok mællti við hann: „Þer byriði, iarl, at kenna domara þinn, þann sem æ himnum er, þar sem með hans miskunn ertu domar²⁰ manna æ iorðu. Ok síðan þu hefir kent þinn sannan domara, þa skalltu dyrka hann ok iðraz þess, er þu hefir dyrkat diófl skurðgoð.“ Þa spurði Egeas: „Ertu sa Andreas, er predika²⁵ þessa villu, er romverskir höfðingar bióða at eyða skuli með öllu?“ Andreas svaraði: „Romverskir höfðingar skildu enn eigi at guðs son kom hingat i veröld til þess at hialpa öllu mannkyni ok syndi hann með berum orðum ok iartegnum ok sagði i skurðgoðum vera diófla, þeim er heiðnir menn dyrka, ok þeir uhreini³⁰ andar eggja: menn til þess at dyrka sik, at guþ verði þeim reiðr fyrir þat, ok síðan hann snyz fra þeim, vill hann ok eigi heyra, þa er þeir ero herteknir af dióflum ok ero spottapir af honum (!), þar til er þeira salur ero utdregnar af likamanum óngva luti með³⁵ ser hafandi utan syndir.“ Egeas svaraði: „Þa er Jesus yðvarr predikaði þvilikan hegoma, var hann krossfestr.“ Andreas mællti: „Krossins pinu tok Jesus Krístr sialfviliandi æ sik oss til lifs ok lausnar, en eigi fyrir sakir nöckurra illgerða.“ Þa spurði Egeas postolann: „Með hverium hætti fær þu þat sannat, at hann haf⁴⁰ sealfraði þolat krossins pinu, þar sem sealfr hann var selldr af sinum lærisveini ok höndlaðr af Gyþingum ok krossfestr af riddorum Pilati iarlz.“

Þá hóf heilagr Andreas postoli sína ræðu ok syndi iarlinum þ skynsemd, at Jesus Krístr var at vilja sínum pindr, ok sagði : „Þá er ek var með meistara mínum Jesu, sagði hann fyrir ísveinum sínum piningh sína ok mælti sva: „Ver skulum fara Jorsulaborgar, ok mun mannz sonr selldr vera höfðingjum mínum, ok munu þeir dæma hann til dauða ok fa sípan í ld heiðinna þjóða, at þeir spotti hann, huðstryki ok krossfesti, sípan mun hann æ .iij.ia degi rísa upp af dauða. Ok sem Petrus þeir minn heyrði þetta, bað hann Jesum sva skipa, at hann þylði í slík harðinde. En Jesus svaraði honum styggliga, ok sagði nn eigi skíla guðs vilja þar um. Ok annan tíma sagði hann , at hann hafði valld til at skíla sína sal við líkamann ok ntengia þau annan tíma ok lífa sípan at eilífu. Sva sagði hann opinberliga, at Judas einn af hans lærísveinum mundi selja nn. Ok sem Judas hafði þessi drottinssvik fullgert, þaa vissi sus, hvern stað hann hafði æ kvepit, til þess at Gyþingar skyldo ndtaka hann, ok for hann þegar þangat sialfvílandi ok beið ira þar, er hann drógu til pínu.“ Sem postolinn hafði þessa í sagt, ok sagði sík sialfan hafa verit hía þessu öllu, þa sagði(!) nn þat til, at mikit væri stormerki krossins. En er Egeas yrði þessi orð Andree postola, svaraði hann: „Hversu ma þat gía takn ne stormerki, helldr kvöl ok pínu, ok ef þu vill eigi ía mínu boði, þa skalltu prófa æ sialfum þer stormerki krossins.“ andreas svaraði: „Ef ek hræðumz pínu krossins, þa munda ek gí predíka dyrd krossins. En því vil ek þík heyra láta dyrd krossins, at sva mætti til bera, at þu tryðir ok víðkendiz ok alpaðiz með hans heilagleik. Ero ok margar skynsempir, hversu núðsynligt ok víðkvæmiligt stormerki lausnarinnar er. Í fyrstu kírr þess, at forfapir varr Adam braut sva guðs boðorð, at hann t epli af því tre, er guþ bannaði honum, þa var víðkvæmiligt, meýiar sonrinn, sa er Adam ok hans afspringi leysti frá eilífum núða, veri sem epli upphengör æ pínu krossins; sva var víðkvæmiligt, at sva sem hinn fyrsti maðr var af uspilltri iorðu apaðr, sva væri oc guðs son af skíærri meýiu fæddr, þa er hann nm í heim þenna at endrbæta alla luti. Ok sva sem gamli dam retti sínar hendr ok tok þat epli, er honum var bannat, ía retti varr nýi Adam Jesus Krístr sínar hendr negldar æ kross oss til frelsis. Fyrri Adam æt sama epli með miklum stugleika, en Jesus varr drakk beiskt eitr æ krossinum hangandi. ía var ok núðsynligt, at þar sem guþ villði gera manninn

odaubligan at lifa eilífuga með sialfum ser at eilífu, þa tok guð varr dauðligan líkam æ sik. En ef guð hefði eigi dauðligr maðr gerz, þa mættim ver sea, at ver verim alldri odaubligir.“ Þa mælti Egeas: „Þílikan hegoma mun þer ecki stoða at tala fyrir mer, hlyð þu helldr raði minu, ok fær fornir almatkum goðum várum.“ ; Andreas svaraði: „Almatkum guði fornfæri ek dagliga flecklaust lamb, ok síðan kristit folk hefir etit þat sama lamb, þa er þat allt at einu lifanda ok uskatt sem aðr.“ Egeas spurði, hversu þetta mætti vera. Postolinn svaraði: „Ef þu vill geraz Kristz lærisveinn, þa skal ek segia þer hans stormerki, elligar ertu eigi 10 verðr at vita þar nöckut af.“

10. Sem Egeas hafði heyrt sva fagnar fortölur Andree postola, varð hann ækaðliga reiðr ok mælti sva til hans: „Af því at mer synaz orð þín hegomlig, þa skal ek með þínum krefia af þer, at þu synir skynsamliga þínar fortölur sannar vera.“ Síðan 15 bauð iarlinn, at postolann skyldi setia í myrkvastofu. En sem annarr dagr kom, þa var Andreas postoli leiddr af myrkvastofunni fyrir domstol iarlísins. Þá bauð Egeas honum af nýju at færa fornir skurðgoðum sva segiandi: „Vit þu þat sannliga, Andreas, at ek skal lata þik festa æ þann sama kross, er þu lofar, nema 20 þu gerir, sem ek byð.“ En er Egeas hafði mörgum kvölum ognat postolanum, þa svaraði hann hófsamliga sva talandi: „Hugleidd þu, þræll, allzkyns þínu, ok skalltu mik buinn finna at þola þær allar í nafni Jesu Kristz, þvíat ek trúi mik því kíerra vera ok 25 þægiligra minum konungi, sem ek þoli fleiri þínur fyrir hans nafni.“ Sem iarlinn heyrði þessi svör postolans, þa anefndi hann einn mann ok .xx. af sínum mönnum til þess at huðstrykia Andrean postola. Ok er þat var gert, þa bauð hann þeim enum sömu 30 mönnum at krossfesta postolaun með þeim hetti, at þeir skyldu binda hann æ krossinn ok staga með reipum allan hans líkam ok sva skyldi hann langa þínu þola til dauða. En er hinn helgi 35 Andreas var leiddr til krossins, þa varð mikit samlaup folksins kallanda (ok) sva segianda: „Þessi rettlatr maðr er saklauss fyrir dæmdr.“ En postolinn hafð folkit, at eigi skyldi þat talma pining hans. Nu sem hinn helgi Andreas sa langt fra ser, hvar krossinn var uppreistr, þa heilsaði hann honum sva segiandi: „Heill ser 40 þu, hinn heilagi kross, er heilagr er af Kristz líkam ok pryddr af hans limum sva sem með gimsteinum, þvíat aðr en drottinn varr steig upp æ þik, þa fylgði þer veralldlig hræðsla, en nu hefir 45

1 odaubligan Cd.

þu tókist himneskan elskuga sakir heilagrar fystar, ok af því kemr ek nu öruggt til þín ok fagnandi, ok sva tak þu mik með gleði, lærisvein þess, er heck æ þer, þvíat iafnan elskaða ek þik. Heyr þu, hinn goði kross, sa er tokt frægð af limum drottins, lengi hefi ek girnt til þín, ok hiartaliga elska ek þik. Tak nu við mer, ok skil mik brott fra þessa heims mönnum, ok gialld mik meistara minum, at fyrir því taki sa við mer, er mik leysti æ þer hangandi.“ Ok sem postolinn hafði sva sagt, afklæddi hann sik ok feck i hendr, er hann skyldi pina, ok síðan hengðu þeir hann æ krossinn, ok bundu með reipum allan hans likam, sem þeim var boðit. Hinn helgi Andreas hefir tva daga verit lifandi með þess hattar pinu æ krossinum, ok voru þar hia staddir tva þushundrat kristinna manna, þeir sem heyrðu hans predikan allan þann tíma. En mikill mannfíldi fór til husa iarlins, ok ógnuðu honum dauða ok sögðu sva: „Fyrir hvat skal maðr guðs meinlauss, hógværr ok mildr þola þvílíka pinu? Ok ef þu, iarl, lætr hann eigi ofan taka af krossinum, þa skulu ver drepa þik.“ Egeas varð hræddr við þetta orð, reis upp ok fór með þeim, ok ætlðuðu(!) at taka postolann niðr af krossinum. En er Andreas sa iarlinn, mælti hann: „Fyrir hvi komtu hingat, Egeas? Ef þu vill iðraz misverka þinna ok trúa æ guð, þa skaltu miskunn fa af honum, en ef þu kemr til þess at leysa mik af krossinum, þa kallt þu vita þat, at alldri stig ek lifandi niðr af honum, þvíat u se ek konung minn, þann er min biðr.“ Ok sem folkit til itaði at leysa postolann, stíðnuðu hendr þeira ok armleggir ulfu, sva at engi matti nær koma hans heilaga likama.

11. Hinn helgi Augustinus segir sva i bok þeiri, er hann nan gerði af sannri iðran, at hinn sæli Andreas postoli, sem u sa folkit grata sína pinu, bað hann til guðs sva segiandi: „Heyr þu, drottinn minn, ek bið þik, at þu latir mik eigi lifanda stiga af krossinum, þvíat nu er tími til, at þu biðir iorð- i at geyma minn likama, þvíat sva lengi hefi ek borit hann, uann volkat ok erfiðaz fyrir honum, síðan hann var mer æ i folginn, at [nu lystir] mik með þínum vilja at verða frials- um ok hans þunga buningi. Nu endrminnumz ek, drott- inn, hversu hann var mer þunganarfullr ok uhægr at bera, ok ofmetnaþarfullr at temia til goðs, ostyrkr móti yfirkom- reistni. Veitz þu, drottinn, hversu opt minn kranki likami mik fra draga sætleik þinnar elsku, at opt unaðaði hann þu leystir Cd.

mik af kyrrleik minnar elskuligu hvíldar með harmi hiartaligrar sáhyggju. Kunnigt er þer, hinn goðgiarnasti fapir, hversu lengi min sal hefir í stríði stápit moti sinum likam ok sigrat íafnan með þinni hialp. Ok því beidumz ek af milldum ok rettvisum domara, at eigi biofir þu mer at bera hann lengr. Tak aptr nu af mer þat goðz, er þu bauðt mer at geyma, ok fa iorðunni í valld minn likam, þar til er hann skal upprisa ok ómbun (taka) sins erfðis af þer, ok veit eilífan fagnat, lausnari minn Jesus Kristr, er með feðr ok helgum anda lifir ok rikir æn enda.“ Sem hinn helgi Andreas hafði þetta sagt, þa kom yfir hann lios af himni með mikilli birti, ok skein halfa stund dags, sva at folkit, er nær stóð, matti varla móti sea. Ok sem þat sama lios leið til himins, gaf guðs postoli upp sína sal ok for með fagnati til himinrikis.

12. Maximilla kona Egea íarls tok likama postolans af krossinum ok gerði hans utterð sæmiliga ok grof hann miðk veg-samliga. En fyrr en Egeas kom heim til sins heimilis, varð hann diöfuloðr ok kvaldiz herfiliga ok do þegar at sasiándum þeim ollum, er nær höfðu verit pining postolans. Sva segiz, at af grof Andree postola flytr manna, þvílíkt at sea sem oleum, með hinum sætazta ilm. Merkia landzmenn þar af árférð. Þa berr iorðin meira avöxt, er fyrr nefndir lutir gefaz gnogligarr, en þa minna, er þeir sæz litilligarr þar af. Var þessi iartegn saunn, meðan likami Andree postola læ í þeim stað, er hann var grafinn. En nu síðan (hann var fluttr til Miklagarðz, þa er ecki ritat af því, hvart þat helldz eða eigi, at þessar guðs gíafar flyti fram hans likam.

13. Einn síðsamr byskup vegsamði hinn sæla Andreas postola með einkannligri elsku millim annarra guðs vina hiartaliga, at öll sin giætzkuverk sagðiz hann gera guði til tignar ok hinum sæla Andree postola til virðingar. En sem hinn forfandi sæ þenna hinn goða byskup breyta með heilagleika, ófundaði hann hinn vónði ok sína svíksamliga slægð frammi hafði takandi æ sik einnar vennar iungfru æsionu. Þessi kona for til byskups ok kom til hans hallar, ok sem hun fann hans þionostumenn, teði hun þeim sitt eyrendi ok sagðiz vilja íata fyrir byskupsinar syndir leyniliga. Sem þeir sögðu byskupi hennar orð, bauð hann, at hun skyldi íata syndir sínar fyrir þeim, sem hann hafði fengit fullt valld til þess. Nu sögðu byskupsmenn henni, en hun neitaði því ok sagðiz óngum manni birta skulu sína leynda lutir.

1 Af Maximilla konu E. Overskr. 2 [var hann Cd.

nema honum sialfum. Sem byskupinu heyrði þat, bæð hann, at huu skyldi til hans koma. Ok er þau voro tvau samt, hof huu sva sina ræðu: „Ek bið þik, herra minn, at þu miskunnir mer, þviat ek em ein iungfru ung at alldri, göfugh at ætt, af konungligu kyni komin, sæmiliga ok lystugliga uppsædd i minni barnæsku, en nu em ek her komin ein saman ok utlendzk i fatækum bunaði. At sönnu var faðir minn miok volldugr i sinu riki, ok sem hann villdi gipta mik einum mikils hattar manni, villda ek þat með öngu moti samþyckia, ok sagða ek mik hafa heitit guði, at spilla alldri minum meydómi með karlmannligri samvistu. En er faðir minn villdi þraungva mer þar til ok ógnaði mer likamligum pinum, ef ek villda eigi hans vilia gera, þa leyndumz ek i brott um nótt, ollum monnum þat ovitandum, þviat helldr kaus ek at lifa fatækliga en briota mina tru. Nu sem ek heyrða sagt fra yðrum heilagleik, þa flyði ek til yðvar væntandi, at yðart huggiæði mundi sampinaz miuni vesold ok sva fyrir sea, at ek mætti her guði þiona frialsliga með kyrleik hreinnar samvitzku hlutlaus af ollum unaðum.“ Sem byskup hafði heyrð hennar orð, undraði hann sva mikinn astarhita i hennar briost kominn vera heilags lifnaðar með mikilli malsnilld, ok sva sem hann hugleiddi hennar volldugleik ok sva hennar fagra likama, svaraði hann sva: „Vertu örugg, dóttir min, þviat drottinn mun veita þer sina miskunn i þessi verolld, en annars heims eilifa dyrd með sialfum ser, þviat sakir astar hans hefir þu upp gefit frændr ok fee ok þitt fustrland með, allri veralldligri sælu hefir þu karlmannliga hafnat, ok þvi skalltu mik buinn finna at gera þinn vilia, ok seg sialf, hvern stað þu vill velia i minu byskupsdæmi þer til bygðar, at þu megir eptir fyst fullgera guðliga þionosto. En af því at timanum liðr, þa skalltu eta með mer i dag.“ Jungfru svaraði: „Bið mer eigi þat, faðir minn, þviat vera kann, at vándir menn virði þer þat til ufrægþar, en þa verðr auðruvis en ek villdi, ef þu fær nóckurn vanheiðr af mer.“ Byskup svaraði henni: „Ver skulum sitia fleiri saman en vit tvau ein, ok því ma þat með öngu moti ill grunsemð með sönnu segiaz.“ Síðan gengu þau til borðz, ok skipaði byskup sva, at hvart þeira sat i mot auðru yfir borðinu, en annat folk sat tveggja vegna ut i fra þeim. Byskup leit optliga til iungfrunnar ok undraði fegrð hennar. Ok sem hans auga var lystugt til hennar æsynar, þa klöcknaði hans hiarta til alioligs(!) sambandz með henni at hafa. Af þessu skildi fiandinn, hvat tíðt var með honum, ok let eigi sein at ser at særa hans

hug, aukandi fegrð meirr ok meirr. Ok sem byskupinn hafði staðt gert með ser, at hann skyldi leggiaz með iungfruinni, þegar hann sær ~~ser viðkvæmiligan stað~~ til, þa kom til herbergis einn utlendr maðr fatækr ok kvaddi ser ækaflika inngöngu með höggum ok háreysti, en durverpir villdu eigi upp lata fyrir honum. Ok sem hann skok hurðina, talaði byskup til iungfrunnar ok spurði hana, ef hun villdi, at sa okunni maðr gengi inn. Hun svaraði: „Berit upp fyrir hann eina þunga spurning, ok ef hann leysir hana vel, þa ma hann inn ganga, elligar er hann eigi verðr at koma i yðra höll.“ Ollum er við voru þotti þetta goðr orskurðr vera, ok leituðu með ser, hverr til fallinn væri at tala með utlendzka mann. Ok sem engi var þess buinn, mælti byskup: „Ver seam öngvan betr til fallinn at tala af varri hendi en yðr. Þviat ollum er þat auðsieð, at yðr vantar hvarki vitzku ne mal-snilld, ok því biðium ver yðr, at þer giorit sva.“ Hun mælti þa: „Spyrit hann, hvat guð hefir þess giort i litlum lut, at merkiligaz se.“ Sem hinn utlendzki heyrði þessa spurningh, svaraði hann: „Sva mikill mannföldi sem verit hefir fra upphafi heims, ok sva margir sem sæðazt munu til enda veralldar, þa finnaz öngvir þeir .ii., at likar æsionur hafi at ollum lutum.“ En allir, er heyrðu hans andsvör, sögðu þau hin hæstu vera. Jungfru sagði: „Ver skulum spyria hann fleiri luta, at ver verðim vis, ef hann er vitr maðr. Spyr hann, hvar i hverium stað iorðin er hæri en himinn.“ Sem hinn utlendzki heyrði þessa spurningh, svaraði hann: „Drottinn Jesus Kristr takandi á sik mannligan likam, let pina öllu mannkyni til lausnar, ok eptir pining sina ok upprisu dauða steig hann upp yfir alla himna sannr guð ok sannr maðr með þeim sama likama, sem hann tok i sinum guðdomi i kvíðsinnar blezaðrar móður Marie, ok vit þat sannliga, at þar sem guðs likami er, þar er iorðin hverium himni hærr.“ Sem þess andsvör heyrðuz. lofuðu allir hans vitzku ok sönnuðu hans orskurð. Jungfru svaraði: „Hina .iii.ia spurningh miok diupa ok torvellda at leysa skal ek gera honum, ok ef hann leysir hana vel, þa er hann at sönnu verðr at eta með byskupi. Spyrit hann nu, hversu langt er milli himins ok helvitis.“ Hinn utlendzki maðr svaraði: „Far aptr til þess, er þik sendi til min, ok spyr hann vandliga af þessum lut, þvíat hann veit þat meirr giörr en ek, ok þat ma hann sialfr segja þer, þvíat hann mælti þat rum, er til helvitis er, ok vitið þat sannliga, at su fagra iungfru er eigi kona, heldr hinn versti diðfull.“ En er sendimaðr heyrði þetta, óttaðiz hann

ok sagði öllum, er i voro herberginu, þessi svör. Sem allir undruðuz hans sögu, þa hvarf fiandinn brott fra þeira ógliti. En byskupinn hugleiddi, hvert hans hiarta hafði verit, ok hvarf aptr til sinnar samvitzku æsakandi sialfan sik, ok bað guð með tarum fyrirgefa ser sinn misverka, ok sendi þegar i stað sina þionostumenn, at þeir skyldu hinn utlendzka mann inn leiða, en hann fannz hvergi. Eptir þetta kallaði byskup saman allan borgarlyð ok sagði opinberliga þenna atburð, ok bauð þeim at fasta þann dag ok biðia, at guð virðiz at birta þeim, hverr hinn utlendzki maðr hefði verit, er hann hafði frelsat af sva miklum saluhaska. A þeiri sömu nött var byskupi vitrað, at hinn helgi Andreas postoli hafði synt sik i fatækum ok i utlendzkum buningi, ok kom þar til þess at frelsa byskup af fianda svikum. En byskup þackaði guði ok hinum sæla Andree postola, hversu miskunnsamliga við hann var gert, ok elskaði hann síðan með einkannligri virðing alla tíma.

14. Þat er sagt, at i borg nöckurri var einn formaðr, sa er rangliga tok undir sik akr, þann er gefinn hafði verit Andree postola. En er byskup, sa er i var staðnum, heyrði þat, bað hann hinn sæla Andream postola hefna honum, er honum gerði rangt, ok þegar i stað tok sa riðusott. Síðan bað hann byskupinn biðia fyrir ser til guðs ok iataði honum at giallda honum aptr akrinn. Ok er byskupinn vissi þat, for hann til kirkiu Andree postola, þeirar er akrinn var fra tekinn, ok braut alla lampa kirkiunnar ok sagði sva: „Her skal alldri lios tendraz, fyrr en drottinn hefir refst ranglæti sins ovinar, ok kirkian hefir sitt guðs aptr fengit.“ Ok þegar i stað tok formaðrinn hina sömu riðusott, sem hann hafði fyrr haft, ok sendi menn til byskups, bað hann enn biðia fyrir ser til guðs ok iataði þat, at hann skyldi aptr leggja akrinn Andree postola, ok leggja annan akr iafngöfan til kirkiu hans. En er sendimenn komu til byskups, sögðu þeir honum bæn formannzins, en byskup svaraði þeim: „Ek hefi iafnan beþit til guðs, ok nu hefir hann heyrt mina bæn.“ Eptir þat let formaðrinn bera sik til byskups, oc bað hann biðia fyrir ser. Síðan bað hann fyrir (honum). Ok sem byskupinn geck i kirkiu hins helga Andree postola, ok sa hinn kranki maðr, er fyrr var fra sagt, skyldi inn ganga i kirkiuna, dó hann. ok eptir andlát hans var akr hins helga Andree aptr lokinn ok hans kirkiu var sinn skaði aptr gollinn.

Þessar iartegnir ok pislarsangu hins sæla Andree ritaðu prestar ok diaknar i Asia, þeir sem sialfir ssa hans verk ok heyrðu hans predikan. Skulu ver biðia, at sea hinn sæli Andreas guðs postoli biði almátkan guðs son. at hann veiti oss frið ok fagnat þessa heims, en annars heims leiði hann oss með sialfum sér inn, i himinrikis fagnat, þar er hann lifir ok rikir einn guð i þrenningu per omnia secula seculorum. Amen.

IV.

Andreas postoli guðs, er ver holdum i dag messudag, var fæddr i borg þeirri er Beþsaida heitir. Han var Joans sonr oc bropir Petrs postola. Han þyddisc i fyrsto Johanem baptistam oc gerdizst hans lærisvein oc beid sva ens ædra meistara¹ oc lana(r)-drotins. Oc var han þa med Joani baptista, er han syndi drotinⁿ varn med sinni hendi oc sagdi þar vera lamb guðs. En er Andree heyrði þessi ord Joans baptiste, þa sagdi han Petro bropi^{er} sinom til drotins vars, oc konnodosc þeir þa þegar vid han, ~~er~~ qvomo þa til fylgdar vid han, er han kalladi þa bada senn bred^{er} af einom fiskibati til sins foroneytis. En fylgþo þeir honum þadaⁿ i fra i sifello, medan han var i þessom heimi, oc var su greien^(l) med þeim bredrom, at Petrus var mestr formelandi þeirra allraⁿ en engi var þeirra diarfari of alt þat er manraun var i en Andree. Oc þa er lidin var pislartid drotins vars oc hans upris^{er} oc upstigning til himna, ok han hafði midlat astgiof heilags andaⁿ sinom postolom, þa voro þeim brat synd forlog sin, þau er guð^{er} hafði þeim hugat. a hvert þicdland hverr þeirra skyldi fara kennⁿ ingar at kenna, oc kom þat a lut Andreas postola at fara um Gricland oc um Akaia vellði.

Oc er þeir skildoz postolanir a Jorsnalalandi, þa for Andreas fyrst of Griclandz eiar^(l) oc kendi þar kenningar i fyrsto oc sneri

morgum monnum til rettrar truar. Han kom sidan til borgar þei(r)aragetrar er Mirmiclonia(!) heitir, oc voro þar þau tidendi, at þangat hafði komit Matheus postole oc gudspiallamadr oc villdi kenna þeim retta tru. En þeir toko han oc leko hart oc bordo oc settu han i myrqvastofu sidan, oc sat han þar, þa er Andreas kom i borgina. En er Andreas verdr (varr) vid, hver tidendi þar voro, þa fer hann þegar til stovonar oc braut hana upp oc leddi(!) a braut postolann, oc badodz þeir fyrir postolannir. Sidan tok Matheus syn sina, er han hafði adr blindadr verit, oc vard han heill allra meidinga, þeirra er (han) hafði af þeim tekit borgarmonnum. For han sidan til Blalandz oc kendi þar tru því landzfolki, er þar var, oc tok þar pining fyrir guþs nafn. En Andreas tok þar fyrst kennigar(!) at kenna, oc af ollu saman iartegnom hans oc kennigum toc sa borgarlydr allr retta tru, adr han færi þadan. Þa er Andreas for um Griclandz eyar, þa gerdi han allzkyns iartegnir, gaf sion blindum, heyrn daufum, rak diofla fra oðom monnum, en resti(!) dauda menn til lifs.

Oc er han com i þau herod er Achaia: heita at bokmali oc a vara tungu er kallat Engilsnes, þa somnodoz saman þar blotmauna hofdingar(!) oc baro ogrynni fiar undir iarl heidin þan er Egeas het, oc sogþo sva: „Fra því er Andreas kom hingat i þessi herod, þa hefir eyz miok goda atrunadr, fyrir því at han banar þat miok, en margir trua hans ordum oc hafna ollum varom bodum.“ Jarlin toc vid feno oc baud sidan, at han skyldi leida i syn við han, oc for iarlin i borg, þa er Patras heitir, oc naudgadi monnum til blota. En honum rann i mot Andreas postole oc melti þegar vid hann fyrri diarfliga: „Þat hæfir, ef þu ert domari manna her a iardriki, at þu kannizd vid domara þin, þan er a himnom er, oc mattir þu grena(!) þan gud er a himnom er, er sadr gud er, fra þeim godom, er flærdsamlig ero oc eigi ero son gud.“ Egeas mælti: „Ert þu sa Andreas, er nidr (brytr) hof goda vara oc tevgir(!) menn til þess at brio(ta) a bac Rumveria vilia oc fornar venior, þær er her hafa lengi hofdingar bodit?“ Andreas svaradi: „Ek em sa er bodar ord sanleicsins siafls(!) oc drotin Jesum Crist, at men hverfi a braut fra skurdgoda bloti oc kenist vid sana(n) gud oc lifanda, þan er alla luti hefir skapat oc os hefir frelsta fra eilifom dauda, oc mon þeim sanleicrin at fultingi verda, er a han truir.“ Egeas melti: „Hvat er sanleicrin?“ Andreas svaradi: „Sanleicrin er a himni, þar renr lios þat up, er

a braut recr flærdar myrkur, en er seð eigi þat lios, er tre eða steina eðlid guð vera. En er þu gatz vid Rumveria hofðingia, þa hafa þeir enn eigi vid kanazc, at guds sonr hafi hingat i heim komit, sa er þat kenndi, at skurdgod þau et(!) er trued a ero dioflar en eigi gud oc ovinir alz mankyns, oc kenna þat sinom atrunadarmonnum, er gud stygviz vid oc snyz fra, oc vil þeim eigi lyða, oc þa er gud snyz fra þeim, þa verða þeir herfengner af dioffinum, oc leicr han þa alt þar til er þer(!) fara af heiminum sekir oc oc necpir, hafa ecki med scr nema synder einar.“ Egeas melti: „Spurt hefi ek gerla, þa er Jesum(!) vðar(!) melti slica hegoma oc þarflausor, þa crosfestu þeir han.“ Andreas melti: „Til þess ste drotin ofan af sino vellði oc toc a sic mandom, til þess at han mæti i sinom mandomi oc piningo þan leysa, er fyrst hafði tynz fyr sina ohlydni, oc var han at sialfvilia sinom pindr ein fyr alla, at han teki af ollom qvalar i sinni piningo.“ Egeas melti: „Ef han tok af ollom qvalar, hvi þyckia þeir allir pislar verdir, er han dyrka?“ Andreas melti: „Undromc ek þat um sva vitran man, er þu skallt þat eigi skilia, at ver erom fusir pislir at taca oc lif at lata fyr guds sacar. En því sætir þat, at ver vitom annat lif vera sat oc eiliðt, ok fysomc ver af því til þess lifs en qvidom ecki lif at lata, oc ef þu villt vita tacc oc stormerki heilags cros oc af hvi skaparinn valdi ser at sialfvilia heldr þa pining en adra, at deyia a crosinom.“ Egeas melti: „Hvi fer þu med slico at kalla han at sialfvilia pindan hafa verit, þan han var seldr af lerisveini sinom oc haldin af Gyðingum crosfestr af ridderum Pilati iarls, eptir því sem Gyðingar beiddo.“ Andreas svaradi: „Þvi sagða ec sva, at han veri at sialfvil sinom pindr, at ek var þar med honom, er han var seldr, sem þu segir, af sinom lærisveini. En fyr en han sialfr veri crosfestr seldr, þa sagði han os adr fyrir, at einn af vari sveit mundi hana selia, eigi oc sidr sagði han fyr pining sina oc upriso. En Petrus brodir min bad, at eigi skyldi sva verða, en drottinn svarað honum stygliga oc bad han fra ser fara, ef han skildi eigi þa hluti, er guds voro. Oc sagði því frammar, at han lezc mat til hafa bæði nidr at legia ond sina oc sva up at taca hana. En er ver urdum allir rygvir vid þessa ræðu, þa sagði han berliga, at sa mundi han selia, er þa toc braudskifo af hans hendi, ok var sva sem hann sagði, sem von var, ok mattu þaðan af marka, at hann vissi gørla fyrir ok villði eigi undan hneigiaz.“ Egeas mælti:

1 hafi Cd. 2 Eftersætningen mangler.

„Undromz ek þik sva vitran mann oltinn i sva mikla heimsko, at þu truir ne ein man mundo sialfraða vera crosfestan.“ Andreas melti: „Þu vill þer eigi(!) skiliast þat er a mot er þinom villia(!); en þer mundi þyckia a adra leið, ef þu vissir stormerki crossins slić sem ero.“ Egeas melti: „Mer synist qvol en eigi stormerki.“ Andreas melti: „Su qvol hefir komit til leidretto ollo mankyni, ef þu vill því þolinmodliga lyða oc lata þer þat skiliast sem sat er.“ Egeas melti: „Þolinmodliga mon ec lyða, en ef þu lydir eigi mer, þa mundu sialfr fyrir meta stormerkiom crossins, þeim er þu lofar.“ Andreas svaradi: „Ec munda eigi boda dyrd crossins, ef ec ottodumc piningina hans.“ Egeas melti: „Þreiict mal er þitt oc diarfli(c)t, kallar þat dyrd er qvol er, oc ottasc eigi dauda sem adrir menn.“ Andreas melti: „Engi er þat dirfd, þot ec hrædomk eigi daudan, af því at dyligr er retlatra manna daudi, en en verstí syndogra manna daudi. En ek vilda, at þu lyddir oc tryddir(!) því, at einge:in guds sonr let p(i)nasc til endrbætingar andar þinar.“ Egeas melti: „Þat þarf at endrbæta, er adr hefir faritz, en hverso hefir ond min farizc, at hon þyrfi at endrbætasc.“ Andreas melti: „Ec ma þat segia þer, hverso ondin ma endrbætast fyrir stormerki crosins. En fyrsti madr er skapadr var tok daudan af treno fyr ondverdo, er han at af því bannat epli, oc vard af því þan daudan at slœqva a pislartreno. Oc sva sem en fyrsti madr var skapadr af iordinni hreini oc fleclaussi, sa er daudan toc af girndartreno, þa var sa getin oc af skiri meyio oc fleclaussi, er hendr sinar retti fra ser a pislartreno oc frelsti sva mennena fra eilifom dauda til eilífs lífs, oc sva sem Adam bergdi sætlec bann(a)ds eplis, sva toc oc guds sonr beiskan dryk a crosinum, at alz hatr slœcdi han varn dauda med sinom odaudleic.“ Egeas melti: „Þessi ord mattu þeim boda, er því vilia trua, er þu kennir, en ef þu vill eigi mer samþyckiaz oc færa fornir godum varum almatkum, þa mun ek lata þik festa a crosin þan er þu lofar.“ Andreas melti: „Ek mun fornir færa almatkum gudi, sa er sadr gud er oc lifandi, eigi mon ek honom færa gripunga hold ne hafra blod, heldr mon ec færa hvern dag fleclaut lamb a altari heilags cros. Oc þa er þes holdz neytir allir(!) lydr oc dregr þess blod, þa er þat eptir hellt(!) oc lifanda a himni.“ Egeas melti: „Hverso ma þetta vera?“ Andreas melti: „Þat ma ek þer greniliga(!) segia oc sva at þer ma vel skiliazc, ef þu vill hans lærisvein gerazc.“ Egeas melti: „Eg

1 [med en anden Haand. 2 ena Cd. 3 giradartreno Cd.

mon med qvolom at þer heimta þessa frasogn“ Andreas melti: „Undromc ec þic sva vitran man hrata i sva mikla heimsko, at þu munir mik til nacqvas(!) naudga. Þu heyrdir nu stormerki crosins oc sva tacn fornarinar, oc ef þu truir Crist guds son vera, þan er crosfestr var af Gydingum, oc truer han sannan vera gud, þa megum ver segia þer, med hverionu hætti þetta ma vera, at lambit se sæft oc eitit(!) oc meg þa vera eptir þat heilt oc fleclaust oc lifanda i riki sino a himni.“ Egeas melti: „Hverso ma lamb riki hafa, þat er adr er sæft oc etid af ollom lyd?“ Andreas melti: „Þat mattu þegar skilia, ef þu villt trua af ollo hiarta þino, en ef þu vill eigi trua, þa mattu þess aldregi viss verda.“ Þa reiddisc Egeas oc baud at byrgia han natlangt oc qvaz a morgon skyldu reyna han fram(a)r, en þar til hafdi verit.

En er postolen var byrgdr i myrqvastovoni, þa dref(!) þangat allr heradslydr, oc villdo drepa iarlin en taca postolan or stofone. 15 Oc er Andreas vard þess varr, þa stodvadi han [þa oc 1 melti: „Eigi skolod er snua hvild drotins mins Jesus Cristz i diofoligan ofrid, af því at þa er drotin var seldr, þa syndi han i ollom lutum þolinmædi, eigi kalladi han a strætum uti ne þræti. Nu hafid her hlíod at oc verit fridsamir oc talmid eigi pininga minna, heldr 10 buid er ydr sva sem kappar guds oc verit bunir at taca 2 sialfir piningar fyr guds sacar, af því at su ein er qvolin ug(ga)nndi, er engan hefir endan, en manlig ogn er sem reykr se, fyr lokit en finni. Ero þessa heims ognir avallt anat hvart linar oc letbærar, oc ma þer þa audveliga bera, en ef þer ero þungar þa taca þær 15 brat ondina fra manne. En þeir sarleicar, er eilif(i)r ero med ser, hafa hversdagligan grat oc syting oc endalausar qvalar, til þess ara ottasc 3 nu eigi Egeas at koma. Nu verit heldr bunir, bræd 1 minir, til v(era)ldligra pininga, at er megid fyr þer koma til eilifr fagnada, þar er monod avalt i gleði oc eilifom bloma vera rikend med gudi.“ Þa er Andreas hafdi alla not fyr þeim talid oc etiat(!) 2 þa til þolinmædi oc styrct þa i retri tru alt unz lios dagr var 4.

En um dagin sendi Egeas eptir Andrean oc let han leid 3 fyr dæmistol sinn oc melti: „Til þess ætla ec, at þu munir i not vitkaz hafa oc munir lata af lofi Cristz þins oc vilia nu niota 4 fagnada þa(!) med os, því at storheimslict er fysasc til crosfestingar eda i eldi at brenna.“ Andreas svaradi: „Ec ma hafa med þer fagnadi, ef þu vil a Crist trua oc hverfa fra villu, því at Cristr sendi mic til þess hingat, at ec snudgada honom margan lyd i

1 [þat Cd. 2 tata Cd. 3 ottosc Cd. 4 Eftersatningen mangler.

þessu landi.“ Egeas melti: „Fyr því skyldi ec þic til at blota, at þeir er fyr þic ero taldir(!) fyrlati sina villo oc hegoma oc særi þeir fornir godum varom. Nu er engi borg su i ollu Achaia, er eigi se eyd oll hof oc nidr brotin; nu matu þa vera i vari vingan. ef
 5 þu leitar þessa luti¹ at leidretta oc sæfir sva reidi godana, er nu ero adr reið ordin. En ef þu vil eigi þenna cost, þa mundo mæta morgom qvolom, oc (a) lesti skal þic festa a crosin, þan er þu lofar.“ Andreas melti: „H(e)yr sonr daudans oc eldkveyka fyrirbuen eilifom elldum, vit tu mik þion drotens oc postola Jesus Cristz!
 10 Ec hefi melt m(i)ucliga vid þic her til oc teygt þic sva til retrar(r) truar, oc at þu hafnadir goda bloti² oc dyrkir þan gud er a himno(m) er. En ef þu stadfestir heimsko þina oc orad, þa mon ec eigi ottasc ognir þinar oc heitan, hvat sem þer synisc fram at hafa, þviat ec mon því þægeligri minom konungi vera, sem ec
 15 þoli meira hardretti fyrir hans sacar.“ Þa vard Egeas reidr mioc oc let han þenia³ postolan milli tria tvegia oc sect(!) siav⁴ virdinga menn at heria hann med svipum, en sidan var han leidr fyr iarlin oc melti han sidan: „Hlyd mer, Andrea. oc tac þat rad er þic frelsi fra uthelingo blods þins, en ef þu vill eigi sva, þa mun ec
 20 lata veita þer leflat(!) a crosinom.“ Andre(a)s svaradi: „En em ec þærll(!) cros Cristz, oc eski ec mer heldr sigrs a crossinom en ec ottomc han. En þu mont bida eilifar qvalar, þær er þu mont eigi fordast i enni somu tru, ef þu vill þa heldr trua en adr, en ec hrellomc af gloton þini en eigi af piningu mini. Piningu(!) min mon eigi vera lengri en ein dag eda tva eda þria, en þin pining er þa eigi nēr enda, er margar þusundir ara ero lidnar. Nu þarf tu eigi af því at heitaz, at þu eycr þinar qvalar i því en eigi minar.“ Jarlin melti: „Hverf af heimsko þinni oc hird eigi þeim affeidis at snua, er adr vilia vel lifa.“ Andreas melti: „Sva b(a)ud drotin min mer Jesus Cristr, at ec skylda aldergi(!) af lata hans ord at boda oc snua (a) sanna idron (þeim), er adr fara villir ens reta.“ Egeas melti: „Heit þu mer at hverfa af kenning þini, en ella mon ec þic lata af lifi taca.“ Andreas melti: „Eigi at eins em ec buin alata(!) heldr oc at bera allar þær qvalar, er vdr(!) keimr(!) i hug mer a hendr at leigia(!).“ Þa vard iarlin reidr mioc oc bað sinom monum at crosfesta Andream med þeim hetti at binda han med reipom a crosinn oc þennia han sem i stagli, þotti þa qvalin(!) leingri en han veri negldr a crosin.

1 lutt Cd.

2 bolti Cd.

3 þeina Cd.

4 eller han.

Oc þá er han var leidr til crosfestingar, þá þusti at fioldi manna med kalli myclo oc acafa oc melto: „Hvat gerdi sia en retlati madr oc guds astvinr, er han er til cros leidr.“ Andreas bad at þeir skyldo eigi talma pining hans, for han gladr oc fagnandi oc let aldregi af sani(!) keiningo(!). En er han kom þar er han sa of langa leid crosin up reistan, þá qvaddi han crosin oc melti: „Heill o(c) sæll, heill heilagr cros, er helgadr ert af licama Crists oc prydr af hans limom sem af dyrstom gimsteinom, lengi hefir þu nu hvildz oc min bedit, oc vittu mic en fusasta til þin vera. Þvi geng ec til fus at ec keni l(e)ynda luti þina, oc ec veit, of hveria soc þu ert upreistr. Tac þu þan er til þin girnisc, ec en giarn at fina þina grein, se ec med þer þá luti, er mer ero fyrir heitnir. Tac þu, heilagr cros, litillatan fyrir gudi, oc fær mic til drotins Jesus Cristz. Þu hafdir med þer iardligan otta adr drotin stigi up a þic, en nu hefir þu odladz himnesca ost, oc em ec af þvi fus, at þu takir mic til þin, þvi at þat er vitat af trúndom oc unondom, hve micla fagnadi þu hefir med þer, oc hve miclar giasfar þu hefir bunar. Orædr oc fagnandi kem (ec) til þin, tac þu mic oc med blidom lærisveini þes, er adr hec a þer, þvi at ec var avalt þin unandi oc fus þic at fadma, þu en godi cros, er toct segrd oc prydi af limom drotins, langeliga girniligr oc æsciligr, an aflati hefi ec þin leitad med mikilli fyst, tac þu m(i)c nu fra monum oc gíalt m(i)c meistara minom, at sa taki mic fyrir þic, er mic leysti fyrir þic.“ En er Andreas hafdi þetta mælt, þá lagdi han clædi sin af ser oc gaf þeim er han pindo. Þá gengo þeir at oc hofu han up a crosin oc þondo reipo(m) allan licama hans, eptir þvi sem þeim var bodit. Þangat sotti at manfoldi mikill, eigi færa en tuttogo þusundir mana, oc var i þri lidi brodir Egee, sa er het Stracocles. Þeir foro allir med calli miclo oc sogdo postolan at rongom domi pindan vera. En heilagr Andreas styrcpi hiorto þera oc sagdi hve mi(c)lar eilifar ombonar(!) kan(!) fyr tidlingar(!) piningar.

I þvi bili hverfr a braut þadan allr lydrin oc fer til hús iarlis med hareysti miklo oc melto: „Hvart er þetta rad þin, oc rangir ero domar þinir. Hvat gerdi þessi madr rangt sæda hveria? sacar ero honom at gefa? Nu mon tynaz oll var borg, oc mon ver allir farazc. Glatadu eigi borg vari oc veit oss retlatan ma oc gíaltdu os helgan man. Vegðu eigi þan, er bædi er kær gud oc monum, helgan oc skirlifan, pryddan at sidleti, godan kennar

mildan oc hogveřan, skyran oc skynsaman. Eigi skal han ęessa ęining lengr ęola, han hefir nu tva daga a crosi hangit oc lęetr man en eigi af got at kenna oc sędia os sinom malom helgom. ęef ęu os helęan man, at ver meęim lifa; leysto ofan spekingin, it vart land meęi miskun odlasc. Egeas d(v)alđi oc villđi eigi ęostolan ofan leysa. ęa knudiz at allr lydrin oc villđo drepa arl. Han vard ęa hredr mioc oc sprat up af dęmistoli sinom oc ęor med ęeim ofan at leysa postolan. En er Andreas sa han af crosinom, ęa melti han: „Til hvers comtu hingat til var Egeas? ęf ęu vil en vid canasc, ęa mon ęer en upluk(a)sc licnar gata, sem ec het ęer, en ef ęu komt til ęess eins hingat at leysa mic ofan, ęa mon eigi ęat verđa ęit erendi, aldregi kem ec lifs af ęessum crosi, ęvi at ec se nu konung min, oc nu lyt ec honom oc stend ek i hans augliti, en harma ec ęina vesold, er ęin bidir(!) min eilif qvol oc gloton. Ren ęu vesall, median ęu matt, at eigi ilir ęu ęa vid leita, er ęu mat eigi.“ ęa gengo men at crosinum adrir at odrum, oc villđo ofan leysa postolan oc mattu eigi, af ęvi at toc or aflit allt or hondum ęeim, er ęeir retto up til. ęa calladi Andreas hat a crosinom oc melti: „Lattu mic eigi eysa, drotin Jesus Cristr, ęion ęin af ęessum crossi, er ec hangi fyrir ęit nafn, lattu mic eigi nu drotin i anat sin vefiasc i iardigom ahygiom, er ec em aviti ordin nu leyndra luta ęina, lattu mic eigi leystan verđa af ęessom enom vanda mane Egea, er ec ęefi nu kendan mikilleic ęin fyrir cros ęin helęan. Tac ęu mic nu, meistari min Jesus Cristr; ęan hefi ec seen oc kendan oc lskadan, ęan lit ec oc girnomic af hiarta ollo, oc med ęeim em ec i sifello. Tac ęu mic nu, drotin Jesus Cristr, en godi meistari, oc lat mic eigi fyrir af crosinomi leysa, en ęu hefir adr tekit anda min.“ En er han hafđi ęetta melt, ęa com lios yfir crosin af ęimni, sva sem elding veri, oc sva biart, at engi męti i gegn sia, oc var ęat nę(r) halfri tid dags. Oc er liosit leid af, ęa var ęostolen andadr oc hafđi han med ęvi liosi til guđs farit.

En er postolinn var af crosinom tekin, ęa vard til ein gofog usfreyia, er Maximilla het, at lata grafa licama hans, oc var idit a einom(!) dyrligstom smyrlum(!), oc fylgđi helgum domi hans til rafar allr cristin lydr, sa er i borgini var, oc var ęar at ollo andadr umbunadr, sva sem song voro a. En Egeas var gripin af liofli oc do fyrir en han qvemi heim til husa sina, oc sa allir hans lauda vesseligan. Oc er brodir hans Strazocles sa ęessi tidende, sa vildi han engan lut eignasc, ęan er Egeas hafđi att, oc melti

sva: „Farisc allir lutir með þer, Egeas, þeir er þu hefir att, en mer mono vel endasc kenningar þær er Andreas hefir kendar, oc mon ec þær leita at hafa.“ En eptir pining postolans oc danda Egeas, vard sva mikill otti, at þar var engi villomadr ne heidingi, sa er eigi hefði retta tru, oc lofodo allir gud oc dyrkodo hans, postola, er þeir þago þa iarteinir af hans arnon, eptir því sem þa er han var lifandi, toco sion blindir en heyrn daufir, gaungo haltir, en heilso licprair. Oc þa er guds cristni toc at eflasc mioc i Rumaborg, þa var gert þadan eptir helgum domi Andreas postola oc þangat flutr med mikilli dyrd, oc er han nu þar dyrk-
adr sem enir hasto(!) guds postolar an enda. amen.

JONS SAGA POSTOLA.

I.

1. Johannes postoli kom snemma til fylgðar með drottni varum Jesu Kristo. Johannes var broðir Jacobi postola, Zebedeus¹¹ hét faðir hans, en Maria móðir, ok var hon Salome dottir, en Anna var heunar móðir ok sva Mariu drottningar. Drottinn kallaði þa Johannem ok Jacobum brøðr a enum sama degi til sinnar fylgðar sem þa Petrum ok Andream, ok letu þeir brøðr fòður sinn ok farkostinn ok fylgðu drottni varum i sifellu i¹⁰ mikilli sòmd ok virðingu af honum. Kallaði hann þa brøðr nokk-
urum sinnum með Petro til sva mikils trunaðar ok haleitra virð-
inga, sem oðrum var engum slikt veitt hans lærisveinum. Sva segir hinn helgi Mattheus postoli ok guðspiallamaðr, at drottinn kallaði þa með ser eitthvert sinn, Petrum, Johannem ok Jacobum ok leiddi þa a eitt fjall, ok syndi hann þeim sik i aunarri myn-
en þeir höfðu hann fyrr sénn: andlit hans var sva biart sem sol-
en klæði hvít sem snior. Ok þa vitruðuz þeir Moyses ok Elias ok toluðu þeir við drottin. Þa mælti Petr við drottin: „He-

oss gott at vera, ok gerum her þriar tialdbuðir, þer eina, ysi eina ok Elie eina.“ En er Petr mælti sva, þa kom yfir sky liost ok rodd af himni, er sva mælti: „Sa er sonr minn kaðr, hlyði þer honum, hann er mer þoknanligr.“ En þeir stolarnir fellu til iarðar felmsfullir. En Jesus tok a þeim ok ð þa eigi hrædda vera. En er þeir hofu upp augu sin, þa sa ir engan mann nema drottin Jesum einn saman. Ok er þeir gu niðr af fiallinu, þa bauð drottinn Jesus þeim, at engum yllði þeir segia þa sion, fyrr en hann væri af dauða risinn.

En því meirr sem dro at þining drottins vars, þa fylgði hannes honum, sem þeir er fastast gerðu honum fylgia, ok urði hann einn með meira trausti en aðrir sialfau guðs son þess, þeim var öllum mikils vert at vita. Ok at siðasta matborði, i er hann hafði með sinum postolum, aðr hann leti þinaz, þa fði hann fyrir þeim margar røður, þær er þeir fengu af miklar rgir ok ahyggiur; ok segir fra þeim morgum lutum gorr en rir guðspiallamenn hinn helgi Johannes postoli i sinu guð-ialli. Ok er þar var komit røðum vars drottins, at hann gði postolum sinum berum orðum, at einn af þeim mundi selia nn, þa gerðuz þeir hryggir við; þvíat allir vissu sik sykna um tta vera, nema sa er gerði, en i annan stað vissu þeir ok truðu, þat mundi allt eptir gangaz, er hann sagði þeim fyrir.

En meðan þeir røddu slíka luti, þa var enum sæla Joani stola logð su virðing til handa, at hann var sofnadr yfir briosti alfs guðs sonar, ok hlaut hann þa sva mikla speki af sialfum ektarbrunninum drottni varum Jesu Kristo. Ok sva sem vattaz heilagri ritningu hans, at hann hefir umfram komiz aðra mennina sinum skilningi ok nærr flogit guðdominum hinum hæsta i sinu iðspialli, en naliga se vit til annarra manna skilningu at at koma; s sva sem aðr var hann gnægðr af morgum mannkostum, þa kom i mikit við siðan, sva sem honum væri nu at gnogu byrlat i hans t helgasta briost af sialfum spektarbrunninum, er guðs son alfr er, allt þat er honum ok öðrum af hans munni, hvar sem siminn byggia, mætti at mest hialp ok miskunn verða bæði essa heims ok annars. Petr postoli bendi hinum helga Jon stola, at hann spyrði drottin, hverr hann mundi selia; þvíat hann sei, at Jesus unni honum mest, ok drottinn mundi honum sizt rnia at lata hann vita þat, er hann forvitnaðiz. Ok þa spurði ann drottin varn: „Drottinn, hverr mun þik selia?“ Drottinn varaði honum: „Þeim mun ek nu fa i hendr brauð, þat er ek

hefi aðr drepit í drykkiarker.“ Ok eptir þat seldi drottinn brauðit í hendr Juda, er kallaðr er Iscariot, sa er seldi drottin varn. Ok eptir matmalit um nottina, þa er hann var a bæn sinni, þa let hann þa enn nærr ser vera en aðra postola, Petrum, Jacobum ok Johannem bræðrna, sva sem segir Mattheus í guðspialli sinu. ;

En er varr drottinn var til piningar leiddr, þa var Jon einn eptir, er allir aðrir voru orðnir honum fraskila hans lærisveinar. Ok er drottinn varr var a kross festr, þa stóðu þessir astmenn hans hia krossinum, Maria sialf drottning móðir hans, ok þessi hans haleiti astvinr ok frændi Jon postoli, ok móðursystir drottins 10 Maria Cleophas dottir ok Maria Magdalena. Ok er drottinn varr hafði set móður sina, þa sagði hann: „Se herna, móðir, her er son þinn.“ Síðan mælti hann við lærisveininn: „Se herna sonr, her er móðir þin.“ Ok fra þeiri tíð upp tok hinn sæli Jon postoli hana í sina varðveizlu. Hvar heyrðum ver, goðir menn, 1 haleitari dyrd, en þessum hinum helga manni var veitt af sialfum Jesu, at vera settr sonr hans móður, ok matti með rettu guðs lofi kalla hana móður sina.

2. En at liðinni piningunni ok greptri drottins, ok sialfr upprisudagr kom yfir, þa urðu þau fagnaðartíðendi, sem sialfr Jon postoli segir í guðspialli sinu. At liðnum þeim dogum þa vitraðiz drottinn Jesus Kristr postolum sinum, þar sem þeir voru byrgðir fyrir sakir ræzlu við Gyðinga, ok sannaði þa síðan fyrir þeim upprisu sina ok syndi þeim hendr sinar ok siðu, ok urðu þeir forkunnar fegnir. Síðan bles hann a þa, ok gaf þeim helgan anda ok þar með valld at fyrirgefa syndir ollum monnum, þeim er þess væri makligir, en þeim skyldi eigi fyrirgefaz, er þeir villdu at sva væri. Þat skulum ver hugleiða, at tvisvar sinnum er akveðin astgiof heilags anda við postola drottins, þetta hit fyrsta sinn, sem nu heyrðuð er, eptir upprisu drottins, er hann var nu 3 sialfr syniliga hia þeim, en öðru sinni, er þeim var send astgiof heilags anda a hvitsunnudegi eptir uppstigning drottins, sva sem hann hafði sialfr heitit fyrir uppstigning sina. Þessi tvenn heilags anda astgiof merkir þau tvenn astar boðorð, er oss eru skyllidust boðin at hallda af almattkum guði, en þat er at unna 3 almattkum guði um alla luti fram, en elska naung varn, þat eru allir kristnir menn, sem sialfa oss. Skal su heilags anda giof, er a iorðunni er gefin, merkia elsku naungsins, er af iorðunni er skapaðr, en su astgiof heilags anda, er af hinnum var send, skal merkia elsku almattigs guðs, þess er í hinnum er. Eu fyrir því var heilags

anda astgíof fyrr gefin af sialfum guðs syni a iorðunni en síðan
 send af himnum, at ver megum sva at eins at komaz með fullu
 at elska almattkan guð, at ver unnim fyrir guðs sakir naungum
 varum kristnum monnum, þeim er ver siam hversdagliga fyrir-
 augum oss. Sva segir hinn helgi Jon postoli i pistola sinum:
 Sa er eigi elskar bróður sinn, þann er hann ser, hversu ma hann
 elska guð, þann er hann ser eigi. Þat megum ver skiliá, goðir
 menn, at ver sam eigi unnat guði eptir maktigleikum slikri elsku,
 sem hann unni oss, þa er hann sendi eingetinn son sinn til pin-
 ingar fyrir varar sakir, nema nokkur hellzt i því at ver gerim
 guðs boðorð ok elskim naung varn, allra hellzt þann er oss þetti
 annars verðari fra oss en elskunnar. Þviat þa er þat auðsýnt, at
 ver gerum þat þa fyrir guðs sakir, ef ver elskum þann manninn,
 er ella væri eigi þeirar elsku fra oss verðr. En þat er allt saman
 at við guð, at gera þat er hann býðr oss, en þeir eru allir
 líkligastir til at þiggja mesta miskunn af almattkum guði, er mest
 miskunna þeim, er miskunnar þurfa, ok gera þat fyrir astar sakir
 við guð meirr en orðlofs mannanna.

3. Sva segir Johannes postoli, at Thomas postoli var eigi
 við staddir þessa vitran, ok svaraði öðrum postolum, þa er þeir
 sögðu honum upprisu drottins, at hann mundi eigi trúa, at hann
 væri upprisinn, nema hann sæi nagla stað i hans hondum ok
 fotum ok þreifði um síðu hans, þar sem hann hafði særðr verit.
 En eptir átta daga voru postolarnir enn allir saman staddir, ok
 nu var Thomas með þeim. Þa kom drottinn til þeira ok mælti þa
 af einvirðingu við Thomam postola ok bað hann þa at þreifa um
 hendr sínar ok fœtr ok um síðu sína, ok vera þaðan af trúfastan
 en eigi otruaðan. En Thomas svaraði: „Drottinn miun ertu ok
 guð minn.“ Nu var i tortrygð Thomas enn sannari raun upprisu
 drottins, ok umpreifingu postolans ok iatningu, þar með otruleiks
 myrk af sniðit þeira manna hiortum, er ella mundu efa um upp-
 risu drottins, at hon væri eigi sva vandliga rannsokuð, at hann
 var með somum likama upprisinn bæði guð ok maðr.

4. Eptir þessi tíðendi spurði hinn sæli Jon postoli fra þeiri
 vitran, er drottinn varr syndiz lærisveinum sinum, þa er þeir voru
 a ssa ronir, þann er kallaðr er Mare Tiberiadis. Þar voru þeir
 sam an siau, Petrus postoli ok Thomas postoli ok þeir bróðr Jon
 postoli, er nu segium ver fra, ok Jacobus, ok Nathaniel, ok tveir
 öðrir af lærisveinum drottins. Þeir mattu eigi fiska, fyrr en
 drottinn Jesus vitraðiz þeim ok stoð a ströndunni, ok spurði,

hvert þeir hefði nokkut matarligt. En þeir sögðu, at þat var eigi. En hann svaraði: Lati þer net yðart a hægri veg fra skipinu, ok munu þer þá finna fiska. Þeir gerðu sva, ok þá mattu þeir eigi draga net fyrir fiolda fiska. Þá tekr til orða sa lærisveinn, er Jesus unni mest – en þá er iafnan, sem hinn helgi Jon postoli se nefndr, er sva er at kveðit – ok mælti við Petrum: „Drottinn er.“ Ok er Petr heyrði þetta, þá gyrðir hann sik kyrtli sinum ok stigr fyrir borð, en aðrir lærisveinar komu a skipinu ok fluttu net þeira til landz fullt af fiskum, en Petr dro net þeira til landz ok fiskana. Eptir þat bað drottinn þá fara at mataz, ok gaf þeim at eta brauð ok fisk. En er þeir voru mettir, þá mælti drottinn við Petrum ok spurði hann eptir þrysvar sinnum, hvart hann ynni honum. Ok hvert sinn með spurningunni þá fal hann honum a hendi gæzlu guðligrar hiardar. Ok er Petrus hafði þrysvar iatat sik undir guðliga elsku, þá merkir drottinn fyrir honum, hvilikan dauða hann mundi þola fyrir guðs nafni. Ok eptir þat mælti hann sva við hann: „Fylgðu mer.“ Þá snyz Petrus ok leit þann lærisvein, er drottinn unni mest, sa enn sami er sofnaði yfir briost drottins at hinu efsta matborði, ok sa spurði drottin, hvern hann mundi selia. En er Petr ser þenna lærisvein, mælir hann við Jesum: „Drottinn, hvat skal sia herna?“ Drottinn svaraði honum: „Ef ek vil hann vera lata, unz ek kem sialfr, hvat kemr þat til þin? fylg þu mer.“

Þessi röða for i milli lærisveinanna, ok toku þeir sva við, at Johannes mundi eigi deyia. En drottinn sialfr sagði eigi sva, at hann skyldi eigi deyia, helldr at hann skyldi biða hans sialfs, unz hann kæmi at vitia hans. Ok þat varð, sem at ván var, at fagrliga mundi ent þat við hann af sialfum drottins, sem síðarr mun enn verða fra sagt. Su er grein a gior um þessa hina haleitu guðs postola Petrum ok Johannem, at Petr hafi mest unt guði allra hans postola, en drottinn sialfr hafi Joni postola mest unt allra þeira fyrir sakir þess hins helga skirlifis, er hann hafði umfram hvern annan.

5. Eptir pining drottins ok hans upprisu ok uppstigning til himna, ok hann hafði helgan anda sendan lærisveinum sinum, þá gengu þeir fyrstir a berhogg kenningar at kenna Petrus ok Johannes, ok gerðu þeir bábir margar iartegnir, ok toku þeir i mot af Gyðingum marga bardaga ok voru iafnan i myrkvastofum möðdir; en þeir fognuðu því ollu, er þeir toku ok þoldu i mannraunum ok piningum fyrir astar sakir við guð almatkan. En eptir þat er

postolar höfðu skipat guðs kristni á Gyðingalandi, eptir því sem fong voru á, þá skipuðu þeir Jacobo postola bróður drottins yfir kristnina ok settu hann byskup yfir Jorsalaborg, ok logðu þeir hendr yfir höfuð honum, Petrus postoli fyrst at upphafi, ok þar síðan með honum Jacobus ok Johannes bræðr. Ok þaðan af er skynsemi til þess tekin, at engan byskup skal sva vigia, at færi byskupar se við en þrír, erkibyskup, sa er vigir, ok aðrir tveir byskupar með honum, þeir er styði þat hit haleita embætti.

En eptir þat er postolar höfðu skipaz af heilags anda tilvisan, ¹⁰ a hvert þjóðland hverr þeira skyldi fara kenningar at kenna, þá fór hinn helgi Johannes postoli ok guðspiallamaðr á Asialand, ok kendi þar kenningar ok sneri þar miklum mannfolda til almattigs guðs með fogrum iartegnum, gaf sion blindum ok heyrn daufum, ok reisti upp dauða menn til lífs.

¹⁵ I þann tíma hafði ríki tekit yfir heiminum sa keisari, er Domicianus er nefndr. Hann veitti mikinn ofríð kristnum monnum, ok var sa ofríðr næstr eptir þann, er Nero hinn vandi keisari hafði reistan. Domicianus keisari var sa hinn ovinssælasti við alla alþýðu, þvíat hann var grimmr maðr, otrur ok fegiarn ok ²⁰ vanstilltr miok um flesta luti: meirr hlyddu menn honum ok þionuðu fyrir ræzlu sakir en astuðar. Hann sendi þau boð um ríki sitt, at alla kristna menn skyldi pina eða drepa, þá er eigi villdi neita kristni eða blota skurðgoðum. Ok er þessi ofríðr gekk yfir, var hinn sæli Johannes postoli ok guðspiallamaðr staddr í borg ²⁵ þeiri, er kolluð er Effesus, ok þar var hann handtekinn gorr af iarli einum, ok leitast þess við hann eptir boðorði keisara, at hann mundi neita guði ok lata af kenningum þeim, er hann fórði fram. Hinn helgi Johannes postoli svarar sva þessu mali: ³⁰ Morgum hlutum meirr byriar mer at hlyða guði en mönnum. Nu fyrir þá sok mun ek eigi neita drottni mínum Jesu Kristo, ok aldri mun ek af lata at boða hans hit haleitasta nafn, þar til er ek hefi fyllda at guðs villia mína lífdaga ok þá hina helgu þionostu guðs, er mer er til handa huguð ok seld af almattkum guði. Við orð þessi postolans varð iarlinn akafa reiðr ok bauð at taka postolann ³⁵ ok varðveita með grimmum varðhöldum. En í annan stað lætr hann rita bref, þat er sva mælti ok hann sendi Domiciano keisara, ok stoðu þessi orð á því brefi:

Hinum milldasta keisara ok sinum drottni Domiciano sendir iarl Effesiorum kveðið. Ver vilium kynna yðarri hinni hæstu ⁴⁰ dyrd, at hingat á Asia er kominn einn maðr af kyni ebreskra

manna, sa er Johannes heitir, hann boðar folkinu at trúa a Jesum Kristum hinn krossfesta, ok þat sannar hann, at Jesus er guðs son lifandi. ~~Allan atrunad goda~~ varra, þeira er ver hyggjum, at alldri mætti sigrud verða. þa onytir hann, ok þau hin gðfugligu hof, er naliga hafa alla æfi staðit, þa brytr hann niðr. Er þessi ; hinn fiolkungi galldramaðr gagustaðligr yðru boðorði, ok hefir nu af sinni fiolkyni ok velum ok boðum snuit mestum luta borgarlyðsins i Effesoborg til dyrkanar við hinn krossfesta mann hinn dauða. Nu fyrir þa sok at ver hofum mikit astriki a oðauðligum goðum ok berum þar fyrir mikla umvandan, þa boðum ver at leiða hann fyrir vara domstola, ok logðum stund a með bliðum orðum ok striðum at minna hann a at neita guði sinum Jesu Kristo eptir yðru boðorði, ok leti af at boða nafn hans en fərði þvilikar fornir almattekum goðum varum. En er ver mattum með engum hætti þessu til leiðar koma við hann, þa letum ver rita a bref þessi ok sendum siðan yðru konungligu vellði, at hvatki er yðarri mikilmennzku likar at gera af þessum hinum olyðna manni. er fyrr var nefndr, þa latið yðr soma at gera oss þat i kunnleika, þoat ver sém lagir hia yðr. Lifit heilir.

En iafnskiott sem Domicianus keisari hafði lesit brefit, þa var hann akafliga oðr ok bauð iarlinum, at hann skyldi leiða Joan postola fiotraðan til Romaborgar. En þat voru lög þeira, a þeim manni skyldi engum biðia lifs eða lima, er i Romaborg væri fiotraðr leiddr. Ok er þetta boðorð keisara kemr fyrir iarlinn, þa lætr hann taka hinn sæla Joan postola ok setia i iar ok flytr hann sialfr til Romaborgar.

En þa er þeir koma þar, þa segir iarl Domiciano keisar kvamu Johannis. En hinn grimmasti keisari Domicianus byð sva iarlinum, at hann skyli Joan postola ok guðspiallamann beria með svipum ok skera af honum harit allt, sva at ollum monnum mætti hann sem ovirðuligastr þikkia. Eptir þat skyldi hann lata setia hann i ketil kvikan, fullan af (vellanda) viðsmiörvi, ok skyldi hann sva lata lif sitt, ok kvað a stað, hvar þetta skyldi gera, fyrir utan lið þat a Romaborg, er Porta Latina er kallat. Ok bauð hann, at oll sveit Romaborgar olldunga skyldi við vera stodd þessi tiðendi. Eptir þat let iarlinn domstol bua ser i akveðnum stað, ok siðan let hann þangat leiða hinn sæla Joan postola, ok bauð at fœra hann or klæðunum ok beria hann með svipum ok klippra af honum harit allt. Kveliarar gerðu sem þeim var boðit. Eptir þetta var gort eptir boðorði hins grimmast

keisara Domiciani, ok var hinn sæli Joan postoli ok guðspialla-
maðr settir i vellanda viðsmiðr at hiauerondum ollum Romaborgar
ollungum. Ok var honum su vist sva hæg, sem hann væri i
laugu hofliga heittri; ok segir heilog bok, at hann kœmi iafnskirr
5 þáðan ok heill or vellanda viðsmiðrvi, sem hann var skirr ok
reinn fra ollu saurlifi. Þessi hinn dyrligi atburðr varð pridie
nonas Maii. Þann dag eru síðan tíðir gôrvar hinum sæla Joani
postola ok guðspiallamanni. En til merkia ok eilifrar minningar
hins sæla Joans postola ok guðspiallamannz um þenna hinn
10 postoliga sigr, þa letu kristnir menn kirkiu gera i þeim stað,
sem þessir atburðir gerðuz, ok er þannug mikil for kristinna
manna, ok margr maðr fær þar mikla bot ok fro sinna meina
fyrir miskunn almattigs guðs en arnaðarorð hins sæla Joans post-
ola ok guðspiallamannz. Eptir þessi stortiðendi villdi iarlinn
15 giarna lata Joan postola ok guðspiallamann i frelsi a braut fara,
ef hann þœrði fyrir keisaranum.

Ok er Domicianus vissi, at hann matti eigi a þa leið veita
liflat hinum sæla Joani postola ok guðspiallamanni, sem hann
hafði ætlat, þa bauð hann þat, at hann skyldi flytia i eyðiey, þa er
20 Pathmos heitir, ok hugði, at hann skyldi þar svelta i hel, ok
bannaði þar ollum monnum honum biðrg at veita. En guð veitti
honum sva mikla likn, at hann syndi honum leynda luti, bæði þa
er a himni eru ok a iorðu, ok marga doma sina. En a hinu
sama ari, sem Joan var i Pathmos, toku Romveriar Domicianum
25 af lifi með mikilli ovinsælld ok oðmum, at þeir attu þing i
borginni eptir liflat hans ok dœmdu þat a þingi, at þat skyldi
allt vera leyft, er hann hefði bannat, en þat bannat allt, er hann
hafði leyft. Voru ok a braut reknir allir frændr ok vinir Domi-
ciani, en þeir voru allir sœmdir, er hann fordœmdi.

En af þessum ollum saman atburðum voru menn sendir eptir
Joani postola, ok þar sem hann hafði dœmðr verit af Domiciano
til utlegðar ok liflatz, þa var hann nu aptr fluttr til Effesoborgar
með virðingu ok vegsemd, sem vera atti. Borgarlyðr allr, karlar
ok konur, runnu a mot postolanum með miklum fagnaði ok koll-
30 ubu : „Blezaðr er sa er kemr i nafni drottins.“ En er postolinn
gekk i borgina, þa var borit i mot honum lik husfreyiu þeinar,
er Drusiana het, er verit hafði vinkona postolans mikil, meðan
hon lifði. Liki hennar fylgðu fatækir menn margir, ekkiur ok
utlendir menn, foðurlausir ok frændlausir, ok gretu miok ok mælltu :
40 „Heilagr Joan postoli, her sörum ver þer Drusianam, er avallt

lyddi þinum aminningum; hon fæddi oss ok klæddi ok þionaði með reinlifi ok i litillæti ok girndiz mest þinnar aptrkvamu, ok þotti ser enskja at vant, ef hon næði þik at sia.“ Þa bauð postolinn, at niðr skyldi setia bararnar, ok bauð at leyaa skyldi likit, ok kallaði þa síðan ok mælti: „Drottinn Jesus Kristr vekr þik, Drusiana; ris upp þu ok statt a fætr þina, ok hverf aptr til hus þins, ok bu mer veizlu i husi þínu.“ Hon reis upp ok laut postolanum, ok þotti ollum likara því, sem Drusiana væri afsvefni vakin helldr en af dauða reist. Þa kallaði allr lyðrinn naliga um þriar stundir dags ok mæltu: Einn er guð, sa er Johannes boðar, ¹⁰ einn er hann ok sannr drottinn Jesus Kristr.

6. Þa er hinn sæli Joan postoli ok guðspiallamaðr kom aptr or utlegð heim til Effesoborgar, eptir því sem nu er fra sagt, þa var Nerva orðinn keisari, ok at hans boði var hinn sæli Jon braut fluttr or Pathmos, ok sva allir aðrir menn, þeir er Domicianus keisari hafði i utlegð latið fara, þa voru þeir aptr fluttir. En er hinn sæli Johannes rendi augum nokkut yfir kristni almattigs guðs, þa er hann hafði aðr sialfr setta ok samda, aðr hann væri i braut rekinn or Asia, þa þotti mikit skioplaz hafa fyrir sakir villumanna, þeira er þar höfðu mikinn yfírgang haft, meðan hann hafði a brottu verit, ok nu vill hann þat fyrst allra hluta endrbæta, er þeir höfðu brotið, ok sva haleitligt rað i moti setia, ef slikir lutir kynni optarr moti at beraz, at sizt mætti heilagri guðs kristni at meini verða, ok menninir mætti einfalldastir verða i heilagri tru guði til dyrðar en sialfum ser til eilifrar nytsemdar. ¹¹ Hann hefr upp guðspiall sitt, þat er hann orti sialfr ok ritaði með sva haleitri heilags anda gipt, at hann hefir miklu nærr komiz at ræða um eilifan guðdom almattigs guðs en hverr annarra manna, ok þann hinn haleitasta getnað guðs sonar, er hann var getinn af almatkum guði feðr sinum fyrir allar tíðir. Ok er upphaf þess ¹² guðspiallz: In principio erat verbum. Endir guðspiallzins er ok akafa haleitr, ok sva hvert orðit þar i milli. Þessu hinu sama guðspialli fylgia margar aðrar haleitar ritningar, þo at guðspiallit beri af ollum oðrum, ok eru hans pistolar lesnir um alla guðs kristni, ok byr þar enn i mikil nytsemd ollum þeim monnum, er, ser vilia þat i nyt færa með miskunn almattigs guðs.

7. Hinn helgi Joan postoli kendi iðuliga kenningar, ok þar með gerði hann fagrlicar iarteignir optliga, þo at ver munim fær segia af mörgum, ok kemr fafræði var til þess en eigi vilialeysa. Sa atburðr varð um dag, at einn höfuðspekingr, sa er Kraton er

nefndr, hafði haft uppi á torgi þess hattar mál um þessa heims
höfnun, at hann hafði eggjat bræðr tva at selja foburleifð sína,
en kaupa með gimsteinna, en briota þá síðan í augliti allrar alþýðu.
Ok er sveinarnir gerðu þetta, bar sva til, at þar kom at farandi
5 hinn sæli Johannes postoli, ok kallar til sín Kraton speking ok
mællti við hann: „Heimsklig er su heimshafnan, er lofuð er
af monnum en fordæmd at rettum domi almattigs guðs. Ok sva
sem su lækning er hégomlig ok onyt, er eigi batnar meinanna við
eða sottarinnar, sva ok hit sama er su hegomlig kenning, er
10 hvarki gerir, at hon bætir síðu mannzins ne græðir sar andanna.
Minn meistari drottinn Jesus Kristr lærði sva einn ungan mann,
þann er girndiz at komaz til lífs eileífs, ok mællti við hann þessum
orðum: „ef hann villdi algorr maðr vera, skyldi hann selia alla
eign sína ok gefa fatækum monnum, en þar í mot skyldi hann van
15 eiga eilífs fiarlutar í himinríkis dyrd ok þar með lífs eilífs, er
engan hefir enda.“ Kraton spekingr mællti: „Agirni grandar
morgum manni, er hennar avoxtr berliga brotinn í þessu á milli
manna. En ef almattigr guð er sannliga þinn meistari, sva sem
þú segir, ok vili hann, at verð þessarra gimsteinna se helldr gefit
20 fatækum monnum, þá lattu verða grædda gimsteinana, ok þat sama,
sem ek hefi geri latið til manna lofs, þá lattu verða til dyrdar
þess hins sama guðs, er þú kallar meistara þinn.“

Þá samnar hinn sæli Joan postoli saman gimsteinabrotunum
ok leggir í hendr sér, ok hefir upp hendr sínar til himins ok
25 mællti: „Heyrðu, drottinn Jesus Kristr, þeim er ekki er omatt-
uligt, sa er endrbætir brotinn heiminn fyrir girndartreit fyrir tre
heilags kross, trúfostum monnum þinum (til) hialpar; sa hinn sami
drottinn, er augun gaf þeim, er blindr var borinn, ok þat sama
eðli augnanna, sem honum hafði aðr neitað verit eptir líkamligu
30 eðli, þat gaftu honum aptr; sa hinn sami drottinn, sem aptr
kallaðir til lífs Lazarum, þann mann er aðr hafði fíora daga í
leiði legit, ok græddir allan siukleika ok allar sottir með þinum
hinsu mattkasta krapti, verð þú nu við minn akalli yfir þessa
hina dyrligu steina, er þeir hafa brotið til manna lofs, er eigi
35 vissu avóxt olmusugerðar; heyrðu nu, drottinn, endrböttu steina
þessa fyrir hendr engla þinna, at verð þeira megi snuaz til hialpar
þeim, er þurfa eru, ok sem flestir truabir menn megi koma
til þín, almattigr guð faðir, sa er eigi hefir getinn verit! fyrir
eingetinn son þinn drottinn varn Jesum Krist ok helgan anda, lýsara
40 ok helgara allrar kristinnar.“ Ok er allir truabir menn, þeir er

hjá postolanum voru, höfðu svarað ok sagt amen, þá voru sva samanstætt gimsteinabrotin, at allðri sa, at þeir hefði brotnir verit. Þá féll Kraton spekingr, ok þeir hinir ungu menn ok allir lærisveinar hans, til fótá postolanum, ok toku rétta trú ok voru allir skirðir. Síðan tok Kraton at boða trú berliga a drottin vana ; Jesum Krist. Eptir þetta selldu þeir bræðrnir gimsteinana ok gafu verðit fatökum monnum, ok þá tok otalligr lýðr ok fioldi trúaðra manna iafnan at fylgia hinum sæla Joani postola.

8. Eptir þetta gerðu ok aðrir gófgir menn i Ephesoborg eptir dæmum þeira bræðra, ok selldu alla eigu sína ok gafu verðit fatökum monnum, en fylgðu sialfir postolanum, hvargi er hann for of borgir ok boðaði guðs ærendi. Sva barsk at eitthvert sinn, þá er þeir gengu inn i borg, þá er Pergamus heitir, þá sa þeir þræla sína skrydda með silkiklæðum ok ganga fram skinendr i þessa heimsdyrð. En er sva barz at, þá urðu þeir bræðr lostnir af diðfulligri ðr ok urðu hryggvir miok ok hörnuðu, at þeir baru einn móttul ok voru fatækir, en þeir sa þræla sína forkunnar vel buna. En hinn sæli Joan postoli skilr bratt þess konar harma, er þeir höfðu, ok mællti þá: „Ek skil gløgt, at þið hafit skipt hugum ok yfirlitum, fyrir því at þit fylgðut kenningu mins drottins Jesu Krist ok gafut alla luti fatökum monnum, þá er þit attuð. Nu ef þit vilit taka til ykkar þá hluti, er þit attut i gulli ok silfri ok dyrligum steinum, ok endrbæta sva skaða þann, er þit þikkiz fengit hafa, þá færi þit mer rétta vöndu bundna saman i kerfi.“ Ok er þeir höfðu sva gert, þá kallaði postolinn a nafn drottins, ok urðu þá vendirnir at gulli. Eptir þetta mællti postolinn við þá: „Færið mer smasteina af sævarströndu.“ Ok er þeir höfðu sva gört, þá kallaði postolinn a almattigt nafn drottins, ok snuaz steinar þessir i gimsteina. Þá mællti postolinn við þá bræðr: „Fari þit nu .vii. hina næstu daga til gullsmiða ok gimsteinamanna, ok latið reyna, hvart þetta se satt gull ok sannir gimsteinar; komit síðan aptr til min, ok segit mer, hve reyniz.“ Eptir þetta foru þeir bræðr, eptir því sem postolinn hafði fyrir mællt, ok at .vii. dögum liðnum komu þeir aptr til postolans ok sögðu sva: „Drottinn, segia þeir, við höfum komit til allra gullsmiða, ok sögðu allir okkr eitt til, at þeir hefði allðri set iafngott gull; við fundum ok þá menn, er gløgt kunna gimsteina at sia, ok sögðu þeir ok allir eitt, at þeir hefði ok þessa steina bezta sena.“ Þá svarar hinn helgi Joan postoli: „Fari nu ok leysit aptr til yðar iarbðir þær, er þit hafit við himneskum fagnaði selldar, þvíat þið hafit nu glatat þeim fagnaðar ðmbunum,“

ok voru hugðar i himneskum fagnaði. Kaupit nu silkiklæði ok it um stundar sakir sem rosar, en er þær rotna, er ilmr þeira sem mest(r), þa falla þær enn bráðliga. Þit andvörpuðut, er það þræla ykkra auðga orðna en ykkir fatøka, ok syttuð því; nu blomgaðir, unz þit bliknit, verit nu auðgir stundliga, en ilifu fatøkir. Hvat syniz yðr nu þa? Ma eigi hönd almattig sva gera, at þrælar verði auðgir ok skini i mikilli dyrð? Þraut hefir almattigr guð sett öndum manna, at þeir er fyrir sakir vilia eigi stundlig auðøfi hafa, þa skulu þeir trua, at fyrir skulu þeir hafa eilif auðøfi.

Meistari varr sagði oss sva fra einum auðgum manni: sa tiz vandliga hvern dag, ok hvern dag bioz hann við gull ok ura, en fyrir dyrum hans la einn þurfamaðr, sa er Lazarus er dr, sa girndiz miok til at eta mola, þa er felli af diskir hins a mannz, ok villdi engi gefa honum; en hundar komu til ok tu sar hans. Sva barz at, at þeir önduðuz baðir a einum degi. rus þessi hinn fatøki var fluttr i faðm Abrahams, en hinn i maðr var grafinn i helviti. Siðan hefir hann upp augu sin, sem hann var i kvolum staddr, ok leit hann Lazarum sitia fra ser i faðmi Abrahams. Siðan kallar hann hatt ok mællti: ir Abraham, miskunna mer ok send Lazarum, at hann drepi m minzta hlut fingrar sins i vatn ok lati koma i munn mer, at ætta kæla tungu mina, því at ek kveliumz i loga þessum.“ Ham svaraði honum ok mællti: „Minnztu, sonr, at þu tokt luti aðr i lifi þínu, ok Lazarus slikt hit sama illa luti; en r hann huggaðr, ok þu ert kvaldr. En i þessum ollum a þa er sva mikit forað ok stirt var a milli, at sa ma eigi it koma, ok engi heðan þangat fara.“ Þa svaraði hinn auðgi : „Ek atta fim brøðr, því bið ek, at Lazarus eða nokkurr , sa er af yðr se sendr, vari þa við, at eigi komi þeir i þenna stað.“ Abraham svaraði: „Þeir hafa Moysen ok aðra spama, hlyði þeir þeim.“ Eptir þetta mællti enn hinn auðgi : „Eigi munu þeir trua, drottinn, nema nokkurr maðr risi af dauða, sa er þeim segir, hvat titt er.“ Abraham sagði: þeir trua eigi Moyse ok spamönnunum, þa munu þeir eigi trua er af dauða riss.“

Allar þessar røður styrkti drottinn varr ok meistari með gnakróptum. Ok þa er hann var spurðr af monnum, þeim er u hans kenningar: Hverr kom hingat til þess þaðan at segia , sva at ver megim trua því? Drottinn sagði: Berit hingat

til min þa hina dauðu menn, er þer hafit til. Eptir þat bar þeir til hans þria likami dauðra manna, ok reisti hann þa up alla til lifs, sva sem hann veki þa af svefni, ok sonnuðu þei þa alla luti, er hann sagði. En hvat skal ek segia ykkir fr drottnei minum, með því at enn eru þeir her menninir við staddi er ek hefi reist af dauða i nafni hans sialfa, sva at þit hafit vi verit. Seð hafið it, at ek hefi i hans nafni grødda kararmenn o reinsat likðra, gefit sion blindum en rekit diöfla fra oðum mönnum Þessi auðøfi megu þeir menn eigi hafa, er elska þessa heim auðøfi. Muna megu þit þat, at þa er sialfir þit gengut til siukr manna ok lögðut hendr a ok kolluðut a nafn drottins Jesu Krist þa urðu þeir heilir. Þit rakut diofla fra oðum monnum ok gafut sio blindum. Se herna! bratt er þessi miskunn nu fra ykkir teki ok eru þit nu bratt orðnir vesælir menn, er aðr vorut styrkir o miklir. Ok sva mikill otti var sialfum diöflunum at ykkir, at me ykkru bobi urðu þeir lausa at lata þa menn, er þeir höfðu aðr sinu valldi hafða; en nu munu þit ottaz alla diofla, þviat sa hver er elskar fiarlut, sa er þræll Mammona. Mammona þat er diöful nafn, sa er ræðr fyrir rangri agirni ok drotnnar þeim monnum, e þenna heim elska. En þeir sialfir er elska heiminn ok safn saman miklum auðøfum, þa eignaz þeir eigi at helldr auðøfir helldr ma hinn veg rettiligarr at kveða, at þau eignaz þa. N með því at engi maðr hefir meirr en einn maga sialfr, en þo vili þeir varðveita sva mikinn mat, at þar af mætti fylla þusum manna kviðu, ok engi maðr er meirr en einn likami, ok hafa þo margi sva mikla klæðagnott, at vel mætti einn maðr klæða þusum manna. En því þurfti þess sizt, at eigi veit sa, er slikt dreg saman, hverium til handa hann varðveitir. Sva mælir heilag andi fyrir munn Davids konungs: Hegomliga ræliz margr maðrinr Ok enn mælir hann lengra fram: sa er samandregr fiarlut o veit eigi, hverium til handa hann safnar saman. Nakta hefir möðir os födda alla i heiminn, bæði þurfum ver þegar klæðnað ok mat ok drykk en hvatki er ver höfum, meðan ver lifum, þa skal iörðin vi nöktum taka varum likömum, þviat þeir hafa af berri iörð skapaði verit. Oll himnesk auðøfi hafa i þessum heimi iafnt auðgir o fatøkir, fyrst solar lios ok tungls ok annarra himintungla; alli hafa iafnhörð veðr ok goð, iafnheimil er kirkia fatøkum sei rikum, iafnheimil skirn ok fyrirgefning allra synda, ok smurnir heilagrar krismu, ok heilög berging holdz ok blöðs drottins var Jesu Kristz, ok eigi er firr heilags anda gipt fatøkum en auðgur

þviat almattigr guð er harðla iafnlyndr i sinni tilskipan, en dæmir
 eigi eptir þessa heims metnaði, heldr eptir sönnnum verðleikum,
 ok eigi ma annan veg niota þessarra guðs gíafa auðgir en fatækir.
 Vesell er sa maðr, er þat vill varðveita meira en þarf, með því
 at hann ma um sinn fiarlut alldri örugggr vera, heldr at hann ma
 eigi stundum niota með fagnaði sialfr þess, er hann þurfti at hafa,
 tekr hann riðusott eða onnur mikil ohægindi a likama sinum;
 þa ma hann eigi matar neyta, eigi ma hann drekka með fagnaði,
 ok er þa sem agirni mannzins se mint a, hvat hon hefir gort;
 þviat þat er hon hefir nott ok dag ahyggju fyrir borit ok enga
 tíð latið varðveizlulaust, veit hann eigi, hvern hafa skal, en sialfr
 ma þa eigi miok vera um sik örugggr. Nu gengr mart at solu
 þessa heims mönnunum: þiofar megu eigi briota hus þeira, iarbir
 þeira eru fagrliga fagaðar, gengr vel plogr þeira, ok ætla at hafa
 onnur misseri meira sað, en þeir hafa fyrr haft, ekki giallda
 skatta; þeir lata reisa hia torgum storar buðir, fullar af kaupskap,
 ok ætla ollum mikit at vinna, skipa ollu til snuðar; mykia með
 bliðmælum reiði ser meiri manna, en þa er þeim misbioða hinir
 minni menn, þa skal taka af þeim hvern penning; þeir reiðaz
 hveriu orði, er aðrir mæla, en stilla sialfir litt orðum sinum, ok
 ef nokkurr mælir til iafus við þa, þa megu þeir þat varla bera; ollu
 samþykkiaz þeir, því er likamanum þykkir blitt vera; rita stundum
 se sitt ok bliða þar a huginn; stundum skal leika, en stundum
 tesla, ok varaz hvarki at saurga sik ne aðra i munuðlifi; ok eptir
 þetta fara þeir af heiminum með braðum bana neykðir með ollu,
 bera ekki með ser nema syndir sinar, ok skulu þeir þa fyrir þeira
 sakir þola eilifar piningar."

Þa er hinn helgi Joan postoli hafði þetta mællt, þa var borit
 hia þeim lik eins ungs mannz. Moðirin fylgði likinu, ok hafði
 mist aðr buanda sins. Sa hinn ungi maðr hafði kvangaz fyrir
 manaði, ok var þar með likinu su kona hin sama. Ok fellu öll
 til fota postolanum með miklum grati ok baðu hann i guðs nafni,
 at sva sem hann reisti Drusianam til lifs, sva baðu þeir hann
 reisa upp þenna mann af dauða. Sa maðr var syrneskr at kyni
 ok hafði heitit Stacteus. Sva var mikill gratr allra manna, at
 sialfr Joan postoli matti eigi vatni hallda. Siðan leggz hann til
 benar ok baðz fyrir lengi með tarum; eptir þat reis hann af
 ben sinni, retti upp baðar hendr sinar ok baðz lengi hliðliga
 fyrir. Ok er hann hafði þetta þrysvar gert, þa bað hann at leysa
 likit. Siðan mællti hann: „Heyrðu, hinn ungi maðr ok hinn

syrneski Stacteus, þu vart ofmiok gefinn líkamligri ast, fyr
 því mistir þu sva skiott andar þinnar. Heyr þu, hinn ungi mað
 sa er eigi vissir skapara þinn ok eigi ser þu hialpara mannann
 eigi vissir þu sannan vin þinn; nu fyrir sakir þinnar ovizku hit
 þu a hinn versta andskota. Mörgum bönnum ok tarum hefi
 framhellt i augliti drottins mins fyrir þinar sakir, til þess at
 mættir verða fra dauða leystir. Ok nu ris þu upp, ok boða þessu
 tveim brøðrum Attico ok Eugenio, hversu mikla dyrð þeir hafa lat
 ok hve mikla pining þeir eiga fyrir höndum.“ Þa reis Stacte
 upp i augliti postolans ok dyrkaði hann, ok síðan mællti hann
 þeira brøðranna, ok tok at avita þa miok ok mællti þessum orðu
 „Ek sa engla ykkra, þa er ykkir höfðu ætlaðir verit af guði
 varðveizlu, ok gretu þeir miok; en i öðrum stað sa ek aru di
 ulsins, ok fögnuðu þeir miok glatan ykkarri. Ek sa ríki þat,
 ykkir var fyrirbuit, ok þau hin haleitu herbergi, er ykkir voru
 handa huguð ok gör af skinandi gimsteinum; þau voru full af eil
 liosi, full af eilífum krasum ok eilífri skemtan. Slika luti hafi þit fyr
 latna, en fengit ykkir þa staði i moti, er fullir eru af myrkrum, fu
 af drekum ok gnistondum logum, fullir af kvölum ok oll
 ousmrðiligum piningum, fullir af otta, fullir af óskurligri ogn.
 Þit hafit fyrirlatið þa staði, er fullir eru af öllum blomum, þa
 er allðri kunnu at fyrnaz, af allzkonar fögrum röddum, ok ta
 þar a moti þa staði, sem eilífr gratr er ok ylun bæði nætr
 daga. Engi er ykkir annarr a gorr, en biðia postola drottins,
 sva sem hann reisti mik upp til lífs fra dauða, sva reisi ha
 ykkir upp fra andar dauða, ok nöfn, þau er nu eru af sk
 lífsbok, mætti þangat enn aptr leiðaz með guðs miskunn.“ E
 þat falla þeir til fota postolanum Atticus ok Eugenius ok Stact
 er af dauða var reistr, ok með þeim allr lyðrinn, ok baðu þa
 ola guðs, at hann bæði þeim miskunnar við almattkan guð. Þ
 sæli Joan postoli gaf þeim þau svor, at þeir brøðrnir skylldu s
 guði iðrun sina þriatigi daga, ok bæði ser miskunnar af guði, ok
 með at gullvendirnir mætti aptr snuaz til sinnar natturu auðg
 ligri, sem þeir höfðu aðr verit. Eptir þat er liðnir voru a
 daga, þa voru eigi steinarnir aptr komnir til sinnar natturu.
 komu þeir aptr Atticus ok Eugenius til postolans ok mælltu
 hann: „Avallt hefir þu miskunn kenda, drottinn, ok avallt
 boðaða, þu bautt sva, at maðr skyldi manni vægia, ok ef alma
 guð vill, at maðr vægi manni, sva miklu meirr mun alma
 guð vægia mönnunum. Hneyktir erum við i synd okkarri, ok

1. sanna sem við girndumz með augunum, höfum við nu gratið með
 augunum. Biðium við þik nu, drottinn, biðium við þik nu, postoli
 drottins, at þa hina sömu líku, er þu hefir iafnan fyrirheitið i
 orðunum, syn þu nu i verkunum.“ Ok er þeir nu iðruðuz ok
 2. gretu miok, ok allir þeir er við voru staddir, þa mælti hinn sæli
 Joan postoli: „Drottinn guð varr hefir sva mællt, at hann vill
 eigi syndugs mannz dauða, heldr vill hann, at hann snuiz aleiðis
 ok lífi. Ok þa er drottinn Jesus kendi oss kenningar ok ræddi
 um þa menn, er gerðu sanna iðran sinna andmarka, þa mælti
 3. hann sva: Vist segi ek yör, at mikill fagnaðr er guðs englum
 af þeim manni, er snyz fra syndum sinum til sannrar iðranar, en
 meiri fagnaðr er þeim at einum þessum manni, heldr en af niu
 mönnum ok niutigum, þeim er eigi þurfa at biðia. Nu vil ek
 yör vita lata, at varr drottinn hefir þegit iðrun þessa manna.“
 4. Ok eptir þat snyz hann til þeira bræðranna ok mælti við þa:
 „Fari þit nu ok berit nu aptr vonduna til skogar, þaðan sem
 þit tokut fyrir öndverðu, þviat nu eru þeir aptr snunir til sinnar
 nattu; berit aptr ok steinana, þviat nu eru þeir slíkir sem fyrr.“
 5. Ok er þetta var allt gort, sem postolinn bauð, toku þeir bræðrnir
 6. Atticus ok Eugenius alla slíka miskunn, sem þeir höfðu fyrr
 haft af heilags anda gipt, sva at þeir raku diofla fra öðum
 mönnum, en gafu syn blindum ok heilsu siukum, ok allzkonar
 krapta gerði almattigr guð fyrir þeira arnaðarorð.

9. Sva hefir sagt byskup, sa er Eusebius heitir, i bok þeiri,
 10. er kölulúð er Ecclesiastica Historia, at þa er hinn helgi Joan postoli
 ok guðspiallamaðr var aptr kominn or eygni Pathmos til Effeso-
 borgar eptir dauða Domiciani, þa var hann þess beðinn, sem hann
 gerði, at fara sem viðazt um heruð ok borgir at boða orð guðs
 ok semia kristni almattigs guðs, vigia kirkiur eða lata reisa i
 11. þeim stöðum, sem eigi voru aðr. Hann setti ok kennimenn til
 varðveizlu kirkiunnar eða kristninnar, bæði byskupa ok presta ok
 aðra lærða menn, a þann pall hvern, at vigslunum fylgði, eða stað,
 sem honum var aðr af helgum anda til visat. En er hann var
 kominn til einhverrar borgar ok hafði þar tíðir veittar ok alla þa
 12. luti, er til guðligrar þionostu komu, þa sa hann þar einn ungan
 mann vænan ok mikinn vexti, sterkan at aði en harðla oraðinn i
 skapsemunum. Síðan mælti hinn sæli Joan postoli við byskup,
 þann er skömmu aðr hafði vigðr verit: „Þenna hinn unga mann
 fel ek þer a hendi at guðs vitni ok allra heilagra, at þu gætir
 13. hans forkunnar vandliga.“ Byskup tekr við manningum ok heitr

þvi postolanum, at hann skal alla hluti eptir þvi sva gera, sem hann bauð. Postolinn minnir hann a miok opt, at hann skyli gæta vandliga, en hann heitr honum hinu sama avallt. Ok eptir þat ferr postolinn a braut ok aprt til Effeso. Ok er hann var i brautu, leiðir byskup þenna mann hinn unga i sialfs sine herbergi; hann sitr longum a tali við hann ok telr fyrir honum helga tru, fær honum allra luta vel, þeira sem hann þyrfti at hafa, ok er hann bliðr við hann, ok eptir þat skirir hann hann ok veitir honum alla þionostu helga. Ok er hann hafði þetta allt at gort, er honum þotti skyldast vera, þa let hann þenna hinn unga mann faranockuru sialfræðara. En ernockurar stundir liðu, þa slær þessi hinn ungi maðr ser lausum við um vel flesta hluti, þa er syndum sættu, ok aflar ser sveitar þeira manna, er galausaatir voru ok helldr østu hann en stilltu um allt, þat er illa samdi, ok hans iafnalldrar voru. Leggiaz nu allir saman i drykkiur ok i saurlifi þvi næst, ok a nottum sitia þeir um herbergi manna ok taka at stela. Ok eigi þikkiaz þessir menn sva miklu mega a leiðkoma, þvi er illt er, sem þa lystir til, fyrr en þeir reðuz i braut fra öðrum monnum ok ut a merkr ok skoga, ok gerðuz hinir mestu illvirkiar, ok var þessi hinn ungi maðr foringi þeira til allra illverka. Kom honum þat i hug stundum, at þetta semdi illa, ok varð honum þat eigi til meiri hialpar, en þa tok hann at örvilnaz með ollu. Lagði hann þat þa fyrir sik at gera sem verst verk, en hugði, at þa mundi ekki stöða aprt at hverfa.

En er miok lengi hafði þannug fram farið, þa kemr hinn sæli Joan postoli ok guðspiallamaðr at bön manna til þessar borgar hinnar somu. Ok er hann hafði skipat þeim hlutum öllum, er til kristninnar komu, þa mælir hann við byskup þann, er fyrr var getið: „Þat er nu rað, byskup, at þu selir framm þann lut, er ek selða þer til varðveizlu næstum, er ek var her i þessi borg, at vitni guðs ok heilagrar kristni. Byskup varð ottafenginn við þessi orð hans ok ætlaði, at hann mundi heimta at honum fiarlutnockurn, þann er hann þöttiz eigi hafa við tekit, hyggir at fyrir ser, at þat var ekki Jons at fara með neina flærð ne lygi, at þat eitt mun hann heimta, er rett mun vera; hyggir at fyrir ser, ok eigi ma hann finna at helldr. Slær þa a hann þögn ok kann engu svara. Þa mælir hinn sæli Joan postoli berara við hann: „Þann hinn unga mann heimti ek at þer, er ek fal þer a hendi, at þu skyldir abyrgz hafa at guðs vitni ok þeirar kristni, er þu ert yfir settr.“ Þa svarar byskup ok grætr miok: „Dauðr er

hann, drottinn.“ Postolinn svarar: „Hvener andaðiz hann, eða hvað varð honum at bana?“ Byskup svaraði: „Guði er hann dauðr ok ollum góðum monnum. Þvíat hann er orðinn hinn verstí maðr; lagðiz fyrst í saurlífi allzkonar, en á lesti gerðiz hann illvirki, ok nu liggir hann uti á fialli nokkuru, ok mikil illvirkia-
 sveit með honum.“ Þá er hinn sæli Joan postoli heyrði þessi orð, þá fekk honum sva mikils, at hann slitr klæði af sér ok mællti til byskups: „Goðan varðveizlumann fekk ek, þar er þu vart, eða hversu gættir þu broður okkars. Bui mer nu hest ok fai
 10 mer leiðtoga at leita hans.“

Eptir þat sprettr hann upp ok ut or kirkiunni, ok stigr þegar á bak ok riðr sysliga, kemr þar farandi, sem illvirkiarnir voru fyrir. Þeir taka hann þegar hondum, en hann vill allz ecki flyia. Þá segir hann þeim ørendi sitt: „Hofðingia yðarn vil ek finna,
 15 því at þat er mitt ørendi.“ Síðan er sent eptir honum. Ok er hann er miok í nand kominn, þá kennir hann hinn sæla Joan postola ok vill þegar flyia undan. Postolinn gefr þá litinn gaum at miklum alldri, stigr á hestinn ok hleypir eptir honum ok kallar af miklu afi: „Hvi flyr þu, son minn, foður þinn gamlan?
 20 Hvi flyr þu vapnaðr maðr ok ungr vapnlausan mann ok gamlan? Hvi forðaz þu þann, er Krístr hefir sendan til hialpar þer. Hraestu eigi, vesall maðr, hefir þu enn nokkura van, þvíat ek skal giallda guði skynsemi fyrir þik, buinn skal ek at deyia fyrir þínar sakir, sva sem Krístr do fyrir varar. Nem þu staðar nu,
 25 son minn, því at mína ond mun ek í veð leggja fyrir salu þína, til þess at þu megir hialpaz. En þu trui því fastliga, at Krístr hefir sendan mik.“ Ok er postolinn hafði þetta mællt, þá nam illvirkinn staðar ok tok sanna iðran allra sinna glöpa, ok gret þat þá beiskliga, er hann hafði aðr afleittliga misgert. Ok eptir
 30 þat fellr hann til fota postolanum ok biðr sér hialpar ok miskunnar. Postolinn var þá af baki stigin með oumræðiligu litillæti, ok þá fellr hann til fota illvirkianum. Ok er þeir voru baðir uppstaðnir, þá sér postolinn, at hinn ungi maðr vill fela hina hægri hond sína. Postolinn skilr, hvi þat gegnir, ok mundi hann þar
 35 með margs mannz saklausu bloði ut hafa hellt með þeiri somu hendi. Tekr síðan til handarinnar, ok dregr at sér ok kysti, ok mællti síðan við hann: „Verðu styrkr nu, son minn, ek skal biðia fyrir þer an afíati ok íafnan fasta með þer, óðlaz muntu líkn af almattkum guði.“ Síðan fara þeir aptr til borgarinnar, ok skilz
 40 eigi hinn sæli Joan postoli fyrr við þenna mann, en hann hafði

leiddan hann i kirkju ok i fullt samlag kristinna manna, ok gað sidan a honum eitt hit fagrligsta dæmi ollum syndugum monnum þeim er sannliga vilia jðraz sinna synda. Þessi maðr lifði síðan vel ok skynsamliga alla sina æfi, ok varð hann mikill guðs viza fyrir arnaðarorð hins helga Joans postola.

10. Þa er sva var komit, at mestr luti liðs i Effeso alnaliga allr lyðr um allar borgir ok heroð i Asia dyrkuðu hinn sæla Joan postola, ok boðoðu hans dyrð, en truðu a almattkan guð þa sofnuðuz saman aller blotmenn, þeir er i Effeso voru, ok bœttu sva mikinn ofrið hinum sæla Joani postola, at þeir toku hann hondum ok drogu hann til hofs þess, er þeir hofðu eignað Gefion ok villdu þar neyða hann til blota. Þa mæli hinn sæli Joan postoli: „Ek mun nu gera yðr iafnaðarkost; ek mun leiða yðr ti kirkju drottins mins Jesu Kristi, ok sidan kalli þer a nafn Gefionar ok biðit hana fella ofan kirkjuuna, ok ef hon gerir þat þa mun ek samþykkiaz við yðr. En ef þer megit eigi þetta gerið oll saman, þa mun ek kalla a nafn drottins mins Jesus Kristz ok biðia hann fella ofan allt hofit ok briota skurðgöbit allt i sundr þetta er þer dyrkit. Ok ef þetta verðr allt, eptir því sem el mæli, þa mun þat synaz sannligt at fyrirlata þenna hinn hegomliga atrunað við Gefion, ef hon er þa sigruð ok i sundr brotin af drottni minum, ok þa skulu þer vilia hverfa eptir mer ok trúa allir a einn guð.“ En þa er postolinn hafði þetta mællt, fagnaði allr lyðrinn, ok þott þeir væri nokkurir, er i moti villdu mæla þa var þat þo mestr hluti manna, er þessu samþyktuz. Þa mælti hinn sæli Joan postoli við lyðinn, at allir menn skyldi ut ganga af hofinu ok vera hvar fiarri. Ok er allir menn höfðu sva gort, sem postolinn bauð, þa mæli postolinn biatri röddu, sva at allir menn heyrðu: „Drottinn minn Jesu Kriste, ek bið þik, at þu briotir niðr hofit þetta með ollum þeim skurðgoðum, sem i þessu eru, sva at engum manni verði mein at, en menn megi at sönnu þu trúa ok vita, at þetta hof Gefionar ok skurðgoð hefir diofull bygt en ei guð.“ Ok iafnskiott sem postoliinn hafði þetta mællt, þa brotnaði al senn hofit ok þau öll skurðgoð, er i því voru, ok sidan varð þat allt dupti einu. Þenna dag sneruz til truar .xii. þusundir manna hei inna, ok voru þa hvarki talin börn ne konur. Ok sidan tok lyðrin at kalla: „Einn er guð sannr guð, þann er dyrkar Johannes.“

Ok er þessi tíðendi ser byskup, sa er Aristodimus er nefndur, sa hafði yfirmaðr verit allra blota, þa verðr hann fullr af hinu versta anda ok hinum ilgiarnasta ok vegr ofrið i moti Jo

postola. Ok er postolinn ser þetta, þa mælti hann. „Segðu mer, Aristodime, hvat ek skal þess gera, at ek mega taka reiði þessa hina miklu or skapi þer?“ Aristodimus svaraði: „Ef þu villt, at ek trúa a guð þinn, þa mun ek gefa þer eitr at drekka, ok þa er þu hefir drukkit, ok deyr þu eigi skíott af eitrinu eptir þann drykk, þa þikki mer þat at sonnu sia mega, at sa er drottinn guð, er þu dyrkar.“ Hinn sæli Johannes svaraði: „Þoat þu gefir mer eitr at drekka, en ek kalla a nafn drottins mins Jesu Kristz, þa mun ekki eitrit mer granda mega.“ Þa mælti

10 Aristodimus: „Þat skulum ver fyrst at gera, at þu skallt sia, at aðrir drekka, ok deyja, þegar þeir hafa drukkit eitrit.“ Eptir þat for Aristodimus til fundar við iarl, þann er yfir borginni var, ok bað hann fa ser tva menn, þa er aðr voru til hoggs sætlaðir fyrir sakir glöpa sinna. Ok eptir þat setr hann þa a mitt manna

15 motit hia postolanum i augliti allz lýðsins, ok let þa drekka eitrit; ok iafnskiott sem þeir höfðu drukkit, fellu þeir dauðir niðr báðir. Eptir þat mælir Aristodimus: „Hlýð þu mer, Johannes, ger annathvart skíott, hverf fra þeiri kenningu, er þu hefir öllum lýð með snuit fra goðum varum, eða tak her nu við eitri, ok

20 drekk sem skíotast, til þess at þu synir guð þinn almatkkan vera, ef þu ert alheill eptir, þa er þu hefir drukkit.“ Þa gekk hinn sæli Joan postoli fram hia þeim, er dauðir voru, ok tekr oskialfandi við eitrinu. Síðan gerði hann krossmark yfir kerinu ok mælti sva: „Heyr þu, drottinn minn ok guð, faðir drottins mins

25 Jesu Kristz, með þess orði eru himnar styrktir, undir þann eru allir hlutir orpnir, til þess luta allir hlutir, ok undir þann lytr allir mattr; ok þa er ver kollum a þitt hit helgasta nafn oss til fulltings, þa verðr hvert eitt kvikendi aflima, ok hver naðra ok dreki, alldri er hon sva grimm, at hon verði eigi allt afl sitt at lata;

30 fyrir þinu helgasta nafni sloknar scorpio, sigraz regulus, spalangus ma eigi illt gera a moti þinum vilja, ok oll onnur eitrvikendi, meðkar, ok hvart sem þat er fersött kvikendi eða skriðkvikendi, allt þat er dauðamark nokkut i byr ok fylgir, þa sloknar allt, ef þat er þinn vili; heyr þu, drottinn minn, ok lat þat verða

35 mer at engu meini, helldr gef þu nu þessum mönnum öllum, er her eru við staddir, rettsyni til at sia þa hluti, er þeim skiptir miklu mali, ok þau eyru, er hlýði þinum boðorðum, ok þat hiarta, er skilba megi mikilleik dyrðar þinnar.“ En er postolinn hefir þetta mælt, þa gerir hann krossmark yfir munni ser ok

40 drekk af gorrvallt. Ok er hann hafði drukkit, þa mælti hann:

„Þess bið ek enn, drottinn, at þeir hinir somu menn, er mik hafa þenna drykk drekka latið, snuiz til þín ok öðliz af þer hialp ok miskunn.“ Eptir þat horfir allr lyðr a hinn sæla Joan postola um þriar tíðir dags, ok alldri sa þeir hann roðna ne blikna eða annan veg bregðaz i sinu yfirbragði, helldr var hit sama; bliðligr ok glaðligr ok þekkiligr i ollu yfirbragði. Eptir þat kallaði lyðrinn allr ok mællti sva: „Einn er sannr guð, þann er dyrkar Johannes.“

Aristodimus villdi enn eigi trua, en lyðrinn tok at asaka hann. Siðan snyz hann til postolans ok mællti við hann: „Enn er eptir efi nokkurr i skapi minu; ef þu reisir upp til lifs þa menn, er aðr eru dauðir af eitrunu, þa mun hugskot mitt hreinsaz af öllum efa.“ En er lyðrinn heyrir þessi orð Aristodimi, þa risu allir i moti honum ok mælltu sva: „Ver munum brenna þik kvikan i elldi ok allt hyski þit, ef þu þorir at mæða postola guðs lengr i þessu mali.“ Hinn sæli Joan ser, at þa horfir enn til hins mesta ofriðar, biðr hann ser hlioðs ok mællti, sva at allir heyrðu: „Sa er hinn fyrsti af guðligum kröptum, ok er oss skyldliga boðinn eptir at likia, at hafa þolinmæði i frammi; en þat er þolinmæði, at þola heimsku ok motgerðir ovitra manna fyrir guðs sakir. Nu með því at Aristodimus hellzt enn i otru sinni, þa skulum ver leita at leysa otruleiksknuta hans, þa er hann er með bundinn, ok þo at seint verði, þa skulum ver sva gert fa, at hann skal kannaz við skapara sinn. Eigi mun ek af lata, fyrr en sár hans eru með öllu groin; mun ek gera sem aðrir lækna, þeir er siukan mann hafa með höndum, þann er miok er þurfi lækningar. ok því meiri stund sem þeir hafa a lagt, því meira þikkir þeim skipta, at þat komi vel at halldi, er þeir hafa til lagt, ok verði maðrinn heill. Slikt hit sama er hann nu; ef Aristodimo vinnr eigi þorf þat, er aðr er at gort. þa skulum ver leita annars raðs, ok vita, ef þat megi helldr duga.“

Eptir þat kallar hann til sin Aristodimum, ok gaf honum kyrtil sinn, en stoð sialfr eptir i mötlinum. Þa mællti Aristodimus við postolann: „Hvat skal mer kyrtill þinn?“ Postolinn svaraði: „Hann skal syna þik sialfum þer, hversu hneykiligr þu ert, ok hverf þu braut siðan fra otruleik þinum.“ Aristodimus svarar: „Hversu mun kyrtill þinn þat gera mega, at ek mega hverfa braut fra otruleik minum.“ Hinn sæli Joan postoli svarar: „Far þu nu ok legg hann yfir lik þeira manna hinna dauðu, er eitrit drukku, ok mæl þessum orðum: Postoli drottins mins Jesu

Kristz sendi mik til yðar, til þess at þer risit nu upp af dauða i afni þess hins sama guðs, ok allir menn viti ok við þat kanniz, t bæði þionar lif ok dauði sinum drottni Jesu Kristo.“ Ok er Aristodimus hafði þetta gert, þa risu þeir þegar upp heilir. En er Aristodimus ser þat, lytr hann hinum sæla Joani postola, ok ferr iðan skyndiliga til fundar við iarlinn ok kallar harri röddu: Hlyð þu mer, herra iarl; veit ek, at þu matt muna þat, at ek efi optliga eggjat yðr til reiði mikillar i moti hinum sæla Joani postola, ok marga luti illa hefi ek við hann gorva. Nu skömmu ek þess allz, ok uggi ek mer nu reiði hans, þvíat hann er nú ok leyniz undir mannligrí asionu; þvíat ek gaf honum eitru at rekka, ok eigi at eins var hann alheill fyrir þa sok, helldr gerði ann því framarr, at þeir menn, er eitrit höfðu drukkit ok dauðir oru, þa risu þeir upp til lifs, þa er ek lagða minum höndum yrtil hans a þa; ok eru þeir nu sva heilir, at alldri er dauðark a þeim.“ Jarlinn mælti: „Hvat villtu nu þa at við gerim?“ Aristodimus svaraði: „Við skulum fara báðir ok falla til fota ostolanum ok biðia okkr liknar, ok gera síðan hvat er hann yðr okkr.“ Eptir þat foru þeir báðir saman ok fellu til fota ostolanum ok báðu ser liknar. Postolinn tok við þeim með úklum fagnaði ok þakkaði almattkum guði margfalldiga miskunnna, ok eptir þat bauð hann þeim at fasta eina viku ok iðraz anmarka sinna. En er su vika var liðin, þa skirði hinn sæli oan postoli iarlinn ok Aristodimum ok allt frændlið þeira ok mgdamenn ok pionostumenn. Eptir þat brutu þeir öll skurðgoð, r þeir höfðu at varðveita, ok gerðu kirkiu til dyrðar hinum sæla Joani postola, ok var hann i þeiri hinni somu kirkiu numinn til imna, með því moti sem nu munum ver segia.

11. Þa er hinn helgi Johannes hafði lifat i þessum heimi iu vetr ok niutugu vetra, þa vitraðiz honum sialfr drottinn varr með lærisveinum sinum, ok mælti við hann: „Kom þu til min, inn ynniligasti minn astvin, þvíat nu er su tíð komin, er þu kallt niota eilifrar sælu i samkundu minni með brøðrum þinum.“ Hinn sæli Johannes reis upp þegar ok villdi fara. Drottinn mælti a enn við hann: „Drottinsdag þann, er kemr eptir fim daga k halldin er minning upprisú minnar, þa skalltu koma til min.“ Ek er drottinn hafði þetta mællt, þa hvarf hann fra honum at n upp til himna. En þa er hinn næsti drottinsdagr kom, þa snaz (menn) til fundar við hinn sæla Joan postola til þeirar rkiu, er i hans nafni hafði smiðuð verit; kom þar margr lyðr.

Ok fra hinu fyrsta hanagali ok til dagmala þa veitir hann monnum helga þionostugerð guðs ok þar með fagrligt formæli ok astsamligt. Ok eptir þat mælir hann þessum orðum: „Bróðr minir ok systir ok samþrælar ok samrængjar ok hluttakarar drottins vars eilífs! Kenniz þer við drottin varn Jesum Kristum, hversu mikla krapta ok hversu mikil stormerki ok vingiafir með heilagri kenningu hann hefir ser latið soma at veita yðr fyrir mik. Verit nu staðfastir ok þrærækir i þessum boðorðum, þvíat nu hefir minn drottinn latið ser soma at kalla mik af þessum heimi.“ En er postoli guðs hafði slíka hluti mælt, þa lét hann grof grafa hia alltarinu ferskeytta ok bera ut molldina alla or kirkjunni, ok síðan stigr sialfr Joan postoli ofan i grofina ok rettir upp hendr ok mælti sva: „Laðaðr kem ek til þín, drottinn minn Jesus Krístr, þvíat þu lætr þer soma at laða mik til þinna krasa; veiztu, at af ollu hiarta minu girnumz ek til þín. Sa ek andlit þitt, ok var mer, sem ek væra af dauða reistr ok hefða ek aðr i leið legít. Ilmr þinn hefir vekraðar upp með mer eilífar girndir. Rodð þín er full af hunangligum sötíek, ok viðrmæli þitt samvirkiligt engla malum. Hversu geysi opt sem ek hefi beðit þik, at ek skyllða til þín koma, þa svaraðir þu mer: bið þu enn, til þess at þu megir leysa þann lýð, er a mik vill trua. Þu hefir varðveittan líkama minn af allri saurgan ok leysta ond mína ok alldri fyrirlatit mik, þa er ek for i utlegð ok ek lívarf aptr þaðan. Þu hefir þer latit soma at setia mer i munn orð sialfs sannleíks þíns, ok latit mik muna vitni at bera krapta þinna, ok hefi ek rituð þau hin somu verk, er ek hefi set augum mínum, ok þau orð, er ek hefi heyrt af þínum munni með mínum eyrum. Nu sel ek þer a hendi sonu þína, er heilog kristni sonn mætr ok móðir hefir borit ok endrgetit fyrir vatn ok helgan anda. Tak þu mik nu, drottinn, at ek mega vera með bróðrum mínum, er þu komt sialfr ok laðaðir mik. Luk þu upp fyrir mer, drottinn, þvíat ek tek nu at knýia a dyr eilífs lífs, sva at myrkra hófðingjar komi ekki mer i mot, ok ofmetnaðar fotr komi ekki mer i nand, ok engi hönd komi su við mik, er þer er fíarlæg; helldr tak þu mik, drottinn, eptir þínu orði ok leið mik i samkundu krasa þína þar sem kræsaz með þer allir vinir þínir. Þvíat þu ert Krístr ok sonr guðs lífanda, þu hefir holpit heiminum eptir boðorði föður þíns, sa er þer lætr soma at gefa oss helgan anda. ok þu gerðir oss luttakara af heilags anda miskunn þinna boðorða. Fyrir þann sama helga anda gerum ver þer þakkir um endalausar alldir allda.“

Allr lýðrinn studdi mal postolans ok sagði Amen. Þá kom
 líos mikít yfir postolann, sva at engi matti i gegn sia, ok heilt
 þat um halfa tíð dags. En eptir halfa tíð dags var til grafarinnar
 farit, ok fannz ekki vætta nema himnamiöl, ok verða síðan i
 5 þeim sama stað allzkonar iartegnir, ok fa menn þar bot meina
 sinna fyrir arnaðarorð hins sæla Joans postola. Likami hins sæla
 Joans postola hefir alldri fundinn verit, ok er þat a enskis
 mannz viti, hvart hann hefir þegar með likama upp verit numinn
 a þeim hinum sama degi, eða hefir guð varðveitt likama hans til
 10 upprisú. Þat segia helgar bók, at bæti hafi þau andaz af
 þessum heimi hin dyrliga drottning himins ok iarðar, hin sæla
 Maria móðir drottins, ok hinn helgi Joan postoli; en um likama
 kunnum ver eigi at ræða, en því truum ver, at beggia þeira
 likami se miklu helgari, en neinum manni se lofat hendir eða
 15 vitorð a at hafa.

12. Nu hofum ver yfirfarit hit líosasta um nokkura atburði,
 þa er ver hofum i bokum lesit um hinn sæla Joan postola ok
 guðspíallamann. Ok þo at her um muni miklir frððimenn marga
 hluta sakna, þeira er litlu væri oskýlldara i frasogn at færa, en
 20 þessir er nu hofum ver sagða, þa væntum ver þo um þa menn
 alla, er þessa frasogu festa með athuga ok hafa gorsamliga i
 minni, at þar af megi þeir ser kaupa marga goða hluti með ast
 ok elaku við almatkan guð ok þenna hans hinn hafeita astvin
 enn sæla Johannem postola. Er oss þat nu ok oll nauðsyn, goðir
 25 menn, at felaz a hendi þessum göfugliga guðs postola, þar sem
 almattigr guð drottinn varr Jesus Kristr, sonr guðs lífanda, fól
 honum a hendi hina helgustu mey Mariu móður sina, er hann
 unni sialfr um alla menn aðra fram. Biðium nu þar með af
 ollum hug þenna hinn dyrliga guðs astvin Johannem, at þar
 30 er honum varð auðit skirra lífs ok hreinna en hverium annarra
 karlmanna, at hann styrki oss með sinu arnaðarorði til betra lífs
 ok skirra, en ver hofum hingat til haft. En fyrir þat sama
 astríki, sem almattigr guð unni honum umfram aðra postola, þa
 styrki hann oss til sannrar astar við almatkan guð, ok at ver fain
 35 yfirbot allra varra misgerða við sialfan hann, ok at ver mættim
 vera með sannri iðran ok hialpsamligum viðrbunaði vars andlatz
 teknir til paradisar hvílldar, þa er ver skiliumz við þetta líf. En
 sva sem almattigr guð kom sialfr at vitia þessa sins astvinar,
 ok laðaði hann með ser til eilífra fagnaða, sva lati hann ser ok
 40 soma, þa er hann kemr a hinum efsta domi at dæma um allt

mannkyn, ok postolarnir at dæma með honum, at laða oll oas til eilifrar samvistu með sialfum ser ok ollum helgum monnum per omnia secula seculorum. Amen.

Fragment A.

1*

guði en maunnum. Nu fyr þa sauk mun æk æigi næita drottne minum Jesu Kristo, ok alldrege mun æk af lata at boða hans hit haleitasta nafn, þar til er æk hefi fyllða at guðs vilia mina lifdaga ok þa hina helgu þionostu guðs, er mer er til handa huguð ok seld af almattkum guðe.“ Við orð þesse postolans varð iarllinn akafa ræiðr ok bauð at taka postolann ok varðvæita með grimmmum varðhaulldum. En i annan stað lætr hann rita bræf, þat er sva mællte, ok hann sende Domiciano keisara, ok stoðu þessi orð a því bræfi:

Hinum milldasta keisara ok sinum drottne Domiciano sendir iarll Effesiorum kveðio. Ver vilium kynna yðarri hinni hæsto dyrð, at hingat a Asia er kominn æinn maðr af kyni ebreskra manna, sa er Johannes heitir, hann boðar folkinu at trua a Jesum Kristum hinn krossfesta, ok þat sannar hann, at Jesus [er sannr guðs] son lifanda. Allan atrunað goða varra, þæira er ver hyggium at alldrege mætti sigroð verða, þa unytir hann, ok þau hin gaufugligo hof, er naliga hafa alla ævi staðit, þa brytr hann niðr. Er þesse hinn fiolkunge galldramaðr gagnstaðligr yðro boðorði, ok hefir nu af sinne fiaulkyngi ok velum ok boðum snuit mestum luta borgarlyðsins i Effesoborg til dyrkanar við hinn krossfesta mann hinn dauða. Nu fyrir þa sauk at ver haufum mikit astrike á uðauðligum goðum ok berum þar fyrir mikla umvandan, þa buðum ver at læiða hann fyr vara domstola ok laugðum stund a með bliðum orðum ok striðum at minna hann á at næita guðe sinum Jesu Kristo eptir yðro boðorði, ok leti af at boða nafn hans, en særðe þvilikar fornir almattkum goðom varum. En er ver mattum með engum hætti þesso til leiðar koma við hann, þa letum ver rita bref þessi ok sendum siðan yðro konungligo

* Jof. ovenfor S. 417²⁰-421¹.

velldi, at hvatke er yðarri mikilmennzko likar at gera af þessum hinum ulyðna manne, er fyr var nefndr, þa latið yðr soma at gera oss þat i kunnleika, þo at ver seem lagir hia yðr. Lifð hæiler.

En iafnskiott sem Domicianus keisari hafði lesit brefit, þa
5 var hann akafliga oðr ok bauð iarllinum, at hann skyldi læiða J'ojan postola fiotraðan til Romaborgar. En þat voru laug þeira, at þeim manne skyllde engum biðia lifs eða lima, er i Romaborg væri fiotraðr læiddr. Ok er þetta boðorð keisara kemr fyrir iarllenn, þa lætr hann taka hinn sæla Joan postola ok setia i iarnn,
10 ok flytr hann sialfur til Romaborgar.

En þa er þeir koma þar, þa segir iarll Domiciano keisara kvamo Johannis. En hinn grimmosti keisari Domicianus byðr sva iarllenum, at hann skyle Joan postola ok guðzspiallaman beria með svipum ok skiera af honum harið allt, sva at aullum
15 maunnum mætti hann sem uvirðuligastr þikcia. Eptir þat skyllde hann lata setia hann i ketil kvikan fullan af viðsmiørve, ok skyllde hann sva lata lif sitt, ok kvað a stað um, hvar þetta skyllde gera, fyrir utan lið þat a Romaborg, -er porta latina er kallat, [Ok bauð hann, at au]ll svæit Romaborgar auldunga skyllde við
20 vera staudd þessi tiðendi. [Eptir þat let] iarlinn domstol bua ser i akveðnum stað ok siðan [let hann þangat læiða] hinn sæla Joan postola, ok bauð at færa hann or klæðunum ok beria hann með svipum ok klippra af honum harit allt. Kveliarar gerðu, sem þæ(i)m var boðit. Eptir þetta var gort eptir boðorði hins grim-
25 asta keisara Domiciani, ok var hinn sæli Joan postole ok guzspiallamaðr settr i vellanda viðsmiør at hia veraundum aullum Romaborgar auldungum. Ok var honum su vist sva hég, sem hann væri i laugu haufiga(!) hæittri. Ok segir heilog bok, at hann kæmi iafnskirr þaðan ok hæill or vellanda viðsmiørve, sem hann
30 var skirr ok ræinn fra ollu saurlife. Þessi hinn dyrliche atburðr varð pridie nonas Maii. Þann (dag) ero siðan tiðir görvar hinum sæla Joani postola ok guðzspiallamanne. En til merkia ok sælifrar minningar hins sæla Joans postola ok guzspiallamannz um þenna hinn postoliga sigr, þa leto kristnir menn kirkio gera i þe(i)m
35 stað, sem þessir atburðir gerðoz, ok er þannog mikil fœr kristinna manna, ok margr maðr fær þar mikla bot ok fro sinna mæina fyr miskunn almattigs guðs en arnaðarorð hins sæla Joans postola ok guzspiallamannz. Eptir þessi stortiðendi villde iarllinn giarna lata Joan postola ok guzspiallaman i frelsi a braut fara, ef
40 hann þæði fyr kæ(i)saranum.

Ok er Domicianus visse, at hann matti æigi a þa læið væita liflat hinom sæla Joani postola ok guzspiallamanne, sem hann hafði settlað, þa bauð hann þat, at hann skyllði flytia i eyðiey, þa er Pathmos haitir, ok hugði, at hann skyllde þar svelta i hel, ok bannaði þar aullum maunnum honum biörg at væita. En guð, væitti honum sva mikla likn, at hann syndi honum leynda lute, bæði þa er a himne ero ok a iorðu, ok marga doma sina. En a hino sama are, sem Joan var i Pathmos, toku Romveriar Domicianum af lifi með mikille uvinssæld ok odømun, at þeir attu þing i borginne eptir liflat hans ok dømdu þat a þingi, at þat skyllde allt vera leyft, er hann hefðe bannat, en þat bannat allt, er hann hafðe leyft. Voru ok a braut reknir allir frændr ok vinir Domiciani, en þeir voru allir sømðir, er hann fordømde.

En af þessom aullum saman atburðum voru menn sendir eptir Joani postola, ok þar sem hann hafði dømðr verit af Domiciano til utlegðar ok lifaz, þa var hann nu aptr fluttr til Effesoborgar með virðingo ok vegsemð, sem vera atte. Borgarlyör allr karlar ok konur runnu a mot postolanum með miklum fagnaði [ok kolluðu]: „Blezaðr er sa er kiømr i nafne drottins.“ En er postolinn g[æek i borgina], þa var borit i mot honum lik husfreyio þeirar, er Drusiana het, er verit hafði vinkona postolans mikil, meðan hon lifði. Like hennar fylgðu fatøkir menn margir, ekkior ok utlendir menn, fauðurlausir ok frændlausir, ok greto miok ok mællto: „Heilagr Joan postoli, her sörum ver þer Drusianam, er avallt lydde þinum aminningum; hon fædde oss ok klæddi ok þionaði með ræinlife ok i litilleti, ok girndiz mest þinnar aptrkvamo, ok þotti ser enskiss at vant, ef hon næði þik at sia. Þa bauð postolinn, at niðr skyllði setia bararnar ok bauð at leysa skyllde likit, ok kallaði þa siðan ok mællte: „Drottinn Jesus Kristr vekr þik, Drusiana, ris upp þu ok statt a fœtr þina, ok hverf aptr til hus þins ok bu mer væ(i)zlu i husi þino.“ Hon ræis upp ok laut postolanum, ok þotti aullum likara því, sem Drusiana væri af svefni vakin helldr en af dauða ræist. Þa kallaði lyðrinn naliga um þriar stundir dags ok mællto: Æirnn(!) er gut(!) sa er Johannes boðar, æirnn(!) er hann ok sannr drottinn Jesus Kristr.

(6.) Þa er hinn sæili(!) Joan postole ok guzspiallamaðr kom aptr ur utlegð heim til Effesoborgar, eptir sem nu er fra sagt, þa var Nerva orðin keisari, ok at hans boði var hinn sæli Jon braut fluttr or Pathmos, ok sva allir aðrir menn, þeir er Domicianus ke(i)sari hafði i utlegð latið fara, þa voru þeir aptr fluttir.

En er hinn sæli Johannes renndi augum nokkut yfir kristne almattigs guðs, þa er hann hafði aðr sialfr sett ok samða, aðr hann væri í brátt rekinn or Asia, þo(!) þotti honum mikit skioplaz hafa fyrir sakir villomanna, þeira er þar haufðu mikinn yfírgang haft, meðan hann hafði a bruttu verit, ok nu vill hann þat fyrst allra hluta endrbæta, er þeir haufðu brotið, ok sva halæitlikt rað i moti at setia, ef slikir lutir kynne optarr mote at beraz, at sirt mætte hælagri guðs kristne at mæine verða, ok menninir mætte sœinfalldastir verða i hælagri tru guðe til dyrðar en sialfum sœr
 10 til sœlifrar nytsemðar. Hann hæfr upp guzspiall sitt, þat er hann orti sialfr ok ritaði með sva hælæitri(!) hælags anda gipt, at hann hefir miklo nærr komiz at røða um sœlifan guðdom almattigs guðs en hvern annarra manna, ok þann hinn hælætasta(!) getnað guðs sonar, er hann var getinn af almatkum guðe fæð(r) sinum
 15 fyr allar tíðir. Ok er upphaf þess guzspiallz: In principio erat verbum. Endir guzspiallsins er ok akafa halæitr, ok sva hvert orðit þar i mille. Þesso hino sama guzspialle fylgia margar aðrar halæitar ritningar, þo at guðspiallit beri af aullum auðrum, ok ero hans pistolar lesnir um alla guðs kristne, ok byr þar enn
 20 i mikil nytsemð aullum þæim maunnum, er ser vilia þat i nyt fœra með miskunn almattigs guðs.

(7). Hinn helgi Joan postoli kendi iðuliga kenningar, ok þar með gerði hann fagrliagar iarteignir optliga, þo at ver munem fœr segia af maurgum, ok kemr fafrœði var til þess en sœigi vilialeysa.
 25 Sa atburðr varð um dag, at sœinn haufuðspekingr, sa er Kraton er nefndr, hafði haft uppe a torge þess hattar mal um þessa heims haufnon

2*.

.
 10 fagnaðr er þæim at sœinum þessom manne, helldr en af nio maunnum ok niotugum, þæim sœr sœigi þurfa at biðia. Nu vil ek yör vita lata, at varr drottinn hefir þegit iðrun þessa manna.* Ok eptir þat snyz hann til þeira brøðranna ok mællte við þa: Fari þit nu ok berit nu aptr vaundauna(!) til skogar, þæðan sem
 5 þit tokut fyr aundverðu, því at nu ero þeir aptr snunir til sinnar naturu; berit aptr ok stæinana, þvíat nu ero þeir slikir sem fyrr.* Ok er þetta var allt at gort, sem postolinn bauð, þa toko þeir brøð(r)nir Atticus ok Eugenius alla slika miscunn, sem þeir haufðu fyrr haft

* Jof. ovenfor S. 427¹³-430¹³.

af hælilags anda gipt, sva at þeir rako diofla fra öðum maunnum, en gafo syn blindum ok hælilso(!) siukum, ok allzkonar krapta gerbi almattigr guð fyrir þeira arnabörörð.

(9). Sva hefir sagt byskup, sa er Eusebius heitir i bok þeiri, er kaulluð er Ecclesiastika Historia, at þa er hinn helgi Joan post-
oli ok guðspiallamaðr var aptr kominn or eygni Pathmos til Effesoborgar eptir dauða Domiciani, þa var hann þess beðinn, sem hann gerði, at fara sem viðast um heroð ok borgir at boða orð guðs ok semia kristne almattigs guðs, vigia kirkior æða lata reisa i þeim stöðum, sem æigi voro aðr. Hann setti ok kennimenn til varðvæizlo kirkionnar eða kristninnar, bæði byskupa ok presta ok aðra lærða menn, a þann pall hvern, at vigslonum fylgði, eða stað sem honum var aðr af helgum anda til visat. En er hann var kominn til æinhverrar borgar ok hafði þar tíðir væittar ok alla þa luti, er til guðlig(r)ar þionostu kvomu, þa sa hann þar æinn ungan mann vænan ok mikinn vexti, sterkan at afle en harbla uraðinn i skapsmunum. Siðan mællte hinn sæli Joan postoli við byskup, þann er skaummo aðr hafði vigör verit: „Þenna hinn unga mann fel ek þer a hendi at guðs vitni ok allra hælilagra, at þu getir(!) hann(!) forkunnar vandliga.“ Byskup tekr við mannum ok hæitr því postolanum, at hann skal alla lute eptir því sva gera, sem hann bauð. Postolinn minnir hann a miok opt, at hann skyle gæta vandliga, en hann hæitr honum hino sama avallt. Ok eptir þat ferr postolinn a braut ok aptr til Effeso. Ok er hann var i brauttu, læiðir byskup þenna mann hinn unga i sialfs sins herbergi; hann sitr longum a tali við hann ok telr fyrir honum helga tru, fær honum allra luta vel, þeira sem hann þyrtri(!) at hafa, ok er hann bliðr við hann, ok eptir þat skirir hann hann ok væitir honum alla þionostu helga. Ok er hann hafði þetta allt at gort, er honum þotti skyldast vera, þa let hann þenna hinn unga mann fara nockuro sialfræðara. En er nockurar stundir liðu, þa slær þessi hinn unge maðr ser lausum við um vel flesta lute, þa er synðum sæittu(!), ok aflar ser svæitar þeira manna, er galausastir voro ok helldr æstu hann en stillto um allt, þat er illa samði, ok hans iafualldrar voro. Leggiaz nu allir saman i drykkior ok saurlifi því næst, ok a nottum sitia þeir um herbergi manna ok taka at stela. Ok æigi þikkiaz þessir menn sva miklo mega a læið koma því er illt er, sem þa lyster til, fyrr en þeir reðuz i braut fra auðrum maunnum ok út a merkr ok skoga, ok gerðuz hinir mestu illvirkjar, ok var

þessi hinn unge maðr foringe þeira til allra illverka. Kom honum þat i hug stundum, at þetta semði illa, ok varð honum þat æigi til mæiri hálpar, en þa tok hann at cœvilnaz með aullo. Lagði hann þat þa firir sik at gera sem verst verk, en hugði, at þa mundi ekki stoða aptr at hverfa.

En er miok lengi hafði þannug fram farið, þa kœmr hinn sæili(!) Joan postole ok guzspiallamaðr at bœn manna til þessar borgar hinnar saumo. Ok er hann hafði skipat þeim lutum aullum, er til kristninnar komo, þa mæilir hann við byskup þann, er fyrr var getið: „Þat er nu rað, byskup, at þu selir framm þann lut, er ek sellda þer til varðvæizlo næstum, er ek var her i þessi borg, at vitne guðs ok hæilargrar(!) kristne. Byskup varð ottafengin við þessi orð hans ok sætlaði, at hann mundi hœimta at honum fiarlut nockurn, þann er hann þottiz æigi hafa við tekit, hyggr at fyrir ser, at þat var ekki Jons at fara með ne æina flærð ne lyge, at þat æitt man hann hœimta, er rett man vera; hyggr at fyrir ser, ok æigi ma hann finna at hellðr. Slær þa a hann þaugn ok kann aungo svara. Þa mæilir hinn sæli Joan postoli berara við hann: „Þann hinn unga mann hœimti sæk at þer, sæk sæk fal þer a hendi, at þu skyllðir abyrgz hafa at guðs vitne ok þeirar kristne, er þu ert yfir sætr.“ Þa svarar byskup ok grætr miok: „Dauðr er hann, drottinn.“ Postolinn svarar: „Hvener andaðiz hann, eða hvat varð honum at bana?“ Byskup svaraði: „Guði er hann dauðr ok aullum goðum maunnum, þviat hann er orðinn hinn versti maðr, lagðiz fyrst i saurlifi allzkonar, en a læsti gerðiz hann illvirke, ok nu liggr hann uti a fialli nokkuru ok mikil illvirkiasvæit með honum.“ Þa er hinn sæli Joan postole heyrði þessi orð, þa fékk honum sva mikils, at hann slitr klæiði(!) af ser ok mællte til byskups: „Goðan varðvæizlomann fékk ek, þar er þu vart, eða hversu gættir þu broður okkars. Bue mer nu hest ok fae mer læiðtoga at læita hans.“

Eptir þat sprettr hann upp ok ut or kirkionne ok stigr þegar a bak ok riðr sysliga, kemr þar farandi, sem illvirkiarnir voro fyrir. Þeir taka hann þegar hondum, en hann vill allz ecki flyia. Þa segir hann þeim cœrendi sitt: „Hauðingia yðarn vil ek finna, þvi at þat er mitt cœrendi.“ Síðan er sennt eptir honum. Ok er hann er miok i nand kominn, þa kennir hann hinn sæla Joan postola ok vill þegar flyia undan. Postolinn gefr þa litinn gaum at miklum alldri, stigr a hestinn ok hleypir eptir honum ok kallar af miklo afli: „Hvi flyr þu, son minn, fauður þinn

gamlan? Hvi flyr þu vapnaðr maðr ok ungr vapulausan mann ok gamlan? Hvi forðaz þu þann, en(!) Krístr hefir sendan til hialpar þer? Hreztu æigi, væsall maðr, hefir þu enn nokkura von, því at ek skal giallda guði skynsemi fyrir þik, buinn skal ek at deyja fyrir þinar sakir, sva sem Krístr do fyrir varar. Nem þu stafar nu, son minn, því at mina aund man ek i veð leggja fyrir salo þina, til þess at þu megir hialpaz. En þu trui því fastliga, at Krístr hefir sendan mik.“ Ok er postolinn hafði þetta mællt, þa nam illvirkinn staðar ok tok sanna iðran allra sinna glöpa, ok griet þat þa bæiskliga, er hann hafði aðr aflæitliga misgert. Ok eptir þetta fellr hann til fota postolanom ok biðr sser(!) hialpar ok miskunnar. Postolinn var þa af baki stigginn með ousbræðiligo litillæti, þa fellr hann til fota illvirkianum. Ok er þeir voro baðir upp staðnir, þa ser postolinn, at hinn ungi maðr vill fela hina hegri haund sina. Postolinn skilr, hvi þat gegnir, ok munde hann þar með margs mannz saklausu bloði utt hafa hellt með þeiri saumo hendi. Tekr síðan til handarinnar, dreg(r) at ser ok kyste ok mællte síðan við hann: „Verðu styrkr nu, son minn, æk skal biðia fyrir þer an aflate ok iafnan fasta með þer, auðlaz munntu likn af almatkum guði.“ Síðan fara þeir apr til borgarinnar, ok skilz æigi hinn sæli Joan postoli fyrr við þenna mann, en hann hafði læiddan hann i kirkio ok i fullt samlag kristinna manna, ok gaf síðan a honum eitt hit fagrligsta dæmi aullum synðgum maunnum, þeim er sannliga vilea iðraz synna(!) synða. Þessi maðr lifðe síðan vel ok skynsamliga alla sina ævi, ok vaðr(!) hann mikill guðs vinr fyrir arnaðarorðr(!) hins helga Joans postola.

(10.) Þa er sva var komit, at mestr lute liðs i Effeso ok naliga allr lýðr um allar borgir ok heróð i Asia dyrkuðu hinn sæla Joan postola, ok boðóðu hans dyrd, en truðu a almattkan gut(!), þa saufnoðuz saman aller blotmenn, þeir er i Effeso voro, ok buðo sva mikinn ufrið hinom sæla Joani postola, at þeir toko hann haundum ok drogo hann til hofs þess, er þeir haufðu æignað Gefion, ok villdo þar neyða hann til blota. Þa mælir hinn sæli Joan postole: „Ek man nu gera yðr iafnaðar kost: æk mun læiða yðr til kirkio drottins mins Jesu Kriste, ok síðan kalli þer a nafn Gefionar ok biðit hana fella ofan kirkiona, ok ef hon gærir þat, þa man ek samðykkiaz við yðr. En ef þer megit æigi þetta gera aull saman, þa man ek kalla a nafn drottins mins Jesus Kristz ok biðia hann fella ofan allt hofit ok briota skurðgöðit allt i 40

lr, þetta er þér dyrkit. Ok ef þetta verðr allt eptir því sem
 meli, þa man þat synaz sannlikt fyrllata þenna hinn hegomliga
 nað við Gefion, ef hon er þa sigroð ok i sundr brotin af
 ne minnum, ok þa skolo þér vilea hverfa eptir mer ok trua
 r a sijnn.

Fragm. B.

Første Spalte*.

. en þeim skyllði eigi
 o at sva væri. Þat skolom
 ar sinnom er akveðin
 a við postola drottens þe
 reyrðoð er eptir uppr
 sialfr synelega hia þe
 eim var send astgið
 sunnodegi ok eptir upp
 sem hann hafði sialfr he
 ning sina. Þessi tvenn
 rð er oss
 f almatt
 matkum gu
 ng varn

Anden Spalte**.

- istnir menn sem sialfa oss.
 - gs anda gið er a ierðunni
 - a elsko naungsens er af
 - paðr. En su astgið heila
 - himninum var send skal mar-
 - attigs guðs þess er i him
 - var heilags anda astgi-
 - af sialfom guðs syni a
 - ðan send af himnunum

Jesf. ovenfor S. 414²⁷-414²⁸. ** Jesf. ovenfor S. 414²⁴-415⁵, 415¹⁴-415¹⁷.

Fjerde Spalte*.

. mettir. Þá mælte drottinn
 yrr hann eptir þrysvar sinnom
 5 om. Ok hvert sinn með
 fal hann honum á hendu gez
 rðar. Ok er Petrus hafði
 ik under guðlega elsko þá
 fyrir honum hvilikan dau
 10 á fyrir guðs nafni. Ok ep
 hann fylgðu mer. Þá snyz Petrus
 n er drottinn unni mest sa enn
 fer briost drottni, at eno
 efsta m
 15 mundi s
 elir hann v
 sia hern

II.

Her hefr upp saugu Johannis postula.

Johannes postuli oc guðspiallaskalld hann var systrungr
 drottins vars sialfs Jesus Cristz at frændsemi. Faðir hans het
 Zebedeus, enn móðir hans Maria. Hon var systir Mariu drott-
 5 ningar. Enn eptir uppstigning drottins vars Jesus Cristz, þá var
 Joan postuli sendr til Asialandz at cristna þar. Enn þá var
 Domicianus keisari í Romaborg. Enn er hann spurði til Johannes
 postula, þá lætr hann gera eptir honum til Asialanz í borg þá er
 Effesus heitir, oc lætr hafa hann til Romaborgar oc villdi neyða
 3, hann til blota. Enn er hann reyndi staðfesti hans mikla, þá let
 hann setia Johannes í viðsmiorsketil vellanda. Enn guð hlífði
 honum, sva at hann kom iafnheill or þeim vellukatli, sem hann
 var hreinn oc osakaðr af allri likams munuð. Enn er Domicianus
 matti eigi stiga yfir trúfesti Johannis í þessi pisl, þá let hann

40 * Jvf. ovenfor S. 416¹¹⁻²¹.

færa hann i ey eina obygða, þa er Pathmos heitir. Enn þa er hann var sva firirlitinn af maunnum, þa sendi guð honum engla sina, oc var andi hans uppmunninn a himna, oc voru honum þar vitraðir leyndir hlutir guðs bæði liðnir oc oliðnir, oc reit hann þar bok þa, er Apocalipsis heitir, eptir vitrun guðs. Enn Domicianus konungr varð drepinn a enum sama vetri, er hann hafði postulann sendan i utlegðina.

Siðan var þat rað allra Romaborgar manna, at allir menn hefði þeir frið oc frelsi, er Domicianus hafði dæmda aðr hann dó. Þa naði Joan oc at fara aptr með veg til Asialandz oc til borgar Effesus. Enn þa rann a mot honum allr borgarlyðr með fagnaði oc mællto sva: „Lofaðr se sa er kemr i nafni drottins.“ Enn er Joan kom til Effesu borgar, þa var borin a mot honum kona su dauð, er lengi hafði pionat honum oc fús verit at finna hann. Enn hon het Drusiana. Liki hennar fylgðu valaðir menn oc frændlausir oc gretu dauða hennar. Þeir mællto sva við Joan: „Her færur ver þer Drusianam, er þinum kenningum var hlyðin oc pionaði guði i hreinlifi oc litillæti oc sæddi oss alla oc bað þess hvern dag, at hon mætti þic sia aðr hon dæi. Enn nu komtu sva, at hon matti þic eigi sia. Þa (bað) Joan þa niðr leggia bararnar oc leysa likit. En siðan mællti hann, sva at allir heyrðu þeir er hia voru: „Drottinn Jesus Cristr vegr þic, Drusiana, ris upp þu oc gack heim til hús þins oc buzt við qvamo minni, þviat ek mun þic gista i aptan.“ Þa reis Drusiana upp oc fór heim, oc þotti henni, sem hon væri or svefni vauknuð. Þa kallaði allr lyðr einni rauddu of þriar stundir dagsins oc mællti sva: „Einn er guð, sa er Joan postuli boðar, oc einn er sannr drottinn Jesus Cristr guðs sonr græðari varr.“

2. Spekingr einn het Craton, hann hafði lærisveina marga auðga at fe undir ser. Hann gat þat talit firir bræðrum tve(i)mr auðgum at fiarhlutum, at þeir selldu fauðurleifð sina oc toku við gimsteina eina. Enn siðan hauðu þeir gimsteinana til þings oc brutu alla i sundr til agætiss ser. Enn er Johannes postuli sa þat, þa kallaði hann Craton speking til sin oc mællti við hann: „Heimslig er sia haufnun heimsins, er lofuð er af maunnum en firirdæmd af guði. Sva sem læcning su er onyt, er eigi batnar við, sva er oc sia haufnun fiarins onyt, er eigi græðir sar andarinnar. Þa er einn ungr maðr spurði lærifauður minn, hvat hann skyllði vinna til eilifrar sælu, þa kendi hann honum þat rað, at

hann gæfi aumum maunnum alla aura sina, oc qvað hann eignaz mundu auðæfi a himnum oc lif eilift.“ Craton svaraði: „Ef lærifaðir þinn er sannr guð oc vill hann helldr, at þetta fe se gefit aumum maunnum, þa græð þu at heilu þessa gimsteina, oc
 5 ger þat til dyrðar fauður þinum, er ec gerða til manna lofs.“ Þa samnaði Joan saman gimsteinabrotunum, oc hof upp hendr sinar til himins oc mællti sva: „Drottinn Jesus Cristr, er endrbætir allan heim firir cross þinn, þann heim, er fariz hafði firir girndartre, oc þu er syn gaft þeim, er blindr var borinn. oc þu er
 10 upp reistir Lazarum af dauða eptir .iiii. daga, oc þu er græddir alla sinka með krapti orðs þins, heyr þu bæn mina yfir þessum enum dyrligum steinum, er þeir brutu til agætiss, er eigi vissu crapt aulmosugæðis þins. Endrbættu, drottinn. þessa steina firir hendr engla þinna, at verð þeira se haft til miskunnarverka oc til
 15 nytsemi þrælum þinum, þeim er trua a einn guð fauður oc son hans Jesum Cristum oc helgan anda, huggari(!) allrar cristni.“ Enn er hann lauk bæn sinni, þa urðu gimsteinarnir heilir, sva at engi brestr var a. Þa tok Craton spekingr tru oc lærisveinar hans allir. Enn þessir .ii. inir ungu menn fellu til fota postulanum oc
 20 baðu ser liknar. Enn Craton gerðiz kennandi mikill.

Fra bræðrum tveim.

3. Þa bar enn sva at, at tveir bræðr lifðu eptir þessum enum ungum maunnum oc gafu fe sitt allt valuðum maunnum oc
 25 fylgðu Johannes postula. Enn er þeir komo of dag i borg þa er Pergamus heitir, þa sa þeir þa menn ganga i silkiklæðum oc skina i allri heims dyrð, er verit haufðu þrælar þeira. Enn þa urðu þeir lostnir af aurum diofuls oc urðu hryggvir, er þeir sa sic opruða oc illa klædda oc valaða, oc þræla sina pruða oc auðga.
 30 Enn er Joan sa, at þeir voru hryggvir, þa mællti hann við þa: „Se ec, at hugr yðvarr hefir skipaz, oc iðrizt iér nu þess, er it gafut aumum monnum allt þat, er it attuð, oc fylgðut kenningu Jesus Cristz. En ef it vilit eignazt þat. er it attuð i gulli eða silfri eða gimsteinum, þa fær(i) þit mer vaundu retta or skogi oc
 35 steina sma or fiuru.“ Enn er þeir gerðu sva, þa kallaði Joan postuli a nafn Jesus Cristz, or urðu vendirnir at gulli en st(e)inarnir at gimsteinum. Þa mællti Joan við þa: „Farit ier nu viku þessa oc synit smiðum gull þetta oc gimsteina, oc segit mer sem yckr reyniz.“ Þeir foru oc qvomu aptr eptir .vii. daga oc sogðu

Joani sva: „Ver fundum alla gullemiti, oc saugðu þeir allir, at þetta væri it bezta gull oc inir beztu gimsteinar.“ Þá mællti Joan við þá: „Fari þer nu oc kaupit yör iarðir, þær er ier selldut, oc dyrlig klæði, oc skinit of stund sva sem fagrt gras, þat er hefir fagran lit oc goðan ilm oc þornar bratt. It oglauddust, er þit sa(!) þræla yckra auðga vera, enn it þottuz fatækir oc valaðir. Verit nu auðgir of stund, ef it vilit, enn it se(!) þa aumir æ oc æ. Guð ma gera þa menn auðga, er þrælar hafa verit. Enn þat boðorð gaf guð oss, at ver tryðim oss eignaz mundu eilíf auðæfi, ef ver villdim firir guðs ast hafna þessa heims aurum. Lærisfadir 10 varr sagði oss fra einum auðgum manni, þeim er skein i heims pryði oc var sællifr, enn firir durum hans la licþrar maðr, sa er Lazarus het, er þiggia vildi mola af borði ens auðga manz, oc vildi hann eigi gefa honum. Enn þeir dó baðir, oc var enn valaði leiddr af englum i faðm Abrahams, enn inn auðgi (i) eilífa qvaul. 15 Þá hof enn auðgi maðr upp augu sin til Lazarus, oc kallaði a hann: Fadir Abraham, miskunnaðu mer oc send Lazarus at dreyppa vatzdropa af inum minzta fingri sinum a tungu mer, þviat ek qveliumz i loga þessum. Abraham svaraði honum: Minztu, sonr, at þu hafðir marga hluti goða oc fagra i lífi þínu, enn 20 Lazarus illa. Nu er hann huggaðr, enn þu ert qvaliðr. Enn auðgi mællti: Ec bið þic, at nocqurr risi upp af dauða oc minni bræðr mina .v., at eigi komi þeir i pislarstað þenna. Abraham svaraði: Hlyði þeir spamaunnum sinum oc Moysi, þviat þeir munu eigi trua, þott nackvarr risi upp af dauða, ef þeir trua eigi spa- 25 maunnum. Enn er drottinn varr sagði þessa saugu, þa spurðu hann nockurir, hverr þaðan qvæmi hingat, er þat segði, sva at trua mætti. Enn þa bað drottinn færa ser dauða menn. Enn er honum voru færðir .iii. dauðir menn, þa vacti hann þa sva sem af svefni, oc baro þeir vitni orðum hans. Enn hvat þarf ec at segja 30 yckr fra orðum hans eða iarteinum, þar er þeir eru margir, er ec gaf lif i hans nafni, sva at it sat. I hans nafni sa þit blinda syn taka, enn líkðra heilsu, enn flæia diofla fra oðum. Enn slíc krapta auðæfi megu eigi þeir hafa, er iarðlig auðæfi girnaz. It sialfir gengut til siukra manna oc gafuð þeim heilsu i nafni 35 drottins. Enn nu er su miskunn fra yckr tekin ok eruð orðnir vesalir, þar er it voruð sælir. Dioflar flæðu fra oðum oc hrædduzt yckr. Enn nu skulu þit ganga hræddir firir dioflum, þviat sa er fe elskar, þionar þeim fianda, er eggjar til fegirni. Enn þessa

heims menn eignaz eigi auðafi (!) sin, heldr eignaztauðæfi þa. Þa er einn maðr dregr saman margra manna fullsælu, þa hirðir hann eigi at eins fe sitt og sparir, heldr sparir hann bæði við sic oc aðra, oc veit eigi, hverium hann sparir til handa þat er hann hirðir með ahyggio. Nauctir qvamo ver hingat i heim, enda skal iorðin við oss naucðum taka. Enn himnesk auðæfi eru aullum iafnheimil. Solar skin oc lios tungls oc goð vedratta, kirkiu inn-ganga oc skirnar bruðr, synda lausn oc holltekia drottins, smurn-ing heilags krisma oc aull guðs milldi er iafnheimil aumum sem auðgum, oc eigi er þetta veitt at þessa heims virðingu. Enn sa er heimskr, er hann girniz fleira, enn hann þarf, þviat hann ma eigi auruggv þess niota, er hann þarf eigi, þviat sottir oc vanheilsa sækir liðu manz, oc ma hann þa eigi niota fiar sins ne krasa ne pryði. Oc þa skilr maðr, at auðæfi mega honum ecki, heldr gera þau hvers'agliga ahyggio þeim, er þau varðveita, oc eru þeir alldregi ahyggiolausir, þviat þeir starfa firir iarðligum avexti oc auka hus sin oc ackra, enn þeir ugga ser skaða af elldi eða af riki haufðingia eða af rani þiofa. Þeir vilia sneyða ser orikri menn oc lifa eptir girndum sinum, oc hræðaz eigi at saurga i syndum bæði sic oc aðra. Enn er þeir gera þessa hluti alla, þa gripr þa braðr dauði or heiminum, oc hafa þeir þa syndir einar með ser oc taka eilifar qvalar firir glæpi sina.“

Enn er Joan hafði þetta mælt, þa foro menn með lik eins eckiu sonar, þess er firir þrimtigum daga hafði aðr qvangazt. Þa fell mobir sveinsins til fota postulanum oc margr lyðr með henni, oc gretu allir oc baðu Joan, at hann reisti upp af dauða þann enn andaða, sva sem hann reisti upp Drusianam. Enn sva mikill gratr var þar oc hryggleikr þeira manna, er fylgðu likinu, at Joan matti eigi vatni hallða, oc fell hann a kne oc hellt hondum til himna oc var lengi a bæn. Enn er hann hafði giort krossmark yfir honum, þa bað hann leysa liki: oc mællti sva: „Þu inn ungi maðr, er lifðir at munuðum þinum oc tyndir lifi þínu oc aundu þinni oc vart firir enum versta fianda, þviat þu kunnir eigi skapara þinn oc græðara, ec hefi beðit drottin minn lengi firir þer, at þu losnir or synda baundum oc dauða, oc segir þessum tveim læðrum Antiocho (!) oc Eugenio, hverso mikilli dyrð þeir tyndu eða hverra pisla þeir eru verðir.“ Þa reis enn dauði upp. Enn hann het Stach us, hann laut postulanum. Enn síðan mællti hann við þa bræðrna. „Ec sa varðhalldzengla yckra hryggva, enn árar fiandan þlogu at yckr. Ec sa dyrð þa, er yckr var ætluð, oc

hallir gervar or skinaundum gimsteinum fullar fagnaða oc eilífra krasa, lífs oc líos oc unaðs. Enn it hafit þvi nu aullu glatat oc tekit þa staði i gegn, er fullir eru meina oc myrkra, orma oc eilífra qvala, ellz oc harms, sottar oc hræzslu, fylu oc eilífs dauða. Nu er þat eitt biargrað til at biðia postulann, at hann reisi ykr⁵ af andar dauða til heilsu, sem hann reisti mik af líkams dauða til lífs, oc hann leiði andir ykrar til guðs miskunnar, þviat þær eru nu skafnar af lífs bok a himnum.“ Enn þa fell sa til fota postulanum, er af dauða var reistr, oc sva þeir Anticus(!) oc Eugenius, oc baðu ser licnar af postulanum. Enn Joan svaraði þeim¹⁴ þvi, at þeir skyldu guði færa sanna iðrun oc biðia þess enn næsta manna, at vendir, þeir er at gullieru orðnir, oc steinar, þeir er at gimsteinum urðu, hyrfi aptr til eðlis sins ens fyrra. Enn er líðnir voru .xxx. daga, þa var gullit orðit at vaundum enn gimsteinar at grioti. Þa komo þeir oc saugðu Johannes sva: „Þu kendir¹⁵ oss avallt miskunn, oc sagðir þat, at guð mundi þeim firirgefna syndir, er auðrum veitti licn oc miskunn. En við skaummumst nu synda ockarra oc iðrumz nu með grati þess er við misgerðum með girndaraugum, þa er við sam heims fegrð. Enn nu biðium við þic, guðs postuli, at þu synir þa licn i verkum, er þu hetzt i¹⁶ orðum.“ Þa sa Joan postuli iðrun þeira oc mællti við þa: „Drottinn varr mællti þessum orðum: Eigi vil ek dauða syndugs manz, heldr vil ek, at hann lífi oc batni oc snuiz fra villu til lífa. Satt segi ec yðr, at meiri faugnuðr mun vera englum guðs a himni yfir einum þeim, er synda iðrazt, en¹ yfir maurgum rettlatum¹⁷ þeim er eigi misgerðu. Enn þat skulu þær vita, at guð hefir þegit iðrun yðra.“ Þa mællti Joan við þa Antikum oc Eugenium: „Farit nu oc berit vaundu þessa til skogar, þangat sem it tokuð, enn steinana i fíauru, þviat nu hefir hvarttveggja snuiz i sitt eðli.“ Enn er þat var giort, þa gafzt þeim miskunn su, er þeir haufðu¹⁸ tynt aðr, at þeir raku díofla fra oðum maunnum, sem fyrr haði verit, oc gerðu margar iarteinir i guðs nafni.

4. Þa er Joan postuli kom til borgar nocqurrar at bóla guðs orð, þa sa hann þar einn ungan mann vænan at aliti oc sterkan at afli. Þa mællti Joan við byskup þann, er firir borg-¹⁵ inni reð: „Þenna mann fel ek þær a hendi at vitni guðs oc allrar cristni.“ Oc minti Joan hann optt a þat, at hann varðveitti vandliga þenna enn unga mann. Enn Joan for síðan heim til borgar sinnar. Enn byskup tok við enum unga manni oc let eigi

ver hendi firr ganga, unz hann hafði skirn tekit. Síðan trúði
 byskup honum betr oc treystiz guðs miskunn oc gaf enn minna
 gaum at honum enn aðr. Enn sia slozt fyrst i dryckior enn
 síðan i stulð, enn at nestlokum geriz hann illvirki. Enn er Joan
 ; postuli kom i annat sinn til þessar borgar oc hann hafði lokit
 þeim sýslum er hann villdi, þa hitti hann byskup oc mælti við
 hann: „Synðu mer þann mann, er ek sellda þer at Cristz vitni
 oc liðs þess er hia var.“ Byskup þagnaði oc vissi eigi, hvat Joan
 heimti at honum. En hitt vissi hann, at Joan mundi þat eitt
 • heimta, er hann atti. Johannes mælti enn við hann: „Enn unga
 mann heimti ec at þer oc aund hans.“ Þa svaraði byskup með
 tarum: „Dauðr er hann.“ Joan mælti: „Hveriom dauða þa er
 hann dauðr?“ Byskup svaraði: „Guði er hann dauðr, þvíat hann
 hliopz heðan a braut oc gerðiz illvirki.“ Enn er Joan heyrði þat,
 ; þa varð hann oglaðr oc bað til bua ser hest sinn oc leiðtoga at
 fylgia ser. Enn er Joan kom til illvirkia buða, þa villdu illvirk-
 iarnir haundla hann. Enn hann forðaðiz þat ecki oc mælti við
 þa: „Til þess kom ek hingat, at ec vil finna haufðingia yðvarnn.“
 Enn er sa kom oc kendi Joan, þa skammaðiz hann oc villdi
 undan flæia. Enn Joan hleypti eptir honum oc kallaði a hann
 oc mælti sva: „Sonr, firir hvi flær þu fauður þinn? Hirð eigi
 þu vesall at hræðazt, hefir þu enn ván lifsins. Ec mun giallda
 Cristi skynsemi firir þic oc taka dauða firir þic sva sem Cristr
 firir oss. Nem þu staðar oc trui því at Cristr sendi mic.“ Þa
 nam hann staðar oc drap niðr hofði oc lagði niðr vapn sin. Síðan fell
 hann til fota Joani postula oc gret sarliga synðir sinar oc skirðiz
 i tara brunni. Enn Joan svarði þess, at hann villdi sætta hann
 við guð oc hreinsa hendr hans af manndrapi. Þa leiddi Joan
 hann til kirkiu oc bað opt firir honum oc fastaði sialfr með
 honum oc let eigi af at biarga honum, aðr hann varð sva hreinsaðr
 af syndum oc algiorr i krauptum, at hann varð kennimaðr síðan
 oc byskup yfir þeirri borg inni saumu oc hlifskiolldr cristninnar.

5. Enn þa er allr lyðr gaufgaði Joan a Asialandi, þa gerðu
 heiðnir menn ofrið a mot honum oc toko hann oc haufðu til hofs
 Gefiunar oc villdu heyða hann til blota. Enn Joan mælti við þa:
 „Fari þer til kirkiu drottins mins Jesus Cristz oc kallit a nafn
 gyðiu yðvarrar Gefiunar, at hon felli kirkiuna; en ef hon fellr, þa
 mun ec blota. Enn ef ier megut þat eigi, þa mun ek kalla a
 nafn drottins mins Jesus Cristz, oc mun falla hof yðvart oc brotna
 , skurðgoð yðvart. Enn ef þat verðr, þa mun yðr sialfum synaz

þat oc rett at firirlata villu þu er yfir verð(r) stigin oc iata guði minum.“ Enn flestir urðu þessa iagvæðir fyrir utan fa menn. Þa bað Joan menn a braut fara langt fra hofinu, oc kallaði hann mikilli rauddu: „Drottinn Jesus Cristr, þic bið ec, at hof þetta falli með aullum skurðgoðum. þeim er inni eru. at aungum manni verði mein at. helldr viti allir, at licneski þetta er diofull enn eigi guð.“ Enn er Joan hafði þetta mællt, þa fell hofit allt með aullum skurðgoðum, oc firirvarð allt sem mollt i vindi. A þeim degi sneruzt til tru .xii. þusundir karlla fyrir utan bornn oc konor, oc toko skirn oc mællto einni rauddu: „Ei)nn er sannr guð. sa er Joan boðar.“ Þa saninadi sa maðr. er Aristodimus het. blot-byskupum allra skurðgoða, oc biogguzt við orrostu oc fyllduz ens versta hugar i gegn cristnum maunnum. Þa mællti Joan við Aristodimus: „Segðu mer. hvat ec skal þess gera, er ifa taki or hug þinum.“ Hann svaraði: „Ef þu vill. at ec trua guði þinum, þa mun ek gefa þer eitr at drecka. Enn ef þu deyr eigi, þa er þu drekr, þa er þat vist. at þu trúir a sannan guð.“ Joan svaraði: „Ef ec heit a guð minn, þa mun eitr þitt eigi græða mer.“ Aristodimus mællti: „Þu skallt sia aðr dauða þeira, er drecki eitrit, oc muntu þa hræðazt at drecka.“ Joan svaraði: „Sagða ec þer aðan, vertu buinn at trua a drottin minn, ef ec staundumz c(i)trit.“ Þa for Aristodimus til iarls nockurs oc hafði þaðan tra menn dæmða til draps, oc let þa drecka eitrit i angliti Joans oc allz lyðs. Enn þeir do þegar. Aristodimus mællti við Joan: „Hlyð þu mer Joan oc lat af kenningu þessi, er þu hefir margan lyð skildan fra blotum, eða ella dreck þu nu eitrit oc syn krapt guðs þins, ef þu ert heill eptir dryckinn.“ Þa tok Joan ohræddr við kerinu, því er dryckrinn var i. oc gerði yfir krossmark oc mællti: „Drottinn guð faðir, sa er aull skepna þinnar oc allr heimr hræðizt, þu guð. er af krapti þins nafns kyrraz oc sefazt oc stauðvaz allir ormar oc drekar oc panddur oc aull eitrycqvendi oc allt þat er gagnstæmliet er heilsu manna, a þic heit ek, drottinn. slauk þu eitr þetta oc allan dauðakrapt þess, oc gef þu þessum lif, er þu skapaðir þeim hugskozt(!) augu þau er þic mattu sia, oc hiarta þat. er þeir megi skilia þina dyrd.“ Þa gerði Joan krossmark yfir munni ser oc yfir aullum likam sinu oc drack allt or kerinu oc mællti: „Bið ec þic, drottinn, at þess menn allir snuiz til þin oc geriz verðir at taka andar heilsu.“ Enn allr lyðr stod oc sa a Joan of iii. stundir dags, oc sa þeir hann a engi veg lit bregða oc kaulluðo oc mællto: „Ein(u) er sannr“

- guð sa er Joan boðar.“ Enn Aristodimus gerði eigi enn at trúa oc mællti við Joan: „Enn er eptir ífi í hug minum. Enn ef þu gefr líf þeim, er dó af eitrunu, þa mun hugr minn hreinsaz af aullum ífa.“ Lyðrinn svaraði honum: „Brenna munu ver þic
- 5 lycqvan í elldi, ef þu vill framarr leggja þrautir firir guðs postula.“ Þa sa Joan postuli, at styriolld mundi geraz, oc bað ser hlióðs oc mællti: „Þolinmæði er mauunum skyllt at glikia eptir guði oc standaz vel meingerðir otrura mauna. Ef Aristodimus truir enn eigi, þa skulu ver leysa baund otru haus oc lata eigi
- 10 af at hialpa honum, aðr hann kennir skapara sinn, oc guðs lækning græðir sar hans, þviat sva sem [læknar glræða siuka menn, þa munum ver sva gera við þenna mann; ef hann er [eigi af] þvi græddr, er enn er gert, þa skal leita annars raðs, ef þat megi betr hlyða.“ Þa kallaði hann til sin Aristodimus oc selldi honum
- 15 kyrtíl [sinn. Ari]stodimus mællti: „Hvat skal mer kyrtíl(!) þinn?“ Joan svaraði, at þu ska[mmi]z otru þinnar.“ Hann svaraði: „Hversu ma kyrtill þinn taka otru af mer?“ Joan mællti: „Farðu oc legg kyrtílinn a líc inna dauðu oc mæl þetta: postuli guðs sendi mik til yðvar, at it risit upp í nafni guðs hans, at allir viti, at
- 20 líf oc dauði þionar boðorði Jesus Cristz.“ Enn er Aristodimus for oc mællti þetta, þa lífnuðu inir dauðu. Þa laut Aristodimus Joani postula, oc raun þegar til iarlins oc mællti: „Þat muntu vita, at ek hefi opt rægðan Joan við þic oc gert mart í moti honum; enn ec uggi mer guðs reiði firir þat, þviat hann er sialfr
- 25 guð í manz asionu, þviat hann drack eitr oc sakaði hann ecki. Síðan lagðu ek kyrtíl hans a ina dauðu, oc lífnuðu þeir oc hafa ecki dauðamark a ser.“ Jarlinn mællti: „Hversu villtu, at við gerim nu þa?“ Aristodimus mællti: „Faurum við oc faullum til fota honum oc biðium ockr líknar, oc gerum þat síðan, er hann
- 30 byðr ockr.“ Enn er þeir gerðu sva, þa tok Joan við þeim oc þackaði guði leiðretting þeira oc bauð þeim .vii. daga faustu, oc skirði þa síðan oc aull hiu þeira oc frændr oc vini. Eun þeir letu gera kirkiu í guðs nafni oc helguðu Joani postula. Enn í þeiri kirkiu inni saumo var Joan upp numinn til himna.
- 35 5. Enn þa er Joan postuli var einum vetri miðr enn tíræðr, þa vitraðiz honum drottinn Jesus Cristr með postulum sinum oc mællti við hann: „Kom þu, vinr minn, til mín, þviat nu er maclig tíð, at þu fagnir með bræðrum þínum at boðorði mínu.“ Joan reis upp þegar oc villdi fara. Drottinn mællti við hann: „Enn
- 40 næsta drottinsdag, þat er eptir fim daga, þa skalltu koma til mín.“

Þá fór drottinn til himins or augliti Joans. Enn iun næsta drottinsdag kom mannföldi mikill til þeirar kirkju, er ger var Joani postula, og veitti Joan þeim tíðir oc talði fyrir þeim allt frá morni oc til dagmala oc mælti: „Ér bræðr, guðs þrælur oc hluttakendr guðs ríkiss, minnizt iér, hversu miclar astgíafar oc kenningar oc iarteinir drottinn varr veitti yðr fyrir mic. Veri þer staðfastir i kenningum hans oc boðorðum, þvíat drottinn minn kallar mic af heimi.“ Þá let hann grafa sér g(r)auf hia alltari oc bera ut molld[ina or kir]kiunni. Síðan stó hann i graufina oc hellt hondum til himins oc mælti: „Þackir geri ec þer, drottinn, inn Jesus Cristr, þvíat þu laðaðir mic til himna oc til þinna fagnaða oc vissir, at ek fystumz af aullu hiarta at koma til þin. Ec bað, drottinn, at ek skyllða na at koma til þin, enn þu mæltir, at ek skyllða biða oc leysa lyðinn frá villu skurðgoða. Þu varðveittir likam minn við allri saurgun oc leystir aund mina oc fyrir-¹⁵ lezt eigi mic, þá er ek fór til utlegðar oc aptr þaðan, oc settir þu saunn orð i munni minum oc lezt mik bera vitni iarteinum þinum. Enn ec veit verc þin, þau er ec heyrða oc sa augum minum, oc sva orð þin oc iarteinir. Enn nu fel ek þer a hendi, drottinn, sonu þina, þá er heilog cristn(i) saunn mæz bar fyrir²⁰ vatn oc helgan anda. Tac þu mic, drottinn, at ec fara með bræðrum minum, þeim sem þu laðaðir mic til. Luc þu mer upp lífs dyrr, at eigi renni myrcra haufðingiar a mot mer, helldr tak þu mic, sem þu hetzt mer, oc leið mic til þins fagnaðar, þar er allir vinir þinir fagna með þer, þvíat þu ert Cristr sonr guðs²⁵ lífanda, er græðir allan heim at boðorði fauður þins oc sendir oss helgan anda, oc þu gerðir oss styrkia i boðorðum þinum fyrir þann enn sama anda, gerum ver þer þackir of odaubligar alldir allda, amen.“ Þá kom líos sva mikít yfir postulann eptir bænina, at engi matti i gegn sia. Enn er þat líos leið a braut, þá var³⁰ graufin fundin full af himnamiolvi, enn aund Joans fór til himins með líosino. Enn engi maðr vissi, hvat af likama hans varð. Enn þetta miol var allt snævi hvítara, oc var engi dusti saurs a því, sva sem engi dusti ne saurr hafði dregit yfir hiarta enum sæla Joani postula af mannligri ostyrkt. Enn i þeim stað fa allir³⁵ bót sinna meina, hvatki er aðr er at meini, fyrir bænir ok verðleika sæls Joans postula, oc getr sia inn sæli postuli allt, þar er hann biðr, at drottni varum Jesu Criste, þeim se vegr oc dyrd með feðr oc helgum anda nu oc æ of oendiligar alldir verallða. Amen.

III.

Domitianus keisari framþi ena mesto styriolld nest eptir eronem, hann var sammefri víþ Titum keisara son Vespasiani. omitianus let gera i Romaborg til fregþar blothus, þat er forþom ur callaþ Panthéon, þat er at scilia allra góþa. A hans daugum arla let iarl, sa er at conongs rafi var settir yfir Effesuborg, antaka selan Johannem postola oc gupspiallascalld oc sagði onom fra conongligo bopi, at hann neitti Cristi oc leti af at þþa nafn hans. Postolinn svarapi: „Þat byriar mer meirr at hlyþa íþi helldr: en monnom, þapan af ma ec egi nita Cristi drottni inom ne hvilasc af boþon nafns hans, unz guþ vil luca kenning inni.“ En víþ þessi sva(u)r þa haup iarl, at Johannem scyldi cia i myrqvastufo sva sem motstopomann konongs, meþan hann undi bref til keisarans. Þetta var a brefi þvi.

Hinum milldasta keisara avallt aukanda rikis Domitiano iarl ffesomanna sendir góþa qveþio, þvi at ver ky[nnim d]lyrþ: yþvarri ocqvern mann af ebrescri ett kom[in]n verja, Johan at nafni. ann boþar oss Jesum Cristum en crossfesta, oc segir hann s[anna]n íþ oc guþs son vera, en hann eyþir dyrkon oyfirstig[ligra] góþa urra, oc níþr brytr hann gaufgandi hof, þau er smíþoþ varo i þhafi heims. En sia etlar enn kungi oc en góþreki at standa a ot konongligo bopi yþro, oc anyr hann nēr aullom lýþ Effesoborgar i boþorþþom(!) cunnigra vcla sinna til dyrconar manz osfetz(!) oc dauþs. Ver hofom ast þa oc gofgon til odaupligra þþa varra, at ver buþom hann at leiþa i augsyn oss, oc fyr smistola costoþo ver at locka hann meþ bliþom orþom, oc heitoþnasc víþ hann meþ ognarorþom eptir bopi rykis(!) yþvars, at ann neiti Cristi sinom oc lēti af kenningom hans, oc fērþi hann alldr fornir þegiar almátkom goþom varom. Þenna mann haufom r egi mátt meþ einigri(!) scynsemi teygia til yþvarrar vingonar. reiþa viliom ver til enna hésto hépa velldis rikis yþvars, at ratki er licar at göra yprom mikilleik víþ þenna gagnstaupomann, rnnyp(!) er varom litilleic. Lifit vel.

En þegar er Domitianus hafþi rit rapit, þa var hann gripinn íþi mikilli oc lét gera rit oc sendi iarli oc melti, at helgan þhannem scyldi fēra af Effesoborg meþ rekendom bundinn oc til omaborgar. Þa gerþi iarl eptir konongligo bopi oc let en helga

1 s; d. a. sed Cd. 2 Hrad her og siden er sat mellem [], mangler i Codex paa Grund af Hul i Pergamentet.

Johannem verða í sinni for til Romaborgar bundin með rekend Var þegar sagt keisaranum þangatqvama postolans. En keisari bauð iarl, at hann scyldi fyrst lata beria Johanne[m] með svi en síðan clippa hár af haufi honom oc scegg, at hann synmonnom þa hapoligri en aþr, en at lokom scyldi hann lifvipsmior vellanda í hliði, því er heitir ante portam latinam. Eptir konongligo bopi let iarl ser bua dæmistol hia hlipino let postolan leiða fyrir sic. Oc þa er hann var þangað leid bauð iarl, at hann scyldi or fautom færa oc beria svipoklippa har hans oc scegg. Qvalerar gerðo þat, er iarl i Petta var enn fyrsta nonas dag Maii at hiaverondom aulldon er Johannes var velldr í vipsmiorvi. En þá þan gek hann á alheill, svát hvergi var brunninn fleckr a honom. Síðan var hann halldin minning þann dag, þat er .iii. notom eptir crumesso of varit. Þa er iarl sa þessar iarteinir, þa villdi leysa postolan, ef hann hreddizc egi konongs riki. Þa konongr hann til utlegðar í ey þa er Páthmós heitir, oc nafi þar optt huggon af guði, þott hann veri ón scemton manna. reit hann boc eptir himnasyn þeiri er drottinn vitraði hann beði of ordna hluti oc óorðna. En Domitianus ke(i)sari drepinn af oлдongom í Romaborg. En því at guði var ræp[ostola]nom, þa var þat í lög tekit af aulldongom oc af keiþeim er þa var til tekinn, er Nerva hét, at bacferla þat allt Domitianus hafði bopit.

Þa var Johannes apt[r ca]llaðr með veg til Asialanz, er hann hafði ferðr verit með meingerð. En allr lýr karla oc qværan a mót honom fagnandi oc melto: „Lofaðr se sa er keisarnafni drottins.“ En er Johannes nalgapisc Effesum, þa var kono þeirar borit a mot honom, er Drusiana het, er lengi fus verit at finna hann. Valaþir men frenlausir fylgðo liki hann gratendr oc melto: „Heilagr Johannes postoli, ver færom Drusianam, er hlypinn var þinom boþorðom, oc fæddi oss alkelæddi(!) oc þionafi guði í litilleði oc hreinlifi oc bað þess dag, at hon neði at sia þic. Nu ertu kominn, oc ma hann egi sia þic.“ Þa mælti postolinn, at staðar scyllði(!) lata bararnar oc leysa lichðnd, oc callaði mikilli rauddo oc „Drottinn Jesus Cristr vekr þic, Drusiana! Ris up þu oc heim oc bu oss vistir, þvíat ek mon þic gista í qveld.“ Þa

1 Færst skrevet hlypinn, men af Afskriveren selv rettet til hlypinn. 2 hann Cd.

byscops, þa mælti postolinn við byscop: „Ecki leita ek eftir
fiarhlut ne einom illvið þic, heldr spyr ec eftir of þann en unga
mann, er ek fæk þer i hendr, hvar hann se.“ En [er] byscop
heyrði þetta, þa fell hann til fota postolanum oc mælti með grati:
„O hoeson fadir, dauðr er hann,“ qvað hann. Þa svarði heilagr,
Johannes: „Hve ner var þat, eða hverso bar at umb þat?“ Byscop
svarði: „Sannliga er hann dauðr, fyr því at hann gerðisc fyrst
saurlifismaðr, en á þat ofan gerðisc hann illvirki.“ En er helgi Jo-
hannes heyrði þessa saugo, þa sleit hann clepi af sér oc ios molldo i
haufð sér ok mælti: „Fyr hvi scyldir þu lata aund broður þins? Bui
mer hest oc leittoga(!), oc vil ek fara oc vita, at ek mega biarga
honom.“ En eftir þat þa fer en helgi Johannes oc menn með honom,
ok komo i þann stað, er illvirkiarnir varo fyrir. En eftir þat þa
varo þeir handtecnir. Þa mælti en helgi Johannes: „Egi(!)
þurfoð er at hallda m[er] sem þiof, fyr því at ek mon hvergi
flæia undan yðr. Gærið er þat, er yðr er scylldra, ok farið eftir
forráðsmanni yprom, oc vil ek hitta hann.“ Þeir gerðu sva
illvirkiarnir, sem þeim var boðit. En er foringi þeira varð vis, at
men varo komnir til þeira, þa biosc hann við ok vapnaðisc ok
fer til þangat, er þeir postolinn stoðu. En þ[ega]r er hann sa
postolann, þa flæpi hann undan. En er postolinn sa þat, þa rann
hann eftir honom, en illvirkinnd undann. En fyr sakar elli Jo-
hannis, þa mæddisc hann, er hann gat egi farit hann, ok nam
staðar ok kallði: „Heyr þu, ungr drengr! hvi flær þu sonor(!)
faður þinn? hvi flær þ[er]u gamlan mann oc vap(n)lausan? Heyr
þu, sonr, egi scalldu hreðasc, fyr því at þu at van til life. Heyr
þu, sonor, ok flæ égi, ec scal gialda drottini(!) minom scynsemi
fyr þic. Oc iamvel scal ec deya fyr þic, sva sem drottinn tok
dauða fyr oss. Oc ek scal(!) oc giallda ond mina fyr ond þinni.
Heill sva, at þu statt ok tru mer, þvíat drottinn sendi mik.“ En
er ungi maðr heyrði þessi orð postolans, þa castaði hann vápn-
nom oc fell til iarðar oc screið at fotom postolanom ottafullr oc
gratanbi. En seldi Johannes fell ok til iarðar hia honom ok holti
morgom tarum ut fyr ond hans. En þa er þeir haufðu miki
lengi a bæn verit, þa reis Johannes up oc tok i hond honom. 15
En hann fal ena hægri haundina. Þa mælti postolinn: „Hvi
forðar þu enni hægri hendinni?“ Illvirkinnd svarði: „Heyr þu,
fadir! egi þori ek, at su haund, er sva margra manna blöði
hefir ut helld, komi við sva helgan mann.“ Postolinn [sva]rði:
„Satt segi ek þer, at sva sem ek kom þer undann atrunaði diofa“

fyr vasscyrn(!), sva scaldu nu sciraze i annat sinn fyr iþranarscira. Hann kysti síþann a hond honom oc gaf honom bletzon sina. En síþan fara þeir oc fauronaútar þeirra aptr til borgarinnar oc til kirkio. Síþan leggir postolinn slíkar scriptir a hann oc þa, sem
 5 þeir þyrftu, i fostom ok i vakom oc i auþrom heilsamligom rapom, oc kennir þeim hvern dag helgar kenningar .vii. daga samfast. En hann styrkisc síþan oc þeir i almenniligri tru oc helt hana vel síþann gupi til lofs en ser til misconnar.

Þat var en(n) þa er Johannes var i einhverio husi staddr, þar var mart manna inni, oc hafði postolinn kent kennirgar lýðnom, en eptir þat set(t)isc postolina niþr. En þar var inni hani scamt fra postolanom, en þa tok hann til hendi sinni oc læc við foglinn. En eptir þat kom inn einhver leikari, oc hafði boga i hendi, oc sa er postolinn læc við foglinn oc reðdi til hans: „Heyr þu
 15 guþs postoli! hvi scaldu leika við scynlaust kykvendi, þar er þu scylldir at guði einom higgia(!), þars þu scinn i helgom iarteinom?“ En postolinn svarði: „Sva scyldi goþr maþr. En sægu, hvað er þat er þu helldr á?“ Leikerinn(!) svarði: „Bogi minn er þat.“ Postolinn melti: „Hvi er hann egi upbendr?“ Leikarinn svarði:
 10 „Egi ma þat, fyr því at or dregr stapinn allann ór honom þa.“ Postolinn svarði: „Er þatna. Satt segi ec þer, at sva sem boginn ma egi einart uppi standa, sva er ok farit manligo epli, at eigi ma við allt senn sciliasc, oc verþr at þyrma eplino i ollo því, er synþa(laust) er, fyr því at drottinn Jesus minn meistari tok a sic
 15 allar mannraunir, þer er synþalausar varo, til þess at varar ostyrkþir yrði oss egi at áfalli, ef ver villdim við sciliasc; því scolom ver allir hann gaufga oc hann lofa oc dyrka fyr alla hluti framm, er aullo er eþri oc aullom betri, sa er lifir oc rikir in secula seculorum, amen.“ En eptir þessi orþ postolans þa fell
 20 leikarinn til fota postolanom oc bað ser líknar fyr aleitni sí[na] oc otru, oc lofoþo allir guð oc enn helga Johannes, þeir er hia varo.

Craton het spekingr, sa er talði fyr tveimr, bræðrom lærisveinom sinom, at þeir scylldi veria aurom sinom i gimsteina ena dyr-
 15 ligsto oc briota þa síþan i augliti allz lýps a fiolmenno torgi. En er þeir gorþo þat, þa bar at þar gongo postolans, oc callaði hann til sin Cratonem oc melti: „Heimslig er su höfnon heims, er af monnom lofasc en guð fyrðemir. Sva sem tom er læcning, su er egi greþir siukan, sva er oc hégomlig kenning, su er egi betir
 20 andar síþo. En lerifaþir minn melti sva við einn ungann mann,

at hann scylldi gefa þurfamannom alla eigo sina, ef hann vildi algr vera, oc mundi hann þa eignasc a himnom eilíft líf.“ Craton spekingr mælti: „Her liggir nybrotinn i manna augliti ávoxt menzorar ágirni. En ef lærifabir þinn er saþr guþ, oc vil hann at þurfamannom se fe gefit, þa gorþu heila gimsteinana, oc gor þat til dyrþar lærifauþor þins, er ec gorþa til ma[nna] lofs.“ Þa samnaði Johannes gimsteinabrotum i hendr ser oc hof up augo sin til himins oc mælti: „Drottinn Jesus Cristr, er endrbettir heim þenna fyr crosstre, er spiltisc fyr girnþartre, oc lauct up augo þess, er blindr var borinn, oc callaðir Lazarum til lífa,, er .iiii. daga hafði i grof verit, oc greddir þu alla siuca með orði crafstz(!) þins, endrbett þu nu fyr hendr engils þins þessa gimsteina, er þeir bruto til frægþar mannanna, er egi cunno crapt qlmosogeþis, at verþ þ[eir]a veitisc valþom i miskonnarverki til lofs oc dyrþar nafus þins oc til ny(t)semi allrar cristni.“ En er hann hafði þetta mælt, þa voro gimsteinar sva heilir, at eingi brestr var a þeim. Þa tok Craton spekingr tru oc þessir hinir ungo menn, er gimsteina brutu, oc allir lerisveinar hans, oc varþ hann enn mesti kennandi rettrar tru.

En varo aprir tveir bręþr ungir oc auþgir i Effesoborg, þeir er eptir þessa manna dæmum lífþo oc gavo alla eigo sina fatekiom monnom oc fylgþo postola guþs, er hann for of borgir at boþa orþ guþs oc helgar kenningar. En er þeir komo of dag til borgar þeirar, er Pergamus heitir, þa sa þeir þa menn i silkikleþom, er verit hofþo þrelar þeirra, þa urþo bręþr lostnir fianda aur oc ogloddosc, er þeir sa sic i herviligom cleþom en þrela i silkikleþom:

.....
yckr oc flęþo(!) fra ofom monnom fyr yckrar þenir, þviat sa er girnisc auþsins, hann er þionn auþar sins en egi eigandi; þviat þa er einn maþr dregr samann morþ fiar, at vinnaze mætti at ørno þusond manna til sǫzlo oc til cleþnaþar, þa varþveitir hann með ahiggio(!) þat, er hann ma egi sialfr víþ sig niota. oc veit hann þeygi, liveriom hann sparir þat. Næþir vorom ver bornir i heim þenna, þurfendr cleþa oc matar, oc scola vér nokþir i iorþ fara. En allir eigom ver saman himnesc auþþei. Jafuheimillt er auþgom sem snaupom scin solar oc tungls, regu oc goþvípri, kirkio inganga oc synþa laúsn, scirn oc holtekia drottins, oc aull misconn oc veizla. Allra þessa giafa neytir² fatekr sem auþigr. En sa er

¹ Her mangler et Blud. ² Først skrevet neitir, men rettet af selve Afakriveren.

of sell, er fleira girnisc en hann þarf, þviat hann ma egi auruggþess niota, er hann þarf, þvi e[ftir hann] verþr siukr eþa sar, þa ma hann egi niota unand[ing]a[tt]z ne drykciar eþa cleþa. En þat scolo vita ágiarnir menn, at þeim megu ecki stopa auþeiri, þau er ligia fyrir oc gera sorg oc sút oc sótt þeim, er þau varþveita meþ mikilli ahyggio dag oc nott við þiofom oc við eldi oc við scaupom. En er þeir starfa í þeiri ahyggio at draga saman auþ sem mestann af saukom oc vølom' oc caupom raungom oc af morgom febraugþom, þa verþa þeir brátt teknir af heimi oc hafa þa ekki meþ sér nema synþir einar."

En er postolinn hafði þetta me[ð]t, þa var þangat borit lík eckio sonar no[ti]ccors, þess er fyrir .xxx.^m daga hafði aþr qvangazk. Moþir hans ok kona fylgþo líkino oc fiolþi annarra manna, oc greto allir oc fello til fota postolanom oc baþo hann up reisa þenna eun unga mann af dauða, sva sem hann reisti Drusianam. Heilagr Johannes felldi tár, er hann sa marga grata, oc fell á kne oc var lengi á þen, síþan stop hann up oc hellt hændom til himins oc baþ lengi fyrir enom andaða. En er hann gerði þat þrysvar, þa lét hann leysa líkit oc melti: „Þu en ungi dréngur, er Stacteus heitir, er fyrir þer sakar var lostinn af fianda, at þu kunnir egi scapera þinn, oc tyndir¹ ondo þinni, þviat þu lifðir eptir munom þins, lengi hefi ec beþit drottinn minn fyrir þer, at þu losnir fra dauða bondom oc segir þessom tveim brøþrom Attico oc Eugenio, hverri dyrþ þeir tyndo eþa hvert viti þeir mono taka." Þa reis up Stacteus oc laut postol[anum] oc tok at ávita þa Atticum oc Eugenium, oc melti: „Sa ek var[ð]zengla ykra hryggva, en áru andscotans fagna falli ykro. Sa ec gulligar gimsteinom settar hallir, er ykr varo bunar á himni fullar silfr(s) oc lios, friþar oc fagnapar, unaðs oc krasa, en þeim tyndo þit, oc hafði eignasc þa stadi, er fullir ero af drekom oc deynanda loga, hrezlo oc hryggleið, dauns oc sottar; þar er of daga oc of neþr gratr oc scamsamliet op oc tanna gniston. Ecki eigof it annat til nema at biþia postolann, at hann reisi up andir ykcrar af eilífom dauða til heilso, sva sem hann reisti mik af líkams dauða til lífs, þviat naufn yker ero scafin af lífs bok." En er Stacteus hafði þetta me[ð]t, þa fell hann til fota postolanom meþ aullom lýþ oc enom ungum brøþrom Attico oc Eugenio, oc baþo hann biþia fyrir þeim til guþs. En Johannes bauþ þeim .xxx. daga ifron oc baþ þa þess mest biþia á þeiri stundo, at vendiruir,

¹ svølom *Cd.* : Først skrevet tindir.

er at gulli varo orþnir, oc steinarnir, er at gimsteinom varo orþnir, at þeir snerisc aptr i epli sitt. En er líþnir varo .xxx. daga, þa hófþo egi gullvendirnir ne gimsteinarnir snuisc i epli sitt. Þa como bræþr oc melto við postolann: „Avallt sendir þu misconn oc licn oc baút, at maþr scyldi manni licna oc varkynna, sva sem hverr villdi ser at guþ misconnapi eþa licnapi. En vit scaumomsc nu synþar ockarar oc íþromsc nu með grataundom angom þessa, er vit rendom með gi(r)nþaraugom til veralligra hluta. Af því biþiom ver þic, heilagr postoli guþs, at þu synir i verkom misconn þa er þ[u het]st ávallt i orþom.“ En er bræþr íþroþosc synþa[r sjinnar] oc alþýða: baþ fyrir þeim, þa melti Johannes við lýþinn: „Drottinn guþ varr melti fyr spamanninn: eigi vil ec dauða syndux, manz, helldr at hann leiþrettisc oc lifi. Sva melti lerifapir var Jesus Cristr við oss: satt segi ek yþr, meiri faugnoþor(!) er englom guþs yfir einom manni syngom(!), er íþron gorir oc léttr af synþom, en yfir .xxx. ix. þeira, er egi misgørþo. Af því scolo þer þat vita, at drottinn minn mon þiggia íþron b[ræþr]ra.“ Þa melti heilagr Johannes við Atticum oc Eugenium: „Fariþ nu oc beriþ vaundo aptr til scogar, þaþan er it tokoþ þa, þviat nu mon snuasc til eþlis sins tveggia hvart gimsteinar [oc gull].“ En er þeir gørþo sem postolinn bauþ, þa toko þeir alla misconn, þa er þeir haufþo tynt, oc rako diofla fra oþom monnom, sem fyr haufþo þeir gort.

En er allr borgarlyþr oc landherr vegsamapi helgan Johannem, þa drogo blotmenn lid saman a mot honom oc leiddo hann til hofs Gefionar gyþio sinnar oc villdo neyþa hann til blota. Postolinn melti þa: „Ec mon leiþa yþr til kirkio drottins mins Jesu Cristi, oc calliþ er a nafn Gefionar yþvarrar oc latiþ er falla ofan kirkiona i nafni hennar, oc mon ec lata at yþr. En ef er megíþ þat egi, þa mon ec calla a nafn drottins mins Jesu Cristi oc láta ofan falla hof yþvart oc scurþgof, [oc] mon yþr siolfom þat synasc rét at fyláta þa [vi]llo, er niþr hefir brotizsc, oc snuisc til guþs mins.“ En er mestr hluti lýþs varþ iaqveþr þessa mals, þa fysti Johannes lýþinn at fara langt fra hofino. En er lýþr gecc fra hofino, þa callapi hann mikilli rauddo oc melti: „Þig biþ ek, drottinn Jesus Cristus, at þu latir niþr falla hof þetta með aullom scur(þ)gofom, þeim er inni ero, sva at aungom manni verþi at meini, oc at allr sia lýþr viti, at þetta likneski Gefionar er diofolict en egi guplict.“ En er postolinn hafþi þetta

1 Først skrevet alþíða. 2 saaledes rettet: at grioti Cd.

melt, þa hrumpi hofit með ollom scurþgopom, þeim er iani varo, sva at augom manni [varþ] at meini, oc varþ sem molld, sa er fikr(!) í vindi. Þa callapi allir lyþr oc melti: „Einn er sannr guþ, sa er Johannes boþar.“ A þeim degi toku tru .xii. þusundir karlla at otuþpom konom oc baurnom.

Þa fylldisc Aristodimus hofþingi ens grimasta hugar oc samnapi her miklom oc vacpi þa stiryold(!), en lyþr heipinna manna biosc til orrosto a mót cristnom lyþ. Þa melti heilagr Johannes: „Segðu mer, Aristodime, hvat scal ec þess gæra, er ek taka reiþi or hug þinom?“ Aristodimus svarapi: „Ef þu vil, at ec trua guþi þinom, þa mon ec gefa þer eitr at drecka, oc er vist, at mikill er guþ cristinna manna, ef du deyr égi af éþrino.“ Johannes melti: „Þat mon mer egi granda, ef ek calla á nafn drottins mins.“ Aristodimus melti: „Fyrst scall þu sia þa, er drecka eitrit oc deyia þegar, oc mun þu þa hreþasc drykcinn.“ Johannes svarapi: „Sagþa ec þer aþann, vestu buinn at trua á drottinn minn Jesum Cristum, ef ec staundomc eitrit.“ Þa for Aristodimus til iarls, oc hafþi þaþann .ii. bandingia, þa er til draps varo demþir fyr glepi sina, oc lét þa drecka eitrit i augliti postolans fyr aullom lyþ, oc fello þeir þegar niþr dauþir. Þa melti Aristodimus: „Hlyþ þu mer, Johannes, oc lát af kenningo þessi, er þu spenr allar þioþir fra blotom, eþa ella drek þu eitir þetta, oc syn guþ þinn almátkan vera, ef þu mât heill vera eptir drykcinn.“ Þa tok Johannes við dryckiarkerino óhreddr oc gerþi crossmark yfir oc melti: „Drottinn guþ faþir drottins mins Jesu Cristi, sa er allri sceþno styrir, oc allir hlutir þiona oc allir mettir hreþasc, af þess nafni sevasc haugormr, oc flær dreki, oc kyrrisc padda, oc staupvasc oll eitrkycqvendi, oc slocnar allt aþ dauþferandi grasa, á þic collom ver til fulltings, slokþu eitir þetta oc allann scaþsamligan mátt, þann er þat hefir í ser, oc gef þu i augliti þino ollom, þeim er her standa, syn at sia et rétta, oc eyro at heyra, oc hiarta at scilia mikilleic þinn, at þeir snuisc oc finni heilso anda sinna.“ En er hann hafþi þetta melt, þa signdi hann sic oc drack or allt, þat er i kerino var. Lyþrinn stop oc horþpi a hann .iii. dagstundir. En er þeir sa hann egi scialfa ne lit bregþa, þa colloþo allir oc melto: „Einn er guþ sa er Johannes boþar.“ Aristodimus mátti þeygi trua, oc melti hann við postolann: „En er eptir ifi i hug minom, en sa mon a braut losasc, ef þu letr lifna i nafni Cristz þins þa er eitrbolgnir liggia nu her.“ Lyþrinn melti með reiþi i gegn honom oc letosc brenna

mundo hann i eldi, ef hann legði naukqveriar þrautir framar fyr postolann. En er Johannes sa magnasc alþýpo¹ rom, þa bað hann ser hliops oc melti: „Su er en øzta eptirgliking gubligra crapta, at ver sem þoliunmóðir oc standimsc vel freistni otruaþra manna. Ef Aristodimus hellzk enn i otru sinni, þa scolom ver leysa rexna²; tortrigþar(!) hans oc lata egi af, aþr hann kennir scapera sinn. Sva sem lecnar göra við vanheila menn oc leita annarar læcningar, ef aunnor stopar egi, sva scolom ver ocgræpa þenna mann með því ráði, er enn es egi gort, ef hann er egi grøddr. Gærom annat taknn þa til lekningar honom.“ Þa for postolinn or kyrtli¹⁰ sinom oc selldi Aristodimo, en hann stop i mautli sinom eptir. Aristodimus spurði: „Til hvers selldir þu mer kyrtli þinn?“ Johannes svarði: „at þu scamisc ótru þinnar.“ Aristodimus spurði: „Hverso ma kyrtli(!) þinn taka iva af hiarta mino?“ Johannes svarði: „Far þu oc leg kyrtillinn(!) yfir ena dauða oc mel sva: „postoli drottins Jesu Cristi sendi mik til ykcar, at it risið up i nafni guðs, at allir viti, at lyf(!) oc dauði þionar drottni Jesu Cristo.“ En er Aristodimus gærði sva, þa riso upp þeir er dauðir varo, oc lifðu lengi síðan. En er Aristodimus sa þessi tíðendi, þa rann hann scyn-diliga til iarls oc melti við hann: „Hlyðu mer, iarll; þat munt²⁰ þu muna, at ec varða opt reiði þína i gegn Johanni oc gærða ec honom morg oscil. En ec uggi, at ec taka guðs reiði fyrir þat, þvít(!) hann er sialfr guð oc leynisc i manz ásia; hann dracc eitir, oc sakapi hann ecki, hann gaf lif þeim er do af eitirino, sva at ec lagðac kyrtli hans yfir þa, oc lifa þeir nu oc hafa engi dauða²⁵; maurk a ser.“ Jarl spurði: „Hvat vil þu, at vit gærim?“ Aristodimus svarði: „Faurum við oc faullom til fota honom oc biðiom ockr licnar, oc gerom síðann þat er hann byr ok.“ En er þeir gærðu sva, þa tok Johannes við þeim oc bauð þeim .vii. daga fausto i rauko(!), oc varo þeir síðann scirþir, oc aull hiu³⁰ þeira oc frendr oc magar oc vinir, oc brutu scurþgof aull oc reisto upp kirkio micla til vegg postolanom, oc var hann i þeiri kirkio upnuminn til himins.

Þa er heilagr Johannes var vëtri miðr en tiræþr at allðri. þa vittraþisc honom drottinn Jesus Cristus með lærisveinom sinom oc³⁵ melti við hann: „Com þu til min, þvíat nu er su tíð, at þu fagnir með breðrom þínom at minni samcundo.“ Þa reis Johannes up oc villdi fara þegar, en drottin melti við hann: „En næsta drottinsdag scalt tu coma til min.“ En er en næsti drottinsdag com.

¹ Først skreiet alþýpo.

þa varþ fiolmenni mikitt i kirkio þeirri, er smiþoþ var til vegs
 Johanni postola, oc talþi hann fyr lýpnom allt fra qndverþom
 morni oc til dagnala, oc melti: „Er samerfingiar oc bręþr oc
 hluttakendr rikis guþs! minnize hvilikar iarteinir oc kenningar
 5 drottinn Jesus Cristus veitti yþr fyr mic, oc halldiþ ér þeim fast
 boþorþom, ef drottinn callar mic nu þegar or heimi.“ En er Jo-
 hannes hatþi męsso sungit, þa lęt hann grafa ser grauf fersceytta
 hia altari oc fęra ut molld or kirkio, oc ste hann i grofna siþann
 oc hellt hondom til himna oc melti: „Laþaþr kem ek til fagnaþar
 10 þins, drottinn Jesus Cristi, þviat þu lezt þęr soma at laþa mik
 til þinna crasa, þviat þu vissir mic fusann til þín af aullo hiarta.
 Sa ek anlitt þit oc endrlifnaþa ec, ilmr þinn vakti fysi mina.
 Oftt baþ ec þic, at ec scyllda til þín coma, en þu batt mic biþa
 oc samna truanda lýþ. Þu varþveittir likama minn fra allri saur-
 15 gon oc leistir(!) aund mina oc fyrlezt mik egi, þa er ec var í
 utlegþ, oc settir þu orþ þín i munni minom, oc reit ec verk þín,
 þau er ec sa augom minom, oc orþ þau er ec heyrþa ór þinom
 munni. En nu fel ec þęr á hendi sono þina, þa er heilog cristni
 endrgat fyr vatnn oc helgan anda. Tac þu mik, at ec sia meþ
 20 breþrom minom, þeim er þu komt at laþa. Luk up þu fyr mer
 life durum, at egi renni á mót mer myrkra hōþpingiar, helldr
 leiþu mic til þinna crasa, þa er meþ þęr fagna allir vinir þínir,
 þviat þu ert Cristr son guþs livanda, er greddi heim þenna oc
 leystir oss af boþorþom þinom fyr en helga anda, fyr þann gęrom
 25 ver þęr þackir fyr oendiligar alldir allda.“ En er allir svaroþo oc
 qvoþo amenn, þa kom lios eva mikitt yfir postolan vist eina stund
 dags, at engi mátti i gegn of sia. En þa er af leiþ liosit, þa var
 gręfinn full himnamiols, oc hellzk su iartein allt til þessa dags,
 oc verþa þar margar iarteinir, oc leisasc(!) margir or háska oc
 30 sóttom oc gęta benir, þęir er þangat coma meþ tru rettri. Nu
 varþveiti oss guþ almattigr, sa er lifir oc rikir meþ feþr oc helgum
 anda of alldir allda. Amen.

IV.

Her byriar litlu Jons sögu postola ok guðspiallamanns.

www.libtool.com.cn

I þann tíma heimstöðu, er sialf rettlætiss solin lukt i likam, drottinn værr Jesus Cristus, birti Jorsalaríki meðr sinni naveru ; syniligr maðr ok sannr guð miðil manna, vattar sa meistari, er Petrus Damianus heitir, at Johannes, er síðan varð postoli ok æztr ewangelista vars herra, fæddiz i þeiri halfu Jorsalalandz, er Galilea heitir, ok i þeiri borg er Bethsaida kallaz. Faðir hans het Zebedeus, rettviss maðr ok fatækr at femunum. Moðir hans ¹⁰ var sva burðug, at sialf hifnakongsins moðir Maria var hennar systir meðr sama nafni Maria. Er þa liosi biartara, hvert kynferdi tignar þenna Johannem i frændsemi sialfs græðarans. Ok því líktiz hann i uppvegsti frænda sinum herra Jesu fatækr at goðzi veralldar, litillatr ok famalugr. Zebedeus var fiskimadr, ok því ¹⁵ var Johannes son hans meðr honum i somu iðn, at þar la undir dagligt viðværi. Sami Petrus greinir, at su var oreign þeira feðga, at ei fenguz verðaurar at kosta lin til netianna, ok því varð oft at endrbæta ofreyndan mauskva. Lucas ewangelista segir, at ecki boknam lagði Johannes firir sik a náms alldri, ok því sotti hann ²⁰ hvarki þing ne malstefnur, at maðrinn var bæði einfalldr ok utrodr, sva at bokin likir (hans) hliðlifi þeim fiskum, er hann dro sialfr at borði. Sem her stendr, vikr meistari malinu ok segir sva: Eigi er, segir hann, tomt at greina uppvogst, oreign ok atferð þessa Johannis, þviat þaðan skínn biartara, hvaðan leiddi þa spekt- ²⁵ ardyrd, er síðar oðlaðiz hann i guðs liosi upp ifir alla karlmenn natturuliga byriaða, sem síðar mun getið verða meðr guðs vilia. Sva vikia bækr til, at af brúðar faðmi hafi varr herra kallat Johannem frænda sinn til fylgðar ok postoligrar tignar, ok því varð hann mækligr einsligri ast af sælum guðs syni, at hann skein maðr ³⁰ hreinni en nockurr af þeim heilaga safnaði, er græðara várum þionaði. Gofugliga skein a skirdagskvellð virðingarhæð ok verðleikr sæls Johannis með þremr forvænum frumtignum. Su fremst ok fyrst, er hann hvilldiz ifir sialft hifnakongsins briost undir bordinu. Su ounur, at af þeim lífsbrunni drack hann þann ³⁵ lífanda seim ok sætleik hifneskrar læringar, sem síðan for ok flaut i allar ættir heimskringlunnar. Su var þriðia frumtign, at þann angr ok otta, er fylldi hiortu postolanna allra, hof hinn sæli Johannes i frið ok faguat firir þann frabæran kærleik, er hann hafði odlaz meðr sialfan son guðs ifir allan safnat postolanna. Virðu- ⁴⁰

ligr herra Leo pafi magnus greinir fagrliga i sinni bok, hvaðan
 upp reis angr ok otti postolanna, eigi af sektar samvitzku,
 sem hann váttaf at verða seliarar vars herra Jesu, helldr af
 þeiri undirstöðu, at síðan græðari vórr hafði birt með sinum
 5 ordum, at einhverr af þeira safnaði myndi geraz i þa guds reidi
 at selia hann með verði, ottadiz hverr i sinu briosti velltanda
 hiof veykrar mannzins natturu, at meinlaus forhugsan mun því
 minnr profaz til heilagrar stadfestu en forsagnar framkæmd hif-
 neskrar vitzku, er ríkti með briosti herra Jesu. Ok i sva
 10 stríðan pungt, sem nu stendr ifir þeirri máltíð, er vegsamanda,
 hvaðan líkn ok lietta leiddi inn til postolanna. Blezadr herra
 Petr postoli, sem hann ser tignarrum guds mannz Johannis ifir
 lausnarans briost, gerir hann eitthvert signum völdugum guds
 manni þeim sama sælum Johanni, at firir sinn kærleik muni hann
 5 vissu fa, hverr eignaz mun þann eymdarhlut at selia saklaust
 líf herra Jesu undir písl ok plagur bolvaðra Juða. Blezadr
 Johannes dvelr ok eigi at gleðia bræðr sína, þvíat varr drottinn
 Jesus birtir honum með fyrstu spurning, hvar sia siukdomr
 hafi heimili. Her næst er æa litanda, með því at virðuligr
 10 herra Petr postoli helldr firir höfðingiadom þýðing eða merking
 allra postolanna, er su tign ok frami miklu lofi maklig er blezadr
 Johannes öðladiz i þeiri máltíð, at verða coadiutor sætta mannz a
 ollu iorðriki(!), er skipaðiz með himinríkis lyklinum sialfum, allt at
 binda ok leysa. Ok ef sva birtiz síðarr i þessu máli, at sami Jo-
 15 hannes verðr coadiutor þess annars postolans, sem berr sætta krunu
 rettvísi ok rauksemdar með allri guds kristni, reisiz því hærra
 i lopt upp hans haleita virðing. En siaim nu þessu næst i litilli
 dvol settra greina, hverri dyrdartign auðgaz virðuligr herra Jo-
 hannes, þa er hann stöð undir krossinum, oc hann giorðiz vicarius
 10 vars drottins, tilæskingarson hifnakongsins móður, oc sva með
 nockurum hætti broðir lífanda guds sonar. En hverr mun þat orði
 greina, hversu guds maðr sæll Johannes fremdi þat signaða umboð
 at geyma, gleðia oc piona virðuligri guds getara allt i hennar
 endadag þessa veralldar lífs, þar til son hennar hifnakongr bauð
 5 henni heim, laðandi
 bar enn. Orlofi þer at ek seti yðr eina spurning. Herra pafinn segiz
 luta undir oll hans orð. Byskup talar: „Segit mer at því, hvart
 herra Petr postoli forfaðir yðvarr misgiorði nockut i sinu lífi?“
 Herra pafinn svarar: „Heilagr Petrus misgiorði harðla miok, ok

bætti sik haleitliga með beiskum tarum i miskunn Jesu Cristi.*
 Byskup spyr: „Hvat misgiorði hinn heilagi Petrus?“ Herra pafinn
 svarar: „Hann neittaði varn herra Jesum Cristum.“ Byskup
 spyr: „Hvart neittaði hann herra Jesum um sinn eða optarr?“
 Herra pafinn svarar: „Hann neittaði þrim sinnum a einn dag.“ 5
 Byskup spyr: „Hverr heyrði iatning hans eða hverr lagði honum
 skriftir?“ Sem her er komit mali, fær herra pafinn orðfall. Þar
 firir megnaz byskupinn i sinni roksemd ok tekr sva til orðz: „Þvi
 setti engi maðr a iordriki(!) sik sva hafan at heyra iatning eða
 hirting veita sogðum Petro, at hann var skipaðr af sialfum guðs 10
 syni ollum monnum æðri, ok þvi skipaðiz hann sialfr i doms
 hasæti ifir sitt misfelli; geri þer ok sva, heilagr faðir, berit brott
 af yðr sut ok saran trega, ok setiz upp i domstol sem postoligr
 herra ok dæmit sialfr yðra sok.“ Herra pafinn lætr ser at kenning
 verða skakandi brott af ser allan angr, sem fremst matti hann, 15
 byriandi sententiam upp a sialfan sik i þenna skilning: „Sa er
 orskurðr minn, sagði hann, at i minni herfiligri glæpsku hefir ek
 wnnit sva mikla uhæfu, sem steypit i svelg helvitis alla þa guðs
 kristni, er mer var a hendi folgin. Hvat mundi limrinn kunna
 utan likiaz hoðinu? Þvi gengr heðan framm annarr orskurdr várr, 20
 at engi maðr dirfiz a iardriki hærri stéttar eða lægri at veita
 minum likam kristiligan groft, hvat sem mer verðr at bana.“
 Firir þenna sva stríðan orskurð herra pafans fellu tar þvi framarr
 af margs mannz briosti. Hvat lengra, en herra pafinn með fyrr
 nefndri sinni fylgd riðr aftr i Rom meðr ollum flyti, gengr inn 25
 firir Dioclecianum keisara, sem hann sitr ifir borð, ok talar sva:
 „Vær Marcellinus pafi, sagði hann, er nu her kominn, engi fágari
 bannsettra skurðgoða, helldr faðir ok forstiori guðs hiardar, þo at
 umakligr.“ Þessu heyrðu byðr an dvol Dioclecianus, at herra
 pafinn með prestum sinum leiðiz ut af borgarmur, allir undir 30
 hálshogg. Liggr hann sva umylldr undir berum hifni um þria
 togu daga, ok þo með þeiri guðs blezan, at engi meinsemd af
 iorðu eða lofti grandar hans likama. Innan þeira þriatigi daga
 verðr kiorinn til pafadoms lofsamligr maðr sira Marcellus. Ok
 fyldum sva morgum dogum birtiz blezaðr Petr postoli Marcello 35
 electo sva talandi: „Broðir Marcelle, sagði hann, hvar firir lystir
 þina goðfysi at lata liggia minn likam undir berum hifni sva lengi?“
 Marcellus svarar postolanum: „Herra minn sæti, segir hann, hvat
 hofum ver meiri virðingar, en veitiz þinum helgazta likama með
 tignargroft ok þionostu?“ Blezaðr Petrus svarar: „Likamr minn 40

i Marcellino pafa broður minum segi ek at enn liggr uti umylldr.“
 Marcellus svarar: „Hverr mundi þora, heilagr faðir, at leggja
 honum graftrar hönd með orskurðar ogn, er hann diktaði sialfr
 i sinodo ut a Pul?“ Heilagr Petrus svarar: „Kemr þer ei til
 5 minnis, broðir Marcelle, þat er sagði várr herra Jesus Cristus,
 at hverr er sik lægir, mun upp hefiaz? Hveria minkan matti hinn
 sæti byskup ser til lægðar ok litilætiss meiri inn leiða, en þessi
 framdi upp a sialfan sik, at firirbiða ser veitaz allan kristiligan
 groft, sem lesaz mun æfinliga með guðs kristni honum til losa, ok
 10 því skolu nu framkæmaz með honum græðarans ord, at hann
 hefiz upp af sinni lægð, þvíat ek byðr þer at veita honum hina
 tignuztu graftrar þionostu rétt hia sialfum mer.“ Eftir sva talat
 endar virðuligr Petrus sitt eyrendi. En Marcellus fyllir i alla stadi
 boðordit með guðs lofi ok heilagrar kirkiu fagnaði. Lyktar sva þenna
 15 æsentum, ok því er heðan aftr at vända til stólpa heilags Gregorij,
 þvíat þadan gengum ver áðr fram i guðs nafni.

2. Sem lesin var dæmisaga virðuligs herra Marcellini pafa,
 kollum ver heyrandum monnum upploknar dyrr, at renna augum
 til synar innan mustaris heilagrar kristni, hverr manna sik framdi
 20 sva hugdiarfan at leggja framferð virðuligs herra Petri postola
 undir atfyndli eda fulltekna umvandan, ok enn því framarr, ef sva
 finnz, at hann lettrsetti ok let beraz innan um kristnina þat er
 hann kallaði ufagrt. Til þessa hlutar, er sva finnz faheyrðr lesinn,
 ma leiða signaðan psalmistam David kong, þa er hann segir, at
 25 guð er dasamligr i sinum helgum monnum. Sælum Gregorio pafa
 finnz ok mikit til þessa hlutar i sinni skyring ifir nefnda bok
 Ezechielem, at sva fallit bland skilldi ganga inn i blezat broðerni
 sialfra postolanna Petri ok Pauli, en þat er þeirar undirstöðu, sem
 hann greinir, at sva sem postolar voru dreifðir til ymisra landa
 30 með predikanar embætti, greinir hann, at herra Petr postoli var
 sva miukr ok eftirlatr Judum innanlandz ok utan, at hann villdi
 samþyckia umsnidningar þionostu, þott þeir gangi til gudspialligrar
 kenningar vars herra Jesu Cristi. En þann tima sem heilagr Paulus
 predikari vörðinn* fregnar þat af frammferd Petri, liggur(!) honum
 35 ei med ollu, helldur suo sem þeir mætazt i borg Anntiocia geingr
 hann framm firir Petrum meður afklæddre einord, segir ath þat
 standdi aungvann veg, ath holldligtt logmal blannði sik upp i nytt
 testamenntum græðara vors herra Jesu Cristi, ok einkannliga su

* Her bgyndar et Blad i Codex, der senere er indeat i Bogen og skrevet
 med en Haand fra Slutningen af det 16de Aarhundrede.

þíod lagið til eptirlætis, sem omakliguzt var firir þann þialargrat er hun vann upp æ saklaust líf guðz sonar sialfs. Þessa somu sína einord ok atyrði, er hann veitte sælum Petro j nefndri borg Anthiocia, setr hann upp æ pistil sinn, at hvor megi lesa, ef vill. Ok því kemr sa sami kvittur firir Petrum postola, sem adr er ritat, ok hversu hann skipar þa sinne lund með fagætri frídsemi, vilium vier þess verdugliga minnast, er fyrr var lesit, ath .ij. postolar guðz Petrus ok Paulus stodu svo sem til beggia(!) handa síðugum guðz astvin Jóhanni postola. Hvat er rettara sagt, enn sæll Jóhannis stod j millum þeira ei líkamliga heilðr andliga með seimi ok signadri gæzku hunangligra orða til fríðsemdar þeira broðernis, með þeim hætti sem byskup lyti honum j eyra hvortteggja. Vier meguð hier suo segja ath sem Petrus með hogverð ok lítillætis þolinmæði gefr hann þvilik ord: Kunnigt sie yðr, fadir, hvað ek setta j minn epistula með hinuð æstu greinuð, ath guð er astin, því stanndit meður hogværd an allri hræring, þott þier lesit einardlig ord hins heilaga Pauli, þvíat j giord hvorstevggia er rettiliga þydd guðz elska með yðr til þess ath draga sem flesta til drottins Jesu Cristi j daudanz punct með sælum Paulo broðr þinuð, j þa grein ath affeggia forna setning enn elska nya myskunn með aullu hiarta. Ath sælum Paulo hneigir hann sig valinn guðz vin sem svo talannde: Minniz þier, heilagr fadir, þott vannlæti guðz ríki sæki framarla með yðr, at allir vier foruð miog hnoggvannde j morguð hlutuð, sem ek setti i minn epistula, ok því geymit hogværd til allra manna, sem meinlausir eru af lestinuð, þott þeim siaizt yfir með einfelldi ok elsku naungzins. Nu er at vikia aptur til heilagx Petrs, hversu hann verndar sinni vizku til hínz himneska lítelætis eptir aminning Jóhannis. Þat fyrst ath hann leggr lærisveina undir harda avitan, ef nockr víki umlestris(!) orða a personu Pauli firir þat ef þeir kalla meistara sinuð j moti, þat fylgir meira ath jnnj sialfs sínz pistola er svo skrifat ut j kristnina setr hann klerkdom ok visku sæls Pauli suo tignarsamlig ord: Kennuð vær yðr ok læruð, hvar sem ufroðir menn reikandi af rettum veg afvirda hans heilagar ritningar, sialfuð ser til tap-anar. Sem her er komit segir sæll Gregorius til kristninnar: Virðanda er bræðruð kirkiunnar, i hverri hugskotzheð þessi guðs astvin hafði skipat s'na stauðu. Hann las annars ritning með ávitanargrein samsetta til sialfs síns, en lagði þar i mot þau vegsemdar-orð, sem æfnliga munu lesaz i kristninni. Hver var su hogværd

* Her ender det senere indskudte Blad.

- ok hugarhvíld, hvert afi eða hugsanarmykt með þeim manni, er
 sva giorði. Ei kallar hann til minnis i þenna punkt, at af lausn-
 ara várum Jesu Cristo var hann fyrstr kallaðr i postoliga tign,
 hia ser leiðir hann nu ok, hversu hann þa forðum af sælum guds
 5 syzi sialfa lyklana hins hifneska ríkis, ok hversu allt a hifni ok
 iorðu mundi laust ok bundit eftir hans boði Eigi réiknar hann
 nu til nálægðar þa frumtign, er hann geck forðum ifir sioinn sialfan.
 Liða lætr hann ok hia ser, hversu kararmenn runnu framm af
 reckium sinum effdir i ollum liðum, þegar hann bauð i nafni
 10 Jesu. Eigi minniz hann ok til miklanar sialfum ser, hversu
 skuggi hans likama græddi siuka með guðs krafti. Eigi leiðir
 hann ok firir sin augu þat hifneska valld, er hann drap
 liugandi hion Annaniam ok Saphiram með roksemdarorði. Liða
 lætr hann ok, hversu lif ok daudi þionaði hans villd með boði
 15 almattigs guðs Jesu Cristi. Nu sem vær heyrum, segir guðs maðr
 Gregorius, sva mikla dyrdarhæð guðs astvina til litillætis ok
 mannkosta, at þeirra port risi því herra til himins, hvat segir ek
 þa sálugr ok mer likir, er golfit merkium undir því porti, nema
 biðia guð miskunnar ok með kennaz vart þolleysi, at ef (vær) mætum
 20 einu meinyrði, leggium vær fiorfalt eða framarr aftr i moti, en signaðr
 herra hofðingi kristninnar virði meira litillæti ok friðsemdar þolin-
 mæði en allar sinar frumtignir. Her næst ma vel segia, at herra
 Gregorius pafi har sammyndat blóm sinni veru ok blezaðum vana,
 þat er at vera hinn æzti byskup ok stólpi kris(t)ninnar með háreist
 25 port hifneskrar upplitningar, en lægir sik iafufram gólfi likan,
 ok samlagaz sva með litillætis dyrð efufaulldum safnaði kirkjuinnar
 sona. Þessum sæmdarorðum til hans settum, heyri menn, hvat hann
 segir af postolum guðs i þenna skilning: Ástvinir beggia postolanna
 Petri ok Pauli, segir hann, leituðu ymissan útveg at eyða allri
 30 misgrein þeira miðil. Fylg(i)arar Pauli segia i forteknu orði, at þat
 hefir hann alldri hent, at notera Petrum postola meðr einu
 atmæli i sinum epistola, helldr annan mann nockurn sama eign-
 arnafns. Þessir birta framarr vilia sinn ok fylgi en bokfræði,
 segir fadir Gregorius, þviat i sama pistli lysir Paulus án efa, at
 35 hann atyrðir sialfan Petrum postola, þa er hann setr sva: Sa
 sami guð er vann með Petro i postoladóm umsníðins fólks, sa
 sami vann með mer sina gæzku miðil heidins fólks. Fylgismenn
 virðuligs Petri hafa með kappsamri lund þa umleitan, at þann
 epistolam, er helldr lofsemdarorð ifir læring ok vitru heilags Pauli,
 40 hafi Petr postoli alldri giorrt. En her i mot rennr sæll Petrus

sva biart sem lios halldandi, með því skínanda vætti, at i sama epistola greinir hann transfigurationem græðara várs herra Jesu a fialli Thabór, ok hversu fóburlig rodd af hifni hlíðandi kom ifir þa, sem ewangelium váttar. Hofum ver nu, segir guds maðr Gregorius, með sam klausum hoglyndi heilags Petri minning giort, ok því skal nu þessu næst vikia til hógværis virðuligs Pauli, þviat hans blezaða briost var sva auðgat predikanar roksemd, at hann þyrmdi engum manni, ok ei helldr, sem greindiz, sialfum Petro, en sinum undirmonnum tiaði hann þa hogværd, sem birtiz harðla frabær, þa er hann predicaði Chorinthis, at hann sneyri 10 þa fra heiðnum dómi ok veitti þeim life braud. En þeir firir sina singirnd ok harðbrysti letu hann hungra innan borgar af matleysi, sva at honum sendiz kost af Macedonia, at hann mætti lifa. Ok ei því helldr felldi hann sitt heilagt embætti, ok ei for eitt orð til hefndar af hans munni um sva morgar, sem hann var Corinthis. 15 En til þess, segir sæll Gregorius, at þeir iðraðiz ok giorði betr til annars predikara guds eyrendiss, en þeir giorðu til hans, skrifar hann þeim til með miukaztum orðum, sem hann snerti þeira handveg ok harðbrysti til lækidoms ok meiri myktar, en fyrr höfðu þeir. Nu eru þetta sem smadropar af tracteran virðuligs Gregorij, 20 er hann setr af þvise efni; settum vær firir þa skynsemi þo at i stuttu mali þessar klausur her inn, at þrir sæztu merkismenn hifnakongs i nafni heilagrar þrenningar eignaðiz minningargrein i bækling þessum. Ok því munum ver her upp gefa i guds nafni ok vikia til frasagnar gofugligrs Johannis postola, þar sem fyrr 25 gafz upp, at hann gengr til sins hlutskiptis austr i Asiam minni.

3. Þann tima með guðs fulltingi er ynniligr Johannes tekr til avaxtar planteran Pauli postola, ma vel til hans tala orð Ysaie spamannz: Litill brunnr, segir hann, vógs i mikla moðu. 30 Af litlum brunni heilags Johannis var heima greint i Galilea hversu þraungr var. En nu váttar ríki austr i Asia, hversu lifanda vatn geingr fiogurra vegna út i allar ættir af hans munni, iartegnum ok lifi, þa er hann skirir, skipar ok skiptir viðerni kristinnar i sex byskupsdæmi ok hinn sionda archistolinn i hofuðstað landzins, 35 er Effesus heitir; ok hversu biatr var þessi blezaðr vingarðs fágari hifnakongsins færri engin maðr lettrum lukt, þviat i haleitum guðs krafti, er honum fylgdi, syndiz nálíga sigrut mannz nattura. En i ávinning, at hann vyrði fadir margra sona i dyrð eilífri, var hann sva miukr ok varkunnigr i aðra grein veykum manni, at þar firir 40

birtiz hann biartr ok blezaðr huggari ok hit mætazta eftirdæmi. Ok sakir þess at sa er krafrinn næst gudi, at sterkr samtemprið veykum, vilium vær fyrst setia með frasogn þat lof virðuligs Jóhannis, er at lytr sva folllum skilning i guðs nafni.

4. Blezaðr herra sæll Jóhannes dasamligr i sinum hugarkrafti gaf þat eftirdæmi guðs þionostumonnum at lina stundum sitt erfði ok hverfa sva nyrr aptr i guðligt embætti, at lofligt umskifti geri friðar efling nattu-runni. Hvert dyrðarverk hann blezaðr syndi með þeima hætti, at optliga sem hann sat i somu borg, hefir hann hia ser fagran hana hvitan at lit sem til léttis ok skemtanar. Var þetta morgum heyrinkunnikt, þviat guðs maðr er lioss i þessum leik. Hvat er fregn miðil annarra einn fuglari fatækr at fee en vel itækr um skynsemdir, maðr harðla kœnn við boga at afla ser ok sinu folki viðværis. Forvitni berr hann mikla i briosti, hveria grein herra Jóhannes muni gefa firir hanaleikinn, þviat honum syniz sva háfum stétt ok heilagum engi onnur iðn heyrilig utan bæn ok studéran. Heðan hefir hann sik a nalæga mork við stað, er þa sitr i signaðr Jóhannes, ok gefr upp iðiu sina þegar at liðanda degi, þviat nu er hann raðinn i at hana-málit skal eigi lengr undan dragaz. Framm gengr hann i staðinn, ok hofliga frettiz firir um herbergi guðs mannz, biðr orlofs til ingongu ok fær þegar an allri dvol. Boga sinn ok orvameði hefir hann með ser i fylgd, setz niðr annan veg moti postolanum ok skytr flatan bogann undir fætr sér a golfit. Sitr um stund ok seer, at nu rétt samtíðar leikr sæll Jóhannes við hanann eftir vana. Fuglari fylliz þvi framarr hugrenningum ok talar sva: „Herra, segir hann, þat er eyrendi mitt a yðvarn fund at heyra skynsemd, ef þer vilit gefa, hvar firir yðr likar at leika við þat litla kreatyr, sem nu sér ek, þviat yðr athofn truiz af morgum æ til andligrs ávagatar en i enga lausung.“ Guðs maðr sér i moti honum með hugleiðing, hversu heyriligaz væri svaranda sva folllum manni, ok tekr sva til orðz: „Vin minn, segir hann, hvers hattar maðr ert þu, er mik spyrr þessa?“ Fuglari svaraði: „Ek er fatækr maðr aflandi mér ok mínu folki dagligrar hialpar meðr handa erfði.“ Heilagr Jóhannes segir þa brosand i til hans: „Hvers háttar iðn er þer kæruzt at hialpa með liðinu?“ Fuglarinn svaraði: „Se,“ sagði hann, ok retti hondina til bogans a golfinu, „her er minn afli ok atvinna.“ Sæll Jóhannes spurði: „Ert þu kœnn maðr við boga?“ Fuglarinn svaraði: „Sialldan hæddi fugl boga minn.“ Postolinn segir: „Tak upp bogann ok sýn mér!“ Sem þat er gort

talar enn guðs maðr: „Ek sér, at boginn er vel veiðimannligr. En hvi er streingrinn sva linn, sem lauss leiki?“ Fuglarinn svaraði: „Þat ma, herra, eigi annan veg vera.“ Guðs maðr segir: „Skyr þat enn framarr firir oss, hvi streingrinn þarf umskiftis.“ Fuglarinn svaraði: „Þvi ma streingrinn eigi þarnaz umvæðing, at hann berr eigi somu raun sifellða; boginn beiðir ok lika vögð sem broðir hans, þviat hann er bendr þvi skarpari, sem hann hviliz aðr i linan streingsins.“ Blezaðr maðr drottins brosir þa sva talandi: „Nu syniz mér, son minn, sem með þinni athofn ok iðn hafir þu sialfr leyst þat, er þu spurðir oss. Lat mina veyka nátturu skiliaz firir boga þinn, þviat mundanglig vögð eflir mannzins hugskot til goðra verka eftir hvilld lofiga tekna.“ Sem veiðimaðr heyrir skynsemd af blezaðum munni sva biarta ok astrika, fellr hann framn undir blezan með ollu miuklæti ok vændir aftr i veg til sinna hluta.

5. Sæll Johannes sitr oftaz ok heimolligaz i hofutborg; Effeso, þess i miðil er hann visitérar kristnina siaandi stiorn ok ráðvendi byskupanna, lif ok siðu sérhverra stétta ut ifra, upp-rætandi með postoligrí rauksemd villur ok uveniur allar, sem fremst var honum mattulíkt. Sva smíðaði þessi gofugligr herra biarta kristni af grundvelli virðuligs Pauli, veitandi ungum ok ellra, kórlum ok kvendi, heilum ok kraunkum þann hialpardryck hverium, sem hans hífneskr meistaradómr sa vænstan til heilsu eilífrar. Ok þvi sva at hófðingi friðarins ok hófut astarinnar drottinn vár Jesus Cristus var meðr honum samvinnandi til allra goðra hluta. Sva starfar heilagr i guðs vingarði, þar til er vargr kemr ok gripr; hirdinn en dreifir hiorðina. Þessi vargr er sialfr fiandinn vándr ok svikafullr, er firir sína handgengna vini unáðar sælan elskara drottins meðr ofsókn, angr ok utlegd. En fyrr en þat mal se byriat, er hugleiðanda vitrum manni, at heiðinn domr varð diup-rettr i þvilikum stórríkium. Leiðiz her sialf Roma til dæmis, er um allan pafadóm heilags Petrs postola hellt innan staðar auflugan styrk ok bolfaðan, sva at reið um siðir sialfum Petro i kross-festing. Sama dæmi sækir Asiam, sem sidar mun greina.

6. I þann tíma er austrhalsan fagnar i lífi ok líosi virðuligs Johannis, sem nu greindiz, helldr keisaradóm i sialfri Roina Domicianus, son Vespasiani en bróðir Titi, er wnnu meðr iarni ok bruna bolfaða Jorsalaborg, er pindi sialfan son guds. Þessi Domicianus afkyniaz forliga fra Tito broður sinum, þviat hann býr um allt Romveria valld, at skurðgoða villa fágiz, en vars herra tru fóttroðiz ok hennar predikarar grimmliga piniz. Þessi eitrlig

illaka með afarkostum geisar flogurra vegna út i hvert ríki, ok því finnr hun Asiam sem onnur lond. Er þa eigi langt, aðr valldzmaðr Effesiborgar, er a latinu kallaz proconsul, ríss upp meðr vandlæti goðanna, hefir heilagan Johannem a stefnu, biððandi honum af hálfu keisarans at kunna sín hóf ok heria eigi a sæmd ok siðveniur hoðingia, sem hann vill forðaz reiði ok afoll veralldar rikis. En kappi Kristz stendr með ollu úbeygðr, segiz meirr munu hlýða guði en monnum, at flytia ok frágia vars drottins dyrð, frials firir hverium manni um alla sina daga. Firir sva fallit annsvar guðs ástvinar grimmiz proconsul sva geyst, at hann gripr Johannem til iarns, en skrifar bref til Roms ok flytr hans mál, sem her stendr ritat.

Sinum milldazta herra volldugum Domiciano keisara sendir Effesinus proconsul kæra kveðiu meðr skylludugri hlyðni. Yðvarri tign se vel kunnigt, at sa ebreskr maðr, er Jon heitir, predikar i Asia Jesum Cristum hinn krossfesta, segir hann vera sannan guð ok son guðs lifanda. En fagan goða varra smár hann i ollum sinum orðum ok verkum, segir þat ecki vera utan villu, er vær forum með. Hann brytr at velli þau virðulig mustari, sem efiduz með veralldar rikdomi, bolar ok brennir guðin sialf, upprætir lunndinn, ok hvat er hann kann i hermd ok hatri hrærir þessi ebreus þaðum hondum mót yðvarri villd ok varum atrunaði. Nu sem lýsiz af þessu framferði, verðr yðr liost, hversu galldramaðr ok villumeistari rangturnar login ok alla setning með sinni fordæðu, þvíat nalægt allan borgarlýð Effesinum dregr hann undir orðslægðir ok dyrkan við þann dauda mann. Nu sakir þess at vandlæti guðanna lifir meðr skylldu i várri stiorn ok hiarta, buðum ver þenna ebreum firir várn dómstol, ognandi með afarkost undir yðru tignarnafni ok útgefnu boðorði, at predikan hins krossfesta dirðiz hann engum manni framarr at orðfleyta. En þar i gegn mættum vær sva ubeygðri þriózkú af hans ofbelldi ok andsvorum, sem þer ok ver værim engiss verðir. Ok tiáðum vær yðvarri tign þessi letr, at þer várum stétt andsynit, h[vat um] greindan [Jon] skal framm fara. Valet.

7. Sem þessi bref beraz i Rom firir Domicianum keisara, blæss ei seint hoggormr helvitis þat bolfaða briost meðr sva eitrbloodnum boðum ok brefum afr i Asiam til proconsulem, at hann færi fiotraðan a skip fanginn Johannem framm til Romam undir þann orskurð, sem honum diktaz firir sinar frammferðir. Sva geriz, sem brefin frammkoma, at astvin Jesu Cristi er fanginn i

fiotrum út a skip, er gengr til Romam, fylgir honum sialfr proconsul með ruorgu liði. Sem þeir koma i Róm, ok Domiciano bannsettum verðr þat flutt firir orðsending proconsulis, at Johannes fangi krununnar er þa nalægr at þola dóm, vill keisarin hvárngan þeira sia ne heyra, utan helldr i bolfan sinni ok bræði bydr; hann proconsuli at leiða Johannem firir þat borgarport, er latina kallaz, afklæddan, hyddan ok afhærðan með fullri háðung, náverandi sialfri aulldungasveit rómverskri. Þar eftir stendr sva bobit, at eyrendreki vârs drottins steytiz lifandi niðr i viðsmior vellanda. Þetta boð sva bolfat Domiciani frammkæmir proconsul, sem var i hans fôrði fremst ok sialfræði. En þat var herra Jesu Cristi hifnakongs (vili), er annau veg geck ut, en þeir Domicianus hugðu, þa er gofugligr guðs kappi sæll ok blezaðr Johannes for framm af ketlinum smurðr en hvergi brunninn. Hiti vellandi vinnr honum lof ok dyrð eilifa, sem vâttar su kirkia, er stendr i Rom firir ær nefst port latinum. En þo at drottinn allrar dyrðar rétti sina hægri hond til hifneskra stormerkia ifir sinum blezaðum frænda ok astrikum postola, sem biart berr vitni um i aðra grein messudagr sa, er kristnin helldr a vârit eftir festum Sancte Crucis i sigrmark sancti Johannis, bræðiz ei þvi helldr harðýðgi bolfaðs Domiciani keisara, helldr leggr hann nu astvin Jesu Cristi undir útlegðarkvol til eyiar þeiarar, er Pathmos heitir, at hann saureikniz þar þeim, er fordæmdir vóru undir griotvinnu nott ok dag. En þessa pinu sem aðra fyrr vændir drottinn hifneskr i sina dyrð ok sæmd Johannis, þviat greind eyiarvist vinnr guðs kristni þa tign, er lifir til heims enda. Hann kom þar postoli guðs sonar. En nu auðgaz hann sva mikit i utlegðinni, at með postoligri tign verðr hann spamaðr i nyia testamento. Nyia testamentum byriaz af degi Johannis baptiste, en lyktaz með efzsta degi veralldar. Dyrð heilagra hinn haleiti Jesus birtir þat meðr þessum útlaðsælum Johannes, sem signaðr Davið kongr syngi i sinni bok, at faðir hifneskr er leiðtogi rétvisra ei firirlatandi nockurn þeira, er honum vel þiona, helldr gleðiandi ok geymandi hvern þvi framarr, sem hann er meirr þurfandi. Virðuligr vin drottins blezaðr Johannes þiggr i Pathmos sva frumtignaða ástgiof a einn drottinsdag, at sialfr skapariun herra Jesus Cristus kallar hans andarsýn til himinrikiss dyrðar tíáandi hans hugskotz fegrð sina leynda hluti ok hin haleituztu stórmerki. Ifir þa andarsýn ok birting eilifiga blezaðs semr sæll Johannes eina bók, er kallaz Apocalipsis. Su bók berr sva blezaðan faðm, sem skyrir meistari Joachim, at hun hondlar

: heimsalldra, þat er at skilia veralldarstaða oll af degi Adam enda. Sva mikil dýrð virðuligs Johannis birtiz i þeiri bók, a sialfr skrifar hann heim i Asiam, at firir upploknar dyrr ainrikiss hafi hann skærliga greint hirðsveitir heilagra, hvat er þarf undran leiða, þótt sva biartr verðleikr sæi guðs valda menn, framm gengu lifliga braut bleaðra guðs boðorða. En þat maaz frabært i greindri bok, at Johannes skildi þa figuru ok ifaði, sem merkti hann sialfan, þat er aurn sa er stoð i lofrdum hia sialfu guðdomsins hasæti. Ok hvat þyðir sva dasam: takn utan einvalld hifnakonga, er alla hluti sérr nalæga, þo gr veralldar se seinni með sinni framrás. Sannliga sýnir þessi ar figura þa virðing, er guðs maðr sæll Johannes þiggr enn mleiðis, sem sagt mun verða; þviat astgiafir hifnakongs veitaz sum n'anni meðr frumtignaðum rikdóm. Þvi er skrifanda þessu st, hversu várr drottinn kallar hann heim af útlegð, þviat eitir hirðir herra Jesus sérr, at kristnin i Asia þarf nu meirr fyrrum, at sæll guðs maðr styði hana, sakir þess at þrir forrennr Anticristi hafa hlaupiz i erfð hins krossfesta, sem vargar i iða dún at fragripnum hirðinum. Fyrsti sa dauðasonrinn heitir reion, annarr Cherinthus, þriði Ebron með bannsettum kompanum, liugandi fliuga meðr þat fals, at guðs son væri engi, aðr Maria r varð getandi. Þvi geriz guðs sáudum hungrandi nauðsyn, at leiðiz heim, er lægia kann ok lemia sva bolfaða guðlastan. En ð hverium hætti eða tildrætti guðs maðr vændir heim til Asiam, ndr sva skrifat.

8. Domicianus keisari ríkti fimtan aar, vann hann þat i ta sinum argang at ofsækia signaðan Johannem bæði til elldz utlegðar. Þvi safnaz at honum illir hlutir sva gnógliga til dæbruna helvitis, at hann likiz hinum verstum monnum tveimr, heita Heródes Askalonita ok Nero, er drap guðs astvini ok ríkismenn Petrum ok Paulum. Þat eru fotspor Herodis, er Domicianus elskar hardla miok at hata ok hrinda i ymissan dauða an þann sættlegg, er hann fann nakvæman i frændsemd varz mæra Jesu Cristi. Skal þeim su sok ríða til tions ok tapanar, at þit kyn sva völdugs ok virðuligs kongs hefi engan þeira til verldar rikis. Nerónem fágar Domicianus i guðrækum girndum ok umalausum lifnaði. Her með svelltr hann i þeiri fiarágirnd, innan sialfrar Rómam drap hann ok dreifði til utlegðar burðamenn, at kongsgarðr mætti gleypa goðzin. Þvi æpir fordæming p a hans bolfat lif með reiði guðs ok manna, sva at sialfr sena-

tus i Rom ríss upp i mót honum ok drepr hann i sinum glæpum. Do hann sva svívirðiliga, sem hann lifði haðuliga. Her með er Romverium sva hatrligt allt hans lif, at þeir logtaka með villd ok valldi virðuligs keisara, er nu var nyttekinn Nerfa at nafni, at allir blutir i frammferð Domiciani skolu deya með honum, hvert ríki valld eða sæmd sem hann hafði sérhverium veitt, nærr eða firr, skal allt i unytt falla. Hvat ok er hann hefir pint með rani ok rangindi, afarkost ok utlegðum, skal aftr skipaz sérhverium með fullri rettartót sæmdar fiár ok frelsis. Eru boð ok bref gior með rennarum viðs vegar ut i ríkin, at sva geymiz hver grein, sem¹⁰ nu var tíað. Heðan leiðir, at astvin lifanda guðs sæll ok signaðr postoli Johannes, nu spámaðr vordinn, þiggr sitt frelsi ok heimferðarleyfi. En áðr hann lyfti sinni ferð til Asiam, lystir á at líta með stuttu mali, hversu frammkæmiz með sælum Johanne ritningarorð, at hverr maðr er gudi því nalægri, sem hann meirr¹⁵ þrongiz af þessum heimi. Þat sýnir eyiarvist guðs vinar i Pathmos, sem sialfr hann vattar i upphafi sinnar bekr Apochalipsis, at Jesus Cristus himinríkis kongr birtiz honum skryðdr ok skinandi með sva haleitri dyrð, at daudlig nattura Johannis matti ei standaz, heldr fell hann framm til iarðar sem daudr maðr, aðr græðari²⁰ várr sannr guð lagdi sina helguztu hond ífir hans hofut sva talandi: „Vik ifra þer allan ótta, ok set með letri, hvat er þer birtiz i minu liosi.“ Her eftir at upploknum sialfum hifninum segir honum græðarinn Jesus: „Stig allt upp higat,“ segir hann. Nu sér vit lesandi maðr, at þessar tvær frumtignir eru miok biartur, hond ok²⁵ heimboð hifnakongs. Her fylgir þat fleira i hifuasýn Johannis, at þa er einn guðs engill hafði sýnt honum forkunnlig stormerki, ok sæll Johannes villdi frammfallinn þacka honum þar firir, talar sva engillinn: „Geym at þinni giorð, segir hann, sambræðr erum mið.“ Nu þo at allt iardlikt hafi lúgan stétt hia hifneskum giofum þessa³⁰ Johannis, er til minnis leiðanda, hveria frægd ok astuð hann hafði miðil allra goðra manna, hvarfirir skrifuðu til hans einkannligir formenn kristninnar fogr bref bæði samharms ok hugganar. Hvar af vær vilium minnaz i fliotu máli þess letrs, er honum sendir einn guðs vin Dionisius at nafni bæði astrikr ok i andanum vel³⁵ skygn, hann talar sva: Ek lágr þioun Dionisius heilsar þik, heilug sál, þviat þu ert bæði sannr ok sæll guðs astvin, elskuligr ok girnliggr, sætr, hrcinn ok astsamligr. Sva hefir min hugleiðing, at þér, virðuligr faðir, munit aftr vænda eftir tima rás i Asialand, ok skenkia enn sem fyrr morgum lýð lifanda vín af blezaðum brunni⁴⁰

hins góða Jesu meistara þins, drottins várs ok dyrbarkonga. Her með látum vær luta til virðingar völdum astvin drottins, at blezaðr herra nyvörðinn Nerfa keisari sendir sina villdarmenn honum i mót allt til eyiar Pathmos. Þessir bera guðs manni blíða kveðiu keisarans boðnir i alla mykt ok þionkan, ferð ok fylgd landz ok lagar, allt heim i hofutborg Effesum. Blezaðr Johannes þackar meistara sinum herra Jesu alla þessa gleði, gíof ok guðligar veitzlur. Sva vændir hann signaðr brott or Patmós með vegligu foruneyti heim i eiginskola Effesum. Þat setr heilug ritning, at vinr drottins kom heim til erchistolsins Effesum a þriðia dag iola með þeim fagnaði allrar guðs hiarðar, at langan veg ut af staðnum runnu fylkingar sem i guðs tilkvamu syngiandi hátt ok morgu sinni sama lof, sem veittiz varum lausnara a palmadag i síðurstu Jorsalareid, þat er Benedictus qui venit in nomine domini. Sva norrænat: Blezaðr er sa maðr er kemr i nafni drottins.

9. Heyrðum vær lofgiorðir, þær er Effesinus erchistoll veitti guðs manni signaðum Johanni i hans heimkvamu ok at verðugu, þviat rett sama dagh synir hann sik vera þann blezaða mann, er kemr i drottins nafni, þa er lif ok dauði þionar hans bæn tvefalliga meðr vars herra villd ok boði. Meistari Miletus váttaþ þat sama satt vera, sem i dagh stendr skrifat bæði i songbókum ok fornum kveðskap, at i greindri processione hafi signaðr Johannes reist af dauða husfru Drusianam ok setit samdægrið ifir hennar bord i góðum fagnaði andligrar miskunnar. Varð þat þvi frægara verk, sem fleiri voru váttaþ, ok þvi mátti heyrar mikill hliómr margmennis þann dag út um þriar stundir, at sa einn er sannr guðdrottinn, sem virðuligr Johannes postoli predikar. Sva segir ágætr herra Alexandrinus erchibyskup Clemens at nafni, at bratt sem signaðr Johannes var heim kominn, visiterar hann þa kristni, sem fyrr afiaði hann sinum guði, með postoligri roksemd ok heilagri predikan, þviat nu sérr biartr ok blezaðr hirðir sinna sauða, hver kirkiunnar nauðsyn krefr ok kallar framarr en fyrr. Einkannliga verðr hann beðinn, at firir sina ifirreið muni hann upp ræta þat eitrat illgresi, sem fyrr nefndir forrennarar Anticristi höfðu helvitzkir varpat i heilagt hveitiflúr kirkiunnar. Ok áðr guðs maðr hræriz i veg, vilium ver setia einn ævintyr i skiluing þar um, meðr hvilikum hugarkrafti hann myndi niðra villunni. Policarpus het einn af lærisveinum Johannis postola, er síðar varð Smirnensis byskup. Hann vattar i sinu letri, at uvinrinn Cherinthus villumaðr var sva udæmis diarfr, at hann flyði eigi Effesum, þott sialfr Jo-

hannes sæti innan staðar, sem í því lysiz, sem her fylgir til vættis. Lásur ver fyrir, hvert varkyndar kyn sœll Johannes veitti kristninni, þá er hann lek með hananum forðum. En nu í aðra grein skrifar Policarpus byskup fyrir nefndr, at meistari hans postoli guðs vandiz a vísu timum at taka dagbað til þess at þva sik. Þvi gengr sva til frasnagnar um dag, sem guðs madr er i badferð ok kemr innfarandi i stofuna, sér hann at uvoru vandan villupion Cherinthum inni firir i baðinu. Hvarfirir várs drottins vin er i seinlæti með engum hætti hondlaðr, heldr sva fiotr út af husinu, sem vandlætið bar hann braðazt, með sva felldum orðum: „Brott heðan,“ segir hann, at guðs reiði gripi oss eigi með braðan slag firir nockura samveru Cherinthi villumannz.“

10. Greindr æfintyr skal standa firir fulla skyring, hversu sterkliga virðuligr Johannes eyddi villureykium bolfaðra orma brott af kristni Asiana með sætum sunnanvindi heilags anda, er honum fylgdi ok frammkæmdi til allra goðra hluta. En hverr mun skyrtr fa þa birti ok blezaða nytsemd alla samt, er hann vann kristnum dominum i þessarri visiteran, hversu hann hirti logbrotin en læknaði mannkostinn, dro fra lyti en leiddi a lifsgotu, efldi almenn-ingstru, en lægði stygðir, formeraði sannan frið, en lærði ufróðan, reisti kirkiur eða pryddi reistar, með þessum ok öðrum privilegiz, ok hvat hans tign með trausti hifnakongs vann i ser greindu upphelldi ok endrbæting guðs rettar, ma sa einn virða, er alla hluti gefr vel skilia, hversu fofurliga mildi ok miukan lófa hann blezaðr felldi til i hverium stað at draga dauðamyrkr fra augum, andarinnar ok leiða til lios eilifrar guðs miskunnar, sem skilrikr vattr mun enn syna framarr flestum dæmum, aðr uti er frasognin. En nu þessu næst er a litanda miðil annarra lofgiorða virðuligs herra Johannis, hversu með predikanarembætti hann hefir framm gengit i styrktarkrafti heilags anda ulikr hverium dauðligum manni; þviat allt af timum drottinligrar piningar, upprisu ok uppstigningar allt i andalykt Domiciani, predicaði hann guðs orð án ollu lettri ok bokafulltingi, eigi minnr en um sextigi ára ok fimm, allt þar til hann var i útlegð rekinn. En þar sem nu er mali komit, ma val inn leiða þa ritning, at morgu sinni sækir sama mót goðr vili græðarans ok illvili mannz, sem framaz ifir oll dæmi birtiz i pinu lausnara vars. Synt er, at ofundin ebréska negldi hans hendr ok fætr upp a krossinn, en su sama krossfesting með guðligum astarhug til sinnar skepnu gaf ollum trulýndum eilifa samkundu.

11. Líkt dæmi, sem nu var inn leitt af vars drottins pinu, ma rettliga dreifa heðan framm til kristninnar í Asia með þessarri glosu. Þar hlupu inn limir fiandans í formannzlausu kristnina, er með sinu falsi settu stundligt upphaf eilífum guðs syni. En
 5 í mot þessu myrkri bar drottinn lifandi sva fagrt líos af hífni, at ei kann dimmaz framm til doms. Ok nu til framkæmdar, hvat í þessum tímum hafa gera formenn kirkiunnar, utan hugleiða tva hluti mislíka, þat er grand er geck af munni guðs uvina, sem fyrr var tíað, en í aðra grein geislandi birti ok bokargjörð gofug-
 10 ligs Jóhannis af hífnasyn í Pathmós. Hedan gefr þeim háfan skilning hinn heilagi andi, at sami lífs verðleíkr guði sva nakvæmr laðar sætliga uvordna frumtign til umlíðinnar. Sva efliz þetta mal í disponeran hífnakongs, at fremstr Effesinus erchibyskup, þar með lydbyskupar sama ríkis, ok enn her til sendibref ok miukar bænrir
 15 af ymisum halfum, at guðs astvin sæll Jóhannes geri sermonem moti þessarri villu, er fyrr greindiz, at hann auðsyni varn herra Jesum Cristum sameilífan guði fedr í haleitum guðdomi æ ríkianda, sva at þessi hans komponéran samsettri í lof ok dyrd sialfrar dyrdar guddomsins verndi kristnina ok varðveiti sterklíga í truar sannleik,
 20 hvern váði eða villa sem inn kann koma í síðarrum tímum henni til stríðs ok unáða. Her meðr tíáz sælum Jóhanni þriu verk þriggia guðspíallamanna Mathei, Marci ok Luce. Segia byskupar, at í þessum þremr virdiz þeim gnóglíga skrifat af manndomi várs drottins ok af þeim hlutum, er hann vann firir mann, en hífneskr
 25 guðdomr hans sýniz þeim minnr með lofgjörðum bodaðr, en krefr nauðsyn ok nytsemd kristninnar. En þo at bænarstaðr þessi væri vírdulígr ok storum nytssamlígr, er guðs madr Jóhannes eigi flíotr í íattyrdi, þvát hans haleit vítra sérr gjorr en aðrir, hversu verkit var hátt ok hífneskt. Firir þa grein aðra var hann seinn, at þat var
 30 sem lundlagt vars drottins postolum, at elska meirr hugarkraft en letrgjörðir, þvát bokin var su einkanlíga biort, er þeir blezaðir baru framm til synis í sinu lífi. Her ma til greinar leiða signaðan Paulum postola, er kominn or skola paradisi sialfrar leifði eigi meiri bokagjörð kristninni en nockut compendium sinna sendibréfa.
 35 Honum líktuz aðrir af skola vars herra. Ok ei því síðr kemr þar máli með guðs vilia, at signaðr Jóhannes gefr sik eftirlátan flutningi lærðra manna, ok með þeiri atferð í augliti guðs, sem bazt mátti honum sama, at hann segiz þetta verk a engan veg annan upp byria, utan firir renni bæði vökur ok bindendi, at guðs milldi
 40 se honum samvinnandi. Sem þetta hefir allt íattað andlíg gleði

til frammkvæmdar, hefir guðs maðr þat upphaf, at letr þriggia guðspiallamanna tekr hann undir athygli, ok finnz honom sva til, at allra þeira verk eru lödlig með liosi sannleiksins. Ok iamfram sérr hann, at umrás þeira er einkannliga flíot i fyrstum verkum græðara várs, sem hann byriaði predikan lífsins, þviat þann argang er sæll baptista Johannes var innkastaðr eða halshogginn, sýnaz þeir setia upphaf sinnar letrgjörðar.

12. Allri heimskringlu, er firir font ok heilaga tru lifir ok leitar eilífðar krunu, er kunnigt vordit, hversu biatrr Johannes guðs maðr hóf sitt helgazta ewangelium in theologia, þa er sagði hann: Jn principio erat verbum. Af þessu ritningarupphafi sva háfu ok hífnesku feck hann at verðugu þat tignarnafn bæði með Grecis ok Latinis at heita theologus, þviat þessi einn af fiorum ewangelistis hóf i sialfum hífnum sinn framburð. Hann skildi þria guðspiallamenn hafa biart boðat holldligan hígatburð vars herra, ok því vikr hann fra iorðu til hífnaðis gnogliga gæddr ok dryckiadr i miskunnargleði heilags anda. Sva mikit efni gefr Augustinus Ypponiensis upp i sæmd hins signaða Johannis, at hann hefði þvilíkt upprásar líos a engan veg odlaz utan uppnúminn ífir oll englafylki, sem utallig lof annarra heilagra feðra ollum megum til þiona ok þionandi lúta. Sva til orðz at taka, sem eftir stund líðna vændir heilagr Johannes til iarðrikis, ok tekr til letrs þann árgang, er firir rann innsetning Johannis baptiste, ok því skrifar einn Johannes várr blezaðr sogumaðr ok sæll af brudkaupum in Chana Galilee. Her ma nu líta moðuna fiorðu paradisi með lífigri dogg til eflingar ok avaxtar allri guds kristni, her birtiz sagrt miðdegi, þa er solin skinn i hæsta hioli, þa er hífneska dyrd vars drottins pryðiz ordum Johannis. Her ma kennaz hunangligr ilmr harðla ynniligr til briostz ok bergingar iorðneskri kristni, þa er sætleíkr sialfra englanna ilmar af munni Johannis a vorr ok hiarta valdra manna. Her ma sia annan leonem hia vellíssæti udaubligs Salomonis. Hvat hlíðar her unefndr leo utan Ave Maria? Hvat rómar várr leo nema verbum caro? Her er nu þat arnar form. er fyrr greindiz i hífnasýn virðuligs Johannis, þviat sa fugl beinir hærra flug en nockurr annarr. Þvi stendr hann vel i glósu Johannis er i upplítingarhæð eilífrar dyrdar bar sik nálægara sialfri sól guðdomsins en nockurr hófutsaðir eða heilagr maðr, er upplypti andligt auga til hífneskra hluta. See, hvern ávoxt hefir privilegium sæls Johannis. Lit æ, hvat aflar hans meýdomr ok skirlífi. Se.

hvat hann drack af briostfostum brunni hins blezaða Jesu i síðarsta snædingi. Sæl er su elli, er þvilika erfð leifði kristninni, blezut er su sála, er græðarans orðfelli hiełlt i minni sva vakrliga ut um sæxtigi ára, at engi folnan fell æ, helldr oll merkiligri ok skýrri
 5 en dauðleikr mannz megi virða. Þvi stendr ewangelium Johannis síðarr en onnur þriu a hverri bok, at þat giorðiz síðarst i frammrás timanna, sem nu var greint. Blezat ok biart var þessa mannz lif, sem avoxtr vattar, þviat um alla sina daga liktiz hann sætum guðs astvinum. Litillæti lofłigt, er grundvollr kallaz ok lim allra
 10 mannkosta, hellt hann ubrigðiligt með eftirdæmi virðuligs herra David kongs. Hlyðni guðs boðorða með sælum Abrahe hofutfoður en þolinmæði með dyrðligum Jóð spamanni hafði þessi guðs elskari. Þvi var honum eftir ordum sæls Gregorii pafa skepna guðs almáttigs eftirlát ok hlyðin, at hann gaf sik fyrr sialfan undir
 15 sanna guðs hlyðni með ond ok likam, hvat skinn liosi biartara i þessum miraculis.

13. Bræðr tveir fullrikir menn i Effeso villdu heimi hafna. En hver þar er regla til, var þeim ukunnikt, þviat i raðagiorð leiða þeir eigi Johannem postola, helldr heiðinni speking, er Craton
 20 het. Gefr hann tillogu samlika sinni tru, at þeir umvænda goðzin i dyrustu gimsteina ok briota með hegomadyrð þa somu sundr i onytt a fiolmennu torgi. En hversu herra Joni theologo likar þessi heims hafnan, þann tið hann kemr framm a motið, tekr heiðinn Craton rett a sinar berar brynn með makligri ávitan, hversu hann
 25 heimskaði bæði sik ok adra, þar til at spekingr byðr þann veg at lúta Jesu hinum krossfesta með tru retta, ef Johannes i hana nafni endrbætir brotna gimsteina. Ok þann utveg tekr giarna hialpari salnanna, þviat at bæn giorri eru gimsteinar heilir, en Craton skirðr með allan sinn skara. Af þessu dyrðarverki syngr
 30 sva sælum Johanni heilug kirkia: Cratonem philosophum traxit ab ydolatria de stulto mundi contemptu ad virtutum studia.

14. Enn er lesit ab(!) öðrum tveim bræðrum, er lofliga með rauksemd sæls Johannis dreifðu sin goðz til guðs lima. nu fatækir i fylgd ok visitéran sins andligs foður, aðr fiandlig aur helvitzkrar
 5 ofundar grefr þeira briost i borg Pergamo, sem þeir sia i veralldar mekt sina fyrri þionostumenn, hvat ei færre leynz firir sælum Johanne. Þvi tekr hann orðum þeira vesolld, ok færre eigi bata wnnit sva griotligum hiortum, sem uvinrinn hafði smogit. Ok sakir þess at nu rikir enn heimrinn með þeim, byðr þeim guðs
 10 maðr bera til sin fiurugriot ok skogarhris, hvat hann hvartveggia

i guðs nafni umvændir, snýr vond i valit gull, en griot i gimsteina, at sálugir bræðr taki þetta fyrir andlig autæfi, ef þeim synir kiorligt; ok þeir herfangnir voru búnir at hlaupa fram a foraðit, áðr milldr guð fyrir meðalgongu sæls Johannis litr þa með sva dyrðligum hætti, at maðr af dauða reistr fyrir astúð ynniligs Johannis, Stacteus eignarnafni, boðar þeim or öðrum heimi sina glatan eilifa, nema þeir heyri ok hlýði voldum guðs vin, er þeim kennir lifs gotu. Meðr þessum hætti ok arnan herra Johannis vænda þeir af villistig til sannrar idranar ok endrgialldz lifanda guði. Ifir þessarri hlyðni skepnunnar, er her veittiz sælum Johanni, syngir sva kirkia: Saxa gemmas, aurum virgas sua per imperia mutavit et reformavit in naturam propriam.

15. Sagt var fyrr i þessu mali, hversu i storlondum haði heiðinn domr háfa rót með grimmd ok guðrækri villu, þott predikarar sannleiksins drægi margan af valldi Pharaonis. Ok þat sama profar sæll Johannes ewangelista a sialfum ser. Sva lengi sem hann haði adr predicat i Asia, þa er hann nu ei því siðr sem herfanginn ok dreginn af heiðingium framm til hofs hofutgyðiu þeirar, er Diana kallaz. Her skal postolinn kúgaz undir dauðakvol til hnefallz ok fornar Diane. En hann dvelr fornfæring, byðr helldr heiðingium með hogværð, at hvarir profi sinn guð; gerir þeim kost at kalla sina Dianam ifir musteri sins herra Jesu ok fella þat, ef þeir mega, til grundvallar. En ef þeir fordiarfaz, segiz hann munu profa, hversu herbergi dimmrar Diane bregðr vid blezat nafn Jesu Cristi. Ok því samþyktu af ollum muginum, at Jon skal fyrr profa sitt akall, biðr hann þa sem sina vini, at þeir rymi út af hofinu. Var su bæn guði viliug, þvíat ei seinna en Johannes gerir enda sins akallz til vars herra, hrynr sva hofit niðr sem i einn léttan dupta iardarinnar fyrir sterkum storini. Þetta dyrdarverk eflir sva haleitliga vars drottins hond, at sama dag snuaz til retrrar truar fimm þushundrat folks. Fagnar þa guðs ástvin miklum saluafra. Ok þo stendr eftir hundheiðinn hofutbyskup Effesiborgar, er Aristodimus hét, ok með honum iarlinn af keisrarans halfu, þvíat kristni guðs kendi þess, at lofligr Nerva nefndr forðum vard ei langlifr. Reidiz nu Aristodimus byskup sva forlaga fyrir hofsbrotið moti sælum Johanni, at nu er allt til arasar buit sem herhlaup se innan staðar. Gofugligr Johannes likiz þa sem oftarr sælum Job i þolinmæði, rennandi framm i mot rasanda byskupi sva talandi: „Hvat mun ek þess giort fá, Aristodime, at þer hægiz um hiarta, þvíat nu sé ek þik miok reidan.“ Byskup

svaraði: „Til friðgiorðar midil ockar liggir engi annarr vegr, en þu dreckir eitru dauðlíkt, ok hald heilu lífi í nafni meistara þíns Jesu.“ Signaðr Johannes iattar þegar sva harðstínum heidíngians utveg. Byskup segir þa: „Fyrr skalt þu sia þínum augum, hvat þeir taka, er eitrið drecka.“ Biðr ut síðan af iarlinum tva forðæmda menn undir eitrdryckinn, er án dvol deyia baðir. Ok þo stendr astvin drottins uhrærðr í sínu iattyrdi, takandi bikar byrlaðan með eitrið sialft ut af byskups hendi ok dreckr með sigrmarki heilags kross af í einu, stendr síðan biatr ok ubrugðinn um
 10 sva margar dagstundir, þar til mikill rómr með samri rodd ríss upp í muginum, at einn er sannr guðdrottinn blezadr, sa er Johannes predicar. En þo at Aristodimus byskup heyri margan eitt ok hit sama hljóða, vill hann eigi því helldr at bordi ganga, utan krefr nu í endaliga truar efling, at herra Johannes reisi þa
 15 til lífs, er þar lagu dauðir. Sæll guds maðr svarar: „Gack til sialfr þessa verks, tak mottulinn af herdum mer, ok legg ifir líkamina.“ An dvol, sem byskup hefir fyllt postolans boð, endrlífna þeir hardla gladir, er aðr voru eitrdrepnir. Þarf nu eigi langt um, at firir þessi tvo frægdarverk virðuligs Jóhannis fríalsaðiz allr
 20 lydr Effesinus af myrkrum Egiptalandz, þat ær at skilia af villu fiandans, sva at herra Jon leiddi þa lífs gotu um rauða haf a firirheitzið, þat er skirnarport til himinríkis. Logdu síðan þessir tveir menn, byskup ok iarlinn, sva mikla ast til herra Jóhannem, at þeir elfdu þat agæta musteri honum til lofs, er tíma síðarr
 25 laðaði guds elskara framm í heimboð ok samkundu hífnakonga. En nu heðan skal víkia frasogn til þeirar milldi ok eftirsoknar, er þessi gofuligr guðs riddari sæll Johannes veitir einum hlaupíngia, er rann or herbuðum hífnakongs framm a forat ok villistíga, þvíat sva fellt eftirdæmi ma einkannligan ilm kristinna manna hiortum
 30 inn bera, at elska sva haleitan miskunnar föður, þa er heyritz, hversu hann dregr villtan vesling af kvolum ok kverkum helvitis, leiðandi aftr í fæðm ok fagnat heilagarar guðs kristni.

16. Clemens erchibyskup Alexandrinus fyrr nefndr váttar, at í visiteran sinni kemr sæll Johannes í borg einhveria at miklum
 35 hatidisdegi. Sækir þagat fiolmenni bæði sakir dags ok at sæma signadan guds mann. Ok í sva mikilli fiold sér Johannes einn ungan mann sva vænan í natturugíofum líkamans, at honum finnz til bæði mikít at þacka gudi ok harma íamframm, þvíat hann skilr firir heilagan anda, at hiartat var ulíkt líkamsformi fogru, er
 40 hann bar síur utan. Hedan leiðir þau biortu miskunnarorð, er

hann vikr at byskupinum, er litlu vigð[i hann til so]mu dom-
 kirkiu: „Undir guðs vitni ok heilagrar kirkiu, er þer stýrit; felum
 ver yör a hendi þann unga mann, at þer geymit hann i lífs veg
 ok gialldit oss hann með andar avexti, sem ver komum her næst
 með guðs vilia.“ Oftar en um sinn repeterar herra Johannes,
 þessor ord, aðr hann riðr af garði. Þvi hlydir byskupinn giarna
 takandi þann væna mann með bliðu ok bestza(!) kosti sinnar olvæðar.
 Ok sem hann skilr at unga manni likar val, leitar hann eftir hog-
 liga um tru ok siðferdi mannzins, ok profaz sva til, at trúfesti
 finnz eigi með honum. Byskup telr þa fyrir honum tru kristinna
 manna, þar til hann samþyckir heilagri skirn ok iattar guðs boð-
 orðum. Ok er hann hefir numit fræði sin með góðum siðum, sem
 syniz, linar byskup athalldztaum til um nockurn mun, at hann
 hafi frialsan gang a garðinum, þviat hann treystir i stormerki
 skirnarinnar, at boðorð vars herra muni eigi i klungr kastaz hafa.
 En þat mál profaz minnr val en hann hugði, þviat eigi seinna
 en ungi maðr finnr, at vardhalldit rymiz, leggr hann klokskap i
 mótt, at eigi skal hann flíott kippa beislinu en hafa þo sitt mál,
 áðr lykr. Ferr þvi fram eftir tíma, at hann legz i kað ok nátt-
 dryckiur með suck ok saurlífi, sem líft beiðir, en fleira illt þvi
 næst i nattstuldum með sinum iafnaulldrum, nu vorðinn stórr ok
 sterkr maðr ok hlaðinn atgiorfi, þo at hann neytti h[eimsklig]a
 ser veittra gíafa. Þviat þessu næst geriz hann sem hestr eða
 mull með gapanda gín, sva at hvergi ma nærr honum koma, drecktr
 um sídir i orvæntis forat, grimmr ok graðugr i bloð ok bana kristinna
 manna, sva at til rans ok guðs reidisverka hleypz hann brott af
 byskupsgarði út i fíall fíarri bygðum með sinum bolfaðum bræðrum,
 þiofum ok manndraparum, nu vorðinn þeira meistari til allzkynðis
 glæpa, sem fyrr voru hans leiðtogar til smærri hluta. Nu er grei-
 hvert umboð byskup hefir framit eftir orðum ok ástrikum vilia
 hannis. Líða nu tímar, þar til guðs maðr Johannes visiter-
 kristnina. Ok er hann nalægiz þessa borg, ma enn val sva seg-
 at allr lýðr fagnar i hans kvamu, þviat foðurlig astuð með honu-
 ubrigðilig bar ollum líkn ok lækidom i hverskyns nauðsyniu
 Leiðiz vars herra vin með hatíðligri processione af byskupinum
 borgina. Ok sem herra Johannes hefir skipat þeim kirkiunn-
 eyrendum, er þagat lutu eða lagiz hóðu, sérr hann til byskups-
 hia ser ok segir sva: „Tími er nalægr, at þer fram leiðit þat sam-
 er guð ok ver þer i valld gáfum næstu várri visiteran.“ En by-
 skupinn er sva einkannliga fraleiddr sialfum ser, at ei færtr han-

hann endrminnz, hvar þessi postolans ord heima eiga. Ok því
 flýgr hugsan til hiartans, þóat eigi væri fogr, hvart fjarheimtu
 nockura muni herra Jon inn leiða. En hardla brátt varpar þeiri
 hugleiðing ifra honum, þvíat ollum lyð var kunnigt með eiginni
 5 raun, hvar agirni oll herra Johannis var i komin, þat er at afla
 salir sem flestar guði til hægri handar at efsta domi. Her eftir
 þagnar byskupinn, aðr herra Jon talar sva: „Sál brodurins með
 andar avexti ydr a hendi fóligna, en eigi tærípenga krefium ver,
 at þer sýnit oss.“ Byskupinn svarar þa gratandi: „Ho, ho, herra
 10 minn sæti, hann er longu dauðr.“ Meðr hveriu kyni giorðiz hans
 liflat,“ segir guðs maðr. Byskupinn segir: „Guði lifanda er hann
 longu dauðr, sa utileguvargr rans ok manndrapa er grimaztr ma
 finnaz miðil manna.“ En er guðs maðr heyrir sva hormuligt
 orð, angraz hans lif meðr grátligri sút, ok talar sva: „Ek þóttiz
 15 hafa format lifs gotu manningum undir yðra hond; en nu dugir
 engan veg, at sva standi.“ An dvol býr vin drottins, at skiotr
 ok leidsogn se til reiðu framm til fiallzins, er ránsmenn hallda
 með sinum glæpum. I stað hefir hann sik a hest sva fljótr ok
 fær sem uminnigr mikils aldrs. Sva vill herra Clemens segia,
 20 at þessi guðs riddari hafði eigi meira fylgi til motz við sva margt
 ok mikit illmenni en einn leiddoga framm i veg, ok því sva, at
 allt hans traust var með einum gudi.

17. Nu sem herra Johannes kemr i fiallit framm, er uti vakr
 vorðr spellvirkia a hveriu gatnamóti, ok því er Johannes þegar
 5 umkringdr af sonum ranglætis ok naliga fanginn af hestinum.
 Hann blezaðr talar þa: „Hvat uskyldugt áfáng geri þer? með ydr
 á ek ecki eyrendi, utan kallit mer formann ydvarn, til hans er
 ek sendr.“ Ok án dvol með þess valld, er skepnan hlydir, gera
 vándir þetta sendiboð. Ok sem látro heyrir þa, rís hann hart ok
 herklæðiz til handa ok fota, sem i stríð skili(!) hann ganga. En sva
 framt sem hann berr nidr i nalægd með riddara þenna, er kominn
 var, kennir hann þegar guðs mann, ok bregðr sva við, sem eigi
 var vani dagligr godra manna, at meðr flugskiotum flotta tekr
 hann a rás, sem sætr mattu mest skrefa. Astvin drottins slær þa
 til rásar hestinn, sem framast eru fong á, ok kallar með þessu
 ordfelli: „Son minn, son minn, hvi flýr þu ok firriz fodur þinn?
 hvi rennr þu herfærr ok heill undan mer olldruðum manni ok
 vapnlausum?“ Sem þeir hafa reynt skeið eda tvo, dregr hart saman,
 þvíat hestr var fimr, en flottamaðr feitr ok herklæddr, hvarfirir
 25 eyrendreki drottins semr ser onnur ord enn sætari: „Son minn

sæti, ottaz eigi, þvíat enn hefir þu lífs ván. Sé, son minn, ek mun giallda guði minum skynsemd fyrir þína sál, ok ef drottinn minn vill þat krefja, skal ek feginn líkamsdauða þola fyrir þik, sva sem drottinn þoldi fyrir vára sok, ok mina sal mun ek gefa fyrir þitt líf. Þvi veit mer bæn mina, at þu gefir stað, tru mer, at drottinn s, sendi mik.“ Meðr þessi síðustu orð stendr spellvirkinn sem herfanginn varpandi framm a vollinn sverðinu ok sérhverium herfórum, sva at berr með einum kyrtli stendr hann, er guðs maðr kemr til. Ok íafnbrátt sem herra Johannes ste niðr af hestinum, fellr latro framm a vollinn fyrir fætr honum með þeim grát ok 10 andvorpum, at vel mátti hann skiraz i annat sinn með miskunn ok ablæstri heilags anda. En hverr mun greint fá gleði guðligs þaklætiss, er fylldi briost hins signaða Johannis, sem hann litr siukan sáuðinn flaktan með sárum grata sína glæpi með ángr ok tárur. En er guðs maðr sitr ífir honum gratanda, sérr hann með 11 sinni vitzku, at maðrinn þinir einkanliga af þeiri sekt, er honðin hægri hefir wnnit með ran ok banord saklausra, þvíat þenna lim felr hann ok firrir guðs vinar augum, sem mest fær hann. Lofsamligr læknir sálnanna þolir þetta með engum hætti, nema heldr fellr framm a iorðina íafnsitt latrone, takandi með affi astríkis 12 þa somu sektarhond undir koss ok þann kærleik, at þann sama lim segir hann nu þegar vorðinn biartan ok blezaðan fyrir tar ok tiguliga idran. Sva mikla milldi fremr drottinn eilífrar dyrdar i þessu mali, at gófulgr hirðir herra Johannes leiðir þenna mann aftr i faðm ok fagnat heilagrar guðs kristni, stendr i bæn, bindendi 13 ok iðran dag ok nátt með honum, þar til at endrgolddinn guði gefr hann sælan son a briost biartri moður sinni.

18. Lasum ver um tíma líf ok skinandi iartegnir tiguligs herra Johannis ewangeliste, ok mun þer synaz sem skilríkir vátta se frammeiddir fyrir asianu kristni guðs, hversu dýrmætan skóla 14 hann oðlaðiz fórdum heima i Jorsalalandi. Ok þótt ver sett im hans skóla nafni einfallda tolu, ma hann rettligar kallaz fim greindr i rettri roksemd ok heilagri glósu. Frumtignaðr var 15 skoli, er hann þa ífir blezað briost sialfum guðs syni, þvíat þessu 16 líkiz engi dauðligr maðr utan ein modir drottins, þa er hon b 17 hann ser i kviði. Annan skóla hafði herra Johannes sameigi 18 oðrum postolum undir læring ok meistaraðómi lausnara va 19 Jesu Cristi fyrir pinsl ok eftir upprisudýrð hans fram til uppsti 20 ningar. En síðan sat blezaðr þann skóla, sem sætr var allra 21 guði næstr ífir allt iarðriki, sa var undir læring lysandi guðs mod 22

af þeim stormerkium, sem hun ein en eingi daudligr maðr a iorðu
 matti vita sem liosaz vitni, boðan Gabrielis i luktur herbergi. En
 þótt heilug ritning seti þenna signaðan fyrir nokkura grein sameiginn
 skola ollum guðs postolum at heyrta kenning ukunnra stormerkia
 5 af blezudum vorrum virduligrar Marie drottningar, heilðr þó allteins
 drottins umbodsmaðr ok valdr vikarius heilagr Johannes ifirbær-
 iliga tign i ollum heimolleik með haleitri drottning himins ok iarbær
 i kenningum, þionknu ok fylgd, sem krunaðr kongr hifnarikis varr
 herra Jesus Cristus skipaði a krossinum miðil annarra greina, er
 10 skrifadar standa i hans tákn-samligu testamento. Ok at elskulig
 frændsemd sancte Marie drottning skini því framarr i dyrbarlof heilags
 Johannis, vilium ver setia .ij. letr, er at lúta sva felldu efni.

Ignatius het maðr i Jorsalalandi, at kenningarnafni neophitus,
 þat er rettskilt sa maðr, er nýrr eða ungr ma kallaz i guðdrottins
 15 tru, þvíat sæll Johannes hafði fyrir litlu lært hans fylgd ok sialfan
 hann til truar vars herra Jesu Cristi. Þessi maðr Ignatius, er ver
 nefndum, var sva tigginn fyrir meðalgaungu andaligs fedrs sins Jo-
 hannis postola, at virdulig drottning Maria kendi hann vel giorla.
 Heðan leidir þat efni, at sagðr Ignatius skrifar eitt litið sendibref
 20 með sinni salu nauðsyn til várrar fru, hvat er sva norrenaz.

Yðr kærri Kristz móður Maria talar sva sannr vin Ignatius.
 Sem yðrum völdum stétt er val kunnigt fyrir tilæskingarson yðvarn
 Johannem postola, er ek einn neophitus vorðinn með hans kenning-
 um. En þótt frændi þinn ok ynniligr geymari skeinkti mer ok minum
 5 kompanum neophitis fogr fyrirheit meðr miskunn ser veittri, gaf
 hann mer veg yðr at sækia til styrks ok hugganar, ok þat er
 heyriligt, min fru, at lærisveinn sonar yðvars styðiz með yðra
 bond framm a lífs veg. Ek iattar, at af þínum elskuligum Jesu
 heyrði min ustyrkt sva stóra hluti, at mitt hiarta bar ei án ótta.
 10 En þat er ollum kunnigt, hvern heimolleik ok samvitand leyndra
 hluta þer höfðut með Jesu, at þat geck framarr ollum gíofum ok
 framtignum annarra manna, ok því gírniz ek með ollum hug at þiggia
 mildi ok miuka lækning yðvars signaða móðernis. Miskunn guðs
 virdulig rikir með yðr. Undir þa somu gefz ek sem kriupandi
 15 meðr bræðrum minum, at ver allir samt eflimz af þer, fyrir þik ok
 með þer eilífiga. Amen.

Mot sva greindri littera neophiti ritar sæl ok signut jungfru
 sancta Maria annat bref með því ordfelli, sem henni er kært vorðit ok
 hana leiddi forðum til drottningardæmis ifir allri skepnu. Þat bref
 20 er sva or latinu fært.

Samlærðum manni ok elskuligum Ignatio heilsar lág ok litil ambatt Jesu Cristi. Hvat er þin kristilig gódfyst nam ok heyrði af minum herra Jesu firir Jóhannem minn elskuligan, er allt logleitt, rett ok roksamligt. Legg allar samt þær greinir undir ubeygðan godvilja þins hiarta með ilmanda ávexti goðra verka.⁵ Hallt með styrktaranda firirheit þitt með teknum kristnum dómi, samtemprandi fogru firirheiti bæði lif ok siðferði. Koma mun ek með Joni minum at vitia þin ok bræðr þer lika. Upptendran með tru lofigri styrki þina lifsbraut, at þu stríðir karlmannliga ok óttiz enga ofsoknar dirfd guðs úvina. Hlífiz andi þinn gæddr i guðs¹ miskunn, at hann fagni sæll ok signaðr i sinum hialpara um ver- alldir án ennda. Amen.

Nu sem bréf várrar fru berr sik til, er án efasemd halldanda firir hennar iattyrdi, at þau Jóhannes bædi samt hafa vitiað Ignatium. En hvárt honum gafz út þat sama symbolum, er herra Jóhannes¹⁵ componeradi með boði várrar fru, eða veittiz þat öðrum fyrr eða síðarr, hofum ver letrliga eigi fundit. Symbolum er truar form, ok byriar sva i latínu tungu: Unus deus pater verbi viventis. Er nu liosi biartara i þvilikum letrum, hversu ilmandi ástúð rikt.. hefir með hiortum várrar drottningar ok virðuligs Jóhannis, sem²⁰ enn síðarr nærr enda þessa mals mun getið verða. En nu eftir dvol Jorsalarikis vikim aftr i Asiam til brefa herra Jóhannis, ok siaim með fáam orðum, hvat honum var kærast ut at tæra sinum andaligum sonum. Hvat finnz með kristninni sva iðuligt i pislum sæls Jóhannis sem elskan ufolsut til guðs ok mannz Þar af talar²⁵ hann sva eilífiga blezaðr i einum stað: Þvi bræðr minir, skrifar ek til yðvar, segir hann, at þer forðiz syndina. En ef nokkur hefir misgiort, lifgiz hann sem fliotaz ok aftr vændi til sættar við guð, þviat tiguligan tulk hofum ver oðlaz með likri nátturu sið-³⁰ varum syndum, sa er græðari varr rettlatr Jesus Cristus lik min sialf, eigi at eins ifir varum logbrotum helldr allrar heimsbygð ar Nu er synt oss þat virðingar kyn at kenna varn sannan skapa-³⁵ ef ver girnumz þat, er hann vill at ver fremim, en þat er ei kannliga kærleikr af hiarta til guðs ok manna. Guð er ástin, sa maðr er stadfestiz með ástinni, hann er með sialfum guði, guð með honum. Heðan skýriz, at sa maðr er lyginn, er un-⁴⁰ segiz gudi, en hann hefir at hatri brodur sinn samkristinn man Hversu ma þat geraz, at hann unni usyniligum gudi, ef hann hate-⁴⁵ nanginn firir augum ser. Þat er vars drottius boðorð ok vil- at fylgiz ok fadmiz i sama hiarta tvifolld elska bæði guðs

kristinna manna. Nu sem heyrdiz lif herra Johannis, munt þú sanna, at þat kysti kærliga kenning munnzins, þat váttar spellvirkinn ok fíorir villtir bræðr, þat Craton philosophus, fíogur þushundrat ok byskup Aristodimus með allri kristni Asiana, ok sva tigið herbergi hafði elskan i hiarta Johannis allt fram i lifs enda, sem synir ritning með ævintýr.

19. Þa er signaðr ástvin drottins var sva mæddr með miklum alldri, at lærisveinar þurftu at styðia hans blezaðan likam i framgöngu til dómkirkíunnar i Effeso, hellt stadarfólkit vakran vorð, nærr sa blezaðr þeira fadír var i veg buinn af sinu oratorio. Skipaz síðan lýðrinn i sundrgreinda flokka tva vega með strætínu, at hneigia, síá ok signan þiggia sva gofugligs herra, sem hverr ok einn hugdi sik helgaz af. Var sva nu komit, at ganga guðs mannz mátti eigi lengi dveliaz gegnt hverri forsveitinni, ok því gefr hann ollum eitt ok sama flíott ok fagrt læringarorð, sva felit: Diligite alterutrum, diligite alterutrum. Þat er norrænát: Elskiz ydvar i miðil. Nu með því at þetta geck sva titt hit sama, spyria lærisveinar sælan Johannem: „Hvi syniz yðr, heilagr fadír, at tala sva opt hit sama?“ Hann svarar: „Synir, ef þetta er halldit, þa er allt i frið þegit.“

20. Heyrdum ver, hversu herra Johannes ewangelista veitti orliga astríkis auðæfi til beggia handa i sinum patriarchadómi, ok því stendr val, at meistari Petrus Damianus, er nefndiz i upphafi sögunnar, svari þessu capitulo ok segi oss kristnum monnum, hvat vær erum honum skylldugir aftr i gegn. Hann tekr sva til orðz: Þat er auðsyn vær skyllða at elska þann af ollu megni, er sialfr græðarinn unni heitazt allra sinna postola ok næst sinni haleitri mæðr Marie. Sva ok í aðra grein erum ver kristnir menn honum hardla skylldbundnir firir þann frabéran frialsleik, at thesaúr þann tíginn ok hífneskan, er einvalldzkongr allrar skepnu veitti honum i malagíof, tærði hann oss ok dreifði um veralldar viðerni með stormerkisfullu hlutskifti. Hvat er þat i krostum eða manndýrðum, at þessi guðs virktavin þarniz með frumtignadri sémð ifir aðra menn? Hann er postoli firir pislargiorð, ewangelista firir ewangelium, spámaðr nyia testamenti firir bok Apochalipsin, píníngarvattr drottins var hann ok vírduligr, því haleitari, sem hann var lengr með guðs skipan luktr i likam með bindendi, vokum ok bænum langt ifir alldr ok tíma serhverra guðs postola, þvíat þessi hífnakongs elskari leiddi sína lífdaga ut ifir ellífu keisara, er sva heita, Augustus, Tiberius, Gaius, Claudius, Nero, Galba, Otto,

Vespasianus, Titus, Domicianus, Nerva. Næstr eftir Nervam ríkti Traianus, hinn tólfti at tolu. A hans tímum geraz þau tíðendi austr í Asia, sem greinir meistari Hireneus, sva til ordz takandi: Eftir marga agætismenn frammlíðna sitr einn valiör maör austr í Asia sem erfingi allra þeira, þessi er sa sem drottinn Jesus elskaði, bæði samt postoli ok guðspíallamaör, Johannes eignarnafni, styrandi með mikilli roksemd þa kristni, sem í þeim halfum efdiz firir hans embætti ok biarta góðfýsi. Hans virðuligum verkum ok sætum setningum mega allir byskupar í Asia, prestar ok klerkar, vitni bera, er sá signaðan Johannem sva langlífán, at hann styrði sína kristni allt framm a tíma Traiani. Í öðrum stað segir enn sami meistari: Su kris(t)ni sem stendr er(!) í Asia, grundvalladiz firir virðuligan Paulum, en uppreistiz firir signaðan Johannem, er hana stíornadi allt a daga Traiani.

21. Þa er líðit var fra upphafi veralldar fimm þushundrat hundrat níu tígir ok níu ár, en fra hígatburð græðara vars Jesu Cristi hundrat tírætt, er sva lídit dogum drottins ástvinar, er ver hófum nefnt um tíma, at hífnakongr herra Jesus hefir disponerat at veita honum heimbod í eilífa samkundu, mæddum af milldrí elli ok morgum sveita í guds vingarði. Þvi minniz meistari allra valdra manna, hver ord hann valdi forðum þessum Johanni lítu eftir upprisú sína, sva talandi til virðuligs herra Petrum postola: Sva vil ek hann vera láta, þar til ek kemr, segir drottinn. Þessi ord lausnara vars eru sva skýrð, sem hann segði: Eigi mun ek senda engiligan eða hífneskan kraft móti Joni frænda minum, helldr mun ek rett firir sialfan mik laða hann til eilífra fagnaða. Nu eru tímar sva leiddir, at framkvæmd eflir fagnaðinn, þa er sialfr eilífðar kongr drottinn Jesus birtiz sínum elskuligum frænda Johanni meðr ilm ok unaðsemd elskuligrar ok hífneskrar bliðu fylgianda foruneyti postola sinna, sva talandi til Johannem með sætri rodd, frammarri en englarnir megi veita: Kæri minn, kom til mín, þviat tími er kominn, at þu gleðiz í mínu faðmíagi með bræðrum þínum. En hverr megi boða fagnat Johannis í þessum dyrdarörðum drottins Jesu, ríss upp í stað ok ætlar til heimbods. Græðariinn talar þannig annat sinn: Eftir fimm daga stendr upprisutíð mín, a hverri þu munt til mín koma. Líðr várr herra sva til hífna. Eru þessi græðarörð með þeiri glósu, sem greinir su bok, er heitir Rationale Officiorum, at þessi upprisutíð drottins var sa sunnudagr, er stendr octava kalendas Julij. Þat bar saman í þessum argang, at a þann sunnudag stoð fæðingartíð sæls Johannis baptiste, sem getið mun ver

enn i öðrum stað. Merkilíkt er guðs sonar verk, at kalla þann tíð aurninn háfleygan upp i himin · haleitrar dyrðar, sem kallaz aundvegi arsins ok solin gengr hæst i krafti sinum.

Nu sem kemr firirheitin tíð, sækir guðs ástvin þat vegli(g)sta mustari Effesine borgar, er reistiz undir hans nafni fordum, sem greint var. Þann signaðan dag sinnar heimferðar syngr hann sialfr messu ok þionostar almennings fólk, bæði með guðs líkam ok lífígrí predikan. Ok nærri endalykt sins sæta sermonis víkr hann einkannligum astarorðum at sinum andaligum bornum sva
 10 segiandi: „Heyrit, bræðr minir ok samþrælar, hlutakarar ok samerfingiar i ríki guðs, geymit at vel ok kenniz með, hversu hiartaliga þer erut skyldbundnir at þacka sonnum guði firir þær ástgiafir ok iartegnir, er hann veitti yðr her til firir mik. Þvi standit ubrigdiliga i hans blezan ok bodordum. Vitið, minir sælu synir,
 15 at þessi aminning til ydvar mun min efsta her a iordu, þviat Jesus Cristus meistari minn virdiz at kalla mik brott af þessu lífi.“ En með þessum orðum, er astvin guðs firir sagði sina framfor, er hugleiðanda, hver tar ok trega sa lyðr myndi bera, er lif ok læring hafði þegit af þeim haleitazta fodur, er allr flaut i milldi ok miskunn
 20 með várkynd ok sampinu, hvat er hvern kunni standa til andar ok likama. Ok þott fagnanda væri helldr en gratanda af hans eilifdar krúnu, bar harmr hiortun ofraffi(!), sva at lækir taranna sloktu naliga lifanda lios i lampa truarinnar.

22. Nu medr þvi at drottinn heilagr andi hafði synt einu herbergi allan hatt þessa stormerkis, bauð guðs maðr firir hatidina, at a hægra veg hins vegligsta alltaris i hofutkirkiunni sialfri væri upptekit marmaragolfit, ok i þat sama uppbrot bauð hann geraz ferhyrnda grof, sva at allr iarðarduftinn var af mustarinu brott borinn. Er nu sva liðinn með hifneskri skipan dagstiminn, at i
 25 nefnda grof stigr niðr elskari vars herra lyptandi sinar hendr til hifnakongsins heyrnar sva segiandi: „Heyr þu, drottinn Jesu Criste! þackir geri ek þinni milldi, þviat þu virdiz mer at bida heim i fagnat þinnar eilifrar náveru, vitandi at ek fystiz með ollu hiarta þik at sia. Seé, drottinn minn, nu kemr ek boðinn til þinnar
 30 sællar samkundu. Ek sa asionu þina, minn blezaðr herra, ok varð ek þegar sva glaðr sem reistr til lifs fra dauða, ilmr þinn vakti með mer eilifar girndir þinnar asyndar. Þin rodd er hunangfliotandi, full með sætleiks dyrð, frabærilig engla natturu i hifneskri unaðsemd. Þu veitz, minn sæti herra, at ek bað þik morgu sinni,
 35 at ek myndi til þin koma. En biort elska þin svaradi mer, at

firir salunauðsyn þins lyds væri enn biðanda. Þackir geri ek þer eilífum gudi minum, þviat þu vardveittir minn likam hreinan fra allri spilling, ok lýstir íafnan mina ond, engan tíma firirlatandi mitt líf, hellðr guðliga gleðandi sva í utlegð sem heima. Lof se þer sonnum gudi minum, þviat þu skipaðir blezat ord þins sannleiks dyrdarfullz í munni minum, birtandi nalægum ok ukomnum tíma þin stormerki firir mik þion þinn, þa er ek skrifaði þau verk, er ek sa, ok þau signut ord, er ek heyrði framsarandi af þínum mætarta munni. Nu vil ek þer a hendi fela, drottinn minn, alla þa sonu, er heilug kristni mæ'r ok sonn moðir fæddi þer firir vatn ok endr-¹⁰ gat firir heilagan anda. Nu, herra minn hifneskr, Jesu Criste, tak mik til þinnar dyrdar, at ek se með bræðrum minum, í hverra fylgd þu birtiz mer ok laðaðir með blezaðri þinni astúð. Luk upp þu, drottinn minn, lífs port firir mer, þviat nu knýrr ek. Gæt min, sæti herra minn, at myrkra grimð renni eigi mer í mót með¹⁵ sinn drambsemisfót, hellðr leiðiz ek með þínu fagnaðarfullu firir- heiti til samkundu þinnar hifneskrar naveru, hvar fagna með þer allir vinir þínir án enda. Þu ert Cristus son guðs lífanda, er með boði þins haleita föður hialpaðir heiminn veitandi oss heilagan anda, at vær skilldim sameigna læring framm flytia til þinna²⁰ biartra ok blezaðra boðorða, firir þann sama heilagan anda gerum ver þer þackir, lof ok dyrd eilífum gudi um uendaligar veralldir verallða.“ Medr þvilikri endalykt stendr gofuglig bæn hifnakongs- ins astvinar, ok því svarar gratandi lydr um alla kirkiuna með amen. En því næst birtiz þat fyrst af hifneskum drottins stor-²⁵ merkium, at ífr postolann skinn sva fagrt líos, at engi dauðligr maðr mátti bera. Ok sem su hifneska birti leið af eftir líða-³⁰ halfa dagstund, fylgdi þegar annat ounræðiligt guðs verk, at post- linn sæz eigi, en grofin full með drifhvitu hifnamioli, er þar get³⁵ eftir sogn mikla Augustini ubrigðiligt sem í friosamri iord all⁴⁰ til þessa dags. Þat fylgir mæira í lof hifnakongs ok hins agæt⁴⁵ Johannis, at su friosemd hialpar ok heilsu prýðir þat mána-⁵⁰ er fyllir grof virduligs Johannis postola, at þat ma engin dauðlig⁵⁵ manz tunga orðum skyra, ok er þat enkar viðkæmilikt, at signu⁶⁰ móðan paradisi dróifiz víða með lífligum avexti.

23. Medr næsta capitulo lásum vær, hversu hifneskliga herra¹ Johannes son Zebedúi for framm af stundligu lífi til eilífrar krunu² með allzvolldugum guði, pryðdr frumtignum framarr en skyra³ megi dauðligs mannz orðum. Postoli guðs ok patriarcha, spamaðr-⁴ pinslarváttr ok hinn biartazti ewangelista náfrændi lausnarans⁵ i 4

heimligri kynslóð, en brodir andaligr firir umboðstign blezadrar fru Marie drotningar, tilæskingarson somu guðs getara ok vicarius vars græða(ra) i greindu embætti, þar með erfingi guðs sonar firir modurliga elsku ok miuka umhyggju, her með valinn mæðr ok lærðr i guðs liosi framarr ollum kennifeðrum, heimolligr ástvin Jesu, lysanda lif firir hans augliti, biartr i briosti, hunangligr i ordi, hágr i þogn ok sonnu þolinmæði, astrikr ok goðgiarn, takandi með gloðu hiarta band ok bardaga, utlegð ok afarkosti firir ilmanda nafn Jesu Cristi, með pinslum ok fíotrum, rekstrum ok dyflizu, sambrodir litillatra, en uppréistr með vandlæti rettvísi moti dramb-somum ok uhlýðnum. Umæddr vann hann rettlæti, ok því hviliz hann i fialli fullrar sælu vel verðugr með samlagi drottins vars Jesu Cristi. Sannleikr ríkti með honum, ok alldri um sinn fannz ein fíerd með honum. Því er hans eilífðar yndi með einum guði, at hann girntiz hlutinn engan i líkama, nema sia hífneska dyrd i heraði lífandi manna. Þa er ástvinr drottins firirlét myrkvastofu þessa heims, hafði hann niutigi þara ok niu líkamligs alldrs, þat var a öðru ari fyrr nefndz Traiani keisara, drottni varum Jesu Cristo ríkianda per omnia secula seculorum.

24. Greint var fyrr, hvilíkan andlatzdag hin hífneska forsia valdi vírduligum Jóhanni postola upp a burdartið Jóhannis baptiste. Heðan leiðir þat mál, er stendr i nefndri bok Rationali Officiorum, at vísdómsmenn ok meistarar gégnguz á með greinum fylgis ok rítinga, hvárr þessarra tveggja guðs ástvina væri meirr frumtignadr, eða hvárr veggia skíldi firir öðrum sakir hátíðarhalldz ok tíðagíordar. Ok sva ofgaz þat efni með miklu megni, at tveir frægir meistarar til margra lista gera með ser sem endaligan stefnudag, at hvárr i sinni vítru skal þa undir dómara tiltekna fram bera in scriptis þær fremstu allegationes, er i lofgíord guðs vína verda mædnar. Tekr nu i bídstund hvárr sitt díupazta studium, þvíat líd ok vínatáta var heit ok hugsandi i beggia briosti at vinna málit. Ok a næstu nótt stefnudeginum bírtiz fagr madr i sýn ein meistaranum, er fylgdi vírduligum sogumanni varum. Þessi er om, syniz meistara nockot sva ríðr asiánu, sem honum forþyckiz ítt hvert. Því býriar hann brátt ok nockut snart sitt eyrendi sva egiandi: Úparft ok einkanligt starf hræið þer, daudlígr menn, at setia þrætu ok fylgi ífir dyrd ok lofi heilagra manna, er hverr lagnar i annars liosi sem sialfs síns. Nakvæmra væri ydr ok skýlldara at hugleíða sialfa ydr, hvat þer hafit mótgíorda eða mannkosta firir guðs augum. Er ok stórum díarfíligt, ef þer díliz a nockurn

hátt, hvern orskurð sialfr lausnariinn samdi, þa er hann sagði: Inter natos mulierum non surrexit maior Johanne baptista. Eftir sva talat hverfr sýninol. En meistari víkr veg til heilsuráðs, lægiz her firir allr aski(1)naðr, þviat kristnin truði her birtan litillatan ok brodurligan vilia virðuligs herra Johannis ewangeliste, ok þvi skipudu kirkiunnar feðr, at messudagr sæls Johannis postola skilldi halldaz árliga a þriðia dag iola firir þrifallda grein skynsemdar: þa fyrstu, at þat er, sem sagt var, heimkvamudagr hans af utlegd til Effesum; þa aðra, at þat er kirkiudagr þess haleita musteria, er prýðiz með hans tiguligum legstað; su grein gengr þriðia, at formenn kirkiunnar villdu skipa signaðan Johannem sva forlunnliga, at guds piningarvattar standi honum til beggia handa, ok sva virðuligir sem eru tveðnir frumvattar, einir firir laustn, en annarr eftir, at her faðmlagiz þrigreint pinslarvætti eftir heilagri bok, eitt með vilia ok fromdu verki, þat a virðuligr Stephanus, annat með sonnum astarhug an endaligri blóðsúthelling, þat eignaz gofugligr Johannes, þriðia með verki án allri forhugsan, þat er blezaðra barna. Sva hviliz haleitr herra Johannes ewangelista miðil rotinna guðs vina. En siaim nu her næst, hverr tignarmaðr i andaligum felagskap ok fylgi hviliz hia honum i hofutkirkiunni Asiana innan Effesum.

25. Policrates, er einn var af morgum erchibyskupum i Effeso, skrifar a þann hátt til virðuligs herra Victorem pafa i Róm, hann segir sva: Mikil liosker slokuuðu i Asia, þau er drottinn mun upp reisa i siðarsta degi sinnar tilkvámu, þa er hann birtiz i sinni dyrd ok leitar alla sina vini. I Effeso hviliz virðuligr herra Johannes, er i snæðing sat blezaðr upp ifir drottins briost, guðs kennimaðr, berandi byskupligt petallum, sannr pinslarváttr ok hinn biartazti lærifaðir, skinandi með iartegnablómi sva firir andlát sem i dagh, þviat firir hans mánnna lifnar ok fagnar sva margt lif endrgolldit, at eigi má letri luka. Annarr maðr, segir erchibyskup, er guðs postoli Philippus, er firir guði birtiz með sinum tveim dætrum hardla fagrt lios i kristni Asiana. Er nu sýnt með letri Policratis erchibyskups, þat er vær settum til greinar, hveriu fylgi sæmiz signaðr Johannes ewangelista bæði a hifni ok her i heimi. Ok þvi er eigi undarligt, þótt þat komi framm um siðir i sögunni, at þessir tveir bræðr ok guðs kappar riða herskryddir framm i somu fylking. En hverium hershofðingia i kristniinni veittiz sva máttug virðing at hafa þvilika fulltingsmenn, mun siðarr líóst verða.

26. Theodosius er nefndr keisari kominn af kynlegg Traiani, er fyrr var greindr i þessu mali. Faðir hans er nefndr Honorius, hans synir wrðu tveir síðan frægir kongar, er hetu Archadius ok Honorius. En nu sem sagan byriaz, stýrir Theodosius Austríki, en Valentinianus Vestrlond. Hafði þessháttar sundrgrein ríkianna gengit inn i fyrstu, þa er Constantinus mikli tvískifti erfð ok sæmdarheð miðil sona sinna, er hétu Constans ok Constantius. Nefndr Theodosius var i marga grein agætr maðr i sinu valldi, trulýndr ok tígins olmosugæðis, hamarr villumanna, en heil-
 10 agrar forstoðu með vernd ok vilia postoligrar kristni. En þott hans lif væri lofigt firir marga hluti, er lesit ei því sidr, at þat geck inn til hans, sem greinir háleitr herra Gregorius pafi i fyrstu bok Dialogorum, at hofdingians hugr dreiför i margri fiolskylldu bleckiz því braðara firir fals ok flutning illra manna, sem hann er
 15 vanmegnari firir margháttat sundrskifti ymissrar ahyggju. Ok hvar þetta efni framkæmdiz með keisaranum, vilium ver inn setia ok samtengia lofsgreinum gofugligrs herra Johannis postola, þviat hans tilæskingarmodir virðulig drotning mæri Maria eignaz eftir vana hasætisdyrð i malinu með sinu valldi. Sa maðr sezt ok til
 20 motz annan veg, sem bæði liktiz signaðum varum sogumanni firir eignarnafn ok fagran lifnat, sem lysaz mun i fylgiandi frasogn.

27. A dogum Theodosij var i Griklandi ungr maðr, Jon at nafni, fæddr i einum kastala, er þeir kalla Stóruelis, honum var lagit kenningarnafn Damascénus. I skóla sat hann ungr at árum,
 5 en gamall i goðum siðum, maðr sva frabærr i fliotum skilningi, at innan tolfsta ær sins alldrs hefir hann fagrliga umfarit allar vij. hofutlistir liberales. Gengr sva þaðan framm i alldr ok agæta vitru, at ollum gíofum ser logðum af guði víkr hann til hægri handar, kennidóm helldr hann til foðurligrar læringar með hvern
 10 er gott villdi nema. Vigslur tekr hann ok kennimannzdóm með þeiri pionostugiorð, at guds moðir hin milldazta Maria lagði til mikla vináttu, þviat messusong atti hon bæði handvísan ok ástrikan hia þeim guðs manni. Her með leggr sira Jon drotning varri þa elsku, at hann fórnar henni fogr dikt til heilagrar tíðagiordar,
 15 bæði lofmesna ok óttusonga, sem síðan hefir kirkian halldit eftir hans daga. Nu sva kristiligr sem var nefndr lifnaðr sira Jóns, leggr hann til uockut, sem ei liðr langt, hafnandi heimsins bliðingar munkr vorðinn með bæn ok bindendi. Ok sva sem af barndómi hafði hann unnat mikit várri fru, tekr hann nu til sem nyliga
 20 henni tign at veita með altaris offr ok hreinlifi biortu, ok því

munt þu sanna vilja, at þessi dyrdarmaðr hafði signaðan Jóhannem postola fyrir leiðtoga sem allir aðrir, er guðs moður lúta með hreinu lífi. Her með sæmiz brodir Jon i þann heiðr, at rikum monnum i landinu þótti hans skóli æztr ok sinum sonum nytsamligaztr, þvíat hann lærði eigi at eins fróðar bóklistir, helldr iafnvel sáluvænar manndyrdir. Heðan þróaðiz sva frægð broður Jóns, at eigi siðr fluttiz hans nafn fyrir sialfan Theodosium keisara, hversu þarfr hann var ríkinu bæði fyrir bókræði ok allz háttar heilræði þeim er hann sóttu i vandkvæði. Þvi fylliz með þessum guðs vin orðtak heilags Pauli i þeim stað: Hverr sa maðr, segir hann, sem milld-¹⁵ liga vill lifa, mun ofsókn þola. Heðan gengr sva til frasagnar um dag, sem brodir Jon létti sér i spazéran utan borgar með skólanum, at i uvert kríngir um þa alla samt bolfat herhlaup Sarracenorum, sva at án minztu dvol gripaz þeir herfangnir framm i Serkland. Fellr sva til i hlutskifti herfangsins, at brodir Jon verðr hins¹⁵ rikazta mannz af þeim arma lyð. Ok þótt hann væri leiddr í útlegdarkvol, likiz hann enn i þeim hlut virðuligum Jóhanni ewangeliste nafna sinum, at gud drottinn linar utlegðina ok mýkir sva með miskunn sinni harðan hug i heiðnu bríósti husbondans, at hann gefr sinum fanga rumara gang an ollu þræsligu undirbroti,²⁰ en nockurr þægi annarr af þeiri herleidzlu. Þvi tekr brodir Jon sýslu sína með lesning ok goðlífi, með mýkt ok hófsemi sva virðuliga, at heiðinginn matti eigi þegiandi bera, þar til talar hann broður Joni með sva felldu efni: „Minn kæri, segir hann, ek hefir hugleitt síðferði þitt, ok hversu þu ert formentr framarr oðrum²⁵ með klerkdóm ok malsnilld, songraudd ok letrgjörð. Nu, sem þu veítzt, æ ek ungan son, er ek myndi æskia til þinnar hamingia at i greindum natturugiofum vyrði hann þer sem líkaztr, at vær missum þinnar náveru. a nockurn veg mætti þin minning með oss her innanlandz langsamliga lifa með þessum minum syni. Hvat er her lengra, brodir Jon tekr af fyrsta stafrofi þann ungan mann ok lærir hann sva gnógliga i sinum utlegðartima, at þar líktiz vándr maðr voldum meistara i allri list ok letrligri bókræði sva framt, at sama kynfylgia syndiz beggia þeira verk, dikt eða penni.

28. Nu er at vikia heim aftr i Grikland til Theodosium keisara, at sva sem hann fær sanna vissu, hvar brodir Jon er halldinn i Serklandi, gerir hann sitt valld ok greiðir með órskurdi upp ifr háls Sarraceni utan alla dvol, nema brodir Jon fari írials af hans herleiðzlu heim i sitt fóstrland. Sva gengr, at heiðinginn vill

giarnara láta broður Jon en lífit. Ok því kemr sa guðs maðr heim i Grikland á fund keisarans, sem hann sitr i Constantinopolim, þat kollum ver Miklagarð. Herra keisarinnt tekr hann með þeim fagnadi andar ok likama sem af dauða reistan til lífs, gefr honum þar með innan borgar klaustrareising með ollum ríkdóm ok rettarbót, er lífnabínum heyrði til æfinligrar nytsemdar. Þar leggrr keisarinnt honum með þann kærleik, at hann vítiar margan dag munklíft til samræðu við broður Jon um ríkisstíorn ok vandamál, þar til ofundin etr sitt háðulígt herbergi ok bruggar bana saklausri sál. Þessa grein eignaz dauðasonrinn i Serklandi, er lérðiz umakligr forðum af broður Joni. Hann fregn farsæld ok vírðing broður Jons, ok grimmiz sva eitrlíga með helvítzkri ofund, at i díupsettri flérð díktar hann honum dauðaráð með þeiri tilferð, at hann díktar eitt bref undir nafni broður Jons, sem hann svíki land ok líf brott af herra keisaranum. Sem þat bolfat bref er buit, fær hann þat i forúneyti oðrum svíkara ser líkum, at innan keisarans hallar skal hann því upplöknu níðr verpa, at þat tíaz sem fyrst hírbínni til ofsóknar við broður Jón. Þessi ræð fremíaz oll, sem egud voru, rettlátum til krunu, en syni ranglætis til pínu. Ma þat inn leíðaz ok i þetta mál, at fiandlígr flérð etz ok angraz af þeiri gætzsku, er slíofari finnz i kristnínni, en brodir Jon leíðdi frammi i munklífi sínu, með offr ífir altari guðs móður, með þen ok bíartri stíorn, er hann tíaði með tígulígu eftírdemi sínum andlígum sonum. Því skal hann únáðaz af sínu kláustri fífir rógsbref undir pínu fífir keisarans hasæti eftir skínandi forgonu gofuglígs Jóhannis postola nafna síns, þvíat settar þíar greínir, bref, pínsi ok kongs reíði afloglígr samlíkiz i beggía þeíra lífi.

29. Nu er þessu nest bref fundit i kongs holl, uppbrotið ok veggðarlaust fífir síalfum honum ífrlesit. Þat bolfat fals berr þess háttar hlíð: Brodir Jon damascénus mínntz i munkalogum sendir sínum astvínum i Persíðalandi kvédu með fremstu goðvíll til frelsis ok frama. Yðr se kunnígt, at hit venazta herfólk herra keisarans er út gíort i fiarlegar hálfur, sva at Grecia líggr sem eydd ok upplæg, ef nockurr víll til hennar líta; því komít, framir menn, at fagr sígr er yðr handvíss. Hríndit eígi frægðínni, helldr fágít hennar asiánu, at yðr nofn ok vírktir megi allðr boða. Valeté. En hvírr ma ríta þann róm ok reíði, er hurrar innan hallar upp a meínleysi broður Jóns, at hann se úr vólltínn hírnlífra mánnatolu vándr svíkari vórdínn síns herra keisarans. Kongrínn klédir sína leonsreíði með þogn ok vítzku, þar til ínuboðínn brodir Jón

ma nalegr heyra þau hermdarorð, er hann skal fá. Herra keisarinn talar sva til hans i horðum anda breðinnar: „Se þik, svikarinn vándr, segir hann, hveria umþan til velgiorða þu lagðir oss ok várum sonum, utlegð ok svivirðu með eilifu brigsli. Niðinglig sialfs þin hond ásakar þitt liota lif, sva at enga hneiging fær þu giort undan þinni háðung.“ Brodir Jon berr með hógværð sva harðan hvirfilvind, ok svarar sva brefinu ifirlesnu: „Eigi fær ek þat afsannat, segir hann, at þessi penni er samlikr minni hendi, en þo veit varr herra lifandi guð, at bref þetta er hvárki min sekt firir guði ne samvitand.“ En firir þetta andsvar broður Jons hægiz hvarki keisaranum ne hirðinni, segia með vanstilltu háreysti, at nu leggr svikarinn glép ifir giorfa svivirðing, lygð ifir landrað, ok verndir ifir vándan hug, ok at dauðason finnz honum engi dáligri. Þessu næst nefniz dómr ifir málit ok segiz upp síðan með þeiri vægð, at brodir Jon skal ei liftion hafa, sakir þess at hann reiknadiz um tima miðil herra keisarans vina, heldr skal hann þann liminn afleggja, er þeir segia glépin giort hafa. Þvi leggr brodir Jon eftir dominum saklausa hægri hond undir afhogg. Þar fylgir sva mikit grimdarkyn keisarans, at afhoggit byðr hann beraz fram i klaustarkirkiuna ok þar tíæz i hafum stað, þeim til háðs er borit haði, eða ei siðr ollum lifnadi somu reglu, hvar er hann stædi. Sem brodir Jon fær gang af kongsgarði leitandi framm i kirkiu sina beinanda(!) veg firir miskunnarportið Mariam drotning, ok rett firir þat sama hennar alltari, sem hann hafði oftaz henni messuembætti fagrliga flutt, sem hann kemr firir skriftina, afklædir hann, með ollu handarsárit sem synandi drotninginni mein, með ein-kannligum heimolleik ok trausti sva talandi: „Sé, min fru, segir hann, amþan varra verðleika. Se, þvilik er sæla þinna þræla. Hvi syndiz bleaðri miskunn þinni at gefa orlof þeim er mik plaguð firir minar syndir? var ei su min hond afhoggin, er þer fórnfærði, ok su er skrifaði þina lofsonga? munu firir lifandum ok liðnum sva margar bænir fremiaz upp heðan, min sæta fru, sem þa daga er þessi hond með þinni blezan matti þinum sæta syni fórn færa?“ Þessu likt, sem nu var lesit, talar hann til skriftarinnar um nokkura daga, þar til at a eina nátt, sem brodir Jon liggj mæddr af angri allz miðil svefns ok voku, birtiz honum biort ok blezut drotning himinrikis einkanligum sctleiksorðum sva til hans talandi: „Hvat liðr þer nu, minn keri þionn?“ Brodirinn kennir þegar, hver komin var, ok svarar: „Iló, min drotning sæt ok ynnilig! Ek spyr þik, hvar vart þu, þa er ek pindiz firir usannan áburð?“

lát, hin líufa drotning, fram i kirkiuna, sia hvar hondin hangir,
 eigi mer einum, heldr ok þer til vanvirðu.“ Guðs modir svarar
 þa: „Styrkz i drotni, son minn, sa er manninn skapaði af engu efni,
 er máttugr at endgræða einn liminn af þer brott sniðinn.“ Eftir
 5 þessi orð ser broðir Jon, at hon sialf seekir handarafhoggit fram
 i kirkiuna ok setr síðan viðr stubbann sva meistarliga i auga-
 bragdi, at hvárt kysti annat með ollu álgroit. En hvat er langt
 at gera af þeiri góðfyst ok tárfelldu þacklæti, er broðir Jon lagði
 drotninginni firir sva tignarsamliga velgiorð, eða hvilik var su
 10 lofmessa, er hann flutti sama dag henni til virðingar með ást af
 ilmandum mergium sins hiarta, eða hvat er segianda af þeiri iðran
 ok hormnng, sem herra keisarinn bar með sinu hugskoti, sem hann
 fregn þessi tíðendi, þviat firir giord drotningar himinrikis sérr hann
 sitt verk falsat a villtum rettletisvegh. Þvi rennr hann idranar-
 15 gotu með signadum Davíð kongi fram i klaustrit firir fętr broður
 Joni sva seðr i tarum, sem sa maðr er með megni fysiz at forðaz
 grát ok pinur helvitis. En þaun tima sem brodir Jon hefir þat
 aflat með sinum hiartteinum(!) eigi meðulaust, at herra keisarinn
 styrknar til guðs miskunnar firir sva mikit afbrot, spyrir hann
 20 broður Jon, hvadan su hin saheyrða flęrð gekk inn, er hann felldi
 til sva haðuligrar motgiordar við guð. Broðir Jon kynnir honum
 þa hogvęrliga þann unga mann, er hann lęrði sér likan til allra
 greina ok giorda, sem hann var i útlegd. Ok sva skilz latinumál
 þar við her með oss, at þat dauðaráð varð síðar alkunnigt af
 25 ofundar grunni. En upp heðan lagði Theodosius keisari þa elsku
 til broður Jons, sem hiartat mátti veita sinum kęrazta feðr.

30. Eftir þessa hluti sagða vikr sér frasnogn til Vestrlanda,
 hversu hryggilig uhęfa þar geriz, at tveir drottinssvikarar drepa
 sinn herra Valentinianum keisara, het annarr Eugenius at við-
 35 nefni antigraphus, en annarr Arbogastes riddarahofdingi. Gripr
 nu Eugenius virðingarnafn sem at erfðum, þar til guð niðrar honum.
 En er Theodosius keisari spyrir sannliga þessi tíðendi, harmar hann
 sem góðr hofdingi sva afskapligan glęp, hversu tveir fyrr nefndir
 niðingar spilltu með fęgiofum hofutvorð ok herbergissveina keis-
 arans ok giordu nattvig af lífi herra sins. Heðan leiðir, at herra
 Theodosius keisari gengr einkannliga til sins raðgiasa broður
 Jons, hvart hann skal treysta sva vel sinum styrk at efla strid i
 Vestrland moti sva horðum lýð. Brodir Jon veitir honum efalaust
 annsvar með spádómsgift, at hann skal oruggr ferðaz at legia
 40 guðs uvini, aðr hann skilz or þessu lífi eftir fá manaði líðna, vænir

at hann fai nockurn styrk, þann er eigi sérr hann dagleingis, segir hans testamentum þeði heilagð ok hialpsamligt at setiaz murr firir husi Irraelis ok slá með rettleti logmálsins þa er svivirðu login, þeði þekr ok natturu, þa er þeir nídduz a herra sinum. Firir sva roksamliga brýning broður Jons byr herra keisarinn sinn styrk 5 brott or Miklagarði til Vestrlanda gefandi sik ok sina fylgd undir bæn broður Jons ok allra guds þiona i ríkinu. Sva tekr hann með skipum Vestrlond ok helldr niosn af hernadi Eugenij vikings. Spyrðz honum þat af, at liðsmunr þeira mun verða stormikill, þvrat landherrinn stendr oftaz þyckari fylking en skipalið. Ei 10 þvi siðr helldr hann fram ferðinni, þvrat traust hans er með sonnum guði, sem lysiz i þvi, at hann krypr iafnan i veginum undir þena- fullting godra manna með vokum ok benum sem olmosugiordum sialfs sins gódfýsi. Sva kemr vestr i Valland allr hans herr til moðu þeifar, er Frigidianus heitir. Þar setr hann herbuðir sínar 15 a fagra eng, er liggr með ænni. Upp i þann háls nalægan herbuðum, er stendr firir ofan láglendit, var nockur kapella hreinlifismanna. Þagat sekir Theodosius keisari til nattvoku. Ok moti degi sígr a hann hofgi. Hann sérr i þeim þunga gírniliga sýn ser af gudi veitta. Hann þickiz staddr i þeim kapellukór, er nu greindiz, ok 20 sia niðr a engina, at frammi firir herbuðunum sitia tveir alvænir riddarar dubbaðir til handa ok fóta með sva dýran herskrúða, sem hann sáá engan aðr. Þeir bera gladél hardla gloandi, sitiandi sniohvita ok bryniaða vapnhesta. Annarr þeira biartra riddara talar tiginni rodd til keisarans a þenna skilning: „Heyr Theodósi, 25 vik langt i fiarleggð allan ótta brott fra þinu hiarta, dubba helldr kongliga báðar þinar hendr á næsta dag er kemr, at með her- neskiu ofugra vigmanna vegir þu frægan sigr; lát svelginn dauðans gleypa þa eggbitna, er i agirndarellði hofu sinn dramletisfót upp i mót herra sinum; fagna miok i guds mildi, fullting ok frami 30 ockarr brædra er þer gefinn fram i strið. Vit án efa, at ek er Johannes ewangelista austan af Effeso, en broðir minn Philippus er sva i utreiðum með mer sem i legstad ok iarteignum heima i Asia.“ Eftir sva talat er sýnin brott endut.

31. Theodosius keisari þackar miukum ordum vitran þessa 35 Geck ok sva fram sem signadr Johannes sagði, at sama dag tok orrosta með sva einkannligum hetti, at þeir sem sigri var heitid firir hifneskan sendiboða, hopa naliga til flótta, þvrat synir mykr- anna voru þeði sterkir ok kenir til bardaga. En spurning ma inn renna með vitrum manni, hvi herra Johannes er sva tómlátr i 40

Möveitzlu þeiri, er sialfr iattaði hann keisaranum; því dvelr hann með rettri glósu, at várr herra vill veita Theodosio keisara sva mikla tign i þessu máli, at hann likiz virduligum hofutfeðr Abraham með þessu tilteknu dēmi. Várr drottinn hét Abraham sva
 5 miklu kynferði sem stíornutal himins, ok þo skilldi sva til falla um kvánfáng hans, at ubyria kona fell honum i faðm, aðr hann lagði guði miuklata þen ok friosemd veittiz Sárre hans eiginkonu at geta Ysaac. Likt þenaroffr vill varr drottinn þiggia i þessum stað af Theodosio keisara, aðr en fram kemr firirheit gofugligs
 10 Jóhannis postola, ok þat er verðugt, at þréllinn kriupi, aðr hann oðlaz stora hluti, at firirheit effiz með þen ok þen með firirheiti. Sem keisariinn sér, at hans fylkingar sturlaz i sinni stodu, víkr hann or orrostunni til þenar framm a eitt biarg sva nalegt, at herrinn mátti vel sia hann ok heyra. Hann hefr upp báðar hendr til
 15 guðs ok segir sva: „Heyr, heilagr faðir eilífr guð! þer er kunnigt, at i þessar þalfur þottiz ek flytiaz firir þitt signaða nafn ok vandlęti laganna. Þvi biðr ek þitt blezaða einvalld, at þu litir eigi syndir minar helldr rettar þenir heilagrar kristni þinnar, ok styrkir handlegg þinna manna til framgongu at niðra þinum úvinum, at
 20 þitt hifneska tignarnafn lofi hver tunga i eilífar veralldir verallda.“ En er hans eigit herfólk heyrir þen þessa, treýsta þeir því framarr guðs fulltingi. Þarf nu ok eigi at geta til, hvar Jóhannes postoli stendr at viginu, þviat hann tekr ser i hond úsyniliga skepnu drottins, þat er vindrinn i loftinu, ok stríðir sva sterkliga með
 25 hennar afli, at eiginraun fa þar af kempur Eugenij; þviat hvat er þeir hoggva, kasta eða skiota, berr aftr i brot ok bana sialfum þeim, mega keisarans menn brytia ok bola baulfaða svikara, hvern eftir sinum vilia. Hreinsaz sva Vestrlond með dauða Eugenij at rikianda drotni várum Iesu Cristo um allar alldir. Amen.

32. Heilagr Augustinus er hinn fiórði doctor heiminum til lęringar ok drottins vars pionostu valdr ok vigðr. Hann var klerkr agetr með bóklist, ok því fellr honum sva virðuligt embætti með guðs vilia, at taka með tracteran ok skyring hina helguztu ritning i kristni guðs, þat er guðspiall heilags Jóhannis. Ok i tilbunaði þess verks hafa klerkar þvilika frasogn, at byskupinn leyfdi um stund sinu hiarta sva hafan hugsanargráða, hvart hann myndi eigi nęrr fęa gengit guddómsliosinu i nockura grein, en sell Jóhannes for firir i sinni upplitning. Ok er byskupinn leiðiz i þetta erfði, er hann staddr i siotuni nockuru innan sins sættlandz vestr
 30 i Africa, hvaðan sva geriz einn dag, sem hann spázérar einn samt

utan borgar með því hesta studio, er diupr klerkdómur veitti honum, helldr hann litla grein, hvar hann gengr, áðr sandr á siofarströndu verðr firir honum. Nu gefr hann stað, ef hlyda skal, ok se hann ser um sik framm at sionum, lítr hann, hvar sitr einn smá sveinn miok nærri sionum. Herra byskup ser, at pilltr þessi hefir silfrspón i hegri hond með þeiri athofn, at hann berr sioinn með spéninum, æ sem tíðaz ma hann, upp i þa sandgrof, sem hann hefir giort firir ofan. En þat ferr eftir eðli nátturu, at siórrinn svelgr sva flíott undir sandinum hvat er þagat legz, at engan sei stad. Byskup ser æ um stund athofn þessa, hversu bernslig honu virðiz, ok talar sva: „Pilltr minn, hvi starfar þu i tómte?“ Sveinninn svaraði roskmannliga: „Hvi herra, segir hann, skal ek eigi þetta vinna?“ „Þvi, segir byskupinn, at þorsta siofarins sædir þu aldrí, ok hvat er þu gefr grofnni, tekr siórrinn aftr undir sik, ok því er þetta alskostar umáttuligt.“ Pilltrinn svarar: „Ef þetta virðiz umoguligt, er ek legg firir mik, er þat morgum hlutum forligrá, er þu setr fram firir þik. Þu dregr ifir þik þa dul, at þer muní veitaz su spekt, at nákvémaz framarr guds dyrd i þinum orðum, en samdi ok setti Johannes son Zebedei valdr af einvalldi hifnakongs umfram alla iorneska(!) menn at tala með leyndum ablēstri heilags anda gíafar nérr guddomssins liosi en nockurr maðr i heimsins viderni. Tak ráð er ek gef þer, set þik lagan sem firir fétr Johannis ewangeliste, ok tractera hans blezut orð kristni guðs til nytsemdar en þer til sémdar.“ Eftir sva format ráð hverfr pilltrinn. En heilagr Augustinus þackar guði með miuku framfalli, vitian sina, vikiandi sinni ástundan ok iðn undir heilreði. Kallas þat verk tractatus Augustini, er hann setti ifir ewangelium Johannis. Þvi lifir lysandi minning þessa guðs astvínar með morgum hétti innan heilagrar kristni a iorðriki(!). Bæði fyrr ok síðarr i lofgiordum gofugligs guðs vinar Johannis ewangeliste er til minnis leiðanda, með hverri tign ok trunaði, ast ok einfelldi hann fylgdi sinn meistara herra Jesum hifnakong ok hinn hesta byskup, þa er hann striddi mot hervikinginum af Babilon, offrandi sinum feðr lifandi fórn firir lif ok utlausn sinna skepnubarna. Hverr af riddarum herra Jesu stoð annan veg undir merkinu til motz við modur liossins nema fagr ok frumtignaðr Johannes. Þvi sotti hann ser þar at verðugu mikla virðingarheð, þa somu tíár hans likneski undir vars drottins krossi íafnfram várri fru. Þvi samdi heilug kristni baðum þeim samt somu þen, er byriar O intemerata, at þeira dyrd faðmleggiz i ástúð við almattugan guð. Sva mikla

miskunn segir margr predikari fylgia þeiri signaðri þen, at sa maðr, er hana less dagliga með góðum athuga, mun frialsaz af allri pinu eftir sitt andlát. Ok þat mun þer þickia samþykt fara sýn þeiri, er veittiz einum siðlatum kennimanni i útlandum með þvi formi sem her stendr.

33. A nattartið stendr frammi firir prestzins sæng einn ungr maðr vœnn at aliti a þat kynmot sem skolaklerkum er vanalíkt. Hann talar a þenna skilning: Ek er sendr til þin, prestur minn, at bera þér hialpareyrendi af hálfu minnar setu fru guðs moður ok heilags Johannis ewangeliste, er rettliga kallaz annar son hennar. Ek hefir meðferðar þen eina, er þau vilia bæði at flytiz ok fregiz um kristnina, þviat hon er sáam kunnig enn a þessum dogum. En með hverri miskunn þen þessi stendr, er ek létr nu undir kodda þinn, sem mer er boðit, skal ek skýra þer með eiginni raun sialfs mins, at þar af lysiz verandum ok úkomnum, hvat þeim hefir at gera. Ek var einn skolapilltr i þeiri borg, ok sem einn siðlátr guðs maðr sa mik leikinn ok athugalausana i mina saluhialp, tiaði hann morgu sinni lifs orð firir minum likamligum eyrum, ok þvi sva, at innri maðrinn með mer var eigi viliugr at vikia eftir hans fortolum. Hann skyrði mer, hvern heimrinn er, hvat hann svíkr alla sina trunaðarmenn, ok þvi bað hann mik sia hans uppegndar gilldrur ok flyia til hafnar inn i klaustr. En sva sem ek aumr maðr villði þat hialpráð eigi heyra, let hann ei þvi helldr af at leita mina ond. Syndi hann mer þa þen þessa ok bað mik sva miukliga sem milldrar vingiafar, at ek skilldi elska bænina ok lesa dagliga. Ok þetta feck um siðir hans blezut elska. Var þvi líkt, sem sa guðs þionn vissi firir með spadómi alla mina gotu, þviat eftir viðtekning benarinnar lifða ek eigi lengr en fimtan daga. Giordu minar eskusyndir sva mikinn harm ond minni, at ferligir fandr gripu mik sem herfánginn til kvala, aðr geisli guðspiallamanna gofugligr Johannes kom a veginn spyriandi þa, er mik drogu, hvi þeir dirfðiz at hertaka guðs moður þion ok þeira beggia. En þviat illgiarnir logðu gabb ok gys moti hans orðum, setr hann eyrendi annat, sva talandi til umilldra: Undir tignarvalldi virðuligrar guðs moður i himinriki firirbyð ek yðr at hréra fót or þessum sporum með salina, aðr ek gengr at hennar orskurb, hvarir þer skolu meira raða. En þat fær ek þer eigi skyrt, segir sálin, hversu sa pungtr var flíotr, at blezaðr kom aftr berandi uhreinum ondum þann otta, at án efa skolu þeir meða guðs moður tilkvamu, sva þeir gefi liðugt upp i valld selum Joni þat herfáng er þeir

gripu Ok með þessum orðum wrðu fiandr sva piprir, sem ný fundnar pinslir veri felldar ifir þa alla. Sva varð ek frials fir guðs miskunn. En þen sva blezut frægiz firir þina hlyðni ok lif biortu liosi drottins án enda. Eftir vitran þessa ser veit(t)a söt presttrinn fiolmennan sinodum með byskupum ok abotum tianad þar skilrikan vätt, þat er þa somu cédulam, er hinn framfarna lagði undir koddann, sem aðr greindiz. Buðu síðan formenn kristninnar, at þen su blezut ritabiz fiogurra vegna með oftsamligr minning, ok nu i dag er sva vorðit, at hun er borin a hvert endiland heilagrar kristni, ok su er útallig fiold góðra manna, at þegar á ungum alldri veniaz at lesa hana dagliga, ok þar ma nefna til miðil annarra virðuligan mann Ethmundum, er síðan varð Cantuariensis erchibyskup i Englandi. Hann tok með oðrum þegilugum verkum þegar á namsalldri at lesa O intemerata. Ok sakir annars fiolskylldis i skólanum er lesit, at einn dag leið honum or minni at geyma þenarinnar, sva at fell firir honum, ok hvat lengra, en þegar nesta aftan, sem hann er sofnaðr i sng sinni, gefz honum andarsyn, at herbergishurðin lyktz (upp), þar ganga inn þrir menn allir venir. Kennir Ethmundr klerkr þegar, at i miðiu gengr sæll Johannes ewangelista, hann er rioðr i asianu miog, hofir hann ok annat misþykrtarmark, þat er stór palmastika reidd um augsl; með sva forligu ifirbragði, sem nu var greint, rennr hann snuðigt frama at snginni, sem i stað muni hann setia pálmastikuna með megni i hofut Ethmundi. En við þetta ógnarbragð verðr hann sva breddr, at hann fleygir ser ór snginni með tarum framm a golfit firir fetr selum Joni. Ok þar kominn heyrir hann sina sekt með andsynum hirtingarhlióm framsagða a þenna hatt: Hver nytsemd, er þu framdir a nesta dag, mun afsaka þik af sva mikilli varrektarsynd, at þu gleymdir lofsemd minnar fru guðs móður ok mina virðingarþen. Nu leggja til malsins þeir tveir menn, er i fylgd voru með postolanum, at miskunn se veitandi ungum alldri, segja þar með, at hann muni betr gera framleiðis, kalla tár hans vátta sanna iðran. Drottins astvin sæll Johannes mýkiz nu með fogrum tillogum sva talandi: Með þessum hetti ferr þu likn, at þu geymir betr, en gleymir eigi. Með þessum orðum lyktaz synin. En Ethmundr vaknar sva fullr af tarum, at harmr hiartans bar vitni, hvat firir hann hafði borit.

34. Heyrðum ver, hversu heilagr Johannes ewangelista veitti udvalda hirting Ethmundo klerk firir eina gleymsku, hvat er birtiz i elskumark vars drottins, þviat vinum sinum venzt hann at veita

ur áminningar, ok þegar þétiz nybrotið, at engin vanrækt þróiz i þunga. Her fylgir su elskugrein sels Johannis til Ethmundar, at þessi valdr vin vars herra líktiz þeim fagrliga, er bróðminn flyði, sem upphafliga stendr i sögu þessi, ok með hveriu þat verðr i viðrlíkan mannkost, stendr sva skrifat i lífssögu Ethmundar. Sem hann kom heim i England ór skola sunnan sio, tekr hann ser til studium herbergi með eckiu einni miogh ri. Hon atti dottur ugifta, væna iungfru, sitia þau Ethmundr samt i maltiðum ifir borð. Ok sakir þess at hann var fagr i asion ok ollum vexti, virðiz honom oftar en um sinn, sem fruin sia(i) kærliga til hans a kvelldit, einkannliga þa er aulr briostið ok alla alvoru þar um. Þaðan leiðir sva til um aftan- nokkurn, sem húsfruin er brott gengin, at mérin lykr upp i hiartans firir Ethmundi. En hann svarar sva til með heilagri irhyggju ok segir: „Geym at, sagði hann, at þenna trunat engi maðr með þer utan ek einn. En i morgin sem moðir er i þeiarssylu, kom til min, ef þa er samt i hug, þviat þu at svesfnherbergi vár eru naðeg i stauðu.“ Sva segir hann aðr. En hon gefr honum þock firir. Liðr nottin. Ok timaliga Ethmundr hefir studerat um stund, er hurðin hogliga tekin, i gengr til ok lykr upp. Er þar komin iungfru ok beidir ongu. Þat er veitt an dvol, at hon inn leiðiz af Ethmundi, ei aðmlags ok bliðu, sem breyskum monnum er tiðt, helldr undir i lima, at til blóðsins pláguð gengr hon ut af husinu. Blezut su plága gefin i nafni guds iungfruinni sva nytsamlig, at upp n fýsti hana hvarki til Ethmundar fadms ne nokkurs karlmanz. Þenna Ethmund fraberan ok biartan hreinlífissmann, gofugligan ara virðuligs Johannis postola. Þessum guðs vin er eignat sva at verk i kristninni, at hann hafi diktat vers várrar fru guðs ar Gaude virgo mater Cristi með þeiri þen, sem þar fylgir af iar fimm greindum fagnaðum. Siaim ver nu þessu næst annan an mann, er virðuliga þionaði blezaðum Joni postola.

35 Margir agetir menn i guðs kristni hafa kiorit sinum salum illtings virðuligan herra Johannem postola nest sialfri himin- drotning guðs moður Marie, halldandi hans arligt festum með i heiðr ok kostnat rikum ok aureiga, hvat lesit stendr miðil urra hluta af agetum herra Ethvarði Englandz kongi. Hann amaði sælan Johannem af ollum guds astvinum sem valinn ok un ser ok sinu ríki til fulltings ok forstiora, skipandi a hans i þriðia dag iola sva virðuliga veitzlu, at bæði gladdiz af guðs

gíofum fullríkr ok fatékr. Miog lofar heilug bok þenna kong Ethvarðum, þviat þeði var hann stíornsamr ok astfolginn sínum landzlyð. Alldregin auðgræði hann guðs fatékan mann, ok engi for brott an huggan einhverri, er hann sotti. Hvat er vel auðsynis þessu næst þeði til elsku sæls Jóhannis ok góðfysi olmosugeðis.

36. Sva bar til i nockurum árgang a þriðia dag iola, sem herra kongrinn gengr in processione um kirkiu leiddr virðuliga af sialfum herra byskupinum, kemr rett a veginum einn ungr ok venni maðr mot honum, a þat form ok buning sem einn Jorsalafari. Hann vikr sem heimolliga ok miok kunnliga at sialfum herra konginum með þessum orðum: „Herra, segir hann, gefit mer nockut!“ Kongrinn svarar: „Minn kæri, lit á, hversu ver erum staddr, nu eru olmosupeningar eigi nærrhenndis.“ Pilagrimr flytr sík enn ok segir: „Ef þer finnit nockut handbert, i hveriu kyni sem er, þa gefit mer firir þess mannz nafn ok minning, er þer syngit i dag, ef þer elskit þann nockut.“ Sem kongrinn heyrir nakvæmliq orð, minniz hann þegar Jóhannis ewangeliste vinar síns, dregr án allri dvol fingrgullit af hendiinni ok gefr honum með auðsynni gleði. Skilia þeir sva, at pilagrimr kallar gefit vel ok herraliga. En hvern utveg hann gerir firir gulli því er hann þá, stendr sva skrifat.

Einn kynstor maðr i Englandi hafði herfanginn vorðit af Sarracénis heiðingium ok setið niu ár i utlegðarkvol með fíotri ok dyflizu, sárr af harmi ok hungri. Þessarri guðs olmosu birtiz herra Jóhannes ewangelista a næstu nött eftir fund þeira Englandr kongs. Hann býðr hertekna manni tvo fogr eyrendi til Etvarðar kongs, þat fyrri, at kongrinn skal þess uduldr, at sialfr Jóhannes birtiz honum a sinn hatiðisdag, þat er annat eyrendit, at virðuligr Jóhannes vill resignera gullit, ok því tekr þat enski maðr, at hann beri með bliðri kveðiu Jóhannis þat sama konginum. Er síðan flíott, til frasagnar um ferðir enska mannz, sem hann hefir tekit sendiboð hins signaða Jóhannis, at i augabragði er hann frials or valldi umilldra ok heim kominn i England a sinn eiginn garð, kenndr af hýski ok husfru sinni. Tekr hann hvílld a sama dag, en ferdaz þegar annan nesta a kongsgarð, berandi skilríkt efui lofgjörðum sæls Jóhannis, frelsi sitt fra heiðnum dómi, en fingrgull herra Ethvarðo kongi. Feck virðuligr ewangelista drottins maklig lof a þann dag, dasamaðiz ok kongsins gezka, profut i hifneskum kerleik heilags Jóhannis. En allan þann vitnisburð lagði Ethvarðr

addir sva ufalsat litileti, at i dag skinn hann skrinsettr.
 idi.

Meðr einkannligum ástvinum heilags Jóhannis megum
 nefna herra Jorund goðrar minningar niunda byskup at
 norðanlandz á Íslandi. Jóhannis hatið i iolum var vigsl-
 yskupsins, ok því sændi hann hatiðina með song ok skruða
 r venum, sem framaz ma litinn verða i þvísá landi. Her
 si hann hatiðinni hóf ok heimboð ifir hvern dag i árinu
 azta bordbunat ok allri olverð, er rikdomr kirkiunnar
 ra. Her til samdi hann þa tign, at hann skipaði á presta-
 ok bauð ifir allt sitt byskupdemi, at i hveriu officio várrar
 gnu eða lesnu skilddi segiaz minningarþen sæls Jóhannis,
 in hefir halldiz. Leiddi byskupsins goðfysi þat setningar-
 þeiri frændsemd, er fyrr greindiz, hversu várr herra hifna-
 esus Cristus skipaði þau nakvæn sin i miðil á krossinum.

Skalldin letu sér ok gírníligt sýnast at sēma þenna guðs
 ið þeiri list, er þeim veittiz af guði. Ma þar til nefna
 personu Nicholas fyrsta ok fremsta Þverar munkliffs
 Eyiafirði, er þæði var gæddr nattuugiofum ok voldum mann-

Hann orti drapu sælum Jóhanni, ok þar af lystir til
 inn leiða sem eina þria puncta með þeim skilning. er sign-
 ohanni bera mesta tign, þat er su frumtignut elska, er hann
 af sialfum syni guðs næst virðuligri Marie drotning; þar af
 .nn sva:

Unni allra manna
 alskýrr ok mey dyrrí
 heilagr Krístr hins þesta
 hreinliffs þer einum.
 valdi heims ok haulda
 hauksniállr kongr allrar
 sér til sýslu stíora
 sárvegin þik fręgan.

u elsku talar hann i öðrum stað, hvert inusigli sonr guðs
 l hennar i Þatmós, þa er hann segir sva:

Þeim unni guð geymi
 guddoms er vel sómir
 hreinum hifna synar
 hirðar vist með Krísti.

Jon heyrðir þu orða
eiliðs foður deili
hollt við oss ok allan
almátt sia knáttir.

I þriðia stad segir hann sva blezaðr af sama sætleik elskunnar:

Sialfr unni þer sinna
suallr postola allra
sal deilandi solar
siklingr framaz miklu.
hatt gengr vegr sa er veitir
vagnbryggju þer tiggi
Jon ert þr hreinstr und háfa
hiallborg skapaðr karla.

Annan mann til oðgiorðar signaðum Johanni nefnum ver Gamla
kanunk austr i Þykkabe, hann orti drapu dyrligum Johanni, ok
kvedr sva til astarlofs Jesu Cristi, er hann veitti sinum frenda:

Tignar fra ek þik upphaf eignaz
eigi mistir blezan Kristi
rað eflandi risnu þrúðan
recka liðs af flæðar hnecki.
Solar rannz at siklingr unni
seima briotr i þessum heimi
mérðar kenu ok móður sinni
mætra lifs en aðrir geti.

Af eitrligri grimd Domiciani keisara ok veitzlum várs drottins til
Johannem i Pathmós segir hann sva:

Brigð komu þess brátt er hugði
bauifyllir kongr verða skylldu
harðla flíott þviat huggan veitti
hregg-kríns íofurr frænda sinum.
al'a naði eirar stillis
ítr postoli dyrð at lita
humra naustz þa er hófðu flestir
hreinir þollar fréttir einar.

Af náveru hifneskrar Jerusalem i sælu Johannis segir hann sva:

Systrungr hefir nu allt þat æstir
 yta hilmis giftu flyti
 solar vangs með sialfum deili
 synda lauss i fullu yndi.
 drottinn valdi drengia setti
 dyggra lif en menn of hyggi
 alla hlaut af engla stilli
 Jon postoli dyrð ok kosti.

la drapunnar setr broðir Gamli þenarform til virðuligs Jo-
 þat sama sem oss er ollum nauðsynligt, hann segir sva:

Haurðu lat mik hveriu firðan
 hreinlifr faðir drottar meini
 siðan mætti var of eyðaz
 andar sar því er lionum grandar.
 flotna villda ek fra þer alldri
 friðgeymandi skiliðr verða
 uggr er mer hvart þat mag þiggia
 þessa gift er heimar skiftaz.

er þriði maðr Kolbeinn Tumason magr herra Guðmundar
 byskups virðuligs. Nefndr Kolbeinn eignaðiz hlut i skalid-
 kannliga firir þat, hversu margt ok merkiligt hann orti
 guðs getara til tignar. Hann orti ok miðil annarra hluta
 f sælum Johanni ewangeliste, þat er hann kallaði Jons
 iat verki sa er eigi stefsettr, en þo kvæði sva langt, at
 .xl. eyrenda ok .vij. umframm. I ondverðu briosti þess
 tr hann þa dyrðarástuð, er guðs son veitti Johanni, ok
 udsriddarinn stóð i striði várs græðara undir krossinum, ok
 gn hann oðlaðiz i umboði teknu at geyma drotning himin-
 nn segir sva:

Angr fellir vartu ollum
 einn postolum hreinni
 heilags Kristz i hestu
 happskeytr fauruneyti.
 Unni engum manni
 iafnheitt friðar veitir
 þyðr sem þer ok moður
 þat er minniligt sinni.

Miðr geck þu einn en aðrir
 auðlings fra þiningu
 svik þannandi sunnu
 sniallr postolar allir.
 þviat drengr i styr straungum
 stott þu hia kvöl drottins
 blið ok bragnings moðir
 byrstrandar gratandi.

Sialfr kallaði sellar
 sól knarri þik harri
 son Marie sçrar
 sundhyrs i kvöl bundinn.
 rað fal rçsir lyða
 risnu kendr a hendi
 diks aðr dauðann tçki
 dagrennir þer hennar.

Kenn leitz þu hag hreinnar
 hoðingi drotningar
 hafs meðan hyrþoll lifði
 hugat bliðliga siðan.
 Þer var hon sem harrar
 hilldingr skipa villdi
 yckr lofar ela þekiu
 oll þioð i stað moður.

Nærr enda sins verks setr Ko(l)beinn þessa visu af guðlig
 veitzlum ok verðleikum sæls Johannis; hann segir sva:

Frami gengr hátt sa er hifna
 herteitir þer veitir
 snardeilandi solar
 sundz a margar lundir.
 hárr er a hvern veg meiri
 hyrbioðr en kyn þioðar
 allða garðz með orðum
 yðra dyrð geti skýrða.

Eftir samanlesnar .xii. visur af verkan Nicholai, þar næst broð
 Gamla, ok nu siðazt Kolbani, gefizt sa skilningr heyrandum so

a. at tolföld tala kyssir með rettri skyring lif ok algiorfi
ligs Johannis. Stendr nu nerri siðarsta capitulum, er sva
ar i guðs nafni: www.libtool.com.cn

39. Nu birtiz i þekling þessum, at ver erum i fiarska fæddir
legstað ok liomandum iartegnum ynniligs foður Johannis. Þviat
er lifum nalegt undir norðanvert heimskautið, eigum langt at
til erchistolsins Effesum, er stendr i austrhálfunni ok þeim
iungi veralldar, er heitir Asia. Þvi lyktaz frasnogn i nafni
ða guðs með þvi endimarki, at ver kriupum þer til fota,
aðr herra Johannes ewangelista, biðiandi með vorrum ok
ta, at sva sem þu minntiz forðum spellvirkians með foðurligri
di ok hifueskri astuð, ok ei siðr enska manz i utlegðar anauð,
leysir þu vart lif or þrældóm ok þyngan helvitis umsata ok
ra iorð valdra manna, hvar goðfusir ok guðhreddir gleðiaz
dyrð eilifri, sem þu skrifaðir i þinni bok Apochalipsi. Heyr
oss þina þrela, valdr vin hifnakongs, liomandi gimsteinn
psmiði eilifrar Jerusalem, ok lampi lysandi i holl hifnarikis ok
tr geisli i hofutgulli skaparans, at þeir allir oðliz þitt fullting
ilifu, sem heyrt hafa þessi þin lof, ok hvern er less eðr letrið
ar þiggi af þinni hendi amban i eilifri gleði með lausnara
m Jesu Cristo ok heilagum anda samrikianda per omnia
la seculorum. Amen.

JACOBS SAGA POSTOLA.

I.

I dag holldum ver messudag Jacobo postola broður Johannis,
minning er hann tok pining fyrir guðs nafni ok sotti með
vargvætti ok sigri til himinrikis dyrðar ok eilifrar sælu. Ja-
s var systrungr drottins at iarlígru frændsemi. Zebedeus het
hans, en Maria móðir, ok var hon Salome dottir, en Anna
hennar móðir ok sva Mariu drottningar. Drottinn kallaði þa
nnem ok Jacobum bræðr a enum sama degi til sinnar fylgðar
þa Petrum ok Andream, ok letu þeir bæði foður sinn ok far-
nn með, ok fylgðu drottni varum i mikilli sámd ok virðingu

af honum; kallaði hann þá bræðr nokkurum sinnum með Petro til sva mikils trunaðar ok haleitra virðinga, sem engum var ótrúslíkt veitt hans lærisveinum. Jacobus hafði kvangaðr verið, ok var kona hans ónduð, ok lifði hann eptir hana fagrliku bindu lifi. Eptir piningartið guðs sonar ok hans upprisu ok uppstigning ok eptir þat er postolar hófðu þegit gipt heilags anda, þá kom guðs postolar, eptir því sem hann hafði sialfr boðit þeim fyrir uppstigning, at þeir skyldu naliga um allan heiminn fara ok kenna hans kenningar allri skepnu. Segir sva Speculum Ecclesie, at Jacobus hafi farit a Hispanialand at kenna monnum retta tru. En þá er hann feck því eigi a leið komit fyrir sakir otruar þeira illzku, þá for Jacobus aptr til Gyðingalandz at styrkia tru þeim lærisveinum, er þar voru. Jacobus for um allt Gyðingaland ok Samariavellið, ok gekk inn i þinghus Gyðinga ok syndi þeim helgar ritningar, þær er a þeira bokum stoðu af drottnei varð Jesu Kristo, vera þá fylldar ok framkomnar.

2. Jacobus postoli drottins vars Jesu Kristz, broðir Johnis evangeliste, for ok kendi tru a öllu Gyðingalandi ok Samariu en þat er land, ok gekk hann a þing ok samkomur Gyðinga, ok syndi þeim af helgum ritningum ok af spamannabokum öll vitnið er þeir baru af drottnei Jesu Kristo. En fiolkunnigr maðr, sa Ermogenis het, sendi lærisvein sinn, sa het Filetus, ok nokkur Gyðinga með honum, at hann þreytti i gegn Jacobo postola at sannaði þat i orðum sinum, at Jesus Kristr væri eigi sannr son guðs, sem Jacobus sagði. En Jacobus postoli eyddi með kraft heilags anda alla malkroka hans. ok syndi hann af dæmum heilaga boka, at Jesus er sannr guðs son. Þá hvarf Filetus aptr til Ermogenis ok mællti við hann: „Þat skalltu vita, at Jacob, sa er kallaz þræll ok postoli Jesu Kristz ma allðri verða yfirstiginn, því at ek sa hann i nafni drottins Jesu Kristz reka diofla fra oðum mönnum ok gefa sion blindum ok heilsu líkþram, en vinir minir letuz ok hafa hann reisa menn af dauða. Allar ritningar helgar man hann boklaust, ok synir þaðan af, at engi er annarr sannr guð, en sá er Gyðingar krossfestu. Lattu þér lika rað mitt, ok kom þú til til hans ok bið þér líknar af honum. En ef þú vill þat eigi gera, þá mun þér at engu duga fiolkyni þín; ok þat skalltu vita, at ek mun aptr hverfa ok biðia at ek verða hans lærisveinn.“ Þá fylldi Ermogenis ófundar, er hann heyrði þetta, ok batt hann Filetum, sva at hann matti sik hvergi hræra, ok mællti við hann: „Sinn, ef Jacob þinn kemr at leysa þik or böndum þessum.“ Þá sendi þ

Filetus svein sinn til Jacobum. En er sa kom ok sagði þetta, sendi Jacobus sveitaduk sinn ok mælti: „Taki Filetus duk þína ok mæli sva: drottinn Jesus Krístr reisir upp þa er falla ok þeir bundna.“ En sa for, er sendr var, ok selldi Fileto sveitakinn. Þa losnaði hann or böndum Ermogenis ok hlo at fiolugi hans ok rann til postolans. Þa reiddiz Ermogenis, er læriminn hans hlo at honum, ok vakti upp diofla ok sendi þa ok mælti: „Fari þer ok leiðit hingat Jacobum til min ok Filetum misvein minn. at ek hefnumz við þa, at eigi þori aðrir læriminar minir at hlæia at mer.“ En dioflarnir komu þar, er Jacobus var a bönnum. Þa toku þeir at yla i lopti ok mæltu: „Jacob, postoli guðs, miskunna þu oss, þviat ver brennum fyrir tíðuna vars.“ Jacob mælti: „Til hvers komu þer hingat?“ Dioflarnir svara: „Ermogenis sendi oss, at ver leiddim þik til hans, sva Filetum; en þegar er ver komum hingat, þa batt oss engill iðs elldligum bondum, ok brennum ver.“ Jacobus mælti: „I míni föður ok sonar ok anda heilags leysi yðr engill guðs. ok ri þer aptr, ok leiðit Ermogenem hingat bundinn, ok meiðit hann tengu.“ Þa foru dioflar, ok bundu hendr Ermogenis a bak aptr með reipum, ok leiddu hann til Jacobum ok mæltu: „Þu sendir þa, er ver brunnum ok vorum kvaldir miok.“ Þa mælti Jacob við Ermogenem: „Þu hinn verstí maðr, hvi treystiz þu at hafa tanað undir ovin mannanna, ok hugðir þu eigi at, hversu þu bazt t senda þer engla at granda mer. En ek let þa hina sömu syna er reiði sina.“ Þa kolluðu dioflarnir ok mæltu við Jacobum: „Gef oss leyfi i gegn honum, at ver megim hefna þinna meinarta ok varra kvala.“ Jacobus mælti: „Fyrir hvi taki þer eigi Filetum, er her stendr fyrir yðr?“ Dioflarnir mæltu: „Ver megum þgi þann taka, er i þinni varðveizlu er.“ Jacobus mælti við Filetum: „Su er kenning drottins mins Jesu Krístz, at hverr sanni goðu illt, Ermogenis batt þik, en þu leys hann nu, ok lat hann fara i friði fra diofli.“ En er Filetus hafði leystan hann, þa stóð hann ok drap niðr hofði ok þorði hvergi at fara i braut. Jacobus mælti við hann: „Far þu nu frials, þangat er þu vill, þviat eigi er var kenning, at maðr snuiz nauðigr til truar.“ Ermogenis svarar: „Ek kenni reiði dioflanna, at þeir munu þegar drepa mik, er ek geng heðan, nema þu gefir mer nokkut þat, er ek mega hafa með mer.“ Jacobus mælti: „Taktu staf minn, ok faru örugg, þangat er þu vill.“ Þa tok Ermogenis staf postolans ok for örugg til hus sins. Þa tok hann kistur sínar ok lagði a

af honum; kallaði hann þá bræðr nokkurum sinnum með Petro til sva mikils trunaðar ok haleitra virðinga, sem engum var öðrum slikt ~~veitt~~ hans lærisveinum. Jacobus hafði kyngaðr verit, ok var kona hans önduð, ok lifði hann eptir hana fagrliku bindanda lifi. Eptir piningartið guðs sonar ok hans upprisú ok uppstigning, ok eptir þat er postolar hófðu þegit gipt heilags anda, þa foru guðs postolar, eptir því sem hann hafði sialfr boðit þeim fyrir sína uppstigning, at þeir skyldu naliga um allan heiminn fara ok kenna hans kenningar allri skepnu. Segir sva Speculum Ecclesie, at Jacobus hafi farit a Hispanialand at kenna monnum retta tru. En þa er hann feck því eigi a leið komit fyrir sakir otruar þeira ok illzku, þa for Jacobus aptr til Gyðingalandz at styrkia tru með þeim lærisveinum, er þar voru. Jacobus for um allt Gyðingaland ok Samariavellði, ok gekk inn i þinghus Gyðinga ok syndi þeim helgar ritningar, þær er a þeira bokum stoðu af drottnei varum Jesu Kristo, vera þa fylldar ok framkomnar.

2. Jacobus postoli drottins vars Jesu Kristz, bróðir Johannis evangeliste, for ok kendi tru a öllu Gyðingalandi ok Samaria, en þat er land, ok gekk hann a þing ok samkomur Gyðinga, ok syndi þeim af helgum ritningum ok af spamannabokum öll vitni, er þeir baru af drottnei Jesu Kristo. En fiolkunnigr maðr, sa er Ermogenis het, sendi lærisvein sinn, sa het Filetus, ok nokkura Gyðinga með honum, at hann þreytti i gegn Jacobo postola ok sannaði þat i orðum sinum, at Jesus Kristr væri eigi sannr sonr guðs, sem Jacobus sagði. En Jacobus postoli eyddi með krapti heilags anda alla malkroka hans, ok syndi hann af dæmum heilagra boka, at Jesus er sannr guðs son. Þa hvarf Filetus aptr til Ermogenis ok mælti við hann: „Þat skalltu vita, at Jacob, sa er kallaz þræll ok postoli Jesu Kristz ma alldri verða yfirstiginn, þvíat ek sa hann i nafni drottins Jesu Kristz reka diofla fra oðum mönnum, ok gefa sion blindum ok heilsu líkþram, en vinir minir letuz set hafa hann reisa menn af dauða. Allar ritningar helgar man hann boklaust, ok synir þaðan af, at engi er annarr sannr guð, en sa er Gyðingar krossfestu. Lattu þer líka rað mitt, ok kom þu til til hans ok bið þer líknar af honum. En ef þu vill þat eigi gera, þa mun þer at engu duga fiolkyngi þin; ok þat skalltu vita, at ek mun aptr hverfa ok biðia, at ek verða hans lærisveinn.“ Þa fyldiz Ermogenis ófundar, er hann heyrði þetta, ok batt hann Filetum, sva at hann matti sik hvergi hræra, ok mælti við hann: „Siam, ef Jacob þinn kemr at leysa þik or böndum þessum.“ Þa sendi

Filetus svein sinn til Jacobum. En er sa kom ok sagði þetta, þa sendi Jacobus sveitaduk sinn ok mælti: „Taki Filetus duk þenna ok mæli sva: drottinn Jesus Kristr reisir upp þa er falla ok leysir bundna.“ En sa for, er sendr var, ok selldi Fileto sveitadukinn. Þa losnaði hann or böndum Ermogenis ok hlo at fiolkyngi hans ok rann til postolans. Þa reiddiz Ermogenis, er lærisveinn hans hlo at honum, ok vakti upp diofla ok sendi þa ok mælti: „Fari þer ok leiðit hingat Jacobum til min ok Filetum lærisvein minn. at ek hefnumz við þa, at eigi þori aðrir lærisveinar minir at hlæia at mer.“ En dioflarnir komu þar, er Jacobus var a bönnum. Þa toku þeir at yla i lopti ok mæltu: „Jacob, postoli guðs, miskunna þu oss, þviat ver brennum fyrir tið bruna vars.“ Jacob mælti: „Til hvers komu þer hingat?“ Dioflarnir svara: „Ermogenis sendi oss, at ver leiddim þik til hans, ok sva Filetum; en þegar er ver komum hingat, þa batt oss engill guðs elldligum bondum, ok brennum ver.“ Jacobus mælti: „I nafni föður ok sonar ok anda heilags leysi yðr engill guðs. ok fari þer aptr, ok leiðit Ermogenem hingat bundinn, ok meiðit hann at engu.“ Þa foru dioflar, ok bundu hendr Ermogenis a bak aptr með reipum, ok leiddu hann til Jacobum ok mæltu: „Þu sendir oss, er ver brunnum ok vorum kvaldir miok.“ Þa mælti Jacob við Ermogenem: „Þu hinn verstí maðr, hvi treystiz þu at hafa trunað undir ovin mannanna, ok hugðir þu eigi at, hversu þu bært at senda þer engla at granda mer. En ek let þa hina sömu syna þer reiði sina.“ Þa kolluðu dioflarnir ok mæltu við Jacobum: „Gef oss leyfi i gegn honum, at ver megim hefna þinna meingerða ok varra kvala.“ Jacobus mælti: „Fyrir hvi taki þer eigi Filetum, er her stendr fyrir yðr?“ Dioflarnir mæltu: „Ver megum eigi þann taka, er i þinni varðveizlu er.“ Jacobus mælti við Filetum: „Su er kenning drottins mins Jesu Kristz, at hverr launi goðu illt, Ermogenis batt þik; en þu leys hann nu, ok lat hann fara i friði fra diofli.“ En er Filetus hafði leystan hann, þa stoð hann ok drap niðr hofði ok þorði hvergi at fara i braut. Jacobus mælti við hann: „Far þu nu frials, þangat er þu vill, þviat eigi er var kenning, at maðr snuiz naubigr til truar.“ Ermogenis svarar: „Ek kenni reiði dioflanna, at þeir munu þegar drepa mik, er ek geng heðan, nema þu gefir mer nokkut þat, er ek mega hafa með mer.“ Jacobus mælti: „Taktu staf minn, ok farðu örugg, þangat er þu vill.“ Þa tok Ermogenis staf postolans ok for örugg til hus sins. Þa tok hann kistur sínar ok lagði a

bak ser ok lærisveinum sinum, fullar folkyngisboka, ok kastaði niðr fyrir fœtr postolanum ok villdi brenna þær i elldi. Jacobus mælti við hann: „Kasta þu grioti ok blyi i kisturnar, ok sokk þeim i sæ niðr, at eigi fai menn skaða af dauni þeira, er þær eru brendar.“ Ermogenis kom aptr, er hann hafði þat gert, ok fell til fota postolanum, ok bað ser liknar ok mælti: „Þu lausnari anda, tak þu iðran þess, er hingat til hefir andskoti verit ok amælandi þinn.“ Jacobus svaraði: „Ef þu færir guði sanna forn ok iðran, þa muntu sanna miskunn taka af honum.“ Ermogenis mælti: „Þat er at marki, at ek fœri sanna iðran guði, at ek hefi nu a braut kastat ollum bokum minum, þeim er a var oll olofuð dirfð, ok hefi ek neitt allri folkyngi ovinarins.“ Jacobus svaraði: „Far þu til husa þeira manna, er þu hefir svikit, ok kalla þa aptr til guðs, er þu kallaðir fra guði; seg þat satt vera, er þu sagðir logit, en þat logit, er þu hafðir sannat; briot þu ok skurðgoð, þau er þu hafðir gofgat, ok otru þa alla, er þu hafðir fylgt; fe þat er þu eignabiz af illu verki. veittu nu þat við goð verk; ok sva sem þu vart sonr diðfuls, þa er þu liktiz honum, sva ver þu nu sonr guðs ok likz honum, er hvern dag veitir goðgerninga sina overðum ok gefr fœzlu omakligum. Ef guð var milldr við þik, þa er þu vart illr, þa mun hann vera miklu miskunnsamari við þik, ef þu lætr af at misgera.“ En er Jacobus hafði þetta mælt, þa gerðiz Ermogenes hlyðinn þessum hlutum ok varð algörr i guðs ast, sva at, hann matti margar iartegnir geta af guði, ok sneruz margir vinir hans ok lærisveinar allir ok margir aðrir til truar drottins vars Jesu Kristz af kenningum hans ok fyrirletu villu Gyðinga.

3. En er Gyðingar sa, at Jacobus hafði snuit þeim manni til truar, er þeir hugðu alldri mundu verða yfirstiginn. þa gafu þeir fe tveimr hundraðshofðingium, þeim er voru i Hierusalem, at þeir tœki Jacobum ok setti i bond; en annarr þeira het Lisias, en annarr Theokristus. Þeir kvöddu motz ok letu þangat leiða Jacobum ok dæma um hann at lögum þeira. En er hann var þangat leiddr. þa mæltu Gyðingar við hann: „Fyrir hvi truir þu a mann dauðan, þann er ver vitum allir, at krossfestr var með þiofum?“ En Jacobus fullr hins helga anda svaraði: Hlyði þer mer, brøðr, ok allir, er eruð synir Abrahe! Guð het því feðr varum Abrahe, at i hans kyni myndi allar þioðir þrifaz. En kyn hans er kallat fra Israel en eigi Ismael, þvíat Ismael var þyborinn ok braut rekinu með mæðr sinni fra allri erfð kyns Abrahe. En guð mælti við Abraham, at fra Ysaac myndi hans kyn eflaz. En Abraham var kallaðr vinr guðs, fyrr

en hann tæki skurðarskirn eða helldi þvattþaga, ok fyrr en hann vissi nokkur log guðs boðorða. En hann varð vinr guðs eigi af skurðarskirn, heldr af því at hann truði fyrirheiti guðs, at i hans kyni myndi allar þjóðir þrifaz. En ef Abraham varð vinr guðs því, at hann truði guði, þa er ok vist, at sa er ovinr guðs, er eigi truir guði.“ Gyðingar mælltu: „Hverr er sa, er eigi truir guði?“ Jacobus svaraði: „Sa er eigi truir því, at i Abrahams kyni munu þrifaz allar þjóðir. Sa truir eigi guði, er eigi truir því, er Moyses mællti: Guð mun senda yðr mikinn spamann, honum skulu þer hlyða, hvatki er hann byðr. En Ysaías sagði, með hverium hætti koma myndi fyrirheit guðs: mær mun son ala, kvað hann, ok mun kallaz nafn hans Émmanuel, en þat þyðiz guð með oss. Heyrit Hierusalem, kvað Hieremias, koma mun lausnari þinn, ok mun þat vera takn hans, at hann mun upp luka augu blindra ok gefa heyrn daufum, en lif dauðum með orði sinu. Sva mun hann koma sem sonr mannz, kvað Daniel, ok mun hann eignaz allt vellði. David mællti ok orðum sonar guðs: Drottinn mællti við mik, þu ert sonr minn. Guð mællti ok sva við David: Sa mun koma or þínu kyni, er ek mun setia yfir sess þinn. Um pisl hans mællti Ysaías: Sva er hann leiddr til pislar sem sauðr til skurðar. Daniel mællti ok orðum sonar guðs: Negldu þeir hendr minar ok fœtr, ok stoðu ok sa a mik, ok skiptu með ser fótum mínum ok logðu hluti yfir klæði min, ok gafu mer eitr at drekka, þa er mik þyrsti. David mællti um dauða hans: Likamr minn mun hvilaz i friði, þvíat þu lætr eigi ónd mína i helviti. En um upprisu hans mællti David orðum sonar við fœður: Upp reis ek, ok em ek nu með þer, fyrir sut aumra ok vesolld valaðra mun ek upprisa, kvað drottinn. David mællti ok um uppstigning hans: Drottinn ste upp til himna i fognuð. En hann sitr til hægri handar guðs fœður, sva sem David mællti við drottin minn: Sittu til hægri handar mer. Þar sagði ok David, at hann myndi koma með ogn elldz ok dæma um heim þenna: Guð mun koma syniliga, ok mun eigi guð varr þegia, elldr mun bienna i augliti hans ok hrið ogurlig umhverfis hann. En þessir hlutir allir eru fylldir ok framkomnir i drottni varum Jesu Kristo, þeir er liðnir eru, ok munu fyllaz þeir, er enn eru okomnir fram. Sva sem Ysaías mællti: Upp munu risa dauðir, ok vakna þeir er i grófum eru. En ef þer vilit vita, hvat þa mun verða, er dauðir menn risa upp, þa hlyði þer því, er David segiz hafa heyrt af guði: Guð mællti um sinn, kvað hann, þessa hluti tvenna heyrða ek, drottinn hefir vellði

ok þu guð miskunnar, þviat þu munt gjalda hverium sem einum eptir verkum sinum. Af því geri hverr yðarr iðran, bróðr minir, at eigi taki þer gjöld fyrir verk yður, er nokkurn hlut attut með þeim, er krossfestu þann, er allan heim leysti fra kvolum. Þviat hann lauk upp augu þess, er blindr var borinn, ok reið hann molldu ok hraka sinum i stað augnanna, ok gaf honum syn, ok syndi þat i þessu verki, at hann hafði sialfr skapat manninn or molldu. Þviat ver spurðum drottin varn Jesum Kristum: Hverr misgerði i kyni hans, at hann skyldi blindr vera borinn? En hann svaraði oss ok mælti: Eigi misgerði hann ne frændr hans, heldr at guðs verk syndiz a honum. En síðan er hann græddi líkþra, ok gaf syn blindum, ok rak diofla fra oðum mönnum, ok reisti upp dauða, þa kolluðu allir einni roddu ok toldu hann sekan ok dauða verðan. Þat sagði David fyrir ok mælti orðum guðs sonar: Þeir launuðu mer illu gott ok gulldu hatr fyrir elsku mina. Þat var ok fyrir- sagt, at hann myndi selldr vera af lærisveinum sinum. Sa velti mik, kvað David, er át brauð með mer ok ek truða. Þessa hluti alla sagði heilagr andi yðr fyrir munn spamannanna. En ef ver truum því eigi, þa megum ver eigi forðaz helvitis eilifar kvalir. Eða hvi munum ver forðaz pislir, ef ver erum otruir, þar er heiðnir menn trua orðum spamannanna, en ver truum eigi feðrum varum. Gratum ver ok þa, bróðr, glöpi vara, ok iðrumz með tarum þessa skamsamligra glöpa, at guð miskunnsamr þiggi iðrun vara, at eigi komi oss þau dæmi, er at baruz ovinum guðs um Moyses daga, sem David mælti: iðrð opnaðiz ok gleypti Datan ok allt lið Abirons, elldr brann i þinghusi Gyðinga, ok brendi logi synd- uga menn.“

En er Jacob hafði þetta mælt, þa veitti drottinn sva mikinn veg mali hans, at allir mæltu sem einum munni, þeir er heyrðu: „Misgort hofum ver, gefðu oss hialp ok seg oss, hvat ver skulum gera.“ Jacobus mælti við þa: „Eigi skulu þer órvilnaz, trui þer ok latið skiraz, ok munu yðr fyrirgefaz syndir yðrar.“ En margr lýðr Gyðinga tok tru Kristz af kenningu postolans.

Þa tok Abiathar Gyðinga byskup at fyllaz ofundar ok gerði hina mestu styriollu, ok keypti fyrir fé af einum yfirgyðingi, at sa tóki Jacobum postola ok leiddi bundinn til borgar Herodis konungs. En Herodes mælti, at hoggva skyldi postolann. En er hann var til hoggs leiddr, þa kallaði líkþrar maðr a hann ok mælti: „Heilagr postoli drottins Jesu Kristz, leys þu mik af sott þeirri, er kvelr alla liðu mina.“ Jacobus svaraði: „I nafni

mins krossfesta drottins mins Jesu Kristz, ris þu upp heill, ok lofa guð græðara þinn.“ Þá reis sa heill upp þegar ok rann ok lofaði nafn drottins Jesu Kristz. En sa yfirgyðingr, er til høggs leiddi Jacobum postola, het Josias, hann fell til fota postolanum ok mælti: „Ek bið þik, at þu gefir mer likn, ok ger mik hluttakara eilags nafns.“ Jacobus skildi, at hiarta hans var lyst afguði, ok mælti: „Truir þu því, at drottinn Jesus Kristr er sonr guðs lifanda, sa er Gyðingar krossfestu?“ Josias svaraði: „Su er trua mín fra þessarri stundu, at hann er sonr guðs lifanda.“ Þá let Abiathar byskup taka Josiam ok mælti við hann: „Ef þu ferr igi fra Jacobo ok bolvar nafn Jesu Kristz, þat er Jacobus boðar, sa munt þu vera hoggvinn með honum.“ Þá svaraði Josias: „Serðu bolvaðr ok allir dagar lifs þins, en nafn Jesu Kristz, þess er Jacobus boðar, se lofat um allar alldir.“ Þá let Abiathar beria mefum i andlit honum, ok sendi bref Herodi, at hann væri hoggvinn með Jacobo. En er þeir komu til þess staðar, er þeir skyldu hoggvir vera, þá mælti Jacob við hoggvandann: „Förðu okkr vatn, fyrr en þu hoggvir okkr.“ Þá var þangat borinn sarullr vatn. En Jacobus mælti við Josiam: „Truir þu i nafni drottins vars Jesu Kristz sonar guðs lifanda?“ Josias svaraði: „Truik.“ Þá hellti Jacobus vatni yfir hann ok mælti: „Gef þu mer riðarkoss.“ En síðan lagði Jacobus hendr sínar yfir hofuð honum ok gerði krossmark i enni honum. Josias varð þegar algorr i tru drottins ok þegar hoggvinn með Jacobo postola, ok gerðiz sannr miningarvatn, ok foru þeir báðir a einni stundu til drottins.

4. Þeir Ermogenis ok Filetus toku helgan dom postola guðs, at því er segir Speculum Ecclesie, ok færðu þa fyrst i Joppen a sunn, ok eptir þetta stigu þeir a skip með helgan dom postolans. En er þeir voru a skip komnir, þá sofnuðu þeir, ok vöknðu eigi fyrr, en þeir voru komnir við Spanland, ok baru likama postolans af skipi ok logðu a stein einn, en hann braðnaði undir sem vax. Var þá sem i steinþro væri lagðr heilagr domrinn. Þar reð fyrir skamt fra kona ættstor, er Lupa het; hon var sva rik, at hon hafði mikinn hlut landraða, hon var heiðin sem hundr ok full upp þruar ok akefðar. Ermogenis sendi menn at forvitnaz, hvart hon rildi leysa gróft postolans, ok þo at hon hefði omiukliga tekit hans kenningum lifanda, þá bað hann, at hon gerði nu virðing hans heilags doms, er guð hafði þangat visat. Ok er þeir komu þangat, þá let hon taka þa alla ok fíotra, ok sendi til handa konungi, at hann skyldi glata þeim. Konungr let setia þa i myrkva-

stofu ok biða þess liflatz, er hann hafði ætlat þeim, er þeir væri þáðan leiddir. En er konungrinn gekk til borða, þá kom engill guðs sýniliga til myrkvastofunnar ok leiddi þá braut þáðan, sva at margir menn sa á. Ok er borðit var a braut farit, þá sendi konungr til myrkvastofunnar at leiða a braut bandingiana þáðan. 5 Þeir fundu stofuna opna ok mennina a brautu, ok hurfu þeir aptr ok sogðu konungi sva komit. Hann sendi menn eptir þeim, ok var þeim bratt sagt, at þeir voru farnir yfir a þá, er fell i gegnum borgina, ok sottu þeir þangat eptir. En er þeir komu a bruna, þá brast bruin niðr, ok tynduz þeir allir i anni. En er konungrinn 10 fra þessi tíðendi, þá varð hann ottafullr, ok let þá kalla aptr til sin með sætt ok friði, ok let skiraz, ok oll hirð hans. Þá hurfu þeir aptr til Lupam ok beiddu hana annat sinn graptar postolanum. Hon tok þá eigi ovænliga þeira mali, en var þó i illum hugum, af því at hon kunni hvarugi vel, því er þeir höfðu undan rekiz, en 15 allra verst því, er konungr hafði tru tekit ok hans menn. Leitar hon ser þá nyra bragða, at hon mætti þeim tapa. Hon atti øxn i skogi otama, stora ok ygia, sva at engum var naliga i nand komanda. Þangat visaði hon þeim, er øxnir voru, ok bað þá beita fyrir vagn ok aka sva þangat i borgina með likama postolans. 20 Þeir foru síðan eptir hennar tilvisan, ok er þeir sa øxnina oða ok østa i moti ser fara, þá gerðu þeir krossmark fyrir þeim, ok gengu þeir þá at fotum þeira sva hægir sem lomb; ok toku þeir þá síðan ok oku likama postolans i borgina rettan veg, ok foru hogliga. En er Lupa sa um langa leið þau tíðendi, þá bra henni miok við, 25 ok sneri þá hug sinum aleiðis ok tok þá retta tru, ok gerðiz þá miuklynd ok hæg, full truar ok gøzku, ok let hon holl sina vigia til kirkiu, þá er hon atti bezta, ok helga með guði hinum sæla Jacobo postola. Var hann i þeiri kirkiu leiddr, ok lagði hon þar til alla sina aleigu, at pryða þá kirkiu a alla vega, eptir því sem 30 hon hafði framast fong a. Ermogenis var þar hinn fyrsti byskup, en Filetus eptir hann, ok allir völduz þeir til höfuðstaða, er þangat höfðu farit með helgan dom postolans, ok urðu þar margar iartegnir i sífellu. Þangat toku menn at fara miok þá þegar af nalægum londum, þottuz fa fro meina þeir, er þess þurftu. Ok 35 eigi þverr su virðing, er menn leggja til hinum sæla Jacobo postola enn þangat i sinni tilsokn, af því at nu er þangat sva mikil for, sem þá er mest hafði verit, ok er sa staðr nu sva dyrliga buinn, sem þeir er best eru bunir i heiminum, ok verða þar avallt iartegnir með ollu moti a siukum monnum.

Þat er sagt a bokum, at hinn sæli Jacobus postoli hafi þegit lif þeim manni til handa, er til hans villdi sækia ok sialfr hafði ser skaða gort. Sva segir Lucas guðspiallamaðr, at nærri þaskum hafi verit dauðadagr Jacobus postola, en halldinn nu siðan hatíð-
 5 liga sa dagr, er umbuningr var veittr hans helgum domi með iartegnum þeim mörgum, er því fylgðu. Þenna dag pryðir ok með guðs postola i sinu liflati hinn sæli ok hinn helgi Kristoforus guðs piningarvattr, er risi var at vexti, ok sva nokkut ok mattugr i taknum at sinu hofi, sem hann var vexti. Hann var fullr af helgum anda
 10 ok sneri mörgum þusundum manna til guðs, ok var hann eptir þat halldinn af heiðnum konungi ok i myrkvastofu mœðdr, iarnsvipum barðr, brendr með logum ok i ofni kvaldr, ok hlífði guð honum i ollum þessum mannraunum. Siðan var hann at skotspæni hafðr, en hoggvinn a lesti a þessum degi. En eptir hans liflat tok skirn
 15 með iartegnum konungr ok fyrirsogn Kristofori, ok allir hans menn, ok efldu þeir þaðan fra miok guðs kristni, er aðr höfðu hana miok lamda, ok þiggia menn nu hvervetna miskunn mikla af guði af arnan Kristofori, þeir er nu gera hans dyrð her i sinum lofsöngum. Biðium nu a þessum degi þessa hina agætu guðs kapp, at þeir
 20 arni oss við guð almatkan þess, at ver megim verða með þeim luttakarar eilifrar dyrðar i himinrikis sælu an enda. Amen

25

F r a g m e n t .

*til husa þeira manna, ær þu hefir svikvit, ok kalla þa aptr til
 30 guðs, er þu kallaðer fra guði. Seg þat satt vera, ær þu sagðir logit, en þat logit, ær (þu) hafðir sannat. Briottu ok skurgóð(!) þau ær þu hafðir gaufgat, ok otru þa alla, ær þu hafðir fylgt; fe þat ær þu æignaðiz af illu verki, væittu nu þat við goð verk, ok sva sem þu vart sonr diöfuls, þa er þu liktis(!) honum, sva ver þu nu sonr
 35 guðs ok likz honum, er hværnu dag væitir goðgerninga sina overðum ok gefr fæzlo umakligum. Ef guð var milldr við þik, þa ær þu vart illr, ok mōn hann vera miklo miskunnsamari við þik, æf þu lætr af at misgera.“ En er Jacobus hafði þetta mællt, þa gerðiz Ermo-
 genes hlyðinn þessum hlutum ok varð algærr i guðs ast, sva at hann

6 * Jvf. ovenfer S. 516¹².

matte margar iartegnir gæta af guði, ok sneruz margir vinir han(s) ok lærisvæinar allir ok margir aðrir til truar drottins Jesus Kristz af ken(n)ingum hans ok fyr lætu villo Gyðinga. Enn ær Gyðingar sa, at Jacobus hafði snuit þeim manne til truar, ær þeir hugðo alldregi mundo verða yfirstiginn, þa gafo þeir fe .ii. hundraðshöfð- 5 ingiom, þeim ær voro i Hierusalem, at þeir tæke Jacobum ok setti i bönd. En annarr þeira het Lisias, en annarr Theokristus. Þeir kvóddo motz ok leto þangat læiða Jacobum ok dæma um hann at lögum þeira. En ær hann var þangat læiddr, þa mællto Gyðingar við hann: „Fyr hvi truir þu a mann dauðan, þann ær 10 ver vitum allir, at krossfestr var með þiofum“ En Jacobus fullr hins helga anda svaraði: „Hlyði þer mer, bræðr, ok allir er eroð synir Abrahe. Guð het því fæðr vorum Abrahe, at i hans kyne mynde allar þioðir þrifaz. En kyn hans ær kallar(!) fra Israel en æigi Ismael, því at Ismael var þyborinn ok braut rekin með 15 möðr sinne fra allri erfð kyns Abrahe. En guð mællte við Abraham, at fra Ysaac mynde hans kyn æflaz. En Abraham var kallaðr vinr guðs, fyrr en hann tæke skurðarskirnn æða helldi þvatt-daga, ok fyrr en hann visse nokkur lög guðs boðorða. En hann varð vinr guðs æigi af skurðarskirnn, helldr af því at hann truði 20 fyrirheite guðs, at i hans kyne mynde allar þioðer þrifaz. Enn æf Abraham varð vinr guðs því, at hann truiðe(!) guðe, þa ær ok vist, at sa ær ovinr guðs, er æigi truer guðe.“ Gyðingar mællto: „Hverr ær sa er æigi truir guðe?“ Jacobus svaraðe: „Sa ær æigi truir því, at i Abrahams kyne muno þrifast allar þioðir. Sa truir æigi 25 guðe, ær æigi truir því, ær Moyses mællte: Guð mòn senda yðr mikinn spamann, honum skulo þer hlyða, hvatke ær hann byðr. En Ysaías sagði, með hveriom hætti koma mynde fyrirhæit guðs: Mær mòn son ala, kvat hann, ok mòn kallaz nafn hans Emmanuel, en þat þypiz guð með oss. Hæyrið, Hierusalem, kvað Hieremias, 30 koma maun lausnare þinn, ok mòn þat vera takn hans, at hann mòn upp luka augo blindra, ok gefa heyrnn daufum en lif dauðum með orði sino. Sva maun hann koma sem sonr mannz, kvað Daniel, ok man hann æignaz allt velldi. David mællte ok orðum sonar guðs: Drottinn mællte við mik, þu ært sonr minn. Guð mællte ok sva við 35 David: Sa mòn koma or þino kyni, ær æk mòn setia yfir sess þinn. Of pisl hans mællte Ysaías: Sva ær hann læiddr til pislar sem sauðr til skurðar. Daniel mællte ok orðum sonar guðs: Negldo þeir hendr minar ok fætr, ok stoðu ok sa a mik, ok skipto með ær fótum minum ok laugðu hlute yfir kleði min, ok gafo mer æitr 40

- at drekka, þa er mik þyrste. David mællte of dauða hans: Likamr minn man hvilaz i friðe, því at þu lætr ægi aund mina i helvite. En of uppriso hans mællte David orðum sonar við faður: Upp ræis ek, ok em æk nu með þer. Fyrir sut aumra ok vesolld val-
- 5 aðra man æk upp risa, kvað drottinn. David mællte ok um uppstigning hans: Drottinn ste upp til himna i faugnuð. En hann sitr til hægri handar guðs faður, sva sem David mællte við drottin minn: Sittu til hægri handar mer. Þar sagði ok David, at hann myndi koma með ogn ælldz ok dæma of hæim þenna:
- 10 Guð mæn koma syneliga, ok mæn ægi guð varr þegia, elldr mæn brenna i auglite hans, ok hrið ogurlig umhverfiss hann. En þessir hlutir allir æro fylldir ok framkonnir i drottne vorum Jesu Kristo.
-
- 15 *dyrliga buenn, sem þeir ær bæzt ero bunir i heiminom, ok verða þar ávallt iartegnir með ollo moti a siukum mönnum. Þat ær sagt a bokum, at hinn sæli Jacobus postoli hafe þegit lif þeim manne til handa, ær til hans villde sækia ok sialfr hafði ser skaða [gort]. Sva segir Lucas guzspiallamær, at nære paskum hafi verit
- 20 dauðadagr Jacobus postola, enn halldinn nu síðan hatibliga sa dagr, er umbuningr var væ(i)ttr hans helgum dome með iartegnum þeim mörgum, ær því fylgðo. Þenna dag pryðir ok með guðs postola i sino liflate hinn sæli ok hinn helgi Kristoforus guðs piningarvattr, ær risi var at vexti, ok sva nokkut ok mattugr i
- 25 taknum at sino hofi sem hann var væxte. Hann var fullr af helgom anda ok sneri mörgum þusundum manna til guðs, ok var hann æptir þat halldinn af hæiðnum konungi ok i myrkvastofu mæddr, iarnsvipum barðr, brendr með logum ok i ofni kvalðr, ok hliðe guð honum i ollum þessom mannraunum. Síðan var hann at skotspæni
- 30 haðr, enn hoggvinn a lesti a þessom degi. En æptir hans liflat tok skirn með iartegnum konungr ok fyrirsögn Kristofori ok aller hans menn, ok efido þeir þaðan fra miok guðs kristne, ær aðr höfðu hana miok lamða, ok þiggia menn nu hvervætna miskunn mikla af guði af arnan Kristifori, þeir er nu gera hans dyrð her i
- 35 sinum lofsöngum. Biðium nu a þessom degi þessa hina agæto guðs kapp, at þeir arne oss við guð almatkan þess, at ver megim verða með þeim luttakarar ælifrar dyrðar i himinrikis selo an enda. Amen.

* Jvf. ovenfor S. 520³⁰.

T i l l æ g.

www.libtool.com.cn
Passio sancti Jacobi apostoli.

Jacobus postole [drottens vars Jesu Cristz broper Johannis
 goðspiallamanz: hann fór oc kendi tru a øllu Gyþingalande oc
 Samaria, en þat er land, oc gek hann a þing oc samcomor Gyþ-
 inga, oc syndi þeim af helgom ritningom oc spamanna bocom øll
 vitne, þau er þeir boro of drotten: Jesum Cristum. En fiolcunnegr
 maþr, sa er Hermogenes hét, sendi leriavein sinn, en sa hét Filetus,
 oc næcvera Gyþinga með honom, at hann þrætte i gegn Jacobo oc
 sannapi þat í orþom sinom, at Jesus Cristus være eigi saþr sónr
 gofs, sem Jacobus postole sagði. En Jacobus eyde með trausti
 heilax anda alla malkroca hans, oc syndi honom af dōmum heil-
 agra: verca, at Jesus er saþr sonr gofs. Þa hvarf Filetus(!) aftr til
 Hermogenem oc melte við hann: „Þat scaltu vita, at Jacobus sa er
 callasc þræll oc postole Jesu Cristz hann má alldregi verða ivir-
 stigin, þvíat ec sa hann i nafni drottnes: reka diofla fra opom oc
 gefu syon(!) blindom en heilso licþrom. En viner minner letosc
 sét hafa hann reisa mann af dauða. Allar ritningar helgar man
 hann boclaust, oc synir þá þat, at engi er annarr sonr gofs
 nema sa er Gyþingar crossfestu. Lattu þer lica raþ mitt, oc com
 þu til hans oc bið þér licnar af honom; en ef þu vill eigi gera þat,
 þa mun þer at engo duga fiolcyngi þin. En þat scaltu oc vita, at ec
 mon aftr hverfa oc biðja, at ec mega verða hans leriaveinn.“ Þa
 fyllesc Hermogenes ofundar, es hann heyrði þetta, oc batt hann
 Filetum, svat hann mátti sic hvergi hræra, oc melte við hann:
 „Siom vér nu, hvart Jacobus þinn come at leysa þic or bōndom
 þessom.“ Þa sendi Filetus svein sinn til Jacobum. En er sa com
 oc sagði þetta, þa sendi Jacobus sveitaduc sinn Filito oc melte:
 „Tace Filetus duc þenna oc meðle sva: Drottinn Jesus Cristr reisir
 up þa er falla oc leysir bundna.“ En þa er sa com oc selde Fileto
 sveitaduc, es sendr var, þa losnapi Filetus ór bōndom Hermogenis,
 oc hlo hann at fio(!)kyngi hans oc rann til postolans. Þa reidesc
 Hermogenes, es leriaveinn hans hló at honom, oc vacði up diofla,
 oc sende þa oc melte: „Farit ér oc leiþet hingat Jacobum til min
 oc Filetum leriavein minn, at ec hefnomc við þa, at eigi þori aðrer
 leriaveinar minner at hleia at mér.“ En dioflarnir como þar es

1 [domini nostri Jesu Christi frater Johannis evangeliste Cd. 2 dominum Cd.
 3!sanctorum Cd. 4 domini.

Jacobus var a bønnum oc toco at ýla i lofti os melto: „Jacobe postole goþs, miscunnaþo øss, þviat ver brennom þegar nú firir tíþ bruna várs.“ Jacobus melte við þa: „Til hvers como þer hingat?“ Dioflarner svoroþo: „Hermogenes sende øss, at ver leidem þic til hans oc sva Filetum, En þegar es ver comom hingat, þa batt øss engill goþs elldligom þöndom oc iarnrekndom oc brennom vér.“ Jacobus melte: „I nafne fþor oc sonar oc heilax anda leyse yþr engill goþs, oc fariþ ér aftr, oc leiþet hingat Hermogenem bundenn, oc meiþit at engo hann.“ Þa foro dioflar oc bundo hendr

10 Hermogenis a bac aftr meþ reipom oc leido hann til postolans oc melto: „Þu sender øss, þa er vér vorom brender oc qualþer mioc.“ Þa melte Jacobus við Hermogenem: „Þu inn heimscasti maþr! fir hvi traystesc þu at hava trunof under ovin mannz, oc hugþer þu eigi at, hvern þu bat senda þer engla sina at granda

15 mer. En ec lét þa eigi ná enn at syna þér reiþe sina.“ Þa colløþo dioflarner oc melto við Jacobum: „Gef þu øss leyfi i gegn honom, at ver hefneþ þinnar meingerþar oc varra qvala.“ Jacobus svaraþe þeim: „Hvi tócoþ ér eigi Filetum, er hann stendr fyrir yþr?“ Dioflarner melto: „Vér megom eki þess taca, es i þinne

20 varþveizlo er.“ Jacobus melte við Filetum: „Su er kenning [drottens mins: Jesu Cristz, at hverr launi goþo illt. Nu er Hermogenes batt þic, Filetus, en þu leys hann oc lat fara i friþi fra diofli.“ En er Filetus hafþi leystan hann, þa stóp hann oc drap niþr höfþi oc þorþi eigi a braut at fara. Jacobus melte við

25 hann: „Far þu frials þingat es þu vill, þviat eigi er þat or kenning, at maþr snuesc nauþegr til tru.“ Hermogenes melte: „Ec kann reiþe diofla, at þeir muno mic þegar drepa, es ec geng heþan, nema þu gefe til friþar nacqvát, þat er ec of hava meþ mér.“ Jacobus melte: „Tac þu staf minn oc haf meþ þér, oc far ohryggr

30 þingat er þu vill.“ Þa tóe Hermogenes stafen postolans oc for til hus sins ohrödr. Þa toc hann oc lagþi a bac sér oc leri-sveinum sinum kistor fullar folkyngesboca oc castaþe niþr fir fóttr Jacobo oc vilde brenna þér i elde.“ Jacobus melte við hann: „Casta þu heldr griote eþa blye i kistornar, oc sök þeim i sę niþr,

35 at eigi fae menn scaþa af daune þeira, es þer ero brendar.“ Hermogenes com aftr, es hann hafþi þat gert, ok fell til fóta postolanum oc baþ sér licnar oc melte: „Þu lausnere anda! Tac þu iþron þess, er hingat til hefer veret andscote þinn oc amelande.“ Jacobus svaraþe: „Ef þu fører goþe sanna iþron, þa mundo sanna

miscunn af honom fa.“ Hermogenes svaraþe: „Þat er at marki, at ec føre sanna iþron goþe, at ec hefi nu a braut castat þllo**m** bocom minom, þeim er a var oll olofut dirfþ, oc hefi ec neitt allri fiolcynge ovinarens.“ Jacobus svaraþe: „Far þu nu til husa þeira manna, er þu hever sviqvit oc calla þa aftr til goþs, es þu leider 5 fra goþe, oc seg þat satt vera, er þu sagþer logit, en þat logit, es þu hafþer sannat. Brióttu oc scurþgoþ þau oll, er þu gofgaþer, oc otru þa alla es þu fylgþer. Fe þat er þu eignaðesc af illu verke, veittu nu þat við goþ verc. Oc sva sem þu vast sonr diof(o)ls, þa er þu glicþesc honom, sva vestu nú oc sonr goþs, oc 10 glixtu þeim, er hvern dag veiter goþgiorninga sina overþom oc gefr fozlo (o)vinom sinom. Ef goþ var mildr við þic, þa er þu var(t) illr, oc mon hann nu miclo mildare við þic, er þu letr af at vera illr oc þu tæcr at þiona honom i goþom vercom.“ En er Jacobus hafþi þetta melt, þa gerþesc Hermogenes hlyþenn þessom hlutom øllom, 15 oc varþ algerr í goþs ost, svat hann matte margar iarteiner geta at goþe, oc snerosc viner hans oc lerisveinar hans aller oc marger aþrer til tru Jesu Cristz af kenningom hans oc firleto villo Gyþinga.

En er Gyþingar só, at Jacobus hafþi snuit þeim manne til 20 tru, er þeir hugþu aldregi mendo verþa iferstigenn, þa gofo þeir fé .ii. hundrapshøfþingiom, þeim er voro i Jerusalem, at þeir tæki Jacobum oc sette i bønd. En annarr þeira hét Lisias, en annarr Þeocristus. Þa qvodo þeir moz oc leto þingat leiþa Jacobum oc dæma umb hann at lögom þeira. En er hann var þingat leidr, 25 þa melto Gyþingar við hann: Firer hvi truer þu a Jesum, mann þann er ver vitom aller at crossfestr var með þiofom?“ En Jacobus fullr ens helga anda svaraþe þeim oc melte: „Hlyþet ér mer, brøþr, 1 oc aller þeir(!)er eroþ syner Abrahe.“ Þa hof Jacobus up tælo: „Goþ hét þvi Abrahe feþr orom, at í hans cyne mvnde 30 allar þioþer þrivasc. En cyn hans es callat fra Israel en eigi fra Ismael, þviat Ismael var þyborinn oc braut rekinn með erfþ sinne fra øllo kyni Abrahe. En goþ melte við Abraham, at fra Isaac mende hans cyn eflasc. En Abraham var callaþr vinr goþs, fyrr en hann tæke scurþarscirn eþa hann helde þvatdag, oc fyrr en 35 hann visse nøkor lög goþs boþorþa. En hann varþ vinr goþs eigi af scurþarscirn, heldr af þvi at hann truþe firerheite goþs, at i hans cyne mende þrivasc allar þioþer. En ef Abraham varþ vinr goþs þvi at hann truþi goþe, þa er oc vist, at sa er ovinnr goþs,

es eigi truer goðe.“ Gyþingar melto: „Hverr er sa es eigi truer goðe?“ Jacobus svaraðe: „Sa er eigi truer þvi, at i Abrahams cyne muno þrivas allar þioper; sa truer eigi goðe, es eigi truer þvi es Moises melte þetta: Goð mon senda yðr mikenn spamann, 5 honom scolot ér hlyða sva sem mér, hvatki es hann byðr. En Isaias sagðe, með hveriom hette coma munde þetta firirheit: Mær mon qviþog verða, qvað hann, oc mon ala son, oc mon callasc namn hans Jesus eða Emmanuel, en þat þypesc goð með oss Heyrþo Jerusalem, qvað Jeremias, coma mun lausnere þinn, oc 10 mon þat vera tacn hans, at hann mon upluca augo blindra oc gefa hey(r)n daufom oc qvekva dauða til lifs með orði sino. Sva mon hann coma sem sonr mannz, qvað Daniel, oc mon hann eignasc alt velde. David melte oc orðom sonar goðs: Drottenn¹ melte við mic, þu ert sonr minn. Goð melte oc sva við David: Sa mun 15 coma ór þino cyne, es ec mon setia iver sess þinn. Isaias melte of pisl hans: Sva er hann leidr til pislar sem sauðr til scurðar. David melte oc orðom sonar: Negldo þeir fœtr mina oc hendr minar, oc stoðo oc só a mic, oc scipto með ser fotom minom, oc laugðo hluti iver cleði min, oc gofo mér eittr at dreca, þa er mic 20 þyrsti. David melte svá of dauða hans: Licamr minn mon hvilasc i friði, þviat þu firirleðtr eigi ond mina i helvite. En of upriso hans melte David orðom sonar við fœðor: Up reis ec oc em ec nu með þér. Fyr sût aumra oc fyr vesolþ valaðra mun ec up risa qvað drottenn¹. David melte oc of upstigning hans: Drottenn¹ ste 25 up til himna með sigri i fagnop. En hann sitr til høgri handar goðs fœðor, sva sem David melte við drottenn¹ minn: Sittu til høgri handar mer. Þat sagðe oc David, at hann munde coma með ógn elz at dæma of heim þenna: Goð mun syniliga coma, oc mon eigi goð varr þegia, heldr mon hann dæma of livendr oc 30 dauða, oc mon hans hrið ogorleg umbhverfis hann. En þa es þesser hluter aller ero fylðer oc framcomner i drotne vorom Jesum Cristum, þeir es lipner ero, oc muno fyllasc þeir er enn ero eigi framcomner, sva sem Isaias melte: Up muno risa dauðer oc vacna þeir es i grovom ero. En ef ér vilit vita, hvat þa mon 35 verða, es dauðer meunn risa up, þa hlypet ér en(n), qvað Jacobus, þvi, er David lezc heyrtr hafa af goðe, þessa tvenna hluti: Goð hever velde, drottenn, oc miscunn a(!) þu, þviat þu munt gialda hveriom sem einom efter vercom sinom. Af þvi gere hverr yð-

varr iþron, brøþr¹ miner, at eigi takit ér giold firer verc yþor, er næcquern hlut ottoþ i meþ þeim, er crossfesto þann, er allan heim leysti fra qvolom, þviat hann lauc up augo þess, er blindr var borinn, oc reif hann moldo oc hraca sinom a staþ augnanna oc gaf honom syn, oc synde þat i þesso verke, at hann hafði sialfr² 5 scapaþa menn ór moldo, þviat ver spurðom drotten³ Jesum Cristum, hverr misgert hafði i kyni hans ens blinda, at hann scyldi blindr vera borinn, en hann svarði oc melte: Eigi misgerði hann ne frændr hans, heldr til þess at goþs verc syndosc a honom. En síþan er hann græde licþra en gaf sýn blindom oc rac diofla⁴ 10 fra ofom oc reiste up dauþa, þa cölloþo aller einne rædo, qvaþ Jacobus, oc tölþo hann sekian oc dauþa verþan. Þat sagþe oc David fyrer oc melte orðom sonar goþs: Þeir lönþo iilo gott, oc gulldo hatr firer elscu mina. Þat var firer sagt, at hann mænde seldr verþa af lerisveini sinom. Sa velti mic, qvaþ David, 15 es át brauþ meþ mér oc ec truþa. Þessa hluti alla sagþe yþr heilagr ande firer munn spamanna. En ef vér truum eigi þvi, þa megom vér eigi forþasc eilifar qvalar. Eþa firer hvi munom ver pisler forþasc, ef vér erom otruer, þar er heiþner menn trua orðom spamanna, en ver truem eigi feþrom orom. Grotom vér oc þa⁵ 20 brøþr¹, oc iþromsc meþ torom þessa scamsamligra gløpa, at goþ miscunsamr þigge iþron ora, at eigi come iver oss þau dæme, es at borosc ovinom goþs of Moises daga. Sem David melte: Jorþ opnaþesc oc gleypti Daþan oc alt liþ Abirón. Eldr brann i þinghuse þeira, oc brenndi logi synþga meun.“ 25

En er Jacobus postole hafði þetta melt, þa veitte drottenn⁴ sva mikenn veg male hans, at aller mæto eins munni, þeir er heyrþo: „Misgert hofom vér, geffu oss hiolp, oc seg, hvat vér scolom gera.“ Jacobus melte við þa: „Eigi scolot er ørvilnasc, trueþ ér oc látez(!) scirasc, oc muno yþr firer gevasc synþer yþrar.“ 30 En er margr Gyþinga lyþr tóe tru Cristz af kenningo postolans, þa tóe Abiathar Gyþinga byscop at fyllasc ofundar oc gerði ena mesto styriold, oc causti fe at einom ivergyþinge, at sa tæke Jacobum oc leide hann þingat bundenn til bæiar Herodes konongs. En Herodes melte, at høgva scylde postolann. En er hann var 35 til hogs leidr, þa callaði licþrar maþr a hann oc melte: „Heilagr postole Jesu Cristi, leystu mic af sótt þessi, er qvælr alla liþo mina.“ Jacobus svaraþe: „I namni ens crossfesta Jesus Cristz [drottens mins, 5 ristur up heill oc lofa græþera þinn.“ Þa reis sa

1 fratres Cd. 2 ipse Cd. 3 dominum Cd. 4 dominus Cd. 5 [domini mei Cd. 40

heill up þegar oc rann oc lovaði namn drottens Jesu Cristi. En sa ivergyþingr er til høggs leide Jacobum, sá hét Josias, hann fell til fota postolanom oc melte: „Ec biþ þic, at þu gever mer licn oc gærer mic hluttacanda heilax namns.“ Jacobus scilþe, at 5 hiarta hans var lyst af góþe oc melte: „Truer þu því at drottennæ Jesus Cristus es sonr góps livanda, sa er Gyþingar crossfesto?“ Josias svaraði: „Su er trua min alt fra þessi stundo, at hann es sonr góps lifanda.“ Þa lét Abiaþar byscop taca Josias oc melte víþ hann: „Ef þu ferr eigi fra Jacobo oc vill eigi holva namn 10 Jesu Cristi, þa mundo høggvænn vera með homom.“ Josias svaraði: „Serþu bolvaþr oc aller dagar lífs þíns. En namn Jesu Cristi, þess er Jacobus boþar, er lofat of allar alder.“ Þa let Abiaþar beria hnefom i andlit homom oc sende rit Heródi oc baþ þess, at hann være høggvænn með Jacobo. En er þeir como til staþar 15 þess, er þeir scyldo høggnæ vera, þa melte Jacobus víþ høggvandann: „Förþu oss vatn fyrr en þu høggvæ ocr.“ Þa var þingat borinn sár fullr vatn. En Jacobus melte víþ Josiam: „Truer þu i namni [drottens vars: Jesu Cristi sonar góps lifanda?“ Josias svaraði: „Trui ec.“ Þa holti Jacobus vatni iver hann oc melte 20 víþ hann: „Gefþu mer nu fríþarcoss.“ En síþan lagði Jacobus hendr iver hofot homom oc gerþe crossmarc Cristi i enni homom. En Josias var algerr i tru [drottens vars: Jesu Cristi oc þegar høggvænn með Jacobo postola, oc gerþesc saþr piningarvatn góps, oc foru þeir baþer a einne stundo til drottens, þess er vegr er 25 oc dyrþ of allar allder alda.

• II.

Passio Jacobi apostoli.

I dag holldum ver messudag Jacobo postola broður Jons guðspiallamannz i þa minning, er hann toc písl firir guðs nafni oc 10 sotti með piningarsigri til himinrikis dyrþar oc eilifrar sælu. Jacobus var systrungr drottins at iarblegri frændsemi, Zebedeus het faþir hans, en Maria móþir, oc var hon Salome dottir, en Anna 1 domini 2 dominus 3 [domini nostri

var hænnar möðir oc sva Mario drotningar. Drottinn callaði þá bræðr Jacobum oc Johannem a hinum sama degi til sinnar fylgðar sem þá Petrum oc Andream. Letu þeir oc bæði fapúrinu oc farscostinn oc fylgðu drotni varum oc varo i mikilli sæmd oc virðingum af honum. Callaði hann þá bræðr nokkveriom sinnum með Petro til sva mikils trunaðar oc heileittrar(!) virðingar, sem engom var aðrum slikt veitt hans lerisveinum. Jacobus hafði kvangafur verit, oc var onduð kona hans, oc lifði hann eptir hana síðan fagrliku bindandi lívi. En eptir pining guðs sonar oc upriso hans oc upstigning til himna, oc eptir þat er postolar höfðu þegit gipt hins helga anda, þá foru postolarnir, eptir því sem hann hafði þeim búið fyrir sína upstigning, at þeir scylldu nálíga um allan heim fara oc kenna hans kenningar allri skepnu. Sva segir Speculum Ecclesie, at Jacobus hafi farit a Hispanialand at kenna þar rétta tru. Oc er hann feck því eigi a leið (comit) fyrir sakir utru þeira oc illzcu, þá for Jacobus aptr til Gyðingalandz at styrkia tru með þeim lærisveinum er þar varo. Jacobus fór þá um allt Gyðingaland oc Samariavelli. gekk hann inn i þinghus Gyðinga oc syndi þeim spamanna ritningar helgar, þær er a þeira bocum stöðu, af drotni Jesu Cristo vera þá fylldar oc framcomnar.

Þar var þá fyrir fíolcunnigr maðr, sa er Ermogenes het, hann var i kerleicum miclum við Gyðinga. Hann sendi lærisvein sinn, er Philetus het, með yfirgyðingum at eyða kenningar postolans, oc hann gerði sem honum var búið, sagði hann þann eigi sannan guðs son vera, er Jacobus boðaði. En Jacobus sannaði sína kenning með trausti heilags anda, en eyddi hans villu. Hvarf þá Philetus aptr til Ermogenis oc mælti við hann: „Vita scalt þu þat, at þu mannt eigi mega sigrasc a Jacobo, er sic segir vera þion Jesus Cristz oc hans postola. Ec sa hann i nafni drottins reca diofla fra oðum monnum. geva sion blindum oc reinsa licþra; sögðu oc vinir minir mér þat, at þeir höfðu set hann reisa dauða menn til lífs. Recr hann allar ritningar til þess, at engi se annarr guðs sonr, en sa er Gyðingar crosfestu. Nu lýf þu rápi mínu oc far a fund hans oc sæzcu við hann, því at þer man ecki annat stopa, man ec oc aptr hverva til hans oc beiðaz, at ec verða hans lærissveinn.“ Ermogenes varð þá reiðr miok oc batt sva fast Philetum, at hann matti engan lut ræra a sér oc mælti síðan: „Siam nu, ef Jacobus þinn leysi þic af þessum bondum.“ Philetus sendi þá svein sinn scyndilíga til Jacobus at segja honum, hvat titt var. Oc er hann com þar, þá seldi Jacobus honum i hond duk sinn

oc mællti: „Tac þu duk þenna oc sel honum, ok mæli hann sva: Drottinn æðgar up bundna oc leysir fiotraþa.“ Oc er sveitadur Jacobi com til Philetum oc hann tók við honum, þa losnuðu oll bond af honum, oc rann hann þa til Jacobus oc gambrafi yvir
5 Ermogene oc hans illzscu. Ermogenes varþ þa reiþr mioc oc vacþi up diofla með folkyngi oc sendi þa til Jacobus oc mællti: „Farit þer nu oc leiðit hingat Jacobum oc Philetum svein minn, at ec hefna sva þessum, at eigi fysi annan slíc firn til at taca.“ Oc er dioflarnir como þar at, er Jacobus var, þa tocu þeir at yla i lopt-
10 ino oc mællto sva: „Jacobe postole guþs, miscunna þu oss, því at ver brennum nu firir tið bruna vars.“ Jacobus mællti: „Firir hvi komu þer til min?“ Dioflarnir svoruðu: „Ermogenes sendi oss, at ver scyldim þek oc Philetum leiða til hans. En þegar er ver comum her, batt oss engill guþs elldlegum rekendum, oc qveliomc
15 ver nu.“ Jacobus mællti: „I nafni fúþur oc sonar oc anda heilags leysi ec yþr, at þer hvervit aptr til Ermogenis, oc leiþit hann til min bundinn, en gerit honum ecki mein.“ Þeir foru síþan oc bundo Ermogenem reipum hendr hans a bak aptr, oc leiddu hann firir postolann oc mællto: „Þu sendir oss til bruna oc kvala, oc
20 sættim ver þer grimmo at giallda.“ Þa mællti Jacobus við Ermogenem: „Þu enn heimscasti maþr, nu mant þu sia, með hveriom þu hevir haft rað oc trunað, uvini allz mannkyns, oc sendir þu þa mer til meins oc hasca, er nu myndo þeir þic i helio hava, ef ec stœþraða þa eigi“ Dioflarnir colluþu þa oc mællto: „Gefþu oss
25 valld til, at ver hefnim bæþi þinna meingerþa oc varra bruna.“ Jacobus mællti: „Hvi taki þer hann nu eigi?“ Þeir svoruðu: „Megum ver at síþr honum granda, at ver megum eigi einn mol taca, þann er i gezlu þinni er.“ Jacobus mællti þa við Philetum: „Vit þu þa vera kenning drottins Jesus Cristz, at menn launi goðu
30 illt. Hann batt þic, en þu leys hann nu; hann villdi þic geva a diovolz valld, en þu lat hann fara frialsan af diofla valldi.“ Philetus leysti hann þa. En Ermogenes stop oc drap niþr hosþi. Jacobus mællti þa: „Far þu nu frials, hvert er þu vill, því at engum scal naupga til at snuasc eptir varri kenningu.“ Ermogenes
35 mællti: „Ec veit gerst reiði dioflanna; ef ec hevi eigi af þer traustit, þa mono þeir þegar vilia taca mic oc kvelia.“ Jacobus mællti: „Tac þu staf minn oc far þa oruggr.“ Hann gerþi þa sem hann bauð, oc for síþan heim til innis oc samnabi saman ollum galldrabocum sinom oc lagþi a herþar lærisveinum sinum, en sialfr
40 tok hann sumar. Þeir costuþo þeim firir fœtr Jacobo postola, oc

gaf hann þær upp allar oc bauð at brenna þær i elldi. Jacobus mælti: „Eigi skal þær i elldi brenna, at menn fai bana eða mein af reyk þeim er af verpr, heldr skal þeim sockva i sævar diup með miclum þunga.“ Oc er því var lokit, þa hvarf Ermogenes aptr oc fell til fota postolanum oc mælti: Þu ert sannr frelsari, andanna, tak þann mann i sætt iþranda sinna asgerða, er þu hevir aðr micla scapraun af hafða oc borit þolinmoplaga.“ Jacobus mælti: „Ef þu synir guði sanna iþran, þa mont þu oblasa sanna licn.“ Ermogenes mælti: „I því mant þu marca mina tru oc sanna iþran, at ec hevi eytt ollum minum bocum oc neytt(!) allum hinum fyrra minum atrunapi.“ Postolinn mælti: „Far þu nu oc snu þeim aleipsis, er þu hevir aðr villta, seg þu nu þat satt vera, er þu sagðir fyrr logit, oc þat logit, er þu hafðir aðr sannat. Eyð þu ollum scurþgöfum oc blotscaþ, þeim er þu hevir her til a truat. Veit þu nu með goðvilía allt þat fe, er þu hevir aðr fengit með rangendum oc slægþ. Oc sva sem þu vart sonr diofulsins, meðan þu licþisc honum i þinum verkom, þa gersc þu nu sva guðs sonr oc liksc honum heþan fra i þinum verkum. Veit nu gæþi þeim, er þer ero uþeckir, þu att þatt(!) guði at launa, því at þa er þu vart honum illr, þa var hann þer goþr, en miclu mun hann þer nu betri, er þu tæc honum at þiona oc staðfestisc i göfum verkum.“ Oc er Jacobus hafði þetta mælt, þa gerði hann eptir því sem postolinn hafði kent honum, oc toc Ermogenes skirn oc retta tru oc Philetus oc oll su sveit, er með þeim hafði verit. Oc gerþisc Ermogenes sva algerr i sinni tru, at guþ let hann iartegnum skina.

En er Gyþingar verða þessa varir, at Ermogenes var undan þeim spanþr oc fiolþi annarra manna, þa baro þeir fe undir tva hundraðshofþingia i Jorsalaborg, het annarr Lissicus en annarr Theocristus, oc tocu þeir postolann oc hófu i sinni gezlu. Eptir þat var hann leiddr a þing Gyþinga, at hann væri dæmþr at þeira logum, oc mællto yvirgyþingar við postolann: „Hvi bopar þu oss Jesum, þann mann er crosfestr var með illvirkiom?“ Jacobus mælti: „Hlyþit mer, bræþr allir, þeir er erot synir Abrahe Guþ het því Abrahe, at hann myndi hans ætt lata erfþar niota. Abraham callaði guð vin sinn, oc mest af þeiri tru, er hann hafði til guþs umfram aðra menn.“ Þa mællto Gyþingar: „Hverr myni eigi trua guði?“ Jacobus svaraði: „Sa truir eigi guði, er eigi truir sem Abraham truþi, eða guþs vinr Moises, oc sagði hann sva i sinni boc: up mon guþ reisa spamann mikinn, lyði þer því ollu

- er hann byr ypr. Um þenna enn sama spafi Ysaías, hveriom hætti hann myndi coma: Mær man qvíþug verða oc son bera, oc er nafn hans gup með oss. Hieremias segir sva: Coma mon lausnari i Jorsalaborg, oc man þat marc hans vera, hann mon luca up augu blindra manna, mon hann heyrn geva dauðom, en vekia dauða menn til lifs með orðum einum. Ezechiel mælti sva: Coma man til þin, Jorsalaborg, konungr þinn litillatr, oc mon hann endræta þic. Daniel segir sva: Sva mon hann coma sem sonr manz, oc man hann óblasc allt velldi oc hófþingscap. Davíð mælti
- 10 oc orðu(m) sonar guþs: Drottinn mælti við mic, sonr minn ert þu, i dag gat ec þic. En þetta mælti hann roddu fopur: Sialfr mon hann calla mic, faþir minn ert þu, en ec man setia hann allum konungom hæra. Oc síþan mælti guþ víþ Davíð: Af metti qvíþar þins er sa er ec man setia yfir sæti þitt. Um þining hans ræþir
- 15 Ysaías sva: Hann man leiddr vera sem sauðr til scurþar. Davíð segir sva um þining hans: Grovo þeir hendr minar oc fœtr oc tolfu bein min oll. Skiptu þeir cleþum minum oc logðu luti a, gavo þeir mer gall til fœzlu oc byrluþo mer olyfian, þa er mic þyrsti. En þetta mælti hann um dauða hans: Holld mitt mon i
- 20 friþi hvilasc oc eigi mant þu firirlata ond mina i helviti . . .
 oc með þer vera. Oc enn i aðrum stað: Firir sakir óreiga vesalþar oc syting(!) fatæcra mon ec up risa. Um upstigning hans mælti hann sva: Leiddi hann með ser tekit herfang upstigandi i hæþ. Oc enn i aðrom stað:
- 25 Drottinn ste up með gleþi. Sva sagþi oc Anna moþir Samuel: Drottinn ste up til himna. Oc enn segir David sva: Sagþi drottinn drotni minum, sittu til hægri handar mer*

* Sagaen standser her midt i en Linie; den har altsaa været ufuldendt Haandskriftet.

III.*

. . . . www.libtool.com.cn
 [Geftu] Ermogenem i v[allð var]t, at ver megim reka harma þ[inna oc qvala var]ra oc hefna þess er ver brunnum firir hans sakir.“ Jacobus postuli mællti: „[Firir h]vi taki þer eigi Filetum, þar er hann stendr isfnt firir yðr nu.“ D[io]flarnir svoruðu: „Hó, hó, vær megum eigi ne einn gripa, þann er i þinni varðveizlu er.“ Þa mællti Jacobus við Filetum: „Leystu nu Ermogenem, at hann viti, at þat er kenning drottins vars Jesus Cristz at giallda goðo illt; þviat hann batt þic, þvi giorðu hann frialsan af dioflum.“ Enn þa er Filetus hafði hann leystan, þa stoð hann hneckðr oc lutr oc locði af(!) hendr niðr. Þa mællti Jacobus postuli við hann: „Farðu nu frials hvert er þu vill, þviat þat er vár kenning, at engi snuizt nauðigr til tru.“ Ermogenes svaraði: „Ek kann reiði dioflanna, þeir munu þegar taka mic oc deyða með pislum ymisum, nema þu gefir mer nacqvát, þat er ec mega hafa með mer avallt.“ Jacobus mællti við hann: „Taktu farastaf minn oc far auruggv með hann.“ Þa tok Ermogenes stafinn oc for i huss sitt oc lagði a bak ser oc lærisveinum sinum kistur oc hirðslor, þær er fullar voro upp boka, oc bar hann til Jacobus postula oc villdi brenna þær i elldi. Þa mællti Jacobus við hann: „Haufgaðu hirdzlu þessar með grioti oc sauck þeim i siofar diup, at eigi qveli brunapæfr bokanna þa menn, er viltir eru af diofli.“ Enn þa er Ermogenes hafði þetta giort, þa for hann oc fell til fota postolanum oc mællti sva: „Heyrðu lausnari andanna, taktu nu iðranda mann, þann er þic aufundaði allt hingat til oc við þic var bacmalugr.“ Jacobus svaraði: „Ef þu færir sanna iðrun guði, þa muntu sanna likn fa af honum.“ Ermogenes mællti: „Sva mioc færi ec guði iðrun, at allar bæcr minar bær(!) ec a sæ ut oc sœkða með grioti, þær er villa var a, oc þar með neiti ek aullum illzkuiþrottum ovinarius.“ Þa mælti Jacobus við hann: „Farðu nu of hús oc heruð oc kalla þu aptr þa alla, er þu hefir aðr vilta, at þu gialldir þa drottni sinum, er þu toct a braut fra honum fyrr. Seg þu nu þeim þat vera skrauc, er þu sagðir fyrr satt, enn þat satt, er þu sagðir aðr lyli(!). Enn þu trui þat vera sk[urðg]oð, er þu gaufgaðir aðr, oc firir- þa[r lygn]ar er þu ætlað[ir munu fram]fara, firir þat briottu þau i sundr; fe þat er þu tokt af illum v[elum ok ill]lum verkum þinum veittu þat nu i goðum verkum, oc sva se[m þu vart] diofuls sonr i eptir-

* Jvf. ovenfor S. 515³⁶.-517².

glikingu hans, sva giorztu nu guðs[sonr] oc gior hans eptirglikink(!)
 oc goðra manna, oc sa er hversdagliga veitir kauplaust goðgiorninga.
 Þa mun guð þeim gjalda firir þat allt siðarr hundraðfaulldum
 avexti. Nu ef guð var goðgiarn við þic, þa er þu vart illr við
 5 hann. sva myclu meiri gæzku mun hann þer veita, ef þu lætr af
 at gera a mot honum oc þionar honum i goðum siðum, sva at
 honum liki þat vel.“ Enn meðan heilagr Jacobus sagði þessa hluti
 oc þessum glika, þa hlyddi Ermogenes aullu því er hann sagði, oc
 varð hann algiorr i hræzslo oc i ast drottins Jesus Cristz, sva at
 10 drottinn varr veitti morg tacn oc iarteinir firir hans sakar. Enn
 er Gyðingar sa þenna sva mioc snuiz hafa, er þeir sætluðu auruggan i
 kyngi sinni vera mundu, at hann oc allir vinir hans, þeir er hann
 hafði aðr viltá, truðu a Jesum Crist firir kenningar Jacobus postula,
 þa baru þeir fe undir tva hundraðshofðingia, annan Lisiacem enn
 15 annan Theocristum, enn þeir voru þa i Jorsalaborg. Þeir toko Ja-
 cobum postula oc settu hann i varðhalld. Enn eptir þat var hann
 framleiddr til þingmotz með mikilli styriolld, oc villdu þeir heyra
 laugmal hans oc kenningar, oc mæltu þeir við hann: „Til hvers
 hoðar þu atrunuð(!) a Jesum, þann mann er ver vitum allir at kros-
 20 festr var a millum illvirkia tveggia.“ Þa mælti Jacobus fullr af
 helgum anda: „Heyri þer, bræðr oc synir Abrahams! Guð het
 feðr varum Abraham, at i kyni hans mundi allar þioðir arf taka.
 En Ismael er eigi með kyni Abrahams, helldr eru Gyðingar komnir
 fra Abraham, þvíat Ismael var a braut rekinn með mæðr sinni
 25 Agar fra kynsmaunnum Abrahams, oc var sagt Abraham af guði,
 at fra Ysaac mundi auka ky(n)slöð Abrahams. Enn Abraham var
 vinr guðs kalla(ð)r fyrr enn hann tæki skurðarskirn oc fyrr en
 hann helldi þvattdaga oc fyrr en hann vissi ne eitt

TVEGGJA POSTOLA SAGA JONS OK JACOBS.

www.libtool.com.cn

Prologus.

Friðr ok blezan drottins vars Jesu Kristz lifanda guðs sonar stigi niðr i örleik sinnar [miuku miskunnar¹ yfir þeira manna hiðrtu, sem góðfusliga girnaz heyra skrifaða luti fylgiandi frasagnar, hver er samanstendr i litlum part lifs ok² iartegna kiserra Kristz riddara ok góðfugliga guðs postola Johannis ok Jacobi blezaðra bræðra, er sæmaz einslighum frumtignum meðal³ hirðmanna himn-akonungs, sem siðarr mun sagt⁴ verða með guðs vilia. Byriaz þessi bæklingr i nafni heilagrar þrenningar ok allra himneskra⁵ krapta hafvandi þilikan prologum fyrir sinu briosti, sem hers ma heyra.

Miletus lágr þionn Jesu Kristz sendir virðuligum herra Laodicensi byskupi ok allri postoligri kristni þa kveðiu at koma til þeiarar heilsu, sem samanstendr i drottni Jesu Kristo. Yðvarri⁶ se⁷ vel kunnigt, at sa maðr, er Leucius heitir, hefir fram-arligha skrifvat af kenningum ok kraptaverkum völdugs herra Johannis ewangeliste, sa þann hætt at af hans iartegnum hefir hann marga luti ufalsliga fram borit, en af predicanarorði hans hefir hann suma⁸ fullkomliga logit. Munum ver þat eina her greina, sem oss⁹ syniz hæst ganga móti postoligum grundvelli kristiligrar truar ok sönnum friði astarinnar; en þat er, at Leucius segir blezaðan Johannem lært hafa tvau upphauf, annat gott en annat illt, ok hafa, goðir lutir fram gengit af goðu upphafi, en illir af illu, hvat er heilog kristni guðs fyrirmsær¹⁰ ok fóttreðr sem verstu villu ok¹¹ hæstu uhæfu; þviat virðuligt hofuð þess¹¹ blezaða likama, er sæll Johannes hefir formerat i guðspialligum sannleik, skinn liosi biartara, kallandi hátt ok hvelit um alla kristnina, at hann hefir predikat eitt upphaf, i hveriu hann vattar guðs orð sannan guð með sönnum guði aan enda verit hafa, fyrir hvern er guð fafir¹² skapaði alla luti syniliga ok usyniliga. Ok meðr þi at upphaf er eitt gott ok heilagt, verðr liost trulyndu hugskoti, at oll

¹ [mildi *Fr. I.* ² tilf. *B, Fr. I.* ³ midil *B, Fr.* ⁴ greint *B, Fr.* ⁵ nu *Fr. I.*
⁶ saal. *A* og *A²*; elsku *B, Fr.* ⁷ er *Fr.* ⁸ luti tilf. *B, Fr.* ⁹ saal. *A* og *A²*;
 hafi *B, Fr.* ¹⁰ forsmár *B.* ¹¹ hins tilf. *B, Fr.*

akepna sköput af goðum skapara er goð i sinni natturu, ok [illir
 lutir ero¹ mannzins afbrot en eigi guðs skepna, sva sem birtiz
 með englinum ok mannum, þo at þeir villdi eigi varðveita sinn
 goðleika, var þat sialfra þeira hæð ok niðrrapan, en hvarki nattura
 5 ne guðlig skapan. Þvi pinir guð rettlatr ranglæti mannanna, at
 mótgerpir við hann er eigi mannlig nattura. Hann reiðiz rettliga
 hafnan ok motgerðum en eigi sinum handaverkum, þviat hvat er
 maðrinn hefir óðlaz i sinni skapan, verðr honum til verðleiks ok
 sæmþar meðr sialfum guði, ef hann rettliga drottnar ok yfirbyðr
 10 rangar girndir i veyku holldi. Fyrr greindum Leucio samlagaz
 þeir menn, sem sva eru vansignaðir, at þeir bera sin lyti upp æ
 lausnarann, segiandi at guð hafi skapat með þeim efni syndanna,
 ok ella mætti þeir eigi misgera, dæmi² dragandi af fyrsta feðr
 Adam, er sinum glæp sneri upp æ sealfan guð sva segiandi: „Suu
 15 kona sem þu gaft mer til návistu, fekk mer [epli þat³ er ek æt.“
 Sva snaraði Adam upp æ skaparann sin afbrigði, sem hann þetta
 segði eptir orðum sæls Gregorii: Þu gaft mer efni til at misgera,
 þviat þu skapapir konuna. Þessi illzkuvíðr teygðiz síþan af þeirri
 gömlu rót alt hegat i verolldina æ vara tima ok vefz um mann-
 20 kynit, sva at margir leggja synd yfir synd ok uhæfu yfir hofut-
 glæp⁴, æ þann hátt sem segir hinn sæli Gregorius, at margir iðraz
 því siðr glæpanna, at þeir vernda sinn ufagnat ok kalla vel vera;
 ok þa er þeim væri nauðsyn til at lægia sik fyrir guði ok segia:
 Ek misgerða, þa reisaz þeir móti guði ok hans órindrekum⁵, er
 25 þeim segia: Þu misgerpir. Várkunn⁶ væri æ við vándan mann,
 at hann verndaði sina illzku, ef þat⁷ drægi hann undan guðligri⁸
 hefnd ok harðri pinu. En meðr því at hverr er æ því verri, sem
 meirr verndarr sin ranglæti, ok stendr þo⁹ undir ogurligum guðs
 dómi, er okaupmannligt at þyngia meirr ok meirr sina byrði, þviat
 30 engin er sva stollz eða storr i allri verolld, at eigi se guð meiri,
 ok þat er hann fyrirbyðr ok sasakar i sinu lögmali, vinnr öngum
 veralldligum manni at afsaka með sinum hugþokka. Eigi mun
 mikit synaz þat, er Adam gerði, þott hann æti eitt¹⁰ epli af einu
 tre, en þat var mikill glæpr¹¹, er hann æt epli¹² með boðorða-
 5 broti ok ulyðni við sannan guð. Þi er liost, at meðr þvílikum
 þunga stendr allt¹³ afbrigði, sem þat dæmir eilíf ok almattig guðs

1 [illr lutr er B, Fr. 2 dæmi A². 3 [epli A²; eplit B, Fr. 4 hófudglæpi B, Fr; ohæfu C. 5 eyrendrekum B. 6 várkynd B. 7 su hans vernd C. 8 drottinligri B, Fr. 9 sem adr tilf. B Fr. 10 mgl. B, Fr. 11 glæpr A². 12 eplit B, C, Fr. L. 13 hvert B, Fr.

speki. Þær greinir, sem undir standa þessu mali, gera oss liosar virðuligir guðs postolar Johannes ok Jacobus. Leiðum ver reinleik Johannis fram í vitni, at maðr ma vel lifa her æ iarðriki, ef hann heptir rangar girndir fyrir guðs ástriki. Jacobum latum ver bera vitni, at eigi vinur afsakan syndanna¹, sem finnaz man i enda ; þessa mals, at Jacobus verndar þa sök sakir vinattu viðr annan mann, sem guð almattigr vill eigi sektarlaust² vera láta. En því næst munum ver snua til efnis varri ræðu meðr þessum orðum fyrirfarandum⁴, at ek vik minni ásionu til þin, almattigr guð, biðiandi þinas blezaða milldi, at þu teer⁶ minni tungu til frasagnar⁷,¹⁰ at þer scalfum megi vera til lofs ok dyrþar, þinum elskarum kiarum postolum til sæmpar ok virþingar, mer tilnockurs lettis ok syndalausnar, ok ollum er heyra til hugganar ok [eilifrar hialpar.⁸ Her meðr biðium ver þik, hinn kiarazti guðs elskhugi virðuligr⁹ herra Johannes ewangelista, at þu framkvæmir¹⁰ æ oss retta¹¹ merking þins blezaða nafus, at sva sem þat þyðiz miskunn guðs, þa bið oss vægðar ok várkyndar af himnesku ei valldi, at þa luti sem ver skrifum af þinni dyrð, virðiz oss eigi til ofdirðar hellðr i goðan vilia. Einkannliga [ser þu ok nælægr varum bænum¹¹, hinn biartazti guðs riddari blezaðr Jacobe, þiggiandi með þinum¹⁰ herradomi þat, er af þer finnz skrifvat i þessu mali.

Nu meðr því at greindir guðs lærisveinar ero bræðr bæði i postoligri tign ok likamligri¹² frændsemi, munum ver þeira lif iafnfrannm boða, i hverium¹³ lutum er sva ma standa¹⁴. En þar sem skilr þeira lif ok iartegnagerð til frasagnar, munum ver æ¹⁵ þat fyrri¹⁵ segia, sem fyrr hefir gðrð undir þeim höfðingium, sem¹⁶ nefndir verða, at settum þeim grundvelli, er upp hellðr alla goða luti.¹⁷

1 fyrir gudi tilf. C. 2 sektarlausn B, Fr. 3 þessu B, C, Fr. 4 saal. svr.; iarfarnarandum A. 5 Her ender 1ste Blad Fr. I. 6 saal. A, A²; tæir B, Fr.; 30 tæir C. 7 sva tilf. B, C. 8 [sannrar truar eflingar C. 9 Her ender 1ste Blad Fr. II. 10 framkvæmir B. 11 [verttu oss ok vorum bænum nælægr C. 12 likams B; mannligri C. 13 hverigum B; hverium þeim C. 14 vel vera ok vidkvæmiliga C. 15 fyrr C. 16 er B. 17 Vilium ver því, at hia honum upþyriezt ok endizt þetta litid erfidi, honum ok hans himneska velldi til lofs ok dyrðar, en aullum guðs utvöldum til goðra eptirðæma. Amen, amen. tilf. C. 35

www.libtool.com.cn

*Her hefr upp sögu .ii. postola ok bleaðra bræðra
Johannis ok Jacobi.*

Almattigr guð, mildr ok bleaðr skapari allra luta, sem hann
sa mannkynit dauðt ok drepit i eitrligri ófund diðfulligrar flærðar
5 fyrir glæp ok ulyðni hins fyrsta föður Adams¹, sem greint var i
prologo², skipaðiz þegar i heims upphafvi með sinu ubrigðiligu
raði at hialpa heiminum, er nu var tyndr ok tapaðr, fyrirsegiandi
höggorminum, er svikit hafði fyrstu móður Evam, at þat freo-
mundi um siðir upp renna af konunnar kviði, sem is sinum krapti
10 mundi þat prettvísa höfuð hart lemia ok lómdu makligha niðra.
Þij talaði varr herra sva, at hialp heimsins var þegar framkomin
i hans guðdomligri speki, at hann mundi senda sitt orð ok³ græða
siukdom mannikindarinnar, er oll lá drepin i lendum Adáms fyrir
þann ulyðnisglæp, er hann steypiti yfir sik ok allan sinn atboga.
15 Þessu eingetnu guðs orði, sammáttugu fyrir allar veralldir sealfum
guði, berr Johannes ewangelista biart vitni i sinu guðspialli, sem
enn mun siðarr getit verða með guðs orlofi. Undir þetta guðs
fyrirheit runnu margir timar⁷, sva at liðu fullir .v.⁸ heimsalldrar.
Var æ þeim stóra tíma mikil vesold i heimi þessum, þviat fiandiinn
20 ruddiz fast um i verolldinni sva sem lausbeislaðr sakir þess mikla
valldz ok herskapar, sem hann greip ser i hond fyrir fyrsta glæp⁹;
þat til marks, at eigi var meirr i allri verolld en ein þioð með
rettri tru; þessi þioð hafði nafn tekit af sinum forföður sonarsyni
Abrahams ok var kallaðr Israels lyðr. Guð drottinn elskaði miok
25 þetta folk, er eitt en ekki aunat hafði kynning hans boðorða blez-
aðra, veitandi þeim margar ok miklar astgiafvir framarr en fra-
mætti¹⁰ segia. En þo var þat hæst meðal [allra annarra¹¹ greina,
at hann reisti upp meðal þeira ægiseta menn ok mikils verða fulla
meðr gipt heilags anda, þau fagnaðartíðindi fyrirsegiandi ok i sínar
30 bækr¹² setiandi, at almattigr son gups i himinríki mundi koma
sa iarðríki ok taka maundom af reinu meyo ok lata beraz af

1 Adam B. 2 þessa efnis tilf. C. 3 skipar hann B. 4 frio B. 5 með C.
6 [holld þat eilífa ord at C. 7 veralldarinnar tilf. B. 8 fim B. 9 Adams
ok Ewo tilf. C. 10 megi B, C. 11 [allra A², B; annara C. 12 bœkr A².

hennar ubrugðnum kviði siuku kyni Adams til heilsubotar, ok at þetta allt skyldi veitaz Jsraels lyð en ðngri þioð annarri. En sa sem giarna girniz heyrar framburð spamanna, er mest gekk um tva heimsalldra, þriðia ok fjórða af Abraham til David konunga, hyggi þann tima vel at sögunni, er blezaðr Jacobus postoli less 5 þa saman ok utskyrir meðr [frabæru vitni² fyrir Gyðinga lyðs. Aðrir af spamonnum voru sva gloandi i guðs fyrirheiti, at þeir kallaðu up i himininn sva sem moðir ok þrotnir af langri biðstunde, hátt romandi meðr ymisligu orðtaki. [Greinir af þeim öðrum diarfligarr Ysayas at nafni kallandi⁵ meðr miklu⁶ hæreysti: Makara⁷ 10 drottinn, segir hann, at þu rifir⁸ i sundr himnana um siðir ok niðr stigir⁹. Sva blioðaði flokkur spámanna fullr með andligri girnd at sia guð, en sa¹⁰ þo eigi, þviat fyrirætlut ræs timanna var enn eigi utvöltin æ iarðriki.

Numeri(!) annorum¹¹.

11

2. I þann tima sem liðin voru af heims upphafi .v.¹² þusundir ok .cc.¹³ æra, litr¹⁴ allzvalldandi guð milldr ok miskunnsamr yfir sonu mannanna, seandi¹⁵ at af biörtum áttboga vinar sins virðuligs Daviðs er upprunnin ein iungfru með Jsraels folki sva ægiæt ok ynnilig i sinum reinleika, sem engin var [borin i verolldinni¹⁶. 10 Þessi blezut mærr heitir Maria, full¹⁷ meðr giptum heilags anda, fyrst hugsandi ok framiatandi at hallda engiligt lif æ iarðriki. Hun¹⁸ var kyniut i moðurætt af Bethleem borg Juda, sitiandi sagðan tima með fauðurfrændum sinum i þeim stað Galileeheraðs æ Gyðingalandi, er Nazareth heitir, fóstnut goðum manni af husi 15 Daviðs Joseph at nafni. Faðir hennar het Joachim, ok nu undir lok liðinn, moðir hennar het Anna, er giptiz i annan tima þeim manni, er Cleophas het. Þessa mey Mariam kyss himnakonunggrinn af ollum dætrum Jsraelis¹⁹ til þeirar virðingar at veita hans eingetnu liosi sky manndomsins, at usyniligr guð i sinni natturu megi 30 samtempraðr²⁰ hennar holldi syniligr verða monnum æ iarðriki.

1 hann C. 2 [frabærri vitru (vizku C) B, C. 3 folki A², B. 4 voru drottins hingadkomu i þheiminn tilf. C. 5 [Einn af þeim öðrum diarfari Ysayas at nafni kallar B; greinir þetta hverium audrum diarfligar spámadriann Esayas C. 6 þviliku øvr. 7 Betra C. 8 ryfir C. 9 hier tilf. C. 31 10 hann tilf. C. 11 capitulum B; um ara merking C. 12 fim B. 13 ii. hundrat B. 14 leit C. 15 siaandi A²; siandi B. 16 [onnur fyrr borin þvilik i verolldina C. 17 Her mangler 2 Blade i A². 18 Hon B. 19 Jsraelis B. 20 samteingiazt C.

Þvi er guðs engill Gabriel sendr til nefndrar iungfru i Nazareth
boðandi henni með hialparkveinu Ave Maria, hversu himneskan
sæðxt ok blezadan hun mundi getandi verða. Ok án dvöl sem
iungfru Maria hefir upp lokit truarport ok litillætis kallandi
sik ambátt drottins, gengr rettlætissolin i þat mætazta musteri-
klæðandi sína geisla með tekinni mannz natturu af hennar skær-
azsta likama, sitiandi [.ix. manaðis fyrir hennar briosti sem völd-
ugr konungr i sinu hasæti, þar til er hann gengr ut af sinni
hall; sannr guð ok sannr maðr varðveittri meydomsins dýrð i alla
staði, fæddr æn sótt ok sút i Bethleem borg Juða fyrstu [natt
iola⁶ með ollum fagnaði sinnar mæðr⁷ ok agætum friði allrar
veralldarinnar æ fertögunda⁸ ok öðru ære ríkis Augusti keisara,
helgandi hinn vi⁹ heimsalldr með sinni tilkvamu, takandi um-
skurparskirn með Jesus nafni æ .viii.¹⁰ [dag iola¹¹ eptir lögmaði
Moyssi. Viðrkvæmiliga kallaz várr herra Jesus, sem guðs¹² engill
fyrir sagði, aðr hann væri getinn i móður kvíði, þviat i nafni Jesu
ero .v. stafrir fullir með skyring sannrar [truar ok¹³ röksemðar,
er sva megu lysaz meðr fám orðum, at fyrsti stafr merkir gleði
syntandi manna, annarr eilíð lifandi manna, þriði sæðning hungrandi
manna, iiij¹⁴ flíotandi nægð¹⁵ þurfandi manna, .v.¹⁶ heilsa siukra
manna. Þetta blezada nafn er yfir [oll nöfn¹⁷, þviat i þessu einu
hialpaz allir, hvert¹⁸ varr herra fylldi¹⁹ með vægð ok miskunn i
verolldina, sannliga²⁰ sem linr læknir ok gðfugligr græðir²¹ sinna
sæða, takandi þegar i barnðómi þvingan²² ok utlegð fram i Egip-
taland undan ufriði Herodis konungs Aschalonite, er þann tíma
hellrt ríki yfir Juðum undir Augusto cesare²³. En eptir herfviligan
dauða Herodis, er makligha kom æ [fertöghta ok .iiij.²⁴ ære Augusti
cesaris, at ríkianda Archilao yfir Judea eptir [föður sinn²⁵, sækir
Joseph ok hans signuð festarmær guðs móþir heim af utlegð Egipta-
landz með sveininn Jesum til nefndrar borgar Nazareth. Wex
varr herra þar upp, sem hann var i fyrstu boðaðr.

1 mgl. B. 2 mustari B. 3 [niu manudr B. 4 valldz B. 5 holl B, haull C.
6 [iolanott B. 7 modur C. 8 fertuganda B, C. 9 setta B. 10 attanda B;
atta C. 11 [degi B. 12 hans B; Gabriel C. 13 [mgl. B. 14 fiordi B.
15 gnægð B. 16 fimti B. 17 [ollum nofnum C. 18 hveria þyding fyrrgreinda
sins blezada nafns C. 19 sannliga tilf. B. 20 mgl. B. 21 grædari B.
22 þyngan B. 23 keisara C. 24 [fertugenda ok sionda B. 25 [dag födur
sins B.

Um afkvæmi Onnu.¹

3. Þessu næst er greinanda, hversu fyrr nefnd Anna var blezut ok einkannliga barnsæl. Hun óðlaðiz at fæða Mariam guðs móður. Hon gat aðra dottur með Cleopha bonda² sinum fyrr nefndum, er hun vill enu Mariam heita láta, þvíat þat nafn hafði⁴ ; henni harðla kiært vorpit⁴. Þá Mariam dottur sina giptir hon þeim manni, er Alpheus het, áttu þau Alpheus ok Maria Cleophe⁶ .iiii. sonu, voru af þeim fiorum⁷ .iiij. postolar guðs, Jacobus, Simon ok Judas. Eptir andlat Cleophe giptiz Anna þeim manni þriðia tíma, er Salome het, ok æ meðr honum þriðiu Mariam, er hun¹⁰ giptir [þeim goða manni, er Zebedeus heitir⁸. Zebedeus ok Maria Salome attu .ii. sonu Jacobum ok Johannem. Var Jacobus þeira ellri. Voxu þeir upp æ Gyðingalandi i Galilea, þegar æ unga alldri lyðnir fôður ok móður ok aullum, er þeim villdu gott kenna, litillatir i hiarta, elskandi reinleik andar ok likama, sva tiguliga⁹ bornir, sem fyrri⁹ var greint, at sealf himnakonungsins móþir var þeira móðursystir. Annan veg at telia atti Anna systur Esmeriam at nafni, hennar dottir var Elisabeth móþir Johannis [baptista, Zacharias het hans faðir.⁹ Gefz her upp ættartala vina drottina.

Um ríkisskipti Augusti.

20

4. Nu sem Augustus keisari hefir styrt Romaborgar ríki .xl¹¹ ára ok .vj, gengr hann fram¹² um dauða dyrr, tekr þa ríki Tiberius son hans ok keisaradóm, er hann hafði átt með sinni fyrri fru, er het Libia. Ok er Tiberius cesar hefir ríkt .xii. ár, ruglaz miok ríki Judá, þvíat keisarinn kippir því sundr i fiorar tetrarchias,¹³ skipar Jerusalem ok þann fiorþung landz, er þar liggr undir, ugiptumanninum¹³ Poncio Pilato; annan fiorþung, þat er at skilia Galileam¹³, Herodi, er kalladr var Antipas, son¹⁵ gamla Herodis. Hann¹⁵ efldi .ii. borgir i sinu ríki, aðra til sámpar Tiberio cesare, en aðra¹⁷ Libie móður hans, kallaði hann keisarans¹⁸ borg Tiberiaden,¹⁰ er stendr æ siofarstrond maris Galilee, ok því nefniz optliga¹⁹ mare Tiberiadis, at hann dregr nafn af borginni; fruinnar borg [kallaz Herodis²⁰ Libiaden²¹, gor²² til veralldligrar virðingar ok heimligs

1 Um Aunnu ok Mariam guðs móður ok hennar adrar dætr B. 2 eiginbonda B. 3 tilf. B, C. 4 var B. 5 verit C. 6 saal. B; Alpei A; 31 mgl. C. 7 saal. B; .iiii. A, mgl. C. 8 [odum manni Zebedeo at nafni B. 9 fyrr B, C. 10 [sonar Zacharie, er sidan var kalladr baptista B. 11 fioratigi B. 12 almenniligan veg tilf. C. 13 ogæfumanninum C. 14 skipar hann tilf. C. 15 syni C. 16 Þessi Herodes Antipas C. 17 til heidra tilf. C. 18 saal. B, C; keisara A. 19 siorinn tilf. C. 20 [kallar Herodis B. 41 21 [heitir Libiades C. 22 ser B.

metnaðar. Þriðja part rikissins, þat er at skilia Ituriam ok Traconitidem, helldr Philippus broðir Herodis, hann reisti borg i norþauverðo wíki Juda til sæmþar ok virðingar Tiberio cesare ok kallaði hana Cesarean Philippi, sva sem i þann skilning, er
 5 Philippus efði hana til virðing. r cesare, ok því skyldi hun heiti taka af beggia þeira nöfnum. Hann; atti Herodiaden dottur Arethe konungs, hveria Herodes girntiz sakir fullifis [at taka af broður ok geras sina horkonu. Fiorða lut landzins helldr Lisantias, sem segir Lucas ewangelista.

10

De Johanne baptista.

5. A fimtanda ære rikis Tiberij, en fiorða Poncij Pilati, undir nefndum höfþingium i Gyþingalandi,⁶ kemr hinn helgi andi yfir greindan Johannem son Zacharie i eyðimork, sva at hann predikar Judeis opinberliga vatzskirn⁷ i synda fyrirgefningh, mætum skyn-
 15 sæmðum æminnande, at þeir forðiz illgerðir en elski manndyrðir, þviat nalgaz himinriki⁸. Þvi drifr⁹ til hans mikill mugr af ollum áttum at taka vatzskirn¹⁰ i Jordan, miðil hverra kemr sealfr litiilætisbrunnrinn¹¹, drottinn Jesus Kristr æ xxx.^{da} ¹² ære sins allðre þiggiandi skirn af blezaðum frænda sinum Johanne baptista æ
 20 .xiii.^{da} dag iola. For þa drottinn varr Jesus i eyðimork at fasta, en síþan predika, en þo eigi til fullz opinberliga fyrr en hann [snaraði vatn¹³ i vin æ næsta áre .xiii.^{da} dag iola at brudlaupi¹⁴ i Chana Galilee Segia þat sumir menn, at Johannes son Zebedei hafi þar verit brudgumi, ok at varr herra Jesus Kristr hafi kallat
 25 hann brott af brudar faðmi Virðuligr herra Beda prestur segir æn efasemð¹⁶ in expositione super ewangelium Sequere me, at sva finnz skrifat af sannorðum sagnamonnum, at drottinn Jesus Kristr hafi þann tima kallat Johannem frænda sinn til sin, sem hann hafði¹⁷ ætlat at kvænaz, ok því yrði hann makligr [einkannligrar
 30 elsku ok astgjafa frammarri¹⁸ öðrum af sealfum guði, [at fyrir sagða¹⁹ sina dygd væri hann reinari hverium manni, kosin²⁰ mæz af skap-

1 keisara B 2 keisaranum C. 3 Þessi sami Philippus C. 4 brodir hans girniz B. 5 [ok gerir B. 6 Her beg. 2det Blad Fr.I. 7 vatnskirn B. 8 segir hann tilf. C. 9 saal. B, Fr.: dreif C.; drifu A. 10 skirn B, Fr.
 15 . 11 rietilætisbrunnrinn C. 12 þrituganda B. 13 [hafði snarat vatn B, Fr.; sneri vatni C. 14 þrettanda B, Fr. 15 brudkaupi B, Fr. 16 ifasemð B, Fr. 17 hafi C. 18 [einkannligri elsku ok astargiofum framar B, Fr. 19 [saal. øvr.; fyrir A. 20 kosinn B, C.

aranum. flekklauss ok grandvarr¹ æ verandi. Eigi syniz ok² þessum orðum virðuligs Bede motstaðlig vera su prosa. sem syngz i iolum octavo dag sæls Johannis. Þar segir sva millum³ annarra sæmþarorða: Tu leve coniugis pectus et cetera. Þat þyðiz⁴ sva: þu fyrirletz [sem litid vert festarkonu briost⁵ ok fylgðir guði. at þar fyrir gerðiz þu makligr at drekka lifanda vatn af lausnarans briosti. Nu er liost fyrir lesnar greinir, at signaðr Johannes hefir af brúðlaupi⁶ kallaðr verit, en hvart þat hefir verit in Chana Galilee eða i öðrum stað, finnum ver eigi skrifat. en þat er vitanda. at varum herra Jesu Kristo var til boðit ok hans mæðr⁷ þessa⁸ brúðlaups. ok þat annat, at Maria⁹ let til sin koma. er vinit þraut at veitzlunni, ok tiadi⁹ fyrir sinum eingetna syne. Synaz þessar baðar greinir [meðr ganga¹⁰ orðum skilrikra manna: þviat fyrri grein er, at sa háttir er brúðkaupanna¹¹, at sæmiligum frændum skal fyrst biðað; þat¹² onnur grein. at astriki frændsemi¹³ er þat¹⁴ mestr kinnroði, ef nockut fall eða lyti verðr æ veitzlunni¹⁴; þat þriðia syniz eigi i mot¹⁵, at engin ewangelista segir af þeima lat utan¹⁶ Johannes einn. [Þat flytz¹⁷ ok með fyrri grein. at Maria Magdalena hafi brúðr verit, en Saulus öndvegishaulldr¹⁸ er síðan var¹⁹ Paulus²⁰. Nu segia feðr sonum sinum þvilika luti, ok gengr²⁰ sva framm æ vara tima. En hvat sannleikrinn hefir²¹, gefum ver [allt i guðs²² valld, eigi diarfliga dæmandi²³, heldr til skemt-anar framsetiandi. En fyrir vist þo at [Johannes hafi af várum herra kallaðr verit²⁴ af þessu brúðkaupi, fylgði hann honum eigi fyrri alvarligha, en Johannes baptista var innkastaðr²⁵ sem Matheus²⁵ segir. Innsetningh Johannis varð at næstum paschum eptir brúðkaupit, fyrir þa sok at Herodes tetrarcha þolpi honum eigi retta umvandan þeirar höfutskempar, sem fyrr var ritin, at hann horaðiz með broðurkonu sinni, ok fyrir þa sok let Johannes lifvit. En því gerðum²⁶ ver minningh guðligra stormerkia, þo at meðr³

1 grandværr B. 2 frodum monnum tilf. C. 3 midil B, Fr. 4 þyðir B. 5 [saal. B, Fr.; þina festarkvon C; festarkonu þina sem litid virð A. 6 brúðkaupi B, Fr. 7 blezadri modur B; ok lærisveinum tilf. C. 8 guðs modir tilf. B, C. 9 svo vordit tilf. C. 10 [ganga með C. 11 [þvi fyrri grein. at sa er hattr C; Sa er hattr Fr. 12 því C; su Fr. 13 3 frændseminnar C. 14 [mgl. B. 15 standa fyrrum greinum tilf. C. 16 nema Fr. 17 fylgir C; 18 saal. A og C; öndvegismadr B. 19 postuli ok nefndizt tilf. C. 20 [mgl. Fr. 21 eignast i greindum hlutum C. 22 [gudi i B. 23 utan tilf. B, Fr. 24 [varr herra (lausnari Fr.) hafi Johannem kallat B, Fr. 25 i myrkvastofu tilf. C. 26 gerum B. 4

stuttu mali, at oss virðiz tíminn verða skyrri ok skilianligri, ef enn síðarr i bokinni er til þeira luta aptr vikít, sem nu hafa lesnir verit.

Af postola tolu¹.

- 5 6. Nu sem varr herra fregn², at Johannes baptista³ er innkastaðr frændi hans, lykr hann upp sinn blezaðan munn til predikanar embættis, því framarr takandi sinum meistaradomi marga lærisveina kenningarorðum til minninghar ok ollum eptirkomandum til eilifrar nytsemdar. Nökkura af þeim⁴ skipar hann
 10 ser næsta⁵ sem sina raðgiafa ok fullkomligha⁶ felagha giæðandi þa alla mikilli virþing meðr því nafni, at hann kallaði þa sina postola .xii.⁷ at tolu, þa er sva heita: fyrsti er Simon Petrus ok⁸ Andreas bróðir hans Jons synir af Chapharnaum, menn ægiætir ok mikils virðir, er víðr fyrstu lausnarans rödd fyrirletu æ sio Galilee
 15 allt sitt goðz fylgiandi honum, [skipandi fiskimenn⁹ i fagra predikan ok postoligt embætti; her næst ero .ii.¹⁰ bræðr virðuligir synir Zebedei Jacobus ok Johannes, er tendraþir með astarhita fauþur [i himinriki¹¹ fyrirletu sinn holldligan feðr¹² ok felagsmenn æ greindum sio Galilee, samtengþir sama dag fylgð ok foruneyti drottins
 20 vars sem blezaðir¹³ bræðr Petrus ok Andreas; aðrir .viii.¹⁴ ero þessir, Philippus ok Bartholomeus, Thomass ok Matheus, Jacobus Alpei ok Taddeus, Simon Chananeus, ok [síðarstr allra¹⁵ Judas Scarioth, er selldi sinn lausnara¹⁶. Þessir auðlaðuz at sia þat er spamenn baðu¹⁷ ok fyrirsögdu, en sa þo eigi, þessum veittiz
 25 at heyra guðs orð ok nærar¹⁸ af hans signaðri nalægð, predikandi¹⁹ borgum ok heruðum himnariki, gerandi margar iartegnir i hans nafni. En meðr því at þann²⁰ tima leyniz illgresit samblandit²¹ guðs ævexti, Judas Scarioth meðr²² postoligum samnaði. syniz oss víðrkvæmiligra at tala þa fleirum sæmðarorðum [til
 30 allra samt .xii. postola, ef syniz²³, er heilags anda giðf er fram-

1 saal. B; capitulum A. 2 þat tilf. B 3 tilf. övr. 4 þessum B. 5 hit næsta sva övr. 6 fullkomna övr. 7 tolf B, Fr. 8 annarr tilf. C. 9 [skiptandi fiskveidi B, Fr.; hveria hann skipaði af fiskimönnum C. 10 aðrir B, Fr. 11 [himinrikis B, Fr. 12 saal. oga. B.; foder C. 13 sælir B, Fr. 14 atta postolar B, Fr. 15 [allra síðar B 16 lavard övr 17 baduzt at sia C. 18 saal. A, C.; lærar B, Fr. 19 i tilf. C. 20 þenna B, Fr. 21 godum tilf. C. 22 samlaginn C. 23 [ef líkar, til allra saman tolf postola B, Fr.

komin ok Mathias kosinn i þat skarð, er svikarinn Judas fell¹ brott or, at hann færi i stað sinn, því munum ver þoptaz at þeim² vikia, sem byriðu máli til heyra.

Capitulum.

7. Þat vattar virðuligr textus³ heilagra guðspialla⁴, at varr⁵ herra Jesus Cristus Maria sonr hefir lagit einkannligan kiærleik til .iii.⁵ sinna postola Petrum⁶, Jacobum ok Johannem, sem fyrir þat skinn liosi biartara, at þa er hann syndi sinn guðdom æ fialli Thabor, kaus hann þessa .iii. til foruneytis af ollum samnadi sinna lærisveina, at þeir væri vattar ok vitorðsmenn sva mikils trunaðar,¹⁰ sem hann fyrirbauð þeim at opinbera fyrir⁷ nökkurum manni, fyrr en hann væri af dauða risinn En þo at þeir⁸ .iii. væri sæmiliga virðir miðil annarra, heldr hinn sæli Petrus, [sem verolldin vattar⁹, höfðingskap allra postola fyrir sina tru ok tigu- ligan frama. sva at guðs son het [honum at fæa ok gefa valld¹⁵ ok lykil himinrikis meðr¹⁰ virðing allra kristni¹¹, ok þat er vel verðugt, þvíat heilug ritning segir, at Simon Petrus hafi meiri ast ok heitari haft til síns meistara en nockurr annarr lærisveina, [sva sem af annarri halfu er senniliga lesit, at drottinn varr Jesus Krístr elskaði meirr Johannem en nockorn annan¹⁰ sinna postola¹² fyrir þann blezada reinleik ok hiartaligan¹³ skær- leik, er hann hafði þegar¹⁴ umfram aðra menn, sem fyrir var greint. Vattar ok þat sæll Johannes i sinu ewangelio, at hann hefir kiærr ok heimolligr verit Jesu, þvíat hann kaus ser af ollum nöfnum [i sinum¹⁵ framburði¹⁶ at heita lærisveinn, sa er Jesus¹⁵ elskaði. Her synaz upp risa gláðligar¹⁷ greinir tveggja spurninga. Su onnur, hvi varr herra villdi eðrum meira unna en þeim, er honum unni mest; su onnur, hvarr betri er ok helgari, sa er varn herra elskaði mest. eða sa er varr herra unni¹⁸ mest, hvat er eigi þarnaz guðliga forsa¹⁹ ok fagrligar greinir af honum fyrir²⁰

1 villtiz Fr. 2 [at sinni til þeina aptr C. 3 t-x i C. 4 tilf övr 5 þriggia övr. 6 Her ender Fr I. 7 mgl. B. 8 þessir B C. 9 veit B : [mgl. C. 10 [at gefa honum lykil himinrikis með valldi ok B. 11 [at gefa honum himinrikis lykila, þat er andligt valld at leysa ok binda C 12 [tilf B : mgl. A. C. 13 hiartaliga B 14 þegit B : mgl C 15 sialfs 35 sins B. 16 [mgl. C. 17 gláðliga B 18 elskadi B. 19 forsio B.

hugðar¹. Skilianligt er fyrir þílikar rasir astarinnar, at greindir guðs postolar beri² æ ser einkannliga merking leyndra stormerkia, ok þat annat, at þessir³ se til þess kosnir af sialfum guði at þiggja einkanlig privilegia. Munum ver litit skrifa með stuttu
5 mali af [þvilikum storefnum³ ok þo síðarr i bokinni.

Johannes ferdast um Gyðingaland⁴.

8. Meðr sva haleitri ok heilagri hirsveit, sem nu er greint, ferr sea hagasti⁵ meistari drottinn Jesus um borgir ok bæi, herut ok halfur Jorsalalandz æ sem vitrazti veiðimaðr, sendandi
10 sitt net til vægðar ok viðrhialpar, þar sem hann matti⁶ flesta draga af diupi illzkunnar til sinnar miskunnar ok stöðugrar strandar eilífs fagnaðar. Margar astgiafir ok umælda [valgerninga tiedi⁷ hann⁸ sinu folki Israel, fyrst [predikati hann⁹ salum þeira sik sialfan til friðar ok sælu æ verandi fagnaða, lysandi blinda
15 menn þeira, reinsandi líkþræ, lífgandi dauða, frelsandi diðfulða meðal annarra utoluligra iartegna, er hann gerði i guðdomligum krapti sinna orða allan hatt optir [sinni villd¹⁰. En i móti sva virðuligum verkum vikuz Gyðinga höfðingiar allt annan veg, en nöckurr mundi hyggja kunna, [innandi fótspor margra¹¹ sinna
20 forellra, er til þess höfðu langan uvana at giallda mögl ok illmenzku i moti guðs ast ok sannri elsku, ok því verr tokz þeim til¹², sem þeim [la meira við¹³, sva at alla þa virðing, sem guð veitti þeim framarr en öðrum þjóðum i sinni tilkvámu hinni helgazu, sneru þeir¹⁴ ser i skómm ok eilífan áfallzdom, strengjandi
25 sínar samvitzkur með ryðfullum¹⁵ rekendum¹⁶ drambvisrar ófundar, sva at tigulig tru heilagra guðspialla hafði¹⁷ þar ekki rum til vistar¹⁸. Sannleikrinn boðaði þeim biartun heilsuveg greinandi þa drambsemi ok hegomliga dyrð, er þeir i völduz, æ marga lund, en þeir sætuz innan sem illar nöðrur æ því meirr með eitri grimd-
30 arinnar, sem hann las optarr saman þeira lyti ok bað þa til aflatz ok yfirbotar, þar til at [sneriz ut¹⁹ i dauðligt hatr, sem síðarr bar raun æ. En þo at Juða höfðingiar legði²⁰ kapp æ at

1 hugadar C. 2 hera C. 3 [þviliku storefni B 4 Overskr. C. 5 helgasti B, C. 6 mætti C. 7 [velgerninga tedi (veitti C) B, C. 8 blezadr tilf. B.
9 [predikandi B. 10 [sinum vilia B. 11 [fylgjandi fótsporum þeira C. 12 tilf. B, C. 13 [vardadi meira, at vel tækizt C. 14 sialfum tilf. C. 15 rækum C. 16 Her begynder aller A⁹. 17 utti B. 18 ivistar B. 19 [þeir sneru ser ut við hann C. 20 allt tilf. C.

byrgia fyrir ser allan¹ fagnat, fengu þeir eigi folgit himneska birti með dimmum fordrætti [sinnar² illzku ok³ otru, helldr flaug ok fluttiz hvervetna fræð ok agiæti vars herra. Þvi sotti til hans af ollum áttum mugr mannz, [fyrst innan landz at þiggia heilsugiafir ok heyra kenning hans, en hans nafn ok kraptauðig dyrd gekk síðan⁴ ; ut i Syriam ok oll nalæg ríki; þvi sottu eigi síðr heiðnir menn til heilsubotar, þviat varr herra græddi þa⁵, ok þo fæa, sakir þess at enn var eigi kominn timi heiðinna þjóða, ok þess annars at varr herra vill i moti sea, at Juðar megi eigi hans kenning þat finna, at hann gerði lögprot i of framri rækt [ok elsku heiðinna⁶ þjóða⁶, sem hann váttaði⁷ optliga, at einkannliga var hann sendr til þeira sauða, er foruz⁸ af husi Israel. En þo at brunnr giætzkunnar gerði alla luti vel, voru⁹ griotlig hiortu margra Gyðinga, sva¹⁰ at þeir hóðu i glennzi sina hófuðglæpi, en færðu i fleyming ok dáraskap drottinlig verk ok stormerki, sem lesit er af saur-¹¹ lifismanninum Herodi konungi, at þa er hann spurði verk várs herra, talar hann sva: „Her man¹¹ endrlífnaðr, sagði hann, Johannes baptista, er ek let drepa, ok man nu vera spænyrr til iartegnagerða i annan tima“. Her gefr skilia, at Herodes berr vitni sialfum ser um drap Johannis, er gerðiz áre síðarr, en¹² hann var innkastaðr. Nu til neykingar¹² viðr þenna¹³ bolvaðan konung ok¹⁴ hans maka vilium ver setia nöckurn¹⁵ æfvintyr þeiri grein til styrkingar, at heiðnir menn hóðu betri tru ok meiri goðfysi til vars herra en sialfir Gyðingar; þvi vilium ver hann ok¹⁶ giarna skrifa, at þat er þeim ok þeira niðingskap¹⁵ mest til svivirðingar.

Af Syrie¹⁷.

9. A þeim timum var einn agiætr konungr yfir Syria fyrir utan Eufraten Abbagarus at nafni. Hann sitr i þeiri borg. er

1 eilifan C. 2 sael. C; sannrar A. 3 [vandrar B. 4 [at þiggia af honum heilsugiafir ok heyra hans kenning, fræðdezt hans hlezada nafn ok¹⁰ krauptugar dygðir ei at eins þar innan landz, helldr ok iafnliga for hans signud frægd allt C. 5 heidna menn C. 6 [kenninga ok heilsugiafa vid heidna menn C. 7 sialfr tilf. B, C. 8 fyrirforust C. 9 sva tilf. B, C. 10 mgl B, C. 11 mun B, C. 12 ok verdugrar svivirdu tilf. C. 13 sva B. 14 adra tilf. B.; alla tilf. C. 15 einn A², B, eitt C. 16 fyrir adra grein tilf. C. 17 Af Abagaro konungi C.

Edissa¹ heitir, mikill ok máttugr i veralldhigum styrk ok storum rikdomi, en veykr ok vanmáttugr i laungum [ok ulæknanligum² krankdomi. Þessi konungr heyrir haleita frægð af verkum þess unga mannz, er nu vex upp i Jorsalaríki ok heitir Jesus at nafni, hvar fyrir hann þikkiz skíla, at nu man sa einn kominn i verolldina, at hans gamlan sinkdom man græða kunna, þott engin villd-
 5 azti lækur i hans ríki megi þat vinna. Ok sem hann hefir optliga giarna heyrt guðligt takn fyrir sannorða menn ok mikils verða, staðfestir hann með sinu raðuneyti at senda mann meðr brefum
 10 til herra Jesum beiðandi með elsku sinnar líkamsheilsu. Til þessarrar ferðar kyss hann skynsaman mann, hófsaman ok skilvisan⁴, Annaniam at nafni, sáandi honum þat bref, er hann skilríkliga várum herra fram berr, hvert uppbrotit ok yfvirlesit heldr þílikan skilning, sem her fylgir.

15 Abbagarus konungr, auðru nafni toparcha, son Eychanie borgar Edissanes, sendir litillata kveðiu goðum græðara Jesu, er birtiz i halfum Jorsalaríkis sa vórum⁶ tímum. Mer er flutt fyrir hljóðandi rödd miðilfarandi æru, hversu þin persona sémiz margföldu lofi mikillar dyrþar i frabærum⁷ krapti fyrr oheyrðra iartegna,
 20 sva at þu lífgar dauða, en lætr blinda sea, reinsar líkþra, en lætr halta ganga, rekr brott diöfla ok ureina anda, græðandi oll sottarkyn forn ok ny, eigi meðr skurð eðr bruna, eigi meðr grósum eðr beiskum dryckium, heldr með einu samt⁸ afi þinna orða. Nu sem ek heyrða þvilika luti, skipaða ek [þinum stett⁹ .ij. utvegi
 25 i 9 minu hugskoti, annattveggia at þu ert guð ok steigst niðr af himnum til greindra stormerkia, ella ert þu son guðs harðla mattugr til [greindra ok¹⁰ mikilla verka. Fyrir því bið ek þik þessa luti skrifandi, at þu virðiz til mín at koma ok angriz eigi við mæðu langra vega, þess órendis at græða þa sótt, sem ek
 30 her¹¹ uhægliga sa minum líkama marga tíma. Ok fyrir þa sauk at mer er senniliga flutt, at Gyðingar mögla i moti þer ok villia þer umsatir veita, se þer kunnigt, at ek heldr litla borg ok þo sémiliga, en hun vinnr okkr baðum þörf, ef þu vill undan leita æleitni Gyðinga.

35 Þvilíkt er sendibref Abbagari konungs fullt með sannindum

1 Edessa B, saal. ogsaa senere. 2 [saal. A², B; ok uvíknanligum A; [líkams C. 3 virðuligs tilf. svr. 4 skilríkan B. 5 Edessane B. 6 varum A² B. 7 saal. A og A²; frabærum B, C. 8 saman B. 9 [þinni stíett tvo vega C. 10 [mætra ok C; mgl. B. 11 þar B; hefi borid C.

ok rettri tru, nogligha¹ gjædt með miskunn ok rettlæti. Þvi
 öðlaðiz hann sva mikla miskunn i moti, at græðarinn sialfr skrifði
 honum annat² bref³ með Annania⁴ sendimanni, hvert hann farsælliga
 fram berr i nefnda borg Edissam, tiandi sinum herra Abbagaro
 konungi. Nu meðr þi at þetta sendibref⁵ vars herra⁶ kallaz víða,
 skrifat æ umerkiligum bokum ymissra leikmanna bæði rangt i
 sialfu ser ok sva i sinni pretituleran, syniz oss nytsamligt at setia
 hann⁷ her sæmiliga⁸ orð eptir orð i latinu, til þess at hans rett
 [ok skilvist samanhalldit⁹ form megi her synaz ok utskrifaz
 heðan, ef nockurir beiðaz¹⁰, þviat þar liggir mikit við, at synir¹¹
 kristninnar fági rettliga orð drottins sins ok færi þau eigi brott
 or efni, [þo at af annarri halfu se þess væntanda i guðs miskunn,
 at þat verði hverium gott¹², sem hann gorir með goðu¹³. Rubrica
 pistilsins er i þeiri grein lastandi, er¹⁴ hun segir varn herra sent
 hafa Matheum til Abbagarum konungs með þetta sendibref, i¹⁵
 auðrum stað finnz skrifat, at hann hafi sent Taddeum; hvat er
 bæði verðr tómt fyrir þa sök, sem fyrr var skrifat, at Annanias
 syrus bar annat bref fram til Jorsala, en annat aptr i Edissam.
 hvert i ser helldr þvilict form drottinligrar raddar, sem her
 ma heyra.

20

E p i s t o l a.

Beatus qui credidisti in me, cum memet ipsum ipse non videris.
 Scriptum est enim de me, quia hij qui vident me, non credunt
 in me, et qui non vident¹⁰ ipsi, credent in me et vivent. De eo
 autem quod scripsisti michi, ut veniam ad te, oportet me omnia,¹⁵
 propter que missus¹¹, hic explere, et postea quam complevero,
 recipi me ad eum, a quo missus sum. Cum ergo adsumptus fuero,
 mittam tibi aliquem ex discipulis meis, ut curet omnem egritudi-
 nem tuam et vitam tibi atque hijs, qui tecum sunt, prestat.

Sva skrifaðan pistil drottins vars Jesu Kristz setr virðuligr¹⁰
 herra Eusebius cesariensis byskup i sinni bok, er heitir Ecclesiastica
 Historia, hvern sva norrænaz, sem her ma heyra.

Sæll ert þu, er truðir æ mik, meðr þvi at eigi sátt þu sialfan
 mik; þviat af mer er skrifat, at þeir sem mik sia, munu eigi trúa æ
 mik, ok þeir sem mik sea eigi, munu trúa æ mik ok munu lifa.¹⁵

1 nogligha B. 2 [drottins vars A³, B. 3³ saal. A, A³, B; vors herra pistil C.
 4 senn liga B; greiniliga C. 5 [mgl. B. 6 girnaz B. 7 að godu C. 8 [mgl.
 B. 9 at B. 10 me tilf. B. 11 tilf. B, C.

En þat er: þu skrifaðir til min, at ek skyldi koma til þín, byriar mer at fylla her alla luti, til hverra ek er sendr, ok síðan takaz aptr til þess, er mik sendi, sem ek hefir þat fyllt. Ok þann tíma sem ek hefir aðr verit upppnuminn, mun ek senda þér nöckurn af minum lærisveinum, at hann græði alla þína sott ok veiti þér lif ok þeim, er með þér ero.

Her er endir sendibrefs vars herra Jesu Kristz samanstandanda með fögru fyrirheiti, hvert fram kom æ sinni tíð. Ok með því at þar er enn eigi komit sögunni, latum ver þann luta biða, en segium helldr þa luti, er fyrri gerðuz, er fyrir runnu haleitri fylling heitinna stormerkia. Þvi skulum ver af Syria brott venda ok heim i Jorsalaborg+ til várs herra.

Um vors herra motstöðumenn⁵.

10. Þessu næst er greinanda, at sva sem motstöðumenn ok guðs uvinir voru til hans harðir ok hatsamir, voru hans frændr ok vinir einkannliga honum kærir ok astrikir, allra fremst ok fyrst sæl ok blezut hans móðir iungfru Maria, er honum fylgði með allri dygd ok móðurligri astuð sva i gagnstaðligum sem i farsælligum lutum. Her með voru .ii.⁶ systir hennar með sama nafni fylgiandi optliga drottins [fylgð ok foruneyti, upphaflega ok fyrir skyld þess⁸ haleita meistara sins frænda ok þar með fyrir móðurliga elsku við sína sono, er stöðu vel verðugir i postola tölu. Hvaðan af sva geriz einn tíma, sem varr herra er æ ferð til Jorsalaborgar, at Maria móðir Johannis ok Jacobi sona Zebedei gengr fyrir hann litillatliga, hafandi með sér sonu sína i fylgð baða, undir þeiri æsyn⁹ [ok undirvorpning¹⁰, sem hun villdi þiggja nockut, ok varr herra synandi sína miskunn¹¹ til konunnar, yrkir æ hennar örendi ok talar sva: „Hvat villt þu“, segir hann. Hon svarar: „Þat, herra, at þu heitir mer því, at þessir synir minir siti hit, næsta þér i þínu ríki, annarr til hægri handar, en annarr til vinstri.“ I þessarri bæn Marie ero .iiii. lutir merkiandi: þat fyrsta, hversu með miklum astarhita ok móðurligri dygd hun villdi sínum sonum sæmdar leita, þott hun væri eigi sva glögg ok smasmugal¹²

1 [þar sem C. 2 skyldi A², C. 3 [saal. C; græði B; græða A. A². 4 Jorsalaland B, C 5 Overskr. C. 6 tvær B 7 [mgl. B 8 hins tilf. B 9 asionu øvr. 10 [mgl. B, C. 11 blidu B, milldi C. 12 saal. A, A², B; smasmugul C.

hvat henni hæfði at biðia; þat annat er ok hugleiðanda, hversu þessi Maria var Jesu kær ok heimollig, er hun skyldi þora þess at biðia, sem ij. af Kristz kappasveit, er Ysidorus Ethimoligiarum kallar sonu hliðandi reiðarþrumu ok stora risa i mikilleik ok styrkleik truarinnar, treystuz eigi fram at bera, en villdu þo giarna þiggia; þa¹ þriðia gefr vel skilia, at bænarstaðr Marie rann upp af þeira undirlögum, þott þeir þegiandi frammi standi ok hafi meður sina at hlifskilldi; þat .iiii.² er vel virðanda, hversu postolar voru holldligir þenna tima, aðr þeir fengu gipt heilags anda, þviat nu girnaz þeir meðr heitri elsku metorð ok sæmdir, en síðan¹⁰ [sæga þeir i² fyrirliþning, brizlum ok bardögum ok hverri veralldar³ vanvirðing. Þat vattar Jesus i næstum andsvörum satt vera, at greindri bæn voru fleiri samraða⁴ en ein saman husfru Zebedei, þviat hann vikr sinni ræðu til blezaðra .ii. bræðra sinna postola, er frammi standa, ok talar sva: „Eigi viti þer, segir¹⁵ hann, hvat yðr hæfir biðia.“ Ok enn talar hann meira: „Megi þit drekka þann drykk, sem ok man drecka?“ Ok er postolarnir, litt skoðandi diupleik orðanna, þann tima, sögðuz⁶ þat fyrir vist gera mega, [segir drottinn varr⁷ i annan tima: „Senniligha manú þit drekka minn drykk, en at sitia mer til hægri handar¹⁰ ok⁸ vinstri er eigi mitt at gefa ykk, helldr þeim sem þat er fyrirbuit af minum feðr.“ Drykk þessi, er drottinn kallar sinn ok segiz drekka munu, merkir þa saru pinu, er hann tok meðr föður boði⁹ fyrir varri hialp ok heilsu, hvern hann vattar sonu Zebedei drecka munu, þviat þeir ok allir aðrir, er pislarvætti þola¹⁵ fyrir rettlæti, samlagaz þeim pinslardrykk, er drottinn bergði sá krossinum helga. En með hverri skipan ok hætti hvarum þeira bræðra byrlaðiz pislardrykk með guðs vilia, mun síðarr betr liost verða, sem lif þeira segiz lengra. En þat er Jesus sagði eigi sitt at veita nefndum bræðrum þau hasæti, sem þeir baðu, leiddi hann¹⁰ þau orð af mannz natturu, hvat er lysaz ma fyrir [þa litlu¹⁰ glosu, sem hann [sagði sva¹¹: þat er þit baðut son mannz gefa¹² ykk¹³ sæmð ok virðing andligra fagnaða, heyrir eigi þeim¹⁴ tima, ok eigi stendr dauðligum manni þvilikt iata, þviat þeira dyrð er

1 fiorda B. 2 [fagna þeir i B. 3 [fagudu þeir fyrirliþning þolande með 15 fagnadi hverskyns C 4 samradi B. 5 i tilf. A², B. 6 sögðu sik øvr. 7 [saal. B; drottinn varr segir A, A². 8 eðr B. 9 saal. øvr; bæði A 10 [þa litla A²; litla B. 11 [sva segdi B. 12 veita øvr. 13 i tilf. B. 14 þessum B, C.

sa, sem einn odauðligr guð i heilagri þrenningu hefir skipat fyrir alla tíma. Sva svarar elskubrunnrinn nu at sinni þeira bæn, fyrir þa: greinver: libhann.com er sonr mannz litandi æ diuplikt: form varrar natturu, skipandi allt at einu meðr sinu almatku einvalldi 5 fyrir þa grein, er hann er guðs son, at þessa bæn tveggia bræðra Jacobi ok Johannis skal hann veita, þa er hann vill ok þann veg er hann vill, sva biart ok auðsyniliga, at ollum verði liost, er i koma verolldina, hversu goðr drottinn er nærri bænum+ sinna þræla; hvers enn mun getit verða, aðr þetta verk tekr: sinn enda.

10

Capitulum.

11. A atianda ære rikis Tiberij cesaris⁶, sem drottinn Jesus hefir kent mikinn kulða af gamalli ófund udyggra Gyðinga⁷, flærð ok undirferli, umlestr ok æleitni, svik ok umsatir, róg ok rasanda forz, sva illmannliga sem afskapliga, at þeir girntuz full- 15 komligas hans dreyra, sér hann, sem ut ero gengin .iii. ær full ok .xxx.9 timaligs aldrs, at fylldar ero rasir hans veralldligrs vegar, ok hann byriaði¹⁰ með fððurligu¹¹ raði at framkvæma þat ðrendi, sem þegar i¹² upphafi var fyrirætlat af hans guðdomligri speki at hugga sem miukr faðir þær faaraðar ok mæddar sinar 10 olmosur, sem satu i diupum¹³ dauða ok dimmu heraði, þviat giarna vill siss virðuligr¹⁴ hirðir til þess þola [sær ok sutligan¹⁵ dauða, at hans sauðir lengi dauðir meg i þvi helldr lifa. Þessarri elsku finnz engin meiri, at hirðirinn þyrmi eigi sialfs sins lifi. En hverr mun telia [mega eðr¹⁶ kunna alla þa elsku, er hann veitti sinum 25 börnum ok veykum astvinum i nalægum tíma sinni¹⁷ pinu, nærandi þa miukum stuðningum¹⁸ ok styrkiande fögurum fyrirheitum, til þess at hans piningarharmr skyldi þeim eigi of nærr ganga, veitandi þeim at skilnaði nyfundna list til sannrar astar ok eilifra fagnaða, þviat i siðarsta snæðingi, sem hann helldr æ skirdags 30 kvæld meðr sinum postolum, þværr¹⁹ ok þurkar fætr allra þeira drottinn ok meistari sinna lærisveina. En eptir þat klæðiz hann

1 saal. øvr.; þessa A. 2 at B. 3 saal. A, A²; dupltigt B; daufligt C.
4 saal. øvr.; bæn A. 5 taki B. 6 keisara C. 7 með tilf. B; sem tilf. C.
8 fullkomit A², B. 9 þrirtigir B. 10 byriar þessu næst B. 11 fobur A², B;
fodur sins C. 12 heims tilf. B. 13 dōprum B. 14 virðuligi A², B. 15
[saal. øvr.; sott ok sárligan A. 16 [mgl B 17 sinnar C. 18 aminningum
B; fortolum C. 19 hann tilf. B.

ok setz yfir borð, gerandi langan sermonem fyrir þeim öllum saman, ok meðal annarra luta talar hann sva með sárlegu ótta-
bði sins líkama: „Satt segir ek yör, at einn af yör man selia mik.“ En þetta orð slo harmanliga hiortu postolanna, þvíat þeir vissu eigi, til hvers hann talaði. Ok þo at þeir kendi her um allir grandalausar sínar æhyggiur², utan sa er giorði, rædduz þeir³ eigi því siðr velltiligt hiol veykrar natturu bæði fyrir sik ok aðra. Ok sem þann veg stendr, at guðs astvinir ero slegnir ugg ok otta yfir sinni giptu ok meistarans dauða⁴ meðr heitri girnd at vita, hvær þat uhæfuverk man henda, segir blezaðr varr⁵ sagnamaðr⁵ Johannes ewangelista, at einn af lærisveinum Jesu hneigði sitt höfut yfir hans blezaða briost ok hvilldiz yfir hans signaðum⁶ faðmi. See her dyrðligan mann Johannem ewangelistam, er sva boðar sialfs sins hæstu virðing, at hann forðaz alla hræsni ok upphafning, hann berr fram sína dyrð undir þeiri æsionu ok¹³ litillætis varðveitzlu. sem hann tali⁷ af⁸ nöckurum öðrum, sem til er lofligr vani heilagra feðra, at þa er þeir segia þat, er þeim til heyrir i lofi sinna ritninga, lika⁹ þeir annars personu en eigi sína; þvíat¹⁰ [blezaðr Paulus segir ok vattar i sinum epistola talande sva af sinni dyrð, sem her ma heyra¹¹: Veit ek maun hafa¹⁰ verit gripinn, segir hann. fyrir .xiii. árum allt til ens þriðia himins. sem guði er kunnigt en eigi monnum¹², hvart i salinni eðr bæði samt i önd ok líkama. Sva sem Paulus gorir Johannes ewangelista skrifandi sitt lof undir annarligri æsynd, þvíat rettliga¹³ hefði honum til heyr¹³, ef hann hefði viliat sva segia: Ek var¹³ hneigiandi mitt höfut ok líkama i faðm Jesu, helldr kaus hann hitt¹⁴ orðtak, sem fyrr var skrifat [meðr gefandi glosam sannliga¹⁴ at engin megi við dyliaz, hvær af lærisveinum þessi var, segiandi at þenna elskaði Jesus¹⁶. Þat skal eigi sva skilia, at varr herra Jesus elskaði þenna einn af sinum lærisveinum, helldr þenna einn¹⁵ öðrum kærligarr ok heimolligarr sakir einkannligrar hans frum-

1 segi B. 2 samvizkur B. 3 sérhverir tilf. B. 4 [at greindu ordtæki
sins liufa lavardar ok meistara, fystust þeir C. 5 sögunaðr A², B. 6
saal. A², B.; blezaðum A. 7 ei af sier helldr tilf. C. 8 Her mgl. et Blad i A²
9 líkia B; setia C. 10 hvat er B. 11 [sæll ok virduligr Pall postoli 152
talar svo af sinni dyrð, sem her fylgir C. 12 mer B, C. 13 rettliga
B. 13 svo vordit ordtæki tilf. C. 14 þat B, C. 15 [med gefandi
sanna glosu B; gefandi sanna ok sæmiliga glosan C. 16 Sva audsynir æ
Johannes sína personu, at þenna elskadi Jesus tilf. B.

tignar, þviat hans skærleikr¹ gerði hann makligan hæri elsku en nöckurn annan. Utoluligh vitni heilagra ritninga vattar² þetta liosi biartara, at drottinn Jesus hefir guðliga elsku eigi at eins til sinna postola helldr³ allra sinna okominna lima⁴, sem hann sialfr synir i skilning þeira orða, er hann talar við sina lærisveina: Sva sem faðir elskaði mik, sva elskaða ek yör. En þo elskaði hann Johannem framarr oðrum, þviat þessi oðlaðiz at neigiaz yfir meistara briost, eigi at eins i nálægt astarmark helldr i forspa okomins stormerkis. Þessi neiging Johannis yfir spektarbrunn⁵ blezaðan faðm drottins sins berr fræga figuru þeirar hamingiu ok höfutigptu, er honum kom siðan til handa i sínum endadögum, at almattigr höfutsmiðr kaus hann til þeirar virðingar af ollum monnum at skrifa hæri luti ok helgari af leyndum stormerkium tilheyrandi sialfum guðdominum, en nöckurr fyndiz i heilagra feðra ritningum eðr mattuligt⁶ væri iarðneskum manni aðr eðr siðan frambæra utan þeim⁷ einum. Þvi se þin speki blezut, hinn goði Jesu, er sva skipaðir, at þanu tima sem þer byrtaðiz pinslar-dryckr, byrtaðir þu þinum elskara vitzkudrykk af þeiri lifandi æði spekinnar, sem helldr ok i ser hefir allar hirðzlor vitrunnar. Sva giæðir þu, milldr konungr, mætan riddara stinum malagiðfum, veitandi honum þinn faðm til andaligrar⁸ elsku ok yfirvættis⁹ krunu, er fyrir þina ast neitaði forðum kvensligan faðm i likamligri návistu, at þvi fegra ok gleðiligra¹⁰ yrði hans hugskotzauga til þinna leyndra luta, sem betr skygðiz æ gloð astarinnar skirt af allri moðu¹¹ bitra munhugða¹². Þenna elskar þu ok þenna faðmar þu, hinn goði Jesu, i þeiri samkundu, sem aull angraz af þinni pinu, hvat er almeunilig kristni helldr i minning æ dagliga meðr þinu boði, greinandi sãm orðum mikil tiðindi þeim sæla manni til sæmpar, er hun syngr þetta af: Walde honorandus est beatus Johannes, qui supra pectus domini in cena recubuit.

Capitulum.

12. Nu sem Simon Petrus fyrst af .xii. uppsitiandum postolum ser, hversu skipat er, at Johannes lytr at varum herra,

¹ saal. B, C; kærleikr A ² saal. A, C; vatta B. ³ til tilf. C. ⁴ hluta C. ⁵ ok tilf. B. ⁶ saal. B, C; matulig A. ⁷ þessum B; honum C. ⁸ andligrar B, C. ⁹ blezadrar tilf. C. ¹⁰ glðara B, C. ¹¹ meining C. ¹² munugða B; munuða C.

gefr honum val¹ skilia, at þenna² byriar þess spyrja, sem nu [girnaz allir³ vita, hverr selia man þeira meistara, þott engin þeira treystiz [upp bera⁴. Sva i annarri grein veit Petrus til þess nogligan⁵ vana, at sœll Johannes spurði með mestu trausti ok heimolleik varn herra þeira luta, sem þa forvitnaði at vita. Þvi helldr Simon Petrus sagðan hátt, gerandi nœkut mark sælum Johanni, eigi meðr róm eðr orðum helldr likams ræring, at hann skuli spyrja sinn meistara, hverr hann muni selia. Ok er Johannes undirstendr vilia Simonis, spyrr hann Jesum ok þo lágliga: „Herra, hverr er sa, er þik man selia?“ Ok drottinn Jesus¹⁰ svarar honum með litlum róm, sva at fáir heyrðu⁶: „Sa mun mik selia, sem tekr af minni hendi döggrvat⁷ brauð, siðan ek hefir tilbuit“. Ok eptir sva talat fær hann sama brauð Jude Schariothis. Ok iafnfram sem þat brauð gekk inn i kvið Jude, geck inn ok sealfir fœudinn i hans hugskot, eigi sem nykominn gestr,¹⁵ helldr sem heima alinn uvin, at sva sem i fyrri inngongu hafði hann ruggat⁸ alla dygd Jude at eins i hugrenningum, skal hann i siðarri inngongu framleiða fular hugsanir i liotan ævœxt illra verka, hvar fyrir sva geriz i stað, at hann hefir sik uti af herberginu eigi nu sem annarligr⁹ freistninni, helldr sem eigin diófulsins i²⁰ alla staði [fuss ok flíotr¹⁰ til nyrra febragða at selia sinn meistara meðr niðingskap ok taka þar í moti penningha. A svikara Juda, er ut for til fiarafla en feck eilifan skaða, verðr liost eptir orðum sæls Augustini erkibyskups, at þat varðar meira, hvilíkr maðrinn er, en hvat hann tekr. Jude var gefit brauð af borði Kristz, ok¹⁵ þegar gekk fiandinn i hans hiarta eptir þann bita, þviat gobir lutir meina ranglatum, sva sem illir gagna rettlatum. Dæmi svikarans Jude skyrir fyrri grein, en siðarri skal provaz með sœnnu dæmi. Blezapr Paulus talar af sinni personu: „Til þess, segir hann, at ek drambaði eigi af þeim birtingum, er guð veitti mer,³ er gefinn holldi minu andskotans engill til freistni ok bardaga, fyrir hveria sök ek bað drottin þrysvar, at hann ræki þann engil fra mer, en i moti bænarorðum tok ek þílikt andsvar: Þœrf vinnr þer, Paule, miskunn min, þviat kraptr algeriz i siukdómi“. Se her dæmi. Engill fiandans striddi æ Paulum, ok þar fyrir¹² algerbiz postolans kraptr i Kristi, þviat hann tok val¹¹ illan lut, sva sem Judas tok illa goðan lut.

1 vel B. 2 saal. A, B, C. 3 [vilia allir giarnaz B. 4 [hann þess at fretta C. 5 optligan B. 6 er upp satu tilf. B, C. 7 döggrvat B. 8 ok onadad tilf. C. 9 i tilf. C. 10 [saal. B.; flíotr C; full ok liotr A. 11 vel B. 12

Capitulum.

13. Eptir utferð Jude gorir drottinn Jesus sætan sermonem um postolum, er hann hafði fædt ok styrkt i þeim sama snæðgi með sinum dyrazta likama ok dreyra undir brauðs ok vins ionu moti yfirkomanda stormi uheyrðra mannauna, er þeim m¹ skíott til handa fyrir þa ógn ok otta², er hræðiz i mikilleik ns pininga. Ok með þvi at þessor³ tíðindi geraz i sialfri rsalaborg, sem milldr guð villdi, gengr varr herra siðla til mar upp i fiallit Oliveti með sinni fylgd ok foruneyti. Hann er þa enn með heimolleik .iii. sina postola Petrum, Jacobum ok hannem ser til foruneytis brott fra auðrum samnaði, at þessir .se nalægir þeiri bæn, er hann gorir einsliga til sins blezaða sur. Ok skíotliga eptir þat kemr þiofirinn Judas með miklum rk af hendi haðuligra Gyðinga, er kolluðuz höfðingiar lýðsins voru niðingar ok niðrbrotzmenn rikissins. Þessir höndla Jesum tir forsógn falsarans Jude, binda hann [ok höndla ok hallda hann m fanginn⁴ fram i garð Chaiphe kennimannz. Kemr nu hræðgr ótti yfir Kristz vini ok lærisveina, sva at þeir flyia [hingat : þingats, utan þeir .ii. Petrus ok Johannes fylgdu⁶ honum um i garðinn; hvat [er lengra um at gera⁷, en himnarikissins tvinn sæll Johannes skildiz við sinn meistara i óngri þraut, framgiandi sins herra merki sem goðr riddari ok dygðugr allt i varata strið undir pinu krossins standandi, sem hann vattar i u guðspialli⁸, annan veg hia krossinum, en blezut Maria mopir sus til hægri handar. Ok aðr⁹ drottinn giæfi sinn anda, gorir nn nytt ok astsamligt elskuband miðil Mariam mopur sinnar ok hannem postola frænda sins, skipandi at signut iungfru Maria skal ra Johanni¹⁰ i moður stað, en Johannes iungfru Marie i sonar ið, hvat er hin hæsta speki gerði miok viðrkvæmiliga¹¹, at mærin yllði meydóinn varðveita. Hverr af iarðneskum monnum var a til fallinn at geyma þann skiaerazta meydóm, er guðs son bar iarðrikis, sem sa er hreinztr¹² fannz allra karlmanna með vitburð guðligs astrikis? Hver ma meiri sæmd vera, en nu tíaðiz itt vera¹³ þeim guðs riddara, at guðs son milldr ok blezaðr ipaði¹⁴ hann at¹⁵ nöckurum hætti sinn samerfingia ok broður

1 komu B. 2 aga B. 3 þessi B. 4 [hallda sem fanginn B.; hallda sem sinn fanga C. 5 [hegat ok þagat B.; hingat ok þangat C. 6 fylgia B, C. 7 [lengra C. 8 Her beg alter A². 9 en úlf. B. 10 Johanne B, C. 11 viðrkæmiliga, her og senere B. 12 hreinastr B, C. 13 mgl. A², B. 14 saal. övr.; skapadi A. 15 með övr.

moðurligrar astar sva andligrar sem veralldligrar. Sva faðmaz lof þessa Johannis ok kyssiz sin i meðal. En meðan hann stendr undir merki sins herra, er nu striðir konungliga moti höfðingium helvitis, er greinanda skaummu mali, hversu aðrir Kristz riddarar standa i þeim ofriði, eðr hvilikan lut hverr eignar ser i þessum bardaga, er upp brast i moti rettum konungi meirr en saklausum, er nu hangir æ krossinum.

Um fall Petrs ok hans idran, item um Pilatum ok Judam svikara².

14. Fyrst er greinanda i framburði settra greina, at Simon Petrus höfðingi postolanna hefir þrysvar neitat sinum³ lavarð ok lausnara, en stendr nu i idranargrati ok yfirbot i guðs ógliti⁴ endrbætandi sterkligha sinn krapt ok virðing þegar i annan tima, en aðrir postolar ok lærisveinar voru með flotta dreifðir svas sem saupir hirtisslausir. I annarri grein miok ulikri þarf eigi⁶ gera langmæli, þviat ófund ok illzku⁷ sialfra Gyðinga berr vitni krossins¹⁵ pina⁸. Dómr fyrr nefudz Pilati er ok kunnigr hverium manni, dictaðr með ueinarð⁹ ok ranglæti. En þo at hann dæmdi illa ok ueinarðliga, er nöckut valld hafði af keisaranum yfir Jorsolum i þenna tima, er hinn fiandans limrinn meirr undrandi, er þess örendis for til Jorsala¹⁰ or sinu riki, at samþykkia [öllu illu¹¹,¹⁰ er verst var moti guði gert. Þessi [er dauðasonrinn¹² Herodes Antipas, er fyrrum drap Johannem baptistam sinu sverði, en nu sækir til þess langa vegu brott or sinu riki at drepa Jesum með svivirðligu samþykki. Þat aflaði fullr hroki fornra glæpa, at hvartveggi sekt fylgdi honum til helvitis, meinlauss dreyri predi-²⁵ karans ok saklaus pina lausnarans. Þessu næst er nefnandi niðingrinn Judas Scharioth¹³, er selldi sinn lavarð fyrir [xxx. penningha¹⁴ sem vándr falsari ok drottins svikari, oðrum illr en sialfum ser verstr ok grimmaztr, þviat optliga hafði hann¹⁵ stólit fe fataekra manna, þat¹⁶ er varr herra fekk honum at geyma,¹⁰ en nu rænir hann sialfan sik liotu lifi kyrkiandi sinn bolvaðan barka með [stirðum knut ok¹⁸ virgli snörunnar [ok kastaðr ok

1 kappar övr. 2 Overskr. C. 3 sinn övr. 4 augliti övr. 5 mgl övr. 6 at tilf. B. 7 saal. B; illzka A, A², C. 8 [pinu C. 9 saal. A, A², C; oeinord B. 10 heiman tilf. B. 11 [þvi öllu B. 12 [saal. B, C; dauða sonr A, A². 13 Scariotis B. 14 [þriatigi penga B. 15 haduliga tilf. B. 16 mgl. B, C. 17 [sterkum C; mgl B.

niðrsteyptr¹ i örvaentingar forat. Þvi heitara sem hann fell hæra, þvi meirr loganda sem hann for niðr lengra. Sva fell þar gamallt ilgresi i eilífan elld brott or guðs akri. Þvi skal þar við skilia, sem Judas er kominn i stað sinn, ok renna augum þessu næst
 5 fram til krossins, er ver aðr fra gengum, litandi þann akr drottins, sem² þar frævaz³ i nyrri sæmd ok virðing ævaxtarins. Þessi ævöxtr i akri drottins er hinn sætazti guðs vin⁴ Johannes, er karlmannliga fylgdi sinum konungi, hvern nu hefir utgefit sinn anda blezaðan, lækandi þann siukdóm a pinslartre, sem inn
 10 gekk i paradisum fyrir girndartre, heriandi nu til helvitis með afli guðdomsins, knyiandi lokur ok lasa helvitzkra herbuða með hvellum hamri sins almattigs anda, lemiandi diðfulsins höfuð, sem [fyrir var heitit i heims upphafis, brott gripandi sem biartr sigr-
 vegari alla sina menn af uvina valldi, leiðandi þa meðr styrkri
 15 hendi til eilífrar gleði, er nu var auðfær ok upplokin með hans piningar lukli⁶.

Um Christi upprisu⁷.

15. Þeim frægazta sigri, er drottinn Jesus vann i dauðans heraði, samtengir hann sina dyrð, þat er at skilia sanna dyrð
 10 upprisunnar æ .iii.⁸ degi eptir pinslina, birtandiz⁹ sinum astvinum. er nu sátu i sut ok angri fyrir hans ryggiligan dauða, styrkiandi þeira hugskot til sannrar trulýudi meðr skyrum stor-
 merkium sinnar⁹ upprisu, etandi ok drekkandi meðr þeim. at þar fyrir legði æ flotta öll ífasemd hvernar vantru sva nalægrar
 15 sem ukominnar¹⁰ i verolldina. Sva huggar sia blezaðr herra nu enn at nyiu sina tilæskingarsonu verandi með þeim .xl.¹¹ daga, skipandi enn sem fyrr sælan Petrum höfðingia postolanna meðr
 algerri satt¹² þrennrar neitingar. En æ fertögunda¹³ deghi eptir pinslina stigr hann upp til himnaríkis¹⁴ af fialli Oliveti at æseandi
 20 sinni [blezaðu mædr¹⁵ ok .xi. postolum með auðrum lærisveinum aðr fyrirheitandi at senda þeim heilagan anda eptir fá daga liðna Þij foru lærisveinar aptr i Jerusalem, sem guð hafði boðit, ok biðu sva fyrirheitinna gíafa. En i þeim .x.¹⁶ dögum sem¹⁷ frestaðiz

15 1 [niðrsteyptr B. 2 er B. 3 triolaz B. 4 signadr tilf. B. 5 [saal örr.; fyrr var heitit A. 6 lykli B. C. 7 Överskr. C. 8 saal B, C.; birtandi A, A². 9 saal. örr.; sannrar A. 10 saal. örr.; ukominn er A. 11 floratigi B. 12 sætt B, C. 13 fertugunda örr. 14 himinríkis B. 15 [blezadri modur B, C. 16 niu B. 17 er B.

heilags anda kváma, kallar Petrus saman bræðr tiandi þat skarð, er æ varð postolanna samnaði fyrir glæp svikara Jude; því segir hann nauðsynligt, at annarr se kosinn i fylling tölunnar, sva at .iij. se skrifaðir hverri höfuðett heimsins til predikanarembættis. Undir þenna kosning ero settir .ij. menn, het annarr Joseph iustus 5 broþir .iii^a. postola sona Alphei, er fyrr voru nefndir, en annarr Mathias, var hvartveggja tiltekinn or lærisveina tölu Kristz. Settu þa postolar guþs luti með bænarorðum, ok fell lutr yfir Mathiam, at hann skyldi taka þa virðing, er Judas fell fra, ok reiknaz með .xii. postolum. Liðr nu sva fram til hvitasunnudags, er stendr 10 hinn fimtögundi³ fra paskadegi.⁴ Þann sama dag sendir faðir ok sonr [hinn heilagan anda⁵ yfir allan samnat sinna postola ok lærisveina, er i einu herbergi satu allir sakir ottaboðs Gyðinga, .c.⁶ ok .xx. bæði samt karlar ok konur, með sva miklum almætti ok fliotvirki, at þeir kunnu [öllum tungum at tala⁷, en óttaduz 15 hvarki elld ne iarn ok ongvar pinslir illra manna, allir fullir með heilagleik ok heilsugiðfum [siukra manna⁸.“ Ok er þat eigi undarligt, þviat almattigr guð hefir .xii. af þeim skipat til þeirar virðingar fyrir allar veralldir at bera sitt nafn um heimsins viðerni. Ok þo at heilagrandi skenkti þessum ollum nóga⁹ miskunn sins örleiks, 20 sem hann villdi hverium veita til styrktar ok vitzku, ero allt eins frabæriligir Petrus, Jacobus ok Johannes, ok allir saman .xii. postolar, þviat þa kaus himinrikis faðir til þess at briota niðr diðfulsins riki her i heiminum ok frialsa¹⁰ andirnar brott af hans valldi með sonnu predicanarorði. Þessir .xii. astvinir himnakon- 25 ungsins, synir höfufedra, erfingiar spámanna, forgöngumenn ok virðuligir hirðar drottinligrar hiarðar, auðlandiz sva mikla virþing, at þeira hliomr gekk ut i hvert riki ok þeira predikan snaradiz [ut i¹¹ hvert iarþar skaut, þessir .xii. ero meistarar pislarvatta, leiðtogar iatara, varðhalldzmenn heilagra meya, stjornarmenn krist- 30 ninnar, lærisveinar sialfs guðs ok raðgiafar drottinligrar speki, höfðingiar truarinnar, stolpar himinsins¹², endrbætarar heimsins, vegsamandi ok virðandi með hæstu sæmd ok hatiðarhalldi, þviat fyrir þa pryðiz allr heimr himneskri birti. Kollumz ver nu lokit

1 skipaðir C. 2 þeira tilf. B, C. 3 fimtugandi B, C; fimtögunda A². 35
4 fyrsta upprisudegi B. 5 [hinn helga anda sinn B. 6 hundrads(!) B
7 [at tala allar tungur, er geingu umhverfis veraulldina með ymsum þiðum
heimsens, tvær at taulu ens atta tigar C. 8 [við siuka menn C. 9 gnoga
B; i nog C. 10 saal. B, C; frialsandi A², frelsandi A. 11 [ut a C;
fram aa B. A². 12 saal. B; heims øvr.

hafa þa skulld¹, er ver hetum fyrr i bokinni, at tala nockurum sæmdarorðum til allra saman .xii. postola, þa er oss þætti timi til² vera.

www.libtool.com.cn

Um utgaungu postulanna tii ad predika³.

- 5 16. An dvol eptir astargiðf [hins heilaga 3 anda gengu postolar ut af leynikofa dubbaðir sem riddarar til stríðs ok bardaga moti Gyðingum, sterkir sem leones i trausti truarinnar, usigranligir i ollum mannaunum, kænir at heyia Kristz orrostur ok reisa herbuðir heilagra mannkosta. einkannliga merkismenn ok foringiar
- 10 þeirar sælu sveitar blezaðr Petrus ok hans andligr broþir signaðr⁴ Johannes, mesta gipt hafandi til allra giorða ok guðligna framferða, sva heilsugiafa sem predikanarorða. Þessir .ii. gera nu þegar opinberar iartegnir, sem engin ma við dyliaz, predikandi Gyðingums einarðliga, at sa er sannr guðs son [er þeir krossfestu⁶, hvern af
- 15 dauða reis æ .iii.^{1a} degi eptir pinslina, steig upp til himna ok sendi sinum postolum heilagan anda, hvar fyrir þeir boða Judum hæstu nauðsyn at iðraz sinna glæpa ok forþaz þann bruna, er biðr ranglatra. En bolvaðir Judar hafa því siðr iðran eðr viðrkenning
- 20 sins ufagnaðar, at þeir ogna postolum guðs undir horðum afar-kostum, ef þeir orðfleyta nöckurum manni nafn Jesu, sva sem þeir vilia forþaz herfiligar pinslir ok haðuligan dauða. Til því-likra kostaboða svara þeir Petrus ok Johannes einn tima, váttandi at allzvalldandi guð er makligr⁷ sinu boðorði meiri lyðni en nöck-urir menn æ iarðriki dauðligir. Ok fyrir þilik andsvör reidduz
- 25 Gyðingar ok raku þa brott af þeiri þingstoð, er þeir helldu. Foru þa nefndir guðs kappar⁸ til allra lærisveina segiandi⁹ sakesð Gyðinga. En sælir guðs astvinir styrktuz i guði, hvergi óttandiz ognir ranglátra Gyðinga, hvarki vægiandi fyrir bliðu ne linandi fyrir stríðu. Þvi komu þeir Petrus ok Johannes .ii. einir i þa
- 30 þraut, at, þa er þeir höfðu gengit til templum domini æ .ix.^{1a} tið¹⁰ dags at biðiaz fyrir ok gerðu heilan þar haltan mann einn i nafni Jesu Nazareni, voru þeir fyrir þessa sauk baþir hafðir æ stefnu, sem fyrr er skrifat. En hvart er Judar drogu linara eðr nockuru harðara, stoðu postolar guðs uhræddir¹¹ i hverium stormi, predik- andi Jesum hinn krossfesta, synandi með ritningum spamanna,
- 35

1 þess tilf. B, C. 2 Overskr. C. 3 [heilags B, C. 4 tilf övr. 5 opinberliga ok tilf. B, C. 6 [sem þeir hafa krossfest B. 7 i tilf. B. 8 i Syon tilf. B. 9 þeim ord (forz C) ok tilf. B, C. 10 stund B. 11 ohræddir B.

at hann er sannr guð, lofligr domandi¹ lífs ok dauða. Þvi rétta Gyðingar sínar hendr fram² lengra ok gripa alla postola inn i myrkvastofu, en leiða síðan fram æ þing, ok gafu þeim³ gillda huðstroku, biððandi enn at nýju, at þeir af leggi nafn⁴ Jesu. En postolar almattigs guðs fóru fagnandi af þessu þingi gerandi⁵; margar þackir guðligri mildi, fyrir þat er þeir voru makligir at þola meingerð fyrir nafn Jesu Kristz. Her kemr inn viðrkvæmiliga su grein, er fyrr var skrifut i .x.^{da}⁵ capitula sögunnar, at postolar guðs voru eigi [skapglikir i elsku⁶ sinni, þa er þeir beidduz sæmðar ok metorða, ok nu er þeir gleðiaz [þungum¹⁰ þiningum⁷ Gyþinga. Her æ ok heima önnur grein, er finnz i sama kapitula⁸, at sa pinslardrykk, er varr herra Jesus Cristr fyrir sagði virðuligum bræðrum Jacobo ok Johanni sonum Zebedei, at þeir mundi drekka fyrir hans nafni, byrlaz þeim baðum her fyrstan tíma undir hörðum þust hatsamra Gyðinga, en dreifiz¹⁵ síðan [ut⁹ i .ii. rasir¹⁰, sem guð górir rað fyrir.

Um dauða Stephani; Paulus snyst¹¹.

17. Nu sem valdir vinir himnakonungsins virðuligir postolar guðs digna með öngu moti viðr klapp eða kall briostkalldra Gyðinga, berandi því framarr blezat nafn Jesu Kristz hins krossfesta,²⁰ aukandi tolu hans hirðmanna til varðveitzlu hans boðorða undir ymisligum stettum¹² valldz ok embættis, grimmaz Gyðingar því meirr ok fiandligarr lyptandi sínar hendr i fulla ofsocn moti kristnum monnum, hvar fyrir þeir¹³ gryta sælan Stephanum frumvatt guðs, einn af .vii. diaknum, er postolar höfðu vigt. Her¹⁵ með gera þeir grimman mann, er i þann tíma het Saulus, fram til borgar Damaskum þess örendis at hallda kristna menn, hvar sem¹⁴ fyndiz, ok reka bundna til Jorsala. En æ þeim¹⁵ veg vendir almattigr guð um¹⁶ sinu valldi stormerkiliga, at nefndr Saulus snöriz¹⁷ i Paulum ok verðr sannr vin heilagrar truar ok³⁰ kristinna manna, en hinn mesti uvin Gyþinga, sva at þeim varð enginn harðari¹⁸ i horn at taka. Þviat himneskr guð kaus þenna Paulum til at bera sitt nafn fyrir konunga ok aðra¹⁹ höfðingja

1 domari B. 2 i moti tilf. A²; mun tilf. B. 3 ollum tilf. B. 4 at predika nafn A²; predikan i nafni B. 5 tiunda B; .ix.^{da} A², C. 6 [skaplikir i 35 æsku B. 7 [ok fagna undir þungum svipum þríozkra B. 8 capitulo A², B. 9 mgl. A², B. 10 [vids vegar C. 11 Overskr. C. 12 stett B. 13 Her beg. Fr.III¹. 14 þeir tilf. Fr. 15 þeim B. 16 sva um i B. 17 snyz B; sneriz Fr. 18 alla leið tilf. övr. 19 allz kyns B.

sæmðr postoligri tign meðal hæstu¹ guðs astvina, at² hann
 [boðar boðorð³ sæls Petri um alla kristnina íafn i verðleikum ok
 virðuligum starfalaunum. En þó at Saulus væri frasnúinn ollu
 fulltingi við Gyðinga, línaðuz þeir eigi at⁴ helldr i sinum ill-
 5 virkium⁵ ok ofsottu enn sem fyrr guðs hiðorð ok lærisveina, sva
 at innan litils tíma voru eigi meirr eptir i Jorsolum en .iiii.
 postolar Petrus, Johannes ok Jacobus hvartveggi. En aðrir .viii.
 voru dreifðir i ymisliga staði ok halfur innan landz eða utan, þó
 enn eigi sva i fiarska, sem siðarr var geranda meðr guðs vilia,
 10 [ok þó allt eins⁶ skilr blezaðr Petrus meðr sinum bræðrum post-
 olunum, at skiotliga munu þeir allir skiliaz til ymisslagra⁷ staða.
 Þvi sia þeir nauðsynligt at setia byskup i Jorsolum til valldz ok
 stiornar þeiri kristni, sem þar aflaðiz guði. En þott nefndir
 postolar guðs Petrus, Jacobus ok Johannes hefði mesta fylling
 15 þegit⁸ sællar miskunnar, kaus engin þeira þvi heldr sialfan sik
 til þessar sæmðar, þviat þeir taka samþykkiliga þann kosning at
 vigia virðuligan mann Jacobum Alphei til Jorsala byskups, legg-
 iandi⁹ sinar hendr yfir hans blezaða höfuð. Styrði sa guðs maðr
 góðfugliga sinu valldi ok for til almattigs guðs¹⁰ eptir .xxx. ára
 20 liðna sins byskupsdoms, sem enn mun siðarr getit verða meðr
 guðs vilia.

*Ad Johannes elskar Mariam ok Maria Johannem, sem
 Jhesus baud þeim sialfur¹¹.*

18. Meðr þi at ver sögðum Jacobum byskup vigðan til Jorsala
 25 en postolar guðs [frelsa¹² sina fætr til predikanarembættis ymissa
 landa, er dveliandi litill tími til þess at¹³ skrifa nockur sæmþarord
 af höfðingium¹⁴ postolanna, fyrr en þeir skiliz sin i millim. Vilium
 ver einkannliga byria þat mal æ þeiri virðingarhæp, er sæll Johannes
 tok af sialfum guði undir krossinum heilaga, sem fyrr var sagt,
 30 at drotning himins ok iarðar fru sancta Maria guðs móðir skyllði
 honum vera sem móðir, en hann henni skylldugr sem son. Hvat
 er blezaðr Johannes ræktaði vandliga ok virðuliga eptir sins herra
 boði, takandi vara¹⁵ fru sanctam Mariam i alla ast ok umlyggju
 framarr en nockurr annarr. Eighi er þat [at helldr¹⁶ gleymanda,

35 1 haleitra Fr. 2 sva at Fr. 3 [bodaz brodir B. 4 þvi B. 5 illzku-
 prota B. 6 [þvi B. 7 fiarlægra Fr. 8 þegar Fr. 9 saal. övr.;
 leggja A. 10 með pislarsigri tilf. B, C. 11 Overskr. C. 12 frialsad
 hafa C. 13 [frialsa til predikanarembættis ymissra herada, munum ver
 B. 14 formonnum B. 15 sina övr. 16 [ok B.

at allir guðs postolar þottuz sælir ok einkannliga skyldugir i hverri
 sæmd ok æru, er þeir kunnu henni veita sem sinni drotning.
 Var henni ok kærast með þeim at vera sem optaz ok læra þa af
 þeim stormerkium sonar sins, sem henni mattu kunniguz¹ vera
 fyrir margfallða gipt heilags anda. En þess æ millum vitiaði su
 blezaða drotning þa virðuliga staði, sem hennar son helgaði sinum
 stormerkium, döggvandi² þa meðr elskutárum alla til minningar
 ser veittra fagnaða, [en snöri aptr sípan til valinnar³ dygðar
 postolanna ok heimolligaz sins geymara Johannis postola⁴. Her
 fýsir æ at lita fagran ymisleik guðligrar skipanar i .ii.5 ægætum¹⁰
 lærísveinum lausnara vars Petro ok Johanni, hversu virðing þeira
 komi samvirðiligh⁶ undir retta⁷ glosu, sem her ma heyrast.
 Drottinn varr Jesus Krístr gaf Petro i valld lukla⁹ kristninnar, en
 sælum Johanni fal hann æ hendi varðveitzlu meðr sinnar. [Hvar-
 tveggi postolunum¹⁰ i valld gefin er sönn móþir, Maria er móþir¹⁵
 Krístz, en kirkian er móþir allra kristinna manna. Af heilagri
 Marie tok drottinn líkama, en leiddi kristnina fram af holldi
 sinnar síðu. Mikil ok sæl er blezut mæ¹¹ fru sancta Maria guðs
 móþir, þvíst af hennar kvíði tok lífandi guð þann sama líkama, er
 i gegnum var¹² grafinn með spíotlagi, leiddi fram kristnina fyrir²⁰
 vatn ok dreyra. Meðr þessum hætti syniz heilog kristni tók
 hafa sitt upphaf ok efni fyrir blezaða Mariam móður Jesu Krístz.
 Hvertveggi þessi er¹³ heilog meðr uspilltum meydómi, hvertveggi
 mæ¹⁴ ok móþir, aunnur Petro, en ónnur Johanni i valld gefin, til
 þess at virðing frægra verðleika skyldi samvirðilig birtaz i tveim¹⁵
 höfðingium himinsins¹⁴, því framarr sem betr er reiknaðr valldzins
 þungi hvars embættis. Sva segir Jesus Petro: „Þer man ek
 gefa lukla himinríkis“. Her i moti [líta æ¹⁵ valld ok privilegium
 Johannis, hvat er i moti, at blezut Maria drotningh ma viðr-
 kvæmiliga¹⁶ himinn heita, meðr því at i hennar kvíði meydómligum¹⁰
 var oll guðdómsins fylling .ix. manaði; sa var skipaðr i litlu her-
 bergi meyligs¹⁷ kvíðar, er stíornar ríki himinsins ok gleymir þó
 i engum lut höfðingskap íarðríkis. Nu er, sem birtiz i allar
 greinir, díorfungarlaust at segia mey Mariam himin vera, ok því
 skipaði varr drottinn sælan Johannem lykilbera¹⁸ himinsins meðr³⁵

1 kunnuz B. 2 döggvandi B. 3 valdrar A⁹, Fr. 4 [mgl. B. 5 tveimr
 Fr. 6 saman C. 7 saal. övr; setta A. 8 heyrast B. 9 lykla B, C.
 10 [Hvarumtveggia postolanna B. 11 tilf. A⁹, B, C. 12 mgl. B. 13 hrein
 ok tilf. B. 14 saal. A⁹, B, Fr.; heiminsins 15 [litum a B; er a litanda C.
 16 tilf. övr. 17 saal. övr.; meylar A. 18 lykilberara A⁹; lykilsberara B 40

nockurum hætti, þa er hann dæmði¹ moður sina honum i geymslu. Um sva virtuligar gjafir ok samkvæmiligar, sem þessir guðs riddarar þagu baðir af sinum konungi, er eptir leitanda meðr fæam orðum, hvat því velldr, er fyrr var skrifat i .vii.^{da} kapitula², at varr
5 herra veitti meiri elsku Johanni en sælum Petro. Þa aðra grein setium³ ver fram i sögðu kapitulo, hvarr betri maðr er þeira tveggja, er annarr elskar meirr⁴ sinn meistara ok skapara með ollu hiarta, en annarr elskaz af guði meirr ok heitara. Þat þriðia finnz ok skrifat i greindu kapitulo, hvi varr herra villdi annan
10 meirr elska, en þann sem honum unni mest. Her af dreifir hinn diupi Augustinus mikit efni margvisra greina; hvat ver munum naliga alt um liða, utan heyra eina spurning, er hann setr fram, en síðan svara fyrrum greinum, sem með skemmtu mali ma undirstanda. Hvarr er betri, segir hann, sa er framarr elskar
15 Krist eða⁵ sa er minnr elskar? En þat⁶ man skiott or leyst, at sa er betri, er framarr elskar guð. Nu er setiandi aunnur spurningh, hvarr betri er, sa er minnr elskaz af guði, eða sa er framarr elskaz? Mun ok þessi grein skiott svarat an ifvasemð, at sa se⁷ betri, sem meirr er elskaðr af almatkum guði. I fyrri
20 spurningargrein⁸ gengr Petrus fremri Johanni, en i síðarri verðr Johannes forgöngumaðr Petri. I lögtekinni skyring er misiðfn elska sælla guðs postola sva takandi með heilum skilningi, at stríðandi kristni æ iarðriki merkiz oll fyrir einn saman Petrum sinn höfðingia ok skipaðan herra, en sigrandi kristni i himnum æ rikiandi
25 skyriz fyrir Johannis dygd ok reinleika. Nu er auðsynligt, at Petrus elski miok, til þess at ver frelsimz⁹ af þessarri utlegð. Elskiz ok hiartaliga Johannes, at ver standim eilífliga með odaðleik andligna fagnaða¹⁰. Fyrir þa grein hefir Petrus minni elsku af guði, at ver erum veykir ok syndugir i þessu lifi, því hefir
30 Johannes meiri elsku¹¹, at alt er brott borit af andligu riki, þat er guði misliki. Engin [mun dirfaz¹² því helldr at setia nokkura sundrgrein milli þessa guðs postola, meðr því at hvartveggi þeira var i skyring Petri um tima, ok hvartveggi leið síðan fram i merking Johannis, baðir rettvisir ok trulýndir i [sinu lifi¹³ eðr
35 enn helldr i¹⁴ guðs umboði, þviat sæll Petrus gaf sitt lif fyrir rettvisi kristinnar ok staðfesti truarinnar, en blezaðr Johannes

¹ gaf B; seck C. ² capitulo A², B ³ saal. B, C; áttum A, A².

⁴ mgl. övr. ⁵ saal. B, C, Fr; en A, A² ⁶ þar B. ⁷ er Fr. ⁸ saal. övr; skynsemdargrein A. ⁹ frelsimz Fr. ¹⁰ Her ender Fr III

40 ¹¹ ast B. ¹² [maðr dirfiz A², B ¹³ [sinu A², C. ¹⁴ [mgl B.

geymdi val meðr allri dygð vara¹ fru sanctam Mariam, meðan hun dvaldiz her i skugga þessar veralldar. Skulu þeir lutir skil-
ianda manni þaurf vinna til settra greina.

Guds postular starfa i helgu embætti.²

19. Sem her er komit sögunni, at örindrekar almattigs guðs ;
bera sinn hliom i hiortu valdra manna til himinrikis, kemr³ oss
til minnis, hvat skrifat stendri rescripto græðarans til Abbagarum
konungs, i hveriu er hann fyrirhet at senda nockurn af sinum
lærisveinum til hans eptir sina uppstigning, hvat er sannleikrinn
truliga⁴ fyllir, þviat hans orð megu eigi framkvæmdarlaus⁵
um liða. En sva skipar varr herra þvísas efni, at i þann tima
sem blezaðr Thomas⁶ gengr ut af Jerusalem til predicanarembættis,
birtiz honum⁷ fyrir gipt heilags anda, at hann skal gera sendiboða⁸
til Abbagarum konungs fram i Syriam sva virðuligan ok vals
fenginn, at hann geri alla skylldu guðligra fyrirheita. Til þess-
arrar ferþar kyss hinn sæli Thomass einn af sinu foruneyti ægiætan
mann Taddeum at nafni tiltekinn af lærisveinatolu Kristz [.lxx.
ok .ij.⁹ En meðan ver segium af ferð ok örendislokum Taddei,
gefum ver upp i Jorsolum postola guðs Johannem ok Jacobum, at
ver megin [þeira sögu þar byria þann tima, sem ver erum brott¹⁰
bunir af Syria¹⁰.

*Taddeus med tekur postuligu embætti grædandi
marga fyrir guds krapt¹¹.*

20. Guðs maðr Taddeus sem hann hefir þegit af sælum
Thoma postoligt valld ok guðspialliga virðing til þessarrar ferþar,¹²
gerir hann sinn veg fram til borgar Edissenam takandi ser her-
bergi hia þeim husherra, er Tobias het. Ok litinn tima hefir
hann þar dvaliz, aðr hans nafn [verðr þar storligha frægt¹², þviat
hann græðir hverskonar sottir i krapti guðs, sva at allir undraz¹³
umbergis. Flyr þetta orð fram til eyrna¹⁴ Abbagari konungs, at post-
oli Jesu er kominn i borgina, sa er mikit valld hafi ok uskilianligt
til heilsugiafva. Konunginn spyrr¹⁵ innvirðiliga¹⁶, hveria luti

1 sina A², C; mgl. B. 2 Overskr. C. 3 saal. B, C; kiörnir A, A².
4 saal. øvr.; rettliga A. 5 þessu C. 6 postoli tilf. B, C. 7 sendi-
mann B. 8 vel B. 9 [siqtigum ok tveimr B. 10 [þar byria annan 35
tima B. 11 Overskr. C. 12 [storliga frægiz B. 13 saal. øvr.;
undrubuz A. 14 tilf. B. 15 at tilf. B. 16 innvirðiliga A², B.

[eðr hversu mikils verða Taddeus hafði¹ unnit, síðan hann kom i borgina. En eptir þat senniliga² flutt, hugsar hann meðr ser sem vitr maðr, at nu mun sa kominn, er Jesus het honum at senda til heilsubotar andar ok likama. Þvi gorir hann fram til hus-
5 bonda Tobiam biðandi honom æ sinn fund. Ok er Tobias kemr, talar konungr sva til hans: „Oss er flutt, Tobia, at einn mikils hattar maðr se3 kominn i borgina ok hafi dvaliz um stund [innan þinna herbergia⁴. Nu leið hann æ varn fund, þviat ver vilium seas hann. Sem Tobias hefir heyrt sinn herra konunginn, snyr
10 hann heim til herbergia ok segir Taddeo, at Abbagarus konungr kallaði hann til sin. Þeim orðum Tobie svarar hinn sæli Taddeus⁶: „Meðr þi, segir hann, at Abbagarus konungr girniz mik at sea⁷ sem einn af lærisveinum Jesu, vætandi nöckurrar heilsu- botar i minni tilkvamu, skal ek senniliga koma æ hans fund,
15 þviat þat er einkannliga mitt örendi i þessa borg at tala við hann nöckut.“ Næsta dag eptir ganga þeir æ konungs garð Tobias ok Taddeus. Þegar i stað er þeir at koma þvi herbergi, er konungr- inn sitr i með sinu stormenni, sæ þeir bliðt orlof til inngongu. En iafnfram sem Taddeus kemr inn i herbergit ok konungrinn
20 sierr3 i hans æsionu, stendr hann upp meðr öllum skunda af sætinu ok fellr til fóta postolanum með sva miklu litillæti, sem ek veit eigi, segir sa er diktat hefir söguna, hvat guðligt honum birtiz i inngongu Taddei, [þat er öngum veittiz at sea⁹ utan konunginum einum. En allir raðgiafar, hirðmenn, [þionostumenn ok sveinar¹⁰
25 undruðuz geysi miok hans tiltæki, þviat þeir haufðu engan vana til slikra¹¹ gerða. Abbagarus konungr talar þa til Taddeum: „Senniliga ert þu lærisveinn Jesu sonar guðs lifanda, er mer sagði forðum: Ek mun senda þer nockurn af minum lærisveinum, þann er þik græði ok lif veiti.“ Signaðr Taddeus avarar þa konunginum:
30 „Þij er ek sendr af guði til þin, at þer truðut senniliga¹² æ hans nafn meðr mikilli dygd, ok ef þér staðfestiz heðan af i hans kristi- ligri tru, munu yðr veitaz allar girndir yðvars hiarta guði¹³ til sæmþar en yðr til fagnaðar.“ Konungrinn svarar þa: „Senniligha truir¹⁴ ek æ Jesum Crist allt her til. Ok ef ek tæki¹⁵ eigi mer
35 i fang veralldar styrk af [romverskum riddorum¹⁶, skyldi¹⁷ ek

1 [Taddeus hefdi B. 2 sannliga B. C. 3 er B. 4 [i þinum herbergium B. 5 sia B. C. 6 Hler mangler 6 eller 8 Blade i C. 7 sia B. 8 ser A², B. 9 [þiat eingum veittiz þat at sia B. 10 [ok konungsins þionostusveinar B. 11 þilikra B. 12 snemma B. 13 saal. B; ser A, A². 14 truða B. 40 15 tæki A²; tæka B. 16 [romversku riki B. 17 skyldi A².

fara i Jorsalaland með minum her ok drepa niðr við¹ velli þa niðinga, er krossfestu Jesum², ok ef ek hefði styrk nógan, skyldi eigi rikleiki Romanorum fyrir standa.“ Þessum konungsins orðum svarar Taddeus: „Drottinn varr fyllði goðan vilja síns blezaba faður, eptir þat gort steig hann upp til fothur.“ Konunginn s svarar: „Ek veit æn ifa, at hann steig upp til himna sannr guð, ok ek truir æ hann³.“ Taddeus svarar þa: „Undir þessi⁴ tru yðvarri setr⁵ ek mína hönd yfir yðr i hans nafni.“ Ok þegar i stað sem hann hefir sva gort, verðr konunginn frials ok fullkomliga heill af ollu vanmegni, undrandiz geysi miok, hversu guð⁶ 10 tyldi þat ok framkvæmdi fyrir Taddeum sinn lærisvein, sem hann hafði fyrirheitit i sínu brefi. Aukar þat ok eigi litt konungs þakk-læti, at honum er heilsa gefin eigi með grósum eða læknisdomum⁷ hellðr einum saman [krapti guðligs valldz ok almætti⁸. Eighi gerði taddeus þessa eina iartein i Edisso, hellðr græddi hann 15 marga aðra borgarmenn af ymisligum sottum ok uhægingum, millum hverra var einn halltr maðr ok fothrumr¹⁰ Abdon at nafni, þiggiandi retta göngu fyrir ætekning Taddei. Ok er Abbagarus konungr profar bæði nalægan guðs krapt fyrir sik ok¹¹ aðra, talar hann sva til Taddeum: „Mikils hattar luti gorir þu með 20 guðs krapti, sva at ver [leiðumz allir i undran ok¹² dæsemi. Nu bið ek þik, at þu kynnir mer af tilkvamu Jesu, með hverium hætti hun se vorðin. Sva vil ek ok, at þu segir mer af hans krapti, i hverium hann gerði sva marga stora luti, sem ek fyrr heyrði.“ Taddeus svarar sva konunginum: „Nu at sinni, herra, mun ek 25 fátt við yðr tala af tilkvamu eðr taknum vars herra, fyrir þa sauk at ek er sendr til þessarrar borgar [opinberliga at predika¹³ guðs orð. Þvi biðr ek, at þer latit blasa i morgin allan borgarlyð saman i einn¹⁴ stað, sva at ek megi ollum þeim veita lífsbraud fyrir plantat sæði hins eilífa orðz drottins vars Jesu Kristi.“ Abbagarus 30 konungr gorir æn dvol, sem postolinn beiðr, dreifandi sitt boð um alla borgina, at á næsta dag skulu allir i einn stað saman koma. Ok sem lyðr er margr saman kominn¹⁵ eptir konungs boði, stendr upp Taddeus postoli i miðiu liði¹⁶ predikandi guðs ðrendi

1 at B. 2 sinn herra A³, B 3 ok faður hans tilf. B 4 þessarrar 35
A³, B. 5 set A², B. 6 almættigr tilf. B. 7 lækidomum A³, B.
8 [guð; krapti B. 9 Edessa B. 10 fothrummr B. 11 fyrir tilf. A.
12 [undrumz með B. 13 [at predika opinberliga B. 14 saal. A², B;
einum A. 15 lesinn A³, B. 16 mgl. B.

- bæði langt ok sníallt, fagrlega greinandi, hversu guð vitiaði veröldina ok tiaði mannfolkinu marga valgerninga, hversu hann dó saklauss fyrir lífi sinna sauða ok reis af dauða. hversu hann steig til himna með sælu herfangi sinna hirðmanna gefandi sinum postol-
 5 olum heilagan anda eptir fæ daga liðna, bioðandi þeim at fara ok predika i allar ættir heiðinna þjóða ok at skira truandi menn i nafni föður ok sonar ok anda heilags. Ok er Taddeus hefir lyktat sermonem með einkannligri gipt ok speki heilags anda, finnz Abbagaro konungi sva mikit um hans framburðis, at hann lætr
 10 bera fram mikit gull ok sylfr fyrir postolann, at hann þiggi fyrir sitt starf ok mæðu. [Fyrir hvert er vels birtiz, at konungrinn var enn ungr i reglu postolanna, hversu þa byriaði kauplaust veita, þat er þeir þagu án andverði⁶ fyrir miskunn ok örleik heilags anda. Þetta boðorð man vel hinn signaði Taddeus, talandi sva þann tíma,
 15 sem gíafarnar ero frambornar⁷: „Hversu megum ver, segir hann, þiggia annarligt goðz, meðr því at ver upp gafum vart goðz ok afneitadum fyrir guðs nafn? Nu berit helldr fram fyrir mik þat offr, er allzvalldandi guð ok hans vinnumenn vilia giarnaz þiggia: truit allir staðfastliga ok latit skiraz i nafni föður ok sonar ok
 20 heilags anda.“ Þessum orðum Taddei sem öðrum veitir almattigr guð sva mikit afl ok miskunn i þessum stað, at hann kristnar alla borgina, meira mann ok minna. Fullkvæmdi drottinn varr Jesus Kristr sva sitt fyrirheit við Abbagarum konung bæði samt i likamligum lutum ok andligum. Her með skein sva mikil⁸ miskunn
 25 yfir greindri⁹ borg allan tíma, síðan vars græðara¹⁰ bref kom i hana, at engin villumaðr [eðr skurðgoða villumaðr eðr¹¹ Gyðingr¹² ma i henni þrifaz. Þessi borg ma ok með engum herskap unnin verða, þviat i stað sem heiðnar þjóðir sitia um hana, er annat-hvart at þeir friðsamaz eðr flyia, síþan þeir heyra vars herra pistil
 30 hátt lesinn yfir borgarmurum¹³. Ok guði til lofs gerþiz sva einn tíma, sem enn satu hermenn um borgina, at nyskirt barn stoð æ borgararminum ok las brefit með skyrum orðum. [Osan æ þetta veitti drottinn síþan sva mæta giöf þessarri borg, at hinn signaði Thomass postoli var þagat fluttr af Indíalandi¹⁴ eptir fylldan sigr
 35 pinslarvættis, ok er skrinlagðr i hofuðkirkíunni [meðr sva virðuligu
 1 tedi A²; tædi B. 2 líf B 3 framburð B. 4 saal. A, A²; silfr B.
 5 val A². 6 andvirdi A². 7 [þiat konungrinn var enn ungr i reglu postolanna. Þa taladi hinn signadi Taddeus B. 8 guðs tilf. B. 9 greiða B. 10 saal. A²; herra B; herra græðara A. 11 [eða B. 12 saal. A², B; gyðingar A. 13 borgarmurinn B. 14 [Ok til þessarrar borgar var hinn signadi Thomas postoli fluttr B.

formi, at skrinitt hangir i lopti upphalldit með fögrum silfrfestum, at sa sem upphafit reisti til predikanarembættis inn i borgina, skuli hana pryða æfinliga með kroitum sinna iartegna, hvert er geriz af þess valldi, er heiminn hefir allan i hnefa ser.¹

Lyktaz² her at segia af goðum herra Abbagaro konungi, ok ³ þvi byriar oss þvisa næst at venda til Jorsala ok sea³, hvat hinn sæli Jacobus postoli Jons broðir hefz⁴ at. Þviat fyrr en komi .xiii.^{da} sár eptir pining drottins vars, æ hveriu allir postolar fyrirletu Judeam alvarliga ok dreiftuz til ymissa þjóða, er greinandi pinslarpalmr hins blezaða Jacobi, sakir þess at hann oðlaðiz fyrstr⁵ af postolasveitinni at ganga robinn ok krunaðr i himinriki. Endir her hinn fyrsta fiorþung af sögunni.

Her hefz Jacobs saga.

Agætr Jacobus postoli drottins vars Jesu Kristz broðir Jo⁶ hannis ewangeliste, sterkr kappi ok sannr sendiboði vitiaði alla Judeam ok Samariam gangandi diarfiga i þinghus Gyðinga, synandi þeim með rauksamligum vitnisburð ritninganna⁶ liosliga, at allir lutir ero vel fylldir i drotni varum Jesu Kristo, þeir sem aðr voru fyrir sagðir i spamanna bokum. En með þvi at örleikr vars herra⁷ Jesu Kristz skipaði sinum postolum ymislig sæti i verolldinni, þann part hverium sem [honum likaði⁷, sierr⁸ hann með sinni guðdomligri speki, at þenna Jacobum byriar fyrri fram at fara til þeirar halfu, sem hann skal vera⁹ at eilifu, helldr en aðrir postolar taka sin lutskipti með fullri skipan, fyrir þa grein at hann mun¹⁰ fyrstr¹¹ fyrirlata verolldina, en missa þo i engan stað sinnar æru fyrir dauðans flotleik¹¹, helldr verða þeira iafningi, sem hæstan soma óðlaz i kristninni. Þvi [vitradiz honum hinn helgi andi ok segir¹², at hann skal fara higat yfir hafit allt vestr i Hyspaniam at bera þar fram guðs orð ok örendi. Ok blezaðr Jacobus gorir, sem guð¹³ byðr honum, aflandi guði nöckurn ævöxt in Hyspaniis með sinni mæðu ok erfði. En þat er æ skorti, at hann fengi unnit lifandi, ætlaði guð honum at fylla önduðum. Nu eptir fyrirætlaðan tíma af guði, hverfr hann aptr af Hyspaniis til Jorsala fyrir þrifallda skynsemi: þæ fremstu, at¹³ hann leti þar sitt lif fyrir hans nafni; ¹⁵ þa aðra, at hann vill styrkia þa kristni, er hann hefir fyrrum aflat i Judea ok Samaria, bætandi þat sem honum þotti æ skorta;

1 [mgl. B. 2 Lyktar B. 3 sia B. 4 saal. alle. 5 Endar B. 6 mgl. B.
7 [hann villdi B. 8 ser A², B. 9 verða B. 10 skal B. 11 flotleika B.
12 [vittrar honum hinn heilagi andi B. 13 gud almattigr kalladi hann til ¹⁴
þess heim aptr, at tilf. B.

[þa þrjú¹, at hann sotti heim sætan felagaskap sinna bræðra postolanna, þviat þeir voru enn eigi allir [brott farnir, sem fyrr segir ok síðarr profaz². Stríðir nú hinn sæli Jacobus postoli með miklum styrk ok vandlæti truarinnar moti ranglatum rettindisúvinum, heptandi þeira hróckvisi með stanganda³ broddi gagnfærrar skynsemi, sem i fæm orðum vattar Leo pávi.

Capitulum.

22. A⁴ þenna tíma var i Judea einn frægr galldrameistari, 10 Ermogenes at nafni, mikill ok mattugr i diðfulligum giorningum fullr með fordæðuskap ok allzhattar fulum framningum. Bækr hafði hann til sinnar kunnastu bæði margar ok storar, allar hlaðnar ok þykksettar með bolvaðum listum bannsettrar flærðar. Þeim bokum fylgdi sva mikit diðfulligt afl með [stækum ok 15 sterkum atkvæðum, at hann vakti upp uhreina anda ok sendi þa, hvert er hann villdi, bioðandi þeim at gora hvern ufagnat er hann lysti⁶. Undir þilikan meistaradóm, eða enn helldr margvisan falsaradóm, Ermogenis gengu heimskir menn til náms ok læringar, [hæðiliga fræddir i herfiligum skola undir vándum ok uveniufullum 20 meistara⁷. Optliga tok hann fe til af illum monnum ser likum at gera hinn ok þenna ufagnat með sinum gölldróm. Þi helldu hann margir fyrir hinn visazta speking, [heyrandi þat fals ok hegoma, sem hann bar fram með slægligum orðkrokum ok lykkiottum utvegum⁷. Mörgu sinni fekkz hann mikit i at afblomga frægð ok 15 framferðir Jacobi postola. Var þat ok fyrir þa grein eigi undarligt, þviat þeira síðir voru miok ulikir. Einkaunnliga mikit traust hófðu Juðar æ⁸ þessum manni Ermogeni, at hann mundi [sva hart ok diuphugat risa⁹ i mot postolanum með sinum fiolkunnigum brögðum, at predikanarorð nýrrar miskunnar mundi eigi ganga framarr. Ok sva fylliz Ermogenes mikillar drambvisi [truandi upp 30 æ sinn falsaradóm ok fallvalltar görningar, at hann muni¹⁰ postola guðs i nöckuru sigra mega eða i malsendum¹¹ yfirstiga, hvart sem helldr fyrir sik eða sina lærisveina. Hvar fyrir sva geriz einn tíma, sem postoli guðs predikar i nalægð við þann stað, er greindr galldramaðr sitr i, at Ermogenes tekr¹² einn af sinum 35 lærisveinum meðr [bön ok¹³ raði Phariseorum, þann er honum þickir visaztr ok i malkrokum ser likaztr, at eyða allan grund-

1 [saal A², B; þat þrjú A. 2 [brott, sem fyrr segir B. 3 smiuganda B. 4 I B. 5 [saal. A, A²; mgl. B. 6 fysti A², B. 7 [mgl. B. 8 af B. 9 [setia sva hart ok diuphugat rad B. 10 [at hann hygz munu B. 11 saal. A, A²; malsemdum B. 12 velr A², B. 13 tilf. A², B.

voll þeira orða, sem Jacobus berr fram i Judea. Þessi læri-
sveinn heitir Philetus, [dragandi nu mart ulyfian ser i hiarta
fyrir snakligan iblastir sins meistara², dubbaðr villuvapnum til
striðs ok bardaga moti drotni at rangturna rettindi ok leggja at
velli guðdomligha dyrd vars herra Jesu Kristz. I þessarri ferð með
Phileto voru nöckurir Gyðingar³ gamlir uvinir Jesu, er þat skulo
allt lofa ok satt kalla, sem Philetus kann liugfroðr framm bera.

Capitulum.

23. Nu sem þessir allir [koma i einn stað saman, þar⁴ sem
blezaðr Jacobus er fyrir, berr Philetus sik diarfliga til at þræta⁵
moti postolans rettri kenning sæstundaudi þat sama með falsligum
[hlykkium ymissa greina⁶, at Jesus Kristus Nazarenus er⁶ eigi
sannr son guðs lifanda, þo at Jacobus sæmi hann alla vega ok
kalli sinn meistara. En i moti lygðum Phileti setr postoli guðs
sannar forspár heilagra ritninga [gerandi styrkliga⁷ með gipt⁸
heilags anda, eyðandi [alla motburði⁸ villumanna, synandi liosi
biartara, at Jesus er son guðs lifanda æ veranda. Umfram þvilika
speki, sem Philetus heyrir af munni Jacobi, sér hann þat⁹ sinum
augum, at [postoli guðs¹⁰ gorir ymislig takn lysandi blinda, reins-
andi líkþræ ok frelsandi diöfuloða. Her með heyrir¹¹ Philetus þat¹⁰
vatta sina vini ok kompana, at þeir hafi sieð¹² sælan Jacobum
[gera sva stórt takn, at hann reisti menn af dauða¹³. Meðr þiliku
efni leggr Philetus af falsligum flutningi skiliande sik lægðan ok
sannliga¹⁴ sigraðan sem alla aðra, er Jesum guðlasta. Þvi snyr
hann aptr hvatliga sinni ferð til Erinogenem galldrameistara sva¹⁵
talandi millum annarra luta: „Þat skaltu vita, segir hann, utan
ef, at þessi Jacobus, er kallaz postoli ok þionn Jesu Kristi
Nazareni, er þer ok hverium manni usigranligr, þviat ek sa upp
æ, at i nafni drottins sins rak hann brott diofla fra oðum en
hreinsaði líkþræ ok gaf syn blindum monnum. Her með þarf eigi¹⁶
langt at gera, at hann helldr i sinu briosti¹⁵ helgar ritningar til-
tækar ok reiðubunar, með hverium hann auðsynir, at þessi einn,
en¹⁶ engin annarr, er sannr guðs son, sem Gyðingar krossfestu.
Nu hlyð minu raði, legg af þínu ofbelldi ok kom til postolans¹⁷

1 tilf. B. 2 [mgl. B. 3 yfirgyðingar B. 4 [saman koma fram i þann 15
stað A², B. 5 [greinum B. 6 væri B. 7 [mgl. B. 8 [allar motþarur
B. 9 mgl. B. 10 [hann A², B. 11 saal. B; gorir A, A². 12 seet
A²; séð B. 13 [gefa líf daudum monnum B. 14 liosliga A², B. 15
allar tilf. B. 16 tilf. A², B. 17 með litillæti tilf. B.

lifandi þer líknar ok miskunnar fyrir laung ok mikil ranglæti. En ef þu gorir eigi sva, mantu¹ flatt af fara, þviat þinir galldrar ok gömul uvenia man þer i engu gagnaz², siðan þu vill af kappi leila við þer betra mann. Nu hvart sem þu kyss þer til handa þóðan lut eða illan, skal ek i stað aptr venda til postolans ok biðia þann litillatliga, at hann taki³ mik syndugan milli sinna lærisveina⁴. Þessum orðum⁵ Phileti reidiz Ermogenes geysi miok ok akafligaz þvi, er hann sagði siðaz, at hann skyldi fara til undar við postolann ok geraz hans lærisveinn. Þvi hugsar hann, at Phileto skal þessi ferð seinni verða [ok ogreiðari⁶, en hann augði, ok geriz til með sinum lærisveinum at hafa hendr æ Phileto ok binda hann sva sterkliga, at hann ma sik hvergi or stað ræra⁶. Eptir þat⁷ gort talar Ermogenes sva til Philetum, þar sem hann liggr bundinn: „See⁸ nu, segir hann, hversu Iacobus kompan þinn frealsar þik af þessum böndum“. Sva liggr Philetus harðliga halldinn. Nu þegar fyrir æstundan guðs⁹ villia ok neð þvi at hann hefir oðlaz goða tru i guðligu valldi ok verðleikum hins heilaga¹⁰ Jacobi, gerir hann skosvein sinn leyniliga fram il postolans, at honum gori kunnigt, hversu nu stendr. Ok án lvol sem vinr drottins heyrir framburð sveinsins, fær hann honum i hendr sinn sveitaduk sva mælandi: „Far þu ok ber Phileto min orð, at hann snerti þenna duk ok segi sva: drottinn Iesus Kristr [reisir upp¹¹ sterkliga bundna ok leysir [fót stökk-ðora¹²“. Meðr sva agiætu erendi, sem nu er greint. snyr veinninn aptr sinni ferð berandi dukinn sinum meistara meðr þeim orðum, er postolinn let fylgia. Ok þegar i stað sem hann hefir ekit dukinn ok sva talat, losna af honum i brott böndin meðr sva mikilli fiotvirki, at engin iarðnesk hönd matti sva [skíott kera¹³ i verolldinni. Gafz honum sva [vinatta ok felagskapr Jacobi postola, let galldrakarlinn Ermogenem ok alla hans væl. Er nu freals Philetus¹⁴ hafandi sik¹⁵ fram æ veg með ollum skunda il virðuligs Jacobi postola, takandi þar líkn ok yfirbot sinna misverka. Spyrr Ermogenes þat til hans ferða, at hann hlær ok þeðir at ollum þeim listum ok kunnaztu, sem hans fyrri meistari for með, váttandi hans visdom öngu saman standa utan hindrvitni

1 muntu A², B. 2 gagna B. 3 reikni B. 4 greinum A², B. 5
 [silf. A², B. 6 hræra B. 7 sva B 8 Siam B. 9 gods B. 10
 [virðuligs B. 11 [saal, A², B; leysir A. 12 [fótstöckaða B. 13 [gera
 B. 14 [felagskapr ok vinatta Jacobi, þot galldrakarlinn Hermogenes
 hæddi at henni. Er nu Philetus frials ok lidugr B. 15 þegar tilf. B.

ok hegoma. Ermogeni liggir slíkt allilla, at einn af hans skolaklerkum skal opinberliga hann ufrægja [ok gefa auðrum lærisveinum slík eptirdæmi¹. Því tekr hann æ diupazta² grunn sinna bolvaðra boka, þrifandi þau helvitzku hervapn, sem hann hugði ekki við standa, kallandi til svivirðiligrar³ diöfla, bioðandi þeim at⁴ gera, sem her ma heyra: „Farit þer til hvatliga, segir hann, ok leiðit higat til min bundinn Jacobum postola ok Philetum minn lærisvein, at ek mega hefna min æ honum fyrir þat gabb ok gys, er hann hefir mer sett [framarr en nöckurr lærisveinn sinum meistara⁵, at því helldr ottiz aðrir hans skolabræðr⁶ mik at spotta“.

Capitulum.

24. Nu⁷ sem uhreinir andar hafa heyrt sitt⁸ órendi, fara þeir með skiotri⁹ ræs i nalægð við þann stað, sem blezaðr Jacobus postoli er fyrir a bæn sinni. En þat er þeim var boðit, at binda postolann, tekr þeim eigi greiðliga, þviat engill guðs af himnum¹⁰ tilkomandi talmar þeira ferð i loptinu setiandi alla i gloandi rekendr, [sva at þeir mattu¹¹ sik hvergi ræra. Taka þeir nu [at æpa¹² ok yla með ogurligri röddu¹³, þviat þeir brenna heitt ok makliga fyrir sina dirfð ok ofstopa. En meðr því at þeir skilia, hvaðan af¹⁴ þeim leiðir þenna bruna, kalla þeir hatt i loptinu æ Jacobum postola ok segja sva: „Jacobe postoli guðs, miskunna þu oss, þviat ver brennum¹⁵ fyrr en timi se kominn varrar verstu pinu“. Signaðr Jacobus svarar: „Hvat villdu þer hegat¹⁶“, segir hann. Diöflar svoroðu: „Ermogenes sendi oss higat þess órendis at leiða ykkir Philetum baða bundna¹⁷. En þegar sem ver veslugir¹⁸ nalguðumz þenna stað, greip¹⁹ engill guðs oss ok batt elldligum fiotrum, sva at þar fyrir kveliumz¹⁹ ver allir“. Postoli guðs talar þa: „I nafni foður ok sonar ok heilags anda leysi²⁰ yör engill guðs af þeim fiotrum, sem hann hefir yör i sett, at þer megit liðugir gora mina sendiferð. Þer skulut aptr fara sömu leið¹, sem þer¹⁰ komut higat, ok gripa Ermogenem yðvarn meistara, bindit hann ok leiðit æ minn fund, ok²¹ geymit, at þer þyrmit honum ok

1 [veitandi oðrum eptirdæmi sva at gera B. 2 diupara B. 3 sin daliga B. 4 sva at A²; sva B. 5 [mgl. B. 6 saal. A², B; skolaklerkar A. 7 mgl. A², B. 8 saal. A², B; sin A. 9 fiotri B. 10 saal. B; honum A, A². 11 [sva at þeir megu A²; at þeir megir B. 12 æpa A². 13 [hatt at remia ok hveltt at skrenia (ell. skrema) B. 14 mgl. B. 15 allir tilf. A², B. 16 hingat B, og saal. overalt. 17 til hans tilf. B. 18 þreif B. 19 Her beg. Fr. III^a. 20 læsi B. 21 en B.

meiðit¹ i engu². Hviliku³ boði hins heilaga Jacobi hlyðir án
 ívöl hvartveggi halfa³ himnesk ok helvitzk⁴, sva at fiandr⁴ fara
 lausir af valldi guðs engils gripandi gamla Ermogenem, sem þeim
 var boðit, binda hendr hans [ok fætr⁵ með horðum reipum
 hafandi sik⁶ fram æ þann veg, sem til la postolans, miok
 mæðorðir ok [illfengir með ogurligum⁷ afarkostum sva segiandi:
 „Þu sendir oss⁸ i harðan bruna ok hræðiliga pinu, ok því skaltu
 m biða ufagnat“. En þo at fiandr leti storliga i orðum við Ermo-
 genem, mattu þeir honum eigi grand vinna, sakir þess at postoli
 guðs hafði þeim bannat. Sva kemr Ermogenes bundinn fyrir auglit
 iðuligs Jacobi mærandi rettum hirtingum þegar i upphafi, þviat
 blezaðr vin drottins setr honum harða tolu⁹ millum annarra luta¹⁰
 sva segiandi: „Þu hefir drambat langan tima af þinni vitzku ok
 liupri kunnastu miok þarflaussi¹¹, þviat þu ert heimskari [en nöckurr
 maðr¹² annarr, sakir þess at þu gorir vinattu við uvin allz mannkyns
 niðrandi hann senda þer sina engla ok¹³ gera mer mein ok skaða.
 En ek hefir enn bannat þeim¹⁴ at stoðva æ þer sina reiði“. Ok
 æ dioflar heyra þessi orð postolans, æpa þeir hatt ok segia¹⁵ sva:
 Gef þu oss hann i valld, at ver gripim hann ok hefnim bæði
 vinna meingerða ok varra pinsla“. Sæll Jacobus talar þa til
 ihreinna anda: „See her, segir hann, Ermogenes stendr frammi
 fyrir oss bundinn, fyrir¹⁶ hvi gripit þer hann eigi?“ Dioflar
 svoruðu: „Þvi siðr megum ver honum grand vinna i þinni nalægð,
 at ver megum eigi mein gera því minnzta kvikvendi¹⁷, er dvelz i
 þinu herbergi“¹⁸. Blezaðr Jacobus talar þa til Philetum sins nyia
 serisveins: „Til þess at¹⁹ Ermogenes skili þann skola drottins
 Jæsu Kristz [þo at omakligr²⁰, at maðr gialldi gott moti illu,
 skaltu leysa hann, þviat hann batt þik, ok sva sem hann fiðtraði
 þik saklausan, skaltu nu gefa honum frialsan gang fyrir diðfla
 pinslum ok allri ógnan.

Capitulum.

25. Philetus [lyðir nu sins herra boði giarna²¹ ok leysir
 Ermogenem. En sva sem þat er gort, stendr hann lutu höfði i

- 1 hann tilf. B. 2 þviliku B. 3 god ok ill tilf. B. 4 diðflar Fr.
 5 [mgl. B. 6 [a bak aptr rekandi firir ser B. 7 [illskiptir æ með
 ognum ok B. 8 at ovauru tilf. B. 9 i fyrstu tilf. Fr. 10 orða B.
 11 i þarflaust B. 12 saal ðvr.; maðr en nöckurr A. 13 at B. 14
 her til tilf. B. 15 kalla A², B. 16 mgl. B. 17 kvikvendi A²; kykvendi
 B. 18 husi B. 19 omakligr tilf. B. 20 [mgl. B. 21 [hlydir giarna
 sins herra bodi B.

sömum sporum ok ræriz hvergi. Signaðr Jacobus talar þa til hans: „Far nu skíott¹ leið þína, hvert er þér líkar, þvíat eigi er þat varrar² kenningar at nökkurr nauðgiz til rettrar truar“. Ermogenes svarar: „Mer er kunnigt forz ok reiði dióflanna, at þegar i stað sem ek fer heðan brott, gripa þeir mik ok grimliga kvelia ymisligum pinslum til dauða, utan þu gefir mer nokkura hlíf, at ek mega öruggt fara³“. Sæll Jacobus svarar: „Tak þér i hönd ferðastaf minn ok gakk i goðu trausti, hvert er þu vill“. Ermogenes þiggr þat giarna, snuandi heim til sinna herbergia. Ok þan dvöl kallar hann saman sína lærisveina fándi þeim storar¹⁰ byrðar með þungum bokum bolvaðra gerninga, berandi sialfr fram til fundar Jacobi postola, verpandi þeim ollum niðr hermiliga meðr þeirri æstundan at lata gráðugan loga gleypa þær allar. Ok er Jacobus postoli sierr⁴, at Ermogenes byðz⁵ til bokabrennunnar, segir hann sva til hans: „Tak helldr griót ok bly ok ber i tóskurnar¹⁵ hia bokunum, streng síðan aptr ok saukk i síofardiup ollu samt, til þess at reykr⁶ þeira beriz i brott af iorðunni [með allri meinsemd ok pinslum⁷ mannanna“. Ermogenes gorir⁸ þessa luti alla eptir postolans boði, komandi síðan aptr með sönnu litillæti, halldande postolans fætr framfallinn miukliga sva mælandi: „Heyrðu, agiætr¹⁰ fulltingiari salnanna! tak þu her einn iðranda þræl⁹ til þín flyianda, er þu þoldir alt her til ófundsaman ok umlestrsfullan“. Blezaðr Jacobus svaraði: „Ef þu offrar guði sanna iðran, muntu óðlaz sanna líkn ok miskunn þinna andmarka“. Ermogenes svaraði: „Sva [framarliga færir ek guði mina¹⁰ iðran, at allar þær bækr,¹⁵ sem saman helldu mitt fals ok fordæðuskap, hefir ek brott vorpit ok [saukt i síofardiup, her með hefir ek afneitat i minu hiarta ollum prettligum listum ok svikligum fiandans verkum¹¹; því biðr ek, at þu takir mik undir iðran ok yfirbot“. Postolinn svarar: „Þat er nauðsynligt upphaf þinnar yfirbotar, at þu leiðir aptr¹⁰ til guðs þa, sem þu hefir fyrrum fra honum dregit með þínum falsligum fortolum. Þi skaltu [leitandi fara þeira manna hus ok herbergi, sem þu snorir¹² af rettum veg, segiandi þeim sialfum¹³ opinberliga, at þat ero hæstu sannindi, sem fyrrum¹⁴ kallapir þu

1 brott B. 2 saal. A, A², Fr.; varar B. 3 vera B, Fr. 4 ser A², B; 35 serr Fr. 5 saal. A, A², Fr.; byz B. 6 Her endir Fr. III². 7 [fra allri meinsemd B. 8 sialfr tilf. A², B. 9 [vandan þræl með iðran A². B. 10 [framarla færi ek guði sanna B. 11 [drekt i síofardiupi ok afsagt mer allar prettvisligar listir ok sviklig fiandans verk B. 12 snorir A². 13 [segia þeim sialfr B. 14 forðum A², B. 40

fals ok rangyndi¹, en þat lygð ok hegomi, sem þu kallaðir rettindi. Her með skaltu niðr leggja² ok [duptliga dreifa allan þann ufagnat, sem þu hefir æ lagit uleyfiligan trunat³. Aptr skaltu bæta rangtekið goðz hverium manni, ok þat er þu aflaðir illa með þinum
 5 falsaradomi skaltu nu veita i⁴ goð verk, at sva sem fyrrum vartu son diofulsins, [hans eptirglikiandi⁵ i löstum, sva skaltu nu fyrir tilæskingarmiskunn verða son guðs, honum tilglikiandi⁶ i goðum lutum, er sina sol lætr upp renna sva yfir illa sem goða, sva yfir þa sem hann guðlasta, sem þa er hann lofa. Nu ef hann
 10 milldr ok blezaðr framdi æ þer sina goðgirnd, þa er þu vart illr ok honum olyðinn, hversu framarr man hann syna þer sina miskunn, ef þu vill vera⁷ honum lyðinn i goðum lutum“. Þvilika luti ok aðra talaði blezaðr⁸ Jacobus fyrir Ermogeni. En⁹ hann tekr allt með andligum fagnaði ok geymir i verki, fyllandi með hæstu lyðni,
 15 gerandiz síþan lærisveinn postolans sva alvarliga snuinn til goðs fra illu, sem miskunnsamr drottinn virðiz bratt at birta, at [þar sem fyrr nægdiz fals ok ranglæti, skyldi síðan nogliga skina kraptr ok rettlæti. Fyrir hvat varum herra Jesu Kristo er einkanligt lof syngianda, at¹⁰ sa sami skal nu iartegnir gera i hans
 10 nafni, sem fyrir litlum tíma var sva bolvaðr, sem fyrr var greint i bokinni. Hinn sami var hann fyrir mannliga natturu, en allr annarr fyrir postoliga¹¹ tru, fylgiandi sælum Jacobo postola með allri dygd ok goðvilia lifs ok dauðum¹², sem síðarr man sagt verða. Voru þeir Philetus fremztir i hans fylgd ok foruneyti,
 5 mesta elsku honum synandi [æ nátt ok æ deghi¹⁰ i ollum lutum.

Capitulum.

26. Þat er vani ranglatra manna, þeira er drektir ero i diupi lastanna, at þeir gleðiaz iafnan af styrk ok uppgangi illra manna ser likra, en angraz i hverri margfalldan rettlatra [ok
 10 vilia þeim mygia ok með þi aullu fyrirkoma, sem þeir mega¹³, ofsækiandi sem sina fauðurbana, hvat er enn fylla fagnaðarlausir Júpaz meðr fornri grimd ok nyrri¹⁴ við fauður ok sonu¹⁵ kristninnar; þviat þann tíma sem þeir sea Ermogenem magum snuinn til rettrar truar með ollum sinum vinum, bolgna þeir i mikilli reiði,

15 1 rangindi A², rangendi B. 2 briota A². 3 [eyða þinum ollum oleyfðum atrunadi B. 4 tilf. B. 5 [hann eptirglikiandi B. 6 likiandiz B. 7 geraz B. 8 hinn sæli B. 9 Hvat B. 10 [mgl. B. 11 heilaga B. 12 lidnum B. 13 [viliandi þeim mygia ok fyrirkoma B. 14 saal. B; nærri A, A². 15 saal. B; son A, A².

fyrst fyrir þat er dyrkaz nafn Jesu ok aukaz tala kristinna manna, sva fyrir þat er þeir hafa latit þann mann or sinu liði, er þeir hugðu mestan wíðerski at beriaz i moti kristninni. Þat þickir þeim ok illa, er² þinghus þeira missi allrar þeifar soknar³ ok offrs, sem þat hafði langan tíma halldit af greindum mago ok hans sættmonnum⁴, vinum ok lærisveinum. En [þeir sea, at Ermogenes⁵ fagar nu því siðr þeira traust ok⁶ tru, at hann dregr hvern fra þinghusinu, er hann ma orka, til Kristz ok heilagrar kirkíu. En meðr því at þeir⁷ kalla Jacobum postola efni ok undirstoðu allra þessarra meingerða, kunna þeir honum mesta upökk,⁸ sva at þeir vilia giarna sinar fehirðzlur leggja til þess, at hann fai⁹ skaða. Af því samblasa⁹ Judar moti kennimanni vin drottins meðr sinum harðýðgisanda ok ofbelldis, spillandi meðr fegiófum [ii. c. hóðingia¹⁰ i Jorsolum Liscicam ok Tecristum, at þeir skuli gripa postolann ok kasta i myrkvastofu. Ok sem þat er¹¹ gert fyrir meðalgongu fiandans ok sepennings broður hans, at postoli guðs er gripinn ok grimliga¹¹ orpinn i þungt varðhalld, setia Judar mikit þing¹², takandi fornar malsemdir¹³ sinar, er þeir fram hóðu fyrrum¹⁴ við herra Jesum, segiandi at Jacobus skal æ þing leiðaz ok dæmaz eptir lögum. Þij er vattr sannleiksins¹⁵ framleiddr af varðhalldi til þessarrar þingstefnu, sem Judar hallda. Ok þegar sem hann kemr, treysta¹⁵ Pharisei æ þann styrka¹⁶ stolpa kristninnar talandi sva [meðr ygum augum ok reiðri sæseonu¹⁷, sem her ma heyra: „Enn leggr þu eigi af, segia þeir, helldr [ferr þu með iðuliga¹⁸ at predika Jesum, þann mann er ver vitum¹⁹ allir krossfestan hafa verit með spellvirkium“. En blezaðr Jacobus tekr þessi akefþarorð Phariseorum með mikilli þolinmæði, svarandi þeim bliðliga, ok ollum er hia standa, fylldr af¹⁹ gipt heilags anda: „Heyrit þer mik, [vissir menn, ok mina²⁰ bræðr, sem allir þeir er sik vita standa i sættartolu Abrahe. Guð i hinnum²⁰ gaf Abrahe feðr varum þat fyrirheit, at i hans kyni mundo arftækar verða allar þjóðir. Kyn Abraham er eigi ambattarson Ysmael helldr Jsrael, þvíat Ysmael var utrekinn með sinni móður Agar frabyrgðr ollu lutskipti kyns Abrahe, því segir guð Abrahe,

1 líkar A², B. 2 at B. 3 sæmdar B. 4 mgl. B. 5 [hann B. 6 þs eda B. 7 Judar A², B. 8 saal. B; færir A, A². 9 saal. B; samblanda A, A². 10 tva hundradshóðingia B. 11 tilf. B. 12 ok breitt tilf. B. 13 saal. B; malsemdir A, A². 14 fordum B. 15 vandir tilf. B. 16 sterka B. 17 [mgl. B. 18 [fæz þu i dagliga B. 19 með B. 20 [minir B.

at hans kyn mun kallaz son Sarre Ysaach. Abraham faðir varr þa mikit sæmdarnafn, sva at hann var kallaðr guðs vin, ok var þetta fyrr en hann kynni nockut lögmál guðligrar skipanar, eigi dyrkandi þvattdagshelgi ne umskurðarskirn piggiandi. Vin guðs er hann orðinn eigi fyrir umsníðningar þionostu helldr fyrir sterka tru, at i hans kyni mundi allar þioðir taka¹ sina erfð. Nu þa ef Abraham gerðiz fyrir retta tru vin guðs, er auðsynt, at sa verðr uvin guðs, er eigi truir rett eptir hans² dæmi. Þessum orðum hins blezaða Jacobi svara sva Pharisei: „A hvern villtu þat bera, at eigi trui guði?“ Jacobus svarar: „Sa er eigi truir, at i kyni Abrahe mundi allar þioðir ððlaz fagnat, ok sa er eigi truir Moysi, er sva segir: *Suscitabit vobis dominus prophetam magnum*. Þessi orð talaði Moyses til Israels lyðs meðr skygnri forspa ukominna luta: drottinn mun uppreisa³ með yðr mikinn spamann, þann er þer munut heyra i ollum boðorðum sem mik sialfan. Þetta guðs fyrirheit framborit af spadomsanda Moysi gerir sniallr maðr Ysayas nöckuru liosara, undir hverri skipan þat mundi verða, þa er hann sagði sva: *Ecce virgo in utero concipiet*, þat norrænaz sva: See her⁴, mæR mun getandi verða, ok hun mun son fæða, þann er kallaz mun guð með oss Af þessarri guðs kvamu til vár sagði⁵ spamaðr: *Ecce veniet redemptor tuus, Jerusalem*, [et hoc eius signum erit, cecorum oculos aperiet, surdis reddet auditum et voce sua excitabit mortuos⁶. Þetta þyðiz sva: See þu, Jerusalem, koma mun lausnari þinn, ok mun hafa þat mark ok vitnisburð, at augu blindra mun hann uppluka, heyrn mun hann daufum aptr giallda, ok dauða menn með sinni rauddu uppreisa. Þat sama vattar Ezechiel sva segiandi: *Veniet rex tuus, Sion*, [humilis et restaurabit te⁶, þat er sva at skilia: Heyr þu, Sion, koma mun konungr þinn litillatr ok mun endrbæta þik. Daniel spamaðr segir sva af þessu efni: *Sicut filius hominis ita veniet*, [et ipse optinebit principatum et potestatem⁶; þat ma sva skyrar i skömmu mali: sva mun hann koma sein sonr mannz ok mun ððlaz valld ok höfðingskap. Agiætr David konungr talar sva sem með rauddu guðs sonar: *Dominus dixit ad me*, [filius meus estu, ego hodie genui te⁶; þat hefir þvilikan skilning: Drottinn sagðe til min, Son minn ertu, ek gat þik i dag. Sami David⁷ talar sva i oðrum stað sem með rodðu guðs foður til sins sæla

1 odlaz A², B. 2 saal. A², B; guðs A. 3 sagði hann tilf. B 4 segir hann tilf. B. 5 Helias tilf. B. 6 [tilf B. 7 psalmaskallð tilf. B.

sonar: Ipse invocavit me, pater meus estu, [et ego primogenitum ponam illum excelsum pre regibus terre¹; þat er sva at skilia: Hann sealfir mun² mik kalla ok segia, faðir minn ertu, því mun ek hann setia frumgetinn framarr virðuligan en alla konunga iarparinnar. Sialfr guð talar enn sva til Davíðs i þriðia stað: De fructu ventris tui, hvat er sva norrænaz: Ek mun setia yfir sæti þitt, segir drottinn, af ævexti kviðar þins. Þilíkar spasögur ok margar aðrar runnu fyrir tilkvamu drottins³. Þessu næst er skrifanda, hvat Jacobus berr fram af þeim forspam, er gengu fyrir pining hans, upprisu ok uppstigning ok annarri tilkvamu, at blezaðr⁴ postoli guðs hlifi alla þa luti meðr diupri vitzku, sem ver höfum skrifat⁵, hvat er ver fyrir sögðum i fyrsta kapitulo bokarinnar⁶, at geraz mundi fyrir virðuligan herra Jacobum postola i ualægð Judeorum.

C a p i t u l u m.

27. Af litillatri pinu drottins vars talar sva i spadomsanda¹ hinn snialli Ysayas: Sicut ovis ad occisionem ductus est, hvat hefir þilíkan skilning: Sva er hann leiddr sem sauðr til draps, segir spamaðrinn. Af sialfri krossfestinginni spár hinn sæli David: Foderunt manus meas et cet. Grofu þeir i gegnum, segir hann, hendr minar ok fætr, ok reiknaðu þeir öll min bein, ok skiptu ser² til handa klæði min. Sami David segir enn her af i öðrum stað: Dederunt in escam meam fel. Gall gafu þeir³, segir hann, i mina fæðu ok drykkiuðu minn þorsta með vinsyru. Af dauða hins krossfesta Jesu segir enn David: Caro mea requiescet in spe. I ván man hvilaz minn likami, segir hann, þvíat þu, drottinn, munt eigi⁴ lata⁵ sal mina i helviti. Af sinni upprisu talar guðs son fyrir munn Davíðs til sins blezaða feðr: Exsurgam et adhuc tecum sum. Ek man upprisa, segir varr herra. Ok enn i öðrum stað tiar hann nauðsyn sinnar upprisu: Propter miseriam inopum et cet. Af dauða mun ek risa, segir drottinn, fyrir vesold þurfandi manna⁶ ok sut fataækra. Af selli uppstigning drottins vars segir enn David salmaskalld: Ascendit deus in iubilacione. Meðr skemtán, segir hann, steigh guð til himna. Ok Anna móðir Samuelis spannanz segir sva heðan af: Drottinn steig upp i himna með miklum hliom. Mörg vitni onnur finnaz af uppstigning drottins vars Jesu Kristz,⁷

¹ [tilf. B. ² a tilf. B. ³ vars Jesu Kristz tilf. B. ⁴ af upprisu
hafi tilf. B. ⁵ bækrinnar B. ⁶ þer B. ⁷ fyrirlata B.

segir hinn blezaði Jacobus postoli, at hann sitr tii hægri handar guði feðr i himinriki. Vattar þat David i sinni bok sva segiandi: Dixit dominus domino meo, drottinn sagði minum herra: Sit mer til hægri handar. Siðarri tilkvamu guðs at dæma lifendr ok dauða
 5 vattar sami psalmista: Deus manifeste veniet et cet. Guð mun auðsyniliga¹ koma, segir hann, ok guð varr mun eigi þegia, i augliti hans mun elldr brenna ok öflug hirð umhverfis² hann. Af upprisu dauðra manna i guðs tilkvamu talar Ysayas: Surgent mortui et cet. Upp munu risa dauðir menn, þeir sem i grofum
 10 ero, þviat guð allzvalldandi sitr þa i dómsæti neytandi miklu valldi, gialldandi serhverium [eptir sinum verðleikum.³ Fyrir þi, bræðr, segir hinn sæli Jacobus, gerit iðran sem fyrst yðvarra verka, at þer flyit⁴ þa hefnd ok pinu, sems yðr verðr i guðs domi, ef þer iðriz eigi; [renni þeir⁶ allir fyrstir ok fremstir til rettrar iðranar, er
 15 sinar samvitzkur vita þess valldar, at þeir gerðu eða gerandum samþyktu i krossfesting þess hins meinlausa, er allan heim frealsaði af pinuligum dauða. Þij siðr var hann krossfestr⁷ makligr, at hann gerði yðrum lyð marga goða luti. Wer hans lærisveinar sam upp æ, at hann lauk upp þess mannz augu til skiærrar synar,
 20 er blindr var borinn. Ok til þess at hann profaði sik vera þann sama, er skapaði Adam af iarðar leiri, [blandaði hann⁸ munnzins salivo með iarðar duppti riðandi yfir augnastaði blinda mannz. Ok meðr því at ver spurðum drottin varn Jesum Kristum, hvart þat var hans syndagialld sialfs eða feðgina hans, at hann skyllði blindr
 25 fæðaz, svaraði hann oss sva til, at hans [eða hans feðgina skulld vollði⁹ eigi þessum blindleika, helldr var hann til þess, at æ honum skylldo auðsynaz guðs verk; þat er sva skilianda, at sa höfutsmiðr, er skapaði manninn, birtiz nu auðsyniliga tilkominn, þviat hann skapaði skiæra syn yfir þau augu, sem allðri fyrr höfðu lios
 30 auðlaz með sinni nattnru. Sannliga¹⁰ fylldiz æ minum blezaða meistara þat, er prophetinn skrifvaði, at honum mundi hatr ok illzka ömbunat [moti goðum verkum¹¹, þviat þann tima sem hann græddi kararmenn [ok krepta, reinsandi¹² likþræ, lysandi blinda, frealsandi¹³ diöfuloða, lifgandi dauða, millum annarra otöluligra

35 1 auðsyniliga *A*¹. 2 umbergis *B*. 3 [sin verk eptir makligleikum *B*
 4 *saal* *B*; fyllit *A*, *A*². 5 er *B*. 6 *saal* *B*; rennit þer *A*, *A*². 7 krossfesting
B. 8 [*saal* *B*; blandaði (blandandi *A*) við *A*, *A*². 9 [synd eða hans
 feðgina volli *B*. 10 Senniliga *B*, *A*². 11 [fyrir god verk *B*. 12 [*saal*.
B; krepta ok reinsaði *A*, *A*². 13 *saal*. *B*; frealsaði *A*, *A*².

iartegna, kölluðu allir moti honum samankomnir, at hann væri
 sekr dauða. Illa ömbunaði sa honum ok goða luti, er sat at hans
 borði, en selldi síðan sialfan hann við verði, sem David fyrir sa
 sva segiandi: Qui edebat panem meum. Sa er át mitt brauð,
 [möglæði lymsku ok¹ udygd i moti mer. Þessa luti alla söguð²
 fyrir spamenn synir Abrahe, þviat hinn helgi andi talaði fyrir
 þeira munn. Okef ver truum eigi þeira orðum, hversu megum ver
 forðaz eilifar pinur. Vægðarlaust munu ver brenna, ef ver vilium
 eigi trua haufutfeðrum varum ok spámonnum, en utlendar þiðir
 taka³ með fagnaði ok rettri tru spamanna raddir. Nauðsynligt er
 oss at mykia skapara varn með gratligum andvörpum fyrir þa
 marga luti ok mikla, er ver gerðum i mot honum bæði með orðum
 ok verkum, at hann milldr drottinn taki iðran vara, sva at ver
 forðimz þat ilt, er ofbelldismenn i sinum glæpum ero makligir at
 taka.⁴ Sem hinn blezaði Jacobus postoli hefir þilika speki fram⁵
 sett millum annarra luta með sætri giðf heilags anda, veitir guð i
 himinriki sva mikla miskunn hans orðum meðr sælli framkvæmð
 ok signapri fliotvirki, at allir er æ voru þinginu kolluðu með einni
 röddu: „Misgerðum ver, rangt gerðum ver. Gef þu oss lausn,
 hvat skulum ver gera?“ Heilagr Jacobus postoli svaraði þeim⁶
 sva ollum: „Bræðr, ottiz eigi, verit hugsterkir ok órvæntit eigi,
 truit æ guð ok skiriz i nafni foður ok sonar ok anda heilags, at
 allar yðrar syndir þvaiz af i þeim brunni, er sealfir drottinn varr
 Jesus Kristus helgaði til hialpar ok syndalausnar ollu mannkyni.“
 Sva aflaði verkmaðr drottins mikinn ævðxt æ einum degi, at⁷
 allr sa lyðr, er þar var kominn, truði rett á Jesum Kristum ok
 skirðiz i hans nafni. Þvi munum ver láta Jacobum gleðiaz ok
 fagna i sva ægætum sigri salnanna, en hyggia at þessu næst, hvat
 fram ferr i riki Rómveria eðr meðr höfðingium Jorsalalandz, at
 þi skilianligra verði, hvaðan leiðiz, er⁸ blezaðr Jacobus postoli⁹
 mætir skiotliga¹⁰ sva [miklu valldi ok⁷ ufriði, at hann lætr sitt lif
 meðr⁸ ofsoknarsverði fyrir guðs nafni.

Af Gaio capitulum.

28. Tiberius keisari rikti .iiii.9 ár eptir liðna¹⁰ pining drott-
 ins vars. A hans síðarstum tímum sat i Roma einn maðr i fiotrum

1 [margfalldadi lymsliga B. 2 taki B. 3 Her beg. atter C. 4 Jacobus¹⁵
 postuli tilf. C. 5 ef B. 6 tilf. B, C. 7 [miklum vansa ok B:
 miklum C. 8 undir C. 9 fiogur B, C. 10 mgl. B, C.

kastaðr i myrkvastofu með keisarans þóði, Herodes at nafni, kallaðr Agrippa, son Aristoboli sonar gamla Herodis. Hann var framazti maðr bæði af harðfengi ok vitzmunum ok hafði verit fyrr i Roma, en nú skemmztu kominn af Judea sakir hats ok hermdar við

5 Herodem tetrarcham frænda sinn at fa nöckut valld yfir Juðum. En fyrir þa sauk er hann fanginn i Roma, at Tiberius cesar berr at honum, at hann hafi¹ æskt honum dauða með sinum orðum ok kosit til ríkis [hinn beztu sinn vin² Gaium at nafni, er kallaðr var Galicula [sonr Germaniel³. Ok sem enn sitr Herodes inni,

10 andaz Tiberius; tekr þa nefndr Gaius valld yfir Romverium gefandi liðugan gang vin sinum Herodi Agrippa⁴ ok þar með konungskrunnu yfir .ii. fiorþungum Jorsalalandz, er halldit höfðu Philippus ok Lisanias, nu baðir undir lok liðnir. Ok sem hann kemr heim i land [meðr sva mikilli sæmds, ófundar fyrr nefnd Herodiadis, at Agrippa

15 hefir meira valld bæði i krununnar virðing ok viðerni landzins en hennar horkarl Herodes Antipas. Þvi dengir⁵ hun Herodem at fara til Romam, hvat er Agrippa spyrr⁷ skiotliga, skrifandi eitt bref leyniliga til Gaium keisara, segiandi at Herodes Antipas hefir odyggr verit⁸ Romveria ríki sakir sambandz við utlendaz höfðingia.

20 Ok þetta profar Gaius satt vera fyrir klokliga eptirleitan við Herodem tetrarcham, sem hann kemr fram i Roman. Hvar fyrir cesar rekr hann i utlegð allt vestr i Span. Bar hann til utlegðar æ baki ser drap Johannis baptiste ok samþykki við Pilatum at pina Krist. Þvi do þar illr mannhundur makliga i verstu utlegð, aðr

25 hann tæki gisting eilifra kvala. En þat ma undarligt synaz, sem til berr stundum, at glæpamenn ero settir til hirtingar glæpafullum, sem auðsyniliga birtiz æ nefndum Gaio keisara, með því at hann var sealfr sva bolvaðr son diöfulligrar drambsemi, at hann let gera likneskiu eptir ser, at hon væri dyrkut¹⁰ um allt ríki Romveria,

30 en var þo i¹¹ annarri halfu skipaðr hegndarhamarr¹² .ii. hinum mestum¹³ guðs uvinum Herodi ok Pilato. Þviat þann tima sem geystuz i lopt upp glæpir Pilati, þrysti Gaius keisari sva hart at honum með romversku ríki¹⁴, at su bolvaða mannfyla renti sealfan sik herfiligu lifi leggiandi sik i gegnum með sealfs sins mæki. Varð sva

15 1 hefdi B. 2 [hans hinn mesta ovin C. 3 [saal A, A², B; mgl. C. 4 Agrippe B. 5 [tilf. A², B. 6 eggjar C. 7 fregn B. 8 keisaranum i tilf. C. 9 saal. B; l'da A, A²; mgl. C. 10 sem guð tilf. B. 11 af B, C. 12 hefndarhamarr B; hegndarmadr C. 13 verstum B. 14 valldi B.

með rettum domi, at þat fula briost, er diktaði rangan dom fyrir hark ok hirtingarsverð Gyþinga, græfiz sialft i gegnum fyrir sinn beiskleika, at hrokut pina allt af grunni glæpanna fengi grimm-ligan enda² meðr skaumm ok skaða.

*Fekk Klaudius valld yfir Gyðinghum*³.

29. Sem Herodes tetrarcha er af ríki tekinn ok i utlegð haðuliga rekinn, veitir Gaius cesar Agrippe vin sinum þann fiordung landz, er hann hafði halldit; var þat á .iiii. ⁴ áre ríkis Agrippe yfir Juðum, er hann þa þriðia fiordung landz af keisaranum. A því sama áre gorir hann sinn veg fram til Romam veitandi Gaio ¹⁰ [cesare digran snæðing meðr utalligum kosti ok stimanis. Ok sem Herodes dvelz enn i Roma, er Gaius drepinn með svikum sinna manna, hafði hann þa ríkt eigi full .iiii.⁶ ær, ok do því verr ok svivirðligarr, sem hann drambaði framarr. Eptir hann verðr Clau-dius cesar, illr maðr ok ranglatr, meðr vitrligri fylgð ok framstöðu ¹⁵ Herodis, hvar fyrir hann fekk sva mikla vinattu keisarans, at hann tok bliðt orlof heim til Jorsalalandz, sva at hann hafði þegit allt þat ríki, er forðum hellt hans föðurfapir Herodes gamli. Taka Gyðingar með miklum fagnaði við honum, þviat hann hefir þau keisarans bref i sinni ferð, er aptr kalla hveria dyrkan við lík- ²⁰ neski⁷ Gaij. Her með hugsar Herodes, at sva sem Juðar fagna i hans farsældum, skal hann nöckut þat gera, sem⁸ þeim megi best lika. En honum gaf sva skilia, at þeim muni eigi i öðrum hans giorðum meiri þöck, en hann kynfæri sik ok kvisti limu krist-ninnar, þa er trua æ Jesum ok truliga þiona honum. [Ok er illr ²⁵ ævöxtr hefir fram gengit opinberliga af vandri rót, Herodes af feðr sinum ok forellrum, ero Juðar eigi⁹ því miukari viðreignar, sem birtaz mun i fylgianda kapitulo sögunnar¹⁰.

*Jacobus dubbadr til riddara af gudi*¹¹.

30. A þessum tíma sem Herodes Agrippa er sva til ríkis kominn, ³⁰ er i Juðea einn agiætr riddari konungs, er með sinum frama vinnr mörg storvirki. Hann riðr ut herklæddr til handa ok fota með serhverium herförum, er villdaztar kunni at fæa, ok byriar dygd-

¹ Her beg. Fr. III^a. ² saal. ovr.; dauða A. ³ Overskr. Fr. ⁴ fiorda B. ⁵ [keisare(!) stinna veislu með storann kostnad og mickinn stiman C. ⁶ fiogur B. ⁷ líkneskiu A, B, Fr. ⁸ er Fr. ⁹ saal. A, A²; æ Fr: þeim mun C. ¹⁰ [mgl. B. ¹¹ Overskr. Fr.

ugum riddara¹ i stríð at hafa. Skiollld hefir hann sva sterkan,
 at engin uvina slagr eða skot megu² honum granda; hialm öruggan
 fyrir hveriu höggi yfirkomanda vaða; bryniu [hefir hann sva
 trausta, at ekki lag óttaz hann fyrir hennar dygð³; sverð [hefir
 5 hann⁴ sva gott ok furðuliga bitrt, [at eigi verðr betra⁵ borit; þar
 með brynhusur biartar ok boga vænan með glöðum aurvamæli;
 spora friða [matuliga samða berr hann⁶ æ sinum fotum, hafandi
 furðuliga fiman hest⁷, vanan sterku stríði með vænazta bitli⁸.
 Þessi riddari er eigi Herodes⁹, helldr [Jesu Kristi himnakonungs,
 10 virðuligr guðs vin¹⁰ Jacobus postoli, er með greindum herfórum ok
 guðligum folkvapnum ryfr sterkliga otrufullar fylkingar haðuligra
 Gyðinga. En hversu mega þessi [vapn¹¹ herskruðans¹² heyra
 til framferðum Jacobi utan með þeiri atferð¹³, sem her fylgir
 [skómmu mali¹⁴. Fyrst er ælitanda, hvat riddarinn merkir eða
 15 hans fimr fararskioti. Meðr því at þetta, sem fyrr var greint,
 stendr saman með rettri skyring i einum manni, sva sem hinn
 blezaði Gregorius segir i þriðiu bok Dialogorum, at Axa dottir
 Caleph sitiandi¹⁵ sinn asna merkir salina styrandi stírdum likama
 til goðra verka, sva þýðiz her [valdr riddari¹⁶ virðulig sal Jacobi
 20 stíornandi meðr goðu taunalagi þat holld, er henni var undirgefít
 fyrir guðs milldi. Skiollldr hans er usigranlig trua fyrir hveriu
 fluganda skeyti villumanna sva Gyðinga sem heiðinna manna.
 Hialmr hans er styrk van til himneskra luta, [ubeygilig hverium
 slag farsælligrar bliðu eðr gagnstaðligrar stríðu¹⁷. Brynia hans
 25 er astarinnar algiorleikr til guðs ok manna, hlifandi hans hiarta
 fra ollu angri ser veittra meingerða, ok þar með uti byrgiandi
 hverskyns hatr sinna uvina, [veitandi brúðlaupsklæði fram i sam-
 kundu eilifra fagnaða, þvíat æn þessum skruða ma þar engin
 koma¹⁷. Sverð hans er orð [lifanda guðs¹⁸ gagnfærra hveriu bitr-
 30 azta iarni til brottsniðningar lastanna. Biartar brynhusur ero
 hans fætr bunir til guðs boðorða ok umæddir at fara i borg af borg
 guðs örendi fram at þera. Bogi vænn ok bitr skeyti ero þær
 helguztu vitranir, sem hann sendi i hiörtu trulýndra með predik-
 anarorði sinu at samvinnanda helgum anda. Sporar samtengdir

35 1 dreing B. 2 ma A², B, C; mega Fr. 3 [altrausta B. 4 [mgl. B.
 5 [sem best verdr B. 6 [mgl. B. 7 til reidar tilf. Fr. 8 beisle C.
 9 Herodis A². 10 [virðuligr himnakonungs kappi B. 11 nófn B.
 12 [vopn og herskrude C. 13 glosu C. 14 [mgl. B, C. 15 upp aa
 tilf. C. 16 [vakr riddari a vænum hesti B. 17 [mgl. B. 18 [heilagrar
 40 predikanar C.

hans fótum ero fóstur ok bindandi¹, er pindu hans likam, sem riddari slær sinn hest með sarsauka. Með þilikum fórum aflagi Jacobus sinum herra mikinn soma ok margfalldan² með frægum³ ævexti salarinnar⁴, sem eigi var laungu lesit, hversu hann sneri margan lyð til rettrar truar. Hvat er í þessum tíma valldz ok⁵ ríkis Herodis ófundar geysi miok einn byskup af Gyðinga tru Abiathar at nafni. Þessi guðs uvin rærir allt ok or lagi færir vekandi storm ok sturlan moti predikara sannleiksins, spillandi rað ok ríki konungsins bæði með flutningi ok segiofum, þvíat friðrinn er hans uvin ok allr rettr ævöxtr salnanna er honum sottar-¹⁰ auki. En með því at hann kallaz yfirbyskup þessa árs með Gyðingum ok höfðingi kennimanna, segiz hann hafa með skylldu vandlæti laganna tiandi konunginum, at ríki Juda mun skíott eyðaz ok at öngu verða, ef menn Jesu Nazareni skulu hers upp ganga ok einir ollu raða; hvert er Herodes heyrir giarna, sakir¹⁵ þess at þar var fusum at fleygia til illra luta, þvíat hans hugrenningar voru laungu bunar at langaz í bloði kristinna manna.

Halshogg Jacobi⁶.

31. Nu sem konungr ok kennimenn ero samþýckir í þeiri guðs reiði ok grimmum illvilia at drekka meinlausan dreyra Jacobi²⁰ postola, gorir byskup Abiathar eptir fornum sið Gyðinga, vill eigi spara sialfan sik til verstu⁷ luta, en⁸ vill iafnfram rettviss synaz ok í öngum lut af lögmalsins boðorðum vikia. Þvi hefir hann aðra fyrir ser bæði at gripa postolann ok undir dom at draga, reisandi verstu styriolld í þeim stað, er vinr drottins atferðaz, sva²⁵ at hann var⁹ fanginn ok haðuliga dreginn með boði byskupsins æ þann hatt, at einn ritmeistari Phariseorum Josias at nafni gengr at með nógu¹⁰ styrk berandi einn streng yfir blezadan hale vinar drottins vars, dragandi sva meðr þys ok afi undir dauðadom fram í garð Herodis konungs. Var þar skamt at biða³⁰ illz orskurþar, sem í nog¹¹ var fyrir máttir ok megin illzkunnar. Þvi diktar Herodes dóms atkvæði, at Jacobus skal lata lif sitt undir manndrapara sverði. Ok er orskurðrinn opinberaz af konungsins holl, leiðiz astvinr vars herra ut af garðinum til þess staðar, sem hann skal halshögginn vera. Er í þeiri ferð allra fyrstr³⁵

¹ bindendi B. ² [margfalldan soma *övr.* ³ sigri ok *tilf.* B. ⁴ salnanna B, C. ⁵ æ B. ⁶ saal. B; rettsnuning Josie Fr. ⁷ illra B. ⁸ saal. B, C; er A, A², Fr. ⁹ er B. ¹⁰ gnogum B. ¹¹ gnog B.

- scriba Josias, er fyrr var nefndr. Ok rett æ þeim veg sem vinr drottins gengr fram til pinslarvættis, liggir einn salugr kararmaðr kallandi hátt æ postolann sva segiandi: „Blezaðr Jacobe postoli drottins Jesu Kristi, frelsa þu mik af þeim pinslum, er allir
- 5 limir minir angraz af“. Postolinn svarar: „I nafni drottins mins Jesu Kristi hins krossfesta, fyrir hvers tru ek leiðiz nu til hals- höggs, ris upp þu i stað alheill ok bleza skapara þinn“. Ok æn dvol sprettr hann upp heill ok katr, rennandi fram æ veginn fyrir postolann iatandi með miklum fagnaði blezat nafn drottins vars
- 10 Jesu Kristi. Ok er Josias ser sva haleita iartegn, fellr hann fram æ iorðina með þvilikum orðum fyrir fætr postolans: „Biðr¹ ek þik, at þu gefir mer likn ok gerir mik luttakara heilags nafns“. Hinn blezaði Jacobus skilr fyrir gipt heilags anda, at [hann er² vitiaðr af guði ok svarar honum sva: „Truir þu, at drottinn varr herra
- 15 Jesus Kristus er sannr son lifanda guðs, sa er Gyðingar krossfesta?“ Josias svarar: „Ek truir, at hann er son guðs lifanda, ok þessarrí tru skal ek fylgia alla mina æfi“. Ok þegar i stað æm Abiathar byskup fregn þat, at Josias hefir tru tekit, lætr hann gripa hann ok leiða fyrir sik ok talar sva: „Ef þu skilr eigi allan komp- anaskap ok vinattu við Jacobum, ok þar með bolvar þu nafn³ Jesu Kristi, muntu liotliga lata þinn hals“. Josias svarar með snörum orðum ok guðligu vandlæti: „Bólvaðr ser þu, ok allir þínir guðar se bannsettir, en nafn drottins vars Jesu Kristz, þess er Jacobus postoli predikar⁴, se blezut [um eilifar alldir⁵“. Byskup þolir
- 25 illa slik storyrði, þviat þolinmeðiskraptr látti ekki rum⁶ i hans briosti. Þvi biðr hann gripa Josiam ok sla honum⁷ flautum æ iorðina, síðan lætr hann [at ganga sína þionanarmenn⁸ at hefna þeira meingerða, er honum voru veittar], æ þann hátt at þeir¹⁰ setia stor hnefahögg æ þann munn ok varrar¹¹, sem sva hart
- 30 hafði með¹² byskupinn talat. Eptir þat gort, sem likar, gerir Abiathar byskup sendiboð¹³ til Herodem konungs, kunnigt gerandi, hversu Josias ritmeistari ferr með sinu mali. En af konungsins halfu koma þau andsvör, sem Abiathar byskupi voru helldr með en i moti, at Josias skal lata sitt lif undir¹⁴ sama sverði sem
- 35 Jacobus postoli. Sva ero þeir leiddir báðir samt i þann stað, sem til var skipaðr, at þa skyldi höggva. Ok er þeir fram koma,

1 Bið *A*², *Fr.* 2 [Josias er senniliga *B.* 3 nafni *B.*, *C.* 4 boðar *Fr.*

5 [i eilifar veralldir *B.* 6 [hafði ekki hus *B.* 7 *mgl. øvr.* 8 þion- ostumenn *Fr.* 9 gervar *Fr.* 10 [*mgl. B.* 11 varrir *A*². 12 við *B.*

40 13 sendiboda fram *Fr.* 14 *saal. øvr.*; með *A.*

talar blezaðr Jacobus sva við þann mann, er þeim skyldi bana¹: „Fyrr en þu halshöggvir okkr, lat higat koma vatn.“ Ok sem þat var gort, at fata² full með vatn var fram borin, spyrr Jacobus Josiam sva mælandi: „Truir þu³ nafni drottins vars Jesu Kristz sonar guðs?“ Josias svarar: „Trui ek.“ Síðan skirði postolinn⁴ hann. Hann talar síðan: „Gef mer nu friðarkoss.“ Ok sem þeir hafa kystz sin i milli, leggr postolinn sinar blezaðu hendr yfir höfuf Josie ok signar hann, gerandi krossmark i enni honum. Ok sva algjorr i heilagri tru drottins Jesu Kristz öðlaz Josias fagrt pislavætti a sömu stundo sem Jacobus postoli, takandi með honum⁵ sœla aumbun i eilífum fagnaði.

Likferd Jacobi postola. 3

32. Nærri þessum tíðindum voru lærisveinar virðuligs Jacobi postola þa⁶ meirr i [leyndum⁷ en opinberliga⁸ sakir illzku ok ogra⁹ Gyðinga. Sarligan¹⁰ ok hörmuligan ekki höfðu¹¹ þeir allir¹² her af, sem honum höfðu fylgt, einkannliga hans lærisveinar, þviat nu sea þeir sinn mæta meistara dauðan liggia meðr dreyrugum svira. En fyrir þa sok at þeir skilia fyrir truarinnar styrk, at framfallinn i herbuðum himnakonungs tekr hann at lifa sælligar með sinum drotni sem goðr riddari sigrandi sina uvini, bera þeir¹³ saman rað sin at bera brott a nokkurn hatt þann heilaga likam, sva at eigi megi hann mæta grimdarfullum gerðum Herodis konungs eða hölvaðra Gyðinga. Fyrir þessum raðagerðum er fremztr Ermogenes ok annarr Philetus, er fyrr voru nefndir, síðan með þeim .ii.¹⁴ aðrir, allir með einum elldi uppkveyktir at hialpa postolans likam, því leyniliga, at þeir mattu eigi opinberliga, sakir þess at þa¹⁵ lek allt sem i einum loga fyrir uppgang ok ofsoknir Gyðinga; sem a því ma marka, at fyrir sömu paska, sem Jacobus var halshögginn, var Petrus postoli gripinn af Jorsolum ok innkastaðr i myrkvastofu með boði Herodis konungs, þvíat sva sem hann skilr¹⁶ Juðum mikla þöck æa þeim domi, er Jacobus fekk i¹⁷ dauðans orskurði, vill hann framleiðis auka sin verk en minka eigi. Ok því skal þessu næst höfðingi postolanna undir luta, ok senniliga drap Herodes signaðan Petrum með illvilia sinum ok fiandligu eptirlæti

1 saal. A, A²; bana veita Fr., C; at þeim vinna B 2 i tilf. B. 3 35
Overskr Fr. 4 þo B 5 saal A, Fr.; leynum A², B. 6 [leyndum
stad en opinberum C. 7 guðrækra tilf. B. 8 harm tilf. B. 9 fengu B
10 fim(!) B. 11 nu B. 12 tilf. B.

við Gyðinga, þó at guð almattigr varðveitti sinn postola til meiri ok lengri nytsemdar kristninni, frialsandi hann af fiðtrum ok valldi Herodis með styrkri¹ hendi, sem fulliga stendr skrifat i lifasögu sæls Petri. Munum ver því heðan aptr venda til líkfylgiu sæls²
 5 Jacobi.

Capitulum.

33. Ermogenes ok hans kompanar taka leyniliga brott líkam blezaðan síns ágíæta meistara, flytiandi norðr eptir ríki Juda sem mest i fiarska við Jerusalem, er nu var ok hafði verit um tíma
 10 sva sem öndvegi hatrs ok unaða.³ Um síðir koma þeir fram i þa borg, er Joppen heitir. Su borg stendr nálæg norðr við hafit, ok því hugsa lærisveinar at setia líkamann á skip ok flytia til graptar i einnhvern leyniligan stað, sva at Gyðingar megi sína grimð eigi framarr leiða við postolann, þvíat þeim syniz þolanligrá, at astvin
 15 drottins liggi i leynum, þar til er guð almattigr gefr frið sinni kristni, helldr en hann se undir uvina valldi. Hvat er allt gerðiz með guðligri⁴ forseo; þvíat íafnfram sem þeir hafa stigit á skip með helgan dominn látande; brott af Joppen, sendi guð [af Syon⁶ þann þunga yfir hiörtu lærisveina, at þeir sofna allir iunbyrðis. Leiðir
 20 þa guðs engill skipit, sem honum líkar, sva hart ok furðuiga snart, at þat for á einni nátt langan veg i verolld umfram natturu, let⁷ um kvellðit af Jorsalalandi en tok höfn um morgininn i vestanverðri Hyspania myklu i þeim luta ríkisins, er heitir Galicia, nærri þeirri borg, er þann tíma var kollut Fornahístria⁸. Sem skipit
 25 er komit i gott lægi ok blitt, vakna lærisveinar Jacobi, líta á landzleg ok kenna skiotliga með guðs vilia, hvar þeir ero at komnir, þvíat þeir lærisveinar, sem þagat hófðu farit forðum með sælum Jacobo, kenna giorla⁹ serhveria luti. Gora nu allir saman guði lof ok hans mætahta vin fyrir alla þa miskunn ok stormerki, er
 30 skein yfir þeira ferðum; bera nu á land heilagan dominn með andligri gleði ok sonnum fagnaði setiandi¹⁰ niðr á einn stein, er stoð nærri höfninni, þegar i fyrstu með haleitri ok himneskri iartein¹¹, þvíat allir þeir sá upp á, at steinninn [leiði sín¹² ok linaðiz undan þeim blezaða þunga, sva sem hann væri krammr sniorr eða ounur
 35 vikianlig skepna.

1 sterkri B. 2 hins heilaga A², B, Fr. 3 i mot drottne vorum Jesu Christo ok ollum hans vinum tilf C. 4 himneskri B. 5 leitandi B, C. 6 [mgl. B. 7 ut tilf. B. 8 hin forna Hírria B; til forna Híttria C. 9 greiniliga B. 10 Her end. Fr III². 11 iartegn övr. 12 [saal A, A²; ledi sín B; ledi sín til C.

Capitulum de Lupe.

34. Fyrir þeirri¹ ríkissins halfu, sem fyrr var nefnd, ræðr ein fru veraldar² rík Lupa at nafni. Var henni þat nafn viðrkvæmiligt, þvíat hun fylldi þat [i verki³. Vargynia þyðiz hennar nafn æt⁴ norrænu, hvert er hon profar skiotliga [eiginligt heiti⁵ ; sins hiartas fyrir þa grimð ok illvilia, sem hon setr upp i moti Jacobo postola. Sögðum ver fyrr i bokinni, at almattigr guð hugði⁶ sælum Jacobo at vinna fullan ok fagran sigr in Hispaniis, ok þo eigi fyrr en onduðum. Hafði hann i þeim halfum forðum plantat sæði truarinnar, þat er nu var kallt vorpit ok með ollu⁷ frosit fyrir langa fraveru heilagrar döggar⁸, þat er at skilia skaðafullrar missu sællar⁹ æminningar. Þetta sama reynir æ ser virðuligt foruneyti sæls Jacobi, sem þeir profa landzlyðinn til nöckurs goðvilia. Nu ero eptir sumir hia helgum dominum, en sumir fara upp æ land at finna fruina ok aðra¹⁰ landzmenn at biðia graptarstaðar postolanum með sæmð ok virðing, ok at þeir skyllði nu taka meðr⁹ fagnaði þess [hins sama¹⁰ andaðs mannz likam ser sendan af guði, sem þeir villdo eigi heyra meðr fullri lýðni, meðan hann lifði. En þegar i stað sem hin grimma Lupa undirstendr¹¹ þeira orendi, styggiz hun við geysi miok,¹² sem henni væri borin hin verstu tíðindi, lætr gripa alla sendimenn postolans ok skytr þeim brott af sinum garði, biðandi at þeir se haðuliga reknir fram i ríki¹² undir sverð eða ðxi þess grimmazta konungs, er þar reð fyrir. Var þat snimma¹³ dags, er þeir rekaz fram i staðinn. Gora þa sendimenn Lupe drottningar kunnigt¹⁴ fram æ konungsgarðinn¹⁴, hvat þeir hafa meðferðar. Ok æn dvol sem konungrinn hefir heyrt þeira framburð, lætr hann gripa menn Jacobi alla samt i verstu fiðtra ok myrkvastofu, segiandi at þegar sem drykkiuborð ero brottu, at¹⁵ þann sama dag skulu þeir lifit lata með herfiligztum kvolum, er til finnaz þeim at veita.¹⁶ Ok er meinlausir guðs orindrekar ero sva leiknir, kemr heilagr engill guðs frealsandi þa brott af allri pinu [ok halldsemi¹⁶ þeirar dyflizu, leiðandi liðuga, sva at margir staðarmenn sæ upp æ, rett i þann tima er konungrinn sat yfir borðum ok ætlaði skiott at dögga sina fæðu með þeira blóði. Ok þessu næst sem konungs-¹⁷

1 þessari B. 2 veraldz B. 3 [i verkum B; ok satt gerdi med grimð ok illsku C. 4 i B. 5 [ser eiginligt B. 6 unni B. 7 döggar B. 8 saal. ðer.; heilagrar A. 9 andligum tilf. B. 10 [tilf. A', B. 11 saal. ðer.; heyrir A. 12 saal. B, C; rekit A, A'. 13 snemma B, C. 14 g.rð konungs B. 15 a B. 16 [mgl B, C.

borðin ero brottu, sendir hann sína menn til myrkvastofunnar at
 leiða bandingiana fyrir sik. Sendimenn koma skiott aptr með
 miklum fadæmum, segja læsta myrkvastofuna en bandingiana alla
 i brottu. Ferr þá fioldi manna at leita þeira eptir konungs boði
 5 yfir moðu, þá er fell hia borginni. Ok sem þeir koma fram [a þá
 bru, er liggir yfir moðuna, brestr hun niðr undir þeim með hræð-
 iligum gny ok vaveifligum atburð, sva at þar fyrir drukna margir
 konungsmenn, en finna eigi flóttamenn. Viðr þessi undr² oll
 saman verðr konungr miok pipr ok hræddr, ok hirð hans oll, ok
 10 [byðr þá at nyiu at³ leita hinna utlendu manna ok leiða með
 sæmð til sin, ef þeir fyndiz. Voru þeir þá þegar auðfundnir ok til
 konungsins með vegsemd leiddir. Greindu þeir fyrir konunginum
 allan hátt sinnar þarkvanu með skyrum framburði, birtandi þau
 stormerki er i þeira ferð urðu. Ok af þeira orðum með guðs
 15 miskunn tekr konungrinn retta tru ok heilaga skirn með aullum
 sinum her. Síþan fara lærisveinar Jacobi postola til fundar við
 Lupam, beiðandi at hun veiti þeim sæmiligan stað til at iarða
 postolann. En hun verðr miok rygg við þeira kvamu, þvíat hon
 harmði bæði þat, at⁴ þeir höfðu forðaz grimð ok æði konungsins,
 20 en þo þat meirr, at konungrinn meðr ollu sinu liði var snuiun til
 rettrar truar [ok af þeira orðum undirokaðr guðliga þionostus.
 Hugsar hon nu með diupsettu raði at fyrirfara likam postolans
 ok þo sva klokliga, at helldr skulu sealfir lærisveinarnir synaz þat
 gera en hun. Þvi finnr hun þann utveg at gera gott yfirbragð illra
 25 hugrenninga ok synaz sæmð gera Jacobo postola, meðr þeiri grein
 at i hennar rikdomi voru margir⁶ yxn skoggengnir, ygir ok utamir;
 þessa likir⁷ fru Lupa, sem hun vili lia meðr goðvília fyrir vagn
 moti helgum dominum Jacobi postola. Ok þo at lærisveinar fáe
 val⁸ skilit, hvat heuni gengr til slikra⁹ gerða, treystaz þeir i guði
 30 ok gera krossmark moti yxnunum sva stormerkiliga, at þau ero i
 stað þreifanlig ok fyrir vagni leiðanligh¹⁰, þar til er þeir koma fram
 til siofar, sva langt sem .iii. milur brott af staðnum, leggja þá
 heiligan dominn i vagninn ok leiða yxn til drattar. Ero þeir þá æn
 dvol allir sva tamir i sinni göngu ok hofsamir, sem alla æfi sína
 35 hefði þeir vaniz fyrir arðri, eða enn helldr til þess tempraðir ok
 vandir i frabærum meistaradomi at dragha kyrt ok hægliga þann
 vagn, er i sitr hinn dyrazti höfðingi. Sva lata postolans menn ganga

1 [saal. ørr.; yfir bru þá er laa A. 2 saal ørr; ord A. 3 biðr þá at
 nyiu B. 4 er B. 5 [mgl. B. 6 storir tilf. B. 7 saal A, A²; lætr B, C.

40 8 vel B. 9 sinna B. 10 leiddóm B.

yxnina sialfraða ok liðuga, sem þeir vilia, biðjandi almattigan guð, at hann kiosi sinum postola þann stað til graptar, sem honum likar. Svá ganga þessir yxn allan hinn beinzta veg heim at staðnum Lupe drottningar ok síðan inn i garðinn, sem þeir væri leiddir af styrku foruneyti, ok eigi gefa þeir fyrri² staðar, en þeir koma inn i sialfa fruinnar höll með helgan dominn, þar sem hun sitr fyrir með sinu villdarliði. Er nu skamt [at biðaz, at heilagr domrinn brunar inn i hallina⁴ með sinu foruneyti ok fylgd ok Lupa skiptiz i sauð af vargi, þviat hinn beztu meistari slær hana⁵ með dyrkan ok dasemi þilikra stormerkia, svá at allan¹⁰ tima síðan var hon eigi siðr⁶ full meinleysis ok miskunnarverka en aðr undirhyggju ok margskyns⁷ illvilia. Tok hun þa⁸ fagnaðarfull við blezðum likam sæls Jacobi postola, gefandi honum sina hall⁹ ok sealfa sik með allri sinni eign til æfinligrar þionostu [ok upphelldis i þeiri virðing, er valinn postoli guðs auðlaðiz i þeim¹⁵ halfum með vilia sins drottins¹⁰. Var su hin agiæta höll til¹¹ vigð at herbergia þann sæla likam ok kallaz musteri guðs ok hans postola, þviat Ermogenes með sinum forunautum leiddi þar meðr sæmiligri graptarþionostu sinn mæta meistara, takandi fyrstr byskupdom i þeiri borg, en síðan Philetus eptir hans dag. Voru²⁰ þeir baðir ægiætir menn i sinni stiorn ok valldi, aflandi mikinn ævðxt i vestrhalfunni með sinum kenningum ok kraptaverkum Jacobi. Eigi at eins voru þessir .ii. mikils virðir¹² af forunautum¹³ Jacobi, helldr allir ok serhverir skipaðir formenn heilagrar kristni i ymissa staði [nytsamligir salunum til at fa himinriki¹⁴. Blomgaðiz²⁵ vestrhalfan æa þessum tímum göfugliga fyrir þann mæta gimstein, er [niðr settizt i hennar halfum¹⁵, geislandi umbergis með króptum ok iartegnum, þar til at ranglætisþoku grimmra uvina dro svá þykt fyrir geislana, at þeir mattu eigi lysa, sem meðr guðs vilia mun enn siðarr sagt verða.

39

R e g r e s s u m.

35. Heyrðum ver meðr sannindum sagt af purpurligu¹⁶ pinsl-
arvætti ok virðuligum grepti heilags Jacobi, ok synaz her viðrkvæm-
iliga [.ii. ritningar at taulu val¹⁷ fylldar¹⁸ hvar i sinum stað, i fyrra

1 þessi B. 2 fyrr B. 3 [i nalli A²; i midil B; þess i medal C. 4 35
hollina B. 5 hennar hiarta B. 6 minnr øvr. 7 allzkyus L. 8 nu
B. 9 holl B. 10 [mgl. B. 11 þess tulf. A². 12 verdir A², B.
13 foruneyti B. 14 [mgl. B. 15 [þar niðr settiz B. 16 purpuraligu B.
17 vel øvr 18 [ritningar vel fylldar tvær at tölum B.

at dauði heilagra manna er dyrðligr i drottins augliti¹, i siðarra at likamir heilagra ero grafnir i friði. En með því at forkunnligr lutr syniz² optliga mætari ok sagnætari i sinni birti ok fagrliku formi, ef svartr lutr sem ulikaztr er hia börinn, skulum ver þessu næst aptr venda enn til Jorsalalandz ok sea, hversu geriz daligr dauði Herodis konungs Agrippe, er sitt bólvaða sverð let riða yfir postolans svira, at því framarr skini dauði sæls Jacobi, sem meirr dimmiz ok sortnar dauði Herodis konungs i sut ok grati, eptir þi sem David segir miok sundrlikt [ok i fyrra stað³, at dauði syndugra manna er hinn versti.

Capitulum.

36. Þa er Herodes konungr hafði haft einvalld yfir ollu ríki Jüða .iii.3 ár, kemr hann til þeirar borgar, er Cesarea heitir i hans ríki. Þa borg hafði hans faðurfaðir⁴ gera latit ser til virþingar samtíða Augusto keisara, hvar fyrir hann dro nafn borgarinnar af keisaradominum ok kallaði Cesaream. Hun het aðr Pirgastratonis⁵ ok stendr i þeiri halfu landzins, er Palestina heitir, eigi langt fra Joppen, er fyrr var nefnd. Ferr Herodes Agrippa til Cesaream i þenna tíma með mikilli virðing ok veralldar metnabi, a þann hátt at [hlíð ok mikit kall gengr ut i ríkit alla vega umbergis, at Herodes konungr⁶ ætlar at veita Palestinis leika fagra i borg Cesarea til sæmdar [ok æru⁷ Claudio keisara, þviat þa stoð nælægr sa dagr, er keisarinn i Róma hellt⁸ mest⁹ hóf. Hvar fyrir mikill lýðr¹⁰ drifr til Cesaream af allri þeiri halfu, er þar liggir undir, ok einkannliga þeir sem ríkaztir voru ok maktligaztir at sea konunginn sjálfan ok lita hans skemtánir. Ok sem kemr annarr dagr þeirar liðandi gleði, hefir konungrinn sik snemma uppi um morgininn með ollu sinu stormenni ok borgarlyð fram æ þat mot¹¹, sem fyrra dag var [skipat leikinum¹². Aa þeim sama velli er settr mikill ok virðuligr konungsstoll, hvar yfir hann setz skryddr skinanda¹³ klæði virðuliga vofnu¹⁴ með [gull ok silfr¹⁵. Þat er rett i þann tíma sem solin ryðr verolldina með sinum

1 *saal. ørr.*; ógliti A. 2 [þvi sem hann sagde i fyrra stað. þviat hier segir hann svo C. 3 þriu B. 4 Herodes tilf. A²; Herodes gamli B, H. Ascalonita C. 5 Pirgastratonis B, C. 6 [hann B. 7 [mgl. B. 8 helldr A². 9 *saal. ørr.*; mikit A. 10 ok margr tilf. B. 11 plass C 12 [*saal. B*; skipar leikinn (leikmenn A²) A, A²; leikrinn aa skipadr ok framinn eptir konungsins bode C. 13 *saal. B*; skinandi A, A². 14 *saal. A², B*; vofn A. 15 [gulli ok silfri B.

fyrstum geislum. Ok er þat gulliga klæði, sem konungrinn sitr i, tekr æ sik ríðandi birti af solinni, er þi líkt sem líos¹ mætiz sín i milli, þviat birtinni bjar af klæðinu, sem slai aptr i mot solinni, sva² at þeir menn, sem nærri voru, feugu varla i gegn síð⁴. Af þessu efni reisir höfuðsmíðr hræsninnar sva diðfulligan dáraskap⁵ i þeira manna hiðrtum, er þar voru, at þeir hugðu þessa birti ut ganga af konungsins guðdomi, heimskandi sealfa sik sva sem blindir ok [verr en lutlausir⁶ allrar skynsemdar⁶; þviat þann líoma, sem upp laust æ konungsins æseonu af briandi birti, er saman kom frammi fyrir honum, kunnu þeir eigi at skilia eptir heimligri¹⁰ natturu [veralldligrar skynsempar⁷, helldr kalla þeir með hafum raustum upp æ þann er æ stolinum sitr, biðandi ser miskunnar ok farsælldar sva sem af guði, ok millum annarra luta tala þeir sva: „Allt her til óttaðumz ver þik⁸ sem mann, en fra þessum tíma íatum ver þik vera umfram mannliga natturu“. Slíkar uhæfuraddir heptir¹⁵ eigi Herodes konungr meðr nöckurri stíorn, ok eigi lætr hann ser meingerð i vera, [þvi at⁹ honum veittiz bolvað ueinurð uleyfðrar sæmdar¹⁰. Hvar fyrir skamt líðr, aðr honum er skyrliga kent, hvat hann er, þviat þessu næst sierr¹¹ hann engil standanda ok yfirgnæfanda hans¹² hófði; ok án dvol skílr hann, at þessi engill²⁰ er kominn þess orendis at setia honum dauðasting i postolanna hefnd ok nyligrar drambsemi, at hann dro guðs lof undir sik ok samþykti þegiandi. Profaz þetta ok skíott fullkomin sannindi, þviat hann er sleginn þegar i stað með sva miklum blæstri [ok otruanligum harmi¹³ i kvíðinn, at hann þíkkiz vita sinn enda kominn. 25 Þvi snyz hann til vína sinna ok talar sva: „See her, segir hann, ek guð yðvarr skelfiz skíotliga ok¹⁴ skyllðaz at deyia, þviat guðligr kraptr æsakar falsligrar sæmdir mer skómmu veittar. Ok ek, er nu kallaðiz af yðr odaðligr, gripz nu i dauða hermiliga framsteyttr. Takandi er sæ orskurðr, er guð skipaði, þviat ver lífðum³⁰ lengi með sæmð ok fyllðum nu [vara sælu¹⁵, þviat her stendr hennar endir“. Sem konungrinn hefir sva talat, verðr hann þegar i stað at bera heim til borgarinnar akafliga síukan [ok allan orlagi færðan¹⁶. En sva var hann undarliga vinsæll, at [karlar ok konur, ungir menn ok gamlir¹⁷ gretu sárliga þessor¹⁸ tíðindi, 35

1 líosin B. 2 skínanliga skært tilf. B. 3 nalægir A², B. 4 seed A²; séd B. 5 saal. A²; vitlausir .l. 6 [skynsemdarlausir B. 7 [mgl B. 8 sva tilf. B. 9 [þo at B. 10 saal. øvr; girndar A. 11 ser A², B. 12 sínu B. 13 [ok þrota B; mgl C. 14 til tilf. B. 15 [saal. B; varar sælur A, .l.². 16 [mgl. B. 17 [allir B. 18 þessi B.

flokkum rennandi fram at borginni, dreifandi sik eptir þeim:
landskap niðr i dult ok hárlæði, með sut ok grati biðandi kon-
unginum heilsu af guði. Sva stendr um .v. daga, at konungrinn
kvelz i akafrí pinu kvíðarins, seandi niðr yfir folkit af því sama
5 lophusi, sem hann liggir i, hversu² allt er vesallt i angist ok
aköfum harmi, hvar fyrir hann grætr eigi siðr en aðrir. Sva
gengr hann aumr fram af stundligri sut [ok pinu³ i eylifa⁴
vesold æ fimtögunda⁵ ok fiórða ære sins allðra. Þa hafði hann
konungr verit .vii. ær, fiögur undir Gaio, en .iii. undir Claudio,
10 eptir þeim hætti sem fyrr var skrifvat.

Eptir dauða Herodis skipar Claudius cesar son hans yfir
riki Juda, er Agrippa het, gefandi honum konungsnafn með ollu
þvi valldi, er haft hafði faðir hans. Hellt Agrippa þat ríki
[xxvi. ár⁶, allt þar til at glæpir Gyðinga margir ok fornir
15 eyddu landit undir þeim með sullt ok bardaga, sem siðarr mun
getit verða⁷.

Siðarsti hlutr bokarinnar⁸.

37. A setta ære ríkis Claudij cesaris skiptuz postolar⁹
guðs¹⁰ til ymissa¹¹ landa eptir þeirri¹² skipan, sem faðir him-
20 inríkis kaus hverium til handa. Blezaðr Petrus höfðingi postol-
anna tok i sitt lutskipti Pontum, Galacium, Bithiniam, Capa-
dociam ok aðrar nalægar halfur, en siðarst var hann sendr af
guði i höfudborg heimsins sealfa Romam, ok þar let hann með
sælum sigri sitt blezaða lif undir Nerone cesare, er næstr¹³
25 ríkte eptir Claudium. A sama ære, stað ok degi undir sama
hermanni niðingligum Nerone krunaðiz ok með pinslarvætti broðir
Petri virðuligr Paulus postoli, er þegit hafði sva mikinn krapt¹⁴
guðligar¹⁵ miskunnar til predicanarembættis, síðan hann snóriz,
at rettliga ma til hans tala eptir orðum sæls Gregorij, at
30 honum fylgi allr heimr æ domsdegi fram fyrir drottin. Millim
annarra ríkia ok storlanda, er hann hafði [sæð i til avaxtar
guðs i himinríki, hafði hann predikat guðs örendi¹⁶ austr i Asia
minni. Var þar allt eins æ þessum tímum¹⁷ kristnin miok ung

1 þeira B. 2 saal. B; hverium A, A². 3 [mgl. A², B. 4 eilifa B.
35 5 fimtögunda A², B. 6 [tuttugu ár ok sex B. 7 Byriar her þridia lut
sogunnar tilf. B. 8 B har kun capitulum som Overskrift. 9 almatigs
tilf. A², B. 10 endaliga tilf. B. 11 ymissra B. 12 tilf. B. 13 næst
B. 14 örleik B. 15 himneskrar A² B. 16 [predikat guðs eyrendi,
hafði hann verit B. 17 tíma B.

ok hvergi nærr fullkomin, þurfandi styrktarmannz, ef eigi skyldi með ollu hniga. Þessa iorð i austrhálfunni hlytr hinn kærasti guðs elskugi göfugligr Johannes postoli, er nu fyrir lætr Hierusalem sem allir aðrir; fyrir þa grein hina fyrstu, at hann hefir fyrir tima sent fram i fehirðzlur¹ himnarikis þann hinn göfugliga gimstein, er hann tok forðum i sina geymslu með guðs bobi, þviat sa haleiti herra sem honum fal æ hendi sina [mopur gimstein allra meya², bauð henni heim i sealfs sins samkundo ok allra himneskra krapta, [gerandi hatiðliga processionem með skinandi flockum sinna borgarmanna, millim hverra stoð vel ok makliga Jacobus postoli¹⁰ samerfingi orðinn³ eilifra fagnaða fyrir þann pinslarpalm, er ver tiaðum hann tekit hafa. Leiddi hann sina mopursystur brott af goðri geymslu Johannis bropur sins i betri unaðsemd ok uðauleik himneskrar curie með sealfum guði æ rikiandi án endimark⁴. Fyrir þa grein aðra ferr Johannes brott af Jerusalem, at algerr¹⁵ [miskunnartimi er miok nalægr⁵ Asie minni, at hann geisli þar sem skiær ok skinandi lampi með allzkyns blomi eylifrar sæmþar [guði til lofs ok hans heilagri kristni til endalaussar farsældar⁴. Fyrir þa þriðu grein⁶ firrizt Johannes Jorsalaborg, at hans blezaða nalægð muri eigi borgina eðr verndir⁷ veiti með sinum bænum²⁰ moti þeiri hefnd, sem nu nalgaz rettliga hennar sakbitna svira. Þvi kemr sa virktavin drottins austr i Asiam eptir guðligri skipan fagandi honum⁸ himneskan akr [með ublekkiligum ristli⁴ freosamra fyrirheita, endrsmiðandi hvervetna ok uppreisandi kristnina fyrst með ilmanda seim sinna predicanarorða, en þar næst með sva storum²⁵ iartegnum ok heilagleiks verkum, [sem einum guði æ himnum ma fylliliga kunnigt vera; þviat þessi iarðligr maðr Johannes postoli⁹ gekk sva fram i sinu embætti með sterkum ok haleitum guðs krapti, at naliga ma sigrut synaz mannlig nattura, en i annarri grein var hann sva miukr ok linr i sinu hiarta með várkynd ok³⁰ elsku veykra manna, at þar fyrir mátti hann rettliga kallaz hinn haleitazti huggari ok hit mætazta eptirdæmi oilum þeim ok serhverium, er miskunnina þurftu at hafa¹⁰, hvar af ver vilium segia einn æfintyr til styrkingar settra¹¹ greina.

1 fehirðzlu B. 2 [blezadu modur B. 3 tilf. A². 4 [mgl. B. 5 [timi 35 er B. 6 sök B. 7 saal. B; verendir A, A². 8 mgl. B. 9 [at hann B. 10 þiggia B. 11 framsettra B.

Capitulum.

38. Blezaðr Johannes dasamligr i sinum hugarkrapti gaf þat
 eptirdæmi guðs þionostumönnum at lina stundum sitt erfði ok
 hverfa sva nyrr aptr i guðligt embætti, at lofligt umskipti gori
 5 nað¹ ok frealsleik nattu-runni. Hvat er hann liosliga syndi með
 þeima hætti, at optliga sem hann sat æ sama stað, hefir hann
 hia ser til skemtanar einn hana hvitan miok fagran ok val² fíðaðan,
 leikandi ser við hann, gerandi þar af sinu hiarta gott ok mund-
 angligt gaman. [Voru þessar 3 postolans gerðar margir menn visir,
 10 því at hann [falz at 4 þessu engan mann æ þeim timum sem hann
 villdi þat gera. Hvat er fregn millum annarra einn veiðimaðr
 fataekr at aurum en eigi lutlauss i skynsemdum. Hann aflaði ser
 matar ok husfrey⁵ sinni ok börnum⁶ með þeiri list, at hann var
 manna kænstr við boga, sva at nær misti hann alldri fugls.
 15 Honum þotti æfi sin goð, því at hann undi ser við mentan goða
 en sakaðiz ekki við fataektina. Nu einn dag sem hann hefir uti
 verit til fuglveiða æ nalægum skogi viðr þann stað, sem Jon postoli
 sitr i, gefr hann upp sina syslu at æliðnum degi hafandi sik fram
 i staðinn með miklum skunda, þvíat langan tima hefir hann borit
 20 mikla forvitni, hvat því muni vallda, er⁷ hann heyrir senniliga
 flutt, at sva goðr maðr ok geðfastr, sem postolinn er, skuli fara
 með [nöckurum leik eða lettis gamanbrogðum⁸. Nu sem hann
 kemr fram at postolans herbergium, biðr hann ser orlofs til inn-
 göngu, ok þat veitir skiotligha sa blezaði herra, er⁷ fyrir sitr.
 25 Gengr þa veiðimaðr inn með þeima hætti, at hann helldr æ
 boga sinum ok ðrvamæli⁹, þvíat hann vill eigi sin tol lata hendi
 fra¹⁰ ganga; hneigir hann postolanum ok heilsar upp æ hann, setz
 siðan niðr ok slær¹¹ boganum flautum niðr á golfit fyrir¹² sætr ser;
 sitr sva þegiandi um stund ok litaz um. Er honum nu seon sögu
 30 rikri um þat, er hann forvitnaði, þvíat rett i þenna tima hefir
 postolinn hia ser fuglinn þann væna til skemtanar. Hvar fyrir
 veiðimaðrinn fylliz nyium hugrenningum sinnar forvitni ok talar
 sva: „Herra, segir hann, þat er orindi mitt higat, at verða þess
 viss, sem mik hefir lengi forvitnat, hver skynsemd yðr¹³ gangi til
 35 þess, at þer hafit hia yðr¹⁴ þat litla creatyr, þar sem ek hugði,
 at þer mundit umæðiliga biðiaz fyrir natt¹⁵ með degi.“ Sem hann

1 nadir B. 2 vel ðvr. 3 [Verða þessarrar B. 4 [leyndi B. 5 husfreyio B.
 6 þeira tilf. B. 7 sem A², B. 8 [nockoru leik eða letlig gaman-
 brogd B. 9 ðrvameli B. 10 firir B. 11 skytr ðvr. 12 undir ðvr.
 13 mgl. B. 14 til leiks tilf. B. 15 nott B.

hefir sva¹ tala², sier postolinn bliðliga [til hans³ þegiandi litinn punct sva sem hugleiðandi, hversu viðrkvæmiligaz væri veiðimanninum svaranda. Eptir þat talar hann sva: „Vinr minn, segir hann, hverr ertu, er mik spyrr þessa lutar?“ Hinn svarar: „Ek er einn fatækr maðr aflandi mer matar ok minum börnum með handa⁴ erfði.“ Postolinn svarar: „Hveria iðn legg⁵ þu mest fyrir þik at hialpa börnunum?“ Veiðimaðrinn svarar: „Se herna,“ segir hann, ok visar hendinni niðr til bogans, er la⁶ æ golfinu, „her er minn afli ok atvinna, þenna boga bendir⁷ ek dagliga með mörgum sveita.“ Postolinn svarar: „Ertu kiænn maðr við boga?“ Hann svarar: ¹⁰ „Jæ, herra! Sialldan hefir fugl átt at hælaz⁸ við boga minn.“ Postolinn mælti þa: „Tak upp [boga þinn⁹ ok lát mik sea.“ Ok sem þat er gert, segir hann sva i annan tima: „Ek ser⁷, at þat er vænn bogi ok veiðimannligr, en hvi er strengrinn sva linr, at hann hefir nærr ekki hallda⁸.“ Fuglarinn svarar: „Herra, segir ¹⁵ hann, þat er veiðimanna hátt⁹ at lina strenginum, i hvern tima er þeir gefa upp at skiota, því at eigi ma oðruvis vera.“ Postolinn svarar: „Gef mer þar grein til, hvi bogastrengrinn ma eigi iafnan standa með sama hætti“ Fuglarinn svarar: „Ef bogastrengrinn stæði iafnan sem haðaztr, stykki hann ok þyldi eigi. Boginn er ²⁰ ok i sinni grein nauðsyniaðr, at strengrinn liniz, þvíat hann verðr uppbendr [þvi betr⁹ ok skarpari¹⁰, sem hann venz eigi i sama bug hveria stund fra¹¹ annarri“. [Postolinn svarar þa brosand¹²: „Nu¹³ hefir þu, broþir minn, sealf¹⁴ leyst þa spurning, er þu fram settir mer i fyrstu. Lattu þinn bogastreng skiliaz fyrir mina natturu, at ²⁵ sva sem þu sagbir honom ofboðit verða iafnan harðr at vera, ma eigi mannlig nattura því orka at hallda æ iafnan sama striðleika. Sva ok sem bogi þinn er nybendr því ðrvari, sem hann hviliz betr i linan strengsins, er mannzins hugskot því betr tendrat i lystugleik goðra verka, sem þat mæðiz miðr¹⁴ i sama þunga.“ Sem ³⁰ veiðimaðrinn hefir heyrt sva haleita skynsemi af postolans munni framborna ok þydda af sialfs sins orðum ok athöfnum, fellr hann fram ok þackir gerir þeim agiæta guðs vin fyrir oll sin andsvör ok litillæti. Gengr síðan ut af herberginu með andligri gleði apr til sinnar iðiu þiggiandi postolans blezan at skilnaði.

35

1 þetta A²; þann veg B. 2 [moti honum A², B. 3 liggr A², B.
4 bendi B. 5 hælaz A². 6 [bogann B. 7 se B. 8 at hallda B, C.
9 [betri B. 10 [þeim mun betr C. 11 af B. 12 [Postoli drottins varð
brosir þa litt þat ok talar sva B. 13 Her beg. Fr.III². 14 siðr A², B.

Settr erchistoll i Effeso¹.

39. Hinn blezaði herra Johannes postoli skipaði fagrliga [kristnum dominum² i Asia kiosandi hofuðborg rikissins ser til sætis, er Effesus heitir. Þar skipar hann erchistol³ ok vigir til 5 erkibyskup, því helldr setiandi annan i þann stett en sialfan sik, at hann vill lauss ok liðugr vera guðs orð ok ðrendi at bera. Her með skipar hann ser aðra byskupsstola, er sva heita, Smirna, Pergamus, Thiatire, Sardis, Philadelphia ok Laodicia. Til þessa allra kirkna vigir hann lyðbyskupa⁴, skipandi at þessir byskupstolar 10 skulo luta undir erkibyskupsdæmit i Effeso. Optaz ok heimolligaz sitr hinn blezaði Johannes, sem fyrr er greint, i hofuðborg rikissins Effeso, þess i milli er hann visiteraði kristnina, siandi fyrst yfir stiorn ok raðvendi byskupanna, en síðan lif ok síðu þeira undirmanna serhverra ut ifra, upprætandes með sinni postoligri röksemd þær 15 uveniur lyðsins, sem byskupar orkaðu eigi fram at hafa. Sva smiðaði þessi gðfugligr herra biarta kristni ok haleita af þeim grundvelli, er sett hafði forðum agiætr predikari Paulus postoli, sem ver greindum fyrr i þessu mali. Veitti hann ollum, [ungum ok gömlum, kðrlum sem konum, styrkum ok vanmattugum, heilum 20 ok siukum⁵ þann hialpardrykk ok miskunnar af sinum boðorðum, sem hann sa [i sinum herradomi⁶ at bezt hæfði ok til heyrði serhverium, ok því sva, at höfðingi friðarins ok hofuð astarinnar sialfr guð var með honum, stiornandi hans hiarta ok likams hræringar⁷ til sinna boðorða [ser til soma fyrir utalligan ævðxt ok innleiðzlu 25 salnanna⁸. Sva ákipar⁹ þessi vinnumaðr i vingarði drottins meðr naðum ok friði, þar til er vargrinn kemr ok gripr hirðinn i brott en skelfir hiordina meðr lykkiottum rasum sinna haldreka. Þessi vargr er diofullinn sialfr blasandi sina handgengna vini til þess at ofsækia ok unaðir veita⁹ guðs kristni¹⁰ bæði fyrir eittr villunnar ok 30 akefð ofsoknarinnar. En hvaðan¹¹ ufagnaðr tekr sitt upphaf, er oss i þessum stað [varrar frasagnar⁶ greinanda. Munum ver af því sælan Johannem¹² uppgefa heima i Asia, þviat oss byriar at fara til Romam, þviat þaðan er rikis van, sem nogt¹³ er til. Af Róma munum ver snua ut yfir haf til Jorsala ok finna enn Gyðinga, 35 siandi¹⁴ glæpi þeira ok [hefnd glæpanna¹⁵, en eptir þat venda aptr i Romam til goðra höfðingia, er [voru i þann tíma¹⁶ i curia, ok

¹ *Overskr. Fr.*² [kristinn domin Fr.³ erkibyskupsstol B.

liodbyskupa B.

⁵ upprætande A³.⁶ [mgl. B.⁷ æ tilf. B.⁸

starfar B.

⁹ heilagri tilf. B.¹⁰ i Asia tilf. B.¹¹ þessi tilf. B.¹² nu tilf. B.¹³ gnogt B.¹⁴ saal. øvr.; sia A.¹⁵ [glæpanna pinu

bræðiliga B.

¹⁶ [þann tíma sitia B.

þvi næst, sem ranglattu ríki setu í keisaradóminn at betri monnum brott kolluðum, munum ver flýja brott af Róma ok sækja heim rettlatan huggara sælan Jóhannem austr í Asía meðr [þess fulltíngi sem faðir er allra¹ miskunnsemða².

Appellacio Pauli³.

5

40. Claudius keisari, er fyrr var nefndr í sögunni, ríkti .xiii. ár ok .viii. manaði. Eptir hann tekr ríki bolvaðr maðr Nero ok illa at ser gerr [í ollum lutum, þviat hann var⁴ hin leiðazta mannfyla ok hin dáblausasta fordæða meðr briostzins hugleysi ok hverskyns fullifvi. En í aðra grein var hann sva grimmr ok geysis⁵ harðr upp æ kristni guðs í himinríki, at hann letti fyrstr keisari opinberliga vapnum moti honum⁶ drepanði, sem fyrr segir, hæstu hirðmenn himnakonungs Petrum ok Paulum ok aðra fleiri ut í fra, sem umattuligt er at telia. Á .vii.^{da} áre þessa Neronis retta enn Juðar hendr fra síðum drepanði blezaðan bropur drottins Jacobum⁷ postola⁸ byskup í Jorsolum, fyrst fyrir þa sok, sem vattar í hans sögu, er hann predikaði Jesum, en síðan fyrir þat at, sva sem Paulus postoli kom inn í þeira land ok þeir höfðu höndlat hann rægiandi fyrir Festo, er þann tíma hellt Judeam, appellerar Paulus fram í Romam til⁹ Neronem keisara undan valldi Festi ok domi Gyðinga.¹⁰ Ok meðr því at Juðar höfðu dauðann sætlat Paulo, vilia þeir eigi allz missa ok snua nu heim í Jerusalem grimmandiz æ þann goða guðs mann Jacobum neytandi fullu valldi ut at steypa hans meinlausu bloði, þviat Festus, er fram sendi Paulum til Romam, er nu undir lok liðinn. Sem Juðar unnu æ ok æ verra ok verra,¹¹ sem tíminn⁹ liðr lengra, gnæfir yfir þeim hræðilig hefnð ok guðlig reiði, þviat þeir vilia ser æ öngva¹⁰ lund í nyt færa guðs miskunn ok þolinmæði. Fulla .xl.¹¹ ára dvaldi drottinn sína reiði eptir þann ræðiliga glæp, er Juðar frömdu moti hans eingetnum syni, skipandi þeim fyrst alla .xii. postola til predicanarembættis, en¹² síðan Jacobum Jorsala byskup hinn dyrðligzta mann, at þa skyllði uafatliga æ minna, ef þeir [kynni grata eðr¹² iðran gera fyrir sína udæmiliga glæpi, ok at þeir mætti með tárum slockva graðugan loga sinna pinsla. [Hvat synir sva langr tími, nema guðs þolinmæði,

1 Her mgl. 1 Blad í C. 2 [guðs fulltíngi B. 3 Overskr. Fr. 4 [saal. 35 øvr.; um alla luti, því var hann A. 5 helvitis tilf. øvr. 6 henni B. 7 ok tilf. B. 8 saal. øvr.; fyrir A. 9 tímum B. 10 einga B. 11 flóratígi B. 12 [mætti grata eða kynni B.

ok at hann leitaði iðran¹ Juða ok feck eigi², þviat eigi girniz hann dauða syndugs mannz, heldr at hann leiðrettiz ok lifi.

www.libtool.com.cn

Bystn i Gyðingalandi yfir Jorsalaborg 3.

41. Sem hinn hæsti faðir allra miskunnsemða hefir til fullz
 5 profat, at eigi vilia Judar æ heilsuveg snaraz fyrir orð sinna⁴
 blezaðra ðrindreka, leggr hann eigi af því heldr at vitia þeira,
 ef æ nockurn hatt fengi hann linat þeira briostfastan harðleika.
 Þvi [hefir hann til af himni takn ok stormerki, heldr synandi
 sina hægri hönd i fyrstu nalæga til hefndar ok stríðleika, en æ
 10 setiandi pinuna, hvar af oss syniz viðrkvæmiligt at boða⁵ nockura
 luti til lofs ok dyrdar almatkum guði⁶. Þat er fyrst greinanda,
 at nöckurn tima sæz i loptinu yfir borginni Jerusalem skinandi
 stiarna með gloðu liosi, sem logi væri, sverði lik i sinum vexti, ok
 15 at blöðrefillinn horfir iafnan æ borgina. Tima síðarr⁷, sem mikill
 lyðr kemr saman i Jorsolum at hatíðardegi Azimorum .viii. 9 dag
 Aprilis manaðar, kemr æ .ix.^{da} stundo nætr sva mikit lios ok birti
 yfir Salomons musteri¹⁰, at allir hugðu kominn hinn biartazta
 dag, ok stoð um halfa stund. Þotti heimskum monnum þetta
 20 farsælligt, en vitrum spekingum miok feigligt. I saumu hatíð var
 ein kviga leidd til fornar i musteri¹¹, ok rett sem hun stendr
 frammi fyrir alltarinu, fæðir hun lamb, sva at pionostumenn hallda
 æ henni meðan. I sama tima geriz þat i musterinu æ settu tíð¹²
 nætr, at su stora hurð sem byrgði austrhusit, þat er þeir kalla¹³
 25 Sancta sanctorum, laukz upp æn manna fulltingi. Var þat [allt
 eins¹⁴ i mót ollum likindum, þviat hun var sva þung [bæði af
 sinum vexti ok malmsins klæðnaði¹⁵, at hinir vöskuztu [menn .xx.
 fengu¹⁶ varla uppkokit eða læst. Her með hafði hon sva marga
 rekendr ok lasa ok lokur uppi ok niðri, sem til heyrði því husi,
 30 er miklu¹⁷ varðaði. Eptir greinda hatíð Gyðinga æ .xx.^a ok
 fyrsta degi Maij manaðar, [var þat undr sieth¹⁸ nærri solarfalli,
 at otruanligt mætti¹⁹ þickia, ef færri sæi, þa syndiz²⁰ sem væpntar

1 iðranar Fr. 2 [mgl. B. 3 Overskr. Fr. 4 ok lartegnir hans B.
 5 tala A². 6 [sendir hann af himni takn ok stormerki, enn i fyrstu
 35 synandi þeim sinæ hægri hönd heldr en asetiandi pinuna, sem her finnz
 skrifat gudligri milldi til lofs ok dyrdar B. 7 cometes B. 8 Her
 ender Fr III^a. 9 atta B. 10 mustari B, og saaledes overalt. 11 stund B.
 12 kölludu A², B 13 [mgl. B. 14 [med sinum buningi B. 15
 [tuttugu menn fengu hana B. 16 mest B. 17 seed A². 18 matti A².
 40 19 [þa syndiz nær solarfalli B.

fylkingar ok floccar til bardaga bunir i loptinu gerði borginni umsatir ok atsoknir. A næsta hatidisdagi¹, er kallaz pentecostes, gerðiz sa lutr, at sva² sem kennimenn gengu um nátt at sia i musterit, kendu³ þeir i fyrstu sem nöckura þrong eða⁴ þys af fiolmenni, en síðan heyra þeir raddir segiandi æ þessa leið: „Farim ver brott heðan“! Sva auðsynum taknum, sem nu voru skrifut, truði með öngu moti su vesla þioð, sem hun væri⁵ af ollu vitinu, hvarki hafandi augu ne andir at hræðaz guðligt valld ok hræðiligar ognir, helldr vei'tu þeir trunat þeim verstum svikurum, er sik kolluðu spamenn ok sögðu þilik takn allf annat¹⁰ merkia en guðliga misþykt. Þvi reðu Gyþingar þat af at hafna⁵ ollum lutum, þeim er guð drottinn fram hafði þeim til leiðrettu. Þij er timi kominn, at bogi drottins see uppbendr ok hart til hirtingar dreginn. Hvar fyrir hinnesk vitian birtir þeiri⁶ kristni, er nu var i Jorsolum undir stíorn ok valldi Simeonis, sonar Cleophe¹⁵ broður Joseph festarmannz heilagrar Marie guðs móður, at hun skal flytia sik brott af⁷ borginni ut yfir Jordan, i þann stað er Pella heitir, at heilagir menn gefi liðugan⁸ stað guðligri hefnd æ Jerusalem, [at eigi tyndiz⁹ rettlátir menn með ranglatum, helldr kvæmi¹⁰ drap ok dauði yfir sina eiginliga sono [ok tæki umilldan¹⁰ lyð i langri flærð ok undirhyggju¹¹, er kost [atti at lifa en villdi¹² deyia, [gefandi þat hverium i fulla dauðasök, ef þeim villdi gott kenna ok til lifsins draga¹¹. Þvi dettr þeim æ hals um síðir þungr slagr af handlegg himnakonungs með þeim hætti sem nu skal greina.

*Af Vespasiano*¹³.

42. A þessum tímum var i Roma undir Nerone keisara einn mikils hattar höfðingi Vespasianus at nafni, storliga ríkr at veralldligum auðæfum ok næstr i metorðum sealfum keisaranum. Hann atti .ii. syni¹⁴, het hinn ellri Titus, en hinn yngri Domicianus.¹⁰ Vespasianus var liotr i andliti miok, sakir þess at hann hafði [æ kinninni eitt æxl¹⁶, hafði¹⁷ látit lækna til profva¹⁷, ok var meinit æ því hærra, sem [optarr var nockut¹⁹ at gört, því hafði

1 hatidisdag B. 2 heyrdur B. 3 ok A², B. 4 brott tilf. A², B. 5 tilf. B. 6 saal. A², B; heilagri A. 7 Med dette Ord begynder alter C. 8 frialsan 35 B. 9 [ok eigi tyniz B. 10 komi B. 11 [mgl. B. 12 [attu at lifa en villdu B. 13 Overskr. B. 14 saal A, A², B; sonu C. 15 Nefndr tilf. B. 16 [æxl a kinninni A², B; mikít æxle a k. C. 17 hann tilf. B, C. 18 ef þeir feinge læknad tilf. C. 19 [saal. øvr.; nockut var A.

hann samit til eina silkiros at hylia meinit, þviat lytit var allmikit. Ok einn tima sem hann sitr i samkundo, verðr margt talat¹ ok millum annarra luta, hverr læknir hafi mestr verit i manna minnum. Gamli menn segia, at engi hafi læknir slíkr verit sem Jesus, er
 5 Gyðingar drapu i Jorsolum, fyrir þa grein at hann græddi oll mein án skurð² eðr bruna eðr³ hveriu meinlæti. Vespasianus heyrir æ þvilíkar ræður með athygli, en talar síðan sva segiande: „Eigi virðiz mer sem þvilíkr læknisdomr, sem⁴ þer berit fram af Jesu, se at eins mannligrar kunnaztu, helldr syniz mer [sem hans⁵ stormerki
 10 hafi framiz fyrir guðliga natturu, ok ef sva er, sem ek ætla, ma hann gefa mer til eitt mark ok taka brott af minni æsionu þat lyti, sem ek hefir lengi borit ok engin læknir fekk bot æ unnit. En ef hann gorir mer þetta vinattubragð, skal ek fara ok Titus son minn til Jorsala með ollum várum styrk ok hefna hans æ
 15 Gyðingum“. Þegar sem hann hefir sva talat, [losnar umbunaðrinn⁶ æ kinninni, ok fell⁷ niðr æ borðit bæði samt silkit ok⁸ æxlit, en æseonan var sva slett sem æ [.vii. vetra gömlum⁹ sveini. Verðr hanu við þessa iartegn geysi glaðr, biðandi ut [þegar i stað¹⁰ miklum her, þviat hann var enn framazti maðr i orrostum ok
 20 reyndr i harðfengi, sva ok Titus sonr hans var hinn mesti iþrottamaðr ok kiænn til herskapar. Ok meðr þvi at Gyðingar voru þenna tima ollum andvígir [bæði keisaranum ok¹¹ oðrum fyrir sitt ofbelldi ok margan kyndugskap, er þeir fram höfðu mot þeim, er hann skipaði valldzmenn yfir ríkinu, er Vespasiano til reiðu allr
 25 sa styrkr af Romaríki, sem hann vill fremstan hafa til stríðs við Juða. Sem herrinn er albuinn, lettr hann i haf, ok tekz farsælliga, kemr hann til Jorsala um varit, [er nalægh var¹² paskatið Gyðinga. Hafði þæ sott sva mikill mugr mannz¹³ til borgarinnar af ollum attum ok rikissins halfum, at alldri fyrr þilíkr i manna minnum,
 30 sva sem feigðargreip læsi þa saman ok kastaði alla i eina myrkvastofu. Sva segir Josephus sagnamaðr, at þa var lyðr i Jorsolum samankominn til hatiðar¹⁴ þrir tígir hundraða¹⁵ þusunda, allir innstrengdir með herskap Romanorum rett i þann tima sem byriaz hætiðin. Ok rettliga var þessi hefndartimi Judum kosinn með
 35 guðs dómi, þviat æ paskatið grimmaðuz þeir með greypilígun

1 með olteiti *tílf.* C. 2 skurdi B. 3 ok A², B. 4 er B. 5 [líklígt at hans verk ok B. 6 [losnar umbudin B; losna umbondin C. 7 fellr B. 8 þar með *tílf.* A², B. 9 [síqvetrum B. 10 [*tílf.* A², B; an alla dvol C; *mgl.* A. 11 [sva keisaranum sem B, C. 12 [sem nalæg er
 40 A², B. 13 *tílf.* A², B. 14 halldz *tílf.* B. 15 hundrað B.

róddum ok dreyrugum hondum æ sinn skapara drottin varn Jesum Kristum, ok æ engan tíma var þeim alla götu íafnkíært at taka blóðdryckina, sem æ þeir tíð er lógmalit Moysi bauð þeim best at lífa. At paskum drapu þeir blezaðan Jacobum postola Jons broður með sinu rogi ok feegíofum undir sverði Herodis konunga, 5 sem fyrr var greint. Á sömu tíð¹, þó at síðarr væri, drapu þeir Jacobum Jorsalabyskup hinn milldazta, þveitandi hvasseggjat griot í hans blezaða höfut með opi ok æeggjan, meðan hann stoð æ kníam ok bað [fyrir þeim til guðs². Ok sva vilia visir menn skilia, at engri gerð Juða hafi guð braðreiðari vorþit en drapi Jacobi 10 broður sins, var þá ok skamt til aðr þeim kom bardagi. Her með kallar rauðr dreyri [hins sæla³ Stephani af himni [utsteypt⁴ af Juðum með hörðu grioti⁵, kemr⁶ ok eigi síðr fíoturr ok [myrkva-stofa með harðri húðstroku⁶, er þeir veittu forðum ollum samt guðs postolum meðr [umælldri flærð ok umsatum, sva at þeir allir, 15 er bestir menn voru ok guði kíæraztir, urðu at vægia ok brott leita víðs vegar undan þeira⁷ unaðum. Þvi stigr yfir þá haðulígs skemð ok meíra brígðli, en fyrr se lesit, með dauðligum sullt ok harðretti, þviat sva sterkliga ero þeir inni teptir sem olmir hundar í einni holu. 20

Romveriar kusu Vespasianum til keisara⁹.

43. Margar greinir setr¹⁰ Josephus sagnamaðr af þeim sullt ok tannagnistan¹¹, er Juðar þoldu undir Vespasiano ok Tito syni hans .v. ár í samt, þriu ær sva, at þeir voru baðir samt við¹². Þviat þeir höfðu eigi meirr um setit borgina en .ij. ær, aðr en¹³ 25 Nero for at deyja. Leið þá sva hit .iii.¹⁴ ær ok .vi. manaðir, at Galba ok Otto eptir hann styrðu Romverium, baþir skammlífir. Kusu þá allir Vespasianum til keisara, þvi for hann til Romam eptir orðsending senatus, en setti son sinn Titum eptir at Jorsolum. En hverr mun greina mega¹⁵ þau manndrap ok hervirki, 30 sullt ok svartan¹⁶ loga, er þeir letu geisa hvervetna um landit með akefð í borgir ok bæi, kauptun ok kastala. Her kemr ofstop-afullum Gyðingum, at sva falla þeir í svivirðing sulltarins, at oll diki borgarinnar voru naliga full af dauðra manna bukum. Hverr

1 hatid B. 2 [þeim firirgefningar B. 3 [tilf B, C. 4 [er Judar 35
gryttu til bana C. 5 sva B. 6 [hudstroka B. 7 [margri flærð ok B.
8 hæðillig øvr. 9 Overskr. C. 10 gerir B. 11 tannagnisting B.
12 en tvö sidan tilf. B. 13 mgl. B. 14 þridia B. 15 Her mgl.
omtrent 20 Blade í A². 16 þann graaduga C.

reif ok sleit or annars kverkum þat er matkyns var, sva at engin
 venzl eða frændsemi hliði annarri. Þeir atu af ser belltin ok
 skokleðin ok hvat annat, er niðr gekk i halsinn. Þat var
 hverium manni hinn visazti dauði, ef nókut atti i sinu husi, þat
 5 er etanda væri, þviat sva stridði rán ok ruplan innan æ borgina,
 sem skipapar fylkingar Romveria utan [æ murana. Æsktu þeir
 ser⁴ dauða, en sulltrinn dvaldi dauðaskulldina. Sva mikil grimd
 var þar inni, sem uheyrt [var fyrr⁵, at ránsmaðr ok ribbalddinn⁶
 reyndi giarna sinn brand i þess mannz höfði, er nockut hafði
 10 hallda⁷ ok feginn villdi lifa, en [þeim villdi hann öngum veita slag
 með sinu sverði, er⁸ verra þötti lif en dauði [, ok þvi siðr, ef
 nóckurir baðuz undan at luka fyrr en siðarr þvi auma lifi. Var
 þat enn Gyðingum með oðrum lutum mikit hæð ok brigzli, at þeir
 höfðu slíka mannfianðr hia ser i borginni, þviat eigi voru þessir
 15 af Romverium, helldr af þeira borgarmonnum, til þess at þeir
 rifiz i sundr sialfir með ginanda munni sem hin verstu hrækvik-
 vendi⁹. En fyrir þa sauk at skömm ok svivirðing guðrækra Gyð-
 inga er uboðanlig hverri tungu með ollum greinum, er at luta
 þeira fulum svikaradomi, munnum ver snua þagat varu mali, sem
 20 borgin gefz upp fyrir sullt ok harðretti, þviat hun var sva sterk-
 liga murut, at hana matti alldregi¹⁰ vinna, meðan nockurr styrkr
 var til varnar. Nu er sva komit mali Jorsalaborgar, at Titus
 gengr inn i hana með romverskum her eptir .v. ár liðin, [ok lætr
 þa flærðarhausa aflsmunar kenna⁹, eyðandi allt með oddi ok eggju,
 drepanði ok dreifandi þann auma lyð með ymisligu kyni kvalanna.
 25 Ellifu hundrat þusunda fórz þar af sullti ok¹¹ slegit með sverði.
 Ránsmenn allir voru pindir utan borgar ymisligum pinslum¹² til
 herfiligs dauða. Þa menn alla, sem ellri voru en .xvii.¹³ vetra
 gamlir, gorir Titus utlegðarþræla fram i Egiptaland, at þeir kenni¹⁴
 fornar stoðvar sinna frænda, allan tima ænauðigir undir griot-
 30 byrðum, meðan þeir lifa. En þeir sem yngri voru en .xvii.¹³ vetra
 ero selldir mansali sem þybornir þrælar til ymissa¹⁵ landa, sva
 udyrir, at [.xxx. voru¹⁶ fyrir einn penning, moti þvi er þeir keyptu
 dauða drottins vars [fyrir .xxx.¹⁷ penninga. Voru þessir ungu
 menn, er selldir voru, niu tigr þusunda. Aðrir af Juðum ero

35 1 eingi B. 2 matti ganga B. 3 þat tilf. B. 4 [Allir æsktu þar B.
 5 [er fyrri B. 6 rifbalddinn B. 7 ser til næringar C. 8 [þann
 villdi hann eingan drepa, sem B. 9 [mgl B. 10 alldri B. 11 var
 tilf. B. 12 kvolum B. 13 seytian B. 14 kanni B, C. 15 ymissra
 B, C. 16 [þrir tigr gengu iafnan B. 17 [med þrim tigum B.

dyrum beittir eða i [sma sega¹ sundr bladdir², aðrir³ at skotsþæni
 hafðir, meðr spiotum ok sverðum i gegnum grafnir. Nockura þa
 menn, sem mestir [funduz⁴ ok afbragðligztir⁴ i sinni atgiorvi ok
 friðleik, let Titus lifi hallda, halldandi þa sem sina fanga til vitnis
 þess frægias sigrs. En eptir sva gort skytr hann elldi i borgina⁵
 ok lætr graðugan loga leika ok hvatvetna gleypa, þat er fyrir varð,
 sva mustertit sem allt annat, með hraki ok brestum, afli ok gny
 hræðiligum, briotandi niðr i balit allt þat smiði, sem nöckut stoð
 við elldinum, sva vandliga⁶, at eigi stoð eptir steinn yfir stein.
 Síþan lætr hann sallti ausa þann [stað, sem borgin hafði verit⁷,¹⁰
 at su bolvaða iorð skylldi alldri síþan þrifaz mega. Lyktar her
 því mali, sem ver munum setia af makligri hefnd ok herfviligum
 kvolum Gyþinga. Er þetta harðla fátt af því mörgu, sem⁸ þar
 mætti af segia, þvíat ver skundum til annarra luta. En þo ma
 [skilia heðan af⁹, hversu digra bolvan sa verðskylldar ser, sem¹⁵
 reisiz með ofbelldi moti sealfum guði.

Capitulum.

44. Agiætr maðr Vespasianus keisari ríkti .x. ær með [friðum
 naðum ok goðum friði¹⁰ til kristninnar¹¹, en síþan Titus son hans
 .ij. ær ok .ij. mánaði, mikill frægþarmaðr ok miok harmdaudi.¹⁰
 Eptir hann framliðinn¹² tekr ríki Domicianus broþir hans, er
 harðla miok afkyniaðiz i sinum gerðum, þvíat hann fyrirlet¹³ frið-
 samlig dæmi foður ok broður semiandi sik eptir liotu lyndi hins
 niðingliga Neronis, ofsækiandi sæla guðs kristni með mikilli grimð
 ok marghátuðum illvilia, [bæði likiandi sik hinum versta Herodi¹⁵
 ok fyrr nefndum Neroni¹⁴. Hann byðr fægan fiandliga goða um
 allt Romveria valld, skipaði¹⁵ valldzmonnum¹⁶ i borgir ok kastala
 af sinni halfu, at goðanna þionkan skylldi fram hafaz, en kristnir
 menn pinaz grimliga, ef þeir vilia eigi lyðnaz þeiri tru, sem keisarinn
 sialfr vegsamar. Ok sva auflgaz um siðir þessi dauðans boðorð¹⁰
 [hins vanda¹⁴ Domiciani keisara, at þau fara land af landi með
 nogum¹⁷ herskap æ guðs kristni, æ því verr ok harðara, sem keisarinn
 lifir lengr ok hann þickiz¹⁸ sterkari i sinu valldi ok ríkdómi. Sva

1 [smasiga B. 2 [sma streingi sundrskornir C. 3 saal. B; ok A.
 4 [voru afbragðzmenn B. 5 fræga B. 6 gersamliga B. 7 [reit, er 35
 borgin hafði stadið B. 8 er B. 9 [her skilia B. 10 [friði ok naðum B;
 friðe og goðum naðum C. 11 heilagrar kristni B; guðs kristni C. 12
 mgl. B. 13 fyrirleit B. 14 [mgl. B. 15 skipandi B. 16 valldzmenn B, C.
 17 miklum B. 18 saal. B; styrkiz A.

kemr, at hans bölvut boð dreifaz allt austr i Asiam, þar sem hinn
 kærri Kristz unnazti virðuligr Johannes postoli predikar guðs orendi
 [með eifðu blómi heilagrar kristni¹, sem fyrr var greint [i þessu
 mali². Þvi skipar Domicianus keisari valldzmann ok höfðingia i
 5 haufuðborg rikissins sialfa Effesum, at fram skal hafa dyrkan goðanna
 en briota kristnina, pinandi þa sem eigi vilia blota. Heyrt hefir
 dauðasonrinn Domicianus keisari, at sa er einn maðr i Asia af
 lærisveinum Jesu, at miok se staðfastr i sinni tru ok gagnstaðligr
 [þeiri fagan, sem hann vill nu gera lata³. Þvi skrifar hann pistil
 10 sinn til proconsulem, er sitr i Effeso, biðandi honum at leita eptir
 þeim manni, er mest strípir i Asia af lærisveinum Jesu i moti
 hans lögmali, ok sem hann er fundinn, skal hann æ minna, at [hann
 neiti⁴ Cristi ok letti af [at predika nafn Jesu⁴. Þessor keisarans
 boðorðs er proconsuli hægt at fullgora fyrir sumar greinir, þviat
 15 hann veit val, til hvers talat er, ok at Johannes höfuðsmaðr krist-
 ninnar er þar innan borgar. Þvi lætr⁶ hann gripa postolann ok
 leiða fyrir sik, hafandi fram sömu orð, sem fyrr voru skrifut, [nu
 með bliðu, nu með⁷ stríðu, at hann skuli neita [nafni Jesu⁸ ok
 af letta allri predikan. En þvilikri umleitan svaraði hógværliga
 20 blezaðr Johannes sva segiandi með uvikianligri staðfesti: „Þat byr-
 iar⁹, at maðr lyði framarr guði en monnum; fyrir því se yðr kunn-
 igt ok ollum öðrum, at ek neita eigi guði minum, ok eigi af legg
 ek lifs predikan hans blezaða nafns, þar til at ek fyllir mina rás
 i því embætti, sem ek tok forðum af minum drotni. Fyrir [þetta
 25 andsvar¹⁰ Johannis verðr proconsul storliga forr, þviat hann skilr
 orðin ganga af hinni mestu alvöru ok staðfesti hugarins, hvar fyrir
 hann byðr, at postolinn skal inn kastaz i þungt¹¹ varðhalld sva
 sem uvin cesaris ok motstöðumaðr Romarikis. En hann skrifar
 bref fram til Domicianum keisara af efni Johannis postola halld-
 30 andi þilikt form, sem her ma heyra.

Sendibref Effesiorum iarlz til Domicianum keisara¹².

45. Hinum milldazta [keisara volldugum Domiciano¹³ sendir iarl
 Effesiorum sina kveðiu með skylduligri¹⁴ virðing i ollum lutum.
 Yðvarri dyrd se val kunnigt, at sa maðr sem¹⁵ Johannes heitir, kominn

35 1 [mgl B 2 [goðanna fagan B. 3 [saal. B; neita A. 4 [predikan i Jesu
 nafni B. 5 bod B. 6 saal. B; let A. 7 [ymiz innd bliðu edr B. 8
 [Jesum B. 9 segir hann tilf. B. 10 [þessi svör B 11 þröngt
 B; þröngvasta C. 12 Overskr. C. 13 [herra voll.dugum Domiciano
 keisara B, C. 14 skyldugri B, C. 15 er B.

af kyni Ebreorum predicar i Asia Jesum Kristum hinn krossfesta, segiandi hann vera sannan guð ok son guðs lifanda, en fagan usigranligr¹ goða varra eyðir hann ok forsmár briotandi ok umvendandi [þau virðuligu musteri, sem þeim voru smiðut þegar i upphafi¹. Nu sem liost verðr i greindri² gerð, er þessi lokleys-³ umaðr ok galldrameistari i ollum lutum motstaðligr [yðvarri sæmð⁴ ok virþingarhæð, þviat með sinum mætti, orðslægðum ok folkyngi snyr hann naliga allan⁴ lyð Effesine borgar til þess ætrunaðar at dyrka dauðan mann ok krossfestan. En meðr því at ver berum með váru hiarta satt vandlæti usigranligr⁵ guða, buðum ver¹⁰ þenna uvin þeira nalægiaz várum domstoli, æ minnandi bliðliga ok ógnandi nöckuru stríðara eptir yðru boði, at hann skyldi neita þann dauðliga⁶ mann ok eigi [heðan af i nöckurn stað opinberliga eðr leyniliga⁷ hans predican fram bera. Her með buðum ver honum at fornfæra goðunum. En öll vár orð ok æminningar¹⁵ köstuðum ver sem ut i vind, þviat hann lagði oss i moti þraa ok þriotlyndi, engan veg vikiandi af sinu ofbelldi, helldr guðunum grimvari hvat er hann matti. Þvi skrifaðum ver þetta letr yðvarri hæð ok herradomi sem leitandi ok meðr lyðni spyriandi, hvat yð(u)r vitzka dictar framsfaranda við sva mikinn þriot ok uvikianligan²⁰ uvin yðvars soma [ok sæmdarfullra boðorða⁷. Biðium ver, at þer synit varum litilleik yðvarn vilia i þessu mali. Valete.

Domicianus byðr at færa Johannem ur Epheso til Romam⁸.

46. Sem þessor bref iarlsins koma fram i Roma, beraz þau Domiciano keisara, hver hann upp brytr ok yfir less, fylldr þegar¹⁵ iafnfram⁹ bolvaðrar bræði, [sem hann orðin serr æ því falsarabrefi⁷, skrifandi iarlinum þrutin orð grimmligrar reiði aptr i moti, at hann skal taka Johannem með harðri hendi brott af Effeso flytiandi hann fiðtraðan allt i Romam. Ok er iarli kemr þetta bref, vikz hann giarna undir keisarans boð, gripandi göfugligan guðs vin³⁰ Johannem postola strengiandi sterkum fiðtrum ut æ skip, er gengr af Asia til Italiam. hvar iarlinn stigr æ sialfr með sinu¹⁰ foruneyti. Ok er þeir koma allir samt i Romam, gorir iarlinn kunnigt Domiciano keisara [fyrir sendiboða eðr ðrindreka val skilríkan⁷, at hann ok Johannes ero komnir i borgina. Ok i stað sem hiun³⁵

1 [þeira virðulig mustari B. 2 saal B, C; grimmri A. 3 [yðru valldi B, C. 4 ollum C. 5 odaudligr B. 6 dauda B. 7 [mgl B. 8 saal. Overskr. C.; Pisl J. hannis B. 9 mgl. B. 10 miklu B.

grimmazti Domicianus vikingr heyrir þat, verðr hann sva reiðr, af hvarki vill hann lata koma sér i augsyn postolann ne iarlinn, utan heilðr byðr i stað með diðfulligu forzi sva beraz sin orð iarlinum, at hann leiði Johannem fyrir borgarhlið i Roma, er latina
 5 heitir, flettandi hann [i fyrstu¹ ollum klæðum, en síðan lemiandi með harðri huðstroku. Eptir sva gort byðr hann iarlinum at klippa allt hár brott af postolans höfði sem liotligaz ok næst sverðinum, en síðan steyta² honum; niðr lifanda i viðsmiorsketil vellanda, sem til heyrir at refsa keisarans uvin ok motstauðumann⁴
 10 Romveria. Þetta boð sva bolvat ok grimðarfullt af [fiandans helli, þat er af briosti Domiciani drepsottliga framgengit⁵, fyllir greindr iarl i alla staði skipandi með digrum metnabi sinn domstol fyrir nefndu hliði, biððandi sælan Johannem þar [nalægiaz sinu ðgliti⁶. Margr lyðr kom þar saman æ þeim deghi, þviat eigi for
 15 lægt um borgina, hvern pina skyllði, [þviat ilmandi frægð Johannis er fiarlæg litlu hviskri, heilðr kemr sa dyn⁷ undir, at skalf olldungasveitin i Roma, er sitr þat breiða þing með ððrum lyð, sem nu er sett guði til meingiorða ok hans kiærum vin til sárra pininga. Síðan byðr iarlinn sinum monnum fullgera hveria luti⁸,
 20 sem keisarinna hafði boðit, afklæða postolann ok huðstroku veita, hær hans klippa [til hæðs ok augabragðz allra manna¹, ok síðar i viðsmiorsketilinn niðr verpa. En æ þenna dag sem alla aðra synir guð i himinriki, at⁹ eigi ma ðflgaz moti hans hægri hendi ranglætisfullr vili mannanna, þviat signaðr Johannes gekk sva
 25 heill ok usakaðr brott af þeim dauðliga hita fyrir almattigs guðs miskunn, sem hann var allan tima lutlauss [af uspilliligum bruna¹⁰ sins skiæra likama, [reinni ok biartari en þat gull er i elldi profaz¹¹.

Capitulum.

- 30 47. Til eilifrar minningar þess hins haleita sigrs, er drottinn varr Jesus Kristus vann æ þeim degi fyrir sinn virktavin Johannem postola, reistu cristnir menn ægiætt musteri i fyrr sðgðum stað ante portam latinam, at þar dyrkiz arliga hatid virðuligs Johannis pridie¹¹ nonas Maij, æ þeim sama degi sem hann sigraði Domicianum keisara ok ranglatan senatum með postoligri röksemð ok

¹ [mgL. B. ² steypa C. ³ hann B. ⁴ motstauðumanni B. ⁵ [briosti Domiciani B. ⁶ [koma B. ⁷ [þvi kemr sa dynr B. ⁸ grein B, C. ⁹ hans er ðll skepna ok tilf. B. ¹⁰ [af spilliligum bruna B; hogligna girnda C. ¹¹ pridia(!) B.

lofigri staðfesti, sva glaðr ok skirr i elldinum sem aðr ok síðan i meydominum. [Hvat er meistarliga stendr skrifat honum til lofs ok dýrðar i því agiæta responsorio, er syngz um alla kristni æ þann dag in paschali gaudio ok sva byriar: Vox tonitruī tui deus in rōta¹. Nu sem iarlinn Effesiorum ser, at hinn sæli Johannes, gengr ut af vellanda ketlinum² sem hinn sterkazti kappi smurðr en eigi brunninn, verðr hann miok ræddr ok óttafullr i þessu stormerki, sva at hann villdi þa gefit hafa liðugangang postolanum ok fullkomit frelsi, ef hann hefði þorat þat gora fyrir keisaranum. En með því at hann ottaz veralldligt valld, vikr hann af [annan³ veg; utlægiandi postolann brott af Italia ok Asia, skiotandi niðr i þat utsker, er Pathmos heitir. Þar voru⁴ fyrir margir menn [utlægðir, anaúðgir⁵ ok þrælkaðir⁶ at höggva berg⁷ ok vinna til steinsmiðis, þviat þar var griotval mikit. Millim sva aumra manna er nu settr hinn sæli Johannes [sva sem þeira samþræll ok felagi⁸, hvat [er eigi þarf⁹ synaz undarligt, þviat orð sannleiksins skulu vel fyllaz i pinslardryck Johannis. Lasum ver af hans blezaðum broður Jacobo, hversu hann gerði karlmannliga sína ræs fram i pinslarker undir konungsins sverð, ok nu heyrðum ver fyrir skemra, hversu agetr Johannes samneytir sinum broður i milsku þess dryckiar,¹⁰ er varr drottinn sagði þa baða drekka mundo [ser til lofs ok dýrþar¹⁰. Huðstrokin var þa¹¹ Johannes i Judea, fiðtraðr ok innkastaðr millum annarra postola, sem fyrr er skrifat. Gripinn var hann með illyrðum [i annan tima¹⁰ i Asia, bundinn ok innkastaðr fyrir predikan [guðligs orðz ok vitni sannleiksins¹⁰, sitiandi austr¹² þar i fiðtrum,¹⁵ [meðan rógsbref fluttuz i Romam samsett með falsi iarls Effesiorum¹⁰. Síðan er hann fiðtraðr, æ skip leiddr ok i haf rekinn, farandi þilikr¹³ fram i Romam, at engan tima helldr hann sialfs síns valld¹⁴ mætandi þar omiukum orskurði¹⁵, klæðum afflettr ok undir sviga settr, hárit latandi ok viðsmiðrsvellu æ sik takandi, utlegð þolandi¹⁰ fram i Pathmos, þar sem nu sitr hann i¹⁶ samþining þeira fatækra, sem¹⁷ þar þrongvaz [daprliga i dagligum¹³ sveita. [Nu er ælitanda, hvart þessar greinir samanlesnar i þvingan ok meinlætum Johannis mega eigi martirium heita viðrkvæmiliga, meðr þi at hinn sæli

1 [mgl. B. 2 kathnum B, C. 3 [aðra leid B. 4 adr tilf. B. 5 35
[saal. B, C; utlendir A. 6 [Er nu settr hinn sæli Johannes postoli sva
sem þeira samþræll tilf. her A. 7 saal. B; marmara berg C; griot A.
8 [tilf. B, C; mgl. her A. 9 [saal. B, C; eigi ma A. 10 [mgl. B. 11
þessi B. 12 mgl. B 13 sva B. 14 völd B. 15 tilf. B. 16 sarri
tilf. B. 17 er B. 13 [dagliga i daprligum B; erfvida med dagligum C. 40

Gregorins segir, at i bindandisdýgð ok einni saman pinu holldzins geriz maðr pislurváttir i guðs ðgliti æn allri ofsokn¹. Sva fullkveniz drottinlig² spasaða i þessum bræðrum liosi biartara, at þeir þoldu baðir valk ok vandræði heims þessa með ægangi ok ofsoknum
 5 grimmra guðs uvina, hvarr æ sinum tima, þo at annarr lyktaði eina lifdaga i friði kristninnar geymandi þa merking, sem at honum vikr með vilia spekinnar, þviat friðrinn heyrir þeim en eigi sverð i sinum enda, sem [þýðing berr upplitningarlioss² unaðsamligra fagnaða, [sem skiliandi maðr fær³ undirstaðit af þeim
 10 greinum, sem fyrr stendr skrifat⁴ af merking Petri ok Johanniss.

Capitulum.

48. Dyrð heilagra hinn haleiti Jesus birtir þat með þessum utlegðarmanni sælum Johanni, er David konungr segir i sinni bok⁶, at guð drottinn geriz leiðtogi rettlatra, eigi fyrirlatandi nöckurn
 15 þeira, utan helldr skipar hann hvern þvi framarr i himinrikis erfð [ok sinni vinattu⁵, sem hann þolir meiri vanvirðing [ok margfalldari þvinganir⁵ fyrir hans nafni, [þviat drottinn sa hvat⁷ mikit hans blezaðr vin hefir æ hendr tekiz i stiorn ok valldi kristninnar⁸, ok hversu andir⁹ voru þurfandi hans miuka faðernis ok
 10 yfirsynar [þott nu misti þeir hirðissins i fiarvist greindrar utlegðar. Drottinn litr af sinu sæti yfir sonu mannanna ok sierr¹⁰ meðr skygnum augum, at þeir byskupar i Asia, sem blezaðr Johannes vigði ok yfirskipaði kristnina, vanrækia sina skylldu til hirtingarvalldz¹¹ við undirmennina [sva at þar fyrir aukaz illzkur ok siðleysur með
 15 flekk ok fólnan cristninnar, þar iafnan meirr sem stiorn var minnis. Þvi vill varr herra Jesus Cistr umsia veita þeiri kristni, sem¹² til heyrir haus lærisveini, at sva sem hann er sinum sauðum fiarlægr i likamanum, sva verðr hann fyrir himneska miskunn nalægr i andanum þe ra nauðsynium; [sakir hvers¹³ hinn ægiæti Johannes
 10 pryðiz fögnum gíofum ok haleitum i Pathmos, þiggiandi þa virðing at næræz með andarsyn i [ðgliti drottins¹⁴ heyrandi hans orð ok viðmæli til [siðvendi ok⁵ stiornar kristninni. Af þeiri andarsyn, er hinn blezaði Johannes þiggr i Pathmos, skrifar hann eina bok með guðs boðorði, er hann kallar Apocalipsin. Þiggr hann þessa

15 1 vondra manna tilf C.; [mgl. B. 2 [ber sanna þýding upphirtingarlioss C. 3 vel tilf. C. 4 standa skrifadar C. 5 [mgl. B. 6 psalmabok C. 7 [þvi minniz brunnr miskunnar, hversu B. 8 sinnar kristne i Asia C. 9 andirnar B; margir C. 10 [Þvi ser drottinn B. 11 hirtingar B, C. 12 er B. 13 [þviat B. 14 [augliti sialfs guðs B.

gipt æ drottinsdag einn, sem hann sialfr vattar eptir kveðiusending i upphafvi nefndrar bækr, er hann sendi af utlegð heim i Asiam siau¹ fyrr nefndum borgum ok þeira byskupum sem ollum auðrum lærðum ok leikmonnum², hver upplokin ok yfirlesin angar³ mikinn sætleik himneskrar miskunnar, er framflaut af hæsaeti heilagrar; þrenningar fyrst i hiarta Johannis, en síðan i faðm ok sæseonu allrar kristninnar; [þvi fyrri Johanni, at hann var utlegðr fyrir guðs nafni frabyrgðr⁴ mannligri huggan ok viðrmelis. Þvi vitiaði hans sialfr guð meðr sinu stormerki [val minnigr þess, er opt er lesit i frumtign Johannis⁵, at hann var hverium manni hreinni ok ¹⁰ guðs leyndum lutum þvi skapligri. Synir ok varr drottinn i þeima lut .ij. sannindi [millum annarra luta, þat i fyrra stað⁷, at sa vinnr undir sik til eignar sialft himinriki ok þess leynda luti, sem æ iardriki stríðir karlmannligha meðr þolinmæði; þat annat birtiz her, at hverium manni er þvi nalægri⁸ orð guðs ok heilagra engla til ¹⁵ andligra birtinga, sem hann forþaz meirr þys ok margmælgi iardligra⁹ manna. Þvi var Johannes viðtækiligr guði, at hann sat i utlegðinni hlioðr, skiærr ok hreinn, [sem fyrr sagði, provaðr i of-soknar elldi ok sannri þolinmæði¹⁰, aull sin goð verk eignande einum guði, [sem enn verðr liost i þessu verki, sakir þess at sva skrifaði ²⁰ hann hveria grein, sem honum var synd i guðs lofi¹⁰, ekki veitandi sialf sins roksemð eða meistaradomi.

Capitulum.

49. Þessi Apocalipsis reiknaz millum spámanna boka, þott hun hafi gerz i nyiu¹¹ testamento, þviat hun spær storliga langt ²⁵ meðr skygnum anda¹² i uvorðna tíma, rennandi fyrir ukomnum lutum til afis ok styrkingar sannleikinum. Þessi bok er æðri ollum spámanna setningum, sakir þess at hun talar af hollðgaðum guðs syni ok hans heilagri kristni ok þar með þeim stormerkium, sem fylld ero ok framkomin i marga staði, hvat er fyrri spámenn ³⁰ sögðu allt i skugga, at verða mundi. Ok sva sem .iiii. guðspioll bera afi aull lögimalsins boðorð ok fyrri setningar, sva gnæfir þessi bok Johannis yfir fornar spámanna ritningar. Þann hátt ok setn-

1 sið B. 2 leikum B, C. 3 saal. B, C; angrar A. 4 fraskilinn C.

5 [mgl. B. 6 [vel minnegr þess sins blessaða fyrirheitiz, er hann sagde ³⁵

þa mundu sia sialfan gud, sem hreiner være og skiærir i sinu hiarta, en þat er miog opt lesit ad frumtign Johanni postola C; mgl. B. 7 [þat

fyrra B. 8 nalægari B. 9 iardneskra B, C. 10 [mgl. B. 11 nyia B.

12 tulf. B.

ing valdi guð þessu verki fyrir munn Jóhannis, at Apocalipsis hefir i¹ staðum þungar figurur luktar ok læstar æn nöckurri skyring, en sumstapar standa þær sva sem glosaðar ok skilianliga skyrþar, hvat er eigi þarnaz haleita forseo sialfrar spekinnar. Til þess ero nöckurar upploknar, at þær gefi lesanda manni val skilia, at allar luktar figurur krefia hann rannsaks ok retrrar skyringar. En fyrir þa sauk villdi drottinn sin stormerki undir myrkum figurum leynaz láta sva sem² ilmanda kiarna, at goðr kristinn maðr helldi þau þij framarr i minni, sem hann fengi³ þeira skilning með heitari iðn ok meira erfði, ok af annarri halfu leyndiz þau því sterkligarr fyrir illum manni, sem þau færi lægra ok væri lengra brott borin fra⁴ alþýðligu orðtaki. Þessi bok Jóhannis guðs postola hefir þa undirstaðu, at hun tíár i fyrstu ollum vij. borgum i Asia, hvat hverri þeira [hefir yfir gefiz⁵ ok i hverium⁶ lutum byskupar skulo sina rauksemðarstiorn frammi hafa, ok hversu undirmenninir skulu til iðranar renna ok bæta löstuna, sva framt sem þeir⁷ hvarirtveggju vilja forðaz þa hefnd, er guð hotar, ef eigi verðr at gort. Þvi sendir hinn sæli Jóhannes þat haleita verk fyrst i Asiam til ser undirgefinnar cristni, [at henni heyrir nefniliga til i upphafi, þo at i dag⁸ se þessi bok hvervetna lesin ok i allar halfur heimsins nýtsamliga borin almenniligri guðs cristni til friðar ok upphelldis, þvíat sva sem um liðr þat efni, sem⁹ til heyrir Asie¹⁰, stendr hun saman i nalægum stett ok staðu allrar cristni guðs, er grundvallaðiz i heiminum fyrir .xii. postola, þar með setiandi þær pinur ok freistanir ok mannaunir, er henni munu síþarr til handa koma, einkannliga við sialfan heimsenda; þvíat guð almattigr vill hialpa sinni hiðrð birtandi með himneskri speki, hvat mikit ok þungt hun æ fyrir hendi, sakir þess at þat skeyti særir minnr ok vægiligarr, sem maðr veit ván i at fluga muni, en þat annat, sem vaveifliga snarar i opna skioldu með öllu at ovöru. Hverr mundi¹¹ staðit fa i þeim stormi, er i enda heims er komandi sakir falsaradoms ok ofsoknar Antikristi, ef eigi væri aðr fyrir spað ok greiniliga tiað in¹² Apocalipsi ok oðrum spamaanna framburði. Af þessu efni setr Jóhannes miklar figurur fyrirsegjandi kvamu 5 Antikristi, hvar af margt ok merkiligt væri greinanda [monnum

1 morgum tilf. C. 2 i tilf. C. 3 fingi B. 4 af B. 5 [gefz yfir B. 6 saal. B, C; hverigum A. 7 þessir B. 8 [þo at nu B. 9 er B. 10 saal. B; i Asie A; byskupum ok kristninni i Asia C. 11 mun B. 12 i B, C.

til skemtanar¹, þó at ver munim litit ok stutt fram bera sakir
sæfræði [ok forðaz langmæli².

www.libtool.com.cn

Af Antikristo³.

50. Sva visa ritningar til, at hinn bolvaði Antikristus mun
fæðaz i Babilon, miklu⁴ borg æ Serklandi, af kyni Dán, ok sa,
staðr hæfir honum makliga, þviat Babilon þyðiz hneykingarstaðr
ok merkir helviti, sva sem hennar konungr merkir sialfan fiandann,
ok hennar vatnsfaull framluta glæpi til eylifra ufagnaða, hvar fyrir
allir [umilldir ok s ranglatir kallaz hennar synir [sva sem hirðmenn
konungs Babilonis. I þessum dimma stað er Antikristus getinn¹⁰
i fyrstu millum karlmannz ok konu. Ok sem þat illa freo⁶ liggr
i konunnar kvið, kemr ureinn andi yfir þa likneskiu hana blas-
andi⁷ ok fyllandi með sinum krapti, meðr hvers verki sveinninn
fæðiz, næriz⁸ ok upp vex. Fyrir því kallaz hann glatanarsonr.
Sem hann er fulltíði, mun hann gera sinn vegh brott af Babilon¹⁵
allt æ Gyðingaland i Jerusalem ok taka umskurðarskirn, segiandi
Gyðingum sik vera Crist þeim fyrirheitinn. Hvaðan af Juðar flyckiaz
saman ok fylgia honum [smiðandi ok⁹ uppreisandi þat musteri, er
forðum brutu þeir niðr meðr sinum glæpum, en Romveriar eyddu
[ok at velli lögðu með svörtum kolum ok ausku¹⁰, sem fyrr var²⁰
greint i þessi sögu. I þetta musteri hit nyia mun Antikristus
bera sitt öndvegi, segiandi sik vera son mannz ok son guðs, bioð-
andi ser dyrkan veitaz sem sialfum guði, [miklandi sitt hiarta með
drambsemi¹¹ moti guði¹². Sem her er komit, syniz vel fallit at heyra
þa figuru, sem¹³ hinn blezaði Johannes setr fram in Apocalipsi til¹⁵
heyrandi þess hattar efni, sem siðarr mun segiaz af gerðum Antikristi.
Hann tekr sva til orðz: Ek sæ dyr ganga upp or sionum, þat var
með .vii. höfðum ok yfir hveriu höfði guðlastanarnafn. Þat hafði
.x. horn, ok yfir hveriu horni stoð korona, fætr þess voru sem
æ birni, munnr þess¹⁴ sem æ leone. Þat var likt pardo.³⁰
Þessu dyri gaf dreki sinn crapt ok mikit valld, ok eitt af hans
höfðum sa ek sva sem drepit i dauða, ok dauðasar hans er grætt,
ok þat undraz oll iorð ok dyrkuðu¹⁵ drekann, er valld gaf dyrinu,

¹ [mgl. B. ² [ok þess annars at ver vilium fordazt langmæli i vorum
framburde C; mgl. B. ³ saal. B; um Antakrist C. ⁴ saal. A, B; 35
hinna miklu C. ⁵ [mgl. B. ⁶ frio B, C. ⁷ blessande C. ⁸ mgl.
B. ⁹ [saal. B; bindandi ok A; mgl. C. ¹⁰ [mgl. B. ¹¹ [drambandi B.
¹² Jesu Kristo tilf. B. ¹³ er B. ¹⁴ hans B. ¹⁵ saal. A, B;
dyrkar C.

- ok þeir dyrkuðu dyrit sva segiandi: Hverr er líkr siodyri¹,
ok hverr mun mega stríða moti því². Þessi er figura Johannis,
með hverri hann höndlar marga luti af ofsokn Antikristi ok illzku
hans, hvat er heilagir feðr skyrðu fagrliga, þott ver munim stutt
5 gera með skömmu mali. Dyr or sio ganganda kallar hann Anti-
kristum af beiskri Babilon tilkomanda. Hlaufuð hans .vii. merkiaz
fyrir þann styrk, er hann fekk af aullum veralldar höfðingium,
þviat allz hattar stettir³ skipaði hann i sina þionostu, konunga
ok höfðingia, postola ok predicara, visindamenn ok galldrameistara.
10 Yfir aullum .vii. höfðum stendr guðlastanarnafn, þviat Antikristus
segir sik guð vera, ok þat sanna allir hans fylgiarar, at engin hafi
sannr Kristr komit i heiminn fyrr en hann, helldr hafi þeir⁴ verit
allir Antikristi. Se her guðlastanarnafn⁵ yfir hveriu höfði. Horn
hafði þat .x. sem Johannes segir in Apocolipsi, þviat Antikristus,
15 hit hæsta höfut illzkunnar, ok allir hans kompanar stunda æ
með megni at stanga til niðrbrotz .x. laga boðorð Moysi, sem i
þvi birtiz, hvert eptirdæmi Antikristus gefr sinni fylgd; þviat hann
mun vera saurlifr i kvenna girnd, en opinberliga mun hann syna sik
helgan ok hreinlifan, at hann megi því auðveldligarr bleckia folkit.
20 Iliarta sitt mun hann upphæfa moti guði ok sva mikla dirfð ok
drambsemi, at hann mun [um snua⁶ lögum ok siðferði ok ræs
timanna. Ok sva mikillar diörfungar mun hann vera, at hann
mun sik ekki ætla⁷ pindan verða, fyrir því at hans fyrirdæming
er um nockura rið dvolð ok undan dregin. Þar af segir David:
25 Auferuntur iudicia tua a facie eius, hann mun láta gera likneski
eptir ser ok alla sina menn mun hann marka⁸ sinu marki i þeira
enni ok hægri hendi, sem Johannes vattar enn i öðrum stað af
fyrir nefndu siodyri¹. Þessir allir voru til þess merktir at lyða
hans boðorðum ok tigna hans likneskiu⁹ til hinnar mestu mein-
30 gerþar við almatkan¹⁰ guð.

Capitulum.

51. Antikristus man i fyrstu koma til Jorsalaborgar sva sem
linr ok goðgiarn i iartegnagerðum, ok eptir liðit halft ár hans
virðingar i Jersusalem munu koma sendir af guði Enoch ok Helias,
35 predikandi Gyðingum ok snuandi til retrar truar með sinum kenn-

1 saal. C; skogdyri A, B. 2 saal. B, C; þer A. 3 saal. B, C;
stettum A. 4 þat B. 5 gudlastan B. 6 [a stunda um at snua B;
aa stunda at rangsnua C. 7 tilf. B, C. 8 merkia B. 9 likneski B.
10 hinn hæsta B.

ingum brott fra Antikristz¹ boðorþum. Fyrir þa sauk reisia Antikristus i opinberri² ofsokn, hafandi fram³ alla grimð ok herskap æ guðs kristni sendandi sina predikara i allar halfur heimsins, hvat er merkia þeir biarnarfætr, er Jóhannes sá siodyrit⁴ hafa, þviat þessir villupredikarar hallda æ lopt höfuðburð Antikristi, fliotir til bleckinga en miok þungir ok meinsamir til [niðrbrotz ok niðranar⁵ við kristnina. Þessi er einn hattr af þeim fiorum, er Antikristus hefir til at [svikia alla menn⁶, þat er klokligum orðslægðum, opinberum iartegnum, fegiðfum harðla girniligum, beiskum kvolum ok hræðiligum. Klokligum orðslægðum, þvi at hann man sva predica, at hit nýia laugmal [mun synaz⁷ rangt ok engu hæft⁸, ok Kristz lögmal mun hann niðr briota, sem [megner til⁹, bioðandi sinum postolum, at þeir seti sterkazta bann fyrir, hvar er þeir koma, at nockur¹⁰ ritning skyriz af rettkristnum kennimonnum¹¹ eðr heyriz af kirkiunnar sonum. Postolar Antikristi munu sik syna allvel siðuga fyrir manna augum, en illa luti munu þeir predica ok öngva¹² aðra. Þij segir Jóhannes viðrkvæmiliga, at þetta dyr var likt pardo, þviat pardus er eitt hit skiotazta kvikvendi ok harðla fust til bloðsuthellingar, þviat postolar Antikristi dreifaz með fliotri ræs takandi cristnina með skiotu skrefi sinna blekkinga hafandi allir nafn ok merking sins meistara, þo at Antikristus se upphaf¹³ ok fylling allra illra luta. Hvat er enu ma skilia af fyrr settum orðum Jóhannis, er hann segir likan pardo. Þat dyr er likt pardo, er panther heitir, fleckott at lit, vaxit utan smæm ringum eðr brogðum, sva at yfir riugana er lagör gulr litr. Þat dyr verðr alldri getanda eðr fæðanda optarr en um sinn, sakir þess at þegar sem hvelparnir fæþaz¹⁴ með því, geraz þeir sva grimmir við sina moður, at [öngvar hindranir vilia þeir þola sinnar fæðingar, utan¹⁵ i stað geriz annathvart, at þeir grafa kviðinn niðr i gegnum ok deyða sina moður, ella fæþaz þeir með sva mikilli ækefð, at þeir gegnum grafa ok sundr leysa þat sæti, sem natturan veitti þeim til burðar¹⁶ i moður kviði, sva at með¹⁷ örrum ok knutum [aptr strengt¹⁸ ma þat alldri sipan taka með þess kyns sæði. Hvat er sannliga heyrir Antikristo, þviat sva sem i drotni várum Jesu Kristo er fylling allz guðdóms, sva

1 saal. B; Antikristo A; Antichristi C. 2 opinbera B. 3 frammi B, C. 4 saal. C; skogdyrit A, B. 5 [niðrbriotz A. 6 [bleckia folkit B. 7 [se B, C. 8 nytt B. 9 [hann ma B. 10 tilf. B, C. 11 kennifedrum B. 12 enga B. 13 uppras B. 14 vaxa B, C. 15 [þegar B. 16 bygdar B. 17 fyrir B. 18 [mgl. B.

er i Antikristo fylling allz ranglætis ok falsaradoms, þviat hann mun vera höfud allra illra luta, diofullinn sialfr. Þvi segir Johannes, at dyrit hæfi munn leonis, þviat hann er höfud grimmeleksins. Nu sem birtiz i skammri glosu, er Antikristus pardus i fiotleika ok þorsta bloðs, panther i [otrum² brögðum bleckingarinnar ok lit siðsemðarinnar ok þar með³ allri fylling illzkunnar, en leo i styrkleik grimparinnar, sem [enn mun siðarr finnaz⁴ skrifat.

Capitulum.

52. Meðr auðrum hætti mun Antikristus bleckia mannfolkit 10 fyrir falsliga iartegnagerð, [ok því falsliga⁵, at hann mun góra þat⁶ með folkunnligri⁷ list. Hvaðan af segir hinn sæli Gregorius, at sva mikill gangr mun vera⁸ i iartegnagorpum⁹ Antikristi, sem alla vega leiki með einu liosi. Hann man likneskin lata mæla¹⁰ meðr folkyngi ok ovorðna luti fyrir segia; hann mun lata elld af 15 himni niðr stiga, sem Apocalipsis segir, hvat sva skyriz, at illgiarnan¹¹ anda mun hann lata [yfir sína menn¹² koma, at þeir tali með ymissum tungum. See her koronur [er Johanni¹³ birtuz standa yfir¹⁴ hornum dyrsins, þviat Antikristus sæmir þa meðr þvilikum giðfum, sem niðr briota decalogum. Illgiarn andi mun 20 yfir þa koma opinberliga i ðgliti¹⁵ manna, i þa mynd sem hinn heilagi andi kom yfir guðs postola. En fyrir þa sauk¹⁶ at fylgiarar Antikristi taka opinberliga yfir sik ureinan anda, kallaz þeir æðri postolum guðs, er heilagan anda þágu sva sem i einum leynikofa, ok eigi undarligt, þo at þeir drambi mikit, þviat meistari þeira 25 kallar sik sol heimsins, sem Jon postoli segir in Apocalipsi, quod quartus angelus et cet., at hinn fiórði engill steypiti skæl reiði guðs i solina, þat er at skilia, at guð mun fyrir sinn engil drepa Antikristum, er kallaz vera lios heimsins, þat er sol illra manna, þeira er hann trua vera¹⁷ guð, þar er hann skinn sem sol i iartegnagerð 30 ok stortaknum¹⁸. Antikristus man syna fyrir galldralist ok folkyngi, sem hann se drepinn, ok man sva liggia .iii. daga, at fylliz spasaga Johannis, er fyrr var með figuru fram sett, at hann sa einn¹⁹ af .vii. höfðum sva sem dauðan²⁰, þat er at skilia Antikristum höfðingia

- 1 siodyrit C. 2 ytrum B. 3 [prettvislegum brogðum bleckingar under
35 yfirbragde siðsemðar ok þar með i C. 4 [sidar finnz B. 5 [þvi B.
6 þær B, C. 7 folkyngi B; folkyngi og galldra C. 8 verða B,
C. 9 iartegnagerð B, C. 10 tala B. 11 saal. B, C; illgiarna A.
12 [saal. B, C; yfir sik A. 13 [saal. B; yfir haufut A. 14 tiu tilf. B.
15 angltiti B. 16 grein B. 17 sannan tilf. B. 18 kristinnar tilf. A.
40 19 saal. A, B; eitt C. 20 saal. A, B; dauður C.

allra þeira valldzmannna, er hans boðorðum hlyða¹. Hvar með blezaðr Johannes setr þegar aðra grein, segiandi at hans dauðasár er grætt, þviat Antikristus setr sem hann risi af dauða eptir .iii. daga liðna, ok síðan mun hann fiandr lata bera sik i lopt upp, til þess at allir menn ætli hann munu upp stiga [til himna², ok 5 þvi munu þeir lofa hann ok dyrka, sem Johannes segir in Apocal-ipsi, ok fyrr var fram sett, at aull iorð undrar³ dyrit ok dyrkar drekann, er þvi gaf sva mikit valld, þviat allir menn vegsamandi Antikristum sem af dauða risinn, verða blindir, þviat þeir dyrkaðu drekann, þat er⁴ diðfulinn sialfan, þa er þeir vegsama⁵ dauðasoniun, sva ¹⁰ sem i guðdomi upphafinn, þviat Antikristus er fiandans son eigi fyrir natturu helldr i eptirliking. Þann tima man heilug cristni ekki gera iartegnir, þaðan af mun hun fa mikinn kinnroða ok raun akafliga⁶, þviat Antikristus man hvat gera eptir sinum vilia, hann mun lata tre blomgaz skiotl ok skiotliga þorna, sioinn ruglaz ok ¹⁵ skiotliga kyrraz. Natturur mun hann um snua i ymissar figurur ok umskipta, dauða menn mun hann uppreisa i augliti allra manna. Þaðan af segir hinn heilagi Gregorius: Hyggit at gerla⁷ ok virðum⁸ með sialfum oss, hversu mikil freistan þa man i hiarta kristinna manna vera, er pinslarvattr er kvalör, ok sa sem kvelr, gerir ymis- ²⁰ ligar iartegnir. Af þessum hætti bleckingar Antikristi segir David: Insiadiatur in abscondito qvasi leo in spelunca sua, þat er sva at skilia: hann umsitr i leyndum stað sva sem leo i sinum helli. Rettliga kallaz Antikristus sem leo i helli, þviat i honum er bæði styrkleiki framkvæmpar ok prettr bleckingar, merkiz fyrir leonem styrkleiki, ²⁵ en fyrir hellinn merkiz prettrinn. Meðr þriðia hætti man hann bleckia folkit⁹, þat er at skilia girniligum fegiðfum, þviat hann man eigi fe skorta at ausa brott til beggia hauda, sakir þess at honum ero kunnig oll folgin fe, hvar sem liggia. Sva¹¹ gerir hann sina vini¹² mektuga ok veralldar rika [kallandi þeira sælu sanna¹³. Sva ³⁰ dregr hann [til sin¹⁴ sterka höfðingia ok mart annarra manna, er veralldar glysit elska, en verpa sinum vapnum ser [at baki¹⁵ i guðligu striði ok bardaga. A .iiii.¹⁶ hatt mun Antikristus upp risa moti kristninni [með snarpazta ufriþarsverði¹⁷, nauðgandi þa með allzkyns kvolum¹⁸, sem eigi verða blektir [með fyrr greindum .iii. ³⁵

1 fylgia B. 2 tilf. B, C. 3 undraz B, C. 4 at skilia tilf. B. 5 lofa B. 6 mgl. B. 7 segir hann tilf. B. 8 virdim B. 9 Antikristus B. 10 mannfólk B; mannkynit C. 11 Þvi B, C. 12 menn B, C. 13 [mgl. B, C. 14 [saal. C; undir sik B; mgl. A. 15 [a bak B. 16 fiorda B. 17 [mgl. B. 18 þisum B.

hattum eðr til hans dregnir orðslægðum, iartegnum eðr fegiðfum. Sva mikil pinsl ok ógn man þa yfir standa, sem alldri fyrr i heim-
inum, þviat Antikristus man grimmari vera en nöckurr uvin eðr
ofsoknarmaðr fyrir honum. Hvat er sva skýrir hinn sæli Gregorius,
5 at eigi finnr Antikristus nöckur þau pinslarkyn, at hinir fyrri hans
limir ok örendrekar hafi eigi aðr fundit, [þviat bæði kunna þeir æ
hals höggva ok krossfesta, saga i sundr kvika ok með iarnkrokum
i gegnum grafa, skogdyrum beita ok i diupar holur iardarinnar
kviksetia², af borgum³ eðr biðrgum háfum til beinbrotz ok dauða
10 fram steyta, i sio eðr vötnum grimmliga drekkia, fundu þeir ok at
brenna menn i graðugum loga alt til fólkska⁴. Nu þa, hvat finnr
Antikristus þessu grimmara⁵, nema þat er sialfr sannleikrinn vattar
in ewangelio: Villukristar⁶ ok villuspamenn munu upprisa, segir
hann, ok gera⁷ mikil takn, sva at valdir menn munu i villu leiðaz,
15 ef þat ma verða. Þvi er ofsokn Antikristi frabær hverri annarri,
at nu gera goðir menn iartegnir, þott þeir þoli illra manna rang-
læti, en þann tima gorir sa taknin, sem drepr ok deyðir pinslar-
vattinn, en sa engin, sem þolir. Heðan af segir Johannes in Apo-
calipsi talandi með figuru af varum herra Jesu Kristo: Pedes
20 eius similes auricalco sicut in camino ardenti, þat þyðiz sva: Fætr
hans ero likir gulli rennanda i ofni brennanda. Fyrir fætr Kristz
skal her skilia hans siðarstu limuz, þat er hans valda menn i
enda heimsins, er skiraz sem gull i ofni, þat er brennandi ofsokn
Antikristi. Þviat sva sem nefndr ufriðr er hverium meiri ok matkari,
25 sva ero pinslarvattar þann tima dyrdligri, sterkari ok staðfastari
en [nöckurr hafi aðr verit i verolldinni⁹. Antikristus man frammi
hafva aull kvalakyn, [þau sem nefnd ero, ok þau fleiri¹⁰ sem finnaz
mattu. akafligaz kveliandi cristna¹¹ menn i þeim halfum ok heruð-
um, sem at luta Jorsalaborg, er drottinn varr var krossfestr i.
30 Ok sva sem glosa segir in¹² Apocalipsin Johannis, man su freistni
eigi at eins ganga yfir nöckurar halfur, helldr mun hun geisandi¹³
fara ok kvelia allan heim, þviat dióflar, sem nu ero bundnir, munu
þa leystir verða. Val truapir menn munu þann tima eigi orð pre-
dica, þviat þeir ero halldnir ok hafðir sva sem bannsettir. Þeim
35 skal eigi selia nauðsynliga luti, ok engin sva diarfr, at af¹⁴ þeim

1 [eda til hans dregnir með fyrr greindum þimr hattum B. 2 kvika
setia C. 3 borgarveggjum C. 4 ausku C. 5 [mgl. B. 6 saal. B, C;
villucristr A. 7 gefa storliga B. 8 limi B, C. 9 [nockrir fyrr B.
10 [mgl. B. 11 rettkristna B. 12 yfir B; super C. 13 geislandi B.

kaupi, nema sa, er falt lætr eitthvat, hafi mark Antikristi, annat-
tveggia munnzins iatning eða [þat letr¹, at æ standi hans snilldar-
verk. Með greindum florum hattum man Antikristus svikja².
Illa menn mun hann draga fyrir glysligar fegiafir, goða menn
fyrir pinslir, einfalda menn ok uvitra fyrir predican ok iartegnir. ;
Hvaðan af signaðr Johannes segir in Apocalipsi: Cauda eius trahe-
bat tertiam partem stellarum celi et misit eas in terram. Þat
norænaz sva framlangt: Hali hans dro hinn þridia lut af stiornum
himinsins ok sendi þær æ iorð. Þessa figuru framsetta munu ver
eigi framarr uppluka, [til marks um þat³ at ver ætlum oss eigi 10
þa höfudul at ganga i diupazta verk Johannis með nöckurri glosu,
hellðr skulum mer⁴ æ lita, hvern enda hefir þat grimma strið,
sem nu hefir verit af sagt [um riðs.

C a p i t u l u m.

53. Helias ok Enoch munu predica Juðum⁶, sva lengi sem 15
Johannes setr in Apocalipsi, þat er [m. daga .cc. lx. ok vii, þat
ero samanlesit .iiij. ær, sem drottinn varr Jesus Kristus predikaði.
Þessir ero tvau⁸ olivatres smurð með helgum anda ok .ii. kertistikur
með fögru liosi eptirdæmis. A þessa¹⁰ guðs vini mun Antikristus
grimmaz sva miok um siðir, at hann mun drepa þa baða i Jerusalem, 20
ok likamir þeira munu liggja æ stræti .iii. daga ok¹¹ nætr ok halfan
dag, þviat engin mun þora at grafa þa¹² fyrir ótta Antikristi. En
þeir sem þa drapu, munu vera harðla gladdir, þviat þa ero at velli
lagbir þeira uvinir. Eptir .iii. daga liðna at hædegi ens fiorda
munu þeir Enoch ok Helias upprisa, ok vegandar¹³ þeira munu 25
þilika rödd heyra: Enoch ok Helias, stigit upp hegat! Ok i
biörtu skyi¹⁴ munu þeir uppstiga til himna. Eptir framferð þeira
til guðs mun Antikristus rikia eigi meirr en .xv. daga. En allz
sem Johannes segir in Apocalipsi [xl. manaði ok .ii.¹⁵, þat er
samanlesit halft .iiii.¹⁶ ær, hvat er miskunnsamliga gerði almattigr 30
guð [meðr sinum almætti¹⁷, at hann bannaði¹⁸, at sva bolvaðr
timi [væri lengr¹⁹, at eigi fyrirfæriz allt folk²⁰ i ofsoknarbruna
Antikristi.

1 [saal. B, C; hann lætr A. 2 menn tilf. B. 3 [þvi B, C. 4 ver B.
5 [mgl. B. 6 sem fyrr var sagt tilf. B. 7 [þusundrat daga tvo hundrat 35
sextigir ok sex B. 8 saal. C; tvö B; mgl. A. 9 olifutre B, oliutrie C.
10 tva tilf. B. 11 .iii. tilf. B, C. 12 þeira likami B. 13 saal. A, B;
banamenn C. 14 sky B. 15 [fioratigi manada ok tva B. 16 fiorda B.
17 [mgl. B. 18 með sinum almætti tilf. her B. 19 [væri loingri B; standi
leingr C. 20 hollð B.

Antechristur mun vera drepinn.¹

54. Antikristus mun vera drepinn i fiallinu Oliveti, sitiandi
 drambsamr i sinum veldisskoli i þeim stað eðr nærri þeim, er guð
 steig³ upp til himna. Ok þo at hann se [drekr niðr eðr drepinn⁴,
 5 man drottinn eigi skiott koma til domsins, heldr man sva verða,
 sem segir in glosa super Danielelem, at gefnir munu .xl.5 daga ok
 fimm goðum monnum til naða en⁶ rangsnunum til iðranar ok
 yfirbotar. En engin veit, hversu langr timi þaðan er til domsdags
 ok enda heimsins. Eptir dauða Antikristi munu hans menn ser
 10 konur fæ ok sva segia: „Þo at höðingi varr se dauðr, þa megum
 ver þo glaðir vera eigi því siðr.“ [Ok þa er þeir ero i sinum
 tignaði, mun koma yfir þa skiotr dauði vaveifliga⁷. Eptir liðna
 ofsokn Antikristi munu Gyðingar ok kristnir menn meðr iafnri
 sæmð⁸ lifa ok samþyckir vera Mun þa guðs cristni i goðum friði
 15 hvilaz allt til enda veralldar, þvíat Antikristo drepnum mun með
 ollu eyðaz diöfulsins flærð ok [allr grimmeiki⁹.

C a p i t u l u m.

55. Þessi bardagi, er þeir munu hallda millum sin Anti-
 20 kristus ok Enoch ok Helias, er hinn xi.¹¹ af þeim .xii. orrostum,
 er heilog ritning utskyrir at vorðit haf¹⁰ ok verða munu¹¹, aðr¹²
 varr herra Jesus Kristus leipir inn sina brúði¹³ almenniliga kristni
 i eilifan¹⁴ fagnat. Hinn fyrsti bardagi var i himinrikis höll millim
 hæsta keisara ok mesta vikings, þa er vikingrinn villdi fa ok gripa
 25 keisaravalldit ok verða líkr hinum hæsta. I þessum bardaga sam-
 þyktiz drotningin, þat er engillig nattura, vikinginum ok [fyrirlet
 brúðgumann¹⁵ en samtengðiz horkarlinum¹⁶. Ok fyrir þa sök var
 bæði horkarlinn ok horkerlingin rekin i [myrkvastofu helvitligrar
 utlegþar at eilifu¹⁷. Af þessum hordómi segir Davið guði til lofs:
 30 Perdidisti omnem qui fornicatur abste. Annarr bardagi varð¹⁸ undir
 risum millum sona guðs ok sona mannanna, þat er at skilia millum
 Abel ok Seth ok hans afkvæmis ok Kain ok hans [afkvæmis eðr¹⁹
 afspringis. Kallazt þeir synir guðs, sem af Seth ero komnir, en
 þeir synir manna, sem af Chayn ero komnir. I þessum bardaga

15 1 Overskr. C. 2 sinu sæti ok B. 3 ste B. 4 [drepinn ok niðr
 drekr B. 5 vera flórir tigr B. 6 saal B, C; ok A 7 [tilf. B, C.
 8 sidsemd B. 9 [grimd B. 10 hafa B 11 mune C. 12 samr
 brúðgumi tilf B. 13 þat er tilf. B. 14 himinrikis tilf. B. 15
 [saal B, C; fyrirlatnum brúðgumanum A. 16 saal B, C; horkarlinn A.
 10 17 [eilifa utlegd helvitligrar myrkvastofu B. 18 var B, C. 19 [mgl B, C.

fell Abel merkismaðr ok fekk sigr ok himneska koronu. Lyktaðiz þessi bardagi i Noa floði. Þriði bardagi var undir þeim er smiðaðu stópulinn Babel millum frelsingia ok þræla. Þessi bardagi byriaðiz æ Cham ok Sémi, ok endaðiz þa er tungnaskipti varð. Fjórða strið varð¹ undir höfufleðrum millum þeira manna, er toku umskurðar- skirn, ok þeira, sem eigi toku. Byriaðiz þessi bardagi af Abraham, en endadiz þa er Pharaó konungr ok allr hans herr druknaði i hafinu rauða. Fimti bardagi var undir gefnu lögmalí millum guðs þionostumanna ok heiðingia. Þessi byriaðiz æ Josve², en endadiz undir hinum friðsama konungi Salomone. Setta strið var undir¹⁰ konungum ok spamonnum millum Gyðinga ok Babilonios. Þessi bardagi byriaðiz æ Roboam ok Jeroboam, en endaðiz undir hinum friðsama keisara Augusto. I þessum bardaga fellu formenn primitive ecclesie, þat ero spamenn, ok fengu sigr ok fagrliga koronu. Þessir .vi.3 bardagar urðu aðr Crístr let beraz, en síðan aðrir .vi.¹⁵ Hinn fyrsti bardagi af þeim varð undir miskunnartíma millum brúðgumans ok horkarlsins, þat er millum Crístz ok uvinarina. Þessi bardagi byriaðiz æ hinum illa Herodi ok saklausum sveinum, en endaðiz i blotskapar niðrbrotning ok uppkveyking guðspíalligrar truar. I þessum bardaga frömdu þeir holmgöngu brúð- guminn ok horkarlinn æ freadag⁴ langa, þa er Krístr i gegnum lagði fiandann með krossins broddi ok batt andligum böndum. Eptir þat⁵ sendi hann sína riddara apr⁶ at kalla borgir ok bæi ok kastala, er vikingrinn hafði stólit, rænt ok eignaz með langri hefð; þat er at skíli, þa er herra Jesus greip sína menn af helvítz-¹⁵ kum byrgium, sem fyrr var skrifat, en sendi sína postola at predica sitt orð i borgum ok bæium, kastolum ok kaupþunum, [heruðum ok öllum fíorum höfuðáttum⁷. Annarr bardagi gerðiz millum kristinna manna ok heiðingia⁸. Þat strið byriaðiz af Nerone keisara ok Symone mago moti Petro postola ok Paulo postola bróður hans¹⁰ i sialfri Roma, en endaðiz undir Constantino mikla keisara. I þessum bardaga fell merkismaðr ok frumvattr crístrinnar hinn heilagi Stephanus ok allir hinir hæstu hennar höfðingiar, þat ero guðs postolar ok hinir agætuztu byskupar. Þeir fellu senniliga ok fengu sigr [frægiligan meðr hárrí virðing ok⁹ dyrbarkoronu. Þriði bardagi varð¹⁵ undir guðs iatarum millí crístilligrar truar ok Arrium prestz hins versta villumannz. Byriaðiz þetta strið i Alexandria æ Egiptalandi

1 var B; gíaurdist C. 2 ok Amalech tilf. B. 3 sex B. 4 fostudaginn B.
5 þann sigr B. 6 tilf. B, C. 7 [um allar fíorar heimsins haufudætúr C;
mgl. B. 8 heidinna B. 9 [mgl. B.

milli Alexandrum erkibyskups ok Arrium, en endaðiz æ almenniligu þingi i Miklagarði. I þessarri orrostu bardiz einkar frægiligaz: Athanasius byskup Alexandrinus, síþan Jeronimus ok Augustinus, allir framir menn undir andligum herneskiu, hverium 5 viðrvæmiliga samlagaz hinn bleaði Ambrosius, er [öllu Italia: snóri til guðs fra villu Arrij. Hinn fiórði bardagi geriz nu dagliga milli cristinna manna goðra ok illra. Þessi bardagi byriaðiz æ Juða Scharioth ok Petro postola ok hefir staðit ok man standa millum ranglatra: ok rettlatra, millum siðsamra ok ribballda. 10 Fimti bardagi mun sa verða, sem: fyrr var greindr millum Antikristum ok tveggia hertoga, brúþar guðs ok drotningar, þat er at skilia Helias ok Enoch, er kallazt höfðingar kristinnar, falla þeir i þvisa stríði ok mikill fioldi goðra riddara með fögrum sigri, sem fyrr var greint [i þessu mali. Setti bardagi mun verða 15 millum konungs eilifrar dyrþar ok konungs hins mikla ofbelldis, sva millum engla ok helvitzkra diöfla. Til þessa bardaga mun koma: himnakonungr af miklu borg Jerusalem meðr allan sinn her ok hirsveitir utoluligra krapta, ok mun elldi skiota: iarlíga Babilonem ok brenna upp alla, þat er er at skilia heim þenna, er 20 kallaz diöfulsins borg, ok hann mun hennar konung lægia ok undirleggja, þat er sialfan uvininn með ollum sinum monnum ok árum niðr steypa i diupuzta dyflizu brennanda elldz ok hins fulazta brennusteins. En sina brúði, þat er heilaga kristni, mun hann inn: leiða i brúðvilu: eylifrar dyrþar [ok korona: meðr fagnaði 25 himneskrar þryði.

Capitulum.

56. Þat kallaz vera endir heimsins: er várr herra kemr at dæma heiminn. Þar af segir David: Ignis ante eum: precedet, [elldr mun fara fyrir honum segir hann. Elldr þessi man vera 30 sva mikill, at hann man hafa embætti. iii. ellda, þat er at skilia, at helvitiselldr man pina illa menn, hreinsanarelldr man brenna syndir af goðum monnum, iarlígr elldr mun uppbrenna: oll kvikvendi ok likami allra manna, þeira sem þa lifa, sva at þeir munu at osku verða, loptligr elldr mun reinsa höfuðskepnur ok

35 1 frækiliga B. 2 [alla Italiam B. 3 manna tilf. B. 4 er B. 5 [mgl. B. 6 fara B. 7 i tilf. B, C. 8 mgl. B, C. 9 saal. B, C; brúðbirðzu A. 10 [saal. B; ok koronu A; mgl. C. 11 þessa heims B. 12 Jesus Kristus tilf. B. 13 ipsum B, C. 14 [ulf. C. 15 fiogurra B. 16 uppeyda B; eyda C.

endrnýia. Fyrir þenna elld mun upp brenna aseona¹ iarbárinna, sva at þessa heims figura man fyrirfaraz. Þessi elldr mun hafa upphaf, miðskeið² ok enda³. Upphaf, þviat hann man fyrirfara aseonu domarans, þa mun verða allt saman reinsan rettlatra, pining illra ok uppbrunning⁴ allra likama; miðskeið, þviat þa⁵ ; skiott mun verða upprisa likamanna ok tilkvama domarans til domsins, ok þa mun brenna allr heimrinn umhverfis⁶; enda, þviat endaðum dominum þa⁷ man elldrinn allr fylgia ok fullgera vilia ok orskurð domarans Ite maledicti in ignem eternum, þa mun elldrinn i vefia, draga ok steypa illa menn i helviti. Elldr þessi⁸ 10 man reinsa .iiii. höfutskepnur, iorð, vatn, lopt, elld; iorð, þviat af heuni man brenna þungi ok dimma; vatn, þviat af því man brenna frost ok kulði; lopt, þviat af því man brenna allr myrk-leiki; elld⁹, þviat [hann man hreinsaz af ollum meinsómum¹⁰ bruna. Himinn er hreinn, ok því mun hann ecki hreinsaz, helldr¹¹ 15 endrnýiaz, þat er at skilia, at hann mun af letta sinni raas ok umrenningum¹², sva framt at hann mun kyrr standa ok staðfastr ok vera biartari en nu. Þa mun sol standa i austri, en tungl i vestri, þar sem þau voru sköput. Mun þa sol vera .vii. lutum biartari en nu, ok þa mun vera eylifr¹³ dagr en engi nátt¹⁴. Þessi¹⁵ 20 reinsan ok endrnýian mun eigi verða, meðan syndugir menn ero i heiminum, en þegar eptir dominn, sem þeir ero byrgðir i helviti. Mun iorðin verða sva slett, fögr ok biort sem cristallus. Loptit mun verða miklu biartara ok reinna en nu, þviat þa mun eigi vera sky ne vindar, eigi regn eðr sniorr, eigi myrkr eðr þoka,¹⁶ 25 eigi hagl ne ellding eða reiðarþrumur. Vatn ok elldr man ok hvartveggia reint, þviat vatnit man skiært vera¹⁷ ok gagnsætt, en brott mun falla af því frost ok kuldi. Elldr mun ok i ser hafa [lios ok¹⁸ birti, en [brott man guð senda af honum meinsamligan loga¹⁹. Þaðan af segir David: Vox domini intercedentis²⁰ 30 flammam ignis. Af þessum lutum birtiz, at himinn ok iorð mun um liða sva sem [mynd ok figura at veru²¹ ok undirstöðu. Af allri höfutskepnu mun gersamliga²² brott falla allt²³, þat er til meins er ok þvinganar²⁴, en þat mun allt vaxa ok aukaz, sem til gleði er ok fagnaþar. Ok²⁵ því segiaz allir lutir endrnýiaz i²⁶ 35 mannzins endrnýian, sem ritat er: Ecce nova facio omnia.

1 asiana B. 2 saal. A, B; brune C. 3 umhverfum B. 4 mgl. B.
5 elldr B. 6 [af honum mun brenna ok hreinsa allan meinsaman B.
7 umrenning B. 8 eilifr B. 9 nott B. 10 verða B, C. 11 [tilf. B,
C. 12 [eigan bruna B. 13 [at mynd ok figuru B. 14 allt B. 15 40
mgl. B. 16 þvinganar B. 17 Af B, C.

Þá er allr heimrinn reinsaz ok endrnyiaz, þa mun¹ goðr maðr
 eðlaz sva mikla dyrð ok birti, at hann mun skina i likama sem
 sol, er þa er vii. lutum biartari en nu, ok i salinni verða² likr
 englum, sem ritat er, at Kristr man endrnyia fyrir helgan anda
 ; likama vars litillætis sammyndan likam³ sinnar birti. Mun hann
 taka þa einkannligar .vij gíafir i likam, sva at likaminn mun þa
 verða biartr, opinanligr, gagnfæriligr, skiotr, sterkr, heill ok
 langlifr. Hann mun verða biartr, þviat hann mun verða .vii. lutum
 biartari en sol; hann mun verða opinanligr, sva þo at honum væri
 10 kastat i brennanda helvitis elld, þa fengi hann þar af enga pinu
 ne bruna, sva sem .iii. saklausir sveinar voru sendir i brennanda
 ofn; hann mun verða gagnfæriligr, þviat dyrðligr likami mun i
 gegnum fara odyrðliga likami sva sem gler, stein eðr tre, ok
 þo uskoddum veranda⁴ [hvarumtveggia likamanum⁵; hann mun
 15 verða skiotr, sem segir Augustinus, at hvar sem öndin vill, man
 þa þegar vera likaminn; hann mun ok verða styrkr, sva at hann
 man mega færa biðrg ok fioll or stað; hann man ok verða sva
 vel heill, at alldri mun hann verða krankr ne siukr, ok engis
 hattar særðr, [þo at hann se sleginn eðr högginn, mun hann eigi
 20 sárt kenna, helldr en solar geisli⁶; hann man ok verða langlifr,
 þviat [af þeim, sem er guð eilifr faðir varr herra Jesus Kristus,
 mun hann sva lifgaðr ok honum eilífiga samtengðr⁷, at hann man
 alldregi mega deyia. Sva mun ok goðr maðr taka i salinni margar
 gíafir. Hann mun fa sva mikla [speki ok⁸ vitzku, þa er hann
 25 serr sialfan guð, sva sem hann er, at hann mun vita ok skilia
 allt þat, sem hann þarf: vilia þat allt, sem guð vill, en þat eigi,
 sem hann vill eigi; hann mun þa ok vita hugrenningar annars,
 eptir því sem sa vill birta. Ast ok vinattu mun hann fæ sva mikla,
 at hann mun vera elskaðr at guði sem son, en af englum sem
 30 bropir. Samþykki mun þar vera sva mikit, at engin mun gera
 moti annars vilia, mun hann sva gleðiaz af annars fagnaði sem
 sialfs sins. Sæmð ok virðing mun hann sva hafa af guði, at hann
 mun vera dyrkaðr af guðs englum. Naðir ok gleði mun hann hafa
 ok fr:ð eilifan, þviat fiandr ok uvinir ero öngir. Aufund ok illzka
 35 er þar engin, fatækt, harmr ok hrygð er þar engin, helldr eilíf
 gleði ok skemtan. Hinn mesti fagnaðr er þar i ollum lutum æ

1 skal B. 2 mun hann B. 3 likama B. 4 mgl. B. 5 [bæde
 sialfum sler og þeim likama, sem hann i gegnum fer C. 6 [mgl. B. 7
 [hann mun sva lifgadr ok varum herra Jesu Kristo samteingdr B. 8
 40 [tilf. B.

alla vega. Gófir menn fagna, er þeir sia allzvalldanda guð upp yfir sik ok hans sætu möpur¹; þeir fagna, er þeir sea niðr undir sik nyian himin ok hans þryði; þeir fagna, er þeir sia sik vorðna sva dyrliga ok fagnaðarsæla i sal ok likam; þeir fagna því, er þeir sea umhverfis sik af felagskap ok samlagi engla guðs ok heil-² agra manna. Þar man þickia heimska vitzka Salomonis, er var allra manna vitraztr; vanmattr styrkleikr Samsonis, er var allra manna styrkaztr; liotleikr fegrð Absalonis, er var allra manna friðaztr; fataekt riki Augusti keisara, er var manna rikaztr. Heil- agra manna fagnaðr er sva mikill, at eigi ma mælaz, sva marg-³ falldr, at eigi ma telia, sva nógr, at eigi ma eyðaz, sva dyrþar- fullr, at eigi ma elldaz.

Capitulum.

57. Af þessum eilifa fagnaði, sem nu hefir greindr verit um⁴ rið, segir hinn blezaði Johannes postoli meðr diupum skygnleik i sinni bok Apocalipsi eigi minnr [ok liosligarr⁵ en fyrr af ógn ok illzku Antikristi. Þvi at hann vattar sik hafa sieð hirsveits himnakonungs at upploknum durum hallarinnar, hvat er eigi þarf synaz undranarvert, þo at sva biartr verðleikr sæi valþa menn⁶ guðs i himinriki, þa sem fram höfðu gengit i goðu lifi guðs boborða ok lyktat sina daga með sælum enda, sva hverir, sem yfirvalldz drottinn kaus þeim til handa. En þat ma synaz einkannligt, at þessi Johannes, sem sat i utlegð, dauðligr maðr a iarðriki⁷ enn verandi, þo at goðr væri, skyllði sik sialfans sea i arnar liki⁸ standanda annan veg hia guðdomsins hasæti, sva at hann söng lof ok dyrd eilifum guði uðauðligum fyrir⁹ allar veralldir. Ok hvat hefir þetta at þyða utan guðligt valld ok ubrigðiligan almatt, at hans göfugligar giorðir ok ægiætuztu¹⁰ skipanir ero framkvæmpar i hans ógliti¹¹, þo at eigi se framrunninn stundligr timi, at þær¹² birtiz her æ iarðriki. Nu þa, hvat hefir þessi örn at merkia, er Johannes serr i spádoms anda sialfum ser til heyra, utan höfut- giptu nöckura, sem honum mun enn skiott til handa bera, þo at hun se folgin fyrir verallldligum augum þann¹³ tima, hvat ver skulum byria þessu næst meðr drottins vilia, seandi, sem nauðsyn beiðir, at astvin himnakonungsins kallaz heim af utlegð til betri naða, af Pathmos til greindrar Asiam, þvíat nu hit fyrsta þarf kristnin

1 mædr B. 2 [mgl. B. 3 hirsveitir B, C. 4 iordu B. 5 tilf. B.
6 yfir B. 7 agætar B. 8 augliti B. 9 þenna B.

hans nauðsynliga. [Þat fyrsta er sva skilianda, at¹ heilög
 cristni guðs þarf nu meirr en nöckurn tíma fyrr, at blezaðr Jo-
 hannes styði hana, sakir þess at .iij. fyrirrennarar Antikristi hafa
 lanpit i erfð hins krossfesta austr i Asia sva sem i sauða dun at
 5 fragripnum hirðinum. Fyrsti af þeim dauðans sonum heitir Marcion,
 annarr Kerintus², þriði Ebion með öðrum lagsmonnum ok vándum
 kompanum, allir samt meirr en bannsettir i þeiri fleckan, sem
 þeir gerðu kenningum Johannis með falsaradomi ok fulum ætrunaði.
 Su var þeira kenningh, at þeir sögðu guðs son öngvan verit hafa,
 10 fyrr en Maria [guðs móþir³ varð getandi. Þvi goriz hin hæsta
 nauðsyn, at guðs son i himinriki leiði sem skiotaz heim af utlegð-
 inni þann, sem⁴ niðr kann briota þeiras guðlastan, bæði framsetta
 honum til meingerþar ok allri hans hiorð til tions ok tapanar.

Af Domiciano 6.

15 58. Domicianus keisari, er utlægði blezaðan Johannem, rikti
 .xiii.7 ær, [þvi æ⁸ hæðiligarr stíornandi sinu valldi, sem hann lifði
 lengr ok meirr dro at hans endadogum, sem i því ma fyrst⁹ marka,
 at æ síðarsta áre sins rikis ofsækir hann Johannem postola, sem
 20 fyrr var skrifat, allt til utlegþar i Pathmos Her meðr líkiz hann
 i sinum gerðum .ii. hinum verstum monnum Herodi Aschalonite
 ok hinum niðingliga Nerone. Herodi líkiz hann i þeiri grein, at
 hann ottaz allan þann atþoga, sem kominn er¹⁰ fra David konungi,
 þvíat hann vissi, at konungr Gyðinga var þeirar ættar, [ok því vill
 hann eyða þess hattar folki, at hvarki þeir, sem nu lifa, ne þeir,
 25 er fyrr höfðu komit i verolldina, megi reisaz til rikis moti honum
 ok svipta hann sæmdum¹¹. Fyrir þa sauk lætr hann drepa til
 beggia handa allan þann lyð, sem fannz i kyni David, [þa alla
 fyrst ok fremst, sem honum þotti nöckurrar uppreistar at van
 fyrir rikdom eðr atgorvi¹². Neroni líktiz hann i ofsokn ok illzku
 30 til almenniligrar guðs kristni, [ok þar með i ollum niðingskap ok
 fullifi, sem verst er lesit af Nerone¹¹. Her með var hann sva
 solltinn i fiarægirnd¹³, at hann drepr göfga menn ok agiæta i
 sialfri Roma, en utlægir suma fyrir utan rettindi [æan sauk ok allri
 skynsemi¹¹, takandi þeira godz i sinn garð, þar til at sva marg-
 falldar hann yfir sialfan sik bæði guðs reiði ok manna, at honum

35

1 [þesse ord eru svo skiliande at C; því at B. 2 saal. B; Caricius A.
 3 [drottning B. 4 er B. 5 þa B. 6 Overskr B. 7 fimtan B.
 8 [æ því verr ok B. 9 mgl. B. 10 var B. 11 [mgl. B. 12 [ok
 nöckurrar uppreistar var at van B. 13 fiaragiri B.

þoliz með öngu moti. Þvi riss upp sealfr senatus i Roma i moti honum [at drepa¹ hann svivirðiligan i sinum glæpum. Her meðr er romverskum höfðingjum sva hugstæð hans illzka vorðin, at þeir gera lögtekit [með valldi þess hins agiæta keisara, er nu var nyliga kominn², at allar þær giorþir betri ok verri, sem Domicianus hafði fram farit i sinu riki, skulu nu³ unytar ok engu hælar, a þann hatt at allar þær sæmpir, völd⁴ ok riki, sem hann hefir skipat hverigum, skal nu i stað brott gripaz ok auðrum veitaz. Sva ok þeir allir, sem hann hefir ofsott [eðr i nockuru² utlægt eðr annarskostar illa við gort, skulu nu bót hafa sinna meingiorða,¹⁰ [bæði fe ok fullkomit frelsi, sem hvartveggia höfðu aðr mist². Yfir þessum skipanum ok rettarbótum eptir hinn bolvaða Domicianum sitr hinn ægiæti herra með rómversku raði nyttekinn Nerva keisari. [Ero nu sendi boð ok bref um allt rikit, at sva halldiz [serhveriar greinir, sem aðr var uppkastat⁵. Millum annarra luta, er [Nerva¹⁵ keisari byðr aptr kallaz til svivirðingar Domiciani vikings, er² herra Johannes postoli drottins vars Jesu Kristi frials ok liðugr görr af fyrr nefndri utlegð, því snyr hann signaðr heimleidis⁷ [sem til eiginligs skala⁸ i Effesum. Ok sem hann er kominn i nalægð við borgina með sinu sæmiligu foruneyti, er honum fylgði¹⁰ allan veg af utlegðinni með keisarans boði, drifr ut af staðnum fram a veginn moti honum mikill fioldi⁹ karla ok kvenna, allir [með einni gleði sem i guðs tilkvamu, allir hiartaliga² syngiandi með miklum fagnaði, sva segiandi [með miklum róm ok hareysti¹²: Benedictus qui venit in nomine domini, þat þyðiz sva, blezaðr se sa er¹⁵ kemr i nafni drottins.

Capitulum.

59. Meðr sva veiðugri sæmð ok virðingu¹⁰ gengr hinn blezaði Johannes inn i Effesum. Ok rett sem hann kemr i staðinn, er borit¹¹ annan veg fram um strætit [ein rik husfru nysalut¹⁰ Drusiana at nafni¹². Þessi fru hafði verit alla gautu hinn beztu vin Johannis postola, [síðan hann kom i staðinn¹³, fylgiandi hans kenningum [i goðum verkum, optliga sorgmoð af hans utlegð ok piningum², girnandiz hann at sea farsælliga sinum augum, fæð-

1 [ok drepr B; drepanði C. 2 [mgl. B. 3 vera tilf. B. 4 valld B. 35
5 [saal. B, C; Er nu sent A. 6 [hver grein, sem nu var sagt B. 7 sinni
ferd tilf. B. 8 skola B; [mgl. C. 9 mngur mannz B, C. 10 virðuligri B.
11 borin B. 12 [lik einnar husfreyju, er het Drusiana C. 13 [mgl. B, C.

andi fátæka menn ok huggandi fauðurlausa, eckiur ok þurfandi menn eptir hans haleitum boðorðum, þionandi honum sialfum optliga bæði með goðum kosti ok sonnum goðvilja. Hvat er skiotliga profaz i greindri líkfylgiu, þviat tveim megin fram hia börunum
 5 laupa fatakir menn ok aumingjar¹, konur ok karlar, gratandi ok hátt kallandi ok sva segiandi, siþan þeim er kunnigt vorpit², at Johannes postoli er sva nalægr, at hann ma heyra kallit i kominn borgina ok seandi líkfylgiuna: „See her, segia þeir, heyrðu, signaðr Johannes, hvat ver segium þer³. Her berum ver⁴ Drusi-
 10 anam vinkonu þina, er oss nærði alla meðr sinni goðmenzku sakir lyðni þinna boðorða, þionandi guði með reinleika ok litillæti, girnandiz dagliga þik at sea af utlegð heim komanda, þat talandi með sut ok andvarpi: [Makara at ek sæi⁵ minum augum postola guðs, fyrr en ek deyi⁶. Se hér nu þina sæmð, hinn sæli Johannes! Þu
 15 ert kominn i vara borg heim af utlegð með allra manna fagnaði, ok er nu Drusiana undir lok liðin, sva at hun ma eigi samgleðiaz þeim flokkum, er nu renna i moti þer⁴. Ok er blezaðr Johannes undirstendr fyrir þetta háreysti, hvat honum er geranda i þiliku efni, byðr hann, at börurnar⁷ gefi stað⁸. Siþan gengr hann
 20 nærrmeirr ok [biðr likamann leysa⁹ ok af sveipa. Eptir þat gert talar hann sva meðr biartri raust ok skiærri, at allir mattu heyra: „Drottinn minn Jesus Kristus vegr þik, Drusiana, ris upp þu æ þina fætr, ok skunda heim til herbergia at buaz fyrir nöckut, þviat ek ætla hia þer at eta i dag⁴. Ok þegar i stað sem Johannes
 25 hefir sva talat, sprettr Drusiana upp af börunum, sem hun væri af svefni vökt, hiartaliga fagnandi postolanum meðr sinni¹⁰ lotningh, en skundaði siðan sem mest til herbergis eptir hans boði at bua fyrir hans þarkvamu. En er lyðrinn ser sva haleita iartegn, kallar hann [upp i loptit æ meðr sòmum orðum eigi minnr en .iii. stundir
 30 daga¹¹ sva segiandi: „Einn er drottinn, sa er Johannes boþar¹², sa er einn ok sannr drottinn varr Jesus Kristus“.

Capitulum.

60. Sva segir sægjætr maðr Clemens erkibyskup af Alexandria, er margt hefir skrifat fagrt ok merkiliga¹³ af baðum guðs post-

- 15 1 saal. B; kunningiar A; mgl. C. 2 [þeir vita B. 3 [:Hcyrdur, hinn heilagi Johannes, segia þeir B. 4 dauda tilf. B. 5 [Ma vera at ek siae C. 6 Fra þat talandi með sut hertil mgl. B. 7 barirnar B. 8 ok æ nidr settar tilf. B. 9 [bydr leysa likamann B. 10 einni B; litillatri C. 11 [med einni roddu B. 12 predikar B. 13 merkiligt C.

olum Johanne ok Jacobo bróður hans, at skiotliga sem hian heilagi Johannes var heim kominn¹ i Effesum, er hann beðinn at visitera kristnina ok endrbæta meðr haleitum kenningum þat, sem skriðnat² hafði i hans fraveru, eðr fyrir þa grein at hann skipi, hversu³ reisaz⁴ skulu guðs musteri, þau sem fullrikir⁵ menn ok goðfusir vilja efla meðr sinum koeti, [eða fyrir þa sauk at hann forsio veiti þeim kirkium, sem aðr voru reistar, at þær hafi sinn rett ok lögliga skipan⁶, ok einkannliga er Johannes beðinn, at hann reki brott þat villumyrkr, sem fyrr greindir uvinir hafa drepsoðtliga⁷ i blasit æseonu cristninnar. Hvat er hinn blezaði⁸ Johannes gorir giarna fyrir ast ok elsku sins meistara ok goðfusa bæn byskupa ok annarra siðugra manna, eigi afsakandi mikinn alldr eðr langa mæðu sinnar utlegðar, utan helldr sva glaðr i guði, sem hann væri æ þritögs alldri. I þessarri ferð gorir⁹ Johannes sva mikla [nytsemð, upphelldi ok⁶ endrbæting kristnum dominum,¹⁰ sem sa einn ma virða, er alla luti gefr valskilia. Hverr mun þat greina mega, hvilikan fagnat gopir menn auðlaðuz i tilkvamu sva mikils fauður, [eðr hvat hann efldi ok uppreisti guði til æmþar með sinum hialpsamligum kenningum⁶. Nu sem hann er i visiteran aptr æ veg til Effesum, kemr hann til einnar borgar at nöckurum¹¹ miklum hátíðisdegi, sækir þa þagat mikill ok margr lýðr af ymisum staðum [bæði sakir hatiparhalldzins ok at þiggja blezan hins agiæta Johannis⁶. Ok sem guðs þionosta er fagrliga fylld æ þann signaða dag, sier⁹ postoli drottins vars Jesu Kristi [þar kominn millum annarra⁶ einn ungan mann stórliga mikinn vexti ok vænan¹² at¹⁰ sæliti. Ok iafnfram sem astvin drottins sier⁹ greindar natt-urugiafir unga mannz, skilr hann fyrir¹¹ gipt heilags anda, at hiartat var hart ok uvikianligt at sva bunu til þess at þacka guði sva mikla veitzlu ok velgerninga með goðum verkum, sem hann hafði þegit af sinum skapara umfram aðra menn. Þvi litr hinn¹⁰ blezaði Johannes til byskupsins, er [fyrir litlu¹² hafði vigðr verit til þeirar cristni, ok segir sva: „Undir guðs vitni ok heilagrar kristni¹³, er þer styrit, felum ver yðr æ hendi þenna unga mann, at þer geymit hans lif til goðs siðferðis ok gialldit mer¹⁴ hann með andar ævexti, [æ þann tima sem¹⁵ ver komum her næst með guðs¹⁵ vilia“. Byskupinn lýðir giarna orðum ok boði sva mikils herra,

1 fra utlegð *tilf.* B. 2 ok afblomgast *tilf.* C. 3 a hvern hatt B. 4 hreinsazt C. 5 saal. B, C; skilrikir A. 6 [mgl. B. 7 saal. B, C; drep-samliga A. 8 hinn sælazti fadir *tilf.* B. 9 ser B. 10 likama *tilf.* B. 11 innri *tilf.* B. 12 [skómmu B. 13 kirkio B, C. 14 oss B. 15 [þa er B. 16

takandi þann unga mann heim æ sinn garð ok i sitt herbergi með allri vandvirkt ok goðfysi. Dvelz hinn blezabi Johannes i þeim sama stað nokkura stund, en byz sipan meðr sinu fóruneyti fram i veg til Effesum saminnandi byskupinn .ii.² sinnum ok optarr, 5 aðr hann riðr af borginni, at hann geymi þann unga mann með styrkri staðfesti. Vendir þa virðuligr Johannes sinni ferð heim til erchistolsins: ok sitr þar.

Capitulum.

61. Ellifu keisara höfum ver nefnt i þessarri saugu yfir
- Romveria valldi af fyrsta allt higat til, Augustum, Tiberium, Gaium, Claudium, Neronem, Galbam, Octonem, Vespasianum, Titum, Domicianum, Nervam. Sa gobi haufðingi, er síðarst var taldr⁴, ríkti eigi meirr en eitt ár, ok þo varla fullt, en aðrir serhverir sva lengi sem fyrr var greint i bokinni. A þessum 5 tímum andaðuz margir agiætir menn i kristninni bæði pindir ok sotttdauðir. Fyrr postolarnir sialfir, pávarnir: ok erchibyskupar, hveria langt er at greina serhveria. Sva ok blezadr frændabalkr vare herra Jesu Kristi var nu naliga allr undir lok liðinn, þviat Domicianus hafði til þess fullan vilia, sem fyrr var skrifat, at hann
 - skyldi skammlifr verða, ok þo lifðu nokkurir með guðs vilia allt fram æ daga Traiani keisara, er næstr tok ríki eptir Nerva⁶. Einkannliga vilium ver nefna⁷ blezaðan herra Johannem postola ok Simonem Jorsala byskup son Cleophe, er fyrr var nefndr, næstr i valldi⁸ eptir Jacobum broður drottins i Jorsolum. Tok hann 5 pinslarvættis koronu æ dögum Traiani keisara kvaldr ymisligum pin-ingum⁹ til dauða, sva karlmannliga þreytandi sem æ bezta alldri, en hafði .c. ára ok .xx. ser æ baki. Signaðr Johannes beið sva langan tima ok marga daga þeirar hvíldar ok hins haleita fagnaþar, sem hann verðskyldaði ser dagliga með iðn ok sæstundan goðra verka, 10 at hans krúna yrði því fegri [ok frémri¹⁰, sem hann striddi lengr ok drengiligarr i hans¹¹ herbuðum her æ iarðríki, síðan aðrir guðs¹² postolar ok guðspiallamenn ero framgengnir til fagnaþar [at provaðri þolinmæði bæði veralldligra þvingana ok langs undandrattar þeira malagíafa, sem hans voru fyrir dygd ok drengiliga¹³ 15 þionostu¹⁴. Sva langa framras yfir tímum Johannis vattar einn

1 sin B. 2 tveim B. 3 i Effesum tilf. B. 4 nefndr B. 5
 páfar B. 6 Nervam B. 7 þar til tilf. B. 8 seel. B, C; velldi
 A. 9 þialum B. 10 [firir almatkum guði B. 11 guðs C. 12
 mgl. C. 13 dagliga C. 14 [mgl. B.

ægizetr maðr Hireneus at nafni, sva skrifandi i sinni bok postolans minning, sem her stendr¹ i skömmu mali: Eptir marga framliðna, segir hann ægizeta menn ok mikils verða, sitr einn maðr austr i Asia sva sem erfingi allra þeira, þessi er sa sem drottinn Jesus elskaði, bæði postoli ok guðspiallamaðr, Johannes at nafni, styrandi með mikilli röksemd þeir² cristni, sem i þeim halfum effdiz fyrir hans predicanarembætti ok haleita goðfysi. Hans virðuligum kenningum ok guðspialligum setningum megu allir [byskupar i Asia, prestar, klerkar, leikmenn³ vitni bera, þeir er sa Johannem ok heyrðu sva langlifan, at hann styrði sinni⁴ cristni allt fram æ tima Traiani. Þessi orð setr Hireneus i annarri bok þess stora voluminis, er hann skrifar moti villumonnum, takandi vitnisburð sinu mali ok rettum framburði af þeim kenningum, er Johannes postoli tieði⁵ sinni cristni. I þriðiu bok þess sama verks tekr sva til orðz hinn sami meistari: Su cristni, segir hann, sem er i Effeso ok hennar heraðum, grundvallaðiz senniliga fyrir Paulum en smiðaðiz fyrir Johannem, er henni⁶ styrði ok vakrliga geymbi allt æ tima Traiani. Sva segir Hireneus af rauksemdarvalldi ok [laungu lifi⁷, postoligri tign ok guðspialligri virþing Johannis. Hvar fyrir oss er nauðsynligt at heyrta þessu næst, hvat hinn gamli guðs riddari hefz at i sinni elli, ok hveria erfð hann leifir kristninni, aðr hann brott liör með guðs boði, at því skiotara fáe hann tvifallda sæmð beggia nafna bæði kallaðr heðan af⁸, sem verðugt er, postoli guðs ok ewangelista.

25

Capitulum.

62. Sem fyrr var skrifat i bokinni, er [eigi lesit¹ af nockurum manni [i Asia², at sva hafi fram gengit i styrk ok krapti heilags anda sem þessi Johannes, þviat allt af tima drottinligrar piningar, upprisn ok uppstigningar allt fram æ³ síðarsta daga Domiciani⁴ keisara predicaði hann guðs orð æn ollu fulltingi ritninga eðr bokligrar lista, eigi minnr en .lx.⁵ ára fram allt þar til, er hann var i utlegð rekinn. En nu sem hann er heim kominn, biðr fyrst erchibyskupinn i Effeso, þar næst naliga allir lyðbyskupar⁶ i Asia,

1 skrifat tilf. B. 2 þa B. 3 [menn i Asia, lærdir ok leikir B. 35
4 sina B. 5 tedi B. 6 hana B. 7 [langlifi C. 8 ifra B.
9 virðuligr tilf. B. 10 sva tilf. B. 11 [saal. B, C; leait var A. 12 [mgl. B. 13 i B, C. 14 sextigi B. 15 liod-byskupar B.

[ok eigi síðr ganga her meðr til¹ sendibref ok miukar bænir ymissa² kirkna ok byskupstola, at hinu blezaði Johannes geri sermonem moti þeiri villu, sem³ fyrr var greind, at Marcion ok hans komp-anar⁴ fram báru, i hverium hann auðsyni varn herra Jesum Kristum
5 sameilifan sinum blezaða feðr i haleitum guðdomi; sva ok eigi síðr, at þessi hans framburðr samsettr⁵ i dyrð ok lofi sialfs guðdomsins verndi cristnina ok varðveiti styrka i sannleikinum, hver villa eðr vaði sem upp kann renna æ síðarstum tímum henni til stríðs ok unaða. Her meðr tiaz hinum blezaða Johanni .iii. verk .iii.⁶ guð-
10 spiallamanna, þat er at skilia Mathei, Marci, Luce. Segia byskupar ok aðrir spakir menn, er frammi standa i þessarri bæn við sælan Johannem, at þeim syniz nógliga⁶ skrifvat i .iii.⁷ guðspiollum af manndomi vars herra ok af þeim lutum, sem⁸ hann gerði fyrir monnum⁹, en af hans eilifum guðdomi þickir þeim minna skrifvat
15 en þörf vinni¹⁰. En þo at¹¹ bæn byskupa ok annarra manna væri miok nytsamlig, er hinn signaði Johannes helldr seinn en¹² flíotr til þessa verks, sakir þess at hann sier¹³ giorla¹⁴, hversu mikill er þeira bænaraðr; fyrir þa aðra grein er hann eigi flíotr, at þat var lundlagit postolum guðs almattigs at vera biartir i
20 ollum krauptum hugarins ok reinleika lifsins, ok því virðu þeir skreyttan malshatt storliga litils, at salin var meðr þeim fagrliga prydd i guðligum kroitum til miskunnar ok iartegnagerða, er þeim veittiz af varum herra. [Þvi treystuz þeir eigi i¹⁵ sæggianar-orðum mannligrar speki, helldr skipaðu þeir hæstu raudð drott-
25 inligrar predikanar i auðsyniligum kroitum heilags anda, veit-andi ollum þeim sanna vitzku himnaríkis meðr biortum geislum sinna orða¹⁶. Eigi voru þeir giarnir æ nysamþar bokagiorðir, fyrir þa grein sem fyrr var lesit, at predican þeira tæki engan styrk utan af sialfum¹⁷ guði. Þetta birtiz satt vera i sælum Paulo
30 postola, at sva diupr klerkr sem hann var umfram apra menn, þa let hann eigi meira [verk eptir i ritningum liggia¹⁸ en litla bok sinna brefa, ok mun þo skilianligt verða, at sa væri¹⁹ froðr i sinu hiarta, sem kom i skola sialfrar paradisi ok heyrði þar leynda luti. Her eptir gerðu aðrir lærisveinar af skola drottins vars
35 Jesu Kristi [, sva allir²⁰ .xii. postolar sem hinir lægri, gerandi²¹

1 [her med B; ok eigi síðr koma her til C. 2 ymissra B. 3 er B.
4 felagar B. 5 saal B; sameylifr A. 6 gnogliga B. 7 þremr B. 8 er B.
9 mann B; manna augliti C. 10 vinnr B. 11 þessi tilf. B 12 nockot tilf. B. 13 sva tilf. A. 14 giorst B. 15 mgl. C. 16 [mgl. B. 17 einum B.
40 18 [eptir sig liggia i ritningum B. 19 var B. 20 saal. C; at A.
21 [mgl. B.

skamt ok skyrt, hvat þeir skrifuðu fyrir samning heilags anda, þó at aðrir væri enn öðrum fremri¹ í þeirri miskunnargjöf, sem guð skipaði.

www.libtool.com.cn

Capitulum.

63. Þessi hin agiæta skynsemi dvelr Johannem nöckut at iata⁵ undir bæn byskupanna, en þó kemr þar meðr guðs vilia, at hann samþyckir virðandi enn framaz í þessum lut sem í ollum öðrum sanna elsku guðs ok manna, þviat hann girniz hiartaliga sœlan frið heilagrar cristni. En meðr því at í hans blezaða briosti er mikill hugr samtempraðr saunnu litillæti, hefir hann sik allan til himneskra luta fulltings biðandi heilagan anda, svarandi þeim er frammi standa, at til þessa verks gengr hann öngvan veg, utan þeir vaki ok fasti allir saman, biðandi almattigan guð, at honum veitiz sa framburðr, sem varum herra Jesu Kristo se loffigr ok hans heilagri cristni nýtsamligr. [Ok er² allir iata þessu feginsamliga ok gera síþan meðr fremsta goðvilia, tekr hinn blezaði Johannes at rannsaka bækr .iii.¹⁴ guðspiallamanna sálitandi orð ok efni, smasmugliga skoðandi serhveria luti, ok finuz honum sva til, at allra þeira verk standa saman í hæsta sannleik. Í annarri halfu ser hann [ok iafnfram, at⁴ þeira framburðr er miok stuttr, einkannliga í þeim lutum, er drottinn varr Jesus Kristus gorði a fyrsta tima, svas sem hann tok at predica. Þviat .iii ewangelia⁶ Mathei, Marci, Luce, synaz þa eina luti [hallda ok⁷ fram bera í verkum vars herra, er gerðuz æ þij áre sem Johannes baptista var innkastaðr ok⁸ halshögginn, hvat er val⁹ birtiz fyrir þa grein, at allir þeir skrifa innsetning Johannis sva sem í upphafi þeira verka, er þeir fram bera af várum herra. Sem Mattheus vattar; þviat skiotliga sem hann hefir sagt af faustu várs herra um xl.¹⁰ daga ok af freistni, er hann þoldi í eyðimork, setr hann þessa clausu: Jesus þat heyrandi, segir hann, at Johannes er gripinn, for brott af Judea ok kom í Galileam. Marcus segir ok þessu¹¹ líkt sva til orðz takandi: Síþan Johannes er innkastaðr, kom Jesus í Galileam. [Þessu líkt segir ok Lucas¹², þviat fyrr en hann tok¹³ nöckut at segia af verkum Jesu, talar hann sva: Herodes lagði þat við alla sina illa luti, er hann hafði aðr gert, at hann strengdi Jo-

1 saal. B, C; framarr A. 2 [tilf. B. 3 ok af B. 4 [at allra B.
5 mgl. B. 6 gudspioll B. 7 [tilf. B, C. 8 eda B. 9 vel B.
10 fioratigi B. 11 saal B, C; þessum A. 12 [Lucas er ok þessum
líkr B. 13 taki B.

hannem i myrkvastofu. Af þessum greinum sem nu hafa¹ lesnar
 verit, skilr hinn sæli Johannes, at þeir lutir ero fullkomliga þagðir,
 sem Jesus vann allan tíma millum freistninnar² ok fram til þess
 er Johannes var innkastaðr. Ok meðr því at hann sier Ma-
 5 theum ok Lucam nógliga skrifat hafa af holldligum higtatburð varð
 herra Jesu Kristi, þegir Johannes yfir þvíska efni, en byriar sitt
 guðspíall sá hans eilífum guðdómi, nógliga lærðr ok dryckiaðr með
 birting ok miskunnarvitian³ heilags anda sva fabæriliga⁴, at
 oll myrkr villumanna rekr hann brott meðr⁵ liosi sannleiksins, sva
 10 byriandi: In principio erat verbum. Þvi kallaz hinn blezaði Jo-
 hannes viðrkvæmiligarr theologus en nökkurr annarr, at almattigr
 guð varðveitti honum til handa hinn hæsta⁶ lut, þat er at tala
 smasmugligarr af sialfum guðdominum en nökkurr annarr aðr eðr
 síðan dauðligra manna. Aðrir guðspíallamenn skrifva varð herra
 15 fæddan sá tíma af sinni haleitu⁷ mopur, en Johannes vattar i
 sinum framburði, at sami guðs son var þegar i upphafi sannr
 guð með eilífum guði. Ok hvat megum ver lengra her af tala,
 en þvílíkr er allr sermo Johannis millum upphafs ok enda, sem
 sigrar hvert mannligt hugskot, ok engu veralldligu hiarta mað⁸
 20 veitaz sva mikil vitzka nema meðr⁹ sætri giðf heilags anda, þvíat
 eigi er eitt at telia, helldr fleira en oss safroþum megi i hug
 koma, hver sæmð alla vega lytr ok þionar þessu guðspíalli, hversu
 þat er skilríkt¹⁰ ok greiniligt i ollum lutum, birtandi þat verolldinni,
 sem aðr vissi hon eigi, einkannliga þat, sem fyrr var sagt at .iii.
 25 guðspíallamenn höfðu yfir þagat. Skilvisliga skrifar einn Johannes
 brúðkaupit i Chana Galilee, birtandi at þat gorði Jesus i upphafi
 sinna iartegna at snua vatn¹¹ i vin. Þar með boðar hann aðra
 luti, er fyrr gerðuz en Johannes væri gripinn af Herodi, innan
 sva langs tíma sem fyrr var skrifat i sögunni. Ok sialfr Jo-
 30 hannes ewangelista birtir þat i auðrum stað, i hverium tímum
 varð herra hann setr ritningina, þa er hann segir¹² sva: Enn var
 eigi Johannes settr i myrkvastofu, segir hann. Fyrir þessa grein
 skal hverr maðr geyma ok kalla .iiii. guðspíoll i öngu sundr hlióða,
 þo at Johannes bobi þau verk drottins varð, er gerðuz þann tíma,
 35 sem aðrir guðspíallamenn letu um liða. Af þvílíku ollu saman er
 til minnis leiðanda senniliga, hvat örninn hefir at merkia, er Jo-
 hannes sá in Apocalipsi standa hia guðdómsins hæssæti.

1 saal. B, C; hefir A. 2 saal. B; freistarinnar A. 3 vitranarmiskunn B.
 4 frabæriliga B, C. 5 opinberu tilf. B. 6 sæta B. 7 haleitri B.
 40 8 saal. C; matti B; mani A. 9 settri grein ok tilf. B. 10 saal. B, C;
 skirlikt A. 11 vatni B, C. 12 talar B.

Capitulum.

64. Aurn hefir margar natturur¹ ok mikils verðar, merkia
 sumar gott, en ~~sumar bilt~~ sem hinn sæli Gregorius pavi fagrliga
 skýrir. En fyrir þa sauk at óngvar hans natturur heyra þessu
 efni, utan þær sem² gott hafa þýða, munum ver þær einar i
 þessum stað til greinar fram setia. Aurn hefir þa natturu, at
 hann hefir [sinn flug³ með beindum vængium myklu hæra en nöckurr
 fugl annarr, sva at hann flygr alt upp um sky. Ok sem hann
 er kominn i sva mikla hæð loptzins, er hann sva skygn niðr
 undir sik, at hann ser fisk i vatni ok hera lágt liggianda ^{aa} 10
 iorðunni⁴. Her með er hann sva snarsynns upp yfir sik móti geisl-
 um sólarinnar, at hann horfir rett hit [gegnsta ok hit⁶ beinasta
 moti henni ok blöskrar ekki. Þessa sina list elskar hann sva
 miok, at ecki sitt afkvæmi rækir hann, þat er eigi hefir þessa
 giðf. Hvat er hann profar með þeima hætti, at þegar sem ungar ¹⁵
 kvenfuglsins ero nockut styrknaðir, [sva at þeir megi skefiur þola⁷,
 gripr hann þa upp i klær⁸ ser ok setr þa moti birti solarinnar,
 til raunar hvart þeir fáe sieð i moti henni, sva at þeir blauskri
 eigi. Nu þeir allir sem val⁹ profaz, skulo hafa gott uppfæði ok
 fulla elsku i alla staði, en hinir kastaz brott senn¹⁰ sem afkyniaðir ¹⁰
 ok til enskis fagnaðar líkligir. Viðrkvæmiliga heyrir sælum Jo-
 hanne arnar flugr hárr ok mikill allt yfir sky, þviat sa guðs
 astvin hof sitt hiarta upp yfir iorðina allt til himneskra luta með
 beindum vængium tvennur elsku, þat er guðs ok manna, bæði
 skygn til neðri luta ok furðuliga snarr til himneskra luta; skygn ¹⁵
^{aa} iorðina, þviat allar villur urðu hans augum liosar bæði nalægar
 ok ukomnar, sva at hann eyðir þær ok niðr brytr með merkiligum
 mannkostum¹¹ sins framburðar; snarr moti geislum solarinnar, þviat
 hann serr ok rannsakar eilifan guðdómsins almatt framarr ok
 haleitligarr en nöckut hugskot annat. Hvar fyrir Ezechiel spamaðr
 sa viðrkvæmiliga þegar i forna vitni þenna sama ðrn i andarsyn ³⁰
 hia velldisstoli almattigs guðs, þviat einn Johannes af .iiii. guð-
 spiallamounnum flygr með drottnei varum Jesu Kristo sva sem til
 himins, sakir þess at hann skrifar flest af hans haleitum guðdómi,
 fyrir hvern er vurðu allir lutir syniligr ok usyniligr ^{aa} hinni ok
 iorðu. En aðrir ewangeliste ganga sva sem ^{aa} iorðu með varum ¹⁵

1 *saal. B, C; iartegnir A.* 2 *er B.* 3 [*sig B.* 4 *saal. C; iorðu B;*
urbinni A. 5 *skiarrsynn B.* 6 [*mgl. B.* 7 [*mgl. C.* 8 *klom B.*
 9 *vel B.* 10 *sva B; mgl. C.* 11 *motkóstum B, mgl. C.*

herra Jesu Kristo, þviat þeir skyrðu nógliga hans timalig verk ok
 veralldligan áttboga. See her, hvern ævöxt hefir privilegium Jo-
 hannis! See hvat aflar hans meydómr ok skærleikil! See hvat
 hann drakk af briostfostum brunni hins blezaða Jesu¹. Sæl er
 5 su elli, er þvilika erfð leifði cristninni; blezut² er su sala, er sva
 hellt sterkliga i minni græðarans orð bæði mörg ok sundraus
 meirr en .lx 3 ára, at engi fólman fell æ, utan öll skyrri ok merk-
 iligri en⁴ nöckurr megi, sem vert er, til tala. Þvi stendr ewang-
 elium Johannis iafnan síðarst i hverri .bok .iiii.; guðspialla,
 10 at þat gerðiz síðarst i framrás timanna, sem fyrr er greint. En
 þo at þat standi sva, snarar þat hæra en nöckut annat, þviat
 þess heimili er i himnum með sialfum guði. Þvi stendr Johannes
 val⁶ i arnar mynd hia hinum læsta velldisstoli, at hans augasialldr
 briadi⁷ ekki moti biartazta guðdomi. Harðla val⁶ stendr ok þat, at
 15 blezaðr Johannes eignaz suðrætt i rettri merking, þar er solin
 skinn i bioli himinsins, þviat þessi guðs elskugi birtir skærliga,
 at eilíf sol rettlætis rikir i valldi guðdomsins Ewangelium Jo-
 hannis er einn brunnr af þeim .iiii., er upp spretta i paradiso
 ok dauggva⁸ allan skoginn með lystiligri framrás ok blomga
 20 iorðina til ymisligs ævaxtar. Senniliga döggrvar vatn Johannis
 sialfa paradisum, þat er at skilia æsionu heilagrar cristni, er fagr-
 liga blomgaz i hans kenningum með freosaumum elldi⁹ valdra
 manna guðs i himinriki. Hunang drypr af orðum Johannis, þa er
 hann synir sætliga kirkiunni, hversu guðdomrinn rikir, er gleðr
 25 englana með ilm ok unaðsemd sinnar dyrðar, [með sæmð ok lofi
 eilífs fagnaðar¹⁰. Munum ver her upp gefa at tala framarr af
 guðspialli Johannis, þviat þat ofbyðr hverium skilningi at fæz
 þar langt i, hveðrar sæmdar ok virðingar þat er fyrir allar sinar
 halfur, ok einkannliga er oss ofroðum monnum umattuligt at tala
 30 þar langt¹¹, hversu Johanni varð skamt i millum sæmdanna at
 döggrva¹² iorðina með sætri skur sinna ritninga. Þvi munum
 ver aptr venda til sögu postolans, greinande þa luti fá af mörgum,
 er almattigr guð vann fyrir hans¹³ verðleika með sinum almætti.

1 i síðazta snæðingi tilf. B. 2 saal B, C; blezat A. 3 sextigi B.
 4 saal. B, C; at A. 5 flogurra B. 6 vel B. 7 briadi C. 8
 35 dögga B. 9 vidi B. 10 [mgi. B. 11 um tilf. B; af C. 12 riga(1) B.
 13 lif ok tilf. B.

Capitulum.

65. Sem lesit er af höfuborg heimsins sialfri Róma, at hinn sæli Petrus styrði þar langan tíma heilagri kristni með pavadomi, ok var þó mikill luti borgarinnar verr en hundheiðinn, sem af því ma skyrar marka, hversu Nero romverskr keisari styrði kristnina sinu höfði drepanði Petrum ok Paulum, sem [marga ymissra stetta¹ ut ifra². Lesit var ok, hversu hinn blezaði Jacobus styrði .xxx. ára sinum byskupdómi i Jorsolum, sva at Gyðingar voru þar innan borgar með sva³ miklum styrk ok valldi, sem raun bar æ, at þeir drapu þann haleita guðs postola. Sama grein heyrir til ¹⁰ Effeso austr i Asia, þar er hinn blezaði Johannes hefir smíðat fagra cristni af grundvelli Pauli, þó eigi sva framt, at hann hefði niðr brotit allan blotskap eðr villu þeirar borgar, sem skilianligt ma verða [sva i þeim stað sem hinum .ii. er ver nefndum aðr⁴, at þar sem i innan stapar ero margar þusundir manna [ymisligrar ¹⁵ stetta⁵ ok rikdoms, valldz ok vilia, mun eigi verða eyðt eðr niðr brotit allt æ litlum tíma, þat sem⁶ aðr stoð með sva miklum veralldar bloma ok sterkum atrunaði villumanna, ok þat væri agiætaz allra luta. Þvi goriz sva, at hinn sæli herra Johannes postoli æ þvílict at hræra i sinni elli. Hann litr innan borgar ²⁰ ser til skapraunar glæsiligr⁷ hof, ok þar i skurðgoð með skipaðum þionostum til diðfla fáganar, en orkar eigi niðr at þriota sakir ofreflis, er alla vega stendr i mot honum⁸. Fyrst i því, sem liosaz er, at keisaradómriinn var optarr snuinn moti guðs boðorðum en meðr, þvíat eigi var Nero líkligr, Domicianus eðr nu Traianus, ²⁵ at eyða blotum⁹ i Effeso, helldr efla, hvat er þeim mattu, til motgerða við guð ok þann sælan¹⁰ herra, sem þar hafði nu predicat langan tíma, en innan staðar¹¹ var þat uvikianligaz, at baðir valldzmenn borgariinnar voru miklir uvinir sannleiksins, iarlinn Effesiorum af halfu keisarans, en blotbyskupinn¹² af hendi allra ³⁰ guðanna¹³, er Aristodimus¹⁴ heitir. Voro þeir iarl ok villubyskupinn til þess kíeraztir vinir at gðraz þann tíma hinir grimmuztu guðs uvinir ok leggja kapp á, at kenning Johannis skal eigi framarr ganga um borgina. Rægði Aristodimus optliga Johannem fyrir iarlinum liugandi æ hann annat at öðru, sakir þess at hann villdi ³⁵

¹ [saal. B; margar ymisligar stettir A. ² [marga adra guðs vini C. ³ tilf. B, C. ⁴ [mgl. B. ⁵ [ymisligrar stettar B. ⁶ er B. ⁷ saal. B, C; glebilig A. ⁸ mgl. B. ⁹ blotskap B. C. ¹⁰ sæla B. ¹¹ tilf. B. ¹² i annan stað tilf. B. ¹³ godanna B. ¹⁴ Aristodemus, her og senere B.

postolann gera [sem mestan¹ uvin iarlansins, at því siðr heyrðiz hann
 æ nökkuru þingi til predikanar² embættis, sva at þar fyrir hallaðiz
 metnaðr guðanna. En þat er miok dasamligt, hversu almattigr
 guð varðveitir³ sina kristni ok hennar formenn i þilikum staðum,
 5 er fiandr gengu umhverfis⁴ með gapanda munni at bita, hvat er
 þeir máttu. En heilög kristni stoð æ því fegri með valldi ok
 vilia drottins⁵ vars Jesu Kristi, sem hon þoldi meiri freistni með
 sannri staðfesti. Mikill partr þeirar⁶ borgar var biatr ok þeck-
 iligr guði, en stoð undir klokskap ok umsatum illra⁷ manna,
 10 hvat er profaz mun i fylgiandi⁸ lutum, [sva sem annat sérhvert,
 þat er ver höfum her uppkastat⁹.

Af bræðrum tveim¹⁰.

66. I Effeso voro þann¹¹ tima tveir ungir bræðr storliga
 rikir eptir dag feðr sins ok¹² med allzkonar¹³ godzsi veralldar
 15 audæfa. Ok sem þeir hafa i setz erfdina, gera þeir ræð med
 einom veralldar spekingi Kraton at nafni, hvat þeir skulo gera af
 sva miklo godzsi, segia sér þat i hug at hafna heimi ok eiga
 einga hluti. Craton spekingr gefr þeim þat ræð, ef þeir vilia
 heime hafna, at þeir skulu vennda sinne erfd i dyrozsto gimsteina,
 20 ok eptir þat giort skolo þeir koma fram a þat breidazsta torgh,
 er finnz i þeire borg, ok briota gimsteinana, sva at¹⁴ allr lydr
 siai upp æ. Ok med því at hinir ungu menn hyggia Cratonem heilan
 i radagiordum¹⁵, gera þeir, hvat er hann lagdi til, setiandi þa
 biortu steina [fram a motid¹⁶ briotandi i sundr i smatt firir allra
 25 manna¹⁷ augum¹⁷. Þusti þar at margr lydr ok lofadi miok, hversu
 þessir ungu menn voro agisetir i sinni giord. Ok rett i þann
 tima sem Craton spekingr sitr a torgino¹⁸ ok hefir latid þessa
 heims hafnan sva geraz eptir sino radi, kemr þar at fram Johannes
 ewangelista postoli drottins vars Jesu Kristi, spyriandi hvat þeir
 30 menn¹⁹ hafi þar gera i sva miklum safnadi. Ok honum er þat²⁰
 sakt, hvat tveir bræðr hafa þar giort a því sama torgi med ræði
 ok yfirsyn Cratonis philosophi²¹. Ok er vars herra vin heyrir

1 [hin mesta B. C. 2 tilf. B. C. 3 varðveitti B. 4 sva sem um-
 bergis B. 5 Her beg. Fr. IV¹. 6 greindrar B, Fr. 7 saal. ørr.; allra
 35 A. 8 fylgiandum Fr. 9 [mgl. B. 10 Overskr. B. 11 þenna B. 12
 Her mgl. et Blad i A, hviðket er udfyldt efter Fr., saa langt dette naar, og
 siden efter B. 13 allzhattar B. 14 tilf. B. 15 radagerd B. 16 [tilf.
 B. 17 augliti B. 18 þinginu B. 19 tilf. B, C; mgl. Fr. 20 mgl.
 B, C. 21 spekingz B, C.

þessa saugu, líkar honum ei með öllu þvilik¹ heims hafnan, þvíat hann skilr þegar, at mikit greinir æ ræð Cratonis ok þat bodord, er hann nauðfordum² i skola Jesu Kristi. Þvi kallar hann Cratonem til sín ok talar sva: „Su heims hafnan sem her hefvir giort med þino ræði, er miok heimsk ok uvitrleg, þvíat hun lofaz af monnum en er eingu hæf i guds domi, ok til þess at þu vid kenniz, hversu þin ræðagiord er uheil, þa heyr hvat ek segi þer. Lit a, hversu hegomlig er su lækning, er græðir særít sva at i leyniz sottarkynit, ok þat sem dautt [er var³ eigi brott snidit; sva er ok hver kenning aungu hæf, su er eigi græðir laustuna med heilo¹⁰ ok lærir siduna til avaxstar sælnauna. Minn agiæti meistare lærði einn ungan mann, er fystiz til eilífs fagnadar, at ef hann villði algiorr vera, skillði hann selia³ sína eign fasta ok lausa ok gefa fataekum verdit. Eptir sva giort munndi hann afla ser thesaur i himnom ok finna þat lif, sem eingan ennda hefir⁴.¹⁵ Þessom ordom Johannis svarar Craton spekingr, þar sem hann sitr alla vega umkringdr mikilli fylgd sinna lærisveina: „Avoxstr ok efni mannligrar sinkgirni⁴ var settr ok brotinn i manna augliti, segir hann; en nu allt eins, ef gud er meistari þinn, sem þu segir optliga, ok vill hann þat gera lata, at fataekir menn taki þat godz,²⁰ sem fullrikir menn firirlata, þa kunn at hafa betr en ek, ok enndrbæt gimsteinana aptr i sinn fyrra stett, gerandi þat honum til dyrdar, er ek snere⁵ ut i ordlof mannligrar frægðar“. Sem Craton hefvir sva talat, girniz Johannes enn sem fyrr hialp ok heilsu lydsins i heidr ok æro sins drottins, því bydr hann, at honum se feingin²⁵ gimsteinabrotin, ok þau takandi helldr hann aull saman i sinni hendi lyptandi augu⁶ upp til himins sva til guds bidiandi: „Heyr þu, drottinn Jesu Kriste, er enndrbættir þenna heim firir krossins tre, er adr var brotinn firir girndartre! Þer er ecki umattuligt, þu gaft blinndum manni syn, er naturan neittadi adr alla birti augn-³⁰ anna; þer se lof sonnum gudi trulýndra manna, er aptr kalladir ferdagadan⁷ Lazarum daudan ok grafinn, gefandi honum langt lif yfir iord; þer se lof ok dyrd, er græddir aull sottarkyn ok vanmattu med ordi þins almættiss. Vert þu nærri steinom þessom, er menn brutu til veralldar ordlofs uvitandi sannan avoxtr³⁵ rettrar olmosu. Endibæt, drottinn, steina þessa firir henndr eingla þinna, til þess at þeir komi til þins rikis sem truannði verða firir miskunn-

¹ þessi B. ² [var er B, C. ³ alla tilf. B. ⁴ singirni B, C. ⁵ snera C. ⁶ augum B; augu sin C. ⁷ saal. Fr., B, C.

arverk þat, er geraz mun i verdi þessarra gimsteina. Hvar firir þer se
 lof ugetnum fedr firir ingetinn son þinn drottin vörn Jesum Kristum
 ok heilagan anda, er lysir ok helgar alla kristni almenniliga⁴.
 Sem drottins elskari hefir sva talat ok hans blezsada fylgd hefir
 5 sakt amen, lykr hann upp sina hond ok synir gimsteinana Cratoni
 hinom spaka ok ollum lyd nær veranda sva heila ok aptrskipada, at
 einskis¹ kyns mark fannz a þeira formi, at nockorn tima hefdi þeir
 brotnir verit. Ok firir stormerki sva haleitrar iartegnar snyz Craton
 spekingr til hægri hanndar fallandi til fota sælum Johanne postola
 10 med þeim tveim ungum monnum, er fyrr voru greindir, ok med aullum
 sinom lærisveinum, truandi vel ok rettliga a drottin vörn Jesum
 Kristum. Var Craton skiotliga skirðr med ollum sinom monnum²,
 sva godfuss ok agiætr nu þegar i vandlæti astarinnar, at hann
 tok opinberliga aullum predica tru drottins vørs Jesu Kristi, er
 15 hans ord villdo heyra. Sva ok þeir tveir bræðr, sem attu sagda
 gimsteina, selldo þa firir mikla peninga, en gafu sidan allt fatekum
 maunnum med saunnum algiorleik eptir guds bodordi ok kenning
 hins blezsada Johannis. Firir þenna avoxt, er Craton spekingr var
 snuinn til guds, efdiz heilaug kristni storliga mikit i Effeso, þviat
 20 hann var af ollum kallaðr³ sem hinn visasti madr, ok þvi viko
 margir a rettan veg eptir hans fortaulum, sva at þar firir fylgdi
 sælum Johanni margr lydr i gudzspialligum kenningum.

Nærrí þessum tima voru adrir .ii. ungir menn⁴ miog agiætir
 i borg Effesiorum, Atthicus ok Eugenius at nafni, veralldz⁴ rikir
 25 at audæfum, er⁵ med eptirdæmi þeira tveggia, er fyrr voru greindir,
 selldo alla sina eign meire ok minni ok gafu verdit utlendum
 monnum⁶ med guds astriki, komo sidan til Johannem postola
 fullrikir i sannre tru ok agiætum sidum, sva at inuan litils tima
 gera þeir allzskyns takn, grædandi siuka menn, frialsandi diofuloda
 30 en lysandi blinnda, verandi i fylgd ok fauruneyti [ens blezsada⁷
 Johannis, sem hann ferr at predika guds erinnde⁸ i ymsa⁹ stadi,
 vitiandi kristnina, er honum var a hendi folgin af sialfum gudi;
 þviat sia hinn haleiti verdimadr for þangat iafnan, sem hann skildi
 sik mest afla, sakir þess at hann hungradi oafatliga¹⁰ at leida
 35 sem flestar salir gudi til hannda. Þvi vard hans prydi mikil ok
 kruna vegsamligh [i himinrike¹¹.

1 einkis B. 2 kompanum B, C. 3 hafdr B; hafdr ok halldinn C. 4
 saal. ogsaa B; verallidar C. 5 saal. B; en Fr.; hverier C. 6 pilgrimum
 B. 7 [hins sæla B. 8 ord B, C. 9 ymisliga B. 10 saal. B, C;
 40 vaveifliga Fr. 11 [mgl. B.

Capitulum.

67. Saugdum ver af framburdi Clementis Alexandrini, at enn blezsade Johannes evangelista visiteradi skiotliga kristni i Asia, sem hann kom heim af utlegd, ok i þeire saumo ferd fal hann a henndi þann frida mann einum byskupi, sem fyrr var greint i þessu mali. Hvat eigi er gleymanda, helldr greinanda, sem Johannes vitia kristnina, hversu byskupinn hafi ræktad um-bodit eda hvat hann hafi fram² bera, ok allteins er þetta mal sva byrianda, at segia fyrst, hversu for midil unga mannz ok byskups-ins, at því skilianligra verdi, hvat fram ferr, sidan Johannes vis- iterar borgina ok krefr af byskupi avaxtarins.

Capitulum.

68. Nu er þar til at taka, sem byskup tekr þann unga mann i sina vernd ok vardveizlu med allri elsku talandi optliga vid hann heimolliga, ok lætr hann iafnan vera i sinu herbergi rikt halldinn ok geymiliga eptir bodi Johannis postola. Ok þar kemr, sem byskup finnr, at hinum unga manni likar vel, at hann spyrr eptir tru hans ok sidferdi, ok profaz sva³, at hann kann ecki i kristnum domi. Telr byskup þa firir honum⁴, þar til at hann samþyckir heilagri skirn ok iattar guds bodordum. Ok er byskup hefir kent honum frædi sin med godu sidferdi, ok hann skipaz vel dag fra degi sem hlydinn ok audradr sva rikum meistara-domi, ler byskups tauminn nockot litt⁶ i fyrstu, at hann hafi frialsan gang ok meira sialfrædi⁷, þvíat hann treystir i miskunn skirnarinnar, at hon muni gert hafa unga manni godar kenningar vel briostfastar, sva at eigi muni hann þeim [a bak⁸ verpa. En er ungi madr [kennir þat⁹, at honum er frialsari gangr¹⁰ en fyrr, temprar hann þat klokliga med einshvers radi, at eigi skal hann skiott kippa taumalagi a sinu sidferdi, helldr, sem stundir lida, [draga til nockot, at því sidr megi þann gruna, sem hann skal vardveita¹¹. Ok i þvílikum radagerdum er hann æ því [gilldari, sem hans alldr ok þroski er meiri¹², þar til at hann legz i gialifi ok natt-dryckior med sinum iafnollrdum, er¹³ gerduz hans meistarar a

¹ Her ender Fr.; nu lægges B til Grund.

² at tilf. C.

³ til tilf. C.

⁴ kristiliga tru tilf. C.

⁵ honum tilf. C.

⁶ til linanar tilf. C.

⁷ 35

en þar til hefir hann haft tilf. C.

⁸ [at baki ser C.

⁹ [finnr C.

¹⁰

gefinn tilf. C.

¹¹ [munar hann til nockut litt, at þeir sem hann geyma

megi því sidr gruna hans vilia ok alvoru C.

¹² [diarfari, sem hann er

elldri C.

¹³ nu tilf. C.

götu svivirdligs lifnadar med leti hiartans¹⁴ ok elsku lastanna. Ok sva kemr, at med þeim fiandans eyrendrekum fæz hann i morgu sucki ok síðaz i stuldum um nætr med þiofum², þar til at sva illir lutir ok omannligir³ bida enn meira ofagnat, þviat sva
 5 sem hann er [hinn sterkazti madr vordinn reyndr at atgervi, firirlætr hann⁴ allan veg rettan ok hleypr ut i forad med fliotri rás, sva at skiotliga er hann drektr i diupi lastanna, þviat qrvænting hefir gripit hann, ok medr því at hann gefr sitt hiarta brott fra allri idran, rettsnuning ok yfirbot, hirdir hann eigi at starfa lagt i
 10 litlum lutum, helldr selr hann sig i opinbera glatan, eigi þolandi, at nockorr se honum frægari i hverium glæp ok ofagnadi, þar⁵ til er hann gorir þa sina lærisveina, sem aðr voru hans meistarar til illra luta. Nu er hann vordinn þeira höfðingi ok vakr leiðtogi til manndrapa, ráns ok stulda, eflandi mikinn flokk æ einum skogi, sva grimmr ok þyrstr i bloðit sem sialft skogdyrit. Nu er greint,
 15 hversu byskup er viðbuinn at giallda sælum Johanni retta skynsemð af þessum manni, ok því skulu ver þessu næst æ lita, hvar postoli drottins vars visiterar cristnina ok síðan fram fara til settra luta⁶.

Capitulum.

20

69. Þegar sem byskup þeirar borgar ok aðrir fremztu menn innan staþar spyria, at hinn blezaði Johannes visiterar i nalægð við borgina, fara þeir ut i moti honum meðr miklum⁷ fagnaði laðandi hann meðr andligri gleði, leiðandi með söng ok skipaðri
 25 processione inn i stabinn; þviat hvar sem hann kom, fðgnuðu sva sauðir guðs, sem þeir sæi sinn meira fagnat en orðum megi skyra, sakir þess at hann var fullr i ast ok elsku til allra manna, sem skioott mun profaz i því sem eptir ferr. Nu sem⁸ Johannes postoli hefir dvalz⁹ um rið ok skipat orindum kirkiunnar, sem
 30 honum likar, talar hann sva til staþarbyskupsins, [sva sem þeir sitia baþir samt æ einn dag¹⁰: „Kominn er timi, segir hann, at þer, herra byskup, latit fram þat, er Jesus Kristus ok ek falum yðr æ hendi forðum við¹¹ vitni þeirar kristni, er þer styrit.“ Ok

1 hugarins C. 2 liotum þioflaunum C. 3 oskapligir C. 4
 5 [fulluliga reyndr i algiorfi illzkunnar, ok þvilikt er at iafna, sem hann
 35 se vordinn hestr otaminn, svo odr ok ærr med gapanda munni, at hvergi ma i nand honum koma, hvar fyrir hann i burt varpar því beisli, sem sialfr gud lagdi honum i skirninni, svo flýr hann ok fyrirlætr C. 5 Her beg. after A. 6 inntra C. 7 ollum B. 8 hinn sæli tilf. B. 9 dvaliz B. 10 [æ einn dag, sem þeir sitia baðir samt B. 11 undir B, C.

er byskup heyrir at¹ uvöru þvilik orð af munni postolans, ottaz hann eigi litt, sakir þess at honum er giðrsamliga or minni fallit, þat er geymslu unga manns² til heyrir, hvar fyrir honum kemr þat i hug, at Johannes muni utheimta se nöckut, þat er hann þickiz eigi tekit hafa. En þegar af annarri halfvu, sem hann váttaði optliga síðan, rann su hugrenning þeiri i moti, at þat var umattuligt, at sva dyrðligr maðr falleraðiz hvarki fyrir uminni ne fiaragirni, at hann mundi heimta þat vissvitandi, er hann atti eigi. Ok fyrir þa sauk at byskup fær eigi³ fundit, hvar til vikia orð postolans, en þickiz vita ifalaust, at þau ero rettlætisfull æ einn- 10 hvern hatt, sitr hann hugar sins fullr litillatliga ok kann engu svara, þviat sem vitr maðr skilr hann glöggliga, hversu við völdugan hann atti orðum at skipta, ok hversu mikit la við, at hann afsakaðiz eigi rangliga. Astvin drottins vars talar hogliga⁴ til hans i annan tima: „Eigi krefium ver af yðr⁵ gull eðr brent silfr, 15 helldr þann unga mann ok sal broður yðvars.“ En er byskup heyrir upplokna saukena, andvarpar hann sarliga ok talar með tárur ok trega sva til spurðra luta: „Herra minn, hann er dauðr.“ Blezaðr Johannes svarar⁶ þa: „Nær andaðiz hann, eðr með hverium hætti let hann sitt lif?“ Byskup svarar: „Hann er sannliga dauðr 20 fra⁷ guði, þviat hann flyði heðan fullr með hverskyns glæpum, þar til er⁸ i síðarstu kaus hann ser hinn versta lut, sva at hann gerðiz spellvirki ok lagðiz ut i eitt fiall með miclum ualldarflocki sinna kompana, ok þar er hann enn i dag höðingi allra þeira til hvers illz, er þa lystir at gera.“ En sva framt sem hit haleita hiarta⁹ 25 Johannis tekr framburð byskupsins, leggr⁹ hann af ser þat klæði, er hann sitr i, slæandi sitt höfut með mikilli sut, sem þar er land-skapr til, sva talandi millum gratligra andvarpa fyrir sampining astarinnar: „Ek hugðiz þar skipa goðan geymara broðurins ðnd, er ek selldi yðr hann i hönd, en nu er sva vorðit, sem eigi ma standa sva 30 buit; þvi se hestr sððlaðr þegar i stað mer til reiðar, ok þar með [fengnir leiðtogar 10 fram i fiallit“. Ok þegar æan dvöl sem hestr er buinn, stigr sa blezaði herra honum æ bak, riðandi 11 hart ok skyndiliga þar til er hann kemr¹² i fiallit. Ok iafnskiott¹³ er hann fangiunn af þeim [sem vörðinn¹⁴ helldu fram æ veginn eptir boði haufðingians, 35

1 *saal. B, C; af A.* 2 a *tilf. B.* 3 hogværiliga *B; með elskunnar hogværd C.* 4 segir hann *tilf. B.* 5 segir *B.* 6 sinum *B; mgl. C.*
7 at *B.* 8 hins miuka *tilf. B.* 9 bleðr *B.* 10 [feinginn leiðtogi *B.*
11 síðan *tilf. B.* 12 fram *tilf. B.* 13 þegar i stað *B.* 14 [er vord *B.*

er sitr i fiallinu. Lætr hinn sæli Johannes ser allvel lika, þott þeir hafi hendr æa honum, sva at hvarki gerir hann sik likligan til at veriaz ne flyia, utan heilðr hefir hann frammi vitru sina ok nærfæri, framr ok flotr i ðrendum sinum ok ððrum lutum, fyrr
 5 en þeir hafi rænt hann hestinum, þviat hann skilr nu sakir elli, at honum hentar eigi æa fæti at leika, ef skiotleikinn skal reyna. Ok sem hann sitr enn æa baki heill ok raustr með guðs vilia, talar hann hatt til spellvirkianna ok segir sva: „Hvat vilit þer mer?“ Ekki æa ek ðrindi við yðr, utan [ek vil senda yðr mina sendiferð
 10 ok segia: höfðingia yðrum, at ek hefir sótt hegat æa hans fund ok vil giarna sea hann“. Ok spellvirkiarnir ero sva lyðnir með þess boði, er ollum lutum styrir, at þeir renna ok segia sinum herra, at ridandi maðr er kominn i þann stað ok vill giarna finna hann. Sögðu spellvirkiar þvi sva ukunnliga fra manni [þeim sem kominn
 15 var, at þeir kendu eigi Johannem postola.

Leidretting spellvirkianna.

70. Sem höfðingi rans ok menndrapa heyrir þat af framburði sinna sveina, at maðr er kominn, sæa er hann vill sea, riss hann upp skyndiliga ok herklæðiz til handa ok fóta. Var maðrinn bæði
 20 mikill vexti ok sæmiligr¹ at æliti, rammr at affi ok hinn hermannligzti. Sva væpntr gengr hann fram veginn þar til at [um langt ser hann² mann æa hesti ok kennir þegar i stað einkannligt yfirbragð astvinar drottins vars. Þvi slærr yfir hann hræðzlu mikilli, þott bæði væri hann storr ok sterkr, sva at i stað leggrr hann æa flotta
 25 miklu harðara, en hann sæi fyrir ser skipaða fylking hermanna. En er gamli faþir blezaðr Johannes ser þat, slærr hann [hestinn snarliga fram æa veginn³, sem hann see ungr vorðinn i annat sinn, kallandi hætt, þegar sem hann kemr [nóckut nærri⁴ þeim er flyr, ok segir sva til hans⁵: „Heyr þu son minn, hvi flyr þu
 30 [feðr þinn? hvi rennr þu⁶ herklæddr undan mer gömlum ok vápnlausum?“ Sem hinn sæli Johannes hefir sva kallat nóckurum sinnum, dregr saman með þeim, þviat hestrinn var val fimr ok flotr, en maðrinn herklæddr ok storliga feitr, sva at honum dregr

1 *Her beg. Fr. IV^a.* 2 segir hann *tilf. B, Fr.* 3 [þat at þer farit minn sendiferð ok segit *B, Fr.* 4 hefi *Fr.* 5 ek vil *B;* vil ek *Fr.* 6 [þessum er *B. Fr.* 7 *Overskr. B.* 8 vænn *Fr.* 9 [*saal. øvr.*; hann langt ser *A.* 10 [skiotliga hestinn með sporum, ridandi hvatliga eptir þeim sem undan flyr, svo *C.* 11 [nóckorr nærri *Fr.*; nóckut nær *B.* 12 [svo nær, at flottamadrinn ma heyra *C.* 13 [fodur þinn ok rennr *B.*

skiott um¹ rasina, hvar fyrir örindreki drottins semr ser önnur orð enn haleitari ok meiri miskunn hafandi; [hann segir sva²: „Þu aumr maðr, lottaz³ eigi, þviat þu hefir enn lifs ván. See herna, segir hann, ek mun giallda skynsemi fyrir þik allzvalldanda guði, ok ef hann vill, skal ek feginn⁴ þola dauða fyrir þik, sva sem drottinn þolþi dauða fyrir vara sauk, ok mina sal mun ek utgefa fyrir þitt lif. Þvi gor sva val, son minn sæli, at þu nem staðar⁵ ok tru mer, at drottinn sendi mik hegat⁶. Viðr þessi orð hin sípurstu stendr spellvirkinn ok stirir i iorð sva sem gripinn af guði ok höndlaðr brott af grimleik i goða raðagorð, kastandi þvi næst sverðinu, er hann hellt æ, langt i brott æ völlinn, þar meðr serhveriar herfóru, sva at hann stendr vapnlauss. Ok sem vinr drottins vars kemr i nalegð, stigr hann af haki fliotliga ok gengr fram at honum, þar sem hann stendr litillatliga æ vellinum. En þegar sem sterki maðr ser þat, kastar hann i sannleik ollu drambi⁷ ok metnaði langt i brott fra ser, rennandi fram i mot postolanum, framfallinn⁸ æ iorðina fyrir hans fætr meðr sut ok hæreystum grati, með nogligum lækium táranna ok fremzta litillæti [sins likama, skirandi sik i brunni augnanna enn i annan tima⁹. Ok er hann hefir um stund sva frammi¹⁰ legi, skopar hinn sæli Johannes sma- smugliga¹¹ oll hans orð ok giorðir, siæandi at sina hægri hönd felr hann með æhyggi mikilli ok þorir eigi at syna þviliks mannz ðgliti¹². Hvat er hinn [kierazti herra¹³ undirstendr, at mannzins samvitzka hræðizt geysiliga þau drap ok dreyra, sem su hægri hönd hefir utsteypt margan tima. Þvi setr hann sik af nyiu sva sem til vörðzlu við almattigan guð styrkiandi þat með haleitum swardaga, at sva skal hann fylgia hans mali fyrir græðarans ðgliti¹⁴, at hann fæi likn ok fyrirgefningh allra sinna andmarka meiri ok minni. Eptir sva talat fellr hinn sæli Johannes niðr æ vollinn iafnfram honum takandi með affi þa hægri hönd, er nu kallar hann reina fyrir grat ok iðran táranna; þessa kyssir hann ok kallar sæla vera, er auðlaðiz yfirbot sinna misverka, ok biðr sva guðs tilkvamu með [eilifra fagnaða ðmbun ok gleði¹⁵.

Capitulum.

71. Þat veitir faðir allra miskunnsemða, drottinn varr Jesus Kristus, at hinn blezaði Johannes þiggr fagran ævøxt sinnar mæðu

1 mgl. B, Fr. 2 [tilf. B, Fr. 3 tilf. øvr. 4 saal. øvr.; stað A. 5 framfullandi B, C. 6 [mgl. B. 7 mgl. B. 8 augliti øvr. 9 [blezaði Johannes B. 10 [ðmbun eilifra fagnada B, Fr.

ok mikils sveita, þviat þenna mann færri hann uppreist hafandi með ser heim til byskupsstolsins allan vegh, þaðan sem fyrr hafði hann brott laupiz. Ok sem þann veg er komit, lætr hinn sæli Johannes ser ecki annat skyldra en ganga i skript² með honum
 5 bæði með voku ok fostum ok uafatligu bænahaldi natt með degi, fyllandi siit fyrirheit at giallda hann heilan guði. Her með leggr hann honum ymisligar hugganir ilmandi malsenda³, þvilikt sem hann brott ræki með sinum yfirsauungum [ok bræddi⁴ með sinum hondum hægt þann iokul ok linliga, sem syllt hafði þat hiarta hit
 10 auma. Ok eigi gefr hann upp fyrr, en hann gelldr þenna mann aptr i faðm heilagrar cristni sva valendrbættan ok alstyrkan, sem almattigum guði var mest til lofs ok [eilifrar pryði⁵. Sva veitti vin drottins ukomnum tímum eptir sinn dag hæleit dæmi sannrar iðranar ok heilaga kenning nyrrar endrgetningar.

15 Væntir sa er þessa saugu diktaði i latínu guði til lofs ok sælum Johanne, at hon muni⁶ eigi at eins kynning gera sannra luta, helldr mun⁷ hon leiða lesandi menn ok heyrandi til astar við guð ok sannrar elsku þess haleita herra Johannis postola, er sva sotti eptir syndugri sal henni at hialpa ok [af því foraði i
 20 brott leiða, sem hennar var fyrir mikinn samnat⁸ storra⁹ glepa. Senniliga er syndugum manni þvilikr faðir elskandi ok opt til minnis kallandi, [þviat vist er¹⁰, at Johannes¹¹ postoli elldiz eigi brott fra miskunninni eðr kappi drengskaparins við hvern þann, er honum gerir nockut elskubragð.

25

Capitulum.

72. Heyrðum ver, hversu Johannes hialpaði þeim unga manni, er villtz hafði brott fra guði. Þvi skulum ver segia¹² þessu næst, með hverri atferð hann frelsaði¹³ tva menn af þeim dauða, sem þeira beið fyrir svikliga hafnan haleitra guðs boðorða, at enn birtiz
 30 i fylgiandi lutum, hversu vin drottins hefir [nógligt valld¹⁴ ok vilia goðan. Fyrr var lesit, at .ii. rikir bræðr i Effeso sneruz til guðs með sva miklum algiorleik, at þeir gafu fatækum alla sina eign ok fylgðu sælum Johanni, sem hann for i syslu sina. Vilianliga fataekir¹⁵, sem aðr var lesit, voru þeir postola guðs harðla

35 1 skyldara B, Fr. 2 skriptir B, Fr. 3 malsemda B, Fr. 4 [þidandi C. 5 [dyrdar B. 6 mun Fr. 7 muni B. 8 [brott leida af foradi B. 9 saal. B, Fr; sinna A. 10 [saal. B, Fr; því er vist A. 11 Jon B, Fr. 12 setia B, Fr. 13 frialsear B, Fr. 14 [valld i nog B, Fr. 15 en i kröptum fullrikir Alf. B, Fr.

kærir ok heimolligir, sakir þess at hann elskaði þa iafnan mest, sem almattigum guði þjónaðu best. Nu berr sva til, sem hinn sæli Johannes kemr til fyrr nefndrar borgar Pergamum, þann tíma sem hann visiterar, hafandi sagða bræðr i sinu forneyti, ero innan borgar menn fullrikir ok storliga mektugir, i veraldligri¹; dyrd sva tilkomnir, at þeir voru² felausir ok forðum þjónustusveinar þeira sömu bræðra, sem nu ero fatækir fyrir guðs ast ok fylgia Johanne postola. Ok er þeir³ ganga þrúðklæddir um staðinn, koma þeir þeim i augsyn, sem fyrr [hofðu verit⁴ þeira meistaramenn. Hvar fyrir slægr diðfull setr sina ör æ streng ok skytr i hiarta¹⁰ guðs riddarum angrararkolfi beiskrar ugleði, fyrir þat er þeir sea sina þræla skinandi með veralldar bloma val klædda en sialfa sik fatæka i einu klæði upp standa. Þessi fiandans ör slær þa sva hart, at þegar er i brottu gleði hugskotzins ok bliða andlitzins, hvað er skiotliga finnr hinn haleiti⁵ faðir Johannes, talandi sva¹⁵ til þeira meðr⁶ andvarpan ok hörmungar yfirbragði: „Ek serr⁷, at yckarr hugr ok yfirbragð er umvent brott af fyrri staðfesti, fyrir þat er þit iðriz guðs verks, þit fylgðut kenningum⁸ drottins vars Jesu Kristi ok fyrirletut alla luti. See, þetta mislikar yckr nu, ok þetta⁹ er sauk til yckarrar ugleði. En þetta ma skioott apr¹⁰ bætaz, ef yckr þickir þat mestu varða at hafa gull ok gimsteina¹⁰. Nu farit i skog ok berit til min byrðar yckrar af [rettum vöndum¹¹. Ok er þeir hafa sva gort, kallar hinn sæli Johannes æ guðs nafn yfir vönduna, ok æn dvol snuaz þeir upp i gull. [Eptir þat gort¹² talar Johannes til þeira: „Berit enn¹³ til min smasteina af siofar¹⁵ ströndu“. Ok er þeir hafa sva gört, kallar [vars herra vin hunangligt¹⁴ nafn drottins sins ok snyr hriufa grasteina¹⁵ upp i fagra gimsteina. Síðan talar hann sva til þeira aumu bræðra: „Farit nu¹⁶ innan .vii daga til gullsmiða ok gimsteinameistara profandi fyrir þeira vitzku ok meistarliga kunnaztu, hvart þetta gull ok³⁰ gimsteinar er ufalsat“. Eptir hans boði foru bræðr um .vii daga, ok aprkomandi tala þeir sva: „Herra¹⁷, vit kringðum allar buðir nalægra gullsmiða, ok sögðu þeir allir þetta gull því helldr ufalsat, at engin þeira sagðiz æ sinum dögum sieð hafa þvilikan¹⁸ malm

1 veralldar B, Fr. 2 hofðu verit B, Fr. 3 þessir B, C. 4 saal. 35
 ærr; voru A. 5 blezsadi Fr. 6 Her ender Fr. IV². 7 se B. 8
 kenning B. 9 þessi B. 10 silfr ok dyrdliga steina B; silfr ok fagra
 gimsteina C. 11 [limvöndum C. 12 [Síðan B. 13 nu B. 14 [hann
 B. 15 griotsteina B, C. 16 segir hann tilf. B. 17 segia þeir tilf.
 B. 18 þesskyns B.

fyrir sva skisæran vera mega sem þenna; fundu vit ok þa villduztu meistara, er gimsteina kunnu vel greina, ok sögðuz þeir alldri fyrir hafa sieð þvilika.* Eptir þenna vitnisburð, at gull ok gimsteinar er hvartveggia gott¹, talar hinn sæli Johannes til þeira: „Farit nu leið yckra ok leysit aptr þær iarðir, er þit selldut fyrir nafn drottins mins Jesus Cristz, þviat glatat hafit² nu þa ömbun, er þit eignaðuz aðr i himinriki. Kaupit nu klæði fögr, [at þit³ skinit um stund sem rosa⁴, en fallit siðan i fölnan sem sú rosa, er litlu aðr synir sik hafa sætan ilm ok agiætan roða. Þit pinduz miok i farsældarför yckarra þræla, en syttut⁵ yckr fatæka voröna, blomgiz nu i augabragði ok berit væn klæði, at þit þornit siðarr. Verit nu rikir timaliga, at þit sieð fatækir eilífliga. I mikla uvitzku ero þit volltnir, þviat skipan almattigs guðs snuit þit yckr i ufagnat. Yckr væri æ litanda, hvart [guðs hendi⁶ er eigi tilheyr-
 15 iligt, at gora þa rika, sem hann vill, ok hefia þa sömu⁷ til meistaramanna, sem aðr voru lágir sveinar sinna herra. Þvi vill drottinn sva vera láta, at staðfesti rettlatra meg i þreyta fyrir hans nafni, þa er þeir trua sik takandi⁸ eilíf auðæfi fyrir þau [stundligu auðæfi⁹, er þeir höfnuðu fyrir¹⁰ hans astriki. Fyrir
 20 þessa sauk virða styrkir menn enskis vert, hvat fagrt syniz þessa heims, utan helldr forðaz þat allt sem elldinn sialfan, þviat þat leiðir uvaran til eilífs bruna.

Sem minn blezaði meistari sagði af einum manni rikum, er dagliga skartaði mikit klæddr guðvefiarpelli, hafandi matbunað
 25 skemtiligan ok vel pipraðan með dyrazta kosti, fyrir hvers durum¹¹ uti læ einn salugr maðr Lazarus at nafni, fullr með sarum ok krankdomi, girnandiz at seðia sitt hungur með þeim smápörum, er fellu af borði rika mannz, en engi gaf honum. Siðan gerðiz sva, at [hinn riki maðr ok hinn fatæki Lazarus onduðuz baðir a einum
 30 degi, var þa¹² hinn fatæki Lazarus¹³ fluttr i faðm Abrahe, en riki mæðr drektr i loga helvitis, hvaðan af hann upplyptir sin augu siandi Lazarum i sagðri¹⁴ hvilld Abrahe Hvar fyrir hann kallar hárru rauðu sva talandi: Heyrþu faðir Abraham! miskunna mer ok send Lazarum, at hann vokvi¹⁵ fremsta lut fingrs sins i
 35 vatni ok kiseli¹⁶ tungu mina, þviat ek brennr¹⁷ i þessum loga. Her til svarar Abraham: Ver minnigr, son¹⁸, at þu tokt bliða

1 [þetta B. 2 hafi þit B. 3 [ok B, C. 4 rose B; roser C. 5
 saal. B, C; sytit A 6 [gudi B. 7 tilf. B, C. 8 taka B; faa C.
 9 [stundlig B. 10 i B. 11 durum B. 12 [tilf. B. 13 var tilf. A.
 14 mgl B. 15 veki B. 16 Her beg. atter A². 17 brenn B. 18
 segir hann tilf. B.

luti [i lifi þínu, ok Lazarus laga luti¹, nu huggaz hann, en þu þíniz. Sva er ok mikit forat² sett ok skipat milli vár, at hvarigir mega her til annarra fara. Ríki maðr talar þa enn: Ek æ .v. bræðr³ eptir i heiminum, ok bið ek þik, faðir Abraham, at þu sendir Lazarum at vara þa við, at þeir komi eigi i slíka⁴ þínu. Abraham svaraði: Bræðr þínir hafa heyrts Moysen ok aðra spamenn, variz þeir þaðan af, ok se lyðnir því sem ritningar biðaða. Ríki maðr svarar⁶ þa enn: Herra, þeir munu eigi trúa nema⁷ nöckurr risi af dauða. Abraham svarar: Ef þeir trúa eigi Moysi ok spæmonnum, munu þeir eigi því helldr trúa. Þott nöckurr risi af dauða. Þvilika¹⁰ luti framsetta styrkti drottinn varr ok meistari með opinberum iartegnum, þvíat þann tíma sem hann sagði þetta, svöruðu honum nöckurir: Hverr kom higat or öðrum heimi, at ver seem skylldugir at trúa því, sem þu segir? En varr herra svaraði sva til: Berit hingat dauða menn! Ok er þat var gert, let hann⁸ vitni bera sinum¹¹ orðum i⁹ fullan sannleik

En til hvers segir ek þessa luti af minum herra, þar sem her standa hia þeir, sem ek reista af dauða i hans nafni. Þer sæð upp æ, at ek gerði þetta, her með sæð þer, at ek græddi¹⁰ kararmenn ok reinsaði¹¹ líkþræ. Ek gaf syn blíndum ok frialsaði¹² diöfuloða. Þessi auðæfi kraptanna ma engi sa hafa, er gírniz stundligan ríkdóm heims þessa. Her með gengut þit sialfir inn til siukra manna ok græddut þa meðr ækalli hins blezada nafns drottins vars Jesu Kristz, þit rakut brott diöfla oc lystut blinda. Nu er su miskunn öll fra yckr horfin, ok sem þit vorut miklir ok¹³ sterkir, sva ero þit nu veykir ok veslugir. Yckr hrædduz diöflar sva miok um stund, at þeir flyðu fyrir yckr brott fra sinu herfangi, en nu er sva komit, at þit hræðiz diöflana. Elskari veralldligr penninga er þræll auðefanna, ranglat elska ok ægirndarfull til penninga er af sialfum diöflinum, þvíat hann er höfðingi fyrir hollð-¹⁴ ligum afla ok drotnar þeim ollum, er heiminn elska. Sealfir heimsins elskarar mega auðæfin engi freals eiga, helldr eignaz auðæfin þa sva sem þræla. Sa er hattir hins ríka mannz at samna saman [mat ok dryck, at þörf vinni¹² þushundrat¹³ manna; hann hefir einn kvið, en ann ongum at niota; hann hefir ok einn líkama,¹⁵ en hrokaðar¹⁴ storar kistur með ymissum klæðum bæði skornum ok oskornum, sva at þörf vinnr þushundrat manna; eigi veit hann,

¹ [tilf. B, C. ² forat B. ³ segir hann tilf. B. ⁴ þessa B. ⁵ mgl. örr.

⁶ segir B. ⁷ utan B. ⁸ þa tilf. B. ⁹ ok B. ¹⁰ grædda A². ¹¹ reinsaða A², B. ¹² [sva mikinn mat ok dryck at þörf vinnr B. ¹³ þusund C. ¹⁴

¹⁴ saal. B; hroka skal A, A², C.

hver [su er ein gangveria, at hann megí niota, ok eigi er honum kunnigt, hverium til handa hann varðveitir¹. Hæðan af segir hinn heilagi andi fyrir spámánninn: Hegomliga ruglaz [þeir er rikdominn lesa ok vita eigi hverium þeir spara². Nöktir komum ver 5 æ þessa iorð af moður kviði þurfandi klæðnaðar, átz ok dryckiar, nöktir munum ver ok aptr snaraz í iorðina, sem ver gengum þaðan. Ok sva sem þetta er sameiginligt ollu mannkyni, sva veitiz ok [ollum rikdomi³ heimsins⁴ meðr sama hætti⁵ birti solarinnar einn veg rikum ok fatækum, einn veg lios tunglsins ok 10 annarra himintungla, einn veg loptzins skjárleiki ok regn yfir iorðina niðrfallandi⁶; her meðr er [hurð heilagrar kirkíu ok helgan skirn-arbrunnzins sameigit ok fyrirgefning synda allra⁷. Í þessum lutum gripr engin persona meira lut en guð vill skipa, einn veg fatækr sem fullrikr; því er, sem ek hefvir sagt, at sa er vesall⁸ miok, 15 sem framarr ægirniz en hann þarf, með því at optliga ma hann þess eigi niota, sem hann væri nauðsyniaðr til at hafa, sakir þess at eigi sæðaz siðr riður ok krankdomar í þess mannz kviði, er fullrikr heitir, hvarki hlifir honum líkþræ ne blindleiki, ok allz-kyns sottir höndla hann sva sem fatækan. Röpta⁹ þa fehirðzlor 10 af háfum hroka, en hann sealfan hungrar ok ma hvarki bita ne supa [þann tíma¹⁰. Ok því siðr gera þa auðæfin honum gagn, at þat er honum mestr sottarauki, er til þeira veit, sakir þess at hann uggir vangeymslu æ godzinu, ok hvatvetna¹¹ muni skutlaz ok stolit í brott, en hann lasmærr¹² ok ma engis geyma¹³. Ok einn- 15 hvern¹⁴ tíma [af þessum¹⁵, sem her greinaz, deya þeir skiotliga með váveifligum dauða: þa er þeir geyma sitt hus sem sterkligaz fyrir þiofum ok ransmonnum, at eigi skuli nöckut granda godzinu; vellta þeir sialfir ut af, er minnz varir sva [í ymisligum at-höfnum ok febrögðum, fága nu keyptar iarþir ok eria¹⁶ með sva

- 30 1 [saal. A, A²; þau ero, sem hann skal niota mega, eða hverium hann varðveitir til handa B; þess skal niota eptir hans daz, og eigi er honum kunnigt, hverium til handa hann varðveitir sin auðæfi C. 2 [hverr madr, er rikdominn less, ok veit eigi hverium hann sparir B 3 saal. A, A², B. 4 himinsins B. 5 [mgl. C. 6 niðrfallanda B, C. 7 saal. A, A²; 35 helgan skirn-arbrunnzins ollu sameiginlig í fyrirgefning allra synda C; sameigin burd heilagrar kirkíu ok helgan skirn-arbrunnzins. firirgefning synda ok offr heilags alltaris, einkannlig fæda drottins líkama ok sætr dryckr hans blezada dreyra, miskunn græðarans, vitian drottins ok firirgefning synda B. 8 vesæll B. 9 Standa B. 10 [mgl. B, C. 11 hvetvetna 40 A²; hvetvitna B. 12 lasmeyrr B; lasinn C. 13 gæta B. 14 saal. B; í hvern A, A². 15 [tíf. B. 16 [þeir standa í ym. ath. ok febrögðum B.

miklu megni, at allt skal æ gangi vera með harki ok hlaupum, ópi ok unaðum, æ natt ok æ degi; þa er þeir reikna landzkylldir¹ með klokskap² ok udygd. Eðr reisa breiðar buðir ok sterkar sinum fám til varðveitzlu; þa er þeir reka kaupferðir, eða mykia völdin með fegiðfum, at fyrir þa smurning skuli þeir fa len nòkut, at þvi helldr megi þeir³ kuga þann hinn fatæka; [þa er þeir fullgera sina reiði æ hverium er þeir mega, en þola með öngu móti, ef nòkut gengr auðruvis en þeir vilia; þa er þeir⁴ samþyckia bliding holldzins ok saurga aðra, enda ero sialfir saurgapir [leikandi þar með ymisligt truff ok hegoma; hniga þeir skiott nòktir af⁵ þessarri vesöld niðr i⁵ dauða, berandi með ser marga luti ok stora, ok ecki utan syndirnar, með hverium þeir taka maklig giolld eilifra kvala⁶“.

Reistr Stacteus af dauða.

73. Þessi predicatio, sem nu hefir lesin verit um stund,¹⁵ berr skiært vitni sælum Johanni, hversu fasthalldr hann hefir verit i astinni, ok hversu seint hann let rakna hendr af guðs offri. Hvar fyrir almattig hönd honum er samvinnandi, at hann megi fylla sinn vilia i huggan salnanna. Þvi skipar hinn hæsti guð, at iartegnir skulu til ganga þeim at hallda ok vel styra til goðra²⁰ luta, sem sva ero harpir, at eigi verða með orðum linaðir, utau helldr bæði með stormerkium ok annars heims ognum. Rett i [þann tima sem predicatio Johannis stendr með þessum orðum, er siðarst voru skrifut i næsta capitulo⁷, gòriz líkfylgia i borginni Pergamo þann sama veg, sem hinn blezadi Johannes sitr nærri²⁵ ok talar sin ðrendi. Þessi sem dauðr var borinn var einn eckiu son, Stacteus at nafni, þar innan borgar, maðr ungr at alldri. Hann hafði kvænz fyrir litlum tima, sva at eigi voru meirr liðnir þaðan i fra en .xxx.⁸ daga. Lifði mopir hans eptir ok su nyia husfru. Var [þar gratr mikill, kall ok veinan, þvi at mopir sytti³⁰ eingetinn son sinn, en husfru nyian bonda. Her með hafa þeir mikla líkfylgiu, er oll skal grata⁹ þeim til hugganar ok biðia þeirar bænar, sem hinn sæli Johannes verðr varr við skiott, [hver er, þat er at¹⁰ allir i senn skiota niðr likaminum en fleygia ser fram

1 skylldir A²; konungs skylldir B 2 prett C. 3 [aflandi valldanna B at B. 4 [fullgerandi sina reiði a odrum en þolandi eingum. B. 5 [hnigandi sva hunir i skiotan B. 6 pislá B. 7 [þenna tima B. 8 þrirtigir B. 9 [þvi gratr mikill, kall ok veinan af þeim badum. Her með hafa þær mikla líkfylgd gratandi B. 10 [þviat þessir B.

æ iorðina fyrir sætr postolanum biðandi meðr sarligum styn ok
 tregafullum tárúm, at i nafni drottins sins reisi hann þenna unga
 mann til lífs sem forðum Drusianam [sina husfru¹. Sva mikill
 ok akafr var hörmungarþytr þessa folks, at hinn helgi Jo-
 5 hannes komz við miok [ok matti sik eigi fyrir tárúm temprar
 framfallandi til bænar með grati. Ok [eptir langa stund riss
 hann upp af bæn ok stendr æ kníám rettandi baðar hendr til
 himins meðr hljóðri bæn, sva at engin heyrði nema guð einn.
 Ok² er hann hefir sva þrygvar gort³ langa stund i hvert sinn, byðr
 10 hann afsveipa likit ok talar sva: „Heyr, ungi maðr Stactee, er
 fyrir ungar astir holldligrar girndar glataðir þitt lif! Heyr, ungi
 maðr, er eigi kendir skapara þinn ok [eigi vissir⁴ græðara mann-
 kynsins ok sannan vin! Þvi fell þitt lif með skiotu kalli, at fyrir
 þina uvitzku kom þer i moti grimmr uvin. Bæði tár ok bænir
 5 hefir ek fram steyppt minum drotni, til þess at þu leysiz af þínu
 bandi ok risir af dauða, vattandi .ii. bræðrum Attico ok Eugenio,
 [hveriu þeir hafa tynt i eilífri dyrd⁵ ok i hveria þínu þeir hafa
 runnit.“ Þegar sem postoli drottins hefir sva talat, riss ungi
 maðr skyndiliga æ sætr brott af börunum gangandi fyrir sælan
 10 Johannem, ok hneigir honum með knefalli talandi hatt ok skyrtr,
 þat sem honum var boðit, vendandi ræðu sinni til .ii. bræðra sva
 segiandi, sem her ma heyra: „Þat skulu þit vita, at ek sa varð-
 halldzengla yckra miok gratandi, en fiandans engla sa ek fagnandi
 af yckarri glatan. Ek sæ þat ríki, er yckr var fyrirbuit, hallir
 5 [reistar ok fagrliga samðar⁶ með skinandum gimsteinum, fullar
 meðr fagnaði ok hverskyns gleði, [fullar meðr skemtanum ok
 eilífu líosi, fullar með líosi uendilígs fagnaðar ok ollum glæð-
 ningum, hvat er þit tyndut ok brott köstuðut, aflandi yckr myrka
 staði fulla [með drekum ok dynianda loga, fulla með kvöl-
 10 um ok uvirðanligum pinslum, fulla með skemð ok harmi, fulla
 með þröngingum ok ótta hræðiligum⁶. Þílikir kaupmenn ero þit,
 hófnuðut blom i borgum yckrum, er [alldri mega⁷ þorna, þar með
 organa saung sætt hljóðanda, en tokut i moti þa dyflizu, er alldri
 hlemmir æ hljóði, utan [grætr ok sytir⁸ nátt með degi. Nu er
 35 yckr engin annarr utvegr en biðia postola guðs með ollu miuk-
 læti, at sva sem hann reisti mik til lífs af líkams dauða, sva reisi
 hann yckr af andar dauða, þviat æn ifasemð skulu þit vita, at

¹ [mgl. B. ² með hljóðri bæn tilf. B ³ [hveria dyrd þeir hafa tynt B

⁴ [fagrliga reistar B ⁵ [mgl. B. ⁶ [kvolum ok dynianda loga, með

40 allzkyns píslum ok hræðiligum harmi ok ótta B. ⁷ [eigi megu B. ⁸

[saal. øvr.; gratr ok sytr A.

yckur nófn ero nu af skafin lífsbok, ok þar koma þau eigi síðan, utan þit snuit til iðranar ok farit fram raðum Johannis postola i ollum lu'um, at hann kall yckr aptr til guðs miskunnar.

Capitulum.

74. Ok er Stacteus hefir sva talat, kemr ótti mikill yfir fyrr ; nefnda bræðr, sva at þeir falla til fota sælum Johanni með ollu litillæti, ok með þeim sa ungi maðr, er af dauða var reistr, ok allr sa lyðr er þar var samankominn, miukliga¹ biðandi, at hann miskunni þeira mali ok biði fyrir þeim til guðs. En hinn sæli faðir Johannes gefr þeim [andsvaur öllum saman, at þeir² skulu³ gora iðran um .xxx. dagha synandi guði enn i annan tima sitt hiarta brottsnuit af heimligum metnabi ok fiarægirni, biðandi staðfastliga, at greindir gullteinar sneriz aptr i rettligaz natturu, ok gimsteinar i þann stett, sem fyrr helldu þeir. Þessu boði lyða baðir bræðr, gerandi iðran um .xxx. daga, ok stendr enn rikdomr gullz⁴ ok gimsteina með heilu, sva at eigi umvendiz fyrir þeira bæn i tre eðr stein. Koma þeir sva fyrir postola drottins, at þeim þickir mein at auðæfum, framfallnir með litillæti, ok segia sva: „Þu, hinn agiæti guðs vin, predicaðir iafnan likn ok lærðir miskunn, bioðandi at maðr skyldi manni fyrirlata við sik misgort; ok ef⁵ guð vill þat, at maðr se manni miskunnsamr, mun hann miklu framarr likna ok þyrma manninum, meðr því at hann er sialfr⁶ guð. Iðrandi erum miðs at ockarri synd, ok þat, er við misgerðum með girndaraugum til heimsins, gratum við nu með tærstocknum augum til himinsins. Nu biðium við yðr, hinn virðuligi herra ok hinn⁷ agiæti postoli lifanda guðs, at sva sem þer predicaðut miskunn með orðum, sva synit þer hana nu með⁸ verkum takandi ockr aptr i sætt ok þionostu við guð ok yðr.“ Þessum bænarorðum svarar hinn sæli Johannes með fagnaðarsælu viðbragði ok bliðu andliti, talandi til þeira allra, er nærri⁹ standa, biðandi fyrir þeim er¹⁰ frammi liggia; hann segir sva: „Drottinn várr Jesus Kristus talaði¹¹ þessum orðum, [þa er grein gerðiz af syndugum monnum: Eigi vil ek dauða syndugs mannz¹², hellðr vil ek framarr, at hann¹³ lifi. Ok enn i annan tima. sem minn blezaði meistari lærði oss

1 minklatliga B. 2 [svör, at bræðr þessir B. 3 treliga B; sína C. 35
4 sannr B. 5 saal. A, A²; vid B. 6 i A², B. 7 hia B. 8
saal. C; talaðir A, A², B. 9 [mgl. B. 10 sagði hann tilf. B. 11
snúiz ok tilf. B.

af iðrandi¹ monnum, sagði hann sva: Ek segi yðr satt, at himin-
 rikis englum er [mikill fagnadr yfir einum syndugum manni, er
 brott snaraz fra sinum syndum, ok yfir honum er þeim meiri
 gleði² en yfir .ix. monnum ok .ix. tigum, er eigi misgörðu. Fyrir
 5 þij vil ek nu kunnigt gera, synir minir, at drottinn tok iðran þess-
 arra bræðra.“ Eptir sva talat, snyr hann til Atticum ok Eugen-
 ium ok mælir sva: „Farit nu ok berit aptr i skog þa vöndu, sem
 þit þaðan bárut, ok i sama stað, þviat þeir ero nu aptr snunir i
 sina natturu; sva skulo þit ok bera þa steina til siofar, þviat
 10 þat er nu berg sem fyrr.“ En er opt nefndir bræðr höfðu þessa
 luti fyllt eptir boði hins blezaða Johannis, þagu þeir aptr fylliliga
 þa miskunn, sem þeir höfðu aðr glatat, gorandi hverkyns iartegnir
 i valldi ok vilia sins³ drottins, er haleitliga sæmir sina vini bæði
 þessa heims ok i öðru lifi.

Capitulum.

5 75. Fyrir þvilikan avðxt ok margan aunan sigraði Johannes
 margan svira miukan gerandi til litillætis ok þionostu sins græð-
 ara, naliga laðandi til eilifrar samkundu alla provinciam Asie, er
 undir lytr erchistolinn i Effeso, utan þar reis æ harðaz við, sem
 10 metnaðrinn var mestr fyrir⁴, valldit hæst ok rikdomrinn sterkaztr,
 i höfuborg rikissins sialfri Effeso. Þviat sva sem hun var hæri
 raddar en aðrir staðir i landinu, sva bar hun af um allan metnat,
 þann ers heiðnum domi til heyrir. Allra mest⁶ var þar dyrkaðr
 sa fiandi, er þeir kolluðu Dyanam⁷, atti su gyðia storliga mikit
 15 hof innan borgar, hagliga gort með storum kosti, sem trautt ma⁸
 telia. Þvi var folkit hart ok uvikianligt [i marga staði⁹, at þeir
 höfðu mikinn trunat¹⁰ eptir sinu forellri æ sva fornum fiandans
 dáraskap. En þo veitir þat almattigr guð æ þessum timum, at
 30 ok leiðir til goðs erfðis i vingarð himnakonungs, þar til at
 sialft blotskaparmegnit þolir eigi ok reisir mikit framleypir ok
 samblastr ufriðar moti honum, sva at þeir hafa¹¹ hann fanginn ok
 ganga¹² fram til musteris Dyane þrongvandi undir afarkosti¹³, at
 hann fornfæri skurðgoðinu, mykiandi þat¹⁴ fra mikilli reiði, er
 35 lengi samnaðiz fyrir motgerðir margar ok storar, er þeir segia
 1 idrandum B. 2 [meiri fagnadr ok gleði yfir einum manni, er iðran
 gerir ok brott snaraz fra sinum syndum B. 3 mgl. A², vars B. 4
 mgl. B. 5 blotum ok tilf. B. 6 fremst B. 7 Dianam B. 8
 er at A². 9 [mgl. B. 10 aatronað A², B. 11 gera B. 12 draga B.
 40 13 afarkostum B. 14 saal. B; hann A, A².

postolann i hafa fengiz allan tíma, síðan [af fyrsta er¹ hann kom i Asia. En þó at þeir flyti fast ok halldi fram luta gyðjunnar, vill Johannes eigi fornfæra, utan talar til þeira allra saman með blíðri raudd ok staðfastri sva segiandi: „Ek byðr yðr þann kost, sagði hann, at þer komit allir saman með mer til kirkin² drottins mins Jesu Kristi, ok kallit þar æ nafn Dyane fru yðvarrar, sva at kirkian falli² af sinum grundvelli, ok ef þer gerit sva, þa man³ ek yðr samþykkia. En ef þer órvæntit nu þegar, at þer megit þetta gera, þa man ek til profa at biðia drottin minn Jesum Kristum, at þetta hit skrautliga hof hrapi niðr [i iardar duptr⁴ með ollum sinum farni. Ok ef yður goð steypaz⁵ af stóllunum fyrir nafni mins herra, man yðr rett synaz at fyrirlata þenna⁶ ætrunat en dyrka minn drottin, er sigrar ok niðr brytr allt þat fals er þer treystit.“ Viðr þessi kostaboð Johannis þagnar lyðrinn, ok þar kemr, at [nóckurir mællto i moti, en⁷ allr meginlyðrinn⁸ samþykkir þessu uppkasti. Skal Johannes fyrst profa, hversu honum takiz⁷ til, en síðan blotmenn, ef honum dugir eigi. Hinn blezaði Johannes gorir sik þa harðla⁸ blíðan biðandi folkit [miukum orðum⁹, at þat gangi ut¹⁰ af musterinu. Ok sem hann hefir þat fengit þó at tregliga, talar hann [með biartri rauddu, sva¹¹ at allir mattu heyra: „Heyr þu drottinn Jesu Kriste, biðr ek þik, at musteri þetta falli¹² niðr með ollum sinum farni. stóllum ok skurðgoðum, sva at þat gori óngum manni mein, til þess, drottinn minn, at allr þessi lyðr viti sannliga, at Dyana er diðfull en eigi guð.“ Þegar i stað sem postolinn hafði [þetta mællt¹³, brestr¹⁴ musteri¹⁵ [ok niðr brytz¹⁴ með ollum sinum blotskap, fiukandi æ iordina sem litill duptri, sva at hvergi sa stað þess er verit hafði. Fyrir þenna sigr Johannis snóruz æ sama degi .xii. þúsundir heiðingia til retrrar truar at fratoldum konum ok börnum, voru skiotliga skirðir ok algórliga guði æ hendi folgnir. Ma af þiliku¹⁶ marka þat, er ver hófum sagt, hverr styrkr eðr mugr mannz var i Effeso, at þessar .xii. þúsundir heiðingia voru eigi sialft haufuð illzkunnar¹⁵ innan borgar, þviat enn stendr Aristodimus byskup eptir meðr ollu þvi valldi¹⁶ ok veralldar styrk, er hann helldr bæði af [ser gefnum lyð ok iarlinum¹⁷. Hvat er þessu næst byriar¹⁸ greina til uendaligs¹⁸ sigrs sælum Johanni postola.

1 [mgl. B. 2 niðr tilf. B. 3 skal A², B. 4 [tilf. ovr. 5 steytaz A², B. 6 ydvarn B. 7 saal. ovr.; tekz A. 8 einkannliga B. 9 [tilf. ovr. 10 brott ovr. 11 [sva hatt B. 12 hrapi B. 13 [sva talat B. 14 [niðr B. 15 þar tilf. B. 16 saal. A², E; radi A. 17 iarlinum ok ser gefnum lyð B 40 18 saal. rettet fra vandaligs i A²; vandaligs A; mgl. B.

Capitulum.

76. Aristodimus byskup sem hann fregn þat mikla skarð, er Johannes hefir nu skemmztu höggit i lið guðanna, reiðizt hann geysiliga ok samnar mikinn her sem til bardaga, þviat nu er þar komit, at Johanni þessum vill hann eigi¹ lengr þola þann skaða, er hann vinnr æ hirðmonnum guðanna. Þij fylliz byskupinn með hinum versta anda vekandi stóra styriolld innan borgar, sva at lyðrinn byz til atgöngu við sælan Johannem. En kappi guðs lætr ser eigi mikit um finnaz, [hvat er lyðrinn bresta lætr eðr hvar hann² brakar sinum vappum, þviat æ er hann með sama hætti uskelför i hiarta ok yfirbragði, sem enn profaz; þviat rett i þann punct sem Aristodimus byskup er reiðaztr framleypanði ufriðinn með eggian ok opi, renn³ hinn blezaði Johannes fram⁴ i moti honum vapnlauss i hendr sinna uvina, ok talar sva: „Seg mer, Aristodime, hvat ek skal þess gört fæ, ers þer batni i skapi, þviat ek sierr⁶ at þu ert nu allreiðr.“ Aristodimus svarar með ulikri hófsemi, þviat hann var⁷ ruglaðr ok orlagi færðr: „Ef þu vill⁸, at ek trua guði þínum, þa dreck eittr, er ek mun fæ þer. Ok ef þu ert sva diarfr, at þu dreckir þat, en deyir eigi, birtiz fyrir vist, at þu hefir sannan guð.“ Pöstoli drottins svarar [sva til: „Eigi mun mik saka, þo at þu gefir mer eittr at drecka, fyrir þa grein at sakall drottins mins Jesu Kristi er almattigt at deyða eitrit.“ Byskup svarar: „Fyrri syniz mer þat rað, at þu seair, hversu þeim bregðr við, er drecka eitrið ok deya þegar i stað, at hiarta þitt meggi sia fávitkuveg ok ottaz þann dauðadrykk.“ Blezaðr Johannes svarar: „Hopa þu eigi helldr en ek; ver buinn at trua æ drottin minn Jesum Kristum ok at þeona honum drengiliga, ef þu serr mik heilan eptir eitrdryckinn.“ En þo at Johannes se sva hugsterkr, sem nu var greint, vill Aristodimus profa, at hann vikni með þeiri atferð, sem [nu var uppkastat¹⁰, farandi til iarlsins vinar sins, biðandi ut af hans garði .ij. menn, [þa sem¹¹ aðr voru til dauða dæmðir fyrir sina glæpi. Þessa .ij. lætr byskup leiða þagat, sem Johannes er fyrir, ok mikill mugr mannz alla vega ut i fra. Er þeim skiotliga gefit eittr at drecka, þat er slóckvir

1 með .ongu moti A², B. 2 [hversu lyðrinn B. 3 rennr B. 4 a veginn tilf. B. 5 at B. 6 ser A²; se B. 7 allr tilf. B. 8 segir hann tilf. B. 9 [mgl. B. 10 [hann adr uppkastadi B. 11

40 [er B.

þeira lif [ok leiddir¹ i dauða² með sva skiotum atburð, sem þeir væri höggurnir niðr. Ok sem þeir liggja dauðir æ vellinum, rennir Aristodimus æ bikarinn,] er þeir hafa³ af druckit, frammi standandi með eitrit fyrir sælum Johanne sva segiandi: „Heyr mik⁴ Johannes! Nu ero .ii. kostir, gðr annathvart, legg af kenning þeiri er þu⁵ hefir lengi með farit til meingerðar ok motdrattar við guðin, eðr tak i stað með⁶ keri þessu, er ek ber þer, ok dreck af, at þu synir guð þinn almattigan vera i því, ef⁶ þu lifir eptir þenna dryck⁶. Sem byskupinn⁷ hefir sva talat, rettir Johannes baðar hendr moti kerinu sva bliðliga, sem honum væri borinn⁸ hinn beztí dryckr,¹⁰ gerandi krossmark yfir eitrinu seandi upp til himinsins, [lyptandi þvilika bæn til guðs, sem her fylgir⁹: „Heyr þu, herra minn, almattígr guð faðir drottins mins Jesu Kristi, hvers orði styrktir ero himnarnir ok allir lutir undirgefneir! Þer þionar aull skepna, ok hvert valld lægiz fyrir þer ok lytr miukliga með miclum otta,¹⁵ þitt nafn er sva mikit, at [i stað¹⁰ sem ver þinir þionostomenn þat sakallum, hviliz höggormrinn, flyr drekinn, en naðran þegir, froskrinn stírnar, en haldrekinn sofnar, sigraz regulus, konungr allra eitrvikvenda, spalangius ma öngum mein gera, ne nockur onnur [skriðkviqvendi, þau sem um iorðina skriða¹¹ full með¹⁰ eitri, grimm ok graðug i sinu eðli, en heil ok hogvær i þínu nafni, [sem allar aðrar meinsamligar rætr mannligar heilsu snuaz i bliða giætzku með þínu boði¹², bið ek þik, drottinn minn, at þu drepir allt olyfian þessa eitrs, slöckvandi þat dauðadrep sem þessi dryckr hefir með¹³ ser. Tak brott, drottinn minn, með þínum almætti¹⁵ allt meinsamligt afl lagar þessa, ok gef ollum þeim er þu skapaðir sva skygn augu [i þínu augliti¹⁴, at þeir seai, ok eyru, at þeir heyri, ok hiarta, at þeir skili, hversu þu ert oumræðiligir i þínum almætti“. Sem hinn sælazti Johannes hefir sva beðiz fyrir, hlífir hann sinn¹⁵ munn ok allan likam með marki heilags kross, setr¹⁰ síðan kerit á munn ser ok dreckr af i einu, ok eptir þat talar hann sva: „Biðr ek¹⁶ enn, drottinn minn, þeirar bænar, at fyrir hverra skyldd ek drack þetta eit, snuiz til þin ok þeirar heilsu, er með þer er. Veit þu þeim lios þinnar miskunnar, ok lat þverra blindleiks þoku fyrir¹⁷ augum þeira“. Sva stendr hinn sæli¹⁵

1 leidir A², C. 2 [mgl. B. 3 hófdu övr. 4 tilf. A², B. 5 vid C. 6 at B. 7 Aristodēmus B. 8 byrladr övr. 9 [sva segiandi B. 10 [þegar B. 11 [skridandi kykvendi B. 12 [þvi B. 13 i A², B. 14 [mgl. B. 15 saal. övr.; sinum A. 16 þik tilf. B. 17 fra A², B.

Johannes með bliðu andliti ok þeckri æseonu um .iii. stundir dags, síðan hann drack,¹ at Aristodimus byskup ok allr lyðrinn horfir upp æ hann at þat vel fylliz i þeim² agiæta postola, sem lausnari varr Jesus Kristus fyrirhet ollum sinum .xii. órindrekum ok þeim³ er snuaz³ til retrrar tru⁴ með þeira kenningum. Hann sagði sva: „Þeir sem æ mik trua, munu hafa þvilik mörk æ ser: diðfla munu þeir æ brott reka i minu nafni talandi; nyium tungum ok þreifa um hauggorma, ok þo at þeir drecki nökkut dauðligt, mun þeim eigi meina“. Hvat er ver seam val fyllt eptir guðs fyrirheiti,⁵ sem nu var skömmu lesit [af sælum Johanni postola⁶.

Capitulum.

77. Eptir utvolltnar⁷ .iii. stundir dags, sem Johannes stendr enn glaðr ok kátr ok skelfr eigi ne bliknar, kallar lyðrinn hátt⁸ með einni raust sva segiandi: „Sa er einn sannr guð, sem⁹ Johannes¹⁵ dyrkar“. En þo at margir tali þetta [orð sva hátt ok hvelt, at Aristodimus byskup ma vel heyra, vill hann¹⁰ eigi þvi helldr sva segia, þvi at enn truir hann eigi guði, helldr [ryfr hann sin orð ok leitar¹¹ nýfundinna utvega talandi sva til Johannem postola: „Efasemð er enn eptir með mer. En ef þu reisir¹² upp til life²⁰ [i nafni drottins þins¹³ þessa .ij. menn, er [her liggia¹⁴ æ velli-num, mundi hugskot mitt vera¹⁵ fyrir utan grand“. En er lyðrinn heyrir orð Aristodimi enn til nökkurra þvinga¹⁶ við postolann, bðlvar honum hver tunga, sva geriz gnyr mikill ok vapnabrak, þviat þeir vilia fullkomit¹⁷ drepa byskupinn, ef eigi leggr hann²⁵ af. [Sva tala þeir millum annarra luta¹⁸: „Ef þu dirfiz¹⁹ at unaða guðs postola heðan af i nökkurum malkrokum, skulu ver brenna þik kvikan æ bæli ok allt þitt hyski [ok herbergi, er þer heyrir²⁰“. Ok er hinn sæli Johannes skilr, at [allt er buit²¹ til ærasar ok ufriðar, sva at sverð ero skekin i allar ættir hia Aristodimo, kveðr³⁰ hann ser hliðs ok sær þegar, þviat nu vilia honum giarna allir lyða utan einn hððingi guðanna. Hann segir sva: „Lof ok dyrd [se þer²² oðauðligum guði, at þer erut til hans snunir vikiandi yðrum

1 sva tilf. B. 2 þessum B. 3 snöriz A²; sneriz B; snerust C. 4 truar B. 5 tala B. 6 [mgl. B. 7 lidnar B. 8 sem tilf. B. 9 er B. 10 [vill Aristodemus byskup B. 11 [saal. övr.; leitar hann A. 12 reistir B. 13 [tilf. övr. 14 [dauðir liggia her B, C. 15 hreint verda B. 16 [saal. ogsaa A²; nockurrar þynganar B; nockurrar þvinganar C. 17 mgl. B. 18 [ok tala sva B. 19 segia þeir tilf. B. 20 [medr herbergi er þer til heyrir A²; med þinu herbergi B. 21 [buit er B. 22 [med eilifri prydi se þar firir B.

hiörtum [eptir hans boðorðum¹, er yör manni i þenna tíma ukunnig vera. En sakir þess at her goriz efni til, vil ek fyrst kenna yör um alla luti, at þer síð² þolinmoðir líkiandi þat eptir³ guði, þviat engan tíma megit þer sigra harðleik otrura⁴ manna, nema þer gerit sva; þvi skulum mer⁵ eigi hart fara, þoat Aristodimus standi; enn i fyrra storleika⁶, helldr skulu ver leysa þa bundna⁷ knuta, er hann hafa bundit [langa tíma ok vafit i villu bolvaðra⁸ skurðgöða, eigi skulu ver upp gefaz, þott oss kosti mikit, þar til er hann kennir [guðs nafn⁹. Ok fyrir mik segir ek yör, synir minir, at æ þessu verki skal ek eigi mæðaz, sva at um læknisdoma¹⁰ skal ek giarna skipta viðr hans sár, þar til er þau gróa. Ok sva sem lækni rínn floar frosinn lim millum sinna handa, sva skal ek gera við þenna mann, synandi honum nýia list, ef hin forna¹¹ dygði eigi¹². Sem hinn sæli Johannes hefir sva talat, stendr hann upp ok kallar Aristodimum til sín. En eptir þat leysir hann¹³ möttulinn i fangi ser, ok setr brott af ser yfirhöfnina fandi hana Aristodimo þegiandi. Ok er hann hefir með tekit, biðr hann litla stund, ef postolinn vill biðða, hvert hann skal möttulinn¹⁴ bera. En síðan þat fæz eigi, talar hann sva: „Fyrir hveria sauk¹⁵ fecktu mer klæði þetta?“ Blezaðr Johannes svarar: „Til þess feck¹⁶ ek þer, at þu verðir sigraðr ok flyir brott fra þinni otru“. Aristodimus svarar: „Ok æ¹⁷ hvern hatt ma þat vinnaz fyrir þitt klæði, at ek brott hverfi fra minni otru?“ Agisætr guðs vin svarar: „Far þu¹⁸ ok set¹⁹ möttulinn yfir þeira manna líkami, er danða fengu af eitrunu, ok tala sva: Postoli drottins vars Jesu Kristi²⁰ sendi mik til yckar þess örendis, at i nafni þess guðs, er hann dyrkar, risit þit upp²¹, til þess at allir viti, at sinum herra Jesu Kristo þeonar bæði líf ok dauði“. Gorir Aristodimus þetta örendi, sem honum var fyrir sagt, af postolans hendi, gengr til ok breiðir klæðit²², talar til dauðra²³, sem fyrr matti heyra. Hvar²⁴ fylgir²⁵ mikil framkvæmð guðligs valldz ok vilia, þviat²⁶ æn dvol risu þeir bapir til lífs fra²⁷ dauða. Ok er Aristodimus serr þat, er hann fullkomliga unninn fyrir lækningarlyf²⁸ Johannis, sva at nu fellr hann æ kne fyrir fætr²⁹ postolanum með fögrum orðum. En skundar

1 [til hans boðorda B. 2 seð A². 3 sialfum tilf. B. 4 otruada B. 5 saal. ogs. A²; ver B. 6 stirdleika B; storleika og metnadi C. 7 ridnu A², B. 8 [i þolvadri villu B. 9 [sinn skapara B. 10 lækidoma B. 11 fyrri B. 12 mgl. B. 13 segir hann tilf. B. 14 saal. A², B; fyrir A. 15 segir hann tilf. B. 16 legg B. 17 i stad tilf. B. 18 [a þa talandi þau ord B. 19 sva tilf. B. 20 at B. 21 af B. 22 læknislyf B. 23 mgl. A², B. 40

- siðan i brott sem mest af þeim fundi fram æ: garð iarlans vinar
 ains, kallandi með harri röddu þegar[i fyrsta sinn, er iarlinn
 ma heyra:² „Ek veit, at þu mant, hversu ek hefir óþsinnis
 uppvakit þina reiði i moti Johanni, er her hefir predikat i borg-
 5 inni, ok eigi siðr hefir ek gört honum marga udygð ok illa luti,
 hvar fyrir ek ma ottaz, at hans reiði falli yfir mik, þvíat hann
 er guð en leyniz undir mannz sæsonu, sem þu mátt a því marka,
 at ek gaf honum eitr at drecka, ok er hann siðan eigi at eins
 sealfr heill ok usakaðr, heldr lifa þeir ok iafnvel nu, sem aðr
 10 voru dauðir af eitrinu, sva at minar hendr starfaðu at þeim,
 aðr þeir risi³ upp, þvíat ek lagði yfir þa möttul postolans, sem
 hann bauð mer. Se, nu lifa þeir glaðir ok katir hafandi engin
 dauðamörk æ ser. Hvat er slíkt utan guðs verk.“ Jarlinn
 svarar: „Hvat villtu nu⁴, at mið⁵ gerim?“ Aristodimus svarar:
 15 „Skiot er raðagerð, við skulum renna sem harðaz fram til post-
 olans ok falla til fota honum hlyðandi hverium lut, er hann byðr
 okkr.“ Sva gera þeir miukir ok linir eigi minnr en aðr strangir
 ok stripir, biðia líknar ok fa hana skiott, þvíat goðr hirðir tekr
 þa skiott⁶ með mikilli gleði offrandi hæsta guði, biðandi þeim
 20 .vij. daga fostu, aðr þeir tæki⁷ skirnar embætti. Ok eptir þat
 liðit⁸ skirði hinn sæli Johannes þa baða með andligum fagnaði,
 þvíat hann sa giorla⁹, hversu mikit hann aflaði æ þeim degi,
 sakir þess at allir þeira frændr, magar ok þionostumenn sneruz
 til almattigs guðs at þeira dæmi, briotandi oll skurðgoð sundr i
 25 smátt, lemiandi stalla, ok dreifandi heiðinn dom ut i dupt, sva
 at hann hafði hvergi¹⁰ stað i allri Effeso. Her með reisa þeir
 agiætt musteri guði til lofs ok sælum Johanni, i hveriu hann endar
 sina lifdaga, með þeim hætti sem nu skal greina.

C a p i t u l u m .

- 30 78. Þa er virktavin almattigs guðs hinn blezaði fapir Johannes
 postoli ok ewangelista mundi hafa .ix. tigi ok .ix. ár stundliga
 lifdaga mæddr i morgum sveita, sem lesit hefir verit um stund;
 birtiz honum Jesus Kristus himnakonungr með miclum ilm ok
 unaðsemð með skinanda föruneysi sinna lærisveina [ok ounræð-
 35 iligri birti æ alla vega¹¹, talandi til hans [miukari raudð ok sætari

1 i B. 2 [sem fyrst ma iarlinn heyra, hvat hann segir: „Heyr mik iarl
 B. 3 sæl. A², B; risu A. 4 segir hann tilf. B. 5 mit A²; við B.
 6 mgl. B. 7 þægi B. 8 mgl. B. 9 giorst B. 10 engan A², B.
 11 [mgl. B.

en englunum se máttuligt i himinriki. Hann segir sva¹: „Kom til min, minn kærri, þviat nu er timi, at þu fagnir með þinum bræðrum i minnu samlagi“. Þessum orðum vars herra² verðr Johannes fegnari, en fra megi segia, stendr upp i stað ok ætlar at sækia heimbopit. Drottinn³ Jesus Kristus talar þa i annan tima: „Eptir .v. daga liðna⁴ mun koma drottinsdagr minnar upprisu, æ hverium þu munt til min koma“. Ok eptir sva talat [tekz drottinn at syn i brott af augum; Johannis upp i himnana. En er sa drottinsdagr kemr, sem fyrr var nefndr af græðaranum, drifr allr lyðr⁶ til hins sæla Johannem i þat musteri, sem fyrr¹⁰ var greint at reistiz i hans nafni. Hvar sa guðs maðr gorir fagra þionostu æ þann dag, predikandi ollum lyð allt [af fyrsta hana-söng⁷ til .iii¹⁰ stundar, sva segiandi eitt millum annarra luta, [sem her ma heyra⁸: „Heyrit, bræðr minir ok samþrælar, luttakarar ok samerfingiar i riki guðs, [ok geymit at⁹ ok kenniz við, hversu¹⁵ miok¹⁰ þer eigit at losa Jesum Kristum, þackir gerandi hans eilifri milldi fyrir þær astgiafir, kenning ok iartegnir, er hann hefir yðr veitt fyrir mik. Nu standit ubrigðiliga i hans boðorðum sva eptir minn dag sem fyrir, þviat yðr er¹¹ kunnigt, at drottinn virðiz mik at kalla brott af þessum heimi“. 10

Capitulum.

79. Sem hinn agiæti Johannes hefir enda gort æ sinum sermone, byðr hann geraz ferhyrnda gróf annan veg hia alltarinu innan sancta sanctorum, ok lætr molldina alla brott bera ut af kirkiunni. Eptir þat gort stigr hann niðr i grofina hefiandi upp baðar hendr²⁵ til almattigs guðs sva segiandi: „Heyr þu drottinn Jesu¹², þackir gori ek þinni milldi, er¹³ þu virðiz mer heim at bioða til [þinnar skemtana¹⁴, vitandi þat at ek girntiz þik at sea með ollu minnu hiarta. [See, drottinn minn⁸! Nu kemr ek kallaðr til þinnar samkundu. Sæ ek þina æseonu, ok var¹⁵ ek þegar sva glaðr sem reistr³⁰ af dauða. Ilmr þinn vakti með mer eilifar girndir þinnar æsyndar. Þin rödd er [hunangs fliotandi¹⁶ full með sætleik, ok þitt malróm er frabæriligt orðum englanna. Optliga bað ek þik, drottinn minn, at ek skyldi til þin koma, en þu svaraðir mer sva til: Bið

1 [miukri röddu ok sætri sva segiandi B. 2 drottins *övr.* 3 varr *tílf.* 35 B. 4 segir hann *tílf.* B. 5 [tokz drottinn brott af augliti B. 6 fioldi lyds B. 7 [fra morni B; fra fyrsta fuglasong C. 8 [mgl. B. 9 [geymit at vel B. 10 ok margan hátt *tílf.* B. 11 se B. 12 Kriste *tílf.* B 13 þviat B. 14 [þinna skemtana B. 15 varð B. 16 [mgl. B.

enn¹, at [sa lyör² frealsiz fyrir þik sem truandi er minn nafni. Þackir geri ek þer eilífum guði, því at þu varðveittir [minn líkam³ brott af allri fleckan ok lystir íafnan mína önd, engan tíma mik fyrirlatandi, heldr geymandi ok huggan veitandi sva í utlegð
 5 sem heima. Lof se þer ok dyrd, þvíat þu skipaðir heilagt orð þins blezaða sannleiks í munni mínum⁴ birtandi nælægum dögum ok ukomnum [blezut vitni þinna dygða fyrir minn framburðs, sva at ek skipaði þau verk, er ek ssa mínum augum, ok þau orð, er ek heyrði mínum eyrum fram farandi af þínum munni. Nu fel
 10 ek þer æ hendi, drottinn minn, alla þína sonu, er heilög cristni mæð ok móðir [gat þer fyrir vatn ok⁶ helgan anda. Nu tak mik til þín, sæti herra minn, at ek se með bræðrum mínum, með hveria⁷ fylgd þu birtiz mer ok kallaðir⁸ mik. Luk upp þu, drottinn, lífs hurð fyrir mer, þvíat nu knyr ek. Gíæt mín, drottinn minn,
 15 at [öfundar höfðingi⁹ renni eigi í moti mer, ok [eigi flyckiz drambsemisfótr mer í mot, ok¹⁰ eigi snerti mik nöckur su hönd, sem í utlegð er rekin fra þer, heldr tak þu mik eptir þínu fyrirheiti leiðandi mik til samkundu þinna krasa, hvar fagna með þer allir vinir þínir eyllifiga, þvíat þu ert Krístr son guðs lífanda, er hialp-
 20 aðir heiminum með boði þins blezaða föður, veitandi oss heilagan anda, at ver skyldum¹¹ allir einn veg læra til þinna boðorða; fyrir þenna sama heilagan anda gorum ver [þackir lof ok dyrd eyllífum guði¹² um uendiligar veralldir verallda.“ Ok er allr lyör hefir enda gort æ postolans bæn ok sagt amen, kemr líos sva mikit
 25 yfir hann, at engin mátti í moti sea, ok sva stoð¹³ halfa stund dags. En eptir þat er líosit leið af, ssað eigi postoli drottins í þeim stað, en grófin var full með himnamiol, hvert er þar getz sem í freosamri iorðu allt til þessa dags.

C a p i t u l u m.

30 80. 14 Margt umtal ok [margar iartegnir¹⁵ hafa ymsir menn til lagt um andlat Jóhannis, þvíat almattigr guð hefir honum þat veitt millum annarra luta, at hann reiknaz með þeim villduztum hans vinum, er veröldin veit eigi¹⁶, hvern enda tekit hafa eðr

1 sagdir þu tilf. B. 2 [saal. B; saal þín A, A²; þær salir C. 3 [mik B. 4 saal. B, C; þínum A, A². 5 [tilf. övr. 6 [fæddi þer fyrir vatn ok endrgat fyrir B. 7 hverra C. 8 ladadir övr. 9 [myrkra höfðingiar B. 10 [mgl. B. 11 skilldim B. 12 [þer þackir, lof ok dyrd, eillifr gud B. 13 nær tilf. A², C; nærri B. 14 Her beg. Fr. III^a. 15 [ætlanir B. 16 fyrir vist tilf. A², B; vist Fr.

hvar þeira likamir hvilaz framan til domsins. Af þessu efni talar hinn micli Augustinus i enda þeirar skyringar, er hann setr yfir ewangelium Johannis. In principio erat verbum. Hann vattar þat satt vera, at margir segia² Johannem eigi andaz hafa, heilðr at hann liggi sofandi i þeiri grof, sem hann let ser gera i Effeso, 5 taka þeir þat til sanninda³ sinu mali, at þat dupt sem⁴ grofina fyllir, hræriz upp ok niðr i einum stað, sva sem andardrattir mannz leiki lauss undir. Aðrir segia i [sinni ritningu eigi lögtekinni⁶, at þann tima sem hinn sæli Johannes let gera grofina, var hann með ollu heill ok usiukr⁷, lagðiz hann niðr hógliga sva sem i sæng ok¹⁰ andabiz þegar. Nu þeir sem svefninum vilia fylgia ok fyrr voro framsettir, vilia þetta⁸ sva skilia, at eigi se postolinn dauðr, heilðr hviliz hann i grofinni líkr önduðum manni, ok þat vátti sa blastr, er geriz af⁹ hræringinni. Hinn lygni Lucidarius segir, at Johannes hafi verit uppnúminn bæði með önd ok likama¹⁵ ok andaz i lopti en lifnat þegar, fyllandi sanna upprisú myklu fyrir domsdag, hvat er meirr finnz skrifat i ofdirfdarfullri akefð en nöckurum sannindum. Eigi er sælum Johanni þat nöckur læging, þott hann hafi fram gengit sama veg sem hvert hold annat. Haufut valdra manna drottinn varr þoldi likams dauða,²⁰ sva hinn beztí maðr næst honum sialfum blezut hans moðir ok mæz eilíf fru sancta Maria, síðan höfðingi postolanna Petrus ok Paulus ok aðrir ut ifra. I þvilíku birtiz, at engin maðr skylldi sik ofdiarfan góra i sinum skilningi til heilagra manna, þviat þat kann verða, at haleitum guðs vinum se¹⁰ annat meira¹⁵ lof en framleypishugrenningar megi skilia. Hvar af Augustinus skrifar, at margir menn¹¹ segia Moysen eigi andaz hafa, [fyrir þa sok at hans likami finnz hvergi a iarðriki, en Augustinus setr a orskurð, at hann hefir fullkomit andaz¹², hvern stað sem guð hefir¹³ kiorit likama hans. Sva segir hann ok ser eigi verða miok¹⁰ skilianligt, hvi menn vilia þat fram draga, at Johannes liggi heilðr sofandi her æ iarðriki, en lífi ok gleðiz i salinni með almattigum guði sem aðrir hans astvinir framan¹⁴ til domsins. Ok meirr syniz erkibyskupinum þat heyra, þeim er hvilldizt yfir briost Jesu ok fremzt var elskaðr af honum¹⁵, at eigi byrgiz hann sva lang-¹⁵

1 langt tilf. A², B; langt erindi C. 2 sælan tilf. B. 3 sannendis B.
4 er B. 5 mgl. övr. 6 [sinum (sinni A²) ritningum eigi logteknum
A², B. 7 en síðan hon var buin tilf. B. 8 saal. övr.; þeir A. 9 i A², B.
10 er B. 11 tilf. övr. 12 [tilf. B. 13 síðan tilf. B. 14 fram B.
15 sialfum guði B.

an tíma brott af himneskum fagnaði, með því at broðir hans i frumtigninni¹ hinn sæli Petrus gekk inn laungu með pinslarvettis krunu glaðr ok katr með eilífum borgarmonnum. Ok her eptir leggrr Augustinus æ sentenciam, at likami Johannis hviliz andlauss i graufinni sem annarra dauðra manna likamir. En þat segir hann satt vera eptir framburði skilríkra manna, er komit hafa i Effesum ok sieð² grofna, at hræring su geriz [æ fyrir vist³, sem fyrr var greind, ok segiz hann ætla, at þat muni verða fyrir einshveria natturu iardarinnar⁴, eðr fyrir þa sauk at þat mark skuli vitni bera, hversu dauði Johannis er dyrðligr i guðs augliti, með því at hann lyktaðiz eigi með pinslarvætti, ella segir hann þat verða með nöckurum leyndum guðs domi.

Styrking Bede presbiteris.

15 81. Þessum orskurði hins ágætæ Augustíni samþyckir virðuligr Beda prestr i Englandi. Hann segir sva i þeim stað, sem fyrr var nefndr i bokinni, er hann skýrir Sequere me: Sva finnum ver⁶ skrifat i ritningum feðranna, at þann tíma sem hinn heilagi Johannes var mæddr langri elli, kendi hann nalgaz sinn framferðar-
20 dag, ok því kallar hann saman sína lærisveina messu syngiandi ok æminning veitandi til goðra⁷ guðs boðorða, heilaandi þa alla miok kiærliga at skilnaði, síðan niðr stigandi i þa grof, sem honum var giðr hia alltari, settr hia feðrum sínum, eptir bæn algerva sva frials af særleik dauðans, sem hann var⁸ lutlauss af spilling likamans.
25 En eigi er þat ætlanda, at Johannes hafi eigi dáit, með því at salmaskalldit segir sva: Quis est homo⁹ qui vivet¹⁰ et non videbit mortem. Mörg erfði ok margar þröngingar illra manna þoldi hann i guðs nafni, en endaði lif sitt i sælum friði, skipandi aðr heilaga cristni sem bezt samdi, veitandi henni goða erfð [ok halld-
30 kvæma¹¹ bæði með ritningum ok dyrðlighum dæmum ok ágætum lærisveinum. Hans lærisveinn var virðuligr maðr Policarpus¹² pinslarváttr ok annarr Papias Hierapolensis, baðir styrandi heilagri cristni¹³ eptir dag Johannis.

35 1 frumtignum B. 2 seed A, sêd B. 3 [saal. Fr.; æ i vist A²; fyrir vist, B, C; af vist A. 4 mgl. B. 5 Overskr. Fr. 6 segir hann tñf. B. 7 mgl. B. 8 finnz B. 9 tñf. B, C. 10 vivit B. 11 [eptir sig B. 12 [Smirnensis byskup tñf. B. 13 i Asia tñf. B.

Capitulum.

82. Þriðia váttr yfir andlati Johannis leiðum ver Policratem erkibyskup i sialfri Effeso, er eptir sinni tru skrifar til Victorem pava i Roma, hverir agiætir menn hafa andaz i Asia; hann segir sva millum annarra luta: Mikil liosker sloknaðu² i halfum Asie, þau er drottinn man upp reisa æ siðarsta degi sinnar tilkvamu, þa er hann birtiz i sinni dyrð, ok laðaz sina heilaga menn. Nefni ek fyrst Philippum einn af lærisveinum Kristz, er með friði hvilldiz i Hierapolim Asie, þar með .ij. dætr hans agiætar meyar ok spa-konur, ok önnur þeira er full var með helgum anda liggr i Effeso.¹⁰ I saumu borg andaðiz sa Johannes, er upp sat i snæðingi yfir briost drottins, er var guðs kennimaðr, berandi byskupligt petallum, sannr pinslarváttr ok hinn bezti lærifaðir, skinandi með kroitum ok iartegnum allzkyns sva eptir andlat sem fyrir. Sva segir Policrates⁴ af sæmð ok virðing hins sæla Johannis. Þvi dyrkaz su⁵ kirkia margfalldliga af þeim agiæta thesaur, sem hon⁵ hefir geyma, hvers enn man⁶ siðarr getit verða með guðs vilia. En nu sakir þess at ver höfum langan tima dvaliz austr i Asia, fysis oss at sea þessu næst, hvat fram ferr vestr i miklu Hispania, þar sem hinn sæli Jacobus postoli Jons bropir æ heima, þvíat Asia²⁰ stendr nu i goðan punct með sonnum friði, en vera kann, at riki Jacobi standi meirr með⁷ ufriði, ok því er nauðsynligt⁸ at skunda þangat varum framburði.

Capitulum.

83. Söðum ver fyrr i bokinni, hversu drottinn veitti sælum¹⁵ Jacobo sinum postola þat riki til valldz ok lutskiptis er Hyspania, heitir vestr af Frannz, ok hversu hann kom þangat meðr guðs fulltingi, ok hversu hann var greptaðr virðuliga i þeim stað, er Liberum donum heitir, i vestanverðu ríkinu við hafit, ok hversu hans lærisveinar kristnaðu folkit ok helldu byskupdom yfir landinu,³⁰ þar til at sva sem fram liðu timar, eitraði fiandinn þær heiðnar þiöpir, er Moabite heita ok Sarraceni, til þeirar guðs reiði at heria landit ok [eyða kristnum domi¹⁰, drepa saklausa erfð hins kross-festa en þrælka suma. Ok sva mikinn framgang fæ þessir guðs

1 postoligs herra tilf. B. 2 segir hann tilf. B. 3 saal. A, A², Fr; 15
ladar C, leytar (!) alla B. 4 saal. B; Palicratus övr. 5 saal. B, C;
hann A, A², Fr. 6 Her mgl. 1 Bl. i C. 7 undir övr. 8 nauðsyn B. 9
Hispania B. 10 [eyða kristinn dominn A², Fr.; lemia kristinn dominn B.

uvinir, at þeir hafa fangit allt ríkit, halldandi sterkuztu borgir með sva miklu afli, at þeir þíckiaz allt eiga, en kristni almatiggs guðs er sva hörmuligna hneist ok at velli lögð, at um siðir vissu menn eigi, at þar lægi [líkami hins sæla Jacobi. Þvi siðr veittiz 5 honum nöckur tign eðr þionosta, at hann hefir sik miok lágt ok leyniliga þann tíma millum graðugra guðs uvina, þar til er hulningin² tekz af ok liosit skinn i verolldina sva skíært, at hvergi verðr endir aa, en hversu þat geriz [með skipan guðs foður i himinríki er þessu næst byrianda i hans nafni.³

10 *Her hefz þattr Karoli magno (!).*

84. Þa er líðit var fra hígatburð vars herra Jesu Kristz [deccc. ára ok .ij. 4 ár reis upp til 5 ríkis ságiætr maðr ok mörgum nafnkunnigr⁶ Karlamagnus⁷ son Pippin [konungs i Franz⁸. Hann hellt fyrstr ríki ok keisaradom yfir Romverium, siðan er 15 Constantinus hinn mikli hafði þat valld brott tekit af Roma ok niðr sett i Constantinopolim hofuðborg aa Girklandi⁹, er hann uppreisti meðr guðs tilvisan af fornri borg er Bizancia heitir¹⁰. Var Constantinopolis¹¹ höfut ok öndvegi valldz ok veralldar, þar til er fyrr nefndr Carolus sáemði Romam, setiandi hana aptr i forna 20 stett valldz ok ríkdoms aukandi¹² undir hana mörg stor lönd með herskildi ok ságiætri hreysti, [þviat hann sialfr var hinn mesti afburðarmaðr bæði at afli ok harðfengi¹³, hafandi með ser marga sva goða riddara, sem eigi funduz aðrir þílikir¹⁴ i heiminum. [Meðr oðrum lutum hafði hann þa gíof, sem sæðzt er 25 allra, at¹⁵ hann elsaði val sinn drottin ok skapara geymandi hans boðorða, [stundandi fyrir hans rettindum optliga ok hans þeonostumonnum¹⁶. Þvi varð hann sigrsæll i orrostum, at hann niðraði dramblatum en hóf goða menn til ríkis eptir guðs boðorðum. Nu sem Karolus hinn mikli keisari hefir undir sik lagt morg ok 30 stor konungaríki [meðr starfi ok stríði¹⁷, England, Frackaríki¹⁸, Þyðerskuna, Borgundiam, Lothoringiam, Ytaliám ok önnur fleiri með utalligum borgum af valldi heiðingia¹⁹, setiandi þetta allt

1 [hinn blezadi líkami virduligs B. 2 saal. øvr.; hulningrinn A. 3 [er þessu næst byrianda með skipan guðs foður i himinríki B. 4 [etta hundrat ára ok tvo B. 5 veralldar tilf. B. 6 kunnigr B. 7 hinn mikli tilf. B. 8 [Fracka konungs B. 9 saal. A, A², Fr.; Girklandi B. 10 var kollut B. 11 halldin tilf. B. 12 okandi B. 13 [mgl. B. 14 betri B. 15 [mgl. B. 16 [stridandi optliga firir hans nafni B. 17 [mgl. B. 18 Frackland B. 19 Sarracenorur B.

undir romverskan keisaradom, hugði hann at gefa sér hvíll eptir [margan sveita ok langt¹ erfiði ok hætta eigi lengr sér ok sinum sveinum² ~~7. libufriði ok orrostu~~. Ok sem hann hefir þílikar hugsanir, veittiz³ honum einkannlig syn optliga um nætr, æ þann hátt at hann sier likams augum undarligan stiðrnuveg⁴ æ himnum, er upp hofz af sio Frisie ok veittiz milli þýðerska⁴ ríkis ok Galiciam, millum Ytaljam ok Aqvitaniam, ok síðan retta leið yfir Gascuniam ok Baldam, Nephariam⁵ ok Hyspaniam allt i Galiciam, þar sem var heilag⁶ dómr blezaðs Jacobi postola, miok ukunnigr flestum monnum þar innan landz i þann tima. Ok er¹⁰ Karlamagnus⁶ sier greinda syn optliga um nætr, hugsar hann fyrir sér, hvat þetta [hefir at⁷ merkia. Ok sem hann studerar her i meðr mikilli hugsan, birtiz honum eina natt i lettum hófga sægjætlig⁸ herra með frabæriligri⁸ segrð ok æsyn frammi standandi fyrir sænginni talandi til keisarans æ þessa lund: „Son minn,¹⁵ hvat gorir þu?“ Keisarinn svarar: „Herra, hverr ertu?“ Herrann svarar: „Ek er Jacobus postoli, fotrson Jesu Kristi, son Zebedei, broðir Johannis ewangeliste. Mik kallaði guð fyrir sina ousmæðiliga mildi af sio Galilee, en Herodes konungr let halshögga mik með sverði. Minn likami liggr nu i Galicia miok ukunnigr¹⁰ flestum monnum, þar sem Sarraceni hafa nu miok haðuligt valld yfir, ok þickir mer undarligt, er þu frialsar eigi land mitt af [valldi Sarracenorum⁹, þar sem þu hefir mörg stor lönd ok margar borgir lagt undir þitt ríki. Ok fyrir þi vil ek kunnigt gera, at sva sem guð gerði¹⁰ þik volldugara en nöckurn konung annan¹⁵ veralldligan, sva kyss hann þik til þess af öllum konungum með fyrirsyndri leið at leysa land mitt af valldi Moabitarum, at þar fyrir þiggir þu af honum koronu eylifrar dyrðar¹¹. Þat merkir ok stiðrnuveg þann, er þu satt undir himni, at þu munt fara i Galiciam af þessum löndum með þinn¹² mikla her ok fyrirkoma þeiri¹⁰ heiðingia¹³ þioð ok frealsa sva land mitt ok vitia minnar kapellu ok legstapar. Eptir þik munu fara allir lyðir til min pilagrimsférð millum .ii.¹⁴ seafa¹⁴ þiggiandi af guði lausn¹⁵ sinna synda, [lysandi guðs lofi ok undarligum lutum þeim sem hann gorir. Þessa ferð munu þeir fara af þinum dögum allt¹⁶ til enda veralldar. Far nu¹⁵

1 [mikit B. 2 monnum B. 3 veitiz B. 4 saal. øvr.; þýðersku A. 6 Nafariam B. 6 konungr tilf. B. 7 [mun B. 8 saal. A, A², Fr.; frabæriligri B. 9 [þeira valldi B. 10 saal. øvr.; valdi A. 11 ombunar B. 12 þinum B. 13 heidnu B. 14 siafa Fr.; siofa B. 15 aðlaum B. 16 [allt fra þinum dögum B.

sem skiotaz matt þu, þviat ek skal vera þinn fulltingiari i ollum lutum, ok þitt starf skal ek savaxta ok þiggja þer af guði þar fyrir koronu¹ himinriki² ok til siðarstu daga³ skal þitt nafn vera lofat⁴. Meðr þvilikum hætti, sem nu var greint, birtiz⁵ heilagr Jacobus postoli Karlamagnusi konungi .iii. sinnum.

Af hrapan Pamphilonie.

85. Nu sem Karlamagnus⁴ er styrktr fyrirheitum postolans, dregr hann saman mikinn her ok ferr til Hyspaniam at eyða heiðnum þjóðum, sitiandi fyrst um þa borg er Pamphilonia heitir, ok feck
 10 eigi unnit, sakir þess at hennar murar voru sterkir ok usigranligir. Ok sem hann hefir um setit .iii. manaði, biðr hann til guðs i himinriki sva mælandi: „Herra Jesus Kriste, gef mer i valld þessa borg til virðingar þins⁵ nafns, þviat sakir þinnar truar kom ek i þessi lönd⁶. Heyr þu, hinn sæli Jacobe postoli, ef þat
 15 er satt, er⁷ þu birtir⁸ mer, lát mik vinna þessa borg“. Eptir gerva bæn bregðr hann við skiott, þviat an dvol hrynia niðr allir borgarveggirnir til grundvallar með guðs giöf ok bæn hins blezada Jacobi postola. Vann keisarinn sva borgina gefandi lif ollum Sarracenis, þeim er skiraz villdo lata, en aðra let hann halshöggva.
 20 Ok er Sarraceni spyria þessi undranartiðindi⁹, hversu hrunit hafa murar Pamphilonie, luta þeir Karlamagnusi konungi, hvar sem hann ferr, sendandi fram æ[veginnt¹⁰ moti honum¹⁰ skatta ok skyllidir, gefandi i hans valld herut ok borgir. Sarraceni undraz miok keisarans folk sakir vænleiks ok ægiætaz bunapar, [var þat
 25 ok eigi fyrir sakleysi, þviat hann hafði¹¹ með ser hina fræguztu menn, [hinn fremzta Turpin erkibyskup at Reinsborg ok Rollant systurson keisarans. Af því toku sæmiliga Sarraceni ok friðsamliga við keisaranum ok hans her at uppgefnum sinum vapnum¹². For Karlamagnus sva fram retta leið allt i Galiciam til legstaþar
 30 hins sæla Jacobi postola, er nu kallaz Compostella. Ok þegar sem hann kemr til hafsins, leggrr hann sinu spioti i sioinn þackandi guði ok hinum sæla Jacobo, at hann hafði leiðt sinn mikla her [i þa halfu heimsins² sva langt sem framaz matti hann.

35 1 Her beg. atter C. 2 [mgl. B. 3 Overskr. Fr. 4 Karolus B. 5 blezada tilf B 6 at eyða otrurri þjóð tilf. B. 7 at B. 8 birtiz øvr. 9 tíðindi B. 10 [vegu fyrir hann øvr. 11 [hatði hann ok B. 12 [er i voru ollu Fracklandi. Þvi toku Saraceni með alrri sæmd við keisaranum ok ollum hans her B.

Capitulum.

86. Turpin erkibyskup skirði með raði Karlamagnus allt þat folk i Galicia, er af hafði gengit kristni þeiri, er sett hafði Jacobus postoli ok hans lærisveinar. En þa menn alla, er eigi villdo kristni taka, let hann annathvart halshöggva eðr gefa i valld; [kristnum monnum² til þrældoms ok sánauðar. Eptir þetta vann Karlamagnus konungr allt Hispaniam seofa i millum. I Galicia vann hann af borgum ok storþorpum .d.3 ok umfram⁴ allt landit Hyspaniam. Luta nu undir hann oll þau lönd ok ríki, er byggias vestr af Affrika til siofar. Mörg þessi lönd storborgir ok staði tok¹⁰ hann með friði, en sum með miclu stríði [ok hinna mestu listis, sum með iartegnum ok [einum samans guðs almætti meðr arnabar-orði hins heilaga Jacobi, sem⁴ einkannliga þa borg er Lucrina heitir. Um hana sat hann i eiðarstu .iiii. mánaði ok feck eigi unnit, aðr hann sækti⁶ guðs fullting ok hins sæla Jacobi. [En eptir¹⁵ þat gort⁷ fór æ einn hátt Lucrina ok aðr Pamphilonia, þviat⁸ hennar murar hrynia niðr i duptr, en hun er síðan ubygd allt til þessa dags, sakir þess at keisarinn bolvaði henni fyrir þat erfiði, er hon hafði gert hans styrk ok herliði. Ok þessi staðr feck þat bolvanarmark, at ein kellda spratt upp i miðiu hafandi svart vatn,²⁰ ok þar i synaz svartir fiskar. Enn voru þær fleiri borgir, er Karlamagnus keisari bannsetti, sva at engin maðr þorði þær at byggia síðan [eðr uppreisa til þessa dags⁹, er sva heita, Vennzosa, Caparra, Oda, Sona. Aull þau skurðgoð ok likneskiur Sarracenorum, er Karlamagnus keisari¹⁰ fekk i Hyspania, braut hann niðr, utan¹⁵ eina likneskiu, er heitir Salamcadis. Sva segia Sarraceni, at sa Maumet, er þeir dyrka, gerði þessa likneskiu i nafni sinu ok læsti þar i diðflafylking meðr gallðralist, ok þvi ma hana eigi briota, at ef nöckurr kristinn maðr kemr at¹¹ henni, verðr hann siukr i stað, en ef nöckurr Sarracenus kemr siukr til hennar ok tignar³⁰ hana biðandi ser miskunnar, hann ferr heill i brott. Ef nöckurr fugl setz æ likneskiuna, deyr hann æn dvol. Um hana er sva buit, at einn ferstrendr steinn stendr æ siofarströndu sva hátt¹² i lopt upp, sem fugl¹³ er veniuligt at hefna sik. Sa pilarr¹⁴ er giðrr með list Sarracenorum, ok þvi miori sem ofarr er, hvar yfir³⁵

1 Her ender Fr. III⁵. 2 [kristiuna manna B. 3 fim hundrat B. 4 mgl. B.
5 [mgl. B. 6 saal. alle. 7 [mgl. B. 8 at B. 9 [mgl. B. 10
konungr B. 11 nær B. 12 harr B. 13 fugle C; fuglum B. 14
pilar B.

stendr su likneskia steyppt i mannz mynd [af hinu beztu latuni¹,
hun horfir i suðr ok hefir i hægri hendi klumbu mikla.

www.libtool.com.cn

Capitulum.

87. Storliga [mikinn rikdom hins skirazta² gullz þiggr³
5 **Karlamagnus** konungr in Hyspanijs, er konungar ok aðrir höfðingiar
presentaðu⁴ hans völduligris koronu. Ok meðr því at hann serr
musteri vinar sins Jacobi postola bæði litit ok fornfagat i Com-
postella, lætr hann þar gullit niðr koma, þvíat honum syniz⁶ ecki
betra mega af verða. Var ok su hans dygd millum annarra, at
10 [engan tima⁷ villdi hann fe þiggja þar fyrir, þott hann stæði i guð-
ligu stríði, utan sva at þat legðiz allt til klaustra ok heilagra
kirkna. Sva gorir hann enn leggiandi storliga mikit fee til grafar
[hins sæla Jacobi⁸ ok lætr auka musterið með mikum hagleik ok
meistaradomi. Ok sem þat var gort, skipar hann þar at nyiu
15 byskupsstol, ok þar vigðiz til einn agiætr maðr af hans fylgð.
Undir þann sama byskupsstol⁹ skipar erkibyskupinn¹⁰ canonicos¹¹
eptir reglu sancti Ysidori. Síðan pryðir hann musterið meðr allri
elsku serhverra luta innan kirkiu, [meðr skruða dyrðiligum, klockum
agiætum ok vænuztum bokum.¹² Ok i þessu starfi stendr hann
20 .iii. ár, ok vill eigi fyrr við skiliaz, en allt se fullgert [guði til
sæmdar ok hans sælum postola¹². En eptir sva gort snyz¹³ hann
heim i sitt riki Franciam með miklum auðæfum, [er af höfðu laupit
þeim kosti, sem musterið þurfti i Compostella. Ok eigi því siðr¹²
tærir keisarin þetta goðz i guðligan¹⁴ heiðr ok hans blezaðu
25 mæðr fru sancte Marie ok hins sæla Jacobi. Hann reisir vegliga
kirkiu til vegsemðar¹⁵ signaðri guðs mofur fru sancte Marie i
þeim höfutstað rikissins, er Aquisgranum heitir. Þar effir hann
ok aðra kirkiu til dyrþar Jacobo postola vin sinum. Meðr sama
godzi gorir hann aðra kirkiu blezaðum Jacobo i þeiri borg, er
30 Tolosa¹⁶ heitir, [þriðia musteri smiðaði hann honum til virðingar
i þeiri borg, er Gascunia heitir¹⁷, flórða musteri reisir hann honum
til sæmdar i sialfri Paris, ok [heðan utan¹⁸ i fra lætr Karlamagnus

1 [med latvn B. 2 skirazta A², C. 3 [mikitt gull þiggr agætr herra
B. 4 presenteradu B. 5 völdugri A², B. 6 þotti B. 7 [alldri B.
35 8 [Jacobi postola B. 9 stol B. 10 keisarin B. 11 canicos A². 12
[mgl. B. 13 snyr B. 14 guðs C. 15 sæmdar B. 16 saal. B;
Talasa A, A². 17 [aðra i Gasconia B. 18 [her ut B, C.

keisari efla útölulig klaustr ok abotadæmi með greindum¹ rikdomi langt ok víða um Franciam².

1 saal. øvr.; nogum A. 2 I C har Sagaen følgende Afslutning, der knytter sig umiddelbart til Enden af dette Capitel: um Franciam og suo aull ríki sinnar kongligrar tignar og svo keisarligs veldis, allt þvílíktt giorandi 5 eilífum gudi til dyrdar, gudz kristne til aukningar, eflingar og avaxtar, aullu himnesku curia til vegsemdar og virðingar, allra helst gudz apostola a. Jacobo til heidurs og virðingar. Ma af slíku merckia, hvad þvílíkur gudz vin og gofugr mann þann dyrdlegi keisari Karlamagnus verid hefur, ma og af því sannliga vita hvorsu dyrdligi keisari Karlamagnus verid hefur, 10 ma og af því sannliga vita, hversu ríkjugliga guddomurinn honum viðhialp veitti í ollum þeim orostum, sem hann framdi vid heidingia, þeim myandi og fyrirkomandi gudligrar christne vegna, enn hana aukandi og eflandi allt til síjns endadægurs, svo sem líosliga lesa ma í hans líjfsaugu, epttir því og sem merckia ma aa hans kauppum ok .xii. íafningium, 15 hverier aller med fýsn ok gleði frammlaugdu síjna halsa, líj og líjkame under illsku, ofsa og aagang margfalldra heidingia. Ma þar fyrir sannliga trua og aurugt traust upaa hafa, ad þessi dyrligi mann med aullum síjnum kauppum og þienurum hafi audlast og blotid eilíjfa gleði af síalfum gudi í himeríjke fyrir forþienan og medalgaungu Jesu gudz sonar med 20 heilax anda samverckan.

Er hier nu upp maalad ok yfer farid lof og líjferni þessa tveggia brædra guds apostola og hans nainna ættmanna, sem ad voru systrungar ad skyldseme vors lausnara, Johannis ewangelista og Jacob hans broðurs, hver ad kallast Jacob en meiri. Enn hver mun mega saman lesa, 25 æda telia, med hvad morgum dasemdum þvílíker gudz fagarar voru prydder og tignader, utan svo sem í stuttu maali ma ad líjkendum raada, ad guddomurinn elskadi þa fram yfer adra, svo sem í síalfum gudz ordum lesa ma, ad þessa tvo brædur med þeim heilaga Petro valdi guddomurinn þessa þria helst hia ad vera, þa hann framdi þau enu kraupptugustu verck, þa hann uppvackti 30 þess haufdingians dottur, þa hann formyndadi sig aa fíallinu Thabor, þa hann badzt fyrir í alldinngardinum, hvar hann þreytti svo hardliga vid daudann, þa hann sveittizt blodi manndomsins vegna, þa lírt hann þessa þria postola Petrum, Johannem og Jacobum hia sier vera. Enn saukum þess ad vier haufum saugu og frasaugn sierdeilis í þann mata upphafit til 35 lærdoms, epttírdæmis og kunnskapar aullum christnum maunnum, þaa haufum vier hana sierdeilis til eignad þeim dyra gudz manni Johanne, allra helst fyrir það ad svo er líosliga lesid í gudz ordi, ad þo ad guddomurinn hefði alla síjna lærisveina sier kíera, þaa hafdi hann so sierdeilis aast ok elsku aa þessum síjnum naafraenda Johanne Zebedeo(!) syni, svo sem opinberliga 40 auglystizt þat síjdasta kvelld, sem hann sat med síjnum lærisveinum, og guddomurinn hafdi síalfr líosliga talad, ad einn af þeim tolf síjnum dagligum lærisveinum mundi sig forraada í syndugra hendur, það er sig til dauda selia. Hvad þeim aullum miog vid hnyckti, so hver leit til annars og spurdust ad síjn í milli, hver saa mundi vera, er þvílíkt mundi giora. 45 Enn saukum þess ad þessi Johannes laa í fadmi Jesu og hafdi laatid sitt

Capitulum.

88. Litlu síðarr en Karlamagnus keisari kemr heim í Franz, heriar hundheibinn konungr á hans ríki Hyspaniam, Agulandus at nafni,

haufut upp á hans briost, af hverium sialfs gudlegum gæskubrunni að hann upp íos og dryckiadizt með meiri og hærri vitzku, helldr enn nockud mannligt hiartha kann at grunda, þess helldr tunga út að tala; því benti Petur postoli honum, að hann skyldi spyrja Jesum að, hver saa væri sem þvílíkt forræðara stycki mundi giora. Enn sem þessi gudz mann Johanne hafði svo spurt Jesum sinn herra og meistara, þaa sagði guddomurinn: saa er það, að hverium eg rietti þann vokvadann braudbita. Hvað hann tok braudit, drap í fatid og gaf Judasi. Maa af þvílíku og morgu fleira merkia, at guddomurinn hefr þessum Johanne miklu fleiri privilegia veitt og gefid, helldr enn vier með vorri faafrodri skynsemi kunnum það að hugleida þess helldr að kunngiora. Þó vilium vier nockrar daasamlegar gaatur stuttliga uppreikna, fyrst þá diupa speki sem hann upp hefur í sjínu gudzsþialli af evigum guddomi Jesu Christi, þar hann tekr svo til orðz, at það eilífða orð hia fodurnum veranda aan upp-hafs hafi hior holldgan tekid og sannur madur ordit af iungfru Mariu. Það annað að guddomurinn gaf honum þaa stadfestu, að hann bivaradi sinn líjkama ofleckaðann, svo sem skjir meya skyldi vera. Þridia, að guddomurinn hafði hann kíerastann eptir þeim innra manninum, audladizt því að nefnast saa lærisveinn, sem Jesus sierdeilis elskadi. Fiorda, að hann valdi hann til þess medal sinna sierligra að vita sinn allra hæstan leyndar-krafft, svo sem aður er hrætt. Fimta var su hans frumtign, að guddomurinn biþfaladi honum sjína modur til verndar og vardveitslu fram yfir alla adra. Sietta, að reiknast maa eptir klaaru gudz ordi, að guddomurinn hafði hann sier enn handægasta eptir sinne sierligri elsku. Ed siounda, að hann undirvijsadi honum sinn forræðara. Attunda hans frumtign, að hann er bæði postoli og gudspiallari, svo og opinberadi guddomurinn honum marga leynda hluti í þeiri utlegd sem hann hafði í þeiri ey Pathmos. Niunda, að honum veittizt leingra líjferni enn nockrum audrum gudzs postolum. Tiunda, að guddomurinn liet hans líf oraskad, inn til þess hann sialfur kalladi hann af þessu líjferni. Ellefta, að guddomurinn sialfr opinberadizt honum í moti hans andlati, að aa einum drottinsdeigi, sem hann var að sjínu andlaati kominn. Þaa syndizt honum í anda sialfur guddomurinn koma með sjínum lærisveinum og sagði: Kom minn elskulegi, þvíat tíjme er nu, að þú samglediezst með þínum sanbræðrum í míjnu eilífðu heim-bodi. Toltita, seizta svo nockrir, að hans líjkami hafi eigi fundist í þeiri grauf, sem hann lagdizt í, helldr hann guddomurinn hann oskaddaðann til sjín tekid. Þrettanda, að heilagur andi opinberadi einum gausugum gudz manni. að hans minn-lisidagr skyldi halldinn vera aa medal gudz christ-inna. Fiortanda og ed síjdasta privilegium, að hann setti saman annaun artikulum vorrar christiligrar trúar, þar vier svo seigium, að vier truum aa Jesum Christum gudz eingetinn son vorn herra, og sokum þvílíkra hluta og margra annara iatun vier þvílíkan gudz mann medal annara gudz utvaldra í bimeriki skjina saalariunnar vegna, hvað oss almattigr gud gefi í þvílíks og annara slíkra fotspor að stíjga til himnarijks vistar, og lycktum vier nu í þvílíkann maata lífsaugu þessara beggia brædra Johans og Jacobs. Sie oss aullum gud með að eilíjnu. Amen.

tilkominn af Affrika, vinnandi undir sik með hörðum herskilldi allt ríkt, niðr briotandi alla cristni ok drepanði alla cristna menn eðr af landinu brott rekandi. Ok er Karlamagnus keisari spyrr þessi hörmungartíðindi, dregr hann her saman þegar i annat sinn ok ferr i Hyspaniam. Ok sem hann er staddr [i þeiri borg, er Baion heitir, geriz sa atburðr sem ver vilium skrifa, til þess at menn viti. ifalaust, hver æbyrgð þat er, at taka undir sik þær lögligar skipanir, er maðr gorir fyrir sal sinni i banasott. Sem keisarinn dvelzt meðr sinum her við nefnda borg Baion, sykiz einn riddari með herinum, Romaticus at nafni, gerandi sitt testamentum, 10 gefandi goðan hest fyrir sæl sinni, æ þann hátt at einn frændi hans, sa er hann truði bezt, skal taka við 2 hestinum ok selia fyrir fulla penninga, en gefa fatækum monnum verðit. Eptir sagða 3 skipan, sem riddarinn er skriptaðr ok huslaðr, andaz hann. En frændi hans selr hestinn fyrir .c. 4 skillinga silfrs, ok gefr eigi 15 verðit fatækum, sem honum vár boðit, helldr eyddi hann því gozi æ fæam dögum i suck 5, mat ok dryck. En er .xxx. 6 daga voru liðnir, birtiz honum hinn framgengni 7 riddari sva mælandi: „Þat skalltu vita, at guð hefir nu fyrirgefit mer allar syndir minar, sakir þess at ek bar 8 goðan vilia til at gefa penningha mina fa- 20 tækum fyrir sal minni, hvat er ek fal þer æ hendi. En nu fyrir þat er 9 þu tokt rangligha olmosu mina undir þik, hefir ek verit i hörðum piningum .xxx. 10 daga, en æ morgin muntu koma æ 11 minn stað, en ek fer i paradisum“. Ok eptir sva talat hverfr honum 12 hinn framfarni. En er hann hefir sagt drauminn eptir 15 um morgininn, þickir ollum monnum fyrirburðrinn miok vaðaligr 13. Ok því næst heyrðiz i loptit upp yfir honum, sem leones rautaði eðr ulfar þyti eðr graðungar gelldi 14. Ok i því var þessi maðr tekinn i lopt upp, sva at engin maðr sæ hann lifanda 15 síðan. Fiora daga var hans [leita farit á hestum ok fotum 16, ok fannz 30 hann eigi. En .xii. dögum síðarr fannz lik hans æ bergi einu brotit allt i sundr .iiii. dagleiðir fra þeim stað, er hann hvarf. Var þat auðsynt, at dióflar höfðu honum þar niðr kastat. En hvat munu ver segia mega af þi sterka striði, sem Karlamagnus framit 17 hefir fyrir frelsi Jacobi moti Agulando konungi ok hans syni ok 35 mörgum oðrum illum monnum, sva [langan tíma sem Turpin

1 [med sinn her i þeiri A²; med sinum her vid þa B. 2 med B. 3 saal. B, A²; sagðri A. 4 hundrat B. 5 mgl. B. 6 þrirtigir B. 7 framliðni B. 8 hafði B. 9 at B. 10 þriatigi B. 11 i B. 12 mgl. B. 13 undarligr B. 14 gelli B. 15 lífs B. 16 [leitað B. 17 fram B. 40

erkibyskup vattar i sinu letri¹, at hann barðiz við heiðnar þjóðir ut .xiiii. ár, aðr Agulandus konungr fell, ok fullkomliga frialsaðiz [riki hans² in Hyspanijs.

Capitulum.

5 89. Þat vattar virðuligr herra Turpin erkibyskup, at Karlamagnus konungr felldi Agulandum i Hyspania. Geck þa rikit aptr i goðan stett [undir ægiæt看 keisara³. Skipaði þa Karlamagnus keisari allar þær sterkuztu borgir landzins meðr þeim höfðingium, er hann til tok af sealfs sins hirðsveinum⁴, er vernda skylldo ok
10 veria landit, [at eigi færi sem fyrr⁵, þorði ok engin maðr at unaða síðan þat riki með nöckurum ufriði. En eptir þann hinn fræga⁶ sigr sem⁷ Karlamagnus keisari vann a vansignaðum Agulando, let hann eptir dveliaz in⁸ Hyspania allan meginherinn, en sotti sialfr fram til hins sælazta Jacobum i Galiciam, hafandi
15 með ser allt villdarlið sitt, ræðgiafa sina ok stormenni. Ok er hann kemr i Compostellam, setr hann mikit þing [ok breiðt⁹ i borginni, biððandi þangat¹⁰ aullum æztum monnum af hvarutveggia ríkinu Galicia ok Hyspania. Þar skipar hann [ok lögtekr¹¹ með raði ok samþykkt¹² hinna beztu manna, at hvartveggi halfa Galicia
20 ok Hyspania skal æfinliga luta undir kirkiu hins blezaða Jacobi in¹³ Compostella. Her með byðr hann, at Turpin erkibyskup ok aðrir .ix. lyðbyskupar¹⁴ með honum skulu vigia musterit sealft ok sva altarit. Ok i þeiri sömu vigslu lysir keisarinn þeim privilegijz, er þar skulo æfinliga standa ok [hverr skal ubrigðiliga hallda
25 eptir annan¹⁵. Þat er hit fyrsta, at hann skipar byskupa i serhveria höfustaði landzins, sem hann ser þörf til vera, þar með presta ok aðra lærða menn, biððandi at [þessir allir formenn heilagrar kirkiu, sva konungar ok¹⁶ höfðingiar, hviliks valldz ok virðingar, [stettar eðr slektar¹⁷ hverr væri, skylldo allir luta ok
30 til þiona sætinu i Compostella. Þat er annat, at allr lyðr hvars-tveggia rikissins skal þangat undir sva¹⁸ sem skattgilldr, æ þann hátt at hverr sa maðr, er nöckut goðz æ i fastri eign [meiri eða minni¹⁹, skal luka .iiii. penninga kirkiunni i Compostella æ hveriu áre, en vera fullkomit frialsir [ok uppgefnir¹⁹ af ollum sköttum

35 4 [mgl. B. 2 [rikitt B. 3 [mgl. B. 4 hirðsveitum B. 5 [mgl. B.
6 frægazta A². 7 er B. 8 i B. 9 [mgl. B. 10 þar til B. 11
[úlf. A², B. 12 samþykki B. 13 i A², B. 14 liudbyskupar B. 15
[obrigðiliga halldaz B. 16 [allir formenn kirknanna ok hverskyns B.
17 [mgl. B. 18 mgl. A², B. 19 [mgl. B.

ok skyldum, utan [hann offri¹ til virþingar Jacobi. Þat þrðia, at valldit i Campostella skal heita postoligt sæti æfinliga ok hafa volldugan erkibyskup, at bæði gefi hann krunur konungum ok pallia erkibyskupum, ok i ollum lutum serhverium skal þetta vera hit .iiij.² sæti hæst² i ollum heiminum með guðs valldi ok post-oligri rauksemð til aflausnar syndanna [ok allrar miskunnar saln-anna³. En hver ero önnur tvau sæti þessu⁴ lik, utan fyrst hófuborg heimsins sealf Roma, ok síðan Effesus austr i Asia. Kemr her þat fram, sem [fyrir var sagt, er⁵ ver brott snerum af Effeso, hversu su kirkia dyrkaðiz margfalldliga af [sinum ágæteta thesauri⁶ sælum Johanni postola, þviat rett i alla staði hefir hans musteri þilikan heiðr, sem aðr er greint⁶ af sæti Jacobi. Er nu ælitanda, hversu þat er fyllt, er ver gatum til i öndverðri bokinni, at bæn Marie móður postolanna Jacobi ok Johannis mundi framkvæmaz umsiðir, þo at varr lausnari Jesus Kristus leti þa i fyrstu nöckut seint⁷ við. See, hversu veitt er af almattigum guði, at þessir .ij. bræðr sitia honum hit næsta til beggia handa; þviat hvat er rettara, en hann sialfr siti i hasæti i Roma, en þessir tveir hans kærustu vinir tva vega ut i fra. Skilianligt ma þat verða, sem fyrir var lesit i bokinni, hversu Gyðingar raku sterkliga Johannem brott af sinu ríki, ok því flyði⁸ hann með sælum Petro higat um hafit i Romam, setiandi i þeim sama stað sitt öndvegi tilkominn⁷ aðr af Jorsalalandi. Verðr þa Johannes til hægri handar austr i Asia, en Jacobus til vinstri handar vestr i Galicia. Er guð miok lofandi i þvilikri sinni skipan sem i hverri annarri, at þeir .iii. af postolasveitinni skulo vera⁹ mestrar virðingar i allri cristninni, sem hann sialfr virði mest ok truði bezt, [sem fyrir var lesit i saugunni⁸.

Capitulum.

90. Su hin ægiæta kirkiuvigsla sem⁹ Karlamagnus keisari let fremiaz i Compostella, gerðiz kalendas Julij með allra manna¹⁰ gleði ok andligum fagnaði. Voru þa aull privilegia kirkiunnar styrkt ok staðfest til æfinligrar minningar meðr keisarans innsigli ok þeira valldzmannna, sem hann sa mestrar rauksemðar vera. En vera kann at nöckurr undri, hvi þessi keisari tok sva styrkri hendi æ kirkiunnar valldi. En þar liggir skiott andsvar til, at¹¹ Karlamagnus var sva dyrðligr guðs riddari, bæði styrkr¹⁰ ok rettlatr,

1 [þessu offri B. 2 æzt B. 3 [mgl. B. 4 saal. A², B; þessum A.

5 [ver sogdum næst, adr en B. 6 tilf. B. 7 saal. A², B; tilkomandi A.

8 [mgl. B. 9 er B. 10 sterkr B.

at herra pafanum i Róma þotti þat valldit bezt komit næst sialfum
 ser¹, er hann styrði eptir sinum vilia; sem postoligr herra Gregorius
 .vi.² vattar [skyrliga, segiandi þat², at kristnin stæði allðri betr
 ok fagrligarr, en þa er Karlamagnus keisari [styrði fagrliga ok³
 5 hafði sem⁴ valld yfir kirkiunni, hverir byskupar eðr aðrir formenn
 skylldo geraz, sakir þess at öngum gullpenningi varð i hans auga
 skotit, sva at eigi sæi hann æ⁵ hit retta, [sva⁶ at engin femuta
 matti hann svikia. Þetta sama valld hefir hann fram i Comp-
 ostella, er sva lögliga var⁷ til komit, at virðuligr herra Adrianus
 10 primus páfi meðr því nafni i Roma [hafði gefit honum⁸, hvat er
 styrkt ok staðugt hverr eptir annan helldu. Er þat ok skyrt mark,
 hvilika syslu Karlamagnus keisari hafði optliga fram fyrir guðs
 rettindi, at sialfr herra pavinn var i orrostum með honum at drepa
 guðs uvini. Ok [þa er þilikir lutir hugleiðaz allir⁹ saman, er eigi
 15 undrauar vert, þott keisarinn se miok sterkr i sinum gerðum
 [hvart sem helldr til andligra luta eðr¹⁰ likamliga.

Capitulum.

91. Heyrðum ver, hversu Karlamagnus keisari [vann undir
 sik¹¹ fullting ok fyrirheit hins blezaða Jacobi postola með miklu
 20 starfi ok sónnu astriki, [með virðing ok vegsemdarhæð i alla
 staði¹², því skulu ver heyra þessu næst ömbun postolans, hveria
 hann leggr keisaranum eptir¹³ sagða velgörninga. Su miskunn er
 i fyrstu greinandi, sem veittiz Karlamagnusi keisara eptir kirkiu-
 vigsluna i Compostella, at i¹⁴ allan tima þaðan i fra [til hins
 25 síðarsta¹⁵ dags¹⁶ var hann meðr nöckuru kyni iafnan krankr æ
 sinn likam¹⁷, þar til [er drottinn hefir hans endadag skipat, ok¹⁸
 hann leggz i banasott i nefndum stað Aquisgranum, er stendr i
 þeim luta rikissins [i Franz¹⁹, er þeir kalla Lothoringia²⁰. [I
 þeim²¹ stendr su nyia Mariu kirkia, er keisarinn let gera, sem
 30 fyrr var sagt. Var þat musteri frabæriliga smiðat, kringlott i
 sinum vexti. Her sykiz hinn frægazti herra Karolus leiddr at
 dauða. Ok sem hann er nærri andlati, geriz sa lutr, sem nu
 skal segia.

1 saal. A², B; guði A. 2 [mgl. B. 3 [mgl. A², B. 4 mest tilf. B. 5 mgl. B.
 35 6 því A². 7 [Var þetta hans valld sva lögliga B. 8 [tilf. A², B. 9
 [firir þvilika luti alla B. 10 [bædi til andligra luta ok B. 11 [hefir
 undir sig unnit B. 12 [mgl. B. 13 firir B. 14 mgl. B. 15 Her
 mgl. 1 Blad i A². 16 [mgl. B. 17 likama B. 18 [mgl. B. 19 [Francie
 B. 20 Lotaringia B. 21 [Par B.

Capitulum.

92. Turpin erkibyskup varð langlifari en allir aðrir kappar Karlamagnus¹ konungs², sem hann sialfr vattar i sinum letrum. Hann var staddr æ framferðartima keisarans i þeiri borg ríkissins, er Vienna heitir. Ok sem hann gorir sina bæn innan kirkju einn³; morgin snimma⁴ frammi fyrir alltari, lesandi annan psalm i fimta-daga⁵ nocturnu Deus in adiutorium meum intende, sigr æ hann haufgi, sva⁶ sem hann hefir byriat salminn, ok serr því næst i andarsyn⁷, hvar fram ferr mikill flokkur helvitzkra anda, ok allra siðarst drattar [einn blamaðr sem stionari ferðarinnar miok⁸ driug-⁹liga. At þessum vikr Turpin erkibyskup ok talar sva: „Hvert skulu þer fara?“ Blámaðrinn svarar: „Vær girnumz⁶ fram i Lothoringiam til Aquisgranum, þess órendis at taka sal Karlamagnus konungs ok hafa með oss til helvitis“. Erkibyskup svarar: „Ek særir⁷ yðr fyrir nafn hins hæsta guðs, at þer farit þessa leið¹⁵ aptr ok segit mer fra órindislokum“. Blamaðr iátar því. Ok liðr alltil stund, sva at byskup hefir varla lesit⁸ salminn Deus in adiutorium meum, aðr ureinir andar koma aptr farandi [saman vegh⁹ miok daprir ok niðrleitir. Erkibyskupi þickir þat [val, er þeir ero helldr¹⁰ uglaðir, ok vikr þegar at [sama blámanni sem²⁰ fyrr, er siðarst geck¹¹, ok talar sva: „Hversu ferr yðr at, segir hann, eða⁹ hver urðu órindislok¹²?“ Hann svarar: „Illa hefir oss at farit, þvíat ver höfum engan lut fengit; for þat þo auðruvis en ver hugðum um hrið, [sakir þess¹³ at oss var i fyrstu boðinn nóckurr iafnaðr, at ver kompanar ok þeir aðrir, sem þangat¹⁵ komu til motzins, skyldum vega skilvisliga, hvart meira væri gott eðr illt með Karlamagnusi konungi; þótti oss [eina stund¹⁴ nóckut i landsyn, þar til at þar skytz at fram einn höfutlaus maðr vestan af Galicia ok dragsaz með sva mikit griot ok treaharka¹⁵, at ek þickiz [þvilikan allðri seeð hafa¹⁶. Þetta allt rekr hann niðr³⁰ i skalina Karlamagnus, sva at þegar stendr æ iorðu. En þat mátti engan lut við³, er ver attum til motzins, ok því sáam ver, at við aflsmun var at etia, ok oss gerði ecki i at fæz. Fórum ver því skiott i brott, ok erum nu her komnir.“ Eptir þetta hverfr erchibyskupinn aptr til sialfs sins, þackandi almáttigum guði fyrir³⁵

1 snemma B. 2 saal B; fimtu d. A. 3 mgl. B. 4 andasyn B.

5 [med driugliga sem stionari ferdarinnar B. 6 ætlum B. 7 særi B.

8 medan tilf. B. 9 [mgl. B. 10 [vel þot þeir se B. 11 [bla-

manninum B. 12 ydr tilf. B. 13 [þvi B. 14 [um eina rid B. 15

triaharka B. 16 [allðri slikt a minni æfi séét hafa B.

þat, er Karlamagnus keisari¹ var undan þeginn öllu diofla valldi ok samlagadr² hans vinum i sialfu himnariki. Sagði Turpin erki-
byskup andlat Karlamagnus³ fyrir þessa vitran sinum borgar-
monnum⁴ sva greiniligas, sem hann hefði þar⁶ nalægr verit. En hvat
er sætlanda, hverr þessi var, er fiandi kallabi höfutlausan⁷, utan
auðsynt at hinn sæli Jacobus þoldi halshögg af sverði Herodis, en
birtiz nu i fulltingi sins vinar Karoli með kirkna uppsmiði, [hvat
þat gefr val⁸ skilia, at sa sem kirkjuuna eðfir ok uppreisir smiþar
sialfum ser himinriki.

Capitulum.

93. Frægazti herra Karlamagnus⁹ hvilldiz til guðs i goðri elli
kalendas Februarij. Voru við hans andlat ok líkfylgiu allir dyruztu
menn veralldarinnar, [fyrsti byskup inn romverski virðuligr herra
pavi, ok með¹⁰ villduztu höfðingiar af sialfri Róma, her næst erkiby-
skupar ok lyðbyskupar, síðan abotar ok hverskyns valldzmenn með
utöluligum lyð; en af öllum attum dreif til Aquisgranum, þegar er
spurbiz hinn hættari krankdómr keisarans¹¹. Þvi goriz i greindum
stað¹² sva sæmilig utferð [þess hins andaða¹³ mannz, sem fyrr er
uheyrt i allri¹⁴ Franz, sakir þess at þat blezaða hollð, er sik hafði
engan tima sparat i guðligu striði, var sva mikillar virðingar i herra
páfans ögliti¹⁵ ok allra annarra [nær verandis¹⁶ höfðingia, at þeir
þora eigi likamann með molldu hylia [eðr nöckut dupt hit minnzta
æ bera, utan helldr pryða¹⁷ hann með öllu konungligu skruði
ok¹⁸ setia hann upp æ gulligan stol sva rettan, sem hann se
lifandi [maðr ok¹⁹ domari. Koronu með skirazta²⁰ gulli setia þeir
æ hans haufut, ok lata ganga af krununni .ij. gullfestar²¹ niðr
undir stolbruðurnar, at þær skyldo²² hallda höfðinu rettu [, at
eigi luti likaminn²³. Heilagan textum skrifaðan gullstöfum .iiii.²⁴
guðspialla lata þeir opinn i hans hægri hönd, en vinstri hönd
leggia þeir til letrsins i þa mynd, sem hann puncteri lögbookina, er
hann sitr upp at dæma. Annan veg moti hans æseonu²⁵ láta

1 konungr B. 2 saal B; samlagðr A. 3 keisarans B. 4 i Vienna tilf. B.
5 skilríkliga B. 6 mgl. B. 7 mann tilf. B. 8 [hvadan vel gefr B.
9 keisari tilf. B. 10 [herra Leo pafi ok adrir B. 11 [af öllum ættum
12 Aquisgranum tilf. B. 13 [þessa B. 14 öllum B. 15 augliti B.
16 [mgl. B. 17 [utan helldr pryði B. 18 saal. B; sva at A. 19 [mgl. B.
20 skærasta B. 21 æ baki tilf. B. 22 skoli B. 23 [mgl. B.
24 flogurra B. 25 æseonu B

þeir standa hans¹ herskruða, gerandi síðan leiðit sva vaxit sem þeim umbunaði heyrði til², miok hatt ok formerat [ofan sem einn bogi³, sva sterkliga lukt aullum megin⁴, at hvergi matti manns hönd nærri koma. Var síðan [leiðit gullagt⁵ utan ok viðskilit meðr allri virkt [sem framaz⁶ matti, sem einkannliga var makligt⁵ sva agiætum herra, [þviat virþuligr textus heilagra guðspialla vattar skyrtr, hversu hann fylgði lögum guðs i sinu lifi, meðr því at herra pávinn dæmir honum framfórnum þa bok til heyra, er helgaz ma finnaz ok hæst i allri cristni⁷.

Frægd Karoli⁸.

10

94. Nu er Karlamagnus keisari⁹ undir lok liðinn, en hans handaverk lifa [langa daga¹⁰ vestr i Galicia, kirkian i Compostella. fagnandi¹¹ miok i sinum privilegijis ok metorðum [a þeim tíma¹². Hvar fyrir þat framkvæmiz nu, er Jacobus postoli sagði forðum, er hann vitraðiz¹³ keisaranum, at pilgrimsferð mundi verða af¹⁴ allu¹⁴ Italia til legstaðar þess hins ægiæta guðs postola. Senniliga er sa timi nu kominn, er¹⁵ flokkar renna til Jacobum postola, þviat Karlamagnus [keisari rak i¹⁶ brott hulningina, sva at liosit, er fyrr leyndiz undir þoku villumanna, er nu biart ok skirt¹⁷ um alla kristnina til arnþaparorðz ok allra miskunnsemða, til synda¹⁸ fyrirgefninga ok storra iartegna. Mikils hattar valgerninga veitir Jacobus postoli þeim, er hann heim sækia, með ymissum [háttum ægiætra iartegna, þott ver kunnim storliga fátt¹⁸ at greina bæði sakir [fiarska ok íafraði¹⁹, en þat litit sem ver höfum fundit, skal²⁰ giarna til lata.

25

Capitulum.

95. Þa er liðit var fra higatburð vars herra Jesu Cristi [m. c. xx. ok .iiii.²¹ ær, andaðiz ægiætr herra milldrar minningar Calistus²² pavi, annarr meðr því nafni. Hann var einkannligr vin hins blezaða Jacobi postola, sva at þegar æ ungum alldri for hann²³ viðs vegar at lesa saman af ymsum²³ stauðum þær iartegnir, er

1 virduligan B. 2 [þessum u. tilheyrir B. 3 [tilf. B. 4 megum B. 5 [saal. B; leiði hans A. 6 [er geraz B. 7 [sem hann var B. 8 Overskr. B. 9 konungr B. 10 [gladliga B. 11 fagnadi B. 12 [mgl. B. 13 birtiz B. 14 allri B. 15 at B. 16 [konungr tok B. 17 skært B. 18 [iartegnum, hvar ver kunnim storliga fatt af B. 19 saal A³ (som her atter begynder i Ordet [fi]fræði), B; fatæktar ok fiarska A. 20 skolo ver B. 21 [þusundrat hundrat tuttugu ok flogur B. 22 Kalixtus B. 23 ymissum A², B.

guð gerði fyrir sinn kieran vin. Ok þetta sama vattar Calistus¹ satt vera, sem hann fram² setr fyrir⁴ iartegnabok, er hann aflaði af verkum Jacobi postola. Hann segir sva millum annarra luta: Þegar sem ek var æ ungum alldris, líkaði hiarfa minu storliga
 5 val við⁶ Jacobum postola, sva at [þann tima⁷ sem ek var .xiii. vetra gamall ok ek hafði aðr i skola verit um rið, tok ek æ mik mikla mæðu ok langa vegu bæði rannsakandi heiðnar halfur ok cristnar, [þess örendiss⁸ at ek mætti i eina bok saman lesa þær blezaðu dygðir Jacobi, sem aðr voru dreifðar her ok hvar. Ok
 10 hvat er ek fann, skrifað⁹ ek vandvirkliga. Ok síðan ek hafði hans iartegnir i minni ferð, gekk mer með undarligri hamingiu mitt rað. Ek var gripinn af ránsmonnum ok flettr ollu því sem . femætt er¹⁰, utan iartegnabok Jacobi var æ eptirlátin. Ek fell optliga niðr i haska diupra [vatna nalægr dauða¹¹, ok vöknaði
 15 engan tima því helldr bok¹² Jacobi. Ek var kastaðr i myrkvastofu ok afsviptr¹³ ollo minu göðsi, utan æ var bokin eptirlatin¹⁴ hia mer. Ek var i því husi er elldr kom i, ok inni braunn hverr minn penningr, utan bokinni naða ek, sva at hun var [fullkomliga uskódd¹⁵. Ok sva sem ek hugleiddi með mer, hversu himneskum guði mundi
 20 at getaz minu starfi er¹⁶ rakz hvervetna eptir iartegnum Jacobi, en ek mætti þó iafnan meingerðum ok ymisligum þrongvingum, æ auðru harðara, [þa er¹⁷ annat var uti, virðiz drottinn at lysa mer fyrir augum, at ek [skyldi því rettara skilia¹⁸ þat er fram for. Nöckura natt sem ek var i svefni, þottumz¹⁹ ek kominn i eina
 25 konungshall²⁰ sva fagra ok friða, at ek sa enga [þvilika fyrr²¹. Þar i miðiu sat einn ungr maðr einkannliga vænn æ stoli ágætum sem valldzmaðr ok domari. Ek þottiz sitia æ golfinu fyrir²² fotum hans ok hafa glofa æ höndum mer. Mer þotti min æfi allgöð, þvíat su birtir fyllði mik allan af²³ fagnaði, er geislaði af þeim unga manni.
 30 Ok eptir liðna litla stund talar hann sva til min: „Fæa mer glofana!“²⁴ En er ek hafði þat gort, stoð hann upp af stolinum ok geck i brott. En einn af hans þionostumonnum geck til min ok sagði sva: „Þessi sem þu sátt, er sonr hæsta konungs, ok sva sem hann tok með þinum glofum, sva þiggr hann giarna þa bok, sem²⁵ þu hefir lesit til

35 1 hafði unnit B. 2 Kalixtus B. 3 frammi B. 4 þeirir tilf. B. 5 segir hann tilf. B. 6 til B. 7 [þegar B. 8 [mgl. B. 9 skrifaði B. 10 var B. 11 [vatnfalla B. 12 bokin B. 13 afflettr B. 14 eptir A², B. 15 [osokut B. 16 ek tilf. B. 17 [þegar B. 18 [skildi því rettara B. 19 þottiz B. 20 konungsholl B. 21 [aðra þvilika B. 22 hia B. 23 með B. 24 sagði hann tilf. B. 25 er B.

dyrðar Jacobi, síðan hun er fylld ok algjör.⁴ Eptir sva talat til min vaknaða¹ ek. Ok i annann tíma sa ek syn aðra, þa er ek hafði þat með hendi² at dikta sermonem de translatione sæls Jacobi, at fram segðiz³ honum til lofs æ þeim signaða degi, sem hann fluttiz til Galiciam af Jorsalalandi. Ok er ek studeraði sem mest,⁵ [hvern veg³ ek skyllða þann sermonem vera láta, ssa ek i andar syn drottin minn Jesum Kristum ok með honum hinn sæla Jacobum, ok minn blezaði lausnari virðiz sva til min at tala: „Legg æ goðan hug, segir hann, ok algjör þat verk, sem þu hefir byriat til lofs ok dyrðar minum postola; skipa ok sva þann sermonem, er nu hefir¹⁰ þu i giorð, at hann einarðliga bði, hvat þeir ranglætisfullir burgeisar eiga fyrir hendi, er bleckiliga sitia æ vegum mins postola, rænandi [ok ruplandi⁴ hans pilagrima. Eptir þessor⁵ orð leið synin brott af [minni augsyn⁶. Sva segir virðuligr maðr Calistus⁷ frammi fyrir iartegnabok hins signaða Jacobi, [boðandi⁸ síðan marga¹⁵ luti ok mikils verða, hvar þilikt finnz skrifat millum annarra luta, sem her ma heyr⁹.

Capitulum.

96. Nöckurn tíma byriaðu sina ferð .xx. pilagrimar af halfum Hyspanie til heilags Jacobum, ok einn af þeim var prestr at²⁰ vigslu. Þessir allir verða fangnir af Sarracenis ok innkastaðir i diupa dyflizu, strengðir i¹⁰ sterkum fiðtrum [bæði æ hondum ok fótum¹¹ i þeiri borg, er þeir kalla Cesar Augustam. Ok er þeir voru sva sterkliga¹² leiknir, minniz prestrinn þeira formaðr, hvers pilagrimar þeir voru, ok því biðr hann alla saman, at þeir kalli¹⁵ með staðföstu hiarta til hins blezaða¹³ postola, at hann skipi sva viðr [þeira vesaldir¹⁴, sem hann sier¹⁵ þeim best gegna, ok iafnskiott æn allri dvol, kemr maðr inn i þann myrka¹⁶ stað með liosi miklu, talandi sva til þeira er fyrir sitia: „Per kallaðut mik, se, nu er ek her“. En er pilagrimar sia postolann, verða þeir³⁰ miok fegnir¹⁷ [æ kostandi allt sitt megn¹⁸ upp at standa¹⁹ moti honum, ok falla til iarþar, þott þeim væri [þungt ok¹¹ eigi hægt i fiðtrunum, ok þat erfiði sem þeir höfðu¹⁹ fyrir postolans virðing, ombunar hann storliga val, þvíat i stað ferr hann til ok smyrr

1 vaknadi B. 2 i heilagri kirkio tilf. B. 3 [hverneg B. 4 [mgl B. ³⁵
5 þessi B. 6 [minum augum B. 7 Kalixtus B. 8 saal. A²; biðbaudi
A. 9 [mgl. B. 10 mgl. B. 11 [mgl. B. 12 sarliga B. 13 Jacobum
tilf. B. 14 [þa B. 15 ser A², B. 16 myrkva A², B. 17 gladir B.
18 megin A². 19 [leitandi vid at standa upp i B. 20 hafa A², B.

alla fiotrana með feiti sins heilagleiks, sva at þeir falla i sundr
 [niðr til iarðar¹. Ero nu lausir pilagrimar ok hafa leiðtoga miok
 sterkan, þvíat Jacobus gengr fyrir þeim ok hefir þegar uppi
 myrkvastofudyrrnar, leiðir þá síðan fram i staðinn ok ut at
 5 einu borgarliði, ok sterkliga var læst með storum iarngrindum²,
 aðr Jacobus postoli hefr upp sina hægri hönd með krossmarki
 fram æ hliðit, ok i stað sprettr upp fyrir honum. Gauga sva
 liðugir ut af borginni, at þessi blezadr leiðtogi ferr ey³ fyrir, þar
 til er þeir koma nalægir einum kastala, er kristnir menn höfðu
 10 valld yfir. Postolinn talar þá til þeira: „Her munu ver skilia⁴
 fyrst at sinni, en gangit nu diarfliga fram at kastalanum, kallit
 hatt [ok segit, at þer sieð⁵ minir pilagrimar, ok mun yðr skiott
 val fagnat“. Liðr þá guðs vin brott fra augum þeira, en þeir
 fara sinn veg lofandi guð ok virðuligan herra Jacobum postola, [er
 15 þeim hafði synt sva mikla miskunn greindra velgerna⁶.

Capitulum.

97. A daugum agiætz herra Theredemiri erkibyskups i Comp-
 ostella bar til i nöckuru byskupsdæmi eigi langt af Galicia, at
 einn maðr fell i sva herfiligan glæp, at hann skammabiz lengi til
 5 skripta at bera. En er þat veitir⁷ miskunn heilags anda, at hann
 færð sik til knosat at iata fyrir einum kennimanni, biðr prestrinn
 miukliga, at hann man⁸ letta byrði hans ok vanda i þessu mali,
 ok iata þenna lut fyrir byskupi, hvat er hann færð aflat i siðarstu.
 Ok er byskup hefir heyrt sömu iatning, hryggiz hann miok af
 15 huggiæði sakir mikilleiks lastarins, ok leggr þat til með þessum
 manni, at hann skrifi glæpinn æ bokfelli ok sæki fram i Comp-
 ostella⁹ til hins heilaga Jacobum, leggiandi blaðit undir alltari-
 blæiu leyniliga, sva at engi maðr viti þat, ok láta¹⁰ sva biða
 þess er guð vill skipa. Allar þessar greinir gorir þessi maðr,
 10 [sem byskup lagði rað til¹¹, skrifar glæpinn ok sækir heim i¹²
 staðinn æ sialfan hatibardag Jacobi postola leggiandi blaðit [yfir
 alltari¹³ undir blæiuna. Ok er erkibyskupinn stendr fyrir alltari
 i öndverðri messunni æ þann signaða dag, sier hann, hvar blaðit
 liggir, ok grunar þegar, at þat muni með nöckurum einkannligum
 15 hætti þagat komit. Þvi tektr hann þat upp ok serr lukt vera, snyz
 síðan til lyðsins, eptirleitandi hvart nöckurr maðr nærverandi hefði

1 [mgl. B. 2 iarnreikendum B. 3 soal. ogs. A²; æ B. 4 segir hann tilf. B.

5 [segiandi at þer erot A², B. 6 [mgl. B. 7 [veittiz með B. 8 muni

B. 9 Compostellam B. 10 lati B. 11 [at radi byskups B. 12 mgl. B.

13 [leyniliga yfir háaltara B.

brefit¹ lagit æ alltarit. Ok sem þessi maðr heyrir erkibyskups orð, er glæpinn hefir gort, fellr hann fram með tárur ok sva með nogligr² miskunn heilaga anda, at nu skammfylliz³ hann eigi at iata glæpinn fyrir ollum monnum. Ok eptir þat gort lykr byskup upp blaðit ok sierr öngvan lut þar æ skrifabán. Varð nu fagnaðr mikill i husi guðs, þvíat allir lofuðu drottin, er giarna tekr iðran syndugs mannz [ok veitir sinum vinum, hvat er þeir biðia ser til lofs ok dyrðar⁴.

Capitulum.

98. [I þann⁵ tíma komu saman i nefndri⁶ Lothoringia .xxx.¹⁰ kompana, þeir ætluðu allir at geraz pilagrimar Jacobi postola fram til Compostellam, setiandi millum sin felag sva styrkt, at engin skal við annan skilia, hvat sem yfir þa kann ganga bæði heim ok heiman, utan dauðinn [skili i millum⁷. Þessum skildaga⁸ iata allir, utan einn þeira þegir hia ok let⁹ ser fatt um finnaz sva¹⁵ mikils hattar ummæli. Raða sið¹⁰ n i veg ok ganga þar til, er þeir koma i þa borg, er Porta clausa heitir. Ok þa¹⁰ sykiz einn af kompanum, sva at eigi ma hann ganga. Er n¹¹ at taka til drengkapar ok dyggiligr fyrirheita at bera¹¹ hinn siuka, ok sva flytia þeir hann .xv. daga, at þeir bera hann ymsir æ herðum²⁰ ser. Ero þeir þa komnir i þann stað, er heitir Portus cicereus, meirr en .xii. dagleiðir brott af Compostella. Geraz þeir þa allir giðrfarnir¹² at fæz lengr i þeim¹³ þunga, þvíat æ næstum .xv. dögum hafa þeir eigi meira gengit en .v. dagleiðir, ef þeir [gengi lausir¹⁴. Fyrir þvíilikt¹⁵ linaz ummælin, ok [dignar hugskotit¹⁶,¹⁵ sva at þeir renna nu [brott fra¹⁷ siuka pilagrimi, utan sa einn dvelz eptir [til allz dagnaðar¹⁸, er i engum [heitum hafði bundiz¹⁹ i fyrstu, en gorir nu því betr ok astsamligarr, flytiandi [nu þenna hinn siuka²⁰ mann æ herðum ser með [þungum sveita ok²¹ storu erfði, þar til er þeir komaz²² fram undir þat fiall, er heitir²³ ¹⁰ Mons Michaelis. Hinn siuki maðr treysti þa miok æ föruneýtit, biðiandi at þeir fari nu sem [kostgæfligaz þann veg, sem²⁴ liggr²⁵ yfir fiallit. En sa pilagrimr sem²⁶ bar hinn siuka, [þreyttiz sva

1 bref B. 2 skammaz B. 3 [mgl. B. 4 A A¹. 5 [Einnhvern B.
6 tilf. A¹, B. 7 [sialtr skili með þeim B. 8 skilmala B. 9 lætr B. ¹⁵
10 þar B. 11 þenna tilf. B. 12 giorskeknir B. 13 þessum B. 14
[væri lidugir A¹, B. 15 því B. 16 [digna hugskotin B. 17 [allir
brott fra hinum B. 18 [tilf. A¹, B. 19 [fastmælum hafði bundit sik B.
20 [þann saluga B. 21 [mgl. B. 22 koma B. 23 kallaz B. 24 er
A¹. 25 [kostgæfligaz B. 26 er B. ⁴⁰

miok af miklu erfði, sem guð einn ma vitni um herá, en vill þó giarna² gora sva sem hinum siuka ma best líka, treystir enn a veginn upp á hálit ok gengr um daginn, allt þar til at síðla um kvelldit andaz pilagrimrinn á baki honum. Göriz nu bardagi 5 mikill i hans hugskoti, fyrst³ sakir þess at hann er miok líkblauðr ok hræðiz hinn dauða, en veit hvergi til⁴ bygða, her með [gengr at skiotliga náttmyrkr ollum megin⁵, sva at hann ma öngvan veg [i fáz at⁶ grafa hinn andaða. Eigi þíckir honum ok gott at liggja uti á nattarþeli bæði fyrir skogdyrum ok vándum 10 raufurum⁷. Þvi snyr hann [sinu hiarta ok hugskoti⁶ þagat til traustz, sem nogt er fyrir; biðandi⁸ sælan Jacobum at [nöckurn veg snuiz⁹ hans rað til betri lykta, en honum [þíckir nu líkindi á vera¹⁰. Ok [meðr þessi bæn grætr hann tárur¹¹ hæstöfum litla stund, aðr fram snarar hia honum einn vænn¹² riddari á 15 friðum hesti, þangat vikiandi sem hann sitr fyrir grátandi. [Riddari þessi verpr þegar orðum á hann¹³ sva segiandi: „Hvi grætr þu?“ Pilagrimrinn svarar: „Herra minn, þat þíckir¹⁴ mer þungt, er náttmyrkrít sækir¹⁵ at ollum megin, en her liggir dauðr maðr hia mer, ok fær ek ecki¹⁶ grafit hann“. Riddarinn svarar: „Þetta 20 þíckir¹⁷ mer allitill vandi, fæ mer upp hinn andaða, en þu stig upp at baki mer“. Ok sem þetta er gört, setr riddarinn [þann friða hest fram¹⁸ til rasar þann sama¹⁹ veg, sem liggir²⁰ til Galiciam, sækandi .xii. dagleiðir á þeiri natt, aðr²¹ sol riði²² um morgininn. Ok er²³ þeir koma²⁴ á þat fíall, er pilagrimar 25 kalla Montem Gaudij, þat þyðiz fíall fagnaðarins, þviat [þeir sea þaðan²⁵ fyrst til staðarins, talar riddarinn til pilagrimis: „Nu att þu at sækia halfa mílu fram til²⁶ Compostellam, ok er þat [skammr vegr²⁷, þvi skaltu af baki fara ok taka með²⁸ hinum andaða. Mun þat ok allvel duga haskalaust²⁹, at her biði líkaminn, meðan 30 þu ferr fram i staðinn at segia korsbræðrum³⁰, at þeir veiti graptar þionostu pilagrimi postolans. Þat skaltu ok vita, at sva sem þu [hefir gort þina pilagrimserð, muntu snua heimleiðis ok³¹ finna

1 [þreytiz sva miðg, sem guð einn veit B 2 lífsgíarna B. 3 mgl. B.
4 manna tilf. B. 5 [ferr at nattmyrkr B 6 [mgl B 7 raufurum A²; rauf-
arum B. 8 með tárur tilf. B. 9 [saal A², B; nöckurr A 10 [megi nu
15 líkendi a þíckia B. 11 [grætr nu B. 12 vænnazti B. 13 [Þessi verpr þegar
ordum fyrri a pilagriminu B. 14 þícki A², B. 15 setr A², B. 16
eigi B. 17 þícki A². 18 [sinn tíma hest B. 19 mgl B. 20 veit B.
21 en tilf. A², B. 22 saal B; næði A, A². 23 sem A², B 24 ero kommir
A², B. 25 [þ dan ser B. 26 i A², B. 27 [skamt B. 28 i moti B.
10 29 mgl. B. 30 kirkiunnar tilf. A², A. 31 [snyr heimleidia, muntu B.

þina kompana i þeim stað er Legio heitir, þu skalt segja þeim af halfu [postolans Jacobi¹, at pilgrimsferð su er þeir foru næst² er nytsemdarlaus i alla staði, [sakir þess at þeir rufu sina dygd³ við broður sinn⁴. Eptir sva gort⁵ hverfr riddarinn. En pilgrimr gorir [hveria luti⁶, sem honum [var boðit⁷, finnandi kompana i greindum stað Legionē, boðandi þeim af postolans halfu orð sem fyrr voro lesin. Undrúðuz þeir miok [þessi orð⁸, en iðrúðuz miok sinnar giordar, takandi skript af Legionense byskupi fyrir sin⁹ afbrot, lofandi sælan Jacobum, er þeira hafði vitiat með sendibóði, at [þvi helldr mætti þeir forþaz andliga pinu i aðru lifi¹⁰.

Capitulum.

99. Af þvi ríki er Theothonia heitir fara .ii. feðgnr pilgrimsferð til hins sæla Jacobum, komandi siðla¹⁰ um kveld til herbergis i þa borg i¹¹ veginum, er Tholosa heitir. Ok einn ríkr maðr tekr þa i sitt hus ok gorir vel við þa meirr i klokskap ok yfirbragði¹², en saunnum goðvilja, þviat hann gefr þeim um kvelldit vin at drecka, sva at þeir falla [söfnir niðr þegar¹³, en voro aðr vegmoðir. Þessa¹⁴ neytir bondi sva, at hann rannsakar gyrðla þeira ok finnr, at þeir hafa goða penningha. Gorir siðan rað til, at þetta goðz skal allt undir hann bera, ok þar finnr hann til þa list, at¹⁵ hann tekr .ii. silfrbolla [af sialfs sins eign¹⁶ ok skytr niðr i hvarntveggia packann, letr sva [liggia ok biða allt til¹⁷ morgins. Risa þa pilgrimar upp ok taka sitt goðz, biðia bonda heilan ok ganga ut af husinu fram æ veginn [miok skumma leið¹⁸, aðr bondi sækir eptir þeim með miklu hæreysti ok umfangi, segir at þeir haf¹⁹ uiafnir vorðit, hann hefir gefit þeim sinn kost, en þeir hafa²⁰ stolit hans goðz [.ij. bolla sylfrs²¹ um nattina. En meðr þvi at feðgar þessir [vissu sik grandalausa af²² þeima lut, taka þeir sva mikinn af, at sa þeira skal hanga, sem sannr verðr at stuldinum. Lata siðan uppi rannsokn ok ganga fra i brott. En [bondi er kunnigr²³ i leitinni²⁴ ok gripr sinn bolla or hvarum packanum, með kalli miklu ok orðum illum hafandi þa baða meðr affi aptr i staðinn,

1 [Jacobi postola A²; heilags Jacobi B. 2 skemstu B. 3 [siðan þeir rufu sina dygd ok helldu eigi allt B. 4 talat A², B. 5 [hvern lut A². 6 [vorn bodnir B. 7 [sögu hans B. 8 sitt B. 9 [þeir mætti forðaz 15 andliga pinu B. 10 sið B. 11 a B. 12 [niðr söfnir A², B. 13 þessu A², B. 14 [sialfs sins B. 15 [biða B. 16 [tilf. A²; miog skamt B; mgl. A. 17 haf¹⁹ B. 18 [saal. ogs. A²; tva silfrbolla B. 19 [vita sig grandalausa yfir B. 20 [bonda er kunnig leitun B.

dragandi fyrir domara rægiandi af liotum stulð silfrbollanna. Ok
eptir hans framburði¹ fellr þat dóms atkvæði, sem valldzmaðrinn
þickiz vægia ok miskunna eptir megni, at annar þeira skal hanga,
sæ sem þeir vilja sialfr til kiosa, en bondi skal taka allt þeira
5 goðz. - Ero þeir nu leiddir [til galgans ut af staðnum², þviat meðr
þeim var sva mikil elska, at hvarr villdi giarna³ fyrir annan deyja.
En þo kemr þar um siðir, at hinn yngri er upp festr. Gengr þa
faðir hans fra i brott með hörmungarfullt⁴ hiarta, gerandi upp-
tekinnt veg fram i Compostellam til hins sæla Jacobum postola, en
10 hverfr aptr siðan komandi til nefndrar borgar Tholosam eptir
liðna meirr en .xxx. daga, gangandi meðr sut ok sárum andvörpum
þar hia, sem hans son hangir enn æ krossinum⁵. Ok er hann
grætr sva hátt, at heyrar matti, ef nöckur væri menn nalægir,
kallar þessi, er uppi heck, reinni raudd sva mælandi: „Faðir minn
15 sæti⁶, grat eigi! huggaz helldr ok lofa guð, þviat alldri var ek
iafsæll æ minni æfi sem þenna tíma, er siðan hefir liðit, er við
skildum, [sakir þess⁷ at hinn sæli Jacobus lyptir⁸ mer upp ok sæðir
mik himneskum sætleik⁹. En er faðir heyrir þilik orð sonar sins,
nemr hann staðar ok sierr fullkomliga, at hann lifir með glæpri
20 sæseonu ok goðmannligri. Þvi verðr hann fegnari en fra megi segia,
rennandi [með ollum skunda⁹ fram i borgina, segiandi domara
staðarins, hvat hann hefir sieð ok heyrt, vattandi þa undirstöðu
þessa mals, at þeir voru hafðir fyrir raungu mali, sem Jacobus
postoli hafði nu dæmt með sinni milldi. Ok i stað truir herrann
15 orðum gamla mannz ok lætr gripa þann bonda hinn grimma, er
sveik goða menn ok saklausa, hafandi hann¹⁰ með sér ut af borg-
inni fram til galgans. Kom her saman margr lyðr, ok eigi til
engis, þviat allir þeir auðlaz at sea miskunn guðs ok almátt fyrir
bæn ok verðleika Jacobi, at sæ maðr stigr glaðr æ iorð, sem
10 hangit hafði .xxx. daga, [ok þvi helldr glaðr, at hann angradiz¹¹
af þi er hann var brott tekinn af sælunni. Þilik ero verk drottins
fyrir ast ok elsku vina sinna, at saklauss lifi með fagnaði, en
sakaðr bondi hangi haðuliga¹² með skömm ok eilifu brizgli, [at
salmaskalldzins orð fylliz æ hans hóði, at sialfs hans fætr detti
15 honum, ok sviklig snara strengi sinn upphefiara, hvat er allt geriz
i guðs lofi ok haleitu rettlæti¹³.

1 flutningi A², B. 2 [ut af staðnum til galgans A², B. 3 mgl. B. 4
hörmungarfullu A², B. 5 galganum A², B. 6 sætazti, segir hann B.
7 [þvi B. 8 saal. A², B; lypti A. 9 [mgl. B. 10 tilf. A², B. 11 [helldr
10 angradiz hann B. 12 hæðiliga B. 13 [mgl. B.

Capitulum.

100. A nöckurum tíma kemr sótt mikil í Franz, sva at naliga fellr flokkum folkit niðr í dauða, hvat er sakafíga ottaz einn þar-
lendlzkr maðr, at hann muni verða í því dauðafloði. Ok því vill hann brott leita af ríkinu ok goraz pilagrimr hins sæla Jacobi.⁵ Sva staðfestir hann sína raðagerð, at hann tekr með sér husfrey-
sina ok .ij. syni sína², er þau attu, ok fær sér hest, at sveinarnir flytiz æ, en þau ganga bæðl. Gora nu veg sinn. þar til er þau koma í borgina Pamphiloniam, ok þar dveliaz þau nöckura hrið með einum garðzbonda miok ríku ok ranglatum. Ok fyrir þa¹⁰ sauk hindraz³ Francus í Pamphilonia, at husfrú⁴ hans sykiz ok andaz [í þeiri sömu borg⁵, hvat honum þíckir mikill skaði. En þo fær hann skiott annan, þviat husbondi hans vill hafa fullt fyrir kost sinn í siðarstu ok gorir hann sva af garði, at hann tekr af honum hestinn ok allt góðzit, en lætr hann bera baða pilltana æ baki¹⁵ sér fram íó veginn. Sva gengr hann salugr⁷ með dópru skapi bæði hafandi⁸ astmannzins skaða ok affletting allra sinna penninga, en gorir sik þo raðinn í, at hvat sem um liðr, skal hann alldri því helldr aptr venda, ok⁹ meðan hann ma ganga. Litinn tíma hefir hann gengit¹⁰, aðr maðr kemr í mot honum ok hefir asna væn-²⁰ ligan meðferðar. Hann spyr þegar fyrri, hvi Francus beri sva þungt, eðr fyrir hveria sauk hann se sva ugladr. Francus segir, hversu bondinn hefir við hann gort í Pamphilonia. Kvamumaðr svarar þa: „Ek vil giarna lia þer asna minn, at þu flytir æ [þeim asna¹¹, en berir eigi lengr¹² sialfr æ baki þer.“ Jatar Fran-²⁵ cus þessu feginsamliga ok setr upp pilltana æ a-nann vikiandi fram æ veg. En sa er honum hafði [lið, for¹³ brott annan veg. Tekz nu [ferðin allt hit greiðazta¹⁴, þar til er hann kemr í Compstellam, ok vakir¹⁵ um nattina æ bænum til guðs ok hins heilaga Jacobum. Ok sem hann [biðz fyrir fullkomliga vakandi¹⁶, stendr³⁰ hinn sæli Jacobus hia honum syniliga sva mælandi: „Hvat er, France!¹⁷ hvart kennir þu mik?“ Francus svarar: „Hvi muna¹⁸ ek kenna þik, herra minn?“ Postolinn svarar: „Þat þíckir mer undarligt, er þu kennir mik eigi, þar sem ek liði¹⁹ þer asna minn

1 husfreyio B. 2 mgl. A², B. 3 hindrar A, B. 4 husfreyia B. 35
5 [þar B. 6 aa A², B. 7 tilf. A², B. 8 fyrir B. 9 æ B 10
farit A², B. 11 [honum sveinana B 12 mgl. A², B 13 [lið (let B)
ferr A², B. 14 [Franko allt greiðliga B. 15 var B. 16 [er a
bæn sínni B. 17 segir hann tilf. B. 18 muu B. 19 ledi A², B.

við Pamphiloniam. Nu [segir ek þer¹, at sva sem þu hverfr aptr
[i veginn², ok þu kemr [fram i³ Pamphiloniam, mun sa bondi
bráðauðr vörðinn, er þik rænti, æ þann hatt at hans loptskemma
mun rapa niðr undir honum ok lemia sundr i smátt. Þat skalltu
5 ok vita, at þvilika för munu⁴ fara fleiri burgeisar, er til þess sitia
æ vegum minum at rupla ok ræna [mina pilagrima ok⁵ þa er
mer þiona, gripandi undir sik þat sama goðz, er þeir hafa ætlat
aðr til ofrs drottni minum Jesu Kristo ok mer til aflausnar sinna
misverka⁶. Nu mun, at sva ferr, sem ek hefir⁷ sagt, nema þeir
10 [bæti siks.⁸ Eptir sva talat liðr hann til guðs, en Francus fagnar
miok, takandi asnann nu sem fyrri til meðferðar, aptr vendandi
til Pamphiloniam, synandi þau tíðindi, at bondinn hefir fallit i
sömu dauðatapan⁹, sem Jacobus postoli [hefir fyrir sagt¹⁰. Sva
gorir Francus glaðan veg heim i Franz, at hann ferr með asna
15 Jacobi [dag fra degi¹¹. En þegar hann er heimkominn ok sveinarnir
ero teknir af asnanum, hverfr hann skiotliga ok sæaz alldri¹² síðan.

Capitulum.

101. Margir pilagrimar hins sælazta fauður Jacobi höfðu
10 komiz i kugg með goðum skipherra Frison¹³ at nafni. Ok sem¹⁴
þeir ero i miðiu hafi, komu¹⁵ at þeim vikingaskip Sarraçenorum.
Þar fyrir er sa formaðr er Auctus heitir, bolvaðr með sinum kom-
panum, þviat hann hefir vapn a lopti með fullum ufríði. Vill
hann hafa goðz allt en leiða menn i þrældom æ iorð Moabita-
rum. En Frison¹⁶ byðr alla menn herklæðaz ok¹⁷ veria fe sitt
15 ok fiðr. Tekz þar [ok skiotliga harðr¹⁸ bardagi. Ferr Frison
miok akafr at veria¹⁹ pilagrima ok drepa guðs uvini, sva at þar
fyrir geymir hann eigi skynsempar ok leypr [æ kaf með ollum her-
klæðunum fyrir borð²⁰ takandi meðr sinu hiarta sæla æminningh²¹
20 hins blezaba Jacobi postola. Hvat honum verðr eigi tómt, þviat
agiætr guðs postoli birtiz honum þegar i bylgiu siofarins, þrifandi
til hans sva hart ok heilagliga, at i einum kipp er hann upp-
kominn æ skip sitt heill ok herfærr, sem þa er bezt var. Fylgir
hinn sæli Jacobus honum upp æ kugginn sva opinberliga, at allir
35 [menn sa hann æ²² hvarutveggia skipinu. Hann gengr fram æ

1 [segi ek þer firir B. 2 [a veg B. 3 [til B. 4 skioott tilf. B.
5 [mgl. A². B. 6 synða B. 7 þer tilf. B. 8 [bætið B. 9 dauðabranpan B.
10 [fyrir sagði A². B. 11 [mgl. B. 12 eigi B. 13 Prison her og senere B.
14 er B. 15 leggr B. 16 skipari tilf. B. 17 at B. 18 [snarpr B.
19 vernda lif B. 20 [fyrir bord meðr aullum herkl. a kaf A²; ut af
40 saxinu m. o. herkl. a kaf B. 21 minning B. 22 [mattu sia hann af B.

vigit ok talar hátt til Auctum sarracenum sva segiandi: „Tveir ero kostir, giðr annattveggja¹, legg fra i stað þessu skipi kristinna manna, [er þu stríðir upp æ með heiðingligum illvilja², ella mun ek gefa þeim i valld þinn hialm ok þar með sialfan þik.“ Sarra-cenus svarar: „Hvi talar þu sva, ægisætr herra? Fyrir hveria³ sauð villtu hanna mer at afla fiár með herfangi, þviat kugggrinn er skiott minn⁴, ef stendr bardaginn. [Nu fyrir hveria sok⁵ hatar þu vara þioð i miðiu hafi? [Er þus siofar guð?“ Postolinn svarar: „Eighi er ek siovar guð helldr þionostumaðr guðs, ers yfirbyðr siðinn.“ Ok æn dvol [sprettr upp⁷ sva mikit ofviðri milli skipanna,⁸ at Sarraceni þurfu aull sin beztu⁹ frammi at hafva, ef þeir fæ hialpat lifvi sinu. Keyrir þa sva brott i haf tvisfallda⁹, at siorrinn ognar þeim dauða¹⁰, en kuggr Frisonis liggr¹¹ eptir i bliðum kyrr-leik ok tekr síþan þa höfn, sem [þeir mundu¹² kiosa, með heilu ok hölldnu, lofandi guð ok sælan Jacobum postola. 15

Capitulum.

102. Byskup einn goðr maðr ok rettviss af Jorsðolum var staddr æ skipi með sinum kompanum. Ok er þeir sigldu¹³ mikinn æ einn dag, sitr herra byskup ofarligha¹⁴ æ skipinu miok utarlaga aptr æ saxit, lesandi heilaga salma, sva at hann hefir fyrir ser¹⁵ bokina. Ok i því slær ein allða sva sterkliga skipit, at byskup ok hans¹⁵ fleiri menn fæ eigi við buiz, ok steytir ut alla samt¹⁶ i siðinn meðr sva einkannligum hætti, at engin þeira ferr i kaf ok eigi skilr með þeim, utan báru¹⁷ leika undir þeim upp ok niðr. Er skipit fullskriða, sva at eigi [bar minnr fra en .xl.¹⁸ faðma, aðr þeir [urðu varir við¹⁹, hvat þeir hafa latit. Byskup helldr æ salltara sinum, treystandi [meðr faugrum bænum²⁰ æ hinn sæla Jacobum postola. Ok i stað kemr sa sem²¹ kallaðr var, blezaðr Jacobus²² postoli, gangandi at þeim þurðum fotum, þar sem þeir reika i bylgiunum, ok talar sva til þeira: „Ottiz²³ eigi, synir minir! Ek er Jacobus postoli, sa er þer kallaðr, hialpandi nauðstöddum, er æ mik heita, eigi siðr æ seo en æ landi.“ Eptir þessi orð er hann sva skiotraðr, at allt er i senn, at²³ þeir fyrirlata bylgiurnar, en ero settir upp [i skipit²⁴ i einu

1 [annathvart B. 2 [mgl. B. 3 unninn B. 4 [edr hvi B. 5 35 [Ertu B. 6 dr.ottnar ok tilf. B. 7 [eptir þessi ord brestr upp B. 8 betri B. 9 tvefallða B. 10 daudann B. 11 er B. 12 [hann mundi B. 13 sigla B. 14 miog ovarliga B. 15 enn B. 16 saman B. 17 barurnar B. 18 [herr minnr fra en fíora tigi B. 19 [verða vissir i skipinu B. 20 [mgl. B. 21 er B. 22 guda B. 23 er A²; 40 mgl. B. 24 [a skip B.

angabragði með sva mikilli list, sem bok herra byskups berr vitni um, þviat hun var hvergi vöknut. Liðr þa postolinn brott at syn, en byskup stendr upp æ skipinu [miok fagnandi², semiandi eitt responsorium til sæmðar Jacobo, [biððandi at allir lofaði guð, þeir sem innbyrðis voru.³

Capitulum.

103. Enn æ auðrum tíma foru margir menn æ skipi píligrimsferð til hins sæla Jacobum allt af Jorsolum. Ok er þeir sigla heim aptr snarpan byr, sitr einn maðr⁴ sömu leið ok aðr byskupinn miok [uvarliga æ⁵ skipinu, sva at hann steytiz ut af borðinu, kallandi hátt at hinn heilagi Jacobus [skyldi duga⁶ honum. En er þat sier ok heyrir einn kompan hans, hvilika för hann ferr, gripr hann upp einn skiolld, er la⁷ hia honum i skipinu, ok fleygir [til hans æ siöinn⁸ sva mælandi: „Hinn ágætazti herra Jacobus postoli hialpi þer ok fullting véti, sva sem þu biðr.“ Eptir þetta snarar fram⁹ skipit langt [i brott¹⁰, þviat veðr var sva mikit, at öngu kom auðru við en sigla undan. Hafa sva skiparar raðbyri .iij.daga ok .iij.nætr takandi siðan [bliðaztu höfn, er þeir munda¹¹ kiosa. Ok [hvat er lengra um¹², en þa saumu höfn tekr kompan þeira litlu siðarr, er utbyrðis hafði fallit, hefir hann skiolld sinn meðferðar [ok lętr hit vænligzta¹³, heill ok hraustr i alla staði. Sagði hann glaðliga¹⁴ af sinum ferðum, at þegar [i fyrstu¹⁵ sem hann hafði næð skilldinum ok komit honum undir briostit framan, at [dvelia dauðann en¹⁶ hialpa lifinu, sæ hann standa hia ser Jacobum postola. Hann geck þurru fótum [um seöinn¹⁷ ok greip þegar i hárit, brynandi æfram, sva at .vi. dægr geck hann¹⁸ æ¹⁹ iafnmikit, sem skipit sigldi undan. Tok hann fyrir þa grein sömu höfn sem fyrri²⁰ var skrifat, þo sva miklu siðarr, sem æ var millum hans ok skipsins. [En er pilagrimar heyrðu hans framburð²¹, lofaðu allir guð ok hinn sæla Jacobum postola.

Capitulum.

104. Bernardus het maðr pilagrimr hins sæla Jacobi postola. Hann var gripinn æ veg i sialfri Italia ok innkastaðr

1 i. A², B. 2 [med miklum fagnadi A²; mgl B. 3 [mgl B. 4 aa tilf. A², B. 5 [uforsioliga i A², B. 6 [hialpi B. 7 liggr A², B. 8 [aa siöinn til hans A², B. 9 mgl B. 10 [i fra B. 11 [þa höfn er þeir mundi B. 12 [hvat leingra B. 13 [mgl B. 14 mgl B. 15 [yfir hafit B. 16 honum B. 17 saal. A², B; eigi A. 18 Her mgl 1 Bl. i A².

i digra fiðtra ok diupa myrkvastofu. Su dyfliza, [sem hann sitr i¹, stendr i iorð undan einum turni hafum. Voru þar yfir uppi mörg herbergi ok allovænligt til undankvamu². En [allt at ein³ biðr Bernardus [nótt ok dagh⁴ hinn sæla Jacobum, at hann skuli honum fullting veita ok nöckura huggan sinna vandkvæða⁵. Ok þat veittiz honum, þviat hinn blezaði Jacobus kemr til hans i dyflizuna ok [segir sva til hans: „Statt upp⁶ ok far með mer allt i Galiciam.“ Ok eptir [sva talat⁶ snarar hann sundr fiotrana ok liðr brott síðan. Bernardus skilr, at hann er lauss ok liðugr fyrir miskunn postolans, en vill þó giarna hafa nöckut mark¹⁰ þessarrar iartegnar, ef honum auðnar at koma fram i Galiciam. Þvi tekr hann halsiárnin, er hann hafði verit i settr, ok hefir [með ser, hvar vænaz er⁷ til utkvamu, ok verðr honum þat fyrir með fulltingi ok vilia hins blezaða Jacobi, at hann leitar æ upp i turninn hus af husi sva knaliga⁸, sem hann hefði þar¹¹ hvern dag farit, þar til er hann kemr naliga allt upp undir knappinn. Verðr þa hurð fyrir honum, ok henni lykr hann upp, ok serr, at storliga hátt er hann uppkomin, sva at eigi minnr er til iarðar en .xl.9 faðma [eptir hans ætlan¹⁰. Ok eigi þvi siðr [gengr sva mikit traust af miskunn Jacobi inn i hans hiarta¹¹,¹² at hann hefr¹² sik ut af hlemminum ok kemr standandi a iorð, sva at [eigi nöckut minnzta varð honum¹³ ofboðit. For hann [leið sina¹⁴ frials ok liðugr, hafandi meðr ser þriar iartegnir eðr fleiri vestr i Galiciam æ fund Jacobi synandi halsiárnin til [prov-anar sinum framburði¹⁵.

15

Capitulum.

105. Riddari ríkr var i einshverium stað, Allobrin at nafni. Hann átti iarðir margar ok mikil auðæfi. A einni hans iorð¹⁶ sitr sa bondi er Rambert heitir, hann var forn pilagrimr hins heilaga Jacobi. Ok sva berr til einn tima, sem þeir reiknaz við¹⁷ um fiarfar, at riddarinn verðr miok forr bæði sakir reiði ok rangrar agirni, sva at hann setr digrt hnefahaugg við eyra honum¹⁷ bondanum. En er hann færri slaginn, talar hann sva:

1 [mgl. B. 2 nöckorrar brottkvamu B. 3 [þó B. 4 [mgl. B. 5 [talar sva: Stattu upp segir hann B. 6 [þat B. 7 [brott með ser, leitar¹⁵ síðan, hvar vænaz se B. 8 kunnliga B. 9 fyrir tíðir B. 10 [mgl. B. 11 [gefz honum sva mikit traust B. 12 hefir B. 13 [honum varð eeki B. 14 [síðan B. 15 [vitnisburdur B. 16 iorðu B. 17 mgl. B.

„Guð hialpi mer ok hinn sæli Jacobus postoli.“ Ok þegar iafn-
 skiott¹ er Allobrin sleginn² guðligri hefnd, sva at handleggrinn
 stirðnar fyrir þat ranglætishugg, er hann hafði gefit, [ok hann
 sialfr fell³ niðr æ iorðina sva sem⁴ kominn at dauða. Koma⁵
 þa til kennimenn at hialpa honum, ef hann mætti nöckut [mæla
 eða skynia⁶. Ok þat veitir guð fyrir sina mildi, at hann skytr
 upp öndinni ok fær skynit sva til orðz takandi: „Rambert,
 Rambert bondi! bið mer liknar fulltrua þinn sælan Jacobum
 postola, þviat hann er mer reiðr fyrir þat forz, er ek giorða⁷
 þer.“ Ok bondinn kann betr hafa fallandi þegar fram⁸ til bænar,
 hvat er Jacobus heyrir i stað, sva þiggiandi bæn hans til miskunnar
 sem seandi slaginn til harðrar hegningar. Feck riddarinn i stað
 heilsu sina ok stoð upp alheill, verandi iafnan sípan betri vin
 Rambert bonda, [sakir þess at hann hafði sva mikit hald af
 Jacobo postola⁹.

Capitulum.

106. Annarr riddari varð fyrir mikilli guðs reiði, sakir þess
 at hann hafði lagiz i suck mörg dægr saman með vantempran
 átz ok dryckiu¹⁰. Ok sípan stendr hans kviðr sva harðr ok digr
 sem blasinn belgr, ok setnaði [með öngu moti¹¹. Fengu lækna
 enga bot [eðr letta⁹ unnit æ þessu mali, [hverium listum sem
 hellz var profat⁹, þar til at allir leggiáz fyrir. Riddarinn talar
 þa: „Leitit¹² um at fá mer krus nöckura af pilagrimserð hins
 heilaga Jacobi, þviat ek truir, at mer batni, ef ek dreckr þar af.“
 Sva er gort, at um er leitat¹³, ok finnz ein flaska, er pilagrimr
 Jacobi atti, hveria¹⁴ hann hafði fengit i Galicia. Ok þegar sem
 riddarinn dreckr af henni, setnar hans kviðr eptir natturuligum
 hætti, ok verðr [alheill æ skömmu bragði lofandi guð ok hinn sæla
 Jacobum postola i sinni mildi¹⁵.

Capitulum.

107. Kaupmaðr nockurr [var i einshverium stað, hann var
 skilviiss ok oprettottr i sinum gerdum ok hafði penninga goða.
 Nu berr sva til æ nöckuru ære, sem kornskurðartið nalgaz, at
 hann¹⁶ vill gera kaupferð i annat riki. [Ok er hann byz, verðr
 1 i stað B. 2 með tilf. B. 3 [Hann fellr B. 4 i ömegn tilf. B.
 5 Renna B. 6 [skynia eða mæla B. 7 gerdi B. 8 mgl. B. 9
 [mgl. B. 10 dryckiar B. 11 [eckr B. 12 Leitiz B. 13 leitaz B.
 14 er B. 15 [skriott alheill lofandi gud ok sælan Jacobum B. 16 [vel
 flareigandi ok skilviiss i sinum gerdum B.

hann viss, at i þann sama stað sem hann hefir dvaliz um rið, er kominn valldzmaðr af því ríki, sem nu sætlar hann til, hvat er hann truir¹ ~~ser~~ ^{ver} giptuliga falla til goðs foruneytis. Þvi leitar hann ok finnr i staðinum þann sama herra, biðandi sik i hans fylgd ok foruneyti fram æ þa iorð, sem hann vill (til) geraz. Jatar herrann því giarna, ok ferðaz síðan baðir samt, þar til at fiandinn þreifar um hiarta ríka mannz, sva at hann ágirniz uheilliga alla kaupmannz-ins penninga. Ok meðr þij at hann skilr þat verk skiott ufrægiaz, ef kaupmaðr ferr liðugr, syniz honum nauðsynligt, at fiótrar ok myrkvastofa geymi hann eigi síðr², því lætr hann gripa þann saklausa mann ok setia fiótraðan i diupa dyflizu, er niðr geck i iorð undan³ einum turn, æ þæ mynd sem fyrr var lesit af Bernardo. Her meðr setr hann⁴ vakra varðhalldzmenn fyrir utan dyflizuna, at⁵ óngvan veg skylldis hann mega brott komaz. Ok eigi at síðr, þo at rað ok⁶ ríki⁷, afl ok illmenzka gangi at utan⁸ ollum megin, biðr kaupmaðr ser hialpar nátt [með degi⁹, einkannligha treystir hann æ¹⁰ Jacobum postola næst almatkum guði; hvat er honum verðr eigi tómtr, þviat hinn blezaði¹¹ Jacobus kemr til hans i myrkvastofuna neytandi valldi miklu, [handsterkr miok eptir vana¹² at lemia fiótrana, ok biðr kaupmann með ser fara¹³ rett i þann tima nætr, sem varðhalldzmenn hallda vörð alla vega. Þvi vill postolinn þar hia sneiða, eigi fyrir þat at hann ottiz varðhalldit, helldr fyrir [þa sauk¹⁴ at enn verði æðra stormerkit. Hann gengr fyrir upp i turninn, þar til er þeir¹⁵ koma undir sealfan knappinn¹⁶. Verða þar i stað dyrr fyrir með boði Jacobi, en þa vill hann¹⁷, at þessi stæði eigi¹⁸ iafnhatt sem Bernardus, helldr skipar hann æ þa leið, at turninn hneigr sik allt til iarðar, i þa mynd sem eik rótföst æ stofni beygði hæsta brum sinna lima niðr¹⁹ til iarðarinnar. Hvar fyrir sva goriz, at kaupmaðr ma stiga oðrum sæti niðr or knappinum, þviat hans efzti lutr kysti æ²⁰ iorðina, en stoð niðri ok reistiz upp síðan, sem kaupmaðr²¹

1 [Hann kom ser i fylgd ok foruneyti með þeim valldzmanni, sem var af því sama ríki sem hann sætladi sína ferd til, ok fara síðan baðir samt, þar til at ríki maðr ágirniz með fiandans umstilli alla kaupmannzins penga. En þviat hann skilr, at hann mun skiott ofrægiaz, ef kaupmaðr ferr liðugr B. 2 Her beg. *Fragm.* III°. 3 ríki maðr B. 4 æ tilf. Fr., B. 5 skal B; skuli Fr. 6 saal. B, Fr.; ríkt A. 7 mgl. B. 8 [ok dag B. 9 sælan tilf. B; helga Fr. 10 herra tilf. B, Fr. 11 [mgl. B. 12 [þat B. 13 Her *begynder* alter A². 14 Her *ender* B. 15 eigi tilf. A², Fr. 16 mgl. A², Fr. 17 alt Fr. 18 mgl. A², Fr.

var brottu or honum. Þetta : sea varðhalldsmenn, at bandinginn er utkominn, ok gefa eigi þij helldr guði lof, helldr leypr hverr fyrir annan fram ok ætla at gripa hann. En sva skilr með þeim i skömmu mali, at þeir verða blindir ok leita aptr við sva buit. 5 En kaupmaðr helldr fram sinni ferð, lofandi sannan gud ok sælan Jacobum, er honum hafði miskunn veitt i ollum lutum.

Capitulum.

108. Tveir riddarar voru miok missattir i Italia², sva at þar kemr þeira hatri, at hvarr ferr ut af sinni borg til bardaga auðr-
um i moti með fylktu liði. Ok sem þeir hafa bariz um rið furðu-
liga strangt, ok sem skamt leið, brestr flotti i annars fylkingu. Renna þa aðrir sem mest, en aðrir reka flottann sem akafligaz, millum hverra er undan laupa er einn riddari æ goðum hesti, seandi at hans uvinir sækia fast eptir honum. Ok því talar hann sva
15 litandi upp i loptit: „Blezaðr Jacobe, frealsa þu mik ok minn hest af minna uvina valldi; ok ef þu gerir sva, gefr ek þer hestinn, þvíat hann er beztr gripr i minni eign.“ Eptir sva talat riðr hann .vi. milur, sva at hans uvinir sækia hann ok geta engu sári æ hann komit, sakir þess at Jacobus stendr milli þeira ok
10 hefir skiolld æ lopti, sva at engin skot mega honum granda. Sva ferr hann liðugr af þeira valldi fram i Galiciam ok fram til hins sæla Jacobum, offraudi hestinn með miklum fagnabi, þakkande honum lifgjöf með sönnu litillæti.

Miraculum.

109. I halfu Galicie var einn bondi, er átti ubyria konu, sva at innan langs tima mattu þau ecki barn geta. Hvat er bondi angraðiz miok af, er utarfar skylldo taka hans godz, en borinn erfingi skal eigi sæz. Fyrir þessa sauk sækir hann fram til Jacob-
30 um, biðiandi litillatliga hans ægisætu tign, at hann mætti son geta með sinni husfru. Ok þat veitti guð drottinn fyrir meðalgöngu Jacobi, at þegar sem bondi kemr heim af pilagrimsferbinni, lykz upp kvíðr konunnar, sva at hun verðr hafandi meðr sveinbarn. Gengr hun meðr ok sæðir síðan fagran svein, ok var kallaðr Ja-
35 cobus, þvíat hann var þeginn af guði fyrir bænir Jacobi. Ok sva sem hann er .xv. vetra, fara faðir hans ok móðir pilagrimsfærð til Compostellam þess órendis at offra sveininn nafna sinum til æfin-

1 allir tilf. A², Fr. 2 Ytalia A². 3 er A², Fr.

ligrar þionostu. En þessarri ferð vendir Jacobus nokkut einkanna-
liga, þvíat pilltrinn tekr sott ok andaz æ miðium veginum. Góris
hans andlát æ einum skogi, hvar undir tekr storliga vel, síðan
faðir hans ok möpir æpa bæði af æsiligum harmi eptir sitt einberni.
Sva lata þau, at kveðr i mörkinni, þar til er¹ möpir sveinsins rennir;
bæn sinni til Jacobum postola með háreysti, æ þann hatt sem her
ma heyra: „Satt segir ek þer, Jacobe, at ek skal lata grafa mik
kvika niðr hia sveininum, nema þu reisir hann af dauða.“ Eptir
þetta er grófin giðr ok sveinninn settr at fram ok retrr. Ok er
minnz varir, kippiz hann við ok rífr af sér hvetvetna, þat er um¹⁰
hann var saumat, sprettr heill æ fætr boðandi greiniliga, hversu
hinn sæli Jacobus bar hann i faðmi sér, biðandi honum aþtr at
hverfa ok fara meðr feðr sinum ok moður, sem aðr var sætlat.
Foru þau síðan lofandi guð almáttigan ok þann blezaða herra
Jacobum postola, er yfir byðr Galiciam, en ríkir i Compostella¹⁵
meðr mikilli dyrd ok guðs² lofi.

Miraculum.

110. Þrír riddarar gera sina pilgrimsferð [til hins blezaða
Jacobum³ af því byskupsdæmi, er Laudunum heitir. I þeira ferð
kemr ein salug kona biðandi litillatliga, at einnhværr þeira bæri¹⁰
hennar seck fyrir ast ok elsku Jacobi postola, þvíat hun sagðiz
giarna vilia með þeim fara, en kveðz eigi orka at bera sin þing
sakir langs vegar ok solar hita. Þetta veitir henni einn af .iij.
kompanum, berandi seckinn þar til at eptir standa .xij. dagleiðir
til Compostellam. En i þeim stað kemr fatækr maðr i þeira fóru-¹⁵
neyti, tekr sami riddari honum fylgd veita ok fullting æ⁴ veginum,
sem aðr gengr undir seckinum. Hefir hann nu sva mikit erfði
bæði af byrbinni ok solar hita, göngu dagligri ok fylgd við hinn
fatæka, at hann sykiz af. Ok þo stendr hann karlmannliga
sakir goðra hugrenninga, þvíat hann reiknar sina samvitzku¹⁰
miok synduga ok þurfandi reinsanar i mæðu fyrir hinn fatækas.
Sva gorir hann [sina leið allan vegg i Compostellam, at hann
stendr i goðum verkum til náunganna þolandi sinn krankdom val
ok karlmannliga. En er hann kemr i musteri hins sæla Jacobi
framfallinn til bænar, koma⁷ til hans aðrir pilgrimar hans komp-¹⁵
anar, segiandi at kennimaðr er til reiðu at heyra hans skriptamal

1 at Fr. 2 mgl. A², Fr. 3 [i Compostella Fr. 4 i Fr. 5
mann tilf. Fr. 6 [sinn veg alla leið A², Fr. 7 ganga A², Fr.

ok gefa þeim síðan corpus Cristi ollum saman, eptir því sem kirkian er vön at gera við alla pilagrima. Moti þessum orðum bregðr miok undarligha, þvíat riddarinn svarar öngu ok eigi bendir hann, hafandi þau mörk á sinum likam, sem hann se allr i ömegni ok
5 leiddr at dauða, hvar fyrir hans kompanar verða miok óttafullir bæði fyrir hans andar lif ok likama, vakandi yfir honum .iiii. daga ok biðandi hans andlatz, þar til er hann skytr upp öndunni¹ mæðiliga sva segiandi: „Þackir almattigum guði ok sælum Jacobo postola, er mik frealsaði.“ Sem her stendr, spyria hans felagar,
10 hvat hann segði. Hann svarar: „Þegar i fyrstu sem þer talaðut með mik af minni saluhialp, heyrða ek hvat þer sögðut, ok villða ek: giarna svarat hafa, en ek mátti⁴ eigi, sakir þess at dióflar flyktuz at mer [ok þrystu mers öllum megin sva hart, at ek matti hvarki tala ne benda. Þat var mer til hialpar, er samvitaskan læ
15 i briostinu, sva at ek heyrði iafnan hvat þer sögðut. Ok i þessu var ek staddr allan tíma sva lengi⁶ sem þer vitut, þar til er Jacobus postoli kom inn i kirkiuna riðr ok reiðuligr, hann hafði skiollð fyrir ser ok spiot i hægri hendi. Ek kendi skiott⁷, at skiollðr hans var sa seckr, er ek bar fyrir fatæku konu, en spiotit var
20 stafr siuka mannz, er ek fylgði, sem ek her kom. Hann gengr hart ok snubigt innar eptir kirkiunni, þar til sem ek var fanginn með uvina valldi, hafandi þegar stafinn á lopti, berandi þa fiandr er mik þröngðu, sva at sins vegar flyði hverr. Gaf hann mer síðan malit, at ek megi fá miskunn guðs. Nu kalli mer kennimann,
25 þvíat ek vil skriptaz, mun ek ok eigi lengi dveliaz i þessum heimi, síðan ek hefir iatning gort fyrir guði.“ Þetta sama ferr fram, at hann skriptaz skynsamliga ok byz⁸ vandliga við sinum dauða. Ok sem hann er buinn sem bezt ma hann, liðr [su stund⁹ er hann kallaz eigi brott. Ok i því gengr spædomsandi inn i hans briost,
30 hvar fyrir hann talar sva til eins riddara sins kompan, er með honum hafði farit af Galicia: „Vin minn, gef ek þer rað, þeona eigi lengr þeim sama herra, sem [þu hefir¹⁰ lotit um rið, sakir þess at eigi ero gopar hans gorbir, þær er innan litils tíma munu i hans höfut stiga ok fa maktigan dauða.“ Eptir sva talat andaz
35 þessi pilagrimr. Ok sem hann er greptaðr eptir sið pilagrima, kompanar hans koma aptr i sitt land segiandi þeim herra, hvat pilagrimrinn hafði talat i Compostella, hvat hann tekr allt i glennzi

1 tilf. A², Fr.

2 öndinni A², Fr.

3 tilf. A², Fr.

4 matta Fr

5 [tilf. A²; Fr.

6 langan, A², Fr.

7 Her ender Fr. III°.

8 bydz A².

40 9 [stund su A².

10 [nu hefir þu A².

kallandi þat draum ómerkiligan. En þo leið skamt, aðr en hann finnr, hvart þat er draumr eðr sannindi, þviat litlu síðarr varð hann i stríði laginn i gegnum með spíoti. Fylltiz sva i honum, at pilagrimr Jacobi hafði rettan anda at segia fyrir ukomna luti.

Miraculum.

111. Einn borgarmaðr af þeim stað er Bartinona heitir, ferr langan veg pilagrimsfærð¹ til hins blezaða Jacobum. Ok sem hann dvelz i Compostella, biðr hann optliga hins sama lutar Jacobum, at hann skuli eigi fanginn verða af sinum uvinum, sem hann ferr heimleiðis. Eptir þessa bæn² gerva, en enga aðra, snyr hann¹⁰ aptr aa veg. Ok sem hann kemr aa skipi til Sikileyiar, leggja at þeim Sarraceni ok gripa fremztan þenna pilagrim. Ok fra þessu er hann .xij. sinnum selldr ok keyptr af heiðnum monnum ymizt aa torgi eðr i borgum. Hefir hann þat iafnan til hugganar, þa er hann er selldr, at þa er skipt um fiotrana við hann, takandi nyia¹⁵ en leggiandi forna. Var su miskunn þo eigi mikil. Nam þat hvern at auðrum at gera sem verst við hann, sva at i .xij¹⁴. salning hefir hann alla tvenna fiotrana. Þvi snyr sia hinn aumi maðr sinu hugarfari til almattigs guðs ok hins blezaða Jacobum biðandi þann guðs mann, at hann veiti honum hialp ok huggan aa nöckurn²⁰ hátt. Ok eptir langar pinur birtiz Jacobus honum i myrkvaastofunni sva mælandi: „Eigi þarftu at undraz, þo at margir lutir ok motstaðligir hafi þik mæðt³ ok niðr brotit, sakir þess at þa er þu vart i minni kirkíu, baðt þu eigi fyrir sæl þinni, helldr beiddir þu stundligrar farsældar ok likamligrar heilsu. Þvi fellt þu makliga²⁵ i uhamingiu, at þu settir þat hæst i þinum bænum⁴, sem engis er vert hia þinni saluhialp. En nu meðr þvi at drottinn er miskunn-samr, sendi hann mik til þín, at ek veitti þer huggan.“ Ok eptir sva talat þreifar Jacobus um fiotrana ok rífr hvetvetna brott af honum, biðandi at hann fari veg sinn frials ok liðugr. Ok er pila-³⁰ grimrinn skilr, hversu þessi guðs iartegn er mikil, hugsar hann at hafa nöckurn vátt ok þrífr upp einn fioturstuff, hafandi ut af dyflizunni með ser. Sva undarligt er at segia af ferðum þessa manns eigi nu síðr en aðr, at hann gengr opinberliga um borgir ok kastala Sarracenorum, sva at þeir sea upp aa; en ef nöckurr heiðingi raun³⁵ aa⁵ moti honum ok villdi gripa hann, varð skamt til atburða, þviat i stað sem hann bregðr fiótrinum aa lopt ok skok at heiðingi(an)um,

1 álf. A². 2 bæn A². 3 mædt A². 4 bænum A². 5 i A².

flyði hann sva fast undan¹, sem elldr brænnandi væri honum boðinn. A þeim sama veg, sem pilagrimrinn æ at fara til sins landz, ero morg ok skinn² kvikvendi, þviat bæði laupa at honum birnir ok leones, leopardi ok dracones, sem hann gengr uti um eyðimerkr, 5 ok vilia svelgia honum, en æn dvöl sem þau æa fióturinn, er postolinn hafði með höndum haft, fara þau brott með hræðzlu mikilli. Ok þenna mann æ ek halda æ fiotrinum, segir æa er skrifat hefir sauguna.

Miraculum.

- 10 112. Annarr pilagrimr Brunus at nafni for til hins sæla Jacobum. Hann var af þeim stað, er Vizeliacum heitir. En er hann vendir aptr æ veg, þrytr hans penninga, sva at eigi ma hann kaupa ser til nauðsynia eitt hit minnzta, en hann skammaz at biðia ser olmosu. Hvar fyrir hann angraz miok ok gengr i 15 ryggu skapi. Ok sem hann hefir fastat einn dag allt til nóns, en æ þa engis mætar ván, setz hann niðr æ veginum undir tre eitt miukliga biðandi sælan Jacobum nöckurrar sæsea. Ok litlu síðarr sigr yfir hann þungi, sva at hann sofnar. Syniz honum þa, sem hinn blezaði² Jacobus se þar kominn ok gefvi honum 20 goðan snæðing at eta. Vaknar hann síðan katr ok glaðr, þviat hann sierr³ skiotliga, hvar liggr hia haufði hans brauðleifr val bakaðr, hvern hann til sin tekr af guði sendan ok sælum Jacobo. Ok þat er greiniligt, at af þeim brauðleif snæðir⁴ hann .xv. dagha tvímællt, ok er hann æ hinn sami eptir um morgininn, sem 25 pilagrimr tekr i seckinn.

Capitulum.

113. Agiætr maðr herra iarlinn af stað heilags Egidij for til Jacobum postola pilagrimsfærd með ser hafandi broður sinn ok marga kompana. Ok er þeir koma fram i Compostellam, gengr 30 iarlinn til þess mannz, er kirkhuna varðveitti, biðandi at hann lofaði kompanum at vaka um nattina i kirkiunni. En meðr þij at þat er vani staðarins at lykia kirkiuna hvert kvæld eptir solarfall, vill kirkiugeymarinn eigi lofa⁶, at pilagrimar vaki þar um nattina moti vana, hvat iarlinum er miok móti skapi. Ok sem síðla var 35 vorðit, gengr hann til herbergis⁷ saman kallandi alla pilagrima nærr .m. manna, biðandi at hverr ok einn taki sitt offranarkerti

¹ álf. A². ² sæli A². ³ ser A². ⁴ fæðiz A². ⁵ hins sæla A².

⁶ veita A². ⁷ Her ender A².

ok fari allir samt til kirkiu Jacobi, profandi at hann vili lofa þeim at vera um nattina i kirkiunni. Sva gera þeir, at hverr tendar sitt kerti, gangandi allir samt at læstu musterinu sva talandi: „Heyr þu, hinn sæli Jacobe! Ef þer likar i nöckuru vár ferð, þa gef oss til mark ok luk upp fyrir oss musterinu.“¹ Ok naliga fyrr en þeir hafi sva talat, kemr undir mikill hliomr, sva at flestir kiptuz við, þviat hurðirnar allar fluka upp i senn, er fyrir voru rekendr ok laasar, hriotandi fram æa golfit her ok hvar. Er nu pilagrimum kostr at ganga inn ok vaka, sva val sem þeim likar, þviat bannar þeim engin maðr, síþan herra hussins¹⁰ orlofar.

Capitulum.

114. Byskup einn austan af Grecia Stephanus at nafni sækir heim hinn sæla Jacobum postola með frábæru litillæti, sva at hann i Compostellam fram kemr sem einfalldr pilagrimr i fataek-¹⁵ ligum buningi. Hann dvelz i staðnum um rið, hafandi litinn kofa sæfastan kirkiunni, verandi þar æa bænum nátt með degi i guðs lofi. Sva herr til einn dag, sem hann sitr i kofanum, at pilagrimar margir ganga umbergis kirkiuna: biðandi sva til Jacobum postola: „Heyr þu, sæll Jacobe, goðr riddari! frialsa þu oss af²⁰ syndum varum.“ En er byskup heyrir þvilika bæn, ut af kofanum seandi, þann tima sem pilagrimar ero sva nalægir, at þeir mega hans orð heyra, talar hann sva: „Þer heimskir þorparar, kallit sælan Jacobum fiskimann en eigi riddara.“ A saumu nátt eptir², sem þetta hefir fram farit um daginn, birtiz blezaðr Jacobus²⁵ Stephano byskupi, hann var skryddr skinandi herforum berandi biört vapn, sva at liomaði brott af allt eitt ok solar geislum. Refði .ij. hefir hann i hendi, ok er maðrinn hinn þrifligzti, kallandi þrysvar æa sama hátt til byskupsins sva mælandi: „Stephane guðs þionn! þu ert sa er bauð at kalla mik fiskimann en eigi³⁰ riddara, þvi birtiz ek þer i þilikum bunaði, at þu gangir uduldr heðan i fra, at ek þiona minum guði sem goðr riddari. Ok til þess at þu truir enn styrkligarr, vil ek gera þer kunnigt, hvat refði þessi hafa at merkia, er ek helldr æa. Þvi ber ek þau, at ek ætla ferðaz til liðveitzlu viðr þann konung, er Fernardus heitir.³⁵ Hann hefir setit með kristnum her .vij. ær i samt um sterkuztu borg heiðinna manna, er Columbus heitir, hvar fyrir nauðsyn gengr til, at ek slæi þau port, sem 3 dramba i sinum stríðleika⁴.

¹ Her beg. Fr. III^r.

² mgl. Fr.

³ er Fr.

⁴ sterkleika Fr.

Meðr þessum vápnum skal ek mura Columbi niðr briota ok kristna menn inn leiða með fögrum sigri, at þeir fæe alla borgina. Munum við nu skilia, en þar, herra, líft i guðs friði.“ Sagði byskup vitran þessa, ok skiotliga spurðuz þau tíðindi oll framkomin, sem
 5 postolinn hafði sagt i vitraninni, at usigranligir murar Columbi borgar röpuðu niðr undir storum höggum usyniligrar guðs handar.

Miraculum.

115. Tveir menn helldu stríð millum sin, var annarr (iarl) af þeim stað er kallazt Fons Calvarie, en annarr riddari Vilhialmr
 10 at nafni. Þeira uvinattu urðu margar greinir, þar til er þeir beriaz sialfir. Verðr i þeira siðarstu orrostu fanginn riddarinn ok leiddr fyrir iarlinn, en hann byðr i stað, at hann se halshoggin. En er riddarinn hefir heyrt orskurðinn, rennir hann hug sinum til Jacobum postola Jons broður, sva biðandi sem her ma heyra:
 15 „Þu hinn blezabi Jacobe, er forðum þoldi halshaugg af sverði Herodia, frialsu þu mik af því sverði, er manndraparinn skekr yfir minu höfði.“ Eptir sva talat fellr hann æ bæði kne lyptandi sínar hendr til himins, hafandi traust i guðligri miskunn ok hins heilaga Jacobi. Lætr manndraparinn riða æverðit rett æ mððian
 10 halsinn meðr aullu afli þrysvar, hvert sinn eptir annat. Ok er riddarinn iafnglaðr sem aðr, þviat sverðit kann eigi bita, ok eigi hefir þat nöckurn þunga i sialfri ækvámunni, sva at þat mætti [helldr saka¹. Ok sem þat er provat, at halsinn ma eigi vinnaz, kastar riddarinn sverðinu, en tekr kesiu eina ok leggri
 15 framan i kvið riddaranum. En Jacobus slioðar þat eigi siðr, sva at ecki bitr æ, ok eigi kennir riddarinn, at við hann kiæmi. Ok er iarlinn⁴ ser, at hanns bita eigi iarn, lætr hann kasta honum i þungt varðhalld, hvar hann sitr i fiótrum kallandi æ sælan Jacobum i sinum nauðsynium. Ok snimma dags [syniz honum⁶
 10 postolinn i því sterka varðhalldi sva mælandi: „Her er ek nu, þviat þu kallaðir mik.“ En af tilkvamu postolans fylldiz huait allt með sva göfugligum ilm ok sætleik, at þeir allir, sem þar voru, hugðu sik standa i paradiso, þviat hvartveggia var i nóg ilmrinn⁷ angandi ok geislar hvervetna⁸ skinandi. I þeiri sömu birti, sem
 15 óngir fengu i moti sieð, [þeir sem vörðinn helldu⁹, gripr postolinn

1 ecki Fr. 2 [honum granda Fr. 3 .ij. höndum tilf. Fr. 4 saal. Fr; riddarinn A. 5 þenna mann Fr. 6 [birtiz honum syniliga Fr. 7 ilmr Fr. 8 hvarvetna Fr. 9 [mgl. Fr.

[hann upp¹ leiðandi hann ut af husinu² allt at yzta porti kastalans. Ok þegar i stað lukaz upp grindrnar. Fara þeir sva bapir samt eina mílu [brott af staðnum³, sva at engin maðr for eptir þeim, sakir þess at varðhaldsmenn voru ufærir af þeiri skinblindi, er Jacobus gaf þeim með sinni birti. Þvi ser postolinn, ⁵ at riddaranum er við engu hætt, ok gefr honum blezan at skilnaði. Kveyktiz sa riddari síðan til allrar elsku við Jacobum farandi með sonnu litillæti hans at vitia; boðandi þer iartegnir sem hann hafði þegit fyrir verðleika þess agieta guðs vinar Jacobi postola.

*Verdr maðr braddaodr fyrir helgibrot vid Jacobum*⁴. ¹⁰

116. Þessu næst skal boða þær iarteinir⁵ til lofs ok dyrðar Jacobo, er guðlig hefnd virðiz vinna æ þeim monnum, er hans hátíðisdag villdo svivirða ok eigi heilagan hallda. I Hyspania var einn bondi við þann stað, er Rubellon heitir, hann for til at vinna þræls erfði. Þat var i þeim kastala, er fyrr var nefndr. En er ¹⁵ hann kemr i það ok kennir hitann, fellr huðin niðr af hans baki allt af auxlum ofanverðum ok niðr til fotleggja. Læ þar huðin æ husveggjum, en sa veslugi maðr do þegar i stað af þessari pinu, fyrir þetta lögbrót ok guðs reiði, er hann hafði i fallit. Ottaðuz menn miok [þetta lögbrót⁶ ok letu ser annars viti at varnaði. ²⁰

Miraculum.

117. I þeim kastala er Abimetum heitir, var sva veslug þioð, at hun villdi með öngu moti hallda festum Jacobi heilagt, ok vinna allan dag upp fra morni, hvat er guðlig hefnd ömbunar þeim fullu. Þviat æ næstu nátt kemr elldr i kastalann ok brennir ²⁵ upp at kaulldum kolum. Vissi engin maðr, hvaðan ssa elldr kom til, því er auðsynt, at himneskr hiti hefir fundit þann auma lyð I því byskupsdæmi, er Bocentum heitir, var einn maðr Bernardus at nafni, hann villdi eigi þyrma hátíðisdegi sæls Jacobi, gerandi þat með sva miklu forzi, at allir menn i því sama þorpi letu ³⁰ aðrir heilagt, en hann ekr korni sinu allan dag hafandi yxn fyrir storum vagni. I því sama erfði hefir hann fyrir ser konur nöckurar, er honum voru nógu lyðnar. Ok sem hann hefir lengi i þessu starfat, kemr elldr af himni ok brennir yxnina, kornit ok vagninn niðr i dupst æ einu augabragði. Snertr hann⁷ ok þær ³⁵ konur, er i voru verkinu, ok fengu þær lif, sakir þess at brunnr

¹ [riddarann Fr. ² herberginu Fr. ³ [mgl. Fr. ⁴ Overskr. Fr.
⁵ iartegnir Fr. ⁶ [þenna atburð Fr. ⁷ tilf. Fr.

var nælægr, ok var þeim skotit i niðr. Annarr maðr het Berd-
 uinus, hann hafði sömu iðn æ hátíðardegi Jacobi, ok urðu hans
 yxn steinblind aðr kvæld kvæmi. I því heraði er Mons Persolanum
 heitir var bakat brauð æ nefnda hatið. En er þat brauð var æ
 5 borð borit, sveittiz þat bloði, en síðan var stangat með knífsoddi,
 rann því bloð sem lifanda manni. Ero þvílíkir lutir af guði
 vorðnir dasamligir miok fyrir várum augum.

De Calisto papa capitulum 2.

118. Sa blezaði herra Calistus pavi, er fyrr var nefndr ok
 10 þessa luti hefir saman lesit af dyrð ok lofi Jacobi, sem nu voru
 lesnir um rið, plantaði fyrstr þann lifnat, er Ordo Cisternensis;
 heitir. Þat claustr liggr undir moðurhus þat er Bonavallis
 heitir. Yfir þessum nyia lifnaði var fyrstr Johannes kyniaðr af
 Lugdunum, er síðan varð byskup Valentinus. Hans upphaf var
 15 þílikt sem broþir Goffridus vattar i þeiri glosa, sem hann setr
 yfir Apocalipsin Johannis, hann var af sama lifnaði, sva til orðz
 takandi þat er til heyrir nefndum Johanni: Þa er fyrstu grund-
 vellir vars lifnaþar mundo vera niðr samdir, var i kirkju einn
 klerkr Johannes at nafni heyrandi goða frægð af greindum lifnaði,
 10 hvar af hann hugsar þegiandi at samlagaz várum samnaði. En
 eptir litinn tima liðinn kastar um þessi hugrenning, ok kemr
 aunnur, at hann skal leysa þa fyrirætlan með pilagrimsfærð hins
 blezada Jacobi. Ok sem hann hefir þat gort með sannri goðfysi,
 kemr hann heim af laungum veg til frænda ok vina. En allir toku
 15 hans heimkvamu með miklum fagnaði. Ok fyrsta kvæld sitr hann
 skamma hrið ok skundar til naða, þvíat hann var miok vegmoðr.
 Ok þegar sem hann er sofnaðr, birtiz honum guð drottinn várr
 herra Jesus Kristus meðr .ij. postolum sinum Petro ok Jacobo.
 Johannes sierr, at Petr postoli, er stendr til annarrar handar
 10 guði, hellðr æ einni bok, hvarfyrir lausnari varr talar sva til hans:
 „Petr, luk upp bokina ok les.“ Johannes klerkr sier, at su bok
 upplokin er skrifut gullstaufum ok hefir öngva luti i ser utan
 nöfn þeira manna, er himinrikis dyrþar skulo eyllifiga niota.
 Petrus byriar lestrinn eptir boði drottins ok less þar til, er stoð
 15 nafn Johannis. Ok sem þat er lesit, talar drottinn til postolans:
 „Skaf þat brott af, tak hann brott af bokinni, þvíat hann het at
 goraz minn maðr ok hvarf síðan brott af þessi fyrirætlan.“ Ok

1 dreyri Fr. 2 Overskr. Fr. 3 Cistertiensis Fr. 4 varð Fr. 5
 ex Fr. 6 Her ender Fr. III.

sem heit er komit, gengr Jacobus nærrmeirr sva segiandi með litillæti: „Herra, þessi er minn pilagrimr.“ Drottinn svarar: „Hvart er æðra, Jacobe, at vera samborgarmaðr minn eða pilagrimr þinn?“ Ok er Jacobus serr, at meira mun kosta en þau eina saman, margfalldar hann miuklætit, sva segiandi með heitazta afli astarinnar til almáttigs guðs: „Heyr þu, hinn milldasti drottinn minn! biðr ek, at þenna mann takir þu eigi af lífsbok, þvíat ek gengr i borgan fyrir hann, at hann skal sin heit fullgera eptir þeiri beztu fyrirætlan, sem þer líkaði.“ Várr drottinn svarar: „Nærr skal þat fram koma, er þu borgar?“ Postolinn svarar: „Innan .xv. daga skal þat vel byriat.“ Sem her er komit, vaknar Johannes með æsiligum ótta, fleygiandi ser fram or sænginni æ bera iorðina gratandi geysiliga, sva segiandi millum annarra luta: „Blezaðr ser þu, Jacobe, er sva drengiliga fylgðir minn mali, vit ok fyrir vist, at þína borgan skal ek hallda ok þin heit skal ek eigi riufa.“ Ok eptir mikinn grat sofnar hann i annat sinn, ok þegar birtiz honum sama syn. Drottinn várr byðr enn Petro at lesa nöckut, ok þessi orð heyrir Johannes: *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Þessi orð eiga heima i bok hins visazta Salomonis, er heitir *cantica canticorum*, ok skyrax til göðugligr (miskunnsemda) almáttigs guðs viðr þa menn alla, er rettlæti vinna ok hans boðorða vakrliga geyma. Fyllði Johannes æn dvöl sitt fyrirheit ok kom i klaustr, fyrr en .xv. dagar væri liðnir, ok var hann fyrstr abóti Bonevallensis en síðan byskup, sem aðr var sagt, dyrðligr maðr ok ægiætr, sva at bæði hans líf ok dauði birtiz með verðleik ok iartegnum. Af þessi sögu er merkianda, hversu monnum er nauðsynligt at dyrka goðfusliga guðs astvini, at þeir biði fyrir þeim, er goðfusliga gera þeira minning æ iarðriki. Þat er annat greinanda her framkomit, sem til visar i fyrsta prologo, at aungum gorir þann afsaka, sem guð æsakar.

30

C a p i t u l u m.

119. Nærri sömu borg Lugduno var einn ungr maðr sutari at iðn. Faðir hans var andaðr, en móðir hans lífði, ok fæddi hann hana með sinum þrifnaði. Hann var ærliga vanr at sækia heim hinn signaða Jacobum, geymdi hann ok langan tíma þa dygd, at hann hellt sik reinan af kvenna návist, þar til at meðr umætt fiandans fellr hann af þeiri staðfesti sva uhittiliga, at á næstu nátt, aðr hann byriar pilagrimsfærdina um morgininn til Jacobum postola, fleckar hann sik með einni konu i líkamligum losta. Ok eigi

salugr er eigi grunsamligr í þessu verki, gerir hann sík diarfan ok segir staðarmonnum, hvat tala er. Vikiaz menn skiotliga við ok þo harmanligá lítilikum atburð. Er þa likaminn sveipaðr ok til kirkíu borinn, settr í garðinum fyrir durum kirkíunnar, þviat eigi matti inni standa fyrir bloðrás. Var hann ok fyrir þa grein, þagat borinn ok millum kristinna manna til grafar buinn, at engin vissi hans líflat sva akafliga líotligt vorðit hafa, helldr voru þeir í grunsemð hafðir, sem aðr haufðu hans kompanar verit. En er minnzt varir, lífnar hann ok reisiz upp æ börunum, vnnz allir menn nerrverandi ottaz akafliga, sva at fyrir þeira hæreysti koma, til aðrir mycklu fleiri, heyrandi þenna mann mæla ok greiniliga segia allt af sinum ferðum ok tilgang serhverra luta, ok sva sagði hann millum annarra luta: „Þa er ek hafði drepit mik, toko diöflar sal mina farandi með langan veg. Ok sem mið komum í nælægd við Romam, veitir hinn sæli Jacobus akafa, eptirferð, spyriandi hvi uvinir drægi mik þann veg. En þeir voro sva harðir ok uvikianligir í sinni aestauðu mer til skaða, at postolinn byðr um siðir aullu malinu fram undir dóm eðr skipan signaðrar Marie guðs moður. Ok þat verða þeir fiandr at hallda þo at nauðgir. Komu ver þvi næst fram æ grænan voll biartan, ok glaðligan, hvar er blezut drotningh fru Mária sat upp með fylgd ok samtali margra heilagra manna. Blezaðr Jacobus gengr fram þegar fyrir fruina kíærandi fast æ diöflana, hversu þeir höfðu mik svikit með flærð ok falsi undir hans nafni. En uhreinir andar hallda moti, þar til er drotningin snubbar þa ok, byðr þa þegia, setiandi æ orskurð, at ek skyllði aptr hverfa ok endrlífna í likama. Hvar fyrir Jacobus postoli tok mik styrkri hendi, skipandi mik aptr higat án dvöl, sva at ek lífnaði.“ En er staðarmenn heyrðu þessa luti, undraz þeir geysi miok seandi skýrar iartegnir serhverra luta: Maðrinn lífir, sárin gróin sva, stormerkiliga, at slett var í stað greindra lima, utan ein bora til likams nauðsynia, en örr æ kvíðinum, sva langt sem knifrinna hafði gengit. Í þeim sama stað dvalðiz hann .iii. daga, þviat staparmenn gerðu við hann astsamliga. Eptir þat vikr hann a veg lífgiafa sins, með sama hætti framfarandi sem fyrr með asna sinum ok þeim fatæka manni, þar til at kompanar hans koma farandi í mot honum af Compostella, ok verða þeir okveða við, er þeir sea hann lífanda. Segir hann þeim alla sina saugu, ok kemr þaðan fram í Compostellam, greinandi korsbræðrum allt með sannindum, snuandi heimleiðis meðr guðs lofi, boðandi íafnan

Johannis gnæfir yfir ollum ritningum sem örn yfir öðrum fuglum, kyss almattigr guð hinn diupazta kennifauður til sva hærrar þion-ostugörpar at rannsaka þau orð til rettrar skyringar, er saman standa i hæsta sannleik guðligrar virðingar. Ok sva sem Augustinus var klerkr geysi goðr, skoðar hann smasmugliga sérhvert, guðspiallzins orð grafandi sina samvitzku, hvart hann muni eigi nærr fa komiz guðdominum i nöckurum greinum, ef hann fæz i, en Jon karl hafði aðr fyrir gengit æ gamals alldri. Ok er þessi hugremming staðfestiz i hans hiarta, studerar hann sva hart ok iðuliga, at optliga var hann sem blindr ok daufr til veralldligrar skynsemða. Hvat er eigi er undranar vert i þvílikum hanfutklerk, með því at einfalldir menn ero sva miok staðfastir i sinum hugrenningum, i skalldskap eðr öðrum greinum, vita laungum hvarki orð ne verk, hvat fram ferr hia þeim, ok eigi greina þeir, hvart þeir riða at þíðu vaði eðr goðum isi. Þvi helldr er þat skilianda með Augustino, er hit hæsta efni hafði i sinu briosti, en atti at fara i margar fehirðslur froðrar vitzku i eptirleitan sinnar skilningar. Hvar fyrir sva geriz einn dagh, at hann raðlauss uti reikar einn herbergi fyrirlátandi ok enga fylgðarmenn með sér hafandi, einvístir elskandi, sva sem klerkum er kært i þess hattar efni, at um síðir kemr hann æ siovar sand, ok nu reiknar hann hvat fyrir er, at eigi mun hæfa lengra at spazera fram langt, er hann skopar sandinn. At hyggiandi hvar hann er kominn, sér hann, at nærri seonum sitr einn smasveinn, hann hefir silfrspón i hægri hendi ok eyss sionum æ sem tíðaz upp i þa grof, er hann hefir gort i sandinum. Ok er iafnan þat horfit, er þangat kemr i, fyrr en hann getr annat i látit. Erchibyskup sier æ þessa iðn, hversu bernslig er, ok talar sva til sveinsins: „Pilltr minn, segir hann, hvi fæz þu i þessu?“ En er sveinninn heyrir orð sva mikils herra, serr hann upp oc svarar roskinmannliga: „Ok hvi, herra, skal ek eigi i þessu fæz?“ „Þvi, segir erchibyskupinn, at þetta mattu alldri gera at fylla grófina, sakir þess at sandzins þorsta matt þu alldrigi slöckva, þvíat hvat er þu gefr honum, tekr siorinn aptr undir sik, ok því er þetta umáttuligt.“ Pilltrinn svarar þa staðfastliga ok miok einarðliga: „Ef þat er umáttuligt, er ek ætla mer, þa er þo mörgum lutum umattuligra, er þu ætlar þer þa dul, at þer muni veitaz su speki, at þin orð gangi nærr guðdomsins liosi, en aðr hefir sett ok samit Johannes son Zebedei, ok til þess valdiz ok vigðiz af almattigum guði at tala makligarr af leyndum guðs stormerkium“

en nöckurum öðrum veri veitt eðr lofat i allri heimsins kringlu. Þvi gef ek þer þat rað, ok haf þat, far til meðr litillæti ok lát þer þaurf vinna at skyra orð Jóhannis heilagri kristni til nytsempar, en þer sialfum til þrifsemdar.“ Eptir sva talat hverfr sveinninn. En hinn sæli Augustinus fellr æ kne ok þackar guði þessa vitran, glaðliga berandi þa hirting ok atyrði sem honum var veitt, hvart sem þat gerðiz fyrir guðs engil, eðr kom hinn sæli Jóhannes at asaka erkibyskup leiðandi hans hiarta i rettaztan veg. Tok sa blezaði herra síðan at skyra ewangelium Jóhannis meðr guðs boði, hvert er nu berz um alla cristni ok kallaz tractatus Augustini, hvern er lifir i minning Jóhannis, sem ver fyrr sögðum. Lifir ok hans minningh i þeim frægazta sigri, er fyrr var skrifat i bokinni, at hann sva sterkr kappi guðs stoð undir krossinum helga rett æ sialfum pinslartima vars herra Jesu Kristi.

Þvi er hans form ok likneskia sett ok samin hia þvi helgazta marki til motz við sanctam Mariam, at þetta sigrlof skal eigi niðr falla ok eigi æfnliga niðr hniga. Hvar til heilug kristni hefir samit eina bæn O intemerata sameiginliga til þeira beggia, er undir krossinum standa, Mariam ok Jóhannem. Su bæn er þvilikrar miskunnar sem skrifat finnz i Mariu iartegnum, at hun frealsaði salina af diðfla hondum meðr atgöngu Jóhannis ok valldi signaðrar guðs moður. En hvern er þat tysir framarr vita, þa sendum ver at rannsaka iartegnabokina, þviat ver skundum nu til enda, sakir þess at aullum er kunnigt, þo at ver þagnim, hversu til mikils fagnaðar þeir eiga sea, sem goðfusliga dyrðka guðs moður Mariam ok sælan Jóhannem ewangelistam. Hefir signut Maria til þess hundratsfaulldu fleira, en taulu megi æ koma, at hun se lofut ok dyrkut næst guði sialfum. Jóhannes hefir mart til vinsælda við goða menn, einkannliga þa sögu er fyrr lasum ver, hversu miskunnsamliga hann sotti eptir spellvirkianum i fiallinu. Hvar af val gefr skilia, at eigi man hann þann fyrirláta, sem honum þionar með goðviða. Þvi dyrka hann margir ok hafa dyrðkat ágiðtir menn ok mikils verðir, kiosandi hann ser til fulltrua ok forstaðumannz af hirðsveitum himnakonungs næst blezaðri guðs moður, halldandi hans særligt festum meðr allri veitzlu ok virðingh við rika sem fatæka. Hvat er lesit finnz af sagiætum herra Eadvarðo konungi i Englandi, hann sæmdi Jóhannem með ollu viti ok konungligu valldi, setiandi æ hans dagh hit hæsta hófallrar goðmennzku, meðr sannri ast ok elsku sæmandi kirkiuna, gleðiandi klerkana, bliðandi rika en seðiandi fatæka.

Capitulum.

122. Miok lofar heilug ritning þenna konung Eddvardum in Anglia, þviat guðs miskunn var með honum, sva at allr lyör óttaðiz hann sva sem konung, en elskuðu hann i annarri grein sem miukan broður sakir þeirar astar ok bliðu, er hann veitti ser- hverium. Alldri um alldr stygði hann fatækan mann, ok engin for hugganarlaus er til hans kom, hvert er vel auðsyniz æ þvi, sem eptir ferr bæði til vitnisburðar um elsku Johannis ok goðfysi olmusugæðis. Sva berr til æ nöckuru ære .iij. dag iola, sem Eddvardus konungr berr krunu gangandi um kirkiu in processione með byskupi fyrir hæmessu pryddr ollu konungligu skruði, kemr æ moti honum rett æ veginum einn vænn maðr ok val buinn æ þann hátt sem pilagrimr af Jorsolum kominn. Hann gehgr kunnliga at konunginum sva segiandi: „Gef mer nöckut.“ Konungrinn svarar: „Minn kærasti, þu serr, hversu ver stöndum ok höfum, eigi olmosu hia oss.“ Pilagrimrinn svarar: „Gefit mer nöckut fyrir þess heilags mannz skyll, er þer elskit, ef þer hafit nöckut til.“ En er konungrinn heyrir þessi orð, minniz hann Johannis vinar sins ok dregr fingrullit af hendi ser ok gefr honum. Skilia þeir sva, at pilagrimr ferr glaðr i braut. Ok æ næstu nátt, birtiz heilagr Johannes einum enskum manni miok kynstorum, er .ix. ær hafði setit i fiótrum hertekinn i þioð Sarracenorum, þessum byðr Johannes, at hann skal fara til Eaddvardum Engla konungs ok segia honum, at Johannes ewangelista birtiz honum undir æseonu pilagrims æ hatidardegi sialfs sins. Ok til vitnisburðar, skal enski maðr bera konungi þat gull er hann hafði gefit. Ok er Johannes hafði boðit með enska manni aull þau ðrendi sem honum likar, greiðir hann skiotliga veg fyrir honum, þviat allt er i senn i augabragði, at enski maðr hefir boðskapinn heyr- i utlegðinni, ok hann er heim kominn frials ok liðugr i sinar eignir, æ Englandi, kendr af kompanum ok sinni husfru, frændum sinum ok hyski, at hann er sa hinn sami. Biðr hann næsta dag nærandi sik með vist ok vini, þviat hann var aðr mæddr af matleysi, en ferr annan dag til konungsins curiam, boðandi honum ok hans villdarmonnum serhveria luti, er honum voro boðnir af sælum, Johann, gullit aptr skipandi herra konungsins hendi. Segir hann ok, hversu hinn sæli Johannes greip hann brott af þrældómi ok setti hann heim æ England æ einu augabragði. Hvert er heyrandi menn óttaz miok, kveiktir i liosi ok elsku þess guðs postola, sæmandi konungsins goðfysi, er þegar auðlaðiz sannan vitnisburð

af guði. Hvat er Eaddvardus konungr geymði sva millum annarra gripa i fehirðzlu litillætis, at hann er hinn ágætazti guðs vin birtir með iartegnum ok skrinlagðr i Englandi.

Capitulum.

- 5 123. Sva sem saga þessi byriaz, sva endaz hun i guðs nafni meðr þvi niðrlagi, at ver kriupum þer til fota, hinn blezaði Jóhannes ewangelista, biðiandi miukliga, at sva sem þu fresalsapir spellvirkiann af snörum fiandans ok enska mann af veralldligu valldi Sarracenorum, sva leys þu oss af ollum haska andligum ok
- 10 likamligum ok leið oss brott af þrældomi heims þessa til lifandi manna iarþar, hvar er valdir gleðiaz með guði i dyrð eylifri, sem þu skrifaðir i þinni bok Apocalipsi. Hneigium ver ok varum æseonum fyrir þinum fótsporum, hinn sæti herra Jacobe, litil-latliga biðiandi, at sva sem þu fylgdir mali Johannis, at hans
- 15 nafn stæði æ lifsbok ok leystir þinn pilagrim af diöfla valldi, sva flyt þu vart mal við almattigan guð, at eigi rapim ver or valdra manna tolu, helldr reiknumz ver millim þeira, er hann miskunnar, eyllifiga hliðir af valldi uvina fyrir postoliga röksemd þinna bæna. Nu heyrit, þapir samt guðs astvinir blezaðir,
- 20 þar sem þit erot vænir steinar i uppsmiði heilagrar Iherusalem ok .ij. liosker i hall himnarikis ok .ii. gimsteinar i höfutgulli almattigs guðs eyllifrar dyrþar, at þeir allir oðliz yckart fullting ok æsea, sem meðr goðfysi hafa heyrt eðr heyrandi ero þessa sögu, ok hvern er less ok skrifar eðr sinn kost leggr til hana at
- 25 skrifa, taki ömbun af yckr baðum, sva at þessa goðs ok allz annars, er þeir gera, nioti þeir i eilifum fagnaði meðr varum herra Jesu Kristo lifanda guðs syni, er með feðr ok helgum anda lifir ok rikir einn guð almattigr per omnia secula seculorum. Amen.
-

THOMAS SAGA POSTOLA.

www.libtool.com.cn

I.

Her hefst Thomas saga postola¹.

1. Thomas postoli, er öðru nafni er kallaðr Didimus, hann kom til borgar þeirar, er Cesarea² heitir. Þá vitraðiz honum drottinn ok mælti [við hann³: „Gundoforus Indialandz konungr hefir sendan greifa sinn [til Syrlandz⁴ at leita ser husasmiðs⁵, en ek vil senda þik með honum.“ Thomas postoli svaraði: „Drottinn, sentu mik þangat sem þu villt [i annan stað⁶ en til Indialandz.“ Drottinn mælti við hann: „Far þu, þviat ek em með þer ok skal⁷ eigi fyrirlata þik. En er þu hefir færðar mer Indialandz menn, þa muntu⁸ koma til min með dyrd.“ Thomas svaraði: „Þu ert drottinn, en ek em þræll þinn, verði vili þinn.“ En þa gekk [Indialandz greifi með sinum mönnum⁹ a torg, en hann het Abbanes. En drottinn syndiz honum ok mælti: „Hvat villtu¹⁰ kaupa, ungr maðr?“ Abbanes mælti: „Indialandz konungr sendi mik hingat at leita smiða ok¹⁰ kaupa þræla, þa er hagir se [a husasmiði¹¹, þviat hann vill ser höll gera lata.“ Drottinn mælti við hann: „Ek a þræl hagan¹², þann er ek sendi til borga, ok færir hann mer avðxt [syslu sinnar ok¹³ erfðis, en ek mun senda¹⁴ hann með þer, en þu lat hann koma til Indialandz¹⁴.“ Abbanes varð feginn, er hann heyrði þetta, ok fell til fota honum. En drottinn kallaði Thomam ok selldi hann i hond Abbane. En er þeir stigu a skip, þa mælti Abbanes við Thomam: „Seg þu mer, ef þat er satt, at þu ert þræll þess, er selldi þik mer?“ Thomas svaraði: „Af því mællta ek ekki við¹⁵, þa er hann selldi mik þer, at ek em þræll hans, ok geri ek eigi þat, er ek vil, heldr þat, er drottinn byðr. En ek em einn af otalligum þrælum hans, ok kunnum ver allir margar iþrottir, ok förung ver um borgir ok förung drottnei varum allt, þat er ver oflum með erviði varu.“¹⁶ Abbanes mælti: „Hvat kantu iþrotta?“ Thomas svaraði:

1 *Overskr. B.* 2 *Cesaria B.* 3 *[tilf. B.* 4 *[saal. B; Abbanes A.*
 5 *husasmiðar B.* 6 *[annan veg heldr B.* 7 *mun ek B.* 8 *skalltu B.*
 9 *[Indiakonungs greifi fra skipi ok kom B.* 10 *eða tilf. B.* 11 *[at husasmið B.* 12 *truan mer B.* 13 *[saal. B; allrar syslu sins A.* 14 *min með veg B.* 15 *i mot B.*

pipuna song. En [byrlarinn, er i andlit postolanum hafði drepit¹, gekk til brunnz at taka vatn, en hit oarga dyr drap hann [ok saug blóð hans², en hundar átu hræ hans, ok einn mikill hundr svartr bar hond hans hina hægri i munni ser eptir höllinni endilangri, ok undruðuz menn, er þetta sa, ok þögnuðu. En mærin³ su hin ebreska kastaði pipu sinni ok mællti við lyðinn: „Sa maðr er propheta ok postoli guðs, þviat þa er [byrlarinn laust hendi i andlit honum, þa³ sagði hann honum a ebresku tungu þat, sem nu er framkomit.“

En er konungi voru þessir atburðir sagðir, þa let hann kalla¹⁰ postolann til sín ok bað, [at hann blezaði⁴ dottur sína ok brúðgumann. Þa lagði Thomas postoli hendr sínar yfir höfuð þeim [baðum saman⁵ ok mællti: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, blezaðu þessa hina ungu menn, ok sa þu lifs saði i hug þeira, at þau fylli þat i verkum, er þau nema til þurftar ser af¹⁵ drottni varum Jesu Kristo, [fyrir þann⁵ gerum ver þakkir guði feðr með⁶ helgum anda um ódauðligar aldir allda.“ En er Thomas postoli hafði þetta mællt, þa gekk hann ut, ok hinn ungi brúðgumi [tok ok⁵ leiddi postolann ut. En þa vitraðiz alldinberandi palmr i hendi [hinum unga manni⁷, en hann [varð feginn ok hvarf aptr til rekkju sinnar, en hann⁸ selldi brúði⁹ sinni af²⁰ alldini því, ok bergðu bæði þau¹⁰. En er þau sofnuðu, þa syndiz þeim itarligr konungr i draumi ok stoð i milli þeira ok mællti: „Postoli minn blezaði ykk, at þit takit hlut eilifrar dyrðar.“ Þa voknuðu þau, ok sagði hvart öðru draum sinn. En þa kom Thomas postoli til þeira at loknum durum ok mællti: „Konungr¹⁵ minn, er i draumi mællti við ykk, hann leiddi mik hingat at loknum durum, at þit notit blezanar minnar. Þit skulut hallda¹¹ hreinlifi, er drottning er allra mannkosta ok avöxtr eilifrar farsælu¹². Meydomr er systir engla, en sigr af löstum, hlífskioldr við ovinum ok öruggleikr eilifrar dyrðar, en af munuðlifi geraz¹³ syndir ok saurgan; en af þessum syndaraðum¹³ alaz opt synir¹⁴ með miklum haska ok abyrgð, annattveggja¹⁵ at möðirin deyr, eða [sonrinn er blindr borinn¹⁶ eða lami eða með nökkurum

1 [byrlinn, er drepit hafði hendi i andlit postolanum B. 2 [mgl. B.

3 [byrlinn drap hann B. 4 [hann bleza B. 5 [mgl. B. 6 ok syni³⁵

ok B. 7 [brúðgumanum B. 8 [tilf. B. 9 saal. B; konu A. 10 þar

af tilf. B. 11 hafa B. 12 fullsælu B. 13 syndum B. 14 börn B.

15 annathvart B. 16 [barnit er blint borit, dauðt B.

vera, ok samir¹ þer at þiona konungum.“ Þá selldi konungr honum mikit fe ok for a braut or borginni.

En Thomas postoli for um borgir ok heroð ok boðaði orð guðs ok skirði þá, er tru toku, ok veitti mikit fe valuðum ok vigði kennimenn ok let gera kirkiur ok efldi kristinn dom, ok sneri ; [otalligum þjóðum² til rettrar truar a þeim tveim vetrum, er konungr var a braut or borginni. En er hann³ kom aptr ok fra, hvat postolinn hafði gert, þá let hann setia [þá baða i myrkvastofu Thomam ok ok Abbanem⁴. En [þvi dvaldiz dauði þeiras, at broðir konungs la hættr, en hann het Gaad, ok var ætlat at flá skinn af þeim baðum⁵ kvikum ok brenna þá i elldi. Þá do Gad, ok varð hrygggleikr mikill i hirð konungsins. Þá let hann bua um lík broður sins með purpura ok silkiklæðum, ok [sendi eptir smiðum, at þeir gerði⁶ kistu at líkinu, sem þeir kynni vandligast, or marmarasteini. En þá er dvaldiz gróptr [hins dauða mannz, meðan kistan var⁷ gor⁷, reis Gad upp af dauða ok lifnaði snemma morgins hinn fjórða dag [fra andlati sinu⁸. En þeir er gratit hófðu dauða hans, urðu þá hliðir ok hræddir af undri þvi er orðit var. Þá mællti Gad við broður sinn: „Heyr þu mer, broðir! Sa maðr er þu ætlar at flá kvikan⁹ ok brenna, hann er vinr guðs, ok þiona honum allir¹⁰ englar. Ond min var leidd a himna, ok var mer synd höll su er Thomas hefir þer görva með þeiri skipan allri, sem hann het þer at gora, en þat smiði er allt gort¹¹ enum dyrligstum gimsteinum utan ok innan. En er ek leit a þessa fegrð, þá mælltu englar guðs við mik: Her er höll su er Thomas gerði broður þínum. En er ek¹² æsta mer þess at hafa hit yzta sæti i þeiri holl, þá mælltu englar guðs við mik: Ef þu villt her vera, þá munum ver biðia drottin Jesum Krist son guðs lifanda, at hann lati þik lifna; en þu far ok kaup höllina, en broðir þinn taki fe sitt, er hann þikkiz glatat hafa.“ En er Gad hafði þetta mællt, þá for hann skyndiliga til myrkvastofunnar ok fell til fota postolanum ok bað ser líknar ok broður¹³ sinum, ok mællti: „Broðir minn er fallinn i mikla synd, þviat hann veit eigi, at þu ert postoli guðs.“ Þá leysti hann bönd af honum¹² ok bað hann taka við dyrligum klæðum, er hann hafði at færa honum. Thomas mællti: „Þu veizt enn eigi, at þeir girnaz enakis iarlígs, er himneskt veldi vilia hafa; mer vinnr þorf

1 samir B. 2 [saal. B; otali þjóðar A. 3 konungr B. 4 [Thomam ok 35 þá Abbanes bada i myrkvastofu B. 5 [hann dvaldi dauða þeira þvi B. 6 [let gera eptir smiðum at gera B. 7 [þria daga B. 8 [mgl. B. 9 Hlyð B. 10 skinn af kvikum B. 11 or tilf. B. 12 postolanum B.

lios drottinn varn Jesum Krist son þinn, en hann gaf oss postolum sinum þat velldi, at ver grøddim [allar sottir¹, ok gætim þat allt, er ver bæðim guð föður i nafni [hans sonar, i hans² nafni bið ek þik, guð, at þu grøðir alla þessa siuka menn með lækningu þins velldia, at lyðr³ viti, at þu ert einn guð osyniligr faðir ok einn drottinn Jesus Kristr, fyrir þann eru gervir allir lutir syniligr ok osyniligr, ok einn heilagr andi lysandi [ok helgandi⁴ allra lutanu ok æ um alldir allda.“ Þa svöruðu kristnir menn ok sögðu amen. En þa kom lios mikit yfir ena siuku menn sva sem ellding, en þeir fellu allir til iarðar með postolanum ok hugðuz⁵ drepnir mundu verða af elldingunni, ok lagu a iorðu halfa stund dags. Þa reis postolinn upp ok kallaði a þa alla ok mælti: „Risit upp þer, þviat drottinn Jesus Kristr kom sem ellding, ok mun hann grøða alla yðr.“ En þeir risu upp heilir allir ok lofuðu guð ok Thomam postola.

Þa stó postolinn upp a stein hafan, þar er hann matti sia allan lyðinn, ok allir sa hann, ok bað ser hlióðs ok mælti: „Heyri þer, allir lyðir! Drottinn minn Jesus Kristr sendi mik hingat til yðar, en ek em þræll hans, en hann grøddi lyð þenna. En ek em maðr sem þer ok sendr til yðar af guði at kenna yðr, at þer hverfít fra skurðgoðum, þeim er andlaus eru, en góðgít⁶ skapara yðarn guð a himnum, þann er [öllum vill biarga⁶, þeim er a hann trua. Hlyði þer, kallar ok konur, [sveinar ok meyar⁷, ungir menn ok gamlir, frialsir ok anauðgir! Ef þer vilit koma i lif eilíft, þa trui þer fyrst a einn guð föður almatkkan, [osyniligan ok oskiptiligan⁷, þann er byggir i himnesku liosi, ok engi er honum øðri⁸. Trui þer ok a eingetinn son hans drottinn varn Jesum Krist, fyrir þann eru görvir allir hlutir a himni [ok a iorðu⁹, syniligr ok osyniligr, ok a [hinn helga¹⁰ anda, huggara osyniligan, þann er helgar ok lysir andir truaðra. En þer munut verða i þeira tölu, ef þer truit hreinu hiarta a guð ok rekit fra yðr hinn forna mann með verkum sinum, þat eru syndir, ok briotit öll diöfulig skurðgoð ok hatiðir þeira, ok fyrirlatit [myrkra höfðingia¹¹, at þer finnit eilíft lios. Variz, þer við alla guðlastan ok illzku, þeir er a guð trua. Þann hafi þer fyrstan avóxt, ef þer truit a einn guð; sa er annarr, at¹² þer latit skiraz; sa er þriði, at þer variz við hordom; sa er hinn fiorði, at þer stoðvit alla ranga

1 [siuka menn B. 2 [födur ok sonar, i Jesus B. 3 allir lyðir B. 4 [tilf. B. 5 gaufga B. 6 [bergr aullum B. 7 [mgl. B. 8 efre B. 9 [tilf. B. 10 [einn helgan B. 11 [myrkra B. 12 ef B.

lif er ver hofum, sagði¹ postolinn, er vesæligt² ok liggr undir [mörgum haskum³, ok liör þa or höndum, er maör hyggir best til at hallda, þvíat braðr dauði tekr þat i braut, ok flýr þat sva, at alldri ma síðan finnaz. Af því kom guðs sonr af himni ok sagði oss annat lif vera, þat er alldregi hefir dauða ne sott ne hrygg-⁵ leik, helldr er þar avallt fagnaör ok lios ok gleði. En sonr guðs gerði sva, at menn megu endrgetaz til lifs, þeir er getnir eru til dauða, ok geraz synir guðs fyrir heilaga⁴ kenning postola, þeir er aðr eru synda þrælur. En eigi megu dauðligra manna synir verða oðauðligir, nema þeir verði endrgetnir fyrir vatn ok helgan¹⁰ anda. En til þess at menn tortryggi eigi kenning þessa, þa gaf sonr guðs oss þat veldi⁶, [sa er oss sendi til⁷ kenningar⁷, at ver gefim [i hans nafni⁸ heilsu siukum, en lif dauðum, at skynsamr maör mætti [skilia eða⁹ ætla fyrir ser, at eigi mætti slikar iartegnir fylgia, ef kenningin væri eigi sönn. Ek kallaða yör til¹⁵ þess fyrra dags, at þa grøddiz likamir yörir, en i dag kalla ek yör til þess, at andir yörar grøðiz af kenningu¹⁰ guðs orða. Þviat sva sem læknar megu eigi grøða siukan mann, nema hann standiz atgerðir ok megi drekka þann drykk, er þeir gefa honum, sva megu ok kennimenn eigi grøða andir manna, nema menn heyri²⁰ orð guðs ok trui [sönnu, ok halldi hreinlifi ok variz við allri¹¹ agirni rangri ok ofati, ok misbioði engum, ok tømiz¹² opt til þess at heyra ok hallda boðorð guðs. Þat skal hafa til heilsu andanna, [ok til þess at þær megi hallda heilsu sinni⁷. Sva sem likamans sott gerir manni matleiða, sva [gerir ok andarinnar¹⁵ sott¹³ öndinni leiða sina fæzlu¹⁴, þvíat sa ma eigi elska ond sina, er lifir at likams munuð; [sva sem spamaðrinn mællti: hatar sa önd sina, er syndir elska⁷, elldi ok brennusteini mun rigna yfir synduga menn. Heyrðu þer nu pislir syndugra manna. Ver vitum, at þat kann verða einnar stundar regn her a iorðu, er¹⁹ menn pikkiaz eigi uti mega vera [ne leiðar sinnar fara⁷; hyggit at þer þa, hversu þeir eru staddir, er yfir rignir bæði elldi ok brennusteini an enda, er þer megut eigi standaz þat regn. er her⁴ gefr groör a iorðu. Trui þer því, at syndugir menn hafa sannar⁴ pislir, en rettlatir sannar dyrðir[; því kalla ek sannar,¹⁵

1 kvad B. 2 vesaligt B. 3 [haska B. 4 mgl. B. 5 se B. 6 tilf. B.
 7 [mgl. B. 8 [tilf. B. 9 [sva B. 10 lækningu B. 11 [at sannu
 ok halldi sik hreinlga ok stae við B. 12 temizt B. 13 [gera ok
 syndir B. 14 fæðu B.

at eilifar eru, þviat allt þat sem endir, þikkir sem eigi hafi verið, þa er liðit er¹."

4. En er Thomas postoli hafði þetta mælt, þa tok allr lyðr, sa er þessi orð heyrði, tru ok skirn eptir siau² daga föstu. En Mikdonia kom eigi síðan i sama sæng iarlinum. En er [Karicius iarl³ varð þess viss, at þat gerðiz af kenningum postolans, þa bað hann [Mikdeus konung þess⁴, at Thomas postoli væri tekinn ok settr i myrkvastofu. Var þat ok gert, sem hann bað. En Mikdonia for til myrkvastofunnar ok fell til fota postolanum ok mælti: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu gangir ut ok hliotir eigi þetta af mer, sva at eigi komi guðs reiði yfir mik.“ Thomas svaraði: „Far þu heim til huss þins, ok mun ek þar koma þessa nott at syna þer, at ek em viliandi pindr fyrir guðs nafni.“ Þa for Mikdonia heim ok lauk aptr klesfa sinum ok mælti: „Guð almattigr, sa er Thomas postoli boðar, lattus mik verða mækliga hans kenninga!“ En at miðri nott kom Thomas þangat at loknum durum ok mælti: „Vertu styrk, Mikdonia, þviat sva sem þu munt koma til lifs fyrir mik, sva mun ek koma með dyrd pislar fyrir þik til drottins mins Jesu Kristz.“ Þa [oaðiz Mikidonia⁶ ok mælti: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu lukir upp augum⁷ andar minnar, sva sem þu laukt upp augum⁷ blindra manna, at 'ek mega sia retta götu ok falla ek⁸ eigi i talgrafir diöfuls.“ Thomas svaraði: „Fyll þu siau daga föstu, en a hinum atta degi mun ek koma til þin ok skira þik ok þa menn alla, er af þinum orðum s⁹ trua a guð.“ [Nu hvarf Tomas postoli a braut⁹.

[Karicius iarl for¹⁰ til konungs ok mælti við hann: „Ek bið yðr¹¹, herra konungr, at [þer sendit¹² Trepiciam drottning til Mikdoniam, ok ma verða, at hon snui hug hennar fra orum þessum, þviat ek hefi beðit hana bæði reiðr ok [i hugum, ok sva beggia vinir¹³ ok frændr, at hon skyldi samfarir hafa við mik enn, ok megum ver¹⁴ þat eigi geta af henni, ok vill hon eigi sia oss ok eigi [eta ne¹⁵ drekka með oss.“ Mikdeus konungr svaraði: „Bið þu systur þina, at hon fari, þviat hon mun eigi ofendislaust fara, ef hon ferr.“ Trepicia [svaraði ok kvezt mundu fara við bøn broður sins. Hon mælti við Mikdoniam, er hon fann

1 [þær er alldri skal eptir verða B. 2 sex B. 3 [iarllinn B. 4 [konunginn B. 5 late B. 6 [ottabizt hun B. 7 augu B. 8 mgl. B. 9 [mgl. B. 10 [Síðan for iarlinn B. 11 þik B. 12 [þu sendir B. 13 [ureiðr ok vinir okk(r)ir B. 14 við B. 15 [tilf B.

hana¹: „Ek bið þik, Mikdonia, systir ok vinkona hin kærsta, at þu latir af orum þessum ok hafnir eigi samforum við buanda þinn, ok ger eigi i gegn goðum varum ok² frændum, þviat konungr er nu oglaðr ok hirð hans öll, ok ræða allir um þik ok harma orar þinar.“ Mikdonia svaraði: „Ef þu vissir, Trepicia, þat er ek veit, þa mundir þu þat eigi kalla orar, er Thomas postoli kennir; maðr syniz hann vera, en hann er guð, þviat Sintica vinkona okkur hefir tekit sion af honum, er marga vetr hefir blind verit, ok hann gefr heyrn daufum, en heilsu siukum, ok lif dauðum, ok synir hann annat lif vera odaðligt, þar er eigi er sott ne sarleiki ne ogleði. En þetta ma bratt reyna, þviat Simforus riddari⁴ for a þessarri nott, er nu var, til myrkvastofunnar ok [reiddi Thomas postola a braut⁵, ok hefir hann nu reistan einga⁶ son hans af dauða, ok sitr hann nu i husum Simfori ok telr tru fyrir monnum ok gefr heilsu siukum, er þangat koma.“ Trepicia mællti: „Ef¹⁵ sva er, sem þu segir, þa fðrum við nu þangat, ok mun ek trua honum, ef ek reyni þetta satt vera, þviat heimskligt er at fysaz eigi til hins eilífa lífs, ok heimskligt⁷ at trua eigi sva miklum iartegnum.“ Þa foru þær baðar til husa Simfori ok fundu fyrir durum⁸ einn líkþran mann, er finna villdi postola guðs ok naði¹⁰ eigi inn at ganga, þviat daunna var illr af honum, ok vall⁹ vagr or andliti honum¹⁰, ok var engi flekkir heill a [líkama hans¹¹. En þær Migdonia [ok Trepicia¹² gengu inn ok mattu ekki mæla við postolann, þviat hann lagði hendr sínar yfir siuka menn ok gaf þeim heilsu. En er Trepicia sa þessar iartegnir, þa mællti hon¹³: „Se bolvaðir af guði þeir, er eigi trua þessum heilsuverkum!“ Mikdonia mællti við Thomas postola: „Líkþrar maðr einn vill finna þik, drottinn, ok nair eigi [inn at ganga¹³.“ Postolinn mællti við Simforum: „Banna þu eigi þeim at taka heilsu, er trua [a guð¹⁴.“ Simforus mællti: „Sa maðr er eigi asiandi, er¹⁰ [þær segia¹⁵ þer i fra, ok er allr líkami hans sem ein skan, ok velir hann vag ok möðkum.“ Postolinn mællti: „Þvi meira er vert um guðs iartegnir, sem hann grøðir torvelldra. Leiðit¹⁶ hingat hinn líkþra!“ En er postolinn sa hann, þa felldi hann tar ok fell a kne ok var lengi a bøn. Síðan bað hann leiða til sín hinn siuka :

1 [for við bæn broður síns til fundar við Migdoniam ok mællti B. 2 ne B. 3 mgl. B. 4 riddarahofðingi B. 5 [leiddi Th. til hus síns B. 6 saal. B; einka A. 7 eun heimsligra B. 8 husdyrum B. 9 fell B. 10 hans B. 11 [andliti hans ne líkami B. 12 [mgl. B. 13 [innngaungu B. 14 [gudi B. 15 [þær segit B. 16 Leiði B.

konu, þa tynda ek minni konu, þvíat Trepicia er nu verri mer en Mikdonia þer.“ En þa var þegar farit eptir postolanum, ok [var hann¹ leiddi þangat bundinn. Konungr mælti við hann: „Hverr er sa guð² þinn, er sifir fra oss konur varar fyrir orð þin?“ Thomas postoli svaraði: „Þu ert konungr, ok villtu³ eiga⁴ raðvanda þræla ok hreinlifar ambattir, en ef þu villt⁵ hreinlifra manna þionostu hafa ok ertu maðr, þa mattu sia, at guð mun vilja⁶ hreina þionostu þræla sinna ok ambatta. Eða hvat sakar þu mik um þat, er ek segi sva, at guði líki þat vel við sina þræla ok þyar, er þer líkar vel við þina mansmenn, þat er hreinlifi ok⁷ raðvendi?“ Mikdeus konungr mælti: „Ek senda mína konu, at hon leiddi Mikdoniam fra foraði, en þu steypit þeim baðum i forað.“ Postolinn mælti: „[Þat er forað, at firraz hreinlifi ok lifa at likams munuð; en sa er sik helldr fra rangri munuðs, hann ferr fra foraði til heilsu, ok fra myrkri til lioss.“ Mikdeus⁸ konungr mælti: „Sva sem þu skildir þær fra samlagi hiuskapar með þessum orðum ok velum, ger þu sva [ok nu⁹ af orðum þínum ok raðum, at þær hafi enn samfarir við oss [sem fyrr¹⁰. Thomas sagði: „Villiz nu boðorð konungsins.“ Konungr mælti: „I hveriu villiz nu boðorð mitt?“ Postolinn svaraði: „Ek smiðaða stopul¹¹ hafan, en þu [byðr, at ek briota hann¹² þegar; ek grof iðrð til hreins brunnz¹³, en þu mælr, at ek skula moka molldu i brunninn¹⁴ ok byrgia hann. Ek mun helldr segia þeim orð drottins mins, at sa er eigi guði makligr, er meirr elskar fðður sinn eða moður eða likamliga frændr eða astmenn en guð. En þu, konungr, er stund-¹⁵ ligr maðr, ok hefnir þu þess stundliga, er i gegn þer er gort; en guð er eilifr konungr, ok gelldr hann eilifa hefnd fyrir þat, er i gegn hans vilia er gort. En þu matt glata likamanum, en síðan mattu ekki gera at öndinni, en guð [er einn sannr konungr, hann¹⁶ ma senda i eilifan elld bæði önd ok likama.“ Þa mælti¹⁷ Karicius við konung: „Ef þu dvelr drap þessa hins fólkkunniga mannz, þa mun hann hafa oss sialfa i¹⁸ foraði.“

Þa reiddiz Mikdeus konungr, ok let gera iarnslar gloandi ok let þar leiða postolann yfir berföttan, at hann brynni. En þa spratt vatn upp or iðrðu ok kaldi slarnar. En postolinn mælti¹⁹

1 [tilf. B. 2 saal. B; konungr A. 3 vill B. 4 hafa tilf. B. 5 [saal. B; Eigi haud ek þeim at forðaz hreinlifi ok lifa at likams munuð, helldr baud ek þeim, at þær helldi sik fra likams munuð. Sa er hreinlifi helldr A. 6 [mælr, at ek skula hann niðr briota B. 7 vatnz B. 8 brunn þann B. 9 [hinu sannu konungr B. 10 aa B. 40

við konunginn: „Eigi gerði guð þetta fyrir minar sakir heldr fyrir þínar sakir, at þú mættir þá heldr trúa guði, þvíat guð ma gefa mer þat velldi, þat ek mega: eigi hræðaz (elld þinn². Karicius: mælti enn við konunginn: „Lattu hann setia i ofn brenn-
 5 anda.“ En er þat var gert, þá mattu þeir eigi ofninn heitan gera, þvíat guð slókti⁴ elld þeira. Þá mælti Karicius: „Lattu hann blota solar⁵ likneski, ok mun þá guð hans reiðaz honum, sa er nu leysir hann fra pislum.“ En er þeir leiddu hann inn i hofit, þá leit hann við konunginum ok mælti: „Segðu mer, konungr, hvart
 10 betri ert þú eða likneski þat, er eptir þer er gört? Eigi efa ek⁶ þat, at þú ert sðri en likneskit. Fyrir hvi orøktu⁷ þer guð yðarn, en blotit likneski hane?“ En solar likneski var gert or⁸ gulli, ok sva kerra þess ok hestar, en glerhiminn var gerr yfir likneskinu⁹, ok syndiz sva sem sol rynni a himni. En er þeir báðu
 15 postolann luta likneskinu, þá mælti hann enn við konunginn: „Þat skalltu vita, konungr, at eigi mun sva fara, sem Karicius iarl mælti, at guð muni mer reiðaz, þo at ek luta guði þínum, heldr mun hann þá reiðaz guði þínum ok briota hann.“ Konungr svarði: „Enn rammasti solarass mun briota guð þinn, þánn er Gyðingar krossfestu.“ Thomas mælti: „Villtu reyna, hvart þat
 20 ma¹⁰ verða?“ Karicius mælti: „Nu leitar hann raða, at hann luti eigi ne bloti.“ Thomas svarði: „Luta mun ek fyrst, en blota síðan, ef guð minn brytr hann eigi, þegar er ek lyt.“ Konungr mælti, at hann skýlldi sva gera.

En tvau hundruð manna leku hliomandi¹¹ hringleik fyrir
 25 likneskinu, ok voru þar meyar með pipum ok hörpum ok reykelis, ok var lið þat albuit¹² til blotz. Þá mælti Thomas postoli við skurðgoðit: „Þú diofull, er byggir i likneski þessu ok gefr svör villtum monnum ok heimskum, er likneskit sia, en þik megu þeir eigi sia, ek sðri þik i nafni drottins Jesu Kristz, þess er Gyðingar
 30 krossfestu, at þú gangir ut ok standir, sva at ek mega sia þik, en þú gerir¹³ þat síðan, er ek byð þer.“ Þá gekk diofullinn ut or likneskinu ok stoð sva, at postolinn einn matti sia hann. Þá mælti postolinn við hann: „Ek göfga af ollu hiarta drottin minn Jesum Krist, en þegar er ek fell a kne ok mæli, at þú briotir
 35 eigi at eins skurðgoðit heldr ok hof þetta, þá mun ek biðia drottin minn Jesum Krist, at hann sendi engil sinn at binda þik

1 man B. 2 [saal. B; orð þin A. 3 Jarl B. 4 kældi B. 5 solar-
 gubs B. 6 um tilf. B. 7 orðki B. 8 af B. 9 því B. 10 megi B.
 40 11 mgl. B. 12 allt buit B. 13 ger B.

ok kasta þer niðr i undirdiupit, ef þu gerir eigi svo.“ Diofullinn svaraði: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu sendir mik eigi i undirdiupit, ok ~~ok. Ilatomik helldr~~ drepa þessa menn alla.“ Postolinn svaraði: „Ek byð þer i nafni drottins mins Jesu Kristz, at þu gerir engum manni mein, helldr briot þu likneskit, þegar er ek fell a kne.“ En postolinn mælti at² ebresku mali við diofulinn, ok vissi engi, hvat hann mælti, eða við hvern hann mælti. [Þa leit postolinn til konungsins ok mælti: „Hygg þu at ráði þínu, konungr; þu segir guð þinn hinn rammasta, en guð minn krossfestan mann; ef guð þinn verðr styrkri⁴, ok brytr sa diofull hann ¹⁰ eigi sundr, er leyniz i likneskinu, þegar er ek kalla a guð minn, þa mun ek luta honum ok blota síðan; en ef kappi⁵ þinn verðr brotinn, þa er rett, at þu fyrirlatir villu en truir sönnu.“ Konungr svaraði: „Þorir þu enn at mæla iðfnum orðum við mik? Glata mun ek þer lata, ef þu lytr eigi ok⁶ blotar.“ Postolinn mælti: ¹⁵ „Nu lyt ek, ok eigi likneskinu; nu lyt ek, ok eigi malminum; nu lyt ek, ok eigi skurðgoðinu; helldr lyt ek drottni minum Jesu Kristo, i þess nafni byð ek þer, diofull, er i þessu likneski leyniz, at þu briotir þat ok gerir engum manni grand⁷, ok far [þar síðan, at⁸ engi maðr finni þik.“ En er hann hafði þetta mælt, þa ²⁰ losnaði skurðgoði i sundr sem vax við elld. Ok þa lagði blot-hofðinginn sverði at⁹ postolanum ok mælti: „Ek mun hefna [guðs mins¹⁰.“ Þa flyðu þeir konungr ok iarl ok hrædduz. En kristnir menn færðu likama¹¹ postolans til kirkiu með veg ok guðs lofi ok smurðu dyrligum smyrslum. En i þeim stað verða margar iartegnir, ²⁵ er hann var grafinn, þviat þar flyia dioflar fra oðum mönnum ok fa siukir menn heilsu.

En mörgum vetrum síðarr, þa er Alexandr Romaborgar höfðingi hafði heriat a Persialand¹² ok felldan konung þeira ok for [heim a leið¹³ með sigri, þa baðu Syrlanzmenn, at hann ³⁰ sendi eptir likam postolans ok leti þangat færa. Þa var likami postolans færðr af Indialandi til Syrlanz i borg þa er Edissa heitir, ok gert skrin at or silfri. I þeiri borg ma eigi vera villumaðr ne [blotmaðr ne Gyðingr¹⁴, ok eigi megu heiðnir menn þangat heria, þviat þeim hlifa verðleikar ok bönir Thomas¹⁵ post- ³⁵

1 diupit B. 2 aa B. 3 [saal. B; Thomas mælti: Hygg þu at ráði, konungr. Þa leit Thomas til konungs ok mælti A. 4 sterkari B. 5 kakki(!) B. 6 ne B. 7 mein B. 8 [síðan þangat, er B. 9 aa B. 10 [þín, guð minn! B. 11 l'k B. 12 Persialand B. 13 [heimleidis B. 14 [gudnidingr B. 15 heilags Thomas B.

flæiri; því at i þessum .xii. kostum helldz allt rettlæiti(!), þat ær læiðir til himna hallar þa er þessa luto varðvæita. En gíafar er þer færdut mer, gefi þer aumum mönnum, þvíat æk em sægi guð helldr þræll hans. En hverr yðarr veri buinn tru at taka ok skirn.“ En lýðrinn gerði sem Thomas mællte, ok toko skirnn ; en næsta drottinsdag .ix. þusundir karla, en sægi voro talðar konur ne bornn. En síðan for Thomas postoli til hins øfra Indíalannz, sva sem guð vitraði honum. En margr maðr for at sia iartegnir hans ok heyra kenning hans, ok toko margir tru ok hurfo fra blotum, er þer(!) sa hann gefa syn blindum en heyrna daufum 10 ok lif dauðum, ok reka diöfla fra öðum mönnum. Migdeus het konungr, ær reð fyr þesso Indíalandi, en kona hans het Trepicia; iarll hans het Caricius, en kona hans het Mikdonia. En hvarr þeira atte systor annars. Kona het Sintica, er sexx(!) vetr hafði blind verit, en hon var vinkona Mikdonie; en þæiri kono gaf Thomas 15 postole syn. Hon kom hæileyg ok skygn fyrir Mikdoniam, ok sagði henne til hæliso sinnar. Mikdonia mællte: „Sa man vera engill guðs eða postole, er þer gaf syn, sva at hann hafði enga lækning til þess.“ Sinrica(!) mællte: „Eigi gaf hann mér æinni syn, því at mikill fioldi er þat karla ok kvænna, er hann hefir 20 hæliso gefit i nafni Jesus Kristz.“ Mikdonia mællti: „Ma ek sia hann?“ Sintica sagði: „A morgin ær sætlat, at hann mune telia fyrir mönnum eða lýðnum, en ef þu villt sia hann, þa skiptu buningi þínom, at þu verðer sægi kend, ok far þu þa með öðrum konum.“ Þa tok Mikdonia annann buning ok for með vinkonum 25 sinum ok ambatum, ok kom þar, er postolinn talði tru fyrir mönnum ok mællte: „Þetta lif ær ver hofum, sagðe postolinn, er væsælikt ok liggir undir mörgum haskum, ok liðr þa or höndum, er maðr hyggr bæzt til at hallda, því at braðr dauði tekr þat i braut, ok flyr þat sva, at alldregi ma síðan finnaz. Af því kom 30 guðs sonr af himne ok sagði oss annat lif vera, þat ær alldregi hefir dauða ne sott ne hrygglaæk, helldr ær þar avallt fagnaðr ok lios ok gleði. En sonr guðs gerði sva at menn mego endr

1 En senere Haand har skrevet d over g, og saaledes forandret hæileyg til 40 hæileygd.

II.

www.libtool.com.cn

1.*

optir leið orðit, þa sa hann i hendi ser fagnan palm með fullum
 5 avexti oc bloma. Þa rann hann fagnandi til brúðar sinnar, oc
 bergðu þau bæði af alldini þess tres. Enn er þau hauðu bergt af
 avexti þeim, þa sofneðu þau bæði skiott eptir, oc bar einn draum
 firir þau bæði. Sva syndizt þeim sem konungr harðla mattugr
 skryddr dyrligu skruði stæði a millum þeira, hann faðmaði þau
 10 bæði bliðliga oc mællti: „Postuli minn blezadi yckr, at it gerðizt
 hluttakendr ens eilifa lifs.“ Enn er þau vaucnuðu oc tauluðu um
 draum sinn, þa kom þar Thomas postuli oc mællti: „Konungr
 minn, sa er mællti við yckr i syn yckr, sialfr leiddi hann mic
 hingat at lok(n)um durum, at blezun min verði at avexti fyrir
 15 yckr þeim, at it halldit hreinlifi, þviat þat er drotning allra crapta
 oc avauxtr allra crapta oc eilifrar sælu. Meydomr er engla systir
 eða broðir oc auðlun allra góðra hluta; meydómr er sigrvegning
 lostans oc efling truarinnar oc sigrmark i o(rrost)unum oc auruggleikr
 eilifs lifs, þviat af afbrugðningu likamans getzt saurgunin, enn
 20 af saurguninni sektin, enn af sekðinni hneykslin. Enn i þessum
 aullum verkum koma baurnn i heiminn með haska mæðrinnar,
 fyrir því at þa er fram skal fara sonr girndarinnar af fiorsia(l)
 mæðrinnar, þa sykizt aull su in ohrausta cona, harmar hon oc
 leggr a leiðindi, liðr at henni sva stundum, at hon andazt af
 25 harmi burðar sins. Enn elði, þat er fram ferr af qviði konunnar,
 kann verða annat tveggia fol eða fífl, skacr eða lami eða at nock-
 urum lið vanburða, stundum tunglærr eða diaufulærr. Nu siai
 þit, með hveriu abyrgðarræði saman tengizt karlmaðr oc cona.
 Nu ef it vilit varðveita blezon þa er drottinn gaf yckr firir mic,
 30 þa mun hann yckr alldregi lata deyia, helldr fagna af eilifri sælu.“
 Enn er þau heyrðu með abyggiusaumo hiarta orð oc kenning
 postulans, þa vitrabiz þar hvarotveggia þeira varðhalldzengill
 hvars þeira, oc mællto þeir: „Við erum englar gefnir yckr af guði,
 at við synim yckr sialfa ockr fyrir blezan Thomas postula, at við
 35 færim guði bænir yckrar, þa er it varðveitið kenning postulans.
 Nu leiddum við hann inn hingat til yckar at locnum durum
 hussins, til þess at sva luki hann yckr upp dyrr eilifs lifs, sem

* *Jvf. ovenfor S. 714¹⁹—716².*

nu opnuðu við læstar hurðir.“ Þá fell brúðgumi oc brúðr hans til fota postulanum, oc mælltu þau: „Styrk þu ockr i aullum sannleik, at ecki se fra ockr af guðs viti.“ Thomas svaraði þeim: „Koma mun ek aðra nott til yckar oc læra yckr fulligarr, aðr ec fara i braut.“ Nu kom hann, sem hann hét, oc lærði bæði þau vandliga af taknum eilífs lífs. Enn a þat ofan skirði hann bæði þau. Enn síðan sigldu þeir Thomas oc Abbaness til Indialandz. Enn morgum dagum síðarr sendi Thomas einn lærisvein sinn aptr til Andropilin oc gaf honum brúðgumanum þat vellði, at hann vigði kirkiu oc kennimenn i borginni. Þar er nu margr lýðr snuinn guði til handa, oc er þar kallaðr stoll Thomas postula oc almennilig trua allt til þessa dags. Enn sialfr Dionisius sveinn oc brúðgumi varð byskup. Hann vigði til nunnu Pelagiam brúði sína. Enn hon tok þrent(!) þiningarvætti til hana: eitt þat er hon hafnaði samlagi bonda síns, enn i því annat er hon hafnaði skurð- goða blotum. Firir þessum saukum tveimr var hon hauggvin. Enn yfir leiði hennar eru ritin þessi orð: I þessum stað hvilir brúðr Dionisius byskups dottir Thomas postula. Enn nu er langt at segia fra maugum iarteinum er þau gerðu, oc faurum vör firir því skyndiliga til endimargs(!) hlutanna.

Fra Thomasi.

10

Þá er þeir Thomas oc Abbanes komo i borg þa er heitir Eliopolim a Indialandi, þa sagði Abbanes Gunduforu konungi deilid a Thomasi. Enn er konungr sa Thomas postula, þa mællti hann: „Hvart kantu mer haull smíða?“ Thomas svaraði: „Kann ek.“ Þá syndi konungr Tho. husastaðinn oc mællti: „Segðu mer, með hverri skipun þu matt mer haull uppgera i þessum stað.“ Enn Th tekr upp reyrisprota(!) oc markaði yfir grundvellinum oc mællti sva: „Her set ec dyrr a mot solar upprás.“ Þar merkti hann i hus aulam .ii. salutatorium .iii. consistorium .iiii. trichonium .v. zetas hiemales .v. zetas estivales oc triclinia .vii. epikastorium .viii. capitalia .ix. thermas .x. gimnasia .xi. coquinam .xii. columbos .xiii. yppodromum oc per girum arcus deambulacrios. Þessa husaskipun merkti hann alla saman at þeim sið oc lytzku, sem þar somði konungum at hafa. Enn er konungr sa þetta, þa mællti hann: „Sandliga(!) ertu haufuðsmíðr oc somir þer konungum at þiona.“ Þá selr konungr orof þar i hendr Th. oc for síðan a brot or landi oc var a braut .ij. vetr. Síðan for

2.*

þusundir karlla enni konur oc baurnn um fram. Þa var Th.
 postula þat vitrað af guði, at hann færi til ins efra Indialandz.
 5 Enn við frægb þa er varð i þeiri atfaur hans oc tilquamo, þa
 skyndu allir lyðir a fund hans, oc er þeir sa takn oc iarteinir,
 þær er hann gerði. þa mattu þeir eigi hafna boðorði hans, þviat
 hann gerði allzkonar iarteinir. I því floði græddi hann conu, þa
 er Sintica heitir, er blind hafði verit .vi: vetr, hon (var) vincōna
 10 Migdonie drott(n)ingar(!) cona(!) Karicius iarls. Enner Sintica kom
 til Migdoniam, þa sa hon hana heileygia oc sva snareygia, sem
 hon hefði alldregi blind verit. Þa kallaði Migdonia oc mællti:
 „Sia maðr er annat tveggia postuli guðs eða spamaðr guðs, er
 þer gaf syn, sva at hann hafði eigi, ne ein læcnislyf við.“ Sintica
 15 mællti: „Með aullu græddi hann mik [eigi] eina, en ec kann eigi
 segia, hversu marga hann græddi karlla oc konur oc baurnn fra
 ymsum sarleik firir akall nafns Jesus Cristz.“ Migdonia mællti:
 „Hvat ætlar þu, hvart ek muna mega sia hann?“ Sintica svarar:
 „Þat var nu ætlat, at hann skyli a morgin tala firir lyðnum. Nu
 20 ef þu vill þar vera, þa skiptu klæðnaði þinum oc far a meðal
 annarra qvenna, oc fallt þer sitt, at eigi verðir þu kend.“ Enn
 því tauluðu þær þat, at hon var cona Karicius iarls, en hann var
 konungs magr, þess er Migdeus het. Enn er hon hafði skipt um
 buningi a meðal ambatta sinna oc vinqvenna, þa namu þær þar
 25 staðar, er heilagr Thomas postuli boðaði tru Cristz oc lærði þa
 mælendi með postuligum munni oc mællti sva: „Firir hvi kom
 guð hingat i heim a meðal manna, þar er þetta lif er vesalict, er
 vær erum i bornir, oc liggr undir anauðum oc sva fallvallt, at þa
 skriðnar þat a brot, er maðr hyggr bazt til at niota þess, þviat
 30 vaveifligr dauði brytr þat undir, sva at þat finz alldregi síðan;
 eða firir hvi kom oss lios af himni, þat er guðs sonr var, oc
 sagði, at var annat lif, þar er alldregi kemr dauði oc alldregi
 harmr, alldri syting, alldri hryggleikr, helldr er þar avallt faugnuðr
 oc gleði oc allt yndi oc aull skemtun oc birti oc allzkyns unað;
 35 nema firir því kom hann, at menn þeir endrgætiz til lifs, er aðr
 eru til bana bornir, oc algiorðizt ier guðs senir firir kenningar
 postula hans; þviat eigi megu senir dauðligra manna oðauðligir
 verða, þeir er synðgir eru oc synðugra synir, nema þeir algeriz
 guðs senir firir vatnn oc helgan anda. Enn til þess at eigi væri

mistruð sia kenning, þa gaf sa oss : matt oc vellði, er oss : sendi at kenna þetta, at i hans nafni lystim ver blinda, gæfim heyrn daufum, gaungu haultum, ~~líkum diofa~~ fra oðum, hreinsaðim licðra, vektim dauba til lifs. Til þess gaf hann oss þenna matt, at þetta mælti skynsamr maðr i hug ser: Ef eigi væri saunn kenning þeira, þa mundi eigi sva matkar iarteinir þeira sem þessar; oc firir því heyri þer nu, senir minir, at i gær eða ina fyrri daga kallaða oc yðr ti(l þes)s, at likamir yðrir græddiz, enn i dag er til þess sett þetta mót, at andir yðrar græddiz af lækningu guðs orða, þa er þær taka heilsuorð; þvíat svá sem augu firir verða, er eigi taka læcnislyf, oc menn, þeir er eigi drecka heilsudrycki, græðaz eigi af læcnum, sva oc af postulum eða auðrum kennimaunnum megu eigi græðaz andir manna, nema þær taki guðs orð oc trui sannleic oc varðveiti hreinlifi af aullum athuga, skili sik fra ofati, ræki agirni, meini mannigi; tæmi sic avallt til þess at heyra guðs orð oc varðveita siðan. Þvilikum hlutum græðaz andir manna. Nu er nauðsyn, at græddar andir skili heillt rað oc gírniz fæzlu guðs orða, þar er þær þolðu leiðindi aðr þær yrði heilar, þvíat sva sem sott likamlig lætr eigi manninn taka likamliga fæzlu, þvíat sa er fram hefir ast sina i ast holldz sins til munuðlifis, þa hefir hann ecki þat með ser, er hann megi þaðan af elska aundina. Þaðan af mælir sva gamall spamaðr, at sa er elskar aundina, sa berr likamann, enn sa er elskar illzkuna, sa hatar aundina; oc enn sagði hann þat i enum sama salmi, at snaurum(!) elldz mun rigna yfir synðga menn. Heyrit ier nu oc skilit: regn þetta it grimma merkir qvalar synðugra manna. Jofnum ver saman nu oc þa því regni oc þessu, er her i heimi kann verða i ogurligum hriðum; þessi regn eru sæt hia hinum, oc reynum ver þo opt þat, er maðr verðr staddr firir utan þekiu eða a viðum velli eða undir berum himni i því foraðsveðri, at i eli einnar stundar verðr maðr hriðdrepa eða lama eða mioc þrekaðr, eða hvat skulu þa gera vesalir menn, er yfir þa steypiz an aflati skur elldz . . .

3.*

Karicius mælti: „Lattu hann senda i hvera suðr.“ Enn er sva var giort, þa mattu eigi hverarnir heitir verða siðan. Enn a auðrum degi gengr Thomas þaðan alheill. Þa mælti Karicius við

mun ec eigi at eins luta honum helldr oc blota hann. Enn með því at þinum guði verði mygt, þa er þat iafnmæli, at þu firirlatir villuna oc haldir saunleikinn.“ Konungur svaraði: „Oc skaltu enn þora at mæla iofnum orðum við mic? Nu mun ec lata af kippa tær þinar, ef þu lytr eigi solarguði.“ Thomas svaraði: „Se herna, ec gaufga eigi skurðgoðit; se herna, ec gaufga oc eigi malminn; se herna, ec gaufga eigi blotit. Enn ek gaufga drottin minn Jesum Cristum, i þess nafni byð ec þer, diofull, er byggvir i þessu likneski, at eigi særir þu ne einn mann, helldr briottu niðr malm scurðgoðsins.“ Þa brotnaði þat skurðgoð allt, i sundr sem vax við elld. Þa emiudu allir blotgoðar, enn sialfr blotbyskup hofsins bra sverði oc vegr postulann oc mællti þetta við: „Rec ec harma guðs mins.“ Konungrinn lagði a flotta oc sva Karicius. Síðan giorðizt styriolld akaflig, oc var þo meiri lyðr, sa er leitaði firir postulans sakar oc kallaði hatt, at sialfr byskupinn væri i elldi brendr kykr, sa er postula guðs vá. Enn heilagr domr Thomas postula var til kirkju borinn með postuligri tign oc dyrligu lofi, oc var þar umbuit með dyrligum smyrslum, oc verða þar takn oc iarteinir i þeim stað, er hann var settr, þvíat þar græðaz allar sottir. Síðan baðu Syrlendingar Alexandrum innverskan keisara, þa er hann kom með sigri af Serclandi at yfirstignum Artasercses konungi. Þeir baðu þess, at hann sendi orð til Indialandz, oc væri heilagr domr Thomas færðr til Syrlandz, oc væri hann andaðr gollinn sinum borgarmaunnum. Enn nu var sva gert, at likami hans var færðr af Indialandi oc i borg þa er Edissa heitir, oc kvilir(!) hann i silfrscrini, þat et sama scrin hangir þar i kirkju með silfrfestum. I þeiri borg ma engi villumaðr lifa oc engi Gyðingr, engi blotmaðr, heiðnir menn megu oc eigi heria þangat, síðan er Abbagarus konungur þeirar innar saumu borgar þa rit þat af sialfum græðaranum drottni varum Jesu Cristo, er hann reit sinni hendi sialfs. Þetta rit skal

TVEGGIA POSTOLA SAGA PHILIPPUS OK JACOBS.

I.

www.libtool.com.cn

Sagan fra Philippo postola.

I dag hölldum ver dyrliga hatið postolum Philippo ok Jacobo, i þa minning er þeir skilduz við þetta fallvallta lif ok sottu þa til himinríkis fagnaða, ok þagu þa eilifar ömbunir af almatkum guði fyrir sitt lif dyrligt ok sinn dauða sagan. Er sa dagr skyldr til einkum at hallda öllum guðs postolum, þviat sa verðr postola-dagrinn optast næstr piningu vars drottins ok upprisu, ok verðr nu af því at hallda þeim af skyldu fagnadartið, at þeir höfðu
 10 litlu minni mannraun af piningu vars drottins en af sialfra sinna piningu eða dauða. Eigi berr ok af því saman hatið þeira ok lifstazdag postolanna Philippi ok Jacobi, at þeir væri asamt, aðr þeir skildu við þetta lif. En af því eru skammar frasagnir a bokum görvar fra hvarum þeira, at Jacobus var eigi lengi til
 15 raunar, en kominn þar at heimsvist, sem reynt var, at mest væri i kaf haldit allri guðs kristni ok heilagra manna dyrð, en Philippus var sva fiarlægr þeim mönnum, er¹ heilagra manna sögur hafa samsettar, ok er því fra honum fatt sagt.

Sva segia helgar ritningar, at Philippus var ættaðr af borg
 10 þeiri, er Bethsaida heitir, þeiri hinna sömu sem Petrus ok Andreas voru. Ok annan dag eptir, er þeir Petrus ok Andreas höfðu hit fyrsta sinn kannaz við drottin, þa kallaði hann Philippum til fylgðar með ser, ok fylgði hann honum síðan i sífellu. Ok af hans orðum kom ok til fylgðar með lærisveinum Natanael,
 15 er aðr var spekingr mikill ok drottinn mællti til lofigum orðum, hann kvað hann vera trulyndan ok flærðlausan. Philippus kallaz lioskers muðr, af því at hann var orðsørr ok slettmall, ok sneri hann mörgum manni aleiðis ok mællti mörgum manni hughvarf af sinni gæzku ok orðsøri, er aðr voru miok vanstilltir ok aftruðir,
 20 ok lysti liknarbraut fyrir sinum undirmönnum bæði með kenningum ok dæmum goðra verka¹, eptir því sem drottinn mællti sialfr: Lysi lios yðart fyrir mönnum, at þeir siai verk yður goð ok dyrki föður yðarn, þann er a himnum er. Su er mikil virðing þessa mannz Philippi, ef hann hefir hann fyrstan kallaðan til föruneysis
 25 af engri ættlegð, ok var þat haleit virðing, at hann væri einn af öllum fyrstr kosinn til þessa dyrliga embættis at fylgia sialfum guðs syni ok honum at þiona i sífellu.

¹ manna Cð.

En eptir uppstigning drottins, þa er postolar hans dreifðuz til kenninga naliga um allan heim, þa for Philippus a þat land, er Scitia heitir, er af sumum monnum er kölluð Svíþíð hin mikla, ok er hon kolluð hingat nálægst þeira landa, er postolarnir hafa kenningar sialfir kent. En þegar er postoliinn kom þar, þa var hann tekinn af heiðnum monnum ok leiddr til Tys hofs, ok var hann nauðgaðr til at blota Tys likneski. „Ok i því bili varð sa atburðr, at skreið undan umbuningi skurðgoðsins dreki mikill, ok drap þegar til dauðs son hofgoðans, er reykelsi bar fyrir skurðgöbit. Ok hann laust ok tva höfðingia, þa er upphafsmenn voru at ofríði við postolann, ok þeira fylgdarmenn; margir fengu sotti af blæstri drekans. En er þessi stortiðindi höfðu gorz, þa tok Philippus til orða ok mælti: „Ef þer vilit hlyða minum orðum, þa mun enn mikit um bætaz, þott mikit se at orðit. Dreki, sa er yðr hefir lengi meinsamr verit, mun flyia a braut i nafni guðs mins.“ En allir báðu, at sva skyldi verða. Philippus postoli mælti: „Briotit niðr likneski þetta, er i Tys liki þikkir gort verit hafa, en reisit upp þar i staðinn kross drottins Jesus Kristz, er honum er sigrs ok piningar mark en hinn styrkasti stolpi varrar hialpar ok lausnar.“ En hinir siuku menn eggjuðu miok, at þat skyldi fram fara sem skiotast, ef þeir væri þa nokkut nærr heilsu sinni en aðr. Ok var sva gert. Postoliinn beiddi ser hlióðs, ok mælti síðan: „Ek byð þer, dreki, sa er her hefir lengi bygt i þessum stað til meins monnum, at þu farir a braut heðan i eyðimork, þar er engi er fðr manna ne fenaðar, ok verðir engum manni at meini síðan.“ Þa sa allir, er við voru, at ut for einn hræðiligr dreki ok sotti i eyðimork, ok varð síðan allðri at meini. En eptir þat reisti postoliinn upp þa þria menn, er dauðir voru, en gaf þeim heilsu, er siukir voru.

En eptir þat sneruz þeir allir til retrrar truar, er aðr höfðu ofríð boðit postolanum, ok iðruðuz þa þess, er þeir höfðu honum i mot mællt eða gort, ok hugðu hann guð vera ok villdu hann a þa leið dyrka. En hann sagði þeim, at annarr var sannr guð. sa er skapaði himin ok iörð ok alla aðra skepnu, ok heimrinn hafði allr tapaz af synd hinna fyrstu manna, en guðs son let beraz hingat i heim fra Mariu meyi, ok hann hafði pining tekít ok dauða, ok hann hafði upprisit af dauða ok stigit til himna, ok hann hafði sent þeim postolum sinum astgíof heilags anda, ok kunnu þeir síðan allar tungur at mæla, ok af þeiri gípt toku þeir iartegnir at gera allzhattar ok reisa menn af dauða. En þar em

ek einn af þeim sendr hingat til yðar at kenna yðr rétta tru.“
En allir þeir er við voru staddir, toku tru, ok voru þa skirðar
margar þusundir manna. Philippus postoli for þa síðan um herð
ok borgir ok vigði byskupa, presta ok diakna, ok marga aðra
5 klerka, ok let þar margar kirkiur reisa ok efla þar miok kristinn
dom. Ok var hann þar .xx. ár kenningar at kenna, ok gerði
allzkyns iartegnir, gaf syn blindum, en heyrn daufum, göngu
hölltum, en hreinsun líkþram, ok reisti dauða menn til lífs.

En at liðnum þessum stundum vitraði guð postola sinum, at
10 hann hyrfi aptr i Asiam ok Affrikaland i hófuðborg þa er Hiero-
polis heitir. Þar geck yfir villa þeira manna, er Hebioniti voru
kallaðir. Ok for postolinn þangat eptir guðs boði ok tilvisun, ok
eyddi þeiri villu ok færði kristnina i lag, sem þa er hæzt hafði
verit. Þar voru i borginni dætr postolans tvær, helgar nunnur
15 ok dyrligar, ok hafði hvarveggja þeira mikla meylasveit með sér,
þær er guði þionuðu i sífellu. En er postolinn var sva gamall,
at hann hafði siau vetr ens niunda tigar, þa kallaði hann til sín
klerka ok kennimenn ok byskupa þar nálægra borga, ok sagði
þeim skammar mundu eptir lífstundir sínar, en bað þa gæta
20 vandliga guðs boðorða ok sinna kenninga. Segia sva helgar bæk, at
þa kœmi þar heiðnir menn með ofríði miklum ok höndluðu postolann
ok dæmdu hann þegar til líflatz, ok var hann síðan krossfestur, ok
gryttu þeir hann síðan a krossinum, ok for hann með þeim
þiningarsigri a þessum degi til almattigs guðs. En eptir þat tóku
25 kristnir menn líkama postolans ok grofu með allri slíkri dyrd,
sem þeir höfðu framast fong a. Ok þa er dætr hans önduðuz,
þa voru þær hia honum grafnar, a sína hönd hvar, ok veitir guð
þar margfolld gæði fyrir dyrd síns postola öllum þeim, er hann
sækia at arnaðarorði með ast ok rettri tru til almattigs guðs;
30 honum se dyrd ok valld um alldir allda Amen.

Saga Jacobs postola.

Nu er enn skyldugt, goðir bræðr, at segia nókkut fra þeim
enum dyrliga guðs postola öðrum, er sa dagr er helgaðr með
guði, Jacobo postola, er einn er af naverondum drottins. Hann
53 var systrungr hans at iarðligri frændsemi, hans móðir var Maria,
systir Mariu drottningar, sammæðra við hana, ok var hon Cleophas

dottir ok bróðurdottir Josephs fostra drottins. Alfeus var faðir hans, bróðir hans Jacobi voru þeir Simon ok Judas ok Joseph hinn rettlati Jacobus þýðir undirgrefill eða rotsetiari, ok hefir hann af því þat nafn, at i kenningum sinum grof hann syndir ok andmarka ok briosti manna ok hiórtum, en rotsetti i staðinn ast ok elsku til almattigs guðs með öðrum mannkostum.

En aðrir lærisveinar ok guðs postolar foru af Gyðingalandi, til þess þjóðlandz hverr, sem guð hafði til visat, en þat kom a hluta Jacobi at styra þeirri kristni, er at Jorsolum var, ok þotti þat öllum torsott, fyrir því at þat var reynt, at þeir mundi samþyrma Gyðingarnir, er þeir höfðu lagt hendr a postolana ok því framarr a drottin sialfan, en höfðu synt sik i öllum ofriði við postolana, meðan þeir voru allir saman. En sva var hann vinsæll ok hugþekkr alþýðunni, at hann var kallaðr enn rettlati Jacobus, ok var honum þat sannefni. Sva segia bók helgar, at Jacobus hafi olikr verit öðrum monnum at flestu, hann drakk alldri afengan drykk, hann at alldri slatr, ok alldri kom harknifr yfir höfuð honum, hann hafði alldri laug eða bað, hann hafði alldri ullklæði, ne af öðrum vefum ger, hann vafði sik allan i einum linduki. Hann var nálíga allar stundir i guðs musteri nætr ok daga. Hann einn kom i Sancta sanctorum, þar er allir voru enir helgustu hlutir varðveittir. Hann la longum flatr til iardar i guðs musteri, ok bað sva fyrir lýðnum litillatliga. En hann fell a kne bæði hart ok opt, ok gerði sva hörð knein ok kneskeliarnar sem a ulfallda, at horn þotti a vera, eða sva sem skeliar væri, ok var eptir slíku annat harðlífi hans. Margir voru aðrir villumenn i borginni en Gyðingar, ok komu þeir til postolans ok báðu hann skyra fyrir sér, hvat dura Jesus væri, er hann hafði sialfr haft i sinum kenningum. Sva segir Jon guðspiallamaðr, at drottinn hafi mællt við sína lærisveina: „Sönnu sannara segi ek yðr, at sa er eigi gengr inn um dyrr i sauðahus, heldr stigr hann annan annan veg upp, hann er þjófr ok ilvirki; en sa er inn gengr um dyrr, er hirðir sauðanna.“ Ok nókkuru síðarr segir drottinn i hinu sama guðspiali: „Ek em dyrnar, segir hann, ok ef nókkurr gengr inn fyrir mik, hann mun heill verða, ok inn mun hann ganga, ok sva mun hann ut ganga ok góða haga finna.“ En Jacobus sagði þeim, at hann hafði sik sialfan sva kallað, ok dyrnar skulu iartegna þrenning almattigs guðs; þær eru einar, ok megu eigi dyrnar vera nema af þrim triam, tveim dyristöfum ok umdyri; er sva þrenning guðs, at hon er með þrennum greinum, ok er

at Jesus er sannr guðs son af guði getinn, þá kom hinn helgi andi yfir oss alla saman sva sem líos af himni ok gerði hiðrtu var gloandi nálíga af ast ok gípt heilags anda. Kunnum ver þa bæði at mæla ok at skília a allar tungur.“

En er Jacobus hafði þetta mælt, þa gengu yfirgyðingar ok mæltu: „Ver þaðum þik, at þu skyldir eyða villu lýðsins um Jesum, en oss þykkir, sem þu hafir aukit miðk i ummælum þínum.“ Jacobus svaraði þeim: „Ek tok a braut villuna, en synda ek hit saanna.“ Ok er þeir sa þat yfirgyðingar, at allir fögnuðu kenningu postolans ok truðu a Jesum, þa hliopu þeir at honum ok hrundu honum ofan. Ok var van, at hann mundi allr lemiáz, en hann kom standandi niðr, ok sakaði ekki, ok stoð hann síðan upprettir ok kendi kenning sína. Þa hliop at einn af yfirgyðingum i reiði mikilli ok øði ok greip upp þvattvífl eina mikla ok laust i höfn postolanum, sva at þegar la heili a iorðu, ok for hann a þessum degi með pínigarsigri til almattígs guðs En allr lýðr villði hendla þa yfirgyðinga, er þessa óhæfu gerðu, en þeir flyðu. En trúfastir menn grofu líkama postolans með mikilli virðingu, ok veitir guð þar margar iarteguir, ok hvilir hann við síalfs guðs musteri; þeim enum sama guði se dyrd ok vegr um alldir allda. Amen.

II.

Her hefr upp sögu Philippi postola.

Héilagr Philippus postole guðs drottins vörs Jesus Cristz fór eftir uppstigning hans til þess landz, er Scithia heitir, ok kendi þar kenningar ok retta tru .xx. vetr. Enn er hann var tekinn af heiðnum monnum ok leiddr til Tys hofs ok neyddr at blota, þa skreid dreki mikill undan syllustokki, þar sem Tys líknerski stoð yfir, ok drap hann son blotbyskups, þess er fyrir því bloti red, ok heradshofdingia .ii, þa er taka leto Philippum postola ok setia i bönd. Enn af blæstri drekans feingu allir sott, þeir (er) fyrir urðu. Þa mælti Philippus postole við lýðinn: „Hlydit þer radum mínum, ok munu þer taka heilsu, enn þessir

heilsu ok líf, sem dauðir ero, enn dreki síð mun flyia i nafni drottins mins.“ Þá svaradi lydrinn: „Segðu hvað vær skulum giðra.“ „Dragit þer ut skurgóðit þetta ok briotid, enn setid þar i stadinn cross drottins mins Jesus Cristz.“ Þá kaulludu þeir

5 sem siukir voru: „Gef þu oss afl ok heilsu, ok munu vær briðta Ty þenna, sem vær höfum blotad.“ Þá mællti postolin: „Ek byð þer, dreki, i nafni drottins mins Jesus Cristz, at farir þu i brutt ör þessum stad, ok giðr aungum manni mein, ok far i eydimörk, þar sem eingi er manna faur ne nytsemi.“ Þá flyði æ brutt inn

10 grim masti dreki, ok var hvergi síðan sennu. En postolen reisti af dauda son blotbyskups ok .ii. höfðingia, þa er drekin hafði drepit, ok gaf hann aullum heilsu, þeim er sött höfdu feingit af blæstri drekans. Þa idruduzt þeir, sem ofrid höfdu giort moti postolanum, ok hugdu hann gud vera ok gavgudu hann. En postolin

5 sagði þeim (fra droti), hversu hann kom i þenna heim at biarga mannkyninu, ok hversu hann reis upp af dauða æ þridia degi ok ste síðan til himin(s)ins at æsiannðum postolum sinum, ok hversu hann sendi þeim inn helga anda i elldligum tungum, sem hann het, ok gaf þeim mal allra tungna. „Enn ek em einn af þeim,

10 sagði postolinn, ok sendi hann mik hingat at gera yðr þess visa, at skurgóð þessi ero dioðlar ok uvinir blótmanna sin(n)a.“ En er postolinn hafði mællt þetta, þa toku margar þusundir manna tru ok skirn. Enn Philippus postole vigði byskupa ok presta ok adra kennimenn ok let kirkiur giðra. Enn síðan fór hann til

5 Asialandz, sem gud vitradi honum, i borg þa er Hieropolis heitir. Hann eyddi þar villu þeira manna, er þat sögdu, at sonr mannz ok guds hefði eigi tekit sannan likam af meyi. Enn þar vöru .ii. detir Philippi enar helgustu meyar, þær sem margar meyar leiddu eptir ser til guds. Enn Philippus postole kalladi til sin

10 byskupa ok presta ok diakna ur mörgum borgum .vii. dögum fyrir andlat sitt ok mællti við þa: „Þessa .vii. daga veitti drottinn mer at vera i þessu lífi. Vere þer minnigir kenningar drottins mins Jesus Cristz, ok standit upp hreinliga, enn hann man fylla heit sitt ok efla kristni sina.“ Enn er postolin hafði

5 þetta mællt, þa fór hann til guds, er hann hafði [.vii. vetr ins niunda tigar. Enn er nöckurir vetr lidu þadan, þa aunduduzt dætr hans, ok voru grafnar hia honum, æ sina hönd honum hvar

1 Her beg. Fr. 2 þvisa Fr. 3 drengiliga Fr. 4 saal Fr.; post-
 40 olin A. 5 [saal Fr.; vetr ok síð ins .ix.unda A.

Enn þar getazt margir gödgerningar af gudi aullum mannum, þeim er trúa á gud föðr ok son ok anda helgan.

www.libtool.com.cn

De sancto Jacobo apostolo¹.

Jacobus postole hafði fórrað þeirar kristni, sem at Jörsölum var. Enn Gyðingar gerdu ofrid moti honum, ok tóko þeir hann ok settu yfir ræfr musteris ok mælltu: „Vær bidium þik, inn rettlatasti madr, því at þu hefir þat ord³ af aullöm, at eigi megi annarr þinn iafningi finnast at rettlæti, af því tel þu fyrir [folkinu ok allri⁴ alþydu, er her er komin til þin ok hatidardags þessa, eigi at eins ör enum næstum borgum, helldr oc⁵ ör fiarlæg- um herðum, at eigi villizt menn ok segi Jesum Nazarenum guds son vera.“ Þá kalladi Jacobus postole á allan lyðinn með mikilli röddo ok mællti: „Heyrid þer allir synir Israel! Til þess em ek settr í hafan stad, at ek bera vitne um Jesum Nazarenum, þan er Gyðingar krossfestu ok sögdu fiolkunnigan vera, enn hann⁶ er sannr sonr guds eingetinn af fedr fyrr enn [himininn væri ok iordin⁶. Hann tok manndom á sik á vörum⁷ tímum ok let berast fra meyiú ör kyne Davids, hann var borinn á dögum Herodis konungs ok pindr á krossi undir Pontverskum Pilato iarle. Sia reis upp af dauda á þridia degi ok gaf oss lærisveinum sinum¹⁰ matt í sino nafni at lysa blinda, græða siuka, reka brutt diöfla ok lifga dauda menn. Hann let oss at fullri ok sannri raun um koma sik af dauda hafa risit, er hann minti oss á þa hluti alla, sem hann hafði oss kent fyrir pining sina, sva át hann með oss, ok syndi hann á höndum sinum nagla spör, sagði hann oc⁵, at¹¹ hann mundi upp stiga til fedr⁸ sins á himna. Enn ver lærisveinar hans hrygdumzt af því, enn hann kvídiadi oss þat, ok sagði: Fagnit þær, þvíat ek fer til föðr⁹ mins, enn ek man senda ydr helgan anda huggara¹⁰. Ok eptir .xl. daga fra upprisú sinni at oss æsiöndum¹¹ steig hann til himins, ok er vær sáam¹⁰ [til himinsins¹³, þa synduzt oss tveir einglar sva mælandi: „Jesus

1 faubor Fr. 2 Overskr. Fr., capitulum A. 3 vitne Fr. 4 [mgl. Fr. 5 tilf. Fr. 6 [himenn oc iord væri Fr. 7 varom Fr. 8 föðor Fr. 9 faubor Fr. 10 saal Fr., hyggara A. 11 asiandom Fr. 12 [i himenenn Fr.

Enn þar getast margir gödgerningar af gudi aullum maunnum, þeim er trúa a gud födr¹ ok son ok anda helgan.

www.libtool.com.cn

De sancto Jacobo apostolo².

Jacobus postole hafdi förrad þeirar kristni, sem at Jörsölum var. Enn Gyðingar gerdu ofrid moti honum, ok toko þeir hann ok settu yfir ræfr musteris ok mælltu: „Vær bidium þik, inn rettlatasti madr, því at þu hefir þat ord³ af aullöm, at eigi megi annarr þinn iafningi finnast at rettlæti, af því tel þu fyrir [folkinu ok allri⁴ alþydu, er her er komin til þin ok hatidardags þessa, eigi at eins ör enum næstum borgum, helldr oc⁵ ör fiarlæg⁶ um heröðum, at eigi villizt menn ok segi Jesum Nazarenum guds son vera.“ Þa kalladi Jacobus postole æ allan lyðinn med mikilli röddo ok mællti: „Heyrid þer allir synir Israel! Til þess em ek settr i hafan stad, at ek bera vitne um Jesum Nazarenum, þan er Gyðingar krossfestu ok sögdu fiolkunnigan vera, enn hann⁷ er sannr sonr guds eingetinn af fedr fyrr enn [himininn væri ok iordin⁸. Hann tok manndom a sik æ vörum⁹ tímum ok let berast fra meyi¹⁰u ör kyne Davids, hann var borinn æ dögum Herodis konungs ok pindr æ krossi undir Pontverskum Pilato iarle. Sia reis upp af dauda æ þridia degi ok gaf oss lærisveinum sinum¹¹ matt i sino nafni at lysa blinda, græða siuka, reka brutt diöfla ok lifga dauda menn. Hann let oss at fullri ok sannri raun um koma sik af dauda hafa risit, er hann minti oss æ þa hluti alla, sem hann hafdi oss kent fyrir pining sina, sva át hann med oss, ok syndi hann æ höndum sinum nagla spör, sagdi hann oc¹², at hann mundi upp stiga til fedr¹³ sins æ himna. Enn ver lærisveinar hans hrygdumzt af því, enn hann kvidiadi oss þat, ok sagdi: Fagnit þær, þvíat ek fer til födr¹⁴ mins, enn ek man senda ydr helgan anda huggara¹⁵. Ok eptir .xl. daga fra upprisni sinni at oss æsiöndum¹⁶ steig hann til himins, ok er vær sáam¹⁷ [til himinsins¹⁸, þa synduzt oss tveir einglar sva mælandi: „Jesús

1 faubor Fr. 2 Overskr. Fr., capitulum A. 3 vitne Fr. 4 [mgl Fr.
5 tilf. Fr. 6 [himenn oc iord væri Fr. 7 varom Fr. 8 föðor Fr.
9 faubor Fr. 10 saal Fr., hyggara A. 11 asiandom Fr. 12 [i
himenenn Fr.

þessi, sem nu er uppnuminn yfir ydr, man sva koma, sem þer
 sialt hann nu fara i himininn. En eigi eptir marga daga, þa er
 vær satum i einu husi ok kenndum kenningar fólki, at Kristr
 væri sannr gud ok af gudi getinn, þa kom bradum yfir heilag
 5 andi sva sem lios af himne ok ikynde [hiarto vár oc lauc:
 upp fyrir oss allra þioða tungur, sva at sina tungu sialfra¹ mælltu
 ver vid hveria þioð um stormerki Kristz drottins vars sonar gude
 lifanda.“

Þa gengu upp til postolans yfirgydingar ok mælltu: „Þess
 10 badum ver þik, at þu skylldir taka fra lydnum villuna um Jesum,
 enn þu iókt³ vid.“ Jacobus postole svarar þeim: „Ek tok brutt
 villu ok synda sannynði.“ Enn er þeir sa, hvar komit var, at
 allir felldu goðan ok gladan hug til eyrendis postolans ok villdu
 trua æ Jesum, þa hrundu þeir honum ofan þadan ok allt æ iórd.
 5 Enn hann kom standandi nidr ok osakadr, ok predickadi þa enn
 af nyiu. Þa tok einn yfirgydingr upp i ædi sinni þvatvifi ok
 færði i höfut postolanum, sva at þegar læ heilinn æ iordu. Ok
 er allir lydir þustu at ok villdu handtaka Gydinga, þa er þessa
 voru valldir, þa flydu þeir felms fullir. Enn allt folkit gerdi med
 10 veg ok virding leizlu postolans ok iorðudu hann þar hia musterinu,
 truandi æ son guds lifanda, þann er med fedr ok helgum anda
 lifir ok rikir gud um allar aldir. Amen.

BARTHOLOMEUS SAGA POSTOLA.

I.

5 1. Messudag holldum ver i dag Bartholomeo postola i minn-
 ing þeirar piningar ok hinnar agæztu sigrfarar, er hann for a
 þessum degi til himinrikis dyrðar með sarligum piningum. Eigi
 höfum ver a bokum seð, hver hans iðn hefir verit, aðr drottinn
 kallaði hann til sins foruneytis. Þat hafa nokkurir vitrir menn
 10 sagt, at Bartholomeus postoli hafi sættstørstr verit allra postola,
 hafi hann af því þat nafn haft, at hann hafi konungborinn verit.

1 [saal. Fr.; hiarto vár ok laukzt A. 2 saal. ogsaa Fr. 3 iókt Fr.

Konungar hetu hverr eptir annan Tholomeus a Egiptalandi langa æfi, en Bar: þýðiz sonr a vara tungu; því kalla sumir menn, at a þessum degi se þat guðspiall lesit i messu, er postolar þrættu um þat, hverr þeira mestr væri. En drottinn segir sva: hversugi er hverr þeira var ættaðr, eða hveria iðn sem þeir höfðu haft aðr, at su fylgð, er þeir fylgðu drottni, ok þau boðorð, er hann bauð þeim, ok su virðing, er hann veitti þeim um aðra menn fram, þat gerði þa alla iafna, ok engi matti þeira virðing onnur slik vera, sem su dyrð er hann veitti þeim. Margir hlutir þykkia þeir synz hafa i hans hattum, at hann hafi mikilmenni verit þegar at þessa heims virðingu, hann var styrkr maðr ok staðramr, fatpruðr ok fyrirleitinn, þrifsamr ok þrekmaðr mikill.

2. Indialönd eru þriu: eitt er þat er liggir hia Blalandi, annat liggir hia Serklandi, en hit þriðia er við heimsenda, ok er þat hit yzta Indialand kallat a bokum. Ok þa er postolar skiptuz til landa, var a hit yzta Indialand sendr af guði heilagr Bartholomeus postoli. En er hann kom þangat, þa var þar blotað skurðgoð þat er het Astaroth. I skurðgoðinu var diðfull, sa er sagðiz grøða siuka nienn, en þa einagræddi hann, er hann meiddi; þvíat Indialandz menn kunnu eigi sannan guð, ok urðu þeir af því tældir af osönnnum guðum. En hinn lygni guð tælir sva þa, er eigi truðu eða kunnu sannan guð, at hann kastar a þa sottum ok meinum ok sköðum, ok gefr svør or skurðgoðum, at þeir bloti honum; en þa syniz heimskum monnum sem hann græði, þa er hann lætr af at meiða. En hann bergr engum, [helldr grandar hann, ok syniz þa biarga, er hann lætr af at granda. En er Bartholomeus postoli var þangat kominn, þa matti Astaroth engi svør veita sinum monnum ok engum biarga, þeim er hann meiddi. En hófit var fullt siukra manna, þeira er um langan veg [voru þangat komnir. En Astaroth matti [engi svør veita sinum monnum, þott þeir blotaði ok hellti ut blóði sinu, sem þeir voru vanir. Þa foru þeir til annarrar borgar, þar er var annarr diofull blotaðr, en sa het Berith; ok blotuðu menn þar ok spurðu, fyrir hvi Astaroth goð þeira svaraði þeim eigi. En Berith svaraði þeim ok mælti: „Guð yðarr er sva herfenginn ok bundinn elld- ligum rekendum, at hann þorir eigi at mæla ne blasa, síðan er Bartholomeus postoli kom þangat.“ Blotmenn mæltu: „Hverr er sa Bartholomeus?“ Berith svaraði: „Vinr er hann almatiggs

1 Bartholomeus Cd.

2 Her begynder B.

3 [mgl. B.

4 [höfðu

þangat leiddir verit B.

5 [aungu svara B.

6 baundum ok tilf. B. 40

guðs, ok kom hann hingat til þess at eyða [öll blot þau¹ er a Indialandi eru.“ Blotmenn mæltu: „Seg þu oss [mark hans², at ver megim finna hann, þviat ver megum eigi kenna hann með morgum þusundum manna.“ Berith svaraði þeim: „Svartr er hann a hars lit, ok karr mikill i hari hans, rettnesiaðr er hann, ok eyrun hans eru huld hari hófaðs³, síðskeggiaðr er hann, ok hæra nokkur i skeggi⁴ hans; meðalmaðr er hann a vöxt, sva at hann ma hvarki þykkia har ne lagr; hvitan klæðnað hefir hann buinn purpura ok gimsteinum; sex vetr ok tuttugu hefir þat verit, at eigi saurguðuz klæði hans ne fyrnduz, ok slitna eigi klæði hans ne skuar⁵ hans; hundrað sinnum a nött ok hundrað sinnum a degi fellr hann a kne⁶ ok göfgar guð sinn; rodd hans er sem ogurligt mothorn; englar guðs fara með honum ok lata hann eigi mæðaz ne hungra; avallt er hann með hinum sama [hug, bñðr er hann iafnan⁷ ok glaðr; allt veit hann ok ser fyrir, ok allra þioða tungur kann hann mæla ok skilia; ok þat sialft veit hann, er þer spyrit mik nu, en ek segi yðr fra honum, þviat englar guðs þiona honum ok segia honum alla luti. En ef þer leitit hans, þa munu þer því at eins finna hann, ef hann vill, en elligar eigi; en ef þer finnit hann, þa biði þer hann, at hann komi eigi hingat, at eigi geri guðs englar slíkt at mer, sem þeir gerðu nu at vin minum Astaroth.“

3. Þagnaði diófull, er hann hafði þetta mællt. En blotmenn hurfu aptr ok hugðu at buningi ok aliti hvers mannz utlendz, ok leituðu postolans .ii. daga ok fundu hann eigi. Síðan gerðiz þat, at einn diófuloðr maðr kallaði ok mællti: „Guðs postoli Bartholomeus, brenna mik bænir þinar.“ Postolinn mællti: „Þegi þu, [ohreinn andi⁸, ok far fra homum.“ Þa varð sa heill, er marga vetr hafði oðr verit. Þa var konunginum [sögd heilsa⁹ hins siuka mannz; en konungrinn het Polimius, hann atti dottur, þa er oð var. Þa sendi hann menn eptir postolanum, ok mællti hana síðan við hann: „Dottir min er illa halldin, en ek bið, at sva sem þu græddir Seustium, er marga vetr hefir oðr verit, græð¹⁰ þu ok sva dottur mina.“ Postolinn reis upp ok for með honum. Ok er postolinn sa hana¹¹ bundna rekendum, þa [kallaði hann ok bað hana¹² leysa. En þionarnir svorðu: „Hverr mun þora at retta hendr sínar til hennar, er hon bitr eða slitr allt, þat er

1 [blotum aullum þeim B. 2 [atferð hans ok yfirlit B. 3 hans B.

4 saal. B; hari A. 5 skor B. 6 knebed B. 7 [buningi ok einum hug, blidr er avallt hann B. 8 [fandi B. 9 [sagt um heilsu B. 10 græðtr B.

46 11 meyna B. 12 [bað hann, at hana skyllidi B.

[hon ma fa¹. Postolinn mælti við þa: „Bundinn hefi ek ovin þann, er hana kvaldi; en þer hræðiz [enn hana²; fari þer ok leysit hana ok gefit henni mat, ok leiðit hana til min snemma a morgin.“ En þeir gerðu, sem postolinn bauð, ok matti diöfull síðan alldri kvelia hana. 5

4. Þa let Polimius konungr klyfia ulvallda ok hesta gulli ok silfri, gimsteinum ok dyrligum klæðum, ok leitaði hann postolans ok matti eigi finna hann; ok var þa aptr borit feit³ til hallar. En er nott þa leið ok lysti fyrir degi, þa syndiz postolinn konungi, er hann [la i kofa sinum inni⁴ at loknum durum, ok mælti við ¹⁰ hann: „Til hvers leitaðir þu min allan daginn með gull ok silfr ok gimsteina ok dyrlig klæði? Þessa gíafa þíkkiaz þeir þurfa, er iarbóliga hluti elska, en ek gírunumz enskis líkamligs ne iarbóligs. En þat vil ek, at þu vitir, at sonr guðs let beraz hingat i heim fra Mariu meyi, ok gerðiz hann maðr i meyar kviði. En er su ¹⁵ hin helga mæz hafði með ser guð, þann er skop himin ok iorð ok sio, ok allt þat er i milli er, þa tok hann manndom a guðdom sinn, ok hafði upphaf burðar með monnum sa, er alldri hefir upphaf haft at guðdomi, helldr er hann sialfr allz⁵ upphaf ok gefr upphaf allri skepnu syniligri ok osyniligri. En su mæz het því ²⁰ heiti fyrst guði, at varðveita meydum sinn ospilltan ok giptaz eigi; en engi hafði [fyrir þetta heit guði fært, en su mæz fyrst kvenna het því guði at hallda meydum sinum⁶. Þetta nam hon eigi af dómum⁷ manna ne orðum, helldr gerði hon þetta i eptirliking engla lífs fyrir ast guðs. Fyrir því vitraðiz henni at lokuum ²⁵ durum Gabriel engill skinandi sem sol. En er hon hræddiz, þa mælti engillinn við hana: Eigi skaltu hræðaz, Maria, þvíat þu munt son geta. Þa lagði hon niðr hræzlu ok mælti staðfastliga: Hversu ma þetta vera, þvíat ek [ætla eigi manni at giptaz⁸. Engillinn svaraði: Fyrir því mun koma yfir þik andi heilagr, ³⁰ ok sa heilagr burðr, er þu berr, mun kallaz sonr guðs. En sa sonr guðs, þa er hann var her maðr með monnum, þa let hann þann diöful freista sin, er ste yfir hinn fyrsta mann ok vann teygðan til þess at eta alldin af tre því, er guð bannaði honum. En nu sva sem fiandinn mælti við hinn fyrsta mann, at hann ³⁵ æti, ok at hann, ok var af því a braut rekin or paradís ok gorr utlægr i heim þenna, ok kom allt mannkyn fra honum, sva hit

¹ [fyrir verðr ok hun ma na eða til taka B. ² [hana enn B. ³ konungsins tilf. B. ⁴ [hvíldi i klefá sinum B. ⁵ mgl. B. ⁶ [þetta heit fyrri guði fært B. ⁷ annarra tilf. B. ⁸ [hefi eigi karlmann kennt B. 40

sama mællti fiandinn við guðs son, at hann gerði brauð or grioti ok steinum ok æti ok leti sik eigi hungra. Drottinn svaraði honum: Eigi lifir maðr við brauð eitt, heldr við öll orð guðs. Sa diófull er ste yfir þann, er at, sa andskoti tyndi sigri sinum fyrir þann, er fastaði ok fyrirleit teygingar hans. Þviat þat var rett, at meyar sonr stigi yfir þann, er fyrr hafði stigit yfir meyar son.“ Þa svaraði Polimius konungr ok mællti: „Hversu sagðir þu moður guðs sónar mey vera, ef annarr var fyrr meyar sonr?“ Postollinn svaraði: „Þakkir geri ek guði því at þu hlyðir mer með athuga.

5. Hinn fyrsti maðr var skapaðr or iorðu, ok var af því iorðin moðir hans, en hon var mæðr, þa er hon var enn eigi saurguð af syndum manna ok eigi upplökin til graptar dauðra manna. En þat var rett, er ek sagða þer, at meyar sonr stigi yfir þann, er fyrst ste yfir meyar son ok vann hann veltan af sinni slæð, at hann æti af bönnuðu tre ok yrði síðan a braut rekinn or paradisu ok uti byrgðr. En sa meyar sonr let fiandann freista sin. Slæð fiandans var su, at hann villdi fyrirfara þessum meyar syni, en þorði eigi at freista hans, meðan hann sa eigi hungur a honum; þviat hann ætlaði þat vist fyrir ser, at Jesus væri guðs sonr, ef hann hungraði eigi eptir .xl. daga. En sva sem hann er sannr [sonr guðs¹, sva er hann ok² maðr, en þeir einir menn megu kenna hann, er með hreinum hug ok goðum verkum elaka hann. En er fiandinn sa, at drottin hungraði eptir .xl. daga, þa þóttiz hann vist vita, at hann var eigi guð, ok mællti við hann: „Fyrir hvi lætr þu þik hungra? mældu, at steinar þessir verði at brauði, ok et.“ En drottinn svaraði honum: „Heyr þu, andskoti, ef þu hefir af því velldi yfir mönnum, at faðir allz mannkyns Adam let at teygingum þínum ok hafnaði boðorðum guðs, þa mun ek varðveita log³ guðs ok stiga yfir þik fastandi, ok reka þik fra því velldi, er þu eignaðiz fyrir synd þess er at.“ En er fiandinn fann sik yfirstiginn i þeiri freistni, þa syndi hann honum gull ok silfr ok alla heims dyrð, ok mællti við hann: „Þetta allt mun ek gefa þer, ef þu lytr mer.“ Drottinn svaraði honum: „Flyðu, fiandi, þviat sva er ritið: drottin þínum guði einum skalltu luta ok honum einum þíona.“ Enn var hin þriðia freistni⁴ ofmetnaðar, su er andskotinn hóf drottin upp a musteri hatt⁵, ok bað hann ofan stiga, ef hann væri guðs son. En sa er um sinn hafði stigit yfir meyar son, hann varð nu þrifalldliga⁶ yfirstiginn af meyar syni.

1 [guð B. 2 sannr tilf. B. 3 boðord B. 4 fiandans tilf. B. 5
mgl. B. 6 saal. B; því fastligar A.

[Ok sva sem þu ser, at konungr¹ stigr yfir ovin sinn² ok sendir riddara sina³ ok liðsmenn i alla stadi, þa er ovinr hans⁴ hafði velldi yfir ok leggr sitt⁵ mark ok eigu a allt, sva gerði ok Jesus Kristr, þa er hann ste yfir fiandann, at hann sendi oss i oll lond, at ver rekim a braut alla þiona diöfuls, þa er byggia i hofum ok i skurðgoðum, en ver leysim menn or anauð þeira ok fra velldi þess, er yfir var stiginn. En af því fyrirlitum ver gull ok silfr, sva sem Kristr fyrirleit, at ver vilium þar auðgir vera, er hann hefir velldi eilift; þar verðr alldri sott ne ogleði, þar er eilifr fagnaðr ok sæla an enda ok eilift yndi. En er ek gekk inn i hof¹⁰ yðart, þa bundu englar [drottins mins⁶, þess er mik sendi, diöful þann, er yör svaraði or skurðgoðinu. En ef þu lætr skiraz ok tekr tru, þa mun ek sva gera, at þu munt sia hann, ok munta þa vita, [hversu mikils goðs þu hefir mist⁷. Ok þeir allir, er siukir liggia i þessu hofi, heyrðu⁸, með hverri slögð diöfullinn¹¹ syniz græða þa. Síðan er hann ste yfir hinn fyrsta mann, þa tok hann at hafa velldi yfir monnum, ok hefir hann yfir þeim monnum meira velldi, er fleira misgera, [en yfir þeim minna, er minna misgera ok færa⁹. Fiandinn sialfr gefr¹⁰ monnum sottir af velum sinum ok eggjar menn at trua a [sik ok a¹¹ skurðgoð, til¹² þess at hann hafi forrað anda þeira. En þa lætr hann af at meiða þa, er þeir kalla stokk eða stein guð sinn. Af¹³ því ma sa diöfull eigi svара blotmonnum sinum, er i þessu likneski var¹³, at hann er bundinn ok yfirstiginn af mer. En ef þu villt¹⁴ reyna, at þat er satt, er ek segi þer, þa mun ek biða, at hann gangi¹⁵ or likneski sinu ok svari yör.“ Konungr svaraði: „A morgun¹⁵ snemma munu blotbyskupar bunir vera at blota, ok mun ek þar koma at sia undr þau¹⁶, er þu segir.

6. En er annarr morgunn kom ok blotmenn blotuðu, þa kallaði diöfullinn ok mælti: „Latið af, vesalir menn, at blota mik,¹⁰ at þer hafit eigi verra; bundinn em ek með eldligum rekendum af englum Jesus Kristz, þess er Gyðingar krossfestu ok hugðu hann [mann vera ok¹⁷ halldaz i dauða; en hann heriaði a Hel drottning vara ok batt sialfan Heliar höfðingia elldligum rekendum, ok reis hann upp a þriðia degi af dauða, ok gaf mark kross sins¹⁵

1 [Enn sva sem konungr sa er B. 2 saal. B.; þinn A. 3 saal. B, þina A. 4 saal. B; þinn A. 5 saal. B; þitt A. 6 [guds B. 7 [hve mikils þu hefir mist adr B. 8 þa muntu heyra B. 9 [tilf. B. 10 gerir B. 11 [mgl. B. 12 Ok B. 13 er B. 14 vill B. 15 morgin B. 16 þetta B. 17 [mundu B.

postolum sínum ok sendi þá í allar ættir¹ heims; ok er her nú einn kominn af þeim², ok hefir sa bundit mik. En ek bið yör þess, at hann lati mik fara til annars heraðs fyrir yöra þen³. Bartholomeus mælti: „Segðu, ohreinn andi, hverr er sa, er grandaði þessum monnum ollum, er her liggja síukir?“ Diofull svaraði: „Höfðingi varr sendir oss at granda monnum, fyrst likomum þeira, meðan ver hofum eigi velldi yfir ondunum; en þa er þeir blota oss til heilsu likama sína, þa latum ver af at meiða þeira likami, þvíat þa hofum⁴ ver velldi yfir ondum þeira; ok þa synumz ver græða, er ver latum af at meiða, ok erum gógaðir sem guð, en ver erum dioflar ok þionar þessa, er hinn krossfesti [meyiar sonr⁵ þatt. En fra þeim degi er [postoli hans sa kom⁶ hingat, þa kveliumz ek bundinn eldligum rekendum, ok mæli ek nú af því, at hann bauð⁷ mer at mæla; þvíat eigi mundi höfðingi varr sialfr [þora at⁸ mæla, þott hann væri her.“ Bartholomeus mælti: „Fyrir hvi græðir þu eigi þessa menn, er til þín eru komnir?“ Diofullinn svaraði: „Þa er ver meiðum likami þeira, þa latum ver halldaz [mein þeira⁹, meðan ver megum eigi granda öndunum.“ Postolinn mælti: „Hversu grandi þer öndunum?“ Diofullinn svaraði: „Þa er menn trua, at ver sem guð, ok blota oss, þa hverfr guð fra þeim, en ver snum sottan [likamans til andanna¹⁰.“ Þa mælti Bartholomeus við lyðinn: „Nú [megi þer sia¹¹, hvern þer hugðut guð vera ok græða yör; heyri þer nú, hverr hinn sanni guð er, skapari yðarr, sa er byggir a himnum en eigi í steinum [eða stokkum⁵. En ef þer vilit, at ek biðia fyrir yör, ok¹² þessir allir taki heilsu, er síukir eru, þa leggi þer niðr skurðgoð þetta ok briotið, en ek mun helga hofit í Kristz nafni ok skira yör Kristz skirn í þessu musteri.“ Þa bar allr lyör reip ok festar a skurðgoðit at rabi konunga, ok villdu draga þat ut or hofinu, ok mattu þeir hvergi hræra þat or stað. Þa mælti postolinn við þa: „Leysi þer nú bondin oll af skurðgoðinu.“ En er þeir höfðu [leyt af því bondin oll¹³, þa mælti postolinn við [diofulinn, er í skurðgoðinu var¹⁴: „Ef þu villt eigi, at ek senda þik í undirdiup¹⁵, þa gakk þu brott er likneski þessu ok briot þat allt¹⁶, ok far síðan í eyðimork, þangat

1 attir B. 2 þessum B. 3 [þer bidit hann, at hann lati mik fara til annars heraðs B. 4 tokum B. 5 [mgl. B. 6 [þu komt B. 7 [eigi af því, nema at þu byðr B. 8 [úlf. B. 9 [meiding B. 10 [þeira til likamanna ok andarinnar B. 11 [siaid þer B. 12 at B. 13 [sva gert B. 14 [övininn B. 15 it nedsta úlf. B. 16 sialfr B.

er eigi fluga¹ fuglar [ok eigi heyriz mal manna². Þá gekk Astaroth³ ut ok braut i sundr oll skurðgoð bæði meiri ok minni, er þar voru inni, ok tok hann af hofinu allan villufa⁴, þann er þar var skrifaðr⁵. Þá tok allr lyðr at kalla⁶ einni roddu: „Einn er almattigr guð, sa er Bartholomeus postoli⁷“ boðar.“ Þá hellt Bartholomeus postoli höndum til himins ok mællti: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, þu er sendir til lausnar varrar eingetinn son þinn drottin varn Jesum Krist, at hann leysti oss með sinu bloði, þa er ver vorum⁸ þrælar synda, ok gerði hann oss ser at sonum, þu ert [einn guð sannr⁹, einn faðir ogetinn,¹⁰ [einn sonr eingetinn¹⁰, Jesus Kristr drottinn varr, einn heilagr andi¹¹, lysari ok huggari anda varra, [einn guð oskiptiligr¹⁰. Drottinn varr gaf oss þat veldi i nafni sinu, at ver grððim siuka ok gefim sion blindum ok rekim¹² diofla fra oðum monnum ok hreinsim¹³ líkþra ok gefim líf dauðum, ok ver getim þat allt af¹⁴ guði, er ver biðium i nafni Jesus Kristz; i hans nafni bið ek, at sia allr fioldi siukra manna verði heill, ok viti þat allir, at þu ert einn guð a himni ok a iörðu ok a sæ, er endrbættir heilsu allra fyrir sialfan drottin varn Jesum Kristum, fyrir þann [er þer¹⁴ veqr ok dyrð um allar alldir.“ Allr lyðrinn svaraði ok kvað amen. 20

6. En þa vitraðiz engill guðs lioss sem sol, ok flaug hann i fiðgur horn hofsins ok reist með fingri sinum krossmark a fiorum hornsteinum ok mællti: „Þetta mællti guð, sa er mik sendi, at sva sem hann hreinsaði yðr af sottum yðrum, sva [hreinsaði hann¹⁵ ok hof þetta af allri saurgan diofla, þviat postoli hans rak a¹⁶ braut fianda þann fra monnum, er her byggði [hof þetta¹⁶; en drottinn bauð mer, at ek synda hann yðr. En eigi skulu þer hræðaz, er þer siat hann, helldr geri þer með fingrun yðrum slíkt mark i enni yðr, sem ek gerða a steinunum¹⁷, ok munu flyia fra yðr allir illir lutir.“ Þá syndi hann þeim mikinn skugga hræðiligan¹⁸ hrafni svartara; nef hans var hvast ok skegg hans var sitt, har hans tok allt a sotr niðr; elldr brann or augum hans, en gneistar flugu or munni hans sem af gloanda iarni, en brennusteins logi rauk or nðsum hans; fiadrar hans voru sva sem þyrnar¹⁸, en

1 flugi B. 2 [ne mal manna megi heyra B. 3 fiande B. 4 villufaa 35 B. 5 aa skritadr B. 6 mæla sem B. 7 gðfgar ok tilf. B. 8 [adr tilf. B. 9 [saal. B; faðir ok guð, einn ok hinn sami ok oskilligr A. 10 [tilf. B. 11 lausnari tilf. A. 12 rækim B. 13 hreinsadim B. 14 [sem þer er B. 15 [hreinsi þer B. 16 [adr B. 17 steininum B. 18 þornar B.

hendr hans voru bundnar á bak aptr með elldligum böndum. Síðan mælti engill guðs við hann: „Því at þú hlyddir orðum postolans ok eyddir öllum skurðgoðum, þeim er í hófinu voru, þá mun ek leysa þik, sem postolinn het þer. En þú far í eyðimork, 5 [þar er menn megu eigi vera, ok ver þú þar til domedags.“ Þá flo hinn svarti andi or hófinu ut ylandi grimmri roddu ok hvarf síðan. En engill guðs flo [upp til himna, ok sa allir þat. Þá lagði konungr niðr koronu af höfði sér ok purpuraklæði sin ok gerðiz lærisveinn postolans, ok tok hann skirn, ok kona hans ok 10 synir hans tveir, ok oll hirð hans, ok allir þeir er þar höfðu heilsu tekit, ok allir þeir er í hans velldi voru.

8. Þá sófnuðuz saman blotbyskupar allra hofa ok foru til fundar við broður hans, er reð fyrir halfu Indialandi, en hann het Astriges, ok mæltu þeir við hann: „Broðir þinn geriz lærisveinn 15 fiolkunnigs mannz, þess er sér eignar hof var ok brytr [oll goð var.“ En þá er þeir höfðu þetta mælt gratandi, þá komu aðrir blotbyskupar ok sögðu hin somu dæmi með grati. Þá reiddiz Astriges konungr ok sendi síðan þusund manna með alvæpni með blotbyskupum, at þeir tæki postolann ok leiddi hann þangat bund- 10 inn, ef þeir mætti [finna hann⁶. En er þeir höfðu þat gort, þá mælti Astriges konungr við hann⁷: „Ertu sa er villtan hefir broður minn?“ Postolinn mælti: „Eigi villta ek hann, helldr leidda ek hann fra villu.“ Konungrinn mælti: „Ertu sa er brytr goð var?“ Postolinn mælti: „Ek gaf velldi diofum, [þeim er í 15 skurðgoðunum voru⁸, at þeir bryti sialfir skurðgoð sin⁹, en menninir hyrfi fra villu þeira ok tryði einum¹⁰ guði, þeim er á himnum er.“ Konungr mælti: „Sva sem þú gerðir við broður minn, at hann fyrirleti goð sin ok tryði þínum guði, sva mun ek ok gera, at þú fyrirlatir guð þinn ok blotir þú¹¹ minum guði.“ Postolinn 30 mælti: „Ek synda guð þann bundinn, er broðir þinn blotaði, ok ek gerða sva, at hann braut sialfr likneski sitt. Ef þú matt gera þat at minum guði, þá mattu gera sva, at ek blota guði þínum. En ef þú matt eigi þetta¹² gera at minum guði, en ek mega¹¹ briota öll goð þín, þá er rett, at þú truir minum guði.“ En er 35 postolinn hafði þetta mælt, þá komu menn ok sögðu konunginum, at [Baldath guð hans¹³ var ofan fallinn ok brotinn í smatt¹⁴.

1 [þangat sem B. 2 domedags B. 3 [til himins B. 4 saal. B; niðr hot A. 5 þusundrat B. 6 [tilf. B. 7 postolann B. 8 [mgl. B. 9 þeir sem þar bygðu í þeim tilf. B. 10 sinum B. 11 mgl. B. 12 tilf. B. 40 13 [Baldaca gud þeira hann B. 14 sundr B.

Þá reiddiz konungr ok reif klæði af ser, ok let postola guðs beria stongum ok [fla kvikan en¹ hoggva síðan. Þá komu menn or tolf borgum með Polimio konungi, ok toku lík postolans með guðs lofi ok allri dyrd, ok gerðu honum kirkiu mikla ok vegliga, ok grofu þar líkam postolans. En er .xxx. daga liðu þaðan, þá varð Astriges konungr gripinn af ohreinum anda, ok kom hann til leitiss postolans, ok allir blotbyskupar urðu óðir af dioflum² ok iattu heilagleik postolans, ok síðan³ fellu þeir dauðir niðr [at leiði hans⁴. Þá varð otti mikill ok hræzla yfir heiðnum monnum, ok toku allir tru ok skirn af prestum þeim, er postolinn hafði vígð⁵. En at⁶ vitrun guðs ok allra manna raði, lærðra ok olærðra, þá var Polimius tekinn til byskups, ok tok hann síðan at gera margar iartegnir i guðs nafni. Tuttugu vetr var Polimius byskup, ok var hann algorr i [goðum verkum⁷, ok efði Polimius miok kristinn dom ok alla goða síðu. Síðan for Polimius til guðs [i eilífa⁸ dyrd¹, þess er lifir ok rikir um allar alldir allda. Amen.

9. *Bartholomeus kendi kenningar a hinu yzta Indíalandi, er liggir viðr heims enda. Hann var, sem fyrr er sagt, fleginn kvíkr fyrir guðs nafni ok sva akafliga pindr, en síðan var hófuð af honum hoggvit eptir boðorði konungs þess er Astriges het¹⁰. En heilagr domr Bartholomei postola er nu i Beniventh, en fyrr var hann i ey þeiri er Liparis heitir. En bratt eptir frafall Polimius byskups, varð þar yfirgangr mikill vandra manna ok otrúfullra, ok logðu þeir óþægt a fegiafir ok virðingar, er menn gerðu til hins sæla Bartholomei postola, en virðu enskis þær¹¹ iartegnir, er hann gerði a síukum monnum. Ok er þeir komu litlu a leið at slæsa hugi manna til astar við postolann, þá toku þeir þá øði ok orað, at þeir gerðu ork af tre ok letu þar i koma helgan dom postolans, ok skutu síðan a sío ut ollu saman, ok oðrum fíorum helgum domum pindra manna. Helga doma þessa¹² rak um haf innan, ok for æ fyrir ork Bartholomei, unz hon kom við ey þá, er skamt er fra Sikiley, er Liparis heitir, ok var þar vitrat byskupi þeim helgum, er þar var ok Agathon het ok þar hafði atsetu. Ok vitiaði hann þessarra stormerkia, ok let hann síðan aðra helga doma, er komnir voru, flytia til annarra hófuð-¹³ staða, en let fiolda manna ganga i mot helgum domi postolans með kertum ok reyfelsiskerum ok fogruin lofsongum, ok villdu

1 [mgl. B. 2 diofli B. 3 tilf. B. 4 [þar við leiddit B. 5 skirt ok vígt B. 6 af B. 7 [aullum hlutum B. * Dette sidste Capitel findes ikke i B.

flytia til kirkju, ok mattu hvergi koma, ok sneriz þa fyrst fognuðr i hryggleik, ok vissu menn þa eigi, hvat til skyldi taka. En guð er nær öllum þeim, er a hann kalla, ok gaf hann til gott rað, sem hann gerir avallt, er til hans er leitað með ast ok goðvilja.

5 Taka þeir þa tvær kvigur ungar, hreinar ok fagrar, ok beittu fyrir orkina, er i var heilagr domr Bartholomei postola, ok rana hon þa eptir laus til kirkjunnar; ok var þa, um buit með allri dyrd, ok urðu þar margar storar iartegnir: iarbeldr stoðvaði gang, er menn höfðu aðr mein af, ok toku menn þar heilsu siukir, hvatki er at

10 meini var. Heilagr domr postolans var þar dyrkaðr um langa hrið, unz at því dro, er guð villdi hans helgan dom þangat flytia lata, er enn væri meiri hofuðstaðr, en þar sem aðr var hann. Þa er liðit var fra burð Kristz at aratolu .dccc. ok .viii. vetr hins fiórða tigar, þa komu Serkir ok heriðu a eyna Liparis ok

15 ræntu þar hvervetna, ok köstuðu serhveriu beini postolans. En er þeir voru a braut farnir, þa vitraðiz Bartholomeus postoli munki einum grikskum, er þar var kirkjuvörðr, ok mællti við hann: „Ris upp þu ok safna saman beinum minum, er nu eru dreifð við.“ Munkrinn svaraði: „Hvi mun ek safna samar beinum

20 þinum eða gera þer sœmd, er þu villdir oss ekki fullting veita ne lýðs þins gæta, at eigi væri her hvervetna rænt ok ruplat?“ Postolinn mællti: „Mörg ar hefir þat verit, at guð hefir fyrir minar bœnir vægt þessu folki meirr en at verðleik; en nu hefir þann vœxt tekit þeira illzka ok osomi, at nu er eigi fyrir þeim

25 biðanda, ok vil ek nu segia mer af hendi þenna lýð. En þu ger, sem ek byð; kann vera, at þer viti vegs, ef þu gerir, sem ek mæli.“ Munkrinn svaraði: „Hversu ma ek finna bein þin, er ek veit eigi, hvar eru?“ Postolinn mællti: „Far þu ut i nött, þegar myrkt er, ok tak þu allt, þat er þu ser skina sem elldr;

30 þat eru bein min.“ Munkrinn gerði, sem postolinn bauð, reis upp um nöttina ok fann beinin, með þeim hætti sem postolinn hafði fyrir sagt. Varð hann feginn, ok varðveitti síðan i gulligu keri, ok for a braut þaðan með helgum dom postolans, ok nokkurir menn með honum, ok hittu þeir skip, þat er af Lun-

35 bardi var. ok reðuz til skips með þeim, ok foru þeir allir saman. En er þeir voru a leið komnir með helgan dom postolans, þa lögðu at þeim vikingar af Serkium, þeim er aðr ræntu i Liparis; su þioð het Saraceni, en ver kollum Serki. Ok er þeir komu sva miok i nand, at þeim þotti ser van engrar undan-

40 komu, er með helgan dominn foru, þa hetu þeir a postolann.

Ok gerði sva mikit myrkr, at vikingarnir sa þa hvergi, ok foru hinir frialsir, hvert sem þeir villdu, fyrir arnaðarorð hins æsla Bartholomei postola. Foru síðan ok urðu vel reiðfara, unz þeir komu i borg þa er Benivent heitir. Ok þegar er borgarmenn urðu varir við, at þar var kominn heilagr domr Bartholomei postola, þa gengu þeir i moti með fagnaði ok lofsongum ok bioggu vandliga um i haalltari hofuðkirkju þeirar, er øzt var i borginni; ok er hann þar nu dyrkaðr, ok verða þar allzkyns iartegnir at hans helgum domi allt til þessa dags.

Fragment.

Messodag holldum ver i dag Bartholomeo postola i minning þeirrar piningar ok hinnar agæzto sigrfarar, ær hann for af(?) þessom degi til himinrikis dyrðar með sarligum piningum. Eigi höfum ver a bokum seð, hver hans iðn hefir verit, aðr drottinn kallaði hann til sins sronæytis; þat hafa nökkurir vitrir menn; sagt, at Bartholomeus postole hafi ættstørstr verit allra postola, hafi hann af því þat nafn haft, at hann hafe konungborinn verit; konungar hæto hverr eptir annan Tholomeus a Egyptalande langa æví, æu Bartholomeus þyðiz sonr a vara tungu. Þvi kalla sumir menn, at a þessum degi se þat guzspiall lesit i messo, ær postolar þrætto of þat. hverr þeirra mestr væri; æn drottinn segir sva: hversuge ær hverr þeira var ættaðr, æða hveria iðn sem þeir höfðu haft aðr, at su fylgð ær þeir fylgðu drottne, ok þau boðorð ær hann bauð þeim, ok su virðing ær hann væitte þeim of aðra menn fram, þat gerði þa alla iafna, ok ængi matte þeira virðing önnor slik vera. sem su dyrð ær hann væitte þeim. Margir hlutir þykkia þeir synnz hafa i hans hattom, at hann hafe mikilmenni verit þegar at þessa hæims virðingo, hann var styrkr maðr ok staðramr, fatpruðr ok fyrirlætinn, þrifsamr ok þrekmaðr mikill.

Indialönd æro þriu: æitt ær þat ær liggr hia Blalande, annat liggr hia Serklände. ænn hit þripia ær við hæims ænda, ok ær þat hit yzta Indialand kallað a bokum. Ok þa ær postolar skiptoz til landa, var a hit yzsta Indialand sendr af guði hæilagr Barthol-

omeus postole. En ær hann kom þangat, þa var þar blotið skurðgoð þat ær het Astaroth. I skurðgoðino var diðfull, sa ær sagðiz grøða siuka menn, enn þa æina grøddi hann, ær hann mæiddi, þviat Indialannz menn kunnu æigi sannan guð ok vurðu
 5 þæir af þvi tölldir af osönnnum guðum. En hinn lygne guð tælr sva þa, ær æigi truðu æða kunnu sannan guð, at hann kastar a þa sottum ok mæinum ok sköðum, ok gefr svör or skurðgoðum, at þæir blote honum. En þa syniz hæmskum maunnum, sem hann grøde þa, ær hann lætr af at mæiða. Æn hann bergr
 10 ængum, helldr grandar hann, ok syniz þa biarga, ær hann lætr af at granda. En ær Bartholomeus postole var þangat kominn, þa matte Astaroth ængi svör væita sinum maunnum ok ængum biarga, þæim er hann mæiddi. En hofit var fullt siukra manna, þæira ær of langan veg voru þangat komnir. Æn Astaroth matte
 15 ængi svör væita sinum maunnum
 *bæði mæiri ok minni, þau er þar voro inne, ok tok hann af hofino allan villofa, þann ær þar var skrifadr. Þa toko aller lyðir at kalla æinne rodðo: „Æinn er almattigr guð, sa ær Bartholomeus
 20 postole boðar.“ Þa hellt Bartholomeus höndum til himins ok mællte: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, þu er sendir til lausnar varrar æingetinn son þinn drottinn varn Jesum Krist, at hann læyste oss með sino blöði, þa ær ver vorum þrælar synða, ok gerði hann oss ser at sonum, þu ær ært faðir guð æ hinn
 25 same ok æskiligr(!), æinn faðir ogetinn, Jesus Kristus drottinn varr, æinn hæilagr ande, lausnare, lysari ok huggare anda varra. Drottinn varr gaf oss þat vælldi i nafni sino, at ver grøðim ok gefvin(!) sion blindum ok rekim diðfla fra oðum maunnum, ok hræinsim likðra, gefim lif dauðum, ok ver getim þat allt af guði,
 30 ær ver biðium i nafne Jesus Kristz. I hans nafne bið ek, at sia allr fiðli siukra manna verði hæill, ok vite þat allir, at þu ært æinn guð a himne ok a iörðu ok a sæ, ær endr bötter hæilso allra fyr sialfann drottinn varn Jesum Kristum, fyr þann ær þer vegr ok dyrð of allar alldir.“ Allr lyðrinn svaraðe ok kvað amen.
 35 En þa vitrabiz engill guðs lioss sem sol, ok flaug hann i fiðgur horn ræist með fingre sinom krossmark a fiorum hornstæinum ok ær mik sendi, at sva sem hann hræinsaði yðr af sottum hræinsaði hann

* *Jef. ovenfor S. 750^a—751^a. I Dette og de følgende Huller er bevirket ved en Flenge i Pergamentet.*

Ok gerði sva mikit myrkr, at vikingarnir sa þa hvergi, ok foru hinir frialsir, hvert sem þeir villdu, fyrir arnaðarorð hins æsla Bartholomei postola. Foru síðan ok urðu vel reiðfara, unz þeir komu i borg þa er Benivent heitir. Ok þegar er borgarmenn urðu varir við, at þar var kominn heilagr domr Bartholomei postola, þa gengu þeir i moti með fagnaði ok lofsongum ok bioggu vandliga um i haalltari hofuðkirkiu þeirar, er øzt var i borginni; ok er hann þar nu dyrkaðr, ok verða þar allzkyns iartegnir at hans helgum domi allt til þessa dags.

F r a g m e n t .

Messodag holldum ver i dag Bartholomeo postola i minning þeirrar piningar ok hinnar agæzto sigrfarar, ær hann for aft) þessom degi til himinrikis dyrðar með sarligum piningum. Eigi höfum ver a bokum seð, hver hans iðn hefir verit, aðr drottina kallaði hann til sins sronæytis; þat hafa nökkurir vitrir menn sagt, at Bartholomeus postole hafi ættstørstr verit allra postola, hafi hann af því þat nafn haft, at hann hafe konungborinn verit; konungar hæto hverr eptir annan Tholomeus a Egyptalande langa æv, æn Bartholomeus þyðiz sonr a vara tungu. Þvi kalla sumir menn, at a þessum degi se þat guzspiall lesit i messo, ær postolar þrætto of þat. hverr þeirra mestr væri; æn drottinn segir sva: hversuge ær hverr þeira var ættaðr, æða hveria iðn sem þeir höfðu haft aðr, at su fylgð ær þeir fylgðu drottne, ok þau boðorð ær hann bauð þeim, ok su virðing ær hann væitte þeim of aðra menn framm, þat gerði þa alla iafna, ok ængi matte þeira virðing önnor slik vera, sem su dyrð ær hann væitte þeim. Margir hlutir þykkia þeir synnz hafa i hans hattom, at hann hafe mikilmenni verit þegar at þessa hæims virðingo, hann var styrkr maðr ok staðramr, fatpruðr ok fyrirlætinn, þrifsamr ok þrekmaðr mikill.

Indialönd æro þriu: æitt ær þat ær liggr hia Blalande, annat liggr hia Serklände. ænn hit þripia ær við hæims ænda, ok ær þat hit yzta Indialand kallað a bokum. Ok þa ær postolar skiptoz til landa, var a hit yzsta Indialand sendr af guði hæilagr Barthol-

omeus postole. En ær hann kom þangat, þa var þar blotið skurðgoð þat ær het Astaroth. I skurðgoðino var diðfull, sa ær sagðiz grøða siukra menn, enn þa æina grøddi hann, ær hann mæiddi, þviat Indialannz menn kunnu æigi sannan guð ok vurðu
 5 þæir af þvi tölldir af osönnnum guðum. En hinn lygne guð tælir sva þa, ær æigi truðu æða kunnu sannan guð, at hann kastar a þa sottum ok mæinum ok sköðum, ok gefr svör or skurðgoðum, at þæir blote honum. En þa syniz hæmskum maunnum, sem hann grøðe þa, ær hann lætr af at mæiða. Æn hann bergr
 10 ængum, helldr grandar hann, ok syniz þa biarga, ær hann lætr af at granda. En ær Bartholomeus postole var þangat kominn, þa matte Astaroth ængi svör væita sinum maunnum ok ængum biarga, þæim er hann mæiddi. En hofit var fullt siukra manna, þæira ær of langan veg voru þangat komnir. Æn Astaroth matte
 15 ængi svör væita sinum maunnum
 *bæði mæiri ok minni, þau er þar voro inne, ok tok hann af hofino allan villofa, þann ær þar var skrifadr. Þa toko aller lyðir at kalla æinne roddo: „Æinn er almattigr guð, sa ær Bartholomeus
 20 postole boðar.“ Þa hellt Bartholomeus höndum til himins ok mællte: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, þu er sendir til lausnar varrar æingetinn son þinn drottinn varn Jesum Krist, at hann læyste oss með sino bloði, þa ær ver vorum þrælar synða, ok gerði hann oss ser at sonum, þu ær ært faðir guð æ hinn
 25 same ok øskiligr(!), æinn faðir ogetinn, Jesus Kristus drottinn varr, æinn hæilagr ande, lausnare, lysari ok huggare anda varra. Drottinn varr gaf oss þat vælldi i nafni sino, at ver grøðim ok gefvin(!) sion blindum ok rekim diðfla fra oðum maunnum, ok hræinsim likðra, gefim lif daubum, ok ver getim þat allt af guði,
 30 ær ver biðium i nafne Jesus Kristz. I hans nafne bið ek, at sia allr fiðlbi siukra manna verði hæill, ok vite þat allir, at þu ært æinn guð a hinne ok a iörðu ok a sæ, ær endr bötter hæilso allra fyr sialfann drottinn varn Jesum Kristum, fyr þann ær þer vegr ok dyrð of allar alldir.“ Allr lyðrinn svaraðe ok kvað amen.
 35 En þa vitraðiz engill guðs lioss sem sol, ok flaug hann i fiðgur horn: ræist með fingre sinom krossemark a fiorum hornstæinum ok ær mik sendi, at sva sem hann hræinsaði yðr af sottum hræinsaði hann

* Jof. ovenfor S. 750°—751°. : Dette og de følgende Huller er bevirket ved en Flenge i Pergamentet.

ok hof þetta af allri saurgan diöfla, þviat postole a
brót fianda þann fra maunnum, ær her byggðe hof þetta. En drott-
inn bauð mer, at ~~þú~~ ~~synda~~ hann yðr. Enn æigi skoluð ær hræðas,
ær ær seð hann, helldr geri þær með fingrum yðrum slíkt mark i þenni
yðr, sem ek gerða a stæinunum, ok muno flögia¹ fra yðr allir⁵
illir lutir.“ Þa syndi hann þeim mikinn skugga hræðiligan hrafni
svartara, næf hans var hvast ok skegg hans var sitt, har hans
tok allt a fœtr niðr; elldr brann or augum hans, en gnæistar flugo
or munni hans sem af gloanda iarne, en brænnostæins loge rauk
or nösnum hans; fiæðrar hans voro sva sem þyrnar, en hendr hans¹⁰
voro bundnar a bak aptr með elligum böndum. Síðan mælte
engill guðs við hann: „Þvi at þu hlyddir orðum postolans ok
eyddir öllum skurðgoðum, þæim er i hofino voro, þa mun ek
læysa þik, sem postolenn het þer, en þu far i sýðimork, þar ær
menn mega æigi vera, ok ver þu þar til domsdags.“ Þa flo hinn¹⁵
svarte ande or hofino ut ylandi grimmri roddo ok hvarf síðan.
En engill guðs flo upp til himna, ok sa aller þat. Þa lagði
konungr niðr corono af höfði ær ok purpurakleði sin ok gerðist
lærisvæinn postolans, ok tok hann skirnn, ok kona hans ok synir
hans tvæir, ok öll hirð hans, ok aller þæir ær þar höfðu hæilo²⁰
tekit, ok aller þæir ær i hans velldi voro. Þa sömnoðuz² blot-
byskupar saman allra hofa ok foro til fundar við bröður hans,
ær reð fyrir halfu Indialande, en hann het Astriges, ok mælte
þeir við hann: „Broðir þinn gæriz lærisvæinn fólkkunniss(!) manz,
þess ær ær æignar hof var, ok brytr niðr öll hof var.“ En þa ær²⁵
þæir höfðu þetta mællt gratandi, þa komu aðrir blotbyskupar: ok
sö . . o hin sömo dæme með grate. Þa ræiddiz Astriges
. ðan þusund manna með alvæpni nn
ok læiddi hann þangat bundinn ef En er þæir
höfðu þat gørt, þa mællte Astriges konungr við hann ær³⁰
villtan hefir bröður(!) minn?“ Postolinn mællte: „Eigi villta ek
hann, helldr læidda ek hann fra villo.“ Konungrinn mællte: „Ertu
sa ær brytr goð var?“ Postolinn mællte: „Ek gaf velldi diöflum,
þæim ær i skurðgoðunum voro, at þæir bryte sialfir skurðgoð sin,
en menniner hyrfe fra villo þæira ok tryðe æinum guði, þæim ær³⁵
a himnum ær.“ Konungr mællte: „Sva sem þu gerðir við bröður
minn, at hann fyrirlæti goð sin ok tryði þinum guði, sva man

¹ Senere rettet til flygia.² Senere forandret til söfnnoðuz.³ blot-

b'apar ('d.

sæk ok göra, at þu fyrirlater guð þinn ok bloter þu minum guði.“
Postolinn mælte: „Ek synda guð þann bundinn, er broðer.

Tillæg.

Passio Bartholomei apostoli.

Indialaund ero .iii. eitt þat er ligr hia Blalande, en annat liggr hia Serclande, en it þripia er víð heims enda. En a þetta Indialand var sendr af goðe sanctus Bartholomeus postole. En er hann com þangat, þa var hann þar sllom okuþr oc utlendr. A því lande var blotað scurþgoð þat er hét Astaroð. I því scurþgoði var diofull sá es sagðesc græða siuca menn, en þa eina græde hann, er hann meide ipse, þviat landzmenner cunno eigi sannan goð, oc urþo þeir af því tælder af osønnum goðe. En inn lygne goð tæler sva þa, er eigi cunno enn sanna goð, at hann castar a þá sóttom oc meinom oc scæþom, oc gefr svor ur scurþgoðom, at þeir blote honom. En þa synesc heimscom monnom sem hann græpe þa, er hann lætr af at meipa þa. En hann bergr sngom heldr grandar hann, oc synesc þa biarga, er hann lætr af at meipa. En er Bartholomeus var þangat comenn, þa matte Astaroð engi svor veita, oc engom biarga þeim es hann meide. En hofit var fult siucra manna, þeira es of langan veg voro þangat leider. En Astaroð matte eigi svara monnom sinom, þót þeir blotape oc heldi út blope sino, sem þeir voro vaner. Þa foro þeir til annarrar borgar, þar er var annarr diofull blotenn, en sa het Berip, oc blotobo þeir þar, oc spurþo firir hvi Astaroð goð þeira svaraþe þeim eigi. En Berip svaraþe oc melte: „Goð ypvarr er sva herfengenn oc bundenn eligom(!) rekendom, at hann þorer eigi at mæla ne at blasa, siþan es Bartholomeus postole com hingat.“ Blotmenn melto: „Hverr er sa Bartholomeus?“ Berip svaraþi: „Vinr es hann almatex goðs, oc com til þess þangat: at eyða sll blót, þau er a Indialande ero.“ Blotmenn melto: „Segðu oss marc hans, at ver megem kenna hann, þviat ver megom eigi kenna hann með morgom þusundum manna.“ Berip svaraþi: „Svartr er hann a hars lit, oc car i háre hans mikell, retnefiapr es hann,

1 Først skrevet þingat, men Afskriveren har selv rettet dette til þangat ved at sætte a over i.

oc eyro hans hulf háre hofut(!) hans. Sipsceggiaþr es hann, oc herra necqer i herra hans, meþalmaþr at véxti, svát hann má hvartki þykja hór ne lagr, hvítan cleþnot(!) hefir hann buinn purpura oc gimsteinom. Sex vetr oc .xx. hevir þat verit, er eigi saurgofosc cleþi hans ne fyrndosc, oc slitna eigi cleþi hans ne scquar hans. Hundrat sinnom a degi oc .c. sinnom a nótt fellr hann a knebet oc gøfgar goþ sinn. Røð hans er sem ogorlegt mothorn. Englar goþs fara meþ honom oc lata hann eigi meþasc ne hungra. Avalt er hann meþ enom sama hug, slict oc it sama hugbliþr avalt oc aldregi oglapr. Alt sér hann oc alt veit hann 10 fyrer, oc kann allra tungor mela oc scilia. Oc þat sialft veit hann, er ér spyriþ mic nú en ec segi yðr fra honom, þviat englar goþs þiona honom oc segia honom alla hluti. En ef ér leitiþ hans, þa muno þér þviat eins finna hann, ef hann vill þat, en ella eigi. En ef ér finnit hann, þa biþit ér, at hann come eigi hingat, 15 at eigi gere englar goþs slict at mér, sem þeir gerþo að Astaroþ vin minom.“ Þa þagnaþe diofullenn, er hann hafþi þetta melt. En blótmenn hurvo afr oc hugþo at alite oc buningi hvers manz utlendz, oc leitoþo postolans .ii. daga oc fundo eigi. Siþan gerþesc þat, at .i. diofuloþr maþr callaþe oc melte: „Goþs postole, qvaþ 20 hann, Bartholomeus, brenna mic þoner þinar.“ Postolenn svaraþe: „Þegi þu, ohreinn ande, oc far fra honom,“ melte postolenn. Þa varþ sa heill, er marga vetr hafþi oþr veret. Þa var konong(en)om søgþ heilsa ens oþa manz. En hann hét Polimius, en hann átte dottor þa er oþ var. Þa sende hann menn efter postolanom oc 25 melte við hann: „Dotter min er illa halden. en ec biþ þic, at sva sem þu græder Seustium, er marga vetr hafþi oþr verit, græþu sva oc dotor mina.“ Postolenn reis up oc for meþ honom. En er postolenn sa hana bundna rekondom(!), þa baþ hann hana leysa. En þrelarnir svoroþo: „Hverr mon þora at leysa hana, 30 es hon bitr eþa slitr alt þat er hon ma taca.“ Postolenn melte við þa: „Bundenn hefi ec nú ovin þann, er meþ henne var oc hana qvalþe, en ér hræþezc enn hana. Fariþ ér oc leysit hana oc gefit henne mat, oc leiþit hana til mín snema a morgon.“ En þeir gerþo sem postolenn bauþ, oc mate diovoll aldregi qvelia hana 35 siþan. Þa lét Polimius konongr clyfia hesta oc ulvalda golle oc silfre oc gimsteinom oc dyrligom cleþom, oc leitaþe postolans oc matte eigi finna hann, oc var þa afr boriþ heim til hallar féet. En er nótt þa lidde oc lyste firer degi, þa syndesc postolenn konongenom, er hann hvilde i clefa sinom at locnom durom, oc 40

melte við hann: „Til hvers leitast þú mín of allan dag með
 gulle og með silfre og gimsteinom, og með dyrligom clepom?
 Þeirra gjafa þykjast þeir þurva, er iarlíga hluti elska. En ec
 gironasc enskis licamlex ne iarlplex.“ Þá hóf postolenn up tælo:
 5 „En þat vil ec, at þú viter, at sonr goðs lét berasc fra meyio og
 gerðesc maðr i meylar qviðe. En er sú en helga mér hafðe með
 ser þann, er scop himen og iorð og sé, og alt þat er þar er a
 miðli, þa tók hann manndom a godom sinn, og hafði uphaf burðar
 með monnom sa, er aldregi hefir uphaf at godome, heldr er hann
 10 ipse alt uphaf, og gefr uphaf allre, scepno syniligre og osyniligre. En
 síð mér hét goðe fyrst því heite at varðveita meydum sinn ospiltan
 og giftasc eigi manne, en engi hafðe þetta heit goðe fót, en síð mér
 er fyrst qvænna het því goðe at halda meydome sinom. Þetta
 nam hon eigi af dómom manna ne orðom, heldr gerði þat i
 15 efterglíking engla lífs firer óst goðs. Af því vitast henni at
 locnom durom Gabriel engell scinande sem sol. En er hon
 hræðesc, þa melte engill við hana: „Eige scaltu hræðasc, Maria,
 þvíat þú munnið sun geta.“ Þá lagðe hon niðr hræðlo og melte
 staðfastliga: „Hverso ma þat vera, þvíat ec etlag eige manne at
 20 giftasc.“ Engillenn svaraðe: „Fyr því mon coma ande heilagr
 ifer þic, og sa heilagr ande(!) er þú berr mon callasc sonr goðs.
 En síð sonr goðs, þa er hann var her með monnom, þa leit(!) hann
 þann dioful freista sin, er ifer ste of enn fyrsta mann og vann
 tægan til þess at eta af tre því, es goð bannaði honom. En sva
 25 sem fiandenn melte við enn fyrsta mann, at hann ete, og át hann,
 og var af því a braut rekinn yr paradiso og ger utlagðr i heim
 þenna, og com alt manncyn fra honom, sva it sama melte fiandenn
 við goð(s) son, at hann gerðe brauð or griote og ete, og léti sic
 eigi hungra. Dominus svaraðe honom: „Eige liver maðr við
 30 brauð .i. heldr við öll orð goðs. Sa diofull er ste iver þann er
 át, hann tynde sigri sinom firer þann er fastaðe og firerleit teyg-
 ingar hans; þvíat þat var rét, at meylar sonr stigi iver þann,
 er fyrr hafði stigit iver meylar sonr(!).“ Þá svaraðe Polimius
 konongr: „Hverso sagðer þú moðor goðs sonar fyrsta mey
 35 vera, ef annarr var fyrr meylar sonr?“ Postolenn svaraðe:
 „Þaker geri ec goðe, þvíat þú hlyðer með athuga. En fyrsti
 maðr var scapaðr or iorðo, og var af því iorðen meððer(!)
 hans. En hon var mér, þa er hon var eige saurgot af synðom
 manna, og eigi uploken til grafteda dæðra manna. En þat var
 40 rét er ec sagða, at meylar sonr stigi ifer þann, es fyrr ste ifer

meyiar son oc vann veltan hann af slögþ sinnu, at hann eti af
 þönnuþo tre, oc urþo braut rekin or paradiso oc úte byrgþ.
 En sá meyiar sonr let fiandann freista sín. Slögþ fiandans var
 su, at hann vilde firerfara þessom meyiar syne, en hann þorþi
 eigi at freista hans, meþan hann sá eigi hungur a honum, þviat
 hann etlapi þat vist firer sér, at Jesus vere goþs sonr, es hann
 hungraþi eigi efter .xl. daga. En sva sem hann es saþr sonr
 goþs, sva er(!) oc saþr maþr. En þeir einer mego kenna hann,
 es meþ hreinom hug oc goþom vercom elsca hann. En er fiandenn
 sa hann hungra efter .xl. daga, þa þottesc hann vist vita, at hann
 var eige goþ, oc melte við hann: „Firir hvi letr þu þic hungra?
 Melþu at steinar þesser verþi at brauþi oc et.“ En dominus
 svarapi honum: „Heyrþu andscote! Ef þu hefir af því velde ifer
 monnom, at faþer allz manncyns Adamr lét at tægingom þinom
 oc hafnaþe boþorþom goþs, þa mon ec varþveita lög goþs oc stiga
 ifer þic fastande, oc reka þic fra því velde, es þu eignaðisc firir
 synþ þess er át.“ En er fiandenn fann, sic iferstiginn i þessi
 freistne, þa syndi hann honum goll oc silfr oc alla heime bygþ,
 oc melte við hann: „Þetta alt mun ec gefa þér, ef þu lytr mér.“
 Dominus svarapi: „Fløþu, fiandi, þviat sva er ritiþ, drótni goþe
 þinom einom scaltu luta oc honum einom þiona.“ Enn var in
 þriþia freistni ofmetnaþar, su er andscotenn hóf hann upp a
 mustere oc baþ hann ofan stiga, ef hann være goþs sonr. En sá
 er of sinn hafþi stigit ifer meyiar son, hann varþ nu þrefaldliga
 iferstiginn af meyiar soni. Oc sva sem konongr sá es stigr ifer ovin
 sinn oc sender riþera sina oc liþsmenn i alla staþe, þa er ovinr
 hans hafþi veldi ifer, oc leggr sitt sigrmarc oc sina eigo a alt,
 sva gerþi oc Jesus Cristus, þa er hann ste ifer fiandann, at hann
 sende oss i øll herof, at ver rekem a braut alla þiona diofuls,
 þa er byggva i hofom oc i scurþgoþom, at ver leysem menn* 30

at þu .i. ert goþ a himne oc a iorþo oc a sæ oc endr bøter heilso allra
 firer sialvan dominum nostrum Jesum Cristum, þann er þer er vegr oc
 dyrþ of allar alder.“ Lyþrenn alr svarapi oc qvaþ amen. Þa
 risu þeir up heiler, es siuker hosþo verit. En þa vitraþesc engill
 goþs lioss sem sol, oc fló hann i flogor horn hofsins oc reist
 meþ fingri sinom crossmarc a fiorom hornsteinom, oc melte:
 „Þetta melte goþ, sa er mic sende, at sva sem hann hreinsapi yþr
 af sottom yprom, sva hreinsapi hann oc hof þetta af allre saurgon

* *Her mangler et Blad.*

diofa, þviat postole hans rac a braut fianda þann fra monnom, er her bygði. En hann bauð mer, at ec synda hann ypr fyrr. En ér scolot eigi hræþasc, es ér sët hann, heldr gerið ér crossmarc með fingre yðrom slict i enni ypr, sem ec gerða a steinom, oc muno
 5 flsia fra ypr aller iller hluter.“ Þa synde hann þeim mikinn sugga(!) oc hræpilegan hrafni: svartara; nef hans var hvast oc scegg hans sitt, hár hans tóc a fōtr niðr alt, eldr brann or aúgom hans en gneistar flugo ór munni honom sva sem af gloanda iarne, oc brennosteins loge ræc ór nōsom hans, fiaprar hans voro
 10 sva sem þornar, en hendr bunnar a bac aftr elligom rekendom. Oc melte engill goðs við hann: „Þvi at þu hlyder orþom postolans oc eyder ællom scurþgoðom þeim er i hofeno voro, þa mun ec leysa þic sem postolenn hét þer. En þu far i eyþimorc, þar er eigi mege menn vera, oc vestu þar til domsaga.“ Þa fló inn
 15 svartí ande or hofeno ut ylande oc sþande grimligri rædo oc hvarf allr. En engill goðs flo til himens, oc so þat aller. Þa lagði konongr niðr corono af hæfði ser oc purpuracleði sin oc gerþesc lerisveinn postolans, oc toc hann scirn oc kona hans, oc syner hans .ii., oc hirþ hans ǥll, oc aller þeir es þar hæfðo
 20 heilso tekit, oc þeir aller er i hans veldi voro. Þa sōmnōþosc saman blotbyscopar alra hofa oc foro til fundar við bróþor kononga, þann er réþ firer holfo Indialandi. En hann het Astriges, oc mēlto þeir við hann: „Frater tuus geresc discipulus fiolcunnigs manz þess er sér eignar hof ór oc brytr goð ór.“ En þa es
 25 þeir hæfðo þetta melt gratande, þa reidesc Astriges oc sende þusund manna með alvępne með blóþbyscopom, at þeir tōki postolann oc leide þangat bundenn, ef þeir mētti finna hann. En þa er þeir hōfðo þat gert, þa melte Astriges konongr: „Ertu sá er viltan hefir fratrem meum.“ Postolenn svarape: „Eigi viltu ec
 30 hann, heldr leida ec hann fra villo.“ Konongrenn melte: „Ertu sá er brytr goð ór?“ Postolenn svarapi: „Ec gaf velde diēflom þeim er i scurþgoðom voro, at þeir bryti sialver scurþgoð sin, oc mennener hyrfi fra villo þeira oc trype goþe þeim es a himnom er.“ Konongrenn svarape: „Sva sem þu gerþer við fratrem
 35 meum, at hann firerleit scurþgoð sin oc truþe þinom goþe, sva mon ec oc gera, at þu firerlater goð þinn oc bloter minn goð.“

1 Først skrevet hvorni; Skriveren har derpaa rettet det i eenFigur sammenskyngede rn til f, siden skrevet Forkortingstegnet for ra over v (dog uden at udslette denne Bogstav); det er tydeligt, at han har villet skrive hrafni.

Postolenn svarði: „Ec synda goð þann bundenn, es frater tuus blotaðe, oc gerða ec sva, at hann braut ipse licnesci sitt. En ef þu mæt þat gera at minom goðe, þa mun ec luta þinom goðe. En ef þu mæt eki gera at minom goðe, en ec mega briota æll goð þín, þa er oc rét at þu truer minom goðe.“ En er postolenn ; hafði þetta melt, þa como menn oc sögðu, at Baldáþ var fallenn ofan, goð sa es Astriges truði á, oc brotenn i smat. Þa reidesc konongrenn oc reif af sér cleði oc lét postolann beria, oc síðan flogo þeir scinn af honom kycom oc hioggio(!) hann síðan. Þa como menn ór .xii. borgom með Polimio kononge oc toco líc¹⁰ postolans með goðs lofe oc allre dyrð oc grofo þar licam hans. En er .xxx. daga liðu þáðan, þa varð Astriges konongr gripenn af diofle, þa er hann com til leiðes postolans, oc aller blotbyseopar urðu oðer af dioflom oc ióttu heilagleic postolans oc fello niðr dauðer at leiðe hans. Þa var otte micill oc hræzla ifer þllo¹⁵ monnom, oc toco aller tru oc scirn af prestom þeim es Bartholomeus postole hafði vigða. En at vitron goðs oc at allra manna raðe lærðra oc olerðra var Polimius tekenn til byscops, oc tóe hann at gera iarteiner i goðs nafni. .xx. vetr var hann byscop oc var algerr i þllo²⁰ goðom hlutom oc efdie cristendom oc alla goða²⁵ síðu. En síðan fór hann til goðs þess er liver oc riker of allar allder allda. Amen.

II.

*allir scylldu bera reip oc festar a scurðgöðit, oc mattu þeir hvergi¹⁵ ræra. Þa mælti postolinn, at þeir scylldu leysa bond af scurðgöðino, oc þeir gerðu sva. Hann mælti við dioful þann, er hygði i scurðgöðino: „Ef þu vill eigi, at ec senda þic i hit nesta helvitis diup, þa gack þu ut ór þessu licneski oc briot þat allt i sundr oc far síðan i þa eyðistadi, er eigi se mænna vistir ne fugla flaug oc²⁰ eigi megi manz rodd heyra. Eptir þat geck hann ut, sem postolinn bauð, oc braut niðr oll scurðgöð, þau er i hovino varo, oc allt þat scraut oc scrivan, er firir þeirra sakir var gert. Þa colluðu allir einni roddu: „Einn er almattigr göð, sa er Bartholomeus

* Jvfr. ovenfor S. 749²⁰.

boðar.“ Bartholomeus hóf þá up hendr sínar til guðs oc mælti: „Guð Abrahams, guð Ysaacs, guð Jacobs, er sendir til varrar lausnar eingetinn son þinn drottinn varn Jesum Crist, at hann leysti oss alla sínu banabloði, er aðr varom þrelar synþarennar, oc gerpir oss þer
5 at sonum, þu ert sannr guð oc avallt enn sami, staðfastr oc uskiptiligr, einn guð ugetinn, einn sonr eingetinn drottinn Jesus Cristr, einn andi heilagr, lysari oc leittugi(!) anda varra, sa enn sami drottinn varr, er i sínu nafni gaf oss velldi til þess at geva siukum monnum heilsu oc sion blindum, hreinsa licþra, hressa
10 kararmenn, reca diofla fra ofum monnum, en reisa dauða menn til lifs, oc mælti við oss, at ver myndim allt þiggja, þat er ver bæþim i hans nafni. I hans nafni bið ec nu, at allr fiolþi þeirra manna, er her ero siukir, taki heilsu sinna sotta, at allir megi þat vita, at þu ert einn guð a himni oc a iorðu oc a sio, oc endr-
15 byr alla heilsu firir sialvan drottin varn Jesum Crist, firir þann er þer vegr oc dyrþ meþ helgum anda um udaðlegar veralldir.“ Þeir sogðu amen, er við varo. Þa vitraþisc engill guðs biartr sem sol meþ vengiom oc flaug i flogur horn hofsins oc gerþi crossmarc meþ fingri sínum a ollum hornsteinum oc mælti: „Þetta mælti
20 drottinn guð, er mic sendi, at sva sem drottinn hefir grœdda yþr af allum siucleicum, sva man hann reinsa hóf þetta af allum sauri. Oc þann enn sama, er i þessu scurðgöþi hevir bygt oc postolinn bauð i eyðistaþi at flyia fra manna vistum, scal ec nu yðr syna at boði drottins, at þer megit þa vita, hvern þer havið
25 dyrcat. En eigi er vist, at þer megit standasc, nema þer gerit slict marc hverr i enni ser. sem ec gerþa a hornsteinum hofsins, oc munu allir illir lutir fra þeim hverva, er þat gera.“ Eptir þat geck ut or scurðgöþinu ogorlegr blamaþr biki svartari, harðlundlegr oc hvassnefiadr, síðskeggjaadr oc svart skeggit oc illilict, harit svart
30 oc sitt, sva at toc a tær honum, augun sem elldr væri i at sia, oc flugu gne'star or sem af vellanda iarni. Or munninum oc nausunum for ut sva sem brennusteins logi, oc honum varo vengir oc fiadrar sva sem clungr oc þyrnar, hendr hans varo bundnar a bak aptre meþ iarnlegum bondum. Engillinn mælti þa: „Þvi at þu lyddir
35 boðum postolans oc eyddir scurðgöðum i þessu husi, þa mun ec þic leysa, oc far þu þangat, er engar se manna vistir, oc verþu þar allt til domadags.“ Eptir þat leysti engillinn hann, oc flaug hann ut ylandi oc varþ alldrigi senn síþan. En engillinn flaug up til himins, sva at allir sa, þeir er við varo staddir. Conungrinn
40 toc skirn, oc cona hans oc synir þeirra oc oll hirþ þeirra oc allir

þeir menn, er i hans ríki varo. Eptir þat lagði konungrinn niðr coronu sína oc purpuracæpi oc fylgði postolanum. Blotbiscupar sofnaðusc saman oc foru a fund broður konungsins, er Astriges het, oc mællto við hann: „Broðir þinn gerðisc lærisveinn fiolkunnigs manz, þess er sér eignar hof var, en brytr niðr guð var.“
 Oc er þeir baro fram sín ærendi gratandi, þa como aðrir af aðrum borgum oc sogðu slica sögu gratandi. Astriges varð þa reiðr mioc oc sendi þúsund riddara með vapnum, at þeir scylldu leita þangat postolann bundinn. Oc þeir gerðu sva. Konungr mællti við hann: „Ert þu sa maðr, er snerir afleiðis broður minn?“
 Postolinn mællti: „Eigi afleiðis, heldr aleiðis.“ Konungrinn mællti: „Ertu sa er briota lezt guð var?“ Guðs postoli svarði: „Ec gaf velldi dioflum þeim er i scurðguðum bygðu, at þeir scylldu þau meipa oc briota, at þeir, er aðr truðu a þau, firirleti sína villu oc tryði a sannan guð almatkan, þann er a himnum er.“
 Konungrinn mællti: „Sva sem þu lezt broður minn firirlata guð sinn oc trúa þínum guði, sva scal ec oc gera, at þu scalt lata guð þinn oc trúa mínum guði oc honum fornir fœra.“ Postolinn mællti: „Ec synda broður þínum guð sinn bundinn oc fiotraþan, er diofull var reyndar, oc bauð ec, at hann scyllði sialfr briota scurðguð þat er hann hafði i bygt. Nu ef þu matt gera slict við guð minn, þa mon ec blota þinn guð. En ef þu matt ecki gera at guði mínum, en ec matta læmia þinn guð, þa er þat macligt, at þu truir mínum guði.“
 Oc er þeir attu slict at rœða, þa var honum sagt, at Baldað guð hans var fallit af stalli sínum oc brotit allt i sundr. Konungrinn varð þa sva reiðr við þessa frett, at hann reif af sér purpuracæpin, oc bauð hann at postolann scyllði beria stongum. Oc er sva var gert, þa villdi hann lata fla hann kvickan. Oc er þat var gert, þa matti þat uðæmaverc eigi til lycta fœra firir sakir bloþrasar, þa var hann þar hoggvinn sipan. Eptir þat com Polimius konungr þar, oc með honum utal manna af þeim .xii. borgum, er undir honum höfðu verit, oc baro i brot helgan licam postolans. En a hinum þrettuganda degi eptir andlat Bartholomeus postola varð Astriges konungr diofuloðr, oc allir urðu ofir blotbiscuparnir, oc comu þeir allir saman til leiðis postolans oc fellu þar niðr dauðir allir. Eptir þat varð sva mikill otti yfir allum [utru]monnum, at allir toco tru oc skirn heiðnir menn af prestum þeim, er Bartholomeus postoli hafði vigða. En af guðs tilskipan oc allra manna villd varð Polimius konungr til biscups tekinn, oc at oscum manna geck hann undir þenna vanda,

oc var hann biscop fíora vetr oc .xx. oc sneri morgum monnum til rettrar truar oc var enn mesti mætismaðr i sinum biscopdomi oc atti þa unadsvíst at soekia, er hann var kallaðr af þessa heims lífi. Hann var biscop yfir þeim luta Indíalandz ens yzta er Attrabana heitir, oc varðveitti hann helgan dom Bartholomeus postola vel oc virpíliga, meðan hann lifði.

En bratt eptir frafall Polimij konungs oc bísups; var þar yvirgangr mikill vandra manna oc utrúfullra, logðu þeir a uþeð micla a fegíavar oc virþing, þa er menn gerðu til ens æsla Bartholomeus postola, en virðo enskis iartegnir þær, er hann gerði i sífello i heilsugíofum við siuka menn. Oc er þeir comu litlu a leið at slæva hugi manna til atrunaðár oc astar víð postolann, þa tocu þeir þa ceði oc urað fyrir sic at leggja, at þeir gerðu auk af tre oc letu þar coma i helgan dom postolans oc sentu síðan a 19 sæ ut allu saman oc aðrum fíorum helgum domum píndra manna. Helga doma þessa rac um haf innan, oc fór íafnan fyrir auk Bartholomeus, þar til er hon com víð utey þa er Liparis heitir scamt fra Sikiley; þar var vitrat bísupi helgum er Agathon het, er þar hafði atsetu, com hann þa síðan at vitia þessa stormerkia. Let 20 hann þa aðra helga doma, þa er comnir varo, flytia til annarra hafuðstaða, en hann let fíolþa manna ganga i moti helgum domi postolans með kertum oc reykelai oc fogrum lofsongum, oc villdu flytia helgan dom postolans til kirkiu oc mattu hvergi coma, oc sneriz þa fagnaðr þeira fyrst i rygð, oc vissu menn þa eigi, hvat 25 til raðs scýlði taca. En guð er nær allum þeim, er a hann calla, oc gaf hann gott rað til, sem hann gerir avallt, ef til hans er leitat með ast oc goðvilja. Tocu þeir tvær ungar kvígur, reinar oc fagrar, oc beittu fyrir aurkina, er i var heilagr domr Bartholomeus postola, oc rann hon þa laus eptir þeim til kirkiu, oc var 30 þa umbúit með allri dyrð oc scemð, sem menn hafðu framast fong a. Oc urðu þa margar oc storar iartegnir: íarþelldr stopvaði gang sinn, er menn hófðu aðr mein af, oc tocu menn þar heilso, þeir er siukir varo, hvat sem þeim var at meini. Heilagr domr Bartholomeus var þar dyrcaðr langa ríð, til þess er guð villdi hans 35 helgan dom þangat flytia lata, er enn er meiri hafuðburðr at, en þar er aðr var hann. Þa er lípit var fra burð Crístz at aratolu .viii. hundrað vetra oc atta vetr ens fíorþa tigar, þa comu þar Serkir oc herioðu i eyna Liparis oc ræntu þar hvivetna oc costuðo serhveriu beini postolans. En er þeir varo a brot farnir, þa 40 vitraðisc Bartholomeus postoli munki gírzku, er þar var kirkiu-

vorðr, oc mælti við hann: „Ris up þu oc safna saman beinum minum, er nu ero víða dreifð.“ Munkrinn svaraði: „Hvi muna ec saman safna beinum þínum þa gera þer sömð, er þu villdir oss ecki fulting veita oc eigi lýfs þessa geta, at eigi væri her hvivetna rænt oc ruplat.“ Postolinn svaraði: „Morg ar hevir þat, verit, er guð hefir firir minar böenir vægt þessu folki framarr en at verpleic, en nu hevir þann voxtekkit þeirra illzka oc udaþir, at nu er eigi firir þeim biðlanda, oc vil ec nu segia mer afhendan þenna lýð. En þu ger sem ec byð, oc kann vera, at þer viti vel.“ Muncrinn mælti: „Hversu ma ec finna bein þin, er ec veit eigi,“ hvar von er.“ Postolinn mælti: „Far þu i nótt, þa er myrct er, oc tac þat allt, er þu ser skina sva biart sem elld, þat ero bein min.“ Muncrinn gerði sem postolinn bauð, reis up um nottina, oc fann beinin sva með hætti, sem hann hafði fyrir sagt, oc varð hann feginn oc varðveitti vandliga i einu dyrligu keri. Oc síðan for hann a brot með helgan dom postolans, oc einn maðr með honum, oc hittu þeir a skip þat, er Langbarðar varo a, oc reþusc þeir til foruneytis með þeim. Oc er þeir varo a leið comnir með helgan dom postolans, þa logðu at þeim vikingar af hinni somu þjóð, sem aþr hófðu rænt i Lipari. Su þjóð heitir Sarraceni, en ver kollum Serki. Oc er þeir komu sva miok i nand, at þeim þótti ser naliga engi van undankvamu, er með helgum dominum foru, þa hetu þeir a postolann. Oc eptir þat görði myrcr sva mikit, at vikingarnir sa þa hvergi. Foru þeir þa síðan frialsliga, hvert er þeir villdu, firir arnarorð Bartholomeus postola. Þeir urðu þa vel reiðfara oc komu i ageta borg þa er Benevent heitir. Oc þegar er borgarmenn urðu varir við, at þar var cominn heilagr domr ens helga Bartholomeus postola, þa gengu þeir i moti með frægð oc fagnaði oc allri þeirri dyrð, sem þeir hófðu framarst song a, oc bioggu vandliga um helgan dom postolans hia altara hofuð, kirkio þeirrar, er özt var i borginni, oc er hinn sæli Bartholomeus þar dyrcaðr i sífellu, oc verða þar allzscyns iarteignir at hans helgum domi allt til þessa dags. Nu er yfirfarin þessi saga, eptir því sem ver hofom framarst a bocum (fundit), oc mun hans dyrð æ því meiri þyckia, sem gerr er vituð, (oc) hans heilagleikr. Oc þurfom ver hann einkanliga at at hyllasc oc sökia at arnarorði, at hann arni oss við almatkan guð hialpar oc miskunnar bæði þessa heims oc annars.

MATHIAS SAGA POSTÓLA.

www.libtool.com.cn

I.

1. Mathias postoli guðs, er ver höldum i dag hatíð, kom
 snemma til fylgðar ok foruneytis með drottni varum, ok reðz þegar
 5 i þeira manna sveit, er litillatligast þionuðu guði ok hans post-
 olum. Hann var einn af lærisveinum Kristz drottins, er taldir
 voru tveir hins atta tigar. En Mathias kallaz a ebreska tungu,
 en a latinu donatus, ok þýðir þat a vara tungu gæddr eða gefinn,
 ok kom þat hvervetna fram, at hann var gæddr hinu haleitasta
 10 tignarnafni, ok tok þar með gipt heilags anda ok þat hit agæta
 umboð almattigs guðs at boða hans erendi um allan heim sem
 aðrir postolar, hann var ok oss gefinn til höfðingia ok forstiora i
 stað Judas Skarioths, er drottin varn selldi við verði. En Lucas
 guðspiallamaðr segir fra þeim atburð, er Mathias kom til post-
 15 olatignar ok samlags með öðrum postolum guðs i bok þeiri, er
 heitir Actus Apostolorum, en þat þýðir, sem bokin heiti verk eða
 sýslur postolanna, ok hefr hann upp at segia fra þeim atburðum
 með þeim hætti: Eptir þat, segir hann, at drottinn hafði upp-
 stigit til himna, voru guðs postolar i Jorsalaborg ok hans læri-
 20 sveinar, ok var þat allz tolfroð hundrað þeira manna, er þar voru
 i sífellu i guðs þionostu nætr ok daga.

En allt þat er stort var at ráða, meðan postolarnir voru allir
 saman, þa var Petrus postoli forstiori at þeim hlutum öllum,
 af því at guð hafði hann settan þeira höfðingia ok fengit hon-
 25 um i hendr himinrikis lykla, ok atti sa upphafsmaðr at vera
 at þessum kosningi, er sotr var at mannvirðingu Petrus reis þa
 upp a milli þeira manna, er þar voru við staddir, ok mællti:
 „Bræðr, sagði hann, þat mun hafa at fylla ritning, þa er fyrir
 sagði heilagr andi fyrir munn Davids, þat sama sem nu er fram-
 30 komit um Judam, er gerðiz leiðtogi þeira manna, er höndluðu
 Jesum, en var aðr með oss; kom þat ok til þeira lykta, sem þer
 vitit, sagði postolinn, at þa er Judas fannz at sinum glöp, ok
 hann sa drottin til kvala leiddan, þa bar hann aptr þat fe, er
 hann hafði tekit til dauða ok höfuðs drottni, ok eptir þat sörviln-
 35 aðiz hann ok hengði sik sialfr síðan, ok rifnaði kviðrinn ok hliopu
 or honum ut iðrin oll ok innyfin. En feit er Judas kastaði aptr
 i hendr Gyðingum, þat loguðu þeir til þess at kaupa með teig

þann, er lagðiz til graptar utlendra manna ok er kallaðr blóðsteigr allt til þessa dags. Hafði ok sva David fyrir sagt i psalltara, at einn mundi eyðaz með öllum i sinni eign, ok mundi annarr taka hans byskupsdom. En mer lizt, segir postolinn, sem þat eitt muni hafa at velia þann mann til postola i staðinn Judas, er með oss hefir verit allar stundir, síðan er Johannis skirn tokz upp, ok vattr se drottins upprisu með oss ok uppstigningar til himna, ok sa megí ok öll sönn vitni fram bera hervistar hans i þessum heimi, ok þenna hinn sama Jesum reisti guð af dauða a þriðia degi, ok syndi hann sik þa eigi öllum lyð, helldr oss, þa er ver atum ok drukkum með honum, síðan er hann reis upp af dauða, at ver skyldum efalausá vita mega hans upprisu.*

En þar til hafði kennimannskapr at hlutföllum farit, ok syndiz þeim postolunum, sem skyldugt væri at fylla þat boðorð guðs et forna, ok voru síðan tveir menn til hlutfalla kosnir af postolunum, annarr Joseph enn rettlati, er öðru nafni var kallaðr Barsabas. en annarr var i þessum kosningi Mathias. Síðan baðuz þeir fyrir postolarnir ok mæltu sva: „Þu drottinn, er kunnigt er hvers mannz hiarta, syndu oss nu, hvarn þu villt velia af þessum tveimr mönnum til samlags varrar þionunar ok postoladoms i stað Judas, er oss varð fraskila ok nu er kominn i sitt rum.“ Síðan lögðu þeir fram hlutina, ok fell hlutr yfir Mathiam, ok fyllði hann síðan postolatolu ok allt þeira embætti. En þessi kosningr er allr iartegnafullr, ok byr þar mart i, er mönnum er til nytsemi síðan, er gæta kunnu. Er þat fyrst i því mali, at postolatalan matti (eigi) sva standa, at væri ellifo, af því at tiu eru laga boðorð, ok er su tala avallt heilög síðan, en ellefu tala iartegnir afbrigð guðs boðorða, en bæði hefir synz i hinu forna logmali ok enu nyia, at su tala mundi æ síðan naliga øzt vera um allar alldir.

2. Þat fe er drottinn var selldr með, for til andvirðis þeirar iarðar, er dauða menn skyldi grafa, ok var þat makligt, at því at hann hafði sellt lifit en tekit dauðann við, fyrirlatit lifandi manna iorð ok tekit við eilifan dauða; ok því keypti hann eigi sialfr þessa iorð at ser lifanda, en aðrir keyptu með þessu verðinu, at þeir attu forrað þessarrar iarðar, er lifandi voru, en Judas eignaðiz hina dauðligu, eptir því sem segir sialfr drottinn i guðspiallinu hins ríka mannz ok hins uarmvitka, at þa er hann do, var hann grafinn i helviti. En er Judas tok þann dauða, at hann hengdi sik, ok virgill, sa er at barka honum rann, gerði ørent

hans et veala lif, þa var þat sannligt, at sa barki væri til liflatz þröngdr með snörunni, er su rodd hafði eptir runnit, er selldi drottin. Var ok þat mækligt, at sa dæi i loptinu a milli himins ok iarðar, er þann hafði svikit, er bæði er drottinn himins ok iarðar, engla ok manna, eptir þeim hætti sem fyrr do þeir drottinssvikarar Absalon ok Achitophel, er sviku David konung, ok þau iðr, er lengi höfðu þrutnat af þessum oraðum, hliopu ut i liflati þessa ens illa mannz Judas, eptir því sem Arrio for i sinum dauða. Var þat sem vert var, at við þa kœmi glik hefnd fram, er annarr villdi fara manndominum, en annarr villdi eyða guðdominum, ok at þeir mætti tomir synaz at iðrunum ok öllum innyflunum, er tomir voru at vitinu ok at allri gœzkunni. En þess er við getit i frasögninni, at teigr sa er þeir keyptu til graptar utlendra manna, ok síðan kallaz blöðsteigr allt til þessa dags, þat synir postolinn i frasögu umröðunnar (i) piningarsögunni sialfri, ok segir, þoat þeir hafi ebresku mællt hvarirtveggju, þeir er i Jorsalaborg bygðu ok þeir er i Galilea voru, at sva var malit olik, at hvara matti kenna fra öðrum mennina at malinu einu saman. En því tok Petr i psalltara til dæma um kosning Mathie, at þa ma virðaz, at guð hafi lengi fyrir set glötun Jude ok utvalning Mathie. Ma ok nökkut af því marka af þessum atkvæðum ens helga Davids, at eptir þat er hann segir, at annarr skyldi hans byskupsdom taka, ok er þat sa Mathias, en hann lagði a Judam eptir iafnmörg bolvanarorð at tolu, sem peningar þeir voru, er Judas hafði i verð tekit, þa er hann selldi drottin, er þat auðsynt, hve miok þat hefir a hrinit su bolvan ok sa hinn harði formali, er i þeim psalmi stendr, ok sætti þat því, at hann var þess verðr; en hann hlynti sva fyrir spamaðrinn, at skyldi a þeim einum hrina, er sakir gerði til, ok skulum ver því nu fastliga trua síðan, at þessi bōlvan, er stendr i þessum psalmi, er Deus laudem meam er upphafit, eða aðrir sva harðir psalmar eða formalar, er i ritningum helgum standa, muni a þeim hrina, er sakir gera til, en hia þeim liða stormælin, er saklausir verða fyrir. En þess er við getit, at kennimannskaprinn skyldi at hlutföllum fara i Moyses lögum, ok villdu postolarnir þau fylla i þessum kosningi, ok ætluðu þetta endimark vera skyldu at eiga undir hlutum þat, er sva stort við lægi. En þat fylgði þessu mali, at þeir letu þat fylgia, er nu skal alldri niðr falla, helldr skal þat upphaf vera allz vanda, sem þeir gerðu postolarnir, at biðia guð miskunnar ok forsia um þat allt, er miklu varðar. Var sa hinn

siðasti hlutr allra kosninga, er Mathias hlaut postolatölu. En þá tokz upp hinn nýi hattr kennimanna kosnings, er Stephanus var valdr til diakns ok sex aðrir at ráði allra postola. En Petrus lagði a þá vixlur, ok var sva hans valld mikít, at þat nam öðlaz hverr af guði, sem hann kvað a, þa er hann lagði þeim ; hendr yfir höfuð. Sa var byskup, er hann mællti sva fyrir, sa prestr, er hann kvað þat at, sa diakn, er hann villdi sva, ok með þeiri vigslu hverr, sem hann kvað a með heilags anda gípt.

3. En þat er ihuganda, góðir menn, hvat mest er i virt, er Mathias hlaut helldr postolatign en Joseph hinn rettlati. Engi hlutr 10 var honum at finna, at eigi væri hann storvel fallinn tign at taka, helldr voru tveir hlutir til fundnir: sa annarr, at Joseph hafði meira manna lof, en Mathias var einkaðr til þess, at hann var allra manna litillatastr. Nu þa ma sia, góðir menn, hvat miok hinn vándi mun sekiaz af orðlofinu, ef þat stoð fyrir tign 15 Josephs, ok var hann lofs fra öllum verðr. En sva sem Mathias var pryddr morgum öðrum mannkostum, þa er þo þat fra sagt, at litillætít hafi mest upphafít hann til ennar mestu tignar, ok sannaz þat þa, sem sialfr drottinn segir i guðspíalli, at sa muni lægiaz, er sik hefr upp i metnað, en sa mun upphefiaz, er sik 20 litillætir.

4. Eptir þat er Mathias tok postolatign, ok þeir hóðu hann tekit i sitt samlag, þa kom hinn helgi andi yfir þa alla postolana, ok toku þeir allir iafna gípt ok iafnan styrk ok iafna gøzku ok atgervi af hans tilkomu a hvitasunnudegi; kendu 25 þeir þa ok allir kenningar eptir þat, ok þoldu þeir þa allir mikít harðretti af Gyðingum, þeir voru barðir ok i myrkvastofu settir, ok gerðu þeir þa allzkyns iartegnir. En sva voru þeir grimmir Gyðingar, at fra þeim verðr skemst frasagan postolum öllum, er þeir naðu hellzt hendr a at leggja Jacobus Johannis 30 broðir tok tyrr liflat a Gyðingalandi, en postolarnir aðrir færi þaðan i brott; en annarr Jacobus, er þat tok a sik at bæn annarra postola forrað Jorsalakristni sialfrar, ok veittu þeir honum liflat Gyðingar. Mathias kendi þar helgar kenningar a Gyðingalandi, ok þar tok hann pining ok liflat fyrir guðs sakir, ok var 35 hann grafinn af siðlatum mönnum, ok var þar lengi siðan dyrkaðr af guðs vinum.

5. En er þau fagnaðartiðindi voru orðin at Jorsolum, at þar var i lög tekin almennilig kristni, ok undir valldi Constantini keisara ok Helenu móður hans la naliga oll heimsbyggðin, var 40

þá Helena drottning i Jorsalaborg, ok var h-n þá sva mikils orðin
 styrandi, var þá ok fundinn kross drottins vars ok umbuit.
 Þá þottiz hon skylda til at minnaz sinna frænda goðra ok
 gófuðra, er hon atti fyrir norðan fiall, i sendingum virðiligum,
 5 ok þá er liðin voru fra burð Kristz þriu hundruð ok atta ar ens
 fimta tigar, þá sendi hon drottning Agricium patriarcham af
 Antiochia með helgum domum dyrðiligum norðr um Mundiafioll i
 Frakkland, nagla or krossi drottins ok helgan dom Mathias post-
 ola. En Sylvester pavi let fylgia sina kveðiu þessum helgum
 10 domum ok sannindi, at þeir mætti efalausliga við taka þeiri
 astgíof, er þeim var send. Ok er heilagr domr postolans kom i
 Treverisborg, þá taka þeir við feginsamliga ok með slikri sœmd
 allir, sem þeir mattu framast. En fyrir sakir ovirðingar ok ofriðar
 heiðinna manna þorðu þeir eigi at hafa miok a vitorði manna
 15 helgan dom Mathias postola, ok settu hann niðr utan borgar hia
 þeim helgum mönnum, er þar voru aðr dyrkaðir, Eucherio ok
 Valerio ok Materno, ok var postolinn settr undir haalltari i munk-
 lifi því, sem þar var reist, ok var hann þar lengi dyrkaðr eptir
 með soma. Ok er þaðan liðu enn nokkurar stundir, þá gleyrudiz
 20 su minning nokkut meirr en sœmdi, ok vissu menn þá ogiorla um
 stundar sakir, hvat titt var um helgan dom postolans. En er guð
 villdi i annat sinn magnaz lata ok endrnyiaz tign ok soma sine
 postola oss til hialpar, þá var þat með þeim atburði, at þá er
 ofan var tekit fyrir fyrnsku sakir þat et gamla musteri, er þar
 25 hafði lengi staðit i því munklifi utan borgar, þá fannz þar heilagr
 domr Mathias postola með þeim sama umbuningi, sem hann hafði
 þar verit niðr settr undir alltarinu, ok þar með innsigli Sylvester
 pava til merkis, at þat var heilagr domr postolans. Þá var liðit
 fra burð Kristz, er sa umbuningr var upptekinn, þusund ok hundrað
 30 vetra ok atta ok .xx. vetr, ok a dögum Honorij pava, er annarr
 var með því nafni, ok a dogum Lothari keisara, ok var þá sa
 erkibyskup yfir Treverisborg, er Manherus het, ok var su upp-
 tekning a fyrsta degi Septembris manaðar.

6. Su er iartegn fyrst sögð eptir þessa upptekning Mathie,
 35 at maðr het Lambertus, hann var mylnuvorðr ok hafði bat at
 roa undir mylnurnar, hann atti son ungan at alldri, er Varnherus
 het. Sveinninn var kviklatr miok ok oforsiall, sem verðr opt
 ungmenni, en er Lambert atti opt erendi brott at fara til annarrar
 syslu, þá var sveinninn eptir a skipinu, ok for ovarliga ok steyptiz
 40 fyrir borð af batnum, ok druknaði hann. En er Lambert kom til

batzins ok fann eigi sveininn, þa hugði hann, sem var, at hann mundi tyndr vera, ok varð hann hrygggr við sonar dauðann. Reikaði síðan hingat ok þangat upp ok niðr með anni, ok for hann með kalli miklu ok grati. Ok um síðir snyr hann aheitum til Mathiam postola ok mællti sva: „Heyrðu, hinn helgi Mathias, 5 postoli drottins mins Jesu Kristz, ef þeir eru sannir hlutir, er oss eru sagðir fra þinni upptekningu, lattu þer soma at syna mer þina miskunn til guðs lofs, ok giallt mer einka son minn til lifs.“ Þa stoð þar fioldi manna ok beið þess, er at hendi villdi koma. En sa varð nær staddr þeira bøn, er bæði er skapari lifs ok dauða, 10 sialfr drottinn, er sva er um ritit, at drottinn deyðir ok lifgar, leiðir til helvitis ok brott þaðan, er hann vill sva, sa hinn sami let ser soma at syna þeim monnum, er þar stoðu yfir liki sveinsins, er a land var kastat, ok baðu þeir honum lifs með tarum, hvat hann mundi gera vilia fyrir verðleik sins postola. En er þriar 15 tíðir dags voru liðnar, fra því sveinninn druknaði ok likit rak a land, ok er þeir voru þrabønir við guðs postola lifs sveininum, þa let guð sina miskunn yfir skina fyrir dyrð sins postola Mathias: lifnaði sveinninn ok var heill ok hraustr, ok var hann síðan ok allt hans lið i guðs þionostu ok hins helga Mathie postola guðs. 20

7. Maðr het Leothfridus, hann tok fotarmein mikit, ok gerðiz a fætinum hol stort, ok fell or bæði bloð ok vagr, ok lek meinit við fimtan vetr, ok var hann orðinn fatækr ok naliga orvasi at alldri, ok hafði hann lengi haltrat við staf. Kona hans ok vinir höfðu fluttan hann bæði i Meginsoborg ok i Kolne ok 25 höfðu fe gefit til lækningar honum bæði kristnum monnum ok sva Gyðingum, ok mattu þeir honum eigi bot vinna. Þeir keyptu hvat sem þeir fengu af viðsmiori eða öðrum smyrslum, ok var hans mein þess verr, sem þar var optarr a borit. En a hinu sextanda ari meins hans þa lagðiz hann i rekkju, ok matti ser 30 þa naliga ekki sialfr um vinna, ok var hann þa at þroti kominn með ollu. Þa heyrði hann sagt fra upptekningu hins sæla Matthie postola ok iartegnum þeira, er til heilsu ser hetu, ok þegar er hann hafði heitit, þa þöttiz hann fa fro a sinu meini, ok þaðan i fra þöttiz honum dag fra degi, unz hann varð alheill maðr, ok for 35 síðan sialfr til þess staðar, er Mathias postoli hvilir, ok sagði mōnnum þessa iartegn.

8. Sveinn einn frumvaxta lek ser uti hia öðrum sveinum samölldrum sinum, en hann tok sva skíott mein mikit, at hann stirðnaði fyrst i hondunum, en eptir þat dro sinar hans allar 40

saman, sva at hælarnir lagu við þiohnappana ok eigi siðr iliarnar, en andlitit þrongðiz niðr milli knianna; armleggirnir voru sva blasnir ok þrutnir, at ogurligt var a at sia. Ok er frændr hans urðu varir sva mikilla ohæginda ok vabela, sem at honum voru
 5 komnir, þa urðu þeir hryggvir miok, ok toku ser gott rað ok hetu a hinn helga Mathiam postola ok færðu þangat sin heit, ok þa er þeir hófðu fyllt heit sin oll, þa var sveinninn heill meina sinna.

9. Acelin het maðr, en Edilburg het kona hans, ok attu þau
 10 son ungan þrevetran at alldri. En Edilburg atti at fara yfir a, er la hia bœ þeim, er þau bygðu. En sveinninn rann eptir anni ok drap fœti ok rauk ut a ana ok druknaði. En er þau feðgin hans söknuðu sveinsins, þa leituðu þau hans, ok fundu rekit likit af anni a land, ok gretu þau akafliga, þviat þau hófðu mikit unt
 15 sveininum. Ok liðu þaðan eigi langar stundir, þa sneru þau aheiti ollu þar til er var Mathias postoli, at hann miskunnaði þeim ok arnaði lifs syni þeira við almatkan guð. En er þau hófðu heitit, þa kom litr i andlit sveininum, ok þvi næst hrørðiz hann, en eptir þat lifnaði hann ok hóf upp augu sin. Ok foru þau síðan með son
 20 sinn lifanda ok sottu heim helgan dom Mathias postola, ok lofuðu guð ok dyrkuðu enn helga Mathiam postola fyrir lif sonar sins, er þeim var veitt fyrir hans arnaðarorð.

10. Heinrich het maðr einn riddari, er kom i Kolni þeira
 25 þrinda at sækia þangat rikra manna traust. En er hann hafði þar verit um stundar sakir, þa varð hann missattr við einn ríkan mann er Gucelinus het. Ok er þat var af nókkut sva, þa truði riddarinn honum vel, af því at hann hafði mart gert fyrir hann ok af honum haft. Þa sendi Gucelinus riddaranum orð, at hann skyldi koma i hus hans til nokkurrar raðagerðar, ok er hann
 30 kom þar, þa let Gucelin höndla hann Heinrich riddara ok setia i fiðtur ok síðan i myrkvastofu, ok var þar byrgör atian dægr, ok þoldi þar bæði hungur, kulda ok þorsta ok marga aðra þronging. Ok þa er hann tok at mæðaz i þessum mannraunum, þa het hann a hinn sæla Mathiam postola, at hann legði honum til hialpar
 35 nókkut, sva nauðuliga sem hann var staddr. Eptir þat rann a hann svefnhofgi, ok er hann vaknaði, þa fann hann, at fioturinn þrongði eigi öðrum fœtinum, ok tok hann til hendi sinni, ok var fotrinn lauss ok husit olæst, ok komz riddarinn a braut, ok batt upp fioturinn, ok for síðan a braut, unz hann kom i Treverisborg
 40 er postolinn hvilir, ok sagði þar þessa iartegn, ok var þar fiðturr-

inn uppfestr til synis, at hann beri vitni, at iartegn se sonn ok merkilig.

11. Einn kolneskr maðr fekk mein mikit ok oaflatanligt, ok la hann i rekkiu fimm manuði ok gerðiz naliga banvænn. En kona hans sat yfir honum hrygg, ok annat hans hyski. Ok er þeim þotti miok at honum liða, þa hetu þau fyrir honum a Mathiam postola til heilsubotar honum. Ok a enni somu stundu, sem þau höfðu heitit, varð hann alheill ok reis upp þegar or þeiri rekkiu, sem hann hafði siukr i legit, ok gekk þa sialfr síðan berföttr allt fra Kolni til Treverisborgar ok þakkaði guði heilsu ¹⁰ sina, er hann hafði fengit, ok Mathie postola.

12. Kona het Gilla, en hon misti mals sins ok var lengi mallaus, ok var allz i leitat af læknum, þess er i hug matti koma, henni til heilsubotar, ok stoðaði ekki. En þa leitaði hon sialfr raðs ok let gera tungu af silfri sem glikast sinni tungu, ok færði ¹⁵ síðan þessa forn til Mathias postola kirkju i Treverisborg, ok færði a haalltari, ok tok síðan mal sitt ok for gloð heim.

13. Sigrlod het kona, er sva var krept, at hælarnir lagu við þionappana; ok er hon het a enn helga Mathiam postola, þa tok hon þegar heilsu sina, ok for síðan til sinna heimkynna ok ²⁰ sva heil, sem þa er hon hafði beztt verit.

14. Nu er yfir farit, þo at með skömmu mali se, ok eigi sva skyrсамlega sem vera ætti, frasogn su, sem ver hofum a bokum einkannliga seð af Mathia postola. Ok þo at hon se eigi sva skynsamliga samið eða i frøði frøð, sem postolinn sialfr hefir ²⁵ efni til sellt fyrir sakar sinnar dyrðar ok heilagleiks, þa velldr því meirr ukønska en illvili, þvíat vandrøtt er um dyrð heilagra manna, er hon umfram alla vara skilning. En þat eitt er þo vart, goðir menn, at dyrka þa alla, eptir því sem ver hofum framast fong a, i lofsongum ok bønahalldi. Ok sva skylldir sem ver erum til, þar ³⁰ er aðrir eru helgir menn, þa erum ver þo miklu skylldari at virða postolana of alla menn aðra fram, þvíat þeir ero stoðir ok stolpar undir alla guðs kristni ok fastlegarr settir en allir aðrir. Eru þeir ok mest styrandi ok raðandi með guði ok hans moður Mariu; er ok sva mikit samvelldi postolanna, at ver eigum þa ³⁵ alla at dyrka a hvers þeira hatið, því at þeir höfðu allir eitt hiarta ok eina ond. Morg er sia haleit virðing, er guð hefir sinum postolum veitt umfram þat sem ollum öðrum monnum, hann gaf þeim valld at leysa ok binda, ok þeir skulu með honum dæma

a efsta dag um alla menn, ok þurfum ver því þeira ifalausa vin-
attu hia gubi feðr, þeim enum sama gubi feðr með syni ok helgum
anda se vegr ok dyro um alldir allda. Amen.

II.

Electio Mathie.

1. Sidan er dróttinn vörr Jesus Cristr ste upp til himna at
sasiðndum postolum sinum i fialli því er kallast Mons Oliveti,
þa hurfu postolarnir aptr i Hierusalem. Voru þar æ bænnum allir
saman med Marie modr Krizc(!) ok lærisveinum hans, enn þat var
10 hundrat manna tolfraett. Aa þeim dögum stoð Petr postole upp
ok mælte vid brædr sina: „Þat byriar oss at fylla, brædr, er
heilagr ande mælte fyrir munn David um Judam, er leidtogi var
þeira sem toku Jesum. Enn hann var talidr med oss i postola-
lagi, til þess er hann tok verd ilzku sinnar ok hengdi sik ok
15 sprack i sundr i midiu¹. Enn sva er ritad i salmabok: Verdi
aud bygd hans, ok taki annarr byskupsdom hans. Enn af þessum
monnum, sem med oss eru, byriar at taka nockurn i stad hans
upprisuvött Kristzt(!); þann er sed hafi takn hans, þau er hann
gerdi, þa er hann var med oss, þar til er hann steig upp til
20 himins.“ Þa settu þeir tva til hlutfalz, annan Joseph, er kalladr
var enn rettlati, ok Mathiam, ok kolludu þeir æ gud ok mæltu:
„Þu drottinn, er veiz allra hiortu, syndu, hvarr þessa tveggia þu
vill at taki postoladom, þann er Judas villtitz fra ok for til sins
stadar.“ Þa gerdu þeir hluti, ok kom upp hlutr Mathie, ok var
25 hann sidan talidr med .xij. postolum enn .xij.² Enn er postolar
höfdu tekit helgan anda, þa för Mathias um Gydingaland ok bod-
adi nafn Jesus Kristz ok gerdi margar iarteinir ok sneri morgum
lyd fra villu, medan hann lifde.

2. A enum atta vetri ens .vi.³ tigar ens fiorda .c.² eptir
30 hingatkömu³ dróttins vars, þa er Helena drottning modir Con-
stantini konungs hafdi tekit tru, mintitz hun frenda sinna ok

1 Her begynnder Fr. 2 hundraðs Fr. 3 hingatkvamo Fr.

fostriardar. Enn hun var ættuð ur borg þeire, er Treveris heiter æ Fraklandi, ok sendi þangat af Indialandi helgan dom Mathie postola at radi Silvestri pafa. Enn er ofridr heidinna manna efidist æ Fraklandi, þa falu krisnir menn helga doma sina ok grofu langt i iord utan borgar undir allteri þvi i kirkiu, er giðr var til dyrdar Mathie postola, ok var heilagr domr hans leyndr fyrir monnum marga vetr, þar til (er) gud vildi vitra fagnat fundningar hans. Enn þa fanzt heilagr domr hans folginn verit undir altari, ok gerdiz þa þegar iarteinir af postola guds. Enn þa var lidit .m. vetra ok .c. ok .vij. vetr ens þridia tigar fra burd Kristz, er Mathias fanz æ þeim degi, er upp höfzt manudr sa, er September heitir.

3. Lanbertus het madr, er for um dag til syslu sinnar, ok let son sinn æ skipi, med(an) hann vann verk sitt. Enn hann vann, ok svein(n)inn kunni æigi at varazt vid haska, ok fell hann utan bōrdz ok druknadi, ok rak lik hans langt ofan eptir æ. Enn Lanbertus fann eigi sveinin. Þa kunne hann illa bædi glæp sinum ok orægtt enda dauda sveinsins, ok fór hann med æanne klaukvandi ok leitade liksins ok fann æigi. Þa kom honum i hug funding Mathie postola, ok het hann æ Mathiam postola af aulla hiarta ok mælti: „Heilagr Mathias postole Kristz, ef þat er satt, sem oss er sagt fra funningu þinni, syndu mer þat vesolum nu i dag fyrir miskunn þina til lofs gudi, ok gialltu mer son minn.“ Enn allir, þeir er spurdu harm hans, badu med tærum honum hugganar. Gud heyrdi bæn þeira ok syndi þeim krapt postolans. Sveinninn fanz rekinn daudr æ straundu, enn hafdi þriar stundir dags i vatni legit. Enn er gratande lydr bad fyrir honum, þa lifnadi hann af verdleikum heilags Mathie postola, ok var honum skirn gefin, ok þionadi gudi siþan at kirkiu postolans, meðan hann lifði.

4. Leofredus het einn bōndi audigr, er .xv. vetr hafdi fotar mein, ok vægdi kalfa hans allan milli knes ok aukla. Enn at radi kōnu sinnar ok vina var hann særdr læknum til Meginzurborgar bædi krisnum ok [heidnum ok 3 Gydingum. Enn honum vesnade vid allt, þat sem þeir gerdu at fæti hans, ok tok hann þa at leiðazt likamliga lækning ok treysti gudi þeim, er ma bæria meida ok greda. Aa enum .xvi.^{da} vetri lagdiz thann i kaur mæddr bædi af sott ok elli, ok matti hann hvergi ur reckiu risa ne komazt æ þeim misserum, nema adrir bæri hann. Þa spurdi

1 Ender Fr. 1ste Spalte. 2 Begynder Fr. 2den Spalte. 3 [mgl. Fr.

4 tilf. Fr. 5 saal. Fr.; likamlig A.

hann funning¹ Mathie postola, ok styrktizt hann þegar i tru, ok het at gaufga helgan dom postolans med fornum, ef hann gefi honum heilsu til þess at komast þangat. En þegar er hann hafdi þetta mælt, þa styrktizt hann, ok batnadi honum dag fra degi.

5 Ok gerdi hann gudi þackir ok Mathie postola, ok for til kirkiu hans, þegar hann matti ganga, ok færði þangat margar fornir gudi ok sagdi mörgum feginsögu fra endrbot heilsu sinnar.

5. Sveinn nockurr feck brada sott um dag, er hann var at leik med audru ungmenni, ok krepti hann allan saman, svo
 10 at hann matti ægi hefia höfuð af kniam ne hæla fra þiom, ok hönd hans adra blæs upp allt fra auxl ofan. Allir undruduzt, er hann matti nockra stund lifa vit þetta mein. Fadir hans ok modir kunnu illa sott hans, þviat þau unnu honum mikit. Enn eptir .ij. manadi fregnudu þau iarteinir heilags Mathie postola, ok
 15 hetu þau þegar at særa sveininn med mörgum fornum til kirkiu hans. Enn er þau haufdu þetta mælt, þa sa gud mildi þeira, ok reis svein(n)inn upp þegar alheill, enn þau efndu heit sitt vid postolann.

6. Acelmus hét einn böndi, enn Adelburga het kona hans,
 20 þau biuggu nær bru einni. Kona þessi atti skyllða faur yfir ana ok let heima eptir son sinn þrevetran. Ok er hon for yfir bruna, þa rann sveinninn eptir modr sinni, þar til er hann kom sa midia bruna, þa drap hann fæti ok fell ut i ana ok druknadi þegar. Enn mödir hans kom heim ok fann ægi son sinn, þa fór hun
 25 þegar at leita hans ok fann hann daudan sa straundu, ok gret hon sarliga dauda hans. Enn er hun gædi ræds, þa het hun sa Mathiam postola ok bad með tærum ser hugganar ok lifs syni sinum. Postolinn sa harm hennar, ok hof sveinninn upp augu sin ok leit i gegn modr sinni, ok reis sidan heill upp. Enn fadir
 30 hans ok modir sveinsins foru sidan til kirkiu Mathie postola ok gerdu þackir gudi ok sogdu sidan munkum ok kennimonnum fagnat sinn.

7. Heinrikr het einn riddari, er kom til Kolnisborgar ok sotti hald eins rikismanz, þess er Guncelinus het³. Enn nockur
 35 þræta gerdizt um dag meðal þeira, ok urdu þeir missattir, enn þo ætladi Heinrikr⁴, at Guncelinus mundi þat einskis virða vit hann, þviat leingi hafdi vinatta þeira verit göd. Þa band Guncelinus honum heim um dag, ok let sem hann ætti nockut skyllt

1 fundning Fr. 2 Ender Fr. 2den Spalte. 3 Her begynder Fr. 3die

40 Spalte. 4 Heinrekr Fr.

fostriardar. Enn hun var ættuð ur borg þeire, er Treveris heiter æ Fraklandi, ok sendi þangat af Indialandi helgan dom Mathie postola at radi Silvestri pafa. Enn er ofridr heidinna manna efdist æ Fraklandi, þa falu krisnir menn helga doma sina ok grofu langt i iord utan borgar undir allteri þvi i kirkiu, er giðr var til dyrdar Mathie postola, ok var heilagr domr hans leyndr fyrir monnum marga vetr, þar til (er) gud vildi vitra fagnat fundningar hans. Enn þa fanzt heilagr domr hans folginn verit undir altari, ok gerdiz þa þegar iarteinir af postola guds. Enn þa var lidit .m. vetra ok .c. ok .vij. vetr ens þridia tigar fra burd Kristz, er Mathias fanz æ þeim degi, er upp höfzt manudr sa, er September heitir.

3. Lanbertus het madr, er for um dag til syslu sinnar, ok let son sinn æ skipi, med(an) hann vann verk sitt. Enn hann vann, ok svein(n)inn kunni æigi at varazt vid haska, ok fell hann utan bōrdz ok druknadi, ok rak lik hans langt ofan eptir æ. Enn Lanbertus fann eigi sveiniu. Þa kunne hann illa bædi glæp sinum ok orægtt enda dauda sveinsins, ok fōr hann med ænne klaukvandi ok leitade liksins ok fann æigi. Þa kom honum i hug funding Mathie postola, ok het hann æ Mathiam postola af aulla hiarta ok mælti: „Heilagr Mathias postole Kristz, ef þat er satt, sem oss er sagt fra funningu þinni, syndu mer þat vesolum nu i dag fyrir miskunn þina til lofs gudi, ok gialltu mer son minn.“ Enn allir, þeir er spurdu harm hans, badu med tærum honum hugganar. Gud heyrdi bæn þeira ok syndi þeim krapt postolans. Sveinninn fanz rekinn daudr æ straundu, enn hafdi þriar stundir dags i vatni legit. Enn er gratande lydr bad fyrir honum, þa lifnadi hann af verdleikum heilags Mathie postola, ok var honum skirn gefin, ok þionadi gudi siþan at kirkiu postolans, meðan hann lifði.

4. Leofredus het einn bōndi audigr, er .xv. vetr hafdi fotar mein, ok vægdi kalfa hans allan milli knes ok aukla. Enn at radi kōnu sinnar ok vina var hann færdr læknum til Meginzuborgar bædi krisnum ok [heidnum ok Gydingum. Enn honum vesnade vid allt, þat sem þeir gerdu at fæti hans, ok tok hann þa at leiðazt likamliga lækning ok treysti gudi þeim, er ma bæria meida ok greda. Aa enum .xvi.^{da} vetri lagdiz thann i kaur mæddr bædi af sott ok elli, ok matti hann hvergi ur reckiu risa ne komazt æ þeim misserum, nema adrir bæri hann. Þa spurdi

1 Ender Fr. 1ste Spalte. 2 Begynder Fr. 2den Spalte. 3 [mgl. Fr.

4 tilf. Fr. 5 saal. Fr.; likamlig A.

hann funning: Mathie postola, ok styrktizt hann þegar i tru, ok het at gausga helgan dom postolans med fornum, ef hann gefi honum heilsu til þess at komast þangat. En þegar er hann hafdi þetta mællt, þa styrktizt hann, ok batnadi honum dag fra degi.

5 Ok gerdi hann gudi þackir ok Mathie postola, ok for til kirkiu hans, þegar hann matti ganga, ok færði þangat margar fornir gudi ok sagdi mörgum feginsoðu fra endrbot heilsu sinnar.

5. Sveinn nockurr feck brada sott um dag, er hann var at leik med audru ungmenni, ok krepti hann allan saman, sva
 10 at hann matti sægi hefia höfuð af kniam ne hæla fra þiom, ok hönd hans adra blæs upp allt fra auxl ofan. Allir undruduzt, er hann matti nockra stund lifa vit þetta mein. Fadir hans ok modir kunnu illa sott hans, þviat þau unnu honum mikit. Enn eptir .ij. manadi fregnudu þau iarteinir heilags Mathie postola, ok
 15 hetu þau þegar at særa sveininn med mörgum fornum til kirkiu hans. Enn er þau haufdu þetta mællt, þa sa gud milldi þeira, ok reis svein(n)inn upp þegar alheill, enn þau efndu heit sitt vid postolann.

6. Acelmus hét einn böndi, enn Adelburga het kona hans,
 20 þau biuggu nær bru einni. Kona þessi atti skyllða faur yfir æna ok let heima eptir son sinn þrevetran. Ok er hon for yfir bruna, þa rann sveinninn eptir modr sinni, þar til er hann kom æ midia bruna, þa drap hann sæti ok fell ut i ána ok druknadi þegar. Enn módir hans kom heim ok fann sægi son sinn, þa fór hun
 25 þegar at leita hans ok fann hann daudan æ straundu, ok gret hon særliga dauda hans. Enn er hun gædi ræds, þa het hun æ Mathiam postola ok bad með tærum ser hugganar ok life syni sinum. Postolinn sæ harm hennar, ok hof sveinninn upp augu sin ok leit i gegn modr sinni, ok reis sidan heill upp. Enn fadir
 30 hans ok modir sveinsins foru sidan til kirkiu Mathie postola ok gerdu þackir gudi ok sogdu sidan munkum ok kennimonnum fagnat sinn.

7. Heinrikr het einn riddari, er kom til Kolnisborgar ok sotti hald eins rikismanz, þess er Guncelinus het. Enn nockur
 35 þræta gerdizt um dag meðal þeira, ok urdu þeir missattir, enn þo ætladi Heinrikr, at Guncelinus mundi þat einskis virða vit hann, þviat leingi hafdi vinatta þeira verit góð. Þa baud Guncelinus honum heim um dag, ok let sem hann sætti nockut skyllt

1 fundning Fr. 2 Ender Fr. 2den Spalte. 3 Her begynder Fr. 3die Spalte. 4 Heinrekr Fr.

eyrende vit hann. Enn er Heinrikr venti ser einkis¹ ótta, þa let Guncelinus setja hann i fiotur ok lucti hann i myrkvastofu. Enn er hann hafdi þar verit ix. daga matlaus, sva at eingi madr vitiadi hans, þa het hann af aullu hiarta sva enn helga Mathiam postola ok bad hann leysa sik ur baundum. Þa sofnði hann ok² dreymdi þat, at hann væri laus. Enn er hann vacknadi, þa voru sva rumir fiotrarnir a fotum hans, at³ hann matti audve(1)liga þeim af ser koma, ok þa vard hann fegin ok gerdi gudi þackir ok komz bratt ur myrkvastofunni med guds krapti ok flutningi heilags Mathie postola, ok bar med ser fiotrana til kirkiu postolans,⁴ ok læt þar eptir liggja til syniz.

8. Eustakius het einn Kolnisborgar madr, hann hafdi .v. manade siukr verit. Enn er hann het sva Mathiam postola, þa tok hann þegar heilsu sina ok vard feginn, ok sva kona ok aull hiu hans, ok gekk hann berfetr samdægris til kirkiu postolans, ok⁵ gerdi þar gudi þackir fyrir heilsu sinni.

9. Kona nockur het Gilla, su er leingi hafdi mallaus verit. Enn hun let gera ur silfri tungu ok bar þat(1) til alltaris Mathie postola uppstigningardag drottins vars, ok tok hun þar þegar mal sitt.¹⁰

10. Mær nockr hafdi marga vetr siuk verit, ok voru kreptir fetr hennar. Enn er hun vackti at kirkiu Mathie postola, þa gekk hun alheil þadan. Margar eru adrar iarteinir, þær sem gerduz hvern dag fyrir verdleika ok bænir heilags Matthie postola til lofs ok dyrdar drotni vörum Jesu Kristo, þeim er med¹⁵ fedr ok helgum anda lifir ok rikir gud unn allar alldir allda. Amen.

1 enskis Fr. 2 saal. Fr.; aat A. 3 saal. Fr.; ein A. 4 Her ender Fr.

TVEGGIA POSTOLA SAGA SIMONIS OK JUDE.

www.libtool.com.cn _____

I.

Her byriaz saga Simonis ok Jude¹.

1. Þa er helgir postolar drottins vars Jesu Kristz Simon
 5 ok Judas komu a Persaland², þa kom a mot þeim iarl, sa er het
 Varardag. En Babilonis³ borgar konungr, sa er Serxes⁴ het,
 hafði sendan hann til orrostu i gegn Indiamönnum, er þa höfðu
 heriat a Persaland. En i för hans voru skurðgoð, ok [blotbyskupar
 ok visindamenn⁵, þeir er blotuðu diöflum i hverium nattatað, ok
 10 gafu monnum svör flærðar⁶ sinnar. En a þeim degi mattu þeir
 engi svör gefa⁷ mönnum, þvíat skurðgoðin voru dumb orðin. Þa
 foru þeir til annarrar borgar ok blotuðu þar diofla⁸. Þa
 tok diöfull at belia or skurðgoði einu ok mællti: „Goð þau er
 yðr fylgðu til orrostu, megu eigi svara yðr, þvíat postolar guðs eru
 15 þar, annarr heitir Simon, en annarr Judas. Þeir hafa sva mikinn
 krapt af guði sinum, at engi goð þora at mæla fyrir þeim.“ En
 er Varardag fra þetta, þa let hann leita postolanna ok spurði þa,
 er þeir funduz, hverir þeir væri, eða hvaðan [þeir væri⁹, eða
 hverra örenda þeir færi. Simon svaraði: „Ebreskir menn erum
 20 við at kyni ok þrælar Jesu Kristz, sendir hingat til hialpar
 yðarrar, at þer fyrirlatit villu skurðgoða ok kennit sannan guð,
 þann er a himnum er.“ Varardag iarl mællti: „Ek fer nu til
 orrostu i gegn Indiamönnum, er heriuðu a Persaland ok drogu
 lið mikit saman i gegn oss. Ok er nu eigi tom til at ræða um
 25 þetta lengr, en þa vil ek heyra orð yður¹⁰, er ek kem aptr með
 sigri.“ Judas postoli svaraði: „Nu er þer skylt at vita, með
 hvers fulltingi þu megir sigr hafa eða sættaz við ovini þina.“
 Varardag iarl mællti: „Þat heyri ek sagt, at goð var þori eigi
 at mæla fyrir yðr¹¹ ne svara oss¹²; segi þit ok þa ooröna hluti,
 30 [sva at ek mega vita⁹, hversu ganga mun orrosta su¹³.“ Simon
 mællti: „Til þess at þu megir skilia villu þeira, er þu setlar þer
 ooröna hluti segia, þa munum ver¹⁴ gefa þeim velldi at svara
 þer.“ Varardag mællti: „Verði sva vel, at goð var svari oss.“

1 Overskr. B. 2 Persidaland B. 3 Babilonar B. 4 Xerxes B. 5
 35 [blotmenn B. 6 saal. B.; frægðar A. 7 veita B. 8 aðra sílf. B.
 9 [mgl. B. 10 yckur B. 11 yckr B. 12 monnum B. 13 þessi B.
 14 vit B.

Þá svöruðu postolar: „Bið þu nokkura stund, ok munum við biðða dióflum þeim at mæla, at þu megir reyna lygi þeira, þa er þeir segia þat, ¹er þeir vita eigi.“ Þá mælltu postolar við skurðgobin: „I nafni drottins vars Jesu Kristz biððum ver² yðr, at þer svarit at veniu yðarri þeim er yðr spyria.“ Þá toku goð þeira at mæla ok sögðu mikla orrostu verða mundu ok mannfall i hvarutveggia³ liði. Þá toku postolar guðs at brosa. Varardag mællti við þa: „Ek ottumz ok em hræddr, en þit hlæt.“ Postolarnir svöruðu: „Eigi skalltu hræðaz, þvíat friðr kom hingat með okkr i þetta herað. [Send þu⁴ i dag sendimenn þína, en þeir munu⁵ aptr koma a morgun at dagmalum, ok sendimenn Indiamanna með þeim, ok munu segia þer aptrgollðnar iarðir þær allar [ok auðsfi öll með þeim leigum, er þeir toku fra yðr, ok munu⁶ geraz skattgilldir undir Persalandz menn framarr en fyrr hafi verit, ok munu þeir hlyðnir vera velldi yðru, hvern maldaga sem þer vilit⁷ þeim gera, ok mun verða með yðr hinn fastasti friðr.“ Þá hlogu blotmenn at þeim ok mælltu við iarlinn: „Herra iarl, tru þu eigi þessum lygimönnum, utlendum ok okunnum, er af því mæla þetta helldr en þegia, at eigi verði þeir halldnir sem niosnarmenn. En goð var, er alldri liuga, svöruðu þer, at þu værir varr um þik,⁸ en þessir vilia gera þik ovaran, at þeir væli⁹ þik, ef þu ser eigi við þeim.“ Postolar svöruðu: „Hlyð⁶ þu ockr, iarl! Við utlendir menn ok okunnir mælum eigi, at þu skulir biða einn manud, helldr einn dag. En [a morgin⁷ at dagmalum sögðum við koma mundu sendimenn þína ok sendimenn Indialandzmanna með þeim, ok¹⁰ hafa settan frið meðal yðar.“ Þá toku blotbyskupar at reiðaz ok mælltu: „Hvat er bana vert, ef eigi er su guðlastan, er þat er sagt, at goð var liugi, er skina i gulli ok silfri ok gullofnum klæðum ok allri dyrð Babilonisborgar, ok gafu oss svör guðdoms sins. En þessir menn, er enga tign hafa, ok þakki at ser eigi¹⁰ klæði, ok hryss hugr við, þott at eins siai þa eða heyri til þeira, en þu lætr þer soma, iarl, at sitia þeim guðlastan.“ Jarlinn svaraði: „Þat þikki⁸ mer mikils vert, at þessir menn utlendir ok valaðir þora at mæla með sva miklu trausti þat er andvitni berr goðum varum.“ Blotmenn mælltu: „Lattu þa varðveita, iarl, at¹¹ eigi flyi þeir.“ Jarlinn svaraði: „Eigi at eins mun ek lata þa varðveita, helldr ok yðr með þeim til morgins, at þa mega ek

1 vit B. 2 hvarratveggia B. 3 [Sentu B. 4 [er þeir toku fra yðr ok aull auðsfi aunnur með leigum, ok munu þeir B. 5 megi vèla B. 6 Heyr B. 7 [tilf. B. 8 þickir B.

reyna, hvarir sannara segja, ok skal þá dæma, hvarir dyrðar se verðir eða pislá.

2. Annan dag lepti rokomu sendimenn iarlsins ok sögðu allt sva farit hafa, sem postolarnir höfðu fyrir sagt. Þá reiddiz iarlinn blotmönnum, ok let kynda elld mikinn ok bað kasta i þann elld öllum blotbyskupum ok öllum þeim, er rögðu postola guða. En postolarnir fellu til fota iarlinum ok iosu molldu i höfuð ser ok mælltu: „Við biðium þik, iarl, at eigi se þeir deyddir fyrir okkrar sakir, þvíat við erum til þess sendir at gefa lif dauðum en deyða eigi lifendr.“ Varardag iarl svaraði: „Undrumz ek þat, at þit biðit fyrir þeim, er um þat eina satu ok gafu höfðingium fe til, at þit værit kvikir i elldi brendir.“ Postolarnir svöruðu: „Su er kenning lærifoður vars, at maðr skal goðu illt launa, en þat skulut er vita, at su er grein a meðal var ok annarra þjóða, at allir aðrir launa illu illt ok hata ovini sina, en ver elskum ovini vara, ok gerum vel við þa, er oss hata, ok biðium fyrir þeim, er oss misþjóða.“ Jarl mællti: „Veiti þit mer þat þa, at þit takit við auðsfum þeira öllum, þvíat þit erut utlendir ok valaðir.“ Postolar svöruðu: „Við erum eigi valaðir, þvíat við höfum himnesk auðfi, en okkr er eigi lofat at eignaz iarblikt, þvíat auðr okkarr er a himni allr, þar er eilíft lif en alldri dauði. En af því vilium við eigi eignaz gull ok silfr ok dyrlig klæði, eða hus eða iarðir eða mansmenn, at þat allt er iarblikt ok ma eigi fylgia manni eptir dauðann. En ef þu villt, at auðfi þin stóði þer til heilsu andar þinnar, þa veittu þau aumum mönnum ok fðurlausum ok siukum, hölltum ok blindum, ok leys þa or skulldum, er eigi hafa at giallda fyrir sik, ok veittu öllum þeim, er þessarar auðsfa þurfa, en við þurfum enskis þess, er iarblikt er.“ En er postolar höfðu þetta mællt, þa let iarlinn at því leita, hversu mikil væri auðfi byskupanna. En honum var sagt, at einn þeira tok mörk gullz a manaði at mala, en blotbyskupar voru .xx. ok hundrað, en umfram þessa tölu var yfirbyskup þeira einn, en sa hafði [fiorar tek- iur+ annarra. Þá var samnat saman gulli þeira ok silfri ok klæðum ok mani ok smala, ok var auðr sa sva mikill, at eigi matti telia.
- En Varardag iarl sagði konungi þau tibiði, er gerðuz, ok mællti: „Hlyð þu mer, konungr! Þessir eru guð, er leynaz i manna likium, þvíat goð var hræðaz þa ok mattu eigi svara oss, aðr þessir lofuðu. En svör þeira sialf urðu at lygi, ok var ekki satt i þeim. En er blotmenn varir rögðu þa ok sögðu uhæft:

vera at trua þeim, þa let ek varðveita hvaratveggju, at ek mættu reyna, hvarir satt sögðu, ok gjallda hvarumtveggjum, sem þeir væri verðir. En þá tek reynda¹ þat allt satt, er þessir sögðu, þa villða ek gera blotbyskupum þann dauða, sem þeir [þessum hugðu². En þessir báðu mik, at þeim skyldi eigi grand gera. En þa bað³ ek, at [þessir eignaðiz³ se blotmanna allt, en þeir fyrirlitu þat allt ok [letuz eigi vilia eignaz iarðligt⁴.

3. En er iarlinn hafði þetta konungi sagt, þa fyllduz ófundar tveir fiolkunnigir menn Zaroes ok Arfaxath, er voru i hirð konungsins, ok mælltu: „Þessir menn eru illgiarnir ok vilia vela¹⁰ þik ok eru ovinir goða þinna. En ef þu villt nus vita, at við segjum satt, þa lattu þa eigi koma til tals við þik, fyrr en þeir blota goð þin, ok mattu þa trua þeim; en ef þeir blota eigi, þa lattu þa ekki við þik mæla.“ Konungr mællti: „Þreyti þit við þa, ef þit treystiz, ok se þeir a braut reknir, ef þit stigit yfir þa.“¹⁵ En þeir svöruðu: „Bloti [þeir, sem við⁶ blotum.“ Konungr mællti: „Þat skal mark vera sigrs ykkars, ef þit [fait komit þeim til⁷ blota.“ Zaroes ok Arfaxath mælltu: „Villtu sia matt okkarn ok reyna, at þeir munu eigi þora at mæla við okkr? Bioð þu hingat hinum malsniðllustum mönnum, þeim sem alger-²⁰ vastir eru bæði at viti ok mælsku, ok bioð þeim at eiga orðaskipti við okkr, ok ef þeir þora at mæla við okkr, þa mattu reyna, at við erum ovitrir, en ef spekingar þinir verða yfirstignir, þa muni þessir utlendir ekki mega við okkr.“ Þa let konungr senda eptir spekingum. En iarlinn eggjaði þa, at þeir leitaði allz við²⁵ at stiga yfir hina fiðlkunnigu menn i orðum sinum. En er þeir komu [i auglit konungs ok allrar þjóðar⁸, ok þegar hinir fiðlkunnigu toku til mals, þa urðu spekingar allir omala, ok sva at þeir mattu eigi benda, at mal var fra þeim tekit. En er leið ein stund, þa mælltu hinir fiðlkunnigu við konunginn: „Við erum guð, ok³⁰ munum við nu lofa þeim at mæla, en þeir munu eigi mega ganga.“ En er þeir höfðu sva gort, þa mælltu þeir við konunginn: „Nu munum við gefa þeim gongu, en þeir munu opnum augum [eigi mega⁹ sia.“ En er sva varð, þa hræddiz konungr ok iarl. En vinir þeira mælltu, at þeir skyldu hlyða orðum hinna fiðlkunnigu manna, at eigi gerði þeir slikt at konunginum ok iarlinum.

1 heyrða B. 2 [höfðu þeim hugðan B. 3 [þess at þeir skyldu eignaz B. 4 [sogðuz ecki vilia þiggja þat sem iarðligt er B. 5 þat B. 6 [blót vár, sem vær B. 7 [komit þeim til at B. 8 [fyrir konung ok iarl i auglitu alþýðu B. 9 [ecki B.

En er þetta leiðmot: hafði verit allt fra morni ok til miðdags, þa foru spekingar hryggir heim til husa sinna með mikilli mæði hugar. www.libtool.com.cn

4. Eptir þetta for iarlinn ok sagði postolunum alla hluti, þa
5 er gerz hófu. En þeir mælltu sva: „Þat skalltu vita, iarl, at
velar þeira [munu eigi ofraz mega, sva at við sém hia², þviat þeir
forðaz³ navistu okkra. En þu bioð spekingum, at þeir komi hingat,
aðr þeir fara til hirðar konungs; en ef þeir verða yfirstignir af
galldramönnum, er⁴ þeir hafa aðr her komit, þa skalltu þat vita,
10 at við munum ok verða yfirstignir af þeim.“ Síðan heimti iarl
alla spekinga i hus sin ok mællti við þa: „Ek harma með yðr
meingerð þa, er yðr var gör i gær. En þat skulu þer vita, at
ek veit menn þa tva, at yðr munu sva efla, at þer munut sigr
vega⁵ a hinum fíolkunnigum monnum.“ Þa fellu þeir allir til
15 fota iarlinum ok baðu hann [efna þat⁶, er hann het þeim. Síðan
leiddi hann þa til postola guðs. En er spekingar sa þa opruða
i klæðum, þa toku þeir at fyrirlita þa i hug ser⁷.

Þa mællti Simon postoli við þa: „Þat kann opt verða, at
oitarligir hlutir eru luktir⁸ i gullbunu skrini, en i ofðgrum tre-
20 kistum er lukt⁹ gull ok gimsteinar. Þat verðr ok opt, at eitr ok
olyfian er i fogrum drykkiarkerum, ok verða þau þa ræk¹⁰ af
öllum, þviat þau bioða flærð; en oitarligir bollar eru fullir
hins bezta vins, þess er mikla gleði fær bergiöndum, ok virðiz þa
meira sætleikr vinsins, en sakaz verðr¹¹ við ofegrb bollans. Sa er
25 fagran grip vill eiga, rækir litt, þott ofagrt se um utan, ef sa
er goðr gripr, er hann eignaz. Af því styggiz þer eigi við
[herfíligan fatabuning okkarn, þviat¹² þeir hlutir leynaz fyrir
innan, er þer megit af þeim finna eilífa dyrb ok líf. Ver erum allir
bornir i heiminn fra einum [karli ok einni¹³ konu; en er þau voru
30 skopuð¹⁴ ok sett i lífs herað, þa teygði ofundarengill þau [til þess
at briota guðs boðorð skapara sins, ok¹⁵ voru þau þa anauðguð af
díofli, þviat þau hlyddu teygingum hans, ok voru ger utlæg hingat
i heim or lífs heraði. En sva hefir guð veitta monnum miskunn
sina i utlegðinni, at ofundarengill ma eigi granda mannum, ef
35 hann vill elska skapara sinn. En sa hinn verstí engill gerði sva,

1 mot B. 1 [megi ecki ofra ser, ef við erum i hia B. 3 hræðaz B.

4 saal. B; ef A. 5 vinna B. 6 [saal B; þess B. 7 sinum B.

8 hirdir B. 9 hirt B. 10 rekin B. 11 verði B. 12 [auðgættigan

bunat klæðnaðar ockars, at B. 13 [karlmanniðok B. 14 af gubi tilf. B.

40 15 [tílf. B.

at maðrinn hvarf fra skapara sinum guði atmatkum ok truði a skurðgoð, ok kallaði þat guð sinn, er hann gerði sialfr. En er maðrinn hvarf fra guði græðara sinum, þa varð hann i velldi ovinar sins, en ófundarengill fæddi af því þessa villu með monnum, at hann mætti hafa velldi yfir þeim, at gera við þa, sem hann villdi. En af þessarri sok gerði hann yör dumba eða blinda, meðan hann villdi, fyrir fiðlkunniga menn sina. En ef þer vilit reyna, at ek segi satt, þa heiti þer því at hverfa fra blotum ok trua a einn guð osyniligan, ok munu við þa gera krossmark i enni yðru, en þer megit okkr lygi kenna i öllum hlutum, ef þer vinnit þa eigi sigr a hinum fiðlkunnigum monnum.“

Þa sa spekingar sanna skynsemi i orðum postolanna ok fellu til fota þeim ok mælltu: „Geri þer sva, at þeir megir eigi taka mal fra oss ne geri annan vansa líkðmum varum, en guðs reiði se yfir oss, ef ver truum síðan a skurðgoð.“ Þa hófu postolarnir upp bæn sina ok mælltu: „Þu guð, er niðr brauzt velar tveggja fiðlkunnigra manna a Egiptalandi Jamnes ok Mambres, ok gæft þeim skemd ok sar a líkomum þeira, sva komi nu hefnd þin yfir þessa menn Zaroen² ok Arfaxath, en þessa þræla þina, er heita nu at hverfa fra blotum, ger þu þa styrka ok staðfasta i gegn þeim, at allir viti, at þu erte einn almattigr guð um [alldir alda].“ En þeir svöruðu ok sögðu amen, ok voru síðan merktir krossmarki Kristz.

En er spekingar gengu inn með iarli fyrir konung, þa villdu hinir fiðlkunnigu menn gera enn slikt, sem þeir gerðu hinn fyrra dag, ok mattu þeir eigi. Þa tok einn þeira spekinganna til mals, en sa het Sepides⁴: „Hlyð þu mer, konungr, kasta þu ut ohreinindum þessum or ríki þínu, at eigi deyi allr landherr⁶ af þeim, þvíat þeir hafa með ser ovin allz mannkyns, ok tæla þeir þa menn, er ovinrinn hefir velldi yfir, ok eigi þiona einum guði, en þeir trua a þau goð, er þeir verða sialfir at varðveita, en þau mega hvarki biarga ser ne öðrum. En af því kostgæfðu þessir villumenn, at postolarnir skylldu blota, at þa gremdi þeir sannan guð at ser, en þessir mætti þa fremia i gegn þeim fiðlkyngi sina fyrir illgiarnan engil, þann er með þeim var. En postolarnir gerðu með fingri sinum mark guðs sins i enni oss ok sendu oss til þin, ok mælltu, at þeim þyrfti eigi at trua, ef ver hefðim eigi afl við gerningum þessarra manna eptir þetta guðs mark, en nu hlæium ver at

¹ þit B. ² Zaroen B. ³ [allir alldir B. ⁴ Zebedeus B. ⁵ spilliz B.

⁶ landzherr B.

þeim i nafni almattigs guðs.“ Þá hlogu: at þeim allir spekingar ok
 mælltu: „Gerit [þer nu, ef þer² megit, þat er þer³ gerðut i gær.“ [Þá
 reidduz þeir Zaroes ok Arfaxat ok voktu upp or iorðu mikinn fiolda
 orma⁴. En þá mælltu menn við konunginn, at hann skyldi lata
 5 kalla þangat postola guðs, ok voru menn þá sendir eptir þeim. En er
 þeir komu, þá söfnuðu þeir saman ormunum i mötla sina ok köstuðu
 þeim a hina fiolkunnigu menn ok mælltu: „I nafni drottins vars Jesu
 Kristz, [skulut it eigi deya, helldr⁴ skulu þer³ vera kvaldir sarliga
 af ormunum.“ Þá toku ormarnir at slita holld þeira, en þeir
 10 yldu sem vargar. Konungrinn mællti þá við postolana: „Lati
 þit þá deya, þviat þeim er nu verra lif en hel.“ En þeir svör-
 uðu: „Við erum sendir at kalla menn til lifs fra dauða, en deyða
 eigi þá, er lifa.“ Þá mælltu postolarnir við ormana: „I nafni
 Jesu Kristz fari þer aptr til yðarra staða, ok hafit i brott með
 15 yðr eittr þat, er þer blesut a menn þessa.“ En sa var þeim
 mestr sarleikr, er ormarnir sugu eittr ok bloð or holldi þeira. En
 er ormarnir voru i brott farnir, þá mælltu postolar guðs við hina
 fiolkunnigu menn: „Heyri þer þat, er yðrs er sagt ok heilog ritning
 segir⁶: sa er gerir gróf fyrir naungi sinum, þá fellr hann sialtr i
 20 grofina⁷. Þer³ bioggut fyrir okkr dauðann, en við baðum drottin
 Jesum Krist, at hann leysti ykk fra dauða. En þar er þit
 mundut kvæliaz marga vetr af ormun þessum, þá skulu þit hafa
 heilsu eptir þria daga, ok ma verða at þvi, at þit latit af villu
 ykkarri, þá er þit reynit guðs milldi yfir ykk overðum. En til
 25 þess latum við ykk hafa sott a þessum þrim dögum, at þit gerit
 iðran fyrir villu ykkra.“ Þá voru hinir fiolkunnigu bornir heim til
 husa sinna, ok lagu þeir þria daga, sva at þeir mattu hvarki eta
 ne drekka, helldr stundu þeir avallt eða øptu. En er þeir voru
 at bana komnir, þá komu postolar guðs til þeira ok mælltu:
 30 „Eigi þiggr guð nauðga þionostu⁸, af þvi risit nu upp heilir, ok
 verit nu sialfraðir at snuaz til [guðs fra illu⁹ ok fra myrkri til
 lioss.“ En þeir voru þrair a villu sina ok flyðu sva þessa guðs
 postola, sem þeir flyðu Matheum, ok blotuðu skurðgoð ok foru um
 oll heroð Persalandz ok rægðu postola guðs ok mælltu sva: „Koma
 35 munu ovinir goða varra¹⁰; en ef þer vilit hafa hylli goðanna, þá
 neyði þer þá til blota, en banit þeim, ef þeir vilia eigi blota.“
 Þeir blotuðu sialfir i öllum hofum, ok gerðu menn blindi, [daufa

1 eptu B. 2 [nu, ef þit B. 3 þit B. 4 [lif. B. 5 [Heyrit þat, sem af
 yckr B. 6 mæli B. 7 bana B. 8 þionostumenn B. 9 [guðs fra
 vil'u B. 9 saal. B; yðarra A.

ok dumba¹ eða lama af gölldrum sinum, en síðan letu þeir þa [sia ok heyra ok mæla ok² ganga.

5. En postolarnir dvölduz i Babilon ok gerðu margar iartegnir ok storar, gafu sion³ blindum, en heyrn daufum, ok raku diöfla fra oðum mönnum. Þeir höfðu ok lærisveina marga ok vigðu þa til presta ok diakna, ok letu þeir gera kirkiur margar. En einn diakn þeira varð fyrir lygi þeiri, at ein auðiga mannz dottir kendi honum barn, en hann het Eufrosinus. En frændr konunnar toku hann ok leiddu til draps ok kvaðu hann sekan vera. Þa komu postolarnir þangat ok mælltu: „Hvenær var barn þat alit?“ Frændr konunnar svöruðu: „Snemma morgins i dag.“ Guðs postolar mælltu: „Leiðit [hingat barnit ok diaknann, er þer rögðut⁴.“ En er þat var gert, þa mælltu postolarnir við barnit: „I nafni drottins vars Jesu Kristz, mæl þu ok seg, ef diakn sa gerði þessa synd.“ En barnit svaraði ok mællti skyrt: „Sa diakni⁵ er heilagr ok hreinn ok saurgaði allðri sinn likama.“ Þa báðu frændr konunnar, at þeir spyrði, hverr faðir væri barnsina. Postolar svöruðu: „Oss byriar at biarga saklausum, en oss er eigi lofat at segia til hins seka.“ Sa atburðr gerðiz enn, at [vinr konungs⁶, sa er het Nikanor, var skotinn ör i kne, þa er hann var i orrostu, en örinn stoð fost i knenu, sva at eigi matti þaðan koma. En Simon postoli kallaði a nafn drottins Jesu Kristz, ok tok a brott örina ok for hondum um sarit, ok varð hinn⁸ heill, sva at engi orr voru fundin a honum. Þat gerðiz enn, at dyr il akatliga grimm, þau er tigris heita, urðu laus or bondum ok slitu⁹ allt ok rifu, þat er [fyrir þeim varð ok⁹ þau mattu taka. Þa flyði allr lýðr til postola guðs. En þeir hetu a Jesum Krist ok buðu dyrunum, at þau sefaðiz ok fylgði þeim heim til huss með ser. En þau hlyddu boðorði postolanna ok voru i husi þeira þria daga. Þa heimtu þeir saman allan lýðinn ok mælltu: „Heyri¹⁰ þer, synir manna, er gervir erut eptir likneskiu guðs, ok guð hefir gefit yðr minni ok manvit, hyggi þer at dyrum þessum, er von eru at vera grimm, en þau sefuðuz þegar, er þau heyrðu nafn Jesu Kristz. En menninir eru sva villtir, at þeir hyggia þat guð vera, er or gulli eða silfri, eða or triam eða steinum at forraði¹¹ manna er gert. En þer kunnit eigi skapara yðarn, er yðr gefr regn ok skyium, en brauð af iorð, ok vin ok viðsmior af víði, en

1 [eða dauða B.

2 [heyra eða mæla eða B.

3 syn B.

4 [er

hingat diakninn, ok sva komi barnit B.

5 diakn B.

6 [einn konungr B.

7 brutt B.

8 hann þegar B.

9 [tilf. B.

sannr er guð drottinn Jesus Krístr sa, er í þess nafni eru dyr þessi hogvær orðin sem sauðir, ok skulu þau vera með yör. En oss byriar at fara víðara um heroð ok borgir ok boða kenningar guðs.“ En þá gretu allir lyðir ok báðu postolana, at þeir færi
 5 eigi a brant. En þeir dvölduz þar ein misseri síðan ok þria manaði. En a þeiri stundu skirðuz meirr en .lx. þusunda karla, en [eigi voru talin konur ok börn. En konungr ok iarl ok aðrir rikismenn höfðu fyrr við tru tekit; þvíat þa er menn sa siuka fa heilsu af orðum postola, en dauða risa upp til lífs í nafni
 10 drottins Jesu Krístz, þa truðu allir guði ok fyrirletu skurðgoð sín ok gerðu kirkjur. En postolarnir vígðu byskup í Babylon, þann er Abdias het, sa hafði komit af Gyðingalandi með þeim, ok hafði hann seð drottin varn Jesum Kríst. Síðan foru postolar or Babilon, ok fylgðu þeim .cc. lærisveina þeira. En þeir foru um .xii.
 15 heroð Serklandz ok um borgir þeira. En Craton lærisveinn þeira ritaði a .x. bokum þat, er þeir gördðu þa .xiii. vetr, er þeir voru í þeim heroðum. En af² þeim .x. bokum er her ritað upphaf [hinnar fyrstu ok endir hinnar síðurstu. En þat ma³ þörf vinna þeim, er vita vilia upphaf kenninga postola guðs, eða með hverium
 20 enda þeir foru or þessum heimi til eilífra fagnaða.

6. Zaroes ok Arfaxath villumenn foru um borgir ok letuz guð vera, en þeir flyðu avallt guðs postola, ok voru í hverri borg, unz þeir urðu varir við postolana. En hvar sem postolarnir komu, þa eyddu þeir öll villuverk þeira ok syndu kenning þeira
 25 vera af diöfli. Í borg þeiri er Susis heitir voru .lxx. blotbyskupa, en sérhverr þeira eignaðiz mork gullz af konungi, þa er þeir heldu solarhelgi, en þat var .iiii. sinnum a [tveim misserum⁴ at upphafi vars, sumars, haustz ok vetrar. Þessa blotbyskupa eggjuðu hinir fiðlkunnigu menn í gegn postolum guðs ok mæltu: „Koma munu
 30 til yðar tveir ebreskir menn allra goða ovinir. En er þeir segia annan guð vera, þa munu þer verða ræntir öllu fe ok a brant reknir ok enskis virðir. Mæli þer [ok þa⁵ við lyðinn, at þessir menn se þegar neyddir til blota, er þeir koma í borgina. En ef þeir blota, þa hafi þer frið við þa, en ef þeir vilia eigi blota, þa
 35 munu þeir göra yör mein ok skaða [ok dauða⁶, ef þeir lífa.“

En er postolar guðs höfðu farit um öll heroð Serklandz, þa komu þeir til hinnar miklu borgar Susan⁷, ok gistu þar lærisvein

¹ [otalit B. ² saal. B; a A. ³ [ok endir annar fystu ok síðrastu, þott mart se annat yfir hafit, ok ma þetta B. ⁴ [xii. manudum B. ⁵ [mgl. B.

40 ⁶ [tlf. B. ⁷ Sasan B.

sinn, er þar atti hus, en hann het Simeon Sennes. En þegar er lysa tok, þa komu þar allir blotbyskupar með otaligum lýð ok mælltu við Simeonem: „Leið ut þu ovini goða varra, ok blota með þeim sialfr, eða¹ ella munum ver brenna þik inni ok hju þin.“ Þa voru postolarnir höndlaðir ok leiddir til solarhofs². En er þeir gengu i hofit, þa kölluðu diöflar fyrir oða menn: „Hvat sækir þit at oss, postolar guðs lifanda? Ver brennum i tilkvamu ykkarri.“ En solar likneski stoð i einu horni hofsins, þat var i austri, en likneskit var i kerru, ok hestar fyrir, en þat var allt or gulli gort. En i öðru horni hofsins var tungl af silfri, þat var³ ok i kerru, oc oxn³ fyrir or silfri. Þa þustu blotbyskupar at postolum guðs ok villdu neyða þa til blota, en þeir Zaroes ok Arfaxath eggjuðu lýðinn a hendr þeim. Þa mællti Judas við Simonem: „Simon bróðir, se ek drottin minn Jesum Kristum, ok kallar hann okkr nu.“ Simon svaraði: „Lengi hefi ek seð hann nu meðal⁴ engla.“ En er þeir mælltu þetta með ser at ebresku mali, þa vitraðiz þeim engill guðs ok mællti: „Verit nu⁴ styrkir ok staðfastir, ok kiosit annattveggia, at þit gangit ut or hofinu, ok mun hofit falla a ovini ykkra, eða þit munut her vera pindir ok koma með sigri til guðs.“ En þeir svöruðu: „Þess eigum við at biðia⁵ guð, at hann leiði okkr til sinnar dyrðar, en hann miskunni þessum öllum, ok verði þat, at nokkurir snuiz til guðs af þeira liði.“ Þessa vitran mattu postolarnir einir heyra ok sia.

Þa⁶ kölluðu blotmenn at þeim, at þeir skyldi luta likneskinu bæði solar ok tungla. Postolar guðs svöruðu: [Gefi þer⁷ hlið, at⁸ ver megin mæla, sva at menn heyri.“ En er hlið varð, mælltu postolarnir: „Heyri þer allir ok seð! Þat vitum ver allir, at sol ok tungl þiona boðorði skapara sins, ok eru þau a himni. En þat er þeim meingörð en eigi vegr, er þau eru byrgð i husum⁸ inni, þar er öll þið veit, at þau eru a himni ok lysa allan heim. En⁹ þessi likneski eru full af [diöflum en eigi af solu ne af tungli, af því munum við biðia⁹ diöflum þeim er yðr svikia, at þeir gangi ut or likneskium þessum ok brioti þau.“ Þa mællti Simon við solar likneski, en Judas við tungl(s)¹⁰: „Þu hinn versti andi, er tældir þenna lýð, gakk þu ut or likneski þessu¹¹ ok briot þat, ok sva¹¹ kerru þess.“ En er þeir höfðu þetta mællt, þa sa allr lýðr tva hræðiliga blamenn hrafni svartari ganga ut or likneskiunum, ok yldu þeir grimmri röddu ok brutu skurðgöðin. Þa drifu blotmenn

¹ *mgf. B.* ² *saal. B;* hofs *A.* ³ *yxn. B.* ⁴ *þit. B.* ⁵ *þat. B.* ⁶ *Eptir þetta B.* ⁷ [*Gefit er B.* ⁸ *hofum B.* ⁹ *mgf. B.* ¹⁰ *hitt B.* ¹¹ *þriva B.* ¹²

at postolum guðs ok vagu þa, ok foru þeir fagnandi: til guðs. Þa var ok höggviinn með þeim Simeon Sennes lærisveinn þeira, þviat hann villdi eigi blota. En a hinum sama degi, þa er aðr var skafheið, þa flugu elldingar, ok rifnaði hófi i þrim stöðum or ræfri ofan ok allt til hins neðsta syllustokks. En þeir Zaroes ok Arfaxath urðu drepnir elldingu ok do hinum versta dauða. En er þrir mannaðir gengu: þaðan, þa sendi Serxes konungr eptir öllum blotbyskupum ok kennimönnum, ok braut þa til kristni, er hann matti, en hann let hina kvelia til bana, er eigi villdu: tru taka. Konungrinn let ok færa likami postolanna til borgar sinnar með miklum veg, ok let þar gora kirkju til dyrðar: þeim ok skrin or silfri at likomum þeira. [En su kirkia var .iiii. vetr i giörð, en er hon var algr, var hon vigð at iamlengðardegi þislar þeira: 5. I þeim stað megu geta at⁶ guði⁷ goðgernainga þeir, er þangat koma ok trua rett a einn guð föður ok a eingetinn son hans drottin varn Jesum Kristum ok a helgan anda, huggara anda varra, [nu ok ey ok of oðauðligar⁸ alldir allda. Amen.

F r a g m e n t.

*vigðo byskup i Babilone þann er Abdias het, sa hafði komit af Gyðingalande með þeim, ok hafði hann seð drottin varn Jesum Krist. Síðan foru postolar or Babilone, ok fylgðu þeim .cc. lærisvæina þeira. En þeir foru of .xii. herð Serklanndz ok of borgir þeira. En Craton lærisveinn þeira ræit a .x. bokum þat er þeir gördö þa .xiii. vætr, er þeir voro i þeim herðum. En a þeim .x. bokum er her ritið uphaf hinnar fyrsto ok endir hinnar síðorstu. En þat ma þörf vinna þeim, er vita vilea upphaf kenninga postola guðs, eða hverium enda þeir foru or þessom hæimi til ælifra fagnaða. Zaroes ok Arfaxath villomenn foru of borgir ok letoz guð vera, en þeir flyðu avallt guðs postola, ok voro i hverri borg, unnz þeir urðu varir við postolana. En hvar sem postolannir(!) komo, þa eyddo þeir öll villoverk þeira ok syndo kenning þeira vera af

1 með fagnabi B. 2 líðu B. 3 við tilf. B. 4 sæmdar B. 5 [mgt B. 6 af B. 7 marga tilf. B. 8 [honum se lof ok dyrd ok vegr i þrenningu um B. * Jvf. ovenfor S. 787¹¹.

diöfle. I borg þæiri er Susis hæiter voro .lxx. blotbyskupa. En
 sérhverr þæira æignaðiz mörk gullz af konungi, þa er þæir haldö
 solarhelgi. En þat var .iiii. sinnum a tvæim misserum, at uphafi
 varas, sumars, haustz ok vætrar. Þessa blotbyskupa eggioðu hinir
 fiölkungo menn i gegn postolum guðs ok mællto: „Koma muno
 til yðar tveir ebreskir menn allra goða ovinir. En er þæir segia
 annan guð vera, þa muno þer verða rænter öllo fe ok a braut
 rekner ok enskis virðir. Mæli þer ok þa við lyðinn, at þessir
 menn se þegar næyddir til blota, er þæir koma i borgina. En ef
 þæir blota, þa hafe þer frið við þa. En ef þæir vilia sægi
 blota, þa muno þæir göra yðr mæin ok skaða, ef þæir lifa.“
 En er postolar guðs höfðu farið of öll heroð Serklannz, þa komo
 þæir til hinnar miklo borgar Susan, ok gisto þar læirisvæin(!) sinn,
 er þar atte hus, en hann het Simeon sennes. Enn þegar er lysa
 tok, þa komo þar allir blotbyskupar með otaligum lyð ok mællto
 við Simeonem: „Læið ut þu ovine goða varra ok blota með þæim
 sialfr, eða ella munum ver brenna þik inne ok hiu þin.“ Þa voro
 postolarnir höndlaðir ok læiddir til hofs. Enn er þæir gengo i
 hofit, þa kolloðu diöflar fyr öða menn: „Hvat sækir ið at oss,
 postolar guðs lifanda? Ver brennum i tilkvámo ykkarre.“ En solar
 likneske stoð i æino horne hofsens, þat var i austri, en likneskit
 var i kerro, ok hestar fyrer. En þat var allt or gulle gort. En i
 öðro horne hofsins var tungl af silfre, þat var ok i kerro, ok oxn
 fyrer ur silfre. Þa þustu blotbyskupar at postolum guðs ok vildo
 næyða þa til blota. En þæir Zaroes ok Arfaxath eggioðu lyðinn
 a hendr þæim. Þa mællte Judas við Simonem: „Simon broðir,
 se ek drottin minn Jesum Kristum, ok kallar hann okr nu.“ Simon
 svaraði: „Lengi hefi ek seð hann nu a meðal engla.“ En er þæir
 mællto þetta með ser at ebresko male, þa vitraðiz þæim engill
 guðs ok mællte: „Verit it styrkir ok staðfastir ok kiosit annat
 tveggia, at it gangit ut or hofino, ok mon hofit falla a ovine ykkra,
 eða it munuð her vera pindir ok koma með sigri til guðs.“ En
 þæir svaröðu: „Þess æigum við at biðia guð, at hann læiða(!)
 okr til sinnar dyrdar, en hann miskunne þessum öllum, ok verðe
 þat, at nökkurir snuiz til guðs af þæira liðe.“ Þessa vitron mattu
 postolarnir æinir hæyra ok sia. Þa kolloðu blotmenn at þæim,
 at þæir skylldu luta likneskino bæði solar ok tungls. Postolar
 guðs svoroðu: „Gefi þer hlið, at ver megim mæla, sva at menn
 hæyre.“ En er hlið varð, mællto postolarnir: „Hæyri þer allir ok
 seð! Þat vitum ver allir, at sol ok tungl þionar(!) boðorði skapara

hverium atburð þeir comu til fylgþar oc foruneýtis með drotne varum, en með honum varo þeir allar stundir til hans piningar. En eptir upstigning drottins for Simon a Egiptaland ok kendi þar kenningar þa fyrst. En Judas, er Taddeus er callaðr, for i Mesopotamiam oc boðaði þar guðs nafn, unz guð vitraði, a hvert land hverr þeirra postolanna scyllði fara kenningar at kennā, oc com þeirra lutr up at fara til Serclandz guðs nafn at boða. Þar varo firir tveir fiolkungir menn Zaroes oc Arphaxat, er flyit höfðu af Blalandi firir Matheo guðspiallamanne, oc gerðu þeir þar alk-cyns s[caða] oc framþu margskyns fiolkyngi. Sogðu þeir sva, at þar myndu coma ovinir goða varra, oc mono þeir firirlita oll goð oc briota höfin oc brenna, þeir mono eyða ollum logum oc [sifum] þeim er þar höfðu veret. En i þann tima er postolarnir comu til Serclandz, reð firir Babilonar rike konungr sa er Serkr het. Oc er þeir sottu at borginni postolarnir, þa for i moti þeim með miklu liði iarl, sa er het Varardag, hann [atti] landvarner firir konunginn, er Indialandz menn gengu a hans riki. I for varo með iarlinum fiolþi blotmanna með scurðgöðum, þar varo fiolkungir menn oc gailDRAMENN. [En þat varð] a þeim degi, er postolarnir qvomo þar, at þeir fengu engi svor af scurðgöðum, sem vandi var til, oc ruðu þeir þo iafnvel stallana blopi sinu, oc var þa eigi nærr en aðr. Foro þeir þa til nalægrar borgar oc blotuðu þar oc frettu eptir, hvi guð þeirra varo mallaus. Diofullinn toc at belia i scurðgöðinu oc mællti: „Guð þau, er með yðr ero i for til orrostu, megu yðr engi svor veita, þvíat þar ero postolar guðs, oc heitir, annarr Simon, en annarr Judas. Þeir hafa sva mikla crapta, at engi guð þora at mæla, ef þeir eru við staddir.“ Varardag let at leita postolonum oc spurði þa at ætt, þa hverir þeir væri, eða firir hvi þeir kæmi þar. Simon svaraði: „Ef þu spyrr at ætt varri, þa erom ver ebreskir at ætt; en ef þu spyrr at tegund, varri, þa erum við þrælar Jesus Cristz; en ef þu spyrr, firir hvi við erom her comnir, þa comum við at kenna yðr hialparstig til himinrikis fagnaðar oc at firirlata scurðgöða blot, oc at þer kannisc við guð, þann er i himnum er.“ Varardag mællti: „Ec scal nu fara“
riki
com til þessar
með hvers fultingi van er, at þu megir sigrinn fa eða elligar frið gera.“ Varardag mællti: „Þat heyri ec mællt, at engi guð þori at mæla, sva at þer seð við staddir. Nu segi þer oss fyrir“

uorðna luti, sem þau ero van, hversu bardagi mun ganga.“ Simon postole mælti: „At þu vitir þat villu vera, er þau sægia, þa monum ver geva leyvi til, at gupin svaræ eptir sinum vanða, at þer megit þa reyna þeirra fals oc lygi.“ Jarlinn svarði: „Sælir veri
 5 ver, ef þau mælti.“ Postolarnir mæltu: „Bið þu litla ríð, oc munum ver biðja díoðlum þessum at mæla.“ Þa mæltu postolarnir: „I nafni drottins vars Jesus Cristz biðum ver yðr at svara eptir venio.“ Þa tocu gupin at mæla, oc sogðu orrostu micla firir hondum vera oc mikit mannfali i hvarntveggia flok. Þa
 10 tocu postolarnir at læia. En iarlinn mælti: „Ec em ottafullr, en þit læit.“ Postolarnir mæltu: Lati af ræzla, því at friðr fylgir varri hingatcomu. Send þu menn þina til motz við Indiamenn, en a morgin muno þeir aptr coma at dagmalum, oc með þeim sendimenn Indiamanna með friðboðum oc scattgildum, framarr en
 15 fyrr havi verit, oc aptr giallda alla yðra eign.“ Þa tocu blotmenn at læia oc mæltu: „Heyr þu, iarl, sogðu þeir, tru þu ecki þessum hegomamonnum lygnum oc lastaðgum, utlendum oc ukunnum, mæla þeir af því slicha luti helldr en þegia, at þeir se eigi halldnir sem niosnarmenn. En þessi guð, er aldrigi liuga, baðu þic vera
 20 varan oc ahyggiosaman, en þeir biðja þic vera uvaran oc oruggan.“ Simun mælti: „Vist erom ver utlendir oc ukunnir oc umerkilegir, en eigi mælum við, at biðja scyli manuð, helldr seggiom(!) vit, at einn dag skal biða, oc a morgon skal ockor saga vituð vera.“ Þa tocu blotgoðarnir at æþasc allir oc mæltu: „Guð var, er skina
 25 oll i gulli oc gimsteinum, prydd gullofnum clæpum oc i allri Babilonar dyrð, gavo þer svær af sinum guðdomi, oc skal þau nu lygi vena, en trua stafkorlum þessum, er eigi hava clæpi a ser, oc ero utlendir oc ar(!) engo mannum sinna, oc bera þeir andvitni guðunom.“ Varardag iarl mælti: „Þat syniz mer mikils vert,
 30 þar er þeir ero utlendir oc eigi fatpruðir, er þeir mela af sva miclu trausti oc staffesti þat, er andvitni er goðunom.“ Blotmenninir mæltu: „Lat þu þa varðveita, iarl, at eigi flyi þeir.“ Jarlinn svarði: „Eigi at eins man ec þa varðveita lata, helldr skal alla yðr varðveita til morgons, at þa taki þeir virþing, er
 35 þess þyckia verþir, en þeir taki viti, er til þess gera.“

2. En um morgoninn eptir ner dagmalum como aptr sendimenn Indiamanna með allum þeim boðum, er postolarnir höfðu sagt. Þa varð iarlinn reiðr acafliga, oc let þa kynda bal mikit oc bað þar a casta blotbiscupunum þeim allum, er postolana höfðu rægt. En postolarnir fellu til fota iarlinum oc mæltu: „Við biðiom yðr,

herra, at eigi se þeirra glotun firir varar sacar, því at ver erom til þess settir at lifga dauða, en eigi til þess at deyða þa er aðr liva.“ Oc er þeir lagu firir fotum iarlinom oc iosu dusti yvir havuþ ser, þa mælti iarlinn: „Undrumc ec yþr, er þer biþit þeim friþar, en þe(i)r baro fe undir alla hofþingia, til þess at yþr scyllði kvikva i elldi brenna.“ Postolarnir mæltu: „Þat er kenning vars meistara, at eigi at eins scal goþu gott launa, helldr scal oc goþu illt launa; scolum ver þa elsa, er oss hata, oc þeim vel gera, er oss ero meinsamir, oc biðia firir þeim, er oss gera ufriþ.“ Iarlinn mælti: „Ef þer vilið þeim lif geva, þa taki þer alla eign þeirra oc virþingar.“¹⁰ Var þa siþan eptir leitat um þeirra eign, oc var þat ugrynni fiar.

Let hann þa saman safna allri þeirra eign, oc for siþan með postolana a konungs fund oc mælti: „Hlyð þu, konungr, minu mali. Þessir, er menn synasc, ero guþ oc leynasc i manna licneskiom; guþin oll ero rædd við þa oc þorðu ecki at mæla, fyrr en þeir¹⁵ leyfðu. En þa er þeir leyfðu þeim malit, þa lugu þau allt, en þessir sogðu allt, sem eptir geck. Blotmenn kolluðu þa utlenda oc ukunna oc storum uviþilega, en liclega til niosnarmanna. En ec let þa varþveita hvaratveggia til raunar. Oc þa er allir lutir gengu eptir þeirra fyrirsogn, þa villda ec drepa blotmennina, en þessir²⁰ baðu þeim friþar. Nu hevi ec saman safnat auþ þeim, er þeir hava att, oc villda ec, at þessir tæki þat allt undir sic, en þeir segia sic ecki iarþlegt eignasc vilia, kalla þeir sina eign alla a himnum vera, segia þeir þar vera eilift lif, oc vilia firir því hvarki eiga gull ne silfr, eða dyrleg clæþi, hus ne garþa, þorp eða þiona,²⁵ calla þeir þat allt iarþlegt oc mega ecki fylgia manni, er hann liþr heþan or heimi. En ef menn vilia fiarins niota annars heims, þa [bi]þia þeir geva feit fatækiom monnum, lomum eða holltum, blindum eða daufum, eckiom oc utlendum oc fopurlausum.“

3. V[ið þe]ssa frasogn varo staddir hinir fiolkungo menn³⁰ Zaroes oc Arphaxath, er þa varo með konungi, oc tocu þeir sva til orþz: „Ver vitum deilld a þessum monnum, oc ero þeir illgiarnir oc uvinir goþanna, vilia þeir við var(!) einar veniær(!) samþyckiasc. Nu lattu, konungr, þessa menn eigi coma yþr i augsyn, nema þeir bloti.“ Varardag mælti: „Hafi þer malstefnur yþar i milli, oc set,³⁵ hvarir þar sigraz a aprom.“ Þeir mæltu: „Bloti þeir sem ver, oc munum ver þa samþingt hava.“ Konungrinn mælti: „Hvat scolu þer nu nema þreyta yþar i milli?“ Hinir fiolkungo menn svoröþo: „Eigi vilium vit reyna ocrar iþrottir a sva herviligum monnum. Bioð þu hinum mestum þinum spekingum at reyna við ocr malspeþ,⁴⁰

oc ef þeir þora eigi víð oss, eða mega þeir eigi, þa þurvo þeir eigi, er minna ero verðir, við ocr at þreyta.“ Þa varo spekingar þangat callaþir, þeir er mestir varo. Oc er þeir como i hollina, þa toc fra þeim malit. Oc er sva hafði gengit eina tíð dags, þa
 5 mællto hinir fiolkungu menn: „At þu vitir oss, konungr, af góða tolu vera, þa muno vit nu leyva þeim at mela, en nu scolu þeir eigi ganga mega.“ Oc þa varð sva. Oc er sva geck um stund, þa mællto þeir enn: „Nu scolo þeir ganga mega en sia ecki at opnum augum.“ Oc þa varð sva. Þa ottaþisc hiarta konungsins
 10 oc iarl[sins], at þeir yrði firir alicum vabælum oc var þa alitit þeirri stefnu, oc hafði hon verit allt til miðsdags fra morni. En spekingar foro heim til husa sinna með hrygg oc svirþingo.

4. Jarlinn for a fund postolanna oc sagði þeim til svabuinna. En þeir svoroþo: „Til þess at þu vitir, at okr skelva ecki þeirra
 15 brogð, þa kalla þu hingat spekingana, oc munum við læggia hendr i havuð þeim, oc ef þeir gera þeim þa þvilict, þa þarpt þu ecki oss at trua.“ Jarlinn for þa a fund spekinganna oc mællti: „Harma ec þat miok, er yðr hendi sva mikil scomm i konungs holl. En ec hefi þa menn a minum varnaði, er yðr megu sva styrkia, at
 20 þessir menn munu ecki granda yðr ne til meins gera.“ Oc er þeir heyrðu þessi orð, þa fellu þeir til fota iarlenum oc baðu, at hann fyllði þat i verki, er hann het þeim i orði. Síðan leiddi hann þa firir postolana. Oc er þeir sa þa i hervilegum buninge, þa firirlitu þeir postolana i hug ser, oc syndisk(!) þeim þeir
 15 utigulegir.

Þa toc Simon til orða oc mællti sva: „Þat cann opt verða, sagði hann, at i trekistlum ero varðveittir hinir virþilegstu lutir, en i gulleghum kistlum þat, er cengu er nytt. Enn er þat oc stundum, at eitr er byrlat gullkerum, en hitt er alsíða, at byrla
 10 hið bezta vin or trekerum, oc meta þo flestir dryckinn, en hitt minna, hvar or er byrlat. Man oc uscaplect þyckia, ef sa tæcr þock oc laun, er giofina [þiggr], en sa eigi, er gefr. Eigi scolu þer firirlita oss, þo at ver seem i felitlum clæpum, þat ma læynaz undir þessum buninge, er yðr taki undan svirþingo en comi yðr
 15 til hialpar. Ver eigum allir einn fopur oc eina mopur, oc a engi varr at firirlita annan, allir varum ver til sælu scapaþir, fyrir andverðu oc sættir i lifs herað. En hinn fyrsti maðr misgerði eptir tæygingo ofundarengils, oc var hann þa brot rekinn or lifs heraði oc hingat i nauð þessar veralldar, en sa hinn sami fianda arr, oc
 20 ofundarengill eflir þessa hina fiolkungu menn, er nu hava mioc

yör a sporði staðit. Oc at þer reynit þetta með sanna vera, sem ver segiom, þa heitiz þer guði en neitið scurðguðum oc rongum atrunaði, en ver monum gera crossmarc i ennum yör. En ef þeir gera yör þa þvilic scræc sem fyrr, þa er ecki oss at treystasc.“

Þa fellu spekingarnir til fota postolonum oc mællto: „Ef ver frelsunc undan valldi þessa hinna vandu manna, þa comi guðs reiði yvir oss, ef ver hofnum þa eigi allum blotum.“ Þa báðu postolarnir til guðs oc mællto: „Þu almattigr guð, er eyddir a Egiptalandi villu oc fiolkyngi þeirra Jafnes oc Mambres, oc gaft þa i skemd oc næisu, lat þu sva coma ond þina yfir þessa hina fiolkungo menn Zaroos oc Arphaxat, en ger nu þessa menn styrkia oc staðfasta, er heita nu til þin at snuasc oc fra scurðgoða blotæ, at allir megí þat vita, at þu ert einn guð almattigr, er livir um allar alldir allda.“ Oc er cristnir menn sogðu amen, þa gerðu þeir crossmarc i enni serhvers þeirra.

Oc gengu þeir síðan eptir þat inn i konungs holl, oc iarlinn með þeim. En er hinir fiolkungu menn sa þa inn ganga, þa villdi! þeir eun gera sem fyrr, taca fra þeim syn eða heyrn eða gongu, oc mattu þa ecki at gera. Þa toc einn þeirra til orða spekinganna, sa het Zebedeus, oc mællti: „Hlyð mer, konungr, sagði hann, rec þu a brot or þinni hirð þessa hina vandu menn, at eigi spilli þeir lengr firir þer eða þinum monnum; þeim fylgir ovundarengill svikari allz mannkyns, oc svikr sva mennina oc meiðir licama, til þess er þeir taca valld a andunum. En postolar guðs ero her, þeir er nu kenna tru retta til guðs oc hava allt valld i moti þessum uðaðamonnum, hava þeir nu gert með fingri sinum crossmarc i ænnum varum, oc gombrum ver nu yvir þeim, er ver varum aðr yvirstignir af oc firirlagþir.“ Risu þeir þa up síðan allir spekingarnir oc gerðu scoll micla at þeim oc eggioðu þa a hendr ser, at þeir scylldu þa gera sem fyrr, ef þeir mætti. Þa reiddusc þeir hinir fiolkungu menn, er þeir mattu ecki at þeim gera, oc vocðu up fiolþa hoggorma. Þa melto allir, þeir er [þar varo] staddir, at þangat scylldi kalla postola guðs, oc var sva gert. Oc er þeir como þar, þa sofnuðu þeir saman allum ormunom i motla sina, oc gengu síðan at hinum fiolkungum monnum oc costuðu a þa ormunom, oc mællto: „I nafni drottins Jesu Cristz sculo þer eigi veita þeim bana, helldr scolu þer særa hold þeirra oc blasa eitri. þa tocu ormarnir at slita. lata þa deyja sem.“

græddu sialfir¹ sottir með gölldrum, þeim² er þeir gerðu. En fyrir því at guði er rækt a mönnum, ok vill hann öllum hialpa, þa sendi hann Matheum postola sinn ok guðspiallamann i moti þessi villu. En er hann kom þangat³, þa braut hann niðr fiolkyngi þeira, ok gaf hann þeim monnum sion, er hinir fiolkungu [gerðu blinda⁴, en þeim göngu, er þeir heptu. Höggorma svæði hann, þa er þeir sendu til meins monnum, ok græddi hann i guðs nafni mein þau oll, er af ormunum urðu.

Maðr het Candacis, sa er var gelldingr, hann varðveitti fe drottningar; þenna mann hafði Philippus postoli skirðan. En er hann sa Matheum postola, þa fell hann til fota honum ok mælti: „Guð sa miskunnar augum a borg vara ok sendi þik hingat til var, at þu leystir oss [af höndum þessa .ii. fiolkunnigra⁵ manna, er heimskir menn ætla guð vera.“ Þa leiddi hann postolann i hus sin, ok komu þar allir vinir Candacis at heyra orð guðs, ok trúðu allir a drottin varn Jesum Kristum, ok toku margir tru ok skirn, er þeir sa, at guðs postoli eyddi öllu illu, því er hinir fiolkungu menn gerðu monnum. En þeir grönduðu þeim, er þeir mattu, unz⁶ hinir siuku báðu ser heilsu af þeim, ok synduz þeir þa græða, er þeir letu af at kvelia. En Matheus græddi eigi at eins þa, er þeir kvöldu, helldr alla þa er til hans komu, [hvathi er⁷ þeim var at meini, en hann kendi þeim guðs nafn, ok undrúðaz allir mælsku hans. En Candacis, er við honum hafði tekit, spurði hann ok mælti: „Segðu mer, hvi⁸ þat gegnir, er þu ebreskr maðr kant grikska⁹ tungu ok blalenzka, sva at þeir kunnu¹⁰ eigi¹¹ iafnvel, er þar eru fœddir.“ Matheus svaraði: „Allr heimr hafði fyrst eina tungu, [þar til¹² er su dirfð hofz, er menn fystuz at gera stopul, þann er til himins tœki. En þessa dirfð stoðvaði guð, sva at engi¹³ matti nema, hvat annarr mælti. Þa gerðuz fleiri kyn tungna, ok eyddiz þat rað, er menn bundu¹⁴ saman, meðan þeir hofðu eina tungu; því at eigi var af goðum vilia helldr af illri dirfð þat, er þeir villdu overðir fara til heilags staðar. En sonr guðs kom at syna þat, hversu þann stöpul skal smiða, er til himins ma uppstiga or, ok sendi hann oss lærisveinum sinum helgan anda af himnum, þa er ver satum i einum stað, ok kom hann yfir hvern varn i elldligum tungum, ok lystumz ver af honum. Þa

1 sidan B. 2 þær B. 3 tilf. B. 4 [hofðu fra tekit B. 5 [fra villu enna fiolkunnigu B. 6 þar til er B. 7 [hvati sem B. 8 hveriu B. 9 girzku B. 10 kunna B. 11 [til þess B. 12 þeira tilf. B. 13 bunduzt B.

lærisveini sinum; en þeir krossfestu hann ok¹ grofu, en hann reis upp af dauða a þriðja degi, ok var með oss .xl.² daga ok minti oss a hin somu orð, sem hann hafði oss kent fyrir þisl sína; en síðan ste hann til himna, sva at ver sam, ok sitr³ til hægri handar [födur sins⁴, ok mun hann⁵ þaðan koma at dæma um kvika ok um dauða; i hans nafni ok krapti særi ek þik, andi, sa er fyrir öllum ormum ræðr, at þu vekir flugdreka þessa, ok latir þa fara hofsamliga til sins staðar, sva at þeir geri ekki grand monnum ne fuglum ne⁶ dyrum.“ Þa hófu drekarnir upp hófuð sin ok foru ut i borgarhlíð, ok urðu allðri senir síðan. En Matheus mælti við allan lýð:¹⁰ „Heyri þer, bræðr⁷ ok synir, ok allir þeir, er leysa vilia andir sínar fra hinum forna dreka, þat er fra diofli! Fyrir heilsu yðra sendi guð mik hingat, at þer fyrirletið⁸ villu skurðgoða en truit skapara yðrum. Guð skapaði hinn fyrsta mann ok setti hann i paradis⁹. En af⁹ því var illum engli ofund, er hann sa guðs¹¹ likneski vera i manninum, ok maðrinn matti vera i lífs heraði. Þar er oll kvikendi þionuðu¹⁰ honum. Þa tok sa engill ofund af ser sialfum ok mælti fyrir hoggorminn við konu hins fyrsta mannz, at þau æti¹¹ epli bannaðs tres; en þa sveik konan karlmanninn. En er þau hófu bæði misgert, þa voru þau a braut rekin or¹² [lífs heraði¹² hingat i dauða herað, en sialfr sinnandi syndar varð fundinn i hoggorminum, ok var hann bolvaðr. En sonr guðs tok mannz likam a sik, sa er með feðr ok helgum anda hafði skapat manninn, ok fyrirlet hann eigi guðdom sinn, þa er hann tok manndom, ok var hann lorinn guð ok maðr fra meyiú. En sia¹⁵ mæðr ok móðir varð kviðug af helgum anda, þa er hon heyrði orð or engils munni ok truði því. En trua hennar samtengðiz við anda helgan, því at hann elskaði þessa osaugaða mey, ok fann likam hennar hreinan ok ond hennar hreina ok tru ospillta; ok gerðiz guð maðr i kviði hennar. Sem Salomon mælti ok sagði¹⁰ fyrir, at guðs speki gerði ser hus. En sia maðr Jesus Krístr bætti yfir misverk¹³ þess, er yfir varð stiginn af diðfli ok braut rekiun or paradisu hingat i heim. En hinn fyrsti maðr var or iorðu gorr, ok var iorðin mæðr, meðan hon var osauguð ok eigi spillt af syndum ne af uthellingu bloðs. Af því var þat rett, at sa var³⁵

1 deyddu ok tilf. B. 2 flóra tigi B. 3 hann tilf. B. 4 [guðs födr B. 5 mgl. B. 6 eða B. 7 ok systr tilf. B. 8 fyrirletitid B. * B indstyðer her en Skildring af Paradis, som den findes nedenfor i de andre Recensioner. 9 aa B. 10 þionaði B. 11 af tilf. B. 12 [paradis B. 13 misverka B.

fra meyiú borinn, er bætti yfir verk meyiá sonar¹, ok hann stigi fastandi yfir þann, er sigr vann á þeim, er þat at, er [guð bannaði². Jesus Kristr³ steyfir velarfiandans ok yfir dauðann deyiandi, ok lauk upp himnesku⁴ paradís í upprisú sinni fyrir ondum allra heilagra, þá er þeir⁵ fara or líkomum sínum, sva at allir megu nu þangat komaz an ífa, þeir er Kristi þjóna.“

3. En er postolinn hafði þetta mælt við lyðinn, þá gekk hann inn í borgina. En þar var gratr mikill ok ogleði, þvíat sonr konungs var þá dauðr. En þeir Zaroes ok Arfaxath stóðu hia
10 [líki hans ok hugðuz mundu reisa hann af dauða. En er þeir mattu þat eigi gera, þá toldu þeir þat fyrir konungi, at hann væri uppnuminn ok orðinn at guði, ok gera skyldi honum hof ok líkneski ok blota hann. En Candacis gellingr gekk fyrir drottningu ok mælti: „Seti þer í bond þessa fjolkunga menn, ok biðit,
15 at þingat komi Matheus postoli; en ef hann reisir hann upp af dauða, þá brenni þer gallDRAMENN í elldi kvika, því at ver hlíotum allt illt af þeim í borg varri.“ Þá var Candacis sendr, ok hinir göfgustu menn [af hirð konungs⁶ með honum, eptir postolanum. En er þeir leiddu hann með mikilli vegsemd fyrir konung, þá fell
20 Eufenora drottning til fota postolanum ok mælti: „Ek veit, at þu ert postoli sendr af guði ok þess lærisveinn, er dauðum gaf⁷ líf ok ollum siukum heilsu með orði sínu⁸. En nu kom þu at kalla á nafn hans yfir son minn dauðan, ok trúi ek, at hann mun þá lifna.“ Matheus svaraði: „Þu hefir enn eigi [heyrða kenning
25 drottins mins Jesus Kristz af munni mínum⁹, ok truir þu þegar, af því skalltu vita, at son þinn mun lifna.“ Þá hellt Matheus höndum til himins ok mælti: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, er sendir einka son þinn af himni til iardar at biarga oss ok leysa af villu ok syna oss þik sannan guð. En nu minztu orða
30 drottins mins Jesus Kristz sonar þins, er hann¹⁰ mælti: Satt segi ek yðr, hvatki er þer biðit fofur í nafni mínu, þá mun hann gefa yðr. En at allar þjóðir viti, at engi er guð nema þu, ok kenning mannz mins er sonn, þá risi upp sveinn sa af dauða.“ Þá tok Matheus í hond hinum dauða ok mælti: „Í nafni Jesus Kristz
35 hins krossfesta, ris þu upp, Eufronon!“ Þá reis sveinninn upp þegar. [Þá oðiz konungrinn, ok bað hann færa honum¹¹ koronu

1 tilf. B. 2 [bannað var B. 3 mgl. B. 4 þær B. 5
[líkamanum B. 6 [mgl. B. 7 gefr B. 8 einu B. 9 [kenning mína af
drottni mínu Jesu Kristo B. 10 sva B. 11 [Einn konungrinn
40 ottadiz ok baud at færa skyldi postolanum B.

ok purpura, ok sendi hann rennara um borgina ok um hin næstu Blalandz heroð, ok mælti: „Komi þer til borgar ok siait guð i mannz líki.“¹ Þá kom allr lyðr² með kertum ok reykelsi ok [með ollum vanda blota³. Þá mælti Matheus við lyðinn: „Eigi em ek guð, heldr þræll drottins mins Jesus Kristz sonar guðs; lifanda, er mik sendi til yðar at kynna yðr sannan guð ok leiða yðr fra villu skurðgoða. En ef þer ætlit mik likan guði, hversu heldr skulu þer trúa a þann guð, er ek em þræll hans⁴, ok reista ek i hans nafni konungs son af dauða. En þer allir, er retta skynsemi megit skilia, taki þer brott heðan gull ok silfr ok gersemar þessar⁵ allar, ok farit ok gerit musteri guði, ok komit þangat opt at heyra orð guðs.“

Þá komu til .lx. þusunda manna, ok gerðu kirkiu a .xxx.⁶ daga; en su kirkia var kölluð upprisa Mathei, þviat af upprisu hins dauða gerðiz⁶ kirkiugörð su. En Matheus postoli setti bysk-¹⁵ upsstol sinn at þessi kirkiu, ok reð þar fyrir .xxiii. vetr ok kristnaði margar borgir ok bei ok heroð, ok let kirkiur gera ok vigði byskupa ok presta ok kennimenn. Eglippus konungr tok skirn, ok kona hans Eufenora, ok son þeira, er af dauða var reistr, Eufronon, ok dottir þeira Ephigenia, en hon var mæR alla æfi. En¹⁰ þeir Zaroos ok Arfaxath hinir fiðlkungu menn tveir flyðu af Blalandi, þegar er Matheus hafði konungs son reistan af dauða, ok foru til Serklandz ok Persialandz, ok gerðu þar slíkt eða verra, sem⁷ þeir höfðu gört a Blalandi, ok villtu þar margar þjóðir, unz⁸ guð sendi postola sina Simon ok Judam a mot villu þeira⁹. En¹⁵ langt er at telia, hversu mörgum blindum monnum Matheus gaf sion, eða hversu marga hann grøddi siuka, eða reisti af dauða, eða hversu konungr varð kristinn ok lyðr hans allr. Þá mun ek liða yfir þat, ok segia, hversu Matheus kom til pislar¹⁰ fyrir guðs nafni.

4. Eglippus konungr beið goða elli ok for til guðs, en broður¹⁰ son hans tok vellði eptir hann, en sa het Hirtacus. En hann villði ganga at eiga Ephigeniam dottur hins andaða konungs, er þa var Kristi helguð ok hafði þa nunnuvigslu tekit af postola guðs, ok reð þa fyrir meirr en .cc.¹¹ meya. En Hirtacus vænti, at hann mundi þat geta at¹² postolanum, at hann sneri hugskoti¹³ ¹⁵ meyarinnar eptir vilia hans, ok lezt gefa mundu honum helm-

1 þann er leyniz *tilf. B.* 2 [mikill landzherr *B.* 3 [audrum blota-
tilbunadi *B.* 4 *tilf. B.* 5 þrim tígum *B.* 6 hófz *B.* 7 enn *B.*
8 þar til er *B.* 9 þeiri *B.* 10 dyrdar fyrir pislarsigr *B.* 11 tvenn cc.(!) *B.*
12 af *B.* 13 hug *B.*

ing ríkis sins, ef hann gerði sva, at Ephigenia mæR villdi ganga með honum. Matheus svaraði honum: „Sva vandiz Eglippus konungr, meðan hann lifði, at hann kom hvern drottinsdag at heyra orð guðs. En þu bið þat nu, at margr lyðr komi hinn 5 næsta drottinsdag, ok sva Ephigenia með meyarinar, ok muntu þa heyra, hversu marga goða hluti ek mun telia um helgan hiuskap; þvíat rett halldnir hiuskapir eru þægir guði.“ En því mali varð Hirtacus feginn ok bað [mart manna: koma þangat, ok sendi orð, at Ephigenia skyldi koma at heyra orð postolans, ok 10 ætlaði hann þat, at þa mundi hugr hennar hverfa eptir þokka hans. En er lið mart var komit, þa hof Matheus upp tölu sina ok mælti:

„Heyri þer mal mitt, allir synir kristninnar, heyri þer ok skilit ok halldit i hiðrtum yðrum. Guð varr helgaði hiuskapi ok lofaði 15 likamliga ast veralldfugum monnum, at maðr unni konu sinni, ok kona manni: sinum. En þat siam ver opt verða, at konur skiliaz við bændr sina, eða menn leiðaz konur sinar; en þeir gera i gegn [þeir ast, er guð veitti ok lofaði at hallda i likomum 5. En hiuskapr framdr með guðhræzlu, þar er hiu 6 fara saman at guðs 20 lögum, sva at karlmaðrinn hefir eigi munuðlifi við aðra konu, ne kona við annan mann, þa hreinsa lög guðs hiuskapinn af synda sauri. [En su saurgan ok likams munuð ma hreinsaz fyrir olmosugöði ok miskunnarverk, ok er eigi sva þung synd, at eigi megi hreinsaz fyrir iðranar tar. Hiuskapr hefir saurgan likams 25 af munuðlifi, en eigi glöp. En sa er eigi helldr sik iafnt fra munuðlifi sem fra kiötati um langaföstu eða aðrar lögföstudidir, þa hefir hann eigi at eins saurgan likams, helldr ok glöpin; ok þat er eigi synd, þott maðr matiz, helldr þat er hann mataz a föstudidum. Sva er ok, ef nokkurr tekr fyrst likams fæzlu, en síðan 30 dirfir hann sik at taka corpus domini samdøgris, þa verðr hann hvarstveggia sekr af dirfð ok osiðsemi; ok verðr eigi af því sekr, at hann eti, helldr af því, at hann gerði i gegn guðs lögum ok rettum sið, ok át, aðr hann tæki corpus domini; þvíat verkin gera eigi manninn sekan, helldr oskynsemi ok ostilling verkanna. Mann- 35 drap er illt, þar er saklauss maðr er veginn, ok vitum ver þo stundum manndrapit lofat vera ok rett, þa er ovinr friðarins er drepinn, eða þiofr eða vikingr. Eigi eru verk af eðli ill, helldr af

1 [marga menn B. 2 bonda B. 3 skilia B. 4 afrækiaz B. 5 [guðs vilia ok ast, at guð veitti ok lofaði, at helldiz i likamanum B. 6 hion B.

ostilling; þvíat ef oskirðr maðr tekr corpus domini, þá snyr hann goðu til illz, ok tekr þaðan sekt, er hann mætti sik leysa fra eilifri kvol.¹ Sva eru ok hiuskapir goðir, þeir er helgaz af guði ok blezaz af kennimonnum ok halldaz at guðs logum.“

En er Matheus hafði þetta mællt, þá tok Hirtacus ok hirt⁵ hans at lofa miok tölu hans, ok hugði, at til þess væri su tala gor at snua hug Ephigenie til hiuskapar. En er su tala var lengi lofuð, sem vert var, þá bað Matheus ser hliðs i annat sinn ok mællti: „Hyggit at, er bróðr ok konur ok synir, hvar til horfir mitt mal Þat manndrap talda ek eitt gætt, er einn osiðamaðr er¹⁰ drepinn, at eigi drepir hann marga saklausa, sva sem veginn² var Golias forðum, eða Aman³ eða Olofernes, eða sva sem vegnir voru uvinir yðvars ríkis. Sva helgaz ok með goðum verkum þeir hiuskapir, er rettliga eru gorvir at guðs logum. En ef nokkurr þræll [vill eða⁴ gengr at eiga festarmey drottins sins, þá mundi¹⁵ hann þess þykkia verðr fyrir glöp sinn ok dirfð, at hann væri kvikr brendr i elldi; ok verðr hann eigi af því sekr, at hann kvangaðiz, helldr af því at hann tok festarmey drottins sins eða konungs eða nokkurs ser betra mannz. Sva skalltu ok þat vita, konungr, at Ephigenia er festarmær konungs hins himneska ok hefir nunnu-²⁰ vigslu teknas; eða hversu mattu ganga at eiga festarmey þer betra mannz?“ Af þessu mali reiddiz Hirtacus konungr, er aðr hafði i hveriu orði lofat tolu postolans, ok gekk a braut okveði. En postolinn stoð ohræddr ok let eigi niðr falla tölu sina, ok mællti: „Hlyði þer mer enn allir, er elskit guð! Jarðligr konungr hefir²⁵ skamrar stundar [ok tíðar⁶ velldi, en himneskr konungr hefir eilift⁷ ríki. Ok sva sem hann gefr eilift velldi ok fagnað þeim, er [hallda tru siuni⁸, sva gelldr hann ok eilifar kvalir þeim, er a braut fara⁹ fra tru hans ok heilagleik. Ef konungs reiði er ogurlig, hyggit at þer, hvar ogurligri er guðs reiði eða mannz. Mannz reiði endiz¹⁰³⁰ a einu augabragði stundar¹¹ með elldi eða iarni, en guðs reiði kyndir eilifan loga misgerondum. Drottinn, kennandi hins sanna, vissi fyrir oorðna hluti ok mællti: Eigi skulu þer hræðaz þá, er likomum granda [at eins¹², þvíat þeir megu eigi öndina vega, helldr skulu þer þann hræðaz, er bæði hefir velldi at fyrirfara ond ok¹⁵ likama i helvitis elldi; sva segi ek yðr, at þann skulu þer hræðaz.“ Þá fell Ephigenia mær til fota postolanum fyrir öllum lyð ok

¹ [mgl. B. ² drepinn B. ³ saal. B; Amon A. ⁴ [mgl. B. ⁵ tekit B.

⁶ [mgl. B. ⁷ velldi ok tilf. B. ⁸ [saal. B; trua honum A. ⁹ hverfa B.

¹⁰ skíott tilf. B. ¹¹ mgl. B. ¹² [tilf. B.

mællti: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu blezir mik ok meyar þessar allar, er fyrir þin orð eru guði helgaðar, at ver megim forðaz reiði höfðingja þessa, er margra raða leitaði i gegn mer i ognum ok feboðum, þa er faðir minn lifði ok móðir; en ef¹ hann þorði þa at freista var, er [þau lifðu², þa er þess nu miklu meiri van.“ En postolinn hafði traust undir³ guði ok hræddiz eigi reiði konungs, ok lagði hann þa hendr yfir höfuð meyiunum ok blezaði, ok mællti: Guð skapari likama ok anda, er engan fyrir-
 10 litr ok engan skilr [fra sinni⁴ miskunn, ungan ne gamlam, karl ne konu, gofgan ne ogofgan, helldr ertu iafnts allra skapari ok lausnari! Hlíf þu þessum ambattum þínum með skilldi fulltings þins, þviat þu ert goðr hirðir ok valdir þær or flokki hiarðar þinnar ok helgaðir til dyrðar meydoms⁶ ok til hreinlifs andar. Efi þu þær til allz goðs verks ok dyrligra krapta, at þær stigi
 15 yfir holdldigar girndir⁷ ok olofaða munuð, ok se þær staðfastar i elsku sonar þins Jesus Kristz. Veittu þeim, drottinn, andlig herklæði, ok hlíf sva likomum þeira, at syndir megi eigi velldi hafa i holdi þeira ne i hug. Lifi þær sva i miskunn þinni, at ekki megi eignaz i þeim ovinr goðra [en illra styðandi⁷. Slokk þu
 20 allan skaðsamligan hita likams i þeim með⁸ dogg himneskrar milldi, ok kveik i þeim hreinlifs lios. Veri með þeim hreinn meyd-
 25 domr, pryddr ok efiðr rettri tru ok vissri van ok algörri ast. Veittu þann hreinlifs krap i hug þeira, er yfirstigi diðful ok allar hans velar, sva at þær fyrirlati alla likamliga hluti, en þekkiz
 30 andliga, ok þyðiz föstur meirr en likamligar krasir, meirr bønir ok helgar bœkr en ofdrykkiu. Se þær sæddar bönunf ok fylldar kenningum, en lystar i vökum ok albunar at fylla öll goð verk. Hlíf þu ambattum þínum með þessum dugnaðarvapnum, ok veit þeim at ganga osaugaða götu meydoms til drottins vars Jesus Kristz,
 35 lausnara anda varra, með þeim er þær guði feðr vegr ok dyrð með anda helgum um odaðldigar alldir allda.“ Þa svoruðu allir ok kvaðu amen. Siðan song Matheus messu ok framdi alla guðs pionostu. En¹⁰ þa for hverr heim til husa sinna. En Kristr dvaldi postola sinn eptir i kirkiu, ok tok hann þar pisl fyrir guðs nafni,
 40 er hann stoð fyrir alltari, þar er hann hafði helgat corpus domini. Þviat sendimaðr konungs kom ok lagði sverði a meðal herða honum, þa er hann hellt hondum til himna, ok for þa Kristz postoli ok piningarvatr til guðs.

1 er B. 2 [hann lifði ok þau bæði B. 3 af B. 4 [þu fra þinni B. 5 iafn B. 6 mandoms B. 7 [mgl. B. 8 [miskunn ok tilf. B. 9 gudliga B. 10 tilf. B.

5. En er lyðrinn fra þat, þa foru þeir með elldi til konungs hallar, ok villdu brenna hann inni. En prestar ok kennimenn runnu a móti þeim ok mælltu: „Hirðit eigi þer [hræðaz ok¹ gera i gegn boðorði guðs; þvíat Petrus postoli bra sverði ok hio eyra af einum þræli, þeim er i liði var þeira, er höndluðu drottin; en hann villdi sin eigi hefna lata, helldr græddi hann eyrat, er af var hoggvit, ok mællti: Veiz þu, at fábir minn mætti senda mer meirr en .xii. þusundir englaliðs, ef ek villda. Hölldum ver þa ok allir² pislartið postolans með fagnabi, ok biðum þess, er guð vill gera.“ En Ephigenia hin helgasta mæz veitti kennimönnum¹⁰ guðs fe þat, er hon atti i gulli ok silfri ok i gimsteinum, ok mællti: „Geri þer kirkiu postola guðs, ok gefit valoðum fe þat, er af því gengr. En ek verð enn at eiga þrautir við Hirtacum.“ Síðan sendi Hirtacus [konur rikismanna til Ephigeniam ok vænti, at þær³ myndi telia henni hughvarf. En er þat matti eigi verða,¹⁵ kallaði hann þangat⁴ gallDRAMENN, at þeir mætti tæla hana með diðfla velum. En er þeir mattu eigi [lok a því gera⁵, þa lét hann elld leggja i bœ hennar, þar er hon var inni ok þionaði guði nott ok dag. En er bœrinn tok at loga umhverfis hus hennar, þa vitraðiz henni engill guðs með Matheo postola, ok mællti: „Ver¹⁰ þu styrk, Ephigenia, ok hræz eigi elld þenna, þvíat hann mun aptr hverfa.“ Þa gerði guð vind mikinn, ok lagði logann allan fra husum Ephigenie til husa konungs, ok brann holl hans, sva at engum eyri matti biarga, er þar var inni. En Hirtacus⁶ komz ut or elldi með einka son sinn; ok væri honum þo þat betra, at¹⁵ hann hefði þar inni brunnit, þvíat sonr hans var gripinn af diðfli [hinum sterkasta⁷, ok rann hann þegar til leiðis Mathei ok ios upp þar fyrir alþyðu öllum gløpum föður sins. En eptir þat drap fiandinn Hirtacum hinni verstu líkþra or höfði ofan ok allt a fœtr niðr. En er lækna⁸ ok fiðlkungir menn mattu hann eigi⁸ græða, þa lagði hann³⁰ sialfr⁹ sverði a ser. En [allir hlogu at dauða hans, ok toku broður Ephigenie til konungs¹⁰, en hann het Veor, en hann hafði tru tekit af orðum systur sinnar, en skirn af Matheo postola. Halffritugr var hann, er hann tok konungdom, en hann var konungr fíora vetr hins siaunda¹¹ tigar, ok hafði hann frið bæði við Serki ok [Rom-³⁵

1 [at B. 2 hatidardag ok tilf. B 3 [rikismenn til mox vit Efigeniam ok ventí, at þeir B. 4 til sin B. 5 [lokka hana B. 6 konungr tilf. B. 7 [mgl. B. 8 lækna eða tilf. B. 9 síðan B. 10 [allr lyðr hlo at dauða hans, ok var til konungs tekin brodir Ephigenie B. 11 fíorda B.

aborgarmenn¹, en þá voru öll heroð Blalandz full kristni ok almenniligrar truar. En takn mörg geraz af verðleikum heilags Matheus postola, er fyrstr reit² at ebresku mali guðspiall drottins vars Jesus Kristz, með þeim er guði feðr vegr ok dyrd (með helgum
5 anda huggara nu ok æ³ um allar alldir allda. Amen.

Fragment.

Tvæir fiðlkunngir menn voro a Blalandi-Zaroes ok Arfaxath i borg þeire er het Naddaber. En þar reð konungr fyrir, er Eglippus het. Þessir fiðlkunngir menn villtu alla þið ok sögbuz
10 guð vera. Konungrinn truði þeim, ok allr borgarlyðr, ok urðo þæir agætir of allt Blaland, ok komo menn víða or heroðum at göfga þa. En þæir namo sion eða gongo fra monnum ok kvöldo menn i sottum, meðan þæir villdo. Þæir sendo höggorma til mæins mōnnum, ok græddo sialfir sottir með gölldrum, þæim er þæir
15 görðo. En fyr því at guði er rækd a monnum, ok vill hann öllum hialpa, þa sendi hann Matheum postola ok guzspiallamann sinn i mote þessi villo. En er hann kom, þa braut hann niðr fiðlkyngþæira, ok gaf hann þæim monnum siðn(!), er hinir fiðlkungo görðo blinda, en þæim göngo, er þæir hepto. Höggorma
20 svæfði hann, þa er þæir sendo til mæins mōnnum, ok græddi hann i guðs nafne mæin þau aull, er af ormunum urðo.

Maðr het Candacis, sa er var gelldingr, hann varðvæitte fe drottningar. Þenna mann hafðe Philippus postole skirðan. En er hann sa Matheum postola, þa fell hann til fota honum ok mællte:
25 „Guð sa miskunnar augum a borg ora⁴ ok sendi þik hingat til var, at þu læyster af höndum þessa .ii. fið(l)kunnegra manna, er hæimskir menn ætla guð vera.“ Þa læiddi hann postolann i hus sin, ok komo þar allir vinir Candacis at hœyra orð guðs, ok truðu allir a drottinn varn Jesum Kristum, ok toko margir tru ok skirnn,
30 er þæir sa, at guðs postole eydde öllu illo, því er hinir fiðlkungo menn gorðu maunnum. En þæir grönduðo þæim, er þæir mattu, unz hinir siuko baðo ser hæilso af þæim, ok syndoz þæir þa

¹ [Romveria B. ² ritadi B. ³ [ok með helgum anda huggara einum

gudi i þrenningu B. ⁴ En senere Haand har rettet til vora.

græða, er þeir leto af at kvelia. En Matheus grædde æigi at síns þa, er þeir kvolðu, helldr alla þa, er til hans komo, hvatke er þeim var at mælt. En hann kende þeim guðs nafn, ok undrobus aller mælsko hans. En Candaces, er við honum hafði tekit, spurte hann ok mællte: „Segðu mer, hvi þat gegnir, er þu ebreskr maðr kant grikska tungo ok blalennzka, sva at þeir kunno æigi iafnel, er þar ero fœddir?“ Matheus svarði: „Allr hœimr hafði fyrst æina tungo, þar til er su dirfð hofz, er menn fystuz at gora stopul, þann er til himins tœki. En þessa dirfð stoðvaðe guð, sva at engi matte nema, hvat an(n)arr mælte. Þa gærðuz flæire kyn tungna, ok eyddiz þat rað, er menn bundo saman, meðan þeir höfðu æina tungo; því at æigi var af goðum vilea helldr af illri dirfð þat, er þeir villdo overðir fara til hæilags staðar. En* . . .

En er þau höfðu bæði misgört, þa voro þau a braut rekin or lifs heraði hingat i dauða herað. En sialfr finnannde syndar varð fundinn i höggorminum, ok var hann bôlfaðr. En sonr guðs tok mannz likam a sik, sa er með feðr ok helgum anda hafði skapat mannenn, ok fyrlet hann æigi guddom sinn, þa er hann tok mann-dom, ok var hann borinn guð ok maðr fra mæyio. En sia mæ ok móðer varð kviðug af helgum anda, þa er hon heyrðe orð or engils munne ok truði því. En trua hennar samtængdiz við anda helgan, því at hann elskaðe þessa osörgaða mey ok fann likam hennar hræinann ok aund hennar hræina ok tru ospillta, ok gærðiz guð maðr i kviðe hennar. Sem Salomon mællte ok sagðe fyrir, at guðs speki gærði ser hus. En sia maðr Jesus Kristr bôtte yfir misverk þess, er yfir varð stiginn af diðfi ok braut rekin or paradiso hingat i hœim. En hinn fyrste maðr var or iorðu gorr, ok var iorðin mæ, meðan hon var osarguð ok æigi spillt af syndum ne uthellingo blóðs. Af því var þat rett, at sa var fra meyio borinn, er bôtte yfir verk mæiar(!), ok hann stige fastande yfir þann, er sigr vann a þeim, er þat át, er guð bannaði. Jesus Kristr ste yfir velar fiandans ok yfir dauðann deyjande ok lauk upp himnesko paradisis(!) i upprisú sinne fyr öndum allra hæilagra, þa er þeir fara or likðomum sinum, sva at aller mego nu þangat komaz an ifa, þeir er Kriste þiona.

3. En er postolenn hafði þetta mællt við lyðinn, þa gekk hann inn i borgina. En þar var gratr mikill ok ogleði, því at sonr konungs var þa dauðr. En þeir Zaroes ok Arphaxath stoðu

* Her mgl. et Blad; jef. ovenfor S. 793²² - 800²⁰.

hja like hans ok hugðuz mundo ræisa hann af dauða. En er þeir mattu þat æigi gora, þa tölðu þeir þat fyr konunge, at hann væri upphuminn ok orðinn at guðe, ok gora skyldu honum hof ok likneske ok blota hann. En Candacis gilldingr(!) gekk fyr drottningo ok mællte: „Seti þer i bönð þessa fið(!)kunga menn, ok biðit at hingat kome Matheus postole, en ef hann ræisir hann upp af dauða, þa brenni þer galldramenn i elldi kvika, því at ver hliotum allt illt af þeim i borg varre.“ Þa var Candacis sendr ok hiner gófgusto menn af hirð konungs með honum eptir postolanum. En er þeir læiddo hann með mikilli vegsemd fyr konung, þa fell Eufemora drottning til fota postolanum ok mællte: „Ek væit, at þu ert postole sendr af guði ok þess læirsvæinn(!), er dauðum gaf lif ok öllum siukum hæilso með orði sino. En nu kom þu at kalla a nafn hans yfir son minn dauðan, ok true ek, at hann mæn þa lifna.“ Matheus svaraði: „Þu hefir æigi enn hæyrða kenning drottins mins Jesus Kristz af munni minum, ok truer þu þegar. Af því skalltu vita, at son þinn mun lifna.“ Þa hellt Matheus höndum til himins ok mællte: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, er sendir sænka son þinn af himne til iardar at biarga oss ok læysa villo ok syna oss þik sannann guð. En nu minztu orða drottins mins Jesus Kristz sonar þins, er hann mællte: Satt segi ek yðr, hvatke er þer biðit föður i nafne mino, þa man hann gefa yðr. En at allar þioðer vite, at engi er guð nema þu, ok kenning munnz mins er sönn, þa rise upp sveinn sia af dauða.“ Þa tok Matheus i hönd enum dauða ok mællte: „I nafne Jesus Kristz hins krosfesta ris þu upp, Eufronon!“ Þa ræis svæinninn upp þegar. Þa oadiz konungrinn, ok bað hann færa honum korono ok purpura, ok sendi hann rennara of borgina ok of hin næsto Blalannz heroð ok mællte: „Komi þer til borgar ok seð guð i mannz liki.“ Þa kom allr lyðr með kertum ok ræykelsi ok með öllum vanda blota. Þa mællte Matheus við lyðinn: „Eigi em ek guð, helldr þræll drottins mins Jesus Kristz sonar guðs lifanda, er mik sendi til yðar at kynna yðr sannan guð ok læiða yðr fra villo skurðgoða. En ef þer ætlit mik likann guði, hversu helldr trua a þann guð, er ek em þræll, ok ræista ek i hans nafne konungs son af dauða. En er allir, er retta skynsemi megid skilia, take þer braut heðan gull ok silfr ok gærsemar þessar allar,

1 En Haand fra 17de Aarhundrede har over Linien skrevet skulu þier, hvilka Ord ere ydeglante af den gamle Afskriver.

ok farit ok górit¹ musteri guði ok komit þangat opt at heyra orð guðs.“

Þá komu til .lx. þúsunda manna ok gerðu kirkio a .xxx. daga, en su kirkia var kölloð upprisa Mathei, því at af upprisu hins dauða gerðiz kirkiogorð sia. En Matheus postole setti byskupa-
stol sinn at þesse kirkio ok reð þar fyrir .iii. vætr ok .xx. ok krisnaði margar borgir ok bæi ok heróð, ok let kirkior gera ok vigðe byskupa ok presta ok kennimenn. Eglippus konungr tok skirnn ok kona hans Eufenora ok son þeira er af dauða var ræistr Eyfronon, ok dottir þeira Ephigenia, en hon var mæsr alla æfi.¹⁰ En þeir Zaroes ok Arphaxath hinir fiðlkungo menn .ii. flyðu af Blalandi, þegar er Matheus hafði konungs son reistan af dauða, ok foro til Serklannz ok Persialannz, ok gerðu þar slikt eða verra, sem þeir höfðu gert a Blalande, ok villto þar margar þiðer, unnz guð sendi postola sina Simonem ok Judam a mot villu þeira. En¹⁵ langt er at telia, hversó maurgum blindum maunnum Matheus gaf sion, eða hversó marga hann græddi siuka eða ræiste af dauða, eða hversó konungr varð kristinn ok lýðr hans allr. Þá mōn ek liða yfir þat ok segia, hversó Matheus kom til þislar fyrir guðs nafne.²⁰

4. Eglippus konungr bæið goða elli ok for til guðs, en broðurson hans tok velldi eptir hann, en sa het Hirtacus. En hann villde ganga at æiga Ephigeniam dottur hins andaða konungs, er þa var Kriste helgoð ok hafði þa nunnovigslo tekit af postola guðs, ok reð þa fyrir mæirr en cc. mæ(y)ia. En Hirtacus vætte, at hann mundi²⁵ þat geta at postolanum, at hann snere hugskote mæyiarennar eptir vilea hans, ok læzt gefa mundo honum helming ríkis sins, ef hann gerðe sva, at Ephigenia mæsr villde ganga með honum. Matheus svaraði honum: „Sva vanðez² Eglippus konungr, meðan hann lifðe, at hann kom hvern drottinsdag at hæyra orð guðs. En þu³⁰ bið þat nu, at margr lýðr kome hinn næsta drottinsdag, ok sva Ephigenia með mæyiar sinar, ok mōntu þa heyra, hversó marga goða lute ek mōn telia of helgan hiuskap, því at rett halldner hiuskaper ero þeger guði.“ En því male varð Hirtacus feginn ok bað mart manna koma þangat, ok sendi orð, at Ephigenia skyldi³⁵ koma at hæyra orð postolans, ok sætlaði hann þat, at þa mōnde hugr hennar hverfa eptir þokka hans. En er lið mart var komit, þa hóf Matheus upp tōlo sina ok mællte: „Heyre þer mal mitt,

¹ I Codex staar órit, samme Haand fra 17de Aarhundrede har føiet g til

² Oprindeligt vande, men en senere Haand har tilføiet z over Linien.

allir synir kristninnar! hæyre þer ok skilit ok halldit i hiørt-
um yðrum. Guð varr (helgæði):¹ hiuskapi ok lofaði likamlega
ast veralldlegum monnum, at maðr unne kono sinne, ok kona
manne sinum. En þat seam ver opt verða, at konur skiliaz við
5 bændr sina, eða menn læiðaz konur sinar. En þær göra i gegn
þæiri ast, er guð væitte ok lofaði at hallda ilikömum. Eu hiuskapr
framiðr með guðhræzlo, þar er hiu fara saman að guðs lögum,
sva at kalmadrinn(!) hefir æigi munuðlifi við aðra kono, ne kona
við annan mann, hræinsa lög guðs hiuskapinn af synða saure. En
10 sia saurgan ok likams munoð ma hræinsazk fyr ölmosogæde ok
miskunnarverk, ok er æigi sva þung synð, at æigi megi hræinsaz
fyr yðranar(!) tar. Hiuskapr hefir saurgan likams af munoð-
life en æigi glöp. En sa er æigi helldr sik iafnt fra munoð-
life sem fra kiôtate of langafösto eða aðrar lögföstutiðer, þa
15 hefir hann æigi at æins sorgan likams helldr ok glöpin, ok
þat er æigi synð, þot maðr matiz, helldr þat er hann mataz
a föstutiðum. Sva er ok ef nokkurr tekr fyst likams fæzlo,
en siðan dirfir hann sik at taka corpus ðomini samðøgris, þa
verðr hann hvarstveggia sekr af dirfð oc osiðsemi, ok verðr æigi
10 af því sekr, at hann ete, helldr af því at hann gorði i gegn guðs
lögum ok rettum sið ok át, aðr hann tæke corpus domini; því at
verkin göra æigi mannenn sekian helldr oskynseme ok ostilling
verkanna. Mandrap er illt, þar er saklaus maðr er veginn, ok
vitum ver þo stundum mandrapit lofat vera ok rett, þar er ovinnr
15 friðarens er drepinn eða þiofr eða vikingr. Eigi ero verk af eðli
ill, helldr af ostilling; því at ef oskirðr maðr tekr corpus domini,
þa snyr hann goðu til illz ok tekr þaðan sekið, er hann mætte sik
leysa fra æilifre kvol. Sva ero ok hiuskaper goðer, þær er helgaz
af guði ok blæzazk af kennimonnum ok halld*
10
þu ambattum þinum með þessum dugnaðarvapnum, ok væit þæim
at ganga osaurgaða gauto mæydoms til drottins vars Jesus Kristz
lausnara anda varra, með þæim er þer guði feðr vægr ok dyrð
með anda helgum of odau(ð)ligar allder allda. Þa svöröbo aller
5 ok kvaðo amen. Siðan söng Matheus messo ok framðe alla guðs
þionosto. Þa for hverr hæim til husa sinna. En Kristr dvalðe
postola sinn eptir i kirkio, ok tok hann þar pisl fyr guðs nafne,

1 Ordet helgæði er glemt i Haandskriftet; en Haand fra 17de Aarhundrede
har over Linien mellem varr og hiuskapi tilskrevet getinn i. * Her mgl. 1
Blad; jvf. ovenfor S. 804^a—805^a.

er hann stóð fyrir alltare, þar ær hann hafðe helgat corpus domini. Þviat sendimaðr konungs kom ok lagðe sverðe a meðal herða honum, þa er hann hella haundum til himna, ok for þa Kristi postole ok piningarvattr til guðs.

5. En er liðrinn(!) fra þat, þa foro þeir með elldi til konungs ; hallar ok villdo brenna hann inni. En prestar ok kennimenn runnu a mot þeim ok mællto: „Hirðit æigi ær hræðaz ok gera i giegñ boðorði guðz, því at Petrus postole bra sverðe ok hio æyra af æinum þræle, þeim er i liðe var þeira, er höndluðo drottin. En hann villde sín æigi hefna lata, helldr græde hann æyrat, er af var 10 höggvið, ok mællte: „Væiz þu, at faðir minn mætte senda mer mæirr en .xii. þusundir englaliðs, ef ek villda. Hólldum ver þa ok allir pislartið postolans með fagnaðe, ok biðum þess ær guð vill gera. En Ephigenia hin helgasta mæz væsitte kennimonnum guðs fe þat er hon atte i gulli ok silfre ok i gimsteinum, ok 15 mællte: „Geri þer kirkio postola guðs, en gefit valoðum fe þat er af því gengr. En ek verð enn at æiga þrautir við Hirtacum.“ Síðan sendi Hirtacus konur rikismanna til Ephigeniam, ok vænti at þær mōndi tælia henne hughvarf. En er þat matte æigi verða, þa kallaði hann þangat galldramenn, at þeir mætti tæla hana 20 með diðfla velum. En ær þeir mattu æigi lok a því gera, þa let hann elld leggja i bō hennar, þar ær hon var inne ok þionaði guðe nott ok dag. En er bōrinn tok at loga umbhverfis huss hennar, þa vitraðiz henne engill guðs með Mathæo postola ok mællte: „Ver þu styrk, Ephigenia, ok hræz æigi sæld þenna, því 25 at hann man aptr hverfa.“ Þa görðe guð vind mikinn, ok lagði logann allan fra husum Ephigenie til husa konungsens, ok brann höll hans, sva at engum æyri matte biarga, er þar var inne. En Hirtacus komz ut or elldi, ok með ænka son sinn, ok veri honum þo þat betra, at hann hefði þar inne brunnit, því at sonr hans 30 var gripinn af diðfle enom sterkasta, ok rann hann þegar til leiðis Mathei ok ios upp þar fyr alðyðo ðllum gløpum fōður sins. En eptir þat drap fiandinn Hirtacum hinne versto likōra or höfði ofan ok allt a fōtr niðr. En er læknar ok fiðlkunger menn mattu hann æigi græða, þa lagðe hann sialfr sverðe a ser. En aller hlógo at 35 dōða hans ok toko broður Ephigenie til konungs. En hann het Veór, en hann hafði tru tekit af orðum systur sinnar, en skirn af Mathæo postola. Halfōritogr var hann, er hann tok konungdom, en hann var konungr .iiii. vætr hins siðnda tigar, ok hafði hann frið bæði við Serke ok Romaborgar menn. En þa voro ðll herð 40

Blalannz full kristne ok almennelegrar truar. En takn mörg
 gøraz af verðlæikum hæilags Matheus postola, er fyrstr ræit at
 ebresko male guzspiall drottins vars Jesus Kristz, með þeim sör
 guðe feðr vegr ok dyrd með helgum anda huggara nu ok ey um
 5 allar alldir allda. Amen.

II.

Passio sancti Mathei apostoli.

Tveir fiolcunger menn voro a Blalande Zaroes oc Arfaxáp i
 borg þeire es hét Nabdaber. En þar reþ konongr sa fyrer, es
 10 Eglippus het. En þesser ener fiolcungo menn vilto þar þioþ
 alla, oc søgbosc goþ vera. Konongrenn truþe þeim, oc allr borg-
 arlyþr, oc urþo þeir ageter of alt Blaland, oc como menn viþa ór
 hiersþom(!) at gøfga þá. En þeir nómo sýn eþa gøngo fra mæn-
 nom oc qvolþo menn i sóttom, meþan þeir vildo. Þeir sendo
 15 høggorma til meins monnom, oc grædo sialfer sotter með gølld-
 rom þeim er þeir gerþo. En firer þvi es goþe er røþ a monnom,
 oc vill hann øllom hialpa, þa sendi hann Matheum goþspialla-
 mann þangat oc postola sinn i gegn villo þesse. En er hann com
 þangat, þa braut hann niþr fiolcynge þessa, oc gaf hann þeim
 20 mænnom syn, er ener fiolcungo hæþþo blindaða, en þeim gøngo,
 es þeir hefto. Høggorma sveþfi hann, þa er þeir sendo til meins
 monnom, oc græde hann i goþs namni mein þau qll, er af høggorm-
 onom urþo.

Maþr hét Candacis, sa var geldengr, hann varþveitte fe drotn-
 25 ingar. Þenna mann hafþi Philippus diacn scirþan. En er hann
 sá Matheum postola, þa fell hann til fota honom oc melte: „Goþ
 sa miscunnar augom a borg þessa oc sende þic til vár, at þu
 leyster oss af bøndom þessa .ii.* fiolcung(o) manna, er heimscet
 menn etla goþ vera.“ Þa leide hann postolann inn i hus sín, oc
 30 como aller viner Candacis þangat at heyra orþ goþs, oc truþo
 aller a dominum Jesum Cristum, oc toco marger scirn, er þeir
 só, at goþs postole eydi øllo illo, þvi er ener fiolcungo menn
 gerþo monnom. En þeir grændoþo þeim, es þeir mótto, unz ener
 sinco boþo sér heilso af þeim, oc syndosc þeir þa græþa, es þeir
 35 leto af at qvelia. Eu Matheus græde eigi at eins þa, er þeir

qvolþo, heldr þa alla, er til hans como, hvatki es þeim var at meine. En er(!) hann kendi þeim goþs namn, oc undroþosc aller melsco hans. En Candacis, er víþ honom hafði tekit, spurði hann oc melte: „Segðu mer, hvi þat gegner, er þu ebrescr maþr cant griska tungo oc blalenzka, svat þeir cunno eige iamvel mela, er þar ero fæder?“ Matheus svaraðe: „Alr heimr hafði fyrst eina tungo, unz su dirfþ hofsc at gera stopul, þann er til himens tæki. En þessa dirfþ stopvaðe goþ sva, at engi matte nema, hvat annarr melte. Þa gerþosc fleire cyn tungnanna, oc eydesc þat raþ, es menn bundo saman, meþan þeir hofþo eina tungo, þviat eigi var af goþom vilia heldr af illre dirfþ þat, er þeir vildo overþer fara til heilax staþar. En goþ(s) sonr com at syna þat, hversø þann stopul scal smíða, er til himens maþr upstiga ýr, oc sendi hann qss .xii. discipulis suis spiritum sanctum af himne, þa er ver sótum i einom staþ, oc com spiritus sanctus ifer hvern varn i eldligom tungom, oc lystome ver af honom. Þa hvarf fra qss øll hræzla, oc tocom ver at mela a allar tungor of iarteiner Cristi, oc hversø sonr goþs var natus hingat i heim, sa er var oc er firer allar alder. En hann var natus fra meyio oc up fædr oc scirþr oc pindr, dauþr oc grafenn, oc reis up a .iii. dege oc ste til himna, oc sitr til høgge handar goþs fopþor almattegs, oc mon þapan coma at dæma of allan heim meþ ogn ellz. En eigi es sicut þu etlar, Candacis, at ver discipuli eius kunnem þessar einar tungur, er þu nemnder nu, heldr cunnom vér alra þioþa tungur mela oc scilia, h(v)arge sem vér comom, þviat nu er ger stopull til himna, eigi or steinom, heldr af crafti Cristi. Aller þeir er scirasc in nomine patris et filij et spiritus sancti, þeim lýxc up stopull sa es goþ smíðaþi, oc smíða þeir ipsi þann stopul. unz þeir stiga up til himinrikis.

2. En er postoleinn hafði þetta melt meþ micille scynseme, þa sagðe maþr, at hiner fiolcungo menn Zaroes oc Arfaxað foro þangat oc flugdrecar þeira. En flugdrecarner voro ogorliger oc bleso af nösom sér reycc oc brennosteins loga, oc fengo menn sott eþa bana af þeim daune. Þa signde Matheus postole sic oc vilde ganga út a mot þeim. En Candacis bannaði honom oc lauc afstru durom oc melte: „Stattu víþ glugg, ef þu vill, oc mæl þapan.“ Matheus svaraði: „Luc up þu durom oc statt ipse víþ gluggenn, oc se dirfþ þeira.“ Þa lauc postoleinn up durom oc gec ut, es

1 Skriveren har først skrevet sl' (d. e. scal), men senere sat m foran og rettet sl' til a.

hiner fiolkungo voro comner oc flugdrecar þeira. En þegar es flugdrecarner como firer kne postolanom, þa somnoþo þeir. Math-
 5 eus melte við ena fiolkungo: „Hvar er nu vel yþor? Veket it nu ormana, ef it meget. En ef ec þessa dominum nostrum Jesum
 10 Cristum, þa metta ec senda þa aftr til ykar, oc munda ec sva stöþva þat mein, er it efdof i gegn mér. En þa er saman comr alr lyþr, sa er nu þorir eigi hingat at ganga, þa mun ec vekia ormana oc biöpa þeim aftr at fara til sinna staða hófsamliga.“
 En þeir leitöþo við með fiolkynge sinne at vekia drecana, oc motto
 15 þeir eigi up hefia augo sin ne vacna ne hrærasc. Þa melte lyþrenn við Matheum: „Ver biþiom þic, at þu leyser borgarlyþ þenna fra dyrom þessom.“ Matheus svarape: „Eigi scolot ér hræþasc, ec mon þeim a braut visa, svát eigi scal mein at þeim verþa. Þa leit hann til drecanna. I nomine domini mei Jesu
 20 Cristi, þess er getenn es de spiritu sancto oc natus fra meyio oc seldr Gyþingom af Juda lerisveini sinom; en þeir crossfestu hann oc grofo, en hann reis up a þriþia dege af dauða oc var með 9ss .xl. daga, oc minnte 9ss a in somo orþ, sem hann hafði 9ss kent fyrer þisl sina; en siþan sté hann til himna, svát vér som,
 25 oc sitr hann til hægge handar föþor sins, oc mon hann þapan coma at dōma of cyqva oc of dauða; i hans nafni oc crafti særi ec þic ohr(e)inn andi, sa er firer 9llom ormom ræþr, at þu veker flugdrecu þessa, oc later þa fara aftr hófsamliga til sins staðar, svat þeir gere eki grand monnom ne foglom ne dyrom.“ Þa hófo
 30 drecarner up augo sin oc hæfut sin oc foro ut i borgarhlíp, oc urþo aldregi sener siþan. En Matheus melte við allan lyþ: „Hæriþ, bræþr oc synir, oc aller þeir, es leysa vilia ander sinar fra enom forna dreca, þat er diofle, fyrir heilso yþra sendi goþ mic hingat, at ér firerletet villo scurþgoða en tryþet scapera yþrom. Goþ
 35 scapapi inn fyrsta mann oc setti hann i paradisom(l).“

Paradisus es staþr góþr ollom fiøllom øpre oc nalegr himne, oc hefir eki þat i sér, er gagnstaplect er villo manna. Þar hræþasc eigi foglar for manna, þar vaxa eigi þornar ne illgrese, þar hrarnar(l) aldregi blomar, þar missir einnigra grasa, þar er eigi mein
 40 at elle ne øsco, þar ero avalt bliþ veþr i lofti oc goþr ilm(r) firer n8som, þviat sicut reykelisis ilmr tegr a braut illan ilm fra n8som, sva taca oc nasar þeira, es þar ero, ilm eilifrar dyrþar; þar eldesc maþr eigi ne m8þisc ne sykvesc; þar reystir hliomr engla goþs sanctorum firer eyrom, oc dyrlligar raddir; verþra þar hæg-

ormr ne froskr ne padda, ne eki illycyqvende þat er grande heilsó manna; þar þiona monnom en oorgo dyr, oc hvatqe es maþr meþer við fogla eþa dyr, þa ero þau iamhlyþin honom sem goþe; .iiii. ár falla þápan, ein heitir Fison, önnor Gion, þriþia Tigris, fiorþa Eufrates. Þessar ár ero fullar allzcyns fiska. oc þa er maþr meþer við vatnet, at þat sendi honom fiska, þa fellr óen up firer fætr honom meþ alzcyns fiska, svát hann ma taca sem hann vill. en þá efter lata, es þat vill hann. Sva it sama oc foglar, oc all cyqvende, þau er monnom mego vera til crasa, þa coma þegar er nemnder ero, oc þarf eigi þar at sœfa þá til fæzlo, oc hefir þó hverr gnóga fæzlo af þeim oc firerbunar craser af almatcom goþe, oc ero kycqvende þau öll heil oc oscæd, þviat hveriom ero þar örnar craser oc fullr fægnöþr, er hann veit, at öll cyqvende þiona honom. En þer craser, er þar ero, vorþa sva hveriom þokaþar, sem hugr hans beiþer. Þar geresc eigi saurr i qviþi manz af áte ne af dryk; þar er eigi hunda gaup ne ulfa þytr, ne grenion enna oorgo dyra; þar ero aller hluter bliþer oc aller cyrrer oc hogverer; þar er aldregi himens fegrþ siukom(l) hulit; þar fliuga aldregi eldingar, þar verþa eigi reiþarþrumor, heldr er þar gleþi avalt on enda, oc hotiþ su er eigi hefir endemarc. En firer þvi er eigi hoggormr þar, at öfundar engill framþe illzco sina fyr hoggormenn, oc var hann sva bolvaþr siþan, at hann ma eigi vera i blezöþom staþ.

En at þvi var illom engli öfund, es hann sá goþs licnesce vera i manninom, oc maþrenn matte vera i lifs heraðe, þar er öll cyqvende þionöþo honom. Þa toc engill öfund af ser siölfom oc melte firir hoggormenn við konona ens fyrsta manz, at þau eþe eple bannaþs trés. En siþan sveic kona carmann(l). En er þau hæfþo beþi misgert, þa voro þau beþi a braut rekin yr lifs heraði hingat i dauþa herað. En siþan ipse finnande synþar varþ fundenn i hoggormenom, oc var hann bөлvaþr. En sonr goþs toc manz licam a sic, sa er meþ feþr oc spiritu sancto hafþi scapaþ mannenn, oc firerlét hann eigi godom sinn, þa er hann tócm manndom, oc hann var borinn goþ oc maþr fra meyio. En sia meþ oc moþer varþ qviþog af spiritu sancto, þa er hon heyrþi orþ ór engils munni, oc truþi þvi. En trua hennar samtingþesc(l) við spiritu sancto, þviat hann elscape þessa osaurgaþa mey, oc fann hann licam hennar hreinan oc önd hennar hræina oc tru ospilta, oc gerþesc goþ maþr i qviþi hennar. Sem Salomon melte oc sagþe fyrer, at goþs speki gerþi sér hus. En sia maþr Jesus

Cristus bötti iver misgerð þess, er iver varð stigin af diofle oc braut rekenn ór paradiso hingat i heim. En inn fyrsti maðr var ór iorþo gorr, oc var iorþen mer, meðan hon var osaugorð oc eigi spilt af synþom ne af uthellingo blops. Af því var þat rétt, 5 at sà være fra meyo natus, es bötte iver verc meyar sonar oc stige fastande iver þann, er sigr vá a þeim, er át þat er goð bannaði. Jesus Cristus ste iver velaar fiandans oc deyiande iver dauþann, oc lauc up paradisum i uprisu sinne. Þangat leide hann hann fyrstan þiof, þann er hec a tre með honom, oc lauc hann up 10 paradisom firer alra sanctorum ondom, þa er þeir fara or licomom sinom, svat aller mego nu þangat comasc ón iva, þeir er þiona Cristo. En a enom efsta dege þa er up loket himenriki, svát þeir mego þa þangat comasc efter upriso sina. En nú renni sa er vill fra dauða til lifs oc hverfe aftr til paradisar, þaþan er 15 licamligr pater noster var a braut sendr með øllo sino cyne i utlegð þessa heims. Dominus lauc up (firer) oss dyrr paradisi, at ver hverfem aftr til fostriarþa varra, þar er avalt er sagnorð oc aldregi comr dauþe.

3. En er postolenn hafði þetta melt við lyðenn, þa gek hann 10 inn i borgina. En þar var gratr micill oc ogloþe(!), þvíat sonr konongs var þar dauðr. En þeir Zaroes oc Arfaxað stopo hia lice hans oc hugþosc mondo reisa hann af dauða. En er þeir motto þat eigi, þa tölþo þeir þat firer konongi, at hann være upnuminn oc orþenn at goþe, oc gera scylde honom hof oc licnesci 15 oc blota hann. En Candacis geldengr gec firer drotningo oc melte: „Seteþ ér þessa ena folkungo menn i bænd, oc biþet at hingat come Matheus postole, en ef hann reiser þenna mann af dauða, þa brenni þér galdramenn þessa i elde cycqva, þvíat vér hliotom alt illt af þeim i borg varre.“ Þa var Candacis sendr oc 10 hiner gæfgusto hirþmenn konongs með honom efter postolanom. En þeir leido hann firer kne konongi með micille vegsemp. Þa fell Eufenora drotning til fota postolanom oc melte: „Ec veit at þu, postole, ert sendr af goþe, oc ert þess discipulus, es dauðom gaf lif oc øllom siukom með orði sino. En nu comþu oc call a 15 namn hans iver son minn dauðan, oc trui ec, at hann mun þa lifna.“ Postolenn svaraþe henne: „Þu hevir enn eigi heyrþa kenning domini mei Jesu Cristi af munni minom, oc truer þu þegar. Af því scaltu vita, at þu sonr þinn monn lifna.“ Þa

1 sonr þinn er med Nedflytningstegn skrevet over þu, uden at dette er ud-
slettet.

helt Matheus hondom til gofs oc melte: „Goð Abraham, goð Isaac, goð Jacob, es sende einga son þinn af himne til iarþar at biarga oss ~~oc leysa oss frá villo~~ oc syna oss þic sannan goð. En nu minztu orða gofs domini nostri Jesu Cristi sonar þins, es hann þat melte: „Satt segi ec yðr, hvatke er ér biþet sæþor i namni mino, þa mon hann gefa yðr. En at allar þioþer vite, at engi er goð nema þu oc kenning munnz mins es sønn, þa ríse up sveinn sia af dauða.“ Þa tók Matheus i hænd enom dauða oc melte: „In nomine Jesu Cristi ens crossfesta ristú up, Eufroón!“ Þa reis svennenn(!) up þegar. Þa oafesc hiarta konongs oc bað¹⁰ hann færa honom postolanom corono oc purpura, oc sende hann rennera of borgena oc of in næsto Blalandz herof oc melte þetta: „Comet ér til borgar oc sét goð, þann er leynisc i mannz like.“ Þa com allr landherr þangat með kertom oc reykelse oc með øllom vanða blótom. Þa melte Matheus við lýþenn: „Eigi em¹⁵ ec goð, heldr em ec þrell domini Jesu Cristi sonar gofs, es mic sendi til ypvar at cynna yðr sannan goð oc leiða yðr fra villo scurþgoða ypvarra. En ef ér etlit mic glikian goðe, þa mun ec segia yðr, hversu miclo heldr ér scolot trua a þann goð, es ec em þrell hans, oc reista ec i hans namni kononga son af dauða.²⁰ En ér aller, er retta scynseme megoð scilia, taket braut heþan gull þetta oc silfr oc gersemar, oc farit oc gerit mustere goðe, oc comet þangat oft at heyra dyrd gofs.

Þa como til .lx. þusunda líþsmanna oc gerþo kirkio a .xxx. dægom(!). En su kirkia var colloþ uprisa Mathei, þviat af uprisu²⁵ ens dauða gerþesc kirkiogerþ sia. En Matheus postole setti byscopstol sinn at þeire kirkio, oc reþ þar fyrer .iii. vetr oc .xx. oc cristnafi margar borger oc bæ oc lét gera margar kirkior oc vigþi byscopa oc presta oc kennimenn. Eglippus konongr toc scirn, oc cona hans Eufenora oc sonr þeira, er af dauða var reistr³⁰ Eufroon, oc dotter þeira Efígenia, en hon var mér gofs alla efe. En þeir Zaroos oc Arfaxaþ flæþo af Blalande, þegar er Matheus hafþi konongssonenn reistan af dauða, oc foro til Serclandz oc Persidalandz oc gerþo þar slict eða verra, sem þeir hæþo gert a Blalande, oc vilto þar marga þioþ, unz goð sendi þangat post-³⁵ ola sina Simonem oc Judam a mot villo þeira. En langt er at telia, hversu morgum Matheus gaf syn blindom, eða hversu marga hann græde siuca, oc reiste af dauða til lifs, eða hversu cristenn konongr varþ eða lýr hans, þa scal nu segia, hversu Matheus com til pislar firer gofs namni.

4. Eglippus konongr beið goða elle oc for til goðs, en broþ-
 orsonr hans tók veldi efter hann, en hann (het) Hirtacus. En
 hann vilde ganga at eiga Efigeniam dottor Eglippus konongs, er
 þa var Cristo helgot, oc hafði þa nunnovíxlo teket af postola
 5 goðs, oc reð þa firer meir en .cc. meya. En Hirtacus vœtte, at
 hann mœnde þat geta at postolanom, at hann snere hugscote
 meyiarennar efter vilia hans, oc lezk gefa mundo honom helming
 rikis sins, ef hann gerðe svá, at mœren vilde ganga með honom.
 Postolenn svaraðe honom: „Sva vanðe(!) Eglippus konongr, meðan
 10 hann lifðe, at domini dag hvern com margr lýðr at heyra orð
 goðs. En þu bið þat, nu oc, at marger lýðr come at heyra
 orð goðs en nesta domini dag, oc sva Efigenia oc meyar hennar,
 oc mundo þa heyra, hversu marga hluti goða ec mon telia of
 rettan hiuscap, þvíat retter hiuscaper ero þegiliger goðe.“ En
 15 því male varð Hirtacus feginn oc bað mart manna þangat coma,
 oc sende orð, at Efigenia cœme oc meyar hennar at heyra orð
 postolans, oc etlaðe hann þat, at þa mynde hugr hennar hverfa
 efter þoka hans. En er lið mart var comet, þa hóf Matheus
 up tólo:

20 Heyrið ér mál mit, aller syner cristnennar! heyrið ér oc
 scilet, oc haldet i hiortom yðrom. Goð várr helgaðe hiuscape oc
 lofaðe licamliga ost veraldar monnom, at maðr ynni kono sinni oc
 kona manne sinom. En þat siom ver oft verða, at carlar sciliasc
 við konor sinar, en konor leiðasc buendr sina. En þeir gera i
 25 gegn þeirri ost er goð veitte oc lovaðe at heldesc i licðmom. En
 ef hiuscapr er frameðr með goðs hræzlo, þar er hiu fara saman
 at goðs lögum, svát carlmaðrenn hevir eigi munoplífe við aðra
 kono ne konan við annan mann, þa hreinsar goð(s) lög hiuscapen
 af synða saure. En sia sörgun oc licams monuð má hreinsasc
 30 firer olmoso gæðe oc miscunnar verc. Oc er su eigi sva þung synð,
 at eigi megi hreinsasc firer utan iðronartór. Hiuscapr hevir
 saurgon licams af munoplífe en eigi glöð. En sá er eigi vill halda
 sic iamt fra munoplífe licams sem fra kiotáte of langafæsto eða
 aðrar lögfastotíðer, þa hevir hann eigi at eius licams saurgon,
 35 heldr bæðe oc glöðenn, oc er eigi þat synð, þót maðr matesc,
 heldr þat er hann etr a fostotíðom. Sva oc ef næcquer dirfer sic
 at(!) at taca corpus domini þeira, er teket hefir aðr licams fæzlona
 samdægres, þa verðr hann hvarstveggia sekr, af dirfð oc osiðseme;
 oc verðr eigi af því sekr, at hann eðe, heldr af því at hann gerði
 40 i gegn goðs lögom oc rettom sið oc át, aðr hann tæki corpus

domini; þviat verken gera mann eigi sekian, heldr oscvnseme oc ostilleng verkanna. Manndrap er ilt, þar er saclaus maþr verþr veginn, oc vitom ver þo stundom lovaþ manndrapet vera oc rétt, þar er ovinn friþarens es drepinn eþa þiofr eþa vikingr. Þa siom vér oc, at lygen es góþ, þót hon se ill i sino øþle, ef sa atburþr ; verþr, at ovinn þinn vill glata þer, en nœcqr feli þic firer honom oc seþesc eigi vita, hvar þu vœrer, þa vœre honom eigi lofat at eins at liuga, heldr oc at sveria, oc gœrer þar sia atburþr goþan avœxt af tvennom illom hlutom, þat er lyge oc liugeiþr, þviat goþ dœmer meirr at ahuga orom en at vercom. Sa er þat hreþisc at 10 liuga, oc selr hann firer þer sacar mann til dráps, þar er sem hann hrœþesc at glata eirpenninge, en firer þer sacar glatar hann byrþi gollz. En eige [ero verci af øþle ill heldr af ostilling; þviat ef oscirþr maþr tecr corpus domini, þa snyr hann goþo til illz, oc tecr þapan af seþ eilifrar qvalar, es hann mœtte sic leysa frá 15 eilifre qvol. Sva ero oc hiuscaper goþer, þeir es helgasc af goþe oc blezasc af kennimonnom oc haldasc at goþs lœgom.“

En þa es postolenn hafþe þetta melt, þa tœc Hirtacus konongr oc hirþ hans at lova postolann miœc oc tœlo hans, oc hugþe at til þess vœre sia tala ger, at snua hugscote Efígenie meyar til 20 hiuscapar. En er sia tala var lengi lovoþ, þa baþ postolen sér hlioþs i annat sinn oc melte: „Hyggit at er, fratres oc syner oc konor, hvar til mal mitt horfer; þat eitt manndrap talþa ec gótt, es .i. osiþamaþr es drepenn, at eigi drepe hann marga saclausa, sva sem veginn var Golias forþom eþa Amon eþa Olofernis, eþa 25 sva sem vegner voro ovinn yþvars rikis. Sva helgasc oc meþ goþom vercom þeir einir hiuscaper, es retliga ero gœrver at goþs lœgom. En ef neqr þræll ginge at eiga festarmey domini sui, þa myndi hann þess þykia verþr firer glœp sinn oc dirþ, at hann vœre cyr brenndr i elde, oc verþr hann eigi of qvongona(!) secr, 30 heldr af þvi at hann tœc festarmey domini sui eþa konongs eþa necqers ser betra mannz. Sva scaldu oc þat vita, konongr, qvat postolen, at Efígenia es festa(r)mœr conongs ins himnesca oc hevir nunnovixlo tecna; hverso mattu eiga ganga festarmey þér betra mannz?“ En af þesso mali reidesc Hirtacus konongr, er aþr 35 hafþi i hverio orþe lofat tœlo postolans, oc gec a braut oqrœþi. En postolen stoþ ohredr oc let eigi niþr falla tœlo sina oc melte enn: „Hlyþit er mér enn, aller er elsciþ goþ. Jarþligr konongr hefir scamrar tiþar velde, en himnescr konongr hefir eilift rike, oc

sva sem hann gefr eilivan fegnoð þeim er halda tru sinne, sva geldr hann oc eilivar qvalar þeim, er braut fara fra tru hans oc heilag-leic. Ef konongs reiðe es ogorlig, hyggit at ér, hvor ogorligre er goðs reiðe eða mannz. Mannz reiði endesc á eino augabragði 5 stundar með elde eða iarne, en goðs reiðe cynder eil(i)fan loga misgerðndom. Dominus goð, kennande ens sanna, visse firer oorþna hluti oc melte: „Ér scolop eigi hrēþasc þá, es licomom granda einom saman, en þeir mego eigi øndena vega, heldr scolop ér þann hrēþasc, es beði hefir velde at firerfara bæði ond oc 10 licama i helvites elde. Sva segi ec ypr, at þann scolot ér hrēþasc.“ Þa fell Efigenia mér til fóta postolanom firer þlóm lyð oc melte: „Ec bið þic, postole goðs, at þu blezer mic oc meyar þessar allar, es firir þin orð ero goðe helgaðar, at ver megem forþasc ógner hæþingia þessa, es margra raða leitaðe i gegn mer 15 i ógnom oc i feboðom, þa er faðer minn lifðe oc broðer. En ef hann þorðe at freista vár, þa er þeir lifðo, þa er þess nu myclo meire von.“ En postolen hafði traust af goðe oc hrēdesc eigi reiðe konongs, oc lagði hendr ifer hæfuð meyionom oc blezaðe oc melte: „Goð scapare licama oc anda, es engi firerlítr oc enge 10 scilr fra sinni miscunn, ungan ne gamlan, carl ne cono, gæfgan ne ogofgan, heldr ertu iamt allra scapare oc lausnare! Hlifðo þessom ambottom þinom með scilde fultings þins, þviat þu, goðr hirðer, valðer þér yr floke hirðar þinnar oc helgaðer til meydoms oc dýrðar oc hreinlifes andar. Efðu þer til allra goðra verca oc 15 dýrligra crafta, at þer stíge ifer holdligar girnðer oc olóvaða munuð, oc sé þer staðfastar i elscó sonar þins Jesu Cristi. Veittu þeim andlig herclæði oc sva hlíf licomom þeira, at synðer megí eigi (velde) hafa i holde þeira ne i hug þeira. Life þer sva i þinne miscunn, at eki megí eignasc ovinr i þeim. Slæðu allan scaþligan 10 hita licams i þeim með doggo himnescrar milde, oc qveðu i þeim lios hreinlifes. Vere með þeim hreinn meydómr prydr oc efldr með retre tru oc vísse vón oc algørre óst. Veitu þann hreinlifes craft i hug þeira, es ifer stíge of diofol oc allar vèlar hans, svát þer firerlísti licamliga hluti, en þekisc andliga hluti, oc þýðesc 15 fóstor meir en licamligar craser, meir bønner oc helgar bæcr en ofdrykio. Sé þer fædar bønnum oc fylðar af kenningom oc lystar væco oc alunar at fylla þl goð verc. Hlifðo ambottom þinom með þessom dugnaðar vopnom, oc veit þeim at ganga osaurgaða gæto meydoms til domini nostri Jesu Cristi lausnera anda varra, 40 með þeim er þér goðe feðr er(!) vegr oc dýrð með anda helgom of

Hann var halfþritogr at aldri, þa er hann toc konongdom, en hann var konongr .iiii. vetr ens siðnda tegar, oc hafþe hann friþ beþi við Serki oc Rumaborgar menn. En þa voro øll herof Blalandz full cristne oc almenniligrar cristne oc tru. En morg
 5 tócn getasc af verþleicom oc bñnom sancti Mathei apostoli, er fyrstr reit at oro mali goþspiøll domini nostri Jesu Cristi, með þeim er goþe feþr vegr oc dýrþ með helgom anda huggar(a) nu oc ei of allar alder alda.

F r a g m e n t .

- 10 *en hæyrða kenneng drottens vars Jesu Crists or munni mínum. Oc truir þu þegar. Af því scaltu vita. At sonr þin man lifna. Ða hof hann up hendr sínar. Postolen oc mælte þa sva. Deus Abraham. Deus Ysaacc. Deus Jacob. En(!) sende æinga sun sin af himnum. oc till jarðar oc at hann læysti oss fra villu. oc syndi oss
 15 sec sannan guð. Mints tu nu orða þinna. Alzvaldande guð. Ðæirra er þu mæltar. Sat sægi ec yðr hvatke er þer biðið faður mín. I nafne minu. Ða man hann gefua yðr. Ðic bið ec at sia svæin risi up. Af dauða till þess at allar þjóðer viti þat at ængi se guð
 20 nema þu æin. Ða toc Matheus ihond hinum dauða. Oc mælte sva. I nafne drottens vars Jesu Crists hins crosfæsta. Ris upp þu. Eufronon. Ða ræis hann upp þegar. En konongr. sæl till jarðar þegar. er hann sa sun sin hæilan uprisa or dauða. Oc bað föra. Postolanom. corona sit(!) eða purpura skickiu. En siðan þa sende
 25 hann menn víða um borger. oc um hérað. at boða þangat komo. Allum mannum. eða at sia guðz jartæinir oc guð sialfuan. En þa com margr lyðr or allum borgom víða vega. Ða mælte Matheus við lyðen. Ec em æigi guð cvað hann. hældr em ec þræls(!) drottens sunar guðz þess er mec sende till yðar. Till þess at þer
 30 mætteð vita sannan guðz vilia. oc hværfa fra illu. En ef þer ætteleð mec guði glickian. Hværstu miclu hældr sculu þer trua. A þan guð. Er ec em hans þræll. Oc ec ræista up í hans nafne

* Jof. ovenfor S 801²⁴—803²⁵.

þenna konongs sun af dauða. En þer aller er skilia megoð retta scynsemi. Ða takeð abraut fra augliti minnu gull þetta oc silfr yðat. eða gereð mynstere guði með því fe. Oc komeð oft þangat till. At hæyra orð guðs. Ða samnaðosc till sextigir þus- unda manna. oc gerðo kirkiu a þrim togom daga. En su kirkia ; vas kallað uprisa Mathei. Ðvi at kirkiu smiden gerðesc af up risu hins dauða. En Matheus. sat at þæirri kirkiu .iii. vetr oc .xx. oc cristnaðe margar þioðer. oc let margar kirkiur gera. oc vigði marga biscupa oc presta. Konongr toc skirn. Eglippus oc cona hans Eufenora. oc sonr hans. Eufronon oc dotter hans. Ephigenia. 10 En hon vas mæR alla æue. Enn þæir Zaroés oc Arfaxat. flyðu abrant af blalande. Oc till Persalanz. oc gerðo þar slict eða værra. Oc skiftu viðða Simonem oc Judam. oc fengo þar bana. En lanct es um þat at tællia hværso margum blindum Matheus gaf sion. Eða hæilsu margfallega. En ec man liða yfuir þat. oc sæhgia hværso 15 hann vass pindr fyrir guðz sacar. Eglippus konongr bæið goð ællii(!). oc for till guðz æftir dauða sinn. En Yrtacus vas konongr æftir hann. broðor sunr hans. En hann villdi ganga at æiga Ephigeniam. hins dauða konongs dottor. Es þa hafðe Nunnu vigslu tæckit af postola guðz oc ræið(!) fyrir tvæim hundradom mæyia. 20 En Irtacus vætte þess. at hann myndi geta at postolanom. at hann snere hugscote Ephigenio. Æftir vilia sinum. Oc quasc hanum gefua myndu hælfnig rikis sins. Ef hon genge með hanum. En postolen svaraðe þa. Sa vas vanðe hins fyrra konongs at hann com hværndag hælzan at hæyra orð guðz. Nu bioð þu hingat 25 margum mannum. Occ sva Ephigenie með mæyium sinum. Auc man tu hæyra þa marga goða luti. Es ec man tællia um rættan hiuscap. Ðvi mále varð Hirtacus fæhgin. Oc bauð þangat liði miclu. Occ sva Ephigenie með mæyium sinum. En þa er þar vas komen fiolðe mikill manna. Ða mælte postolen. Hæyri þærr mall 30 mit aller synir Crists. oc skilið þat es ér hæyrið. oc varððvæitið i hiartum yðrum. Guð vár bletsaðe hiuscape. Oc lofuaðe mannum lichamlega ást. At maðr unni kono sinni. Oc kona manne sinum. En þat siom vér oft at kona skilsc við buanda sin. Eða menn læiðasc conor sinar. oc gera i gægn boðorðom guðz. Oc því es guð 35 lofuaðe lichammenom. En ef hiuscapr es fræmdr með guðs ræðslo. Ðar es þau fara saman at guðz lahgum oc saurgasc hvarke af syndum fiol ræðes. Ða ræinsa guðsz log hiuscappen af synda saúri. En su saúrgan oc lichams munuðg(!) ma ræinsasc af al- musu gærðum oc miscunнар værcum Fyr utan iðranar tár. Hiuscapr 40

oc synduz þa græða, er þeir letu af at qvelia. Enn Matheus postuli græddi eigi at eins þa er þeir meiddu, helldr alla þa er til hans kvomo. Hvatkil er þeim var at meini. Enn hann kendi þeim orð guðs. Allir menn undruðuzt mælsku hans. Þa spurði Candacis postulann oc mællti sva: „Segðu mer, hvi þat gegnir, 5 er þu ebreskr maðr kant at mæla a grixca tungu oc blalenzka oc egipzka, sva at þeir kunnu eigi sva at mæla, er þar eru fæddir?“ Postulinn svarði: „Allr heimr hafði fyrst eina tungu. En su dirfð hofzt með maunnunum, at þeir fystuz at gera sva havan staupul, at tæki til himins. Enn guð stauðvaði þessa dirfð, sva 10 at engi matti nema hvat annarr mællti. Þa gerðizt(!) fleiri tungurnar, oc eyddiz þat rað, er þeir baru saman, meðan þeir hauðu eina tungu, þviat eigi toko þeir þat upp af goðum vilia helldr af illri dirfð, þar er þeir villdu fara til skapara sins overðir. Enn guðs sonr kom at syna, hversu þann staupul skal smiða, er til 15 himins ma upp stiga af, oc sendi hann oss .xii. postulum sinum helgan anda af himni, þa er ver satum i einu husi, oc kom yfir oss i elldligum tungum, oc birtumzt ver allir af honum. Enn þa hvarf fra oss hræz(la) oll, oc toko ver allir at mæla a allar tungur of stormerki Cristz, hversu eingetinn guðs son var borinn 20 i heiminn, sa er ier(!) oc var firir allar alldir. Enn hann var borinn fra meyio oc skirðr, oc freistaði diofull hans, oc var hann pindr oc dauðr oc grafinn oc reis upp a enum þriðia degi oc ste til himna oc sitr til hægri handar guði feðr, oc mun hann koma at dæma of allan heim firir ogn elldz. Enn eigi kunnum ver læri- 25 sveinar Cristz þessar einar tungur fíorar, sem þu nefndir, helldr kunnum ver allra þioða tungur allir at mæla oc skilia, hvargi er ver komum, þviat nu er giorr staupull oc eigi or steinum helldr af crauptum guðs, þviat aullum, þeim er skiraz i nafni fauður oc sonar oc heilags anda, lykzt upp sa staupull, er Cristr smiðaði, 30 oc þeir smiða þann staupul sialfir, unz þeir stiga til himinrikiss.“

Enn er postuli guðs hafði þetta mællt með mikilli skynsemi, þa kom maðr oc sagði, at þeir Zaroos oc Arfaxath foro, oc flugu drekar hræðiligir firir þeim, þeir er blesu reyk oc brennusteins loga or nausum ser oc munni. Enn af þeim reyk fengu menn 35 sott eða bana. Þa signdi postulinn sic oc villdi ut ganga auruggf a mot þeim. Enn Candacis lauk aptr durum oc mællti: „Stattu við glugg, ef þu vill, oc mæl þaðan við þa.“ Postulinn svarði: „Luk þu upp durum, enn þu statt við glugg, ef þu vill, oc sia dirfð þeira.“ Þa geck Matheus postuli ut, er enir fiolkunnigi(!) 40

menn voro komnir, oc flugu drekar með þeim. Enn þegar er drekarnir komo firir sætr postulanum, þa sofnuðu þeir. Postulinn mællti við ína fiolkungu: Veki þit nu drekana, ef it megit. Enn ef ek bæða drottin minn, þa mætta ek senda aptr til yckar þat
 5 mein, er þit sætluðut mer. Enn er saman kemr allr lyðr; sa er nu þorir eigi hingat at ganga, þa mun ek vekia drekana, sagði postulinn, oc bioða þeim aptr at fara til sins staðar með hogværi.* Þa letituðu(!) inir fiolkunnugu(!) við at vegkia(!) drekana, oc mattu eigi. Þa mællti lyðrinn við Matheum postula: „Vær biðium þic,
 10 drottinn, at þu leysir lyð þenna fra dyrum þessum.“ Postulinn svaraði: „Eigi skaulu(!) þer hræðazt, ec mun þeim a braut visa, sva at eigi mun mein at þeim verða.“ Þa mællti hann við drekana: „I nafni drottins Jesus Cristz, þess er getinn er af anda helgum oc borinn fra Mariu meyi oc selldr af lærisevni sinum
 15 oc krosfestr af Gyðingum, siðan var hann grafinn oc reis upp a enum þriðia degi, oc minti oss a þat, er hann kendi oss firir písl sina. Siðan ste hann upp til himna, sva at ver sám a, oc sitr nu til hægri handar fauður sinum, oc mun hann þaðan koma at dæma of lifendr oc of dauða. I hans nafni oc krapti særi ek
 20 þic, ohreinn andi, er ræðr aullum ormum, at þu vekir flugdreka þessa oc latir þa fara hogsamliga aptr til sinna staða, oc gori ecki grand maunnum ne dyrum ne foglum.“ Þa hofu drerkarnir(!) upp haufuð sin oc foro ut i borgarhlið oc voro alldregi senir siðan. Þa mællti postulinn við allan lyð: „Heyri þer, bræðr, þeir
 25 er leysa vilia andir sinar fra inum forna dreka. Guð sendi mic til heilsu, at iér firirlatið villu skurðgoða oc truið a skapara yðvarn. Þa er guð skop inn fyrsta mann, þa sendi hann inn fyrsta mann i paradis oc kono hans, er skaupuð var or rífi hans.

Paradis er goðr staðr aullum fiollum efri, nalægr himni, oc
 30 er þar ecki þat, er gagnstaðlict se heilsu manna; þar hræðazt eigi foglar farar manna, þar renna eigi upp þyrnar ne illgresi, þar braurna: alldri fargrir(!) blomar, þar missir ongra goðra grasa, þar er eigi mein at elli ne æsku, þar eru avallt blið veðr: oc goð, oc gera dyrligan ilm firir nausum; þviat sva sem it dyr-
 35 ligsta reykelisi rekr a braut [allt odaunan], sva taka nasar þeira 4 ilm eilifrar dyrðar, þann [ilm er þa lætr eigi meðaz ne sykiaz ne elldaz. Þar reysta lofsaungvar: engla fyrir eyrum oc dyrligar

1 fólta B. 2 saal B; verðr A. 3 [illan daun B. 4 er þar eru tilf. B. 5 [er
 40 madr eldizt eigi ne meðizt eða sykist. Þar reystir hliomr heilagra guðs B.

raddir [heilagra manna, þar eru eigi hauggormar ne froskar¹ ne padda, oc ecki meinkyckvendi, þar þiona maunnum enu² óaugu dyr, oc [hvatki³ er maðromælir við fogla eða við dyr, þa [hlyða þau honum sem guði⁴. Fíorar ar falla þaðan. Ein heitir Físon, aunnur [Gíon, þrídía Tígris⁵, fíorða Eufíates. Þessar ar eru fullar⁵ físka. [Þa er maðr mælir við vatnit, at þat sendi honum fisk, þa fellr ain firir fætr honum með allzkyns fiskum, sva at hann ma þann taka er hann vill, enn þann eptir lata, er hann vill þat, i vatninu. S(l)ict etsama foglar oc aull kyqvendi, þau er til krasa megu vera, koma þegar er nefnd eru, oc þarf eigi at sæfa þau til¹⁰ fæzslu, oc hefir þo hverr gnoga fæzslu af þeim oc firirbunar crasir af guði, oc eru þo kyqvendi aull heil oc oskaudd, þviat hverium ero þat crasir oc faugnuðr, er hann veit, at aull kyqvendi þíona honum⁶. Enn þær crasir er þar eru, verða sva hverium þockaðar sem hugr hans⁷ beiðir. [Þar geriz eigi saurr i qvíði manz, þar¹⁵ er eigi hunda gauð ne ulfa þytr ne grenium innu(!) oaugu dyra⁶, þar eru allir hlutir bliðir oc allir hogværir, allir kyrrir, þar er alldregi himins fegrðr(!) skyium hulit, þar flíuga alldri elldingar, þar verða alldri reidarþrymur⁸, helldr er þar gleði án enda oc hatið su er ecki hefir endimark. Enn af því er eigi hauggormr²⁰ þar, at aufundar engill framdi ena fyrstu illzku firir hauggorminn, oc var hann sva baulvaðr síðan, at hann matti eigi vera i blezótum stað.

Enn at því var inum(!) englum aufund, at þeir sa manninn hafa guðs lícneski, oc maðrinn matti vera i lífs heraði, þar er²⁵ aull kyqvendi þíona honum. Þessa aufund tok engillinn af ser sialfum oc mællti or hauggormi við conu Adams, at þau æti epli bannaðs tress. Enn síðan tældi conan karlmanninn. Enn er þau hófðu bæði misgert, þa voru þau bæði a braut rekin or lífs heraði oc send hingat i dauða herat. Enn sialfr glæps hvetiandi³⁰ varð fundinn i hauggormi oc tok eilífa baulvan. Síðan let sonr guðs ser soma at taka manz líkama a sic, sa er með feðr oc helgum anda skapaði manninn, oc firirlet hann þo eigi guðdom sinn, þa er hann tok manndominn, oc var hann borinn guð oc maðr fra meyiú. Enn su mæð oc móðir varð qvíðug af helgum³⁵ anda, þa er hon heyrði (orð) or engils munni oc trúði þeim. Enn trúa hennar samtengdiz helgum anda, þviat heilagr andi elskaði osaur-

¹ [, hauggormr hefir þar eigi vist, ne froskr B. ² en B. ³ [hvat sem

B. ⁴ [þíona þau ok veita hlydni honum B. ⁵ [Tígris, þrídía Gangis

B. [6 mgl. B. ⁷ manz B. ⁸ reidarþrymur B.

gaða mey, oc fann hann likama hennar hreinan oc aund osaurgaða oc tru ospilta, oc giorðiz maðr i qviði hennar, sem Salomon sagði, at guðs speki giorði sér hus. Enn sia maðr Jesus Cristr bætti yfir misverk þess, er yfir varð stiginn af diofli oc braut rekinn or
 5 paradiso hingat i heim. Enn firir því at inn fyrsti maðr var skapaðr or hreinni iorðu, þa byriaði þat, at sa væri fra meyio borinn, er bætti yfir verk Adams, oc hann stigi fastandi yfir þann, er sigr vann a þeim, er at þat, er guð bannaði. Enn Jesus Cristr ste yfir vælar fiandans oc yfir dauðan deyandi, at hann lyki upp
 10 dyrr paradisar i upprisu sinni. Enn þangat leiddi hann fyrstan þiof, þann er heck a crossi með honum, oc lauk hann upp paradisu firir aundum allra heilagra, þa er þær fara or (li)kamanum, sva at allir megu nu þangat komazt eptir upprisu sina. Enn nu renni sa er vill fra dauðanum oc til lifsins, oc hverfi aptr til
 15 paradisar, þangat er þaðan var likamligr faðir varr a braut rekinn oc sendr með aullu kyni sinu i utlegð þessa heims. Drottinn lauk upp dyrr paradisar, at ver hverfim aptr til fostriarðar varrar, þar er avallt se faugnuðr oc kemr alldri dauði.

Enn er postulinn hafði þetta mællt við lyðinn, þa geck hann
 20 inn i borgina. Enn þar var þa (o)glebi mikil oc gratr, þvíat konungs son var þa andaðr. Enn hia liki hans stoðu þeir Zaroos oc Arfaxath oc hugðuz mundu mega reisa hann upp af dauða. Enn er þeir mattu þat eigi, þa saugðu þeir þat konungi, at hann væri uppnuminn oc orðinn at guði, oc gera skyllði honum hof oc blota
 15 hann. Enn Candaciss gelldingr geck firir drotningu oc mællti: „Seti þer i baund þessa ena fiolkungu menn oc biðit Matheum postula, at hann komi hingat, enn ef hann reisir enn dauða til lifs, þa brenni þer ena fiolkungu kyqva i elldi, þvíat þeir vallda aullu illu, því er geriz i borg varri.“ Þa var Candacis sendr (með)
 30 enum gaufguzstum hirðmaunnum eptir postulanum, oc var hann leiddr firir konung með veg miklum. Þa fell Eufenora drotning til fota postulanum oc mællti: „Ec veit at þu ert postuli sendr af guði, oc ertu þess lærisveinn, er dauðum gaf lif oc aullum siukum heilsu með orði sinu einu. Enn nu kallaðu yfir son minn dauðan a nafn lærifaður þins, oc trui ek, at hann mun lifna.“ Postulinn
 35 svaraði: „Þu hefir eunn eigi heyrða kenning drottins Jesus Cristz or minum munni oc truir þu þegar. Af því vittu þat, at sonr þinn mun lifna.“ Þa hof hann upp hendr sinar oc mællti: „Guð Abrahams, guð Ysaacs oc guð Jacobs, þu er sendir son þinn ein-
 40 getinn af himni til iarðar, at hann leysti oss fra villu oc syndi

verða goð af atburð, þott hon se ill i sinu eðli. Ef ovínr þinn vill granda þer, enn maðr forðaði þer, oc segiz eigi vita, hvar þu ert, þa væri honum lofat eigi at eins at dylia helldr oc at sveria, oc eru þat tvennir illir hlutir lygi oc liugeiðr, oc gerðu þo goðan avauxt með þessum atburð, þviat guð dæmir at hugskoti varo ; meirr enn at verkum. Sa er hræðiz at liuga oc selr firir þær sakar mann til dauða, þa er sem hann hræðizt at giallda eirpenn-ing oc glati firir þær sakar byrði gullz. Eigi eru flest verkin at eðlinu ill helldr af ostillingu verksins; þvi(at) ef oskirðr maðr tekr corpus Cristi, þa snyr hann goðu til illz oc tekr af þvi sekt 10 eilifrar qvalar, er hann mætti sic leysa fra eilifri qvaul með, ef hann væri skirðr. Sva eru oc hiuscapir goðir, þeir er helgaz af guði firir blezun kennimanna oc halldaz i guðs laugum, ef þeir eru eigi með ostilling framðir.“ Enn er postulinn hafði þetta mællt, þa tok Hirtacus konungr oc hirðmenn hans at lofa þessa 15 tólu, oc hugði hann til þess giort vera þetta mal at snua hug Ephigeniam(!) meyar. Enn þa er lengi var lofuð sia tala, þa bað postulinn ser hlióðs i annat sinn oc mællti: „Hlyði þer enn, bræðr, oc hyggit at, hvar til horfir mal mitt. Þat vig tel ec gott, er osiðamaðr er veginn, oc er til þess einn veginn, at eigi vegi 20 hann marga saclausar, sva sem veginn var Goliath risi eða Amon eða Olofernus eða þeir er ovinir voru yðvars rikiss. Sva helgast oc hiuskapr með goðum verkum, ef hann er rettliga framíðr at guðs laugum. Enn ef þræll nocqurr gongi at eiga i dag festarcono drottins sins, þa væri hann þess verðr firir dirfð sina oc 25 glæp, at hann væri kvíkr i elldi brendr, oc sek(i)zt hann eigi firir þat, er hann qvangaðiz, helldr firir þat, er hann tok festarconu drottins eða konungs sins, eða nockurs ser betra manz. Sva skalltu oc vita, Hirtacus konungr, at Ephigenia er festarmær himnakonungs oc hefir nunnuvigslu, hversu mattu ganga at 30 e(i)ga festarconu þer betra konungs.“ Þa reiddiz Hirtacus konungr, er aðr hafði lofat i hveriu orði taulu postulans, oc gecka braut oqvedi. Enn Matheus stoð glaðr oc ohræddr oc mællti: „Hlyði þer mer, allir vinir guðs! Jarðligr konungr hefir skamrar tíðar ríki, enn himneskr konungr eilíft velldi, sva sem hann gefr 35 þeim eilífan faugnuð, er hallda tru sinni, sva gefr hann oc þeim eilífar qvalar, er eigi hallda hans tru oc villaz fra honum oc hans heilagleik. Ef konungs reiði er ogurlig, hyggit ier at, hvar ogurligri er guðs reiði eða mannzins, þviat reiði mannzins endiz a einu augabragði með elldi eða iarni, enn guðs reiði kyndir eilífan 40

loga i helviti misgerundum. Enn drottinn vissi gervallt firir aðr
yði, oc mælti við oss: Eigi skulu þér hræðaz þa er bana likam-
anum, þvíat þeir megu eigi fleira granda, helldr skulu þer þann
hræðaz, er hefir velldi at senda aundina i helviti, síðan hann
5 hefir banat likaumnunum.“ Þa fell Ephigenia mæR til fota post-
ulanum oc mælti: „Ec bið þið, guðs postuli, at þu blezsir mie
oc allar meyar þessar, er firir þiu orð eru guði helgaðar, oc ver
megim forðaz höfðingia ognir, er margir(!) er margra raða leita(ði) i
gegn mer i ognum sinum oc feboðum, þa er faðir minn lifði oc
10 moðir. Enn ef hann þorði at freista vár, þa er þau lifðu, þa er
nu þess myclu meiri ván.“ Þa lagði Matheus postuli hendr sinar
yfir hanfuð guðs meyiom oc blezaði þær oc mælti sva með guðs
trausti: „Guð skapaði likamann oc andann, sa er eigi firirlitr
ne skilr fra þinni(!) miskunn ungan ne gamlan, karll ne cono, gaufgan
15 ne ogaufgan, helldr ertu iafnt allra skapari oc launsnari(!); hlifðu
þessum ambattum þinum með skilldi fulltinga þins, er þu, goðr
hirðir, valdir or flocki þinnar hirðar oc helgaðir til dyrðar meydoms
oc hreinlifiss. Efðu þær til goðra verka oc dyrligra krapta, at
þær stigi yfir holldligar girndir oc allar olofaðar munuðir oc þær
20 eignizt staðfasta elsku drottins vars Jesus Cristz. Veittu þeim,
drottinn, andlig herklæði oc hlif sva likaumum þeira, at eigi hafi
syndir velldi i hug þeira ne i holldi, oc lif þær sva i þinni
miskunn, at ecki megi ser eigna ovinn goðra hluta i þessum kerum,
er guði eru helguð. Slauktu allan ekaðasamligan hita i þeira
25 hiortum með dauggu himneskrar milldi, oc kve(i)ktu hreinlifiss lios
i þeim. Se i þeim hræzla saurgunar oc hreinn meydómR pryddr
rettri tru oc effdr vissi van oc algiorri ast, at sa kraptr veitiz i
hugskot þeira, er stigi yfir dioful oc allar vælar hans, sva at þær
firifliti stundliga hluti, enn þeckizt eilifa dyrð, oc þyðizt meirr
30 faustur enn likamligar krasir, meirr helgar bækr oc bænir enn
ofdryckiur; se þær fylldar bænum oc fæddar af kenningum oc
lystar i vaukum oc bunar at fremia aull goð verk. Hlifðu ambatt-
um þinum með þessum dugnaðarvapnum oc veitt þeim at ganga
osaugaba gautu meydoms til drottins vars, oc veittu lausn anda
35 varra með þeim, er odaubligR er of allar alldir.“ Enn allir svaruðu
oc qvodo amen. Þa saung Matheus postuli messu oc framði guðs
þionostu. Enn eptir messu for hverr maðr heim til sinna heim-
kynna. Enn Cristr dvalði eptir postula sinn i kirkriu, oc tok hann
piel firir guðs sakar, er hann stoð oc hafði lokit messu firir altari.
40 Þviat sendimaðr konungs kom oc lagði saxi a meðal herða honum,

þa er hann helldur haundum til himins, oc for Matheus guðspialla-
skald oc piningarvattr með þessum sigri til almattigs guðs.
Enn er þetta fragu allir lyðir, þa foro þeir með elldi til borgar
konungs; þa runnu a mot þeim prestar oc lærisveinar Matheus oc
mællto sva: „Hirðit eigi þer at gora i gegn guð(s) boðorði, þviat ;
Petrus postuli þra

IV.

Passio Mathee postola.

Matheus postoli oc guðspiallamaðr, er ver hollidum nu
messudag, hann com til fylgþar með drottni varum, eptir því sem¹⁰
i guðspiollum er sagt, at drottinn kallaði hann til foruneytis með
ser fra þeirri íþn, er hann var aðr hvarki ageþr at vinsælf ne at
rettlæti. Hann var aþr kallaþr tollamaðr, oc var hann i því allu
metr oc strangr oc nocqvot berr i rangendum, at því er menn
virðo. Drottinn þa veizlu eptir þat at Math[eus], er [aðr] var Levi¹⁵
kallaðr, oc sato at því borþi margir uraðvandir menn, er aðr
hofðu verit [þiofar eþa iafningiar þeira], oc veittu Gypingar atola
drottni varum, er hann at oc drack með bersynðugum monnum.
En drottinn svaraði því sem [segir i guðspialli], er þeir tolfu
at hans hattum, at meiri þorþ var læcningar siukom monnum en²⁰
heilum, oc var hann eigi til þess cominn, at calla rettlata menn.
hellðr til þess at calla synðga menn til iðronar oc leiþrettu. En
eptir upstigning drottins var Matheus fyrst a Gypingalandi oc
gerþi þar sitt guðspiall a þa tungu, er ebresca er colluþ oc avallt
hevir verit, siþan er hinir fyrstu menn varo scapaþir. Siþan for²⁵
hann i Macedoniam oc i borg þa, er Mirmidonia heitir, oc vildi
þeim lyþ aleiþis snua, en þo beið þat þess at, er Andreas postoli
cristnaði þa borg. Eptir þat for Matheus til Blalandz, sem guþ
visaði til. Egliþpus het konungr, er þar reþ fyrir, en Eufenora
drotning, sonr þeirra het Eufnonon, dottir þeirra het [Ephigenia.³⁰
Maðr het Candacis], hann varðveitti fe drotningar, þenna mann
hafði Philippus postoli skirðan. En er hann sa Matheum postola,
þa fell hann til fota postolanom oc mællti: „Guð sa miscunnar
augum a þessa borg oc sendi þec til var, at þu leysir oss af
hondum þessa tveggja manna fiolkunnigra, er heimskir menn ætla³⁵
guþ vera.“ Þa leiddi hann postolann inn i hus sin. Comu þa
vinir Candacis þangat at heyra orþ guþs, oc truþu allir a drottin

Jesum Crist oc tocu skirn, er þeir sa, at guþs postoli eyddi allu illu, því er þeir Zaroos oc Arphaxath höfðu gert. Matheus græddi eigi at eins þá, er þeir qvöfðu, helldr alla þá er til hans qvomo, hvat sem þeim var at meini, oc kendi þeim guþs nafn, oc allir undroþusc þá melscu hans. En Candacis, sa er við hanum hafði tekit, spurði hann sva: „Seg þu mer, hverio gegnir þat, er þu ebrescr maðr kannt griksca tungu oc blalennsca sva, at þeir cunnu eigi iasfvel mæla, er her ero fœddir?“ Matheus svarði: „Allr heimr hafði fyrst eina tungu, til þess er su dirfð höfsc, er menn fystusc
 10 at gera stopul þann, er tœki til himins. En þessa dirfð stöþvaði guþ sva, at engi matti skilia, hvat annarr mællti, oc gerðusc þá fleiri kyn tungna, oc eyddisc þat rað, er menn bundu saman, meðan þeir höfðu eina tungu, þvíat eigi var af göðum vilia, helldr af illri dirfð, er þeir villdo uverpir fara til heilags staðar. En
 15 sonr guþs com at syna, hversu þann stopul scal smíða, er til himins scal up stiga or, oc sendi hann oss .xii. lærisveinum sinum helgan anda af himni, þá er ver satum i einum stað, oc com hann yvir hvern varn i elldligum tungum, oc lystumc ver af honum. Þá hvarf fra oss oll ræzla, oc tocum ver þá at mæla a
 20 allar tungur um iartegnuir Cristz, oc hversu guðs sonr var borinn hingat i heim, sa er var oc er firir allar veralldir. En er hann var borinn fra meyio oc upfœddr, scirþr oc pindr, dauþr oc gravinn, oc reis up a þriðia degi, oc síðan steig hann til himna, oc sitr til hœgri handar guþs fofur almattigs, oc man hann
 25 þáðan coma at dœma um allan heim með ogn elldz. En eigi er sva sem þu ætlar, at ver lærisveinar hans kunnum þessar einar tungur, er þu nefndir til, helldr cunnum ver allra þiöða tungur mæla oc skilia, hvar sem ver comum, þvíat nu er gerr stopull eigi or steinom, helldr af crapti guðs. Allir þeir er skirasc i
 30 nafni fofur oc sonar oc heilags anda, þeim lycsc up stopull sa, er Cristr smíðaði, oc smíða þeir þann stopul sialfir, til þess er þeir stiga up til himinrikis.“

Oc er postolinn hafði þetta mælt, þá sagði maðr einn, at hinir fiolkunnigu menn Zaroos oc Arphaxath foru þangat, oc flugu
 35 drecar með þeim sva ogorlegir, at þeir bleso af nosum ser reykh oc brennusteins loga, oc fengu menn sottir eða bana af þeim dauni. Þá signdi Matheus postoli sic oc villdi ut ganga a moti þeim, en Candacis bannaði honum oc lauc aptr durum oc mællti: „Stattu við glygg(!), ef þu vill, oc mæl þáðan við þá.“ Matheus
 40 svarði: „Luc þu upp durum, oc statt síðan sialfr við glugginn

oc se dirfþ þeirra.“ Postolenn lauc þa upp durum oc gec ut, er hinir fiolkunnigu menn varu comnir, oc drecarnir með þeim. Oc þegar er drecarnir comu firir fœtr postolanom, þa sofnapu þeir. Matheus mælti við hina fiolkunnigu menn: „Hvar er vel yður? Veki þit ormana, ef þit megit nu. En ef ec bæða drottin minn : Jesum Crist, þa mætta ec senda aptr þat mein til yckar, er þit efidut mer i moti. En er saman [kemr] allr lyþr, sa er nu þorir eigi hingat at ganga, þa man ec vekia ormana oc bioða þeim aptr at fara til sinna staða [hofsamliga. En þeir] leituðu þa við með fiolkyngi at vekia drecana, oc mattu þeir eigi upp hefia augu sin ne vakna [ne rœrasc. Þa mælti lyþrinn] við Matheum: „Ver biðiom þec, at þu frælsir borgarlyðinn fra dyrum þessum.“ Matheus svarapi: „Eigi scolu þer hræðasc, ec mon þeim a braut visa, sva at ecki scal mein at verþa.“ Þa leit hann til drecanna oc mælti: „I nafni drottins Jesu Kristz, þess er getinn er af 13 anda helgum oc borinn fra Mario meyo oc selldr Gyþingum af Juda lærisveini sinum; en þeir crossfestu hann oc grovo, en hann reis upp af dauða a þriþia degi oc [var með oss .xl. daga, oc minti oss a hin somu] orþ, er hann hafði oss kennt fyrir þisina, en síþan steig hann til himna, [sva at ver sam, oc sitr til 20 hœgri handar fœður sins, oc] mun þapan coma at dcema um kvicqva oc dauða; [i hans nafni oc crapti sœri oc þec, andi, sa er firir] ollum ormum ræðr, at þu vekir flugdreka þessa oc latir þa [fara hofsamliga til sins staðar, sva at þeir geri ecki grand monnum ne fuglum ne dyrum].“ Þa hofu drecarnir upp hofuð sin 25 oc [foru ut i borgarlið oc urðu alldrigi senir síþan. En Matheus mælti við allan lyð: „Heyri þer, bræðr oc synir], oc allir þeir er leysa vilia andir sinar fra hinum forna dreca, þat er dioflinum. Firir heilsu yþra sendi guð mic hingat, at þer firirletiþ scurðgoþa villo en truið scapara yðrum. Guð scapapi enn fyrsta mann oc 30 setti hann i paradisum. Paradis er goðr staðr, ollum fiollum æþri oc nalægr himni, oc hevir ecki þat i ser, er gagnstaðlic er heilso manna. Þar ræðasc eigi foglar for manna, þar vaxa eigi þyrnar ne illgresi, þar missir alldrigi goðra crasa, þar er eigi mein at cescu, þar er avallt blið veþr oc goþr ilmr firir nosum; þviat 35 sva sem reykelsis ilmr recr a braut illan daun, sva taca nasar þeirra, er þar ero, ilm eilifrar dyrþar, þann er maþr elldisc eigi, oc eigi mœþisc maþr ne sykisc. Þar reystisc liomr engla guþs firir eyrum oc fagrar raddir. Hoggormr hevir þar eigi vist ne froscr, padda ne ecki illkyckvendi, þat er grandí heilsu manna; 40

þar þiona monnum en uorgu (dyr), oc hvat sem maðr mælir við fugla
 eða dyr, þa eru þau iafnlypin honum iafnlypin(!) sem guði. Fíorar
 ar falla þápan, heitir ein Físon, annur Gíon, þriðia Tígris, fjórða
 Eufrates. Þessar ar ero fullar físcá allzkyns, oc þa er maðr mælir
 5 við vatnit, at þat sendi honum físcá, þa fellr up ain firir fœtr
 honum með allzkyns fískum, sva at hann ma taca, þa er hann
 vill, en þa eptir lata, er hann vill þat. Sva hit sama oc fuglar
 oc oll kyckvendin, þau er monnum megu vera til crasa, þa coma
 þegar, er nefnd ero, oc þarf eigi at sœva þar til fœzlu monnum,
 10 oc hava þo allir gnoga fœzlu oc firirbunar crasir af almatkum
 guði, oc ero þo kyckvendin oll heil oc uscodd, því at hveriom ero
 þat crasir oc fullr fagnaðr, er hann veit, at oll kyckvendi þiona
 honum. Oc þær crasir, er þar ero, verþa sva hveriom þockaþar,
 sem hugr hans beidir. Þar gerisc eigi saurr i kvípi manz af ati
 15 eða dryck, þar er eigi hunda gauð ne ulva þytr, eigi grenian
 enna uorgu dyra, þar ero allir lutir blípír, kyrrir oc hógverir.
 Alldrigi er þar himins fegrd scyiom hulið, þar flíuga elldingar
 alldrigi, alldrigi reiparþrumur, helldr er þar glepi an enda, oc
 hatið su er eigi hevir endimarc. En því er eigi hoggormr þar,
 20 at ovundar engill framþi illzcu sína firir hoggorminn, oc var hann
 sva bolvaþr síþan, at hann ma alldrigi vera i blezsoþum stað.
 En at því var englinom ovund, er hann sa guþs líneski i mann-
 inum, oc maðrinn matti vera i lífs heraði, þar er oll kyckvendi
 þionuþo honom. Þa toc engillinn ovond af síolvom sér oc mælti
 25 firir hoggorminn víþ cono ens fyrsta manz, at hon æti æpli
 bannaðs tres, en síþan sveik conan karlmanninn. Oc er þau
 hófþu bæpi misgert, þa varo þau a brot rekin or lífs heraði oc i
 dauða herað, þessa verolld. En sialfr finnandæ synðarennar varþ
 fundinn i hoggorminum, oc var hann þa bolvaðr. En síþan toc
 30 sonr guþs manz lícam a síc, sa er með feþr oc helgum anda
 hafþi scapat manninn, oc firirlet hann eigi guðdom sinn, þa er
 hann tok manndom, oc var hann borinn bæpi guþ oc maþr fra
 meyo. En sia mær oc móþir varþ qvíþug af helgum anda, þa
 er hon heyrþi orþ engilsins, þvrat hann elscapi þessa usaugaða
 35 mey, oc samtengþisc þa hennar trua helgum anda, oc fann
 heilagrandi reinan hennar lícam, oc sva ond, oc uspillta tru,
 oc gerþisc guþ þa maþr i hennar qvíþi. Sem Salomon sagþi
 firir, at guþs speki gerþi ser hus. En sia maðr Jesus Crístr
 bætti yvir misverca þessa, er yvir varþ stiginn af díoflí oc braut
 40 rekinn or paradiso oc hingat i heim. En inn fyrsti maðr var

or iorðu gerr, oc var iorþin þa mæ, meþan hon var usorguþ oc eigi spillt af syndum eþa af uthellingu blops. Af því var þat rett, at sa veri fra meyo borinn, er boetti yvir verc meyar sonar, oc hann stigi fastandi yfir þann, er sigr vá a þeim, er át þat, er guþ bannaði. Jesus Cristr ste yvir velar fiandans oc yvir dauðann, deyiandi oc lauk up paradiso i upriso sinni. Þangat leiddi hann fyrstan þiof, þann er heck a crossi meþ honum, oc lauc hann up paradiso firir ondum allra heilagra manna, þa er þer fara or licomum sinum, sva at allir megu nu þangat comasc án iva þeir er Cristi þiona. En a hinum öfsta degi þa er up lokit himin- riki, sva at þeir megu þangat comasc eptir upriso sina. En nu renni sa er vill til lifs fra dauða oc hvervi aptr til paradisar, þapan er licamlegr faþir varr var a braut rekinn meþ allu sinu kyni i utlegþ þessa heims. Drottinn lauc oss up dyrr paradisar, at ver hværm aptr til fostriarþar varrar, þar er avalt fognuþ, oc allðrigi kemr dauði.¹⁵

Oc er postolinn hafpi þetta mælt viþ lypinn, þa geck hann inn i borgina. Oc var þar gratr mikill oc uglepi, þvíat sonr konungsins var þa dauþr. En þeir Zaroos oc Arphaxath stopu hia liki hans oc hugþusc mundu reisa hann af dauða. En er þeir mattu þat eigi, þa tolþu þeir þat firir konunginum, at sonr hans veri upnuminn oc orþinn at guði, oc hann scyllði gera lata licneski eptir honum oc blota hann. En Candacis geck þa firir drotningu oc mælti: „Setiþ þer nu i bond þessa ena fiolkunnigu menn, en biði at hingat comi Matheus postoli; en æf hann reisir þenna af dauða, þa brenni þer galldramenn þessa i elldi, því at ver liotum allt illt af þeim i borg varri.“ Þa var Candacis sendr oc hinir gofgusto hirðmenn konungs meþ honum eptir postolanum, oc læiddu þeir hann firir konunginn meþ mikilli sœmþ. Þa fell Eufenora drotning til fota postolanum oc mælti: „Ec veit, at þu ert postole sendr af guði oc þess lærisveinn, er dauþum gaf lif oc allum siukum heilso meþ orði sinu. Nu com þu oc calla a nafn hans yvir son minn dauðan, oc trui ec, at hann man lifna.“ Postolinn svarði: „Þu hevir enn eigi heyrþa kenn- ing drottins mins Jesus Cristz af minum munni, oc truir þu þegar; [af því] scallt þu vita, at sonr þinn man lifna.“ Eptir þat hellt Matheus hondum til himins oc mælti: „Deus Abraham, deus Ysaac, deus Jacob, er sendir son þinn af himni til iarþar at biarga oss oc leysa fra villo oc syna oss þic sannan guþ. En nu minz þu orða drottins vars Jesus Cristz sonar þins, er hanr

mællti: Satt segi ec yðr, hvat sem þer biðit fofur i nafni minu, þa man hann geva yðr. En til þess at allar þiopið viti, at engi*

- firir arnun sins postola, sa er fyrr gaf viðsmior af þurru keru oc vatn or biargi fram flitandi til dryckiar þyrstum lyð.“ Oc er þeir sa til kersins, þa flaut þar yvir vin, oc drucku þeir allir at ærnu. Athanasius hof þa up augo sin til himins oc mællti: „Þu enn sæli guðs þionn Mathee, nu se ec, at þu hevir mæirr vitrazk firir sakir Salernitarum manna helldr en ockrar sakir mœðgina.“
- 10 Biscup gerpi þackir, oc allir þeir aðrir, almatkum guði oc hinum sæla Matheo postola. Oc er nott com, þa foru menn at sova. En Athanasius villdi na a brot helgum domi postolans, oc for inn i kirkio um glugg einu, oc fyrr en hann com a golf niðr, þa song i orkinni, sva at allir vocnuðu við. Sa þeir þa Athanasium
- 15 oc tocu hann oc færðu Joni bicipi. Hann hirti hann bliþlega oc miðlaði við hann nocqvot af helgum domi postolans. En um morgoninn toc biscup helgan dom Matheus postola oc bar sialfr, til þess er þeir comu at a þeirri, er a leiþinni var. Þa toc við prestr, sa er Petrus het, oc slo iva i scap honum, hvart hann
- 20 bæri þann helgan dom, sem latit var, eða eigi. Malla het ain, oc er prestrinn oð a ana, þa rac undan honum fœtrna, oc rac hann eptir anni. Þeir naðu bratt helgum dominum, en sva fremmi prestinum, ær hann var nalega at bana cominn. Jatti hann þa firir bicipi iva þann, er verit hafði i hans scapi. Foro
- 25 þeir þa síþan með helgan dominn i Petrus kirkio, en þar var firir diacn sa er Rogatus het, hann truði engu um iartegnir, þær er sagþar varo fra Matheo, oc eigi bazk hann ferlegra orða um. En um nottina eptir þa vitraþisc honum maðr virþilegr synum, hann bar firir hann rossaslatr, oc bað hann up risa oc eta. Diacninn
- 30 svaraði: „Hvi man ec eta uatan, drottinn?“ Sa mællti: „Eigi verþr briost þitt reinna af þeirri hugrenningu oc munzhofn, er þu hefir aðr, helldr æn af því, þo at þu etir þetta.“ Hann þottisc þa mæla: „Þo at hingat til havi sva verit, þa man mic þat alldrigi síþan henda.“ Hann vacnaði síþan ræzlu fullr oc sagði
- 35 bicipi draum sinn, oc þar með iva oc utru, þann er hann hafði haft. Biscup let þa bera helgan dom postolans i Mario kirkio, þar sem hans stoll var, oc let bua um vandlega.

Gisulphus het hofþingi vitr oc mattugr i hofuþborg þeirri, er Salernitana heitir. Oc er hann spurði, at heilagr domr Mathei

var sva nær þangat cominn, þa sendi hann eptir abota þeim, er Jon het, oc með honum gofga menn, at þeir hefði heim helgan dominn. Byscup var þó ryggr við þeirra comu, en treystisc þó eigi oþro en selia fram helgan dominn þeim, er vitia varo comnir. Foró þeir þa síðan heim með helgan dominn. Oc fyrr en þeir kæmi til borgarennar, þa geck Bernardus biscup þeirrar borgar i moti þeim, oc fíolþi kennimanna með honum, með kertum oc reykelsi oc fogrum lofsongum. Var þar borinn heilagr dominn i Mario kirkio oc buit um vandlega, oc verða þar i sífellu margar iartegnir oc fagar, þær er enn sæli Matheus gerir allt til þessa dags.¹⁰

Maðr het Andreas, hann atti dottur sva síuca, at nalega var hon at bana comin. Hann mœddisc mioc a vokum oc yvirsetu meyiarennar, oc sofnaði hann, oc bar þat firir hann, at hann þottisc ganga með sævarströndu oc bera meyna i faðmi ser. Þa þotti honum ureinn andi gripa meyna or faðmi ser oc laupa a síoinn ut. En hann þottisc vera i hörpum hug, sem van var. Þa vitraðisc honum biartr maðr scolauss oc hafði mottul yvir ser. Sa spurði, hvi hann veri sva ryggr. Hann sagði hvat til bar. Sa mælti: „Grát þu eigi, Andrea, bratt mun dottir þin coma heil til þin.“ Hann þottisc feginn verða oc mælti: „Þó at ec mega ecki til þin at verþleic gera, þa villda ec þó vita nafn þitt oc kyn.“ Hann svaraði: „Ec em Matheus postoli oc guðspialla-maðr, oc þarf ec ecki þinna giava.“ Postolinn toc meyna fra uhreinum anda oc selldi heila i hendr föður sínum, oc síðan leið hann fra augum hans. Andreas vœnaði oc fann dottur sína heila,¹¹ oc syndi hann biscupi oc allum þeim, er við varo, oc sagði þeim greinilega þenna atburð. Oc var þessi iartegn hina næstu nött eptir, er heilagr domr Mathei hafði þangat comit.

Þar var enn cona, su er atti síuca dottur, oc var sva qvalið af íþraveri, at hon var nær at bana comin. Móðir hennar fór til heilags doms Mathei með mœþingu mikilli síns hugar oc bað firir henni með tarum, oc gaf enn sæli Matheus hænni hælsu, oc geck hon sínum fötum a brot, en hon var borin þangat.

Systir Gisulfi hófþingia het Róþíllda, gafug cona oc auþig, hon atti þion, þann er hon virði mikils, er Stephanus het. Hann þyrsti mioc um nött, oc bað hann cono sína fara at fa ser dryck. Oc er hon let eigi allsciott til at fa honum dryckinn, þa varð hann reiðr miok oc mælti [he]rmiliga: „[Geð] mer dryckinn diofullinn!“ Konan reis þa up oc feck honum dryckinn, oc liop þar i diofullinn, sa er hann hafði til qvaddan, oc svalg hann þa

allt saman, oc varð þegar diofuloþr, oc var þegar i bond færðr, er matti. Síþan var sagt drotningo, oc for hon at finna hann oc bað firir honum, leitaði hon eptir, ef nocqvorr maþr kynni raþ til leggja. Athanasius muncr var þar, oc lezr hann hava tonn
 5 Matheus postola. Biscup toc þa tonnina at raði Robilldar oc lagði i vigt vatn oc gerði cross yfir, gavo hanum nauðgum at drecka. Diofullinn villdi undan leita, oc matti eigi þa leið fara, sem vatnit var fyrir, oc for hann aptr oc þar ut með fylu mikilli. En hann var alheill eptir. Oc gerðu allir guði þackir, er við
 10 varo, oc naði Athanasius eigi síþan tonninni. Þessir atburðir urðu i Benevent.

Eptir þat for hóþingi sa i Salernesborg, er Landulfus het, oc beiddi, at þeir myndi nocqvot vilia miðla við þa af helgum domi ens sæla Mathei guðspiallamanz til sœmþar þeim oc styrþar. Þeir
 15 miðluðu við hann handlegg postolans, oc foro brot með fagnaði oc heim til sinnar borgar. Beneventar[menn] spurðu, aðr en þeir cœmi aptr, hve ærendi þeirra var orþit, oc for biscup ut af borginni oc nalega allr borgarlyþr, oc sungu lærþir menn lof guði oc hinum sæla Matheo postola. Sa maðr var þar i borginni, er
 10 Landulfus het, en sa hóþingi nafni hans, er fyrr var getið, hafði latit setia þenna mann i bond. En er hann heyrði þys þenna oc hareysti, þa spurði hann, hvi sætti. Maðr svaraði: „Firir scommo kom heilagr domr Matheus postola i Salernisborg, en nu er her cominn handlegg hans, oc ganga honum i moti með glaumi oc
 15 fagnaði.“ Hann mælti þa bandinginn: „Ef þu ert Matheus guðspiallamaðr, oc se þessar miniar af þer, er her ero comnar, þa lat þu losna bond þessi, er ec þickiome saclauss i sitia.“ Þa spruttu þegar bondin af honum. Oc var honum sagt hóþingianum, oc bað hann þa leiða hann or myrkvastofonni, oc toc hann þa i
 10 sett oc fullan frið við sic, oc urðu allir fegnir þessum atburð.

Margar verða þar iartegnir i hvarritveggio borginni allt til þessa dags, oc hvarvetna þar er hann er rettliga dyrkaðr; megu ver oc hans arnþarorþz niota i sifellu bæði þessa heims oc annars. Amen.

JONS SAGA BAPTISTA.
www.libtool.com.cn

I.

Lífssaga hins sæla Johannis baptiste.

Þessi hatid er helgod med allmatkum gudi enum gofga hans ;
 dyrlingi Joani baptista, oc hon er med annare sætni(u)gu en flestar
 adrar hatidir, af því at þessi dagr er halldin i mining hingadburdar
 hans, en sa er engi madr annar, er burdardagr er halldin, nema
 sialfum guds syni oc hans modor Marie ero þeir dagar hallnir,
 en engum monnum odrum af guds halfo. Er þat i þessu en merct¹⁰
 sem i maurgu annars, at gud hefir þau miclo meira virdt bædi en
 alla adra sina astvini. Her er oc fatt a bocum sagt fra æfi þessa
 ens dyrliga guds astvinar hia því sem þeirra, er lagir ero hia
 honom at verdleit, en þat ber til, at han var leyninn at craupt-
 um sinum oc meinlætsemi lifi fyr maunnunum en ber i guds¹⁵
 augliti, oc gerdi gud af því bert, at han virði Johannem um adra
 men fra(u), at þat matti eigi vitat verda ellegar iamgiorla, nema
 skaparin sialfr bæri vitni um. Nu ma eigi sidan ifa, er han qvedr
 sva at, at engi væri honum ædri feddr. Þa eina hofum ver sogu
 fra lifi Johannis, er i gudspiollum er sogd, oc er þat haleit virding²⁰
 þessum enum dyrliga guds astvin, at hans ferr afvallt iamfram i
 frasogn æfi sialfs guds sonar.

Þat er uphaf þess mals, at madr het Zacharias, han var
 guds vinr oc godr kenimadr a dogum Herodis konungs, han
 (var) ættadr af bæ þeim a Gydingalandi, er Abia heitir. Han var²⁵
 qvangadr vel oc atti kono þa (er) Elisabed het, þau voru bædi retlat
 i guds augliti oc voro stadfost i hans bodordum oc letu ser skap-
 titt allt, er gott var. Þau oru vel saman oc lengi, oc var þeim
 eigi erfingia audit, þvíat Elisabed var obyria en fyra hlut æfi
 sinnar. En er at því kom (at han) atti fornir at færa, at því sem³⁰
 hlutr rac þa til, af því at þa skylde kennimananzskapr at hlutfau-
 lum fara i þan tima, þa for Zacharias ut riykelse(!) at bera a
 þeirri tid sem þat var bodit. Oc þa er han var inn gengin i guds
 mustari, en lydrin var inn(i) oc beid þar medan, þa vitradiz honom
 engil guds oc stod a hægra veg altaris, oc vard han ottafullr af³⁵
 því at han var ovanr engla syn. En engillinn fann þat brat oc
 melti: „Eigi skalltu ottaz, því at heyrd er bæn þin, kona þin
 mon son fæda, þann er id munud eiga, oc skal han Johannes

heita, oc mon þer verða mikill fognodr oc gledi i hans tilqvomu, oc margra manna fagnadr mun þat vera. Þessi madr Johannes mon michill verða i guds anglite, oc mun han eigi drecka vin eda afengen dryck, mun han fyllasc helgum anda i modor qvidi, 5 oc mun han snua morgum monnum til guds af sonum Gydinga lyða, han mun fara fyrir drotni i anda oc krapti Helie, at hann vinni fedra hiortu til sonanna oc otrua menn² til vizcu oc bua drotni algorvan lyd. Zacharia þótti uliclec(!) saga engilsins oc trudi tregliga at sva mundi verða, oc vitradiz honom þa i anat sinn 10 Gab(r)iel engill oc mælti vid hann: „Eg em engill guds, er stende i sifellu fyrir gudi, oc em ec nu sendr vid þic at mæla oc segia þer med merkium, þat er þu hefir her til mistruat. Oc fyr þat sama er þu mistrudir min ord, skaltu mallaus vera, unz þat kemr fram, sem ek hefi þer fyrir sagt“ En eptir þat leid engillinn fra 15 honom at syn, en spamadrenn var eptir i mustarinu mallaus, unz adrir men qvomo hans at vitia, oc foro þeir sidan heim med han, oc markadi han þa allt at bendingum, þar til er Joan var fædr, oc var mioc einvistum.

A þessi tid urdu þau stortidende, at þa kom Gabriel engell 10 at boda Marie guds son oc sagði þa henni, hvat tit var um rad Elisabed fræ(n)kono hennar. Oc af þeirra fundi reis Maria up oc for i fiallbygd at hitta Helisabed oc forvitnaz þat, er til hennar var viked af þes(sum) stormælum, er engillinn hafdi vitrað. Enn Maria qvaddi Ellisabed. Þa kom þat fram, sem engillenn hafdi sagt 15 Zacharia, at sveinnenn fyllidiz þa helgom anda, er hon bar fyrir briosti, oc hne(i)gdi Joan sic i modor qvidi drotni varum oc hans modor Marie, er þa hafdi qvadda Elisabed. Oc er þau vissu oll saman þessi tidendi, þa dvaldiz Maria þar, unz Elisabed vard letari. En er su tid kom, er þess var von, þa fæddi hon son 20 sinn. Oc er þat spurdu frændr hennar oc nagrannar, at gud micladi miskunn sina med henne, þa qvomo þeir hana at finna oc gerdo henne fagnad þa vicu alla.

En a enum (atta) degi qvomo þeir menn, er sveinin skyldu um snida oc nafn gefa, oc villdu kalla han nafni fodur sins, en 5 modir hans bannadi þat oc sagði Johannem heita skylldu. En þeir lætu undarlliga yfir því oc saugdu engan mann med því nafni vera i þeirra sæt, oc foro þa til fyndar(!) vid Zachariam oc bado, at han skyldi nackot benda, hvat sveinnenn skyldi heita. Zacharias beiddi ritfæra oc reit sva: Johannes er nafn hans.

1 in C^d. 2 mem C^d.

Þeim þótti öllum undarlic(t), er vid voro, er þetta kom upp nafn sveinsins. Oc eptir þetta laucæc upp mudr Zacharie oc toc han mal sitt oc blezadi gud. Þa kom otti mikill yfir alla er vid voro, oc foro þessi tidendi brat um alla fiallbygdina oc voro morgum manne mioc hiartnæm, oc ræddo: sin a milli, hvelicr þessi sveinn mundi verda, þottose sia þat gerla, at gud hellt þegar mioc henndi yfir honom. En Zacharias fadir hans fylldisc hellgum anda oc melti med spaleic þan cantica, er bendictus er upphafid, oc er þar su fyrirsogn i, sem sidan gecc eptir um sveinsins rad, at han mundi bædi spamadr vera oc lagdr til mikils þrifnadar oc gæfo Gydinga lyd, oc þa mundi sa fæddr vera, er guds gautur mundi fyrir skolo bua, oc han mundi leid skolo lysa þeim, er adr svima i myrcrum, oc mun han greida gautur varar a fridar stigu. Eptir þessi fagnadar tidendi for hver til sins heimilis, oc þa er eigi gettid i bocum mioc þadan i fra samvistu þeirra frændqvenna Marie oc Elisabed.

Sva segia bæcr, at frændsemi hafi farid(l) verit med drotni varum oc Joani, at Anna modir Marie atti systur þa er Esmeria het, oc var hon modir Elisabed, oc voro þær badar, sem i gudspiollum er sagt, komnar fra dætttrum Áárón oc oro af kyni Levi, oc sva oc Zach(a)rias. Var han af því kennimadr at sinu leyti, at i þeirri sætt skyldi of allt kennima(n)zakapr vera i Moyse logum, oc toc af því þann hatt a sic i sumu lagi Johannes, þegar er han hafdi til þess alldr. En Maria var bædi af konungligri sætt komin oc kennimanligri, af því at hon var bædi af Judas sætt oc Levi, en su leifdi sit kyn hvar eptir sic ætin.

Þegar Joan hafdi alldr til þess, þa for hann i eydimorc, oc var þar e(i)nvistum þess a mille, er menn sótto a hans fynd, sumir lærisveinar hans at geraz, en sumir kenningum hans at lyda, sumir foro til fretta at ganga, en sumir fyrir forvitnis sacar, sumir foro skirn at taca. Þar var oc eigi smatt eitt at forvitnaz, at því sem i gudspiollum segir, af því at sva segir þar, at han hefði þau klædi er af ulfallda hari voro gør, en af al hafdi hann belti um lendar ser; han hafdi til matar ser þau kyqvendi er locuste heita, oc þar med skogar hunang oc drac vatn² vid; lengstum var han i nand vid Jordan oc skirdi menn i þeim stad er Beitania heitir, oc for þa frett vida um Joan, sem van var at.

En er Gydingar spurdu til Joans, þa sendu þeir kennimenn til fundar vid Joan at fretta han sialfan, hverr han væri. Oc

frettu þeir han, ef han væri Cristr, en han neitadi því. Þá spurdu þeir, ef han være Helias. En han sagdiz eigi Helias vera. Þá spurdu þeir, ef han væri spamadr. En han lez eigi spamadr vera. Þeir frettu, hvat han villdi fra sér segia, at þeir
 5 kynne segia (þeim er þá hófdo senda. Han svaradi þá: „En ec em rodd kallanda i eydimorc, en er greidit drotins gautur oc gerid reitta(!) hans stigu.“ Þeir spurdu, hvat skirn han flytti, ef han var eigi Cristr oc eigi Helias oc eigi spamadr. Han melti: „Ec skiri i vatni oc kennig ydr synda at idrasc, oc bodac ydr þat,
 10 at nu nálgaz himna riki. En sa er ydar a mille, er mer (er) ædre, oc er kenniz eigi vid, han mun skira i helgum (anda), oc er sa ocar munr eda meire, at ec em eigi verdr hans skoklædi at leysa.“

Menn drifu þá floccum i eydimorkena til hvarstvegia skirn at taca af honum oc kenningar hans at heyra oc rad at sækia. Oc
 15 er þeir komo han at hitta oc skirnar at beida, er oeirumenn voro oc ofmetnadar fullir, þá melti han vid þá: „Er erod nodru sætt, oc er torsótt ydr at syna, hversu flyia skal comanndi² reidi. En sa er ydr til at gera sëm(i)liga idrun ydarra annmarka, oc dirfiz eigi at, medan er erod sva bunir, a kalla Abraham
 20 fodor ydarn, af því at sva erod er attlæra(!) at sva bunu, at gadi er eigi torveldra at gera af grioti sonu Abrahe helldr en at gera ydr at mann(um).“ Þeir spurdu hann þá, hvat þeir skyldi rad taca. En han melti: „Sa er tva kyrtla á, gefi han annan fatækium monn-om, oc skipte sva et sama um fæzlur.“ Þá qvomo til hans ber-
 25 syngir menn oc spurdu, hvat þeir skylldu til rads taka. Han svaradi: „Þat mun at ydr heimt sem leid(!) er, oc eigi frammar, enda monod eigi þat verda undan at draga, sem þer hafid fonga.“ Eptir þat qvomo ridarar (til hans oc spurdu, hvat þeir skylldu til rads taka. Han svaradi: „Verit þer ridarar) fridsamir oc
 30 ómeinsamir oc unid vid ydar(t) lan en girniz eigi annarra.“ En af alicum kenningum oc odru hans athæfi hugdu margir, at han væri Cristr, oc sonnodo þat honom a hendr. En han neitadi því þverliga oc sagdi þeim þá grein, sem var þeirra a mille oc hann hafdi þeim fyrr sagt.

35 En þá er Johannes hafdi einn vetr kenningar kendt i eydimorcenne, þá kom sialfr guds sonr til hans, at han leiti(!) skirasc af honom. Joan toc vid honum stadfastliga oc litillatliga oc tiadi þat sem honom syndisc, at han þottisc skirn þyrfa(!) at taca af guds syni, en han þottisc vansærr til han at skira. En er han

40 1 [staar to Gange i Cd. 2 comamoanndi Cd.

sa, at þat var guds vili, þa skirdi han drottin varn, oc nu þvi af sem engi annarra, at han sa helgan anda coma yfir son oc han heyrði rodd guds faður, at han iatadi ser þa er þa var skirðr. Oc þa sagði hann þat berum ordum maunnum, er vid voro, oc retti hond sina til guds sonar oc sva: „Se her lamb guds, er tæc syndir heimsins; her er er ec hefi fra sagt, er eptir mer kom en er mer fyrri oc Han bar þvi frammar vitni um hervist drotins en allir adri menn, at han syndi þann med sinni hendi, er allir adrir sp hófdu sagt fyrir, at han myndi i heim koma, oc han sagði o at i hans tilqvomo var fyllt þat logmal, er fyrir Moysen var en (fyrir) Jesum Crist¹ var gefen i stadinn miskunn oc san

Nu verdr þess vid at geta, at þa er menn foro floccu heyra ord guds sonar, hvat han melti of Johanneum, en sagði sva, sem nu er opt sidan sungid i hans lofs(a)ungum, 1 reis ædri madr up Joani baptista sæddr fra karli oc kon einn var ædri i himna riki, er yngri var her i heimi, oc morgum sa nu lægri synaz. Sa vitnisburdr² ma engum al allir synaz, er sa bar, er gerst vissi, hvat um var at mæl mælti um han sva virduligum ordum sem uni engann þvilicum, oc ma sia, at þat ma nu retligast synaz ollum at þyckiaz vid sialfan guds son oc dyrka þann mest, er han æztan.

Joan kendi þa enn kenningar i morkenne þau misse næstu eptir oc mioc sva til annara paska, oc gec a berh banna allar þær uhæfur, er honom voro mioc i nand; at heimvi oc ol han eptir engum monnum udadir. Johannes fasta langafostu fyrr en drotin varr fíora tugu daga oc fíora tugo oc greinde þa tid meirr til meirlæta en adrar. Verdr af þu at qvedit, at Johannes bioge guds gautur oc gerdi hans retta. En i sliku bio han guds gautur, at han fastadi kendi han oc fyrre kenningar, skirdi hau oc fyrri en dr varr; þa bio han einkanliga guds gautu, er hann skirdi i va en þa gerddi hann hana fyr oss, er han skirdi skaparann s oc sa himnana opna fyr þeim, er þa skirn tæki sidan. I gerdi hann retta hans stigu, er han kendi maunnum syn idrasc oc til yfirbota at ganga.

I þann tima voro fiogur riki yfir Gydingalandi, sem i guds um er sagt; reid(ð) einum fiordung lands Pilatus, odrum Li

1 Cristr Cd. 2 vittusburdr Cd. 3 nænd Cd.

þridia Herodes; einum(!) fiorda Philippus brodir hans; þeir voro synir Herodes ens illa, er samtíða var hingadburd drotins, oc atto þeir einn fodor oc eina modur. Filippus qvangadiz oc fecc dottor Arethe konung(s) af Syrlande, er het Herodiadis, væn kona 5 oc æstilig(!). En er ríki Herodis gecc fram meirr en Filippus, þa þottisc Herodiadis vargefín, oc foro þa ord um, at hon mundi ganga med Herode, ef han (h)efdi þrec til at fa hennar. For þa Herodes a fund Arede konungs oc fastnadi ser þa Herodiam oc 10 tof hana af brædr sinum naudgum oc fecc hennar sidan oc unni ofrast. En um þessa uhæfo vandadi Johannes oc avitade Herodem, er han hafdi tiltekít eiginkonu sins brodur. Þau kunnu bædi illa hans umvondun oc ottoduz mioc, (at) menn mundu gaum gefa at hans rædu, sva fiolmennir sem menn gerdu(z) a fund hans, oc ugdu at þau mundu rekin af ríkinu fyr sínar udadir. Herodis 15 gerdi menn til at taka Johannem, oc var han búnndinn oc i myrqvastofu settir nær paskatid, oc sat þar alla tolf manudr.

En er han heyrði sogd Cristz verk, þa er han sat i bondum, þa sendi hann tva sína lærisveina at spyria Crist sialfan, hvart hann mundi dauda taca sialfr til hialpar maunnum oc til helvitis 10 (fara, eda mundi annarr) eptir honum koma, sva sem han hafdi hingad i heim eptir honom komid. Drottinn mælti sva við þa: „Farid oc segid Joani, sem er sad oc heyrdot, blindir sia, haltir ganga, licþrair breinsaz, en daufr taca h(e)yrn, dauðir lifna, en fatækir audgaz, oc er sa sæll er við mig verdr samhuga.“ Eptir 15 þat mælti drottin við floccana þa er við voro þesa rædu: „Til hvers forud er ut i eydimork? Villdu(d) er sia reyr vídi skekinn? Eigi er Joan sva, því at hann hnigr eigi fyr blidu ne stridu. Eda forod er at sia blaudklæddan mann? I konunga husum bygia þeir en eigi a eydimorkum. Eda villdud er spamann sia? Ec 30 segi ydr sat, meir en spamadr er Joann, þvíat um hann er þat ritad: Ec mun senda engil min þann er þun skal gautu þina fyrir þer.“ En er lærisveinar Johannis komu aptr oc sogdu þessi ord drotins, þa þottisc hæn víta glegt sitt líflat miok nalægt, oc hann mundi skolo koma fyre honom til helvitis.

35 Herodias gol opt at um líflat Johannis, at fram skyllði koma, en Herodes treystiz traút fyrir vinsældar sacar hans, oc forst af því fyrir um stundar sacar. En nær paskum gerdi Herodes veislu mikla vinum sinum oc hófðingium sins ríkis, oc skyllði þa hallda hatid i minning burdar konungsins. Þar var morgo við slegid til 40 beinabotar, oc at ecki væri af dregid, þa var mærin a golfi dotir

Herodes oc lec til gamans maunnum, oc dadu þat allir, oc þa beinabot er hon þotti gera, þa mælti konungren, at hon sk kiosa ser laun fyrir sina skemtun, þott hon villdi halft ríki í Mærin spurdi modor sina, hvers hon skyldi beida. En svaradi: „Bid hann gefa hofud Joans baptista.“ For hon s a fund konungsins oc mælti: „Ecki læt ec mer annat lika þu latir mer a diskí færa hofod Joans baptista.“ Konungrinn a ser hrygdarsvip at yfirbragdi fyrir bodsmaunnum, en þo hann mann til at hogva hofud af Joani baptista, oc let sidan henni a diskí, en hun fecc modur sinni. Hon let hofudit f turn einum havum, þviat þau hugdu hann mundu upp ris dauda, ef hofodit nædi til bolsins, en þotti þa enngi von an en þau mundi skild verda þverliga. En lerisveinar Joans likama hans oc færdu i Samaria oc grofo hann þar med m hrygd. Oc er drotinn spurdi lifat Joans, þa þotti honom mikils um vert, at han gecc i eydimorc eptir um stu saca(r). En er stundir lidu þadan, þa qvomo Serkir oc r þar ollo oc toco mioc sva oll bein Joans oc brendo i ell kostodu sidan ut a acra, en þau fundusc sidan at aqvedinni stu oc ero nu þar dyrçud af einum(!) sæta manni(!), en nu er r hofodstadr i heiminum i Latrane þar sem heimili pafans er.

De miraculo capitis Johannis baptiste.

En hofod Joans fanz at guds tilvisun af tveim muncu degi Mathie postola, oc urdu þeir fegnir mioc, oc er þeir v heim fara til sins claustrs, þa slosc madr i ferd med þeim, oc i brot hofodit at þeim sofondum oc færði i borg þa er E het, er stortigna hefir audit ordit, oc var þat þar dyrkad i a um stundar sakar. Pa leid enn nacqverra manna lif oc gle iz þa su minning, er þar hatdi gior verit fyrr sacar hofod sæla Joans baptista. Oc vitradisc hann þa sialfr einum sidl manne oc sagdi honom til greiniliga, hvar hans hofud var f oc þa mundi fin(n)az, ef leitad væri. En þa sagdi hann by þessa vitron, en hann baud fostu sinum clerçum oc lyd, oc g til þess stadar, sem til var visad, oc fundu hofudit i fauto oc urdu fegnir oc gerdu gudi þacir oc baro sidan i kirkin lofsaungom, oc drupu þa or bloddropar, sva sem nyhogvid af, oc var því ridit a haund clerçs eins, oc mati hann hana naliga ecki hræra oc vard þegar heil. En annar fecc b

i mishils Cd.

processione, oc var þa sva mikill fagnadr þeirra manna, er voro
 vid þessi tidendi, at sa dagr er nu um allan heim halldinnagetliga
 at tidum i minning hans liflatz, er þo var a paskatid, en þat hefir
 nu synz guds cristni merkiligast at hallda þa minning a þeim
 5 degi er hofudid sanz med storum iartegnum oc

II.

Bref Grims prestz.

Virðuligum herra Runolfi abota i Veri sendir Grímr prestur
 10 qveðio guds ok sina sanna vinattu. Þess truir ek yðr minniga
 vera, at þer baðut mik saman lesa or likama heilagra gudspialla
 lif hins sæla Johannis baptiste ok setia þar yfir tilheyriligar
 glosur lesnar af undirdiupi omeliarum hins mikla Gregorij, Augu-
 stini, Ambrosij ok Jeronimi ok annarra kennifedra. Nu því at
 15 hvarki mælti fyrir mer gnott klerklígra lista edr natturugiðf
 hiartalígra vitzmuna ne lofígr vitnisburðr fyrirfaranda lífs, ok
 adrir voro stormargir miklu betr til þessa starfs fallnir, sá ek
 óngva sök til þess, er þer bundut þat mer á hendi, adra enn þa,
 at þer unnut mer þess odrum framarr, sem þer sáð mik odrum
 20 framarr þurfanda, enn þat er aflausn andmarka, ef almattigum
 gudi ok hans haleita fyrirrennara Johanni þætti nockut þess vert
 fyrir þenna samanburð. Hefir ek nu gert, at brottkastadu(m)
 ollum kinnroda, um þenna lut ydvarn bðskap, þo at ek vissá á
 minu verki mundu finnast morg ok stor gðrdarlyti. Truir ek, at
 25 nockurum monnum syniz i mðrgum stðdum mðrg orð yfir sett,
 þar sem fá standa fyrir. Gørðá ek því sva, at þat var ydvert
 atkvæði, at ek birta ord hans med glosum. I annan stad truda
 ek, ef obóckfrodir menn heyrði hans hin fðgru blom ok hinar
 myrku figurar, at þeim mundu þær a þa leid onytsamar, sem
 30 gimsteinar ero svinum, ok at betra væri at lysa hans spæsogur
 ok skynsemdir morgum manni til trubotar, helldr enn at sinna
 heimskra manna þocka, þeira sem allt þickir þat langt, er fra
 Cristz kðppum er sagt, ok skemtaz framarr med skróksðgur. I

þridia stad syndiz mer sa orskurdr her til heyra, at miklum miklir lutir. Af því lét ek frammi allt þat, er mer þotti af dyra mannz lofi her til heyriligt, ok þat sem ek truda við monnum 'mundu sögubót i þickia. Vil ek nu biddandi vera þer takit þenna samanlestr til skodanar ok umbotar, ægi annat enn þat er þer budut mer þetta at gera, ok mer sy sem þer seed sakir astar ok godvilja ok visdoms a man boklistir ok gudligar röksemdir til þessa starfs öruggir, ok muni vera byrgd öll skynsamlig aleitni oss samlendra man því aullu, sem þer vilit með ydrum skynsemdum veria. Sv ek ok einkannliga biddia, at þer æstit þers almattigan gud at ægi taka ek fyrir þetta verk þinu sakir ofdirfdar hells lausn andmarka fyrir yfirsetu ok eptirlæti með ydr. Ok ægi vinniz til þess gipta, at ek verda i valdra manna tölu herra, mega ek þó fyrir arnadarord sæls Johannis með domi syndugra manna fordaz bruna helvitis fyrir makliga ok vidriliga idranar ávöxtu ok bida sællar vanar i hinni sidarri drottins tilkvámu. Quod ipse p.¹

Prologus.

Þat byriar oss at skilia oc i minning at hallda, at drottinn oc lausnari, sa er allan heiminn vissi tapaðan fyrir hinna fyrstu manna, let ser soma sakir sinnar omælldrar² unneðbar at tendra i heimi þessum marga liosa lampa til at leiða allt mannkyn, þat er tapaz hafði fyrir flærð hins fianda, til ens sanna lioss, oc voru fyrstir af þeim³ helgir i feðr oc spamenn. A meðal þeira skein hinn sæli Johanne sem solin, er biartari skinn [sa himnum⁴ enn onnur himin þvíat hann var pryddr með hærur gud's gíofum her a ias Þessi hinn fyrsti þionn oc framflytiari vatzskirnar oc fyrirre drottins vars var sæddr, þa er liðnir voru fra upphafi [ver þessar⁵ fim þusundrat oc .c. oc niutigir ara oc niu⁶ oc þrir aðir⁷, i þann tima er Octovianus Augustus reð ollum hein er næstr var einvalds⁸ höfþingi yfir Romveria ríki eptir J Cesarem, þann er fyrst⁹ tok undir sig allz heims velldi af verium, síðan ríki¹⁰ hvarf undan girskum¹¹ monnum.

1 Dette Brev findes kun i B, og mangler sandsynligvis i A paa Gr et forrest i Bogen udrevet Blad. 2 umælldrar B. 3 [saal. B; af fystir A. 4 [ul. B. 5 [heims B. 6 .viii. B. 7 manadr B. 8 ei B. 9 fyrstr B. 10 ríki B. 11 girskum B.

Hér byriar upp lífssögu ok pinslarsögu hins helgasta Jóhannis baptiste sonar Zacharíe¹.

1. Af kynferð þessa hins storburðuga oc göfga guðs vinar Jóhannis segir sva virðuligr prestur Beda yfir orð Luce guðspialla-
 5 mannz, at eigi at eins voru þau faðir [oc móðir Jóhannis² sialf fyrir sig³ agæt, helldr oc þar með af agætu kyni komin, oc sialfr upphefiari allra goðra hluta let fyrir því sva til bera, at eigi mætti predican oc fyrirsogn guðligrar tilkvamu, su er hinn sæli Jóhannes bar framm, synaz usannlig⁴, ef eyrindrekin væri brað-
 10 liga⁵ upprunninn af kynsmönnum litillar roksemðar, helldr gerði frægð fyrirfarandi frænda goða vænting sannrar roksemðar honum oc hans frambornum orðum, þar sem hann var eigi at eins af retvisi⁶ helldr þar með af konungligri oc kennimannligri kynslöð kominn, sva sem Lucas segir.

15 *Fra Herode⁷.*

2. I þann tíma er Herodes konungr reð Judea, var sa kenni-
 maðr er Zakarías⁸ er nefndr afleyti Abia, enn husfreyia hans var af Aarons ætt, su er Elisabeth het. Þessi Herodes var sættaðr af Idumea at fauðurkyni enn af⁹ Arabia at móðurkyni. Faðir hans het Anti-
 20 pater¹⁰, en Cipris móðir, naskyld konungi af Arabia. Fyrr nefndr Herodes var fyrst af Antonio, þeim er ríki skipti við Augustum, skipaðr yfir Galileam, en síðan¹¹ yfir Judeam. oc [enn síðan¹², at sigr-
 uðum Antonio oc Kleopatra drottning Egipti, þótti Augusto litið ríki Herodis, oc fyrir¹³ sakir margra dygða hans oc velgerninga
 25 til sín tok hann mikinn hlut af ríki því, er fyrr nefnd Kleopatra hafði ráðit, oc [skipaði Herodi¹⁴. Oc var i þessu marki þat ríki er Trakonitida heitir oc [annað Ituriam¹⁵, oc allar borgir oc byggðir, þær er með sio liggia til þeirar borgar, er Pígrumstratonés¹⁶
 30 heitir, enn síðan var uppsmiðuð af sama Herode til sæmþar Augusto oc kollut Cesarea. Herodes gerði oc i þeiri borg er Askalonía¹⁷ heitir konungligt¹⁸ hus, oc því var hann Askalonita kallaðr. Hann atti .viii. eða .ix. konur, oc [atti við þeim¹⁹ marga sonu, enn þo mun ek fa nefna. Frumgetinn son hans [het Antipater²⁰,

1 Overskr. B; kynferð Jóhannis A. 2 [hans ok móðir B. 3 sik B.
 35 4 usannligri B. 5 bradkomliga B. 6 rettvisi B. 7 Af Herode ascalonita B. 8 Zacharias B. 9 saal B; ab A. 10 Antipas B. 11 síðarr B. 12 [um síðir B. 13 saal B; því A. 14 [saal B; skipat H. A. 15 [annat Iturea B. 16 Pígrumstratonis B. 17 saal B; Ascalonita A. 18 konunglig B. 19 [af .vii. þersum tok hann B. 20 [var Antipas B.

er Zakarias sa þessa syn, varþ hann miok ottafullr, sva at hann þorði eigi nafns at spyria engilinn. Enn hann mællti til hans: „Eigi skaltu ottaz, Zakarie, þvíat heyrð er bæn þin, oc Elisabeth eiginkona þin man þer son fæða, oc mantu nefna hann Johannem.

5 Af þessu mantu fagna oc gleðiast, oc margir munu fagna a hans burðartið. Hann mun mikill vera fyrir guði oc drekka eigi vin ne afenginn drykk, oc þegar fra moður kviði man hann vera fullr af helgum anda, oc marga af sonum Israels man hann snua til guðs sialfra þeira, oc hann mun fyrir honum fara i krapti oc anda

10 Helie, oc marga þa, sem aðr eru otrufullir, man hann leiða til sannrar vizku rettlatra manna oc snua hiortum fæðra til sona, oc hann mun bua algert folk guði til handa. Vit þessi orð engilsins slo ofa i skap kennimanninum sakir mikileika fyrirheitinna oc elli sinnar oc huspreyiu sinnar; oc beiddiz af englinum marks til styrkingar

15 truar sinnar, þess er hann gerði vísan af þessum hlutum, oc því mællti hann til hans: „Af hveriu marki skal ek þetta vita, því ek em gamall. oc huspreyia min ellri en hon megí born² geta, oc hefir hon þó aðr ekki barn alit.“ Engillinn svaraði þa: „Ek em Gabriel engill, sa er iafnan stendr fyrir guði, enn nu em ek til

20 þin sendr at tala við þig oc at biða þer þessa hluti. Nu fyrir því at þu trúðir eigi orðum minum, þeim er framm munu koma a sinum tíma, mantu mallauss verða⁴ til þess dags, er þessi min spa man verða framgeng.“ Beda segir i þeim⁵ stað, at manni er leyft at beiðast takna eða roksemða af þeim hlutum, er maðr

25 segir honum, enn þat sem guðs engill segir, er manni eigi rett at [spyria eða⁶ gruna ne takna at beiðast til styrkingar sogunni⁷, oc fyrir verðleik sinnar otrygðar⁸ gallt hann þagnar viti, þat er honum var til marks⁹ gefit um þa hluti, sem hann mistrygði talandi en trúði þegiandi. Þat er oc hugsanda, hvi engillinn

30 sagði, at margir mundu fagna a burðartið sveinsins. En þa kom þat fram, þegar er nagrannar¹⁰ fognuðu stundliga því, er Zakarie var son fæddr, en nu kemr þat fram iafnan, er heilög kristni gleðz með andligri¹¹ gleði a hatið halldinni i minning hans signaða burðar. Sva er a þat litanda, hvi hann skyldi Johannes heita,

35 þat þyðiz guðs miskunn. En þat leysir Beda a þa leið, at af því fékk hann þetta nafn eptir guðligri tilskipan, at hann auðlaðist einkannligri miskunn oc forpris en aðrir helgir menn i¹² því, er

1 Her beg. C. 2 barn C. 3 boda C. 4 vera C. 5 þessum C. 6 [mgl. C. 7 sauginni C. 8 tortrygðar C. 9 saal. C; margs A. 10 saal. C; naungar A. 11 saal. C; anligri A. 12 tilf. C.

hann var skipaðr fyrirrennari sealfs guðs sonar i sinni þr
 skirn oc sigrvegarasamligum¹ dauða, oc því er hann þar
 aðartíðindi til helvitis, þau er engi þar aðr enn hann.
 er engillinn sagði hann mikinn mundu verða, skal eigi sva
 at sœll Johannes mundi mikill vera at líkams vexti, heldr
 [þar til² skilia, at hann mundi mikill verða at mannkos
 at goðum verkum; þvíat eigi gerir vallarsyn manninn³
 fyrir guði, þeim sem bæði ser oc skyniar andir oc lí[kami]⁴,
 er sa⁵ fyrir honum mikill, sem hann elskar umfram alla h
 honum fylgir i því at fylla ok frambæra mikileik hans boðor
 fullum vilia oc verki, orðum oc eptirdæmi. En þat er ei
 sagði Johannem þegar mundu fra móður kviði eða i móður
 fyllaz af helgum anda, sannaz i því, at hann var þegar i⁶
 kviði sva framarliga helgaðr af guði, sem summa theologia
 at hann matti eigi fremia dauðliga synð, oc hann hafði
 minni fysi enn aðrir menn at gera líkamligar synðir, oc þ
 hann færi oc smæri enn flestir menn aðrir. Heðan af h
 vandi verit i kristninni sums staðar at hallda getnaðartíð
 guðs móður, at þau voru bæði helgut i móður kviði. Enn
 kennifeðr segia, at fyrir þa skyld eigi⁷ eigi þann dag at
 at þau voru bæði með eptirlífis synð getin. En þar er al
 er þann dag vilia hallda, því a moti kastað, at þetta h
 skipat i þa minning, er þau voru i móður kviði helgut,
 fyrir getnað þann sem með⁸ synð var. Hiur svara þa, at
 vist, nær þau fengi þa helgan⁹, oc því eigi með ongu mót
 dag fyrir þat at hallda. Sumum meistorum synist, at hve
 sealfraði¹⁰ at vera þess⁵, hvart hann helldr þetta dagshal
 eigi, þar sem hvarirtveggju hafa nær fullar skynsemðir fyr
 En þar er engillinn sagði, at hann mundi snua hiortum fe
 suna, kom þa fram, er hann sneri morgum af Judum, [þein
 aðr voru bæði at alldri oc froðleik feðr oc meistarar Moyses
 sva at þápan fra voru þeir Kristz lærisveinar oc hans sannir
 i⁵ miskunn inna nyia guðspialla¹² boðorða, oc margir rangt
 urðu fyrir hann rettruðir. En þat er hann sagði Johs
 mundu fyrir fara sealfum guði i anda ok krapti Helie¹³, sk
 skilia, at Johannes kom a þa leið fyrir ena fyrri guðs hingatk

1 saal. C; sigrvegsamligum A. 2 [þat til þess C. 3 saal. C;
 A. 4 líkam C. 5 tilf. C. 6 fra C. 7 aa C. 8 af C.
 C; hellan A. 10 sialfradr C. 11 [saal C; þeir sem A. 12 gud
 C. 13 Elie C.

sem Helias man koma fyrir ena síðarri, oc sva sem Johannes var fyrirrennari lausnarans, sva mun Helias vera domandans¹, oc þeir voru at morgu líkir, sem síðarr mun sagt verða. Þess ma oc spyria, hvi engillinn sagðiz iafnan standa fyrir guðs augliti en
 5 vera nu sendr til Zakariam; þviat þat ma eigi skilia eptir likam-
 ligri staðasetning², at engill sa, sem eigi var: i ollum stöðum
 senn, megi bæði standa a himni fyrir guðs augliti oc vera þo
 hingat sendr a iardríki. En þessi spurning verðr auðvelliga leyst,
 ef ver hugsum, at guð er i ollum hlutum oc þo með ongu moti
 10 inni luktr, oc hann er um alla hluti framm oc hvergi uti luktr.
 Renna þvi englarnir um umællt viðerni hans guðdomligrar navistu,
 hvart sem þeir renna til himins eða iardar. Oc þo at þeir se eigi
 i ollum stöðum³, þa er hann þo þeim nálægr i ollum stöðum, oc
 þvi megu þeir hvergi fara fra hans augliti. Enn eptir þat er
 15 engillinn hafði þetta talat, sem nu var: greint, hvarf hann fra
 spamaninum at syn, en hann gekk mallauss af mustarinu: til
 folksins, þess er a bœnum hafði verit alla stund, meðan hann
 færði fornina, oc undrði, hvi hann atti þar sva langa dvol, oc af
 þvi at hann matti ekki tala við þa, þottuz þeir vita, at hann mundi
 20 syn seð hafa i mustarinu.

Um getnat Johannís⁶.

4. Ok er liðnir voru þeir dagar, er hann hlaut i mustarinu
 at þiona, for hann til heimkynna sinna, oc atti þa lag⁷ við eigin-
 konu sina, oc varð hon hafandi at barni, oc leyndi hon þvi .v.
 25 manaði oc talaði sva fyrir⁸ sealfri ser: Þannig⁹ gerði guð við
 mig a þeim dogum, at¹⁰ hann villdi brott taka þat brigsli, sem ek
 hefi aðr borit milli manna. Beda segir, at þessi grein um⁴ heimfor
 Zakarie er þvi skrifut, at þápan af megi skilia, at þann tima sem
 kennimenn þionuðu i mustarinu, voru þeir skildir eigi at eins fra
 30 faðmlagi huspreygna¹¹ sinna, helldr oc iafnvel af allri inngongu
 sinna herbergia. Var þeim¹² nauðsynligt hionalag oc barngetnaðr,
 er kennimananzskapr hvarf sem¹³ erfð i sett þeira¹⁴, en þeim kenni-
 monnum, er nu standa iafnan at skylldu fyrir helgum alltorum a
 vorum tímum, hæfir [iafnan hreinlifi at hallda¹⁵.

35 1 domarans C. 2 saal C; staðasetning A. 3 er C. 4 sílf. C. 5 mustarinu
 C, og saaledes senere. 6 Er Johannes baptista var feddr C. 7 samlag
 C. 8 med C. 9 þann veg C. 10 er C. 11 husfregna C. 12 þat þa C.
 13 med C. 14 Levi C. 15 [saal C; oc iafnan at hreinlifi halldi A.

Fra því er Gabriel bodadi Mariu¹.

5. I þann tíma var smíðr sa i Judea, er Joseph het, oc hafði festa með guðligri tilskipan meý, þa er Maria het, oc bi i þann tíma við brullaupi sínu. Þessi mæðr var frændkona² Elisabeth oc atti þann föður, sem Joachim het. Sva segir Specul Historiale, at Johannes var getinn octavo kalendas octobris iafndægri um haust, þa er nætr taka at vaxa en dagar at minn. En þessi³ mæðr Maria gat son sinn a hinum setta manaði fra a octavo kalendas⁴ aprilis a varligu iafndægri, þa er dagar t at vaxa en nætr at minnaz, sem nu mun sagt verða. A þess tíma þa er hin sæla mæðr Maria var ein saman a bæn sinn luktu herbergi, kom Gabriel engill oc birtiz henne oc heil hana oc sagði henne, at hon mundi fæða Jesum son hins ha guðs. Hon leitaði þa eptir, með hverri tilskipan þetta mu verða, þar sem hon hafði því heitið i hiarta sínu at kenna karllmauz, at skilia at eins likamz losta. Engillinn sagði henni þa, at þenna getnað mundi eigi leiða af karllmanz sambuð, he af verki heilags anda. Hann sagði henni, at Elisabeth frændk hennar mundi son fæða. En þa frændsemi greina bækr, at meria móðir Elisabeth væri systir Aunnu móður Marie. En höfðu fyrrum blandaz konunga settir oc kennimanna, þa er A fekk eiginkonu af sett Jude Elisabeth systur Naason, oc Jor konungr gipti dottur sína Elisabeth Joade byskupi. Oc þa Maria hafði heyrt oc skilt engils orð um getnað þeira beggia sonar oc sinnar frændkonu, mælti hon: „Se her ambatt drott verði mer eptir orði þínu.“ Ok þa þegar var Krístr getinn henni at uskoddum hennar meýdomi, fullkominn maðr i aund likama, oc var getinn, sem fyrr segir, .viii. kal. aprilis, oc at num .xxx. oc .iii. arum væri hann pindr oc deyðdr a þeim s degi. Yfir þessa vitran alla saman segir Bernardus langa skyr af þeirri rita ek fa orð, sakir leti at forðaz langmæli, þau er h glosar yfir þessi orð Ecce ancilla domini, fiat mihi secund verbum tuum. Se her ambatt drottins. I þessum orðum er læti synt, at miskunnar sæti var fyrirbuit. Hvert er þetta haleita litillæti, er eigi lettir fyrir vegsemðinni oc eigi k dramba i dyrbinni? Móðir guðs var hon valit oc nefnir sig ambatt. Oc fyrirfarandi þessa gíof þekkiliga fyrirheitiz iok hon víðtengðum verðleika sinnar sætuztu bænar: Verði mer, s

¹ *Overskr. C; Fra Marthe (!) A.* ² *fyr nefndrar tilf. C.* ³ *fyr nefnd tilf.*

⁴ *Her mgl. 2 Blade i C.*

hon¹, eptir þínu orði; sem (hon) segði með þessum hætti: Verði
 mer þat orð, sem i upphafi var guð, hold af holdi minu eptir
 þínu orði; verði mer þetta orð eigi til þess framsagt at liða um,
 heldr getiz með mer at vera holldi skryð enn eigi lopti; verði
 5 mer þetta orð eigi at eins heyriligt með eyrum, heldr oc syniligt
 með augum, oc þreifanligt með hondum, oc bæriligt a herðum;
 verði mer þetta orð skrifat i hiarta minu, eigi sem i iokli se ritað
 i solar skini, heldr sem með obrugðuligum(!) penna ritað a lifs bok;
 verði þat eigi sem með mallausum fingrum fatað a dauðra kvik-
 10 venda skinnnum, heldr lifiga fast sett með mannligri mynd i
 minum skirum iðrum, eigi fyrir dauðligan penna heldr fyrir enn
 helga anda.

Fra Mariu ok Elisabeð.

15 6. Eptir þessa hluti, sem nu voru sagðir, reis Maria upp oc
 for af Nazareth i borg Juda. Juda² er (i) þessum stað borgar nafn
 en eigi settar. En Jerusalem er i Beniamins sett, um hana la
 vegr sancte Marie, þa er hon for i þann kastala eða borg, sem
 heimkynni Zakarie voru, oc var sa staðr .iiii. milur af Jerusalem,
 20 sem Johannes var fæddr. Her um segir Ambrosius super Lucam:
 Maria for til fiallbygða eigi sem mistryggvandi engiliga forspá,
 eigi sem ovis af sendiboðunum, eigi efandi um dæmit, heldr sva
 sem gloð af fysinni, siðlat i þionustunni, flíot af felagleikinum;
 eða hvar var hennar vegr, þar sem hon var full af guði, nema at
 25 fara til hinna hæri hluta oc þo með skunda³, þviat heilagr andi
 kann eigi sema (við) talman. Nemi þer her af heilagri konu, hvilika
 gaumgæfð þer skulut þeim konum veita, er með bornum ganga.
 Maria, su er aðr hirði sig i hinum instum leynum husanna, let
 sig eigi talma fra þessi ferð kinnroðann meydomsins, oc eigi fra
 30 þionustunni snarpleik fiallanna, oc eigi fra kostgæfinni langleik
 ferðarinnar, oc mærin með skunda steig til fiallbygðanna minnig
 embættisins enn ominnig meingerðarinnar, ostyrk i tegund en
 styrk at goðviliafor, at fyrirlatnum sinum heimkynnum. Nemi þer,
 meyar, at renna eigi opt um annarra manna herbergi, eða eiga
 35 langar dvalir a strætum, eða blandaz miog við alþýðu með marg-
 folldu tali. Maria var seinlat inni en skiotlat uti. Hon var með
 frændkonu sinni .iii. manaði, oc því at hon kom til þionustu,
 eigi fyrir því at hana lysti at vera i annarra herbergium, heldr
 fyrir þa skyld, at hon villdi eigi optliga opinberliga litin vera.

40 1 af orði tilf. Cd. 2 Judea Cd. 3 skynda Cd.

Næmit nu, meylar, kinnroða at Mariu, nemit oc htilæstið. Frænd-
kona kom til frændkonu, en yngri til hinnar ellri, eigi at eins kom
hon, heldr heilsaði hon fyrri. Se hver sem ein mæsr því litillatari,
sem hon er helgari, oc kunni at vegsama ser ellri menn. Se með
henni meistaradomr litillætis, þar sem algerleikr er skirlifis, se oc
søk milldinnar oc regla læringarinnar; hugsu hon þat, at hin hæri
kom til hinnar lægri, Maria til Elisabeth, Kristr til Johannem.
Þegar birtiz hvat arnæiz i tilkvamu Kristz oc Marie. Iafnskiott
sem Maria gekk i herbergit oc heilsaði Elisabeth. glædiz barnit i
i kviði hennar, oc þáþan af varð hon full af helgum anda. Seam
her grein serhverra hluta. Elisabeth heyrði röddina, en Johannes
kendi fyrri miskunnina, hon heyrði eptir skipan natturunnaar, en
hann fagnaði eptir skipan stormerkisins, hon kendi tilkvamu Marie,
enn hann tilkvamu drottins, kona konu oc sun sunar. Þær vinna
stormerkit fyrir innan byrgit i moðurligum iðrum, en þær tala misk-
unnina fyrir utan oc spa taknsamliga með tvífoldum spaleikxanda
sinum oc sinna suna. Glæddiz barnit, glæddiz moðirin, eigi var
moðirin fyrrum full af helgum anda en suninn, heldr þa er suninn
fekk hans gipt, fekk oc moðirin. Þa er Johannes fagnaði, fagnaði
Elisabeth. En eigi segium ver Mariam þa hit fyrsta tyllða heilags
anda, þess er aðr var með henni, heldr segium ver anda hennar
fagnat hafa því, at oumbræðiligr guð vann oumræðiligan sinn matt
með sinni mæðr, varð [hon fylld: hins helga anda fyrir getnað
sins sunar, en Elisabeth eptir getinn sinn sun. Oc til vitnisburðar,
hvæt með henni var, kallaði hon til varrar fru: „Blezuð ertu a
meðal kvenna, oc blezaðr er avoxtr kviðar þins; oc hvaðan af kom
su gipt at mer, at moðir drottins mins kæmi til min? því at
iafnskiott sem rodd þinnar heilsanar hliðaði fyrir minum eyrum,
fagnaði barnit i kviði minum, oc sæl ertu, er þu trúðir, þat er
at skilia, engilugum orðum, þviat þeir hlutir munu algerliga fram
koma um þig, sem af guði voru til þin talaðir.“ Her yfir segir
hinn sam(i) Ambrosius byskup: Af þessum orðum Elisabeth, er hon
sagði barnit fagna i kviði hennar, birtiz at þa þegar hóf Johannes
þa þionustu, sem hann var tilskipaðr, at bua veg fyrir varum herri,
er hann heilsaði honum með hiartaligum fagnaði, meðan eigi vanz
tungan til talsins, oc kom(u) fram forspáar Gabriels, at þessi
sveinn Johannes mundi i moður kviði vera fullr helgum anda. En
eigi er fyrir þa skylld sagt, at moðir hans kallaði með mikilli
röddu, at hlið hennar heyrðiz víða eða hagliga um loptzins

viðerni eða landz, helldr var þessi röð mikil at goðfysi oc kendi miklar guðs gíafar, þa er hon sagði sva Blezuð ertu a meðal kvenna, þvíat Maria var eigi at eins blezuð meðal kvenna, helldr var hon meðal blezaðra kvenna einkannliga tignut með meiri blezan 5 helldr en allar aðrar konur. Ok þa er hon sagði blezaðan avoxt kviðar Marie, þann sem eigi er sva blezaðr sem aðrir blezaðir menn, helidr sva sem postolinn segir, er hann blezaðr yfir alla hluti fram um allar veralldir, oc fyrir hann veitaz allar aðrar blezanir. Oc þessi orð guðspíallzinz koma saman oc orð psalmsins, 10 þau er David segir undir skilning sealfs guðs foður talandi til sín: Af avexti kviðar þins man ek setia, at skilia höfðingia, yfir sæti þitt, þat er yfir Gýpingafolk. Þvi toluðu þau bæði engillinn oc Elisabeth hin somu blezauarorð til Marie, at i því syndiz hon vera virð oc vegsomuð bæði af monnum oc englum oc forprisut 15 ollum kvenmonnum. En i því er hon sagði sva Hvaðan af kom mer su tign, at móðir drottins mins kæmi til min, synir hon eig eigi uvitandi þess, at þvílík dayndi mattu eigi með aðrum kosti veitaz helldr en þeim, sem nu er auðsynt, at þeim var þa samvinnandi hinn helgi guðs andi, oc þat varð eigi fyrir hennar verð- 20 leik, helldr fyrir guðs gíof, at móðir spamanzinz heilsaði móður drottins sins til aukningar verðleiks sunar sins. Oc sva er þat, er sa hinn sami andi, sem gaf spaleikinn, gaf oc litillætið, sem hon segði með þessum hætti: Fyrir hvert mitt rettlæti eða af hverium minum verðleik varð þetta tilfelli, er guð veitti mer þa 25 gíof, at til min kæmi móðir drottins mins? kenni ek takn þetta, veit ek oc stormerkit. Móðir drottins ertu fyrir guði oc af guðs orði oc full af guði, þvíat íafnskiott sem rödd þinnar heilsanar kom til minnar heyrnar, fagnaði barnit i kviði minum. Ambrosius segir enn þetta: A því augabragði sem roddin kom til eyrna líkamans, 30 kom andligr kraptr til hiartans, oc eigi at eins tendrandi móðurina, helldr oc þar með hennar eldi með ast guðs sonar, þess er þa var til þeira kominn, oc með birting hins helga anda, þess sem hennar hiarta fylldi, skildi hon, hvat fagnaðr barnsins bendi, þat er, at þa var þar kominn móðir þess, sem sun hennar skyllði 35 fyrirrennari geraz. Ok (su) er fyrrum skammaðist þunga móðurnafnsins, meðan hon vissi eigi stormerkit siðlætisins, blezaði nu eldinu Marie ok móður eldisins; oc su er aðr leyndi því, er hon hafði mann getið, hrosaði nu, at hon hafði spamann getið, oc þau stormerki, sem hon hafði aðr leyniliga með sér, predicaði hon nu 40 fyrir öllum opinberliga aheyronðum sva mælandi: Sæl ertu þinnar

tru, þvíat i þer munu fullgeraz þeir hlutir, sem til þín voru af guði sagðir. Var þat oc viðkvæmiligt, at Maria oc Elisabeth tæki spaleiksanda fyrir fæðing sinna suna, at sva sem syndin hofs af konunni, sva birtiz upphaf hialparinnar af konunni. Af þessi sælu konu Elisabeth segir hinn mikli Gregorius super Ez. kielelem sva mælandi: Heilagr spaleiksandi tekr með misiofnu moti hug spamanna, stundum sea þeir umliðna hluti oc samtíða hluti i anda sinum, enn eigi okomna hluti, stundum sia þeir bæði umliðna hluti oc ukomna, en eigi samtíða hluti, stundum sia spamenn bæði senn umliðna hluti oc naverandi hluti oc ukomna, sem Elisabeth sa ¹⁰ Mariu til sin koma oc vissi, at hon bar fyrir briosti guðs orð með holldi hulit, kendi oc Mariu vera móður drottins sins oc sagði: Hvaðan af veittiz mer þat, at móðir drottins mins kæmi til min? Hon mællti oc: Sæl ertu truar þinnar, þvíat allir þeir hlutir munu algerliga fram koma, sem til þín voru sagðir af guði. ¹⁵ I þessu er hon mællti þessi orð, birtir hon, at hinn helgi andi hafði henni birta þa hluti, sem til Mariu höfðu talaðir verit af getnaði guðs sonar; hon sagði oc, at hann sa fyrir, hversu þeir hlutir, sem okomnir voru Marie fyrirsagðir, mundu fram koma a siðurrum tímum, sa hon oc þa alla senn umliðna hluti oc samtíða ²⁰ oc ukomna, er hon vattaði Mariu hafa truat umliðnum orðum engilsins, oc kendi hana vera nefnandi móður, berandi fyrir sinu briosti lausnara allz mannkyns¹, oc sagði framkvæmð ukinna engilsins fyrirheita. Var því líkligt, at hon mundi sig birta með ollu spadoms kyni, þar sem hon bar fyrir briosti hinn mikla oc framarr ²⁵ enn spamann.

Fæðing Jóhannis.

7. Eptir þat er Maria hafði heyrt þessi orð Elisabeth, sem nu var sagt, matti hon eigi lengr þegja yfir sva haleitum guðs ³⁰ gíofum, sem hon hafði þegit, oc þa hluti, sem hon huldi aðr með þaun sakir meyligs kinnroða, lauk hon nu upp a viðkvæmiligum tíma sva mælandi: „Miklar aund min drottin oc andi minn gladdiz i guði hialpara minum.“ Síðan leiddi hon með trausti hins helga anda þenna gubligan lofsaung til enda, er heilug kristni syngir ³⁵ hvern dag i aptansong, oc er hann fullega glosaðr i sialfrar hennar sögu. En ek set her fa orð, þau er heilagr Bernardus hefir skrifat til birtingar þessum cantica, litandi a hennar haleitu hugsan, sem hon hefði sva a þessa leið talat: Meðr sva mikilli oc með sva

¹ manskyns *Cd.*

oheyrðri gíof hefir guð mig tignat, at með ongum kosti ma þat mannlig tunga greina, oc varla ma þat rannsaka með hinni diup-
 uztu hugsan¹hiartans, oc af því geri ek guði þakkir ofrandi honum
 öll öfi mins hugar i þessum haleitum gíofum, oc ek færi honum
 5 með fagnði, litandi a hans hit haleita lof, alt mitt lif oc alla mina
 skilning oc alla mina greining, þviat minn andi gleðz með þeiri
 gleði, er ek fagna eilifum guðdomi Jesu hialpara, at skilia, allra
 leystra manna [fra eilifum dauða².

10

*Er Maria var med frændkonu sinni.*³

8. Sva vatta heilug guðspioll, at var fru heilug Maria var
 með sinni frændkonu .iii. manaði. Oc var eigi fyrir því þar⁴, at
 henni þætti annars heimkynni skemtiligri enn sin, helldr fyrir
 þa skyld, at hon villði eigi at sinni opinberliga verða uti litin, oc
 15 fyrir því at sok þionustunnar hvatti hana til þessarrar ferðar.
 Villði hon oc þionustuna fylla, þviat þann tima sem Elisabeth fæddi
 son sinn at liðnum .ix. manuðum fra hans getnaði, veitti hon sinni
 frændkonu astsamliga þionustu, sva sem lesit er i bok þeiri er Liber
 Justorum heitir, at hon⁶ hóf Johannem af iorðu nysæddan. Se
 20 her haleita dyrd þessa haleita sveins, at drotning himins oc iarðar,
 su er þa bar fyrir briosti konung konunga oc drottin drotna, oc
 su er englarnir oc öll skepna þionar með rettri reglu, fyrir því er
 hon fæddi þann, er alla hluti skapar, veitti honum nysæddum
 elskuliga þionustu, sakir þess er heilagr andi, sa er hennar briost
 25 kaus ser til herbergis, vissi þenna hinn dyra mann mundu verða
 fyrirrennara hennar sæta sonar oc ukominn þion ukominnar skirnar,
 þeirar er sialfr upphefiari allra goðra⁷ hluta let ser soma at taka
 af hans signuðum hondum. Sannliga⁸ var hann þa sælaztr allra
 [ufæddra smasveina⁹, er hann kendi eigi sialfan sig oc kendi þo
 30 drottinliga tilkvamu, oc þann heimsins hialpara, er hann matti
 eigi með tungunni birta, birti hann með spadomligum fagnaði; oc
 sem hvert barn kemr með hryggviligum grati i þessa verold, kom
 fyrrum¹⁰ til hans andligr fagnaðr umfram natturulögin; þviat
 þat somði, at sa, er fra ubyria mæðr var sæddr dasamliga, birti
 35 með sinum⁷ dasamligum getnaði dasamligan getnað meyarinnar,
 þann er meyiunni gaf dygd frioleiksins enn raskaði með augnu
 moti¹¹ insigli meydomsins. Þat er oc miog undranda oc hartla

1 Her beg. atter C. 2 [mgl. C. 3 Overskr. C; A har her ikke nyt
 Capitel. 4 saal. C; þat A. 5 annarra C. 6 vor fru C. 7 mgl. C. 8 Senn-

40 illiga C. 9 saal. C; ufædda sinna sveina A. 10 fyrri C. 11 tilf. C.

dasamligt, er Zakarias faðir Johannis tyndi malinu, er hann trúði eigi englinum, þar til er fyrirheitið kom fram, oc fyrirrennari hins nyia manz leysti nýfæddr bond fœðurligrar tungu oc lauk upp þann munninn, sem engillinn byrgði. Enn þa er grannar oc frændr Elisabeth heyrðu, at hon hafði son fæddan, er guð miklaði miskunn, sina með henni, þa samfögnuðu þeir henni, oc kom þa [hit fyrsta¹ fram spasaga Gabriels, su at margir mundu sagna a burð-artið þessa sveins. Ok enn atta dag þá þan komu menn, eptir því sem lögmál Moysi bauð², oc veittu honum skurðarskirn. Þa villdu þeir kalla hann Zakariam eptir feðr sinum, enn móðir hans³ bannaði þat oc sagði sveininn Johannem heita skyldu. Þeir svoruðu henne þa, at engi væri með þessu nafni⁴ af hennar frændum, oc fyrir því at Elisabeth let eigi eptir þeim, beiddu þeir Zakariam giora⁵ orskurð um þeira þætu. Hann beudi þa, at honum skyldi fa þat sem pugillaris er nefnt af guðspiallamanninum⁶. En Petrus⁷ Commestor segir helst, at þat se sva litið vaxspiald eða bleikuspiald, at lykia ma⁸ hnefa, þvíat pugillus er hnefi at varu mali. Eptir þat ritaði hann þat sama sem móðirin hafði aðr talat, sva at allir þeir sem⁹ þetta sa undruðu. Þess ma einnhverr spyria, hvi Elisabeth var vitandi, hvert nafn engillinn sagði at sveinninn skyldi¹⁰ hafa, þar sem hon heyrði eigi [hans sögu¹¹, enn Zakarias mallauss matti eigi þenna hlut sagt hafa. En þat er auðvitat, at hon vissi þat af leyndri heilags anda birting. Enn er Zakarias heyrði¹² nafn sonar sins, losnaði tunga hans oc lauks¹³ upp munnr hans, oc talaði hann blezandi almatkan¹⁴ guð veitara allra goðra hluta. Her¹⁵ af segir einn meistari: Hvat er iafndyrðarfullt sem þetta siðlæti, hvat er þessarri tru tiguligra? Fyrir hennar skyld verðr obyria kona frio, mærin fœðir sun, hinn mallausi talar, sveininn¹⁶ luktan i leynum móðurligra iðra gleðia ukomnir fagnaðir¹⁷, oc eigi var þat undarligt, þo at i þeim punkt, er fyrir var buin af guði al-¹⁸ mennilig andar heilsa, fengi eigi dauðlig nattura varðveitt forna skipan sinna laga. Þat er oc vitanda, at eigi efaði Zakarias þaðan af, at Johannes væri [honum af guði¹⁹ fyrirheitinn oc gefinn, þa er hann kendi sig af hans sok hafa tekitt oc tapað eiginligu mali. Enn þa er þessi tíðindi spurðust oc [viða frægðust²⁰ um²¹ allar fiallbygðir Judee, slo miklum otta a folkit, sva at hverr oc

1 [mgl. C 2 stodu til C. 3 kalladr tilf. C. 4 gefa C. 5 saal. C, guðspiallamonnum A. 6 með tilf. C. 7 er a C. 8 [sögn hans C. 9 haldi skrifat C. 10 laukz C 11 almattigan C. 12 suninn C. 13 saal. C; fagnadar A. 14 [af guði sendr ok honum C. 15 [viðfrægðuz C.

einn talaði i sinu hiarta: Hvat hyggur þu, at skilia aund min, hvilíkr þessi sveinn man verða. [Sem hann segði: yfir vit mitt er at skilia, hversu mikill þessi sveinn [mun verða i guðs augliti.² Oc senniliga, sögðu þeir, var nu haund³ hans, þat er kraptr hans, með honum, þat er sva at skilia, fyrirrennandi takn veita⁴ veg oc visa leið fyrirrennara sannleiksins, oc umliðnar spár eru for-sagnir fremri dyrða þessa haleita manz.

Dictaðr Benedictus.

9. Eptir þessa hluti varð Zakarias faðir hans fullr af spa-
 10 leiksanda oc hof sinn lofsong, þann sem hann dictaði af þeim hlutum, sem þa birti honum hinn helgi andi, Benedictus dominus usque in finem. Se her mikinn örleik⁵ guðligrar mildi, þat malit er fyrir tortrygð var tekit fra efanda manni, veittiz nu oc aptr gallz⁶ með viðlogu⁷ spaleiksanda rettruðum manni. Elis-
 15 abeth spaði fatt, enn Zakarias mart, enn þo var hvartveggja fullt af helgum anda, oc varðveittu þau i þessu þat guðligt boðorð, at kona skal framarr astunda⁸ at nema helldr enn kenna guðlig stormerki. [Fyrir því sagði Zakarias fram þessi orð⁹ Blezaðr er drottinn guð [Israels, þvíat¹⁰ þa er hann bað guðliga mildi leysa
 10 folkit fyrir¹¹ tilkvamu græðarans, var honum veitt at eiga þann son, er vera skyldi fyrirrennari græðarans, oc litlu síðarr vitiaði guð faðir¹² þenna heim fyrir sinn einka¹³ sun, [þann sem¹⁴ syndiz i mannligu hollði oc þa gerði heila, sem aðr voru dofnaðir i longum siuknabi, oc þa rettlata, sem aðr voru honum miog fiar-
 15 lægir vorðnir af sin sialfra fullkomnu ranglæti. Þvi sagði hann, at guð gerði lausn folks sins, at su lausnin [var þa¹⁵ dictuð i drottinligri fyrirhyggiu, er skiott kom framm, oc þat var þa gert i guðligu rabi¹⁶, þo at eigi væri til lykta leitt, at guð faðir mundi með blezuðu sins sæta sonar bloði¹⁶ leysa heim þann, sem aðr var
 10 selldr fyrir¹⁷ synd hinna fyrstu manna oc hertekinn, þvíat hann gerði, þat er at skilia¹⁸ let fram koma lausn við folk þat, er hann gerði sitt meðr sialfs sins vitian. Þar næst fylgir þetta vers: Oc hann reiisti upp heilsuhorn, þat er at skilia þat er hann gaf oss, i husi Davids sveins sins. Heilsuhorn kallar hann stoðugan

35 1 [saal. C; i guða augliti, oc senniliga er yfir mitt vit A. 2 [saal. C; eigi fyrir gubi A 3 saal. C; aund A 4 saal. C; vatta A. 5 saal. C; orleik A. 6 saal. C; gollðit A. 7 vidlagdri gíof C. 8 stunda C. 9 [tilf. C. 10 [Israels at C; 11 með C. 12 tilf. C. 13 eigin C. 14 [saal. C; þeim A. 15 [væri C. 16 banabloði C. 17 undir C. 18 Her mgl.

oc styrkan hagleik heilsugiafar þeirar, er guð gaf folkinu, oc er þetta horn sialfr guðs son. Verðr oc með þessi figuru synt, hvi Salomon oc aðrir konungar Juda voru með því viðsamiorvi smurðir i sinni vigslu, sem i horni varðveitis af kennimonnum, þann tima sem þeir toku valld oc stiorrn yfir folkinu at guðs vilia. Þvi sagði, Zakarias hornit uppreist i Davíðs husi, at Cristr var a Judea fæddr. Þri(ði)a vers psalmsins segir sva: A þa leið sem guð talaði fyrir munn spamanna þeira, sem eru liðnir, at skilia af þessi verold. Hvað ma sannara segia enn þetta, þvíat oll ritning hins forna logmals allt til varra tima sagði spar¹ af Kristi, oc allir helgir¹⁰ feðr bera bæði með verkum sinum oc orðum vitni guðligri tilskipan. Hit fiórða vers talar sva: Heilsu² af uvinum varum oc af hendi allra þeira sem oss hotuðu. Þetta vers er fylling ens fyrra vers, oc skal sva skilia: drottinn reisti upp heilsuhorn i husi Davíðs sveins sins, þat er at hann gaf oss Krist sinn, þann er at sonnu¹⁵ er var heilsa, oc fyrir hans milldi megum ver fa odreyrugan sigr, þo at (ver) stríðim likamliga við uvini vara, oc hallda likams heilsu oc andar, ef ver snðrumz alhuglega undan hendi, þat er undan affi eða valldi allra vandra manna, þeira sem oss hata likamliga, eða enn sannligarr nndan ollu valldi vandra ohreinna anda, þeira sem²⁰ oss veita umsat nætr oc daga. Þessar heilsu eigum ver at vænta með guðligu fulltingi, at fa ongvan skaða af því i andligri orrustu her i þessu lifi, en allir leystir menn fra eilifum dauða munu fa i andligu lifi. Hit fimta vers þat er sva segir: Til gerandi miskunnar með feðrum varum oc at minnaz hins helga logmala, leiðir²⁵ enn skilning af hinu fyrra versi, at drottinn reisti upp þetta horn Crist sinn til þess, at ver þegim miskunn af honum a þa leið, at sva sem hann leiddi feðr vara a fyrirheitz iorð, sva leiði hann oss oc til fyrirheitinna himinrikis fagnaða, oc minniz þannig sins heilaga logmals at lata þat nu fram koma andliga, sem þat merkir i³⁰ laugunum, var þa heitið at fylla likamliga. Hit setta vers mælir sva: Særi⁴ þat er hann sor Abraham feðr varum at gefa sialfan sig oss til lausnar, þat skal sva skilia, at Zakarias birti með þessum orðum, at guð faðir let nu fram koma þat heit sem Genesis vattar, at(i) kyni Abrahe skylldu allar þjóðir blezan taka, er hann³⁵ gaf oss sinn sun Jesum fæddan or hans kyni, þann er sinn likama veitti oss til piningar at heimta undan diofuligu veldi allan heim; en hann gefr hversdagliga ollum rettkristnum monnum fyrir sanna iðrun oc tru. Hit .vii. vers segir, at ver þionim guði an öllum

1 spat Cd. 2 heilsu Cd. 3 leiðir Cd. 4 Sæti Cd.

otta leystir undan ollu valldi ovinarins. Hit .viii. vers vattar,
 hvilik þessi pionusta skal vera, at með heilagleik oc rettlæti fyrir
 guði skulum ver honum þiona alla daga vars lifs, oc profan rett-
 lætia þessa skal eigi vera undir mannligrí skyn heldr undir vitni
 5 sialfs hans, oc þessi pionusta skal eigi vera augabragðlig eða
 stundlig heldr alla daga vara, þat er utan enda. I enu niunda
 versí vendir hann tungunni til sunar sins, at þar sem hann hefir
 aðr talat af guðs getnaði, vattandi þa velgernainga sem allri truandi
 þíð voru veittir, syniz hann eigi óþakklatr fyrir hann um þær
 10 astgíafir, sem hann kendi fra sialfum sér veittar í því, er honum
 var sun sæddr iartegnasamliga oc i moti natturu: Ok þu sveinn,
 sagði hann, mant kallaðr vera spamaðr hins hæsta guðs, oc þu
 mant fara fyrir augliti hans at bua hans gótur. Þat ma nokkurum
 synaz undarligt, er spamaðrinn talar við sveininn atta daga gamlan
 15 sva skiliandi hans ræðu, en þeim ma því svara, at þat er truanligt,
 at Johannes sæddr mætti skilia foburligt mal, þar sem hann kendi
 i moður kviði heilsan moður, ella talaði Zakarias þessi orð birt-
 andi þeim sem hia voru, hvilikar gíafir sveinninn mundi af guð-
 ligri gípt þiggia, eptir því sem engillinn hafði fyrir sagt. Hit
 20 .x. vers segir sva sem leiðandi sinn skilning af hinu fyrri, at hann
 skyldi gefa folki hans vizku sann(r)ar heilsu til fyrirgefningar synða
 þeira. Þat er i þessu fyrst hugsanda, at fyrir þa sok nefnir spa-
 maðrinn optliga hialp eða heilsu i sinum cantica, at hann vill
 lofa nafn Jesu, er hialpari eða græðari þyðist, oc sem vandvirkligaz
 25 skyra þat sem fyrst segir hann heilsuhorn upprunnit, þar næst
 skulum ver (beiða) heilsu andligra sára eða likamligra, þeira sem
 ovinir varir veita oss i andligri eða likamligri orrustu, oc vega sigr a
 þeim. Enn nu segir hann, at þessi guðs fyrirrennari Johannes
 skal með því moti bua gotur at kenna folki hans þa vizku, at þeir
 30 viti skyn a sinni saluhialp oc heilsu, þeiri sem Crístr er; oc (at) eigi
 at eins litz nokkurum, sem hann beiddi at likama heilsu, þa er
 stundlig er at eins, því let hann fylgia, at þessi heilsa mundi
 þeim veita aflausn eiginligra synða, oc þetta allt mundi þeim
 veitaz, eptir því sem hit ellipta vers vattar um miskunnar iðr
 35 guðs vars. Miskunnar iðr guðs eru astsemðir hans, þær er hann
 veitir oss fyrirgefning synða, eigi eptir varum fyrirfarandi verð-
 leikum heldr fyrir eina saman sina elsku, þa er hann hefir a oss,
 sva sem postolinn vattar: Guð sendi sun sinn eingetinn i líking
 synðugs holldz, eigi fyrir annat en þa hinu miklu astsemð er hann
 40 elakaði oss, i þenna heim, at veita oss aflausn synða varra. Endir

Þessa vers a at leysaz með hinu .xii. versi, oc segir sva, at¹ af hæð rann upp (oc) vitiaði oss, til þess at lysa fyrir þeim, er sitia i myrkum oc dauðaskugga, oc at greiða fætr vara a friðar stig. Þessi orð Zakarie segia, at guðs orð, þat² er guðs sun, sa er af hæð, þat er af himnum, rann upp at birta alla verolldina með andligri birti, a þa leið sem solin rennr upp at birta heiminn með likamligu skini, vitiaði til þess hiortu þeira, er i myrkum satu, þat er i þykri þoku svartra synða, oc þrongdir voru i hiartaligum blindleik oc i synða skugga, þat er i þeim hugarvillum, er þa drogu a dauðligar synþir, at upp lykis fyrir þeim himinríkis braut, oc þeir sæi hit sanna lios sialfan guðs son, oc af hans (liosi) birtaz fyrst hiortun oc þar næst greiðast þeira stigar með goðum verkum a gotu hins sanna friðar, þviat gongur verka varra eigum ver með ollu moti³ at samþykkia um miskunn vars birtara, þar til er ver gongum i vist ens sanna friðar. Af því at þessi salmr Benedictus er guðspialligr, hefir heilug kristni þann siðvanda upptekit at standa, meðan hann er sunginn, sva sem um Magnificat cantica varrar fru, eptir því sem virðuligr prestur Beda segir.

Capituli.

10

10. I þann tíma sem hinn sæli Johannes tok at vaxa, for heilög Maria heim, oc var þa fundin af virðuligum Joseph, at hon var fríu orðin af helgum anda. Fæddi hon sinn sæta son at .vi. manuðum liðnum fra hennar heimkvamo .viii. kal. Januarij. Oc a þrettanda degi hins fyrsta eða annars árs komu .iiii. austrvegs-
konungar oc færðu honum fornir. Ok at liðnum reinsanardogum hans virðuligu móður færði hon hann til guðs mustaris með fornum. Þa birtu þau Simeon oc Anna sina spadoma fyrir þeim hlutum, sem síðan gerðust i hans lifi. Fyrir þetta allt saman vildi Herodes konungr tapa honum, oc ætlaði hann vera kominn af kyni Hyrkani eða Aristoboli, þeira konunga sem hann hafði fyrir ríki ráðit, oc at hann mundi taka ríki af ser eða sonum sinum, let hann drepa hina saklausu sveina. En Joseph fostri drottins flutti i Egiptum at engiligu boði Jesum oc móður hans, voru þau þar, meðan þessi fyrr nefndr Herodes ríkti. Oc því at hann hafði marga sonum
rænta, þa fell su ugipta til hans, at sialfr hann let drepa sonu sina oc do sialfr af uheyrðum harmkvælum, vall móðkum oc veitti ser averka með knifi; varð herfílig framför ens versta glæpamanz a fiórða ari eptir barnadrapit. Eptir drap Herodis tok Archilaus,

1 ek álf. Cd.

2 þo Cd.

3 matti Cd.

sa er kiliarka var kallaðr enn eigi konungr, halft ríki feðr síns Judeam oc Jdumeam, enn annan helming sneið Augustus i tva luti, tok Herodes bróðir Archilai annan lutinn: fyrir handan Jordan oc Galileam, þviat þat var fiórðungr foburlígs valds, 5 er hann styrði, var hann þápan af tetrarka kallaðr, enn þat sem eptir var tok Philippus bróðir hans, Ituriam oc þat herat sem Trakon heitir, oc þat hit þriðia er Aurantias heitir. A dogum þeira Arkilai flutti Joseph Jesum oc móður hans i Nazareth Galilee, vox hann þar upp. Arkilaus þessi ríkti .ix. ár, þviat fyrr nefndr Augustus þolði honum eigi lengr sinn grimleik oc sendi hann i 10 Viennam borg i Gallia utlagan oc sviptan allri sæmð. I hans stað kom Komponius, oc þann tíma sem hann kom aptr i Roma, var Markus Rufus settr höfðingi i hans stað. A hans dogum andaðiz Augustus i Kampania heraði i borg þeiri er Acella heitir, oc hafði hann .xv. ár styrt ríki, þa er varr herra var sæddr, enn reð Rom- 15 verium .l. oc .vii. ár, oc .xiii. af þessum með Antonio. Hann hrosaði því við dauða sinn: leirborg var Roma, þa er ek fékk hana, enn nu er hon marmaraborg. I hans stað kom Tiberius Nero sun Julie huspreyiu hans. Þessi sendi Valerium Gaium i Judeam, oc kallaði hann aptr i Romam eptir .xv. ár, en sendi Pontium Pilatum 20 i Judea, er hellt Archilaum bundinn i fyrr nefndum stað. Þessi Tiberius ríkti .xxiii. oc sva Herodes tetrarcha.

Fra uppruna Jóhannis.

II. Eigi hófum ver, segir Beda, mikla frasogn af uppruna 25 hins sæla Jóhannis, enn þessi fa orð er guðspiallamenninir segia, at sveinninn vox at líkams vexti oc styrktiz i anda, þat er i andligum krapti, til þess at fremia hafa hluti oc þola meinlæti fyrir guðs astæmð. Af því for hann i eyðimork oc var þar til þeira daga, sem til voru skipaðir af upphafiara allra goðra hluta oc 30 rettruandi manna, at hann hóf sitt predicanarembætti, oc segir Beda, at fyrir því valdi hann ser snarpleik eyðimerkr, at hann mætti fyrir þat dæmi, er hann tæmði sitt horund fra ollum lystingum þessa heims lífs þegar a barns alldri, frialsligar kalla fra þessarrar veralldar astæmð þa menn, sem hans kenning sottu til 35 sannrar iðrunar, með sinum fogrum fortolum. Af þessum lutum segir Innocencius tertius: Sva haleitr var Jóhannes, at hann fyrirlet foburlígt hus með ollum auðæfum, en girntis eyðimerkr með fullkomnum fatækleik, oc var þar alt til þess er guð villdi,

40 1 Herodes *sif. Cd.* 2 af *Cd.* 3 þat *Cd.*

nokkurr spyria, hvi¹ sæll Johannes talaði þessi orð fyrir folkinn, eða hvern skilning þau hafa. Enn kennifeðr helgir segja þa glosu yfir þau, at sialfr² hann se þessi rödd fyrir laungu spað i bok Ysaie, er kallar³ i Judea þeiri, sem eyðimork er i þessum stað kölluð, af þeiri sok er hon³ var þa sakir synðagialldz af guði fyrirlatin⁴ oc at þrotum komin, nema hon³ þektiz i því hans⁵ gagnsamliga kenning [at bua veg vars herra⁵ til sins eiginligr⁶ hiarta oc gera hans stigu retta, þat er at verpa af ser ranglæti enn taka retta tru oc gera goð verk. Þvi sagði hann dali mundu fyllaz enn fioll oc hola⁷ lægiaz, fyrir því at heiðit folk, sem þa var lágt oc afleitt⁸ i guðs augliti, var þa fyrir satt litillæti oc retta tru hefianda til þeirrar tignar at fyllaz af viðrtekning guðligrar miskunnar oc vera skipuð⁹ i forna sæmð Israels⁹ folks, enn Judea, su er forðum stöð i hæð mannkosta, var nu fyrir ofdramb oc otru af guði fyrirlogð, þvíat hann mygir metnaðarfullum enn veitir miskunn litillatum.¹⁵ Þvi sagði hann ranga luti mundu rettaz en snarpa slettaz, at fyrir hans kenning urðu þau hiortun illra¹⁰ manna, sem aðr voru ranglat oc snöruð með margfalldri illzku, síþan greidd til rettlætisreglu, oc snarpar oc omiukar hyggiur af sök rangrar reiði, þeir¹¹ sem predicanarfæri gafu ekki rum til sin at koma, urðu snunir til hogværi oc veittu sannre kenning slettan veg til sinna hiartna fyrir guðliga¹² miskunnsemi. Sa oc þa skams brags allt hold, þat er Judar oc heiðingiar, karll oc kona, ungr oc gamall, hialprað Kristz, eptir því sem Johannes hafði tiað, þa er varr drottinn syndi sik i manz likama birtandi sinn guðdom með margfollidum iartegnum i lifinu, enn eptir dauða krossins með dyrð ufalsaðrar upprisú. Enn þo at¹³ eigi mætti i þessari verolld hverr maðr guðs son sia, [munu allir goðir menn ok illir¹² sia hann i enda þessarrar veralldar; goðir menn til uætlanligrar¹³ aukningar eilifra dyrða oc fagnaða, enn illir menn til [eilifrar fyrdæmingar oc skembar¹⁴ oc botlausrar bolvanar, þa er þeir fyrirdæmaz til endalauss ufagnaðar¹⁵. Enn su er sok¹⁶ til þess, hvi guðlig milldi let ser soma slíkar aminningar at veita Judum, sem iafnan stendr hans uprotnanlig astsemð, er at¹⁷ aullum tímum lætr¹⁶ ser soma at kalla oss¹⁷ synðga menn til [sannrar

¹ fyrir hveria sök C. ² saal. C; kallat A. ³ saal. C; honum A. ⁴ tilf. C. ⁵ [tilf. C. ⁶ eigins C. ⁷ halsa C. ⁸ saal C; skrifut A. ⁹ 33 Israels C. ¹⁰ allra C. ¹¹ þær C. ¹² [saal. C; ma nu bæði goðr oc illr A. ¹³ saal. C; væntanligrar A. ¹⁴ [eilifra aurskemda C. ¹⁵ ofarnadar C. ¹⁶ let C. ¹⁷ saal. C; a A. •

iðranar annmarka¹, oc at ver megin enga afsakan finna um þa luti, sem ver gerum i moti hans vilia at² efsta domi.

www.libtool.com.cn

*Af predican Johannis*³.

5 15. Marcus guðspiallamaðr vattar oc þessi tðbindi, sem nu eru greind, at sæll Johannes predicaði i eyðimork Judee fyrir því folki, sem sotti hans fund, oc skirði iðrandi menn undir van ukominnar synðalausnar i á þeiri, er Jordan heitir, oc kendi þeim⁴, at [þeir iataðis afgerðer sínar. Þess ma spyria, segir enn heilagi
10 prestr Beda, hvi sva er at kveðit, at sæll Johannes gæfi iðranarskirn undir von synðalausnar, þar sem auðsynt er, at i einni saman Kristz skirn gefz⁶ sönn synðalausn. Sva ma oc spyria, hvart skirn Johannis var nokkut gagnsamlig þeim⁵ sem hana toku. Enn þar liggja orskurðr til, at hon ma með ongum kosti profast oavaxtsamlig
15 takandum⁷, oc sæll⁸ Johannes skirði til þess folkit iðranarskirn⁹ i vatni at fylla embætti sinnar fyrirrasar, oc predicaði ukomna synðalausn, þa sem fram kom i Cristz skirn, oc gaf sina skirn undir vænting fyrirheitinnar aflausnar oc til truarmarks oc iðranar, oc til þess at enir skirðu geymði¹⁰ sin i því at bindaz annmarka oc
20 at gera aflausn¹¹ a Crist at trua, iafnskiott¹² sem hann birtiz, oc at skynda til hans skirnar, þeirar sem syndir mundi af þva fyrir hans einkanliga miskunn.

*Um klæðnat Johannis*¹³.

16. Þessi sami Marcus segir, at menn foru at taka [fyrir greinda skirn Johannis¹⁴ af allre Judea, sva oc þeir menn sem af
25 Jerusalem komu. oc virðir fyrir nefndr Beda þat sva, at hinir visuztu menn komu fyrstir at heyra [kenning þess goða manz oc¹⁵ guðs vinar oc at taka skirn hans. Guðspiallamaðr hinn sami segir oc¹⁶, at sæll Johannes hafði klæði vofin¹⁷ af hari þeira kvikvenda, sem kameli heita oc ver kollum ulfallda, oc segir enn sami
30 Beda, at i sinum bunaði birti hann, at iðrandi monnum heyrir¹⁸ harklæði at bera at hans eptirdæmi, oc allt sitt lif lifði hann auðrum til eptirlikingar, þeim sem þurfu¹⁹ at fa yfirbot annmarka

1 [saal. C; lausnar annmarka iðranar A. 2 a C. 3 Overstr. C. 4 saal. C; honum A. 5 [iata C. 6 tilf. C. 7 saal. C; taknondum A. 8 fyrir nefndr C. 9 mgl. C. 10 saal. C; geymdu A. 11 saal. C; olmusur A. 12 mgl. C. 13 Fra klæðabuningi Johannis C. 14 [skirn af solum Johanne C. 15 [kenningar þessa goða C. 16 sva C. 17 vofit C. 18 saal. C; hvert A. 19 saal. C; þurftu A.

eða sér vilja: afla í himinríki eilíft verkaupa. Þessi Marcus segir
 ok, at Johannes gyrði sig með al: um lendar, ok segir Beda, at
 í því er hann bar um sig bellti af dauða: kvikvendis skinni, kennir
 hann oss at þröngva lendar, þær eru í sér bera lostasemi, með:
 skirlífi ok bindendi ok deyða sva með oss allar rangar girndir. Sja
 sami ewangelista greinir ok um fæzlu Johannis, at hann at skogar-
 hunang ok þat sem locuste heitir, ok innir Beda í glosa super
 Marcum, at þetta eru smair foglar, þeir sem snart ok skamt beina
 flug sinn fra iorðu enn fluga skiott niðr til hennar. Þa kalla
 No:ðmenn engisprett, ok merkia þeir fugligt ok ustöðuligt hugarfar
 Juda, þvíat þeir voru stundum trúfastir, þa er þeir reyndu a sér
 bardaga guðligrar mildi eða sa hans takn, þau er hann veitti þeim
 leysandi þa undan margföldum nauðum, ufríðe eða þrælkan ok her-
 leiðingum, þann tíma er þeir voru pindir sakir sins synðagialds
 ok hirtir til goðra luta, sva sem beinandi skiotan flug til himins með
 mannkosta vængjum. Enn þa er þeir voru ottalausir um sialfa sig,
 gleymðu þeir guði ok goðum verkum ok blotuðu skurðgoð, þau sem
 þeir smíðuðu eptir líking iarlígra kvikvenda, sva sem fallandi af
 hæð himnesk(r)a verka ok guðleg(r)ar göfgunar í saurugt líf ok í
 svirirðlegar heimsins girndir. Skogarhunang þat sem eigi er var
 fraskilit ne sictat með mannligri list, en helldr þo með sér natt-
 uruligan sætleik, merkir heiðit folk, þat sem eigi var fátat með
 list guðleg(r)ar kenningar enn skildið greiniliga líkamliga spekt
 sva sem þann sætleik, er sialf natturan dictaði af guðs gíofum.
 Þviat sæll Johannes kallaði marga menn af þessum hvarumtveggja
 lyð í eining þess líkama, sem sialfr hann var í, en sa sami líkami
 er heilög kristni samansófnuð undir vars herra nafni fyrir hans
 ofsaða tru. Ma hann ok taknsamliga kallaz sva sem vist þess
 fyrr nefn(d)s guðs vinar, því at Johannes þýðist guðs miskunn,
 eru þessir lyðir því hans vist, er hann leiddi með sinum fögrum
 fortolum ok hvossum greinum sinnar kenningar sva sem myliandi
 með þeim tönnum, er bita uvini siðlætis, ok leiðandi í kvið crist-
 ninnar ok til miskunnar iðra almattigs guðs. Sumir visir menn
 segia, at Johannes hafi grasa neytt, þeira sem þeir nefna locustas,
 þau grös kalla menn buxhorn; ok ef sva er, þa er auðsynt, at af
 sinum dæmum kendi hann eremitis ok anachoritis ok sva öðrum
 elskorum eyðimerkr við gros at lífa. Eru oll hans orð spakleg, sa
 er synir ok kennir cristnum monnum retliga at lífa. Ma í hans

1 vili C. 2 verdkaup C. 3 aal C. 4 tilf. C. 5 Her mgl. 6 Blads
 i C. 6 skilit Cd. 7 spegleg Cd.

saugu naliga kalla sva morg orðin sem stormerkin. Petrus Commestor greinir eigi framarr, en hann segir¹, at Johannes neytti nokkuru kyni locustarum, því sem leyfiligt er til fæzlufangs². Hinn mikli Augustinus segir frá þessum lut in sermone de .xl^{ma}: Johannes drottinligr fyrirrennari lifði við locustas oc teigarhunang enn eigi við kvikvenda kiot eða [við sætleika fuglahollds⁴. Matti hann oc auðvelliga lata veiða ser fiska til matbunaðar, þar sem hann var [nærr anni Jordan. En því at hann var til þess skipaðr af guði at kenna folkinu aflat annmarka oc iðranar eptirdæmi, atti hann með föstum [oc stríðum⁶ við sialfs sins likama auðrum bindendi⁷ at kenna framarr með eptirdæmi enn með orðum. Nu því at hinir visurtu⁸ meistara⁹ deilaz at þessu, leifum því þetta mal ugreint þeira disputan, en dæmum eigi visliga¹⁰ um uvisa luti.

Fra tru oc siðum Saduceorum oc Phariseorum¹¹.

17. I þenna tima komu margir af Phariseis oc¹² Saduceis til Johannem at taka skirn af honum. Pharisei eru þeir menn, segir Petr Commestor, sem sig skipta frá sameiginligri¹³ tru oc lifnaði annarra manna¹⁴; hoðu þeir snarpligan¹⁵ klæðabunat oc oskrautligan, enn neyttu storum sparliga matar oc dryckiar. Þær skipanir, sem þeir somðu ser¹⁶, helldu þeir sva ríkt, at fyrir þeim færðu þeir or morkum eða fyrirletu skipanir Moysi. Rituð blóð, þau er a voru skrifut .x. laga boðorð, þau sem guð gaf Moysi, bunndu þeir i enni ser oc [við enn¹⁷ vinstra armlegg; þviat guð hafði sva kent i lógmali af decalogo: Þetta skalt þu festa fyrir augu þer oc bera i þinni hendi. Breyttu þessir menn því sva¹⁸, sem nu var sagt, at [þeir skildu¹⁹ sem guðs orð sætti likamliga at hallda enn eigi andliga at skilia. Enn nu skilia cristnir menn, at [þa hafi þeir²⁰ decalogum fyrir augum²¹, er þeir rita hann a blaði rettrar minningar, halldandi þau .x. laga boðorð, sem hann kennir, fyrir sinum hugskotzaugum, oc þa hafi þeir hann i hendi, er þeir hallda hann i verki. Þessi blóð, sem Pharisei bundu a sig, hetu philacteria, þat er at varu mali logmals varðveizla, þviat thorath er logmal a ebresku enn philaxe varðveizla. Þessir menn hoðu meiri

1 Her beg. atter B. 2 fædzlugagna B. 3 ok af B. 4 [sætleik fuglahollds B. 5 [nærri B. 6 [mgl. B. 7 bindandi B. 8 visu B. 9 synas oss tilf. B. 10 hvatvisliga B. 11 Johannes skirdi Phariseos B. 12 af tilf. B. 13 eiginligri B. 14 Juda B. 15 snarpan B. 16 mgl. B. 17 [med hinn B. 18 til tilf. B. 19 [tilf. B. 20 [saal. B; þeir hafi þeim A. 21 oc fyrir (i B) hendi tilf. A, B.

treff a klæðum sinum enn aðrir menn; við þær bundu þeir þyrna, at þeir stangaði þá iafnan, er þeir gengu, þottuz þeir verða við þat minnigir guðs boðorða. Alla luti ætluðu þeir guði, enn truðu miog i manz valldi at geyma oc at vangeyma rettlætis; þo truðu þeir getnaðartima mikit til [hialpa mega¹ oc ræring himintungla.⁵ [Feðrum sinum² oc formonnum mælltu þeir alldri i moti, biðandi ukomins guðs doms. Allar andir sogðu þeir ubrugðnar³ vera fra upphafi, einar saman illra manna andir sogðu þeir hverfa i aðra likami oc vera i þeim allt til doms oc upprisú oc byrgiaz i eilifum [kvólum oc⁴ myrkrum. Voru þeir fyrir þetta, er þeir skiptu sig¹⁰ fra sameiginligum⁵ síðum annars folks oc rettri tru, pharisei, þat eru sundrskiptar⁶, kallaðir, þviat phares þyðiz skipti. Voru oc með þessum monnum i sveit þeir menn, sem ukomna luti vissu fyrir annattveggia [af astronomia eða oðrum visdomi eða⁷ fornieskiu. Saducei neita, at getnaðartimi raði ne eitt⁸ ne himintungla gangr⁹,¹⁵ en segia guð vera alitara allra luta; i manz sialfræði segia þeir vera at gera gott oc illt; [dyrd oc pinu andanna trua þeir ongva vera oc neita almenni(li)gri upprisú dauðra manna¹⁰. Andir trua þeir deya með likomum; ongva¹¹ trua þeir engla vera, enn hallda at eins .v. bækr Moysi. Þeir eru miog striðir oc harðir i domum¹⁰ sinum, oc af þessu [falsligu rettlæti¹², sem þeir draga [a sialfa sig at usyniu¹³, kalla þeir þa¹⁴ Saduceos, þat er rettlata. Sva eru oc með þeim framsynir¹⁵ menn, sem með Phariseis var aðr getið.

Fra því er Johannes talar við Phariseos¹⁶.

15

18. Enn [eptir þat¹⁷ er sæll Johannes sa þessa menn [til koma¹⁸ at taka skirn, mællti hann til þeira: „Hverr kendi yðr at flyia undan ukominni reiði, þar sem þer megut retliga kallaz afkvæmi þeira orma sem¹⁹ vipere heita.“ Fra þessum segir einn philosophus: Concipiens morte parit equa vipera sorte. Þat er¹⁰ sva at skilia, at ormr, sa er vipera heitir, getr yrmlinga með dauða karllormsins, oc hon tapaz með þvilikum [lut at skilia²⁰ i skilnaði við yrmlingana. En glosa super²¹ grecismum segir, með hverium hætti þat verðr, at kvenormrinn drepr karllorminn i sambuðinni: þa er hann rettir hofuðit²² i munn henni oc friovar¹⁵

1 [hialpar B. 2 [saal. B; feðr sonum A. 3 saal. B; ubrugnar A. 4 [mgl. B. 5 sameignum B. 6 sundrskiptarar B. 7 [astronomiam edr annan visdom ok B. 8 einu B. 9 saal. B; gangi A. 10 [mgl. B. 11 enga B. 12 [hinu falsliga rettlæti aullu saman B. 13 [osyniu aa sik B. 14 sik B. 15 frammvisir B. 16 Oversk. B. 17 [þa B. 18 [koma til sin B. 40 19 er B. 20 [hætti B. 21 yfir B. 22 hofud sitt B.

hana, veit hon, at hon skal deyja af þeiri sambuð, af því bitr hon af honum hofuðit. Enn þa er yrmlingarnir geraz vaxnir með henni, rífa þeir hana til dauða oc biða eigi þess, er þeir [eru fæddir² með fullu. Þessi orð sæls Johannis glosar [hinn fyrr nefndi³ Beda oc segir, at allt se eitt oc þott hann hafi sva talat: Engi man⁴ yðr kenna at flyia undan ukominni reiði ogurligs domanda, þeiri sem at efstas domi man koma yfir vanda menn, ok⁶ þa ma enn synði með ongum kosti forðaz, nema þer, sem erut eitrs fullir synir þeira feðra, sem eina leið oc þer voru fullir af eitri vandrar villu, sem þer erut, oc iafnan striddu, sem þer striddut⁷, a goða menn, [oc sva drapu⁸ sem þer drepit yðra naunga með illri kenning, spyit⁹ upp fyrst því olyfiani, sem þer hafit innan briostz, þat [er at¹⁰ þer lettið af hinni fornu illzku oc komit sva til skirnar. Enn ef yðr tregar þat, sem þer hafit¹¹ illa gert, oc skipit til at¹² gera eigi sva illa lengr, man ek yðr kenna retta kenning. Oc er þeir hoðu heyrð þessa [orðaslattu hans¹³, þo at horð væri, mælti hann enn við þa: „Giori þer makliga avoxtu iðranar,“ sem hann segði: Hegni þer með¹⁴ viðrkvæmiligri hegning annmarka yðra, oc latið eigi uframarr birtaz með yðr heðan af avoxt goðra verka, hellðr enn aðr syndiz með yðr framkvæmð illra verka, þviat sa skal framarr bæta, er framarr braut. Oc enn kendi enn sæli Johannes þeim aðra kenning: „Geymi þer at kalla eigi Abraham foður yðvarn, þviat guðs hond ma reisa upp af steinum þessum¹⁵ sonu Abrahe.“ Commeestor segir, at hann man synt þeim hafa þa .xii. steina, sem .xii. [höfðingiar Israels¹⁶ settar baru af þurum¹⁷ Jordanar veg a þurt land, at sa griotvarði væri verandum¹⁸ monnum oc viðkomandum til sanz vitnisburðar um þa iartegn, er þeir gengu þurum fotum yfir fyrr nefnda a¹⁹. Einn af þessum steinum segiz sæll Jeroninus seð²⁰ hafa sva þungan, sem þa mattu tveir menn letta, oc eigi fyrir því at [steinarnir hefði²¹ vaxit, hellðr fyrir því²² at mannfolkit hafði²³ þorrit. Oc ef sa skilningr er halldandi, þa er sem Johannes hafi mælt: Þvi banna ek yðr at kalla Abraham foður yðvarn, at²⁴ guði er eigi meira fyrir at reisa til life þa menn, sem hann leti²⁵ verða af steinum

35 1 þeira B. 2 [fædaz B. 3 [tílf. B. 4 mun B. 5 [hinum efsta B.
6 tílf. B. 7 stridit B. 8 [þar B. 9 saal. B; spyia A. 10 [tílf. B.
11 her til tílf. B. 12 gera betr ok tílf. B. 13 [ordslattu B. 14 saal. B;
þessa A. 15 [foringiar Israels folks B. 16 saal. ogsaa B. 17 verande B.
18 aa B. 19 set B. 20 [saal. B; steinar hafi A. 21 þat B.
40 22 hefði B. 23 saal. B; þviat A. 24 lætr B.

þessum, sem her liggja, enn at giora yör retlata, sem aðr erub steinum líkir fyrir hartleik hugar oc fullkomna otrú. Fyrr nefndr Beda segir, at þessi orð sels Johannis hafa enn annað¹ at segja, sva sem hann hefði þannig² sagt til þeira: því at þer vilit eigi [fyrir þat³ við kannaz, at þer seð synda fullir, er þer eigut⁴ kynslöð yöra at rekia⁵ til Abraham, banna ek yör heðan af at metaz [eptir því⁶ oc at treysta a þessa holdlega kynstærð, er af honum leiðir, fyrir þat er þer gerit yör orkynia⁶ fra hans retlæti oc hans agætri tru. [Oc bið ek yör⁷ fyrir þa ormliga vizku, sem yör er natturlega gefin til þess at vita [fyrir ukomna⁸ luti, skili þer, at guð⁹ hond er mattug at gera heiðna menn, þa sem⁹ steins hiortu hafa, oc, fyrir¹⁰ þat er þeir kalla¹¹ steina guð sin, megu við steina iafnar¹², at sonnum sonum Abrahe fyrir tru oc retlæti oc at lata nu¹³ fram koma yfir¹⁴ þeim þat fyrirheit, at i hans kyni mundu allar þiobir blezan taka. Sumum meistorum syniz sæll Johannes hafa figuru¹⁵ talat til þeira oc nefndan guð föður undir¹⁵ skilningi Abrahe haufuðfeðr, oc hafa með fyrr greindum orðum þessum monnum bannat at hefia upp [til guðs lofs eða bænarorða¹⁶ sinn munnn saurgaðan með ferligri predican falsligrar¹⁷ villu, þeirar sem auðsen er i morgum lutum¹⁸ fyrr greindum i frasogn [truaðra þeira¹⁹, ena²⁰ leyfa²⁰ þeim at eins hiartaliga bæn²¹, sem nu gera pafar við opinbera villumenn, þa sem þeir skripta at þegia, sva sem gert var við Petrum Abaleardum²², eða sva sem helgir menn [gerðu við²³ einstaka menn, þa sem aðr eru agætir at motstöðu við almatkan guð, sva sem var Advenir konungr, sa er Josaphat [konungs son²⁵ setti þagnar skript, oc sem Pafnutius²⁴ gerði við Thaidam. Er þessi skript sumum sett [at akveðnum²⁵ tíma, en sumum allt til dauða, þvíat oll²⁶ orð Johannis eru uleysiligt lögmál almattigs guðs, þau er i hans predican standa, ef þau eru rett skilit.

Enn því at hinn oyfirstiglgi oc hinn göfgi guðs kappi sa²⁶ þessa fyrr nefnda menn nokkut sveigða en eigi fullkomliga undir satt [litillæti lagða²⁷, syndi hann þeim aðra figuru sva mælandi: „Nu er bolöx sett við²⁸ tria rætr, oc hvert tre, þat sem²⁹ eigi

1 annat B. 2 þann veg B. 3 [tilf. B. 4 eigit B. 5 reka B. 6 arkynia B. 7 [Bidr ek B. 8 [hversu fyrir komna B. 9 er B. 10 saal. B.; 33 því A. 11 stocka ok tilf. B. 12 A tilf. her en eigi. 13 tilf. B. 14 saal. B; fyrir A. 15 saal. B; undan A. 16 [mgl. B. 17 saal. B; ferligrar A. 18 stöðum B. 19 [truar þeirar B. 20 leyfði B. 21 þeonostu þa leid B. 22 saal. B; abadardum A. 23 [gera með B. 24 Pafnutius B. 25 [a akveðinn B. 26 mgl. B. 27 [saal. B; rettlæti lægða A. 28 40 saal. B; til A. 29 er B.

gerir goðan avoxt, man vera upphauggvit oc i eld kastat. Þat
[skal sva¹ skilia: því at allt mannkyn er sem margr víðr vaxinn
af einum rotum, man lausnari allz heimsins, sa sem skíott man
birtaz milli manna oc ek merki fyrir bolöxi, af því at hann hefir
5 með ser iarn guðdömsins, þat er i gegnum gengr oc sigrar alla
luti, oc skapt manndömsins, þat er með líkamligum höndum ma
taka oc hallda, þo at hann þoli nu með miukri biðlund² var ill
verk, at hinum efsta domi eigi at eins þær kvísir, sem aungvan
avoxt [bera, þat er heibingia, þa sem eigi hafa með ser avoxt goðra
10 verka, i eilífan bruna kasta, oc falsara slíka, sem þær erut, eða
rett kallaða villumenn, þa (er) ongván avoxt³ bera, nema þann sem
til bruna er makligr, þo at skammsýnum monnum syniz hann
nokkut⁴ nytr, oc alla þa menn, sem i þessum heimi vilia eigris
betra sitt rað með avaxtsamligr⁶ iðran, helldr man allr illr
15 víðr oc oavaxtsamr með aullum illum rotum, þat er allt illt af-
kvæmi með illum feðrum, i elld kastað, at þær af megi engi ill
risla upp renna [um aldr⁵, þat er at skilia dæmt⁷ til endalaus
bruna, at af því megi eigi ill kynslöð upp renna⁸ um aldr her i
heimi. Enn af því at þessir menn, sem sœll Johannes atti tal
10 við, voru margvisir, var makligt, at hann hneykti þeira vízkun,
er þeir hugðu aðr at öfurstiglig væri, oc bryti niðr ofdramb þeira
oc [dul með¹⁰ myrkum figurum, þeim sem þeir mætti undirstanda,
at¹¹ skilia, at þeir voru eigi at eins sannsakadir oc verðir harðrar
pinu¹², helldr oc fullkomliga með hans usigranligri vízku unnir oc
15 yfirkomnir fyrir sannar skynsemdir. Nu því at þeir urðu miog
ottafullir við þau¹³ orð, toku þeir með litillæti sælan Johannem
raðs at biðia, at þeir mætti við gera oc liota eigi¹⁴ þann bruna,
sem þeir skildu sig makliga, sva mælandi: „Hvat skulum ver gera,
sem þeir mælti, því at þu hinn goði guðs vin hefir nu synt, hvat
10 ver eigum at forðaz, seg nu með þvílíkri miskunnsemi¹⁵, hvat ver
skulum til þess vinna, at ver megim af guði líknina¹⁶ auðlaz. Hann
svaraði þessu [at moti¹⁰: „Sa yðvarr sem .ii. kyrtla hefir¹⁷, gefi
[hann annan¹⁸ þeim sem aungvan¹⁹ hefir, oc sa sem vistir hefir,
geri²⁰ slíkt hit sama.“ Sem hann segði: því byð ek yðr at gefa
15 annan kyrtíl, [ef .ii. eru til²¹, oc vistum at skipta eptir sama hætti,

1 [er sva at B. 2 saal. B; bliblynd A. 3 [mgl. B. 4 nockuru B. 5
tilf. B. 6 avaxtsamre B. 7 saal. B; domr A. 8 vaxa B. 9 otru B.
10 [tilf. B. 11 ok B. 12 refsingar B. 13 þessi B. 14 þat upphógg
ok tilf. B. 15 skynsemi B. 16 saal. B; líkama A. 17 aa B. 18 [saal.
40 B; ann A. 19 engan B. 20 gefi B. 21 [af tveim B.

at eigi at eins eigum ver hina ytri luti vara, þa sem oss eru minnr nauðsynligir, helldr oc þa luti, sem oss eru harðla nauðsynligir, fram at leggja i nauðsyn við vara naunga. Her yfir segir hinn mikli Gregorius: Guðligt lögmal byðr oss naunginn at elska sem sialfa oss, oc af því er auðsynt, at sa elskar hann ser minnr, er eigi skiptir milli sin oc hans [sinum lut, ef þurft beiðir¹. En því bauð Johannes einn kyrtil af tveimr at gefa, at einum fær eigi öðruvis skipt, [enn þa er hvargi nökr², sa er gefr oc hinn er við tekr. Oc af þessu ma marka, hvat miskunnarverkin mega, er þau eru boðin i makliga iðranar avoxtu, oc sialfr guðs son³ mæli: Gefi þer olmosu, at skilia, rettskriptaðir oc af rettfengnu, oc eru yðr þa allir lutir rettir³. Af þessu efni ma nokkurr sva tala, segir heilagr Jeronimus i þeiri bok, er hann ritar til Evidiam: Hversu ma maðr gefa annan kyrtil i frostum hinnar koldu Scithie eða i sniofum alpinar fialla, þar sem varlla ma veria likamann⁴ við kulda með .ii. eða .iii. kyrtilum eða með skinnklæðum. Enn þar liggr su orlausn til, at sa klæðnaðr, sem þorf vinnr likamann⁵, er einn kyrtil rett skilðr, oc vinnaz ma þeim mannum⁶, sem natturan hefir naukðan skapað, oc su vist, sem þann tima er nauðsynlig, sem þa stendr yfir, þar til er önnur [ma far⁷, optir⁸ nattu er eins dags vist. Oc ef þu, segir Gregorius, hefir meira, veitt⁹ þat þurfundum. Sumir meistarar segia¹⁰, at Pharisei oc Saducei voru villtir af fornri villu¹¹ ebreskra manna, oc fyrir þa sok hafi enn sæli Johannes setta þeim þessa skript, oc af þessu hans dæmi hefir heilug kristni þat logtekið, at uppnæmir eru¹² penn¹³ ingar [þeir allir¹³, er opinberir villumenn [hafa at¹⁴ varðveita, oc ef þeir eru¹⁵ klerkar, falla þeira fiarlutir undir kirkiu, en ef þeir voru¹⁶ leikmenn, undir konungligt valld. Enn þetta boð sæls¹⁷ Johannis se eigi [alðyðu skullda¹⁸, helldr rað eða bænaraðr, a þa leið æm varr herra mælti: Ef þu vill algerr vera, far oc sel alla¹⁹ eign þina oc gef fataekum monnum, oc fylg mer. Var oc þetta rað vars herra enn eigi hverium sem einum skylt at hallda, nema hin hæsta nauðsyn [kalli, at¹⁹ þa eru allir lutir sameiginligir.

1 [i hans nauðsyn sinum nauðsynligum lutum B. 2 [er þa er hvarrtveggir 35
nöckvidr B. 3 reinir B. 4 likama sinn B. 5 mgl. B. 6 saal. B;
likomunum A. 7 saal. B; monnum A. 8 [fæz B. 9 veit B. 10
lita a þat B. 11 tru B. 12 se B. 13 [saal. B; allir þeim A. 14
[tilf. B. 15 varu B. 16 eru B. 17 tilf. B. 18 [alpyðu skyllða B
19 [gangi til, B.

Fra riddarum ok domandum¹.

19. A einum tíma komu fyrir sælan Jóhannem at heyrja kenning hans publicani. [Þessu nafni² eru stundum kallaðir þeir menn er með soknir fara, sva oc þeir menn sem heimta skatta, tolla
 5 eða alögur af folkinu, eða þeir sem nyiar alögur eða pyndingar leggja á menn; sva ok þeir sem fremia nokkurn þann kaupskap eða rangan fiarafa, sem trautt eða með ongum kosti ma synð-
 alaust fremia; oc eru þessa lastar harðla margar kynkvislir, [ran oc ribballdaskapr, viking oc allr onauðsynligr herskapr, okr oc
 10 allzkonar vælakaup, vagir oc mælingar rangar oc falslig giold, oll lygi oc opinberir lestir³. Þat er greinanda um tolla eða alogur, hvart þær eru nyiar eða fornar oc svarðar oc skynsamligar, þviat þær er nauðsyn at giallda, oc liggr við horð pina þeim, er eigi gelldr eptir logum guðs oc manna, einkanliga ef konungr eða hoð-
 15 ingi helldr sina eiða við þa. En nyiar alögur ma konungr eða hoðingi fyrir nauðsyn at eins a leggja oc einkanliga⁴ með roksemð [heilagrar kirkius oc fyrir retta sok, ef menn [þurfa fostrland⁵ sitt at veria fyrir ransmonnum eða⁶ vikingum a landi eða sio eða fyrir vorn rettrar truar moti heiðingium oc villumonnum eða annarri
 20 þvilikri sok, ma þa⁷ konungr þat frealsliga gera eptir stilling eða atvikum. Enn þa er lond eru reinsut oc goðr er friðr, a ekki nyia tolla at auka⁸, enn i vorn fostriarðar sinnar oc einkannliga borgar sinnar, biar¹⁰ eða kastala, þorps eða heraðs, er maðr eigi skylldr at eins penninga sina⁹ til at leggja, helldr oc starf sitt oc
 25 vokur til varðhallds oc at giora varnir, oc þar með likama sinn, ef þörf er a, at hann megi hallda sér heilum oc sinni eign. Enn ef aðrir gera þessar alögur, er þeim fyrir dæmi [orð Jóhannis hafandi¹¹. Af þessum segir Ysaays: Vei verði þeim, er lög setia moti rettindum oc rita ranglæti til þess at þraungva monnum i
 30 domum oc at gera ofrefli litlum monnum oc lagum i folki minu, segir drottinn, oc at ekkiur verði¹² herfang þeira oc¹³ þeir gripi fyrir smasveinum. Eða hvat munu þer gera, eða hvert munu þer flyia til fulltings a minum vitianardegi oc a degi uvegs¹⁴ hita, eða hvar¹⁵ munu þer skilia við yðra dyrð, at eigi bogni þer undir
 35 bandi oc fallit með drepnum monnum? Yfir ollum þessum lutum¹⁶

1 Fra predican sæls Jóhannis baptista B. 2 [saal. B; þessir menn A. 3

[mgl. B. 4 fyrir nauðsyn tilf. A. 5 [kirkjuinnar B. 6 [eiga land B.

7 ok B. 8 tilf. B. 9 tak(a) B. 10 mgl. B. 11 [orða sæls Jóhannis

hafnanda(?) B. 12 væri B. 13 edr at B. 14 ofvægs B. 15 saal. B; hvat A.

snyz eigi min reiði af yðr, oc enn¹ er min hond upprett², at skilia, til refsingar. Eigu allir þeir, er i moti fyrr greindri reglu taka fe fyrir monnum, aptr at luka þeim er attu eða þeira erfingium, ef þeir finnaz, eða³ ella eptir kirkiunnar domi⁴ fatækum monnum, oc standa i dauðligri synð, til þess er þeir [giallda aptr⁵; þvi at þat er afskapligt, at varnarmaðr⁶ verði vikingr oc tænaðarmaðr at tapanarmanni. Þvi at sa heitir rex, þat er stiornari, er rett gerir, enn engi annarr, oc þott nokkurr hyggi betra at svipta sinkan oc auðgan, en gefa fatækum guðs⁷, segir hinn sæli Augustinus, at sia hugsan er af slægð annskotans tendruð, oc maðr⁸ eykr glæpinn, þott hann gefi allt þat er hann tok, helldr enn minkar. Jeronimus segir, at su borg⁹ er guði at sva liotum glæp, sem sa er slikt gerir sæfi sun⁹ i augliti fauðurins, oc er fyr^r þvi rett tekin röksemð Ysaie at glosa Johannis orð, þar sem hann kallaz eptir þvi guðs gøtur greiða, sem Ysaia sagði fyrir, oc ma¹⁵ i þessum orðum sia, hveria pinu hann eignaði¹⁰ þeim, sem vond¹¹ lög skipaði, þat er ofn¹² oc elldz bruna¹³, lat sœmða, bond oc bana, usigr i orrustum. Enn þar sem þessi pina gnæfir yfir þeim, er almuginn þrongva, hvat man þa, ef þeir höðsingiar¹⁴, sem leikmanna vald hafa, leggja tolla eða alögur eða skatta uskyllða¹⁵ klerka eða [kennimenn ok a¹⁵ kirkiur, dragandi undir sig þeira logsogn, eða taka þat, sem kirkiur eða klerkar eiga, or kirkna vernd? Þessir falla i hit meira bann, oc sva þeir sem visvitandi¹⁶ taka við sva fengnum penningum eða veita til þessa rað, fullting eða leyfi¹⁷ opinberliga eða leyniliga. Eru oc þessi log öll eða¹⁸ skipanir¹⁸ onyt oc mega ekki eptir natturulögunum¹⁹, þviat ekki logmal hefir neitt afli moti guði, oc enn minni hefir ekki valld moti enum meira. Verr oc þessa menn engi [hefð ne²⁰ landssiðr. Eigu þeir eða þeira arfar þetta allt með [fullu aptr at giallda oc rettri stöðu²¹ at bæta oc skafa þessar²² skipanir af sinum bokum²⁰ oc fullkomliga at onyta oc or logum taka, aðr þeir fai lausn af þeim, sem valld hefir til at leysa þess kyns²³ mal. Hefir oc sialfr guð slíka luti harðliga refsat, þar sem mannlig hond [spardi²⁴ þeim hegning slíks lögbrotr, sem ritningarnar vatta. Þessa alla

1 tilf. B. 2 uppreist B. 3 enn B. 4 saal. B; dæmi A. 5 [bæta B. 6 varnað-
armadr B. 7 edr guði B. 8 sorg B. 9 soninn B. 10 ognadi B. 11 vand B.
12 ofriðr B. 13 bruni B. 14 menn B. 15 [tilf. B. 16 vitz vitandi B.
17 lof B. 18 aullum tilf. B. 19 sealfum tilf. B. 20 [saal. B; hefnd
eða A. 21 [fullum aptrgiollidum ok rettarstöðum B. 22 þess hattar B.
23 hattar B. 24 saal. B; syndi A.

saman oc sérhvern [i sinni gradu¹ hepti [enn sæli Johannes ne einum² rangt at gera, oc mælti: „Krefi þer ekki framarr enn yör er skipat,“ sem hann segði: Geymit gersamliga þess, at eigi komiz þer at annarra eign með röngu eða³ girniz at fa hana uretliga, at þer megit oc vilit því næst miðla naungum yörum yðra eign retliga⁴. Oc enn segir hers af þessu efni: harðla mikið afl fylgir orðum þessa agæta manz, þar sem hann leibir bersynðga menn oc þa sem voru með [öllu onytsamir⁶ a heilsu rað, fyrirbioðandi at neinn þeira tæki eða heimti nokkut um rett fram. [Er með þessi grein niðrbrotinn margs manz oskynsams oskynsamliqr þokki, sa er domarann hyggir allt eða mikinn þora þess, er i sakeyri er tekit, uretliga afla. Sumir hyggia oc, at alt þat, sem heilog kirkia tekr, se fatækra manna eign, oc domendr eða soknarmenn, þeir er þar hafa starfat fyrir, eigi þar ekki af at taka, þo at þeir hafi þar ongva aðra rentu til. En þat er auðsynt, at natturulögin sætla hverium mala fyrir sitt starf, oc því er agætt miskunnarverk at gefa ölmusum sakeyri oc sækia a sinum kosti helldr enn lögskylda.⁷

Fra því er riddarar komu til Jons.

20. Riddarar oc þeir menn, sem [konungliga stíorn⁸ höfðu, komu oc til Johannem ok spurðu: Hvat skulum ver gera? Hann fyrirbauð þeim crimen concutionis⁹. Þat ma sva þyða helst, at hann fyrirbauð þeim nokkurn at hrista eða skaka [með ogn¹⁰ til penningalatiz. Ok er þessi figura tekin af þeiri liking, er maðr hefir ker i hendi fullt nokkurs hræriligs lutar, sva sem korns eða [silfrs eða⁷ einshvers lagar, oc síþan ristir hann kerit¹¹ eða skekr, sva at þat, sem aðr var i því, slagnar niðr. Kennir [hinn fyrr nefndi Johannes¹⁰ soknaranum sva at þyrma [undirmonnum sinum¹², þeim er hann hefir i sinu valldi [sva sem¹³ i sinni hendi, sva sem þeim, er kerit berr, dugir þyrmiliga með því¹⁴ at fara, þviat domarinn¹⁵ ma at likendum sakir valldz eða vitzmuna a þessa lund leika at viti eða pen(nin)gum sinna undirmanna. Verðr þetta lyti þa framit, er¹⁶ domarinn geriz ofsoknarmaðr oc ræðir¹⁷ sor minni menn með kuga¹⁸ eða einhverri¹⁹ væl til [þess at þeir

35 1 [mgl. B. 2 [hann neinum B. 3 ne B. 4 rettvísliga B. 5 hann P. 6 [fullu onytsamlizir B. 7 [mgl. B. 8 [konunglig stórf B. 9 concus- sionis B. 10 [tilf. B. 11 mgl. B. 12 [undirmanniaum B. 13 [ok B. 14 þat B. 15 domandinn B. 16 ef B. 17 rærir B. 18 saal. A. og B. 19 einnihverri B.

leggi penninga fram við hann¹, þar sem eigi eru logligar sakir til, oc þröngvir þá aftogliga, sem hann setti² vernd at veita oc fullkomit fullting til allra rettra mala eptir skyldu sialfra laganna at bði sins höfðingia, verðr þá vikingr af varnarmanni, en vargr af geymslumannui. Ok er³ kunuari verða kynkvislir þessa lytis⁴; þeim er þat⁴ vilia forðaz, þar sem varlla ma illt varaz, nema vitað se, verðr þat framit, ef nokkurr, sa er i malafylgiu starfar, snarar með kuga eða einhverri væl penninga af monnum fyrir rett fram, oc ef domandi vil eigi malum luka, nema honum se nokkut gefit til⁶, þar sem hann er aðr skyldr at gera [goða grein⁷ a hveriu¹⁰ lögprofudu mali fyrir þá rentu, sem [hann er i logunum skipaðr til hvers mals⁸; sva oc ef umvandanarmaðr lettir af rettri⁹ umvondun fyrir log fram eða fyrir heit fram laga, eða soknari lætr af rettri asokn annarligs mals, sva oc ef soknari tekr fe til at sækia einnhvern eða [lata sækia⁹. Þessir enir síðurstu eigu aptr¹⁵ giallda¹⁰, eigi þeim sem gaf, heldr þeim sem mein stoð af giofinni, utan sa sem gaf hafi [fyrir goðu¹¹ gefit, þá a hann aptr at luka gialldit. En hvat¹² sem domarinn dæmir illa¹³ vitandi oc með væl, fyrir ræzlu sakir við einnhvern eða fyrir vinattu eða hatr eða fegirnd, þá a¹⁴ þat allt, sem hinn missir sins, aptr at luka¹⁰ þeim, sem hann hallar [domi á¹⁵, oc þar með [skynsamligan retti¹⁶ fyrir allt mein oc fyrir skaða þann, sem hinum leiðir¹⁷ af hans misdæming, nema þessi sami domandi fai þann, sem hann hefir fylgt i malinu, a þat leiddan at luka þetta allt aptr. Eigu þessir rettir at tempraz eptir atvikum, oc sva refsingin eptir malavoxtum.¹⁵ Enn ef domr¹⁸ tekr fe til at dæma, er greinanda, hvart hann tok til þess at dæma rangt, eða tok hann til þess at dæma rett, eða tok hann at eins til þess at dæma. I enum fyrsta atburð af þessum, er hann tok til þess at dæma rangt, a hann, sem fyrr segir, at luka þeim aptr, sem¹⁹ misdæmdr var, enn i enum síðarrum tveim³⁰ a hann aptr at luka, því at hann tok liotlega oc framdi fyrr nefnt lyti concucionis²⁰, þat er sæll Johannes bannaði, at neinn tæki i nokkuru²¹ mali framarr enn þeim²² mala eða rentu, sem login

1 [peninga um rett fram B. 2 aa B. 3 at B. 4 þær B. 5 sva ok B. 6 tilf. B. 7 [godan enda B. 8 [honum er i l. til hvers mals skipað B. 35 9 [at létta af ásokn B. 10 luka B. 11 [tilf. B. 12 hvart B. 13 villandi ok tilf. B. 14 hann tilf. B. 15 [a dominum B. 16 [sæt. B; skynsaml. veitt A. 17 leiddi B. 18 domari B. 19 er B. 20 concussionis B. 21 neinu B. 22 þann B.

segja honum, þar sem hann var [fyrir hana¹ skylldr at dæma fyrir utan allt annat kaup. Hit sama [syniz ok², ef hann tekr til þess at dæma eigi, eða til þess at dæma eigi illa, [þar sem hann er aðr skylldr at dæma vel. Þviat Augustinus hinn mikli segir, 5 at domanda se eigi lofat at selia rettan dom, oc a hann i þeim⁴ fiorum atburðum hinum siðurrum þeim⁴ aptr at luka, sem gaf, ef hann vildi fyrir goðu gefa til þess at fa sin rettindi eða leysa sig undan rekstri, kostnadi oc onaðum; en ef hann⁵ gaf til þess, at hann vildi með undirhyggju snua hug domandans undir asionu hins 10 retta til rangrar fylgiu með ser, oc veit þat domandi⁶, þa a þetta at gefa fátækum monnum eða þeim, sem hann villdi at mein fengi af gíofinni, eptir því sem kirkiudomandinn vill. Enn ef nokkurr⁵ domandi vill [með engu moti⁷ dæma eitt mal eða fleiri, oc verðr nokkurr þar fyrir [at missa⁸ sinna rettinda, þa a domarinn at 15 svara [allri hans⁹ missu oc ollu því meini, sem [honum leiðir¹⁰ þar af, oc bæta þat allt aptr af [sinum peningum¹¹, sem hinn skaðar af¹² hans vanrækt eptir rettum domi. Þetta sama lyti concutionis¹³ er oc, ef domr¹⁴ snyr sinum retti i gíafir oc afrækis¹⁵, at hinn mishaldni fai sin rettindi, oc skal fara sva sem nu var sagt af næstu grein.

10

Predican Johannis¹⁶.

21. Þessu næst mællti sæll Johannes enn við ena somu konungs menn¹⁷ oc sagði sva: „Eigi skulu þer [ne einum¹⁸ calumpniam gera“. Calumpniam kalla lögin aburð usanz lytis¹⁹ vilianlegan fyrir ófund, ef domandi eða einnhverr annarr gírniz peninga ein- 15 hvers manz með agirni, eða²⁰ gírniz hann með heipt þeiri, sem hann hefir a honum, limar hans eða lif, segiandi at hann hafi tekit með gripdeild, stulð eða rani, eða fengit annars kostar rangliga hest eða uxa eða annan smala eða nokkura peninga eða gripi eða akra eða eignir, eitt eða fleira af þessum²¹, oc lætr þat sanna með 30 falsvitnum eða rangfengnum soknargögnum. Stundum berr hann a hann kvenna legorð, averka eða banorð manna leynd eða berlig, eða orð þau, er sekt stendr á, oc rægia þess kyns menn sina ovini lognu rogi við höfðingia; stundum lata þeir þyfi bera eða

1 [fyrir B. 2 [tilf. B. 3 [þat er hann (er) skylldr at dæma ok B. 4 þessum B. 5 tilf. B. 6 domarinn B. 7 [eigi B. 8 [mgl. B. 9 [saal. B; allra þeira A. 10 [hinum leiddi B. 11 [sinu B. 12 fyrir B. 13 concussionis B. 14 domandi B. 15 afrækiz B. 16 Ikke nyt Capitel i B. 17 þionostumenn B. 18 [ok neinum B. 19 saal. B; lytiz A. 20 ella B. 21 saal. B; þessu A.

binda á menn eða á þeiravarnað, er þeir¹ vilja fyrirkoma; stundum vinna þeir eða lata vinna nokkur illvirki oc nefnaz þeir nofnum, sem þeir vilja fyrir² lygi hafa³; stundum snua þeir goðum verkum til illz, sem Pharisei sögðu varn herra eigi með guds krapti takn gera, helldr með diofuls krapti; stundum rista þeir⁴ með runum eða rita á blóðum login lyti með sundrlausum orðum eða samfostum, versum eða kantilium⁵, figurum eða bendingum, oc kasta i opinberum stóðum, til þess at þeiravuin⁶ fai af skomm eða skaða, ofagnað⁶ eða alldrtila. Þessir allir falla i dauðliga synð oc eigu at standa undir þungum pinum fearlatz eða bardaga,¹⁰ brigsla eða utlegða, meizla eða bana eða limations⁷ eptir mikilleik tilgerða; þviat vikings ma varaz, enn eigi⁹ illan domanda, þvi [at hann¹⁰ er hverium ransmanni verri. En þeir, er menn ufrægja með fyrr greindum uppslattum, eru þvi verri en þiofar, þeir sem fenu stela, at þessir stela frægðinni oc sva, ef þeir mega, sialfu lifinu;¹⁵ þeir eru skylldir, ef þeir vilja bæta [yfir misverka sinn¹¹; at¹² kannaz við villu sina oc biðia ser liknar þa menn, sem þeir gerðu mein undir sinni personu. Enn ef þeim er lifshaski at tala við sinn sokudolg, geri hann þat [fyrir milli setta personu¹³. Hann er skylldr at færa af honum ufrægðina, slikt sem¹⁴ hann vinz til. Er¹⁶ oc allir þeir, er slikt gera, skyldir til at bæta eptir lagadomi þeim, sem¹⁴ þeir ufrægðu, oc eru allir þeir, sem þessi bref finna, skylldir at brenna þau oc lata ongvann mann sia. Enn ef þeir lata þau uppi aufundsamliga, þa fulla þeir i sekt með hinum, er fyrir ondverðu reistu lygina. Virðuligr prestr Beda segir¹⁵, at sæll Johannes¹⁵ minti með rettri stilling¹⁶ riddara á þat [i þessum orðum¹⁷, at eigi tæki þeir fyrir¹⁸ alygi penninga [eða með hernaði af þeim¹⁹, er þeir voru skylldir at veita vernd við ollum hernaði oc fullting til allra rettra mala²⁰. Oc enn segir Beda prestr: Ongan alldr oc ekki embætti eða²¹ þionustu eggjaði sæll Johannes eigi til miskunnar, alla saman bað hann til þess, at hverr veitti þat hverigum, sem hann kendi þann þurstugan, þviat miskunn er fylling²² allra mannkosta. At hirtum lytum domanda²³ vendi sæll Johannes sinni

1 *saal. B*; þeim *A*. 2 [liuga *B*. 3 cantileum *B*. 4 uvinir *B*. 5 þvi *tilf. B*. 6 *tilf. B*. 7 lifions *B*. 8 vikinginn *B*. 9 varla *B*.³⁵
 10 [tilf. *B*. 11 [sinn miska *B*. 12 *saal. B*; oc *A*. 13 [*saal. B*; fyrri milli settra persona vist er *A*. 14 er *B*. 15 i þessum orðum *tilf. B*.
 16 *saal. B*; skilning *A*. 17 [mgl. *B*. 18 *saal. B*; með *A*. 19 [*saal. B*; af monnum með hernaði *A*. 20 luta *B*. 21 ne *B*. 22 *saal. B*; fullting *A*.
 23 domandanna *B*.

signuðu tungu til huggunar þeim oc mællti: Hallda skulu þer malagiofum yðrum; sem hann segði: hvarvetna þar sem þer innit af hendi með lögum þat starf, sem hoðingiar skipa yðr at gera rett manna a milli, þa skulut þer oc megut þer með rettu taka þann
 5 mala, sem hoðingiar skipa yðr fyrir [yðra þionustu eða starf. Beda segir her yfir: Rettliga² ma domari eða ridari taka sinn mala, þann sem lögin segia honum, at eigi þurfi hann, þa er kostinn vantar, með rani at taka, at skilia þat expens, sem hann eða hans sveinar þurfa til mala eða klæða eða farargreiða, meðan þeir acta
 10 alunnings nauðsyniar. Hafa því helgir pafar oc aðrir heimsins formenn rentu skipað til hvers starfs, at postolinn Paulus segir: Engi er skylldr auðrum at þiona a sinum kosti, er því sannligt, at logbrotsmaðrinn leggi af sinum kosti fyrir þann, er honum þrongvir til þess at hallda lögin oc ryðr til rettinda hinum retata, þeim
 15 sem helldr login, oc hvergi er skulldbundinn undir lögin.

Johannes neitaði sig Krist.

22. I þann tima sem fyrr nefndr Johannes talaði þvilika luti, sem nu voru greindir, fanz folkinu sva mikit um, at a tveim tungum lek, hvart hann mundi eigi Cristr vera, oc segia bækr þa
 10 sok til þess, at ebreskir menn vissi af orðum spamanna oc einkanliga Davids, at þa var kominn sa timi, er Cristr mundi beraz lata i þ heim. Var þo undrandi sa blindleikr, er þeir mistrygðu þat yfir Jesu rettindum at taknum oc stormerkium⁴ syndum með vitnisburð Johannis, sem þeir truðu sealfkrafas yfir sælum Johannes, 3,
 15 sem ekki takn giorði eptir vitni guðspiallzens i lifi sinu. En su var sok til þeirar tortrygðar, at því sem virðuligr prestr Beda segir, at þeir hugðu Crist mundu fæðaz fra konu enn eigi fra meyi u at moti Ysaia, er þeim sagði, at mær mundi son fæða oc geta, oc nafn hans mundi kallaz Emmanuel, þat er guð með oss.
 10 At moti þessi⁶ villu mællti sæll Johannes oc sagði sva: „Eigi em ek Cristr, ek skiri yðr i vatni til synða iðranar, en sa er mer sterkri, sem eptir mig man koma, oc ek man eigi verðr at bera skoklæði hans, hann man yðr skira i helgum anda oc elldi. Hann hefir sitt ventilabrum i hendi, oc hann man reinsa sinn lafa oc
 15 samna hveitikorni i hlaudu sina oc brenna agnir i oslökkviligum elldi. Sem hann segði: Ek væti likami i vatni oc kenne synða iðran, oc tek upp þann vanda oc hatt, at menn taki vatzskirn,

1 [hverja grein ok þionustu ydra ok starf. Hinn sami B. 2 Her mgl. 2 Blade i B. 3 þ' tilf. Cd. 4 oc tilf. Cd. 5 sealfa krapta Cd. 6 þessu Cd.

Fra sendimonnum.

24. Enn¹ sami Johannes ewangelista segir, at þann tíma sem nafni hans enn sæli Johannes hafði² nú greinda luti af Kristi spáð eða fram sagt, sendu Judar af Jerusaleml þá menn til Jóhannem, sem í kennimanna stett voru, og þá menn, sem af kyni Levi Jacobs sonar voru, at spyrja hann, hverr hann væri, og reis spurningin af alþýðu rom, þeim sem þat talaði, at hann væri Crístr. Enn hann iataði enn neitaði eigi og sagði: „Eigi em ek Crístr.“ Af þessum orðum segir Gregorius enn mikli, at miok er lofanda litillæti Jóhannis, þar sem hann var sva mikill hugarkosta maðr,¹⁰ at folkit villdi trúa hann Críst vera, villdi hann at standa stauðuliga í því sem hann var, at eigi væri hann með mannligri skamsyni hafðr upp yfir þat sem hann var, og at hann yrði fyrir íatning sannleiksins limr Krístz, þar sem hann dro eigi með falai a sig nafn Krístz. At heyrðum þessum annsvorum Jóhannis, spurðu¹¹ sendimenn, ef hann væri Helias, at skíla endrborinn eptir ætlan villumanna, þeira sem andir segia aptr hverfa í ymsa líkumi, eða ella spurðu þeir þessa fyrir þá sok, at þeir vissu þá kominn vera tíma drottinlís burðar, enn þeir voru ovisir af því, hvart Elías mundi koma fyrir ena fyrri Crístz tilkvamu eða ena síðarri, og af¹² því spurðu þeir, hvart Jóhannes væri Elías. En hann neitti þessu fullkomliga, þar sem hann sa, at spurningin reis af vandri villu. Þeir spurðu þá, ef hann væri spamaðr. Sæll Jóhannes neitaði því sem hinu fyrra. Þess ma spyrja, hvi hann neitaði sig spamann vera, þar sem hann sagði¹³ marga luti ukomna fyrir. En sok til¹⁴ þessa greinir Petrus Commestor, at þessir menn spurðu undir spamanz nafni, hvart hann væri Elías¹⁵, at skíla endrborinn, fyrir því at figura skírnar hafði í þessum spamonnum fyrirfarit, Elía og Helíseo; matti sæll Jóhannes því fríalsliga¹⁶ neita, er með undirhyggju var spurt eða með alþýðligris villu. Aðrir kennifeðr segia¹⁷ oc, at hann matti því neita sig spamann vera, at honum var þat embætti a hendi folgit at syna sialfan lausnarann með sinum¹⁸ fingri og renna fyrir honum með predican, skírn og [sigri vegsamlígs¹⁹ dauða, og at boða hans tilkvamu í helvíti. Er þat auðsynt, at þetta allt var framarr enn spadomr. Sendimenn helldu²⁰ [a somu²¹ eyrindi og mælltu: „Hveriu skulum ver annsvara þeim höfðingium²², er oss sendu, fra því, hvat þu segir²³ af sealfum þer?

¹ Einn Cd. ² Her beg. atter C. ³ Helíseus C. ⁴ fríalsliga A og C.

⁵ alhugligri C. ⁶ tilf. C. ⁷ [sigrvegarasamlígum C. ⁸ [enn a sinu C.

⁹ monnum C. ¹⁰ sagdir C.

Hann svaraði: „Ek em rödd kallanda i eyðimork, greiði þér guðs gótur, sva sem Ysaías spamaðr kendi.“ Sem hann segði: Ek fer i Judea, þeiri er nú má við eyðimork iafnaz sakir [þess er hon er nu fyrir sitt syndagialld¹ af guði fyrirlitin, utan hon bæti sig nu
 5 með sannri iðran fyrir guðs syni, þeim sem at rettu kallaz hans orð, sva sem röddin [su sem fyrrum kemr² til eyrnanna, en orðit megi skiliaz³, oc bið ek, at þer buit honum veg til yðvars hiarta með rettri iðran annmarka, sva at þer megit með litilæti skynsamliga heyra hans kenning, þa er hann kemr til yðar, þviat
 10 hann er orð guðs oc sealfir sannleikrinn. I þessum stað segir [fyrir nefndr⁴ Johannes guðspiallamaðr, at séndimenn Juda voru af Phariseis, þat er at skilia. hoðu þeirs tru oc siðu þa, sem [greindir eru⁶, oc komu eigi til þess at fretta hann⁷ at gerðum sinum eða malsendum, at þeir girntiz at nema eða eptirlikia hans meðferðir,
 15 helldr til þess at hugsa aufundsamlega, ef þeir mætti i nokkuru hann lasta, oc því helldu þeir afram spurnenne⁸, at þeir mætti þat nokkut finna, sem þa lysti, segiandi a þa leið: „Hvi fremr þu skirnarembætti, ef þu ert eigi Cristr, eigi Elias, oc eigi spamaðr?“ En sœll Johannes svaraði með hogværi, þott hann væri með undir-
 20 hyggiu spurðr, oc skipti ekki skapi, helldr kendi hann þeim kenn- ingar sva mælandi: „Ek skiri i vatni, en sa stendr a millum yðvar, sem þer kunnut eigi skynia⁹.“ Sem hann segði: Þvi frem ek skirnarembætti, at ek renna fyrir þeim, er i millum yðvar stendr með minni skirn oc i anda man skira, oc þo at þer kennit hann
 25 at likams¹⁰ syn, þa er hann yðr þo ukunnigr at valldi. Oc enn sagði sœll Johannes: „Sa kom siðarr en ek, sem fyrr¹¹ var enn ek, oc eigi em ek makligr at leysa skoklæðapveng hans.“ Þat er sva at skilia: i¹² því sigrar sa mig, sem mer siðarr er i ver- olldina fæddr, at hann þrongva eigi timar sins getnaðar, oc þo at
 30 hann se a tima af moðurinni [fæddr oc¹³ getinn, þa er hann fyrir alla tima oc fyrir utan tima af guði feðr getinn, enn ek em fyrir því eigi verðr at fletta hans sætr, at ek vil fyrir ongan mun draga a mig þat brudguma nafn, sem mer heyrir með ongu moti. Ma þessi en siðustu orð sæls Johannis betr skilia, ef sagt er, hvi hann
 35 tok sva til mals. Sa siðr var með enum fyrrum monnum, ef sa maðr, sem einhveria¹⁴ konu atti með lögum at fa, hafnaði hennar

1 [sœl. C; sins synðagealldr B. 2 [kemr fyrri C. 3 skilia C. 4 [tilf. C. 5 þeira C. 6 [fyrir eru greindir C. 7 guðs mann C. 8 spurninginni C. 9 skyn a C. 10 likamligri C. 11 fyrri C. 12 sœl. C;

40 oc A. 13 [mgl. C. 14 einahveria C.

eiginorði, at sa hans frændi, sem skylldastr¹ var okvændr skyldi leysa skopvengi² af sæti hans³, er konunni hafnaði, oc⁴ eiga þa konu síðan, sem hans frændi villdi eigi fa. Atti varr herra þessa figuru her a mille manna, þvíat hann er sannr⁵ brúðgumi sinnar Kristni. Enn þo at menn hygði her i heimi Johannem Crist vera, neitaði hann því fullkomliga; fyrir því kallaz⁶ hann eigi maðr til at leysa af honum skoklæðe, þat er at eigna ser með falsi brúðguma nafn fyrir uvisan aldyðu rom.

Jesus kom til skirnnar.

25. Fyrr nefndr Johannes evangelista segir, at þessi tíðindi urðu i Bethania við ana Jordan, þar sem hans nafni skirði mannfólk. Annan dag eftir þessa atburði sa Johannes baptista Jesum koma til sín af Galilea heraði at [taka skirn⁷ af honum. Oc þa mælti hann til hans: „Se her lamb guðs, þat er syndir tekr af heiminum.“⁸ Þat [skal sva⁹ skilia: Nu er sa her kominn, sem sva er einfalldr oc meínlauss mille vandra manna sem lamb mille varga, oc sva er lutlauss af aullum syndaflekkum, þo at hann hafi hollð af hollde aðr, sem fornarlamb a annmarkalaust at vera, þat sem Moyses bauð i lögmalí guði at sæfa; oc a þa leið sem blóði þess sama¹⁰ lambs var dreift yfir fólk til [annmarka lausnar⁹, man sea með sinu blóði¹⁰ þva syndir af heiminum. Oc enn sagði sæll Johannes at skilia lærisveinum sínum eða þeim monnum, sem¹¹ þa voru nær: „Nu er sa kominn, er ek sagða yðr at skilia fyrrum fra. at maðr mundi síðarr koma enn ek, sa sem¹¹ fyrrum var enn ek, þvíat¹² hann var mer fremri, oc ek kunna hann eigi, en þo kom ek fyrir þa sok at veita monnum vatzskirn¹², at hans nafn birtiz fyrir Israels¹³ folki.“ Þat er líosara at segia: Þessi maðr sami er sa, sem þer heyrðut mig fyrrum fra segia, at mer síðarr mundi i veroldina koma¹⁴, oc þo er mer fremri at konungligri tign oc valdi¹⁵ oc at þeiri frumtign, sem hann hefir fram um¹⁵ englana, oc hann var mer fremri¹⁶ at eilífleik guðligs vallds¹⁷, þar som hann er aliafn guði feðr. Enn hafa þau orð Johannis, er hann sagðiz til þess fremia vatzskirn, at hans nafn at skilia Jesu birtiz fyrir folki, annan skilning, sem hann segði: Eigi kom ek fyrir þa sok i vatni at akira, at ek mætta gefa synda¹⁸ aflausn, heldr at birta [með minni¹⁹

1 sidaretr C. 2 skoklæði C. 3 þess C. 4 at C. 5 at saunnu C.
6 kalladiz C. 7 [lata skirnaz C. 8 [er at C. 9 [aflausnar annmarka C.
10 banablóði C. 11 er C. 12 vatnskirn C. 13 Israels C. 14 fæðaz C.
15 saal. C; við A. 16 fyrri C. 17 velldis C. 18 tilf. C. 19 [saal. C;
mína A.

predican oc minni skirn ollu Jraels folki þann, sem skirir i helgum anda oc þvær synðir af heiminum. Lettir¹ nu af þeiri skirn, er til iðranar er gefin, þviat nu man skiott birtaz su skirn, er til aflausnar synða er gefin. Oc enn² lettir af at vilia skirn

5 taka af yðrum samþræli, [þviat nu³ er nær allra manna herra oc höfðingi, sa sem skirir leiðandi þvegna⁴ menn til eilífs lífs, biðit af; honum skirn at taka, fylgit þeim oc truið þeim, sem ek skirn-
arþionn yðvarr girniz at taka skirn af. Mer er hann siðar at manndomi, enn fyrr at höfðingiadomi oc fyrr at eilífum guðdomi.

10 Þvi sagðiz sæll Johannes eigi kenna hann, at engi kann sun at fullu nema faðir. Sumir meistarar segia, at sæll Johannes sagðiz fyrir því eigi kenna Jesum, at hann vissi eigi, at varr herra mundi ser einum ætla vald skirnarennar, oc undir einum guði væri einleikr hennar. Sva segir Speculum Historiale, at guðs son, sem

15 aungvan hafði synðaflekk, þann sem skirnin þurfti at þva, villdi fyrir fleiri skynsemðir en eina skirn taka. Var su en fyrsta, at hann veitti vegsemð Joani oc skirn hans; aunnur er su, at hann villdi fylla retlæti lögmalesins, at eigi byði hann auðrum þat, sem hann villdi eigi sialfr með verki fylla oc fremia, fyrir þessa sok

20 villdi hann skirn taka oc vera ofraðr til mustaris oc hallda hit forna paskahald; hin þriðia, at hann syndi af ser litilætis dæmi i því at lata ser soma af sinum þionustumonnum skirn at taka; su var hin fjórða, at með sinum heilaga likama þeim, sem þa syndiz(!) votnin þva, veitti hann þa helgan oc þat afl votnunum, at þau

25 mætti a þa leið reinsan veita aundunum, sem þau megu aðr veita þvatt likomunum, ef yfir þau er kallat hans haleita nafn; hit fimta, at fyrir syniliga dufu syndi hann usyniliga tilkvamu heilags anda yfir hverium, er Kristz skirn er skirðr; hinn setti, at engi væri sva haleitr eða helgaðr, stollz eða storr, at hann dæmdi ser

30 eigi skirnina nytsamliga oc þarfsæliga; hit .vii., at hann syndi þat, at allir þeir, sem endrgetnir⁶ verða fyrir vatn oc helgan anda, geraz i skirninni guðs synir oc samerfingiar Kristz.

Capitulum.

26. Annarr guðspiallamaðr segir, at drottinn Jesus kom af

35 Galilea til Johannem at taka skirn af honum. Enn Johannes bannaði þat oc mælti: „Ek ætta af þer skirn at taka.“ Heyrum nu, hvi sæll Johannes afneitaði honum skirn at veita. Bar su

1 saal. C; lætr A. 2 saal. C; eigi A. 3 [saal. C; því A. 4 mgl. C.
5 Her mgl. 1 Bl. i C. 6 eingetnir Cd.

oc yfir honum vera, oc sa einn mundi skira [Hinn fyrr nefndi¹ Commestor segir, at þess yfir Jesu, var eigi af kyni² annarra dufna, En Speculum Historiale segir, at þessi dufa var hennar likamr formeraðr a þeiri stundi eigi sva þo at hinn helgi andi hafi oviðrski þenna dufu likama, sva sem guðs sun mannli helldr til einnar saman birtingar, því at er auðruvisi⁴ synaz. Oc er sva retskilit⁵ af þe oðrum figurum, sem guð syniz i, at þær h sinu embætti i fyrirfaranda efni, þat sem þæ ewangelista segir, at þa heyrðiz rödd föður s Þessi er minn sun elskaðr, i þeim [þoknad spiallamadr segir: Þessi er minn son elskaði ek mer. Fyrr nefndr Commestor segir, at ef hit himneska lios, þat er þangat til skein⁷ ewangelista segir, at sæll Johannes baptista Oc ek sa hinn helga anda koma⁸ yfir Jesum. segir Beda, at hann hafi storliga mikit við g oc skirði guðs son i mannligri mynd. Sa h i dufu liki, heyrði hann oc föðurliga rödd, m at þo at hann væri aðr agætr at spadomi oc hafi uætlanligan hroka oc aukning [allra sei fengit, þa er honum varð auðit þeirar hofuðg vitnismaðr ennar haleituztu vitranar eilifra: Oc því er eigi vort¹² at meta, hvilikt eða hv þa at birtum eigi at eins likams augum he skotz augum fengit numit af birting himnesk skilia yfir ollum lutum gnæfanda valld guðlig at hann þættiz aðr litla skyn [hafa a guði k þeirar haleituztu vizku, sem hann hafði nu, þeg upplokinn, til þess at ver vitim [hverium mann upplokit himinriki. Hann sa enn heilaga a i dufu liki, til þess at ver vitim¹⁶ enn hel ium skirðum¹⁷ i Kristz skirn. Hann heyrði

1 [tilf. C. 2 fræi C. 3 [mgl. C. 4 auðruviss C.
6 [tilf. C. 7 var C. 8 komanda C. 9 [saunnu C; ser allra A. 11 mgl. C. 12 saal. C; vert A
14 [saal. C; a hafa guði kanað A. 15 fengit tilf. C.

er guð vattaði sinn elskaðan son skirðan, oc at sa þoknaðiz honum vel, at ver vitim hvern sem einn i Kristz skirn skirðan undir iatningu postoligrar trúar geraz guðs son oc veitaz¹ aflausn allra synða, fyrir þat er faðir sagðiz i þeim² ser vel þoknaz, oc at ver
5 vitim þat atkvæði aptr tekit, er guð sagðiz þess iðraz, er hann hafði manninn skapat, þa er hann vattaði sinn elskapan sun skirþan. Hinn sami Lucas segir, at Jesus fullr af helgum anda gekk af Jordan, oc skal þat eigi sva skilia, at þa hit fyrsta væri hann fullr heilags anda, þess er iafnan var með honum, helldr fyrir þat
10 at þa tok hann at syna hans gipt eptir sina skirn, er hann gekk fyrst i eyðimork at hans leiðzlu oc fastaði .xl. daga oc natta. Síðan for hann aptr til Jordanar i þann stað, sem Johannes baptista var fyrir³ oc .ii. af hans lærisveinum, þviat Johannes hafði lærisveina i þenna⁴ tima, sem þessi tðbindi gerðuz, oc var annarr
15 af þeim Andreas bróðir Simonis Petri. Enn þa er sæll Johannes sa Jesum til sin koma, mællti hann [sem fyrrum⁴: Se her lamb guðs, þat er syndir tekr af heiminum. Commestor segir, at enn ma sa skilningr finnaz i þessum orðum Johannis, at hann hafi fyrir þa sok kallat Jesum lamb guðs, at lambit veitir [af sers þria
20 luti, ull til klæða, miolk til drykkjar, hold til vistar. Sva veitir oc varr drottinn sinum monnum i himinriki odaðleiks stolu, þa er retlatir menn skina sem sol i ríki föður þeira; hann veitir oc miolk einfalldrar kenningar⁶ þeim sem næringar þurfu i hans almenniligri⁷ tru; hann veitir oc af heilugu alltari vist sins eiginligs
25 likama folkinu til syndalausnar. Oc er þessi orð sæls Johannis heyrðu .ii. af viðstoddum hans lærisveinum, sneru þeir a veg með Jesu metandi sva þessi orð sins sannorða meistara, sem hann kendi þeim viðr sig at skilia enn honum at fylgia, oc voru þeir með Jesu þann dag. Enn [skams brags⁸ giorðuz þessir somu bræðr
30 Petrus oc Andreas hans lærisveinar uviðrskilianligir oc forunantar, sem greinir i helgum guðspiollum. A auðru ári þa er kom iafn-lengþardagr drottinligrar skirnar, sat varr herra at brullaupi oc giorði vin or vatni. Eptir þat hof hann predicanarembætti opinberliga með iartegnagiorð.

35 1 veitta C. 2 þessum C. 3 þann C. 4 [enn sem fyrr C. 5 [tilf. C.
6 miskunnar C. 7 saal. C; anligri A. 8 [skambragz C.

Kristz skirn hofs¹.

28. Nokkuru síðarr kom Jesu i Judeam með lærisveinum sinum oc veitti monnum skirn, þo at eigi skirði hann folkit, helldr lærisveinar hans. En hinn sæli Johannes veitti þa skirnarembætti i Ennon. Þar eru morg votn hia kastalanum Salim, þar sem 5 forðum rikði Melchisedech konungr oc byskup. Þessi staðr er skamt fra Jordan. Oc af því at margir sottu hann þa enn til þess at taka skirn af honum, bauð hann þeim fra ser at fara til Jesum. Oc toku þa lærisveinar Johannis² at þræta við Juda um þat, hvart betri væri skirn Johannis eða Jesu. Augustinus hinn 10 mikli segir greiniliga efni þessarrar þrætu, at sæll Johannes hafði skirðan margan lyð, er Cristr tok at skira folkit, oc rann þat fra Johanne til Cristz enn eigi fra Cristi til Johannem. Judar þeir sem deiluna helldu, sögðu Crist vera meira enn Johannem, þar sem fra skirn Johannis var runnit til Kristz oc hans skirnar. 15 Enn lærisveinar þessa sama Johannis samþykktu þat eigi oc vorðn skirn sins meistara oc lögðu urskurð³ þessa mals undir hann, oc mælltu sva: „Meistari, sögðu þeir, ver gerum þer þat kunnigt, at su hinn sami maðr, sem þu bart vitni⁴ við Jordan, veitir nu morgu folki skirn, oc allir koma nu til hans, þeir sem skirn vilja 20 taka. En hvat dæmir þu um þetta mal? Enn at visu syniz oss, sem eigi dugi, at þer rekit fra yðr oc til hans þa menn, sem til yðvar vilja koma at taka skirn nu sem fyrr.“ Yfir þessi orð segir fyrr nefndr Augustinus: Hugleiði astsemð yður yðr⁵ til nytsemðar oc eptirdæmis oc agætz litillætis, hvað⁶ sæll Johannes villdi i þessi 25 þrætu, þa er menn villtuz um sialfan hann [oc matti hann ser leitað hafa⁷ nokkurs metnaðar, því at hann mætti⁸ sva talað hafa: Satt segi þer, min skirn er betri enn Cristz skirn, oc er þat til marks, at min skirn er æðri, at ek hefi skirðan sialfan Krist. Seam nu, hversu langt þessi guðs maðr matte sig fram færa, ef⁹ hann villdi; oc þo at hann sei, hversu hann matti sig upp hefia, vissi hann, at betra var við þann, sem hann atti at skipta, sialfan sig [at lægia; kunni hann⁹ at vægia þeim i iatningu, sem hann for fyrir með skirn oc kenningu; vissi hann von sina vera i Kristi, oc fyrir því svaraði hann: „Ekki ma maðr neitt a sig taka, nema þat 35 sem honum er af himni gefit; þer sialfir berit mer vitni, at ek hefi sagt: eigi em ek Kristr.“ Sem hann segði: Hvi blekkit þer

1 Er skirn Jesu hofs C. 2 hans C. 3 orskurd C. 4 saal. C; i vatn A.
5 tilf. C. 6 hvart C. 7 [ser leita C. 8 matti C. 9 [saal. C;
a legia kunni A.

sialfa yör, þar sem þer vitið, hvilíkt vitni ek hefi honum borit, eða hyggi þer, ~~at ek minna nu segja~~ hann annan, en ek sagða hann fyrr, oc vili þer gera mig hegomamann, sva at ek tala nu moti sónnu, þar sem ek hefi aðr af himneskri giof þegit at vera nokkut, þviat maðr ma ekki a sig taka, nema þat er honum er af himni gefit. Sialfir beri þer mer vitni, at ek sagða: eigi em ek Kristr. Oc þo at þer segit: vitum ver, at eigi ertu Kristr, enn eigi vitum ver, nema þu ser honum meiri, þviat þu skirðir hann. Sendr em ek, fyrirrennari em ek, domandi er hann. Oc enn talaði [sæll Johannes²: „Sa sem brúði a, er brúðgumi, en vin brúðguma stendr oc heyrir hann oc gleðz af: fagnaði fyrir rodd brúðguma. I þessum lut er minn fagnaðr fylldr oc framkominn.“ Sem hann segði: Kristr er brúðgumi, en brúðr hans er heilog kristni, hana skipar hann i gæzlu sinna vina her a iorðu, enn hann er a himni. Ek em vin brúðguma, oc ek stend, þvi at ek fell eigi i þat urað at draga brúðguma nafn a mig oc kallaz Kristr, sa sem ek em með ongu moti. Enn þat er hans rödd, [sva er oc þat⁴ hans vili sem kenning, at ek veita vandlæti um fyrr greinda hans brúði, at engi fifli hana eða elski eða kenni ser utan sialfr hann. Ek heyri rödd hans, þviat ek held kenning hans i þvi at geraz eigi drottins sviki eða horkarll rækiligr ollu folki oc mannkyni. Hans er brúðrin en eigi min. Ek heyri, en hann segir; ek em lysandi, en hann er liosit; ek em eyra, enn hann er orðit. Ek skil, at ek ma aungvan fagnað taka af minni vizku, helldr er minn fagnaðr at gleðiaz af þeiri vizku, sem guð gaf mer; i þvi er minn fagnaðr fylldr oc framkominn, at ek hefi oc heldd enn tynis eigi þvi lani oc þeiri miskunn, sem hann⁶ gaf mer. Enn þo kenni ek mer ekki framarr enn ek hefi; ek girnumz eigi at hafa háfa raust, helldr at hann hafi háfa raust, þviat ek girnumz hans sæmð enn eigi mina. Oc þvi kenni ek mer ekki framarr enn ek hefi, at eigi tyna ek þvi, sem ek hefi. Þessu næst talaði enn sæll Johannes baptista: „Mer byriar at þverra, enn honum byriar at vaxa.“ Sem hann segði: Fyrir þa sok at þer truið mig framarr en ek em, byriar mer at þverra, at skilia fyrir augum yðrum. Enn fyrir þvi at þer truit hann lægra en hann er, oc ætlið hann mann vera, þar sem hann er sannr⁷ guð, [samir þat⁸ oc byriar, at hann vaxi fyrir yðrum augum, eigi a þa leið sem iarðligir menn vaxa at likams⁹ vexti, helldr heyrir¹⁰ yðr, at hans trua vaxi með yðr a þa leið, sem

1 at tilf. C. 2 [hann C. 3 með C. 4 [ok þat er sva C. 5 ek tilf. C. 6 guð C. 7 mgl. C. 8 [tilf. C. 9 likamligum C. 10 fyrir C.

syn þroaz með þeim blindum manni, sem¹ eigi ser þat lios, sem honum er hiaveranda, fyrr² en kænn læknir berr aut³ oc lækningarlyf a augu hans, sva⁴ at þaðan af vex hans skyguleikr dag fra degi, til þess er hann fær fullkomliga⁴ syn til þeira luta, sem hann hefir þaurf til. Oc ek kann yðr segia, at þessi Jesus er bæði⁵ lysandi [mannligra hiartna oc sialft liosits. Enn gefr sæll Augustinus aðra glosam in sermone af sælum Johanne yfir þessi orð Mer byriar at þverra enn honum at vaxa, sem hann mællti: þat byriar mer, at mitt höfuð se af bol höggvit, til þess at mandomrinn lægiz, enn honum byriar, at hann se hafðr a tre krossins til lausnar¹⁰ ollu mankyni, at guðdomrinn se upphafðr. Þessu næst talaði enn sæll Johannis: „Sa sem ofan kemr, er yfir ollum, en sa sem af iorðu er, hann er af iorðu oc talar af iorðu. Sa sem af himni kemr, hann er yfir ollum oc [vattar þat sem hann (sa oc) heyrði⁶, oc tekr þo engi maðr hans vitni. Enn sa sem þetta hans vitni hefir¹⁵ tekit, merkði at guð er sannsogull.“ Sem hann segði: Sa sem ofan kemr Jesus Cristr er yfir alla fram, enn sa er af iorðu er, at skilia⁷ skapaðr sem ek, hann er af iorðu, þat er at skilia iarðlegr maðr at natturu, oc hvat sem hann talar, þa talar hann af iorðu, þat er af þeim likama, sem af iorðu er skapaðr. Oc ef hann talar nokkut²⁰ guðligt, þa er þess, er veitir oc lysir, en eigi þess, er liosit er gefit, oc sva mikit skilr okkr, at ek em iorð oc ek tala af iorðu, en hann [er guð⁸ af himni, at skilia af sinu eiginligu sæti, oc hann er yfir alla fram at natturu guðdomligs mattar, oc hann er konungr konunga oc drottinn drotna; oc sva sem maðr talar sena²⁵ luti af iarðligum natturum oc talar her i heimi, a þa leið talar hann sena luti af himni, oc þa luti, sem hann heyrði af feðr, þviat hann a ser fðður, talar hann her i heimi; oc heyrir hann þo eigi a [þa lund⁹ fauður, sem maðr heyrir mann, helldr berr hann fram fððurligt orð, sem hann er sialfr, a þa leið sem maðr berr³⁰ fram með ritanlegum figurum þat orð með sinum eiginligum munni, sem aðr hefir hann getið þat er¹⁰ fyrirhugsat i hiarta, oc a þa leið sem maðr getr sitt orð a tima, sva gat guð sitt orð fyrir utan alla tima. Nu því at þetta orð hans [er son guðs¹¹, talar hann fyrir oss eigi sitt orð, helldr fððurligt orð, oc predicar oss sealfan³⁵ sig, þa er hann predicar fauðurligt orð oc vattar fauðurligt vitni.

1 er C. 2 saal. C; tyrrum A. 3 saal. ogs. C. 4 fullkomna C. 5 [saal. C; oc sealfir liosit mannligra hiartna A. 6 [saal. C; vattr A. 7 tilf. C.

8 [kom C. 9 [þann batt sinn C. 10 saal. C; eða A. 11 [tilf. C. 40

Oc þo at hans orð¹ oc vitni se sannligt, tekr þat engi at skilia af þeim lyð, sem til vinstri handar guði man skipaðr² at enum efsta³ domi oc til fyrirdæmingar⁴ er⁵ fæddr. Enn sa lyðr, at skilia, sem hans vitni tekr, þat er hlyddir⁶ oc helldr hans kenning, hefir merkt, þat er at skilia ritað i sinu hiarta með fullum raunarstofum oc til raunar truar oc iartegna þeira, sem i Kristz nafni gerðu nalega allir kristnir menn i upphafi kristnennar, at guð er sannsogull, þat er at su ein [er sönn kenning oc trua, sem hann kennirs. Oc enn sagði sæll Johannes fram þessi orð: „Sa talar guðs orð, sem guð sendi, oc eigi gefr guð sinn anda til mælingar.“ Af þessum orðum Johannis syniz grein ganga millum hans oc þess Paulum⁶, er skolann hellt⁷ i himinriki(!), oc sva sagði til sin oc annarra lærisveina Jesu Cristz: Hverium sem einum varum er guðs andagipt gefin eptir mæling⁸ hans vingiafa. Enn sæll Johannes segir: eigi gefr guð sinn anda eptir mæling. Þessa grein tekr i brott sæll Augustinus, þýðandi orð Johannis sem hann hafi [þetta talat⁹ til greinar millum sin oc guðs sonar, a þessa leið: Sa Jesus sem i þenna heim er af guði sendr, talar sva margfalliga¹⁰ hans orð, at hann gefr honum sinn hinn helga anda utan alla mæling, þo at ek oc aðrir menn hafim þenna sama anda með mæling oc settum endimorkum hans vingiafa. Ok enn sagði sæll Johannes: „Faðir elskar son¹¹ oc gefr honum alla luti i hendr. Sem hann segði: Guð faðir elskar eigi a þa leið sun sinn Jesum, sem bondi elskar þræl sinn eða tilæskingarsun, helldr sem eiginlegan sun, gefandi honum [alla hluti i¹² valld, at skilia himin oc iorð oc þa alla skepnu, sem i þeim er, at sva mikill sem faðir er, so oc hans sun eigi minkaðr, helldr honum aliafn i eilifum guðdomi. Oc enn talar sæll Johannes: „Sa sem a son truir, hefir eilíft lif.“ Sem hann segði: Sva haleita ombun tekr sa maðr fyrir sina tru, er a guðs son truir, at hann hefir at verkalaunum vist eilíft lif. Enn mikli Gregorius segir, at þetta er satt, oc því at eins, ef maðr helldr þessa somu tru¹³ i hiarta oc iatar hana með munni, en vattar hana með goðum¹⁴ verkum. Þessu næst gerði sæll Johannes enda a sinu mali oc sagði sva: „Hverr sa sem syni er eigi trur, man eigi lif sia, helldr er yfir honum guðs reiði.“ Þessi orð sæls Johannis, segir fyrr nefndr Augustinus, syndu Judum,

1 vattord C. 2 vera tilf. C. 3 tilf. C. 4 saal. C; lyðr A. 5

[kenning er sönn ok su ein trua saunn, sem hann kendi C. 6 Pauli C.

7 hafði C. 8 þessa tilf. C. 9 [tilf. C. 10 framarliga C. 11 sinn

40 tilf. C. 12 [saal. C; allra luta A. 13 saal. C; tro A. 14 mgl. C.

þat er ebreskum monnum, sína villu oc ollum öðrum þeim monnum, sem suninn syniz sem þræll, en fadirinn sem guð, oc kendi hann i þeim orðum ollum monnum at gofga einn veg fauður oc son, þviat Judar mæla: Hvat a ek at gera með syni, en föður vegsama ek sem guð. Enn þessi orð Johannis hafa þann skilning, sem hann [talaði svo til þeira: Lygr þu, ef þu segiz vegsama fauður, en þu guðlastar sun oc giorir svirþing sealfum feðr, i því er þu hafnar² at trua a son, oc því er su guðs reiði yfir þer, sem iafnan gnæfar⁴ yfir ollum rangtruudum monnum, oc Adam oc Eva ofludu ser oc sinu afkvæmi, með því er þau atu bannat epli i paradiso.¹⁰ Oc at fengnum þessum svorum foru sendimenn heim oc sögðu sin eyrindislok.

Jesus for i Galileam⁶.

29. Eptir þessi tíðindi, sem nu voru sögð, var Jesu kunnigt gert, at Pharisei [toku visir at verða⁷, at hann hafði fleiri læri-¹⁵ sveina, en fyrr nefndr Johannes hafði með ser halldit, oc skirði fleiri menn, en Johannes hafði skirða, þo at eigi skirði Jesus helldr lærisveinar hans; fyrirlet hann Judeam oc for i Galileam. Augustinus segir, at eigi hefði hann farit af Judea, þo at [Pharisei afvirði þessa hans tiltekni⁸, ef hann vissi þeim til batnaðar⁹ mundu komit hafa sína þarvist, helldr gaf hann i þessi ferð sinum monnum þat dæmi at flyia¹⁰ sína ovini, þa er þeira kenning vinnr i sumum¹¹ stöðum meira til snuðar, helldr en þar sem þeir eru aðr, þviat hann mundi kyrr [verit hafa¹² i Judea, ef hann hefði vitað Phariseos a sig truandi en eigi stríðandi. 25

Fra Herode tetrarcha.

30. I þenna tíma ríkti i Galilea Herodes sun ens mikla Herodis, sa er tetrarcha var kallaðr, þviat hann hellt at eins undir ser fiorðung fauðurligs ríkis, sem fyrrum er sagt. Hann var um marga luti eptirlikari föðurligrar illzku, hann vann ofan³⁰ a þessa alla luti þat uhæfuverk, at hann rænti fyrr nefndan Philippum broður sinn eiginkonu sinni, þeiri sem guðspiallit nefnir Herodiaden [ok geck at eiga, enn let eina sína konu. Þessa

¹ [tali a þessa lund C. ² saal. C; iafnar A. ³ saal. C; þeim sett A.
⁴ gnæfir C. ⁵ saal. C; rettruandum A. ⁶ Fra ferd Jesu af Judea 35
ok i Galileam C. ⁷ [voru visir þess C. ⁸ [Phariseis yrði kunnig
hans tiltæki C. ⁹ betranar C. ¹⁰ saal. C; flygia A. ¹¹ audrum C.
¹² [hafa setit C.

atburdi greinir hinn seli Jeronimus vottandi, at su frasaugn, sem Historia Vetus er köllut, segir Philippum son mikla Herodis hafa fengit til eiginkono Herodiaden¹ dottur Arethe konungs af Damasko. Þessi saga greinir oc, at nokkut sundrþykki hafi uppkomit millum
 5 þeira² maga, sva at fyrir þat hafi Aretha konungr ræntan mag sinn dottur sinni, þann er storliga miog sytti sina missu, oc i moti hans vilia hafi hann gefit³ hana Herode broður hans, þviat þeir bræðr⁴ voru oc uvinir sin i milli. En Josephus segir Herodiaden verit hafa dottur Aristoboli þess sonar ens gamla Herodes, er hann
 10 sialfr let drepa sakir þeira svika, sem hann villdi eitras með feðr sinn. Hann segir oc Herodiaden verit hafa systur Herodis Agrippa, oc hana hafi⁶ Herodes fauðurfaðir hans⁷ gefit til huspreyiu Herodi syni sinum, þviat hann fæddi þessi born Herodem Agrippam oc Herodiaden upp með mikilli vegsemð, þott hann leti drepa föður
 15 þeira. Fyrr nefndr Josephus segir þenna Herodem hafa verit sun ens mikla Herodis oc broður Herodis tetrarcha, oc hafi [hann þenna⁸ son attan við dottur Simonis kennimanz. Enn sami Josephus segir, at Philippus þessi hafi dauðr verit, sem fyrr var nefndr, aðr Gaius tæki at ríka, oc at sia Herodes man⁹ her Philippus
 20 kallaðr. Hann greinir oc, at Herodes tetrarcha atti¹⁰ dottur Arethe konungs af Damasko, þa sem eigi er nefnd. Ok eitt sinn er Herodes¹¹ for i Romam, tok hann nætrgisting at þessa broður sins oc talaði leyniliga við huspreyiu hans, at i sinni aprferð mundi hann segia skilt¹² við sina konu en fa hennar. En þo at þessi
 25 svik væri leyniliga dictuð, komu þau allt¹³ at liku til eyrna sialfs hans eiginkonu; þvi¹⁴ villdi hon eigi hans heima biða oc for þegar af skyndingu heim til faður sins. Oc þa er Herodes tetrarcha for heimleiðis, efndi hann sitt it uretliga fyrirheit, sva at hann tok fyrr nefnda konu af nafna sinum oc flutti heim oc gerði brullaup til.
 30 Varð hann fyrir þetta fullkominn uvin¹⁵ Herodis broður sins oc Arethe, sva at mikit stríð varð¹⁶ i millum þeira fra þessu upp¹⁷ um stundar sakir.

Umvandan Jóhannis¹⁸.

31. En þa er sáll Jóhannes baptista heyrði¹⁹ þessa óhæfu
 35 fram fara, sakaði²⁰ hann Herodem oc sagði, at honum var oleyft eptir þeim lögum, sem hann hafði inn²¹ gengit, at hafa at líkams

1 [tilf. C. 2 þessarra C. 3 gipt C. 4 bræðrnir C. 5 saal. C; erta A. 6 hafði C. 7 hennar C. 8 [saal. C; þann tíma A. 9 muði C. 10 etti C. 11 tetrarka tilf. C. 12 skilt C. 13 mgl. C. 14 þa C. 40 15 ovinn C. 16 var C. 17 mgl. C. 18 Fra því er Jóhannes vandad um framferð Herode C. 19 vissi C. 20 asakadi C. 21 i C.

lostu eiginkonu bróður síns lifanda. Her af segir enn sæli Jeronimus: Því at hinn sæli¹ Johannes hafði til þess komit i þenna heim at renna fyrir sínum herri i krapti oc anda Elie, hirti hann a þa leið Herodem oc Herodiaden, sem forðum hirti Elias Achab oc Jezabel, oc vildi helldr þola konungsins reiði en gleyma guðs² boðorðum fyrir uleyft eptirmæli við sialfan hann. Því sendi hinn fyrr nefndi Herodes fyrir aeggian horkonu sinnar mikit folk oc tok hondum Johannem oc villdi drepa hann, at því er heilagt guðspjall vattar, enn sakir otta þess margs lyðs, sem iafnan kom at heyra kenning hans³, dvaldi hann [uhæfu þa⁴, því at [þat folk⁵ 10 helld hann fyrir spamann. Oc því at hann var eggjaðr til [þeira oraðs oc i hiartanu fanginn fyrir astriki⁶ við Herodiaden, hafnaði hann rettlæti oc vanvirði guðs boðorð setiandi hans haleita vin sælan Johannem i myrkvastofu. Um þessi tíðindi talar enn mikli Augustinus i einum sermone sva mælandi: I dag neykiaz mann-⁷ 15 ligir lutir oc skialfa hiortun, dökna synin, [deyfaz eyrun⁸, slíovaz skilningin, þa er oss er sagðr kraptr Johannis enn grimleikr Herodes⁹, eða hvat er þa stoðugt i mannligum vitzmunum, er mikileikr mannlastanna tapar mikileik mannkostanna. Herodes tok Johannem oc setti hann [i bond¹⁰ i myrkvastofu. Johannes er skoli mann-¹¹ 20 kostanna oc meistaradómr mannlígs lífs, forð heilagleiks, spegill skirlífs, lofan¹² lastveri, eptirdæmi reinlífs, gata iðranar, líkn lasta, læring siðferða. Johannes er meiri enn maðr, aliafn englum, fylling hins forna lögmals, helgan guðspjallz, rodd postola, þaun spamanna, lampi heimsins, fyrirrennari domandans, oddamaðr¹³ 25 Kristz oc manna, vattr drottins oc hiastandandi meðalgongumaðr allrar guðs þrenningar. Enn Herodes saurgaði mustari enn rænti lærdominn, neykði hann vigslupallinn en daraði konungsrikít, spillti hann þat sem var siðlætis¹⁴, þat sem var lögmals¹⁵, þat sem var guðspjallsins¹⁶, þat sem var siðferðanna, oc alla retta reglu raskaði¹⁷ 30 hann oc neykði. Herodes var morðari sinna samborgarmanna, ladrunn¹⁸ tiginna manna, [audnarmadr eiginna felaga, hervik- ingr heimamanna¹⁹, tapanarmaðr almenninga, banamaðr eiginna suna, manndrapari utlendra manna, frændrapari eiginlígtra sialfs síns niðia; drukna gerði hann iorðina af mannligum²⁰ 35 deyra, en

1 heilagi C. 2 sæls Johannis C. 3 [ohæfuna C. 4 [hann C. 5 [þessa oraðs C. 6 saal. C; allt ríki A. 7 saal. C; manlegs A. 8 [deyfiz heyrnin C. 9 Herodis C. 10 [bundinn C. 11 saal. C; lofanlig A. 12 siðlætissins C. 13 laugmallsins C. 14 godlíffissins C. 15 saal. rettel; ladremingr A, ládrisningr C. 16 [tilf. C. 17 iardligum C. 40

var¹ þó sialfr þystr² til dreyra. Fyrir þat³ svalg hann enn millda
oc enn dyra dreyra Jóhannis í sinum grimleiksdrykk. Sá enn
sami Jóhannes, er synðabóndin var vanr at leysa, var nu bundinn
með synðugs manz bóndum, oc bóndin líknin⁴ fyrirlet eigi stað
5 líknarinnar. Heyrðu Herodes, þu fremr hóran, en Jóhannes ferr
í myrkvastofu, oc sitr nu hinn seki í stað domandans⁵, oc í stað
hegningarmanz enna meinsomu sitr nu asoknarmaðr meinleysis.
Heyrðu Herodes, bið ek, segðu, hvar er nu sett⁶ asiona gerandi
luta, hvar er nu skamfyllin, hvar er nu rett sætlan retz provan-
10 armanz, hvar er nu guð, hvar er nu maðr, hvar er nu leyfi, hvar
er⁷ nu login, hvar [er nu⁸ sealf rettindi nattuinnar? Allir þessir
lutir eru svivirðir at þer dæmanda oc raðanda oc lifanda. Heyrðu
Herodes, þig bitr sokin, þig asaka bóndin, þig rægir myrkvastofan,
þig asakar pinan opinberliga a logð. Jóhannes er kunnr heim-
15 inum, frægr af mannkostunum, agætr at heilagleik; þá er hann
kallar⁹ til sin atfrettarmenn usæmðarinnar, gerir hann þína horan¹⁰
morgum kunniga; slikt gerir hann til þess, at þig hepti opinber
neyking, þar sem ekki vinnr at leynd¹¹ aminning. Jóhannes, segir
Augustinus, gaf Herode aminning enn hneykði hann¹² eigi með
20 opinberu amæli, oc sva sem skirlifis¹³ elskari villdi hann hirta þann,
sem hann villdi eigi at fyrirfæriz. En Herodes blindr at hugskotz-
augunum hitnaði af logbrondum lostasemi, villdi helldr tapaz enn
hallda eigi uleyfiliga eiginkonu broður sins, oc þoknaðiz fyrir þat
herteknum vinum lastanna oc uvinum meinleysis, þeim sem iafnan
25 eru vanir at hafa frelsit, þvíat iafnan er mannkostrinn gagustað-
ligr lastafullum, oc þeim¹⁴, sem helguðum¹⁵ lutum raska, er heil-
agleikrinn hatsamligr, enn uskirum er feandskapr¹⁶ fullr skirleikrinn
oc pina, en lostasomum er motsnuin hofsamlig næring¹⁷ matar oc
drykkjar, oc grimmum monnum synist hörð miskunn, enn umilldum
30 syniz ópolanlig milldi¹⁸. Þetta mælti Jóhannes við Herodem:
„Eigi er þer lofat at hafa at líkams losta broðurkonu þína.“ Siam
her, fyrir hvat Jóhannes fekk upokka, oc fyrir hvat Herodes varð
reiðr. Sá fekk upokka, sem illa menn hirtir, oc opt verðr sa
hataðr, sem þá asakar, er lastafullir eru. Jóhannes talaði þat, sem
35 var laganna, oc þat sem var retlætissins, oc þat sem var heilsunnar,

1 Her beg. D. 2 síþyrstr C, D. 3 því C, D. 4 líkami C. 5 domarans C, D.
6 rett C. 7 eru C. 8 [eru C, D. 9 spandi C. 10 saal. C, D;
þoran A. 11 bryndi C. 12 mgl. C. 13 saal. C, D; eptirlifis A. 14 saal. C;
þá A, D. 15 heilögum C, D. 16 fiandskapar C, D. 17 neyting C, D.

at skyru¹ talaði hann þat, sem eigi var hats fyrir vert helldr astar. Siam her, hvert verkaup² hinn milldi fékk af enum umilla fyrir sinn gövillia. Herodes villdi drepa hann, enn ottaðiz margmenni, þviat litid er fyrir at leida þann a gotuleysi³ fra sannleikinum, er i soknunum⁴ ottaz eigi guð helldr menn, oc tilfellt dvalr framkvæmd synðarinnar enn tekreigi i brott viliann. Af því verða þeir opt, sem fyrir tilfellt eru heptir fra mannlytum, agiarnar⁵ til lytisins oc girnaz þat því hætligar⁶ i huginum, til þess er þeir fullgera þat illt, sem hugrinn hefir; enn einn saman guðs otti leiðir meinsama menn fra lytum oc⁷ lostum oc hirtir mannlyti. rekr i brott uhæfur, varðveitir meinleysi oc veitir eihlft sialfræði til goðra luta. Nu þo at Johannes væri i myrkvastofu, komu margir menn til hans at heyra hans haleitu kenning, þviat hann letti⁸ eigi af, sva framarliga sem fong voru a, at hallda uppteknum hætti um sina predican.

Predican Kristaz.

32. Ok þa er drottinn varr heyrði þessi tíðindi, for hann i brott af Judea, þaðan sem aðr var hann, oc for i Galileam oc bygði i Kapharnaum nær herodum Zabulon oc Neptalim, oc hof predican sina með þeim hætti oc¹⁰ því upphafi, sem fyrrum hafði sæll Johannes, þviat þeir likiaz at morgu, sem goðir þikkiaz, oc sagði sva: „Gjorið iðran fyrir annmarka yðra, þviat nu nalgaz himnariki¹¹.“ Ætla menn þessa hans ferð verit hafa alla eina oc hina, sem fyrr greinir, er hann flyði undan Phariseis.

Fra sendimonnum.

33. I þenna tima sendi sæll Johannes i bondum hafðr til Jesum .ii. sina lærisveina oc spurði hann: „Hvart ertu sa sem koma man, eða biðum ver annan?“ Sem hann segði, því at nu mun¹² skamt þess at biða, er ek man niðr stiga til mins folks, þat er at skilia, at ek man enda mitt lif, vil ek vita, hvart þu ert Kristr, eða man hann siðarr koma. Enn ef þu ert Kristr, þa forvitnar mig, hvart ek skal a þa leið segia fyrir þina tilkvamu þeim, sem i helviti eru, sem aðr sagða ek þeim, er a iarðriki eru.

1 visu C; sonnu D. 2 verkkaup C; verdkaup D. 3 gautu C. 4 sank-unum C. 5 saal. C, D; agiarn A. 6 heitligar D. 7 [tílf. C. 8 let C 35
9 Fra ferd vars herra af Judea C. 10 [tílf. C. 11 himinriki C, D.
12 er C, D.

I þessum stað [leita Manichei¹ a sælan Johannem oc segia hann efað hafa, hvart hann væri Kristr, oc vera fyrirdæmdan af sok þessarrar ótruar. Enn þat er² lesit, þott hann hafi spurt, at hann hafi eigið efat. Spurði Jesús skattheimtumenn, hvers likneski a penninginum væri, eigi uvitandi, helldr til þess at hann mætti sin ansvor makliga tempru eptir þeira orðum. Sva spurði hann oc eigi fyrir uvizku, hvar Lazarus væri grafinn, helldr fyrir sakir sinna lærisveina oc þess folks er hia stoð, at sem flestir kæmi til oc sæi, er⁴ enn ferdagaði reis upp af dauða. Johannes efði eigi, hvart hann væri Kristr, þar sem hann hafði fyrrum sagt Se her lamb guðs, enn fyrir sakir sinna lærisveina, þeira sem orð hans efudu, let hann þa þessa spyria, at þeir yrði fyrir hann, at skilia Jesum, af þessu oruggir. Þat er oc auðsynt, at ætlan Manicheorum er lygi, oc at Johannes er⁵ eigi fyrirdæmdr, þvíat
 15 þat er vitað, at eigi er oll efan fyrirdæmilig, matti oc þat vera⁶, at því er Gregorius super Ezechielem syniz segia vilia, at Johannes hafi um þat efat, hvart Kristr mundi fyrir sialfan sig oc i sinni personu niðr stiga til helvitis oc draga þaðan sina vini, eða mundi hann annan til þess senda.

Enn Jesús tok or hiarta þeira [allan efa⁷, oc sagði þeim skyr mork sinnar tilkvamu nu framkomin sva mælandi: „Blindir menn sia, en halltir ganga, likþrair hreinsaz, daufir fa heyrn, dauðir lifna, en fatakir viðfrægiaz, oc er sa sæll, sem eigi ratar⁸ i nokkura utru, þa er hann ser þa luti, er um mig geraz.“ Oc eru
 25 þessi orð tekin or spasögu Ysaye, þar er sva ritað: Drottinn man koma oc hialpa oss, þa munu lukaz upp angu blindra manna, oc eyru daufra munu fa heyrn, þa [munu halltir⁹ hlaupa sem hiortr, oc losna man tunga enna mallausu manna, oc annat þat sem fylgir oc greint er i bok Ysaye. Þessi orð drottins, sem nu [er ritað¹⁰,
 30 glosar hinn mikli Gregorius, sva sem hann mællti: Dasamlig takn gerða¹¹ ek, þau er mig vatta Krist vera; en þo let ek mer soma at þola afleita¹² luti, oc því er monnum viðsianda, at eigi fyrirliði þeir mig af sok mins dauða, þess er ek þoli til lausnar ollu mannkyni, ef þeir veita mer vegsemd af mikileik minna eiginligra takna.
 35 Annarr guðspiallamaðr segir, at a þeiri stundu, sem lærisveinar Johannis [oru fyrir varn¹³ herra, græddi hann marga siuka menn,

1 [saal. C. D; leitaði manichi A. 2 eigi tilf. C, D. 3 mgl. C. 4

at C, D. 5 se C. 6 saal. C, D; vita A. 7 [þessa efan C, D.

8 rassar C. 9 [mun hinn hallti, C D. 10 [eru rituð C, D. 11 geri C, D.

40 12 flesta C. 13 [voru fyrir varum C, D.

www.libtool.com.cn

oc syndi þeim eigi at eins með orðum helldi komin mork gubligrar¹ tilkvomu, þau sem Y Lærisveinar sæls Johannis foru skiott : flytiandi honum annsvor vars herra, þau er h luta, sem hann villdi forvitnaz lata. Oc þa farnir, tok Jesus at tala fyrir þeim flokkum heyrða kenning Johannis oc nu voru komnir meistaradom oc konning, oc hof a þessa lu mælandi: „Til hvers foru þer i eyðimork, reyrvond vindi skekinn, eða villdut þer sia Þeir bera blaut klæði, sem i [husum þessa Gregorius segir, at með þessum figurum greini fras falsðrum oc eptirlífismonnum, þeim sem ymisum⁷ tilfellum, oc hniga sem reyrvendi stormi motmælis [ok blidum blę eptirmælis sinum blautum bunaði bera vitni um þat, at riki oc meþnað i þessum fallvallta heimi, annars heims dyrð, sem sa Johannes, er eigi g ne reiðan¹¹ motmæli, oc likam huldi með ul monnum gaf dæmi með sialfs sins lofigum nefndr Jesus at auka sitt tal til ens sama i foru þer at sia i eyðimork, eða villdu þer s yðr¹² segia oc framarr enn spamann. Þess til talað: Ek sendi engil minn fyrir þitt angotu fyrir þer.“

I þessum orðum ma sia yfirkomna villu er Johannes fyrirdæmdr, þar sem sialfum sa of lágt at vera nefndum með ubreyttu spar kallaði hann sælan Johannem framarr enn s syndan [sialfan³ hann með sinum fingri¹³, oc sælan Johannem engil. Af þessu segir G heita engill, þviat angelus er girzka en nunt tungu engill eða sendibóði. Enn þo er lif en nafnit. Johannes Crisostomus segir yfir kallaði hann engil: Þat ætla ek eigi dirfð honnes er dyrligri [maior homine, þar ange

[¹ saal. C, D; gudeþialligrar A. ² [saal. A, D; geri hannem A. ⁴ [konunga husum eru þessa heim 6 [mg]. C. ⁷ misiofnum C, D. ⁸ eðr tilf. C. ¹¹ saal. C, D; ræddan A. ¹² at tilf. C, D. ¹³ sinni figuru A. ¹⁴ lengra C. ¹⁵ [enn 1

en fyrir verðleika¹ sakir oc hugarkraptu er hann engill kallaðr. I þessum stað leida inn villumenn þa villu, at Johannes hafi verit himneskr engill hoidgaðr, oc er su villa fyrirdæmd með ollu moti. Þat er oc vitanda, at enn voru þeir villumenn, er fyrir þat hafa
 5 grunað þat vitni, sem sæll Johannes bar Kristi, at hann fylgði honum eigi, oc hann mundi til hans farit hafa, ef hann hefði goðr verit. En því ma þar til svara, at meira var vert vitni þat, er hann bar at fraveranda Kristi, helldr en hann hafði með honum farit. Sva sem Matheus evangelista segir fra þeim manni dioful-
 10 oðum, er Jesus gerði heilan, oc sa bað at fylgia honum, enn varr herra let þat eigi eptir honum oc bauð honum at fara oc predica in Neptalim² þat takn, sem guðlig milldi veitti honum, oc vann þa meira su kenning, sem hann flutti fram at fraveranda Kristi, helldr enn þa mundi, ef hann hefði iafnfram Jesu predicat. Ma oc
 15 þat auðvelliga skilia, at Johannes var eigi af þessi sok fyrirdæmdr, þo at villumenn segi þat, þar sem síðan kallaði hann Johannem engil.

Oc eptir þat haleita lof lagði hann til hans mikinn auka hinna fyrri sæmdarmala oc sagði: „Ek segi yðr satt, at engi þeira
 20 manna, sem³ fra konum eru fæddir, er meiri en Johannes baptista.“ Þat glosar a þa leið enn sami Augustinus oc segir sva: Hæri er hann hverium sem einum, gnæfar⁴ hann yfir giörvolum⁵, fyrir gengr hann spamannasveitinni, yfir gengr hann hofuðseðrna, oc hverr sa er fra konu er fæddr er lægri Johanne. Af þessum orðum
 25 ma nokkut sva mæla, ef sæll Johannes er hæstr af kvenna sonum, þa er hann hialparanum hæri. Þessa grein skal sva onyta, at Johannes er konu son, enn Kristr er meyar son⁶; Johannes er fæddr af brugðligum konu kviði oc með karllmans friovi⁷, en Cristr er blom osaurgaðs kviðar, getinn af helgum anda an öllu
 30 karllmanz frioi. Commestor segir þenna orskurð gefinn fyrir umliðinn tíma, oc i þessu drottinligu atkvedi er ugrent, hvart nokkurr heilagr maðr man síðarr verða iafn eða æðri Johanni i verolldunni.

Ok enn iok Jesus sitt mal sva segiandi: „Sa sem minni er i himinriki, er honum meiri.“ [Sem hann segði: Sa sem minni
 35 er at alldri enn hann samiafn⁸ heilagra her i heimi, er honum meiri⁹. Skal þessi orð sva skilia, ef einfaldliga er alitið af varum herra. En sæll Jeronimus segir, at sa sem minstr er i himinriki af tali heilagra, er meiri enn hinn helgasti maðr her a iarðriki,

1 verdleiks C, D. 2 Pentapoli C. 3 er C. 4 gnæfir D. 5 ollum C, D.

40 6 tilf. C, D. 7 frioe C; fræi D. 8 i samansamnan C. 9 [mgl. D.

sa sem eigi er reynd endalyktin. Oc enn sagði hann¹: „Allt lög-
mal oc allar spamanna bækr sögðu ukomna luti fyrir allt til Jo-
hannem, oc ef þer vilit vita, þa er hann Elias, sa sem koma mun.
En sa heyrir² þessi orð, sem eyru hefir at heyra. Oc fra dogum
Johannis allt her til þolir himinriki ofrefsi, oc ofrefismenn gripa
þat.“ I þessum vars drottins orðum finnaz stormorg lof heilags
Johannis, þau sem hann biðr eigi at eins þa heyra, sem likamliga
heyrn hafa, helldr oc þar með [andligan skilning³].

Þvi ma spyrja, hvar himinriki þolir ofrefsi. En því ma [sva
til⁴ svara, at stundum kallaz su himnesk hirð, sem rikir með Kristi⁵
i himinriki, en stundum su kristni, sem honum þionar her i heimi,
stundum sönn oc hiartlig⁶ trua, stundum heilug ritning, sem dæmi
finnaz til, þau er allar þessar sögur⁶ sanna eptir rettum⁷ skilning.
Syniz ritningin þola nauðgun⁸ eða ofrefsi, þar sem logmal Moysi
byðr at hegna með likams dauða. manndrap oc marga aðra luti,
sva sem guðlastan, horan oc aðra þa luti, sem Decalogus greinir,
en Johannes kallar þa lifendr i likama til synða iðranar, þo at
þeir væri dauðir i önd, oc het þeim aflausn synða fyrir yfirbot
verka⁹, sva sem engi aðr, oc skildi þann, sem deyðandi¹⁰ var sagðr
i likama, dauðan i öndinni¹¹ enn endrlifnanda¹² fyrir iðran oc yfir-
bot snuandi letrligum skilningi i andligan. Truan syniz oc fra
dogum sæls Johannis ofrefsis kenna, þar sem þa var boðit því at
trua, at mærin fæddi son oc i moti ollum natturulögnum, oc um
likama vars herra oc um marga luti aðra, þa sem eigi ma mannlig
tilraun sanna oc guð vildi verða lata a þa leið sem eru¹³, at þat¹⁴
mætti¹⁴ snuaz til verðleiks aukningar þeim sem tryði¹⁵; sem post-
olinn segir: Su trua hefir ongan verðleik, er mannlig tilraun ma
prova með sinum visleik. Guðs kristni, su sem honum þionar her
i heimi, toc oc fra dogum Johannis ofrefsi at þola, þar sem at
hans dæmum toku menn fyrst at elska vilianliga eymð oc fataekt¹⁶
eyðimerkr oc utlegðir, vas oc vokur, bænahalld oc bindendi, föstur
oc kulða¹⁶, vil oc erfði, harðlifi oc hárlæði, [þögn oc allzkonar
athalld, ast oc ölmusugæði, friðsemð oc falyndi¹⁷, með þaganligu¹⁸
reinlifi, oc vonduz a þetta ofan at þola vilianligt pislarvætti.
Enn þo at þessum orðum kasti nokkurr a moti oc segi, at margir¹⁹

¹ sva tilf. C. ² saal. C; heyrði A, D. ³ [andliga heyrn D. ⁴ [mgl. C, D.
⁵ hiartalig C; hiartanlig D. ⁶ sagnir C, D. ⁷ letrligum C. ⁸ naud-
ung C, D. ⁹ misverka C. ¹⁰ saal. C, D; deyiandi A. ¹¹ saal. C, D;
synðyni(!) A. ¹² endrlifna A. ¹³ er D. ¹⁴ matti C. ¹⁵ saal. C, D;
truði A. ¹⁶ ok klæðleysi tilf. C. ¹⁷ [mgl. C. ¹⁸ saal. A, D; fagrliugu C. ¹⁹

undir fornu lögmalí hafi slíka luti gerfa, þá er þeim þessu svar-
anda: Þó at Jacob þéðiz¹ fyrir oc Daniel oc Elias fastaði, en
Judas Machabeus gefi² salugianir, er þat vitanda, at fair voru þá
slikir, oc fromdu þó sialdan slíka luti, en fra dogum ens sæla
5 Jóhannis toku storlīga margir slíka luti at giora, oc storlīga opt,
sva at þaðan fra oc allt her til stunduðu menn fyrir [atstöðu oc
iðinleik [goðra verka⁴ með miklum flokkum oc morgum fylkingum
at þrongvaz til kristinligrar⁵ truar oc at bera hans kross, honum
fylgiandi bæði andlīga oc líkamlīga um hit þrongva hlið til haleitra
10 himinríkis fagnaða. Meðr slíkum hætti ma oc segia, at himinríkis
dyrð þoli ofrefli, þá er bersynðugir menn, ribballdar oc ransmenn,
þeir sem fyrst leiddi hinn sæli Jóhannes til iðranar með sinum
fogrum fortolum, oc aðr veittu monnum ofrefli, [toku sér síðan
umakligt⁶ sæti með hinu sama ofrefli⁷, at ongum fyrirfarendum⁸
15 verðleikum heildir fyrir eina saman milldi oc miskunnsemi Kristz.
Þetta sannar enn mikli Augustinus talandi af þeim ladrúni⁹, sem
hía guðs syni var krossfestr a þessa leið: Siam her loflegan ladrún¹⁰
oc dasamligan, eptirlíkianda at skilia i sinum oruggleik; fyrrum
striddi hann með sverði, enn tok nu himinríki at herfangi, fyrrum
20 gandi¹¹ hann a ran, en nu hitnaði hann af sannri tru, oc þann
sem Petrus neitaði sem mann, vegsamáði þessi sami ladrún¹² cross-
festan¹³, at skilia sem guð.

Þat er oc greinanda, hvi Jesús sagði, at lögmal oc spamanna
bækr hefði¹⁴ ukomna luti fyrir sagt allt til Jóhannem, enn þat er
25 sva takanda, at fyrir því letu¹⁵ fra dogum Jóhannis af miog sva
spárnar, þær sem i lögmalí oc spamanna bokum höfðu þar til endz,
at [þá var at¹⁶ miklum þora þat allt framkomi, sem þær bendu¹⁷
fyrir, oc fyrr nefndr sæll Jóhannes syndi¹⁸ þann með sinum fingri,
sem kominn var at fylla allar spar, oc voru þær eigi [þaðan afr¹⁹
30 nauðsynlegar, er lausnin var framkomin. Enn þó at því se i moti
kastað, at síðan spaði²⁰ Agabus spamáðr [oc fíorar dætr Philippi²¹,
þá er því svaranda, at þessar spar voru lítils verðar hía enum

1 *saal. C, D*; beidiz *A*. 2 *giæfi D*. 3 [ok stodu i *C*. 4 [guðs bod-
orda *C*. 5 kristiligrar *C, D*. 6 omakligir *C*. 7 [*mgl. D*. 8 fyrir-
35 farandi *C, D*. 9 *saal. rettet*; ladvringi *A*, ladvrúningi *C*, landræningi *D*.
10 *rettet*; ladvring *A*, ladvrúning *C*, laadvreying *D*. 11 *girntiz C*, gaadi *D*.
12 *rettet*; ladvreyngr *A*, ladvrúningi *C*, ladvreyngr *D*. 13 krossfestr (*C, D*.
14 *saal. C, D*; höfðu *A*. 15 letti *C*. 16 [*níf. C*. 17 kendu *D*. 18
saal. C, D; bendi *A*. 19 [sípan íafu *C*; 20 *saal. C, D*; sagði *A*. 21

40 [*mgl. D*.

fyrnum¹ spasogum, þeim sem endir gerðiz þar sem aðr spaði mikill þori manna.

Þat er skoðanda, hvi sæll Johannes e leiknum Elias sagðr³, enn hann neitaði Pharisei spurðu hann, hverr hann væri, e kallaz spamaðr sannleiksins, ef hann er sialfs sannleiksins. En sæll Gregorius l heilagi⁴ Johannes var Elias i anda, eptir hann mundi fyrir fara drotni i krapti oc viðrkvæmiligt, at drottinn Jesus segði [l skilning af Johanne hafas⁵, þar sem þeir ingarvit þegar⁶ til þess at skilia andliga l Johannem Eliam, at hann var a þa leið s fyrirrennari lausnarans i hinni fyrri ha man vera fyrirrennari domandans⁷ i hinu kvomu. Baðir voru þeir skirlifir oc baðir fætlu⁸, baðir voru þeir i eyðimork, baðir e baðir þoldu þeir reiði konungs oc drotni Jezabel, enn annarr Herodes⁹ oc Hero Jordan¹⁰, meðan hann gekk yfir hana, en i þeiri somu á. Elias var numinn af iort hann fanginn af sinum uvinum, en sæll sialfs sannleiksins koronaðr með pislarvæt hann vęgi deyiandi sigr a ollum sinum hannes sagði flokkum, at hann væri eigi skilningum¹¹, sem Jesus sagði fram af andi letrlegan¹² skilning obokfroðri alðyðu at matti rettliga sinum lærisveinum andligan hvargi oðrum gagnstaðligr Jesus oc Johan at sa skyldi heyra þessi lof Johannis, serr vanz eigi likamlig¹³ heyrn at nogu, su se hia stoðu, helldr [andligr skilningr, sa¹⁴ s þeira eptirkomendr.

Oc þa er [varr herra¹⁵ lauk sinu mal Kristz lærisveinum guðlig dayndi¹⁶, þau se

1 fornum C, D. 2 mgl. C, D. 3 kalladr C
5 [lærisveinum sinum andligan skilning af Joh.
7 domarans D. 8 [voru þeir sparneytnir l
ina (l) D. 11 [i skilninginum D. 12 lettli
[andlig, su D. 15 [Jesus D. 16 daaindi .

hanne. Sva oc bersynðugir menn, þeir sem fyrrum voru skirðir með skirn Johannis, lofuðu guðligt rettlæti oc truðu kenningum hans. Enn Pharisei oc logspekingar hófnuðu guðs ræði oc villdu eigi taka skirn af honum, oc þá tok hann at tala til þeira sva
 5 mælandi: „Hveriu skal ek líka telia menn þessarrar ættar, nema þeim sveinum, sem a torgi sitia oc tala til sinna iafnalldra: sungum¹ ver, oc sungu þer eigi, syttum ver, oc syttu þer eigi. Johannes baptista kom til yðvar oc snæddi eigi brauð oc drakk eigi vin, oc kaulnðut þer, at diofull væri með honum; mans sun kom til
 10 yðvar, sa sem at oc drakk, oc kolluðu þer hann etara oc ofdrykkiumann oc vin bersynðugra manna, oc kendiz spekin retlat af[sinum² sinum³.

Sæll Jeronimus segir, at þessi orð hafi þann skilning, sem Jesus hafi sva mællt: Sveinar minir, þat er lærisevinar oc kenn-
 15 arar minna boðorða, þeir sem⁴ sitia a torgi eða akri predicanar ok kenna, hversu kaupa skal himinríki með andvirkis góðra verka sinum iafnolldrum, þat er yðr ebreskum monnum þeim sem eru⁶ samtíða, oc því at þer villdut eigi heyra, því toluðut þer eigi at eins, helldr kolluðut þer með fullum kverkum: [Sungum ver⁷ fyrir
 20 yðr, þat er sva at skilia, ver kendum yðr at lifa með skemtian oc hoglifi oc bindendi annmarka oc með ast mannkosta, oc villdut þer eigi eptir því líkia, oc þessu næst syttum⁸ ver fyrir yðr, þat er [ver syndum yðr sutfullan⁹ lifnað iðrandi manna oc þeira, sem með meinletum vilia ser aflla eilífs verkaups¹⁰, oc hófnuðu þer því iafn-
 25 vel sem enu fyrra dæmi, oc er þat eigi undarligt, þo at þer fyrir-litið tvenna heilsugotu, þar sem þer hófnuðut bæði fostunni oc sæðningunni. Enn ef yðr líkaði fastan oc harðlífið, fyrir hvi mislíkaði yðr Jóhannes, sva at þer kolluðut hann diofuloðan. Ok ef yðr líkar hófsamlig sæðning, fyrir hvi mislíkaði yðr manz¹¹ son,
 30 sva at þer kolluðut hann etara oc ofdrykkiumann oc vin bersynðugra manna? Nu þo at þer villdut hvariga þessa kenning þekkiæz, kendiz spekin, þat er guðlig tilskipan oc kenning oc ek, þvíat ek em [guðs kraptr¹² oc speki rettlæt, þat er at skilia, hafa rettliga gert af sinum sonum postolum minum, þeim er faðir vitraði þá
 35 luti, sem hann fal fyrir þeim, er ser sialfum synduz spakir oc

1 fyrr D. ; 2 saal. D; syngium A. 3 [saal. D: sinum vinum A. 4 at tilf. D. 5 andvirdi D. 6 eru D. 7 [saal. D; syngium A. 8 rettet; lystum A, D. 9 [syndum ydrum hæfer at fylgia D. 10 lifa D.
 40 11 mansins D. 12 [gud D.

vitrir, sem þær eruð. Sumstaðar er sva ritað, at spekin syndiz retlat af verkum sinum, þviat hon leitar eigi þess vitnis, er með monnum er borit, heldir með goðu verki. Eptir þat letti Jesus af at tala lengr at sinni við Juda af fyrr nefndum Johanne.

Fra Herode.

34. Þa er þessi enn tiguligi¹ cedrus paradisi hinn sæli Johannes uleysiliga² plantaðr oc groðrsettr með enum sterkustum rotum hinnar haleituztu truar, sva at hann bagnaði hvergi fyrir stríðum stormi diofuligra umsata oc mannliga motgerða ne fyrir blíðum blæ eptirmæla, stoð i guðs vingarði við hialpsamligar upp-
sprettur hinna eilifu vatna með biortu blomi bleaðra dæmas⁴ oc með algervum avexti agætra mannkosta oc hinna virðuligstu veru, skyniði hinn illi oc hinn eitrsfulli dreki, sa sem uvinr er all mannkyns oc ekki veit ser verra oc vælottara ne illgiarnna, uteliana skaða verða a sinu niðingliga ríkis fyrir⁶ marghatta⁵ framkvæmb oc fyrir dyrliga predican Johannis baptista⁷; tendraði hann hiortu sinna briostfastliga⁸ vina Herodes tetrarche oc hans horkonu, þeirar sem fyrr er nefnd, með enum heitustum logbróðum liotlegrar lostasemi oc þar með [hinnar vestu ófundar⁹, illvilis oc grimðar, til þess at fylla þat et illa overkan með hondunum a ræna lifi sælan Johannem, sem aðr gerðu þau i huginum, oc sa sem [fra upphafi¹⁰ eggjaði þau til illvirkissins, gaf nu færi framkvæmdinni. Nu¹¹ þvi at þetta verk syndiz liott fyrir monnum settu þessir fyrr nefndir illivismenn þær gilldrur til þessa efnis¹², at þau fengi þat unnið með listuligum svikum, sva at skamsyn¹³ monnum syndiz [þessi goði maðr helldr af lifi raðinn fyrir verkin eða rikissins nauðsyn en fyrir eina saman illgirnd, þviat vand maðr finnr iafnan klokskap til þess, at ofroðum monnum synir¹⁴ i þeim verkum fylgt laugunum, sem fullkomliga eru fyrir guði at moti logunum. Ok þvi at nu var at þeiri stundu komit, er ens¹⁵ eilifi faðir villði leiða enn agæta Johannem or bondum ens dauðliga likama til hvíldar, gaf hann fyrr nefndum Herodi valld yfir hans likamligu lifi, at fyrir pislarvættis sigr mætti hans verðleikr [ustlanligr verða¹⁴ i andligu lifi.

1 ogurligi D. 2 oleyniliga D. 3 blidu D. 4 fagnada D. 5 saal. D: 38
tru A. 6 yfir D. 7 baptiste D. 8 briostsamligra D. 9 [saal. D:
hinna verstu ófund oc A. 10 [saal. D; i huginum A. 11 mgl. D. 12
oefnis D. 13 [mgl. D. 14 [oætlanliga vaxa D.

Hinn visi Josephus sagnameistari Juda greinir i sinni bok, at su hafi¹ verit dauðasok þessa guðs vinar hins sæla Johannis, at hann predicaði² folki³ íðran⁴ annmarka⁵ oc at elska raðvendi oc retlæti oc aðra mannkosti. Oc því at hann veitti monnum skirn, 5 samnabiz til hans mikit folk. En því at Herodes hellt i þenna tima strið við Aretam konung oc Herodem konung⁶ broður sinn, ottaðiz hann, at sa lyðr, sem af Johanne heyrði aeggian, þa er hann kendi goðlifnað⁷ oc raðvendi oc gaf þar til af guðlegu lögmali fauðurlegar⁸ roksemðir, mundi eigi vilia með honum beriaz 10 oc veria uðaðir hans oc orskemðir, villdi hann fyrr⁹ enn [nauðsyn liðsdrattar⁷ dytti⁸ a, ræna Johannem lifi oc gefa honum þenna liðsundandratt oc landrað at sok helldr enn eina saman rettyrði oc heila kenning, þa sem guðs maðr lagði alldri niðr þa .xii. manudr⁹, er hann sat inni. Ok segir Eusebius byskup Cesariensis, at Herodes vissi, at naliga var allr lyðr skirðr skirn Johannis, oc var buinn at gera allt, þat er hann bauð, oc kom enn optliga til hans. Villdi hann því drepa Johannem, at hann ætti¹⁰ eigi lif sitt [eða limar¹¹ undir hans tungurotum, því at [hann truði¹¹ folkit eigi mundu heyja þessa orrustu, nema Johannes segði, at þat væri 15 leyfiligt. Þo var sva mikil undirhyggia Herodis, at hann let, sem hann legði trunað a kenning Johannis oc heyrði hann giarna, oc gerði marga luti at hans skapi, sem guðspiallit seger.

Pisl Johannis baptista¹³.

5 35. A næstum paskum eptir þat sem Johannes var i myrkva-stofu settr, helldr Herodes tetrarcha burðartið sina með myklu fiolmenni, oc bauð hann til sin ollu stormenni oc höfðingjum Galilee. Sva segir sæll Jeronimus, at tveir höfðingiar hafi halldit burðartið sina, Pharao Egiptalandz konungr oc þessi Herodes. Nu 10 því at eitt var hatiðarhalld beggia þeira¹⁴ oc ein umilldi hvarstveggia þeira¹⁴, flekkuðu þeir¹⁴ baðirsitt hatiðarhalld með manndrapi. Vann þo Pharao því minna illfelli, sem hann var fjarlægri enu sauna siðlæti oc heiðinn maðr drepanði sinn steikara fyrir sannar sakir; enn Herodes, sa sem i log hafði gengit með ebreskum monnum, 15 þo at hann helldi illa, fell eigi i obreytta manndrapsok, holldr

1 hafði D. 2 synda D. 3 mgl. D. 4 saal. D; guð lofaðan A. 5 fagrlicar D.

6 saal. D; fyrrum A. 7 [liðsdrattr D. 8 Med dette Ord beg. atter C.

9 manaði C; manuði D. 10 saal. C, D; atti A. 11 [tilf. C, D.

12 [saal. C, D; þeir truðu A. 13 Her segir fra drapi Johannis baptiste C.

10 14 mgl. C, D.

let hann þann af lífi taka, sem lífit var ollum dugandi monnum oc saunn gleði, enn dauðinn ofharmr oc ogleði.

Enn i þann tíma dags, sem menn snæddu oc drukku, gekk inn dottir [Herodiadis oc stiupdottir Herodis¹ oc læk með mikilli list. Sumir meistarar segia hana a hondum hafa gengit með marg- kyns kukli, sva at ekki hafi niðr fallit klæði um hana, sem [sligt ma þikkia eigi olikligt², þar sem finz i helgum bokum, at kveld- riður eða hamleypur³ þykkiaz með Diana gyðiu oc Herodiade a litilli stundu fara yfir stor höf ridandi hvolum eða selum, fuglum eða dyrum, eða yfir stor lond, oc þott þær þikkiz i likama fara, þa vatta bækr þat lygi vera. Syniz líkligt, at þær meðgur haf þesskyns konur verit, er sialfr ovin allz mannkyns synir þær⁴ sv sem foringia þeira illvirkias. Sumir segia, at hon hafi kvæti með listuligum⁶ nota⁷ mansaungscantica oc þeytt þar eptir með mikilli kunnastu margboraðar pipur. Vit þenna hennar leik var⁸ Herodes undarlliga glaðr, sva at hann gæði sin varlla, at því er alþýðu syndiz, oc hann sor at gefa henni fyrir þessa sina skemtan, hvat er hon villdi, oc sva þo at hon beiddiz at eiga⁹ halft ríki hans. Mærin for þegar oc fretti móður sina, hvers hon skyldi beidast, oc eigi sem uvitandi vælar. Enn hon svaraði: „Eigi¹⁰ skalltu annars beidaz en hófuðs Johannis baptiste.“

Her af þessu efni talar hinn mikli Augustinus i sínum sermone: Se her ena fornu illzku konunnar, þa er Adam tok¹⁰ or paradisar fognuðum. Hon gerði himneska menn iarbliða oc drekði allt mæ- kyn i helviti oc tok lífit fra ollum heiminum fyrir epli ens uleyfa¹¹ tres. Þetta grand leipir mennina til eilífs alldrtila. Hana sýti Elias spamaðr, sa er með sinni tungu lukti ok lauk upp himininn¹², oc hann for fyrir henni hriaðr oc rekinn, oc þann manninn, sem hon finnr reinan, gerir hon saurgan. Hon leiddi oc i girndarbruna oc þrongving David psalmistam, oc drap nu Johannem baptistam.¹³ Hon fyrirlegggr bernsku oc tapar æsku, lokkar fulltiða alldr, en svíkr oc snarar oc unaðar órvasa¹² oc aldaða elli. Mærin tiltempuð¹³ af sinni mædr talaði við Herodem: „Gef mer nu a diskí hófuð Johannis baptiste.“ Hinn sæli Jeronimus segir, at því beiddiz Herodiadis¹⁴ hófuð spamanzins, at vera kann, at hon hafi eigi kunnað¹⁵

1 [Herodes ok Herodiadis C, D. 2 [líkligt ma þikkia C, D. 3 hamblaupar C; hamleypur D. 4 saal. C, D; þeim A. 5 [þessarra illferða C, D. 6 listugum C. 7 notum D. 8 eignaz C, D. 9 Engis C; einskis D. 10 red C; rak D. 11 himnenum D. 12 alldr tilf. C. 13 tempurð C. 14 Herodias C, D.

allan klokskap Herodis oc yfirdrepskap, oc hafi ætlat, at hann mundi við sik rakna oc lyða raðum Johannis, ef eigi væri hann afraðinn, ~~wella~~ ~~hinn~~ ~~hann~~ ~~gera~~ þa bræðrna satta, oc mundi fyrir þetta annathvart losna hit uskira samlag þeira Herodis. Fyrir þvi villdi hon sem skiotaz lata fram koma ohappit. Enn talar Augustinus af meyiunni með þessu atkvæði: Mærin hitnaði af lostasemi oc blauðaðiz¹ i huginum um² þat saurga samband, sem milli móður hennar var oc Herode tetrarcha, þar fyrir slokði hon lampa heimsins.

Enn þa er Herodes heyrði bæn hennar, bra hann a sig ugleði fyrir boðsmonnum. Enn segir hinn sami Jeronimus, at með sialfum ser yrði hann geysi glaðr, þa er hann sa, at fram mundi koma fyrirætlut væl, oc segir sva: Yfirdylmari³ eiginligs hugar oc meistari [slægrar vigvælar⁴ bra rygð i anndliti en gleði i briosti, en sakir sins særis oc boðsmanna bauð⁵ hann giora hennar vilia. Enn eigi afsaka ek hann sva, at hann hafi oviliandi⁶ framit manndrap til þess at hallda serit⁷, þar⁸ sem hann sor eigi fyrir atburð, hellðr til þess at hann byggir⁹ [nyia vél¹⁰ ukomnu svikræði, oc hann mundi þenna eið fyrir ekki haldit hafa, ef hon hefði beidz höfuð einshvers hans elskaðra vandamanna. En þat er auðsynt, at hann atti þat at vinna a spamanninum, sem hann villdi eigi vinna a sinum naungum.

Her rennr inn su spurning, hvart maðr skal eða eigi hallda, ef hann sverr at gera eitthvert bannað verk, annuðhvart vilianliga eða kugaðr til eða hvatvislega. En Leo pafi leysir or, at eigi skal eiðr illakuband vera, þat er at skilia, at iafnan þa er ver sverium þat at gera, sem aundinni snyst til haska, skulum ver riufa eiðinn, en taka skriptir fyrir oskynsamlig¹¹ særi. Þvi at sva segir Liber Regum [hinn fyrsti¹², at David konungr sor i bræði¹³ at lata drepa Nabal i Karmelo, þann mann sem aðr hafði við hann sakir gert, enn fyrir sakir¹⁴ Abigail huspreyiu þessa manz, rauf hann þetta serí oc gaf Nabal gríð oc mællti: „Se blezaðr drottinn guð Israels¹⁵, sa er i dag sendi þig mer at moti, oc blezað se þitt mal oc þu sialf, þvi at þu bannaðir mer i dag at steypa ut manligum dreyra oc hefna min með minni hendi.“ Oc er Nabal varð vis tiltækia¹⁶ oc

1 blandadiz C, D. 2 við C, D. 3 yfirdyliari D. 4 [slægligra vigvæla C, D. 5 bad, C, D. 6 saal. C, D; viliandi A. 7 særin D; mgl. C. 8 saal. C, D; þat A. 9 bioggi C. 10 [nyiar vèlar C, D. 11 oskynsamligt C, D. 12 [saal. C; hin fyrsta D; hinn fyrsta A. 13 reidi D. 14 benir C. 15 Israel C. 16 tiltekta C, D.

orða Davíðs, fell á hann svo mikil hugar¹ angr, at hann var dauðr, aðr .x. dagar [voru lídnir². Oc lofði David þá enn af nýju guð, [þann er³ hefndi hans meingerða, þeira sem hann hafði eigi hefnt. Oc eptir þat tok hann sér til [eignnar huspreyiu⁴ fyrr nefnda Abigails ena beztu konu. Sva vattar guðspiallit, at Herodes gerði sig hryggvan⁶ í yfirbragði við bæn meyarinnar, enn sakir síns sáris oc sinna boðsmanna sendi hann til þess sinn þionustu-mann at hoggva af bol hofuð spamanzins. Sva segir hinn sami Jeronimus: Umílldina haldi Herodes með yfirbragði mílldinnar. oc uhæfuna afsakaði hann með sárinu, oc kallaðiz eigi vilia meyna⁷ hryggva sakir boðsmanna, at þeir hrygbiz eigi sakir hennar hryðar, oc villdi alla gera luttakara glepsins, þá sem hann hafði samlaða boðsins⁸. Eptir þat fór þessi rækiligi þionn hins udygga hofðingis oc hio af bol hofuð sæls Johannis í sialfri myrkvastofunni. Var þat þegar fram borit á disk í holl Herodis oc gefit meyiunni, enn¹⁵ hon gaf þat mæðr sinni.

Af þessu efni segir Augustinus: Heyrt hafi þer, bræðr, hvern mikill grimleikr fæddiz af munugbinni oc umíldleikr af lostaseminni; þat hofuð Johannis var nu á disk borit í samkunduna, sem með roksamligri aminning hafði aðr bannat hordoms uhæfuna⁹, oc af¹⁰ þessi ohæfunni bar hollin á sér figuru þess villidyragarðs, sem menn [etia dyrum⁹ til skemtanar eða lata þau sundr rífa einhverir sér fengna brað, oc heitir sia staðr arena, enn þessi en umílla skemtan spectaculum. Borðit berr á sér figuru braðaholu, með inir geraz villidyr¹⁰, oc þeir sem aðr skemtudu sér við drykkim¹¹ skemtudu sér nu við dauða spamanzins. Drykkir blandaðiz við reiðina, vistin líkðiz hræm¹¹, vinið varð at blöði, dauðadagrim af burðartíðinni, en upprasín at örlagi¹², mannfagnaðrinn at manndrapi, organin sneriz í dauðasut, skemtanin var glæpsamlegar hervikinga gerðir. Inn gekk dyrið, en eigi mærin, oc hirði framarr¹³ haufuðit at fa helldr enn leikinn at fremia; fram rann villidyríð, enn eigi konan, oc dreifði faxi um svira helldr enn meyligu hári um meyligan hals með marghattuðum hvekkingum; limirnir toku at vaxa af aukningum olmleiksins, oc varð hon mikil [at grimleik¹³; enn eigi at likama; freniaði¹⁴ þat með munni en gnisti tönnum,¹⁵

1 volad ok tilf. C. 2 [væri lídnir C: lídu D. 3 [saal. C, D; þat er hann A. 4 [eiginkonu C, D. 5 Bygail A. 6 (o)gladan C. 7 bordsins C. 8 atferdina D. 9 [eti audrum C. 10 spillidyr C, D. 11 hræum C, D. 12 aurlaga(l) C. 13 [saak C, D; oc grimlig A. 14 saal. A, C; emadi D.

til þess er þat fekk braðina; beitti¹ þat vapninu, en tok eigi a
 sör [vapnit; tilbeðin af mæðrinni hellt hon fram rautan bænar-
 innar, til þess er hon fekk² tafnit; af beit hon hofuðit, enn let
 eptir styfðan bolinn. Siam her nytt dyr³ oc fagætt dyr, þat er
 5 af slitr hofuðit en leifir allan bukinn. Enn eigi⁴ skal ætla, at ver
 vilim⁵ til slikra luta kalla, helldr fra kalla, oc vilium ver þo kalla
 vattandi fagnaði hatíðar varrar oc vattandi roksemðir til hatíðar
 varrar. Se með því moti fagnaðir varra manna, at hatíðleg gleði
 se halldin með hofsamligriskemtan; se Kristr opinberliga með oss
 10 oc meðal krasa varra, sva at ver halldim varar samkundur⁶ með
 roksemð sialfs upphéfiarans; se sialf natturan vegsomet, su er oss
 leibir i þetta lif, fagnaðr fæzlutoku varrar snerti fatæka menn
 Kristz; se hyski vart glatt með grandalausum fagnaði oc goðri
 læring⁷; se engi ofdrykkia ne urein lostasemi⁸; se i brottu bloðsut-
 5 helling, kukl ok klækiligir leikar, mansöngur allr, sa er kveikir
 lostasemi⁸ oc munuðlifi; skynlaus offylli oc skipbrot hugar se af-
 sniðit með enum synðafulla snæðingi Herodis, at nu verandi gleði
 se oss til æverandi gleði. Ok til þess hofum ver snuit malshætti
 varum til Herodem, at sa hverr, er heyrir, megí at nogu skilia,
 10 hvílik er dyrd þessa pislavattz hins sæla Johannis, oc hvílik er
 eymð oc vesöld ens grimma hervíkings Herodis, því at Johannes
 var fæddr at skilia guði af sinum dauða, en Herodes do a sinni
 burðartíð.

Hinn sami Jeronimus segir, at sva er lesit i Historia Romana,
 15 at sa hertugi sem⁹ Flaminius het veitti einni portkonu, þeiri sem
 i þeiri veizlu var inni sem hann hellt, at lata drepa einn mann i
 sialfri veizlunni dauða verðan, fyrir þa sok at hon letz alldri¹⁰ set
 hafa a neins mans¹¹ bana. Oc þa er Romveriar vissu þetta hans
 tiltæki, raku þeir hann or sinni tign, fyrir þat er hann hafði snæð-
 20 inginn bloði blandit oc [veitt manningum þoat meinsomum¹² bana
 auðrum til skemtunar, til þess at saman blandaðiz saurlifi oc
 manndrap. Enn þo var langt fra þessu seki Herodis oc Herodiadis
 oc meyarinnar, þeirar sem lek oc fyrir leikinn beiddiz höfuð spa-
 manneins, oc vildi i valldi hafa þa tunguna, sem fyrirbauð it bann-
 15 aða brullaup.

1 þetti C. 2 [mgl. D. 3 tafa D. 4 engi C, D. 5 mann tilf. C,
 dæmi D. 6 samkundir C; hatidir D. 7 lækning C. 8 [tilf. C, D.
 9 er D. 10 alldrigi C. 11 manz C. 12 [saal. C, D; veitti þo
 manningum meinlausum A.

Fyrr nefndr Josephus segir, at þessi tíðindi gerðuz in Arabia i þeim kastala er Macheronta heitir, en þar hafði sáll Johannes aðr i bondum setið.¹ Enn þeir lærisveinar, sem inn heilagi Jeronimus segir oc verit hafa Kristz lærisveina, gripu sins dyra meistara likama hofuðlausan oc grofu i þeiri borg, sem þa het Samaria, en síðan var hon niðr brotin oc i annat sinn uppsmiðut oc kollut Sebaste. Enn hofuð Johannis var i iorð grafit at Jorsolum nær herbergium þessa Herodis i fötu einni, þviat hann truði þenna helgan² mann mundu af dauða risa, ef þetta hofuð neði til bolsina. Sumar þekr segia, at Herodias³ hafi grafit þat i turn Stratonis.⁴

Fra villu Herodias.

36. Litlu síðar heyrði þessi sami Herodes frægð, þa er fór af Jesu, oc mælti [til sveina sinna]: „Þessi er Johannes baptista, sa sem ek let halshöggva, risinn af dauða, oc því geraz takn fyrir⁵ hann. [Oc her eptir girniz⁶ hann at sia Jesum. Sea ma hver maðr, er þetta heyrir, hversu níkit mark Judar gafu til, hver mikils verðleiks sáll Johannes var fyrir þeira augum, þar sem þeir truðu þann mann, sem ekki takn gerði i sinu lífi, mega af dauða risa; enn i annan stað, hversu mikilliga þeir fyllduz ofundar⁷ moti varum herra, er þeir villdu helldr trua hann stoliinn af gróf fyrir hendr sinna lærisveina enn af dauða risinn, þar sem hann var reyndr at taknum oc stormerkium, oc i hans dauða skulð allar hofuðskepnurnar, oc hans upprisu oc uppstigning til himna vattuðu konur oc karlmenn, postolar hans oc helgir⁸ englar.⁹ Þessu næst komu þeir, sem grafit höfðu Johannem, til Jesum oc sogðu honum tíðindin. Enn hann fekk ser eitt lítið skip oc fór a því i eyddan stað, oc kom til hans mart fólk, oc þa saddi hann .v. þúsundir⁹ manna með .v. bygleifum oc .ii. fiskum nær paskum. Hinn sæli Jeronimus segir sakir þessarrar brotferðar¹⁰ [Jesu Kristz¹⁰ hefning dauða sels Johannis, at þeir væri afsviptir raudð oc tungu spadomsins, er spamanz höfuðit höfðu af höggvit, ella hefði¹¹ drottinn þyrmt ovinum sinum, at eigi soðlaði þeir glæp a ohapp oc tengði manndrap við manndrap; ella hefir¹² hann viliat dvelia dauða sinn til annarra paska, þar sem hann þar a ser liking þess paskalamb, er þa var sæft oc riðit blóði a

1 verit hafdr C, D. 2 heilaga C, D. 3 Herodes C, D. 3 Af Jesu capitulum C. 5 [við sveina sinna C, D. 6 [eptir þat girntiz C, D. 7 hversu C, D. 8 himneskir C, D. 9 þúsundrat C. 10 [mgl. C, D. 11 hafi C, D. 12 hafi C.

ofdyri oc dyristafi: rettruaðra manna. Sva vattar oc heilagt guðspiall, at eptir myndskipting: drottins gengu at honum nokkurir af Phariseis oc sogðu: „Heyrðu, Jesus, vertu: i brottu heðan, at skilia af Galilea, þviat Herodes vill drepa þig“ Enn hann svar-
 5 aði: „Segit ref: þeim, at nu rek ek ut diofla: i dag, en a morgun veiti ek heilsugiafir, enn a þriðia degi mun ek upp neytaz eða fullgera; þviat eigi tekr, at skilia, ritningin, at spamaðr, at skilia⁶, ek sialfr þola⁷ dauða fyrir utan Jerusalem.“ Sem hann segði⁸: Aðrir munu mig pina, enn eigi Herodes, þo at hann
 10 villdi giora þeira glæp sinn glæp. Ek legg lif mitt, enn a fyrsta degi dauða mins man ek svipta dioful i helviti sinu herfangi; annan dag man ek leiða leyst folk i hvild oc syna því uppklokt blið paradisi eða skipa i ena iarblegu paradisum, þa sem i ut-hafinu er skipuð til austrættar, sva sem aptr gefandi mannum þa
 15 heilsu, sem hann hafði tapað; a þriðia degi man ek fullgera mina upprisnu eða gefa minn likama minum monnum at neyta.

Fra sneypu Herodis⁹.

37. Þat segir sæll Jeronimus, at þessum sama Herode, er
 10 vera villdi banamaðr sealfs drottins, sem nu heyrðut þer, oc síðarr samdykti pisl hans oc klæddi spottsamliga¹⁰, kom skiot hefnd [yfir hann¹¹, fyrir þat er hann sparði eigi sig til enna mestu¹² ohappa, þviat litlu eptir dauða Johannis selldu Judar¹³ hann eptir mikit manntion, þat sem hann fékk af liði Arethe konungs sins
 15 maga, sialfan hann¹⁴ með mikilli sneypu vesaliga bundinn honum¹⁵ i hendr, en þo sakir Romveria, þeira sem hann helt riki af, var hann aptr settr i sitt vald oc helt því, meðan Tiberius keisari lifði¹⁶, enn at honum liðnum hof Gaius cesar til rikis in Judea Agrippam son Aristoboli en broður Herodiadis. Þessi rægði nafna
 20 sinn Herodem tetrarcham [oc bar a hann¹⁷, at hann ætlaði at stríða¹⁸ með Tyrkiakonungi moti Romverium. Fyrir þat voru þau bæði flutt i eilifa¹⁹ utlegð Herodes oc Herodiadis oc dottir hennar i Lugdunum borg fyrir norðan fiall i Gallia, oc voru þau þar til dauðadags.

15

1 at tilf. C, D. 2 saal. D; myndskiptis C, myndskipting A. 3 verdu C.

4 saal. D; þer A, er C. 5 saal. C, D; dioful A. 6 saal. C, D; skula

A. 7 þoleg C. 8 Her indfal-ter en Lacune i D. 9 Er Herodes villdi fyrir-

fara Jesu C. 10 spottligu klæði C. 11 [mg]. C. 12 mestu C. 13 þiðir C.

14 saal. C; sig A. 15 saal. C; þeim A. 16 saal. C; hellt riki A. 17

18 [saal. C; því A. 13 saal. C; ríða A. 19 saal. C; eina A.

Likani Johannis var br

38. Sva segir magister in historijs, hannis baptiste var, sem fyrr greinir, þeir er nu heitir Sebaste, i Palestina heit þessa, er Julianus niðingr rikði i Roma heiðinn domrinn alla grimð eptir sinum i ollu því aptrhallzbeizli, sem aðr hepti þe fra því at stríða guðs kristni. Nu þviat g morg oc mikil takn við grof þessa ins ag ingar guðligri oc postoligri tru, fylltuz² þe þeir brutu leiði sæls Johannis oc kaustuð akra. En því at þeir ottuðuz, at kristnir lesa oc eptir verðleikum haleitliga vegs sððla glep⁴ a hit fyrra uhapp, at þeir sðfnuð stað oc fengu til menns at brenna þau oc sem af þessum beinum⁶ varð, við iarða sinn i vind um viðla vullu. Nu þo⁸ at guð hæfa færi fram, sendi hann þo með sinn sama stað, sem [nu var¹⁰ nefndr, tva munlifi Philippi, þess er þa var byskup i Jeþangat sott til þess at flytia þar fram ti bænrir. Ok þa er þeir sa þessa ohæfu fram hugum, þo at mannkindin legði¹¹ hendrn skiotr dauði enn at flekka sal sina af þess Þvi logðu þeir sig i þa hættu, sva at þ þeim heiðingiunum, er til brunans toku [með heilagri slægð oc siðlatum stuld toku uvitundum guðs uvinum, at því sem truiz¹ i sina varðveizlu mikinn lut af þeim he því sem þeir komuz framast við. A meðalheill fingr hins heilaga Johannis baptist hann syndi varn herra sinum lërisveinun guðs manz hoðu þeir heim til Jorsala oc feðr sinum Philippo. Enn hann sendi bein fornar fyrir Julianum diakn Athanasio by

1 Fra því er brend var bein Johannis C. 2 1
[þann glep at saudla C. 5 [maunnum til at
i einn stað ok C. 6 [þeim C. 7 duft C.
[saal. C; nil er A. 11 leidi (!) C. 12 [beinin
14 tilf. C. 15 i C. 16 saal. ogs. C.

Þessi Athanasius let [með færa manna vitand¹ varðveita þenna helgan dom, þar sem hann let hoggva einn steinvegg oc skiotliga aptr byrgia, sparandi ukomnum spádómi þau at finna, at eigi neði heiðnir menn þeim at misfara [nu sem fyrrum² i Sebaste. Voru þau þar folgin til dauða hins umilda Juliani, oc sva meðan Jovinianus ríkti oc Valens villukeisari, oc Gracianus oc Valentinianus hvartveggi, Maximus oc Eugenius. Ok þa er hinn mikli Theodosius tok heiðnum dómi at niðræð oc skurðgoð at briota, eigi at eins a Itíalíalandi oc fyrir norðan haf, heldr oc um Egiptum oc um allt Asíaland, sva sem hann komz við, let Theophilus, sa sem þa var byskup i Alexandria, hreinsa hof Serapis af ollum skurðgoða sauri oc færa þangat helgan dom hins sæla Jóhannis baptista. Eptir þat vígði hann þat sama hof til lofs oc dyrðar drotni varum Jesu Kristo oc þessum hans ágæta fyrirrennara Jóhanni, var hann þar dyrkaðr langar stundir, sem menn kunnu framast oc makligt var.

Um [færslu hofuð(s)4 Jóhannis.

39. Sva segia helgar bækur, at haufuð þessa hins ágæta manz guðs vinar oc fyrirrennara Jóhannis var at Jorsolum grafit, sem fyrr vattar i þessarri frasogn. En nær xl.5 vetra eptir píal Krista, þa er hann villdi hegna Jutum fyrir þat, er þeir hofnuðu hans heilagri tru oc helltu ut hans signaða blóði oc hans hinna kærustu vina, brutu Romveriar niðr Jorsalaborg oc drapu i henne utaligan⁶ fiolða þeira, [sem þa lifðu⁷ ebreskra manna, en selldu þat, sem eptir lifði, i þrældom naliga um allan heim undir þessum keisorum Vespasiano oc Tito. Ok eptir langa tíma komu kristnir menn þangat, oc vonduz at flytia þar fram bænir sínar guði til dyrðar en ser til synda aflausnar⁸, oc a þeim dögum komu þangat tveir munkar af austrhálfa heimsins þessar⁹ sama eyrindis¹⁰ at biðiaz tyrir oc sea helga staði. Þessum munkum vitraðist sæll Jóhannes oc mællti við þa: „Farit þit, sagði hann, i þann stað, sem forðum var [herbergi Herodis tetrarche¹¹, oc leitð þar hofuðs míns, oc síðan þit hafit þat fundit, veitið því vegsamligan gropt, sem skyldugt er.“ [Eptir þat birti hann þeim þenna stað ok hvarf fra þeim at syn. Þeir foru ok fundu stadian ok grofu þar iord,

1 [saal. C; fara an manna vitand at A. 2 [tilf. C. 3 myla C. 4 [saal. A i Margen, i Texten fystu bob; ferdala hofut C. 5 florumtigum C. 6 otaluligan C. 7 [manna sem þa lifðu af kyni C. 8 lausnar C. 9 saal. C; oc til A. 10 saal. C; eyrindiz A. 11 [saal. C; hertugi Herodes tetrarchia A.

hittu höfudit ok urdu storum fegnir¹. Eptir þat sneru þeir a sinn veg með mikilli gleði oc baru með sér þat hit helga höfuð i fotu einni. Enn a þessum veg slotz i for með þeim einn ukunnigr² maðr; þeir letu hann bera þat, sem þeir höfðu til þunga. En einn dag þa er þeir logðuz til svefna, hliop þessi maðr fra þeim með höfudit oc bar þessa dyrliga³ fehirðzlu i þa borg sem Emissa het, oc stóð i því heraði, er Fenitia⁴ heitir fyrir utan haf. Þessi maðr varðveitti nu nefndan helgan dom leyniliga i sialfs sins husi oc vegsamadi hvern dag með fullri alvoru, enn við sinn dauða sagði hann ongum til utan sinum erfingia. Þessi veitti ok með likum⁵ hafi⁶ makliga vegsemð sælum Johanni. [Eptir þat tok at gleymazt⁷ hann lidinn minning þess heilaga höfuds af hans eptirkomanda. Sa motburðr varð i þessi borg, at þeir menn, sem þar bygd, höfðu fyrir sakir ymisligrar ohamingiu tynt því ríki, sem þangat hafði at fornu legit⁸, enn meðan höfuð sæls Johannis var þar⁹ skynsamliga varðveitt oc vegsamat, veittiz borgarmonnum fyrir verðleika þessa agæta guðs vinar margskyns særa oc auðigleikr. Þat fylgði oc, at síðan hans minning var gleymt, endrlifnadi hin fyrri uhamingia, sva at margstaðar var þar auðn, sem aðr voru bygd herbergi, oc þessi staðr, sem höfuð Johannis var grafit, lagðiz¹⁰ i eyði.

Eptir nokkura tima bygði þetta herbergi einn siðlatri¹¹ aboti, sa sem Marcellus het. Honum birtiz i svefni syn, at hann þottiz eina á sia, oc þar sa hann sælan Johannem skira mart folk, þat sem til hans rann, i þessi somu á, oc þa, sem skirðir voru, sa¹² hann i skinanda kleði þaðan ganga i hit biartasta borgarhlíð, oc toku biartir menn við þeim oc leiddu þa i unaðsamliga staði. Hann þottiz þa at ganga oc vilia skirn taka af guðs manni, [en hann sa¹³ hann með gloðu [hiarta oc¹⁴ andliti til sin [talanda oc vattanda¹⁵, hversu hans höfuð hafði i þessa¹⁶ borg Emissam komit oc þar¹⁷ lengi uvirðuliga grafit verit, oc sva hvar þat var folgit. Eptir þat vaknadi hann oc for þegar til byskups, þess er i borginni var oc styrði guðs kristni oc Julianus¹⁸ het, oc sagði honum sina vitran. Enn hann lagði fostu a allan borgarlyðinn, oc for síðan með klerkasveit oc morgu folki i þann stað, sem abotanum var birt, oc eptir¹⁹ lyktaða þæn leituðu þeir til oc fundu höfudit²⁰ i enni somu fōtu

1 [tilf. C. 2 okunnr C. 3 dyrligu C. 4 Phenicia C. 5 sliikum C. 6 [tilf. C. 7 prestr ok tilf. C. 8 [ok sa C. 9 [mgl. C. 10 [saal. C; talandi oc vattandi A. 11 saal. C; þeira A. 12 Jullioranus C. 13 saal. C; hann A.

oc gerðu guði almatkum¹ þakkir fyrir þenna fund Eptir þat haru þeir þat til kirkju með guðs lofi. Þá hofu þeir² höfuðit af fotunni, oc flutu þá af því blóðdropar, sva sem þat væri nyhoggvit af bol. Einn klerkr, sa sem hia stoð, hof upp sinn arm³ legg með ofund i moti þessu heilaga höfði oc mælti: „Hversu ma ek vita, at þetta se hofuð Johannis baptiste?“ Oc iafnskiott sem hann hafði þetta mællt, varð hans armleggr⁴ sva stirðr, at hann matti honum eigi breyta or því sem hann hafði hann upp hafit. Vit⁵ þat slo miklum otta a folkit, oc lofuðu allir drottin
 10 Jesum Cristum. Ok er processia var gengin, fell þessi hinn tortryggi⁶ klerkr til iarðar fyrir þessu virðuliga höfði oc iataði með tarum sina sekt. Ok at lyktaðri bæn hans bættiz hondin með fullkominni heilsu, oc lofuðu allir, þeir sem hia stoðu, guðlegan matt oc hans kæran astvin selan Johannem. Var þá enn
 15 hofuð Johannis i iorð grafit með hinni mestu vegsemð. Tok þá til þat hatidarhalld [at hallda(z)⁷ quarto kal. Septembris, hatid ens scla Johannis, i þessi sðmu borg Emissa af hinum sama Marcello presti [i þa minning, er þetta sama höfuð var or iorðu tekit oc vegsamliga grafit⁸ i hinni hæstu hofuðkirkju þessar somu borgar.
 20 Sumir meistarar segia þenna dag halldinn vera i þa minning, er hans virðuligu bein voru brend oc samanlesin, oc kalla þetta annat pislarvætti Johannis, er hans heilagr domr var [brændr oc⁹ dreisðr oc með dusti blandinn.

Ok er fram liðu stundir, gleymdiz enn minning scls Johannis
 25 baptiste, sva at þeim monnum, sem þá bygðu þessa saumu borg, var ukunnigt, hvar grafit var hans hit helga hofuð, oc for sva fram þar til, er hinn sami Johannes baptista syndi sitt hofuð þeim munkum, er af Macedonia borg hoðu þangat farit at flytia þar fram sinar bænir. Ok er Macedonius⁹, sa sem þar var forstiori i
 30 höll Valentis villukeisara, þess er rikði eptir Jovinianum keisara, gerði þessa vitran kunniga fyrr nefndum Valente, bauð hann, at þat helga höfuð væri flutt til Miklagarðs Enn [þeir menn, sem hann skipaði til þessarrar sendiferðar, foru¹⁰ i Emissam borg, oc lögðu it sama hofuð Johannis i vagn, þann er hestar voru fyrir beittir, oc helldu heimleidis. Enn þá er þeir komu i þann stað
 35 er Kallcedonia heitir, gatu eykirnir, þott þeir væri barðir með morgum slögum, hvergi hrærðan vagninn. Þeir gerðu þetta kynzl

¹ margfalldar C. ² upp tilf. C. ³ þat tilf. C. ⁴ armr C. ⁵ Vid C. 6
 otryggi C. ⁷ [tilf. C. ⁸ [mgl. C. ⁹ Mardonius C. ¹⁰ [saal. C;

40 þeim monnum sem hann skipaði þessa sendiferð, foru þeir A.

keisaranum i kunnigleika¹. Syndiz henum oc ollum, þeim sem² til heyrðu, þessi motburðr nætlanligt skyssi vera, at sva styrkir eykir gæti eigi hræðan sva litinn³ lut, sem höfuðit var. [Fyrir því⁴ toku þeir þat ráðs, at grafa þann helgan dom i iorð i [þorpi því⁵ er Casilai heitir; var hann þar varðveittr af einni tiginni fru⁶ oc heilagri mey, þar til er Theodosius hinn mikli keisari kom i þenna fyrr nefndan stað oc beiddiz at fullgera sin heit oc at flytia þat haleita höfuð til Miklagarðs. Enn mærin ottaðiz, at hinn scli Johannes mundi eigi þola sva sem a dogum Valentis at vera þangat fluttr. Enn því at keisarinn bað hana þessa lutar optliga með tarma⁷, veitti hon honum um siðir sina bæn. Hann tok þa hirðzlu, sem i w folgit höfuðit sæls Johannis baptiste, oc lagði i sitt purpuraklæð berandi i sinum faðmi til þeirar ennar agætuztu kirkiu, sem hann hafði smíða latið⁸ i hinni siaundu milu fra Miklagarði. Var þat þar i iorð grafit með hinni mestu sæmð. 15

Ferr höfuð Johannis i Alexandriam.

40. Sva segir Speculum Historiale, at a einum tima vitraðis scli Johannes baptista einum heremita oc mællti við hann: „Taktu höfuð mitt i þeiri holu, sem þat er grafit, oc fær þat i Alexandriam Joranno byskupi, þangat sem bein min eru aðr varðveitt⁹“. Ok sva gerði hann. Eptir nokkur ar birtiz engilig syn munki nokkurum, þeim er til Jorsala hafði farit fyrir sakir bænahalld oc Felicius het, oc mællti við hann: „Farðu i Alexandriam, þa mantu finna i nokkurri kirkiu haufuð sæls Johannis með þrim smasveinum af Innocentibus, þar sem þat er grafit. Tak þat oc¹⁰, oc flyt i halfur Galliarum oc i herat þat sem Aquitania heitir.“ Þessi munkr gerði, sem honum var boðit, oc lukði þessa fehirðzlu, sem honum var a hendi folgin, i einum vandlaupi. Þvi næst kallaði hann til sin lagsmenn sina. Þeir gengu þa til strandar oc stigu a skip, oc iafnskiott sem þeir höfðu fra landi latið, hóf fyrr¹¹ nefndr Felicius hendr til himins oc augu biðiandi drottin Jesum, at hann sendi honum engil sinn, þann er þeim segði leið til fyrirætlaðs staðar at varðveita fehirðzlu þessarra heilagra doma, sem hann flutti. Oc þa er hann baðs¹² fyrir, dro upp mikit sky yfir skipit, oc af þessu skyi flaug ein dufa hvit sem snior oc settiz a¹³ skutstafn skipi¹⁴ þeira. [Þar stoð hon¹⁵ urærilig sva daga sem

1 kunnleika C. 2 er C. 3 lettan C. 4 [tilf. C. 5 þeim þe C. 6 Her beg. 1ste Blad E. 7 or C. 8 baðz C. 9 skips C. 10 [saal C; þviat hon stoð A.

nætr, þar til er þeir toku Aquitaniam við síðu uthafsins¹ oc laugðu i höfn, þa er Agolinensis heitir. Þaðan gengu þeir a land sva sem tvær milur. ~~fra sionum~~ oc fundu þar valfall mikit sva sem .xx. þusundir manna. Eptir því sem menn hugðu, hafði þar fallit i orrustu konungr þeirar þjóðar, sem Vandali eru kallaðir, með sva morgu líði, sem nu var talt. Þessi lýðr hafði siglt af sinu landi, því sem þa hellt hann, með miklum afla oc skipastoli, oc hafði veðrstormr keyrðan allan herinn i fyrr nefnda höfn Agolinensem. Landsmenn sogðu þa þegar Pippino konungi Aquitanie, at Vandali voru þar komnir at stríða a ríki hans. Hann samnaði ollum þeim her er hann gat, reð þegar til orrustu við Vandalos oc felldi sva gersamliga allan þeira her með sinu valldi oc líði, at engi komz umeiddr undan af sva miklum fiólða, enn af hans líði fellu at eins .xx. menn, þeir sem hann elskaði um aðra fram. Ok þa er hann hafði glaðr snuit fra orrustu þessi sakir þess agæta sigrs, er honum hafði gefinn verit, hafði hann ser latið hvilu bua i einu tialldis af morgum landtiolldum⁴, þeim sem hann let upp reisa. Enn þa er svefn hafði fallit a hann [af mæði sokums, kom yfir hann guðleg rödd, su er sva sagði: „Fyrir hvi þröngvir þu þig með svefni af leti sokum⁶? oc þat skaltu vita, at höfuð ens mikla spamanz, oc framarr enn spamanz, oc lampa heimsins, er nu hingat flutt utan yfir haf með þrímur smasveinum af líði Innocentium, oc fyrir hans nafn hefir guð veitt þer agætan sigr. Nu fara [eptir þessi somu götu sem⁷ þu hefir farit .iii. menn i utlenskum klæðabunaði, oc heitir sa Felicius er formaðr þeira er. Ris upp þu nu oc leita þeira oc far i mot þeim, oc at fundnum tak þu við þeim með litileti, oc leita at þeir fari með friði oc samþykki sinu með þer, oc mantu þa sia stormerki guðs.“ Enn þegar konungrinn⁸ vaknaði, for hann oc allr herrinn, sa sem þa var i herbuðum, sva sem einn maðr at heyrðri kvamu þessarra manna moti þeim, berandi með ser dauða líkami þeira .xx. manna, sem i orrustunni höfðu fallit. Oc at fundnum þessum utlendum monnum toku þeir vandlaup, þann sem hit helga höfuð var i hirt⁹, oc baru yfir serhveriar borur¹⁰, þær sem líkin voru a borin, oc með dasamligum hætti var þa fyrir¹¹ hinn dauða þeim¹² hinum dauðum lifit aprt golldit ollum¹³.“ Enn gerðuz þar önnur fleiri stortakn oc dasamligir lutir fyrir hinn

¹ saal. C; hafsins A. ² Her beg. atter B. ³ landtialldi B; mgl. C. ⁴ mgl. B. ⁵ [sakir mæði B; af mæði E. ⁶ mgl. E. ⁷ [þa somu gotu ok øvr. ⁸ Her end. 1ste Blad E. ⁹ mgl. øvr. ¹⁰ baurur C; bórur B

¹¹ þenna tilf. øvr. ¹² þessum øvr. ¹³ mgl. øvr.

keisaranum i kunnigleika¹. Syndiz honum oc ollum, þeim sem² til heyrðu, þessi motburðr nætlanligt skyssi vera, at sva styrkir eykir gæti eigi hræðan sva litinn³ lut, sem höfuðit var. [Fyrir því⁴ toku þeir þat ráðs, at grafa þann helgan dom i iorð i þorpi þvis er Casilai heitir; var hann þar varðveittr af einni tigninni fru⁵ oc heilagri mey, þar til er Theodosius hinn mikli keisari kom i þenna fyrr nefndan stað oc beiddiz at fullgera sin heit oc at flytia þat haleita höfuð til Miklagarðs. Enn mærin ottaðiz, at hinn seði Johannes mundi eigi þola sva sem a dogum Valentis at vera þangat fluttr. Enn því at keisarinn bað hana þessa lutar optliga með tarum,⁶ veitti hon honum um síðir sina bæn. Hann tok þa hirðzlu, sem i var folgit höfuðit sæls Johannis baptiste, oc lagði i sitt purpuraklæði berandi i sinum faðmi til þeirar ennar agætuztu kirkiu, sem hann hafði smíða latið⁶ i hinni siaundu milu fra Miklagarði. Var þat þar i iorð grafit með hinni mestu sæmð.

15

Ferr höfuð Johannis i Alexandriam.

40. Sva segir Speculum Historiale, at a einum tíma vitraðiz seðl Johannes baptista einum heremita oc mællti við hann: „Taktu höfuð mitt i þeiri holu, sem þat er grafit, oc fær þat i Alexandriam Joranno byskupi, þangat sem bein min eru aðr varðveitt“.¹⁰ Ok sva gerði hann. Eptir nokkur ar birtiz engilig syn munki nokkurum, þeim er til Jorsala hafði farit fyrir sakir bænahallds oc Felicius het, oc mællti við hann: „Farðu i Alexandriam, þar mantu finna i nokkurri kirkiu haufuð seðs Johannis með þrim smasveinum af Innocentibus, þar sem þat er grafit. Tak þat oc,¹¹ oc flyt i halfur Galliarum oc i herat þat sem Aquitania heitir.“ Þessi munkr gerði, sem honum var boðit, oc lukði þessa fehirðzlu, sem honum var a hendi folgin, i einum vandlaupi. Þvi næst kallaði hann til sin lagsmenn sina. Þeir gengu þa til strandar oc stigu a skip, oc iafnskiott sem þeir höfðu fra landi latið, hóf fyrr¹⁰ nefndr Felicius hendr til himins oc augu biðiandi drottin Jesum, at hann sendi honum engil sinn, þann er þeim segði leið til fyrirsætlaðs staðar at varðveita fehirðzlu þessarra heilagra doma, sem hann flutti. Oc þa er hann baðs⁸ fyrir, dro upp mikit sky yfir skipit, oc af þessu skyi flaug ein dufa hvít sem snior oc settiz a¹¹ skutstafn skipi⁹ þeira. [Þar stoð hon¹⁰ urærilig sva daga sem

1 kunnleika C. 2 er C. 3 lettan C. 4 [álf. C. 5 þeim þę C. 6 Her beg. 1ste Blad E. 7 or C. 8 baðz C. 9 skips C. 10 [saal. C; þviat hon stoð A.

nætr, þar til er þeir toku Aquitaniam við síðu uthafsins¹ oc laugðu i höfn, þa er Agolinensis heitir. Þaðan gengu þeir a land sva sem tvær milur fra sionum, oc fundu þar valfall mikit sva sem .xx. þusundir manna. Eptir því sem menn hugðu, hafði þar fallit
 5 i orrustu konungr þeirar þjóðar, sem Vandali eru kallaðir, með sva morgu liði, sem nu var talt. Þessi lyðr hafði siglt af sinu landi, því sem þa hellt hann, með miklum afla oc skipastoli, oc hafði veðrstormr keyrðan allan herinn i fyrr nefnda höfn Agolinensem. Landsmenn sogðu þa þegar Pippino konungi Aquitanie, at Vandali voru þar
 10 komnir at stríða a ríki hans. Hann samnði ollum þeim her er hann gat, reð þegar til orrustu við Vandalos oc felldi sva gersamliga allan þeira her með sinu valldi oc liði, at engi komz umeiddr undan af sva miklum fiólða, enn af hans liði fellu at eins .xx. menn, þeir sem hann elskaði um aðra fram. Ok þa er hann hafði
 15 glaðr snuit fra orrustu þessi sakir þess agæta sigrs, er honum hafði gefinn verit, hafði hann ser latið hvílu bua i einu tialldis af morgum landtiolldum⁴, þeim sem hann let upp reisa. Enn þa er svefn hafði fallit a hann [af mæði sokum⁵, kom yfir hann guðleg rödd, su er sva sagði: „Fyrir hvi þröngvir þu þig með svefni af leti sokum⁶?
 20 oc þat skaltu vita, at hófuð ens mikla spamanz, oc framarr enn spamanz, oc lampa heimsins, er nu hingat flutt utan yfir haf með þrimr smasveinum af liði Innocentium, oc fyrir hans nafn hefir guð veitt þer agætan sigr. Nu fara [eptir þessi somu götu sem⁷ þu hefir farit .iii. menn i utlenzkum klæðabunði, oc heitir sa
 25 Felicius er formaðr þeira er. Ris upp þu nu oc leita þeira oc far i móð þeim, oc at fundnum tak þu við þeim með litileti, oc leita at þeir fari með friði oc samþykki sinu með þer, oc mantu þa sia stormerki guðs.“ Enn þegar konungrinn⁸ vaknaði, for hann oc allr herrinn, sa sem þa var i herbuðum, sva sem einn maðr at
 30 heyrðri kvamu þessarra manna moti þeim, berandi með ser dauða líkami þeira .xx. manna, sem i orrustunni höfðu fallit. Oc at fundnum þessum utlendum monnum toku þeir vandlaup, þann sem hit helga hófuð var i hirt⁹, oc baru yfir serhveriar borur¹⁰, þær sem líkin voru a borin, oc með dasamligum hætti var þa fyrir¹¹
 35 hinn dauða þeim¹² hinum dauðum lífit aprt golldit ollum¹³.“ Enn gerðuz þar önnur fleiri stortakn oc dasamligir lutir fyrir hinn

1 saal. C; hafsius A. 2 Her beg. atter B. 3 landtialldi B; mgl. C. 4 mgl. B. 5 [sakir mæði B; af mæði E. 6 mgl. E. 7 [þa somu gotu ok øvr. 8 Her end. 1ste Blad E. 9 mgl. øvr. 10 baurur C; bórur B

40 11 þenna tilf. øvr. 12 þessum øvr. 13 mgl. øvr.

sæla Johannem. Konungrinn Pippinus let þa kirkiu gera til dyrðar þessum sama Johanni, oc let þar varðveita nu greinda helga doma, hann lagði þar til af sinu mikit herað oc eignir, oc veitti alla nauðsynliga luti þeim munkum, er þar þionuðu guði.

Fra því er talit eru lof Johannis.

41. Nu hofum ver yfirfarit þat, sem i guðspiollum stendr af lifi hins sæla Johannis oc hans enum dyrlega dauða, sva oc um frasogn, hversu hans bein hafa flutt verit oc hit haleita hofuð, þo at [ver vitim¹ eigi, hversu færslur hans gegna olldrum. Þvi vil² ek nu telia sextan lof hans, þau sem Summa Virtutum segir, þo at þau standi aðr ser hver i hans saugu; oc þat fyrst skipað, at þat var af spamonnum longu aðr spaað, sem i hans lifi² gerðiz, sem Ysaías sagðe: Rodd kallar i eyðimork; oc þarf eigi til þessa mals vitna at leita, þar sem at sogn Mathei vattaði sealfir Jo-¹⁵ hannes þetta af ser sagt vera. Sva spaaði oc Malachias þat, sem aialfr Jesus at vitni Mathei vattar af Johanne vera sagt: Ek sendi engil minn, þann sem þina gotu man þer fyrir bua. Sva spaaði oc David i salltara þat lof, sem varr herra sagði at vitni Johannis guðspiallamanz af enum sæla Johanne baptista sagt vera: Ek bio¹⁰ lampa eða skriðlios Kristi minum. Enn drottinn sagði, at Johannes baptista var skriðlios eða brennandi lampi oc lysandi, oc at Judar villdu um stundar sakir fagna i hans liosi. Annat er þat lof Jo- hannis, at getnaðr hans oc fæðing i þenna heim var fyrir engil birt, oc eigi fyrir hvern sem einn engil, helldr fyrir þann sem¹⁵ Kristz getnað sagði fyrir, sva sem Lukas sagði: Ek em Gabriel, sa er stendr fyrir guði. Hit þriðia er þat, at hann var taknsamliga fæddr af heilögum frændum, sva sem Lucas segir, at bæði þau Zakarías oc Elisabeth voru retlat fyrir guði, oc Elisabeth var obyria, oc bæði þau höfðu aðr ekki barn att. Hit fjórða er þat,¹¹ at sæll Johannes var fyrrum helgaðr⁴ enn hann var fæddr, sem engillinn sagði at vitnisburð Luce, þess er sva segir: Hann mun af helgum anda fyllaz i moður kviði. Hit fimta, at hann var spamaðr oc⁵ hof þat embætti þegar i moður kviði berandi guði vitni með spadomligum fagnaði, sem Lucas segir, at Elisabeth³⁵ sagði til guðs moður: Þegar er rödd þinnar heilsanar hliodaði fyrir minum eyrum, fagnaði barnit i kviði minum. Sva falslaust var þetta vitni, at hann var eigi at eins spamaðr helldr framarr

¹ menn viti övr. ² saal övr.; lofi A. ³ alit övr. ⁴ heilagr övr. ⁵ Her beg. aller D.

en spamaðr, oc syndi Jesum með eiginligum fingri at vitni Mathei, þa er hann sagði: Se her lamb guðs. Hit setta, at hann var engill bæði at nafni oc kröptum, þo at hann væri eigi sva at natturu, sem Matheus segir: Ek sendi engil minn, eptir því sem
 5 fyrr greinir. Hit siaunda var þat, at hann var makligr [at skira guð, sem Matheus segir. Hit atta, at hann var makligr¹ at heyra fóburliga rödd at vitni hins sama Mathei, þa er sva melli: Þessi er minn son elskaðr. Hit niunda, at hann verðr at vitni guðspialls-
 10 ins² at sia hinn helga anda koma yfir Jesum i dufu liki, eptir því sem fyrrum var honum af guði feðr sagt, at sia mundi skira i helgum anda, sem hann sei i skirninni heilagan anda yfir koma. Hit tiunda, at hann hafði .iii. aureolas³, þat [er þria luti, þa sem hundraðfalldr avoxtr heyrir hverium⁴ til,⁵ skirlifi oc predican oc pislarvætti. Hit ellipta, at hans heilagleikr var kunnr⁶ bæði Juðum
 15 oc heidungium oc kristnum monnum. Hit tolpta, at hann var enn⁷ alge:vasti hirtingarmaðr sins eiginlige likama, sem Lucas segir, at hann drakk eigi afengiun drykk, oc Matheus segir, at vist hans var locuste oc skogarhunang, oc hann haldi likama sinn með ulfallda hári oc var i eyðimork til birtingardaga sinna. Hit þrett-
 20 anda, at hann var hinn fyrsti predicari himinrikis, þviat þeir er fyrrum kendu monnum kenningar, betu monnum iarlögum hlutum, oc sva het oc sialft logmalit, en þaðan af var predicat himinriki, sem Matheus vattar, at Johannes sagði: Iðriz þer anumarka, þviat nalgaz nu himnariki⁸. Hit fiortanda, at hann var uvin lastanna
 25 oc enn snarpasti vandlætismaðr um alla usiðu, oc þetta vandlæti var hans dauðasok. Hit fimtanda, at hann var hinu mesti hafn-anarmaðr heimsins. Hit sextanda, at burðartið hans er tignuð næst burðartið Kristz oc varrar fru

Speculum Ecclesie gefr honum .x. nofn, oc kallar hann rödd,
 30 þviat hann for fyrir holdguðu guðs orði; hann er kallari domandana, þviat hann bað folkit bua guði⁹ veg með goðum verkum. Hann er oc skirari hialpara vara, þviat hann skirði i Jordan helgara allra vatnanna; fyrirrennari domarans, þviat hann rann fyrir hon-um með predican her i heimi, oc eptir pislarsigr með faguðar-
 35 tiðindi til helvitis; framarr enn spannaðr, þviat hann syndi Krist

1 [tilf. övr. 2 guðspialls C. 3 sa övr. 4 saal. B; aureola C;

aureoles A, D. 5 [saal. B, C; eru þrir luti þeir A. D. 6 mgl. övr.

7 þat er tilf. B, C. 8 kunnigr B, C. 9 hin övr. 10 himin-

40 riki övr. 11 fyrir tilf. A.

með fingri; engill, því at hann het monnum engiligu samlagi¹; brennandi lampi oc lysandi, þvíat hann for fyrir hinu eilifa liosi; vinr brúðguma, þvíat hann er af Kristi eilífum brúðguma sinnar kristni laðaðr til ens eilifa brullaups. Hann kallaz oc Paranimphus, þat er sa er brúðina byr, þa er hana skal leiða [fyrir brúðguma², a þa leið sem hann [truir honum³ munu framast þoknaz Er hann fyrir því sva nefndr, at hann bio samansamnan⁴ rettruaðra manna, þa er at rettu er Kristz brúðr talit⁵ með [andligu skrauti⁶ goðra verka [ok með gimsteinum krapta⁷. Hann er⁸ Helias i anda, því at sva sem Helias man snua Jöðum til sannrar iðranar i hinni¹⁰ síðarri Kristz tilkvomu⁹, sva sneri Johannes þeim morgum til guðs i hinni fyrri hans hingatkvomu.

Enn hversu megu ver at makligleikum lofa sēlan Johannem, þar sem hinn heilagi¹⁰ Jeronimus hinn hæsti kennari talar sva af einni sotpindri ekkiu, er Paula het, oc fyrir ekkiudom atti sext-¹³ ugfallðan avoxt: „Þo at allir limir mins likama [skiptiz i tungur¹¹, ok allir liðir hliðaði¹² með mannligri rödd, mætta ek eigi segia þat, sem makligt væri kröptum Paule ekkiu¹⁴, hversu megu¹³ ver þa tala af kroitum Johannis, þess er skinn með þrennum aureolia, skirlifis oc predicanar oc pislavættis, þeim er hverr berr¹⁰ hundradfallðan avoxt, þar sem ver erum ufroðir oc iðrottalausir oc at rettu mallausir hia þvilikum philosopho¹⁴, sem var sēll Jeronimus, utan komaz sva at orði: Allir lutir eru meiri oc agætari, hæri oc dyrðarfullari at segia af¹⁵ enum helga Johanne, en þat megi mannlig tunga tina¹⁶; því at hans goðir lutir hinir smæstu¹⁵ eru margra heilagra manna hinir stærstu oc hinir hæstu. Hin fegrstu blom [hans blezaðrar¹⁷ tungu eru full af skynsemi oc himn-
eskum röksemdum, oc ma kalla i hans sögu sva morg orðin sem stor-
merkin, þau er sem hinn feitasti¹⁸ seimr eru, því sætari sem þau eru smæra mulit¹⁹. Hafa þau sva margfallðan skilning, ef fróðir menn³⁰ lita a þau, at æ oc æ finnz i þeim hulit annat agæti, þa er annat er upp grafit, oc því bið ek alla skynsama menn, at mer varkynni, þo at ek hafa meirr enn einfalliga talat um suma luti; er²⁰ þar su sok til, at ek truða, ef hans enar myrku figurur eða agætar²¹

1 sambandi C. 2 [i brúðviluna D. 3 [ætlar henni D. 4 saal. övr.;³⁵ samansafnat A. 5 talin D. 6 [saal. övr.; andligum krapti A. 7 [tilf. övr. 8 ok tilf. B, C. 9 saal. övr.; hingatkvomu A. 10 sēll B, D. 11 [yrði at tungum B, C. 12 saal. övr.; liðbandi A. 13 Her beg. 2det Blad E. 14 spekingi D. 15 fra övr. 16 greina övr. 17 [saal. övr.; á hans A. 18 feikasti E. 19 saal. A, C, E; muld D, malit B. 20 bar övr. 21 hinar agætu övr. 40

spasögur væri glosulausar oc neykðar¹ fram bornar, mundi eigi synaz vitrum monnum, sem fyrir ofroðri² alþýðu væri brotið brauð vizkunnar, heildir at agætum gimsteinum væri kastað fyrir uskynsaum svin. Trui ek ok [þessa lengð³ munu þeim oskapfellda⁴, sem 5 giarnari vilia heyra verallegar vikinga sögur enn agæt verk valdra [vigmanna oc kappas hins krossfesta Kristz, en hinum ollum skapfellda⁵, sem með ser kenna nokkurn [part vandlætis⁷ retrrar truar oc astar mannkosta, þeira⁸ er hverr ma finna i lifssogu sels Johannis; þviat þott ver rannsakim greinir þeira .vii. mannkosta, er 10 naliga felaz allir undir, oc fiorir heita kardinales, enn þrir theologicæ, þa finz hinn seli Johannes i aullum [gradum allra þeiras⁹ hinn agætasti. Hversu ma trua¹⁰, at hann væri eigi hinn vitrazti, þar sem hans orð eru uleysiligt¹¹ lögmal almattigs guðs oc full af hans hinni haleitustu vizku? Þat er oc uheyriligt at trua hann 15 eigi hinn fremsta i stillingunni, þar sem hann gerði eigi reiðan motmæli ne bliðan eptirmæli. Þat er oc usannligt at sætla, at hann hafi eigi þegit gíof hins algiorfasta¹² styrkleiks, þar sem hann valdi ser¹³ hinn þrongvasta veg vars drottins boðorða, hinn meinlatsamligsta¹⁴ lifnat, oc þolði a þat ofan hatr vandra manna 20 oc hernað, oc hneigðiz¹⁵ þo hvergi fra uppteknum styrkleik i nokkurri mannraun. Auðsynt er oc þat, at hann var retlatr, þar sem sialfr guðs son mælti við hann, þa er hann tok skirn af honum: Með þessum hætti, at skilia sem við höfum fram, somir okkr at fylla alt retlæti. Þat ma oc engis kostar vera, at eigi væri hann 25 hinn hæsti i sannri tru, þar sem hann var til þess i heiminn sendr at syna þa eina vera sanna tru at trua a Jesum Krist. Þat er oc liosi biartara, at hann var hinn agætazti at vaninni¹⁶, þar sem hann kendi ribbolldum oc ransmonnum oc auðrum storglæpamonnum, [þeim sem dræpir¹⁷ voru i logmali, at þeir [tryði sik auðlaz mundu¹⁸ 30 himinriki fyrir iðran annmarka oc yfirbot¹⁹ goðra verka. Þat er oc umakligt²⁰ at trua hann eigi hinn haleitazta i ast bæði við guð oc menn, þar sem hann syndi hverium [hinn hæsta²¹ goðvilia

1 nöckvidar *övr.* 2 *saal. övr.*; ufræði *A.* 3 [*saal. övr.*; þessar lengðir *A.* 4 *saal. övr.*; oskapfelldar *A.* 5 [*saal. övr.*; vigamanna *A.* 6 *saal. B, D, E*; skapfelldra *A, C.* 7 [*saal. A, D*; vandlætis part *övr.* 8 þa *övr.* 9 [*saal. A, D*; þeim ok ollum þeira gradum *övr.* 10 truas *övr.* 11 *saal. övr.*; uleysillig *A.* 12 algiorligsta *övr.* 13 gangandi tilf. *övr.* 14 meinlatsamligsta *övr.* 15 hneyktiz *C.* 16 *saal. övr.*; nafni *A.* 17 [*saal. övr.*; þeir sem drepnir *A.* 18 [*saal. övr.*; mundu sig trua óðlaz *A.* 19 *Her ender E.* 20 umattuligt *B, D.* 21 [*saal. övr.*; hinum *A.*

i heilsamligri¹ kenning, þeim er a hans fund sattu, enn fyrirlet alla heimliga hluti, til þess at hann tæki eitt at moti, þat er almatkan guð, oc var hans eptirlikiari um alla luti, sva sem manni var matuligt², utan iartegnakrapt her i heimi. Er nu truanligt, at þvi stovirkuligarr³ leysi hann salur kristinna manna af hreinsanar- elldi i auðrum heimi, þar sem hann framdi sin goð verk nalgia allan sinn alldr at eins att⁴ guðs vitni her i heimi oc gerði her engi takn, at allr hans verðleikr tæki þvi meira aukning til andligr takna i eilífus lifi, sem taknin veittuz eigi likamliga fyrir hann i þessu hinu augabragðligu lifi.

Truiz oc, at hann muni⁶ þa eina luti misgert hafa, sem varlla er i sialfræði manzins, þar sem hann var sva helgsaðr i moður kviði, at hann matti eigi fremia dauðliga synð. Enn Gregorius hinn mikli segir þetta af fyrr nefndum Johanne: Hversu matti hann i vistaneytlunni misgera, þar sem hann snæddi at¹¹ eins locustas oc skogarhunang, eða hversu matti hann misgera i klæðabunaði⁷, þar sem hann huldi likamann með ulfállda hári? [Eða hversu⁸ matti hann synðgaz i samlifnaði alðyðu, er hann gekk alldri nalgia af eyðimork, eða hversu matti hann misgera i fiolmælg, þar sem hann var fiarri monnum, eða hversu matti hann¹⁰ misgera i þogn, er hann avitaði snarpliga þa menn, er til hans komu [sva segiandi⁹: „Hverr kendi yðr at flyia undan ukominni reiði, þar sem þer erut eitrorra undireldi?“ Enn hvat bendir þat, segir hinn sami Gregorius, er þessi haleiti guðs¹⁰ maðr Johannes er lofaðr með guðligri rödd oc do þo druknum monnum¹¹ til skemtanar oc fyrir danzlaun, nema þat at almattigr guð þolir, at hans hinir hæstu vinir, þeir er hann valdi fyrir verallder, fai akaflega fyrirritning i þessi veröldu oc se þröngðir i hinum lægstum hlutum, til þess at þeir hefiz upp um [alla fram manz¹¹ ætlan i hinum hæstum hlutum, oc til þess at þeir, sem eigi vilia¹⁰ her¹² iðraz annmarka sinna¹² i þessi veröld, eða ofvilnaz sva framarlliga, at þeir sætla, at guð muni óngvan vilia fyrirdæma sakir sinnar omeldrar¹³ milldi, dragi dæmi af þessu, hvart guð mun þyrma sinum uvinum, þar sem hann þyrmir eigi vinum sinum, at þeir viti af þvilikum dæmum, hversu ogurliga þeir munu pinaz¹⁴, 35

¹ heilagri B, C. ² mattuligt D. ³ stovirkligarr øvr. ⁴ i B, C; mgl D. ⁵ saal øvr.; andligu A. ⁶ nalgia tilf. B, C. ⁷ klæðabuningi B, C. ⁸ [saal. øvr.; Eigi A. ⁹ [ok sagdi øvr. ¹⁰ mgl øvr. ¹¹ [fram allra manna B, C. ¹² tilf. B, C. ¹³ omældrar øvr. ¹⁴ saal øvr.; fyrir-dæmaz A.

er hann hata, þar sem þeir pinaz mikiliga, er hann elska, eða með hvílikri fyrðæming þeir munu at dominum lostnir vera, er hann rekr frá ser með bolvanarorðum, ef þeira lif verðr þrongt, er hann berr hit hæsta viti með agætum lofsorðum. Þvi er nauðsyn, at engi klappi sialfum ser, at ekki stoðar, þo at hörundin eða heimrinn oc fiandinn geri þat lett, er guð gerir þungt. Ok ef ver höfum her til illa lifat, litum nu a pisl hins agæta Johannis oss til iðranar, oc a lif hans oss til eptirdæmis algiorrar yfirbotar, pviat þa ma hann allt þat, er hann vill, þiggia af guði oss til handa, ef ver fylgium hans dæmum⁶.

Komum nu fyrir auglit Jesu Kristz með algiorri synða iatning oc biðium sēlan Johannem, at hann arni oss þeirar miskunnar af hinum eilifa konungi, at sva sem hann skirði mannfolkit i Jordan undir van ukominnar synðalausnar, skirims⁷ ver nu oc þvaimz af ollum varum annmorkum i iðranar tarum, oc þolim heðan af rösklega alla aumleika þessar ennar veslu veralldar oc sialfa dauðans kvöl, ef guð vill þess⁸ krafit hafa fyrir hans eptirdæmi, at sva sem hinn sami Johannes baptista öðlaðiz, þa er hann skirði Jesum, at bera vitni um birting allrar guðs þrenningar, leiði hann oss at liðnum varum lifsdögum⁹ reinsaða af öllum synða sauri at sia þa ena somu guðlega þrenning. Þat lati ser soma oss at veita almattigr guð, sa er með feðr oc helgum anda lifir oc rikir um endalausar alldir verallda¹⁰. Amen.

1 saal. øvr.; leystir A. 2 hörundit D. 3 saal. D; ok A. 4 [til eptir⁶ iðranar B, C. 5 mgl. B, C. 6 Her indskyder B og C, hvad A og D har ovenfor S. 918¹⁶⁻²⁰: Sea ma — helgir englar. 7 skirims øvr. 8 saal. øvr.; oss A. 9 lifdögum B, C. 10 allða B, C.

ANMÆRKNINGER

VED DE TIL JONS SAGA IV HENHØRENDE VISER.

De ovenfor Side 509—512 trykte Viser meddeles her i normaliseret Orthographi med nogle Textforbedringer, der for største Delen skyldes Professor Sophus Bugge, hvis Velvillie Udgiveren ogsaa skylder de fleste af de til Visernes Forklaring meddelte Oplysninger.

Af Forfatteren til de 3 første her citerede Viser, Nikolaus Abbed til Thveraa Kloster, død 1160, anføres ogsaa en Vise i Snorra Edda II, 186.

Unni allra manna
alskýrr ok mey dýrri
heilagr Krístr hins hæsta
hreinfélis þér einum.

Valði heims ok hölða
hauksnjallr konungr allrar
sér til sýslu stjóra
sárvæginna þik frægan.

Ordfølgen: Alskýrr heilagr Krístr unni allra manna einum þér ok mey dýrri hins hæsta hreinfélis. Heims ok hölða hauksnjallr sárvæginna konungr valði þik frægan sér til stjóra allrar sýslu.

sárvæginna, lemfældig i at tilføie Saar, her vel = eirsamr, mild, skaansom.

Þeim unni Guð geymi
guðdóms er vel sómir
hreinum himna sýnar
hírðarvist með Kristi.

Jón heyrðir þú orða
eillífs fæður deili
hollr við oss ok allan
almátt lítaa knáttir.

1 *Bugges Rettelse for sia, da Verset fordrer Tostavelsesform; dog kunde man moaake her laes se, den ældre Form — oldt. sehan.*

Ordfølgen: Guð unni hreinum guðdóms geymi, þeim er hírðarvist með Kristi sómir vel, himna sýnar. Jón, hollr við oss, þú heyrðir orðadeili: ok knáttir líta al mátt eillífs fæður.

1 *Guddommens rene Vogter d. e. Johannes.* 2 *omstændelige, nøiagtige Ord.*

Sjálfr unni þér sinna
snjallr postoli allra
sal-deilandi sólar
siklingr framast miklu.

Hátt gengr vegr sá'r veittir
vagnbryggju þér tyggi,
Jón ert þú hreinstr und háva
hjarlborg skapaðr karla.

Ordfølgen: Sjálfr snjallr sólar saldeilandi: siklingr unni þér miklu framast allra sinna postola. Vegr, sá'r vagnbryggju tyggi; veittir þér, gengr hátt und háva hjarlborg; Jón! þú ert skapaðr hreinstr karla.

1 *som giver (Menneskene) Del i Solens Sal (d. e. Himmelen).* 2 *Ære, Hæder.*
3 *Vagnbryggju (Karlsvognens Brygges d. e. Himmelen) tyggi (Konge d. e. Gud).* 4 *hjarlborg, Borgen, Befæstningen over Jorden d. e. Himmelen.*

De følgende 3 Viser ere af Kanniken Gamle, Forfatteren til Digtet Harmsól, udgivet af Sv. Egilsson som Program fra Bessastada Skole 1844.

Tignar frá ek þik upphaf eignask,
eigi mistir blezan Kristi
ráðeflandi, risnu trúðan,
rekka lífs, af flærðar hnekki:

sólar ranns at siklingr unni
seima brjót: i þessum heimi
mærbær kœnn ok móður sinni
mætra lífs en aðrir gæti.

1 *Bugges Rettelse for brjotr.*

Ordfølgen: Ek frá þik, risnu trúðan, eignask upphaf tignar af flærðar hnekki: (eigi mistir blezan Kristi, rekka lífs ráð-eflandi!): at: mærbær kœnn sólar ranns siklingr unni seima brjót; ok móður sinni mætra lífs, en aðrir gæti i þessum heimi.

1 *Falskheds Undertrykker d. e. Christus.* 2 *at man forbindes med den foregaaende Hæbetroph: „i det næstlig.“* 3 *seima brjot (Dette) d. e. Johannes.*

Bríð kómu þess brátt er hugði
bölfuldr konungr verða skyldu,
harðla fjótt þviat huggan veitti
hreggskrins jöfurr frænda einum.

Alla náði eirar stillis
ítr postoli dýrð at líta,
humra nausts þá'r höfðu flestir
hreina: þollar fréttir einar.

1 *Bugges Rettelse for hreinir.*

Orðfølgen: Bríð kómu brátt þess, er bölfyldr: konungr hugði verða skyldu, þviat hreggskrins: jöfurr veitti harðla fjótt frænda einum huggan. Ítr postoli náði at líta eirar stillis: alla dýrð. Þá er flestir humra nausts hreina: þollar höfðu fréttir einar.

1 *En Forandring indtraadte snart af det, som (d. e. det gik ganske anderledes end) den onde Konge (Domitianus) havde tænkt.* 2 *hreggskrin, Uveirets Gjæmmedsted d. e. Himmelen, dens Konge d. e. Gud.* 3 *Fredens Konge d. e. Gud.* 4 *humra nausts hreina (Humrenes Næsts d. e. Havets Rensers d. e. Skibenes þollar Trær d. e. Menneskene).* 5 *Apostelen Johannes opnaaede selv at se al den Guds Herlighed, som andre Mennesker kun kjende af Omtale.*

Systrungr hefr: nú alt þaz: sestir
yta hilmis giptu flýti
sólar vangs með sjálfum deili
synbalauss í fullu ynði.

Dróttinn valði drengja sætti
dyggra líf en menn of hyggi,
alla hlaut af engla stilli
Jón postoli dýrð ok kosti.

1 *Rettet af Bugge for hefir, da Verset fordrer Enstavelsesord.* 2 *þaz (d. e. þat es — þat er) Bugges Rettelse for þat.*

Orðfølgen: Yta hilmis systrungr hefr nú alt þaz (nå hann) sestir giptu flýti, synbalauss í fullu ynði með sjálfum sólar vangs deili. Dróttinn valði drengja sætti dyggra líf en menn of hyggi; Jón postoli hlaut alla dýrð ok kosti af engla stilli.

1 *giptu flýti Salighedens Befordrer d. e. Gud.*

Hörðu lát mik hverju firðan,
hreinfir fabir! dróttar meini,
(síðan mætti vár of eyðask
andar sár), þvi'r ljónum grandar.

Flotna, vilda'k frá þér aldri,
ferð: geymandi! skiliðr verða;
uggr er mér, hvárt þá: má'k þiggja
þessa gipt, er heimar skiptask.

1 *Rettet for frið paa Grund af Rimet verða.* 2 *Bugges Rettelse for þat.*

Orðfølgen: Hreinfir fadir! lát mik firðan hverju dróttar meini, þvi'r ljónum grandar; síðan mætti: vár andar sár of eyðask. Flotna ferð: geymandi! ek vilda aldri verða skiliðr frá þér. Uggr er mér, hvárt ek má þiggja þessa gipt, þá er heimar skiptask.

1 *Ønskende: Gid vore Aandssaar (vor Syndeskyld) maatte hæves.* 2 *Flotna ferð Mændenes Skare d. e. Menneskene, deres Bøværer, Frelser d. e. Christus.* 3 *naar Verdenes ombyttes, naar jeg ombytter denne Verden med hin.*

*De følgende Stropher, af Kolbein Tumason, død 1208, ere trykte
Biskupa Sögur I. 570, 571.*

Angrfelli! vartu öllum
einn postolum hreinni
heilags Krists í hæstu,
happskeytr, föruneysi.

Unni engum manni
jahnheitt friðar veitir
þýðr sem þér ok móður,
þat er minniligt, sinni.

Ordfølgen: Happskeytr angrfelli! vartu í Krists hæstu föruneysi einn hreinni öllum postolum. Þýðr friðar veitir unni engum manni jafnheitt sem þér ok móður sinni; þat er minniligt.

1 *Heldig som Skytte i at fælde Sorgen d. e. Apostelen Johannes.*

Míðr gekk(t) þú einn en aðrir
öðlings frá þínungu,
svikbannandi! sunnu,
snjallr, postolar allir;

þvíat drengir í styr ströngum
stótt þú hjá kvöl dróttins
blíð ok bragnings móðir
byrstrandar grátandi.

Ordfølgen: Þú gekkt, snjallr svikbannandi! einn míðr en allir aðrir postolar frá sunnu öðlings þínungu; þvíat þú — ok byrstrandar bragnings! blíð móðir grátandi — stótt hjá kvöl dróttins drengra í styr ströngum.

1 byrströnd, *Vindens Strand, Hjemstavn d. e. Himmelen, dens bragnings (Konge) d. e. Gud.* 2 *som en Helt i den haarde Kamp (jvf. ovenfor S. 511⁹⁹)* guðs riddarinn stóð í stríði vdrs græðara undir krossinum).

Sjálfr kallaði sællar
sólknarrar þik harri
son Márie, særar
sundhyrs! í kvöl bundinn.

Ráð fal ræsir lýða
risnu kendr á hendi,
diks, áðr dauðann tæki,
dagrennir! þér hennar.

1 *Gudbrandr Vigfussons Rettelse for sólknarri.*

Ordfølgen: Sjálfr sólknarrar harri, bundinn í kvöl, kallaði þik son sællar Márie, sundhyrs særarar! Risnu kendr lýða ræsir fal hennar ráð á hendi þér, diks dagrennir; áðr tæki dauðann.

1 knarri, m. *Biform til knörr, se Sm. Edd. II. 136; sólknarri Solakibet d. e. Himmelen, dens Herre d. e. Christus.* 2 sundhyrr (eg. *Havilden*) *Guldet, dets Saarere, d. e. Mænd! o Tiltale til dem, som høre Skalden kvæde Digtet.* 3 diks dagr, *Guldet, dets rennandi, som udgiver det d. e. Mænd, her Johannes.*

Köenn, léxt: þú hag hreinnar
höfðingi! dróttningar,
hafs meðan hyrþöll lifði,
huggata blifliga síðan.

Þér var hon, sem hárar
hildingr skipa vildi
(ykr lofar) éla þekju
(öll þjóð) í stað móður.

1 *rettet for leita.* 2 *rettet for hugat.*

Orðfölgan: Kænn höfðingi! þú lézt huggat í síðan blíðliga hag hreinnar dróttningar, meðan hafs hyrböll: lifði. Hon var þér í móður stað, sem hárar éla þekju hildingr; vildi skipa, öll þjóð lofar ykr.

1 lézt huggat = huggaðir. 2 hafs hyrböll (*Havildens d. e. Guldets Fyrretræ*)
Kvinden d. e. Jomfru Maria. 3 det hoi Uveirtags (*d. e. Himmelenes*)
Konge d. e. Christus.

Frami gengr hátt, sá er himna
 herteitir þér veitir,
 snardeilandi sólar
 sunds! á margar lundir.

Hár er á hvern veg meiri
 hyrbjóðr en kyn þjóðar
 alda garbs með orðum
 ybra dýrb geti skýrða.

Orðfölgan: Frami sá er himna herteitir veitir þér, sunds sólar snardeilandi! gengr hátt á margar lundir. Hár alda garbs hyrbjóðr! [meiri er á hvern veg en þjóðar kyn geti skýrða ybra dýrða.

1 himna her-teitir *som glæder Himlens Hærskarer d. e. Gud.* 2 sunds sólar (*Havets Sols d. e. Guldets*) snardeilandi (*raskes Uddeler*) *d. e. Johannes.* 3 alda garbs (*Bølgerækkens*) hyrbjóðr (*Ilåbyder*) *den gavmilde Mand d. e. Johannes.* 4 [maa forstaaes saaledes: meiri er yður dýrb en þjóðar kyn (*Menneskeslægten*) geti hana skýrða.

T R Y K F E I L.

47²⁶ varalldar læs veralldar
 72²⁴ undir sir - undir ser
 190²⁶ friðarbobi - friðarboð
 234¹³ vicscart(?) - vicscart(!)
 270¹⁸ allzvallandi - allzvalldandi
 271²⁷ 15 verolldu - 12 verolldu
 415²⁰ Nathaniel - Nathanael
 480²² andalykt - endalykt
 533²⁰ ufuldendt - ufuldendt i
 643¹ hiartans¹⁴ - hiartans¹

643²⁴ 5 [fulluliga læs [fulluliga
 645¹⁷ menndrapa - manndrapa
 669²⁴ 2 Karolus - 4 Karolus
 763²⁰ su tala burde maaske være .xii. tala
 847²⁶ vidi læs vi(n)di
 864²⁰ nndan - undan
 879²⁰ Ysaays - Ysayas
 889²⁷ synðagealldz B - synðagealldz A
 902²⁶ deyra - dreyra
 906²⁶ honnes - hannes

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS
NOT RETURNED TO THE LIBRARY
ON OR BEFORE THE LAST DATE
STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF
OVERDUE NOTICES DOES NOT
EXEMPT THE BORROWER FROM
OVERDUE FEES.

WIDENER
STALL-STUDY
FEB 1 1940
CHARGE
CANCELLED

3 2044 020 178 406

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn